Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

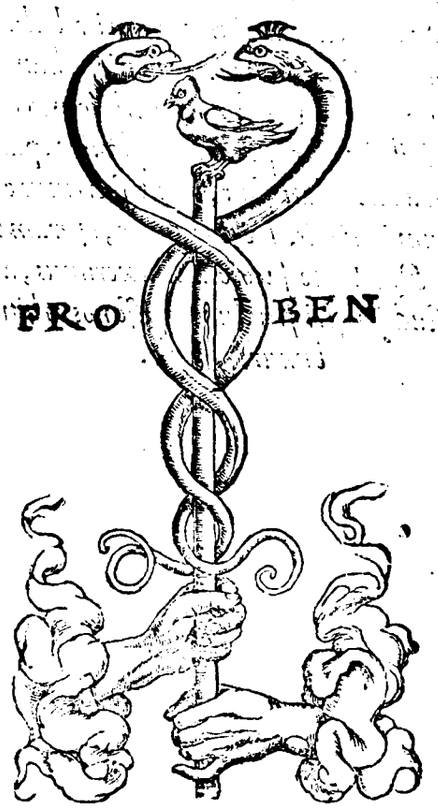
Google Livres

Elogium Christi p. 490.
Hist. lib. 10. ἀεχαγο:
Ioriae C Nea[illegible] Greg. V. 4.) in Ebro
Iosepho non inpert: vel praesim ab ipsis
Iudeis odio Christi vel ꝑtim studio praeter
missu ab ipso Iosepho metu lucrogo.

FLAVII IOSEPHI OPERA, IN SERMONEM LATINVM IAM OLIM CONVERSA: NVNC VERO AD EXEMplaria Græca denuò summa fide diligentiaq; collata, ac plurimis in locis emendata.

Quid hac noua Editione præstitum sit, uerso mox folio, uidere licet.

Accessit Rerum & Verborum toto Opere memorabilium locupletissimus INDEX.

BIBLIOTH. PUBL. COLL. SOCIET. IESU IN AUGSBURG

CVM CAESAREAE MAIEST. gratia & priuilegio.

BASILEAE, EX OFFICINA Frobeniana. M. D. LXVII.

M. Johan. Bapt. Hobm.
Stuttg. 1580. manso 1580.

TYPOGRAPHVS LECTORI candido.

CVm post distracta omnia IOSEPHI *nostri Latini exemplaria, Lector candide, nouam instituissemus editionem, atq; etiam ab amicis aliquot, ut id faceremus, rogati essemus: quòd dicerent, Opus hoc partim castigatione, partim noua etiam conuersione indigere: non potuimus non æquissimæ huic petitioni morem gerere. Indies namq; quasi βόπνδυσος ardor quidam promouendi rem literariam crescit in nobis. Vt igitur quid in hac noua editione præstitum sit, tibi constet, paucis percipe.* ANTIQVITATVM *Libros à Sigismundo Gelenio (doctissimo alioqui uiro, deq; studijs melioribus præclarè merito: quod plurima eius scripta testantur) primùm Latinitate donatos, ad exemplar Græcum denuò, quàm potuit fieri diligentissimè, conferri, quæq; immutanda fuêre, emendari curauimus. Totum deinde Opus de* BELLO IVDAICO *marginalibus Annotationibus utilissimis (ut in cæteris quoq; Iosephi libris factum est) exornauimus, ueteri relicta uersione, plurimis tamen in locis correcta: quod ipsum, si cui cum priori editione hanc conferre libeat, facilè deprehendet.* CONTRA APIONEM *uerò, &* DE MACHABAEIS, *siue de Rationis imperio Libri multo quàm antè planius, purius, sine fuco, neq; tamen iccirco minus ornatè de nouo translati sunt, ita ut speremus eosdem etiam nunc lectione digniores fore. Tuum iam erit, Lector amice, operam nostram industriamq; boni consulere. Quod si te facere intellexerimus, abundè magnum studij nostri fructum cepisse nos arbitrabimur. Vale.*

CLARISSIMO ET AMPLISSIMO DOMINO IO. IACOBO FVGGERO, IN *Kirchberge & Vuiſſenhorn Comiti, &c. Sigiſmundus Gelenius S. D.*

VM omnis inſtitutio, uel ſingulorum hominum ad beatam uitam cõtendentium, uel cœtuum formam in commune uiuendi quærentium, præceptis conſtet exemplisq́, ut noſti Fuggere uir magnifice, cõſentire uideo in hoc ſapientes, neutrum aliunde melius peti quam è Sacris literis: quas tãto tutius ſequimur, quanto certiora ſunt diuina oracula humanis opinionibus: quæ diſpendioſis ſuis ambagibus nihil aliud oſtendunt, quàm fruſtra id conatos ſummos quidem uiros, ſed humana ſapientia præditos, quod nõ niſi à diuinis & numinis fauore adiutis præſtatur: ſine quo nec uia ſalutis iniri, nec ineundæ eius modus alijs monſtrari poteſt. Et quanquis utraque iam dicta ratio ſit abſolutior, ſi coniungantur: ſicut ex ipſis liquet Sacris literis, (ubi tam legis primùm bene conditis hominum pectoribus à rerum Opifice inſertę, mox exoleſcente paulatim eius memoria, per eundem prȩconio Moſis in communem uitam reuocatæ, ſummaria capita, quàm hominum Deo carorum, uel priuatorum uel ducum atq; regum, geſta produntur:) habẽt tamen hę ſeparatam etiam tractationem. Nam ante exortam Seruatoris legem homines quidam ingenioſi, qui ſe Philoſophos nominauerunt, ueritatem ceu per tenebras palpare aggreſsi prȩcepta uitæ formandæ conati ſunt tradere, unà cum dogmatibus ad felicitatem ſectandam pertinentibus: alij res regum ac populorum mandauerunt literis, unde magnam colligere liceat exemplorum copiam. Illorum lectio habita eſt præ cæteris utilis, & re uera fuiſſet, ſi ueritatem captatam potuiſſent aſſequi: nos in hoc feliciores, quibus Sacræ literæ affatim repræſentãt, quod illis obtingere non potuit, lectio non modò utilis, ſed & neceſſaria. Proxima utilitas eſt in hiſtorijs, peculiari quadam uoluptate ad ſui cognitionem inuitantibus, ut ab his legendis pauci, modò ſint literati, abſtineant, cùm illa magis ſeria quibuſdam aut non uacet euoluere, aut non libeat. Sed delectu opus eſt in tanta hiſtoricorum uarietate, ſi nolis operam & bonas horas perdere. Sunt enim qui nihil aliud quàm ludunt, & aures animosq; ocioſos demulcent in hoc tantùm factis narratiunculis, quales ſunt Heliodorus, Philoſtratus, & his antiquiores, ſed nihilo grauiores, Herodotus & Cteſias ob nimiam mendaciorum licentiam dudum obliteratus, in quibus uix quicquam probes præter facundiam. Doctiores ſunt alij, ut imbuti philoſophia, ſed magno diſcrimine. nam qui Epicureorum, aut Peripateticorum, non multò ſaniorum duntaxat, quod ad pietatis dogmata attinet, ſectamſecuti ſunt, pro ſuis affectibus multa produnt tam inutilia, ut ne noxa quidem careant. Quid enim bonæ rei poteſt expectari à tollentibus immortalitatem

animorum, & diuinam prouidentiam: & hi ferè proponunt ſibi celebranda quædam uaſta uerius quàm magna ingenia, Xerxes, Alexandros, Cæſares. Plus bonæ frugis haurire licet ex accedentibus propius ad Academicos Stoi co'ſue, qui res laudatorum principum aut populi Romani, præſertim illius priſci, tranſmiſerunt ad poſteros. huius generis ſunt, Plutarchus, Dionyſius, Xenophon, Polybius, & Latini aliquot, qui ſibi grauitatem ceu peculiarem uindicant. Sed longè utiliſſima, nec iniucunda eſt ſacra hiſtoria, olim propter excellentiam & claritatem, ſed maximè propter certiſsimam ſinceriſsimamq; ueritatem, etiam profanis expetita regibus, patrum priſcorum mores, uitas, resq; tam domi quàm foris geſtas continens: quicq; eius compẽdium ſcripſit, et ubi illa deſijt reliquam uſq; ad ſuam ætatem attexuit, Ioſephus uir patriarum literarum cognitione nemini ſuæ gentis ſecundus, externæ uerò literaturæ ſtudijs uel cũ Philone conferendus, facundia pollens, quæ plus uirium quàm fucorum habeat, nec minus philoſophum quàm hiſtoricum deceat: quem nõ eſt opus prædicare prolixius, quando ipſe ſatis oſtendit qualis fuerit, modeſtiſsimè uitam ſuam ſcribens, quæ nũc primùm in præſenti Operum eius editione legi poteſt à Latinis hominibus. Huius ſcriptoris monumenta cum circunferantur, & paſsim ab omnibus ſuo merito terantur, Rufino, ut titulus pollicetur, interprete, mihi nunquam perſuaderi potuit antiquitates Iudaicas ab eo uiro uerſas: uel quòd non referant peritum utriuſq; linguæ hominem, qualis Rufinus fuit habitus ſuo ſeculo: uel quòd ſtilo belli Iudaici ſint diſsimiles. Id Antiquitatum opus nõ ita dudum ex officina Frobeniana prodijt, conflatum ex duobus exemplaribus mutilis, è diuerſiſsimis petitis orbis tractibus: bono tamen quodam caſu euenit ut utrunq; egregiè ſuppleuerit lacunas alterius. ac mox non defuerunt qui Latinam uerſionem nouam requirerent: effeceruntq; amici ut ſuſcepta prouincia tirocinium uertendi in eo ſcriptore ponerem: figlinæ (iuxta prouerbium) in dolio. Inter uertendum deprehendi non ſolùm deprauata multa in Latinis, ſed etiam quibuſdam locis deeſſe uerſus non paucos. nam XVI Antiquitatum libro, cap. iuxta uulgatas editiones ſeptimo, iuxta Græcorum diſtinctionem quam nos ſequimur XI, deſiderabatur integra pagina, & in calce eiuſdem libri nõ multo minus: id quod uel librariorum, uel interpretis etiam culpa accidit, ſed non in his tantùm paginis. Itaque omnia meliore fide conatus ſum reddere, ſtilo planiore, nec rudiore tamen, opinor. Auſus igitur rem ſubituram cenſuras uarias, cœpi circumſpicere de aliquo, cuius præiudicio tutus poſſem minus de cæteris criticis eſſe ſollicitus. In eo delectu ſuccurrebat mihi ante alios Io. Iacobus Fuggerus, nimirum ea familia natus, in quam ſingulari cœleſtis numinis fauore uirtus & fortuna tantum ornamentorum certatim contulerunt, ut per uniuerſam Europam, atq; etiam longè extra eius limites, tã ſit celebris, tam apud ſummos monarchas gratioſa, ut nihil ſit quod hac parte uel principibus uiris inuideat: & quod peculiariter ad meum deſideriũ attinebat, habeat in ſuo ſtẽmate uiros literatos, literatorumq; patronos eximios, & uel hoc merito omni poſteritatis memoria digniſsimos, nuper Raimundũ, nũc Antonium eius fratrẽ familiæq; columen, & inſignẽ Des. Eraſmi patroni quondã noſtri amicũ:

te uerò tertium (ne alios mihi minus notos commemorem) adeò expolitũ & candidum, acriq; iudicio hominem, ut tuæ cenſuræ nõ minus probari cupiam, quàm excellentiſsimorum in utraq; literatura profeſſorum noſtri huius haud inerudíti ſeculi. Et pulchrè conuenire uidebatur, ut ſcriptor qui in omnibus præſertim Chriſtianorũ regionib. etiam uulgo teritur, præferret in fronte ceu tutelare nomen uiri apud omnes eas gentes non ſolùm notiſsimi, uerùm etiam laudatiſsimi. Deterrebat hoc unum, quòd ignotus eſſem tanto Mecœnati: ſed contrà cogitabam multos ſimilibus occaſionibus innotuiſſe feliciter, itaq; ſic nutantem ut tamen propenſior eſſem ad demerendam tuam gratiam, impulit non inuitum noſter uetus amicus & liberorum tuorum ad imitandam paternam excellentiã incenſor adiutorq; Ludouicus Carinus, uir magnatib. meritò carus, integer, pius, eruditus, cordatus: qui talib. coloribus te mihi depinxit, ueriſsimis quidẽ illis, ut eſt ipſe ſincerus, quales in hanc tabulam conferre, nec ſine modeſtiæ tuæ uexatione poſſem, nec ſine adulationis ſuſpicione. Accipies igitur uir præclariſsime Opus hoc per otium inſpiciendum: quod ſi tibi tale uidebitur ut ferri poſsit à lectore non faſtidioſo, erit mihi incitamentum ad aggredi endos etiam autores alios: accipies & Geleniũ tuum in clientelam, quam nemo non expetit, ipſe uehementer opto, ut ea dignus ſim. Deus te perpetuò ſeruet patrone (iam enim hanc ſalutandi formulam mihi tua pace permitto) obſeruandiſsime, unà cum liberorum ſuauiſsima cohorte totaq; familia, cui me cõmendatum cupio, ſi non de officio, ſaltẽ de ſtudio addictiſsimo. Baſileæ, Calendis Auguſtis, anno à natiuitate Chriſti ſeruatoris humani generis, M. D. XLVIII.

TESTIMONIVM D. HIERONYMI DE IOSEPHO.

IOSEPHVS Mathathiæ filius, ex Hieroſolymis ſacerdos, à Veſpaſiano captus, cũ Tito filio eius relictus eſt. Hic Romã ueniens, ſeptem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi ſunt. Et ob ingenij gloriam ſtatuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem alios uiginti Antiquitatum libros, ab exordio mundi, uſq; ad decimumquartum annum Domitiani Cęſaris, & duos ἀρχαιότητος aduerſum Apionẽ grammaticũ Alexandrinum: qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentiliũ, contra Philonẽ etiam librũ uitupe rationem gentis Iudaicę cõtinentem ſcripſerat. Alius quoq; liber eius qui inſcribitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ualde elegãs habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Hic in decimooctauo Antiquitatum libro manifeſtiſsimè confitetur, propter magnitudinem ſignorum Chriſtum à Phariſæis interfectum, & Ioannem Baptiſtam uerè prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Iacobi apoſtoli dirutam Hieroſolymam. Scripſit autẽ de Domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Ieſus uir ſapiens: ſi tamẽ uirum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operũ, & doctor eorum qui libenter uera ſuſcipiunt: plurimos quoq; tam de Iudæis quàm de gentibus ſui habuit ſectatores, & credebatur eſſe Chriſtus. Cumq; inuidia noſtrorum principũ cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum dilexerant perſeuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuus, multa & hæc et alia mirabilia carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & uſq; hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita uocabulum, non defecit.

CANDIDO LECTORI S.

Quum noua hæc Iosephi Antiquitatum Latina conuerſio, quæ iuxta Græcũ exemplar eſt diſſecta, antiquę translationi Capitum diſtinctione non cõſonaret, uiſum nobis eſt, uetuſtam diuiſionẽ in ſtudioſorum gratiam margini annotare, quo loci inde à ſcriptoribus ante hanc noſtram editionem citati, facilius inueniri poſsint: quod quidem more noſtro fecimus, quo quicquid literis deditorum uſui iudicamus conducibile, uſq; in medium proferre ſtudemus. Vale bene, & induſtriam noſtram fauore mutuo amplectere.

ELENCHVS

ELENCHVS RERVM OMNIVM,

QVAE IN VTRAQVE IOSEPHI HISTORIA TAM Antiquitatum Iudaicarum, quàm Belli Iudaici cõtinentur, per Argumenta quibusuis singulorũ Librorum capitibus (ut in Græco exemplari habentur) præmissa, descriptus.

ANTIQVITATVM LIB. I.

PRoœmium Cap.1
Mundi creatio, & elementorum dispositio cap.2
De posteritate Adami, & decẽ ætatibus usq; ad diluuium cap.3
De diluuio: & quomodo Noe in arca cũ familia seruatus, habitarit in cãpo Senar cap.4
De turri Babylonica, deq; linguarum mutatione cap.5
Quomodo Noæ posteri per totum terrarũ orbem sedes sibi occupauerint cap.6
Quòd gentes singulæ à suis autoribus nomina traxerint. cap.7
Quomodo Abrahamus generis nostri autor, è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem, quõdam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur cap.8
Quòd fame Chananæam premente Abrahamus in Aegyptũ est profectus: & ibi aliquantisper commoratus, retrò unde uenerat est reuersus cap.9
Sodomitarum clades ab Assyrijs accepta cap.10
Quomodo Abrahamus Assyrios aggressus, tam captiuos quàm reliquam prædam uictor reduxit cap.11
Quomodo Deus Sodomitarum gentẽ excidit, flagitijs eorum offensus cap.12
De Ismaele Abrahami filio, eiusq; posteris Arabibus cap.13
De Isaco, legitimo Abrami filio cap.14
Saræ obitus Abrami coniugis cap.15
Quomodo è Chætura Abramo nupta, Troglodytarum gens prouenit cap.16
De obitu Abrami cap.17
De Isaci filijs, Esao & Iacobo, & natiuitate, ac educatione eorum cap.18
De Iacobo metu fratris in Mesopotamiã profugo cap.19
Mors Isaci et sepultura ĩ Hebrone cap.20

ANTIQVITATVM LIB. II.

QVomodo Esaus & Iacobus Isaci filij diuiserũt habitationem: & quòd Esao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit Cap.1
Quomodo Iosephus Iacobi filiorum natu minimus, propter somnia futuræ suæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiã incurrit cap.2
Quomodo Iosephus in Aegyptum uenditus à fratribus, illustris ibi factus est, & fratres tandem in suã potestate habuit cap.3
Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium ob exortam famẽ migrauit cap.4
De afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos CCCC cap.5
Quomodo Moyse duce Aegyptũ reliquerunt cap.6
Quomodo mare sciſſum Hebræis Aegyptios fugientibus uiam aperuit cap.7

ANTIQVITATVM LIB. III.

QVomodo Moyses populum ex Aegypto in Sina montem eduxit Cap.1
De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit cap.2
Raguelis consilium quod genero suo Moysi dedit cap.3
Moyses cõscenso Sina mõte acceptas à Deo decem præceptorũ tabulas ad populum

reportat cap.4
De tabernaculo per Moysen in terra deserta facto, quod similitudine templi portatilis referebat cap.5
De arca in qua tabulas legis Moyses collocauit cap.6
De mensa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi cap.7
De pontificali & sacerdotali ornatu cap.8
De Aaronis sacerdotio, & leges quæ ad festa & sacrificia spectant cap.9
Leges de sacrificijs et purificationib. cap 10
Leges belli & mores cap.11
Seditio contra Moysen propter egestatem, & seditiosorum pœna cap.12
De speculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuersi Israelitis terrorem incusserunt cap.13

ANTIQVITATVM LIB. IIII.

HEbræorum iniussu Moysis cũ Chananæis pugna & clades Cap.1
Seditio per Corem et plebẽ aduersus Moysem & fratrem, propter sacerdotiũ excitata cap.2
Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis sacerdotiũ Aaroni & eius posteris est confirmatum cap.3
Quæ Hebræis in deserto per annos 38 obuenerunt cap.4
Quomodo Moyses deuicit Sehonem, & Ogem Amoræorum reges, deleuitq; eorum copias cap.5
De Balamo uate cap.6
Hebræorum de Madianitis victoria, & Amoritis regio quomodo à Moyse duabus cum dimidiata tribubus concessa cap.7
Moysis leges, & quomodo ex hominibus est sublatus cap.8

ANTIQVITATVM LIB. V.

QVomodo Iesus Hebræorum imperator debellatis ac cæsis Chananæis, terrã eorũ sorte diuisit tribubus cap.1
Quomodo post mortem imperatoris Israelitæ, neglectis patrijs religionibus, in extremas calamitates inciderunt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis DC tantùm fuêre superstites cap.2
Quomodo propter impietatẽ in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum est traditus cap.3
Libertas per Ceniazum reddita cap.4
Quomodo populus rursum à Moabitis est subiugatus, & per lodem è seruitute exemptus cap.5
Quomodo sub Chananæorum imperium redacti, & per Barac um in libertatem sint repositi cap.6
Quomodo Amalecitæ deuictis Israelitis regionem eorum per septem annos uastauerunt cap.7
Quomodo Gedeon populũ liberauit cap.8
Quomodo aliquot successores Gedeonis cũ gentibus finitimis bella gesserunt cap.9
De Sampsonis fortitudine, & quanta mala Palæstinis fecerit cap.10
De rutha, & quomodo filij sacerdotis Elis à Palestinis in prælio sunt cæsi cap.11
Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arcæ amissiõe, prouolutus de throno expirauit. cap.12

ANTIQVITATVM LIB. VI.

QVomodo Palæstini peste, et fame coacti arcã Hebræis remiserunt Cap.1
Victoria Hebræorũ ductu Samuelis cap.2
Quomodo Samuel deficientibus per ætatẽ uiribus, rerum administrationem filijs suis commisit cap.3
Quomodo populus offensus Samuelis filiorum moribus, regem sibi dari postulauit cap.4
Saulus iubente Deo rex declaratur cap.5
Sauli expeditio & victoria contra Ammanitas cap.6
Palæstini Hebræos bello aggressi uincun-

tur cap.7
Victoria Sauli contra Amalecitas cap.8
Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert cap.9
Expeditio noua Palæſtinorum contra Hebræos cap.10
Singulare certamen Dauidis & Goliathi, ſequutaq; Palæſtinorum clades cap.11
Saulus Dauidis fortitudinem admiratus, filiam ei in matrimoniũ collocat cap.12
Quòd rex Dauidi necem ſit molitus cap.13
Quomodo Dauid aliquoties inſidias regis ægrè elapſus, bis tamẽ in poteſtatem ſuã redactum, non interfecit cap.14
Hebræi à Palæſtinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unà cum filijs pugnans occubuit cap.15

ANTIQVITATVM LIB. VII.

DAuid apud Hebronẽ unius tribus rex creatur, in reliquis Sauli filius paternum regnum obtinet Cap.1
Ieboſtho amicorum inſidijs interfecto, uniuerſum regnũ ad Dauidẽ deuenit cap.2
Dauid ui captis Hieroſolymis Chananæos inde eiecit, urbemq; Iudæis inhabitandã tradit cap.3
Dauid Palæſtinorũ bello impeditus, apud Hieroſolyma uictoriam conſequitur cap.4
Dauid ſubactis finitimis gentibus tributa imponit cap.5
Damaſceni à Dauide uincuntur cap.6
Quomodo Dauid Meſopotamios, facta in eos expeditione, deuicit cap.7
Quomodo per inteſtinum familiæ diſsidiũ Dauid à filio regno pulſus eſt cap.8
Abeſalomus contra patrem profectus, cum exercitu perit cap.9
Quomodo Dauid regno reſtitutus feliciter uixit cap.10
Dauid ſe uiuente Solomonem filium ſuum regnum auſpicari uoluit cap.11
Mors Dauidis, quantum filio ad ſtructuram templi reliquerit cap.12

ANTIQVITATVM LIB. VIII.

QVomodo Solomo regnum adeptus inimicos expulit Cap.1
De ſapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primus Hieroſolymis tẽplum ædificauit cap.2
Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens Hieroboamum decem tribuum regem facit cap.3
Suſacus Aegyptiorum rex, captis Hieroſolymis diuitias eius in Aegyptũ tranſportauit cap.4
Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Baſanes Hieroboami generis extirpator, ipſe regnum occupauerit cap.5
Aethiopum expeditio in Hieroſolymitanũ agrum regnante Aſano, & exercitus eorum interitus cap.6
Baſanæ ſtirpe ſublata apud Iſraelitas Zamares, et poſt hunc Amarinus et Achabus filius, regnum obtinet cap.7
Adadus Damaſci & Syriæ rex bis contra Achabum ducto exercitu profligatur cap.8
De Ioſaphato rege Hieroſolymorum cap.9
Achabus à Syris bello laceſsitus prælio uictus occiditur cap.10

ANTIQVITATVM LIB. IX.

IOramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſupesat Cap.1
Ioramus Hieroſolymorum rex principatũ adeptus fratres & paternos amicos interfecit cap.2
Exercitus Iorami deletur ab hoſtibus, & filij perimuntur, unico excepto: poſtremò ipſe miſera morte tollitur cap.3
Damaſcenorũ rex Iſraelitarum regem bello impetit cap.4

Ioramus à Ieu magiſtro equitum cum tota ſtirpe occiditur, & cum eo Hieroſolymitanus rex Ochozias cap.5

Ieus inter Iſraelitas regnat apud Samariã, & poſt eum uſq; ad quartum genus eius progenies cap.6

Gotholia Hieroſolymis regnum occupat in annos quinq;, eaq; cæſa pontifex Ochoſiæ filium regem conſtituit cap.7

Azaelis Damaſcenorum regis contra Iſraelitas, ac mox cõtra Hieroſolymitas expeditiones cap.8

Amaſias rex Hieroſolymitarum exercitu contra Idumæos et Amalecitas ducto, victor euadit cap.9

Amaſiæ victoria de Iſraelitis & Ioa rege eorum reportata cap.10

Quomodo Ozias uicinas gentes ſubegerit: item de Iona propheta cap.11

Raſe Damaſcenorum rege Hieroſolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus eſt Aſſyriorum regem in Damaſcenos immittere cap.12

Aſſyriorum rex ui expugnata Damaſco, et occiſo rege, populum traducit in Mediã, alijs gentibus Damaſcum in coloniam deductis cap.13

Salmanaſar capto Iſraelitarũ rege, & decẽ tribubus translatis in Mediam, Chuthæos in eorum regionem migrare iubet cap.14

ANTIQVITATVM LIB. X.

SEnacheribi Aſſyriorum regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ regis oppugnatio Cap.1

Quòd Aſſyriorum exercitus una nocte peſte abſumptus eſt: & quòd rex eorũ, domũ reuerſus filiorum inſidijs perijt cap.2

Ezecias cum aliquandiu uixiſſet in pace, decedens Manaſſæ filio regnum reliquit cap.3

Manaſſes à Chaldæorum ac Babyloniorũ rege captus, poſt aliquantum temporis ab eo rurſum in regnum ſuũ reſtituitur cap.4

De Ioſia rege cap.5

Nechao rege Aegypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere uolente, Ioſias uetare conatus, prælio uictus occiditur cap.6

Nabuchodonoſorus inuadens Syriam Ioacimum ad amicitiam & ſocietatem ſuã pertraxit cap.7

Nabuchodonoſorus Ioacimum rurſum Aegyptiorum rebus ſtudentem interficit, & Ioacimum eius filium pro eo regem conſtituit cap.8

Babylonius mutata ſentẽtia Ioacimum obſidet, cumq; ille ſe dediſſet captiuum, Babylonem abducit cap.9

Sedecias Hieroſolymorum rex à Babylonio conſtituitur cap.10

Captis Hieroſolymis Nabuchodonoſorus populum traducit in Babyloniam cap.11

De ſucceſſoribus Nabuchodonoſori, et quòd Cyrus eorum imperium in Perſas tranſtulit, & quomodo ſe tum res Iudæorum apud Babylonios habuerint cap.12

ANTIQVITATVM LIB. XI.

CYrus Perſarum rex Iudæos Babylone dimiſſos, priſtinas ſedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia Cap.1

Regij duces & ſatrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent cap.2

Cambyſes Cyri filius Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet cap.3

Darius Hyſtaſpis filius Iudæis templum ædificat cap.4

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia cap.5

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorũ gens Amani dolo extingueretur cap.6

Bagoſes, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit cap.7
Quanta Alexander Macedonum rex in Iudæos beneficia contulerit cap. 8

ANTIQVITATVM LIB. XII.

PTolemæus Lagi dolo occupatis Hieroſolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traducit Cap.1
Ptolemæus Philadelphus Iudeorum legem in Græcam linguã uertit, & multis eius gentis captiuis dimiſſis, donaria multa Deo in templo eius dedicat cap.2
Honor à regibus Aſiæ Iudæorum genti habitus, & quod in ciuitatibus à ſe conditis eius ciuium ei conceſſerint cap.3
Ioſephus Tobiæ filius, ei malo medetur, amicus Ptolemæo Epiphani factus cap.4
Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorũ cũ Onia Iudæorum pontifice cap.5
Iudæi ſeditionib. agitati Antiochi opem inuocant cap.6
Quemadmodum Antiochus ducto Hieroſolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam ſpoliauerit cap.7
Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, ſolus Aſſimonæi filius Matthias contempſit, eiusq; duces uicit cap.8
Matthia defuncto Iudas filius ſuccedit cap.9
Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio uictus occiditur cap.10
Lyſiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades cap.11
Quomodo diuiſis copijs, Simon & Ptolemaidenſes, Iudas Ammanitas ſuperat cap.12
Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus cap.13
Antiochus Eupater profligato Iudæorum exercitu, Iudam in templo obſidet ca.14
Antiochus omiſſa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam cap.15
Bacchides Demetrij dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negocio ad ſuũ regem reuertitur cap.16
Nicanor poſt Bacchidem dux contra Iudam miſſus unà cum exercitu perit cap.17
Bacchidis denuò miſſi in Iudæam uictoria cap.18
Quomodo Iudas prælio uictus occubuit cap.19

ANTIQVITATVM LIB. XIII.

IOnathas defuncto fratri ſuo Iudæ in principatu ſuccedit Cap.1
Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit, inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere cap.2
Alexander filius Antiochi Epiphanis, regem Demetrium bello aggreditur cap.3
Demetrius miſſa legatione ad Ionatham, multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit cap.4
Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus, & delato pontificatu Ionatham in partes ſuas traducit cap.5
De templo Dei ab Onia ædificato cap.6
Quòd Alexander poſt mortem Demetrij Ionatham in ſummo honore habuit cap.7
Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro, & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recipit cap.8
Tryphon Apamenus poſt deuictum Demetrium Antiochi Alexandri filio regnum aſſerit, recepto in amicitiam Ionatha cap.9
Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atque interfecto Simoni eius fratri bellum infert cap.10

Simoni Iudæorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit cap.11
Simon Typhonem in Dora compulsum oppugnat, inito cum Antiocho, cui Pius cognomen erat, fœdere cap.12
Bello inter Antiochum & Simonem orto, Cendebæus dux regius è Iudæa profligatur cap.13
Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occiditur cap.14
Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus, Hyrcanus principatus potitus est cap.15
Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC talentis, fœdus cum eo init cap.16
Hyrcani expeditio in Syriam cap.17
Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens, uictus aufugit cap.18
Aristobulus principatum adeptus, primus diadema sibi imposuit cap.19
Alexandri Iudæorum regis res gestæ cap.20
Ptolemæi Lathuri de Alexandro uictoria cap.21
Demetrius Eucærus Alexandrum prælio superat cap.22
Antiochi Dionysi in Iudæam expeditio cap.23
Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum succedit cap.24

ANTIQVITATVM LIB. XIIII.

Post bellum de regno inter fratres conuentum est ut Aristobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret Cap.1
Antipatri genus, & quomodo claritatem ac potentiam sibi & suis liberis paruerit, & fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum cap.2
Aristobulus prælio uictus compellitur Hierosolyma cap.3
Hyrcani & Aristobuli legationes à Scauro petentes auxilium cap.4
Quomodo Aristobulus & Hyrcanus apud Pompeiũ de regno disceptauerunt cap.5
Pompeius arte castella occupat cap.6
Hierosolymitani portas Romanis claudunt cap.7
Pompeius templum cum inferiore urbis parte expugnat cap.8
Scaurus bello aggressus Aretam, fœdus Antipatri suasu cum eo ferijt cap.9
Alexander à Gabinio uictus, in quodam castello oppugnatur cap.10
Aristobulus Romæ uinculis elapsus, rursum in Iudæa captus à Gabinio Romam remittitur cap.11
Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium cap.12
Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam cap.13
Cæsaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorũ opera adiutus sit cap.14
Antipatri res gestæ, & cum Cæsare amicitia cap.15
Cæsaris literæ & Senatusconsulta de Iudæorum amicitia cap.16
Antipater ex filijs suis Herodi Galilææ, Phasaelo Hierosolymorum regimen committit, & Sex. Cæsar Herodẽ magnum & illustrem reddit cap.17
Cassius afflictis Iudæis, insuper octingenta talenta ab eis exigit. cap.18
Malichus per insidias Antipatrum ueneno tollit cap.19
Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit cap.20
Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentẽ Herodes profligatum è Iudæa pellit cap.21

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt ut ille accuſatores eius non admiſerit cap.22
Antonius in Syriam cum ueniſſet, Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit cap.23
Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt cap.24
Parthi Hyrcanum et Phaſaelum captiuos abducunt cap.25
Herodes Romæ à ſenatu Iudææ rex declaratur cap.26
Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduerſus Antigonum cap.27
Antigonus à Soſio & Herode opprimitur cap.28

ANTIQVITATVM LIB. XV.

EXpugnatis à Soſio & Herode Hieroſolymis, Antigonus ab Antonio ſecuri percutitur, Herodes uerò primos amicorum eius interimit Cap.1
Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem reuertitur cap.2
Herodes Ariſtobulũ cõiugis ſuæ Mariammes fratrem pontificem declaratum, non multo pòſt necandũ curat cap.3
Cleopatra Iudæorum et Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrat cap.4
Cleopatræ reginæ in Iudæam aduẽtus cap.5
Herodes bellum Aretæ infert, quo tempore Antonius à Cæſare Actiaco prælio uictus eſt cap.6
De terræmotu qui Iudæam concuſſit cap.7
Herodis concio ad exercitum cap.8
Herodes ad Cæſarẽ profecturus neceſſariò Hyrcanum interficit cap.9
Herodes etiam à Cæſare regnum obtinet cap.10
Herodes Mariammen calumnijs oppreſſam interficit cap.11
De fame quæ in terram Iudæam incubuit cap.12
Cæſarea conditur cap.13
Herodes nouũ templum diruto priore, Hieroſolymis ædificat cap.14

ANTIQVITATVM LIB. XVI.

ALexander & Ariſtobulus Romã ad patrẽ reuerſi, Salomes ac Pheroræ calumnijs appetuntur Cap.1
Herodes dat Alexãdro & Ariſtobulo coniuges cap.2
Herodes ad Agrippam denuò nauigat cap.3
Ionici Iudæi Græcos apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere priuilegia per Romanos conceſſa cap.4
Herodes in Iudæam reuertitur cap.5
Domeſticum diſſidium inter Herodem & filios cap.6
Antipatro Romæ degente Herodes Alexãdrum & fratrem adductos ad Cæſarem accuſat cap.7
Alexandri defenſio, & cum parente reconciliatio cap.8
Herodes quinquennales ludos ob abſolutã Cæſaream celebrat cap.9
Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio cap.10
Herodes opus habens pecunia, ſepulchrum Dauidis ſubijt cap.11
Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat cap.12
Trachonitarum defectio cap.13
Expeditio Herodis in Arabiam cap.14
Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem cap.15
Euryclis calumniæ contra Herodis filios cap.16
Herodis filij damantur apud Berytum in concilio cap.17

ANTIQVITATVM LIB. XVII.

DE Antipatri Herodis filij malicia Cap.1
De Zamari Iudæo Babylonico cap.2
Antipatri contra Herodem insidiæ cap.3
Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem cap.4
Pheroræ obitus cap.5
Pheroræ uxor accusatur ueneficij, & Herodes cognoscit Antipatri insidias cap.6
Antipater capitis damnatus, in uincula cõijcitur cap.7
Herodis morbus, & Iudæorum seditio ca.8
Antipatri nex cap.9
Herodis mors, testamentum & funeratio cap.10
Populus seditionem mouet contra Archelaum cap.11
Seditio Iudæorum contra Sabinum, et quomodo Varus autores eius punijt cap.12
Cæsar Herodis testamentum confirmat cap.13
De Pseudalexandro cap.14
Archelaus iterum accusatus Viennam relegatur cap.15

ANTIQVITATVM LIB. XVIII.

QVirinus ad censendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæsare, & procurator eiusdem Cæsaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus sit Cap.1
Quæ & quot sectæ fuerint apud Iudæos cap.2
Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæsaris conditæ cap.3
Iudæorum cõtra Pontium Pilatum seditio, & de IESV CHRISTO cap.4
Quid Iudæis Romæ degentibus acciderit, et de Pilato cap.5
Vitellij aduentus Hierosolyma, et quomodo à Tiberio mãdata accepit, ut impetraret ab Artabano obsides cap.6
Herodis bellũ quo ab Areta superatus est cap.7
Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus uinctus sit, utq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus sit cap.8
Quomodo Herodes tetrarcha in exiliũ missus sit cap.9
Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam seditio cap.10
Caius in Syriam mittit Petronium iussum Iudæis bellum inferre, nisi malint recipere ipsius statuam cap.11
Quæ Iudæis apud Babylonem acciderint per Asinæũ & Anilæum fratres cap.12

ANTIQVITATVM LIB. XIX.

QVomodo Caius à Chærea cæsus est Cap.1
Quomodo Claudius principatum adeptus sit cap.2
Dissidium inter Senatũ & plebem cap.3
Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, et edicta eius in Iudæorũ gratiam cap.4
Agrippæ in Iudæam reditus cap.5
Epistola Petronij ad Doritas pro Iudæis scripta cap.6
Gesta Agrippæ usq; ad ipsius obitum ca.7

ANTIQVITATVM LIB. XX.

PHiladelphensium & Iudæorum dissidium, deq; stola sacerdotali Cap.1
Quomodo Helena Adiabenorũ regina, & eius filij religionem Iudaicam complexi sint: itemq; de Theuda falso propheta cap.2
Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi punijt cap.3
Quomodo plurimi Iudæorum in templo oppressi

oppreſſi ſunt cap.4
Seditio Samaritas inter & Iudæos orta cap.5
Geſta Felicis Iudææ præſidis cap.6
De procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs cap.7
De procuratore Albino cap.8
Quomodo Florus Albini ſucceſſor, tantis Iudæos affecerit iniurijs, ut coacti fuerint arma ſumere. cap.9

DE BELLO IVDAICO LIB. I.

DE uaſtatione Heroſolymæ ab Antiocho Cap.1
De ſucceſſionibus principũ à Ioanatha uſq; ad Ariſtobulum cap.2
De Ariſtobulo, Antigono, Iuda Eſſæo, Alexandro, Theodoro & Demetrio cap.3
De bello Alexandri cum Antiocho, & Areta: deq; Alexandra & Hyrcano cap.4
De bello Hyrcani cum Arabibus, et expugnatione Hieroſolymæ cap.5
De bello Alexandri cum Hyrcano & Ariſtobulo cap.6
De Ariſtobuli morte, & bello Antipatri contra Mithridatem cap.7
De accuſatione Antipatri apud Cæſ. de pontificatu Hyrcani, & Herode bellum mouente cap.8
De Romanorum diſſidijs poſt mortem Cæſaris, & inſidijs Malichi cap.9
De Herode accuſato, & uindicato cap.10
De bello Parthorum contra Iudæos, et fuga Herodis ac fortuna cap.11
De bello Herodis è Roma redeuntis pro Hieroſolyma & contra latrones cap.12
De morte Ioſephi, et obſidione Hieroſolymæ per Herodem, & Antigono occiſo cap.13
De inſidijs Cleopatræ in Herodem, et Herodis prælio contra Arabes, & ingenti terræ motu cap.14
Herodes exaltatus in regnum cap.15
De urbib. & ædificijs inſtauratis & conditis ab Herode, deq; munificẽtia qua uſus eſt erga exteras gentes, eiusq; felicitate cap.16
De diſſidio Herodis cum filijs Alexandro & Ariſtobulo cap.17
De conſpiratione Antipatri contra patrem cap.18
De ueneno Herodi parato, & quomodo cõpertũ ſit cap.19
De Antipatri in Herodem malignis ſtudijs deprehenſis & ultis cap.20
De aquila aurea, morteq; Antipatri & Herodis cap.21

DE BELLO IVDAICO LIB. II.

DE ſucceſſoribus Herodis, et ultione direptæ aureæ aquilæ Cap.1
De pugna & ſtrage Hieroſolymis inter Iudæos & Sabinianos cap.2
De Vari geſtis circa Iudæos crucifixos cap.3
De ethnarcha Iudæorum inſtituto cap.4
De ſubdititio falſoq; Alexandro, eoq; deprehenſo cap.5
De Archelai exitio cap.6
De Simone Galilæo, de trib. ſectis apud Iudæos cap.7
De Pilati regimine cap.8
De ſuperbia Caij, & Petronio præſide cap.9
De Imperio Claudij, & regno Agrippæ, ac morte cap.10
De uarijs tumultib. in Iudæa & Samaria cap.11
De tumultibus in Iudæa ſub Felice cap.12
De præſidibus Iudææ Albino & Floro cap.13
De Floro ſæuiente in Iudæos, Cæſarienſes et Hieroſolymitas cap.14

De alia oppreßione Hieroſolymorum dolo Flori cap.15
De Politiano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos ad obediendum Romanis hortantis cap.16
De cæpta rebellione Iudæorum contra Romanos cap.17
De cæde Ananiæ pontificis, Manahemi & militum Rom. cap.18
De Iudæorum maxima ſtrage Cæſareæ & in omni Syria cap.19
De Iudæorum alia graui cæde cap.20
Iudæi Alexandriæ occiſi cap.21
De clade Iudæorum, autore Ceſtio 22
De pugna Ceſtij contra Hieroſolymam cap.23
De obſidione Hieroſolymæ à Ceſtio, & ſtrage cap.24
De Damaſcenorum ſæuitia in Iudæos, deq; Ioſephi ſtudijs in Galilæa cap.25
De Ioſephi periculis & euaſione, & Ioannis Giſcalei malitia cap.26
Tiberias à Ioſepho recuperatur & Sepphoris cap.27
Quomodo Hieroſolymitæ bello ſe præparauerint, deq; Simonis Gioræ tyrannide cap.28

DE BELLO IVDAICO LIB. III.

DE Veſpaſiani ducis aduentu, & clade duplici Iudæorum Cap.1
Deſcriptio Galileæ, Samariæ & Iudææ cap.2
De auxilio Sepphoritis miſſo, & Rom. diſciplina militari cap.3
Impetus Placidi contra Iotapatam cap.4
Galilæa à Veſpaſiano inuaditur cap.5
Gadaræ expugnatio cap.6
Iotapatæ obſidio cap.7
Obſidio Iotapatenorum à Veſpaſiano, & diligentia Ioſephi: deq; Iudæorum excurſione in Romanos cap.8
De oppugnatione Veſpaſiani contra Iotapatam ariete, & alijs tormentis bellicis cap.9
De iterata impugnatione Iotapatenorum cap.10
Iaphæ expugnatio à Traiano & Tito cap.11
De Samaritis à Cereale deuictis cap.12
Iotapatæ excidium cap.13
Quomodo Ioſephus captus uitam ſuam redemerit facto & uerbis cap.14
Ioppe denuò capitur cap.15
Deditio Tiberiadis cap.16
Tarichearum obſidio cap.17
De lacu Geneſar, & fontibus Iordanis cap.18
Tarichearum excidium cap.19

DE BELLO IVDAICO LIB. IIII.

OBſidio Gamalenſium Cap.1
Itaburius mons occupatur à Placido cap.2
Excidium Gamalæ cap.3
Giſcala à Tito capitur cap.4
Hieroſolymitani excidij initium cap.5
Idumæorum aduentus pro Hieroſolymitanis & acta cap.6
De clade Iudæorum ab Idumæis facta ca.7

DE BELLO IVDAICO LIB. V.

DE altera ſtrage & reditu Idumæorũ, Zelotarumq; crudelitate Cap.1
De inteſtina diſcordia Hieroſolymorũ ca.2
De Gadarenſium deditione & ſtrage cap.3
De captis oppidis quibuſdam, deſcriptioq; ciuitatis Hierichuntinæ cap.4
Lacus Aſphaltites cap.5
Geraſæ deuaſtatio, ſimul de Neronis morte, Galbæ, & Othonis cap.6
De Simone Geraſeno, nouæ conſpirationis principe cap.7
De Galba, Othone, Vitellio & Veſpaſiano cap.8

De Simonis gestis contra Zelotas Cap.9
De Vespasiano in Imperatorē electo cap.10
Aegypti descriptio, & Phari cap.11
Vespasianus Iosephum captiuitate liberat cap.12
De Vitellij morte & moribus cap.13
Titus mittitur cōtra Iudæos à patre cap.14

DE BELLO IVDAICO LIB. VI.

DE triplici seditiōe apud Hierosolymā Cap.1
Titus explorator Hierosolymæ periclitatur cap.2
De eruptionibus Iudæorum contra Romanos castrametantes cap.3
De intestina pugna azymorū diebus cap.4
De Iudæorū dolo in Romanorū milites ca.5
Descriptio Hierosolymorum cap.6
Deditionem Iudæi recusant, & Romanos adoriuntur cap.7
De casu turris, & duorū murorum obtentu cap.8
De Castore Iudæo Romanis illudente cap.9
De secūdo muro bis obtēto à Romanis ca.10
De aggeribus in tertium murū, & oratione prolixa Iosephi pro deditione faciēda, & fame obsessorum cap.11
De Iudæis crucifixis, & aggerib. combustis cap.12
De muro extructo ab exercitu Romano circum Hierosolymam triduo cap.13
De fame Hierosolymorum, & secundo aggere extructo cap.14
De cæde Iudæorum intra & extra Hierosolymam cap.15
De sacrilegio circa templum, & relatis ex urbe cadaueribus, & fame cap.16

DE BELLO IVDAICO LIB. VII.

DE suffossione murorū, succensione aggerum, & Sabino oppugnāte murum Cap.1
Romani Antoniam inuadunt, & à Iudæis repelluntur cap.2
De Iuliano Romano milite insigni fortitudine cap.3
Iosephi Oratio pro deditione Iudæorum, & profugium eorum cap.4
De iterata pugna, exstructis aggeribus, & excursionibus Iudæorum cap.5
Romani flammis pereunt dolo Iudaico, & de Artorio quodam cap.6
De fame Iudæorum cap.7
De muliere quæ per famem filium coxerat cap.8
De expugnatione muri, & incendio templi cap.9
Quemadmodū templum incensum est inuito Tito cap.10
De sacerdotibus, gazophylacioq; & porticu cap.11
De prodigijs excidium Hierosolymæ præcedentibus & præsagijs cap.12
De imperio Titi, & sacerdotū interfectione cap.13
De præda seditiosorum & succensione interioris ciuitatis cap.14
Superior pars ciuitatis oppugnatur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titū cap.15
De occupata reliqua parte ciuitatis cap.16
De numero captiuorū & peremptorū ca.17
Hierosolymæ urbis historia breuis cap.18
De præmio militum cap.19
De nauigatione Vespasiani, deq; comprehenso Simone, & spectaculo die natalitio exhibito cap.20
De calamitate Iudæorū apud Antiochenses cap.21
Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est cap.22
Domitiani gesta contra Germanos & Gallos cap.23
De amne Sabbatico, & triumpho Vespasiani ac Titi celeberrimo cap.24
Herodiū et Machærus à Basso capta ca.25

De Iudæis à Basso interemptis & Iudæa diuendita cap.26.
De clade Antiochi regis et eruptione Alanorum in Armeniam cap. 27
Excidium Massadæ castelli munitissimi cap.28
Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant cap. 29
Oniæ templum clausum apud Alexandriam cap.30
De interfectione Iudæorum apud Cyrenem cap.31

DE ANTIQVITATE IVdæorum contra Apionem, libri duo. Fol. 850

De Imperio Rationis, siue de Machabæis lib.unus. Fol.896

Iosephi uita, ab ipso conscripta Fol.562

ELENCHI FINIS.

AVTO-

AVTORES QVORVM POTISSIMV'M TESTIMO-
nio partim comprobato, partim confutato Ioſephus Hiſto-
riæ ſuæ fidem facit.

Acuſilaus Argiuus
Agatharchides Gnidius
Alexander Polyhiſtor
Andreas
Apion grammaticus
Apollonius Molo
Apollodorus
Ariphanes
Ariſtæus
Ariſtoteles
Beroſus Chaldæus
Cadmus Mileſius
Caſtor Chronographus
Chæremon
Chœrilus poeta
Conon hiſt.
Demetrius Phalereus
Dius hiſt.
Ephorus
Eſtius
Euhemerus
Eupolemus
Hecatæus Abderita
Hellanicus
Hermippus
Hermogenes
Herodotus
Heſiodus
Hieronymus Aegyptius
Homerus
Iſidorus
T. Liuius
Lyſimachus
Manethon
Menander Epheſius
Mnaſeas Damaſcenus
Mochus
Nicolaus Damaſcenus
Pherecydes Syrius
Philon ſenior
Philoſtratus
Polybius Megalopolitanus
Polycrates
Poſidonius
Pythagoras
Strabo
Thales
Theodotus
Teophilus
Theopompus
Teophraſtus
Thucydides
Timæus
Zopyrion.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER PRIMVS:

Sigiſmundo Gelenio interprete.

PROOEMIVM;

Quod cauſam operis & ſcopum complectitur. Cap. I.

QVI ad ſcribendas hiſtorias ſe conferunt, nõ vnam, neq; eandem ſui propoſiti cauſam habere mihi videntur: ſed plures, easq; multum inter ſe differentes. quidam enim oſtentandæ eloquentię cauſa, gloriæq; ex ea captandæ, ad hoc ſtudiorum genus ſe applicant: alij quo gratiam illis referrent, quorũ res geſtas ſcribendas ſibi ſumpſerunt, eum laborem etiam ſupra uires ſuſceperunt. Sunt quos res ipſa compulit, ut quibus gerendis interfuerant, ea ſcripto complexi in vulgum proderent. nec defuerunt, qui res inſignes, cognituq; dignas in obſcuro latêre non ferrent, atq; ideo narrationem earum in communem vtilitatem proferrent. Ex iam dictis cauſis poſtremæ duæ me quoq; ad idem permouerunt. Bellum enim quod cum Romanis habuimus, & res in eo geſtas, ac demum euentum, quæ omnia pręſens ipſe didici, narrare coactus ſum propter quoſdã qui ſcriptis ſuis veritatẽ deprauarunt. præſens verò opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus cognitu non iniucundum fore. Complectetur enim vniuerſam noſtræ gentis antiquitatem, formamq; reipublicæ, ex Hebraicis literis translatam. Cogitaueram equidẽ & antea, iam tum cùm hiſtoriam de bello ſcriberem, docere, unde primùm oriundi Iudæi, quàm varia fortuna vſi, ſub quali legislatore ad pietatem cæteraſq; virtutes inſtituti: quibus bellis per tot ſecula geſtis, inuiti ad poſtremum cõtra Romanos bellum fuerint pertracti: ſed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud propriè dicato opere exorſus, uſq; ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut vſuuenit his qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnicies mihi inceſsit, tantam materiã in alienã ac peregrinã linguam traducturo. ſed fuerũt qui cupiditate cognoſcendi ad opus me adhortabantur: & præ cunctis Epaphroditus, vir cùm omnis generis diſciplinarum, tum verò rerum geſtarum peritiæ cùm primis auidus, vt qui ipſe in maximis negocijs & uarijs fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem præ ſe tuliſſet, inconcuſſumq; uirtutis ſtudiũ perpetuò retinuiſſet. Huic igitur morem gerens (ſicuti ſemper eorum honeſtis ſtudijs aſſentiri ſoleo, qui ad aliquid utile aut honeſtum inuitant) & quòd me mei pudebat, ſi uiderer ignauiam ſpecioſiſsimo labori anteponere, vires animumq; reſumpſi: ſimul hac quoque reputatione non leuiter permotus, quòd & maiores olim noſtri exteris ſua benignè communicauerunt, & Grecorũ nõnulli res noſtras cognoſcendi ſtudiũ habuerunt. Itaq; inueniebã literis proditũ, ꝙ Ptolemæus ſecundus eius nominis rex, di

Prefatio.

ſciplinis colligendisq́ libris deditus, magnopere contenderit legem noſtrã eiusq́ inſtituta, & uiuendi formã præſcriptã, in Græcũ eloquiũ transferri. Eleazarus aũt pontificũ noſtrorũ nemini uirtute ſecundus, regi hanc utilitatẽ non inuidit: reclamaturus omnino, niſi conſuetudinẽ haberemus à maiorib. acceptã, res bonas & honeſtas non celare. Proinde mihi quoq́ conuenire duxi, ut & pontificis noſtri imitarer magnanimitatẽ: & hodie quoq́ regis illius multos perſimiles putarem, quod ad diſcendi cupiditatem attinet. neq́ enim totam ſcripturã adeptus eſt ille: ſed legẽ ſolam ei tradiderunt interpretes, qui ob hoc Alexandriã miſsi fuerãt. Sunt autẽ innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinq́ milium annorũ hiſtoriam in ſe complectantur, in qua diuerſi ſunt inopinati caſus, uaria belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæ rerũ publicarum mutationes. In uniuerſum autẽ ex huius potiſsimùm hiſtoriæ lectione cognoſcere licet, q́ his qui Dei uoluntati obſequuntur, & leges bene latas tranſgredi uerentur, omnia proſperè ſuccedunt ſuprà quàm credi poſsit, & felicitas illis præmiũ à Deo proponitur. quòd ſi ab illarũ diligenti obſeruatione diſcedant, neq́ conſilia eorũ exitum inueniunt, & boni ipſorũ opinione conatus in calamitates immedicabiles deſinunt. Quapropter iam nunc lecturos hæc uolumina adhortor, ut Deo mentẽ adhibeant, & legislatorẽ noſtrũ probent, num naturã Deo dignam animaduerterit, & uirtuti eius conuenientes ſemper actiones aſsignauerit: puramq́ ſuam narrationẽ ab omni, qualis apud alios eſt, fabularũ uanitate conſeruauerit: tametſi quantũ ad longitudinẽ temporis, rerumq́ uetuſtatẽ attinet, impunè poterat quælibet mendacia confingere. fuit enim ante annos bis mille, cum ad tot retro ſecula etiam poetæ ne deorum quidẽ ſuorum natales, nedum mortalium leges aut res geſtas, referre auſi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accuratè ſuo quæq́ ordine docebit: ita ut nos facturos ſumus polliciti, neq́ ſubtrahendo quicquã, nec addendo. Cæterùm quoniam fermè omnia pendent à Moſis legislatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo præfari, ne quem fortè cogitatio ſubeat, quî factum ſit, ut quũ operis inſcriptio res geſtas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionẽ ſpectantia ſcriptis noſtris inſeruerimus. Scire igitur oportet, quòd uir ille ante omnia neceſſarium exiſtimauit, uel uitã ſuam rectè diſpoſituro, uel alijs leges poſituro, ut in primis naturæ Dei cognitionẽ habeat: atq́ ita cõſideratis eius operib. egregiũ illud exẽplar imitari, quantũ in ſuis uiribus eſt, & ſectari conetur. alioquin abſq́ hac contemplatione neq́ legislatorem ipſum unquam bonam mentem ſibi paraturum, neq́ ſcripta eius ullum momentum ad uirtutẽ auditorũ allatura, niſi ante omnia diſcerent, quòd Deus cum ſit parens omnium ac dominus, omniaq́ contueatur, eis quidem qui ſe ſectantur, felicẽ uitam donat: qui autem à uirtutis tramite digrediuntur, illos magnis calamitatibus inuoluit. Hanc doctrinam ciues ſuos docere uolens, non à pactis aut cõuentis & mutuo circa hæc iure leges eſt auſpicatus, quemadmodũ alij ſolent: ſed ad Deum, & mundum ab eo conditũ erectos mente, & perſuaſos quòd in terris pulcherrimum dei opus ſimus homines, cum iam ad pietatẽ haberet obſequẽtes, facilè deinceps de reliquis omnib. edocuit. Itaq́ alij legislatores priſcas fabulas ſequuti, pudenda hominum

Ptolemæus Hebraicas leges in Græcũ transferendas curauit.

Huius hiſtoriæ utilitas.

De Moſis ſapientia.

peccata

peccata in deos ſuos uerbis tranſtulerũt, atq; hoc pacto hominib. malis magnum incitamentum ad maliciã addiderunt. at noſter legislator poſteaquã puram putã uirtutem habere Deum docuiſſet, cenſuit pro ſe quenq; adniti oportere, ut in partem eius aliquam peruenire poſsit: in eosq; qui neq; ſapiunt hęc, neq; credunt, ſeueriſsimè animaduertit. Ad hoc igitur pręſcriptũ uolo lectorẽ hæc noſtra examinare. namq; ſic conſiderantib. nihil uel abſurdum, uel Dei magnificentia & benignitate indignum eſſe uidebitur. omnia enim ſumma concinnitate iuxta uniuerſi naturã ſunt diſpoſita, partim ita ut dignũ erat à legislatore obſcurè indicata, partim decẽtiſsimis allegoriis conueſtita: partim etiã diſertè expreſſa, nimirũ quæcunq; abſq; ambagib. erant proferenda: quorũ cauſas ſi quis ſingillatim cõſiderare uellet, ſublimis inde & ualde philoſophica ſpeculatio exoriretur, in aliud tẽpus differẽda. Quòd ſi Deus longiorem ætatem conceſſerit, abſolutis quę nunc tractamus, ut illa quoq; perſcribantur, operã dabimus: nunc ad rerum ſeriẽ uertemus ſtylum, præmiſsis quæ Moyſes narrat de mundo condito: ea è ſacris codicib. ita ut inuenimus tranſſumpta, in hunc fermè modum ſe habent.

Mundi creatio, & elementorum diſpoſitio. Cap. II.

IN principio creauit Deus cœlũ & terrã. Hęc cum in cõſpectum nõ ueniret, alta caligine tecta, ſpiritusq; eam ſupernè permearet, lucẽ Deus fieri iuſsit: qua facta, conſiderata tota materia, diſcreuit lucẽ à tenebris: & his nomẽ impoſuit noctem, illam uerò diem appellauit, ueſperę & mane uocabulo exordiis lucis & quietis indito. Atq; hæc quidem prima dies extitit: Moſes aũt unam eam dixit. Cuius cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam promiſi me omnium cauſas proprio uolumine cõſcriptas editurum, in illud tempus hanc quoq; rationem differã. Poſt hæc ſecunda die cœlum uniuerſitati rerum ſuperim poſuit, diſcretum à cæteris, & ſeorſum per ſe collocatum, glacieq; circumpactũ, & humida ac pluuia natura ob terram irroratione iuuandam aptè temperatũ. Tertia uerò terram ſtatuit, mari unde quaq; circumfuſam: eademq; die continuò plantę ſimul & ſemina è terra ſunt exorta. Quarta uerò cœlum ſole ac luna, aliis q; ſideribus exornauit, mandato eis dato, ut ſuo motu & meatu temporum anni reuolutionem manifeſtè indicarent. Quinta uerò die animantia, tum natatilia, tum per ſublime uolantia, per altũ perq; aerẽ dimiſit, copulata prius & ad cõgreſſus genituræ cauſa cõparata, quo genus eorũ creſceret ſimul ac multiplicaretur. Sexta autem die quadrupedum genus condidit, maſculo & fœmineo ſexu diſtinctum: in hac uerò hominẽ etiam finxit. atq; ita mundum ſex omnino diebus, & omnia quæ mundo continentur, Moyſes facta eſſe dicit. ſeptima autẽ requieuiſſe Deũ, & ab operibus ceſſauiſſe, quamobrem etiam nos uacationem à laboribus per hanc diem celebramus, appellantes eam ſabbatum: quę uox requiem Hebręorum lingua ſignificat. Quin etiam naturam interpretari poſt ſeptimam diem Moyſes incepit, de hominis fabricatione in hunc modum differens. Finxit Deus hominem humo tellur is ſumpta, immiſitq; in eum ſpiritum & animam: homo autem hic uocatus eſt Adamus. ſignificat autem hoc Hebræorum lingua rufum: quandoquidem è rufa humo fermẽtata eſt factus. talis enim eſt uirgo terra & uera.

Primi dici opus. Gen. 1.

Secundi dici opus.

Tertij.

Quarti.

Quinti.

Sexti.

Septimi dici quies.

Hominis creatio.

II. Sectio uetuſtæ diuiſionis. Gen. 2.

Statuit autem Deus coram Adamo animaliũ genera, tam maſculina quàm feminina ei oſtendens: qui eis nomina indidit, quibus hodie quoq; nominantur. Videns autem Adamum carentem ſocietate & conuictu feminæ (nondum enim erat) mirantemq; quòd reliquæ animantes ita ſe haberent: ſopito illi coſta una exempta, mulierem ex ea formauit: moxq; ut eſt adducta, ex ſe productam Adamus agnouit. Iſſa autem Hebræorum lingua uocatur mulier. huius autem nomen erat Eua: id ſignificat matrẽ omnium uiuentium. Narrat prẽterea, Deum hortum ad orientẽ plantaſſe omni uirenti ſtirpe: & in his fuiſſe arborẽ uitę, & aliam ſcientiæ, per quam dignoſceretur bonum à malo. in hunc hortũ cum introduxiſſet Deus Adamum cum femina, iuſsit eos ſtirpiũ curã habere. Rigatur autẽ hic hortus ab uno amne, uniuerſam in circuitu terram luſtrante, qui in quatuor partes finditur. Horum qui Phiſon nominatur (ea uox multitudinem ſignificat) ad terram Indiam delatus, in illud ſe pelagus exonerat: Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris in rubrum mare exeunt: quorum Euphrates uocatur Phora, id ſignificat uel diſperſionem, uel florem. Tigris autẽ Diglath, quod interpretatur anguſtus ſimul & uelox. Geon autem Aegyptũ mediã ſecat: id nobis ab oriente exortũ ſignat, quem Græci Nilum appellant. Porrò Deus Adamum & uxorem de cæteris ſtirpibus guſtare iuſsit, una arbore ſcientiæ ſolum illis interdixit: prẽmonitis, ſi attigerint, exitium eis affuturum. Cum autem per id tempus nullum eſſet inter animalia diſsidiũ, & ſerpens familiariter cum Adamo ac femina degeret, inuidebat eis felicitatem uenturam, ſi iuſsis Dei parẽrent: & ratus in calamitatẽ caſuros, ſi mandata neglexiſſent, malicioſe perſuadet mulieri ut de arbore ſcientiæ guſtaret, aſſeuerans ineſſe ei uim dignoſcendi boni ac mali: de qua ſi guſtaſſent, beatam nihiloq; deteriorem diuina uitam acturos. atq; hoc pacto mulierem ſubuertit, ut mandatum Dei cõtemneret: quæ guſtato arboris fructu, ciboq; hoc delectata, etiã Adamo uſum eius perſuaſit. iamq; ſe nudos eſſe ſentiebant, & de tegmento ſibi diſpiciebant. arbori enim acuminis & cogitandi uis inerat. Foliis igitur ficulneis ſeſe texerunt: atq; ita conuelatis pudendis, uidebantur ſibi feliciores, qui inueniſſent quo prius carebãt. Deinde cum Deus in hortũ ueniſſet, Adamus antea familiariter cum Deo colloqui ſolitus, conſcius ſibi iniuſticię ſecedebat. Deus aũt miratus cauſam, ſciſcitabatur, quid ita prius delectatus ſua cõſuetudine, nũc fugitaret ac latitaret? Illo uerò tacente præ cõſcientia non ſeruati præcepti, Deus ita infit: Equidẽ proſpexerã uobis, quomodo uitam felicẽ, omniſq; mali expertem uiueretis, nulla noua cùra in animo ſolicitati, omnibus quæcunq; ad uſum ac uoluptatem conferunt, ſua ſponte uobis prouenientibus, mea prouidentia, citra omnẽ ueſtrum laborem aut ſolicitudinẽ: quibus fruentes uos neq; ſenectus celeriter opprimeret, & uita diuturna longè proferretur. At nũc hanc meã ſententiã uiolaſti, mandato meo cõtempto. nõ enim propter uirtutẽ taces, ſed propter malã cõſcientiã. Adamus autẽ excuſabat peccatum, & iram Dei deprecabatur, culpam in uxorem referens, & dicens, ab illa deceptũ ſe peccauiſſe: at illa ſerpentẽ accuſabat. Tum Deus mulctauit eum, quòd muliebri conſilio ceſsiſſet: terramq; poſthac fructus ſponte non editurã dixit: laborantibus autem & opere attritis

Fœminæ creatio. *Paradiſus.* III. *Gen. 3.* *Præceptum.* *Serpens Euam tentat.* *Peccati pœna.*

tritis alia daturam,alia negaturam.Euam autem parturitionibus & hoc genus doloribus caſtigauit,eo quòd ipſa à ſerpente decepta, Adamū eiſdem dolis illectum in calamitates coniecisſet. quin & ſerpenti uocem ademit,iratus ob maliciam,qua erga Adamum fuerat uſus:uenenumq; linguæ eius indidit,& hoſtem eorum declarauit:admonuitq;,caput eius plagis impetendum eſſe,tum quòd in hoc pernicies hominis ſita ſit, tum quòd ipſa beſtia hoc pacto facillimè ab ulciſcentib. opprimendus eſſet: pedibusq; priuatū, fecit humi in ſpiras ſerpere.His pœnis impoſitis Deus Adamū & Euam ex horto in aliam regionem tranſtulit.

De poſteritate Adami,& decem ætatibus uſq; ad diluuium. Cap. III.

NATI ſunt autem & eis filij mares duo, horū prior appellatus eſt Cain,quod interpretatur acquiſitio:Abel autē ſecundus, ea uox luctum ſignificat. Natæ ſunt eis etiam filiæ.Hi fratres ſuis quiſq; ſtudijs intenti erant. Abel iuſticiam colebat,& omnibus actionibus ſuis Deum præſentem ratus,uirtuti operam dabat.paſtoralis autē eius erat uita. Cain uerò, quum alioquin etiam peſsimus eſſet,lucrumq; ſolùm ſpectaret, terram quoq; arare primus excogitauit:ac fratrem etiam interemit tali de cauſa.Quum uiſum eis eſſet ſacrificare Deo, Cain agri & arborū fructus obtulit,Abel lac & primogenita pecorū. Huius ſacrificiū Deo fuit acceptius,quòd ſponte naturæ genitis conſtaret, quàm ea quæ homo auarus & induſtrius per uim quandam à natura extorſerat. ideo Cain ægrè ferens prælatum ſibi à Deo Abelem,interfecit fratrem:& cadauere eius abdito,rem clàm fore putabat.Quo cognito Deus uenit ad Cain,rogans de fratre,ubi nam eſſet:multis enim diebus ſe non uidiſſe eum,quem reliquo omni tempore cum ipſo uerſari animaduertiſſet.Tum Cain anxius,nec habens quod reſponderet Deo:primùm ſe quoq; demirari ait,quî factum ſit,quòd frater nuſquam cōpareat. Inſtante uerò Deo,& accuratius inquirente, iam commotior,negauit ſe pędagogū aut cuſtodem eſſe fratris, aut rerum eius. Hîc iã Deus coarguit Cain parricidij,mirari ſe dicens,quòd negaret ſe quicquam de fratre ſcire,quem ipſe interemiſſet.& ſupplicium quidem quod ęde commeruerat,ei remittit, ſacrificio placatus ne grauius in ſupplicem ſæuiret:ſed eum execrabilem reddidit,ſeq; poſterorum ſeptimam progeniem puniturum eſt cōminatus: & ex illa regione extorrem unà cum uxore fecit. Illo autem timente, ne oberrans in feras incideret, atq; ita periret, ſecurum eſſe iuſsit quod ad hoc periculum attinet, & impauidè terras omnes peragrare:& ſigno ei indito quo noſci poſſet,abire procul iuſsit. Cain autē multas regiones unà cum uxore emenſus, tandem Naidæ conſedit (id loci nomen eſt)atq; illic ſedem fixit, ubi etiã liberos procreauit.Cæterùm tantū abfuit ut hac caſtigatione in melius uitam mutauerit, ut peior etiam ſit factus, omnibus uoluptatibus uel cum aliorum iniuria indulgens:& facultates domeſticas per uim ac rapinas accumulans, accitis undecunq; latrociniorum & nequitiæ ſocijs,magiſter illis ad facinoroſam uitam eſt effectus. Adhæc ſimplicem hactenus uiuendi rationem,excogitatis menſuris & ponderib. immutauit,priſtinamq; ſinceritatem et generoſitatem ignaram talium artiū in uerſutiam deprauauit. Primus agrorum terminos fixit,urbemq; extructam

Gen. 4. Caini at Abelis natiuitas.

Cain Abelē fratrem interficit.

Caini fratricidium punit Deus.

Caini latrocinia.

ctam & communitam coactis in unũ domeſticis inhabitandam tradidit, E-
Enoſa. noſæ nomine impoſito, ab Enoſo liberorũ natu maximo. Is Iaredũ genuit,
Iaredus. Malaleel. ex quo Malaleel, & ex eo Mathuſula eſt progenitus. huic Lamechus fuit
Mathuſala. filius, qui liberos habuit ſeptuagintaſeptem, ex duabus ſuſceptos uxori
Lamechus. bus, Sella & Ada. Ex his Iobel ex Ada natus, tabernaculis conſtructis paſto
Iobel. ralem uitã amauit. Iubal uerò germanus eius, muſicæ operam dedit, pſalte-
Iubal. rium q̃ & citharam inuenit. Thobel autem unus ex altera uxore prognato-
Thobel. rum, uiribus excellẽs, rem militarem egregiè tractauit, cuius artibus quę ad
corporis uoluptates pertinerent, ſibi comparauit. quin & ærariam primus
eſt commentus: & filiæ factus eſt pater unius, nomine Naamę. Porrò Lame
chus diuinarum rerum peritus, uidens pœnas ſe exoluturũ parricidij à Cai-
no perpetrati, uxoribus ſuis hoc indicauit. Cæterùm ſuperſtite etiam tum
Caini ſoboles ſcelerata. Adamo, Caini ſoboles ſceleratiſsima euaſit, dum poſterior quiſq̃ fit dete-
rior: nec ſolum imitatur priorũ uitia, ſed & ſuperat, interim nec à bellis, nec
à latrocinijs temperando: & qui à cædibus abſtinebant, alioquin auarè &
ſuperbè inter ſuos uiuebant. Adamus autem, qui primus è terra factus (ut
ad illum oratio noſtra recurrat) poſteaquam Abel eſſet mactatus, & Cain
propter cædem ſolum uertiſſet, liberis operam dedit: quòd magno prolis
deſiderio teneretur, annos iam natus triginta ſupra ducentos: quibus cum
acceſsiſſent ſeptingenti, tandem uita defunctus eſt. ex huius liberis, quos
Sethus. complures habuit, fuit etiam Sethus. ſed quia de alijs longum eſſet narrare,
Sethi natorum de ſolius Sethi poſteris differam. Hic educatus, ubi eò ætatis uenit, ut iam
inuenta & co- quod rectũ eſt diſcernere ualeret, uirtutis ſtudijs ſe dedidit: & cum ipſe uir
lumnæ. optimus euaſiſſet, etiã nepotes ſui imitatores poſt ſe reliquit. qui quoniã
erant omnes bona indole præditi, & patriam abſq̃ ſeditione incolebant, in
perpetua felicitate uitam exegerunt: & ſideralem ſcientiam ac cœleſtium re
rum cognitionem excogitauerunt. ne autem inuenta ſua ex hominum noti-
cia dilaberentur, & prius perirent quàm perno ſcerentur, ſcientes Adamũ
uniuerſalem rerum interitum præcecinisſe, unũ incendio, diluuio alterum,
† Hic locus in Græco mutilus eſt, et ſententiã hanc eſſe puto: uel lapidea igne abolita, maneret lateri cia. Manet autẽ lapidea ad hunc diem in Syria. excitatis duabus colũnis, una latericia, altera lapidea, utriq̃ ſua inuenta in-
ſcripſerunt: ut ſi latericiam diluuio deleri contingeret, lapidea ſuperſtes ho-
minibus diſcendi copiam faceret, & quæ inſcripta continebat, ſpectanda ex
hiberet. † aiunt enim lapideam illam ab ipſis dedicatam, quæ & noſtris tem
poribus extat in terra Syria.

De diluuio: & quomodo Noe in arca cum familia ſeruatus, habitarit in campo Senaar. Cap. IIII.

IN hunc modum per ſeptem generationes perſeuerauerunt, unum
Deum colentes, omnium rerum Dominum: ſemperq̃ uirtutis re-
ſpectum habentes. Procedente dein tempore à patrijs inſtitutis
V Geneſ. 5.6. degenerarũt, neq̃ humana iura ſeruãtes, neq̃ Deo conſuetos honores per-
ſoluentes. & qui prius certatim uirtutem exercuerãt, poſtea duplo maiore
Hominum ſce- ſtudio maliciam conſectabantur: atq̃ ita Deum infenſum ſibi reddiderunt.
lera. nam multi angeli Dei cum mulieribus congreſsi, progeniem procreauerũt
Angelorũ ſtu- pra & proles. inſolentem, & fiducia roboris omne ius & fas contemnentem: quorum fa-
cinora non abſimilia his quæ de Gigantibus Græci memorant, poſteritati
Noæ doctrina. ſunt tradita. Noe autem facta eorum moleſtè & indignè ferens, ſuadebat ut

in me

in melius mentem ac opera ſua tranſmutarent: uerùm cum uideret illos ſibi nõ parêre, totoſq; uitiorum dulcedini ſuccumbere, ueritus ne & ſe & familiam ſuã interimerẽt, ſecedens cum ſuis in aliam regionẽ migrauit. Et Deus uiri iuſticia delectatus, non illorum ſolùm maliciam damnauit: ſed cum decreuiſſet uniuerſum humanum genus extinguere, aliudq; nouum & à uitijs purũ inſtaurare, primùm uitam eorum breuiore ſpacio circumſcripſit: & abrogata longæuitate, intra centum & uiginti annos coercuit. dein continentem terram in pelagi faciem tranſmutauit, atq; ita genus illud aboleuit uniuerſum. Noe autem ſolus eſt ſeruatus, diuino oraculo uiam euadendi & rationem edoctus talem. Arcam quatuor contignationum extruxit, longitudine cubitorũ ccc. latitudine l. patentem in altum cubitos xxx. In eam cũ matre liberorum ſuorum, eorumq; coniugibus conſcendit: impoſitis prius quæ ad uitam ſuſtentandã forent uſui, & omne genus animantibus ad ſeminarium conſeruandum iugatim pro ſexus ratione introductis, & quibuſdã ex his ad ſeptenarium uſq; numerum. erat autem arca tam tecto quàm lateribus firmis, contra omnem uim tempeſtatum, & undarum inſultum. In hunc modũ ſeruatus eſt Noe cũ familia, gentis ſucceſsione ab Adamo decimus. nam Lamecho eſt genitus, cui pater fuit Mathuſala. hic autem Enochi fuit, filij Iaredi, Malahelo geniti: qui cum pluribus fratribus ex Cainane progna tus fuerat, Enoſi filio. Enoſus uerò Sethi filius erat, Adami nepos. Contigit autẽ hæc uaſtitas anno principatus Noæ ſexcenteſimo, menſe ſecundo, qui Dius à Macedonibus uocatur, ab Hebræis Marſonane. ſic enim Aegyptij diſtinxerant annum. Moſes autẽ Niſan, qui eſt Xanthicus, menſem primũ in ſuis faſtis ordinauit, quòd in eo Hebrẽos ex Aegypto eduxiſſet. eũdẽ etiã omniũ quę ad rem diuinã pertinerent, exordiũ fecit: alioqui quod ad nundinationes rerum uenalium, reliquamq; diſpenſationẽ anni attinet, nihil de priſtino ritu innouauit. Vim autẽ imbrium cœpiſſe ait uigeſimaſeptima iã dicti menſis, poſt annum ab Adamo primo homine bis milleſimũ ſexcenteſimum quinquageſimumſextũ. hoc ſpacium temporis relatum eſt in ſacros codices, diligenter annotantibus illius temporis hominibus illuſtrium uirorum tam natales quàm obitus. Adamus ſiquidem, qui non gentos & triginta uixit annos, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum. qui dũ duodecim & nongentos uixiſſet annos, Cainano filio ſuo rerum curam tradidit, quẽ genuerat anno centeſimo nonageſimo. hic uixit annos quinq; & nongentos. Cainan cum uixiſſet decẽ & nongentos annos, Malahelem filiũ reliquit, quem genuit anno ætatis centeſimo ſeptuageſimo. Is Malahel cum uixiſſet quinq; ac nonaginta & octingẽtos annos, defunctus eſt, Iaredum filium relinquens, quem genuit quum ſexaginta duorum & centum eſſet annorum: uixitq; annos nongentos ſexagintaduos. Huic Enochus filius natus, cum ſexaginta duorũ & centum annorum pater eius exiſteret: qui exactis trecentis ſexaginta quinq; annis, diſceſsit ad Deum: unde finis eius non inuenitur eſſe conſcriptus. Mathuſala autẽ Enochi filius, centeſimo octogeſimoſeptimo ei natus anno, Lamechũ filium habuit, qui uixit annos ſeptingentos octogintaduos: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis

Deus uitã hominum decurtat, & diluuiũ immittit.

Arca Noe.

nongentis ſexaginta nouem. Lamechus autem cum habuiſſet principatum annis ſeptingentis ſeptem, Noe filium ſuũ rebus præfecit: qui de Lamecho natus eſt, agente annum ætatis ſecundũ & octogeſimum, quíq; nongentis annis rerum adminiſtrationi præfuit. Hi anni in unam ſummam contracti, ſupraſcriptum tempus conficiunt. Non ſunt autem diſquirendi obitus uirorum illorum: cum liberis enim nepotibusq; ſuis uitam extendebant: ſed natales tantum eorum in hac ratione ſunt ſpectandi. Cæterùm Deus ſigno dato imbres emiſit: qui cum quadraginta continuis diebus ruerent, ad quin decim cubitos aqua ſuper terrã extitit: quæ cauſa omnẽ ſalutem ademit, nõ habentibus quò ſe in tutũ reciperent: centeſima autẽ & quinquageſima die poſtquam pluere deſijt, tandem cœperunt aquæ ſidere, menſe ſeptimo, ſeptimo die menſis. Stante deinde arca in uertice mõtis cuiuſdã in Armenia, ſentiens hoc Noe, aperuit eam: & uidens circa ipſam aliquantulum terræ, meliore ſpe concepta quieuit. mox poſt paucos dies magis recedente aqua, emiſit coruũ, cupiens cognoſcere ſi qua alia parte terrarũ aquę deceſsiſſent, ut tutò exſcendere poſſet. at ille comperto totum adhuc ſtagnare, ad Noe eſt reuerſus. is poſt ſeptem dies columbam ad explorandum terrę ſtatum emiſit: quæ cum lutata, & frondẽ oliuæ ferens rediſſet, intellecto terram à diluuio iam eſſe liberatã, poſtquam alios ſeptẽ dies expectaſſet, animantes ex arca emiſit: & ipſe quoq; cum liberis egreſſus, mactatis Deo uictimis, epulabatur unà cum familia. Apobaterion, id eſt egreſſoriũ, loco nomẽ Armenij fecerũt. ibi enim ſeruatę arcæ reliquias adhuc oſtendũt Armenij. Huius aũt diluuij & arcę meminerũt omnes barbaricę hiſtorię ſcriptores, & in his Beroſus Chaldęus, narrans enim de hoc diluuio, ſic fermè ſcribit: Fertur aũt & nauigij huius pars in Armenia apud montem Cordyæorum ſupereſſe, & quoſdã bitumẽ inde abraſum ſecũ reportare: quo maximè uice amuleti loci eius homines uti ſolent. Meminit horum & Hieronymus Ægyptius, qui antiquitates Phœnicũ ſcripſit: & Mnaſeas: & alij plures. quin & Nicolaus Damaſcenus lib. xcvi. de his rebus narrat in hæc uerba: Eſt ſuper regionem Minyarum magnus mons in Armenia, nomine Baris, in quo multos profugos diluuij tempore ſeruatos ferunt, & quendam arca uectum in huius uertice hæſiſſe, ac reliquias lignorũ eius longo tẽpore durauiſſe. qui fortaſsis is fuit de quo etiam Moſes ſcribit Iudęorũ legislator. Noe autem ueritus ne Deus damnatis ad interitũ hominibus, per ſingulos annos terrã inundaret, uictimis incenſis precabatur ut in poſterũ priſtinus rerũ ordo maneret, & nulla tanta incideret calamitas, per quã uniuerſum animalium genus in ſalutis periculum adduceretur: utq; affectis merito ſupplicio ſceleſtis, parceret innocentibus, quos ipſe ſuperſtites eſſe uoluerit, & ſua ſententia abſoluerit. alioqui miſeriore cõditione ipſos fore, & grauius damnatos, ſi nõ in uniuerſum incolumes alteri diluuio reſeruarentur, & prioris pauorem ac ſpectaculũ perpeſsi, & poſterioris exitio deſtinati. orabat igitur, acciperet ſacrificium propitius, néue ullam poſthac tantam iram contra terrã conciperet: ut operibus ſuis eam excolerent, & urbibus exſtructis feliciter uitam degerẽt, nullis cõmodis carentes quibus ante cataclyſmũ fruebantur, & ad extremã ſenectutem longæuitatemq; qualis maiorum ſuorum fuerat peruenientes.

Gen. 7. 8 *Diluuium.*

Beroſi de diluuio teſtimoniũ.

VI

Gen. 8 *Noæ ſacrificiũ.*

His pre-

His precibus finitis, Deus iuſticia uiri delectatus,uotis eius annuit, ne- VII.
gans ſe deletis interitus autorem fuiſſe:ſed ipſos ſibi ſuapte malicia debitas *Deus à Noa exoratur.*
pœnas acciuiſſe. Si enim deletos cuperet homines,nunquam in hanc uitam
eos introducturum fuiſſe. Potius enim eſſe,ne dare quidē uitam, quàm eos
quibus dederis,perdere.Sed continuis,inquit, cōtumelijs quibus pietatem
mihi debitam uirtutemq; uiolabant,coegerunt me uindictam de ſe ſumere.
non ſum autem poſthac tam iracundè pœnas peccatorum exacturus, præ-
ſertim te deprecatore. Quòd ſi quando maiores tempeſtates concitauero,
cauete expaueſcatis ob uim imbrium.nunquam enim in poſterum aquæ ter
ram ſunt inundaturæ. Iubeo tamen, ut ab humana cæde puras manus abſti
neatis:& qui contrà fecerit,ſeuerè puniatis. Aliorum animaliū uſum ad uo- *Gen.9.*
luntatem appetitumq; ueſtrum permitto. dominos enim uos feci omnium
tam terreſtrium quàm natatilium,& eorū quæ per ſublime feruntur, abſq;
ſanguine:nam in hoc ineſt anima. Arcus cœleſtis ſignum uobis erit ceſſatu- *Arcus cœleſtis.*
ræ meæ iaculationis. nam irim,arcū eſſe Dei,apud illos ſancitū eſt. His man
datis & promiſsis,Deus abijt.

Noe autem cum poſt diluuiū ſuperuixiſſet cccl. annos,totumq; hoc tem VIII.
pus feliciter exegiſſet,defunctus eſt,expletis annis in uniuerſum dcccc l. Nec *Ante diluuiani cur tam longæui.*
eſt cur aliquis præſentem uitam,annorumq; eius paucitatem cum priſcorū
rebus conferendo,fidē nobis abroget:aut quia nunc eam non perequè pro
rogari uidet,coniecturam hinc de illorum longæuitate faciat. Illi enim Deo
chari quum eſſent,ipſiusq; recens etiam tum opificium, & commodiore ui-
ctu ad diuturnitatem uterentur, merito per tam multos annos uiuebant.
Præterea tum propter ſtudium uirtutis,tum propter utilitatem inuentarū
artium, ut Aſtronomiæ ac Geometriæ, Deus illis prolixiorem largitus eſt
uitam: quarum certitudinem aſſequi non poterant,ſi minus d c. annis ui-
xiſſent. ex tot enim magnus annus conſtat. Atteſtantur autem mihi omnes
qui uel apud Græcos uel apud Barbaros antiquitates literis prodiderunt.
Namq; & Manetho Ægyptiarum rerum ſcriptor,& Beroſus Chaldaicarū,
adhęc Mochus,Heſtiæus,Hieronymus Ægyptius,qui Phœnicum res pro-
ſequuti ſunt,nobiſcum conſonant. Heſiodus quoq; cum Hecatæo,Hellani-
cus & Acuſilaus,Ephorus & Nicolaus,narrāt priſcos illos ad mille annos
uitam produxiſſe. De his igitur quiſq; ut ſibi uiſum fuerit,accipiat.

De turri Babylonica,deq; linguarum mutatione. Cap. V.

TRES uerò Noe filij,Semas,Iaphetus & Chamas, centum annis *Gen. 10.*
ante diluuium nati, primi relictis montibus,planiciem habitare
cœperunt: & alijs recenti etiā tum cladis memoria pauidis, nec
audentibus à celſioribus locis deſcendere, idem faciendi auto-
res & exemplum fuēre. Campo quem primùm colere ſunt aggreſsi, nomen
eſt Senaar. Cęterū Deo iubēte ut propagandi multiplicandiq; generis gra-
tia colonias deducerēt,ne inter ſe diſcordias exercerēt,ſed multā terrā colen *Noæ poſteri Deo non obediunt.*
do frugū copia fruerentur:homines rudes nō paruerunt. quamobrem cala
mitatibus implicati,offenſum illum errore ſuo ſunt experti. Cum enim flo-
rerent iuuētutis multitudine,Deus rurſum de colonia deducēda admone-
bat. Illi uerò non putantes ſe ipſius benignitate præſentibus cōmodis per-

frui,

frui, illamq; felicitatem ſuis uiribus acceptam ferentes, dicto eius non fuerunt obedientes. Et quod peius erat, conſilium de colonijs, non fauorē numinis, ſed inſidias interpretabantur, uidelicet quo facilius diſperſi poſſent opprimi. IX. Ad ſuperbiā autē Deiq; contemptū excitabat eos Nabrodes, nepos Chamę, filij Noe, uir audax & manu promptus: docens, nō Deo, ſed propriæ uirtuti præſentē felicitatē eos debere. atq; ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat, ratus fore ut homines ad ſe deficerent à Deo, ſi ſe illis ducem pręberet, opem ſuam offerens contra nouum aliud diluuiū intentantem. Turrim enim ſe exædificaturum, excelſiorem quàm quò aqua aſcendere poſſet: & inſuper maiorum ſuorum interitum ulturum. Vulgus autem facilè Nabrodis placitis obtemperabat, ignauum ratus Deo cedere: atq; ita ſtructurā turris occœperunt, nulli labori parcentes, nihilq; ſibi ad diligentiam reliquum facientes. Cumq; ingens eſſet operarum numerus, ſurgebat opus ſuprà quàm ſperaſſet aliquis. Craſsitudo autem erat tanta, ut proceritatem obſcuraret. Struebant autem lateribus coctis, ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum uęſaniam uidens Deus, delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerant: ſed diſsidium in eos immiſit, linguis eorum uariatis, ita ut ob diuerſitatē ſermonis mutuò ſe non intelligerent. Locus uerò turris nunc Babylon uocatur, propter confuſam linguam, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat. nam Hebræi confuſionem nominant Babel. De turri autem hac, deq; linguis hominum mutatis, meminit & Sibylla his uerbis: Cum uniuerſi homines uno eloquio uterentur, turrim ædificauerunt quidā excelſiſsimā, quaſi ad cœlum per eam aſcenſuri. Dij uerò procellis immiſsis turrim ſubuerterunt, & ſuam cuiq; linguam dederunt: quæ cauſa fuit ut urbs ea Babylonis uocabulum acceperit. De loco autem qui Senaar in Babylonia nominatur, meminit Heſtięus hoc modo: Aiunt ſacerdotes cladis eius ſuperſtites, Enyelij Iouis ſacra ferentes, in Senaar Babyloniæ peruenisſe.

Nabrodes.

Gen. 11. Turis Babel conſtruitur.

Sibyllæ teſtimonium de turri Babel.

Quomodo Noe poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupauerint. Cap. VI.

X ILLINC deinde diſperſi ſunt paſsim, propter diuerſitatem linguarū colonijs nuſquā nō deductis: & quò quenq; ſors & Deus tulit, eam terram cum ſuis occupauit, ut tam maritima quàm mediterranea cultoribus replerentur. Nec defuerunt qui conſcenſis nauibus ad inſulas habitandas traijcerent. Porrò gentium quædam adhuc ſeruant deriuatam à ſuis conditoribus appellationem: quædam etiam mutauerunt, nonnullæ in familiarem accolis & notiorem uocem ſunt uerſæ, Græcis potiſsimūm talis nomenclaturæ autoribus. Hi enim poſterioribus ſeculis ueterem locorum gloriam ſibi uſurpauerunt, dum gentes nominibus ſibi notis inſigniunt, dumq; tanquam ab ipſis originem ducerent mores quoq; proprios in illas inuehunt.

Quòd gentes ſingulæ à ſuis autoribus nomina traxerint. Cap. VII.

XI ERANT autem Noe filiorum liberi, in quorum honorem gentibus nomina impoſuêre, ut quiſq; terram aliquam occupauerat. Siquidem Iapheto Noe filio, filij fuerunt ſeptem. Horum ſedes à Tauro & Amano montibus incipientes, pertinent in Aſia ad amnem uſq; Tanaim, in Euro

Gen. 10. Iapheti poſteri.

in Europa uſq; Gades, in terris hactenus uacuis occupatæ: quo factum eſt, ut ipſorum nomina gentibus imponerentur. Quos enim nunc Græci Galatas uocitant, Gomarenſes olim dictos, Gomor condidit. Magoges uerò Magogarum à ſe denominatorum fuit autor, qui ab ipſis uocãtur Scythæ. Ex alijs Iapheti filijs Iauane & Mado, ab hoc Madæi deſcendunt, Græcis Medi nominati: à Iauane uerò Ionia, totumq; Græcorum genus. Et Thobelus, Thobelis ſedem dedit, qui nunc ſunt Iberi: & Meſchini, à Meſcho autore appellantur. Cappadocum enim appellatio noua eſt, ueteris autem ueſtigium adhuc ſupereſt. Vrbs enim eſt apud eos hodie quoq; Mazaca, ſatis indicans intelligere uolenti, hoc priſcum fuiſſe genti nomen. Thires autẽ, Thiras de ſe uocauit, quorũ fuit princeps: eos Græci Thracas dicere maluerũt. Et tot gentes à Iapheti filijs ſunt inſtitutæ. Gomaris autem, trium liberorũ parentis, unus filius Aſchanaxes originem Aſchanaxis dedit, qui nunc Rhegines à Græcis nominantur: Rhiphates uerò Rhiphatæis, nunc Paphlagonibus, & Thygrammes Thygrammanis, quos Phrygas Græcis libuit uocare. Iauanis item trium filiorum unus Aliſas Aliſæis, ut originem, ita nomẽ dedit, qui hodie ſunt Æoles: pariq; modo Tharſenſibus Tharſus. Sic enim olim appellabatur Cilicia: cuius rei ſignum eſt Tharſus urbium eius celeberrima, cæterarumq; princeps, prima nominis litera in tau mutata. Porrò Chethimus inſulam occupauit, tunc Chethimam, nunc Cyprum: quo factũ eſt ut tum inſulas omnes, tum pleraq; loca maritima Hebræi gentili uoce Chethim ſignificent: atteſtatur mihi una è Cyprijs urbibus, quæ adhuc nomen retinet. Citium enim uocatur ab his qui in Græcum ſonum uocabulum detorſere, ne ſic quidem abludens à Chethimi nomine. Tot gentiũ fuêre principes Iapheti filij, nepotesq;. Cęterùm quod Græci fortaſsis ignorant, prius dicam, deinde cœptam narrationem proſequar. Nomina iſta decoris cauſa in Græcam formam mutata ſunt ad aurium uoluptatem. noſtrates enim huiuſmodi forma non utuntur: ſed eandem apud nos perpetuò ſpeciem obtinent, nec terminationem uariant. Nochus enim Noe uocatur, eaque forma nullam uariationẽ admittit. Chamæ uerò filij eam terram quæ eſt à Syria & montibus Amano & Libano obtinuerunt, quicquid eius ad mare uergit occupando, & ad Oceanum uſq; ditionis terminos proferendo: uocabula tamen partim omnino euanerunt, partim ita deprauata ſunt in diuerſum, ut haud facilè agnoſcantur. ex quatuor enim Chamę liberis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit. Æthiopes enim quibus præfuit, nunc quoq; tam à ſeipſis, quàm ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſræis etiam ſua manſit appellatio. Ægyptum enim Meſren, & Meſræos Ægyptios uocamus, quoquot hanc regionẽ incolimus. Quin & Libyæ colonos dedit Phutes, de ſuoq; nomine Phutos dici uoluit. extat & flumen in Mauritania hoc nomine: & complures apud Græcos hiſtorici eius mentionem faciunt, ſicut adiacentis etiam regionis, quæ Phute dicitur. Sumpſit autem præſens nomen ab uno filiorum Meſræi, qui uocabatur Libys. cur autem Africa ſit dicta, paulo pòſt docebimus. Quartus Chamę filius Chananęus, Iudææ nunc uocatam habitauit, gentemq; ſuam Chanaan nominauit. Hi quoq; liberos genuerunt, & in his Chuſus filios ſex: quorum è numero Sabas, Sabæorum

XII *Chamæ poſteri.*

author fuit:& Euilas Euilæorum,qui nunc Getuli appellantur. Sabathes uerò Sabathenos,qui Græcis dicuntur Aſtabarri:Sabactas quoq; Sabacte nos inſtituit.Romus item Romæos condidit,& duos filios habuit:alter Iudas genti Iudæorum inter occidentales Æthiopes originem dedit,& nomen:Sabæus alter,Sabæis. Nabrodes autem Chuſi filius,manens apud Babylonios tyrannidem arripuit,ſicut iam antè diximus.Meſræi uerò filij numero octo,quantum terrarum à Gaza Ægyptum uſq; patet,poſſederũt:ſed ſolius Phyliſtini nomen,ipſius regio ſeruauit. Palæſtinam enim Græci eius portionem uocant.reliquorum,Lumæi, Enamiæ, Labimi,qui ſolus colonis in Libyam ductis regionem à ſe denominauit,tum Nethemi, Phæthroſimi,Chesloœmi,Chephthomi,præter nomina nihil ſcimus.Bello enim Aethiopico,de quo ſuo loco dicetur,urbes eorũ ſunt euerſę.Chananęo quoq; filij fuerunt hi:Sidonius,qui & urbem ſibi cognominem condidit in Phœnice,Sidonem à Græcis uocatam: Amathus uerò Amathen habitauit, quæ adhuc extat,& ab accolis Amathe uocitatur: tametſi hanc Macedones Epiphaniam, à quodam ſui geneis denominauerunt. Arudæus Aradũ inſulam obtinuit,Arucæus Arcen urbem in Libano ſitam.cæterorũ ſeptem, Euæi, Chetæi,Iebuſæi,Eudæi, Sinæi, Samaræi,Gergeſæi,præter nomina nihil in ſacris codicibus ſupereſt. nam Hebræi urbes eorum exciderunt,quę clades

XIII. cauſam habuit hanc. Poſtquã terra finito diluuio in priſtinã naturã eſt reſti

Gen.9. tuta,Noe cœpit eam colere:quã cum uitibus cõſeuiſſet,ſuoq; tẽpore uinde-

Noe ebrius à Chamo filio deridetur. miaſſet,præſensq; uinũ ad uſum haberet, ſacris prius operatus epulabatur: ebriusq; factus,ac ſopore grauatus,parũ decorè nudatus iacuit. id cõſpicatus filiorũ natu minimus,per ludibriũ fratrib. indicauit:illi parentẽ operuerunt. Senſit hoc Noe:& precatus alijs filijs felicitatẽ,ne Chamam quidem diris deuouit,reſpectu ſui ſanguinis, ſed tantùm eius poſteros:quas cum cæteri euaſiſſent,Chananæi liberos ultio diuina eſt conſecuta.ſed de his rebus dicemus poſtea. Semæ uerò tertio Noe filio,filij fuerunt quinq;,qui Aſiã

XIIII. uſq; ad Indicum oceanum incoluerunt,ab Euphrate propagandæ ditionis

Gen.11. initio facto. Nam Elymus poſteros reliquit Elymæos, à quibus Perſæ

Semæ poſteri. originem traxerunt. Aſſuras Ninum urbem condidit, & ſubditos de ſe Aſſyrios denominauit:quorum opes præ cæteris floruerunt. Arphaxades eos qui nunc Chaldæi ſunt, Arphaxadæos nominauit,imperio gentis potitus. Aramæos Aramus tenuit,quos Græci Syros appellant. qui uerò Lydi nunc uocantur,olim Ludi dicti,Ludam autorem generis habuerunt.Ex Arami uerò quatuor liberis,Vſes habitator Trachonitidis fuit,Damaſciq; conditor. ea ſita eſt Palæſtinam inter,& Syriam cognomine Cœlen. Armeniam Otrus tenuit, Getheris Bactrianos:Meſas uerò,Meſanæos: nunc Paſini caſtrum uocatur. Ex Arphaxade prognatus eſt Sales,ex hoc Heberus, à quo Iudæi Hebræi quondam appellabantur. Porrò Heberus Iuctam & Phalegũ genuit,qui natus eſt dum habitationes diſtribuerentur.nam hæc uox Phalec partitionem Hebræis ſonat. Iuctæ uerò Heberi filio liberi fuerũt,Elmodadus,Salephus,Azermothes,Iraes,Edoramus,Vzalis,Daeles, Ebalus,Ebemaelus,Saphas,Ophires,Euilas,Iobelus. Hi à Cophene fluuio Indiæ, & pertinentem ad eum Syriæ partem quandam habitant. Hactenus de

nus de Semæ progenie ſit dictū: nunc de Hebræis erit narratio. Ex Phalego enim Heberi filio prognatus eſt Ragaus: ex hoc Serugus, ex quo Nachores eſt genitus, & ex hoc Tharrus. hic Abrami fuit pater, qui fuit decimus à Noe, & natus eſt poſt diluuium anno ſecundo ſuprà ducenteſimum & nonageſimum. ſiquidem Tharrus ſeptuageſimo anno genuit Abramum. Nachores cū eſſet uiginti & octo annorum, genuit Tharrū. de Serugo autem Nachores naſcitur, circa annū centeſimum trigeſimum ſecundū. Ragaus factus eſt Serugi pater, cùm eſſet annorū centum trigintaduorū. totidem uerò annorum Phalegus, genuit Ragaum. Heberus autē centeſimo triceſimo quarto ætatis anno genuit Phalegum, ipſe de Selo prognatus annum natò centeſimum triceſimum: quem Arphaxades genuit quinto & triceſimo ætatis anno, ſupra centeſimum. Semę filius Arphaxades, natus eſt poſt annos duodecim à diluuio. Abrahamus autē fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes relicto filio Loto, & filiabus Sara & Melcha, in regione Chaldæorum eſt mortuus, in urbe quæ Vra Chaldæorum uocatur: & ſepulchrū eius nunc uſq; oſtenditur. neptes uerò ex fratre duxerunt coniuges, Melcham Nachores, Sarā Abramus. Cæterùm cum Tharrus exoſus eſſet Chaldæam, propter luctum Aranis, omnes ſimul migrauerunt Carras Meſopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum ſepelierunt, anno exactæ uitæ ducenteſimo quinto. Iam enim paulatim ſubtrahebatur de uitæ ſpacijs, uſq; ad Moyſis ætatem: poſt quem cxx annorum terminus Deo finitore eſt ſtatutus, quantum temporis & Moyſes ipſe uixit. Igitur Nachores è Melcha octo filios ſuſcepit, Vxum, Bauxū, Maueelem, Zachamum, Azamum, Phel dam, Iadelpham, Bathuelem. atq; hi legitimi Nachoris filij fuere. nam Thabæum, Gadamum, Tauaum & Macham è Ruma concubina genuit. Porrò Bathueli, uni è legitimis Nachoris filijs, nati ſunt, Rebecca filia, & filius nomine Labanus.

Abrami natiuitas.

Nachoris progenies.

Quomodo Abramus generis noſtri autor, è Chaldæorum terra profectus, habitauit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Iudæa dicitur. Cap. VIII.

ABRAMVS uerò Lotum, Aranis fratris ſui filium, Sataæ coniugis ſuæ fratrem, adoptauit, quòd germano filio careret: & cum iam eſſet annorum lxxv. monitus oraculo, Chaldæam terram mutauit Chananæa: quam & ipſe habitauit, & poſteris reliquit: uir rerum omnium peritus, & eloquens, & in coniectando ſagax. Cumq; ſe cæteris ob uirtutem præferre cœpiſſet, ſtatuit uulgo receptā de Deo perſuaſionem conuellere, & in melius uertere. Ergo primus omnium auſus eſt prædicare, unū eſſe Deum rerum uniuerſitatis cōditorem: de cæteris ſi quid ad felicitatem conferat, nō noſtris nobis uiribus, ſed illius uoluntate contingere. Hoc uerò ex terræ ac maris obſeruatione colligebat, tum eorum quæ circa ſolem ac lunam & reliqua ſidera uidebat accidere. eſſe nimirum potentiam quandam quæ hō rum curam gerat, & omnia decenter adminiſtret: qua ceſſante, nihil noſtris utilitatibus ſeruiturum, cum nihil ſuapte uirtute polleat, ſed uniuerſa omnipotenti ipſius uoluntati obſecundent: quapropter huic uni honorem debe ri, huic gratias agi oportere. Quamobrem cum Chaldæi Meſopotamitæq; cæteri contra eum inſurgerent, conſilium migrandi cæpit, & uoluntate ac fauore Dei fretus terram Chananæam tenuit: ubi ſedibus poſitis, Deo ſtru-

Anno mundi 1957. Gen. 11. 12. Abramus admonitus Dei præcepto.

Beroſi & Nicolai Damaſceni de Abramo teſtimonia.

xit aram,& hoſtias mactauit.Meminit autem patris noſtri Abrami Beroſus quoq;,non tamen eum nominans,his uerbis:Poſt diluuium autem decima ætate apud Chaldæos erat quidam iuſticiæ cultor,uir magnus, & ſideralis ſcientiæ peritus.Hecatæus uerò non meminit tantùm obiter,ſed librum de eo conſcriptum poſteritati tradidit. Nicolaus autem Damaſcenus in quarto hiſtoriarum ſic ſcribit: Abrames regnauit apud Damaſcum aduena, ut qui cum exercitu uenerat è regione ſuprà Babylonem ſita, quæ Chaldæorũ dicitur.nec ita multo pòſt hinc quoq; migrans cum ſuo populo,ſedem tranſtulit in terram tunc Chananæam,nunc uerò Iudæam nominatã: eiusq; poſteritas ibi creuit in ingentem numerum,quorum res alibi ſum narraturus. Abrami uerò nomen etiam nunc eſt apud Damaſcenos celebre: & uicus oſtenditur,quem uocant Abrami domicilium.

Quòd fame Chananæam premente Abramus in Aegyptum eſt profectus:& ibi aliquantiſper commoratus,retro unde uenerat eſt reuerſus. Cap. IX.

XVI. Gen.12.13. Abramus in Aegyptum migrat.

FAME deinde Chananæam terram premente,Abramus audita Ægypti ubertate,proficiſci illuc decreuit,tum ut copijs eorum fruerẽtur,tum ut ſententiam ſacerdotũ de diuinitate cognoſceret:aut ſecuturus illorum opinionem,ſi melior eſſet:aut ipſe rectiora eis commonſtraturus,ſi ipſius ſententia melior eſſet.Cęterùm cum & Saram ſecum duceret, ueritus Aegyptiorum libidinem, ne fortè ob excellentem uxoris formam à rege interimeretur,artem commentus eſt talem.Fratrem eius ſe finxit,monita prius,ut ob præſentem neceſsitatem ſimulationi ſuę ſubſeruiat. Vt aũtuentum eſt in Ægyptum,id quod ſuſpicatus fuerat euenit.iam enim coniugis pulchritudinẽ fama diuulgauerat. quamobrem Pharaothes gentis rex audita oculis ſuis cognoſcere,ac muliere etiam potiri concupiuit.Huic malæ libidini Deus obſtitit, peſtilentia & ſeditione res regis infeſtans:conſultíq; de remedio ſacerdotes,quo'ue modo placandum eſſet numen,hanc mali cauſam reſponderunt, quòd hoſpitis matrimonio iniuriam inferre parauiſſet.Rex territus primùm ſcitatur,quæ'nam ſit,quis'ue eius comes? cognita deinde rei ueritate,Abramo ſe purgat:ſororem ſe putaſſe,non uxorem:& affinitatem contrahere,non iniuriam inferre uoluiſſe:donatoq; magna pecunia,poteſtatem fecit congrediendi cum Ægyptiorum doctiſsimis:quo factum eſt,ut uirtutis nomine in maximam exiſtimationem ueniret.nam cum ea gens in diuerſos ritus & opiniones ſecta eſſet,& per mutuũ contemptum atq; inſectationem infenſis inter ſe animis agerent, colliſos inter ſe eorum de religione ſermones,& à ſeipſis confutatos, uaniſsimos eſſe, nihilq; prorſus ueritatis habere declarauit.Ob has diſſertationes in precio habitus,ut qui magnam tam intelligendi, quàm eloquendi docendiq; facultatem haberet, & numerorum ſcientiam & ſiderũ benignè illis communicauit. nam ante Abrami ad ſe aduentum, Ægyptij rudes erant huiuſmodi diſciplinarum:quæ à Chaldæis ad Ægyptios profectæ,hinc ad Græcos tandem peruenerunt. Reuerſus inde in Chananæam,agros cum Loto diuiſit. orta uerò inter opiliones cõtentione de iure ac terminis paſcuorũ,arbitrium & optionem Loto permiſit: ipſe cõtentus relicta ſibi portione agri ſubmontani,domicilio elegit in oppido Hebrone:id ſeptem annis eſt antiquius quàm urbs Aegypti Tanis.Loto uerò campi ceſſerũt,& planicies Iordani fluuio conti-

Aegypti rex Saram rapit.

Abramus Aegyptiorum religionem refellit.

Abramus cum Loto fines partitur.

gua,

gua,non longè à Sodomorũ urbe:quæ tunc bona,nunc diuina ultione ac ira,ut ne ueſtigium quidẽ ſuperſit,eſt deleta:cuius rei cauſa ſuo loco dicetur.

Sodomitarum clades ab Aſſyrijs accepta. Cap. X.

EODEM tempore cum imperiũ Aſię penes Aſſyrios eſſet,& Sodomitarum res tam opib.quàm numeroſa iuuentute florebant, ut à quinq; regibus adminiſtrarẽtur(hi erãt Ballas,Bareas,Senabarus, Symoborus,& Balin)ſuæ quiſq; regni parti præpoſitus: hos Aſſyrij bello petierunt.diuiſiſq; quadrifariam copijs ſub quatuor imperatoribus,illos oppugnabant:commiſſo tandem prælio uictores Aſſyrij,Sodomitarum regibus tributum imperauerunt.cumq; per duodecim annos imperata feciſſent,& tributa ſoluiſſent,decimotertio defecerunt:quo factum eſt, ut noua in eos Aſſyriorum expeditio fieret,ductu & auſpicijs Marphedis, Ariochi,Chodollogomori,& Thargali. Hi & Syriam uniuerſam rapinis uaſtauerunt,& gigantum poſteros perdomuerunt. cumq; in agrum Sodomorum eſſet uentum,caſtrametati ſunt in ualle puteorum bituminis. tunc enim putei erant in eo loco:mox uerò Sodomis deletis,lacus ibi,quem à ſcate nti bitumine Aſphaltitem dixêre, extitit: eo de lacu paulo pòſt dicemus. Cęterùm Sodomitæ cum Aſſyrijs congreſſi, poſt acrẽ pugnam editam,partim in acie ceciderunt, reliqui capti ſunt: cum quibus & Lotus captiuus eſt abductus, qui Sodomitis in auxilium uenerat.

XVII. Gen.14.

Sodomitarum bellum cum Aſſyrijs.

Quomodo Abramus Aſſyrios aggreſſus, tam captiuos quàm reliquam prædam uictor reduxit Cap. XI.

HIS auditis Abramus,tum Loti cognati,tum Sodomitarum amicorum ac uicinorũ clade cõmotus,nil cunctatus,in ſuccurſum eorum cum ſuis properauit:& quinta nocte hoſtẽ aſſecutus circa Danum (hoc alteri Iordanis fontium eſt nomen)oppreſſum ex improuiſo, facilè ſuperauit. Securi enim & incauti partim in cubilib.inermes ſunt cæſi, partim præ temulentia pugnę inutiles in fugã ſe conuerterunt: quos Abramus à tergo ſequenti quoq; luce perurgens,ad Soba Damaſcenorum compulit. Quo facto nemini dubium reliquit, uictoriam non in multitudine militum, ſed in bellatorum alacritate conſiſtere:& uirtutem nulli numero ſuccumbere,ut qui cum trecentis decem uernaculis ſuis,& inſuper trium amicorum auxilijs, tantum exercitum profligauerit.quotquot autem ex hac clade euadere contigit, cum ignominia domum ſe receperunt. Abramus uerò captiuis incolumibus reductis, parta pace,uictor ad ſuos redijt. redeunti rex Sodomitarum,uſque in locum quem Campum regium uocãt,occurrit: ubi à Solymæ urbis rege Melchiſedeco eſt exceptus. id nomen interpretatur,rex iuſtus: erat enim reuera talis,ſacerdotio ſummi Dei ob iuſticiam dignus habitus. Sed Solyma,poſterior ætas uocauit Hieroſolyma. Hic Melchiſedecus milites Abrami hoſpitaliter habuit, nihil eis ad uictũ deeſſe paſſus:ſimul q; ipſum adhibitum menſæ,laudibus extulit,& Deo,cuius fauore uictoria contigerat,debitos hymnos cecinit. Abramus contrà de manubijs decimas ei dono dedit: id q; ille admiſit. Rex uerò Sodomorum Abramo prædam omnem cedẽs, ſolos captiuos ſuæ regionis,quia ſui eſſent,repoſcebat. hanc conditionem ille non accepit,negans ad ſe quicquam inde reditu-

XVIII. Gen.14.

Abramus uictores Aſſyrios opprimit.

Melchiſedecus Solymæ rex.

rum, exceptis alimentis uernarum: amicis tantùm in prædæ partem admiſſis. hi erãt Eſchol, Ennerus, & Mambres. Hac uiri uirtute delectatus Deus:
Gen. 15. Non carebis, inquit, prẽmio quod pro tot reb. egregiè geſtis tibi debetur.
Abramo prolẽ Deus pollicetur. Quo reſpondente, Et quam uoluptatem iſta præmia mihi afferre poterũt, cum hærede caream? (nondum enim pater factus erat) tum Deus & filium illi eſt pollicitus, & poſteritatẽ ex eo tantam, quæ ſtellas cœli poſſet æquare numero. His auditis, ſacrificium Deo iuſſu ipſius obtulit. Porrò ſacrificij ritus erat hic: Mactata iuuenca trienni, capra trienni, ariete item trienni, cæteras uictimas, ut iuſſus fuerat diuiſit, ſolis auibus exceptis: deinde priuſquam erigeretur ara, aduolitantibus alitibus ad uictimarum cruorem, oraculum redditur, prænũcians progeniem eius malos uicinos per annos cccc in Ægypto habituram: quo tempore grauiter afflictos, uictoriam tamen de inimicis reportaturos, deuictisq; Chananęis regionem eorum & urbes occupaturos. Habitabat tum Abramus apud quercũ, quę uocabatur Ogis. id agri nomẽ erat, non longè ab urbe Hebrone. Cæterùm ægrè ferens coniugis ſterilitatem, ſupplex à Deo petijt, ut prolem ſibi maſculam largiretur. Tum Deus decęterò quoq; beneſperare illũ iuſſit, ut qui non temerè Meſopotamiam reliquiſſet: atq; inſuper liberos ei non defuturos promiſit. ibi Sara Dei monitu in thalamũ eius adducit unam famularum nomine Aga-
Gen. 16. ren, Ægyptiam genere, quo liberos ſibi ex ea quæreret. & cũ uterum ſe gere
Agar ex Abramo grauida. re ſenſiſſet famula, cœpit contemptim habere Saram, ad principatum aſpirans, quaſi ad prolem ſuam dominatio peruentura eſſet. quapropter cum Abramus uxori eam ad pœnam dedidiſſet, decreuit fugere, non ferens afflictionem: Deumq; rogabat, ut ſui miſereretur. Itaq; per deſertũ abeũti, occurrit angelus, iubens ut ad dominos reuerteretur: fore enim eam meliore conditione, modò ſe modeſtè gerat. nunc enim ingratitudinis ac arrogantię aduerſus heram pœnam luere. Quòd ſi contẽptis Dei iuſſis ulterius pergeret,
Agare perſuadet angelus, ut ad herum reuertatur. exitium eam manere aiebat. ſin retrò rediret, matrem futuram pueri, qui regno eius regionis eſſet potiturus. Paruit illa: & reuerſa ad dominos, ueniã eſt
Gen. 17. conſecuta: nec ita multo pòſt Iſmaelem peperit, ut ſi dicas, diuinitùs exoratũ,
Iſmaelis natiuitas. eo quòd Deus preces matris exaudierit. hũc Abramus ſextum ſupra octogeſimum annum natus, genuit: cum autem nonageſimum nonum attigiſſet, apparuit ei Deus, huncians quòd è Sara ſuſcepturus eſſet filium. eũ iuſſit uocari Iſacum: addens, prodituras ex eo gentes magnas, & reges: easq; iure belli occupaturas uniuerſam Chananæam, à Sidone uſque ad Ægyptũ. iuſſit etiam
Circũciſionis origo. genus ipſius, quod nolebat cum alijs permixtum, pudenda circuncidi, idq; octaua die natiuitatis. cauſam uerò noſtræ circunciſionis dicam alibi. Conſulente uerò Abramo & de Iſmaele, an eſſet uicturus: reſpõſum eſt, fore longæuum ſimul, & magnarum gentiũ parentem. Tum Abramus, poſteaquam Deo gratias egiſſet, eueſtigiò circunciſus eſt cum tota familia: ſimiliter & Iſmael, annum tũc agens decimumtertium: ipſe uerò pater nonum iam agebat ſupra nonageſimum.

Quomodo Deus Sodomitarum gentem excidit, flagitijs eorum offenſus. Cap. XII.

XIX. Gen. 18, 19. PER idem tempus Sodomitę diuitijs & abundantia pecuniarũ elati, tam in homines cõtumelioſi erant, quàm erga Deum impij. quippe qui neque beneficiorũ eius meminerant, & hoſpites auerſabantur,

& mutua

& mutua inter ſeſe commercia auerſabantur. His rebus offenſus Deus, decreuit ſuperbiæ pœnas de illis ſumere, & urbem eorum complanare, & regionem eorum adeò uaſtam reddere, ut poſthac nec plantas, nec fructum ullũ produceret. His ita decretis de Sodomis, Abramus cõſpicatus tres angelos (ſedebat autem ad quercũ Mambræ pro foribus domicilij ſui) ratus eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutauit eos, rogauitq; ut ad ſe diuertẽtes frue rentur hoſpitio. illis uerò annuentibus, iubet panes è ſimila fieri: & mactatum uitulum, ac aſſatum, ſub quercu diſcumbentibus appoſuit. At illi uiſi ſunt ei comedere: & de uxore quærebant, ubi nã eſſet Sara? quo referente, intus eam eſſe: aiunt, ſe pòſt reuerſuros, eamq; inuenturos iam matrem. Muliere autem ſubridente, & negante fieri poſſe ut liberos gigneret ipſa nonagenaria, è marito centeſimum annũ agente: non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed indicarũt ſe Dei eſſe angelos: & quòd miſſi eſſent, unus nunciatum de filio, duo uerò ad delendos Sodomitas. Quo audito, Abramus indoluit propter Sodomitas: & ſurgens deprecatus eſt Deum, ne promiſcuè iuſtos & bonos cum iniuſtis perderet. Deo uerò negante quenquam Sodomitarum eſſe bonum: alioqui ſi uel decem inter eos eſſent, omnibus remiſſurum eſſe pœnam: Abramus deſtitit. Angeli uerò peruenerunt Sodoma, & Lotus eos ad hoſpitium inuitauit: quippe homo erga hoſpites humaniſſimus, & benignitatis Abrami diſcipulus. Sodomitæ autem cum uidiſſent adoleſcentes forma præſtantes ad Lotum diuertiſſe, ad illudendum per uim ætati eorũ ſunt uerſi. Loto uerò ſuadente, ut continerent ſe, néue in probrum hoſpitum ruerent, ſed hoſpitio ſuo nonnihil honoris haberent: aut ſi temperare ſibi non quirent, filias ſe pro illis eorum libidini exhibiturum; ne ſic quidem parêre uoluerunt. Deus autem illorum audacia commotus ad iram, ipſos quidem excæcauit, ne in ædes introitum inuenire poſſent: cæterùm Sodomitarũ populum uniuerſum ad ſupplicium adiudicauit. Lotus autem ab ipſo præmonitus de futuro excidio, diſceſſit inde, aſſumpta etiam uxore, & duabus filiabus etiam tum uirginibus. ſponſi enim earum monentem de exeundo, contempſerant ut delirum, qui talia diceret. Tum Deus iaculatur telum in urbem, eamq; cum ipſis incolis exurit, & agrum quoque pari deuaſtat incendio: quemadmodum mihi iam dictum eſt in Commentarijs quos de bello Iudaico prodidi. Cæterùm Loti uxor inter abeundum ſubinde ad urbem reſpiciens, & curioſius cladem hanc contra mandatum Dei ſpectãs, in ſtatuam ſalis eſt uerſa. Dictum eſt mihi iam & de illa: nam extat hodie quoque. Ipſe uerò cum filiabus in paruum quẽdam locum euaſit, cui ſoli ignis omnia circumquaque uaſtans pepercit. is Zoor nunc uſque uocatur, ſic paruum Hebræorum lingua ſignificante. in hac ſolitudine uitam inopem aliquantiſper tolerauit. Puellæ uerò uniuerſum genus humanum extinctum ratæ, aſtu circumuento parente, cum inſcio ſunt congreſſæ, curantes ne totum genus deficeret. Ex hoc congreſſu nati ſunt filij: maiori Moabus, ac ſi dicas è patre: iuniori Ammanus, quod nomẽ ſignificat filium generis. Horum alter Moabitarum fuit autor, magnæ gentis etiam noſtra ætate: alter uerò Ammonitarũ. utrique Syriam Cœlen incolunt. Et in hunc modum Lotus reliquit Sodoma. Abramus aũt migrauit in Gerara Palæſtinæ, Saram quaſi ſororem ſecum ducens, eâdem arte qua quondam, nimi-

Angelos Abramus excipit hoſpitio.

Lotus Angelos excipit hoſpitio.

Sodomæ exitium.

Loti filiæ à patre grauidatæ.

xx Gen. 20.

Gerarę rex Saram rapit.

rum insidiarum metu: timebat enim Abimelechum eius lòci regem, qui & ipse amore Sarę captus, ea potiturus erat. eam cupidinem morbus grauis impediuit diuinitùs immissus: atq; ita medicis desperãtibus, in somnis admonetur, abstineret se ab iniuria coniugis hospitis. mox cum meliusculè habere cœpisset, indicat amicis, quòd Deus sibi hunc morbũ immisisset, uindicans ius hospitis, & uxori eius ab iniuria cauens: non enim sororem esse, sed uxorem legitimam. Hæc locutus, Abramum de consilio amicorum accersitum, securum esse de pudicitia coniugis iubet: Deum enim eius curam habere, cuius auxilio nihil turpe passam se illi restituere. idq; ita esse, Deum testabatur, et mulieris conscientiam: ac ne expetiturum quidem principiò eam fuisse, si nuptàm esse sciuisset: sed cum ceu sororem duceret, non peccasse. Ad hęc rogabat, ut ęquo animo in se esset, Deumq; propitiũ redderet. Et siue apud se manere uellet, nihil ei defore: siue abire mallet, deductores est pollicitus, et omnia quorũ causa ad ipsum uenisset. Hæc locuto, Abramus nec omnino fictam consanguinitatẽ aiebat: esse enim fratris filiã: & sine hac simulatione parũ tutam peregrinationẽ credidisse, ac ne morbi quidem causam ei se fuisse fatebatur. quin & salutem regis sibi curę futuram, & mansurum quoq; cum illo libenter. Tum rex tam agri quàm pecuniarũ partem ei cessit: & conditiones pacis bona fide utrinque seruandas dixit, fœdere cũ eo super puteo quodam icto, qui Bersube uocatur. ea uox iuramenti puteũ

Gen. 21.

significat: & id nomẽ & hodie locus seruat. Nec ita multo pòst Abramus

Isac inatiuitas.

filium è Sara suscepit, secundum promissa Dei, quem Isacum nominauit. sic risus Hebræis significatur: siquidẽ risus Saræ, dũ proles ei iam natu grandi pręter expectationẽ promittitur, in causa fuit huius appellationis. ipsa enim erat nonagenaria, Abramus uerò annorum centum, ipso anno quo Isacus est natus. Eum octaua mox die circumcidũt: qui mos adhuc Iudęis durat, ut post totidem dies circunciſionem celebrent.

De Ismaele Abrami filio, eiusq; posteris Arabibus. Cap. XIII.

XXI. Gen. 21.

ARABES uerò post decimumtertium annum id faciunt. Ismael enim gentis eorũ autor, Abramo è concubina natus, post tantum temporis est circumcisus: de quo iam dicendũ. Amabat Sara Ismaelem ab initio, è famula Agare natum, non secus ac si ex se esset genitus. alebatur enim in spem successionis principatus. Verùm postquã ipsa Isacum peperit, non amplius æquum censebat, Ismaelem cum hoc educari: quippe qui natu maior, defuncto communi patre, iniuriam ei facilè inferre posset. Suasit igitur Abramo, ut eum unà cum matre aliquò ablegaret. ille uerò primùm non aduertebat mentem ad Saræ consilium: rem atrocissimã

Ismael ablegatur.

ratus, puerum nondum adultum & mulierem egenam ablegare. tandem uerò adprobante Deo, Sarę uoluntati paruit: puerumq; matri cõmisit, non dum per se peregrinationi aptum: & dato eis utre aquę ac panibus, iussit ire quò eos necessitas duceret. & cum abeuntẽ defecisset commeatus, in anxietate erat mater: cumq; nihil aquæ supereſſet, depoſito sub abiete puero animam agente, ne spectatrix esset expirantis, ulterius pergebat. cui occurrens angelus Dei, & fontem in propinquo indicauit, & curã educandi pueri habere iussit: sperandã enim illi eximiam felicitatem è salute Ismaelis, tum uerò

mulier

mulier meliori ſpe concepta,cum incidiſſet in paſtores,eorum benignitate, miſeriam euaſit.Poſtquam autem ad uirilẽ ætatem peruenit,uxorem ei coniunxit Ægyptiã genere,unde & ipſa erat oriũda: ex qua Iſmael duodecim in uniuerſum ſuſcepit liberos·hi erãt,Nabæothes,Cedarus,Abdeel,Edumas, Maſſamus,Mæmaſſus,Maſmeſus,Chodamus,Themanus,Ieturus,Naphæſus, Calmaſus·hi,quicquid terrarum eſt Euphratem inter & rubrũ mare,habitant, Nabatææ nomine regione indito. Sunt autem hi,à quibus Arabes gẽtem ſuam, eiuſq; tribus denominauerunt, tũ propter ipſorum uirtutem, tum propter Abrami dignitatem.

De Iſaco,legitimo Abrami filio. Cap. XIIII.

ISACVM autem Abramus ſupra modũ amabat,ut unigenitum,& quem in ſenectute Dei dono ſuſcepiſſet.hũc affectum &beneuolẽti am parentũ puer ipſe magis ac magis accẽdebat,omni uirtuti deditus,& tam parẽtes quàm Deum colẽs:quo ſucceſſore omnium fortunarũ relicto,Abramus haud grauatim uita exceſſurus uidebatur:id quod ipſi Dei benignitate contigit. Volẽs tamen pietatis eius periculum facere Deus adparuit ei:enumeratiſq; omnibus beneficijs in eum collatis,ut uictoriam illi de hoſtibus conceſſerit,utq; præſenti felicitate ſuo fauore frueretur,filium Iſacum popoſcit ut ſacrificiũ & uictimam ſibi offerret·iubebat autẽ,ut in montem Morium ſubductum,holocauſtum faceret·ſic enim pietatem eius illuſtriorem fore,ſi uel filij ſalutem uoluntati diuinæ poſthaberet. Abramus uerò nefas ducens,ulla in re Deo morem nõ gerere: quin potius per omnia parendũ ei,per quem omnes uiuerent,cælãs uxorẽ tam Dei mandatum,quàm ſuam de pueri cẽde ſententiam:ac ne famulorum quidem ulli rem indicans,ne fortè aliquis ſibi obſtaculo eſſet,aſſumpto Iſaco cum duobus ſeruis:impoſitis'que in aſinum rebus ad ſacrificium neceſſarijs,proficiſcebatur ad montem.ac biduũ quidem comitati ſunt eum ſerui: tertia uerò die cum iam in proſpectu eſſet mons,relictis alijs in campo,cum ſolo puero accedit ad mõtem,in quo pòſt Dauid templum conſtituit: ferebantq; ſecum quicquid ad ſacrificiũ pertinet,excepta uictima.Iſaco uerò,qui tum uigeſimumquintum annum agebat,aram apparante,percõtanteq; quid'nam mactaturus eſſet,nullam habens hoſtiam:tum ille Deum daturũ aiebat,qui potens eſſet hominibus & quæ non habeant largiri, & quæ habeant adimere,ſi in illis fiduciam collocent·daturum ergo ſibi quoque uictimam, ſiquidem propitius eſſet his ſacris interuenturus·Poſtquam autem ſtructa ara ligna impoſuerat, omnibus apparatis,ſic infit:O fili,mille uotis te à Deo expetitum,poſtquam in hanc uitam ueniſti,ſumma cura ac ſollicitudine educaui:nihil beatius exiſtimans,quàm ſi te uirũ uidere daretur, & tandem hæredem meę ditionis relinquere.Sed quoniam Deo & uiſum eſt ut te ſuſcipe rem, & nunc rurſum ut te amittam,fer generoſe hoc ſacrificiũ. Cedo enim Deo,qui à nobis hunc honorem repoſcit,pro perpetuo fauore quo nos belli ac pacis tempore eſt proſecutus. Nunc legẽ naturæ natus cum ſis ut moriaris,non uulgarem habebis uitæ exitum:ſed à proprio patre patri uniuerſorum Deo ſacrifico ritu oblatus, ipſo,ut credere par eſt,indignum te cẽſente qui aut morbo,aut bello, aut alia quapiam humana calamitate dẽ uita decedas, ſed inter precamina & ſacra animam tuam exceptam apud ſe colloca-

Gen.22.

XXII.

Abramum tentans Deus, iubet ut filium Iſacũ immolet.

bit: ubi memor cur te potiſſimùm educauerim, ſenectutem meam ſuſtenta bis, nō quidem per teipſum, ſed Deum mihi curatorem tuo loco reliquens. Tum Iſacus haudquaquam à tanto parente degener, libēter hæc uerba accepit, negans ſe dignum qui unquam natus eſſet, ſi tam Dei quàm patris decreto reluctans, non alacriter ſe præberet utriuſq; placitis: quandoquidem etiamſi pater ſolus ita uellet, nefas eſſet non obſequi. Hæc fatus, ad arā necemq; uadit. Ac perpetratum fuiſſet facinus, ni Deus obſtitiſſet. inclamat enim nomine Abramum, neci pueri intercedēs. non enim cupidine ſanguinis humani, pueri cædem imperaſſe: neque ut quem patrem ipſe fecerat, liberis per tantam impietatem orbaret: ſed ut probaret eius animum, an etiam talibus iuſſis pariturus eſſet. nunc cognita eius promptitudine ac pręcellenti pietate, ratum ſe habere quicquid illi hactenus conceſſerat: non defuturā autem nec in poſterum ſuam prouidentiam, tam ipſi quàm eius generi. hunc quoque filium longiſſimo tempore uicturum: uitáque feliciter exacta, filijs germanis & probis magnum principatum relicturum. Prædixit etiam fore, ut genus eorum in multas gentes creſceret. nec minus opibus quàm numero augeretur: ipſorum etiam autorum eius generis memoriam fore ſempiternam. Regione quoque Chananæa bello quæſita, uſque ad inuidiam omniū exterarū gentiū fortunatos fore. Hoc oraculo reddito, Deus illis arietem ad uictimam ex improuiſo pręſtò eſſe uoluit. At illi ex inſperato ſibi redditi, auditaq; tātę felicitatis promiſſione, mutuò ſe complectebātur. Mactata deinde uictima, ad Saram ſe receperunt: uixeruntq; beati, omnes eorum conatus Deo proſperante.

Sarę obitus, Abrami coniugis. Cap. XV.

Gen. 23 *Sarę mors.*

SARA aūt nō multo pòſt moritur, cùm uixiſſet annos uigintiſeptē ſupra centum. Sepulta eſt in Hebrone, Chananæis publicè ius ſepulchri concedentibus. Abramus tamen maluit ſepulturę locum quadringētis ſiclis emere de Ephremo quodam Hebronēſi ciue, ubi monumenta eius & poſterorum ſunt exædificata.

Quomodo è Chętura Abramo nupta, Troglodytarum gens prouenit. Cap. XVI.

XXIII. Gen. 24. 25. *Abrami ex Chętura progenies.*

POST hęc duxit Chęturā, ex qua nati ſunt ei filij ſex, uiri laborioſi & induſtrij, Zēbranes, Iazares, Madanes, Madianes, Luſubacus, Suus: qui & ipſi filios habuerunt. Suo Sabacanes natus eſt, & Dadanes. huic Latuſimus, Aſurus, Luures. Madianis uerò fuerūt, Epha, Ophres, Anochus, Ebidas, Eldas. His omnibus filijs ac nepotibus Abramus deducendi colonias fuit autor, occupaueruntq; Troglodyticam regionem, & Arabiæ Felicis quicquid ad rubrum mare pertinet. Fertur etiam, quòd hic Ophres cum exercitu profectus occupauit Libyam, quam poſtea nepotes eius tenuerūt, Aphricam ab ipſo denominatā. Atteſtatur huic opinioni & Alexander Polyhiſtor, ſic ſcribēs: Cleodemus, inquit, propheta cognomine Malchus, qui ad imitationem Moſis legislatoris Iudęorum hiſtoriam contexuit, narrat Abramū è Chætura aliquot filios ſuſcepiſſe, tres nominatim recenſens, Aphram, Surim, Iaphram. à Suri appellatā Aſſyriā: ab Aphra uerò & Iaphra, urbem Aphrem & regionem Aphricam nominatas. hos enim ductu Herculis in Libyam militaſſe contra Antæum. Herculem

lem etiam ex Aphræ filia genuiſſe filium Dedorum,ex hoc Sophonem prognatum,à quo Sophaces barbari habeant nomen. Iſaco autem iam fermè quadragenario,Abramus pater coniungere uolens uxorem Rebeccam,Nachoris fratris ſui neptẽ,mittit maximum natu famulorũ ad ſponſalia,prius accepta fide grauiter obligatum.Modus uerò deuinciendi fuit talis.Subditis alter alteri manibus ſub femora,Deũ ita teſtem inuocabant eorum quæ deſtinauerãt.Miſit etiam dona ad illos,uel rara illic,uel nunquam antè uiſa. Profectus autem famulus diuturnũ iter faciens,eo quòd difficilis eſſet tranſitus per Meſopotamiam,hyeme propter cœni altitudinẽ,æſtate ob aquarum inopiam:ad hæc propter latrocinia quæ uitari non poterant,niſi à cautis,tandem peruenit ad urbem Carras. & cum ueniſſet in ſuburbium, incidit in complures puellas,euntes aquatum: moxq; intra ſe precatur, ſi Deo gratæ forent hæ nuptię,ut inter illas inueniretur Rebecca,ad quam filio deſponſandam Abramus eum miſerat:& hoc ſigno dignoſceretur,quòd cęteris negantibus ipſa potum roganti præberet.hæc ſecum uolutãs,accedit ad puteum,poſcens ab eis potum.illis uerò cauſantibus,aquam ſe non ſine labore acquirere,quam domum deferant, non alijs præbeant:una omnium obiurgatis reliquis,negando eas dignas eſſe hominum conſortio,quę ne aquam quidem impartirent,benignè hoſpiti potũ offert.at ille certa iam ſpe de euentu concepta,uolens tamen uerum cognoſcere, collaudata prius uirginis indole & benignitate,quæ uel cum ſua fatigatione roganti ſubminiſtrare non grauata fuiſſet,ſciſcitatur ex quibus nam eſſet parentibus: gratulatus eis talem filiam,& precatus ut eam ex animi ſententia uiro probo elocarent,ex quo germanos ac legitimos liberos páreret.puella in hoc quoque ei gratificans,genus ſuum indicat:Rebecca,inquit,mihi nomen eſt:pater uerò fuit Bathuel.quo defuncto,Labanus frater meus & domum curat,& matrem:meæ quoq; uirginitatis tutor.His cognitis,homo gaudebat ob ea quę ſibi accidiſſent,quæq; audiuiſſet:manifeſtò cernens,Deum hoc iter proſperare.prolato deinde monili & alijs quibuſdam ornamentis quibus ætas ea delectatur,obtulit puellæ:dicens,hanc eſſe gratiam & honorem pro communicato potu,ipſamq; dignam quæ tale munus accipiat,cum inter tot uirgines bonitas eius emineat.rogabat etiam,ut ad ipſos diuertere liceat, quandoquidem nocte iam appetente ulterius progredi non detur. ferre ſe mundum muliebrem magni precij,qui nuſquam tutior eſſe poſsit, quàm apud tales qualem ipſam ſit expertus.coniecturam enim ſe facere ex ipſius uirtute,matrem quoq; & fratrem pari humanitate eſſe præditos, neq; grauatim hoſpitem admiſſuros,præſertim ipſis nec oneri nec ſumptui futurũ. Ad hęc illa,bene eum de parẽtum humanitate coniectare: ſed nõ rectè facere,quòd tam illiberales ſuſpicetur.omnia enim ſine precio habiturum: indicaturam tamẽ prius Labano fratri,cuius permiſſu ipſum adducturã.quo facto,poſtquam adduxit hoſpitem,ſerui Labani camelos curãdos acceperunt, ipſe uerò ad cœnam eum ſecum duxit.qua peracta,ſic eum & matrem puellæ eſt allocutus.Abramus filius eſt Tharri,ueſter autem cognatus.Nachores enim tuorum(matrona)liberorũ auus,Abrami erat frater,eodem patre,eademque matre prognatus.is nunc mittit me ad uos, poſtulans hanc uirginem filio ſuo

XXIIII. *Abramus Iſaco uxorem curat de Meſopotamia petendam.*

filio ſuo coniugem dari, quem legitimum habet, & unicum, ad omnium ſuarum facultatum hæreditatẽ educatũ. cui cum poſſet opulentiſsimam quamuis ex eius regionis fœminis deligere, nõ eſt ita uiſum: ſed malens hũc honorem cognationi ſuę habere, procurat has nuptias. Cuius ſtudium & uoluntatem nolite contemnere. diuino enim fauore, præter alia quę mihi feliciter in hoc itinere ſucceſſerunt, & puellam hanc & ueſtras ædes inueni. propinquus enim iam oppido, cõſpicatus multas uirgines puteum petentes, optaui ut in hanc inciderem: quod & factum eſt. has igitur nuptias auſpice Deo conciliatas, uos quoq; ratas habetote: & Abramũ qui me tam accuratè huc miſit, ueſtro matrimonij annutu honorate. illi uerò, tum quòd rẽ tam optabilem approbarent, tum quòd Dei ſententiam accedere cognoſcerent, mittunt eam quibus poſtulabatur conditionibus: duxitq; illam Iſacus, facultatum paternarũ iam dominus. nam Chæturæ nati in colonias diſceſſerant.

De obitu Abrami. Cap. XVII.

XXV. *Gen. 25. Abrami mors.*

DEFVNCTVS eſt autem Abramus non ita multo pòſt, uir in omni uirtute eximius, & pro ſua inſigni pietate Deo egregiè charus. Vixit annos clxxv. ſepultus eſt in Hebrone, iuxta uxorem Saram, communi cura filiorum ſuorum, Iſaci & Iſmaelis.

De Iſaci filijs Eſao & Iacobo, & natiuitate ac educatione eorum. Cap. XVIII.

XXVI. *Gen. 25. Eſai & Iacobi natiuitas.*

DEFVNCTO autem Abramo, uxor Iſaci gerebat uterum: cuius mole creſcente ſupra modum, anxius cõſuluit oraculum. Reſponſum eſt, gemellos ei pariturum Rebeccam, & ab utroq; deſcenſuram gentem autori ſuo cognominẽ: & quæ minor uidebitur, eam fore maiore ſuperiorem. Nec multo pòſt, ſicut prædictũ erat, naſcuntur ei gemini, quorum grandior à capite ad pedes erat admodum hiſpidus: minor uerò exeuntis ante ſe calcaneum tenebat. Pater autem amabat ſeniorem Eſaum, ex re cognomen habentem: nam Hebræi pilos uocant Seir. Iacobus uerò iunior à matre amabatur. Fame autem in ea terra graſſante, Iſacus uolens ire in Ægyptum propter ubertatem regionis, peruenit Gerara, Deo ſic iubente. Rex autem Abimelechus excepit eum, quia hoſpitij & amicitię ius inter eum & Abramum interceſſerat. cumq; hominem initiò magna beneuolentia proſequeretur, motus inuidia, non potuit in eo affectu permanere. uidens enim Deum Iſaco propitium, tantumq; fauorem declarantem, expulit illum. At ille expertus mutatũ præ inuidia, ſeceſsit tunc non longè à Geraris, in locum qui uocabatur Vallis. ibi dum foderet puteum, paſtores irruentes aggreſsi ſunt armis opus impedire: ſed illo ultrò cedente, uiſi ſunt uiciſſe. mox cum alio loco fodere cœpiſſet, rurſum ui prohibentibus aliis Abimelechi paſtoribus, hunc quoq; puteum imperfectum reliquit, prudenti conſilio periculum declinans. Deinde rege ſponte fodiendi poteſtatẽ faciente, puteo Rooboth nomẽ impoſuit, quod ſignificat amplum: è prioribus uerò alterum uocauit Eſcon, hoc eſt pugnam: alterum Syennam, hoc eſt inimicitias. Igitur Iſaci potentia cum opibus indies magis ac magis creſcebat. Abimelechus autem ratus contra ſe fortunas Iſaci augeri, cum quo parum ſyncerè conſuetudinem habuerat, & qui ob ſimultatis ſuſpicionem

Iſacus Gerara ſe recipit.

Iſaci putei.

ceſſerat,

ceſſerat, ueritus ne quando apud eum plus recens offenſa quàm priſtinæ amicitiæ memoria ualeret, neue iniuriam acceptã ulciſceretur, profectus ad illum amicitiam cum eo renouat, uno è ſuis amicis adhibito: cumque Iſacus pro naturæ bonitate iniurias ſuas paternæ amicitiæ libenter donaret, uoti compos domum eſt reuerſus. Alter autem filiorum Iſaci, in quem pater erat propenſior, quadraginta annos natus, duxit Adam Helonis, & Alibàman Eſebeonis, dynaſtarum inter Chananæos filias: idq; authoritate propria, ne patre quidem conſulto. neq; enim ille permiſſurus erat, ſi filius ſententiam ipſius expectaſſet: quippe qui non delectabatur affinitate eius regionis hominum. nolens tamen moleſtus eſſe filio, iubendo eum ut mulieres miſſas faceret, decreuit rem totam ſilentio tranſmittere. Sed cum eſſet ſenex, & uiſu prorſus orbatus, accito filio, præfatusq; ætatẽ, per quam etiam cæcitatis calamitas nõ acceſsiſſet, non licere ſibi amplius Deum ſolito cultu uenerari, iuſsit eum uenatũ ire. Cura, inquit, ut quod poteris capias, & para mihi cœnã: qua ſumpta precabor Deum, ut tibi dignetur eſſe auxiliator & adiutor per omnem uitam tuam. nam meæ finis quàm longè abſit incertus ſum: qui priuſquàm me opprimat, æquum eſt ut meis precibus Deum tibi faciam propitium. Vadit Eſaus uenatum: interim Rebecca malens Iacobo Deum propitium, etiam præter Iſaci mentem, iubet eum hœdis iugulatis cœnam inſtruere. ille obſequitur matri, iuſſu ipſius omnia faciens: cœna uerò parata, circumuolutis hœdino exuuio brachijs, ut contactis pilis Eſaus crederetur (nã cętera omnino ſimilis, ut gemellus, hoc ſolo differebat) ſolicitus ne ante in malo doſo deprehenſus pro fauſtis precaminibus diras imprecationes reportaret, apponebat cœnã patri. at Iſacus ſentiẽs in uoce nõnihil peculiare, aduocat filium: eo uerò protẽdente brachium hœdina pelle amictum, eam attrectãs ille: Voce, inquit, ſimilis es Iacobo, attamen ob piloſitatem Eſaus mihi uideris. nec quidquam doli ſuſpicãs, iam cœnatus ad Deum precibus inuocãdum ſe uertit. Domine, inquit, omnium ſeculorum, & conditor omnium rerum, tu patri meo maxima bona pollicitus, etiam mihi præſentem felicitatem es largitus: meis quoq; poſteris propitium te fore, & maioribus beneficijs eos cumulaturum promiſiſti. hic tuus fauor ratus ſit precor, neue me propter hanc debilitatem deſpicias, quæ facit ut magis etiam ope tua egeam. Serua puerum hunc propitius, & ab omni calamitate illęſum cuſtodi. da ei uitam felicem, & poſſeſsionem bonorum quæ in tua ſunt poteſtate: fac eum formidabilem inimicis, apud amicos ueneranduм & gratioſum. Sic ille Deum inuocabat, putans ſe Eſao bene precariuix abſoluerat preces, cum Eſaus à uenatu reuertit, & Iſacus intellecto errore quietem agit. Eſaus uerò poſtulabat, ut ſibi quoq; ſicut fratri faceret. denegante id patre, eo quòd omnes preces in Iacobum abſumpſiſſet, lugebat, quòd uoti compos non eſſet. & pater mœrore eius motus, ſtudijs quidem uenandi, & robore corporis armorumq; præſtantia celebrem fore prædicit: eamq; gloriam tum ipſi tum eius poſteris manſuram ſempiternam, ſeruituram tamen fratri. Cæterùm cum Iacobus timeret fratrem, ne pœnas à ſe exigeret ob circumuentum in uotis faciendis patrem, mater eum huic periculo eximit. perſuadet enim marito, ut Iacobo Meſopotamenam uxorem daret,

Abimelechi fœdus cum Iſaco.

Eſaus Chananæas uxores ducit.

Iſacus Eſau uenatum mittit, & Iacobus Iſai felicitatem anuertit.

XXVII

rem daret,propinquam genere·iam enim etiam Esaus duxerat Basemmatham Ismaelis filiam·Malè enim Chananæis uolebat Isacus, priori affinitate offensus:cuius gratia filius Basemmatham duxit, quam maximè dilexit.

De Iacobo metu fratris in Mesopotamiam profugo. Cap. XIX.

Gen. 28. IACOBVS autem in Mesopotamiam missus à matre,ducturus auunculi sui Labani filiam,consentiente etiam patre,ut uxoris uoluntati obsequeretur,iter faciebat per Chananæam:cumq; simultatem haberet cum ea gente, nolebat ad quẽquam diuertere: sed sub dio quiescebat,lapide uice puluini capiti subiecto· cui dormienti uisio talis est oblata·Videre uidebatur scalam à terra ad cœlum pertingentem, & per eam species descendentes,supra humanam naturam augustas: & in summa scala Deum manifestè apparentem,& nominatim se his uerbis compellantem:Iacobe,cum sis patre bono,& auo ob suam uirtutem celebri prognatus,non debes præsenti necessitati succumbere,sed meliora potius spe rare.Meo præsidio magna te manet felicitas.nam & Abramum ego è Mesopotamia huc adduxi,pulsum à cognatis:&patrem tuum beatum reddidi, nec tua conditio deterior est futura: quare bono animo hanc uiam perge, fretus me ductore· Eueniet ex tua sentẽtia coniugium, ad quod properas. accedent inde & boni liberi:eorum numerus erit innumerabilis,& ipsi rursus maiorem prolem post se relinquent.His ego terræ huius imperium dabo,& eorum posteris:qui repleturi sunt terram omnem,& mare quàm latè sol aspicit. Tu ne cæde ulli uel labori uel periculo,tui curã mihi committens & nunc,& magis etiam in posterum.hoc oraculum Deus Iacobo reddidit: quo lętus,ungit lapidẽ,in quo dormienti tãta spes affulsisset:& uotum Deo facit,sacrificaturum se illic,si incolumi & facultatibus aucto reditus contingeret:quod pòst reuertens soluit,omnium bonorum suorum decimis oblatis·Honorem etiam loco addidit,Bethel nominato: quod domicilium Dei significat.Pergens deinde cœptum iter in Mesopotamiam,tandem peruenit Carras:& cum pastores offendissẽt in suburbio,& adolescentes ac puellas ad puteum quendam sedentes,cum eis moratur,quòd potionis egẽret. hinc orto sermone percontatus est,an nossent quẽdam Labanum,suum popularem,si fortè adhuc sit superstes.aiunt,omnibus sibi notum:neque enim talem esse ut ignotus esse possit.quin & filiam eius unà pascere, demirariq; se quod nondum adsit.ex ea facilè quæ cuperet cogniturum· Vix hęc uerba finierant,cum puella accedit,comitantibus pastoribus· ei Iacobum ostendunt,dicentes hospitem de ipsius patre sciscitari. quæ puellariter gauisa Iacobi aduentu,rogabat quis nam & unde ad eos ueniret, & cuius rei causa? addens,optare se ut possent illi gratificari,quacunq; re opus haberet. Iacobus uerò nõ cognatione,aut huius affectu,sed insigni puellæ forma captus, obstupuit,ut qui perpaucas uiderat pulchritudine huic conferendas· Mihi,inquit,tecum & cum tuo patre,siquidem Labani es filia,antiquior intercedit necessitudo, quàm sit uel tua ætas,uel mea. Tharro enim Abramus, Aranes,& Nachores,fuêre filij: ex his Batuelus,tuus auus, Nachoris fuit filius: Abramæ uerò & Saræ Aranis filiæ Isacus,meus pater. Est & propinquior ac recentior necessitudo,qua sumus mutuò deuincti· Rebecca enim

Iacobi somnium de scala.

Iacobum Deus consolatur.

Gen. 29. *Iacobus Carras peruenit.*

mater

mater mea, Labani patris tui ſoror eſt, eodem patre ac matre genita. itaq; cõ-
ſobrini ſumus ego & tu: & nunc uenio ſalutaturs uos, cognationisq; officia,
ita ut par eſt, renouaturus. At illa memor eorũ quæ de Rebecca ex patre, ut
fit, audierat, ſciensq; parẽtes deſiderare aliquid de ea cognoſcere, præ amo-
re patris lachrymabunda, ruit in collum eius. complexoq; iuuene: Optatiſsi-
mam, inquit, & maximam uoluptatem affers patri cum tota familia, qui nun
quam matris tuæ obliuiſcitur, crebram illius mentionem faciẽs: eumq; nun-
cium cum quantauis felicitate non permutaret. tum iubet ut è ueſtigio ſe ad
patrẽ ſequatur, néue diutius eum hac uoluptate fraudet. His dictis, adduxit
eum ad Labanũ: & agnitus ab auũculo, tum ipſe fuit ſecurus iam apud ſuos,
tum illis inexpectato aduentu magnam uoluptatem attulit. Poſt aliquot au
tem dies Labanus gaudere ſe quidem eius præſentia magis quàm uerbis ex-
primere poſſet, aiebat: rogabat tamen, quamobrẽ ueniſſet relictis parẽtibus
ætate cõfectis, & qui ipſius obſequijs ægrè carerent: pollicebatur etiam be-
nignitatẽ & operam ſuam in quacunq; re opus haberet. Iacobus uerò totam
ei cauſam recenſuit. Iſaco eſſe filios geminos, ſe & Eſaum. eum, quia frauda-
tus ſit patris fauſta precatione, per matris artem in ſe trãslata, cupere ſe inte-
rimere, quaſi raptorem principatus à Deo deſtinati, & reliquorum uoto-
rum paternorum. hanc eſſe cauſam ſui aduentus, & mandata matris. Habet
enim parens noſter fratres ille quidem, inquit: ſed plus ſibi uendicat mater,
quàm patris conſanguinitas. Spero me in rebus anguſtis poſt Deum præſi-
dium maximum in te reperturum. Labanus contrà omnem illi humanitatẽ
pollicetur, tum propter communes auos, tum etiam ut beneuolentiam ſoro
ri abſenti debitam erga ipſum præſentem declararet, uelle ſe eum gregibus
ſuis præficere: & quando ad ſuos reuerti libuerit, nec indonatum, nec inho-
noratum abiturum, quemadmodũ tam propinquè cognatũ deceat. Ad hæc
Iacobus, Se uerò libenter accipere conditionem, quãtumuis laborioſam: ſed
æquum eſſe, mercedis loco ſibi dari Rachelis coniugium, quam & ipſius uir
tutis cauſa diligeret, & quia eius opera in tale hoſpitiũ ſit introductus: amor
enim puellæ cogebat eum hanc mentionem inijcere. Ibi Labanus his delecta
tus, eius petitioni annuit: negans ſibi optatiorem generum potuiſſe contin-
gere, ſed opus eſſe ut prius aliquandiu ſecum maneat. In Chananæam enim
non miſſurum filiam, quin & ſororis in tam longinquã regionem nuptum
datæ pœnitere. His aſſentiente Iacobo, de ſeptem annis eſt cõuentum. tot
enim uoluit ſeruire mercede apud ſocerum, ut dato uirtutis ſpecimine, ma-
gis cognoſceretur qui nam uir eſſet. Cæterũ elapſo præſtituto tempore La-
banus epulas nuptiales apparat. noctu uerò non ſentiẽte Iacobo, inducit in
thalamum alteram filiam Rachele maiorem natu, facieq; non admodum li-
berali. At ille uino et tenebris fallentibus, congreſſus eſt cum ea: luce deinde
cognito errore expoſtulauit cum Labano. Ille ueniam petebat neceſsitati,
qua cõpulſus hoc fecerit. Non malicioſe, inquit, Liam ſuppoſui, ſed alia ma-
iore cauſa cogente: nihil tamen hoc oberit Rachelis coniugio, ſed dabo eam
tibi uidenti ac ſcienti poſt alterum ſeptennium. Paſſus eſt hoc ſibi perſuade-
ri Iacobus: nec enim aliter facere poterat, amore puellæ deuinctus: & exacto
altero ſeptẽnio, Rachelem duxit. Erant autem ambabus famulæ additæ à pa

Iacobus cum Labane, de Rachele ducenda paciſcitur.

tre, Zelpha Liæ, Racheli Bala, nequaquam ſeruæ, ſubditæ tamen. ſed Liam malè habebat amor mariti, quo ſororem proſequebatur, expectabatq; poſt partum ſe fore in precio: idq; aſsiduis precibus à Deo contendebat. Cumq; puer maſculus natus eſſet, & maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rubelum nominauit, qui ſibi miſeratione diuina contigiſſet. Sic enim interpretatur hæc uox. Aliquanto pòſt naſcuntur ei tres alij: Simeon, quod ſignificat exorabilem ei fuiſſe Deum: Leui, quod eſt confirmatio ſocietatis: Iudas, quod eſt gratiarum actio. Rachel autem uerita ne propter fœcunditatẽ ſororis deteriore apud maritum conditione eſſet, iubet famulam ſuam Balam cum Iacobo cubare. ex ea naſcitur puer nomine Dan, quaſi dicas, Dei iudicium: & aliquanto pòſt alter nomine Nephthalim, ac ſi dicas artificioſum: quòd mater arte certauiſſet cum ſororis fœcunditate. Idem mox et Lia facit, ſororis arte contra eam ipſam uſa. deducit enim ſuam famulam in ſui mariti accubitum. ex ea quoq; naſcitur filius Gadas, fortuitum ſignificante nomine: & poſt eum Aſer, quod ſonat beatificum, quòd is Liæ gloriam augeret. Porrò cum Rubelus filiorum Liæ maximus mandragoræ mala matri afferret, Rachel hoc uiſo concupiuit hunc cibum, partemq; à ſorore precario petijt. Illa uerò denegante, iubenteq; contentam eſſe, quòd honoris prærogatiuam apud communem maritum haberet: Rachel mitigans indignationem ſororis, ait ſe illi uirum ceſſuram in ſequentem noctem. quam gratiam altera libenter accipiente, Iacobus cum Lia cubauit in Rachelis gratiam. Rurſum igitur ei filij naſcũtur: Iſſacharis, quod nomen ſignificat ex mercede natum: & Zabulon, quod ſignificat pignus beneuolẽtiæ, uidelicet mariti erga eam. præterq; filia Dina. Tandem etiam Rachel peperit Ioſephum filium: ea uox ſignificat additamentum alicuius naſcituri. Hoc toto tempore, quod fuit annorum uiginti, ſoceri gregibus præfuit. quo exacto, æquum eſſe aiebat, ut cum uxoribus ad ſuos reuerteretur. Socero uerò non permittẽte, clàm hoc facere cogitabat: pertẽtabatq; animum uxorũ, quomodo laturæ eſſent peregrinationem. quibus cum gratum hoc eſſet, Rachel ſigillis etiam deorum patriæ religionis ſublatis, unà cum ſorore fugiebat: ſimulq; utriuſq; liberi & famulæ cum ſuis filijs, aſportatis etiam totis quantæ erant facultatibus. Abducebat etiam Iacob dimidium pecorum, priuſquam Laban reſciuiſſet. Sigilla uerò deorum ſecum ferebat Rachel: non quòd deos coleret, quorũ contemptum à marito didicerat: ſed ut ſi fortè pater fugientes aſſequeretur, haberet quò confugeret ueniam impetratura. Labanus autem poſt unam diem cognito Iacobi & filiarum diſceſſu, indignatus perſequebatur eum cum ualida manu, & ſeptima demum die deprehendit eos in quodam colle ſedentes: quumq; eſſet diei ſerum, quieuit. Per noctem uerò Deus in ſomnis illi uiſus, uetuit ne quid indeprehenſum generum cum filiabus durius præ ira conſuleret, ſed potius fœdus cum eo feriret: néue paucitatem fugientium contemneret, alioqui ſe illis propugnatorẽ futurum. Sequenti uerò luce Labanus Iacobum ad colloquiũ euocat, non diſsimulans oraculum: quumq; ille fidei eius ſe cõmiſiſſet, cœpit hominem accuſare, exprobrãs quòd pauperem omniumq; egenũ ſuſcepiſſet, et de ſuis facultatibus abundè ipſi ſuppeditaſſet. Propterea filias, inquit, tibi cõiunxi, putans hoc pacto beneuolentiam erga

Rubeli natiuitas.
Simeonis natiuitas.
Leuis natiuitas.
Gen. 30.
Danis natiuitas.
Gadæ natiuitas.
Iſſacharis nati uitas, & Zabulonis.
Dinæ natiuitas.
Ioſephi natiuitas.
Gen. 31.
Iacobi fuga in patriam.
Iacobum Labanus perſequitur.

nos tuam fore maiorem. tu uerò neq; matrem tuam & communem ſanguinem, neq; uxores apud nos ductas, neq; liberos, quorũ ego auus ſum, reueritus, non aliter quàm hoſtem me tractaſti: rapuiſti mea bona, filiabus ut parentem fugerent, autor fuiſti: ſacra patria domum tecum portas, & apud maiores meos, & apud me in ueneratione habita. & quæ uix hoſtis hoſti faceret, tu cognatus, è ſorore nepos, gener, hoſpes ac domeſticus conuictor mihi feciſti. Iacobus contrà pro ſe afferebat, non ſibi ſoli, ſed omnibus eſſe innatum diuinitùs patriæ deſiderium, æquumq; ut poſt tanti temporis moras tandem ad eam reuertatur. Quòd uerò prædę, inquit, abactę crimen obiicis, ipſe iniuſticiæ ſub alio iudice damnaberis. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis cõſeruatis & auctis debeas, an non iniquum eſt ægre ferre, quòd partem earum modicam uſurpauimus? quod ad filias attinet, ſcito non hoc lædendi animo à me factum, ſed charitatis cõiugalis hoc eſſe officium. Sequuntur igitur non tam me quàm ſuos liberos. Hæc pro ſe: retorquebat deinde accuſationem in ipſum, quòd auunculus ac ſocer duris mandatis eum per annos x x uexauerit: & illa quidem quæ nuptiarum ſpe tulerit, quamuis per ſe grauia, ſibi tamen leuiora fuiſſe: quæ uerò poſtea ſecuta ſunt, multo grauiora, quæ uel hoſtis fugiſſet. Etenim Labanus ualde iniquè Iacobum tractauerat. uidens enim eum in omnibus rebus à Deo adiuuari, pollicebatur ei daturũ ſe futuros fœtus, modò quicquid album naſceretur, modò quicquid nigrum. Cum uerò magno numero naſcerẽtur quæ Iacobo deſtinata eſſent, non ſeruabat fidem in præſens: ſed in proximè ſequentem annũ promittebat, quòd eſſet ad rem attentior, promittẽs quidem eo quod non ſperaret, tantum prouentum, ac mox ubi prouenerat, fallens. ſacras tamen effigies permiſſum eſt inquirere. Rachel autem cognito patrẽ permiſſa poteſtate uti uelle, deponit figilla in ſarcinam cameli, qua ipſa uectabatur: ſe debaq; deſuper, dicens ſe menſtruis laborare: & Laban deſtitit amplius inquirere, credens filiam ſic affectam nõ fuiſſe ſacris propius acceſſuram. Poſt hæc offenſæ ueniam pollicetur, uiciſsim alter amorem filiarum, idq; iureiurando ſanciunt. Hoc fœdus ictum eſt ſuper monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ ſpecie: unde Galades colli nomẽ factum, à quo Galadena terra nunc quoq; uocatur. Poſt fœdus cõuiuio celebrato, Laban ad ſua rediit. Iacobo autem in Chananæam iter cœptum proſequenti uiſiones obueniebant, bonam ſpem in poſterum faciẽtes: cui loco Dei caſtra nomen indidit. Volens autem ſcire animum fratris erga ſe, præmiſit diligẽter cuncta explo raturos, timẽs eum propter ueterem ſuſpicionem: quos ita fratrem iuſsit alloqui: Vltrò ſe patriã reliquiſſe, ne cum offenſo fratre degeret. nunc credere tantum temporis ſpacium ſatis ualere ad reconciliationem, ideoq; redire cum uxoribus ac liberis & facultatibus induſtria quæſitis, ut ſe & quicquid chariſsimũ haberet illi dedat, quandoquidem nihil felicius exiſtimet, quàm ea quę Deus largitus eſt, cum fratre habere cõmunia. His nunciatis Eſaus uehementer exhilaratus, occurrit fratri cum c c c c armatis. At Iacobus, audiens eum obuiam properare cum tot armatis, extimuit ualde: Deo tamen ſeruatore fretus, prouidebat pro tempore, ne quid detrimẽti acciperet, utq; ſuos ab iniuria defenderet. Diſtributo igitur agmine alios procedere iuſsit,

Rachel penetrales deos abſcondit.

Iacobi et Labanis fœdus.

Geneſ. 32.

Iacobi uiſio.

Iacobus Eſaum donis ſibi placat.

Geneſ. 33.

alios propius ſubſequi:ut ſi frater primos aggrederet,ad ſequens agmen haberent refugiū:& hoc modo inſtructis qui circa ſe erant, præmittit quoſdā ad fratrē cum muneribus.ea cōſtabant iumentis multisq; ac uarijs quadrupedibus,accipiēti placituris propter raritatē. Veniebāt autē alij poſt alios, interiectis ſpacijs,ut crebrius occurrētes plures quàm pro numero uiderentur:& credibile erat donis placatum remiſſurum iram,ſi qua adhuc eſſet reliqua.quin & illud mandatū eſt præmiſsis,ut blandè hominē alloquerentur. His ita per totam diem diſpoſitis, noctu mouit agmen. Cumq; Iobacchum torrentē tranſiſſent, Iacobus relictus incidit in luctā cum ſpectro,ipſe prior laceſsitus,eratq; ſuperior.idq; ſpectrū uoce uſum uerbis eum affatū eſt,monens ut ea re gauderet,qui non quemuis aduerſariū, ſed angelū Dei uicerit: idq; illi eſſe magnę felicitatis præſagiū:genusq; eius nunquam defore,nec ullis unquā humanis uirib. poſſe opprimi. iuſsitq; illum poſthac uocari Iſrael,quod Hebræis angelo diuino reluctantē ſignificat. Hæc ſunt prædicta Iacobo,id ipſum roganti.Cum enim ſenſiſſet angelum eſſe Dei, precatus eſt ut ex eo fatum ſuum cognoſcere liceret. His dictis ſpectrū euanuit. Iacobus uerò lætus auditis,impoſuit loco nomen Phanuel. id ſignificat Dei faciem. ſed quia latum neruum inter luctandum læſit,& ipſe poſt eo cibo abſtinuit, & nobis illo propter eum ueſci nō licet. Cognito uerò fratrē iam non longè abeſſe,iubet uxores procedere per ſe quanq; cum ancillis,ut è lōginquo ſpectarent pugnam uirorū,ſi eam frater mallet.ipſe propior factus adorauit fratrem,nihil aduerſum ſe fratris cogitantē. At Eſaus eo ſalutato,interrogabat de turba mulierum ac puerorū:& cum didiciſſet omnia, uolebat ipſe quoq; eos comitari ad patrem.Iacobo uerò excuſante laſsitudinē iumentorum,reuerſus eſt in Seiram. illic enim habitabat, uernacula lingua loco ab hirſutie ſua denominato. Iacobus autem peruenit ad Tabernacula,quæ uocant,uetus nomē adhuc retinētia.inde profectus eſt Sicima,quę eſt urbs Chananęorum. Et cum eſſet celebritas apud Sicimitas,Dina unica Iacobi filia uenit in urbem ad uiſendū cultum mulierū eius regionis.qua uiſa Sichemis Emmoris regis filius,raptę ſtuprū obtulit:et correptus amore patrē ſuum rogauit, ut puellam uxorem habere liceret.Ille morem ei gerēs,uenit ad Iacobum, rogans ut filio ſuo Dinam in matrimonium collocaret. Iacobus uerò qui neq; negare poterat propter maieſtatē rogantis,neq; fas putabat alienigenæ filiā nuptum tradere,deliberandi ſpaciū popoſcit.Rex ſperans Iacobum aſſenſurum,abijt. Ille uerò indicata filijs iniuria ſororis, & Emmoris petitione,iuſſit eos cōſultare quid facto opus eſſet. Maior pars hærebat, incerti quid eſſet agendū. Simeon uerò & Leuis uterini puellæ fratres tale conſiliū inter ſe capiunt. Obſeruato feſto die quo Sicimitę uoluptati & cōuiuijs operam dabant,inuaſis noctu cuſtodibus,ſopitos contrucidant:atq; ita facilè urbe potiti,mares uniuerſos interimunt unà cum rege ac filio, ſolis parcentes fœminis.quo facinore citra cōſenſum patris perpetrato,ſororē reducunt. Iacobū autem obſtupefactū audacia tanta filiorum,indigneq; ferentē, Deus per uiſum bono animo eſſe iuſſum,luſtrare tentoria,ſacrificiumq; quod olim poſt ſomniū illud in profectione Meſopotamena uouerat, perſoluere imperat. Igitur dum comites luſtrat,incidit in Labani deos: neſciuerat enim Rachelem

Iacobus cū angelo luctatur.

Gen.34.

Dina ſtupratur.

Simeon & Leuis in Sicimitas ſæuiunt.

Gen.35.

lem eos furatam. his apud Sicima defoſsis in terrã ſub quadam quercu, profectus inde ſacrificauit apud Bethela, ubi ſomniũ illud diuinũ uiderat, iter faciens in Meſopotamiam. Progreſſus deinde in agrum Ephratanum, Rachelem ibi ex partu mortuã ſepelit, ſolam monumento cognatorũ in Hebrone non illatam. Quam quum mirum in modum lugeret, infantulũ nominauit Beniamin, eo quòd doloris cauſa matri fuiſſet. Atque hic eſt filiorum Iacobi numerus, mares duodecim, fœmina una. Ex his octo legitimi, è Lia ſex, duo è Rachele: quatuor uerò ex ancillis, è ſingulis duo: quorũ nomina iam dixi. *Rachelis mors.*

Inde uenit Hebronem in Chananæa ſitam, ubi Iſacus habitabat. Nec diu- XXVIII.
turnus fuit eorum conuictus.

Mors Iſaci, & ſepultura in Hebrone. *Cap.* XX.

REBECCA enim iam antè defuncta, Iſacus quoq; eam ſequitur, nõ multo poſt filij reditum: & ſepultus eſt à filijs iuxta uxorem in Hebrone, in monumento parentũ ſuorum. Fuit autem Iſacus uir Deo charus, & magna prouidentia dignus ab eo habitus, poſt Abrahamum patrem: ualde longo etiam tempore uixit. Mortuus eſt enim, exactis cum uirtute annis octuaginta quinq; ſupra centum. *Gen. 35.* *Iſaci mors.*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SECVNDVS.

Quomodo Eſaus & Iacobus Iſaci filij diuiſerunt habitationem: & quòd Eſao Idumæa, Iacobo Chananæa contigit. *Cap.* I.

DEFVNCTO autem Iſaco, filij partiti ſunt inter ſe habitationem, nec ambo paternam retinuerũt: ſed Eſaus Hebrone fratri cõceſſa habitauit in Seira, & Idumææ dominatus eſt à ſeipſo denominatę. Adomus enim cognominabaẽ ob cauſam talem. Olim puer adhuc reuerſus à uenatu famelicus offendit fratrẽ, qui coxerat ſibijpſi in prandiũ lenticulã rubẽtem colore, quo magis etiam excitatus, rogauit ut eam ſibi ad cibum traderet. at ille adiuuãte fratris fame ius primogeniti pro cibo ſibi uendere eum compulit: coactus enim fame, ceſsit ei ſuum ius, interpoſito iureiurando. Ob eius cibi colorem ab æqualibus Adomus eſt per ludibriũ cognominatus. Adoma enim Hebræis ſignificat rubens. id nomen poſt in regionem ipſius ditionis eſt deriuatum, quod Græci in mollius deflexerunt, Idumæam dicendo. Genuit autem filios numero quinq;. ex his Iaus, Iolamus & Coreus eadem matre Alibama nati; ex reliquis duobus Aliphazem Aſa, Raguelem Moſametha ei peperit. Hos filios habuit Eſaus. Aliphazæ item quinq; legitimi filij fuêre, Themanus, Omerus, Ophus, Iothamus, Ocanaſus. Nam Amalecus erat nothus, è Thamna concubina genitus. Hi habitauerũt Idumææ regionem, quę Gobolitis dicitur: & eam quę de Amaleci nomine, Amalecitis eſt appellata. Quondam enim latè patentem terrram Idumææ nomen complectebatur, cuius partes à primis colonorũ inductoribus denominatæ, appellationes eas poſtea retinuerunt. *Gen. 35.* *Eſaus Iacobò ius primogeniti uendit.* *Gen. 36.* *Eſai progenies.*

Quomodo Ioſephus Iacobi filiorum natu minimus propter ſomnia futuræ ſuæ felicitatis prænuncia in fratrum inuidiam incurrit. Cap. II.

Gen.37. *Iacobi opes.*

IACOBVS autem ad tantam felicitatem peruenit, ad quantam uix alius quiſquam. nam & opibus excellebat inter eius regionis homines, & propter filiorum uirtutes beatus erat ac cõſpicuus. Nihil enim eis deerat, ſed induſtrij fuêre omnes, & generoſa quadam fortitudine ſimul ac prudẽtia præditi. Tantam autem ipſius felicitatis curam gerebat cœleſte numen, ut etiam ex rebus, ſicut tum uidebantur, aduerſis maximorum bonorum occaſionem præberet, & per ipſum eiuſq; liberos parentibus noſtris uiam ad exitum ex Ægypto præſtrueret ac præmuniret. II. *Ioſephi ſomnia.* Ioſephum è Rachele ſibi natum pater tum ob corporis præſtantiam, tum ob ânimi uirtutem (erat enim prudentiſsimus) præ cæteris liberis amabat. Is parentis affectus odium et inuidiam fratrum in eum prouocauit: accceſſerunt eò ſomnia, quæ ſibi uiſa patri ac illis indicauit, magnæ felicitatis prænuncia: quę res etiam coniunctiſsimos ad æmulationem facilè concitat. Viſiones autem Ioſephi fuere tales. Miſſus cum fratribus à patre ad colligendas fruges meſsis tempore, uiſionem uidit, quæ nõ poterat exiſtimari una ex iſtis uulgaribus, quales in ſomnis obuerſari ſolent: eam experrectus fratribus interpretandam narrauit, dicens uiſum ſibi pręterita nocte ſuum tritici manipulum ſtare quo eum depoſuiſſet loco, illorum uerò manipulos accurrentes adorare eum: quod uidebatur & amplam fortunam ipſi prænũciare, & fratres quoque in eius poteſtate futuros. At illi nihil tale Ioſepho ſunt interpretati, diſſimulantes ſe intelligere: ſed taciti precabantur irritum fieri præſagium, ipſumq; maiore etiam odio proſequebantur. Deus autem aduerſus eorum inuidiam contendens, alteram uiſionem Ioſepho immittit, priore magis mirabilem. Vidit enim ſolem aſſumpta luna & undecim ſtellis deſcẽdere in terram, & adorare ipſum. Hoc ſomnium in præſentia fratrum, nihil mali de illis ſuſpicatus, patri indicauit, rogans ut interpretari dignaretur, quod ei fuit uoluptati. Præſagium enim ſomnij colligens, & ſapienter euentũ conijciẽs, gaudebat eo quòd ingẽs filio felicitas portẽdi uideretur: euenturum olim tempus quando tam à parentib. quàm à fratribus honore & adoratione dignus haberetur. Intelligebat per ſolem ac lunam patrem & matrẽ, quòd altera augeret omnia & aleret, alter formam rebus & uim inderet. Porrò ſtellarũ nomine fratres accipiebat, tum quòd numerus quadraret, tum quia uim à ſole & luna habeant. Et Iacobus quidem talem interpretationem non imprudenter attulit. Fratres autem Ioſephi ualde contriſtauit id præſagium, haud aliter, quàm ſi alieno cuipiam hæc felicitas portẽderetur, ac nõ fratri, cum quo pariter omnibus fortunis frui poſſent, tam felicitatis quàm generis ſocij: decreuerunt; q; adoleſcentẽ tollere: & hoc conſilio comprobato, frumentis iam collectis, cõtulerunt ſe cum pecoribus in Sicima agrum, paſcuis percommodum, non præmonito patre: atq; ibi paſtoricias curas obibant. At ille nemine à gregibus ueniente, nec certi quicquam nunciãte, de filijs ſolicitus ac mœrens, mittit Ioſephum ad greges cogniturum res fratrum, & quid agant renunciaturum.

Quomodo

Quomodo Ioſephus in Aegyptum uenditus à fratribus illuſtris ibi factus eſt, & fratres tandem in ſua poteſtate habuit. Cap. III.

ILLI autem uiſo fratre aduentante gauiſi ſunt, non ob aduentū germani à patre miſsi, ſed tanquā inimico in manus ſuas à Deo tradito: uolebantq; cōfeſtim eum interimere, neq; præſentē occaſionē elabi ſinere. Rubelus aūt inter hos natu maximus uidens eos conſpiraſſe, conabatur impetū eorū remorari: docens quantum facinus molirentur, & quantā inuidiam pariturum. Nefariam rem habere tam Dei quàm hominū iudicio cædē hominis uel nō cognati, ſed longe ſceleratius eſſe necis fraternę patratores deprehendi, quo ſublato etiā in patrē eam iniuriā redundaturā, & matrem quoq; in luctū ac nō humano more factā orbitatē coniecturos: hos reſpicerent, reputantesq; quantā eis calamitatē allatura ſit mors filij tū probi, tum natu minimi, abſtinerent à tam nefario ſcelere. Deum quinetiā uererentur ſpectatorē ac teſtem conſilij contra fratrē initi: hunc, ſi à cœpto deſiſtāt, accepturum eorum pœnitentiam atq; reſipiſcentiam: ſin pergant, fieri non poſſe quin exigat ab eis parricidij quaſuis pœnas, cum nihil ipſius prouidentiam latēre poſsit, ſiue in ſolitudine admittatur, ſiue in ciuitate. Vbicunque enim ſint homines, exiſtimandū ibi Deum quoq; adeſſe. Sed & propriam conſcientiam poſt tantum ſcelus illis aduerſariam fore, quam effugere non liceat, ſiue bona ſit, ſiue talis, qualis ipſorum foret, ſi fratrem interfecerint. Addebat, ne læſo quidem fas eſſe germanum occidere. Decere dare ueniam talibus amicis, ſicubi nō feciſſe officium uideantur. Ioſephum uerò ne peccaſſe quidem in illos, cuius ætas miſeratione potius mereatur, & illos ipſos tutores ac protectores. Cauſam etiā cædis facinus eorum grauaturam, ſi uideantur ob inuidiam futuræ felicitatis ei uitam ademiſſe, qua felicitate propter cognationem ipſis quoq; frui liceat. Debere enim ita exiſtimare, ipſorum eſſe quicquid Deus Ioſepho largitus fuerit. Proinde cogitandū eo grauiorem fore indignationem Dei, ſi eum quem ipſe omni bona fortuna dignum iudicaſſet, interimendo, materiam diuinæ beneficentiæ ſubtraxerint. Hęc Rubelus & his plura commemorans, conabatur eos abſterrere à parricidio. Poſtquam autem nihil ſe proficere uidit, ſed omnino ad cædem accenſos, conſulebat ut ſaltem modum necis mitiorem eligerent. Diſſuaſiſſe quidem ſe primùm pro uirili, ſed quandoquidem ſemel decretum ſit fratrem tollere, minus mali futurum, ſi ſuo conſilio pareant. Sic enim uoluntatem eorum habituram effectum, leuiorem tamen aeminus malum, ſi ad cædem conferatur. Satius eſſe, temperare à manibus, & proiectum in proximum puteum, illic extingui ſinere, ut ſaltem manus puras ſeruarent. In hanc ſententiam itum eſt, abductumq; adoleſcentem Rubelus funere religatum demiſit ſenſim in puteum: erat enim ſatis ſiccus. Quo facto, abijt paſcua quæſiturus. Iudas autē unus è Iacobi filijs, conſpicatus negociatores III. Arabas Iſmaelitici generis, aromata & Syriacas merces deferentes in Ægyptum è Galadena, profecto iam Rubelo conſilium dedit fratribus, ut extractum Ioſephum uenderent Arabibus: & illum enim hoc pacto longiſsimè ablegatū apud exteros moriturū, & ſe impollutos permāſuros. Quo appro

Gen. 37. Ioſephus à fratrib. uenditur.

bato, eximunt eum, & negociatoribus uendũt uiginti minis, annos ſeptemdecim natũ. Rubelus aũt noctu ad puteũ ueniẽs, inſcijs fratribus ſeruare Ioſephum uoluit. Quo fruſtra inclamato, ſuſpicatus poſt ſuũ diſceſſum interemptum, fratres incuſabat: ſed poſtquã ex illis cognouit quid accidiſſet, lugere deſijt. His perpetratis fratres cõſultare cœperũt, quo patris ſuſpicionẽ à ſe alienarẽt. Placuit tandẽ tunicam, qua indutus Ioſephus ad eos uenerat, quãq; demiſſuri in puteũ detraxerãt, laceratã prius ſanguine hircino inficere, atq; ita patri allatã oſtẽdere, ut à feris deuoratũ putaret. Quo facto, uenerunt ad ſenẽ, nõ ignarũ de infortunio filij. Aiebant aũt, Ioſephum quidẽ neq; uidiſſe ſe, neq; ſcire quid illi acciderit: tunicã tamen hanc inueniſſe lacerã & cruentatã. quamobrem ſuſpicari beluarũ incurſu periſſe, ſi tamen eam indu

Iacobus Ioſephum luget.

tus domo exiuerit. Iacobus aũt qui hactenus leuius malũ ſperauerat, captiuum aliquò abductũ puerũ, opinionem hãc iam abiecit, euidẽs argumentũ necis tunicã ratus: agnoſcebat enim eã eſſe, qua indutũ miſerat: iamq; haud aliter quàm extincto ſe afflictãs, lugebat tanq; unicũ, aliorũ conſolationẽ nõ admittens, q; nihil dubitaret in itinere à feris deuoratũ, anteq; ad fratres perueniſſet. Sedebat ergo ſacco amictus, & neq; filij cõſolando quicq; proficiebant, nec ipſe luctũ ſatietate remittebat. Ioſephũ aũt de negociatoribus em-

Geneſ. 39.

ptum Petephres uir Ægyptius, q; Pharaothis coquis prærat, habuit liberaliter, quem & diſciplinis ingenuorũ erudiendum curauit, & uictu cõmodiore quàm pro ſeruili cõditione uti præcepit: denicq; domus curæ præpoſuit. ille uerò fruebatur conceſsis, nec tamen innatam uirtutem propter hãc ſui ſtatus mutationem amiſit: docuitq; prudentiam aduerſanti fortunæ non ſuc-

Ioſephus ab hera ſolicitatur.

cumbere, ſi quis ea legitimè, & non ſecundis tantùm in rebus utatur. Herilis enim uxor tum dexteritate eius tum forma in amorem illecta: rataque, ſi rem aperiret, ſe facilè eo potituram, & in parte felicitatis habiturum, ſi contingeret ab hera ſe rogari: æſtimans eũ magis ex præſenti conditione, quàm ex immutabili morum generoſitate, concupiſcentia detecta, mentionem de concubitu facit. At ille preces eius repulit, nefas ducens talem ei gratiam referre, quæ cum tam benigni domini contumelia & iniuria coniuncta eſſet. quin & ipſam hortabatur ut morbo ſuo repugnaret, negans unquam ſe in hac re illi obſequuturum. Deſineret ſperare, quo potiri non liceat: ſic enim fore ut mala cupiditas ſpe ſublata ſedet. ſe quiduis potius perpeſſurũ quàm ut huic eius uoluntati pareat. quãuis enim aduerſari heræ ſeruũ non deceat, ipſam tamen rei fœditatem reclamare, ne quid tale admittatur. Illam uerò repulſa magis etiam accendebat, quòd non putarat Ioſephum pernegaturum: & non ceſſante morbo, ſecundas illi machinas admouere cogitat. Ergo publico feſto inſtante, cuius celebritatem fœminas quoque frequentare mos erat, fingit morbum apud maritum, captans ſolitudinem, & ad Ioſephum ſollicitandũ opportunitatẽ. quam nacta etiã improbioribus quàm ante uerbis eum adoritur. Satius quidẽ erat, primis precibus nõ repugnantẽ cedere, idq; uel dignitati precãtis deferre, uel amoris uehemẽtiæ, qua cogente oblita me dominã ad tam abiecta uerba deſcendi: ſapiẽs tamẽ ſi uel nũc cedes, & prius erratũ corriges. ſiue eṁ iterũ rogari expectabas, iã facio accuratius etiã quàm antè. nã & ægritudinẽ ad hoc finxi, & feſti læticiã tuæ cõſuetudin-

poſthabui

posthabui. siue prius diffidebas,nõ tẽtari te malicioſe certo argumento colligere potes, quia in eadẽ uolũtate perſto. quare aut præſentẽ uoluptatẽ elige, & amanti obſequere,maiora etiã cõmoda expectans: aut odium meũ & uindictam, ſi meæ gratię caſtitatis opinionem præferes. Nihil ea te iuuabit, mihi crede, ſi ad maritum te deferam,& de ſtupro me appellatã dicam.quantumlibet tua ueriora fuerint, meis uerbis maiorem fidem habiturus eſt Petephres, quàm tuis. Ad hæc uerba lachrymasq; uerborum teſtes, nec miſeratione induci, nec terrore cogi potuit, quo minus perſtaret in ſuo pudicitiæ propoſito: cõſtanterq; reſtitit intentanti iniuſtã afflictionẽ, malens acerbiſsima quæq; ſufferre, quàm oblatis perfrui: ea gratificando propter quæ poſtea ſe meritò perire ſibi conſcius eſſet.Ipſam quoq; officij ſui monuit, iurisq; cõiugalis ac cõſuetudinis, iubens huius maiorẽ habere rationẽ, quàm momentaneæ libidinis. huic enim præſto eſſe pœnitentiã, quæ factũ quidẽ doleat, infectũ tamen reddere nõ poſsit: adeſſe & timorẽ continuũ,qui pro magno habeat,nõ prodi ſuũ dedecus.at coniugalẽ conſuetudinẽ & uoluptatem habere ſecurã,& cõſcientię fiduciã tã apud Deũ quàm apud homines. qn & cõducibilius eſſe, ſi impolluta manęs habeat ſe herili iure ſubditũ,potius quàm flagitij cõmunis conſciũ. lõge ſatius eſſe cõſcientia rectè factorũ, quàm peccati latebris fidere.His & alijs ſimilibus uerbis mulieris impetũ retundere conabatur, eamq; à praua affectione ad rationis arbitriũ reuocare. At illa uehemẽtius inſtabat,& cùm uerbis nihil proficeret,iniectis manibus hominẽ ad obſequiũ,poſtquã de perſuadẽdo deſperabat, cogere nitebatur. Ibi uerò Ioſephus, relicto etiam pallio ex quo retinebatur,proſilit è cubiculo. Illa partim repulſæ dolore, partim metu ne ſuam petulantiã maritus cognoſceret, decreuit prior Ioſephum falſo deferre, & hoc pacto uindictã de eius tanta ſuperbia ſumere,dignum muliebri aſtutia rata,ſi accuſationẽ pręoccuparet. Itaq; ſedebat mœrens & perturbata, qui erat dolor ob fruſtratã libidinẽ, eſſe indignationẽ tentatę pudicitię ſimulãs. Marito aũt reuerſo, & ad hunc aſpectũ turbato, cauſamq; ſcitãte, Ioſephũ accuſare ſic aggreditur. Ne uiuas, inquit, marite, ni ſceleſtũ ſeruũ, cubile tuũ uiolare conatũ, digna pœna mulctaueris, oblitũ & qualis in ædes noſtras uenerit, & quãta beneuolentia ſit à te cõplexus: qui ingratus habẽdus ni omnib.modis bonũ ſe nobis pręberet, ne à cõiugio quidẽ tuo iniuriã abſtinuit:idq; die feſto obſeruata abſentia tua:ut facilè appareat, modeſtiã quàm prius præ ſe ferebat,ab herili metu, non ab indole recta profectã. Quod ut auderet, à te præter ſpem ac meritũ indulgẽte corruptus eſt. uidẽs em̃ omnia tuæbona fidei ac diſpenſationi ſuæ credita,grãdioribusq; cõſeruis ſe prępoſitũ,æquũ putauit,uxorẽ quoq; tuã attrectare:& ut uerbis fidem aſtrueret, protulit palliũ,quaſi in colluctatione relictũ. Petephres aũt cũ & lachrymanti uxori,& ijs quę illa & dicebat & mõſtrabat nõ credere nõ poſſet,& eius amori pluſculũ tribueret, omiſſa ampliore ueritatis inquiſitione, collaudata uxoris fide, audacis facinoris Ioſephũ damnatũ in maleficorum carcerem coniecit:ob uxorisq; pudicitiam magis ſibi placebat, modeſtiæ ei & caſtitatis teſtimoniũ dans.

Ioſephum hera apud herũ criminatur.

IIII. *Gen. 40.*

Ioſephus aũt omnem cauſam ſuam Deo cõmittens, neq; ſe defendere curauit, neq; rem ita ut geſta erat indicare: ſed uinculorũ neceſsitatem tacitus ferens,

Ioſephus in uincula conijcitur.

ferens, una ſpe conſolabatur, nimirum potentiorẽ eſſe Deum his qui ſe uinxerant, cuius prouidentiam confeſtim eſt expertus. Cuſtos enim carceris tum fidem eius ac diligentiã in abſoluendis operum penſis cõſiderans, tum formæ dignitatẽ, ſoluit eum à uinculis, eamq; miſeriã aliquanto leuiorẽ reddidit: uictu etiã cõmodiore quàm reliquos uinctos uti permiſit. Cæterùm his qui in eodẽ erant ergaſtulo, quoties labor intermitteretur, confabulanti bus (ita ut ſolẽt miſeriarũ ſocij) & inter ſe cauſam damnationis percõtantibus, pincerna quidã regi charus, per irã ab illo ad cõpedes damnatus, familiaritatẽ cũ Ioſepho cõtraxit: & quia prudentẽ exiſtimauit, uiſum ſomniũ ei expoſuit: orans, indicaret ſi quod ſubeſſet præſagium, deplorãs ſuũ infortunium, cui nõ ſatis erat regis indignatio, niſi per quietem etiã ſomnijs diuinitùs turbaretur. Aiebat aũt ſe in ſomnis uidiſſe trium palmitũ uitis uuas è ſingulis enatas pendere grandes iam, & uindemiæ tempeſtiuas: easq; ſe exprimere, ſubdente rege phialam. Colatũ deinde muſtũ ſe obtuliſſe regi, illumq; libenter accepiſſe. Narrato hoc ſomnio, rogabat ut ſi quid ſcientiæ datum à Deo haberet, interpres uiſionis eſſe dignaretur. Ille uerò bono animo homi nem eſſe iubet, & expectare intra triduũ ſolutionem à uinculis, rege ipſius miniſterium requirente, ad quod denuò ſit rediturus. Interpretabatur enim uitem fructum mortalibus in bonum uſum afferre, quandoquidem eo conciliante fides ac amicitia inter ipſos ſanciatur, & inimicitiæ diſſoluantur: adhęc moleſtiæ mœroresq; uſu eius diſcutiantur, pro quibus lætitia ſuccedat. Hunc ais, inquit, manibus tuis expreſſum accepiſſe regem. Scito igitur bonum tibi uiſum oblatum, & ſignificare miſeriæ huius remiſsionem intra tot dies, ex quot palmitibus fructum uindemiaſti in ſomnijs. Tu uerò memento mei, poſtquam euentus hanc fauſtam prædictionem non falſam approbauerit: & iam liber ne deſpexeris nos in hac miſeria, in qua relinquimur te ad prænunciatam hanc felicitatem diſcedente. neque enim fontes in hæc uincula ſumus compulſi, ſed ob uirtutem ac modeſtiã quaſi malefici punimur, cum ne proprię quidem uoluptatis mercede huius noſtri mali authorem contumelia afficere uoluiſſemus. Igitur pincerna, ut par erat, lætus hoc interpretamenro euentum expectabat. Alius uerò quidam ſeruus piſtoribus regijs præpoſitus, in eiſdem uinculis degens cum pincerna, ex tam fauſta Ioſephi interpretatione ſpe concepta, quia & ipſe ſomnium uiderat, rogat eum quid'nam ſibi quoque præteritæ noctis uiſio portenderet: erat autem huiuſmodi. Tria caniſtra, inquit, ſupra caput baiulare mihi uidebar. ex his duo panibus erant plena, tertium carnibus & uarijs edulijs, qualia regibus apparari ſolent. Deuolantes autem alites abſumpſiſſe omnia, ipſo licet arcente, nihil deterritas. His dictis ſimile priori præſagium expectabat. Tum Ioſephus coniectura ſomnij facta, præfatus'que quòd mallet ei lætiora prænunciare, quàm quæ ſomnium portenderet, dicit duos omnino dies uitæ ipſi ſupereſſe. Hoc enim ſignificare caniſtra. tertia uerò cruci ſuffixum ab alitibus deuorandum, quas à ſe arcere nõ poſſet. Nec aliter euenit utriſque, quàm ut Ioſephus prædixerat. Ad præſcriptam enim in ſomnijs diem rex natalitium epulum celebrans, præpoſitum piſtorum in crucẽ egit: pincernam uinculis exemptum miniſterio priſtino reſtituit. Ioſephum

Ioſephus capti uorum ſomnia interpretatur.

autem

autem poſt biennij tẽpus in miſeria carceris exactũ,nihil interim ab ingrato pincerna adiutum,Deus eripuit tali uia ad libertatẽ præſtructa. Pharaothes rex cum eadẽ nocte in ſomnis duas uiſiones uidiſſet,pariterq; interpretationẽ earũ, hãc oblitus, ſola ſomnia retinuit, nihil lętũ,ut cõijcere poterat, ſignificantia: cõuocatisq; prima luce doctiſsimis Aegyptiorũ, interpretationem requirebat. Illis uerò nihil explicantibus,tanto magis rex turbabatur. Quo uiſo,pincernã ſubit recordatio Ioſephi, eiusq; in hoc genus cõiecturis prudẽtię:& adito rege, indicauit ei de Ioſepho,& de uiſione in carcere agẽti ſibi oblata, eiusq; euentu iuxta illius interpretationẽ: quodq; eadẽ die piſtorum præpoſitus cruci ſuffixus tãto magis fidẽ prędictionib. eius aſtruxerit. uinctũ aũt à Petephre coquorũ præfecto, ut ſeruũ. ipſum aũt dicere, apud Hebræos ſe genere ac parentib. cũ primis claris natũ. Hunc,inquit, euocari iubeto, ne ue contẽpſeris hominẽ propter præſentẽ miſeriã: etenim ſignificata ſomniorũ ex eo diſcere poteris. Cõfeſtim igitur accerſitũ rex, manuq; apprehenſum comiter his uerbis alloquitur: Iuuenis, quãdoquidẽ te prudẽtem indicio famuli mei cognoui,enarra ſomniorũ meorũ præſagia, quemadmodũ & illi enarraſti, rẽ gratiſsimã mihi facturus. Caue aũt uel metu quicquam ſupprimas, uel ad gratiã ac uoluptatẽ loquaris, ſed uera omnia, etiãſi fortaſſe nõ admodũ læta. Viſus ſum mihi ſecundũ flumẽ inambulare, uidereq; boues bene paſtas & bene magnas,numero ſeptẽ,à fluentis ad paludes progredi: & alias totidẽ à paludibus obuiam eis factas,uehemẽter extenuatas macie,ac uiſu fœdas: quæ cũ deuoraſſent ſeptẽ illas ſaginatas & magnas, nihil tamen profecerũt,miſere à fame uexatæ.Poſt hanc uiſionẽ experrectus è ſomno, turbatusq;, dũ mecũ agito quid'nam ſibi uelint ſpecies per ſomnũ obuerſatæ, obrepente ſenſim ſopore grauatus iterũ obdormiui: iterumq; ſomnium uidi priore prodigioſius, quod me magis etiã turbat ac terret. Spicas ſeptẽ uidebã ab una radice enatas, fruge iam grauatas & uertice pronas, meſisq; iam maturas:iuxta quas totidem alias ſpicas languidas & præroris inopia deficientibus ſimiles:quæ cũ illas alteras ingentes ac pulchras abſum pſiſſent, attonitũ miraculo me reddiderũt. Ad hæc Ioſephus: Somniũ hoc, Rex,duplici licet ſpecie uiſum, unum tamen & eundem euentum ſignificat. Namq; & boues animal aratro & labori natum,uiſæ ab exilioribus deuorari,& ſpicæ à deterioribus abſumptæ,famem Aegypto & ſterilitatem ad totidem prænunciant annos,ad quot prius ubertatis felicitatẽ: horumq; fertilitatem à totidem ſequentium ſterilitate abſumendam.huic inopiæ non facilè uidetur proſpicere &occurrere: id quod inde cõijcio,quia macrę boues,deuoratis pinguibus, ſatiari non potuerunt. Sed futura Deus, non ut contriſtet,prænunciat hominibus:ſed ut præmoniti ſibi prouideãt,quo leuius imminenti malo premãtur. Tu ergo ſi uberioris tẽporis prouẽtus repoſueris ac diſpenſaueris, inſequentẽ penuriã Aegyptus nõ ſentiet. Cumq; rex admiratus Ioſephi prudentiam & ſapientiã parcõtaretur,quo'nã modo eſſet in futurũ proſpiciendũ ubertatis tẽpori, quo tolerabilior fieret uẽtura ſterilitas: monuit &cõſuluit Aegyptijs utẽdũ parſimonia:& quod pręſenti uſui ſuper eſſet,ad futurã neceſsitatẽ reſeruandũ.Suaſit etiã ut indicta profeſsione frumẽti,aratores iuberet id in horrea cõdere,& quantũ ſat eſſet,& nõ amplius,

Ioſepho ſomnia ſua narrat Pharaothes.

Ioſephus Pharaothæ ſomnia ſomnia interpretatur.

populo

Ioſephum Aegypto præficit Pharaothes.

populo diſtribueret. ibi rex tã cõſilio quàm interpretatione Ioſephi collaudatis, ipſum huic diſpenſationi præficit, iubetq; prouidere quæcunq; putaret in rem eſſe uel ipſius regis uel populi: præfatus neminem ſibi uideri magis idoneum ad hoc conſiliũ exequendũ, quàm ipſum eius authorem. Qua poteſtate à rege auctus, accepto etiam anulo regis ſignatorio, & iure purpuræ geſtandæ, in ſella curuli ſublimis per Aegyptũ circumuectabatur, frumẽtumq; comportabat, tantùm inde cuiq; demetiens, quantum in alimenta & ſementem ſufficeret, nemine ſciente cauſam cur hoc faceret. Trigeſimum iam ætatis annum exegerat, in ſummo apud regẽ honore habitus, & ob incredibilem prudentiam Pſontomphanechus ab eo cognominatus, quod occultorum inuentorẽ ſignificat: ſed & coniugium nactus eſt honoratiſsimũ. Duxit enim rege connubium hoc procurante uirginem, Petephræ Heliopolitani ſacerdotis filiam, cui nomen erat Aſanethe: ex qua & liberos genuit ante agrorum ſterilitatem. ex his maior dictus eſt Manaſſes, quo nomine ſignificatur obliuio, quia meliorem fortunam nactus, uenit in prioris obliuionem: iunior uerò Ephræmes, quod reddentem ſignificat, eo quòd maiorum ſuorum libertati redditus eſſet. Aegyptum autem ſecundum Ioſephi interpretamentũ ſeptennio per diuitem affluentiam exacto, octauus annus fame infeſtabat: & quia malum improuiſum erat, promiſcua multitudo grauiter laborans ad fores regiæ confluebat. Rex Ioſephum accerſit, qui mox frumenta diuendendo ſeruator populi citra controuerſiam extitit. nec ſolũ eius regionis hominibus forum aperuit, ſed etiam exteris, exiſtimans uniuerſum genus hominum inter ſe cognatum, & in rebus anguſtis fortunatiorũ ope ſubleuari dignum. Et quoniam eadem calamitas & Chananæam & reliquas orbis regiones premebat, Iacobus quoq; omnes filios in Aegyptum frumentatum mittit, cum cognouiſſet, quòd & exteris eo foro uti liceret, ſolo Beniami retento, quem è Rachele ſuſceperat, uterinum Ioſephi fratrem. Qui poſtquam in Aegyptum peruenêre, Ioſephum accedunt, mercatũ ſibi permitti rogantes. nihil enim niſi ex ipſius ſentẽtia gerebatur. Nam tum demum regem coluiſſe proderat, ſi ne Ioſephi quidem honos negligeretur. Ille agnitis fratribus, nihil tum minus quàm de ſe cogitantibus, quòd adoleſcens ab eis diſtractus iam per ætatem faciei lineamenta mutauerat, ac de tanta dignitate ne ſuſpicari quidẽ poterant, tentare eos decreuit, quali mente eſſent prædĩti. Nã & frumẽti emendi poteſtatẽ eis negauit, & pro ſpeculatoribus regiarum rerum haberi uoluit: dicens, conueniſſe è diuerſis regionibus, & cognationem ſimulare. quî enim fieri poſſe, ut uir priuatus tot tam inſignes filios educauerit, quæ felicitas uel regibus rarò cõtingeret. Id faciebat ut de patre cognoſceret, quóue in ſtatu per ſuam abſentiã res eius interim fuerint, quidúe de Beniamine ſit factum. Sollicitus enim erat, ne & eum, quemadmodum ſe de medio ſuſtuliſſent. At illos magnus pauor occupat: imminens periculum reputantes, & à fratre nihil ex animi ſententia impetrantes: cúmque crimen amoliẽdum uiderent, Rubelus natu maximus ſic communẽ cauſam agere cœpit: Nos neq; ſpeculatũ huc uenimus, neq; regi damnum aliquod allaturi: ſed dira fames, cuius effugium quærimus, uenire huc compulit, fretos ueſtra humanitate: quos non ciuibus ſolis, ſed exteris quoq; ſalutẽ uobis

Gen. 24. Iacobus filios in Aegyptum mittit frumentatum.

Ioſephus fratres ſpeculatores eſſe dicit.

Rubelus apud Ioſephum cauſam dicit.

debituris

debituris frumentum uenale propoſuiſſe audiuimus. Quòd autem fratres ſimus, & ex eodem ſanguine, uel facies noſtræ argumento ſunt, non admodum inter ſe uariantes. Pater nobis eſt Iacobus uir Hebræus, qui nos duodecim è quatuor mulieribus ſuſcepit, qui donec omnes eſſent incolumes, res noſtræ proſperæ fuerunt. Cæterùm uno, cui Ioſepho fuit nomẽ, abſumpto, domeſticæ fortunæ in peius labi cœperunt. Pater enim longo eum luctu proſequutus eſt: & nos ob illius obitus calamitatem, ſenisq; miſeriam, affli ctamur. Nunc frumentatũ uenimus, patris cura, reiq; domeſticę adminiſtratione. nunc frumentatum uenimus, patris cura Beniamini natu minimo commiſſa. Hæc ita eſſe, potes aliquo ad noſtram domum miſſo cognoſcere. Hęc Rubelus pro ſe ac fratribus, quo falſam Ioſepho ſuſpicionem eximeret, qui cognito patrem ac fratrem eſſe incolumes, iubet eos includi in carcerẽ, quaſi per ocium quæſtioni admoturus. Triduo pòſt deinde productis: Quoniam, inquit, aſſeueratis uos in detrimentũ regis ac regni non ueniſſe, fratresq; eſſe ex patre, quem nominaſtis, facietis mihi fidẽ hæc ita ſe habere: ſi relicto interim uno ex uobis apud me nihil durius paſſuro, cum frumento ad patrem profecti, rurſum ad me reuertamini, adducẽtes uobiſcum fratrẽ, quem aiebatis illic relictum eſſe: hoc enim erit argumentũ uos nihil fingere. His uerbis perculſi, ratiq; iam extremam calamitatem inſtare, lamentabãtur fortunam ſuam: crebrò iactantes, adeſſe diras ultrices fratris per ſummam immanitatem oppreſsi. Rubelus inſuper increpabat ſeram & inutilem eorum pœnitentiam, fortiter ferenda mala dictitans quæ Deus innocentiæ uindex in impios fratres immitteret. Talibus ſe inuicem alloquebantur, nõ putantes à Ioſepho intelligi linguam ſuam: mœrebantq; oẽs tacti uerbis Rubeli, & ſcelus perpetratum damnabant, qui dum cõmiſiſſent, propter quæ iuſtas Deo pœnas darent. In hac anxietate conſtitutos uidens Ioſephus, diſsimulare fratrem ulterius non ualẽs, quòd lachrymæ iam prorumperent, quas etiam tum cælari uolebat, ſubduxit ſe de medio. Nec multo pòſt reuerſus, retento Simeone, qui interim obſes eſſet, dum fratres ad ſe redirent, frumentum emere permiſſos abire iuſsit, quum prius miniſtro mandaſſet, ut pecunia quam pro frumento attulerant, clàm in ſarcinas indita, poteſtatem abeundi eis faceret. Peregit mandata famulus. Iacobi uerò filij reuerſi in Chananæam, renunciauerunt patri quicquid eis in Aegypto acciderat, & quòd pro ſpeculatoribus regni fuerint comprehenſi: quumq; dicerent fratres ſe eſſe, & undecimũ domi relictum apud patrem, noluiſſe illos credere. Relictũ etiã Simeonem apud præſidẽ, donec Beniamin illuc profectus, uerbis eorũ fidẽ aſtrueret: poſtulabãtq; ut pater nihil ſolicitus iuuenẽ cum eis mitteret. Iacobo uerò nihil eorũ placebat quæ fecerant filij, & cũ ne Simeonem quidẽ illic relictũ probaret, morte durius putabat, etiã Beniamine priuari. ac ne Rubelo quidẽ rogante, filioſq; ſuos dedente, ut ſi quid Beniamini accidiſſet in itinere, illos auus interimeret, Iacobo ut aſſentiret perſuaderi potuit. at illos quid agendũ incertos magis etiã terruit pecunia reperta in ſaccis frumentarijs. Cæterùm deficiente iã tritico, urgente fame cõpulſus Iacobus, decreuit Beniaminem unà cum reliquis mittere. non em̃ licebat eis in Aegyptum reuerti, niſi ſeruato pacto. Cumq; indies maior neceſsitas incũ-

Ioſephus, Simeone retento, cæteros fratres in Chananæam remittit.

Gen. 43.

d beret,

Iudas patri perſuadet, ut Beniaminem in Aegyptum dimittat.

beret, & filij rogare non deſinerent, adhuc tamen hæſitabat. Tandē Iudas uir natura uehemens cœpit liberius agere cum patre, quòd nimis de fratre ſolicitus eſſet, cui nihil præter uoluntatē Dei poſſet accidere, ſiue foris ſiue domi: ſe uerò in certā perniciem tradi, dū ob inanē de puero curam unicū à Pharaothe prȩſidiū adimit. Habendā etiā rationē Simeonis incolumitatis, ne dum Beniaminem peregrinationi committere cunctātur, interim ille ab Aegyptijs occidatur: crederet Deo ſalutē filij, necnon ſibi qui aut eū ſaluū reducturus eſſet, aut illic unà periturus. ac tū demū Iacobus cedēs tradit eis puerū, & duplex frumenti preciū: addit & dona ferenda Ioſepho ex prouen tu Chananæa, balaninum unguentū, ſtacten, terebinthū & mel: atq; ita mul tis utrinq; fuſis lachrymis à patre digrediuntur, ſene miſere timēte ſaluti fili orum, illis contrà ſolicitis, ne per ſuam abſentiā mœrori pater ſuccūberet. in hoc dolore integrū diem exegerunt. Et pater quidē afflictans ſe domi ſubſi ſtit, illi in Aegyptū tendētes, prȩſentē triſticiā ſpe melioris fortunę leniebāt: quò poſtquā eſt peruentū, apud Ioſephū diuertunt, non parū ſoliciti, ne ca lumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo prioris frumenti precium ſecum abſtuliſſent: quod mox apud Ioſephi diſpenſatorem diligenter excuſaue runt, dicentes pecuniam domi repertam in frumento dum ſaccos exinani unt, quam nunc bona fide reportarent. illo uerò negante ſe unquam eam pe cuniam deſideraſſe, liberati hoc metu, ſecuriores eſſe cœperunt, mox'que Simeon iam liber inter fratres uerſari eſt permiſſus. Interea Ioſepho ab offi cio reuerſo, dona offerūt, & ſcitanti de patre, bene ualere aiunt. Tum ille cognito Beniaminem ſupereſſe, quem inter eos uidebat, perco ntatur, an is eſſet frater natu minimus: & audito quòd is eſſet, hoc tātùm effatus, Deum uniuerſis rebus prouidere, ſeceſsit nolens ab eis aduerti lachrymas, quas ul terius continere non poterat. Acceptos deinde conuiuio iuſsit ordine, quo apud patrem ſolebant, diſcumbere: cumq; omnes comiter haberet, dupli

VI. cibus partibus ſibi appoſiti cibi Beniaminem honorabat. Poſt cœnam

Gen. 44. Ioſephus fratres per ſpeciem furti de uia reuocan dos curat.

autem illis iam cubantibus iubet diſpenſatorem frumentum admetiri quod aſportaturi erant, & preciū rurſus in ſacris abſcondere: in Beniaminis uerò ſarcinam ſcyphum argenteū, quo ipſe præcipuè delectabatur, immittere. Id faciebat, uolens experiri fratrum animum, eſſent'ne adfuturi Beniamini reo furti, an illo relicto tanquam maleficiū hoc nihil ad ſe attineret, ad patrē re uerterētur. Quæ ubi facta ſunt, ut imperatum erat, prima luce omnium igna ri filij Iacobi proficiſcuntur, aſſumpto Simeone, læti tam huius reſtitutione, quàm Beniaminis reditu quem patri ſe reducturos fidem dederant: & ecce agmen equitum repentè illos circumuenit, inter quos erat famulus qui ſcy phum in ſarcinā indiderat. Illis uerò turbatis inopinato equitū incurſu, & ro gantibus cur irruerent in uiros quos paulo antè honore hoſpitij dignatus fuerit ipſorum dominus: illi cōtrà ſceleratos inclamabant, qui huius ipſius beneficij, Ioſephiq; comitatis immemores, auſi ſint pro talibus meritis iniu riam reponere: qui eum ipſum ſcyphū, in quo ille eis tam amicè præbibiſſet, ſurreptū auferrent, iniquo lucro & Ioſephi amicitiam, & ſuū ipſorū, ſi depre henſi fuerint, periculum poſthabentes: daturoſq; furti pœnas, minitabātur. non fefelliſſe enim eos Deum, neq; cum furto effugituros, licet miniſtrum

menſæ

menſæ fefellerint. & nunc rogitare, ſatis'ne ſani eſſent, quaſi uerò neſciant: enimuerò mox ſcituros, dum ad pœnam rapientur. His & ſimilib. uerbis fa mulus inſultabat. At illi, ut qui nihil de dolo cõpoſito ſciebant, deridebant eum: demirari ſe hominis leuitatem, temerè obiicientis furti crimen eis uiris, qui ne frumenti quidem precium in ſaccis inuentum retinuerint, ſed ſecum reportauerint, cum nullus de ea pecunia præter ipſos ſciret: tantum abeſſe ut data opera damnũ inferre uellent: certiorẽ tamen rati inquiſitionẽ quàm negationẽ, iubent eos ſcrutari ſarcinas: nec recuſabant uniuerſi pœnas dare, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. tanta erat ſecuritas & innocentiæ fiducia. Acceperunt illi conditionem inquiſitionis, ſupplicíũ tamen ſolius fore, penes quem furtum inuentum fuerit. Inquiſitionem deinde aggreſsi, omniumq; ordine ſarcinas ſcrutati, poſtremò ad Beniaminem ueniunt, non quòd neſcirent ſe in eius ſacco abſcondiſſe ſcyphum, ſed ut accuratè inquirere uiderentur. Itaq; cęteri iam ſecuri de ſe, de uno Beniamine adhuc erant ſoliciti: ſperabant tamen ne ipſum quidem in maleficio deprehendendum, adeò ut iam liberius indignarentur perſecutoribus, per quorum importunitatẽ ſtaret ne bonam partem itineris iam confectam haberent: ut uerò Beniaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum protulerunt, ad lamenta & ploratus continuò uerſi, laceratisq; ueſtibus tum fratrem deflebant furti ſupplicium daturum, tum ſuam ipſorum uicem, qui fidem de Beniaminis ſalute parenti datam præſenti caſu fallere cogerentur: augebat etiam dolorem eorum, quòd cum iam euaſiſſe omnia pericula uidebantur, fortunæ inuidia peruenerint in tantam calamitatem. atque huius tam fratris quàm parentis infortunij ſe autores fatebantur. qui inuitum ad puerum ſimul mittendum compuliſſent. Et equites quidem comprehenſum Beniaminem ducebant ſecũ ad Ioſephũ, ſequentibus & fratribus. Tum ille uidens fratre in cuſtodiã dato, cæteros lugubri habitu adſtare: Ita'ne, inquit, ſceleſtiſsimi omniũ, uel meam humanitatẽ uel Dei prouidentiã contẽpſiſtis, ut tam nefariũ facinus contra hoſpitem ac bene de uobis meritum auderetis? At illi uicarios ſe pro Beniamine ad ſupplicium offerebant: rurſumq; Ioſephi crebra mentio, felicem eum qui morte à uitę calamitatibus ſit exemptus, ſi tamẽ eſſet mortuus: quòd ſi uiuat, qui dignus ſit habitus, ob cuius iniuriam Deus tam ſeuerè in ipſos uindicaret. patris quoq; ſe peſtẽ eſſe & infortuniũ maximũ, cui ad ueterem luctũ recentem hunc afferrent. nec deſinebat Rubelus denuò illis ſcelus eorum exprobrare. Ioſephus uerò negabat ſe alios morari, quorum innocentiam compertam haberet, contentus unius pueri ſupplicio. nam neq; hunc dimitti in gratiam inſontium æquum eſſe, neq; illos alieni peccati pœnas perſoluere: abirent quò uellent, ſe curaturum ut tutum iter facere liceat. His uerbis grauiter ictos, cæteros præ dolore uox defecit: Iudas uerò qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, uir alioquin etiam ſtrenuus, decreuit ſe pro fratris ſalute periculo obiicere. Fatemur, inquit, præſes, grauiter à nobis in te peccatum, ſupplicium q; commeritos, quod parati ſumus omnes luere, licet non omnium ſit culpa, ſed unius natu minimi. Sed quamuis ſalutẽ per eum pro deplorata habeamus, unica tamẽ effugij ſpes in clemẽtia tua bonitateq; ſupereſt: quamobrẽ oramus ut nõ tam noſtri cõmiſsi rationẽ

Iudæ ad Ioſephum ſuper Beniaminis furto, oratio.

habeas,quàm tuæ naturæ,& in hac cauſa nõ iram,ſed uirtutẽ in conſiliũ adhibeas:irãq; magno animo cõprimas,cui uulgares homines in magnis iuxtà ac paruis rebus ſuccumbere ſolent,diſpice quæſo nũ ex tua dignitate ſit eos occidere, qui ipſi ſe dedunt ad pœnã,& ſalutẽ non niſi precario tibi debere cupiunt, quam non nunc primùm tuæ benignitati ſunt acceptam laturi, ne cõmittas ut illud beneficiũ tibi pereat, dum fami ereptis,& frumento libera liter adiutis, etiã ad familiã eodem periculo laborãtem domũ alimenta perferendi poteſtatẽ feciſti. Eiuſdem enim bonitatis eſt,ſeruare fame de uita pe riclitantes, & mortẽ meritis culpam condonare, quibus fortuna tuam bene ficentiã inuidiſſe uiſa eſt: eadẽ planè gratia eſt,diuerſo modo collata. Seruabis eñ,quos ad hoc etiã pauiſti: et uitã quam prę fame deficere nõ es paſſus, denuò donabis,quo cõmendabilior ſit tua clementia,dum & uitã donas, & per quæ uita retinetur. Quin etiã Deum ipſum exiſtimo tibi hac calamitate noſtræ uirtutis exerendæ materiam ſuppeditare: ut appareat te proprias quoq; offenſas benefaciendi uoluntati poſthabere, & nõ in ſolos innoxios egenos liberalem eſſe. Quantũuis enim magna laus eſt opem ferre in rebus anguſtis, magis tamen principem ornat clementia, præſertim in cauſa quæ ad ipſius iniuriã priuatim attinet. Si eñ parua peccata remittẽtes laus ſequitur,quid in capitali crimine irã cohibuiſſe,an nõ diuinæ clementię proximũ uideri debet? Quod niſi Ioſephi interitu cõpertum haberẽ,quàm moleſtè ferat pater orbari filijs, non adeò pro ſalute noſtra laborarem, niſi quatenus tibi clementiæ laudẽ conciliatura uidetur: & ſi nõ haberemus quibus mors noſtra luctum ac mœrorẽ ſit allatura, æquo animo ſupplicĩ perferremus. Nunc uerò quando nõ tam noſtri nos miſeret, tametſi iuuenes adhuc non multum fructũ aut uoluptatẽ uitæ percepimus: quam parentis miſeri, ætate curisq; confecti, has tibi preces illius quoq; nomine offerimus, & uitã nobis donari oramus, ſupplicio per hodiernũ malefactũ obnoxiam.ille certè nec malus ipſe eſt,nec malos futuros genuit,ſed et bonus & dignus qui nunquam talem calamitatẽ experiatur,qui nunc ob noſtrã abſentiã curis ac mœrore diſcruciatur.quòd ſi talẽ noſtri interitus nunciũ, ſimulq; eius cauſam acceperit, nõ ſuſtinebit amplius uiuere, noſtrę mortis infamia illius mortẽ approperabit: hoc ipſo infeliciorẽ, quia ne noſtri dedecoris rumorẽ ſentiret, è uiuis exceſsiſſe uidebitur.His igitur perpenſis,tametſi ad iuſtã indignationem hoc ſcelere permotus, patri tamen uindictæ gratiã facito: & plus illius miſeratio apud te ualeat, quàm noſtra iniquitas. Defer hoc honoris ſenectuti eius,quę ſi nobis orbetur,ſuperſtes durare nec uolet nec poterit:defer tui parentis memoriæ:defer ipſi patris uocabulo,quod tibi iam contigit, ita tibi Deus omnium pater hoc felix faxit ac perpetuũ,quẽ & ipſum honorabis hac pietate propter cõmune nomen, ſi te calamitatis ſenis patris miſereat, quam orbatũ manere eſt credibile. Nunc tuũ eſt quæ nobis Deus dedit,cũ iure poſsis,nõ auferendo iterũ dare, & hoc pacto Dei benignitatem imitari,& hac parte ſimilẽ ei fieri. Cum eñ tantundẽ ad utrumlibet ualeas, pręſtat bene facere quàm malè:& poteſtate contentũ ſui iuris nõ meminiſſe, ſed tantum ad ſeruandos homines potentiã tibi datã exiſtimare: & quo pluribus ſalutẽ dederis, hoc teipſum illuſtriorẽ fore. potes aũt fratri erroris ue-

nia data

nia data nos omnes ſeruare. neq; em̃ nos incolumes eſſe poſſumus, niſi hoc incolumi, neq; domũ abſq; hoc ad patrem redire licet, ſed hic ferendum eſt quicquid frater tulerit. neq; em̃ aliam gratiã à te, Præſes, petimus, ſi hanc nõ impetramus, quàm ut nos eodẽ afficias ſupplicio, nõ ſecus ac ſceleris ſocios. hoc enim ſatius fuerit, quàm ſi præ mœrore nobis ipſi manus inferamus. Non addam iuuenem eſſe, & per ætatem nondũ ſatis ſapere, & talibus non grauatim ueniam dari ſolere, ſed hic finem dicendi faciã, ut ſiue damnemur, mihi imputetur nõ ſatis diligenter huic cauſę patrocinato: ſiue abſoluamur, in ſolidum hanc gratiam tuæ clementiæ ac bonitati debeamus, cuius laudi hoc quoq; accedet, quòd non ſolùm nos ſeruaueris, ſed plura etiam quàm nos ipſi in cauſa noſtra quæ pro nobis faciant, uideris. Siue igit̃ plectere uis hunc, me uicario ad ſupplicium accepto, patri eum remittito: ſiue ad ſeruitium addicere mauis, ego tuis miniſterijs magis ſum idoneus, & ad utrumuis (ut uides) magis accommodatus. His dictis, Iudas promptus ad quiduis pro fratris ſalute libenter ſubeundum, accidens Ioſepho ad pedes, mollire ac placare iram conatur: pari'que modo & cæteri proſternuntur, pro Benia mine ſeſe ad interitum offerentes. Ioſephus autẽ pietate uictus, & iam ægrè perſonam irati ſuſtinens, ablegat alios qui tum aderant, ut ſine arbitris à fratribus agnoſceretur. Cumq; ſoli eſſent, aperit fratribus ſeipſum, & infit: Pietatem ueſtram & amorem quo fratrem proſequimini laudo, & meliores, quem maiorem comperio, quàm expectaram, coniecturam faciens ex his quæ mihi olim acciderunt: in hoc enim hæc omnia feci ut fraternæ beneuolentiæ caperem experimentum. cuius quoniam egregium ſpecimen edidiſtis, ne illud quidem in me cõmiſſum ueſtræ naturæ imputare libet, ſed Deo potius uoluntati totum aſcribo, qui uobis in præſentia commoda procurauit, & maiora eſt largiturus, ſi nobis propitius fauorem ſuum non ſubtraxerit. Quando igitur & patris incolumitatem inſperatam cognoui, & uos tales erga fratrem comperi, libenter iniuriæ olim mihi factæ obliuiſcor, malens uobis, ut miniſtris diuinæ prouidẽtiæ, in hoc tempus communi noſtrę utilitati proſpicientis gratiam habere, quàm ueſtræ, ut tum uideri poterat, maliciæ meminiſſe. Vos quoq; temporis illius immemores iubeo bono animo eſſe, & mali conſilij bonum euentum libenter ferre, neq; pudore præteriti errati contriſtari. Quid eſt enim cur uos malè habeat iniquæ quondam ueſtræ aduerſum me ſententiæ pœnitentia, quam fruſtratam eſſe iam uidetis? Læti igitur hac diuina diſpenſatione ite patri hæc renunciaturi, ne fortè illo conſumpto immodica de uobis ſolicitudine, præcipuus felicitatis meæ fructus intercidat, priuſquam ille in conſpectũ meum ueniat, & horum bonorum fiat particeps. Quamobrẽ & ipſum & uxores ac liberos ueſtros totamq; cognationẽ aſſumentes, migrare uos huc uolo. Non enim decet mihi chariſsimos ab hac mea felicitate abeſſe, præſertim fame quinq; adhuc annis duratura. Hæc locutus Ioſephus cõplectitur fratres: illi uerò in lachrymis erant ac mœrore, ſuiq; in fratrẽ facti pœnas dare hoc ipſo uidebantur, quòd ipſe tanta in eos æquitate uteretur. mox conuiuium eſt ſecutum. Rex autẽ cognito fratrum Ioſephi aduentu, quaſi ſibijpſi aliquid boni accidiſſet, lætatus eſt, donauit'que eis currus onuſtos frumento, & aurum ac argentum,

Gen. 45.

Ioſephus fratribus ſe indicat.

Ioſephi fratrũ aduentum Pharaothes reſcit.

munera ad patrem deferenda. qui pluribus étiam à fratre acceptis, partim patri, partim in ſingulos donatis, ſed præcipuis Beniamini, reuerſi ſunt ad ſuos. Iacobus autem poſtquam ex filijs ſtatum Ioſephi cognouit, quòd non ſolùm mortem effugiſſet, quam tandiu luxerat, ſed etiam in ſplendida fortuna uiueret cum rege adminiſtrans Ægyptum, & penè totam illius regionis gubernationem commiſſam habens, facilè iſta credidit, cogitans tũ magnificentiam Dei, tum erga ſe fauorem, tametſi aliquantiſper, ut uidebatur, intermiſſum: nec diu moratus iter aggreſſus eſt, ad Ioſephum properãs.

VII. *Iacobus Ioſephum ſuperſtitem eſſe cognoſcit.*

Quomodo Iacobus cum tota progenie ad filium ob exortam famem migrauit. Cap. IIII.

Gen. 46. IT VERO uentum eſt ad puteũ iuramẽti, oblato Deo ſacrificio, cum timeret ne filijs propter ubertatẽ Ægypti cupiditate habitãdæ regionis captis poſteritas ſua non rediret in Chananæã, occupatura eã iuxta promiſſa Dei: ne'ue inconſulto Deo migratione præſenti facta genus ipſius clade aliqua feriretur: ad hæc ne fortè ipſe anteq̃ Ioſephum aſpicere contingat, ex hac uita eximatur: talia uolutanti in animo & ſomno grauato Deus per uiſionem aſtitit, eumq; bis nominatim inclamauit. Quo rogante, quiſnam eſſet? An'nõ agnoſcis, inquit, Iacobe, Deũ perpetuũ tam tuum quàm tuorum maiorum protectorem ſimul & auxiliatorẽ? qui contra patris tui propoſitum principem familiæ te conſtitui, & cum ſolus in Meſopotamiam profectus eſſes, effeci ut coniugiũ nactus fortunatũ redires & liberis multis & facultatibus auctus: incolumen etiã progeniẽ tuam ſeruaui, & quem amiſiſſe uidebaris Ioſephum, ad tam ſublime dignitatis faſtigium euexi, ut non multum à rege Aegypti differat. Nunc quoq; in hoc ueni, ut me ducem huius itineris habeas, utq; tibi prænunciem inter manus Ioſephi te è uita exiturum, & poſteritatem tuam per multa ſecula potentem fore, ſimul & illuſtrẽ, occupaturãq; terram, cuius ditionẽ ei ſum pollicitus. Hoc ſomnio fretus, eo libentius in Aegyptũ cũ filijs ac nepotibus pergebat, qui erant in uniuerſum LXX. Eorũ nomina cũ ſint duriora, nõ eram adſcripturus, niſi propter quoſdã qui nos Aegyptios cõtendunt eſſe, nõ Meſopotamenos. Ergo Iacobi filij fuêre duodecim, ex quib. Ioſephus iam antea uenerat. recenſendi ſunt nunc reliqui, cum ſua quiſq; progenie. Rubeli fuerũt quatuor filij, Anoches, Phalles, Eſſaron, Charmiſus. Simeonis ſex, Iumilus, Iaminus, Puthodus, Iachenus, Zoar, Saar. Leuis quoq; tres fuerũt, Gelſemis, Caathus, Mararis. Iudæ item tres, Sala, Phares, Zara, & duo filij Pharæ, Eſron & Amyrus. Iſſacharæ quatuor, Thulas, Phruras, Iobus, Samarõ. Zabulonis tres, Saradus, Elon, Ianel. & hoc quidẽ genus è Lia, quę ſecũ ducebat filiã Dinam, quorũ numerus trigintatres. Rachelis aũt filij fuerũt duo, quorũ alter Ioſephus filios habuit Manaſſem & Ephræmen. alteri uerò Beniamini fuerũt decẽ, Boloſſus, Baccharis, Aſabel, Gela, Næmanes, Iſes, Aros, Nomphthis, Optais, Sarodus. iſti quatuordecim ſuperioribus additi, fiunt numero quadraginta ſeptem, & legitimũ quidẽ Iacobi genus hoc fuit. è Bala uerò famula Rachelis fuerunt, Danus & Nephthalim, quẽ quatuor ſequebantur

Iacobum in Aegyptum migrare iubet Deus.

Iacobi familia, quæ in Aegyptum migrauit.

bantur filij, Eleinus, Gunes, Sares, Hellimus. Dano uerò unicus erat filius, nomine Vsis. His ad iam dictos additis, quinquaginta quatuor numerus expletur. Gades autem & Asserus nati fuerũt è Zelpha Liæ famula. ex his Gadem sequebãtur filij septem, Zophonias, Vgis, Sunis, Zabros, Aerines, Eroedes, Ariel. Asserum uerò una filia, & mares numero sex, quorum nomina Iomnes, Essus, Iubes, Baris, Abarus, Melmiel. his quindecim adiectis ad prædictos quinquaginta quatuor, supradictus numerus completur, tanquam merato etiam Iacobo. Iosephus autem cognito patrem aduẽtare (etenim Iudas præcedens id significauerat) profectus obuiam ad Heroum oppidum illi occurrit: qui præ inexpectata magnaq; lætitia minimũ abfuit quin expiraret. sed Iosephus eum refouit, quamuis & ipse præ uoluptate periclitaret, non tamen æquè ac pater. deinde iusso eo paulatim progredi, ipse assumptis quinque fratribus properauit ad regem, nunciaturus adesse cum familia Iacobum. Quo audito, lætus ille percõtatus est Iosephum, quibus'nam studijs delectarentur. ait, pastoralem artem callere, & nihil aliud exercere: idq; eo consilio respondit, ne fortè distraherẽtur, sed ut unà degentes curam patris haberent: tum ne qua æmulatio cum Aegyptijs interueniret, si circa eadem cum illis studia uersarentur. Nam ei genti nõ erat licitum greges aut pascua curare. Iacobo autem salutatum ad regem perducto, post faustas ominationes acceptas, rogauit eum Pharao quantum iam temporis uixisset. & cum audisset triginta supra centum annos natum, admiratus est hominem tam longæuum. Cumq; ille adiecisset maiores suos longioris ætatis fuisse, permisit eum cum filijs degere in Heliopoli, ubi etiam regij pastores habebant pascua. Fames autem crescebat in Aegypto, nec aderat remedium, neq; flumine agros rigante: non enim ascendebat, neq; ullis de cœlo pluuijs: ad hæc grauius erat malum, quia uulgo improuisum, qui nihil parati habebat, neq; Iosephus frumentũ dabat, nisi numerata pecunia: quæ postquam defecit, pecudes ac mancipia pro frumento permutabant. quibus uerò agri fuêre, partem aliquã in precium alimentorũ regi decidebãt. Cumq; ad hunc modum omnes eorũ possessiones in ius regis deuenissent, alius aliò migrabant, quo certius esset regium dominium. soli sacerdotes immunitatem & agros retinuerunt. Postremò hæc necessitas adeò non corpora solùm, sed & animos gentis in seruitutem redegit, ut nihil turpe putarent quo uictus utcunq; parari posset. Postquam autem cessauit fames, & rigante flumine terra ad pristinam fertilitatem redijt, Iosephus regionis urbes obeundo, conuocata per singulas multitudine, agrorum quos regi cesserant usufructum illis restituit, & adhortatus ut non secus quàm proprios colerent, iussit quintam partem fructuũ regi pendere pro agro, quem rex eius dominus illis dat, qui læti insperata restitutione agrorum, culturã strenuè aggrediebãtur. atq; hoc pacto tum Iosephi autoritas, tum gentis erga regẽ beneuolentia nõ mediocriter creuit: & ius quintæ partis frugũ etiam penes regum posteros ac successores permansit. Iacobus autem cum decimum septimũ annum in Aegypto exegisset, in morbum lapsus inter manus filiorũ uitam finiuit, precatus eis prius prosperitatẽ et abundantiã, & uaticinatus quomodo singulorũ posteri in partem possessionis Chananææ terræ essent peruenturi, id quod fa-

In Græco est, non annumerato.

Iosephi & patris cõgressus.

Gen. 47. Iacobus Pharaonẽ salutat.

Iosephus Aegyptiorum facultates Pharaoni emit.

VIII. *Gen. 48. 49. 50. Iacobi mors.*

ctum eſt lõgo pòſt tempore. Præterea collaudato Ioſepho, quòd oblitus iniuriarum plura fratribus bona contulerit, quàm uel benefactoribus deberentur, mandauit ſuis filijs ut Ioſephi filios Ephręmen & Manaſſen in ſuum numerum admitterent diuiſuri ſorte Chananæam, quemadmodum poſtea dicetur. Poſtremò rogauit, ut in Hebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cum uixiſſet annos in uniuerſum centumquinquaginta minus tribus, ex maioribus ſuis nulli pietate ſecundus, cuius digna præmia Dei benignitate eſt conſecutus. Ioſephus uerò, permittente rege, deportatum patris corpus in Hebronem magnificè ſepeliuit. Cæterùm fratribus recuſantibus cum eo reuerti, quòd timerent ne defuncto patre in ſe uindicaret, cum nõ amplius eſſet in cuius gratiam daturum ueniam ſperarent, iuſsit eos poſito metu nihil mali ſuſpicari: et reductis ſecũ magnas poſſeſsiones largitus eſt, nec unquam eos ſumma beneuolentia proſequi deſtitit. Moritur autem & ipſe centeſimo & decimo uitæ anno exacto, uir admirabili uirtute præditus, in omnib. negocijs prudens, et poteſtate temperanter uſus: quibus artibus factum eſt, ut neq; externum genus, neque calamitas, de qua diximus, quicquam offecerit, quo minus ad ſummam dignitatem eueheretur. Reliqui etiam fratres uita feliciter exacta, in Ægypto ſunt mortui, quorum corpora filij & nepotes in Hebronem relata ſepeliuerunt. Ioſephi autem oſſa poſtea translata ſunt in Chananæam per Hebræos, dum ex Ægypto populariter migrarent: hoc enim ipſe adiuratis prius mandauerat. Sed & hoc et alia huius populi geſta narraturi, dicemus prius cauſam propter quam ex Ægypto exiuerunt.

Ioſephi mors.

De *afflictionibus Hebræorum in Aegypto per annos* CCCC. Cap. V.

IX. Exod. 1. *Aegyptij Iſraelitas affligunt.*

AEGYPTII gens delicata & ad laborem ſegnis, uoluptatibus & captandis lucris dedita, malè uolebat Hebręis, quòd per inuidiam ferre æquo animo illorum felicitatem non poterat. Videntes enim genus Iſraelitarum florere, & opibus labore atque induſtria quæſitis iam abundare, non ſatis tuta ſibi eorũ incrementa exiſtimabant: & cum iam Ioſephi beneficiorum memoriam tempus obliteraſſet, regnumq; Ægypti in aliam familiam demigraſſet, inhumanè tractabant Iſraelitas, & uarijs laboribus atterebant. Nam & flumen in multas foſſas diducere ſunt iuſsi, & mœnia urbibus ædificare, & aggeres extruere, quibus inundationes fluminis ab urbibus arcerentur. Pyramidum etiam ſubſtructionibus uexabant gentem noſtram, cogendo uarias artes diſcere, & laboribus ferendis aſſueſcere. atque in hunc modum per CCCC annos fuit laboratum, Aegyptijs id agentibus, ut Iſraelitas nimio labore perderent, noſtris contrà omnes difficultates eluctari conantibus. Exortum eſt deinde aliud quiddam, cur genus noſtrum magis etiam cuperent extinctum. Quidam de ſacrarum literarum peritis (erant enim ibi huius generis ueritatis profeſſores) prænunciat regi naſciturum per id tempus apud Iſraelitas quendam res Aegyptiorum grauiter afflicturum, Iſraelitas contrà euecturum, ſi modò ad ætatem adultam peruenerit. nam & uirtute fore præcellentiſsimum, & gloria per omne æuum celebrem. Quo terrore percitus rex, edicit ex ipſius monitoris ſententia, quicquid maſculini ſexus inter Iſraelitas naſceretur, in flumen proiectum necari; obſtetrices etiam Aegyptias diligenter ob-

Aegypti rex pueros mares Hebræorũ necari iubet.

ſeruare

ſeruare partus Hebræarum ac parturitiones. Sic enim cautum putabat, ne obſtetrices ob cognationē edictum regium cōtemnerent. Propoſuit etiam pœnam, ſi quis clàm ſeruare fœtus auderet, ut cum tota familia tolleretur. Grauis fuit hæc calamitas, non eo ſolùm quia liberis orbabantur, & quia parentes ipſi miniſtri eorum interitus eſſe cogebantur: ſed futurum quoq; tempus proſpicientes inconſolabiliter triſtabantur, certum generis exitium expectantes, quandoquidem & proles necabantur, & ipſis parētibus non multo pòſt erat moriendum: atque ita in extremo infortunio conſtituti ſibi uidebantur. Sed nemo poteſt Dei uoluntati reſiſtere, etiamſi infinitas artes in hoc comminiſcatur. nam & puer de quo ſacrorum peritus prædixerat, elusis regijs obſeruatoribus clàm fuit educatus, & uatem non fuiſſe uanum euentus rei comprobauit. Amarames Hebræus, uir inter ſuos nobilis, ſolicitus tum publico periculo, ne gens defectu iuuentutis ad nihilū redigeretur: tum priuatim, quòd domi prægnantem uxorem haberet, inopia conſilij laborabat: & ad implorandum diuinum præſidium conuerſus, orabat ut tandem miſeraretur homines, qui in religione erga ipſum nihil deliquiſſent: daret'que finem præſentis afflictionis, quæ toti generi perniciem minaretur. Deus autem precibus ſupplicis ad miſericordiam flexus, aſtitit ei per ſomnum, iuſsit'que in futurum bene ſperare. Memorem ſe eſſe pietatis eorum nec ipſis defutura præmia, ſicut nec progenitoribus defuiſſe. Se enim illorum progeniem ad tam numeroſam multitudinem auxiſſe: ſuo fauore Abramum ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum, præter reliquas felicitates ex uxore antea ſterili liberos ſuſcepiſſe, & ſucceſſoribus amplas regiones reliquiſſe: Iſmaeli, eius'que poſteris Arabiam, Cheturæ filijs Troglodytidem, Iſaco Chananæam. Res etiam bello meis auſpicijs feliciter ab eo geſtas nunquam ſine impietatis & ingratitudinis nota nō meminiſſe poteſtis. Iacobi uerò nomen etiam apud exteras gentes celebre eſt, tum ob eam felicitatē, in qua ipſe uixit: tum ob eam quæ poſteris eius quaſi hæreditario iure obtigit: qui à ſeptuaginta uiris patrem in Ægyptum comitatis, oriundi iam ſuprà ſexcentorum milium numerum creuerunt. nunc quoque ſcito mihi cordi eſſe, & publicam ueſtram incolumitatem, & priuatim tuam gloriam. puer enim iſte, cuius natiuitatis metu Ægyptij fœtus ueſtros ad necem damnauerunt, tibi naſcetur. Hic neq; deprehendetur ab obſeruatoribus, & poſtquam euaſerit, præter opinionem educatores nactus, Hebræos ex Ægyptia ſeruitute liberabit: memoriamq; ſempiternā hoc præclaro facinore cōſequetur, non apud ſuos tantùm, ſed & apud exteros, me iſtud beneficium in te tuosq; poſteros conferēte. Fratrem quoq; talem habebit, qui fungatur meo ſacerdotio ipſe, & poſteri eius in omne æuū. His per uiſionē cognitis, Amarames experrectus narrauit hoc lochabeli uxori, quę res utriq; ſolicitudinē auxit. Iam eīn non puero tantùm timebāt, ſed ne quo pacto promiſſa tanta felicitas intercideret. ſed mox oraculo fidē fecit mulieris partus, quæ tam facilè, tamq; ſine uiolēto dolore eſt enixa, ut obſeruatores fefellerit. Hunc infantulū per tres menſes clàm nutrierūt. deinde Amarames ueritus ne re deprehēſa iram regis incurreret, ac mox & ipſe unà cū puero ſublatus è medio, promiſsionē Dei faceret irritam, maluit ſalutem filij totam

Exod. 2.

Amaramen Deus alloquitur.

tam ipſius prouidentiæ committere: ratus etiamſi puer latêret, quod tamen perdifficile erat, moleſtum tamen in continuo periculo uiuere, non eius tantùm, ſed & ſuo. De Deo uerò ſpem habebat, prouiſurum ut oraculi ueritatem euentus indicaret. Hoc conſilium poſtquam placuit, excogitauerunt tale quiddam: lectulo è papyro cõtexto, quantus infantulum commodè capere poterat, bitumineq; illito, ne aqua penetrare poſſet, indiderunt puerum: atque ita in flumen proiecti, ſalutem diuinæ prouidentiæ commiſerunt. In hunc modum cùm à flumine deferretur, Mariame infantuli ſoror iuſſu matris ex aduerſo per ripam deſcendebat, obſeruatura quò tandem papyraceum illud uas deportaretur à flumine. Hic uerò manifeſtiſsimè Deus declarauit, nihil humana ſapientia, ſed omnia bonitate illius omnipotenti confici: eosq; qui propter utilitatem ſuam aut ſecuritatem alijs perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia, ſæpe tamen uoti compotes non fieri: rurſum qui in periculo uerſantur, præter opinionem è medijs ferè malis emergere: quod & in hoc puero uidere licet. Erat filia regi nomine Thermuthis: hæc dum ludit ad ripas fluminis, conſpicata uas fluitans, miſsis natatoribus, iubet lectulum ad ſe in ripam extrahi. Quo ut iuſſum erat allato, mirè placuit puer, quòd eſſet magnus ac pulcher. Tanto enim fauore Deus Moyſen proſecutus eſt, ut eum fecerit ab illis ipſis nutriri & educari, qui propter eius natiuitatem reliquos quoque Hebræos perdendos decreuerant. Itaque iubet Thermuthis mulierem alicunde adduci, quæ puero mammam præbeat. Quo non admittente mammam, ſed auerſante, idq; cum alia poſt aliam adduceretur: Mariame quaſi non data opera, ſed fortuitò ad ſpectandum interueniſſet: Nihil agis, inquit, regina, dum nutrices infanti adhibes alieni generis mulieres, quòd ſi Hebræam aliquam accerſeres, tum fortè popularis mammam admitteret. Cumq; rectè monere uideretur puella, iuſſa eſt ipſa hoc negocium exequi, & lactantem quampiam adducere: ac mox uſa permiſſa poteſtate, redijt adducens matrem, ignotam omnibus qui tum aderant. tum infans perquàm libenter inhæſit mamillæ: & rogante regina, mulier commiſsi infantis curam ſuſcepit. & quia proiectus fuerat in profluentem, ab hoc caſu nomen ſortitus. aquam enim Aegyptij uocant mo, yſes uerò ſeruatos. Quare compoſita uoce ex utriſque nomen infanti fuit inditum, qui deinde citra controuerſiam prudentiſsimus Hebræorum euaſit, ita ut Deus iam antè prædixerat: erat enim ab Abramo ſeptimus. nam ipſe Amaramæ filius fuit, ſicut pater eius Cathi, hic uerò Leuis, & Leuis Iacobi, qui ex Iſaeo erat prognatus: hic autem Abrami erat filius. Puer autem non pro ætate proficiebat intellectu, ſed inter ludendum longè præcæteris æqualibus ſapere uidebatur: & ea tum agebat quæ maiora futuri uiri opera pollicerentur. Poſt tertium uerò annum ætatis, admirandam ſtaturam ei Deus addidit. ac nemo erat adeò tetricus, ut uiſa Moyſis pulchritudine non obſtupeſceret: & perſæpe accidebat, ut dum geſtatur ac circumfertur, obuios quoſque in ſe conuerteret, ita ut relictis ſerijs negocijs, mallent præcellenti eius forma oculos paſcere. Tanta erat puerilis gratia, ut inuiti homines ab hoc ſpectaculo diſcederent. quo factum eſt ut Thermuthis hunc ſibi filium adoptauerit, cum alioquin germanis liberis careret:

Moyſes expo-nitur.

Moyſis educa-tio.

allatumq;

allatumq; aliquando patri oſtentabat: dicens de ſucceſſore ſe cogitare, etiamſi Deus illi nullum filium gignere dederit. Hunc puerũ, inquit, ego educaui non minus indole quàm pulchritudine diuina excellentẽ, quem Nilus ipſe in ſinũ meum tradidiſſe uideri poteſt, quem decreui adoptare mihi filium, tibi uerò in principatu ac imperio ſucceſſorem: & cum dicto patri infantem in manus impoſuit. At ille, poſtquam acceptũ ad pectus appreſsiſſet, filiæ gratificaturus, comiter diadema ſuum eius capiti impoſuit. Moyſes uerò capiti pueriliter uticq; detractũ prolabi in humũ paſſus, pedibus etiam calcauit: id quod mox ominoſum eſt uiſum, et regno nihil boni portendere. Moxq; ille ſacrorũ peritus, qui natiuitatẽ eius Aegypto cladẽ allaturã prædixerat, occidere puerũ uolebat, terribiliter uociferãs: Rex, puer iſte per cuius necem nobis ſecuritatẽ Deus pollicetur, uaticiniũ iam cõfirmauit, inſultando tuo regno, & diadema calcando. Hoc interẽpto, tam Aegyptijs metũ quàm Hebræis ſpem & fiduciã adime. Thermutis uerò eum præripuit, rege quoq; ad cædem tardiore, cui Deus talem animum indiderat, Moyſis ſaluti prouidẽs. Igitur educabat quàm accuratiſsimè. Quamobrẽ ob eum Hebræi quidẽ felicitatẽ ſuo generi ſperabãt, Aegyptijs uerò ſuſpecta erat hæc educatio: ſed cum nemo extaret uel adoptione propinquus, uel alius, qui etiamſi Moyſes ſublatus eſſet, magnopere uideret procuraturus Aegyptiorũ commoda, abſtinuerũt ab eius cæde. Itaq; ſic natus, et ſic educatus, poſtq; adoleuit, ſuę uirtutis ſpecimẽ edidit, ſeq; & ad illorũ depreſsionẽ, & ad Hebræorum incrementũ natũ eſſe oſtendit, occaſionẽ nactus talẽ. Aethiopes qui ſupra Aegyptũ incolũt, in eorũ fines irruperãt, & agebãt & ferebãt facultates Aegyptiorũ. Illi moti indignatione, ducũt in eos exercitũ, cõtumeliã ulturi: mox prælio cõmiſſo, partim in acie ceciderũt, partim in fugam turpiter compulſi, retrò ad ſuos ſe receperũt. Quo ſucceſſu elati Aethiopes, fugientib. inſtabant, & ignauũ rati, ſi fortunanõ uterent, concepta ſpe ſubiugãdæ Aegypti, latè eam populabant: deguſtataq; prædæ dulcedine, nõ temperãtes ſibi, ad maiora audẽda accẽdebant. Cumq; uicinas regiones peruagantib. nemo cum armis obuiã ire auderet, pergebãt ad Memphim uſq; et mare, nulla ciuitate reſiſtere ualẽte. Quibus calamitatib. Aegyptij preſsi, mittũt qui remedium ab oraculis petant. Cumq; reſponſum eſſet, Hebræũ in auxiliũ aduocandũ, rex à filia poſtulat Moyſen qui uniuerſis copijs, cum imperio præſit. Paruit illa, ſed prius rege iureiurãdo obſtricto, nihil in perniciẽ iuuenis machinaturũ, pro magno hoc auxiliũ imputans, & ſacerdotibus probro dans, quòd nõ puderet nunc eius opem implorare, quẽ prius ut hoſtẽ occidendũ eſſe monuerint ac iuſſerint. Moyſes uerò Thermutidis ſimul ac regis rogatu libenter hoc negociũ ſuſcipit, quod factũ gentis utriuſq; uatib. læticiã attulit. Aegyptij poſt partã eius uirtute de Aethiopibus uictoriã, occaſionẽ ſibi per dolũ tollendi non defore ſperabãt: contrà Hebræi, Moyſe copijs prępoſito, adfore ſibi facultatẽ euadendi ex Aegyptia ſeruitute. Ille uerò uolens hoſtem opprimere, priuſquam de aduentu ſuo cognoſceret, nõ per fluminis ripam, ſed per interiora terræ expeditionẽ fecit. Qua in re ſatis declarauit quã tũ ingenio polleret ac prudẽtia. Cum enim hoc iter difficile eſſet prę multitudine ſerpentũ (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiã genera quę nuſ-

Moyſes ad Pharaonem adducitur.

Moyſis bellum aduerſus Aethiopes.

quam

quam alibi reperiuntur,noxios omnes,& ipſo aſpectu horrendos, & in his quoſdam uolucres,ut non ſolùm humi latentes inſidientur, ſed & ſublimes ex improuiſo noceant) commentus eſt ad ſecurum iter exercitus ſtratage-ma dignum admiratione. uaſa enim plexilia non pauca è papiro in arcæ for-mam fieri curauit, quæ completa ibibus ſecum deferebat. eſt autem hoc ani mal infeſtiſsimum ſerpẽtum generi: quapropter fugitant earum inſectatio-nem,& inter fugiendum ſicut à ceruis retracti deuorantur.ſunt autem man-ſuetæ alites,& contra ſolos ſerpentes feroces.de quibus nunc deſino plura, utpote apud Græcos nõ incognitis. Poſtquam igitur uentum eſt in terram uenenoſis beſtijs ſcatentem, ibes illis immiſit,quarum bona opera uſus,iti-nere impunè peracto,nec opinos Æthiopes inuaſit:cõmiſſoq; prælio fuſos ac fugatos,& ſpe occupandæ Ægypti fruſtratos retrò in ſuam regionẽ com pulit. nec hoc cõtentus oppida illorum euertebat,& ubiq; magna cædes ho ſtiũ patrabat. Quo factum eſt, ut poſt hæc auſpicijs Moyſis feliciter geſta, tantam alacritatem exercitus præ ſe ferret,ut nihil nõ laboris toleraturus ui-deretur,iamq; aut excidium,aut captiuitas Æthiopibus immineret. Ad ul-timum compulſi in Saba regiam eius gentis, quam poſtea Cambyſes Perſa-rũ rex de ſororis ſuę nomine Meroen appellauit,obſidione ſunt cincti. Erat autem penè inexpugnabilis, utpote Nilo circunquaq; cincta, accedentibus ad eius munitionẽ & alijs fluuijs Aſtapo & Aſtoborra,qui obiectu ſuo dif-ficiliorẽ traiectum facerẽt. Itaq; ſita in inſula,& muro ualido incluſa,non flu minibus tantùm arcebat hoſtẽ,ſed et aggeribus,qui mœnia inter et flumina ad eorum inũdationes prohibẽdas inſtructi, ad hoc quoq; tum proderant, quòd hoſti etiam poſt ſuperata flumina aditũ ad urbem oppugnandã nega-bant. Hic cum Moyſes deſidere exercitum ocioſum ægreferret,hoſte nõ au-dente manus cõſerere,interim tale quiddã accidit. Erat Æthiopum regi fi-lia nomine Tharbis.hæc Moyſen mœnibus exercitũ admouentẽ,& egregiè dimicantẽ conſpicata, uirtutemq; uiri admirata, qui & Ægyptiorũ fortunã labantẽ in integrũ reſtituiſſet, & Aethiopas modò uictores in extremũ peri culum adduxiſſet,uehemẽti eius amore eſt correpta:quo indies creſcẽte,mit tit ad eum è ſeruis fidiſsimos coniugiũ ſuum offerens. Aſſenſit ille hac condi tione iureiurando firmata, poſt urbem ſibi traditã ducturum ſe eam uxorẽ: ac mox dicta factum ſequitur. Sæuitum eſt nihilominus in hoſtem, & actis Deo gratijs, nuptijſq; celebratis, Aegyptiorum exercitus uictor domũ eſt reductus. Illi uerò accepta ſalute,odium pro gratia Moyſi repoſuerũt,& ma ioribus ſtudijs inſidias contra eum machinabantur, ſuſpicatiq; ne rebus fe-liciter geſtis elatus res nouas in Aegypto moliretur,regem de eo necãdo do cebant. iam enim & ipſe ſuſpectum hominem habere cœperat, partim inui-dia motus ob bellum fortiter ac prudenter adminiſtratũ, partim etiam me-tu alicuius cladis,ſollicitantibus huc & irritantibus indeſinẽter ſcribis ac ſa-

Moyſes Aethio piſſam ducit in matrimonium, eius opera Sa-ba urbe poti-tus.

XI. crificis: ut iam Moyſes minimo minus abeſſet à pernicie, opprimendus dubio procul, niſi rem olfaciens in ipſo temporis articulo ſe clàm ſubduxiſ-ſet. & cum uias obſeruari intelligeret,per ſolitudines fugam arripuit,quà e-uaſurum inimici minimè ſuſpicabantur: & quamuis alimenta nuſquam in-ueniret,inediã patiẽtia ſuperabat. Cumq; ad urbem Madienã peruenisſet,

Moyſes in Ma dienam fugit.

in rubri

in rubri maris litore ſitam, denominatã ab uno ex Abrami & Chæturæ filijs, ſedens ad quendã puteum laſsitudinẽ ex laborioſo itinere cõtractam recreabat. Erat enim tempus meridianum, & urbs in propinquo erat. Hoc loco ei negocium incidit natũ ex incolarũ uiuendi ratione, per quod & uirtutem ſuã declarauit, & melioris fortunę occaſionẽ inuenit. Cum enim ea regio laboraret aquarũ inopia, paſtores operã dabãt ut primi puteos occuparẽt, ne fortè exhauſta aqua ab alijs, ipſorũ pecora potu carere cogerẽtur. Veniunt igitur ad puteũ ſeptem uirgines ſorores, Raguelis ſacerdotis filiæ, qui in magno honore ab eius loci habitatoribus habebatur: quæ patris gregum curam gerentes, id quod etiã per fœminas apud Troglodytas ex more fit, hauſta aqua quantum ſatis uidebatur, gregibus eam potandam in alueos ad hũc uſum factos diffundunt. Cumq; paſtores ſuperueniſſent, & repellendo puellas aquam ſibi uſurparent, Moyſes iniquum ratus, nõ ferre opem iniuriam patientibus uirginibus, & ſe inſpectãte uim uirorum plus pollere quàm ius puellarũ, abactis uſurpatoribus auxiliũ eis, ita ut decebat, præbuit. at illę accepto beneficio, poſtquam ad patrem uenerunt, & paſtorum iniuriam, & quomodo ab hoſpite adiutæ fuerint, ei retulerũt: rogabãtq; ne illi hoc beneficiũ periret. tum ille collaudata puellarum erga benemeritum gratitudine, iuſsit ut Moyſen adducerent meritã gratiã recepturũ. Qui ubi uenit, indicauit ei quomodo ex filiabus cognouiſſet de auxilio quod eis tulerat, & uirtutem eius admiratus, in non ingratos hoc beneficiũ collocatũ aiebat, ſed relaturos etiã gratiã non modò parem, ſed etiã maiorem. deinde adoptato in filium unam ex filiabus nuptum tradit: ad hęc pecorum, ex quibus olim uniuerſa barbarorum poſſeſsio conſtabat, curatorem eum ac dominum conſtituit. Hanc fortunam Moyſes nactus apud Ietheglæum, quod Raguelis cognomen erat, degebat ibi paſcens pecora: aliquanto uerò poſt egit paſtũ greges in montem, qui dicitur Sina, omnium in ea regione celſiſsimũ, & paſcuis ualde commodum. abundabat enim herba, eo quòd uulgato rumore numen illic habitare, paſtoribus hactenus inacceſſus ob religionem loci fuerat. In eo monte mirabile uidit prodigium. ignis enim rubi fruticem depaſcere uiſus, nec frondes, nec flores, nec fructiferos ramos quicquam lęſit, cum tamẽ inde magna & rapidiſsima flãma emicuiſſet. ille tã inopinato ſpectaculo attonitus, magis etiam obſtupuit, poſtquam uocẽ ab igne emiſſam, & nominatim ſibi uocato uerba faciẽtem audiuit: quibus & audaciam eius taxabat, qui non fuiſſet ueritus locum hactenus ob religionem hominibus inacceſſum calcare, & cõſulebat inſuper ut quàm longiſsime à flammæ abſcederet: & contentus quidẽ ſit hac uiſione, non indignus ea propter ſuã ac maiorum ſuorum uirtutem habitus, cæterùm ulterius nihil curioſe inquirat. prædixit etiam quantum honorẽ ac gloriam conſecuturus eſſet apud homines diuino fauore aſsiſtente: iuſsitq; cõfidenter in Ægyptum proficiſci, futurum illic ducẽ ac ductorẽ Hebræorũ multitudinis, & liberaturũ cognatũ populum ab iniqua eius gẽtis dominatione. Etenim habituri ſunt, inquit, terram illam quam Abramus generis ueſtri princeps tenuit, & omnia bona eius percepturi, tua prudentia ad hanc felicitatem illos perducente. Sed fac memineris, ut eductis Hebræis ex Ægypto, in hoc loco, ſacrificiũ gratiarũ

Moyſes Raguelis filias à paſtorum iniuria defendit.

XII. Exod. 3.

Moyſem Deus ex rubo alloquitur.

actionis ob felicem ſucceſſum offeras. & oraculum quidem tale exigne prodijt. Moyſes uerò cùm uiſis tum auditis territus, infit: Potentiæ quidem tuę domine, quã & ego ueneror, & maiorib. noſtris patefactã fuiſſe ſcio, non ſum tã inſanus ut credere dubitẽ: attamẽ nõ intelligo quomodo uir priuatus & nullis uiribus præditus, uel meis perſuadere potero, ut relicta terra quã nũc habitãt, me ducẽ in aliã ſequãtur: uel etiãſi perſuaſero, quo Pharaothes ſit cogẽdus ut illos exire permittat, quorũ opera & labore augetur Ægyptiorum felicitas. Deus autem iuſsit illum ſecurum eſſe de toto negocio, ſe illi adfuturum pollicitus, & ſiue uerbis opus fuerit, uim perſuadendi largiturum: ſiue operibus, uires additurum. Mox iuſsit ut uirga in terram proiecta, fidem promiſſorũ acciperet. Quo facto, draco humi repebat, & in ſpiras ſe conuoluens caput erigebat, quaſi repugnaturus inſequẽtibus. deinde denuò in uirgam eſt mutatus. poſt hoc manum in ſinum mittere iuſſus cũ paruiſſet, albam & colore calci ſimilem exemit, quæ mox in priſtinũ colorẽ redijt. Iuſſus deinde aquam è propinquo hauſtã humi effundere, uidit in colorem ſanguineum uerſam. Ad hæc ſtupentem ut confidat hortatur, ſciatq; maximum ſibi adiutorem aſſore. utq; apud oẽs his prodigijs utendo, fidem illis faciat à Deo ſe miſſum, eiusq; iuſſu omnia facere. iret ſine cũctatione, & feſtinus in Ægyptũ properaret, neq; die neq; nocte iter intermittẽdo, néue diu tempus terendo longiorem Hebręis ſeruitutẽ & afflictionem redderet. Moyſes aũt nihil amplius dubitans de promiſsionibus, quarũ certitudinẽ tot argumentis auditis & uiſis ſatis colligebat, precatus ut eandem potẽtiã in Ægypto, cum exerta opus fuerit, experiretur: ſupplex illud etiã rogabat, ut quem conſpectu ac colloquio ſuo dignatus fuerat, ei nomen quoq; ſuum uolẽs ac libęns indicaret, ut rem diuinam illi aliquãdo facturus nominatim eum ad ſacrificiũ inuocare poſſet. Tum Deus aperit ei ſuum nomẽ, nunquã antea hominum ulli auditum aut cognitũ, quod mihi eloqui nefas eſt. Moyſi uerò non tunc tantùm, ſed quotienſcunq; opus eſſet, talium prodigiorum facultas aderat, atque ita nihil dubitans de oraculi exigne redditi ueritate, deq; Dei adiutoris fauore, ſpem concepit fore, ut & ſui liberarentur, & Ægyptij clade afficerentur. Cum'que cognouiſſet Pharaothem Ægytiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, à Raguele commeatum rogat, ut liceat ſibi in Aegyptum ob publicam cognatorum ſuorum utilitatem proficiſci. quo impetrato, & aſſumpta quam ibi duxerat Sefſora Raguelis filia, liberis'que communibus, Gerſo & Eleazaro, iter in Aegyptum arripuit: quorum nominum prius peregrinum ſignificat Hebręorum linguæ: poſterius, Dei auxilium, quòd diuina ope inſidias Aegyptiorum euaſiſſet. Cumq; iam non longè à limitibus abeſſent, Aaron frater uenit obuiam, Deo ſic iubente: cui mox indicauit quæ in monte uiderat, & mandata quæ diuinitùs illic acceperat. Progreſsi autem, obuios inuenerunt præſtantiſsimos quoſque Hebræorũ, qui aduentũ eius cognouerãt: & mox, quia uerbis fides nõ habebatur, prodigia diuinæ uolũtati atteſtantia ſunt eis ob oculos exhibita: quibus præter omnem opinionem uiſis attoniti, ſperare iam cœperunt, prouidentiam Dei ſecuritati illorum & incolumitati non defuturã. Atque ita obſequentiores iam nactus Hebræos, & in poteſtate ipſius ſe futuros

Moyſes à Raguele commeatum impetrat.

turos pollicentes, accenſoſq; libertatis amore, ad nouũ regem ſe confert. Ibi, poſteaquam commemoraſſet operam ſuam pro Aegyptijs contemptim agros eorum uaſtantes nauatam, laboresq; exhauſtos dum non aliter quàm pro ſuis popularibus bellum adminiſtraret, adijcit malam gratiam pro tot beneficijs ſibi redditam. oraculum deinde in Sina monte acceptum regi aperit: nec nõ prodigia quibus de uoluntate Dei confirmatus omnem hæſitationem poſuerit, ſingulatim enumerat. addit deinde monita ne per incredulitatem Dei decretis obſtaculo eſſe uelit. Cæterùm cum à rege contemptim audire ſe animaduerteret, exhibet illi ſpecimen prodigiorum quę in Sina contigerant. Rex uero iratus, ſceleratum eum appellat, qui Aegyptiorum olim fugitiuus, nunc magicis præſtigijs inſtructus ad reliquos decipiendos uenerit. Habere ſe quoque ſacerdotes qui eadem oſtenta repræſentare noſſent, non minus peritos huiuſmodi artium: nec eſſe cur ſe Moyſes iactare debeat, quaſi ſolus diuina præ cæteris uirtute polleat, atque ita apud rudem multitudinem quaſi ſupra mortalem conditionem poſitus ſe uenditet: confeſtim'que cum & ipſi ſuas uirgas proieciſſent, in dracones ſunt uerſæ. Tum Moyſes nihil his motus, ne ipſe quidem, inquit ſapientiam atque artem contemno Aegyptiorum, attamen quæ ego operor, tanto præſtantiora eſſe aio, quàm iſtorum magiam quanto interuallo res diuinæ humanas poſt ſe relinquũt. iamq; manifeſtè declarabo non eſſe hæc pręſtigias ueritatis ſpecie parum cautis imponentes, ſed ipſiſsimam Dei uirtutem, argumentum omnipotentis illius uoluntatis apud incredulos futuram: & cũ dicto uirgam in terram mittit, iubens ut fiat draco: quæ mox dicto parens, Aegyptiorum uirgas, quæ dracones uidebantur, circumiens omnes ad unã deuorauit. ac mox in priſtinã ſpeciẽ reuerſam Moyſes rurſum ſuſtulit. Rex autem ad indignationem magis quàm admirationem hoc facto commotus & illum nihil ſua aduerſum Aegyptios ſapientia & calliditate profecturum fatus, mandat operarum exactori, qui Hebræis erat præpoſitus, ut de labore nihil eis remittat, ſed grauioribus etiam quàm antè operum difficultatibus premat. Et ille prius paleas eis ad lateres fingẽdos præbere ſolitus, poſt hac id facere deſijt: ſed interdiu detentos in opere, noctu ad comportandas paleas dimmittebat, priſtini laboris onus conduplicans. Moyſes autẽ neq; minis regis à propoſito deterrebatur, neq; ſuorum querelis ut à cœpto deſiſteret, flectebatur: ſed obfirmato contra utrunq; animo, in hoc totus erat, ut ſuos in libertatem reſtitueret. Itaq; denuò regem accedit, ſuadens ut dimittat Hebræos in Sinam montem, illic Deo ſacrificaturos (hoc enim ipſum iuſsiſſe) nec quicquam eius uolũtati reſiſtat, ſed eius fauorẽ plurimi faciens, diſceſſum eis concedat, ne fortè ſi prohibuerit, ea ipſe ſibi inſciens mala conflet, quibus dignus ſit qui Dei iuſsis contraueniat. Nam omnibus ex rebus calamitates eos comprehendere, qui diuinam iram in ſe prouocauerint: & tum terrã tũ aerem illis infeſtũ exiſtere, tum procreationẽ filiorũ parũ ſecundũ naturã procedere, elemẽtis etiã ad uindicandũ in eos concitatis. atq; hęc mala nõ poſſe euitare Aegyptios, præter Hebræi populi ex eorũ finib. diſceſſum ipſis inuitis. Rege uerò nihil faciẽte uerba Moyſis, neq; uel tãtillũ curãte grauiſsima mala in Aegyptios incubuerũt: quæ ſingulatim recẽſebo tũ

Moyſes Aegypti regem adit. Exod. 5. 7.

Pharao Hebræos dimittere recuſat.

Moyſis & Aegyptiorum magorum oſtenta apud Pharaonem.

Exodi 8.

Moyſes Pharaonem denuò adit.

propter eorum nouitatē, tum quia uult oſtendere Moyſes nihil ſe mentitū fuiſſe eorū quæ illis prędixit. poſtremò quia hominū intereſt talia cognoſcere, quo magis ea caueant, quibus iritatus Deus ad infligendas pœnas cōmoueri ſolet. Primum amnis ſanguineis fluentis prolabens, ad potus inopiam eos redegit, cum præterea nullum fontē haberent. nec coloris tantum id erat uitium, ſed ſi quis guſtaret, acri dolore corripiebatur: erátque talis Ægyptijs, Hebræis uerò dulcis ac potabilis, & omnino priſtinam naturam retinens. quo miraculo rex inops conſilij, timens incolumitati gentis, permiſit Hebræos abire. Cumq; malū ceſſaſſet, rurſum ad priſtinam mentem redijt, ſententiā ſuam reuocans. Deus aūt motus hoīs iniquitate, qui nec à periculo liberatus uellet ſapere, aliā plagam Aegypto infligit. Ranarū uis immēſa terram eorū populabatur, refertus erat & fluuius, ut aqua inde nō niſi ſanie harum uitiata hauriri poſſet, immorientibus illis & imputreſcentibus. plena erat & terra limo, ex quo enaſcebantur, rurſuſq; in eundem reſoluebantur: quin & domeſticum uictum fœdabant in eſculentis atq; poculētis repertæ: & in cubilibus quoq; paſsim oberrantes: ita ut omnia fœterent putore è ranis mortuis exhalante infecta. Hīs malis cum exagitarentur Aegyptij, rex iubet Moyſen cum Hebræis abire: & cumprimum hoc dixit, euanuerunt ranę, terraq; ſimul & flumē in priſtinam naturam ſunt reſtituta. Vix dum hoc malum ceſſauerat, cum Pharaothes denuò mutatus, cauſæ oblitus retinere populum cœpit: & quaſi pluriū etiam afflictionum naturas experiri uellet, negabat exitum quem prius cōceſſerat timore magis compulſus, quàm prudentia. Rurſum igitur Deus alia clade in hominem fraudulentum uindicat. pedunculorum enim magna uis è corporibus Aegyptiorum ſcatebat, à quibus mali malè perdebantur, neq; lauacris neq; medicamentorum inunctionibus extinguere eos ualentes. Qua noua peſte turbatus rex, & nō magis ipſo periculo quàm eius fœditate ac turpitudine territus, nequam cum eſſet, ægrè dimidiata ex parte reſipuit. Hebræis enim exire permiſsis, ac mox malo ceſſante, liberos & uxores reditus obſides ab eis exigebat. quo facto magis etiā Deū exaſperat, putans ſe prouidentiā eius circumuenire poſſe, quaſi Moyſes & nō potius Deus pœnas de Aegyptijs Hebræorū oppreſſoribus ſumeret. Varias ergo & multiformes beſtiolarū ſpecies immittit, quales nemo ante eā diē unquā uiderat, tāta copia ut tota regio malo hoc repleretur: præquarum frequentia & homines plurimi extinguebantur, & terra nullo pacto coli poterat: & qui præſentaneum exitium euadebant, infecti tamen earum ueneno à morbis corripiebantur. Rege uerò ne tum quidē reſipiſcente ut uoluntati diuinæ cederet, ſed mulieres quidem cum uiris dimittente, pueros uerò retinere uolente, non defuerunt Deo uariæ priorib. etiam grauiores pœnæ, quib. ob regis malicią in uniuerſam gentē ſeuerè animaduerteret: ſed exulceratis intus in cute corporibus miſerabilem in modū non mediocris numerus abſumebatur. Et cum ne ſic quidem rex reſipiſceret, grādo nunquam antè in Ægyptio cœlo uiſa, tunc uerò maior quàm apud alios hyberno tēpore, aut in ſeptentrionali regione, uere iam adulto ſupernè ruens eorum fructus contriuit: & ſi quid intactum grando reliquit, nubes locuſta-

Exo.7. Aqua in ſanguinem cōuertitur.

Exo.8.9. Ranis infeſtatur Aegyptus.

Pedunculis infeſtatur Aegyptus.

Inſectis infeſtatur Aegyptus.

Vlceribus & grandine infeſtatur Aegyptus.

rum

rum ſuperuenientes ita abſumpſerũt,ut fructuum colligendorũ ſpes Aegyptijs omnino ſit adempta. Quòd ſi rex ſtultus tantum, & non etiam malus fuiſſet,poterat uel iam dictis cladibus admonitus reſipiſcere, ut tandem de aliquo tot malorum remedio cogitare inciperet. At Pharaothes tametſi nõ ita inſaniebat ut cauſam non intelligeret,tamẽ tanta malicia pectus eius obſederat,ut adduci nullo modo poſſet,quin Deo quaſi per contentionem repugnare,& in publica commoda ſciens uolensq; peccare pergeret: itaq; tãdẽ Hebræis pueros etiã unà cum mulieribꝰ concedit,ſed iuſsis ut pecora ſua Aegyptijs tanquã prædam relinquerent, eo quòd ex ipſorum bonis nihil poſt tot calamitates ſupereſſet. Moyſe uerò negante æquum poſtulari, alio qui non habituros unde ſacrificarent,atq; hac controuerſia diutius durãte tam denſæ tenebræ omnisq; luminis expertes Aegyptijs ſunt circumfuſæ, ut proſpectu in uniuerſum priuati miſerabiliter abſumerentur: illo quoq; metu imminente,ne fortè penitùs ab ea caligine abſorberentur. deinde his diſcuſsis poſt tres dies ac totidem noctes,cũ nondũ flecteretur Pharaothes ut liberũ exitũ permitteret,his uerbis eũ Moyſes aggreditur: Quouſq; repugnabis Dei uolũtati,qui omnino uult ac iubet Hebræos dimitti, nec eſt aliud præter hoc remediũ aduerſus mala quibus affligimini. Rex uerò iratè ferens illã uocẽ,minatus eſt eũ capite plectendũ,ſi poſthac de hac re moleſtus eſſe pergeret. Reſpondit Moyſes,ſe nõ amplius hac de cauſa uerba facturum,ſed ipſum cum optimatibus Aegyptijs ultrò Hebrẽos rogaturum, ut inde proficiſcantur: atq; his dictis abijt. Deus aũt cum decreuiſſet adhuc una plaga ictos Aegyptios cogere ad dimittendos Hebræos,iuſsit Moyſen edicere populo,ut paratũ habeant ſacrificium: præparatũ tertia decima Xãthici mẽſis in quartãdecimã,qui apud Aegyptios Pharmuthi uocatur, idẽ Hebrẽis Niſan,& Macedonib. Xãthicus:utq; ipſe Hebrẽos educat omnia ſua ſecũ portãtes. Ille uerò inſtructos prius ad profectionẽ, & in cognationes diſtributos in uno loco continebat. Vbi uerò uenit quartadecima, oẽs ad exitũ animati ſacrificãbãt,& ſanguine domos luſtrabãt, aſperſas hyſſopi thyrſis,& peracta cœna, reliqas carniũ exuſſerunt,tanquã exituri. unde nũc quoq; ſolẽne manet nobis idẽ ſacrificiũ, quã feſtiuitatẽ uocamꝰ Paſcha. id tranſitũ ſignificat,eo q; Deus illa die prẽteritis illẽſis Hebræis Aegyptios morbo percuſsit. nã peſtis illa nocte abſumpſit primogẽnita Agyptiorũ, ut agminatim ad regiã cõcurreretur à proximis uociferantib. nõ amplius detinẽdos Hebrẽos. Tũ rex accito Moyſe,mãdat ut abeãt,ratus poſt eorũ exitũ regionẽ ceſſantibus calamitatib. ſub leuãdã. donis etiã Hebrẽos honorabãt: alij quo celerius diſcederẽt, alij propter uicinitatis cõſuetudinẽ: atq; hoc pacto exitũ eſt,flẽtib. Aegyptijs,& pœnitẽtib. ob prẽteritã malã tractationẽ. Iter aut faciebãt per Latopolim tũc deſertã: Babylõ ẽm pòſt eo loco eſt cõdita, Cãbyſe Aegyptũ uaſtãte. Cumq; abeuntes iter ſtrenuè cõtinuarẽt,3 die peruenerũt Beelſephõtẽ ad rubrũ mare ſitã. cũq; nihil per uiã inuenirẽt propter ſolitudinẽ,macerata farina,& modico calore in panis ſpeciẽ ſolidata ſe ſuſtẽtabãt: quo uictu per triginta dies ſunt uſi. neq;.n. plus cõmeatus Aegypto extulerãt, atq; eũ ipſum parcè diſpenſabant ad neceſsitatẽ magis quàm ad ſatietatem. quapropter in memoriam eius inopiæ feſta per octo dies

Locuſtis infeſtatur Aegyptus.

Tenebris infeſtatur Aegyptus.

Exo. 10. 11. 12.

Paſche inſtitutio.

Iſraelitarũ ex Aegypto migratio.

celebramus, quos uocamus azymorum. cæterùm multitudo migrantium unà cum liberis & uxoribus uix erat numerabilis, qui uerò militarẽ ætatem habebant, ſexcentorum milium numerum explebant.

Quomodo Moyſe duce Aegyptum reliquerunt. Cap. VI.

Exo.12. RELIQVERVNT aũt Aegyptũ menſe Xanthico, luna quintadecima, anno quadringẽteſimo trigeſimo, poſtq; Abramus pater noſter in Chananæam uenit: & poſt Iacobi migrationẽ in Aegyptũ anno ducenteſimo decimoquinto. Moyſes uerò annũ tũc agebat octuageſimũ, & frater eius Aaron triennio erat maior. deferebant etiã ſecũ oſſa Ioſephi, ita ut filijs ſuis mandauerat. Aegyptios aũt pœnituit q; Hebræos dimiſiſſent: cumq; rex hanc rẽ ægrè ferret, totũ præſtigijs Moyſis imputãs, decretũ eſt ut in eos irruerent: & correptis armis reliquoq; apparatu perſequebãtur, retracturi ſi poſſent aſſequi. nõ enim timendũ ne Deus offendatur, cũ iam ſemel exitus illis ſit cõceſſus. ſperabant etiã facilè ſe in poteſtatẽ redacturos inermes, & de uia laſſos. itaq; obuiũ quemq; rogantes quà tenderent, raptim inſequebantur, tametſi per uiam difficilẽ nõ ſolùm exercitibus, ſed ſingulis quoq; uiatoribus. Moyſes aũt hàc Hebræos ideo duxit, ut ſi Aegyptij mutata ſententia perſequi eos uellent, pœnas maliciæ uiolatiq; pacti perſoluerent: néue Palæſtini, quos ob ueterẽ ſimultatem infenſos habebat, de hac profectione certiores fieri poſſent. eſt enim illorum regio Aegypto contermina. quapropter omiſſa uia quæ in Palæſtinã ducit, per deſertũ uia diſpendioſa ac difficili uoluit Chananæã inuadere: obiterq; iuxta Dei mandata in montẽ Sina populum ſacrificaturũ adducere. ſed eos aſſecuta Aegyptiorũ multitudo circumfuſa in arctũ eos compellit. aderant enim ſexcenti currus cum equitũ quinquaginta milibus, & ducẽta milia ſcutatorũ peditum. hi uias oẽs obſederãt, quibus effugiũ Hebræis patêre poterat, inter rupes & mare cõcluſis, quo loco mons præ aſpretis inuius ad littus uſq; procurrit. atq; ita ne fugę quidẽ ſpe relicta Hebręos mare inter & montẽ obſidione premebãt, oppoſitis armatis quà exitus in cãpos aperiebatur. in hac locorũ iniquitate concluſi, cũ nec obſidionem præ cõmeatus inopia tolerare, nec exitũ ad fugã inuenire poſſent, nec arma adeſſent, etiãſi maximè pugnare cuperẽt, nihil ſupereſſe uidebãt, niſi ut ultrò facta deditione ſaluti cõſulerent: quo factũ eſt ut Moyſen incuſarẽt, obliti omniũ prodigiorum quib. libertatẽ eis Deus conciliauerat: minimũq; aberat quin propheta lapidato, contemptiſq; per incredulitatẽ ſalutis pollicitationib. deditione in priſtinã ſeruitutẽ redirẽt. nam & lamentis mulierũ ac puerorũ exaſperabantur, nihil niſi perniciẽ expectãtium, cũ eſſent rupib. & mari & armatis circũcirca cincti, nec ulla ſpes effugij relinqueretur. Moyſes aũt efferata licet contra ſe turba nulli ſuccũbẽs difficultati non ceſſabat eis proſpicere, Deo fretus, quem poſt tot libertatis præſagia probabile non erant permiſſurum ut aut delerẽtur, aut in poteſtatem inimicorum relaberentur: cunq; medius in cõcione cõſtitiſſet, ſic ad eos uerba fecit: Si homo aliquis res ueſtras bene ac prudenter hactenus adminiſtraſſet, oportebat & in poſterum ſimilem eius curam & diligentiam expectare: nunc poſtquam Deus ipſe guberuandos uos ſuſcepit, quantę inſaniæ fuerit eius opem non ſperare, qui per me ultrò uobis ne quidem expectan-

XIIII. *Aegyptij Iſraelitas perſequuntur.*

Moyſes Iſraeli tas animat.

tibus

tibus pręſtitit, quicquid ad ueſtrã ſalutẽ ac libertatẽ cõferre uidebatur, imò hæc ipſa difficultas & anguſtia magis uos ad ſperandũ accendere debuerat. ipſe enim uos in arctum hunc locum concludi uoluit, ut ex tanta neceſsitate præter ueſtram æquè ac hoſtium opinionem ſeruaret, atq; in hunc modum declararet, nõ ſolũ potentiã ſuã, ſed fauorẽ etiã quo uos perpetuò proſequitur. nõ enim in paruis rebus Deus propitius auxiliũ afferre ſolet, ſed tũ potiſsimũ, quãdo ſpei ſupereſt minimũ. ergo huius ope freti, qui poteſt & ex paruis magna facere, & tantorũ potẽtiã debilẽ reddere, ne terreamini Aegyptiorũ apparatu, neq; propter fugã mari à tergo & mõtib. impeditã animũ deſpõdete. poteſt em̃ deus ſi uult & hos in planiciẽ, & mare in terrã uertere.

Quomodo mare ſciſſum Hebræis Aegyptios fugientibus uiam aperuit. Cap. VII.

HAEC effatus ad mare eos Aegyptijs ſpectãtib. ducebat. Habẽtes enim eos ſub oculis, q; eſſent perſequendo defatigati, pugnã in ſequentẽ diẽ differre cnnſultius putabant. ut uerò ad extremum litus uẽtum eſt, tum Moyſes ſumpta uirga Deum in auxilium ſupplex inuocat, dicens: Tu Domine ſcis ipſe q; nec uiribus nec artibus humanis ullum hinc nobis patet effugium: ſupereſt ut ipſe ſalutem huic populo expedias, qui Aegypto relicta huc eſt delatus, tuam uoluntatẽ tuaḿq; fidem ſecutus. ad te ſolum omni alia ſpe, omni cõſilio, deſtitui confugimus: ad tuam tantũ prouidentiam reſpicimus, quæ ſola nos iratis Aegyptijs eripere poteſt. ſuc curre igitur properè, & potentiam tuam exere, & populum iam conclamatæ ſalutis ad fiduciam & ſpem excita. Iam non aliena, ſed tua ſunt, quę nobis imperuia ſunt: tuũ eſt Domine mare, tuus & mõs qui nos claudit: & hic poteſt te iubente aperiri, & illud in terram uerti. poſſumus & per aerem ſublimes effugere, ſi ita nos ſeruari tibi placeat. Hæc precatus, mare uirga percutit: quo ictu repentè ſciſſum, & retrorſum ſe recipiens, nudũ ſolum Hebręis ad uiam & fugam relinquit. Moyſes autem uidẽs adeſſe Deum, & mare de ſuo ſolo ceſsiſſe, primus eo intrat, & hortatur Hebræos ut ſequantur per uiam diuinitùs datam, & læti præſentium hoſtium periculo, gratias agant ob tam incredibilem ſalutis rationem tam ſubitò exortam. illis uerò impigrè ſubſequentibus, nimirum diuina ope fretis, Aegyptij primùm inſanire eos putabant, in manifeſtam perniciem ruentes. poſtquam uerò uiderunt eos longè proceſsiſſe, & impunè abſque omni impedimento iter facere, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſi tutum per mare iter habituri: & præmiſsis equitibus à littore deſcendebant: iaḿq; in aduerſum littus euaſerant Hebræi, hoſtibus à tergo relictis, & in ſe armandis tempus terentibus: ſed cum incolumes illos terram tenere uiderent, audaciores redditi ſibi quoque eundem euentum pollicebantur. Verùm fefellit eos hæc opinio, neſcientes non quorumuis talem uiam eſſe, ſed Hebræorum tantùm, & fugientibus tantùm ad ſalutem patêre, non hoſtibus qui eos perdendi animo inſectarentur. Ergo cum iam uniuerſus Aegyptiorum exercitus introgreſſus eſſet, refunditur iterum mare, & Aegyptios fluctibus inuoluit, uentis etiam eodem impellentibus: acceſſerunt & imbres de cœlo, & aſpera tonitrua fulguribus antemicantibus: fulmina quoq; deferebantur, & nihil omnino deerat eorũ quæ ab irato Deo hominibus ad pernicięm immitti

Moyſes Deum implorat.

Hebræi per uiã tranſeunt.

Aegyptij mari obruuntur.

ſolent: nam & nox eos caliginoſa ac tenebroſa comprehendit. atq; ita totus ille exercitus eſt deletus, ut ne nuncius quidem cladis domũ reuerteretur. Hebræi uerò uix ſui cõpotes erant præ gaudio ex tam inopinata ſalute con cepto, accedente huc etiam hoſtium interitu, quo maior eſſet libertatis ſecu ritas, nemine ſuperſtite qui eos in ſeruitutẽ uindicare cuperet, & Deo tam preſens illis auxilium ſubmittente. quapropter tum ſua ſalute, tum inimico rum ſupplicio læti magis quàm ulli antehac homines in hymnis & hilarita te totam noctem exegerunt: & Moyſes carmẽ laudes Dei, & ob preſentem fauorem gratiarum actiones continens, hexametro uerſu compoſuit. Hæc ego ut in ſacris codicibus inueni, ita ſigillatim conſcripſi. Nemo autem mi rari debet tanquam incredibilia, ſi priſcis hominibus, & ad maliciam etiam tũ rudibus, de ſalute periclitãtib. uia per mare patuit, ſiue Dei uolũtate, ſiue naturæ ſpõte, cũ & Alexandro Macedoniæ regi, qui non ita pridẽ fuit, ceſſe rit Pamphyliũ pelagus: & aliam uiam non habenti illac iter aperuerit, cum Deus eius opera ad deſtruẽdum Perſarum imperiũ uti decreuiſſet: id quod omnes confitentur, qui res geſtas illius regis ſcripto prodiderunt. Sed de his, ut cuiq; libet, ita ſentiat. Poſtera uerò die, cum æſtus & uentus arma Ægyptiorum in littus expuliſſet, in quo tum Hebræi caſtra poſuerant, Moſes id quoq; diuina prouidentia factũ interpretatus, ne poſthac inermes eſſent, collecta Hebræis diſtribuit: atque ad Sina montem duxit, ſacrificaturus ibi Deo, & munera pro ſalute populi oblaturus, quemadmodum ei etiam prædictum fuerat.

Hebræi Deum carmine collaudant.

Exo.15.

Exo.8.9.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER TERTIVS.

Quomodo Moyſes populum ex Aegypto in Sina montem eduxit. Cap. I.

HEBRAEOS ſalutem ſic ex inſperato conſecutos grauiter rurſum uexabat, cum in Sinam montem ducerentur, regio prorſum deſerta, & difficilis propter ciborum & aquarum extremam inopiam, & ne brutis quidem alendis, nedum hominibus, idonea. erat enim tota ſqualida, & nihil omnino humoris habens, unde fructus prouenire ſolent. talem aũt uiam neceſſario ſunt ingreſſi, cum aliam non poſſent: deferebãtq; ſecũ aquã, priuſquam deſertũ intrarent hauſtam, duce ita præmonente: qua abſumpta, puteos magno labore propter duriciẽ terræ fodientes aquabantur: ac quam inueniebant, ea amara, & quę potari non poſſet, erat, & inſuper parua copia. In hunc modum iter facientes perueniunt prima ueſpera in locum quendã, cui propter aquas uitioſas nomẽ fecerũt Mar, amarorẽ uocabulo ſignificante: ibiq; laſsis de uia, & cõmeatu quoq; iam abſumpto, inopiam ſentire incipientibus, diuertere placuit. Inuitabat ad manendum puteus fortè repertus: qui tametſi tantis copijs non poſſet ſufficere, nonnihil tamen ſolatij propter naturam regionis præbebat. audiebant enim nihil aquę in progreſſu ſe inuenturos. Hęc ipſa quoq;

Mar locus. Exo.15

quoq; amara fuit,& nulli potabilis,non homini ſolum, ſed ne iumento quidem. Moyſes autem uidens eis animum cecidiſſe, nec habens quod diceret (non enim erat res cum hoſte quẽ uirtute repellere poſſet,ſed & uiri & mulierum ac puerorum imbecillior multitudo,quàm ut difficultatem illam ferre poſſet, peribat)ægrè expediebat conſilium,populi miſeriã ad proprium infortunium referens. ad hunc unum enim concurrebant,mulierculæ infantibus opem implorantes,uiri uerò mulieribus, ne ſe deſpiceret, utq; ſalutis remedium aliquod quereret. Ad preces igitur uerſus, orat ut Deus mutata aqua ex uitioſa potabilem reddat: quo annuente hanc gratiam, arripit fruſtum ligni fortè ibi iacens, & medium per longitudinem ſciſſum in puteum mittens,docet Hebræos Deum exauditis precibus pollicitum daturum ſe aquam deſiderantibus,ſi gnauiter iuſſa peragerẽt. Quibus rogãtibus quid facto opus ſit ut aqua mutetur,iubet robuſtiſsimũ quemq; certatim puteũ exhaurire,dicẽs, Maiore parte euacuata,reliquum potabile fore. quo facto, aqua agitatione continua purior reddita,potum iam non aſpernandũ multitudini exhibuit. Hinc caſtris motis,peruenerunt in ſyluam, ut primo aſpectu è longinquo uidebatur,non malam,ferebat enim palmas. ut uerò propius eſt uentum,fefellit eorum expectationem. palmæ enim non plures erãt quàm ſeptuaginta,cæq; non admodum proceræ,propter loci ariditatẽ. nãne à fontibus quidem rigabantur,qui duodecim eo loco erant,ſed nõ ita largi,ut emiſsis riuulis humiditatem terræ ſubminiſtrarent. quare ad egerendam harenam uerſi in nullas uenas incidere poterant: & ſi quid modicũ diſtillaret,foſsione turbatum inutile ad potũ reddebatur. Arbores quoq; nõ multum fructum ferebant,propter eandem aquarum inopiam. quamobrẽ exortũ eſt murmur multitudinis contra ductorẽ,omnem miſeriæ ſuæ cauſam in unum illum conferentis. triginta enim dierum itinere confecto, commeatũ omnem quẽ ſecum extulerant iam abſumptum deſiderabant,& cum nihil alimentorũ in terra deſerta inuenirent, minimum à deſperatione aberãt: atq; ita præſente egeſtate præteritorũ tam Dei quàm Moyſis beneficiorum memoriã excutiente,in iram cõcitati uidebantur,iamiam correptis ſaxis in imperatorẽ ſuum inuaſuri,autorẽ interius ſibi clamitantes. at ille irritatã multitudinẽ, & tam acriter in ſe concitatã animaduertens, fretus Deo & conſcientia rei bona fide adminiſtratæ,prodit in medios uociferantes & ſaxa intentantes. cumq; ſingularem quandam gratiam in uultu præferret, popularíq; facundia cum primis polleret,exorſus eſt irã eorũ mitigare, obſecrans ne in præſentẽ neceſsitatẽ intenti præteritorũ beneficiorum memoriam abijcerent: neue ob difficultatẽ tunc prementem animo Dei gratiã ac dona deponerẽt,quibus toties præter opinionẽ cumulati fuiſſent,nũc quoque expectarent eum bonũ exitum procuraturũ,quem ueriſimile ſit ad probandam eorum fortitudinem,patientiã & gratitudinem,utq; appareat preterita ne an præſentia plus apud eos poſsint, hãc rerum anguſtiã immiſiſſe. cauendũ igitur ne ob intolerantiã atq; ingratitudinẽ diuino fauore indigni deprehendantur,qui & uoluntatẽ Dei,quã ſecuti Aegyptũ reliquiſſent,cõtẽnant, & ſe miniſtrũ eius odijs perſequãtur,præſertim cũ hactenus in nullo eorũ quę Dei iuſſu uel dixiſſet,uel fieri iuſsiſſet,deceptos ſe queri poſsint.

Aqua dulceſcit

Septuaginta palmæ.

Exod.16.

Moyſes Hebræorũ aduerſum ſe iram mitigat.

Enu-

Enumerat deinde ſingillatim,quomodo perierint Aegyptij dum eos contra Dei uoluntatem detinere conarẽtur: quomodo idem flumen illis quidẽ cruentũ & ad potum inutile,ipſis uerò dulce fuerit ac potabile. quomodo item longiſsimè refluo mari locum eis & uiam ad effugiũ cedente, ipſi quidem per eam euadentes ſalutem ſint conſecuti, inimicos uerò deletos inſpectauerint:& quomodo in eam uſq; diem inermes,Deo præbente armorum quoq; copiam ſibi comparauerint: tum quoties ex ipſis interitus faucibus eos prẽter omnium opinionem incolumes Deus eripuerit,qui cum ſemper ſit omnipotens,ne tum quidem de ipſius prouidẽtia deſperandum. Quamobrem ẽquo animo ferenda omnia,cogitandumq;, nõ eſſe ſerum auxilium, quantumuis differatur, quod rebus adhuc integris accipitur: & ſic exiſtimandum,nõ neglecta cunctari Deum, ſed fortitudinem explorari ac libertatis amorem,ut uideat utrum eius cupidine,& ciborum & aquarum inopiam ſuſtinere ualeant, an potius more pecudum dominis in ſuum uſum paſcentibus ſeruire malint.Se quidem non tam ſibi priuatim timere, cui cæſo iniuſtè nihil mali accidere poſsit,quàm ipſorum incolumitati,ſi per iſtam lapidationem Deũ damnare uideantur.His uerbis furentes ad ſaniorẽ mentẽ reduxit, & iam ad facinus armatis ſaxa de manibus excuſsit. ſed quoniã intelligebat non de nihilo concitatos, ad preces & ſupplicationes confugit: & cõſcenſa quadam ſpecula, opem Dei rebus per inopiam afflictis deposcebat,in cuius ſolius manibus ſalus populi repoſita eſſet: utq; propitius ueniam daret populo duris rebus exaſperato, & propter hoc more humano ab officio decedenti. Deus uerò curæ ſibi populum fore pollicetur, & opem quam peterent affuturam. His auditis,Moyſes deſcendit ad multitudinem: illi uerò animaduertentes promiſsionibus diuinis lætum,& ipſi poſito mœrore uultus hilares ſumpſerunt.tum ille ſtans in medio concionis,ait ſe præſenti neceſsitati à Deo remedium afferre, nec ita multo pòſt magna uis coturnicum,quod genus auium præ cæteris Arabicus ſinus alit, ſuperato interiacente mari longo uolatu feſſarum,qui alioquin etiam non eſt ſublimis, in Hebræos defertur.Illi uerò cibos diuinitùs oblatos certatim comprehendentes,remedium inopiæ quærebant:& Moyſes rurſum ad ſupplicationes uertitur,ob auxilium à Deo promiſſum ſimul atq; exhibitum: qui ad hunc modum paſtis,alia mox alimenta demiſit. nam interim dum Moyſes precabundus palmas attollit,ros de cœlo delabitur:qui cũ manibus eius hærens cõcreuiſſet, ſuſpicatus ille hãc quoq; alimoniã à Deo demitti,deguſtat: lætusq; re cõperta,tubã ignarã & putantẽ hyberna tempeſtate ningere, monet opinione falli,nec uulgarẽ rorẽ de cœlo deſcendere, ſed alimoniã, quæ ope alia deſtitutos periculo famis eximeret: ac mox præguſtatũ offert, ut experti crederẽt.Illi uerò ad eius exemplũ nouo cibo læti fruebant, qui ſuauitate ad mellis dulcedinẽ accedebat,aſpectu uerò ad aromatis ſimilitudinẽ quod bdelliũ dicit,magnitudine coriandri ſemini ſimilis:eumq; pro ſe qſq; certatim colligebãt. ſed mox edicto admonentur,ut ex æquo aſſaronis menſurã quotidie colligerẽt: nõ enim defore hoc cibi genus. quod eò factũ eſt, ne infirmioribus deeſſet, dum robuſtiores per auariciã plus ſatis colligerẽt. Quòd ſi quis cõtempto edicto,ultra præſcriptũ modũ collegiſſet,plus defa-

Coturnicos Hebræis Deus immittit.

Manna.

tigatus

tigatus nihilo plus habebat q̄ cæteri. nã nihilo plus assarone inueniebãt. Si quid uerò sequẽti die supererat, inutile reddebatur, amaritudine ac uermibus corruptũ: adeò diuinus & incredibilis erat hic cibus: supplet aũt incolis cæterorũ penuriã. Quin & nostris tẽporibus tota ea regio genere hoc compluitur, quemadmodũ olim in Moysis gratiã Deus id alimentum demisit. hoc Hebræi manna uocant. nam hæc uox man in nostra uernacula est percõtatiua, quid hoc est interrogans. atq; ita perpetuũ gaudiũ ac securitatem per hunc cibũ sunt adepti, quo per annos XL. deinceps sunt sustẽtati: tantũ enim tẽporis in deserto hæserunt. Sed ex loco in quo hęc primũ cõtigerunt castris motis, postq; in Raphidim peruenerunt extrema iam siti laborabatur: eò q; & præcedentibus diebus raros fontes inuenire datũ est, & tunc in regionẽ omnino aquis carentẽ inciderunt. Rursum igitur Moysi irascebantur. ille uerò declinato aliquantisper turbæ furore, ad deprecandum uertitur, rogans ut qui cibum in egestate dederat, nunc potum quoq; in extrema necessitate largiretur tantum non siti deficientibus, quando quidem solus cibus in hoc rerũ statu nihil proderat. Deus uerò nihil cunctatus, promittit Moysi daturũ se fontẽ & aquarum abundantiam unde minimè sperarent: iubetq; ut uirga feriens petram in cõspectu sitam, inde peteret ea quæ desiderabãt. uelle se ut per ocium & absq; labore potum adipiscãtur. His acceptis à Deo, Moyses reuertitur ad populũ præstolantem, & intentis oculis se spectantem. iam enim uidebant à specula descendentem. qui postquã reuersus est, ait Deum eos ex hac etiã necessitate liberaturũ, & insperato modo salutẽ largiturum, fluuio de petra illa prorumpente. Quo audito territis, si lassitudine ac siti enectis petra esset excidenda, Moyses ferit eã uirga, quæ euestigiò dehiscens aquam euomuit copiosissimam simul ac limpidissimam. illi uerò inopinato spectaculo attoniti, uel aspectu ipso siti leuabantur: moxq; magna cum uoluptate bibebant, q; esset dulcis, & qualẽ diuinitùs datã esse conueniebat. Quapropter & Moysen plurimi faciebant, quẽ Deo tam charum uiderent, & Deo pro accepto beneficio quas poterãt per sacrificia gratias referebant. Testantur aũt sacræ literæ in templo dedicatæ, quòd Deus Moysi prædixerit, sic petram ex se aquam profluentem esse edituram.

Exo. 17.

Moyses aquã elicit ex petra.

De Amalecitarum & sociorum clade, & præda quæ Israelitis inde obtigit. Cap. II.

HEBRAEORVM aũt fama iam longè lateq; diuulgata, rumoribusq; de his per omnes gẽtes circũquaq; sparsis, nõ mediocris metus accolas eius regionis occupauit: & missis ultrò citroq; legationibus adhortabantur se inuicem, ut aut arcerent, aut delerent etiam, si possent, homines. Præcipui uerò huius expeditionis instigatores erant qui Gobolitidem regionem & urbem Petram incolunt, uocanturq; Amalecitę, inter eas gentes pugnacissimi. horũ reges & se inuicẽ & finitimos ad Hebraicũ bellũ cõcitabãt, externũ exercitum, Aegyptiorũ fugitiuos, pernicię sibi struere dictitantes: quos nõ oportere cõtemni, sed priusquã uires eorũ augeantur, uberem aliquam regionem adeptæ, & fiducia ex ipsorũ cessatione concepta, priores bellũ aggrediantur, tutò posse opprimi: consultiusq; esse in deserto eorum conatus ulcisci, q; expectare dum urbibus bonis ac opulẽtis potiantur. Hoc enim esse prudentius, initijs aduersariorum potentię quàm primũ

11. Exo. 17.

Amalecitæ ad bellum se præparant aduersus Hebræos.

obstare

obſtare, quàm iam prouectam creſcere prohibere. hoc enim qui faciãt, eos uideri nimiæ aduerſariorum potentiæ inuidere: illos nullum aduerſarijs cõtra ſe occaſionem permittere. Poſt huiuſmodi legationes decretum eſt communi conſilio, ut Hebræos adorti prælio repellere conentur. Nihil tum minus expectabat Moyſes quàm motum aliquem incolarum: ergo cum uideret trepidare ac tumultuari populum, cui de improuiſo & imparato cũ inſtructiſsimo hoſte confligendum erat: hortatur ut Dei ſententia freti, cuius auſpicijs libertatem ſeruituti prætuliſſent, nihil aliud quàm uictoriam cogitarent: néue reputarent quòd armis, pecunijs, commeatu & alijs huiuſmodi præſidijs, quibus freti bellare ſoleant homines, ſint inferiores: ſed cum Deum pro ſe contra hoſtes ſtantem habeant, tales animos conciperent, ac ſi humanis etiam opibus eſſent ſuperiores. Aduerſariorum autem uires cogitarent eſſe exiguas, inermes, infirmas, quippe qui non talibus ad uictoriam eſſent inſtructi, qualibus ipſi Hebræi, uolente Deo. Scire autem eos quantus ſit hic adiutor, expertos & in multis, & in grauioribus bello. Hoc enim geri aduerſus homines: ſed quæ illis inexplicabiles fuerint difficultates aduerſus famẽ & ſitim, aduerſus montes & mare, nulla patente ad fugam uia, has eis propitio Deo fuiſſe ſuperatas. nunc tanto magis ad uictoriã aſpirandum, quòd poſt hanc nihil ſint deſideraturi eorum quæ ad humaniorem uictum pertinere uidentur. Talibus dictis animato populo, conuocatiſq; tribunis & optimatibus, uniuerſos & ſingulos hortatur: iuniores quidem, ut grandiorum dicto audiant, hos uerò, ut imperatori pareant. At illi periculũ contemnentes, & conflictus cupidi, ſperabant hanc pugnam miſeriæ finem allaturam, & ultro Moyſen rogabant, ut ſe cõfeſtim in hoſtem duceret, neue intempeſtiua cunctatione alacritatẽ militum hebetaret. Tum ille, ſelectis e reliqua multitudine ad pugnam idoneis, Ieſum præficit Naueci filium, è tribu Ephræmitide, uirum manu ac conſilio iuxtà promptum, & dicendi peritiſsimum, & pietate inſignem, & à Moyſe præceptore hac parte nondegenerantem. aliquot etiam cohortes ita diſponit, ne ab aquatione intercludi poſsit, plures etiam ad præſidium caſtrorum & imbellis multitudinis relinquit. Per noctem deinde totam ad prælium ſe expediunt, & armis ſimul ac corporibus curatis, intenti ſignum claſsico per Moyſen dari expectant: qui & ipſe pernox Ieſum de inſtruendis ordinibus docebat: appetẽte uerò iam die, protinus hortatur ducem, ut ſpei de ſe conceptæ reſpondere ſtudeat, & re feliciter geſta exiſtimationem ſibi apud milites comparare. ſimiliter Hebræorum optimum quenque priuatim, ac mox omnes armatos uerbis ad fortitudinẽ accẽdit: atq; ita inſtructos & animatos Ieſu & Deo committit, ipſe montem aſcendit. Iamq; ad manus uentum erat, pugnabaturq; ſtrenuè, nec adhortationes mutuæ deerant: & quandiu Moſes erectas manus tendebat, Amalecitæ Hebræis inferiores erant. Moyſes uerò extenſione manuum laſſatus, cum obſeruaſſet quotieſcunque manus demitteret, toties ſuos non ferentes hoſtis impreſsionem cedere, iubet fratrem Aaronem, & ſororis Mariames maritum Vronem, utrinque aſtantes manus ſibi indeſinenter ſuſtinere, neque permittere ut per laſsitudinem deferrentur. quo facto egregiè uicerunt Hebræi, fuiſſentq; internecione deleti Amalecitæ, niſi inter-

Moyſes Hebræos confirmat.

Moyſes Ieſum præficit exercitui.

Amalecitas fundunt Hebræi.

ſi interueniẽte nocte fuiſſet interpellata cædes. quæ uictoria & magnificẽtiſſima & opportuniſsima maioribus noſtris contigit. nam & occurrentem exercitum fuderunt ac fugauerunt, & finitimis terrorẽ incuſſerunt, & laboris præmium prædam opimam reportauerunt. nanque caſtris etiam hoſtilibus expugnatis, publicè & priuatim ſunt ditati, qui ad eam diem uix quotidianum uictum ſibi parare poterant: nec in præſens tantùm ea uictoria profuit, ſed in futurum etiam. Non ſolùm enim corpora aduerſariorum, ſed animi quoque eo prælio ſunt fracti: & omnibus finitimis ex illo tempore facti ſunt formidoloſi: ipſis uerò opulentiæ non mediocris acceſsio eſt facta, multum enim auri & argenti in caſtris fuit repertum, multa æramenta uel eſcaria uel coquinaria, magnus etiam pecuniæ ſignatæ numerus: ad hæc textilia & armorum ornatus, aliáq; ſupellex caſtrenſis, & uaria præda iumentorum & impedimentorum, quæ exercitum ſequi ſolent. Quin & audaciores multò ſucceſſus hic Hebræos reddidit, et fortitudinis ac induſtrię magis ſtudioſos: nihil non ſibi pollicentes, ſi uirtutem ſtrenuè colerẽt. & hoc quidem prælium talem exitum eſt ſortitum. Sequenti uerò die Moyſes cæſorum cadauera ſpoliauit, arma quæ fugientes abiecerant, collegit: et illis, quorum opera inſignior fuerat, præmia diſtribuit, leſumq; ducem pro concione collaudauit, milite per acclamationes laudem uiri comprobante: adeóque incruenta fuit hæc uictoria, ut ne unus quidem ex Hebræis deſideraretur, cum hoſtilium cadauerũ numerus præ multitudine incompertus manſerit. Mactatis deinde pro gratiarum actione uictimis, aram DEO VICTORI poſuit, prædixitq; internecione delendos Amalecitas, ut ne unus quidem eius generis relinquatur, quòd Hebræos armis aggreſsi eſſent, idq; in deſerto & inopia laborãtes: poſtremò ducẽ exercitus uictoriali conuiuio excepit. Hoc fuit primũ prælium poſt exitũ de Aegyto, quo hoſtem laceſſentẽ fortiter reiectum magna clade affecerũt: poſt quod feſtis epinicijs celebratis, & dierũ aliquot quiete uiribus reparatis, inſtructo agmine iter continuabant. Erat autem iam ingens armatorum numerus, & ad hunc modum paulatim procedentes, tertio menſe poſtquã ex Aegypto mouerãt, ad montẽ Sinam peruenerunt, in quo Moyſes uiſionem ardentis rubi & cætera uiderat, ut iam antè commemorauimus.

Moyſes aram Deo uictori extruit.

Raguelis conſilium, quod genero ſuo Moyſi dedit. Cap. III.

CVM autem rei feliciter geſtę fama ad Raguelem quoq; peruenisſet, gratulabundus occurrit Moyſen & Sefforam & eorum liberos ſalutaturus. Is lætus ſoceri aduentu ſacrificium inſtaurat, & populo cõuiuium præbet prope rubum qui flagrationem illæſus euaſerat. Dum uerò multitudo per ſuas quiſq; cognationes epulatur, Aaron cum ſuis aſſumpto & Raguele laudes diuinas concinebant, autorem ſalutis ac libertatis celebrantes: ducem quoq; ſuum fauſtis carminibus proſequebantur, cuius uirtute omnia ſibi ex ſentẽtia ſucceſsiſſent. Raguel quoq; priuatim multa in populi laudem, multa in Moyſis eius ſeruatoris cecinit, cuius fortitudine amici ſeruarent. Sequenti autem die Raguel uidens Moyſen multitudine negociorum obrui (finiebat enim lites, quorũ opus erat, omnibus ad ipſum deferentibus, & alio arbitro ius ſuum tenere ſe poſſe non exiſtimantibus, & his

III. Exod. 18.

IIII. *Raguel Moyſi cõſilium dat de adminiſtranda repub.*

etiam qui cauiam ſub tali iudice perdebant æquo animo ſentẽtiam ferentibus, quòd ſe æquitate, non auaricia damnatos exiſtimarẽt) tunc quidem ſiluit, neminẽ uolẽs impedire quo minus iuſticia uiri frueret. Vbi uerò tandẽ à negociorũ tumultu abſolutum uidit, ſeductũ ſeorſum quid facto opus eſſet, docuit: conſuluitq; ut minores cauſas alijs cognoſcendas cederet, ipſe uerò tantùm maiora & reip. negocia tractaret. Non deeſſe enim Hebræis & alios dijudicandis litibus idoneos: curam uerò tot milium ſalutis ſuſtinere poſſe neminem, niſi Moyſi ſimilem. Itaq; cum non ignores, inquit, tuas dotes, quæ toties populo periclitanti fuerunt uſui, tibi ipſe parcẽs, permitte alijs ut ipſi inter ſe lites ex iure dirimãt: tu uerò diuino tantùm cultui deditus eſto, quo facilius populum è præſenti neceſsitate eximas. Quin & illud conſuluerim, ut luſtratis ac recenſitis copijs, eas in dena milia diſtribuas, ſingulis huiuſmodi legionibus ſuos duces præficiendo: easq; rurſum in cohortes millenarias, quinquagenarias, centenarias et quinquagenarias partiaris: item'que in manipulos triginta & uiginti & decem commilitonum: tum deinde ita diſtinctis præfectos imponas, ſingulis appellatione à numero ſubditorum militum indita. Iudices autem uiros uirtute ac iuſticia præſtantes populi ſuffragijs creabis, qui de controuerſijs eorum decernant: et ſi fortè quid grauius inciderit, eius cognitionem ad te relegent. atque hoc pacto neq; Hebræorum quiſquam ſuo iure fraudabitur, & tu ſine interpellatione Deum
v. colens, fauorem eius propenſiorẽ exercitui cõciliabis. Hoc Raguelis conſilium Moyſes libenter admiſit, fecitq; quod ille monuerat, nõ ſibi hoc commentũ uſurpans, neq; autorẽ eius cælans, ſed pro cõcione populo indicans cuius hoc inuentũ fuerit. Quin & in libris ſuis Ragueli aſcribit inuentionẽ ordinis ſuprà dicti, malens dignos ſua laude non fraudare, q̃ ſibi alienũ decus uſurpare, ut hinc quoq; uirtutẽ ipſius cõſpicere liceat: de qua ſuis locis dicemus. Interea dum his locis populus hæret, Moyſes pro concione ait ſe ire in montẽ Sinam collocuturũ cum Deo, et aliquid utile eis inde reportaturũ: iubetq; ut ipſi interim in propinquo caſtra metẽtur, uiciniores Deo futuri.

Moyſes conſcenſo Sina monte, acceptas à Deo decem præceptorum tabulas ad populum reportat. Cap. IIII.

HIS dictis aſcendit Sinam, montem omniũ regionis eius celſiſsimũ, & ob nimiam altitudinem cautesq; præruptas nõ aſcenſus tantùm hominũ, ſed aſpectus quoq; ipſos defatigantẽ, & alioquin quia in eo uerſari numen fama erat, terribilẽ & inacceſſum. Hebræi uerò ſecundum mandatũ Moyſis motis caſtris radices montis occupant, ſuſpenſi animis quid'nã boni ita ut promiſerat, eſſet à Deo reportaturus: atq; interim dum ductorẽ ſuum expectant, feſtos dies agebant, caſtitatẽ ſeruantes tum in cæteris, tum abſtinẽdo à congreſſu mulierũ per triduũ, ſicut iuſsi fuerãt, & precibus Deum ſolicitãtes, ut propitius Moyſem excipiẽs, donum ſibi per eum aliquod mitteret, quod ad uitam bene degendã cõducibile foret. Interim & uictu ſumptuoſiore utebant̃, & ornatu ſplendidiore unà cum uxorib. ac liberis excolebant̃: atq; in hunc modũ duabus dieb. inter epulas exactis, die tertia ante ſolis exortũ nubes primùm præter ſolitũ ſupra tota caſtra Hebræorum ſublimis pependit, tentoria quàm latè patebant contegens, reliquũ cœ

lum

lum circũquaq; clara ſerenitate obtinente: procellæ deinde cum imbre uehementi ruebant, & fulgura ſimul micantia terrebant, fulminaq; eliſa ſignificabant Moyſen ex ſentẽtia cum Deo propitio cõueniſſe. Hæc lecturi ut cuiq; placuerit accipiant, mihi certè neceſſe eſt ea narrare quę in ſacra hiſtoria conſcripta habent. Cæterùm Hebræi uiſa inſolita tempeſtate, eiusq; horrendo ſtrepitu aures feriente, ſupra modum turbabantur. nam & rei nouitas terrebat, & rumor uulgatus de monte, quòd crebrò Deus eum inuiſeret. quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti, putantes actum de ſalute Moyſi, & illo per iram Dei ſublato, ſe quoque ſimile exitium manere. In tali rerum ſtatu ecce tibi Moyſes exultans lætitia, uultuq; ipſo animum gaudio geſtientẽ præferens. quo conſpecto metus omnis abijt, inq; locum eius ſpes magni alicuius boni ſucceſsit, & aer ad eius aduentũ priſtinam ſerenitatem recepit. Mox igitur cõcionem aduocat, audituram quæ mandata à Deo referat. quam ubi conueniſſe animaduertit, è ſuperiore loco, ut ab uniuerſis audiretur, in hunc modum eſt affatus: Viri Hebræi, Deus, quemadmodum antea, ita hoc quoq; tempore me benigniſsimè excepit, & iam in caſtra ueſtra præſens ac propitius adeſt, præſcripturus uobis beatè uiuendi rationem, & reipublicæ inſtitutionẽ. Quare per ipſum, perq; opera per illum uobis iam peracta uos obſecro, ne contemnatis quæ uobis dicturus ſum, meam mediocritatem intuentes, quodq; humanam linguam audituri eſtis: ſed expendentes mandatorum uirtutem, agnoſcite eius maieſtatem, qui ut ueſtra commoda prouehat, me internũcio ad uos uti non eſt dedignatus. Non enim Moyſes Amaramæ & Iochabelis filius, ſed is qui pro ueſtra ſalute Nilum ſanguineis fluentis labi fecit, et Ægyptiorum ferociam tam uarijs calamitatibus fregit, qui per mare uiam uobis muniuit, qui egenis cibos cœlitùs excogitauit, qui potum deſiderantibus è petra ſcatere iuſsit, à quo Adamus terræ ac maris uſum fructum accepit, per quem Noe diluuium effugit, per quem Abrahamus noſtri generis autor, ex errone poſſeſſor Chananæę terræ eſt factus, per quem Iſacus confectis ſenio parẽtibus eſt natus, per quem Iacobus XII honeſtiſsimis filijs eſt ornatus, per quem Ioſephus in Ægyptiorum præſidem euaſit: is inquam uobis hæc præcepta largitur me interprete. ea uobis ſacroſancta erunt, & cõiugibus ac liberis antiquiora. Illis enim parendo beatam uitam agetis, fruentes terra fertili, mari tranquillo, progenie ſecundum naturam naſcẽte, eritisq; hoſtibus formidoloſi. Ego enim cum Deo coràm collocutus, immortalem eius uocem audiui: adeò illi cordi eſtis uos & generis ueſtri incolumitas. His dictis adducit populum cum liberis & coniugibus ut Deum loquentem eis audiant, & quid agendum docentem, ne dicta minus auctoritatis haberent, ſi per humanam linguam in animos eorum illaberentur. Itaq; omnes audiebant uocem è ſublimi deſcendentem, ut nemo non intelligeret. Præcepta autem quæ Moyſes duabus tabulis inſcripta reliquit, non eſt nobis fas totidem uerbis euulgare, ſentẽtias tantùm eorum indicabimus. Docet enim nos

Tempeſtas legislationẽ antegreſſa.

Moyſis legẽ laturi oratio ad populum.

Primum præceptum, Deum eſſe unum, & hunc ſolum colendum.
Secundum, Nullius animalis ſimulacrum faciendum & adorandum.
Tertium, Non temerè Deum iurandum.

Exod. 20. Decem præcepta.

Quartum, Septimi diei ferias nullo opere profanandas.
Quintum, Parentes honorandos.
Sextum, A' cæde abſtinendum.
Septimum, Non adulterandum.
Octauum, Non committendum furtum.
Nonum, Non dicendum falſum teſtimonium.
Decimum, Nihil alienum concupiſcendum.

Exod.21. Hæc ubi multitudo læta ex ipſo Deo ſicut Moyſes prædixerat audiuit, dimiſſa eſt concio. Sequentibus autem diebus ſæpius ad ducis tentorium uentitantes poſtulabãt ut etiam leges eis à Deo deportaret. Ille & in hoc eis gratificatus leges tulit, & quid quo'ue modo agendum eſſet per idem tempus præſcripſit, ſicut ſuo loco dicetur. ſed maiorem legum partem in aliud tempus differo, priuatim de his commentaturus. His ita cõſtitutis, Moyſes rurſum in Sinam montem aſcendit, præmonito antè populo: nam & ſpectare eos aſcenſionem ſuam uoluit. Cumq; diutius moraretur (per XL enim dies abfuit) cœperũt ſoliciti eſſe ne quid grauius illi accidiſſet: neq; in tot ærumnis aliud quicquam eos ſic contriſtauit, ut interitus Moyſis opinio. Variabant enim rumores, dum alij deuoratum à beſtijs iactant, maximè qui minus eum amabant: alij raptum à Deo uideri malunt. Qui uerò frugi erant, & neutri ſententiæ ſua cauſa aſtipulabantur, quòd alterum ab humanis caſibus non alienum, alterum uiri illius uirtuti conuenientius uidebant, ipſius ſortem ſatis æquo animo ferebant: ſuam autem uicem uehemẽter dolebant, quòd tali præſide ac patrono eſſent orbati, qualẽ alium inueniri credebant impoſsibile: & neque ſolicitudo ſperare eos ſinebat, neq; ſpe adempta non dolere poterant. ac ne caſtra mouere quidem audebant, reditum expectare iuſsi. tandem XL diebus totidemq; noctibus elapſis, reuertitur, nullo interim humano alimento deguſtato, aduentuq; ſuo caſtra ingenti gaudio repleuit, diuinam prouidentiam illis adeſſe ſignificãs, & rationem bene ac beatè uiuendi ſe per eos dies didiciſſe: poſtularéq; Deum, ut tabernaculũ ei faciant, quò deſcenderet quoties placeret, quod etiam migrãtes ſecum circumferre poſſent, ut non ſit opus amplius in Sinam aſcendere, ſed interuiſitans crebrò, & tantùm non cohabitans præſtò ſit uotis eorũ ac deprecationibus. menſuram quoq; & formam tabernaculi ſibi præmõſtratam, nihilq; ſupereſſe niſi ut ad eius fabricã quàm primùm ſe accingerẽt. His dictis, profert duas tabulas continentes decem præcepta inſcripta, in ſingulis quina.

Moyſes in Sinam rurſus aſcendit.

Exod.26.

Legis tabulæ.

Exod.35. Erat autem Dei manus ea ſcriptura. Illi uerò præſentia ſermoneq; ducis læti pro ſe quiſque certatim ad ſtructrã tabernaculi conferebant aurum, argentum, æs, materiem ligneam elegantem, & contra cariem firmam, pilos caprarum, & ouiũ pelles partim hyacinthina, partim punicea tinctura: quaſdam etiam candidas colore, & alias purpuræ flore infectas. ad hæc lanas eiſdem coloribus tinctas, & linum byſsinum. lapillos quoq; precioſos, qui ad ornatum auro includi ſolent, atq; inſuper uim magnam odoramẽtorũ. Nam huiuſmodi erat materia tabernaculi, quod nihil ab ambulatorio templo et portatili differebat. Ergo poſtea quàm iſtæ ſpecies ambitioſe ſunt collatæ, uiritim contribuentibus, nonnullis etiam plura quàm pro domeſticis facultati-

Dona ad faciẽdum tabernaculum.

bus,

bus,architectos operi præficit ex mandato Dei,ſed tales ut non alij deligẽdi fuerint, etiamſi populi ſuffragijs res commiſſa fuiſſet. Eorum nomina etiam nunc in ſacris codicibus extant: Beſelel ex tribu Iudæ, Vronis filius & Mariammes, quæ erat ducis ſoror: & Eliabus Iſamachi,tribus Dauidis. Plebs autem tanta alacritate operam & impenſam offerebat, ut edicto coercendi fuerint,& præconis uoce admonendi non eſſe opus pluribus .ita enim fabricatoribus eſt uiſum. atq; ita ſtructuram tabernaculi aggrediũtur, Moyſe & menſuram & magnitudinem deſignante,ſicut in monte ex Dei colloquio dicerat,tum quantum inſtrumentum capere deberet ad uſum ſacrificorum & ſacrorum miniſterium,ritè ac ordinatè præſcribente.nec minor fuit largitio mulierum circa ueſtes ſacerdotales, & cætera quæ uel ad tabernaculi ornamentum,uel ad diuinum cultum attinere uidebantur. Exod.36.

De tabernaculo per Moyſen in terra deſerta facto,quod ſimilitudinem templi portatilis referebat. Cap. V.

OMNIBVS autem paratis,& uaſis aureis et æramẽtis ac textilibus, Moyſes indicto feſto & ſacrificio pro cuiuſq; opibus, tabernaculũ erigit hoc modo. Atrium primò dimenſus latitudine L cubitorũ, longitudine C, uallos æreos ſtatuit altos quinq; cubita per longiora latera uicenos,& in poſtico latitudinis latere X. In uno quoq; inerãt anuli, & capitella argẽtea,baſes uerò auratæ haſtarũ acetabulis ſimiles,ex ære factæ, & in terram defixæ.anulis innectebant funes,qui ab altero capite clauis æreis cubitalibus humi cõfixi ſingulos uallos firmarẽt,& contra uentorũ uim tabernaculum munirẽt.Linteum deinde byſsinũ molliſsimũ circumtendebat à capitellis ad baſes dependẽs, totumq; eum locũ ſepiens, ut nihil à pariete differre uideretur. atq; hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. quartũ uerò latus L item cubitorũ totius operis erat frons, cuius ianua uiginti cubita patebat,utrinq; habens duos uallos inſtar poſtiũ.ex argẽto hi quoq; cõſtabant præter baſes,quæ erant æneæ. Ab utroq; autem latere ſtabant tres ualli bene firmati:erant autem & illi linteo è byſſo contexto circũducti. Ad ianuam uerò pendebat uelum uiginti cubita longũ,et quinq; altum,ex purpura byſſoq; & hyacintho contextũ, uariè picturatũ, exceptis animantiũ formis. Intra ianuas autem erat aſperſoriũ æneum,baſi ex eadem materia ſuperpoſitũ, unde ſacerdotes manus abluerẽt, & pedes perfunderẽt.Hunc in modum ſeptum atrij ſe habuit. Tabernaculũ autem ſtatuit in eius medio uerſum ad orientem,ut ſol primùm ſurgens radios in illud mitteret:eratq; longũ cubita triginta,& latũ duodecim. Alter parietũ erat auſtralis, alter ad ſeptem triones obuerſus.tergum ad occidentẽ ſpectabat, attollebaturq; tantum,quantum in latitudinem patebat. Erantq; tabulæ ligneæ uicenę ex utroq; latere, quadrangulæ,craſsitudine quatuor digitorũ, latitudine unius & dimidij cubiti, intus & extra laminis aureis cõtectæ:& ſingulis tabulis inerãt cardines bini immiſsi per duas baſes, quæ erant argenteę,& in ſuis foraminibus tabularũ cardines ſuſcipiebãt. Parietis uerò occidẽtalis tabulæ ſex erant,intus & extra deauratę, inter ſe omnes ita cõpaginatę,ut unus paries eſſe uideret.Ex laterib.aũt tabulę erant uicenę, quarũ latitudo habebat menſurã unius & dimidij cubiti, craſsitudo tertiã partem palmæ, & ita triginta cubita adimple- Exod.36. VII. Atrium. Tabernaculũ.

bant. posterioris uerò parietis nouem cubitos sex tabulæ faciebant: quibus coniunctæ sunt aliæ duæ tabulæ, ex cubito sectæ, quas angulares posuerũt ex æquo cum maioribus tabulis. Singulæ uerò tabulæ anulos habebant aureos, per exteriores frontes eminentes, uelut quibusdam radicibus cõfixos per ordinem, ad inuicem per circuitum respicientes: & per eos deaurati uectes immissi, singuli cubitorum quinq;, tabulas coniungebant: intrabatq; caput uectis uniuscuiusq; in aliud caput, in modum cochleę: & post tergum parietum in longitudine positorum, unus erat ordo, per tabulas omnes uadens, quo per uncinos utriusq; parietis latera continebantur, incastrationibus factis & immissis ad inuicẽ. Atq; ita cautum est tabernaculo cõtra uentorum uim alios ue impetus, ut firmum & immobile cõsisteret. Intus autem diuisa in tres partes longitudine, post decem cubita intima, statutæ sunt columnæ quatuor eodem opere, & ex eadem materia factæ, similibus basibus impositę, paribus interuallis per transuersum disitę: ultra has fuit adytum, reliquum uerò tabernaculi sacerdotibus patebat. atque hæc tabernaculi tri fariam diuisio, uniuersitatis naturam referebat. Nam tertia pars quæ intra quatuor columnas continebatur, sacerdotibus inaccessa, cœlum Dei quodammodo repræsentabat: uigiñti uerò cubitorum spacium, tanquam mare & terra hominibus accessa, solis sacerdotibus concedebatur. à fronte uerò qua aditus patebat, columnas statuerunt quinque, æreis basibus innixas. Post hæc uela sunt per tabernaculum expansa, è byssо contexta, & purpureo, hyacinthino, puniceo, coloribus distincta. Horum primũ cubita decem quaquà uersum patebat: quod per columnas est distẽtum, quæ adytũ à reliquo spacio disparabant, & à conspectu hominum excludebant, totumq; hoc fanum uocabatur sanctũ, adytum uerò ultra IIII columnas situm dicebatur sanctum sanctorũ. fuitq; hoc linteum omnis generis floribus quæ terra fert, alijsq; ornamentis picturatũ, exceptis tantùm animantiũ figuris. alterum autem uelum magnitudine, colore, textura, priori simile, circa ingressum sitas quinq; columnas tegebat: quod à summo ad dimidiũ columnarum pendens, ibi anulis sustinebat, et accessum sacerdotibus subintrantib. præbebat. Super hoc erat aliud uelũ magnitudine par, sed è lino contextũ anulis, à fune per transuersum pendẽs: qui anuli tum uelo tũ funi inseruirẽt, quod aliquando adducebat, aliquando, festis prę cipuè diebus ad angulum reductũ, populi prospectum admittebat. reliquis diebus, & maximè parum serenis, obiectu suo picturatũ illud uelum ă tempestatibus protegebat. Vnde mos mansit etiam post templum à nobis ædificatũ, ut uelum huic simile in aditu prætẽderet. Erant præterea decem aulea quaternorũ cubitorũ latitudinis, longitudinis uicenũoctonũ, cum uncinis aureis qui cõtiguorum anulis ita inserebant, ut coaptata unum uiderent: quæ extensa fanum supernè obtegebant, & parietes à lateribus & à tergo, minus uno cubito ad terrã pertingentia. erant & alia peripetasmata undecim æquè lata, sed longiora, uidelicet triginta cubitorũ singula, è pilis eadẽ subtilitate qua illa è lana cõtexta, quæ tegmine suo usq; terrã fusa instar thalami exhibebãt, uno à fronte prominẽte, quod in hũc usum supra denariũ numerũ erat annexũ. Hæc rursus ab alijs è pellib. cõsutis cõtra æstus ac pluuiarũ iniuriã protegebant: quapropter è lõ-

ginquo

ginquo ſpectantibus res erat miraculo digniſsima: colores enim tabernaculi non aliter micabant, quàm ſi cœlum quis contueretur. Cæterùm cilicia & pellicea uela ita pendebant, ſicut illud circa fani introitum, ad arcendos ardores & tempeſtates obiecta.

De arca in qua tabulas legis Moyſes collocauit.
Caput VI.

TAbernaculo autem hunc in modum conſtituto, etiam arcam Deo ſacram faciunt, è materie natura ualida, & ab omni carie inuiolabili: hæc uernacula noſtra lingua dicitur Heoron, figura tali. Longitudo eius erat quinq; palmorum: altitudo uerò & latitudo trium palmorum: eratq; intus & extra tota lamínis aureis incruſtata, latente ligno: & habebat tegmẽ aureis cardinibus mirificè coaptatum, nulla ex parte prominens: ex utroq; autem longiore latere inerant anuli aurei duo, totum lignum penetrantes, & per eos uectes aurati utrinq; traiecti, ut quoties opus eſſet quocunq; tranſportari poſſet. neq; enim à iumentis uehebatur, ſed ſacerdotum humeris transferebatur. operculo autem eius impoſitæ erant effigies duæ, quas Hebræi Cherubes appellant, ea ſunt animantia uolucria, noua ſpecie, nec unquam cuiquam hominum uiſa: quæ Moyſes in Dei ſolio uidiſſe ſe memorat figurata. In hanc arcam repoſuit duas tabulas decem præcepta continentes, in utrãq; quina, & in ſingulis paginis duo cum dimidio: ipſamq; arcam intra adytum recondidit. Exod. 37. VIII. Arca.

De menſa & candelabro aureis, deq; altaribus tabernaculi. Cap. VII.

IN fano aũt menſam collocauit Delphicis nõ abſimilem: longitudine duũm cubitorum, latitudine unius, altitudine palmorũ triũ. eã ſuſtinebant pedes, dimidia ſui parte inferiore per omnia pedib. ſimiles, quales lectis Dorienſes addere ſolent: ſed ſupernè quadrangulares erant. Erat autem lateribus ſinnatis, & tabula in palmũ ferè concaua, limbo tum ſuperiorem tum inferiorẽ eius corporis partem circundante. Singulis pedibus adhærebat anulus ab operculo non ſeparatus, per quos anulos traiecti erãt lignei uectes aurati, infernè exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohærebant anuli, caua erat. Neq; enim perpetui erant, ſed priuſquam in orbem coirent, deſinebant in cuſpides: quarum una in prominentem menſæ partem inſerebatur, altera in pedem. Atq; his in uia portabatur. hæc ſolebat deponi in fano uerſus ſeptentriones, non longè ab adyto, & in ea diſponebantur duodecim panes non fermentati, ſeni, è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, mundiſsimi, confecti è farina duorum aſſaronum, quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. Super panes autem ponebantur duę phialæ aureæ, thure plenæ: poſt ſeptẽ uerò dies alij panes inferebantur, die quem nos uocamus ſabbatum: cuius ritus cauſa aliàs eſt à nobis indicãda. Ex aduerſo mẽſæ propius meridianũ parietẽ ſitũ erat candelabrũ ex auro fuſile, ſed nõ ſolido, pondo minarũ centũ. hoc pondus Hebræi cinchares, Græci talentũ ſua lingua nominant: eratq; diſtinctũ globulis, liliis, malis punicis, craterculis. quorum omnium ſumma erat ſeptuaginta: ex quibus ab una baſi compoſitum ſurgebat in altum, ex totidem cõſtans partibus, quot planetas cũ ſole perhibent. exibat aũt in ſeptẽ capita ordine IX. Menſa. Panes appoſitici. X. Candelabrum.

inter ſeſe reſpondentia: quibus imponebantur ſeptem lucernæ ſecundum
Arula ſuffumigatoria. totidem planetarum numerum: reſpiciuntq́ ad orientem & meridiem, candelabro obliquè poſito. Inter hoc & mẽſam (ut dixi) ſita erat arula ſuffumigatoria, & ipſa è ligno imputribili, ſed ſolida lamina circumquaq́ contecta, cubitali in quadrum latitudine, altitudine uerò dupla, ſuper qua ſtabat fo-
Ara inaurata. culus corona aurea circumquaq́ cinctus: cui anuli inerant cum ſuis uectib. quo per uiam à ſacerdotibus deportari poſſet. Sed & pro foribus tabernaculi erat ara alia hæc quoq́ lignea, laminis æreis intecta, in quadrum quinq́ cubita patens, altitudine trium cubitorum, inaurata, cratem pro foculo ſuperpoſitam habens. excipiebat enim terra quicquid ignitum ſupernè deci-
Exod. 38. debat, quòd baſis nulla ſubeſſet: ad aram uerò præſtò erant infundibula & phialæ, thuribulaq́ & crateres cum inſtrumento alio rei diuinæ peragendę accommodo, nihil non ex auro.

De pontificali ac ſacerdotali ornatu. Cap. VIII.

XI. *Exod. 39. Sacerdotis ueſtitus.* IAm tabernaculum quidem cum paratu ſuo ſic ſe habebat: nunc reſtat dicendum de ueſtitu tam reliquorum ſacerdotum, quos illi chanæas uocant, quàm pontificis, quem anarabachen nominant, ſic ſummum ſacerdotem ſignificantes: ac primùm de uulgo ſacerdotum. Sacerdos ſacris operaturus purus ſecundũ legem & caſtus accedẽs ante omnia manachaſen, quẽ uocant, induitur: quaſi dicas conſtrictoriũ, eſt aũt ſubligar circa uerenda, conſutũ è byſſo retorta: in quod pedib. inſertis ſubducunt uelut dimidiatas bracas, atq́ ita circum ilia conſtringunt. ſuper hoc induit linteam interulam byſsinam è duplicata tela confectam, chetome ne uocatur, ſignificatq́ ea uox lineam. linum enim uocamus chethon, id indumentum eſt tunica talaris corpori aſtricta, habens manicas circa brachia & ipſas ſtrictas, quæ accingitur circa pectus paulo axillis inferius zona lata digitos quatuor, intus inani, ita contexta, ut ſerpentis exuuium uideri poſſit: floribus etiam picturatur puniceis, purpureis, hyacinthinis & byſsinis: ſtamen uerò è ſola byſſo conſtat: quæ ſemel atq́ iterum circa pectus reuoluta uinctaq́, ad talos uſq́ defluit, tantiſper dum ſacerdos à ſacris feriatur: idq́ ad ornatum conferre uidetur, cum uerò ſacris eſt miniſtrandũ, ne uentilata ſit impedimento, ſuper humerũ læuũ reiicitur. hanc zonã Moyſes nominauit abaneth, nos uocabulo à Babyloniis mutuato emiam dicimus. ſic eã illi nominant, ſed tunica nuſquã ſinuatur, habetq́ circa collũ amplam aperturam, cuius oræ uncinis à pectore & à tergo ſuper utramq́ ſcapulã cõmittuntur: maſſabazanẽ uocant. Super caput aũt geſtat pileum nõ faſtigiatũ, neq́ totum caput cõprehendentem, ſed paulo plus quàm mediũ. hic uocatur maſnaemphthes. eſt aũt tali paratu, ut uideatur craſſa uitta linea ſæpè in orbem replicata & cõſuta, quàm ſupernè alia tela integit, uſq́ ad frontẽ deſcendẽs, & per ſuperficiẽ uertícis ſuturarũ deformitatẽ occultans. adaptatur aũt accuratè, ne inter ſacrificandum delabat. Et ſacerdotũ quidem ornatus in ge-
Pontificis ueſtitus. nere eſt talis. Pontifex uerò utitur quidem etiã hoc, nihil eorum quæ enumerauimus omittens, ſed ſuperinduitur hyacinthinã tunicam talarẽ, quam noſtrates methir nominant: aſtringitq́ eam zona coloribus ſupradictæ ſimili, niſi quòd auro intertexta. Ima autem eleganter ornabatur limbo

effigie

effigie malorum punicorum diſtincto, à quo tintinabula aurea ſic dependebant, ut medium eſſet quodq; malum punicum inter duo tintinabula ſitum, & tintinabulum inter duo mala punica. Hæc tunica nõ conſtat è duobus ſegmentis, ut ſuturas habeat in humeris ac lateribus: ſed unica tela in longum contexta aperturam in ſummo habet, nõ tranſuerſam, ſed in longũ deſcendentem à tergo, & antè uſq; ad medium pectus: cui decoris cauſa aſſutus eſt limbus, ne ſciſſura appareat. eodem modo quà manus exeruntur, eſt ſciſſa. Super hanc tertiam etiãnum induit uocatam ephoden, græcanicæ epomidi ſimilem, ea fit hoc modo: ex uariis coloribus auro intermixto longitudine cubitali ita contexitur, ut circa medium pectus lacuna quędam relinquatur, maniculis quoq; ita extantibus, ut planè tunica appareat. Lacunæ uerò inſeritur fruſtum amplitudine palmi auro eiſdemq; coloribus quibus ephodes uariegatũ, id uocaẽ eſſen, ut ſi dicas rationale: quod ita quadrat, ut ad amuſſim ſpaciũ illud circa pectus à texente relictũ expleat, id cõmittitur cum tunica anulis aureis per ſingulos angulos ex oris tunicę ac eſſenis extantibus, intercurrente tænia hyacinthina, adhibita ad anulos inter ſeſe connectendos. Ac ne laxum ſit quod inter anulos relinquiẽ, eius ſutura filo hyacynthino firmata eſt. Epomidem connectunt in humeris ſardonyches duo, utrumq; extremum in humeros excurrens anceum habentes, ut ſit aptũ fibulis. his inſculpta ſunt Iacobi filiorum nomina literis uernaculis linguæ noſtratis, in utroq; lapide ſena, ita ut ſeniores dextrũ humerũ obtineant: quin & eſſenẽ ipſum duodecim gemmæ diſtinguunt, eximia uel magnitudine uel pulchritudine, ornatus hominib. propter enorme preciumincõparabilis: cui ternę per ordines quatuor inerãt, cõſertæ coronulis aureis, ita ut excidere nõ poſſent: in primo ordine ſardonyx, topazus, ſmaragdus: in ſecũdo carbũculus, iaſpis, ſapphirus: in tertio lyncurius, amethyſtus, achates, omniũ nonus in quarto chryſolithus, onyx, beryllus, omniũ ultimus: his omnibus erant inſculpta filiorum Iacobi nomina, quos tribuum autores habemus, ordine quo olim ſinguli nati fuerant. Cum autem per ſe illi, quos diximus, anuli ſint infirmi, nec poſsit pondus gemmarum ſuſtinere: alios duos maiores in extremitate rationalis, quæ reſpicit ad collũ, eminentes è textura fecerunt: qui ſuſcipiant catenas aureas, opere plexili, uenientes per fiſtulas quaſdam ad extremitates humerorũ: quarum catenarum ſummitas aſcendens reducitur poſt tergum, & circulo qui eſt à tergo in epomidis ora cõnectitur: id quod pręcipuè ſuſtinet eſſenem, ne quo pacto defluere poſsit. eſſeni aũt aſſuta erat zona iam dictis coloribus, & auro diſtincta, quæ totũ cõplexa, rurſumq; ſupra ſuturam nodata, deorſum propendere ſinebatur. omnes aũt fimbriæ aureis fiſtulis ab utroq; capite includebãtur. Porrò pileo quali cæteri ſacerdotes utebantur: ſuper quem extabat alius cõſutilis ex hyacintho uariatus, hunc aurea corona triplici ordine circundabat, in qua ſpectabaẽ calyx aureus, qualẽ uidemus in herba quæ apud nos uocaẽ daccharus, apud Græcorũ herbarios hyoſcyamus. Quòd ſi quis aut uiſam aliquãdo nõ ſatis animaduertit, aut nomine tenus auditã de facie nõ nouit, huic etiã deſcribere eã nõ grauabor. herba eſt tres palmos ſæpè in altitudinẽ excedens, napo ſimilem radicem habens: uix enim hac parte eſt alia ſimilior; folia uerò apio. hæc è ramis

Ephodes.

Duodecim gemmæ.

Pontificis inſula.

emittit

emittit calyculū ipſis inhærentē. ueſtiturq; tunica quadā, quam exuit fructu ad maturitatē tendēte. Calyculus aūt eſt quātus articulus minimi digiti, circūferentiā habēs crateri ſimilē, quod ipſum clarius faciā propter ignorātes. ima ſui parte circa fundū dimidiato globo eſt rotūditate ſimilis, mox in proceſſu paulatim coarctat, donec in extremitate rurſum dilatatus in labrū exeat mali Punici umbilico inciſuris ſimile, cui operculum orbiculare inhæret, quaſi de induſtria tornatū, eminētes habēs inciſuras quas dixi ut in malo Punico, aculeatas, & in acutos mucrones deſinentes: cōtinet aūt ſub operculo fructū per totū calyculū, herbę ſideritidis ſemini ſimilē, florē uerò fert qui papaueris uideri poſsit, eiuſmodi corona ab occipitio circū tēpora utraq; procedebat. nā frontē limbus nō ambiebat: ſic eā uocet calyx: ſed lorū quoddā latū aureū, quod ſacris characterib. Dei nomē inciſum habebat, atq; hic erat pontificis ornatus. Proinde mirari ſuccurrit, quomodo homines odio nos proſequantur propter perpetuā opinionē de nobis conceptā, quaſi per impietatem numen contemnamus, quod ipſi aſsiduo cultu uenerent. Nam ſi quis tabernaculi fabricā contempletur, & ſacerdotis ornatū, & uaſa quibus inter ſacrificandū utimur, comperiet legislatorem noſtrum diuinū quendā uirum fuiſſe, & falſo nobis impietatis calumniam impingi. in his eā omnib. repręſentatam quodammodo uniuerſitatis rerū naturā inuenire licet, ſi quis nō ocioſe, ſed prudenter ſingula conſideret. Nam & tabernaculū longitudine XXX. cubitorum trifariam partitus, & duabus partibus ſacerdotib. permiſsis, quaſi profano loco, terram & mare ſignificat. hęc eā ab omnib. promiſcuè calcantur, tertiā uerò partem ſoli Deo adſignauit, eo quòd cœlū hominib. ſit inacceſsibile: itidē per duodecim panes in menſa diſpoſitos, annū ſignificauit, in duodecim menſes diuiſum: & cum candelabrū è ſeptuaginta partib. cōpoſuit, duodecim ſigna per quæ Planetæ feruntur ſubindicauit: & per ſeptē lucernas impoſitas totidē Planetarū curſum, uela quoq; è quatuor coloríb. cōtexta elementorū naturā deſignāt. nam byſſus terrā referre uidetur, ex qua lini hoc genus prouenit: purpura uerò mare, eo quòd conchylij cruore ſit fucata, aerem uerò hyacinthus repræſentare uideā: ſicut Puniceus color ignem. Quin & pontificis tunica cum ſit linea, terrā ſimiliter ſignificat: hyacinthus uerò polum per mala Punica fulgetra referēs, ſicut tonitrua per tintinabulorū ſtrepitū: epomis etiā uniuerſi huius naturā indicat, è quatuor coloríbus contexta, quibus aurum acceſsit, ſicut ego interpretor, propter adiunctā rebus omnibus lucem: eſſen quoq; in eius medio eſt inſertus, nō aliter quàm terrā medium mundi locū obtinet. Zona item qua cingitur, oceani ſimilitudinem habet, qui uniuerſa circumplectit: duo præterea ſardonyches in ueſtitu pontificis pro fibulis additi, ſolis & lunæ ſignificationē habent, gemmarum etiā duodenarium ſiue ad menſes retuleris, ſiue ad parem partiū numerū eius circuli quē Græci zodiacū uocant, nequaq; à uera cōiectura aberraueris: pileus item cœli ſignificatio uideā eſſe, cum ſit ex hyacintho cōfectus: alioqui nō ſuſtineret Dei nomen: & corona illuſtratur aurea propter ſplendorem quo maximè Deus delectatur, atq; hæc in hunc modū interpretati ſumus, deinceps & multas & in multis habituri occaſiones de legislatoris uirtute diſſerendi.

Tabernaculi allegoria.

De Aaronis

De Aaronis ſacerdotio, & leges quæ ad feſta ac ſacrificia ſpectant. Cap. IX.

HIS ita peractis, priuſq́ dedicarent, apparuit Deus Moyſi, iuſsitq́ ut ſacerdotiū Aaroni fratri ſuo cōferret, ea uirtute prædito ut meritò prę cęteris eius ratio habenda uideret. qui aduocata cōcione, recenſuit uirtutes illius, & quàm ſtudioſus eſſet publicorū cōmodorū, pro quib. toties in ſalutis etiā diſcrimen uenire nō dubitaſſet. Cumq́ oēs dicta eius cōprobarent, & fauorē Aaronis uultibus ipſis præ ſe ferrent: Viri, inquit, Iſraelitę, opera iā ſunt abſoluta, qualia uel Deus popoſcit, uel noſtræ facultates præſtare ualuerūt: & quoniā ſcitis eū in hoc tabernaculo excipiendū, ante omnia proſpiciendū eſt quis ſit idoneus ſacerdotio, qui ſacra curet & pro uobis uota faciat: quòd ſi res arbitrij mei fuiſſet, mihi ipſi honorē hūc adiudicaſſem, tū quòd ita natura cōparatū ſit, ut quiſq́ ſibi optimè uelit, tū quòd mihi cōſcius ſim laborū pro ſalute, ueſtra ſuſceptorū. Nūc Deus ipſe Aaroni hunc honorē deferendū decreuit, eiq́ ſui calculi prærogatiuā cōtulit, ut qui iuſticia in toto populo præmineat: cui iā antè ueſtē ſacratā & curā ſacrorū altarisq́ ſui deſtinauit, is pro uobis uota faciet apud Deū, eo libentius exauditurū, quòd & iā antè in uos eſt propenſus, & propitiatorē habituri eſtis, quē ipſe in hoc elegit. Grata fuit hęc oratio populo, & ſuo quoq́ ſuffragio Dei cōprobauit electionē. Erat em̄ Aarō propter genus & prophetiā et uirtutē fratris honore hoc lōgè digniſsimus, cui fuerūt eo tēpore filij IIII. Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus. Quicquid aūt ex collatis ad fabricā tabernaculi ſuperfuit, totū iuſsi ſunt in uela tactoria tabernaculi & candelabri, & aræ in qua ſuffitus fieret, aliorūq́ uaſorū impēdere, ut hæc dū in itinere trāſportant̄, neq́ puluere neq́ pluuia aut alia quacūq́ iniuria lædi poſſent. Poſt hęc conuocato populo, imperauit ut rurſum cōtribuerent uiritim dimidiū ſiclū. ſiclus aūt nummi genus eſt apud Hebræos, quod ualet quatuor drachmas Atticas. At illi ſine mora paruerunt. quorū numerus fuit ſexies cētena milia, & inſup quinq́ milia quingēti quinquaginta: cōferebātq́ id argentū ſoli ingenui ætatis annorū uiginti & ſupra uſq́ ad annū quinquageſimum: quod mox in uſus tabernaculi eſt inſumptū. deinde & tabernaculum & ſacerdotes luſtrauit in hūc modum, myrræ electę ſiclos quingentos, ireos tantundem, cinamomi & calami (eſt & hæc odoramenti ſpecies) dimidium dicti pōderis cōciſa ac contuſa iuſsit macerari in olei oliuarū hin: menſurę nomen eſt, quæ capit duos choas Atticos: quibus permixtis, & arte unguentariorū decoctis, factum eſt unguentum ſuauiſsimū: quo & ſacerdotes, & totum tabernaculum ungens purificauit. Offerebantur deinde multa & uaria ſuper altare aureum adolenda precioſa ualde, quorum naturam, ne ſim prolixitate lectori moleſtus, recenſere ſuperſedeo. oportebat autē bis in die ſuffitum facere, ante ortum & circa occaſum ſolis: & oleum purificatū ad lucernas ſeruare, quarum tres in ſacro candelabro per totā diē Deo lucebāt, reliquæ ſub ueſperā accendebantur. Porrò omnib. iam abſolutis, palmā artis fabrilis tulerūt Beſelel & Eliabus. nā & aliorū inuenta excoluerūt, & ipſi multa de nouo inuenerunt. Ex his tñ duob. pręcellebat Beſelel. inſumptūq́ eſt huic fabricæ tempus menſium ſeptem: quo tranſacto, primus annus ab exitu ex Ægypto eſt expletus. Initio uerò ſequētis anni menſe Xanthico Macedonum,

XII. *Exod. 28. 29. 30. 40. Moyſes in Aaronem ſacerdotium confert.*

Exod. 37.

Dimidij ſicli à populo uiritim pēduntur.

Beſelel & Eliabus tabernaculi opifices.

Exod. 45. Tabernaculi dedicatio.

Tabernaculi dedicatio. Macedonum, Hebræorum niſan, nouilunio tabernaculum dedicatum eſt, & quicquid eius uaſorum à me cõmemoratum eſt. Statimq; Deus indicauit gratum ſibi eſſe, & non ſuperuacaneum laborem Hebræorum, præſentem ſe fano ſuo hunc in modum declarans. Cum cœlum eſſet aliàs ſerenum, ſuper ſolum tabernaculum caligo deſcendit, non quidem tanta, quantæ ſolent eſſe hybernę nebulæ: nec tamen tam tenuis, ut aſpectũ humanum tranſmitteret: iucundusq; ros diſtillabat ab ea, præſentiæ Dei fidem uolentibus aſtruens. Moyſes autẽ diſtributis prius in fabricatores tanti operis pro cuiuſq; merito præmijs, uictimas mactabat in atrio tabernaculi ſecundum Dei præſcriptum, taurum & arietem, hœdumq; pro peccatis. Sed quo ritu hæc fieri ſoleant, dicam dum de ſacrificijs tractabo, & quæ uictimæ ſolidæ tra-
Leuit.1. dantur conflagrationi, & quæ ex lege in epulas cedant. Deinde ſanguine uictimarum ornatum Aaronis & ipſum cum filijs eius aſperſit, purificans eos fontanis aquis ac unguento, ut Dei fierent ſacerdotes. Atq; hoc modo per ſeptem dies ipſos & ueſtes eorum curabat: tabernaculum item & eius uaſa unguento (ſicut iam dixi) confecto, & ſanguine taurorũ & arietum alternis
Leuit.9. diebus ſecundum genus ſuum mactatorum. Octaua autem die feſtum indixit, & ſacrificare unumquenq; pro facultatibus imperauit. Et illi dicto parẽtes certatim et ambitioſe uictimas offerebant: quibus ſuper aram impoſitis, ſubitò ſponte ſua ex illis ignis fulguris in morem emicuit, & inſpectante po-
Leuit.10. pulo, omnia flamma abſumpſit. Ex eo accidit Aaroni quędam calamitas, paterno animo grauis, quam tamen generoſe pertulit. erat enim uir ad caſus fortis, & intelligebat hoc non ſine Dei uoluntate factum. Ex quatuor filijs
Nadabus et Abius igne ſacrificio comburuntur. quos dixi, ſeniores duo Nadabus & Abius, cum in arã intuliſſent uictimas non ex præſcripto Moyſi, ſed quales antea ſolebant, combuſti ſunt, flamma in eos conuerſa, & uultus ac pectora eorum depaſcente: nec ſuccurri potuit quin ita occumberent. Moyſes autem iuſsit patrem eorum ac fratres ſublata cadauera extra caſtra deferre, atque ibi honorificè ſepelire: totusq; populus inopinatam hanc eorum mortem luxit: ſolos fratres ac patrem Moyſes uoluit à mœrore abſtinere, & potiorẽ Dei honorem quàm ſuam triſticiam habere. iam enim ſacrum amictum Aaron geſtabat. Cæterùm Moyſes recuſatis omnibus honoribus à populo ſibi oblatis, totus cultui diuino erat deditus: & in Sinam quidem nõ amplius aſcendebat, ſed in tabernaculũ uenitans oracula, quoties opus erat, à Deo referebat, et cultu priuati hominis uti perſeuerãs, necq; quicquam præter reipub. curam præ alijs ſibi uindicans. Leges præterea ſcribebat, & uiuendi rationem, quam ſeruantes & Deo placere poſſent, & ipſi inter ſe ſocialiter pacateq; uiuere: atque hæc omnia Dei monitu faciebat. Dicam autem & de illis legibus ſuo loco: nunc illud ſuccurrit, quod in mentione ſacerdotalis ornatus omiſſum non oportuit. Nam ea ueſtis omnem ſub prophetiæ prætextu impoſturarum occaſionem ademit his qui illa utebantur: liberumq; Deo uel adeſſe ſacerdotibus, uel non, omnibus & popularibus demonſtrauit: & exteris, ſi qui fortè huic ſpectaculo in-
Sardonyx litationis index. teruenirent. Ex lapillis enim, quos pontifex in humeris geſtabat (ſardonyches erant, quorum naturam nulli non notam narrare ſuperuacuũ puto) micabat alter, quoties litatũ eſſet, is qui dextrũ humerũ occupabat: tantumq;

fulgorem

fulgorem emittebat, ut procul etiam intuentibus conſpiceretur, idq; prę-
ter naturam ſuam & conſuetudinem: quod certè admirationem meretur apud
omnes, niſi ſi qui ex contẽptu religionis ſapientiæ opinionẽ aucupãtur. Sed
mirabilius eſt quod nunc dicturus ſum, per duodecim gẽmas, quas in pecto-
re pontifex inſutas eſſeni geſtat, in bello uictoriã prænunciare Deus ſolebat.
nam prius quàm exercitus ſe moueret, tantus fulgor ex eis emicabat, ut toti
populo facilè innoteſceret, adeſſe Deum, opemq; & auxiliũ ſuũ inuocantib.
eſſe allaturũ. Quapropter Græci, quotquot à noſtra religione nõ abhorrẽt,
cum hoc miraculũ pro cõpertiſsimo habeant, ita ut negari nõ poſsit, eſſena
uocant λόγιον, hoc eſt oraculũ. Deſijt autẽ tam eſſen quàm ſardonyx fulgo-
rem emittere annis ducentis ante quàm hæc cõmentaremur, irato Deo pro-
pter legũ ſuarũ uiolationẽ: de quo aliàs opportunius dicetur. nunc cœptam
narrationẽ deinceps proſequar. Tabernaculo dedicato, & omnib. quæcun
que ad ſacerdotalẽ ordinẽ pertinebãt, ritè peractis, populus, Deo in caſtro-
rum cõtubernium recepto, lętus ad hymnos & ſacrificia ſe cõuertit, nõ aliter
quàm omnib. iam malis auerruncatis, & omnia proſpera in poſterũ ſperan-
tes: donaq; Deo tam priuatim quàm publicè per ſingulas tribus offerebant.
Principes enim tribuum bini de ſuo conferentes plauſtrum cum duobus
bubus contribuebant, ut ſex plauſtra tabernaculo per uiam deuehendo in-
ſeruirent: & præter hoc unuſquiſq; eorum obtulit phialam & trulleum &
acerram, hæc decem daricos ualebat, eratq; odoramentis referta: trulleum
uerò & phiala, quæ argentea erant, utraq; ſimul ducentos ſiclos pendebãt,
ſed phiala ſeorſim tantùm ſeptuaginta. hæc farina erant plena, oleo ſubacta,
quali ad altare in ſacrificijs utebantur. Præterea uitulum & arietẽ cum agno
anniculo in holocauſtum, & hircũ pro peccatis: adhæc obtulit unuſquiſq;
principum alias uictimas quæ ſalutares uocabantur, per ſingulos dies bo-
ues duos & quinq; arietes cum agnis anniculis & hœdis: atq; ita per duode-
cim continuos dies ſacrificauerunt, quaque die unus. Moyſes autẽ non am-
plius in Sina monte, ſed tabernaculum introgreſſus, conſulebat Deum de
rebus agendis, & de ferendis legibus: quas meliores quàm ut ad hominem
autorem referri debeant, poſteritas perpetuis ſeculis ſeruauit, diuinitùs da-
tas credens: adeò ut eas nec in pace ob uoluptatem, nec in bello ob neceſsi-
tatem Hebræi uiolauerint. Sed de his nunc deſino, proprium uolumen ali-
quando huic tractationi dicaturus.

Duodecim gemmæ uictoriæ prænũciæ.

Num. 7. Principum libationes.

Moyſis ra[illegible] ſa.

Leges de ſacrificijs & purificationibus. Cap. X.

NVNC paucas tantùm cõmemorabo, quę ad purificationes & ſacri- XIII.
ficia pertinent: quandoquidem in ſacrificiorũ mentionem incidi-
mus. Duo ſunt ſacrificiorum genera, priuatum & publicum: horũ
utrunq; duobus fit modis. Aut eñ tota uictima igni abſumitur, quod ideo
uocatur holocautoma: aut pro gratiarum actione perſoluitur, & in epulum
ſacrum facientiũ uertitur. De priore prius ſum dicturus. Vir priuatus holo
cautoma facturus, mactat bouẽ, agnũ & hœdum: & hos quidẽ anniculos,
bouem uerò licet mactare etiã grandiorem. Sed opus eſt ut ſint omnia ma-
ſcula, quę ſolida cõcremantur. his iugulatis, ſacerdotes aram circumquaque
ſanguine horum tingunt: deinde mundata membratim diſſecãt, & ſale con-

Sacrificiorum diuiſio.

Leuit. 1. Hominis priuati ſacrificia.

ſperſa in aram imponunt, ſtrue lignorũ ſuper ea iam ardente. deinde pedes & inteſtina omnia diligenter primùm repurgata ad reliquũ aceruum purifi canda adĳciunt: tergora uerò ſacerdotibus cedunt. & holocautomata qui-
Leuit.3. dem ad hunc modum fiunt. Quum uerò pro gratiarum actione ſacrificant, eorundem generũ animalia mactant, ſed quæ uitio careant, & anniculis ſint maiora, & maſcula fœminis copulata. His iugulatis, primùm ſanguine aram imbuunt, deinde renes & omentum & omnem pinguedinem cum fibra iecoris, & inſuper caudam agni aræ inferunt. Pectore uerò ac dextro crure
Leuit.4.5. ſacerdotibus conceſſo, reliquis carnibus per biduum epulantur, & quæ ſuperfuerint igni comburũt. Idem ritus ſeruat̃ et in ſacrificio pro peccatis. Sed qui uictimas maiores non habent, par columbarũ aut turturũ offerunt, quarum altera fit holocautoma, altera ſacerdotibus in cibum datur. Accuratius autem de his in libro de ſacrificĳs diſſeremus. Nam qui per ignorãtiam peccauit, agnum & hœdum fœminam eiuſdem ætatis offert: ſacerdoſq; ſangui ne nõ ut antè aram, ſed cornua eius ſola imbuit: reneſq; & reliquam pinguedinem cum fibra iecoris in aram inferũt. Sacerdotes uerò tollunt ſibi & pelles & carnes eadem die abſumendas in fano. Nam lex uetat, quicquam in poſteram diem reliquum facere. Qui autem ita peccauit ut ipſe ſibi ſit cõſcius, neq; quenq; habeat à quo coarguat̃, arietem offert, lege ita iubẽte: cuius car-
Leuit.4.9. *Leuit.2.* nes in fano ſimiliter ſacerdotes eadem die conſumunt. Principes quoq; cum
Principis ſacrificia. pro peccato ſacrificant,, eadem quæ plebeĳ offerunt, hac tantùm differẽtia, quòd uictimas adducunt taurum & hœdum maſculum. Iubet autem lex ut tam in priuatis quàm in publicis ſacrificĳs farina afferatur puriſsima, cum agno aſſaronis menſura, cum ariete duorum, cum tauro trium. hanc conſecrant in altari oleo ſubactam. nam & oleum ſacrificantes afferunt, cum boue hinis dimidium, cum ariete tertiam partem, cum agno quartã. ea eſt menſura priſca Hebræorũ, duos choas Atticos continens, qua oleum ac uinum metiuntur. nam uinum circa altare libant. Si quis autem non ſacrificãs ex uoto ſimilam offert, eius primitias pugillum unum in aram conĳcit. reliquum eius ſacerdotes in cibum ſumunt, aut coctum: nam oleo ſubigitur, aut panibus inde confectis. Quantumcunque autem ſacerdos offert, totum comburi oportet. Vetat etiam lex, offerri eadem die animal unà cum genitrice, & aliàs quoque non niſi octauo à partu die admittit. Fiunt & alia ſacrificia pro recuperanda ualetudine, aut alia de cauſa, in quibus liba cum uictimis inſumuntur, ex quibus nihil in poſteram diem relinqui fas eſt, ſacerdo-
Publica ſacrificia. tibus quoque partem ſuam inde ſumentibus. Publicis uerò impenſis lex iu-
Num.28.29. bet quotidie agnum anniculum mactari mane ac ueſpere. ſeptima autem quaque die duos iugulant: eodem modo ſacrificantes: & nouilunio præter quotidianas uictimas duos boues cum agnis anniculis ſeptem, & arietem: hœdum uerò pro peccato, ſi quid fortè per obliuionem omiſſum fuerit. Septimo item menſe, quem Macedones hyperberetæũ uocant, præter iam dicta taurum & arietem & ſeptem agnos mactant, et hœdum pro peccatis. de cima deinde luna eiuſdem menſis ieiunãt uſq; ad ueſperam: ſacrificantq; eadem die taurũ & arietes duos & agnos ſeptem: & pro peccato hœdũ. Adducunt autem duos præter hunc hœdos; quorum alter uiuus extra fines

in de-

in deſertum emittitur,in quem, ſi quid mali propter peccata toti populo im
mineat,auertatur.alterũ uerò in ſuburbanum in locum puriſsimum eductũ
cum ipſa pelle exurunt,nihil omnino purgantes, & cum eo ſimul exuritur
taurus,non à populo adductus,ſed ſumptu pontificis:quo mactato, & ſan-
guine eius ſimul & hœdi in fanum illato, aſpergit digito tectum ſepties,to-
tiesq; pauimentum,rurſusq; toties interiora fani circum altare:reliquũ de-
inde circum altare maius,quod eſt ſub diuo in atrio,deinde extremitates &
renes & adipem cum fibra iecoris inferunt altari: pontifexq; adijcit arietem
de ſuo,ſolidum Deo conflagraturum. Eiuſdem menſis decimaquinta,tem- Exo.23.
pore iam in hybernum uergente tabernacula compingere iubentur per ſin- Leuit.23.
gulas familias contra uentura frigora,quę annus ſenescens afferre ſolet.quin Deut.31.
& in patria tandem conſtituti, accedere in eam urbem,quam propter tem- Feſta taberna-
plũ caput regionis ſint habituri,& octo dies feſtos ducere, uictimasq; Deo culorum.
ſolidas incendere,& ſimul pro gratiarum actione ſacrificare, manibus inte-
rim geſtantes ramos myrti, ſalicis & palmæ,ex quibus mala perſeæ depen-
deant.Prima die ſacrificium debet eſſe holocautoma ex tredecim bubus, &
agnis uno pluribus,& arietib· duobus,addito hœdo pro peccato.Sequen-
tibus diebus idem numerus agnorum & arietum unà cum hœdo mactatur,
ſed per ſingulos dies unum de numero boum detrahunt, donec ad ſeptena-
rium perueniatur.Octauo die feriãtur ab omni opere,mactantq;,ſicut dixi-
mus,uitulum & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatis hœdum.Atq; hæ
ſunt Hebræis cærimoniæ tabernaculorum,à maioribus acceptę.Menſe au
tem Xanthico,qui noſtris niſan uocatur, & annum exorditur,luna quarta- Exo.12.
decima,ſole arietem obtinente,quando quidẽ hoc menſe ab Ægyptiaca ſer- 13. 23.
uitute liberati ſumus,ſacrificium quod tunc exeuntes feciſſe nos dixi paſcha Leuit.23.
nominatũ, quotannis inſtaurare lege iubemur: celebramusq; id per cogna Num. 9.
tiones,nihil è uictimis in ſequentem diem relinquentes,quæ eſt quintadeci- Deut.16.
ma,& azymorum feſtiuitatis prima.nam hoc feſtum priori continenter ſuc Paſchæ ſacrifi-
cedit,duratq; dies ſeptẽ,per quos panibus nõ fermentatis ueſcuntur: & per cium.
ſingulos dies tauri iugulantur duo,aries unus,agni ſeptẽ.hæc holocautoma
fiunt,additurq; hœdus pro peccatis in quotidianas epulas ſacerdotibus.Se Leuit.2.
cunda azymorũ die,quæ eſt menſis huius decimaſexta,frugibus demeſsis et
hactenus intactis incipiunt frui:æquumq; rati Deum huius ubertatis auto-
rem per gratitudinem honorari,hordei primitias offerunt in hunc modũ.
Spicarum manipulum igni torrent,hordeum deinde pinſunt:atq; ita in ali-
cæ modum fracti aſſaronem ad aram offerunt:inde pugillo uno in eam inie-
cto,reliquum ſacerdotum uſui cedit:& ex eo licitum ſit publicas ac priuatas
meſſes metere,primitiarum tempore agnus in holocauſtum Deo mactatur.
Poſt paſchale ſacrum elapſis ſeptem ſeptimanis,hoc eſt, quadraginta nouẽ Quinquageſi-
diebus,quinquageſima quã à numero aſartha Hebræi uocant,offerunt Deo mæ ſacrificiũ.
panem è farinæ triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectum, ma
ctantq; agnos duos:hæc de tantum oblata in cœnam ſacerdotib· apponun
tur, & eadẽ die ſic ut nihil ſuperſit,abſumuntur. Cæterùm holocautoma fa-
ciunt è trib.uitulis,arietibus,duob.agnis quatuordecim,hœdisq; pro pec-
cato duobus.Nullũ aũt feſtũ ducitur abſq; holocautomate & laborũ uaca-

tione,ſed in omnibus omnino hęc duo lex obſeruari iubet:& poſt ſacrificiũ
Panes appoſiticij. in epulis degunt,ex publico præbetur panis non fermentatus ex farinæ aſſa
ronib. uigintiquatuor.coquuntur autem bini pridie ſabbati:& ſabbato ma
ne proponuntur in ſacra menſa duobus ordinibus ſeni ex aduerſo ſeſe reſpi-
cientes:atq; ita duabus lancibus thure plenis ſuperimpoſitis permanẽt uſq;
in proximè ſequens ſabbatum,tunc alij pro illis recentes ſupponuntur,& hi
priores ſacerdotibus in cibum dantur:thus item igne ſacro adoletur,quo ad
holocautomata uti ſolent,& pro eo quoq; aliud thus panib. imponitur. Sa
cerdos autem de ſuo quotidie bis offert Deo farinam oleo maceratã, & mo
dica coctura duratam:eſtq; demenſum eius farinæ aſſaron unus,huius,dimi
dium mane,tantundem ueſpere,in ignem infert. Sed de his hactenus,quorũ
Leuit.8. Num.3. rationem aliàs diligentius explicabimus. Cæterùm Moyſes tribum Leuiti-
Moyſes Leuitas tabernaculo præficit. cam à cætero populo exemptam,ut Deo ſacrandam,fontanis aquis perenni
bus & ſolenni ſacrificio purgauit:eiq; tabernaculum cum ſacris uaſis ſartum
tectum curandum commiſit,iubens ut ad pręſcripta ſacerdotum ſacrum mi
Immunda quæ ſtatuerit Moyſes. niſteriũ capeſſerent:iam enim Deo ſacrati erant. Poſt hæc animalia diſcre-
uit,quæ ad cibũ eſſent pura,& quibus ueſci non liceret:de quibus aliquãdo
per occaſionem differemus,quam ob cauſam aliorum eſum permiſerit,alio-
Leuit.7.17. rum interdixerit.Sanguinis quidẽ omnis uſum ideo uetuit,quòd hunc ani-
Leuit.11.13. 14.15. mam & ſpiritum putaret:neq; animalis morticini carnem ad cibum conceſ
ſit,ad hęc reticuli & adipis caprini,ouilli & bubuli abſtinentiam indixit.Eie
cit etiam è cœtu & & coſuetudine hominum leproſos,& ſeminis profluuio
laborantes:mulieres etiã quæ naturaliter purgantur,uerſari inter homines
uetuit,nec niſi poſt ſeptimam diem puras haberi uoluit.eum quoq; qui mor
tuum curaſſet,per totidem dies à cœtu arcuit.Si quis autem ultra hunc die-
rum numerum diuturniore pollutione teneatur, ſacrificare iubetur agnas
duas:quarum alteram ſanctificare oportet,alterã ſacerdotes accipiunt: eo-
dem modo & pro genituræ fluxu laborãte ſacrificari mos eſt.Qui uerò per
ſomnum genituram emiſit,ſi ſe mergat in aquam frigidam,ut ſolet fieri poſt
legitimæ uxoris congreſſum,pro puro habetur. Leproſos autem in perpe-
tuum relegauit,tanquam nihil à cadauere differentes.Quòd ſi quis priſtinã
ualetudinem à Deo precibus impetrauerit,& in cutem ſanitatis color redie
rit,hic uarijs ſacrificijs Deo gratitudinem ſuam atteſtatur,de quibus poſtea
Refellũtur qui Moyſem lepro ſum fuiſſe dicunt. dicemus.Quo magis ridenda eſt illorũ fabula, qui dicunt, Moyſen propter
lepram ex Ægypto profugum,turbam eodem morbo laborantium in Cha-
nanæam duxiſſe.Niſi enim uanum illud eſſet,nunquam Moyſes in ſuã igno
miniam talem legem tuliſſet,qualem etiam alio ferẽte,probabile erat ipſum
reclamaturum:præſertim quum inter multas gentes leproſi uerſentur, & in
precio ſint:& adeò nec relegentur,nec contemptim habeantur,ut & in expe
ditionibus militares dignitates,& in adminiſtratione reipublicæ ciuiles illis
committantur,ac ne à templis quidem & fanis arceantur. Quid igitur ueta-
bat, ſi tali uitio fuit infectus,quo minus apud multitudinem ſibi parentem
eas leges ſtatueret,quæ ipſi honorem potius quàm detrimentum afferrent?
Qua re manifeſtum fit,quòd hæc per inuidiam de nobis fingantur. Moyſes
enim purus ipſe,& inter puros degens, ad honorem Dei talium legum au-

thor eſſe

thor esse uoluit. Sed hæc quisq;, ita ut libitum fuerit, accipiat.

Cæterùm puerperas fanum introgredi uetuit, aut sacris interesse usq; in quadragesimum diem, si fœtus sit masculus: quòd si fœmina sit, duplum eius temporis præscribitur. Ac ne post præstitutum quidem terminum intrant absq; uictimis, quæ partim Deo, partim sacerdotib. cedunt. Quòd si quis adulterij suspicionẽ de uxore habuerit, offert hordeaceæ farinę assaronem: & immisso ex ea pugillo super altare, quod reliquum est, sacerdotibus uescendum datur. Deinde aliquis sacerdotum statuit mulierem ad portam, quę est obuersa ad fanum: & inscripto primùm Dei nomine in membrana, defert ei iusiurandum cum imprecatione, ut si pudicitiam læsit, luxato crure dextro & uentre disrupto sic moriatur: sin autem præ amore nimio, & præ zelotypia maritus ad iniquam suspicionem sit commotus, decimo mense infantem masculum pariat. Peracto iuramento de membrana deletum nomen in phialam exprimit, & sumpto è fano puluere humi collecto, atq; in poculũ aspersso, ebibendum porrigit: mulier uerò si iniustè est delata, prægnans facta maturè & feliciter enititur. quòd si & coniugalem fidem, & Dei iurisiurandiũ fefellit, turpiter moritur, crure luxato, & uentrem aqua intercute inuadẽte. Hæc sunt quæ Moyses genti suæ de sacrificijs ac purificationibus præscripsit. Leges autem tulit tales. Adulterium in uniuersum prohibuit, ratus coniugum summam felicitatem, si fides ac pudicitia seruetur, & reipub. quoque interesse, ut liberi legitimi proueniant. Item incestũ cum matre, aut nouerca, cum amita aut matertera, cum sorore nuruue, omnesq; tales coitus ut nefarios damnauit: uetuit & cum muliere menstrum fluxum patiente congredi & cum brutis: damnauit etiam eos qui ex formosis maribus turpem uoluptatẽ captarent: & qui contrà fecisset, capitalem pœnam inflixit. Sacerdotes autẽ duplo castiores esse uoluit. hos enim non solùm prædictis legibus, sicut reliquos teneri iussit: sed etiam non quamuis fœminam in coniugalem thorum admittere, non quæ corpore quæstum fecisset, non seruam aut captiuã, necq; cauponariam aut stabulariam, necq; à priore marito quacunq; de causa repudiatam. Pontifici uerò ne uiduam quidẽ permisit, quod tamen cæteris sacerdotibus liberum reliquit: sed solum uirginẽ ducere cõcessit, eamq; seruare. Idem nec ad mortuũ sinitur accedere, quòd tamen cæteris est licitum, ad fratres & parentes ac liberos mortuos accedere. Idem iubentur simplices esse, omniq; fuco carere. Quicunq; è sacerdotibus integer corpore non esset, partem quidem suam cum cæteris accipere sinitur: sed ad altare ascendere, & fanũ intrare prohibetur. Nec solum in sacris obeundis puros esse oportet, sed uitam etiam irreprehensibilem præstare. quapropter qui sacrum amictũ gestant, tantisper dum eo utuntur, præter aliam castitatem, puritatẽ & sobrietatem à uino quoq; interim arcentur. Victimæ etiam integri corporis mactantur, omniq; uitio carentes. Hæc sunt quę Moyses iam tũc uitæ suæ tempore obseruanda tradidit: quædam etiam in futurum, ipse licet in deserto degens, Chananæam terram tandem adeptis prospexit. Septimo quoq; anno remissionem agris dedit, intactosq; aratro & plantatione esse iussit, quemadmodum iam antè populo septima quaq; die remissionem à laboribus dederat. quę uerò per hunc annum sponte sua terra protulerit, publica esse, & promi

XIIII. *Puerperarum lex.*

Num. 5. Zelotypiæ lex.

Rerũ uenerearum lex. Exo. 22. Deut. 17. Leuit. 18. 20 21. 26.

Leuit. 21.

Leuit. 25. Agrorum sabbathum.

ſcui uſus iuſsit,& neq; indigenam neq; aduenam ab eis fructib. colligendis arceri:idemq; obſeruari poſt ſeptimã annorum ſeptimanam, qui numerus quinquaginta conficit:uocaturq; Hebræis quinquageſimus quiſque annus Iobelus:in quo & debitoribus fœnus remittitur, & ſerui manu mittuntur, qui tribules cum eſſent,legem aliquam uiolauerint: & quia crimen capitale nõ eſſet, in ſeruitutẽ uindicati fuerint. Agri quoq; ad priſtinos dominos ex hac lege redeunt hũc in modũ. Inſtante Iobelo,quæ uox libertatẽ ſignificat, conueniunt uenditor agri & emptor,computatisq; fructibus,ac expenſis in agrum factis,ſi fructus maiores fuiſſe comperiãtur,recipit agrum uenditor. quòd ſi expenſæ maiores fuerint,hoc quod deeſt recipiẽs emptor,poſſeſsio nẽ alteri cedit:ſin utraq; paria fuerint,poſſeſsio ad ueteres dominos reuertitur.idem ius eſt in domos,quę in uicis non munitis uẽduntur:diuerſum uerò de illis quæ intra oppidorum mœnia uenduntur. Licet enim ante annum elapſum reddita pecunia domum recipere: quòd ſi integer annus interim abiuerit,emptori poſſeſsionis ius confirmatur. Has leges Moyſes in caſtris in Sina populo tradendas accepit à Deo,literisq; mandatas ad poſteros etiam obſeruandas tranſmiſit.

Annus Iobelus.

Leges belli,& mores. Cap. XI.

XV. Num.1. LEGIBVS ritè digeſtis, ad rei militaris curam animum aduertit, de bellis iam tum cogitans. Indicit igitur cenſum tribuum,excepta Leuitica: eiusque cura principibus demandata, numerum eorum qui militari ætate eſſent,diligenter ad ſe referri iubet. Leuitæ enim ſacri erant & immunes à militia. Cenſa ſunt capita ſexcenta millia eorum qui arma ferre ualerent, ætatis ab anno uigeſimo uſque ad quinquageſimum,& ſuper hunc numerum MMMDCL. Pro Leui aũt allegit inter autores tribuum Manaſſem Ioſephi filiũm,& Ephræmen pro Ioſepho. Hos enim Iacobus in adopionem à Ioſepho impetrauerat, ſicut ſuprà diximus. Num.2.3.4. Compacto igitur tabernaculo in medium caſtrorum illud receperunt,tribus tribubus per latera ſingula tendentibus,inter quas uiæ intercedebãt. Forum. Forum quoque rerum uenalium eſt propoſitum, & merces ſuo quæque loco diſpoſitæ: aderantq; opifices omnium artium in ſuis officinis, ut planè ciuitas uideretur,huc atq; illuc cõmeans. Loca autem tabernaculo proxima ſacerdotes occupabant,ac deinceps Leuitæ. Eorum (nam & hi ſeorſum ſunt recenſiti)numerus erat uiginti tria millia,octingenti octuaginta, maribus tantùm,& qui trigeſimum à natiuitate diem excederent,in hũc cenſum uenientibus. Et quàmdiu nubes ſuper tabernaculum perſeuerabat, tãtiſper uelut præſente Deo caſtra eodem loco manebant: quoties uerò ſe aliò mouebat,tum etiam ipſi migrabant. Inuenit autem & buccinæ ſpeciem ex argento factę talem. Canna erat tibia paulò craſsior,longitudine paulò minus cubitali,cuius os tantum patebat,quantum ad inflandum ſufficeret, deſinebatq; in extremitatem campanulæ ſimilem, quemadmodum tuba. Aſoſra uocatur hoc genus apud Hebręos. Duas tales fecit,quarũ una plebs ad concionem uocabatur,altera principes ad conſultandum de republica exciebãtur:utriſq; uerò clangentibus,uniuerſus populus conuocabatur. Quoties uerò tabernaculum moueretur,hic modus ſeruabatur. Primo ſigno canente qui

Cenſus.

Sacerdotũ Leuitarũq; ſedes.

Num.9. *Proficiſcendi lex.* Num.10. *Buccinæ.*

nente qui in orientali parte caſtrorum tendebant, excitabantur: ſecundo uerò, qui à tergo tabernaculi tentoria ſua fixerant: deinde tabernaculum diſſolutum medium portabatur inter ſex tribus præcedentes, & alias ſex ponè ſequentes. Leuitæ uerò tabernaculum omnes circumdabant. Ad tertium autem ſignum pars caſtrorum meridionalis mouebatur, et ad quartum ſeptentrionalis. His buccinis utebantur etiam in ſacrificijs, in quibus uictimas cædimos eſt, tam ſabbatis, quàm cæteris diebus. Tunc etiam primum paſcha ſolennibus uictimis eſt celebratum ex eo tempore quo in libertatem uindicati, Ægyptiorum dominationem effugerant.

Seditio contra Moyſem propter egeſtatem, & ſeditioſorum pœna. Cap. XII.

NON multo pòſt à Sina monte caſtra mouẽtur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, uentum eſt ad locum qui dicitur Iſeremoth: ubi denuò populus ſeditionibus agitari cœpit, & laborioſæ peregrinationis culpam in Moyſem conferre. Illius ſuaſu ſe reliquiſſe regionem fertilem, & nunc non ſolùm eius ubertate carere, uerumetiam proſperata felicitate in extremis miſerijs huc & illuc oberrare, aquarum inopia laborantes: & ſi manna quoq; aliquo caſu deficiat, proculdubiò fame interituros. His addebant multa conuicia, quæ in uirum paſsim iactabantur. Exortus eſt interim unus è populo, qui admonitos præteritorum Moyſi beneficiorum, bonam ſpem habere hortabatur, ne tum quidem opem diuinã fruſtra requiſituros. Vulgus autem his uerbis uehementius concitatum, magis ac magis contra Moyſem tumultuabatur. Qui uidens ita deſperatos, iubet æquo animo eſſe, pollicendo ſe quamuis grauibus cõtumelijs immeritò petitum, copias tamen carnium eis exhibiturum, non in unum tantùm diem, ſed in plures etiam. Illis uerò credere nolentibus, quodam etiam rogãte, unde tot hominum millibus prouidere poſsit: Deus, inquit, & ego, quantumuis malè apud uos audientes, nunquam tamẽ deſinemus ueſtri curam gerere: idq; breui eſtis uiſuri. Vix hæc dixerat, cum tota caſtra coturnicib. complentur, quas aceruatim uenabanť. Deus tamen non multo pòſt in Hebræorum inſolentiam ac maledicta animaduertit, non paucis è populo deſideratis. Nam & hodie locus ille nomen ex eo caſu inditum retinet, uocaturq; Cabrothaba, quaſi dicas cupiditatis monumenta.

XVI. *Num.11.* *Seditio.*

Coturnices.

De ſpeculatoribus, qui explorata Chananæorum regione reuerſi Iſraelitis terrorem incuſſerunt. Cap. XIII.

MOYSES autem, poſteaquã abductos inde adduxiſſet in locum humanæ habitationi parum aptum, non longè à finibus Chananæorum ſitum, qui dicitur Vallis, in concionem populum aduocat. Cumq; in medijs conſtitiſſet: Duo bona, inquit, Deus nobis dare decreuit, libertatem, & felicis terrę poſſeſsionẽ: quorum alterum ex ipſius munificentia iam habetis, alterum quoq; mox habituri. Sumus enim in Chananæorũ finibus, à quib. adeò nulla ciuitas, nullus ue rex nos arcebit, ut ne uniuerſa quidem gens collatis in unum uiribus efficere hoc ualeat. Ergo parati ſimus ad rem gerẽdam. Neq; enim ſine prælio regione ſua nobis ſunt ceſſuri, ſed poſt magna certamina uictoriæ præmiũ erit. Sed mittendi ſunt ſpeculatores, qui & terræ ubertatẽ, & habitatorũ potentiam explorent. Nos uerò

XVII. *Num.13.14.* *Moyſes ad populum de mittendis explora toribus uerba facit.*

in primis concordiæ ſtudere oportet, & Deum adiutorem ac auxiliatorem noſtrum debito cultu proſequi. Hæc ubi locutus eſt, populus collaudato
Mittuntur exploratores. Moyſis conſilio, exploratores eligit duodecim nobiliſsimos, ex unaquaq; tribu unum: qui exorſi à partibus ad Ægyptum uergentibus, totam Chananæorum regionem perluſtrauerunt, donec ad Amathen urbem & Libanum montem peruenirent: exploratáq; terræ ſimul & incolarum natura, reuerſi ſunt ad ſuos, quadraginta diebus in hoc negotium inſumptis. Et fructuum quidem pulchritudo, quorum ſpecimen erat allatum, ubertasq; regionis quam audiebant, animos multitudinis ad bellum ſuſcipiendum erigebat. contrà deterrebantur narrantibus difficilem fore eius acquiſitionem, quòd flumina ſuperanda eſſent magna ac profunda, & montes ardui tranſcendendi, & urbes mœnibus firmiſsimis cingantur. Apud Hebronem uerò etiam gigantum progeniem ſe reperiſſe aiebant, atque ita exploratores cum omnia maiora apud Chananæos inueniſſent, quàm quæ hactenus poſt exitum ex Ægypto uiderant, ſuo timore reliquam etiam multitudinem da-
Hebræi de expugnanda Chananea deſperant. ta opera impleuerunt. Qui ex eorum narratione impoſsibile rati talem terram acquirere, ſoluta concione domum reuerſi cum uxoribus & liberis lamentabantur, dicentes Deum uerbis tantùm multa polliceri, re autem omnino nihil præſtare. rurſumq; Moyſem incuſantes, in eum ſimul & fratrem eius Aaronem pontificem uociferabantur: atque ita totam noctem inquieti exegerunt, in utrumq; conuicia iactando. Mane uerò ad concionem concurrunt hoc animo, ut lapidatis Moyſe ac fratre, in Ægyptum retrò un-
Ieſus & Chalebus populum conſolantur. de uenerant reuerterentur. Quem euentum metuentes duo è ſpeculatoribus, Ieſus Nauechi filius ex tribu Ephræmitide, & Chaleb ex tribu Iudæ, procedunt in medium, & populum compeſcunt, orantes ut bona ſpe ſint, neue Deum inſimulent mendacij, temerè fidem habentes quibuſdam, qui uanis ſermonibus de rebus Chananæorum uulgatis multitudinem territarent: quin potius eos ſequerentur, qui illis regionem tam felicem acquirendi autores ac duces ſe præberent. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtaturam uiris fortiter rem gerere paratis, præſertim auſpice Deo, & pro illis in acie præliaturo. Ite, inquiunt, poſito omni timore alacres, Deoq; freti, quà uos ducemus ſequimini. Talibus uerbis conabantur ſedare tumultuantem populum. Moyſes interim & Aaron procidentes in faciem ſupplicabant Deo, non pro ſua ſalute, ſed ut inſanientem multitudinem ad ſanam mentem reduceret, tot præſentibus & inſtantibus neceſsitatibus turbatam: cum ſubitò nubes ſuper tabernaculum
XVIII. exorta, adeſſe præſentem Deum ſignificat. Quo uiſo Moyſes animatus, in-
Moyſes populo pœnam minatur à Deo. fert ſe in turbam, & ultrò pœnam eis à Deo tanta inſolentia prouocato minatur, non tamen quantam peccati enormitas merebatur, ſed qualis eſſe ſolet paterna caſtigatio. Sibi enim tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi cum lachrymis deprecanti, comemoraſſe Deum, quot & quantis beneficijs affecti ingrati fuiſſent: & quòd nunc ſpeculatorum ignauia ſeducti, eorum uerbis plus ueritatis ineſſe putaſſent, quàm ſuis promiſsionibus. quamobrem non deleturum quidem totum ipſorum genus, quod cæteris mortalib. omnibus prætuliſſet: attamen terram Chananæam, eiusq; ubertatem

tatem illis non concessurum, sed sine lare & sine urbe in deserto quadraginta annis erraturos, quo pecati pœnas exoluant. Liberis tamen eorum terram illam daturum, eosq; commodorum quibus patres se per intemperantiam indignos reddidissent, dominos esse constituturum. His denunciationibus uulgus attonitum, totum se mœsticiæ dedidit: Moysemq; obsecrabant, ut deprecaretur Deum, quo reconciliatus, peccatisq; condonatis, urbes hostiles eis traderet. Ille uerò negabat Deum laturum talibus se tentari precibus. Non enim temerè aut humano more ad hanc indignationẽ esse commotum, sed iustam hanc sententiam protulisse. Non est autem incredibile, Moysem unicum uirum tot hominũ milia concitata sedauisse, quandoquidem Deus illi præsens placabiliorem faciebat multitudinẽ, sæpe iam suo malo expertam, conducibilius esse non repugnare diuinæ uoluntati: & alioquin etiam uir ille dignissimus est admiratione, tum ob singularem uirtutem, tum ob fidem nõ tantùm à seculi sui hominibus, sed à posteris etiam impetratam: quandoquidem hodie quoque nemo est Hebræorum, quin etiamsi latêre possit, quasi præsentem reuereatur, & quasi pœnas exacturũ, si quid præter decorũ ab ipso præscriptum gesserit. Et autoritatis eius plusquam humanæ argumenta sunt alia quoque multa, & in his illud non minimum, quòd quidam ex regionibus ultra Euphratem sitis ad honorem nostri templi quatuor mensium iter magno sumptu, nec sine periculo emensi, sacrificioq; peracto, non potuerunt tamen partem aliquam de uictima consequi, quod erat aliqua causa, cur per leges nostras id minus liceret. Et quidam ne sacro quidem facto, alij semiperfecto sacrificio relicto: nonnulli ne templum quidem adire permissi, re infecta abierunt, malentes Moysis legibus quàm suo proposito obsequi: idq; nemine redarguẽte, nisi propria conscientia. Tantum ualet semel concepta de hoc uiro opinio, ut maior homine habeatur qui leges à Deo acceptas hominibus tradidisse creditur. Nuper etiam non longè ante Iudaicum bellum principatu Claudij, pontificatum apud nos Ismaele obtinente, cùm tam ualida fames regionem nostram premeret, ut assaron quatuor drachmis ueniret, & in festiuitate azymorum allati essent farinæ cori septuaginta, hoc est medimni Siculi triginta & unus, Attici uerò quadraginta & unus: nemo tamen sacerdotum ausus est micam unam inde comedere, tanta ægestate premente, legem tantum & iram diuinam ueritus, quæ in occulta etiã peccata semper animaduertere solet. Quare non est cur aliquis miretur quæ illo tempore sunt gesta, quandoquidem hactenus etiam scripta posteris ab illo relicta tantam uim & autoritatẽ obtinent, ut uel inimici nostri fateantur talem uiuendi rationem nobis à Deo per Moysem esse traditam. Sed de his quisque ut uidebitur, sentiat.

Hebræorũ de Moyse opinio.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER QVARTVS.

Hebræorum iniuſſu Moyſis cum Chananæis pugna & clades. Cap. I.

Num.14. Hebræorũ fremitus aduerſus Moyſem.

HEBRAEIS autem duram uitam in deſerto agentibus, & multis miſeriis afflictis, ſubit uoluntas etiam inuito Deo armis cum Chananæis experiri: nec iam Moyſem audire uolebant quieſcere iubentem, rati etiam ſine illius auſpicijs uictoriã de hoſte ſe poſſe obtinere: accuſabantq; eum, quaſi hoc tantùm agentem, ut in magna inopia conſtituti, ſemper ab illius auxilio penderent: & omnino pugnare decreuerunt, auxiliũ Dei ſibi pollicentes, non tam Moyſis reſpectu, quàm quòd in eius tutela iam inde à maioribus eſſent: & quos prius ob ipſorum uirtutẽ dignos libertate duxiſſet, eis nunc quoq;, ſi rem ſtrenuè gerant, uictoriam non negaturum. Satis ſibi uirium aduerſus eas gentes, etiamſi Moyſes Deum ab ipſis alienare conetur: omninoq; expedire ſibi ut arbitratu ſuo potius rem gerant, quàm pro excuſſa Ægyptiorum ſeruitute Moyſis tyrannidem boni cõſulant, eiusq; libidini ſeducti pareant, iactantis diuina colloquia, quibus ut Deo præ cæteris charus de rebus gerendis prę-moneatur: quaſi uerò nõ omnes ex æquo Abrami eſſent poſteri, ut unus ſingulari gratia præſcientiam futurorũ diuinitùs habere debeat. Prudentium eſſe, ut contempta unius hominis arrogantia, Deo potius promiſſori credẽtes, ad acquirendam eam regionem ſe expediant, neq; ſub Dei prætextu prohiberi ſe ſinant. Cogitandum de præſenti inopia, quam loca deſerta grauio rem indies reddant, & ductore Deo manus cum Chananęis quamprimùm conſerendas, nec amplius aſſenſum legislatoris expectandum. Comprobata deinde omnium calculis hac ſententia, in hoſtes uadunt: qui neque feroci eorum impetu, neq; immenſa multitudine perterriti, irruentes in ſe excipiunt fortiter: & bona parte Hebræorum cæſa, reliquos, eorum acie perrupta, turpiter uertere terga coactos inſequendo, caſtra compellunt. Ea clades præter omnium opinionem oblata, uehemẽter animos multitudinis deiecit, peiora metuentis, cogitantisq; ab irato numine immiſſam eſſe, eo quòd nõ expectato oracculo ad pugnam prorupiſſent. Moyſes autem uidens tum ſuos accepta clade conſternatos, tum hoſtem uictoria recenti elatum, ueritus ne præſenti ſucceſſu non contentus maiora moliretur, ipſosq; inuaderet, decreuit copias longius à Chananæis in deſertũ reducere. Cumq; populus poſthac in ducis poteſtate ſe fore polliceretur, malo admonitus, nihil abſque ipſius cõſilio proſperè ceſſurum, motis caſtris itum eſt in deſertum, hoc animo, ut non prius contra Chananæos pugnam capeſſerẽt, quàm ſigno diuinitùs accepto. Sed quemadmodum in exercitu ingenti uſuuenit, maximè rebus aduerſis, ut difficiles ſe moderatoribus præbeãt, ita Iudæis etiam idem accidit. Quum enim eſſent numero ſexcenta milia, & uel in ſecunda fortuna parum tractabiles præfectis uiderentur, tanto magis in egeſtate ac infortunio tam in

Hebræi à Chananæis uincuntur.

ſo

ſe inuicem quàm in imperatorem ſuum exaſperabantur. Quapropter tanta ſeditione eſt laboratum, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuiſſe accepimus. quæ res dubio procul in extremũ iam periculũ delatos perdidiſſet, ni Moyſes oblitus acceptæ iniuriæ, quòd minimum abfuit quin lapidaretur, rebus labantibus opem attuliſſet. Ac ne Deus quidem curam eorum prorſus abiecit, ſed tametſi cõtumelioſos non ſolùm erga legiſlatorem, uerùm etiam in mandata diuina per Moyſem accepta, liberauit tamen è pernicioſiſſima ſeditione, cuius abſq; ſua prouidentia non niſi triſtiſſimus exitus expectari poterat. Hanc ſeditionem, & quemadmodũ ea ſedata Moyſes rem adminiſtrauerit, nunc dicemus, cauſa eius primùm expoſita.

Seditio per Corem & plebem aduerſus Moyſem & fratrem propter ſacerdotium excitata. Cap. II.

CORES uir genere & opibus inter Hebræos clarus, & populari quadam facũdia præditus, uidens Moyſem in celſo dignitatis conſtitutum, moleſtè ac inuidẽter id ferebat. Cum enim eſſet ex eadem tribu & cognatione, iniquũ cenſebat ſe illi poſthaberi, & diuitijs pollentiorem & genere nihilo inferiorem: multaq; in illum apud tribules Leuitas & inter cognatos cõcionabundus uociferabatur, rem indignam dictitans, nec diutius ferendam, Moyſem ambitioſis artibus ſub prætextu cuiuſdam diuinitatis cum aliorum iniuria ſuæ tantùm gloriæ ſtudere, & præter ius & fas ſacerdotium abſque populi ſuffragio fratri Aaroni dediſſe, & alias dignitates quaſi tyrannide arrepta pro libidine diſtribuere. Grauem hanc eſſe iniuriam, quòd ita latenter ſe in dominationem inſinuet, ut priuſquam ſentiri poſsit, populi libertas opprimatur. Qui enim principatu ſe dignum ſibi ſit conſcius, eum uolente ac perſuaſo populo ſine ui ad tale faſtigium aſpirare: qui uerò bonis artibus eò peruenire deſperent, à ui quidem abſtinere ne bonitatis ac honeſtatis opinionẽ amittant, ſed technis malicioſis ad id conſequendum niti. Talium conatus in medium protractos puniri è republica eſſe, priuſquam è clancularijs inſidiatoribus aperti hoſtes euadãt. Quam enim rationem Moyſem afferre poſſe, cur Aaroni potiſsimùm & filijs ſacerdotium dederit? Si enim ex Leuitica tribu alicui honor is ex diuina uoluntate deberetur, ſe meritò fuiſſe præferẽdum, genere Moyſi parem, ætate atque opibus potiorem. Quòd ſi antiquiſsimæ tribus ratio haberetur, optimo iure uiris Rubelitidis tribus dignitatẽ eam deferendam Dathamo, Abironi & Phalao, diuitijs iuxtà ac ætate inter tribules præeminẽtib. Hæc Cores, uideri uolens reipublicæ curam habere, reuera hoc agens, ut concitato populo honorem inuaderet. Nec diu ſe intra unam tribum hæ criminationes continuerunt. uerùm ſparſus paulatim rumor, dum quiſque auditis de ſuo aliquid addit, totis iam caſtris peruagabatur: breuique eò res deuenit, ut ducenti quinquaginta è primatibus factionem Coræ ſequerentur, qui omnes operam dabant, ut ſacerdotium fratri Moyſis ademptum in illum transferretur. Populus præterea tam concitatus erat, ut ad lapides aduerſus Moyſem conclamaret: cõcurrebatq; incondita multitudo in concionem, ubi ſtans ante Dei tabernaculũ uociferabatur, tollendũ tyrãnum, & populũ è ſeruitute eximendũ, cui ſub religionis prætextu dura imperata imponerentur. Deum enim, ſi ipſe eſſet ſacerdotis electo[r], aliquem dignum

II. *Num. 16. Cores Moyſem criminatur.*

fuiſſe

fuiſſe ad hunc honorem prouecturū, non eos qui multis eſſent meritò poſthabendi: uel ſi Aaroni eum dare decreuiſſet, populi ſuffragio potius quàm fratris beneficio fuiſſe daturum. Moyſes autem qui Corę calumnias iampridem pręuiderat, uidens populum irritatum, nequaquam expauit: ſed fretus cōſcientia rei bene adminiſtratæ, & ſciens fratrem electione Dei peruenisſe ad ſacerdotium, non ſua gratia, prodijt in concionem: & quoniam non erat imperitus artium, quibus uulgus tractādum eſt, ad uulgus nullum uerbum fecit: ſed ad Corē uerſus, elata uoce: Mihi, inquit, Cores, uel tu, uel unus quiuis ex iſtis (intenta in ducentos & quinquaginta uiros manu) honore digni uidemini: imò ne reliquam quidem concionem pari honore indignam iudico, etiamſi uobis diuitijs & cæteris dotibus nō ſint cōferendi. Nam nec Aaron ideo ſacerdotio potitur, quia ditior. Tu enim ampliores quàm uterque noſtrūm, facultates poſsides: neq; quia nobilior. Commune enim uniuerſis genus nobis Deus uoluit, cuius eundem cunctis autorem dedit. neq; fraterno affectu motus quod alijs debebatur, fratri cōtuli. Niſi enim ius & fas prę oculis habuiſſem, nequaquam oblitus mei, dediſſem alteri: cum nemo ſit mihi meipſo propinquior, & mihi non minus quàm illi bene uelim. & alioqui qualis erat prudentiæ, me uiolati iuris reum facere, & huius facinoris præmium alteri cedere? Verùm & à mea probitate abſit tale ſcelus, neque Deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut uos ignorare quid illi gratiſsimū facturi eſſetis. Ipſe ſacerdotem ſibi elegit, ipſe ab hoc crimine immunes nos reddidit. Attamen licet non meo beneficio, ſed diuina electione hunc honorem adeptus, non dubitat in medium depoſitum ueſtris ſuffragijs committere, nullam prærogatiuam poſtulās ex eo quòd hactenus eo ſit legitimè functus, ut qui omni ambitione poſita, malit uos ſine ſeditione uidere, tametſi ueſtris etiam calculis antè iam cōprobatus. Quod enim dedit Deus, id ſi nos uolentibus uobis accipere rati ſumus, non errauimus. Et erat alioquin honorē illo præbente non admittere imperium: rurſumq; eodem nobis eum in perpetuum confirmante atq; ſanciente, retinere eſt æquiſsimū. Indicabit igitur ipſe denuò quos'nam uelit pro uobis ſacra facere, & pietatis ueſtræ antiſtites eſſe. Iniquiſsimum enim fuerit, Corem per ambitionem obſtare, quo minus liberam electionē ſui ſacerdotis habeat. Nihil eſt igitur quod ſeditionibus turbemini. Cras mane, quicunq; ſacerdotium ambitis, cum ſua quiſq; acerra & igne ac odoramentis adeſto. Tu uerò Cores cede Deo, & calculum eius expecta, neq; maiorem quàm Deus habeat, autoritatem tibi arroga: ſed tu quoq; inter cæteros huius honoris competitores iudicandus adeſto. nec uideo cur & Aaron à petitione debeat excludi, eodem genere natus, & qui iam in hac functione irreprehenſibile ſui ſpecimen dedit. Vbi uerò conuenerits, coram toto populo ſuffitum facitote, & cuius ſacrificiū acceptius Deo fuerit, eum mea quoq; autoritate confirmabo, meq; ab hac calumnia collocatæ per priuatam gratiam in fratrem ſummæ dignitatis exoluam. His auditis, turba & tumnltuari ſimul, et malè ſuſpicari de Moyſe deſtitit, & inſuper conſilium eius collaudauit, tanquam è republica futurum: atq; ita concio dimittitur.

Moyſes Coren alloquitur.

Quomodo

Quomodo seditionis concitatoribus diuina ultione extinctis, sacerdotium Aaroni & eius posteris est confirmatum. Cap. III

POSTERA uerò die reditur in concionem, ut sacro facto interes- Num. 10.
sent diuino iudicio, per quod competitorum certamen erat dirimẽ
dum: eratq; nonnihil tumultus, multitudine suspensa ad euentus
expectationem, quibusdam Moysem in ordinem redigi cupientib. qui uerò
prudentiores erant, seditionum finem exoptantibus. Timebant enim ne ac-
tum esset de repub. si ulterius seditio procederet. Multitudo quoq; naturà
nouarum rerum cupida, & ad obloquendum magistratibus prona, omnib.
rumoribus circumferebatur. Moyses autem missis ad Dathamum & Abiro
nem uiatoribus, iussit ut ad conductũ uenirent sacris interfuturi. Postquam
autem negauerunt se obtemperaturos, neq; passuros Moysi potentiam arti
bus malis quæsitam in populo augeri: his renunciatis, assumptisq; aliquot
præstantioribus, non est dedignatus ad contumacem Dathami factionem
uenire, sequentibus se libenter quos iusserat. Tum Dathamus cum suis audi
to Moysen cum primatibus ad se aduentare, progressi cum liberis & uxori
bus ante tabernacula, expectabant quid nam acturus esset, aderant etiam sa-
tellites qui arcerent eum, si quid ui agere uellet. Ille uerò iam propior, subla-
tis in cœlum manibus, & elata uoce ut à tota multitudine exaudiri posset,
Domine, inquit, cœli & terrę ac maris, tu qui mihi testis es fide dignissimus, *Moysis preces ad Deum.*
quòd quicquid hactenus feci, ex tua sententia feci, qui miseratus res Hebræo
rum perpetuus adiutor mihi fuisti, exaudi hanc orationem. te enim nec quæ
fiunt, nec quæ cogitantur, latent: quapropter non dedignaberis rei ueritatẽ
atq; istorum ingratitudinem in medium proferre. Nosti sanè exactè & illa
quæ natiuitatem meam præcesserunt, uisa nimirum non audita: nunc in illis
rebus testimonio tuo me subleua, quas isti cum non ignorent, malè suspica-
ri tamen non uerentur. Ego cum uitam agerem quietam, id quod mea uirtu
te & tua uoluntate, Raguelisq; soceri beneficio consecutus eram: tamen reli
ctis eius uoluptatibus & commodis meipsum totum dedidi ærumnis pro i-
sto populo perferendis: & primùm pro libertate eorum, nunc uerò pro sa-
lute prõptissimè magnos labores suscepi. Nũc ergo quoniã in fraudis suspi-
cionem ueni hominib. qui mea cura ac prouidentia tot mala incolumes eua
serũt, tu qui in igne illo ad montem Sina mihi apparuisti, & tua uoce specta-
culoq; illorum prodigiorum me dignatus es, qui in Aegypto legatione tuo
nomine fungi uoluisti, qui Aegyptiorum opibus afflictis seruitutem eorum
effugere nobis concessisti, & Pharaothis potentiam succumbere mihi feci-
sti, qui nobis ignaris uiæ per mare medium iter aperuisti, cuius postea fluctu
bus Aegyptios inuoluisti, qui inermes armis muniuisti, qui exitiosis fonti
bus potabiles reddidisti, & potum nobis inopia laborantibus è petra pro-
duxisti, cibumq; in terra non inuenientibus à mari attulisti, è cœlo denique
nunquam antè auditum es largitus, qui legibus ac institutis rem nostram or
nasti, adesto mihi Domine iudex omnium ac testis incorruptissimus, quòd
neque munera à quoquam Hebræorum fauorem meum contra iusticiam
captante admisi, neque pauperem bonam causam habentem propter aduer
sarium diuitem condemnaui, neque ad reipublicæ detrimentum res admini

ſtraui,& nunc in ſuſpicionem culpæ,à qua ſum alieniſsimus,uenio,quaſi Aaroni ob priuatum affectum,& non tua uoluntate,ſacerdotium tuum contulerim. oſtende nunc quoque,omnia tua prouidentia diſpenſari, & nihil fortuitis caſibus,ſed tua uoluntate ad effectum peruenire:& res Hebræorũ cordi tibi eſſe,iuſta in Dathamũ & Abironẽ animaduerſione declara,qui te ſtupidum faciunt,meis impoſturis circumueniri iactantes. Facies autem manifeſtam aduerſus inſanos gloriæ tuę detractores uindictam, ſi non communi more intereant, ne quis nihil niſi humanum paſſos exiſtimet,ſed terra quam indigni calcant dehiſcens cum familijs & facultatibus eos abſorbeat. hoc modo & tua potentia omnibus apparebit,& exemplum poſteris ſtatuetur,ne quis ſecus cp̃ pium eſt,de tua maieſtate ſentire audeat:& meũ miniſterium ex tua ſententia eſſe comprobabitur. Quòd ſi uera ſunt crimina quæ in me congerunt,tum in meum caput diræ uertant,illis quos execratus ſum incolumibus. Atque ita exacta pœna à populi tui turbatoribus,reliquam multitudinem in pace,concordia,& mandatorũ tuorum cuſtodia ſeruata intactam & expertem ſupplicij ſceleratis hominibus debiti: quandoquidem alienum eſt à tua iuſticia,illorum pœnas omnem Iſraelitarum turbam dependere. Hæc cum lachrymis effato,terra repentè contremuit, & undante ſuperficie,non ſecus quàm pelagus uento fluctuans,uniuerſum populum terruit:immani mox ſonitu eliſo,quà ſeditioſi tetenderant, ſolũ ſubſidit, & eodem momento omnia illis chara abſorbet: ſublatiſq; in hunc modum illis,hiatus ille ita rurſum clauditur, ut ne ueſtigium quidem eius ſupereſſet. Hic finis ſeditioſæ factionis,argumentum diuinæ potentiæ:fuitq; hic caſus eo miſerabilior,quòd adeò nemo ne propinquorum quidem aut cognatorum eos eſt miſeratus,ut totus quantus erat populus,anteactorum oblitus lætis acclamationibus Dei ſententiam comprobaret,ac ne luctu quidem dignos,ut peſtem ac perniciem popularium exiſtimaret. Poſt Dathamum cũ ſuis extinctum Moyſes pontificatus æmulos conuocat, Deo denuò commiſſurus electionem,ut ei ſit ratum ſacerdotium,cuius ſacrificium Deo gratiſsimum apparuerit. Itaque conueniunt ducenti quinquaginta uiri ſummo in precio ſemper apud populares habiti,tum quòd à maioribus omni uirtute præclaris oriundi eſſent,tũ quòd ipſi nequaquam degenerarent: cumq; his procedunt & Aaron & Cores: deinde ſtantes ante Dei tabernaculum adolebãt acerris odoramenta quæ ſecum attulerant: cum ſubitò tãtus ignis effulſit, quantum nec homines ipſi unquam excitauerunt. nec in terris ſponte ardentibus,nec in ſyluis per æſtum auſtri flatu colliſis & attritis excitatũ uiderunt, ſed qualis diuinitùs accendi poterat,fulgentiſsimus ſimul ac flagrantiſsimus:cuius ui ac impetu ducenti illi & quinquaginta unà cum Core ita ſunt abſumpti,ut ne cadauerum quidem reliquiæ comparerent:ſolus Aaron ſuperfuit illæſus,ut manifeſtum eſſet,diuinitùs coortum hoc incendiũ. His ita abſumptis, Moyſes uolens perpetuam eius ſupplicij memoriam ad poſteros tradi,ut & illis non ignoraretur,iuſsit Eleazarum Aaronis filium acerras eorum apud altare æreum deponere, ut poſteris eſſent illorum caſus monimentum,& quòd Dei potentiam decipi poſſe putauiſſent,

Dathamus & Abiramus terra abſorbentur.

Cores cum ſuis igni cõflagrantur.

Quæ,

Quæ Hebræis in deſerto per annos 38 obuenerunt Cap. IIII.

POſt tam euidens argumentum cum iam ſatis conſtaret,non ambitu,aut fratris gratia,ſed diuino iudicio ſacerdotium ad Aaronem peruenisſe,ulla controuerſia poſthac illud tenuit:nec tamẽ ob hoc ceſſatum eſt à ſeditione, imò penè grauior priore eſt inſecuta. nam ex talibus cauſis ortum habuit,ut facilè appareret longo tempore duraturam. Cũ enim ſemel animos hominum occupaſſet hæc perſuaſio, nihil ſine Dei uoluntate geri,arbitrabantur Deum in gratiam Moyſis iſta facere.huic igitur imputabant tanquam non tam peccatorũ odio Deus ſæuiret,quàm à Moyſe ſolicitatus:& illos quidem periſſe cum nihil peccaſſent,niſi quòd religionis cupidos ſe præſtitiſſent:ipſum uerò non ſolum impunè tot optimatum morte populum mulctaſſe, ſed præmium etiam auferre confirmatum iam fratris pontificatum:quandoquidem nemo poſthac eum affectaturus erat, cum alijs id malè ceſsiſſe uideret. Adhæc cognati extinctorum agebãt apud populum,rogantes ut ſuperbę & nimiæ Moyſis poteſtati modum aliquem ſtatueret.tutum enim hoc illi eſſe. Tum ille maturè ſentiens excitari turbas, ueritus ne rurſum res nouas molirentur,unde magnum aliquod malum accidere poſſet,concionem aduocari iubet.& auditis poſtulatis nihil reſpondens,ne magis irritarentur,hoc tantum principibus tribuum mandauit, ut uirgas afferrẽt tribuum nominibus inſcriptas. eius enim fore ſacerdotium, in cuius uirga Deus ſignum oſtenderit.quod ubi placuit,inſcriptas attulerunt,cùm alij,tum Aaron,inſcriptam habens in ſua Leuiticam.eas Moyſes acceptas in Dei tabernaculum depoſuit.Sequenti uerò die omnes protulit, quæ facilè agnoſcebant, quòd eſſent & à principibus qui attulerant,& à cæ tero populo notatæ:uidebantq; alias eadẽ ſpecie manere, qua erant cum eas Moyſes acciperet,ex Aaronis uerò ramos & germina eſſe exorta, & amygdala matura,quòd uirga ex hoc genus ligno cõſtaret. Hac nouitate ſpectaculi uulgus attonitum,omiſsis odijs quibus tam Moyſem quàm Aaronem proſequebatur, totum in admirationem diuini iudicij uerſum, amplius Deo repugnare deſijt, ratumq; Aaroni ſacerdotium eſſe uoluit: atque ita tertio Dei calculo confirmatus,nemine poſthac contradicente,fuit pontifex,& Hebręorum populus longis ſeditionibus agitatus hoc modo ad quietem tandem peruenit. Moyſes autem poſteaquam Leuiticam tribum diuino cultui dicatam,immunem à militia feciſſet,ne fortè in parandis ad uitam neceſſarijs occupati,negligentius ſacra tractarent, mandauit ut poſt armis ac Dei fauore quæſitam Chananæam ex oppidis eius quadragintaocto bona & pulchra Leuitis diſtribuerentur, cũ agro mœnibus eorum contiguo duũm milium cubitorum,& inſuper à toto populo decimas annui fructus exegit Leuitis ſimul ac ſacerdotibus conferendas:atque hi poſthac eius tribus ſolennes reditus fuêre.Nunc dicendum quæ ſint ſacerdotum propria ex quadragintaocto oppidis,iuſsit ut Leuitæ concederẽt eis tredecim,& decimarum à populo quotannis acceptarum decimas penderent:præterea ut populus Deo primitias omnium fructuum è terra prouenientium offerret, & ex quadrupedibus quæ mactare fas eſt,primogenitum,ſi maſculũ fuerit,

Num.17

Aaronis uirga floret.

III *Num.18.35 Leuit.14. 18.& 26*

Moyſes Leuitis decumas & oppida aſsignat.

ſacrificandũ ſacerdotib. adducat, ut eo cũ familia ueſcãtur in urbe ſacra. pro eis uerò quib. patria lex ueſci uetat, dominus fœtus ſiclũ dimidio dependat, pro homine uerò primogenito quinq; ſiclos. deberi eis etiã primitias tonſu ræ ouium: & qui panes coquãt liba aliquot eis præbere. Qui uerò ex uoto
Num. 6. ſe conſecrant, Nazaræi dicti, capillum alentes, & uinum nõ guſtãtes, cũ capillũ conſecrant, uictimas eorũ ſacerdotib. cedere. Item qui Corban ſeipſos nominant, hoc eſt Dei donũ, ſi uelint à miniſterio ad quod ſe ultrò obligauerũt dimitti, ſacerdotib. pecuniã numerare. mulierẽ triginta ſiclos, uirũ quinquaginta: qui uerò tantũ pecuniæ nõ habuerint, hos ſacerdotũ arbitrio relinquendos. quin & ſi quis domi mactet ad priuatas epulas, non ob cultum dĩ uinũ, offerendũ tamen ſacerdotibus pecoris pectus, & labium, & brachium dextrũ. Tãtum eſt quod ſacerdotibus Moyſes attribuit, præterq; quicquid pro peccatis populus offert, ut in proximè præcedẽte uolumine diximus. Quicquid aũt à populo ſacerdotũ ordini cõtribuitur, ex eo tã uxores quàm filias & famulos etiã participes eſſe uoluit, exceptis quæ pro peccatis offerũtur. hęc enim in fano ſoli ſacerdotio fungentes mares eodẽ die abſumũt. His
Num. 20. Idumæi Hebræis tranſitũ denegant. ita poſt ſeditionẽ diſpoſitis, caſtra mouit, & cũ omnib. copijs ad Idumeæ fines peruenit legatis primũ ad regẽ præmiſsis. petebat ab eo tantũ liberũ trãſitũ, paratus ipſius arbitrio fidẽ dare, ſine cuiuſquã iniuria iter ſe facturum: præterea forũ rerũ uenaliũ ſuis exhiberi poſcebat, pſoluturus etiã aquę pretiũ, ſi rex ita iuberet. ille uerò legatis re infecta dimiſsis, negatoq; trãſitu, armatus cũ exercitu eſt obuiã profectus, prohibiturus Moyſem ſi ui uiã aperire conaretur: Moyſes uerò cõſulto prius oraculo, & Deo non permittẽte ut ipſe pugnæ principiũ faceret, retrorſum abduxit exercitum, per deſertum iter facturus. Eodem tempore ſorori eius Mariãmæ ultimus uitæ dies aduenit quadrageſimo anno ex quo Aegyptũ reliquerat, menſis Xanthici luna
Mariæ mors. prima: ſepultaq; eſt publico ſumptu magnificè, ſuper quodam mõte qui ap
Num. 19. Moyſes populum à luctu luſtrat. pellatur Sein: & poſt triginta dierũ luctũ luſtrauit Moyſes populũ hũc in modũ: Iuuencã laboris & aratri expertẽ, colore toto corpore rufam, paulũ ante caſtra productã põtifex in loco puriſsimo mactauit, & ſanguinẽ ſepties digito aſperſit uerſus Dei tabernaculum. deinde ſolida iuuẽca ita ut procubuit cũ pelle ac inteſtinis ardẽte, lignũ cedrinũ in mediũ ignem inijciunt, ſimulq; hyſſopũ & lanã rubro tinctã. huius cinerẽ uniuerſum uir purus ac caſtus collectũ reponit in locũ puriſsimũ: & quotquot poſthac funeſti purificatio ne opus habebãt, paulũ huius cineris in fontanã immittentes, & hyſſopi ramulum intingentes, aſpergebant die tertia & ſeptima: quo facto puri poſt hac erant. & dunc luſtrandi morem etiam in terra belli ſorte quæſita ſeruari præcepit. Cæterùm funeſto exercitu ita ut dixi luſtrato, per deſertum cum
Num. 20 eo pergens, Arabiam petijt. Cumq; ueniſſet in agrum urbis Arabum primariæ, quæ olim Arce, nunc Petra nominatur, hoc loco montem excelſum,
Aaronis mors. quo ager clauditur, Aaron conſcendit, præmonitus à Moyſe, quòd eſſet moriturus: & in conſpectu totius exercitus, quippe loco accliui, exutã pontificiam ſtolam Eleazaro filio tradidit, ad quem iure ætatis ſucceſsio pertinebat. atq; ita ſpectante populo moritur, eodẽ ipſo anno quo ſororem amiſit,

anno

anno ætatis centeſimo uigeſimotertio. dies mortis eius incidit in primã lunam menſis qui Athenienſibus hecatombæon dicitur, Macedonibus locus, Hebræis ſabba. Luxit eũ populus diebus triginta, & luctu finito, Moyſis ductu peruenit ad fluuium qui nominatur Arnon. Is ex Arabiæ montibus exortus, deſertum medium pererrans, in Aſphaltitem lacũ influit, Moabitas ab Amoræis diſterminans. eſtq; hæc regio frugifera, & fructus, quantum ſatis eſt, incolis ſuppeditat. Ad eius regẽ Sehonem miſit legatos Moyſes, qui tranſitum per regnum peterent, fidem daturus, quòd ſine detrimento uel agrorum uel colonorum militem traduceret: ſed perſoluturum precium rerum uenalium ex æquo & bono, etiamſi potum aquæ ſine precio dare grauarentur. Sehon uerò negato tranſitu, & armato ſuorum exercitu, uada Arnonis occupat, prohibiturus, ſi Hebræi fluuium tranſire conarentur. IIII. Num. 21. *Moyſes à Sehone tranſitum non impetrat.*

Quomodo Moyſes deuicit Sehonem & Ogem Amoræorum reges, deleuitq; eorum copias.

Cap. V

MOyſes autem, poſtquam intellexit Amoræos hoſtilem in ſe animũ gerere, haud ferendum cõtemptum ratus, & uidens Hebræos, genus hominum intractabile, ocio ſimul & egeſtate facile adduci poſſe, ut priſtinos tumultus ac ſeditiones renouarẽt, occaſionẽ eis adimere uolens, cõſuluit Deum, an bellare permitteret. Deo uerò annuente, & uictoriam inſuper pollicente, ipſe animatus, militem quoq; incitat, adeſſe tempus quo pugnãdi cupiditatem exſatiarent, auſpice Deo, & quò ſponte iam propenderẽt, autoritate ſua impellente. Illi permiſſa poteſtate læti, arma corripiunt, & eueſtigiò inſtructa acie ad hoſtem properant. Amoræus contrà ut uidit aduentantes, oblitus priſtinæ ferocię, tum ipſe eſt territus, tum milites animos quos ante uiſum hoſtem præ ſe ferebant, præ timore demiſerunt. Itaq; uix primo conflictu excepto terga uertunt, in ſola fuga ſpem ſalutis reponentes. confidebant enim munitis urbibus, quæ tamen nihil prorſus eis profuerunt. Nam Hebræi ut animaduerterunt hoſtes protinus cedere, inſtiterunt, turbatiſq; eorum ordinibus, in formidinem illos coniecerunt. Iamq; ſparſi, curſu urbes petebãt. nec alteri perſequendo fatigantur, imperfectam uictoriam relinquere nolentes, ſed cum eſſent funditores optimi, & eius pugnæ generis, quod omni miſſilium genere eminus geritur, in primis periti, & expeditiores quàm ut armis grauarentur, aut pedibus fugatos aſſequebãtur, aut glãdibus & iaculis, ſi quos celeriores timor fecerat. Itaq; magna ſtrages editur, & ſi qui effugerãt, cũ uulneribus & ſiti cõflictabantur. erat enim æſtas. Cumq; deſiderio potus ad fluuium magna pars ferrentur, ab inſequentibus circumuẽti, eminus ſagittis ac iaculis ſunt confixi: & inter cæteros Sehon rex cecidit. Hebræi uerò cæſos ſpoliabant, prædas agebant, magna rerum copia fruebantur, quòd fructus nondum ex agris collecti eſſent. & milites totam regionem percurrebant impunè diripiendo, captiuos'que abducendo. nemo enim reſiſtebat, robore eius regionis in pugna abſumpto. Talis clades Amoræis accidit, qui nec conſilio prudenter, nec armis fortiter ſunt uſi. Hebræi uerò terram eam occupauerunt, inter tres amnes inſulæ modo ſitam. Nam Arnonis ripæ meridionale eius latus terminant, Io- *Amoræi ab Hebræis uincuntur.* *Sehonis nex.*

bacchus uerò ſeptentrionale, qui in Iordanem influens nomen amittit: occidentalis tractus Iordane amne alluitur. In hoc rerum ſtatu exoritur Iſraelitis nouus hoſtis Oges Galadinę & Gaulanitidis regionum rex, in auxiliū Sehonis amici & ſocij ueniens: cuius res quum iam perditas uideret, nihilominus uictoriam ſperans, uirtutis ſuorum ac hoſtium periculum facere decreuit. Qua ſpe fruſtratus & ipſe in prælio perijt, & exercitus ad unum eſt deletus. Moyſes uerò Iobaccho fluuio ſuperato, regnum Ogis ingreſſus urbem unā poſt aliā ſubuertebat, habitatores internecione uaſtans, qui omnes eius terræ homines diuitijs & agrorum fertilitate ſuperabant. Oges etiam uir heroica ſpecie corporis, ne uiribus quidem ac uirtute fuit inferior: cuius roboris & ſtaturæ argumentum extabat in expugnata regia urbe Ammanitidis regionis, dicta Rabatha: lectus erat ferreus quatuor cubitorum latitudine, nouem longitudine. Huius uiri caſum non ſolùm præſens Hebræorum felicitas eſt inſecuta, ſed in futurum etiam maiorum ſucceſſuum illis cauſa eſt facta. Sexaginta enim oppida egregiè munita de eius ditione cæperūt, & ex præda tam priuatim quàm publicè ſunt locupletati. Poſt hæc Moyſes caſtra Iordanem uerſus mouet, & campum magnum e regionè Hierichuntis. ea eſt urbs copioſa, palmis abundans, & balſamum ferens. Iamq; in tantum creuerant Iſraelitarum animi, ut nihil magis quàm pugnas ac prælia cuperēt: & Moyſes, uictimis Deo pro gratiarum actione mactatis, epuloq; exercitui dato, partem eius armatam ad Madianitarum regionē uaſtandā miſit, urbesq; gentis eius expugnandas. cuius belli origo talem cauſam habuit.

Ogis nex.

Ogis lectus.

v.

De Balaamo uate. Cap. VI.

Num. 22. & 24.

BAlacus Moabitarum rex, habēs auitam amicitiam & ſocietatem cū Madianitis, cum res Iſraelitarum in tantum creſcere uideret, cœpit etiam de ſuis rebus eſſe ſollicitus. Neſciebat enim Deum uetare, ne Hebræi quicquam ulterius præter Chananæam uſurpare appeterent: atque ita celerius quàm prudentius rem aggredi cogitauit. & bello quidem aggredi elatos tot uictoriarum ſucceſſu non eſt auſus, obſtare tamen uolens ne ulterius procederent, legatos de communibus cōmodis ad Madianitas mittit. Illi ad Balamum quendam, ab Euphrate uatem illius temporis præſtantiſsimum & ſibi amicum, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis honoratiſsimum quenque, rogantes ut ueniret ad ſe, & diris imprecationibus Iſraelitas deuoueret. Vates legatis comiter exceptis, & hoſpitali menſę adhibitis, conſulit Deum, quæ ſit eius de Madianitarum poſtulatis ſententia. qui cum uetaret illis obſequi, reuerſus ad eos, ait ſibi non deeſſe uoluntatem illis gratificandi, ſed obſtare Deum, cuius beneficio debeat gloriam exueris hactenus prædictionibus comparatam. Nam exercitum illum, quem ipſi execratum uelint, eſſe Deo charum. deditq; conſilium ut ob hanc cauſam ad Iſraelitas profecti, pacem cum illis facerent. his dictis legationem dimiſit. At Madianitæ Balaco maximis precibus urgente, eadem de re denuò legatos mittunt ad Balamum: qui cupiens hominibus obſequi, Deum conſulit. Deus uerò offenſus iubet ut legatis nihil contradicat. Is ratus Deum hæc † ſeriò iubere, cum legatis proficiſcitur. Inter eundū autem

Balacus et Madianitæ legatos ad Balamū mittunt.

† *in Græco eſt fraudulenter.*

autem cum uentum eſſet in uiam quandam anguſtam, inter duas macerias ſi
tam, occurrit ei angelus: & aſina qua Balamus uehebatur, occurrentem di- *Balamum alla*
uinum ſpiritum animaduertẽs declinans appreſsit eum ad alterum ſeptum, *quitur aſina.*
nihilq; mouebatur uerberibus ſeſſoris preſſuram moleſtè ferentis: cumq;
nec angelus de uia cederet, nec uates uerberandi finem faceret, tandem ſuc-
cubuit aſina, & Deo ſic uolente humana uoce Balamum incuſat, quòd nun-
quam antehac læſus ſæuiret in ſe: non intelligens nunc Deũ prohibere quo
minus, quib. ille cuperet, ipſa obſequatur. Hoc humano aſinæ ſermone dũ
ille turbaretur, apparuit ei angelus quoq;, obiurgans uerberatorẽ, quòd iu-
mentum non eſſet in culpa, ſed obſtaret iter contra Dei uoluntatem facien-
ti. Tum Balanus territus uolebat retrò abire: ſed Deus iuſsit eum pergere
quò inſtituerat, modò ne quid aliter agat quã diuinitùs admoneretur. His
mandatis perceptis ad Balacum peruenit: exceptusq; à rege honorificè, uo-
luit ad quendã montem deduci, unde Hebræorum caſtra contemplari poſ-
ſet. Balacus uerò ipſe cũ regio comitatu deducit uatẽ in montẽ proximè im
minentẽ, qui à caſtris ſtadia ſexaginta aberat. quibus conſideratis iubet regẽ
ſeptem aras extruere, & totidem tauros ac arietes exhibere. Id ubi celeriter
iuſſu regis eſt factum, mactat uictimas, ut uictoriam præſagire poſſet. dein-
de ſic fatur: Is felix cui Deus largam bonorum præbet copiam, & prouiden- *Balamus pri-*
tiam ſuam perpetuam ducem & auxiliatricem annuit. quoniam nullum eſt *mo uaticina-*
hominum genus, cui non innocẽtia morum, uirtutisq; ac probitatis ſtudio *tur.*
ſitis anteferendi, liberos præſtantiores etiam ſucceſſores habituri, quando-
quidẽ Deus uos ſolos hominũ reſpicit, & ut omniũ ſub ſole feliciſsimi ſitis
proſpicit, quamobrẽ obtinebitis terram ad quã uos miſit, & poſteris ueſtris
in pepetuum ſeruiturã relinquetis: & gloria ueſtri nominis implebitur uni-
uerſa terra ſimul & mare, adeoq; multiplicabitur gens ueſtra, ut nulla non
orbis regio ueſtri ſanguinis homines admixtos ſit habitura. Beatus uos ex-
ercitus & admiratione digniſsimus, ex uno parente in tantum auctus. nunc
uobis parum amplum pro dignitate ac numero domicilium Chananæa con
tinget, ſed totum olim terrarum orbem habitationi ueſtræ deſtinatum ſci-
tote, ut tã in inſulis quàm in continente ſit uobis degendũ præ multitudine
ipſis cœli ſtellis numero æquiparanda. Cumq; tã innumeri futuri ſitis, nihi-
lominus nihil uobis ad ſummam rerum copiam deeſſe patietur in pace & in
bello uirtutem & uictoriam addet. inimicis noſtris in mentem ueniat, ut ho
ſtes ueſtri eſſe, & in uos arma ſumere uelint. nõ enim reuertetur è tali prælio
uictor, qui lætitiã cõiugibus ac liberis afferat. Tanta uobis fortitudo diuino
fauore cõtigit, q; ſolus poteſt & quod ſupereſt, detrahere: & quod deeſt, ad-
dere. Talia uates fatidica uoce canebat, extra ſe raptus, & numine totus cor-
reptus, rege indignè ferente, & pacta nõ ſeruare clamitante, licet magnis mu
neribus à ſocijs cõductũ, ueniſſe eũ ad execrandũ hoſtes, quos nũc celebrat,
& hominũ beatiſsimos pronũciat. Ad quẽ uates: Putas, inquit, quoties fata
ſunt aperiẽda, in nobis ſitũ eſſe quid dicamus aut taceamus afflati diuino ſpi
ritu? ipſe uoces quales uult profert & oracula, nobis nec ſcientibus nec cogi
tãtibus. Equidẽ ſatis memini ad q̃d precibus tuis & Madianitarũ ſim addu-
ctus, eaq; cauſa ueni ut uolũtati tuæ morẽ gererẽ. Sed potẽtior eſt Deus q;

mea uoluntas,qui cõtra Dei uoluntatẽ ad gratiam hominũ loqui propoſuerã.quamprimùm enim noſtrũ pectus ſubintrat, nihil amplius noſtrũ ibi remanet. ego certè nihil in huius exercitus laudem dicere in animo habui, nec quæ Deus eorũ generi dare decreuit,cõmemoranda putaui: ſed numen illis propitiũ,quod gẽtis felicitati ſtudet ac ſempiternę glorię, pro deſtinatis hęc uerba mihi ſubdidit:Nũc age,quãdo animus eſt tibi atq; Madianitis rẽ gratam facere,quorũ preces me nõ decet nõ admittere,alias aras erigamus,& ſacra inſtauremus,ſi fortè Deũ flectere poſsim,ut execrationib. hoc genus hominũ deuouere liceat. Cumq; Balacus id fieri permiſiſſet,ac ne iterato quidẽ ſacro poteſtatẽ deuouendi impetrauiſſet,collapſus in faciẽ pronus prædicebat,quicquid euenturũ eſſet regib. & ciuitatibus clariſsimis,quarũ quędam nondũ conditæ uidentur,quæ uerò extant,earũ res terra mariq; geſtæ ita prędictionibus reſponderunt uſq; ad noſtrã memoriã,ut facilis ſit coniectura, reliquũ etiã eius oraculi nõ uanũ fuiſſe,euentũ aliquando cõprobaturũ. Balacus autẽ ægrè ferens expectationẽ fruſtratã, ſine honore uatẽ ablegat. ille domũ repetens,cum iam Euphratẽ traiecturus eſſet,accito Balaco & principibus Madianitarũ:Balace,inquit,uosq; Madianitæ, quandoquidẽ neceſſe eſt ut uel præter Dei uoluntatẽ uobis obſequar,Hebręorum quidem genus nunq; eſt interiturũ,nec bello,aut peſtilẽtia fameue, aut alio caſu delebitur. Deus enim curam habet eius gentis ab omni malo ſeruandæ, ne quando talis clades incidat qua uniuerſi de medio tollantur. interdum tamen quædam uitari non poterunt,quibus ad tempus afflicti,mox magis q̃ antè florebũt, caſtigatione tali ad ſanitatẽ reuocati: quapropter ſi breuẽ uictoriam de illis conſequi quęritis,hoc conſilio uoti cõpotes efficiam. Filiarũ formoſiſsimas, quæ pulchritudine ſua ſpectantiũ caſtitatẽ expugnare poſsint, quantũ fieri poteſt cultas ac ornatas mittite, ut prope caſtra obuerſentur, & iuuenibus complexus expetẽtibus faciles ſe præbeant: ubi uerò cupidine captos uiderint,ſe proripiant.cumq; rogatæ fuerint ut maneant,non annuant, niſi perſuaſis,ut relictis patrijs legibus & cultu Dei à quo illas acceperunt, Madianitarũ & Moabitarũ deos uenerentur. ſic enim Deũ iratũ ſibi reddent.Poſt hæc monita abijt. Madianitis aũt ita ut moniti fuerant filias mittentibus,Hebræorũ iuuenes pulchritudine puellarũ capiuntur:& in colloquium uenientes rogant,ne ſibi uoluptatẽ ex earũ pulchritudine capere inuideãt,neue cõſuetudinẽ eorum auerſentur.Illæ libenter & uerba iuuenum & complexus admittunt:iamq; blanditijs illectos,& cupidine uinctos relinquere parãt. Tũ illi triſtes mulierũ diſceſſu,precibus inſtant ne ſe relinquant,ſed futuræ coniuges & omnium facultatum dominicæ apud illos maneant.hęc promiſſa iureiurando confirmabãt,Deũ teſtẽ inuocando, & lachrymas fundendo,quo magis eas ad miſerationẽ flecterent.Tum illæ poſtquam omnino captos & cõſuetudine ſua deuinctos animaduerterũt,ſic reſpondẽt: Optimi iuuenes, non deſunt nobis domi nec amplæ facultates,nec parentũ ac domeſticorum affectus:neq; inopia taliũ rerũ huc ad uos uenimus,aut formã corporis nundinaturæ preces ueſtras admiſimus:ſed perſuaſæ uiros eſſe bonos & iuſtos, hac hoſpitali gratia nõ dedignatę, qua uos opus habere uidebamus, faciles nos uobis præbuimus. Nunc quandoquidem amare uos & abitionẽ noſtrã moleſtè

Balacus iterũ uaticinatur.

Num.25.

Balaami cõſilio ad ſtupra pelli aũtor Hebræi

moleſtè ferre aſſueratis, ne has quidem preces auerſabimur. quare ſi beneuolentiæ coniugalis fidem dederitis, quæ ſola nobis ſatisfacere poteſt, libenter uobiſcum ut legitimæ nuptæ conuicturæ ſumus. Veremur enim ne libidine exatiata, cum iniuria & contumelia nos retrò ad parentes noſtros ablegetis: cui noſtræ ſolicitudini ueniam uos dare æquum poſtulamus. Illis uerò quolibet modo fidem daturos ſe pollicentibus, & nihil præ amore nimio recuſantibus: Quandoquidem, inquiũt, ita uobis uidetur, & mores habetis ab omnibus alijs diuerſiſsimos, ut cibis etiam propriis ueſtro more utamini, nec potum cum alijs communem ſuſtineatis, neceſſe eſt, ſi uultis nobiſcũ uitam degere, deos noſtros colatis: neq; enim alio argumento perſuadebitis amorem iſtum uos non fingere, niſi eoſdem nobiſcum deos adoretis. Nec fuerit uitio uertendum, ſi terræ in quam ueniſtis peculiares deos colere malitis: præſertim cum noſtri per omnes regiones honorentur, ueſtrûm nemo præter uos cultu dignetur aut ceremonijs. Aut igitur cęterorum more uobis eſt uiuendum, aut alius orbis quærendus, ubi ſoli ſecundum ueſtra inſtituta uitam agatis. At illi cupidine cæci dicta earum comprobant, & quò trahebantur ſequentes à religione patrum deſciſcunt: & plures deos credere inducti, ſacra illis eius gentis ritu faciunt: cibis quoq; indifferenter utebantur, & in mulierum gratiam nihil non contra legem faciebant: ut iam tota caſtra iuuenum impietas inuaderet, & ſeditio priore peior gliſceret, & auita religio in extremum periculum deduceretur. Iuuentus enim guſtatis ſemel peregrinis moribus inexplebiliter in eos ferebatur: & ſi qui nobilitate à maioribus accepta præcellebant, unà cum reliqua turba corrumpebãtur. Zambrias etiã Simeonidis tribus princeps ducta Chosbi Madianitide, Vri filia gentis eius dynaſtæ, iuſſus ab uxore, & contemptis in eius gratiam Moyſis placitis, alieno ritu ſacrificabat, & alienigena coniuge non diſsimulanter ſe oblectabat. In hoc rerum ſtatu Moyſes ueritus ne grauius aliquid ſequeretur, aduocata concione, neminem quidem nominatim accuſauit, nolens in deſperationem adducere eos, qui tantiſper dum latêre ſe putant, ad ſanitatẽ reduci poterãt: ſed dicebat rem indignam, nec ipſis nec maioribus eorũ decoram, quòd uoluptatem pluris, q̃ Deum & religionẽ facerent. Expedire illis, ut dum tempus eſt, reſipiſcant, & nõ legũ contemptu, ſed cõpeſcendis cupiditatibus fortes ſe uiros declarent. abſurdum præterea dicebat, quòd cum in deſerto modeſtè uixiſſent, nunc in bona regione ita baccharentur, & quæ per inopiam quæſiuerant, nunc per affluentiam perditũ irent. Talibus dictis conabatur iuuentutẽ corrigere, & ad ſaniorẽ mentẽ reducere. Tũ Zambrias inſurgẽs: Tu uerò, inquit, Moyſes tuis legibus utere, quibus iam lõgo uſu robur addidiſti: quod ni feciſſes, ſæpe iã pœnas dediſſes, & nõ faciles deceptu Hebræos didiciſſes. me certè nunquam ad tua tyrãnica iuſſa obſtrictum habebis. neq; enim aliud hactenus, quàm ſub legis ac religionis prætextu nobis ſeruitutẽ, tibi principatum malicioſis artibus adſtruis, uoluptatem nobis ac uitæ licentiam adimens, quæ liberorum ſunt, & ſub nullius imperio degentium. Hoc enim uel Ægyptiaca ſeruitute fuerit grauius, ſi quis uoluptati ſuæ indulgeat, in eum animaduerteres: cum ipſe multo dignior ſis qui puniaris, quandoquidem ãbrogatis quæ omniũ conſenſus approbat, plus tua q̃ cæterorum

Moyſes populũ reprehendit

Zambrias in Moyſem rebellat.

rorum mortalium placita ualere poſtulas. Ego quæ nunc facio, quia bene facta iudico, ne fateri quidem in hoc cœtu grauabor, mulierculam alienigenã me duxiſſe. audis à meipſo mea facta, ut ab ingenuo. neq; enim latêre cupio. Sacra etiam diijs facio præter conſuetum, quia id æquũ cenſeo, ex multis mihi ueritatem quærere, & non ſicut ſub tyrannide uiuere, de unius tantum fiducia pendentem. nemo mihi rem gratam fecerit, qui in rebus meis meipſo plus arbitrij habere uoluerit. Hæc Zambria pro ſe & quibuſdam ſui ſimilibus afferente, populus quietus expectabat quónam res eſſet euaſura, maximè quòd uideret legislatorem amplius nolle contendere, ne hominem inſolentem irritatiorem redderet. uerebatur enim ne plures talis in loquendo impudentiæ imitatores facti, turbas in populo excitarent. Atq; ita tum concio diſſoluitur. ac fortaſſe ulterius malum hoc ſerpſiſſet, ni Zambrias maturè ſublatus eſſet talem ob cauſam. Phinees tum alijs rebus, tum patris dignitate, iuuentutis facilis princeps, Eleazari pontificis filius, & Moyſem magnũ patruum habens, ægerrimè tulit Zambriæ contumaciam: cuius impunitate ne legum contemptus creſceret, uindicare in flagitioſos decreuit, non ignarus quòd exempla primatum in utramuis partem plurimum ualeãt. Cumq; tanto eſſet animi & corporis robore, ut non temerè aliquid arduum aggrederetur, quod non etiam perficeret, ad Zambriæ tentorium uadit, & eodem ictu ipſum unà cum Chosbi transfigit. Quo exemplo iuuentus ad pulcherrimam uirtutis æmulationem accenſa, certatim in eiuſdem criminis reos facit impetum, & bonam illorum partem ferro conficiunt, reliquos inſecuta peſtis ſuſtulit, per iram numinis inflicta: & ne illis quidem pepercit, qui cum iure cognationis talem ſuorum petulantiam cohibere deberent, aut diſſimulare aut accendere etiam maluerunt: nec prius deſtitit, quàm non minus quatuordecim millia uirorum deſiderarentur. Hanc ob rem Moyſes in Madianitas concitus, ad gentem internecione delendam exercitum miſit, de qua expeditione mox narrabimus, poſtquam quod omiſſum eſt, dixerimus. Balamum illum, qui à Madianitis accitus ad execrandos Hebræos, quo minus hoc faceret, à Deo eſt prohibitus, nihilo ſecius tamen tale hoſtibus conſiliũ dedit: quo effectum eſt, ut quibuſdam infectis praua opinione, pene totius populi religio ſit corrupta: hunc inquam Balamum tanto honore dignatus eſt propheta, ut oracula eius ſuis literis inſeruerit: cumq; nihil uetaret quin ea pro ſuis ederet, nec ullo teſte id factum eius coargui poſſet, maluit eum debita apud poſteros memoria non fraudare. Sed hæc quiſq;, ut libuerit, ita cõſideret. Moyſes autem ut dicere cœperã, in Madianitas miſit exercitũ duodecim millium, ſingulis tribubus mille militibus imperatis: eisq; copijs Phineem præfecit, cuius opera leges uindicatas, & de Zambria uiolatore earũ pœnas exactas paulo antè memorauimus.

Phinees Zambriã interficit.

Balami oracula Moyſes in literas retulit. Num. 31.

Hebræorum de Madianitis uictoria. & Amoritis regio quomodo à Moyſe duabus cum dimidiata tribubus conceſſa. Cap. VII.

Madianitæ ab Hebræis funduntur.

MAdianitæ uerò intellecto hoſtium aduentu, & quòd iam non longè abeſſent, & ipſi copias in unum contrahunt, & quà in regionem ſuam irrupturos putabant, munito pro tẽpore aditu, præſtò erãt, impetus eorum pro uiribus propulſaturi. Sed mox primo congreſſu tanta multi-

multitudo Madianitarum eſt cæſa, ut numerus cadauerum iniri non poſſet, ne regibus quidem ſeruatis. Hi fuere Ochus, Sures, Robeas, Vbes, & quintus Recemus, à quo deductum nomen primaria urbs Arabum & hodie retinet, Receme dicta, quam Græci Petram uocant. Fuſis hoſtibus, Hebræi regionem ſunt populati, prædas abigendo, & incolas unà cum mulieribus interimendo, ſolis parcentes uirginibus: hoc enim Phinees à Moyſe mandatum acceperat. qui reducto incolumi ac illæſo exercitu, prædam quoq; memorabilem retulit, boum quinquaginta duo millia, & inſuper ſexaginta ſeptem: aſinorum ſexaginta millia, uaſorum aureorum & argenteorum immenſum numerum, quibus in domeſtica ſupellectile utebantur. Etenim pro opibus lautiore uictu delectabantur. Abductæ ſunt etiam uirgines circiter triginta duo millia. Moyſes autem partitus prædam, quinquageſimam eius partem Eleazaro dedit & ſacerdotibus, & Leuitis alterius quinquageſimam: reliquum uerò populo diſtribuit. quo factum eſt ut deinde ſuauiter uiuerent, opibus uirtute quæſitis, ocium quoq; ad fruendum nacti. Moyſes autem iam ſenex Ieſum deſignauit, qui ſibi in prophetæ & ducis (ſi opus foret) munijs ſuccederet, Deo ita iubente ut hunc principatus ſucceſſorem faceret. Erat enim totius diuini atque humani iuris peritus, Moyſe præcepto re doctus. Per idem tempus duæ tribus, Gadæ & Rubeli, & dimidia Manaſsitis, numero pecudum & alijs rebus omnibus abundantes, de communi conſilio rogant Moyſem, ut ſibi extra ſortem traderet Amoritidem terram, quæ bello capta fuerat. eſſe enim paſcuis uberem. Ille uerò ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectare, & curam pecudum ignauiæ prætexere, conuicio uiros excipit, meticuloſos ſimulatores dictitans. Velle eos in ocio luxuq; terram communi marte quæſitam poſsidere, & nolle arma cum cætero exercitu ferentes, terram ultra Iordanē à Deo promiſſam capere, deuictis gentibus quas ille pro hoſtibus haberi iuſſerat. Qui uidentes eum iratum, nec immerito ipſorum poſtulatis offenſum rati, reſpondent ſe neq; metu periculorum, neq; laborandi ignauia illa poſtulata edidiſſe, ſed hoc tantùm agere, ut præda in locis commodis relicta, expeditiores ad certamina fierent: paratoſq; ſe aiebant, ſi oppida ad tutelam liberorum & coniugum ac facultatum, ipſo dante, accepiſſent, reliquum exercitum armatos quocunque ducerentur, ſequi, & communibus militare auſpicijs. Tum Moyſes comprobata eorum oratione, aduocatóque Eleazaro pontifice & Ieſu, cæteriſque magiſtratibus, concedit illis Amoritidem hac conditione, ut ſimul cum cognato populo aduerſus communem hoſtem bellum gerant, donec omnia ex ſententia confecta fuerint: atque hoc pacto accepto quod petierunt, & extructis munitis oppidis, liberos & uxores atque impedimenta in illis deponunt. Moyſes quoque in eadem regione decem urbes condidit, in illum quadraginta octo numerum computandas, in quarum tribus aſyla ſanciuit, illis tantum profutura, qui cæde, non ſponte commiſſa eò confugiſſent. ſtatuitq; talibus exilij tempus, tantiſper dum pontifex uiueret ſub quo cędes accidit. poſt cuius obitum redire in patriam permiſit. Exilij uerò tempore licere cuiuis è cognatis interempti homicidam impunè occidere, duntaxat extra urbem refugij deprehenſum: idq; iuſ

Num.27. Deut.3. Moyſes Ieſum ſibi ſucceſſorē conſtituit.

Num.23. Gaditæ à Moyſe poſſeſſiones cis Iordanem impetrant.

Num.35. Deut.4.19. Ioſ.20.

Oppida refugij.

ſolis cognatis eſſe uoluit,alijs non item. Cæterùm oppida refugij fuerũt hæc:ad fines Arabiæ Boſora,in Galadena regione Arimanum, in Batanea de Gaulademan.& poſt captam Chananæam totidem ex Leuiticis oppidis iuſſu Moyſis deſtinata ſunt, ut hoc genus exulibus refugium & habitationem præberẽt.Eodem tempore cum defunctus eſſet quidam è primatibus Manaſsitidis tribus nomine Salpades,liberis fœminei tãtum ſexus relictis, tribules eius uiri inſignes Moyſem conſulunt, an filiarum eius in diuiſione & ſortitione agrorum ratio haberi debeat.Is reſpondit,ſi in domum tribulis nuptum darentur,ſortem dotalem fore:ſin mallent in aliam tribum elocari,ſortem in ſua tribu relinquerent.atq; hac occaſione inſtituit, ut cuique tribui ſuæ ſortes perpetuò manerent. Quumq; iam de quadrageſimo migrationis anno triginta tantum dies ſupereſſent,aduocata concione ad Iordanem eo loco ubi nunc oppidum Abila uiſitur,agrum habens palmetis cõſitum,ubi populum omnem præſtò uidit,in hunc modum uerba fecit.

Num.27.36. Salpadæ filiarũ hereditas.

VI. *Deut.4.*

Moyſis leges,& quomodo ex hominibus eſt ſublatus. Cap. VIII.

Moyſis moriturí oratio ad populum.

MIRI commilitones,& longi laboris ſocij,quoniam Deus ita uult, & ætas CXX annorum exacta poſtulat,ut iam ex hac uita diſcedam,& rebus ultra Iordanem gerendis intereſſe me Deo non eſt uiſum:æquum duxi, ut quantum ad ueſtram felicitatem attinet, ne nunc quidem officio deſim:ſed pro gratia mihi data prouideam, ut pro commonſtrata ad eam uia, ſempiterna apud uos memoria dignus habear. Age igitur,ubi prius in quo tam ueſtra quàm poſterorum æterna beatitudo conſiſtat,indicauero,ſic ex hac uita decedam.Fidem enim mereor,uel q̃ antehac ueſtris commodis ſeruiui,uel quòd animæ propè exitum conſtitutæ habent cum omni uirtute commercium.Filij Iſraelis,una omnibus hominibus felicitatis eſt cauſa Deus propitius:quam ſolus dignis dare,& peccãtibus in ſe auferre potis eſt.cui ſi uos tales præſtiteritis, quales ipſe poſtulat,qualésue ego ex ipſius ſententia inſtituo, nunquam non beati æmulandíq; omnibus eritis: ſed & quæ iam contigerunt, bona erunt perpetua,& quod deeſt,breui conſequemini. Tantum uoluntati diuinæ obſequimini, & mandatis eius parete:& neq; legibus per me latis alias præponite, neque in religione per contemptum quicquã nouate. Quod ſi feceritis,bello præſtantiſsimi inter omnes gentes,& omnibus hoſtibus inſuperabiles eritis.nã auxiliante Deo,omnia facilè contemnuntur.Cæterùm uirtutis præmia magna per omnem uitam uobis ſunt propoſita,& ipſa ſibi primũ eſt ac potiſsimum præmium:deinde per hanc cętera bona facilè parantur: qua inter uos inuicem utentes & uitam beatam ducetis,& gloriam tum apud exteros, tũ apud poſteros immortalem conſequemini. Hæc uobis ſunt ſperanda,ſi leges monitu Dei me perferente ſcriptas nec ipſi uioletis, nec alios uiolare patiamini, & harum intellectum ac uſum meditemini. Ego uerò cõmodis ueſtris lætus diſcedo,uosq; pietatis ac prudentiæ legibus,& uirtuti ducum ac magiſtratuum commendo,qui utilitatis ueſtræ poſthac curam ſunt habituri.Deus aũt,ſub cuius ductu hactenus egiſtis,& cuius fauori debetis quicquid utilitatis ex me percepiſtis, non deſinet uobis proſpicere: ſed quãdiu ipſum & pietatem colueritis,tamdiu ſub eius præſidio tuti permanebitis.

Nec

Nec deerũt qui uobis optima monita ſuggerant, quibus parẽtes beati eritis, nimirũ pontifex Eleazarus & Ieſus, & ſenatus ac primates tribuũ, quibus ca uete uos difficiles præbeatis, ſcientes quòd qui bene parêre nouit, etiam be ne imperaturus eſt, ubi ad poteſtatem peruenerit: ne'ue in hoc libertatem ſi tam exiſtimetis, ſi mandatis principum obmurmuraueritis. nam hactenus in contumacia cõtra benemeritos libertatem reponebatis: à quo uitio ſi uos in poſterum ſeruaueritis, res ueſtras in meliore ſtatu uidebitis. Abſit autem ut ita in hos exaſperemini, quemadmodum ſæpe in me incanduiſtis. meminiſtis enim quòd ſæpius à uobis de ſalute periclitatus ſum quàm ab hoſtib. quod non exprobrandi cauſa dico: nolim enim uos hac commemoratione in exitu uitæ contriſtatos relinquere, qui etiam tunc æquo animo uos tuli: ſed ut admoniti in poſterum ſapiatis, id quod in ueſtram etiam rem futurũ eſt. & ne in præpoſitos contumelioſi ſitis elati opum affluentia, quibus tra iecto Iordane & occupata Chananæa abundè potiemini. Alioqui ſi per has inſolentiores facti in contumaciam & uirtutis contemptum prolabamini, Deum fautorem nequaquam eſtis habituri: quem ſi ueſtro merito inimicũ uobis reddideritis, & terrã partã oppreſsi ab hoſtibus per ſummã ignomi- Deut. 7. 11.
niam amittetis, & per orbem diſperſi ſeruitute ueſtra terras ac maria repleb itis, quò ſi uentum fuerit, iam fruſtra pœnitebit patrias leges nõ ſeruaſſe. quare ne illas perdatis, poſt uictoriam neminem hoſtium ſupereſſe patimi: idq; rebus ueſtris conducibilius exiſtimate, ne illis uiuentibus, ad ſimilia ſtudia prolapſi, patriam inſtitutionem corrumpatis. Præterea lucos & aras & templa, quotquot habẽt, ad unum tolli iubeo, ferroq; & flammis ita dele ri, ut etiam memoria eorum omnis aboleatur. Sic enim bona ueſtra tutius conſeruabitis. Verùm ne per ignorantiam meliorum natura ueſtra in dete rius deprauetur, Deo dictante & leges uobis conſcripſi, & formam admini ſtrationis rerum: à quibus ſi nuſquam diſcedatis, mortalium omniũ feliciſsi mi eritis. Hæc loquutus, tradit eis codicem, leges ſcriptas & inſtituta ui uendi continentem. Illi uerò lachrymabantur, & iam tum deſiderio ducis mœrebant: memores'que quanta pericula pertuliſſet, quamq; alacriter ſalu tem ipſorum procurauiſſet: & de futuro ſoliciti, quòd non eſſent talem prin cipem habituri, ac ne Deum quidem æquè propitium Moyſe non amplius deprecatore: tum pœnitentes eorum quæ in deſerto per iram contra illum commiſerant, dolebant, ita ut tòtus populus lachrymans nullã conſolatio nem admitteret. Moyſes uerò ſolabatur eos, & iubẽs à lachrymis deſiſtere, ad leges accipiendas hortabatur. atque ita tum concio eſt diſſoluta. Nunc priuſquam ad reliqua tranſitum faciam, operę precium duxi, leges talis lato ris maieſtate ac uirtute dignas hic inſerere, quo lector cognoſcat qualia ſint noſtra iam inde à priſcis ſeculis inſtituta. Scripſimus autem omnia ut ille re liquit, neq; quicquã ornatus gratia, aut quod ille non reliquerit, adiecimus: ſeriem tantum nouauimus, & leges quas ille ſparſim ut quamque à Deo re tulerat, ſcripſit, nos generatim in ſuos ordines digeſsimus: qua de re lector admonendus erat, ne nobis tribules calumniam temerè ſtruãt, quaſi parum ſincerè ſcripta Moſaica tractantibus. Enumerabo autem eas potiſsimùm le

ges quæ ad publicam inſtitutionem pertinent: quæ uerò ad priuatam conſuetudinem aut contractus uel cum exteris uel cum noſtratibus ſpectant, in eum commentarium diſtulimus, quem de moribus & cauſis, Deo fauente, ſcribere eſt animus. Poſtquam acquiſita Chananæa terra, urbibuſq; cõditis, uictoriæ fructus ſecuri carpere cœperitis, hæc mandata obſeruando rem Deo gratam facietis, & partam felicitatem conſtabilietis. Vrbs ſacra ſit una in regione Chananæa, in loco illuſtri & fertili, quam Deus ſibi per oraculum elegerit: & templum in ea ſit unum, & altare unum ex lapidibus non politis, ſed collecticijs conſtructum, qui inducti tectorio, decorã & mũdam ſpeciem præ ſe ferant: aſcenſusq; ſit ad illud non per gradus, ſed terra leniter per accliue aggeſta: in alia uerò urbe nec altare ſit ullum, neq; templũ. Deus enim unus eſt, & Hebræorum genus unum. Qui conuicium Deo fecerit, lapidatus per diẽ pendeat, deinde ignominioſe & obſcurè ſepeliatur. In ſacram urbem & templum ter in anno conuentus fiat Hebræorũ ex uniuerſa eorum ditione, ut Deo pro acceptis beneficijs gratias agant, & in futurum precibus eum orent, & per conuerſationes ac conuiuia mutuam beneuolentiam alant. Expedit enim, ut inter ſe noſcãtur, quibus idem eſt genus, quiq; eiſdem morib. delectantur. Id uerò ex huiuſmodi congreſsibus facilè contingit, dum aſpectus & colloquia in animis hærent: ſicut contrà qui nunquam conueniunt, eos alieniſsimos à ſe inuicem eſſe oportet. Sint præterea decimę fructuũ ſeorſum ab illis quæ ſacerdotib. ac Leuitis debentur, quib. in patria uenditis, pecunia inde redacta in ſacra urbe inſumatur in ſacrificia & conuiuia. Aequũ enim eſt, ex prouẽtu terræ à Deo datæ in ipſius honorẽ hilariter agere. Ex mercede meretricis non eſt ſacrificandũ, neq; enim quicquã Deũ delectat cũ flagitio partũ: neq; maior ulla eſt turpitudo, quàm quę corporibus infertur. Similiter ſi quis mercedẽ pro admiſſura canis uenatici aut paſtoralis acceperit, nec inde quidẽ Deo ſacrificare eſt licitũ. Dijs aliarũ ciuitatũ nemo malè loquatur. Fana externa nõ ſunt ſpoliãda, neq; dicata alicui Deo donaria tollẽda. Nemo ueſte è lino & lana cõtexta utatur. eſt enim ſolorũ ſacerdotum. Septimo quoq; anno, quando per Scenopegiæ feſta in Sanctã urbẽ ſacrorum cauſa conuenietur, pontifex à ſublimi ſuggeſto, unde à tota multitudine exaudiri poſsit, legẽ pro cõcione recitet: & neq; mulieres neq; pueri ab auſcultãdo arceantur, imò ne mancipia quidẽ. Nã bonũ eſt, ut inſcriptã in animis nunquã delendã memoria retineant. ſic enim minus peccabũt, non ignari quid ſit lege decretum. Leges etiam uim maiorem obtinebunt in delinquentiũ conſcientijs, dum ſua placita minis interpoſitis in auditorum animos infigunt: ita ut nunquam non legis uoluntas intus obuerſetur, & quas pœnas contemptus eius incurrat. Pueri etiam ante omnia leges diſcant, qua diſciplina nec honeſtior eſt alia, nec ad felicitatẽ conducibilior. Bis quotidie, ineunte die, & cum itur cubitum, commemoranda ſummi Dei beneficia, quæ liberatis ex Aegypto præſtitit. æquum enim eſt, gratias agere, quæ & pro acceptis rependuntur, & in futurũ tempus fauorẽ conciliant. Inſcribẽda ſunt etiã foribus præcipua, & in brachijs oſtẽtanda. & quę potẽtiam eius ac beneficentiam indicant, circumferenda ſunt inſcripta in capite & brachio, ut undiquaq; conſpicua ſit Dei erga populum ſuum benignitas.

Moyſes leges dicit.

Vrbis ſacræ lex.

Leuit. 4.

Deut. 16.

Deut. 18.

Decumarum lex.

Exod. 22.

Deut. 22.

Legis recitatio ſolennis.

Deut. 6.

Oppidatim

Oppidatim præſint ſeptem uiri probatæ uirtutis,& iuſticiæ cultores. Singulis magiſtratibus attribuantur duo miniſtri de tribu Leuitica. Quibus iudicandi ſors obtigit in ſuis ciuitatibus ſummo in honore habeantur, ut præſentibus illis nec conuiciari liceat,nec audacius agere. Sic enim futurum eſt, ut aſſueti homines reuereri, ad pietatẽ quoq; aſſuefiant, & tanto lõgius à cõtẽptu numinis abſint. Iudicibus quicquid uiſum fuerit, illorũ ſentẽtia ualere debet, niſi conſtet pecunijs corruptos, aut alia quapiam cauſa non rectè decreuiſſe. Oportet enim ſine lucri & dignitatis reſpectu iudicare,& iuſticiam omnibus alijs rebus anteponere. Hæc enim iniuria in Dei contumeliam recidit,quaſi is infirmior ſit habendus,quàm illi quorum potentiæ metu præter ius fertur calculus. nam Dei potentia eſt iuſticia. Ergo qui magnatibus gratificatur, potentiores illos quàm Deum facit. Quòd ſi iudices neſciãt de negocio ad ſe delato pronunciare,ſicut ſæpe accidit,in ſanctam urbem integram cauſam relegent:& pontifex & propheta unà cum ſenatu quod uiſum fuerit decernant. Vni teſti fides nõ habeatur,ſed tribus, aut ut minimũ duobus,quorum teſtimonium uita antè acta faciat ueriſimile. Mulieribus autem teſtimonium deponere non liceat,propter leuitatem ac temeritatem eius generis. Neque ſeruum hominem teſtem eſſe liceat, propter animos degeneres. probabile enim eſt,aut lucri cauſa aut præ metu non uerum teſtimonium depoſituros. Quòd ſi quem falſa teſtatum conſtiterit, is conuictus eidẽ pœnę ſit obnoxius,quã reus daturus erat,ſit conuictus fuiſſet. Homicidio in aliquo loco commiſſo, ſi autor nuſquã compareat,neq; ſuſpicio ſit à quopiam per odium occiſum hominem,inquiſitio fiat ſumma cura, propoſitis indici præmijs. Quòd ſi nullus exiſtat index,magiſtratus oppidorũ uicinorum loco in quo cædes eſt facta, & ſenatus conuenientes, metiantur à loco in quo iacet cadauer:& quod fuerit proximum oppidum,eius oppidani emptam iuuẽcam & adductam in teſqua nec ſementi nec plantationi idonea neruis ceruicis abciſsis cædant,& ablutis manibus ſupra caput iuuẽcæ ſacerdotes & Leuitæ ac ſenatus illius oppidi,puras ſe manus ab ea cæde habere proclament, eam'que nec feciſſe, necdum fieret interfuiſſe; inuocent'que Deum,ut propitius factus nunquam poſthac in ea regione tale malum accidere permittat. Optimum quidem eſt optimatum regimen, & in ſic adminiſtrata republica uiuere,nec eſt cur aliã eius ſpeciem concupiſcatis: ſed præſtat ut hac contenti,in legum & ueſtra ipſorum poteſtate ſitis. Satis enim eſt, Deum habere præſidem. Attamen ſi regis uos cupido cæperit, nemo ſit niſi ueſtri generis & ſanguinis, & cui ſemper iuſticia ſit cordi cum cæteris uirtutibus. Is plus legibus & Deo quàm ſuæ ſapientiæ tribuat, nihil'que præter pontificis ac ſenatus ſententiam faciat:nec multas alat uxores,aut pecunijs equis'ue plurimis gaudeat:quarum rerum copia facilè contemptor legum poſſet euadere. & ſi talibus ſtudijs plus æquo fuerit deditus,obſtandum eſt ne potentior fiat quàm rebus ueſtris expedit. Terminos terræ mouere non eſt fas,nec proprię, nec alienę,dummodo pacatæ: ſed religioſè cauendum,ut tanquam Dei calculus in æternum fixus maneat: quòd hæc prȩcipua cauſa ſit bellorum & ſeditionũ, ſi auaricia certis terminis non circumſcribatur. Facilè enim legum præſcripta tranſilit, qui ter-

Magiſtratuum ordo.

Deut.19. Teſtimoniorum lex.

Deut.21. Homicidij lex.

Deut.17. Regis lex.

Deut.19. Terminorum lex.

Leuit. 25. Agriculture lex. minos transmouet. Qui terram plantauerit, si plantæ ante quartum annum fructū protulerint, nec Deo primitias inde offerre oportet, nec in proprium usum conuertere. intempestiuus enim est talis fructus. quicquid autem præmaturè à natura extorquetur, eius usus nec Deo conuenit, nec domino. quarto uerò anno colligat quicquid iam tempestiuum, & in sanctam urbem deferat, & cum reliqui prouentus decimis in conuiuijs cum amicis consumat, & cum pupillis ac uiduis. quinto demum anno arbitratu suo fructus colligat. Agrum uitibus consitum ne semines. sufficit enim quòd hanc plantam nutriat, nec opus est ut & aratro uexetur. Bubus aranda est terra, nec aliud animal cum eis subiugãdum, sed eiusdem semper generis sub idem iugum agenda. Semina quoq; debent esse pura & impermixta, nec duũm simul aut trium generum sunt seminanda. abhorret enim natura communionem dissimilium. Neque diuersi generis iumentorum coitus sunt admittendi. uerendum enim ne hoc exemplo & ad homines contemptus generis sui perueniat, ut solent à minimis principijs res in peius proficere. Cauendum est autem, ne quid eiusmodi permittatur, ex cuius imitatione mores publici deprauari possint. quapropter ne leuia quidem leges dissimulant, dum officio suo nusquam deesse cupiunt. Meten-

Deut. 24. tes & demessa colligentes ne spicilegium faciant: quin & de manipulis nonnihil egenis relinquant, ut hæc tanquam à fortuna obiecta in usum suum cõuertant & alimoniam. De uindemia quoque racemuli relinquantur pauperibus: similiter de oliuetorum fructu nonnihil, ut sit egenis quod colligãt, quandoquidem de suo non possunt. non enim tantum ex negligentiori collectione decedit, quantum accedit è pauperum gratia. Deus etiam ad enutriendos fructus terram alacriorem faciet, si non quisque suis tantum com-

Deut. 25. modis prouideat, sed inopum quoq; rationem habeat. Nec bubus in area triturantibus os obligandum est. non enim æquum est uetare laboris socios, quo minus & fructuum sint participes. Nec à pomis maturis uiatores sunt arcendi, sed sinendi ut tanquam proprijs se satient: & siue indigenæ sint, siue exteri, libenter illis ad esum exhibẽda sunt, auferre uerò secum nihil liceat.

Neque uindemiantes uetent obuios degustare ex his quæ ad torcular deferunt: iniquum enim fuerit de bonis à Deo concessis inuidere tantillum cõ cupiscentibus, præsertim quum id anni tempus sit fertilissimum, & ut Deo usum fuerit non diu duraturum. & si quis præ pudore cunctetur attingere, ut sumant hortentur: Israelitas quidem ut socios, & quibus propter cognationem liceat hoc facere: aduenas uerò hospitalibus his munusculis dignentur, quæ ipsis Deus pro tempore præbuit. Non enim debet existimari detrimentum, quod liberali animo sumendum hominibus permittitur: quia nõ in hoc Deus abundantiam bonorum largitur, ut his soli fruamur, sed ut alijs liberaliter largiamur: uolens hoc modo singularem erga Israelitas fauorem ac liberalitatem suam gentibus innotescere, dum id quod ipsis su-

Pœna. pereſt, benignè cum illis communicant. Qui uerò contrà fecerit, plagas una minus quadraginta publica scutica accipiens, turpissimã hanc pœnã sustineat: quòd cum esset ingenuus, lucro seruiens ipse suam dignitatem læserit. Rectum enim est, ut cũ ipsi multa in Aegypto & deserto litis perpessi,

aliorum

aliorum miſerias non negligatis: & Dei benignitate amplas facultates conſe
cuti, ex his nonnihil per miſericordiam egenis decidatis. Vltra duas deci- Decimarum
mas, quas quotannis pendere iam iuſsi, alteram Leuitis, alteram in ſacras e- lex.
pulas, tertia tertio quoque anno eſt conferenda, quæ in egenas uiduas & pu
pillos diſtribuatur. E fructibus primos prouentus in templũ deferant, & Deut. 26.
pro accepta terra quæ eos tulit Deo gratijs actis, & ſacrificijs ſecundum le-
gem ritè peractis, primitias ſacerdotibus offerant. Hæc omnia ubi quis per-
fecerit, & utraſque decimas tum quæ Leuitis debẽtur, tũ quę epulis attule-
rit, iter ingreſſurus conſiſtat e regione templi, Deo gratias agat, quòd ab
Aegyptiorum graui ſeruitute liberatis terram uberem & amplam fruen-
dam dederit: teſtatuſq; decimas ſe ſecũdum Moyſis legem ſoluiſſe, precetur
Deum, ut tum ſibi priuatim, tũ Hebræis publicè propitius & quæ bona ha-
ctenus dedit, conſeruet, & pro ſua potẽtia ac benignitate augere etiã digneť.
Vbi ætas maturuerit, uxores ducant uirgines ingenuas ex honeſtis parenti- Matrimonij
bus prognatas: qui autem non ducet uirginem, ne ſibi coniungat alteri ma- lex.
ritatam, néue quæ priorem uirum reliquerit. Ancillas ne ducant ingenui,
ne adamatas quidem. decet enim cupiditatibus imperare, & ad retinendam
dignitatem id magnopere conducit. Neq; meretrici ſit ius nuptiarum,
cuius propter iniuriam ſuo corpori factam, nuptiale ſacrum Deus non ad-
mittit. atque hæc ita obſeruari ualde intereſt, ut proles naſcatur ingenua, &
ad ſtudium uirtutis erecta, ſi non è turpi aut illiberali matrimonio ſint pro-
gnati. Si quis aliquam pro uirgine deſponſam poſtea talem non inuene- Deut. 24.
rit, in ius uocatam accuſet, afferatq; argumenta quæ habet: puellæ uerò cau-
ſam agat pater, aut frater, aut qui poſt hos genere uidetur proximus. Et ſi-
quidem puella fuerit abſoluta, degat in accuſatoris coniugio, is que nullum
poſthac dimittendi eam ius habeat, niſi talem ipſi cauſam præbuerit, quę cõ
tradictionem non recipiat. cæterùm temeritatis & petulantiæ, qua inſontẽ
detulit, pœnas luat quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta
ſiclos puellę patri mulctę noíe pẽdat. Quòd ſi uitiata fuiſſe coarguať, ſi qdẽ
plebeia fuerit, qm̃ parũ ſolicitè pudicitiã uſq; ad nuptiarũ tẽpus ſeruauerit,
lapidib. obruať: q; ſi ex ſacerdotib. prognata fuerit, uiuẽs exurať. Si quis dua Deut. 21.
rũ uxorũ maritus propter amorem, aut formam, aut aliam quamuis cauſam
alteri plus beneuolentię honoriſq; detulerit, alteri uerò minus: ſi filius dile-
ctæ iunior quàm ille ex altera natus, propterea quòd ſua mater in maiore
gratia patris fuerit, poſtulet ius primogenituræ, ut duplicem facultatum pa
ternarum partem ſecundum meas leges auferat, non permittatur. iniquum
enim eſt, eum qui ſit natu grandior propter matrem negligentius à patre ha
bitam, debitis fraudari. Qui uirgini alteri deſponſatæ ſtuprum obtulerit, Deut. 22.
ſi quidẽ perſuaſæ ut ſe præberet, ſimul cũ ea capite pœnas dato. ſontes enim Stupri lex.
æquè ſunt ambo: hiq; quia puellæ perſuaſit ut liberali coniugio rem turpiſsi
mã anteponeret: hæc uerò quia lucro aut uoluptati ſuccubuit. quòd ſi ſoli-
tariã alicubi nactus, ui oppreſſerit, cũ nullus adeſſet qui opẽ ferret, ſolus mo-
riatur. Qui uirginẽ nondũ deſponſatã cõſtuprauerit, ipſe ducat. quòd ſi pa-
ter puellæ nolit hanc ei nuptum tradere, quinquaginta ſiclos iniuriæ preciũ
pẽdat. Qui à cõiuge quacũq; de cauſa, ut ſæpe hominib. uſuuenit, diſiungi Repudij lex.

postulat,scripto ei securitatem faciat,quòd eam nolit amplius repetere. sic enim habebit potestatem alterius coniugis quærendi:alioqui diuortium nõ permittitur. Quòd si & alterum offenderit,aut post eius mortem prior ducere eam uoluerit, non licet ut ad eum redeat. Si cuius maritus nondum susceptis liberis defunctus fuerit,frater mariti eam ducito:& filium ex ea natum defuncti nomine uocatum,sortis hæredem nutrito. nam hoc è republica erit,dum nec familiæ deficiunt,& possessiones apud cognatos remanent. mulieri quoque leuior fit calamitas,cum prioris mariti coniunctissimo uicturæ. quòd si frater nolit eam ducere, mulier senatum accedens testetur, quòd uolentem eam in familia manere, & ex ipso liberos gignere, cum iniuria defuncti repulerit. Rogãte uerò senatum causam, siue magnam siue paruam afferat,huc tandem res euadet:uxor fratris soluto uiri illius calceo, & consputa eius facie, meritò hæc illum pati dicet, qui fratris defuncti memoriæ iniuriam fecerit. atq; ita ille quidem è curia discedet,in omnem uitã notatus ignominia:mulier uerò cui uult nubito. Si quis uel uirginem uel maritatam captiuam abduxerit, eiq; legitimè cõiungi uoluerit,nõ antè ius esto cubile eius tãgere,quàm raso capite sumptoq; lugubri habitu cognatos & amicos in bello amissos deplorauerit,ut ita mœrore satiata tum demũ ad nuptias & cõuiuium ueniat,Bonum enim & iustũ est,ut qui mulierẽ,ex qua liberos gignat,accipit,morem gerat eius affectibus,& non sue tantum uoluptati indulgens,illius desideria negligat.Elapsis autẽ luctus triginta diebus (tot enim sapiẽti ad deplorandos charos sufficiunt)tunc nuptijs dare operã liceat. Quòd si satiata libidine pro coniuge eam habere dedignatus fuerit, ne pro serua eam tractare ius habeat: sed quocunque mulier abire maluerit, liberam hoc faciendi potestatem habeat. Quicunque è iunioribus parentes suos contempserint, & debitum honorem præ pudore aut contumacia reddere eis neglexerint, & insuper contumaces ac protérui in eos fuerint,hos primum uerbis parentes moneant (nam hos natura fecit idoneos iudices) dicant'que non uoluptatis causa in matrimonum se cõueniisse, neq; ut collatis in cõmune facultatibus opulentiores fierent:sed ut liberos acquirerẽt,qui se in senectute nutrirẽt,& necessaria sibi suppedita rent. Acceptum autem à Deo cum gratriarum actione ac gaudio, summa cura educauisse,nulli rei parcentes quæ ad eius salutem & institutionem pertinere uisa sit. nunc quoque (quando iuuentutis erratis ignoscendum est) satis sit quòd officij hactenus oblitus es. proinde resipisce & cogita quòd & Deus lesis parẽtibus offenditur,qui & ipse totius humani parẽs est generis,& ad se pertinere iniuriam existimat, quæ infertur hominibus cum quibus illi communis est appellatio, si eis nati quæ debent non præstent, & lex talibus pœnam inclementer infligit, cuius absit ut tu facias periculum. His uerbis si arrogantia iuuenum emendata fuerit, per insciti am commissis detur uenia. hoc enim & ad legis latoris clementiæ laudem, & ad parentum felicitatem pertinet, si nec filium nec filiam legibus dare pœnas uideant. Sin hi sermones & præcepta nihil profecerint,sed cõtumacibus in parẽtes ausis pergat leges sibi infestas reddere,ab illis ipsis extra urbẽ sequẽte turba productus obruatur lapidib.& per totum diẽ omnibus

Leuit.25. De ducenda uxore defuncti fratris lex.

Deut.21. De ducenda captiua lex.

Deut.21. De pœna non obedientium parẽtibus lex.

ad

ad ſpectandum propoſitus, nocte demum ſepeliatur. Similiter & qui quo- *Sepulturæ punitorum lex.*
modocunq; legibus damnati dant ſuppliciũ. Quin & hoſtes ſepeliantur, nec *Mutui lex.*
mortuus quiſquã expers terrę iaceat, ultrà quàm iuſtũ eſt, pœnas exoluens.

Mutuum dare ad uſuram Hebræorum nemini liceat, neque cibum neque *Deut. 23.*
potum. non enim iuſtum eſt reditus captare ex fortunis tribulium, ſed o-
pem ferre illorum neceſsitátibus, & ad lucrum imputare eorum gratiarum
actionem, & Dei remunerationem, quæ huiuſmodi beneficentiam ſolet con
ſequi. Qui uerò acceperint mutuò ſiue pecuniam, ſiue fructum aliquem ari-
dum aut liquidum, ubi Deo fauente ex ſententia fruges ipſorum prouene-
rint, alacres reddant eis qui mutuò dederunt, quaſi domi reponentes, & u-
ſuri denuò ſi opus fuerit. Quòd ſi impudenter recuſent reddere, non ſunt *Deut. 24.*
è domibus auferenda pignora, niſi iuſſu iudicum: & pignus foris eſt expe-
ctandum. & debitor afferat, nihil contradicens ei qui cum legum auxilio ad
ſe uenit. & ſi quidẽ nõ inops fuerit, qui oppignerauerit, retineat pignus, do
nec reddatur mutuũ: ſin autem pauper, reddat id creditor priuſquã ſol occi-
dat, maximè ſi ueſtimentum pignus fuerit: ut habeat iturus cubitum, quan-
doquidem Deus à natura erga pauperes eſt miſericors. Molam & inſtru-
mentum quod ad hanc pertinet, non eſto ius pignus capere: ne carentibus
his ſi deſit cibum parandi facultas, ob inopiam grauius aliquid accidat.

Plagium qui commiſerit, mulctator capite: qui uerò aurum & argen- *Plagij & furti lex.*
tum ſubtraxerit, duplum reſtituito. Qui in furto deprehenſum, aut pa-
rietem perfodientem occiderit, impunè eſto. Pecudem qui furatus fue-
rit, quadruplo mulctator, excepto boue. pro hoc enim quincuplum nume-
randum eſt. Qui uerò mulctam ſoluere non ualet, in ſeruitutem tradatur ei
ſecundum quem iudicatum eſt. Qui tribuli in ſeruitutem eſt uenditus, *Seruitutis lex.*
ſexennio ſeruiat, ſeptimo anno manu mittator. Quòd ſi in herili domo
prolem è conſerua ſuſceperit, & propter ſuos affectus ſeruire maluerit, an-
no iobileo, is eſt quinquageſimus, liber eſto unà cum filijs & uxore.

Si quis aurum & argentum in uia inuenerit, quærat eum qui perdidit, *Inuenti lex.*
per præconem indicato loco in quo inuenit: reddatq́ue, ſciens non eſſe
bonum ex alieno damno lucrum facere. Sic & de pecudibus, in quas *Deut. 22.*
errantes in deſerto inciderit, ſi non ſtatim inueniatur Dominus, apud ſe re-
ſeruet, Deum teſtatus quòd aliena uſurpare non cupiat. Iumentum ali- *De ope alteri ferenda lex.*
cuius per tempeſtatem in luto hærens præterire non licet, ſed ſubleuandum
eſt, communem laborem exiſtimando ſubueniendi. Viam ignoranti
commonſtrare oportet, non per ludibrium riſum captando alienas utilita-
tes impedire. Abſenti & ſurdo nemo malè loquitor. Percuſſus in *Talionis lex.*
rixa abſq; ferro, confeſtim uindicetur: idem patiente eo qui percuſsit, quod
fecit. quòd ſi domum relatus complures dies ægrotauerit, deinde moriatur,
qui percuſsit à cæde inſons eſto. ſin autem reualuerit, & multa in ægritudi-
ne inſumpſerit, percuſſor quicquid interim dum decubuit impẽſum eſt, diſ-
ſoluat, præterq́ue mercedem medici. Qui mulierem uterum geren-
tem calce percuſſerit, ſi quidem mulier abortiat, pecunia mulctetur à iu-
dicibus, quòd corrupto fœtu populum uno ciue diminuerit: & aliam præ-

terea pecuniam det marito mulieris. quòd ſi illa ex uulnere moriatur, & ipſe det pœnas capite: quandoquidem uitam pro uita reponi iuſtum lex cenſet.

Veneficij lex. Venenū neq; lethale, neq; aliàs noxium quiſquam Iſraelitarum penes ſe habeat: quod ſi habere deprehēſus ſit, morte mulctetur, & patiatur id quod facturus erat illis aduerſus quos uenenū parauerat. Qui mutilauerit quē quam, ſimilia patiatur, priuatus quo priuauit alium, niſi is malit pecuniā acci pere. nam ipſi lex permittit arbitrium æſtimandi ſuum caſum, ſi nolit haberi

Bouis petulci lex. ſeuerior. Bouem cornupetam dominus iugulet. quòd ſi in area quenquā percuſſum interfecerit, ipſe quidē obruatur ſaxis, indignus qui uel in cibum ueniat. quòd ſi & dominus coarguatur nouiſſe ingenium eius, nec tamen ca uiſſe, & ipſe morte mulctetur, ut qui à boue necato mortis cauſa fuerit.

Quòd ſi ſeruum aut ancillam bos interfecerit, ipſe quidem lapidetur, dominus autem eius triginta ſiclos necati hero perſoluat. Quòd ſi bos à bo ue alio ita percuſſus mortuus fuerit, uendantur tam mortuus quàm qui per

Foſſarum lex. cuſsit, & precium utriuſq; inter ſe domini partiantur. Qui puteum aut la cum fodiunt, diligenter curent, ut iniectis tabulis operiantur, non ut aqua tio non ſit libera: ſed ut abſit periculum, ne quid incidat. quòd ſi in talem foſ ſam nō clauſam pecus alicuius illāpſum moriatur, precium eius domino ſol ui debet. tecta quoq; circumſepienda ſunt obicibus, qui non quenquā pro

Deut. 24. labi ſinant ac decidere.

Depoſiti lex. Depoſitum tanquam rem ſacram ac diuinam qui accepit, cuſtodiat, & nemo eius commiſſorem fraudare ſuſtineat, neque uir, neq; mulier, etiamſi nemine coarguente ingentē auri uim lucrifacturus ſit. in uniuerſum enim danda eſt opera ut ſuam quiſq; conſciētiam ſciens rectè fa ciat, & ipſe ſibi ſatis locuples teſtis omnia agat quæ ipſi laudem pariant ab a liis. Præcipuus autem Dei reſpectus habēdus eſt, quem nemo malus poteſt fallere. quòd ſi abſq; dolo malo cui commiſſum eſt id perdiderit, accedēs ad ſeptem iudices, iureiurando Deum teſtē faciat, quòd nihil ſua uoluntate aut malicia ſit perditū, nec uſum ſe parte depoſiti: atq; ita abſolutus abeat. quòd ſi uel minima commiſſorum parte uſus pòſt perdiderit, ad reddēdum quod

Ibidem. accepit, in ſolidum condēnetur. Idem ius eſto de mercedibus quæ paran

Mercedis lex. tur labore corporis. Cauendum ne quis uirum pauperē mercede ſua defrau det, memor quòd is uice agri & facultatum hoc à Deo ſortitus ſit. proinde non procraſtinanda ſolutio, ſed eadem die ſoluendum, cum conſtet, Deum

Ibidem. nolle ut operarius laboris ſui fructu careat.

Pœnarum lex. Liberi ob parentum iniquita tē puniendi non ſunt, nimirum propter ſuam uirtutem digniores miſeratio ne, quòd è talibus nati ſint, quàm odio propter illorum uitia. Neq; patribus peccata filiorum ſunt imputanda, qui contempta parentum diſciplina multa

Spadonum lex ſibi permittunt facere. Spadones abominare & auerſare, qui uirilitate & genitura ſe ipſi priuauerunt, quam nobis Deus ad incremētum noſtri gene ris tribuit. fugandi ſunt tanquam qui natos ſuos necauerint, & ante ipſos id perdiderint, quod ipſorum fuiſſet cauſa. Satis enim conſtat, quòd effœmina to primùm animo etiam corpora effœminauerint. ſimiliter abhorrere opor tet, quicquid inter portenta ducitur.

Caſtrare nec hominem licet, nec ullum aliud animal.

Hæ pacis leges & inſtituta ſunto, & Deus propitius inconcuſſam eam &

imper.

imperturbatam conſeruabit· abſit autem ut ullum tempus ueniat quod hæc innouet,& in contrariam formam transferat. Quoniam autem neceſſe eſt homines uel ſponte uel inuitos in turbas ac pericula incidere, age etiam de his pauca præcipiamus, ut ſcientes quid opus facto ſit, cum uſus erit,in promptu habeatis ſalutaria conſilia,nec ſitis hac parte imparati in ipſo temporis articulo. Faxitq; Deus,ut terram quam uobis pro labore ueſtro ac uirtute dedit, in pace & tranquillitate colentes poſsideatis, nec hoſtibus incurſantibus, nec domeſtica ſeditione turbante, quæ abrogatis patrum legibus & inſtitutis,in contrariam diſciplinam uos inducat: utq; in perpetua legum à Deo comprobatarum obſeruatione permaneatis· Bella uerò uel uobis uel ueſtris poſteris gerenda, extra fines Deus auertat. Cæterùm cum bellum inſtabit, caduceatores primùm ad deſtinatos hoſtes ſunt mittendi. decet enim ante arma uerbis ad eos uti, docendo quòd quamuis & copiæ uobis adſint numeroſæ,& equi,& arma, & ſuper omnia Deus auxiliator propitius, mauultis tamen non cogi ad bellum, neque ex rebus illorum direptis ingrata lucra quærere.Et ſi quidem quod æquum eſt perſuaderi ſibi patiantur, præſtat pacem inuiolatam ſeruare: quòd ſi plus ſuis uiribus tribuentes ius in armis reponant, exercitum contra eos educite,imperium Deo committentes, creato uno aliquo forti uiro qui uicarius illi ſit, & quaſi proimperator.multorum enim imperium non modò moram affert rebus ſtrenuè gerendis, ſed non raro plus nocet quàm prodeſt· Delectus autem habendus eſt uirorum tantum robore tam animi quàm corporis præſtantium:ignaui uerò minimè admiſcendi, ne dum res armis geritur, in fugam auerſi hoſtium conditionem potiorem faciant. Immunes autem ſint à militia, qui ædificata noua domo nondum integrum annum illa ſunt uſi: tum qui plantata uinea nondum ex ea fructus perceperunt: & præter hos qui deſponſata uxore nondum eam domum duxerunt: ne harum rerum deſiderio ſibi parcentes,& ſeruantes ſe relictis uoluptatibus, in gratiam uxorum parum fortiter rem gerant. Caſtris autem poſitis, cauete ne quid aſperè ac crudeliter faciatis:& oppugnaturi urbem,ſi deſit materies ad machinarum fabricam,ne deglabretis terram, frugiferas arbores excidendo:ſed parcite, non ignorantes in uſum hominum iſta creata, & ſi uox eis daretur expoſtulatura uobiſcum,quòd,cum ipſa belli cauſa non fuerint, iniuſtè affligantur,mutatura domicilium,ſi liceat, & aliò migratura. Victores in prælio facti eos qui in aduerſa acie ſteterunt cædite, cæteros tributarios futuros ſeruate, excepta Chananæorum gente·Hi enim cum totis familijs ſunt delendi· Cauete autem,maximè in bello, ut neque mulier habitu uirili utatur, neque uir ſtola muliebri. Hæc ſunt inſtituta quæ Moyſes reliquit.Leges uerò antè quadrageſimo anno conſcriptas tradidit: de quibus in alijs commentarijs dicemus. Sequentibus deinceps diebus (nam continenter conciones aduocabat)fauſta omina eis tradidit, nec non infauſta in eos qui neglectis legibus aduerſus earum præſcriptum agerent· deinde carmen hexametrum eis recitauit,quod ſcriptum reliquit in ſacro uolumine,

Moyſis in leges belli præfatio.

Deut.20.

Caduceatorum lex.

Militiæ dux unus eſto.

Immunes à militia qui nam.

Arboribus frugiferis parcendum.

Victoriæ lex.

Deut.22.

Veſtitus lex ſexui.

Deut.30.31. 32.33.34.

De Moyſis carmine.

lumine, continens prædictionem futurorum, secundum quam omnia facta sunt, atq; fiunt, euentis nusquã non congruentibus. Hæc uolumina & arcam sacerdotibus tradidit, in qua decem illa præcepta in duabus tabulis scripta reposuerat, & præter ea tabernaculum. populo etiam mandauit, ut occupata terra & fixis sedibus, non obliuisceretur iniuriæ ab Amalechitis acceptæ: sed expeditione in eos suscepta pœnas reposceret pro damnis in deserto sibi illatis. Capta autem Chananæa, & omni multitudine eius, ut par est, deleta, aram erigere iussit ad solem orientem obuersam, non procul à Sicimis urbe inter duos montes, dextrum Garizeum, sinistrum Gibalem: diuisasq; copias in senas tribus super duobus montibus consistere, & unà cum illis Leuitas ac sacerdotes. & primũ illos in Garizeo precari omnia fausta leges Dei & religionem seruantibus, & Moysis constitutiones non uiolantibus: alteros uerò acclamationibus hoc approbare: & rursum his precantibus illos acclamare. deinde pari modo transgressoribus execrationes inferre, succinentes sibi inuicem, ab alteris dicta comprobantes. & tam fastas ominationes quàm deuotiones in literas retulit, ut in perpetuum eas discere liceat: quas & huic aræ inscripsit ex utroq; latere, quà populus iussus est stare, & holocautomata offerre, & post eam diem nunquam alias uictimas imponere: neque enim fas esse. Hæc sunt quæ Moyses præcepit, & quæ Hebræorum gens indesinẽter obseruat. Postridie populo cum uxoribus & liberis in concionem collecto, ne mancipijs quidem exclusis, iureiurando eos ad legum custodiam adstrinxit: utq; Dei mentem diligenter expendentes, neq; cognationis gratiã, neq; periculorum metum, neq; ullam omnino aliam causam tanti facerent, ut eam potiorem legibus ducentes, ab earum præscriptis discederent: sed siue consanguineorum unus aliquis, siue urbs quæpiam, circa eas turbare aliquid, aut statum earum labefactare conetur, priuatim & publicè illis periclitantibus auxilium ferrent: quam si uicissent, à fundamentis ut desertricem rem uellerent, & ne solum quidem desperatorũ ipsius, si fieri posset, superesse paterentur. sin uerò id efficere non ualerent, nec pœnas meritas exigere, saltẽ testarentur se impietati alienæ non consentire. hæc populus iureiurando firmauit. Post hæc docebat eos quomodo sacrificia Deo gratiora fierẽt: & quo modo expeditiones suscipiendę, captato signo ex lapillis, de quibus iam diximus. Sed & Iesus superstite etiam tum & præsente Moyse uaticinatus est, quicquid pro salute populi gesturus erat, uel foris bello administrando, uel domi ferendis legibus: & ad uiuendi rationem recèns institutam eos præparans, diuino monitu se præsagire aiebat, eos uiolata sua religione incursuros in mala. nam & regionem ipsorum armis exterorum opplendam, & urbes diruendas, & templum incendendum, & ipsos sub hasta uictoris uenundãdos, seruituros que gentibus, quæ afflictorum nulla miseratione tangerentur: ac tum demum seram atque inutilem erratorum pœnitentiam acturos. Deum tamen ipsorum conditorem, & urbes suis ciuibus & templum populo redditurum. Hæc autem fore ut non semel tantum amittant, sed sæpius. Deinde Moyses exhortatus Iesum, ut in Chananæos exercitum duceret, affuturum que cœptis eius Deum pollicitus, & uniuerso populo omnia fausta ominatus: Quoniam, inquit, ad patres nostros abeo, &

Deut. 27. 28. *Moyses populo fastas precationes diraſq; præscribit*

Deut. 29. Moyses populum in uerba legis adigit.

Iesus uaticinatur.

Deut. 31. Moysis uerba nouissima.

Deus

Deus hanc mihi diem abitus præfiniuit, gratias illi uiuens adhuc & uobis præſentibus ago pro cura ac prouidentia quã de rebus ueſtris hactenus habuit, non ſolùm depellendis aduerſis, ſed commodis etiam largiter exhibendis: & quia laborem meum ac ſolicitudinem, dum ueſtrum ſtatum in meliorem fortunam reducere conor, propitius ſemper adiuuit: imò uerò ipſe & exorſus eſt rem & abſoluit, me miniſtro uſus & uicario in obeundis quæ ad ueſtram felicitatem pertinere uiſa ſunt. Quapropter æquum eſt, ut priuſquã decedam, eius potentiæ, qui & in poſterum uobis non deerit, dignas laudes rependam, meq; hoc debito exoluam, ueſtræq; memoriæ commendẽ, quòd hunc ſolum colere & uenerari cõuenit: & leges eius habere in precio, ut quę omnibus reliquis donis iam acceptis, aut in poſterum à propitio conferendis, longè ſint anteponendæ. Grauis enim aduerſarius eſt uel homo legislator, ſi conſtitutionibus ſuis autoritatem adimi ſentiat. Dei uerò indignationem abſit ut experiamini, quæ legibus ipſius cõtemptis excitari poſſet. Hæc poſtrema uerba Moyſe loquente, & ſingulis tribubus ſua fata aperiente, uniuerſa multitudo in lachrymas erupit, ut & mulieres plangentes dolorem ob futuram ipſius mortem conceptum declararent. quin & pueri præ mœroris impotentia plorantes præ ſe ferebãt, q; tanta eſſet uiri uirtus ac magnificẽtia, ut ne illã quidem ætatẽ latêre poſſet. Itaq; certamẽ quoddam erat inter minores & grandiores, utros maior haberet mœſticia. alteri enim intelligentes quali orbarẽtur antiſtite, futurã ſuam conditionẽ lamentabant: alteri hoc ipſum lugebant, quòd priuſquã eius uirtutem ſatis deguſtaſſent, iam carendum eo, ſeq; deſtituendos uidebant. Quantus aũt fuerit populi ploratus & querimoniæ, coniecturã capere licet ex eo quòd tũ prophetæ accidit. Quãuis enim perſuaſiſſimũ ſemper habuiſſet, nõ eſſe inſtante morte dolendum, ut quæ præter Dei uoluntatem ac naturæ leges non ueniat, uiſo tamen affectu populi, à lachrymis temperare nõ ualuit: dum uerò eò proficiſcitur, ubi diſpariturus erat, omnes cum fletu ſequebãtur. Tum Moyſes his qui longius aberant, manu mota ſignificauit ut cõſiſterent: propiores autẽ rogabat, ne exceſſum ſuum lachrymabilem facere pergerẽt, cum fletu proſequendo. Illi uerò & hanc extremã gratiam ei referendam exiſtimãtes, ut quemadmodum cupiebat, ſeorſum ſecederet, continuerunt ſe inter ſe lachrymantes. Solus autẽ ſenatus eum deduxit, & pontifex Eleazarus, & Imperator Ieſus. Vt uerò in mõte Abari uocato conſtitit, qui celſus eregionẽ Hierichuntis attollit, & optimę maximæq; partis terræ Chananæorũ proſpectũ exhibet, ſenatum dimiſit. Cumq; poſt mutuos cõplexus Eleazaro ac Ieſu ultimũ uale diceret, inter loquendũ repentina nube circundatus in uallem quandã eſt ablatus. In ſacris autem uoluminibus ſcripſit ſe mortuum, ueritus ne propter excellentẽ eius uirtutem à Deo raptum prædicarent. Vitę eius tempus uniuerſum centum uiginti annorum fuit, cuius tertiã partẽ in imperio exegit, uno menſe minus. Mortuusq; eſt ultimo anni menſe, die prima menſis, qui à Macedonibus Dyſtrus dicitur, à noſtris uerò Adar: uir omnium quotquot unquam fuêre prudentiſsimus, & qui conſilia bona optimè noſſet exequi: adhæc eloquentia & in tractando populo gratia & dexteritate inſignis: affectus quoque ita ſemper in poteſtate habuit, ut omnino illis carere uideretur,

Deut. 33. 34. Moyſis uerba non ſima.

Moyſis exitus.

tur,& nomina tantùm eorum ex his quæ in alijs hominibus conſpiceret, cognita habere. Imperator idem cum primis bonus, uates uerò qualis nemo alius, ut omnia eius uerba uim oraculorum obtinerent. Quapropter triginta diebus eum luxit populus, cui nunquam quicquam triſtius accidit, quàm tunc Moyſis mors. nec in præſens tantummodò ſui deſiderium reliquit, ſed maximam apud omnes exiſtimationem, quotquot leges eius euoluere contigit, dum eius uirtutem ex illis æſtimant. Atq; hæc ſunt quæ de Moyſis exitu dicenda habuimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER QVINTVS.

Quomodo Ieſus Hebræorum imperator debellatis ac cæſis Chananæis, terram eorum ſorte diuiſit tribubus. Cap. I.

Ieſus exploratores Hierichuntē mittit.

POST Moyſem, quemadmodum dixi, ex hominibus ſublatum, officium q; memoriæ uiri exhibitum, ſedato luctu, Ieſus iubet copias ad expeditionem inſtrui: mittitq; exploratores in Hierichuntem, quo mentem eorum & uires cognoſceret: caſtra deinde mouet, maturè Iordanem traiecturus. mox conuocatis Rubelidis & Gadidis tribuū principibus, atq; etiam Manaſſetidis (nam & huic tribui dimidiatæ Amoræam habitare permiſſum erat, quæ fuit Chananeæ pars ſeptima) reuocauit eis in mentem quid Moyſi fuiſſent polliciti: rogauitq; ut in eius gratiam, qui ne ultimo quidem uitæ tempore proſpicere eis defatigatus fuiſſet, & propter communem utilitatem, alacriter præſtarent quæ imperarentur. illis uerò imperata haud grauatim facientibus armatis quinquaginta milibus, ab Abila ad Iordanem ſexaginta ſtadia caſtra promouit: quæ poſtquam metatus eſt, commodùm ſpeculatores aderant, omnibus apud Chananæos exploratis. ignoti enim à principio, totam illorum urbem per ocium conſiderauerunt, & mœnia qua parte magis aut minus erant munita, & portarum quæ nam aſſultum minus ferre poſsint, & capi eſſent faciliores. nec quiſquam obuiorum ſpectantibus ſingula fuit moleſtus, dum curioſitatem hoſpitum cõſuetam interpretantur, nec hoſtile quicquam ſuſpicantur. Vt uerò ſub ueſperã ſeceſſerũt in quoddam diuerſorium non longè à mœnibus, in quod primùm fuerant deducti, iamq; cœna peracta de reditu conſultabant, indicatum eſt regi cœnanti, ueniſſe ſpeculatum urbem quoſdam è caſtris Hebræorum, & nũc diuertentes apud Rachaben hoc tantùm curare quomodo latenter ſe ſubducant. Ille uerò confeſtim mittit qui eos comprehendant, quæſtioni admouendos ut cauſam aduentus ſui aperiant. quos ubi aduẽtare Rachabe cognouit, fortè enim lini manipulos ſiccabat in mœnibus, ſpeculatores his contexit. miſsis autem à rege dixit, hoſpites quoſdam ignotos paulo ante ſolis occaſum apud ſe cœnatos diſceſsiſſe: qui ſi ſuſpecti eſſent regi, quaſi detrimentum aliquod reipublicæ allaturi, paruo negocio poſſe ab inſequentibus de uia retrahi. Tum illi

Rachaba exploratores excipit, deinde dimittit.

decepti

decepti à muliere,quam uerè loqui putabant,ne perſcrutati quidem diuerſo rium abierunt.& excurrentes per uias quibus ueriſimile erat eos diſcedere, & quæ ad flumen ducebant,ueſtigio nullo inuento, laborare deſtiterũt. Sedato autem tumultu,Rachabe deductos de mœnibus, & admonitos quanto ſuo periculo ſaluti eorum conſuluiſſet,ut quæ in dolo deprehenſa pœnã capitis cum tota familia regi erat datura,rogatosq; ut occupata terra Chananæa memores beneficij gratiam ſibi rependerent pro accepta ſalute,iuſsit ut abirent:iureiurando prius delato,quòd expugnata urbe, & alijs ſecundũ ipſorum decretum internecioni traditis,mulieri ſuisq; ſalus manebit incolumis. hunc enim euentum ſibi Deum iam antè ſignificaſſe.Illi & in præſens ei gratias agunt,& in futurum relaturos iureiurando confirmant, & hoc conſilium dant,ut cum præſenſerit urbem expugnandã,contractis facultatibus & propinquis omnibus intra diuerſoriũ,ueſtem coccineam pro foribus expandat.Imperatorem enim edicto inhibiturũ, ne quis eam domum lædere audeat,quo uiatę ſibi ſalutis gratiam recipiat.Quòd ſi aliquis ex eius propinquis in pugna caderet,ipſius culpam fore,nõ ſuam:neq; ſe ad eius incolumitatem præſtandã iureiurando teneri uelle.His conditionibus diſceſſum eſt, cum ſe funè de mœnibus demiſiſſent:reuerſiq; ad ſuos,rem totam ut erat acta,narrauerũt.Tum Ieſus põtifici Eleazaro cum ſenatu indicat quid exploratores Rachabæ iurauerint:eorumq; autoritate iuſiurandum ratum eſt habitum.Imperatore aũt ſolicito de traiectu(amnis enim auctus aquis fluebat, *Ioſ.3.* & cum pontẽ non haberet,ne fabricari quidem hoſtis paſſurus uidebaẽ, nec naues ullæ præſtò aderant) Deus ſe illis tranſitũ procuraturũ promiſit,fluẽtis eius imminutis.Itaq; Ieſus poſtq; duos dies expectaſſet, copias omnes ad *Iordanẽ traiſciunt Hebræi.* hunc modum in ulteriorẽ ripam traduxit.Sacerdotes cum arca agmẽ præcedebant, poſt eos ibant Leuitæ portãtes tabernaculũ & uaſa ſacrificijs deſtinata. Sequebatur deinde totũ agmen in ſuas tribus diſtinctũ,receptis in medium mulierib. ac pueris, quo tutiores eſſent ab impetu fluminis. Vt uerò ſacerdotibus primis ingreſsis uadabile eſt uiſum, quòd & aqua decreuiſſet, & glarea non amplius ui undarũ uolueret, ſed ſtabile ſolum exciperet ueſtigia,omnes iam intrepidè uadum tranſibãt,tale redditũ cernẽtes quale Deus promiſerat.ſteteruntq; in aluei medio ſacerdotes, donec tranſiret multitudo,& in tuto cõſiſteret. Quod ubi factum eſt, & ipſi ingreſsi fluuium, liberum ei ſolitum curſum reliquerũt:qui confeſtim auctus,ad priſtinã aquarum molem rediit.Exercitus autem quinquaginta ſtadia progreſſus, ad decimum ab Hierichũte ſtadium caſtrametatus eſt. Porrò Ieſus ara extructa è *Ioſ.4.5.* lapidib.quos ſinguli tribuũ principes ex alueo propheta iubente ſuſtulerãt, *Ara ex duodecim lapidibus extruitur, &* ut monumentũ eſſet refrænati fluminis,ſacrũ in ea Deo fecit:& paſchæ ſolẽnitas eo loci celebrata eſt,omnibus rebus iam affluẽtibus, quarũ penuria hactenus laboratũ fuerat.Nam & ſegetes Chananæorũ maturas tum demetebant,& alias prædas abigebant. Eodem enim tempore & manna eis defecerat,poſt annum ex quo ea primùm ea uti cœperãt quadrageſimum. Cumq; *Ioſ.6.* hæc omia Iſraelitæ facerent,nuſquã occurrẽtibus Chananæis, ſed intra mœnia præ metu ſe continentibus,oppugnare urbem eorum Ieſus decreuit.Itaque prima die feſtiuitatis,ſacerdotes arcam geſtãtes,ſtipati armatorũ cuſto- *Hierichuntis euerſio.*

dia,atceſſerũt ad urbem ſeptem cornubus clangendo, & ad uirtutẽ ſuos adhortando circũambaulabant mœnia ſenatu comitante,nec aliud quicquã faciendo,quàm quòd inflarẽt cornua,retrò in caſtra reuertebantᵉ. Cumq́ per ſex cõtinuos dies idem feciſſent,ſeptima Ieſus cõtractis in unum copijs,reliquo populo conuocato,lætum illis affert nunciũ, urbem ea die ſine labore capiendã,Deo hanc in poteſtatẽ ipſorũ tradente,et ruentib.ſua ſponte mœnibus,facilẽ aditũ aperiẽte.iuſsitq́ omnes occidi quotquot in manus militũ deuenirẽt,& neq́ laſsitudine,neq́ miſeratione, neq́ prædæ cupidine à cædibus auocari, aut effugiũ ullum hoſtibus permittere: ſed quicquid ſpiritũ uitalem haberet extinguere,nihil in prædam aut propriũ emolumentũ ceſſurum reſeruando. Quicquid autem auri ac argenti repertum fuiſſet, in unum comportari uoluit, ut primitiæ ob rem feliciter geſtam ſpolia de primùm capta urbe Deo dedicarentur. ſolam autem Rachaben cum ſua cognatione ſeruari,propter iuſiurandum ab exploratoribus acceptum.Hæc locutus inſtructum exercitum ad muros admouet. urbem deinde rurſum circũambulant,præcedentibus cum arca ſacerdotibus,& cornuum claſsico militem ad aggrediendũ opus incitantibus. Cumq́ urbe ſepties circũdata pauliſper conſtitiſſent, collapſa ſunt mœnia, nec machinis admotis,nec ulla alia ui ab exercitu illata. Hebræi uerò nullo negocio per ruinam irrumpentes in Hierichuntem,omnes promiſcuè cædunt, inopinato mœnium caſu conſternatos,& ſtupore ad pugnam inutiles:paſsimq́ cadaueribus uiæ ſternebantur,nullum nec præſidium nec effugium incolis inuenientibus, ita ut ne fœminis quidem parceretur ac pueris. repletaq́ trucidatis urbs, & poſtremò incenſa,rogum defunctis præbuit, in agros quoq́ pari ſæuiente incendio. Rachaben uerò cum domeſticis qui in diuerſorium confugerant,explo ratores periculo exemerunt: ac mox ad Ieſum adductæ, gratiæ ſunt ob ſeruatos ſpeculatores actæ, dicente ſe meritis illam præmijs remuneraturum. moxq́ agris donatã,in honore ſummo habuit. Reliquias autem urbis quæ incendio ſupererãt,ferro diruit,diris execratus quiſquis uaſtatam inſtaurare aggrederetur:nimirum ut prima fundamenta iaciens orbaretur filio primogenito, & abſoluto opere natu minimũ è liberis amitteret. Nec irritam eſſe uoluit Deus imprecationẽ, ſicut ſuo loco dicetur. E' direptione autem ingens uis argenti ac auri,atque etiam æris in unum aceruum eſt redacta,nemine edictum nõ obſeruante,aut ſibi prædam ac lucrum inde quærẽte. Eas manubias Ieſus ſacerdotibus in theſauros reponẽdas tradidit. Ac Hierichũtis quidem excidium in hunc modum ſe habuit. Achar autem quidam Zebediæ filius ex tribu Iudæ,nactus paludamentũ regium totum ex auro contextum,& maſſam auri ducentorum ſiclorum pondo: & iniquũ ratus ſi nullum periculi precium ad ſe rediret,ſed oblatum à fortuna lucrum Deo nihil talibus rebus opus habenti offerret,intra tentorium in cauum profundum defodit, putans ſicut commilitones,ita & Deum ſe poſſe fallere. Erant tum caſtra in loco qui uocatur Galgala, uoce libertatem ſignificãte. Tranſgreſsi enim fluuiũ, tandem ſe & ab Ægyptijs & ab ærumnis in deſerto exantlatis liberatos cognoſcebãt. Paucis autem pòſt dieb. quàm Hierichus eſt exciſa, mittit Ieſus tria millia militum ad urbem Ainam ſupra Hierichuntem ſitam:

Ioſ.7.8. *Acharis ſacrilegium.* *Hebræi ab Ainatis cladẽ accipiunt.*

qui

qui cum Ainatis prælio congressi,& in fugam uersi,trigintasex è suis deside rauerunt. Huius incommodi accepti nuncius postquam in castra peruenit, magnam grauemq; mœsticiam attulit:nõ tam propter amissos,tametsi omnes uiri fortes & honore digni fuerant,quàm propter desperationem. Credentes enim se iam ea regione potitos, & illæsum exercitum habituros,ut Deus promiserat,nunc elatos hoc successu animos hostium uidebant. Itaq; saccos induti,per totã diem hoc habitu in luctu ac lachrymis perseuerabãt: nullaq; interim corporum curandorum ratione habita,totos se dolori dedi derant. Iesus autem uidens exercitũ sic affectũ,& nihil læti amplius sperantem,cum fiducia Deum alloquitur:Nos,inquit,non nostra temeritate addu cti sumus, ut terrã hanc armis subigere conaremur, sed Moyses seruus tuus ad hoc nos exciuit, cui multis attestantibus prodigijs pollicitus es, traditurum te nobis hanc terram possidendam,& exercitum nostrum ope tua sem per in conflictu aduersarijs fore superiorem,atq; harum promissionũ euentum non semel iam sumus experti. Nunc autem prçter opinionem clade æcepta,& militib. aliquot desideratis, hoc casu territi, & de promissis tuis ac Moysis hæsitantes,& à prælijs abstinemus,& post talia belli exordia nihilo feliciores progressus sperare possumus. Tu ergo Domine, potes enim, fer opem, & præsentem mœrorem uictoriam largitus adime,desperationemq; in futurũ attonitis exime. Talibus orabat Deum Iesus,in faciem humi prolapsus. Responsum deinde accipit,surgeret & lustraret exercitum pollutum sacrilegio et uiolata religione: hanc enim causam esse præsentis calamitatis. Inquisitione autem facta,& pœna à sacrilego exacta,Israelitarum semper fore uictoriam. Hoc oraculum Iesus populo indicat,et uocato Eleazaro pontifice ac magistratibus, sortẽ per singulas tribus mittebat. Cumq; sors in Iudæ tribum cecidisset, rursum per cognationes eius mittebatur.& cum in Sachariæ cognatione maleficium esset inuentum,eam rursum uiritim examinãtes,Acharem deprehenderunt. qui uidens nõ esse locum tergiuersandi contra diuinũ indicium,furtum fassus,res furtiuas in medium protulit: moxq; affectus supplicio,noctu ignominiosæ sepulturæ traditur,quemadmodum solent damnati iudicio publico. Iesus autem lustratum exercitum ad Ainam ducit, & noctu dispositis circa urbẽ insidijs,diluculò hostẽ ad certamẽ prolicit. Illis uerò audacter ob proximam uictoriam irruentibus, simulata fuga procul eos ab oppido abstrahit,fusum hostem existimantes, & quasi uictoria iam parta insolescentes. Postquam autem subitò conuersis copijs in faciem illis obstitit, & alijs qui in insidijs latebant ex cõposito signum datum est, coorti celeri cursu ad Ainam feruntur, & auersam eius portã occupant, plerisque ciuium è muris suorum,ut tum putabant, uictoriam spectãtibus: urbemq; ingressi,sine discrimine cædem ingentem edunt. Interim alia parte Iesus obuios in fugam uertit:qui urbem petentes integram adhuc rati, ubi hanc quoque ab hoste captam ac cum uxoribus ac liberis incensam animaduerterunt,per agros dispalati,cum sibi inuicem præsidio nõ possent esse,alij alijs in locis sunt oppressi. Post hanc Ainatarum cladem magna multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta est, & supellex sine numero: pecudum item greges non modici, & insuper signata pecunia

Iesus apud Deum expostulat de accepta clade.

Achar sorte deprehensus dat pœnas sacrilegij.

Ainæ oppidi excidium.

multa: erat enim ea regio prædiues. atq; hæc omnia Iesus inter milites partitus est in eis castris quæ habuit ad Galgala. Cæterùm Gabaonitæ qui nõ longè à Hierosolymis habitabant, cognito Hierichuntiorum & Ainatarum casu, iamq; in se iturum hostem suspicati, Iesum quidem precibus flectere nõ tentauerũt, frustra eas fore putãtes apud eum qui interneciuũ bellum cum Chananæis gereret: sed maluerunt uicinos Cepheritas & Cathieremitas in societatem à sese accire, dicentes nec ipsos posse euadere periculũ, si ipsi Cepheritæ prius ab Israelitis oppressi fuissent: quòd si suum consilium sequantur, non deesse remedium. Quod ubi persuaserunt, mittunt legatos ad Iesum de fœdere, quos maximè credebant ad negocium conficiendum idoneos. Qui periculosum rati si se Chananæos faterẽtur, & multò tutius si nihil sibi cum illis commune dicerent, sed longè diuersas sedes habere: aiunt se fama uiri excitos, multorum dierum iter fecisse, & hoc esse uerum ex habitu comprobabant. Vestes enim quas uiam ingressuri nouas induissent, longo itinere detritas. Sumpserant enim tritas data opera, ut uerisimilia dicere uiderentur. Hoc habitu in concionem ingressi, dicunt se missos à Gabaonitis & uicinis urbibus, ab ea terra longissimè remotis, ut salutis patrijs institutis, in amicitiam eorum uenirent. Comperto enim quòd Deus gratuito munere Chananæorum terram illis concessisset, gratulari se eis, & ius ciuitatis petere. His dictis, & ostentatis uestibus in signum longi itineris, orabat ut in fœdus & amicitiam admitterentur. Iesus autem credens eorum uerbis quòd Chananæi non essent, recipit eos in fidem & amicitiam: & Eleazarus pontifex cum senatu iurauit, habituros se eos pro amicis ac socijs, & nihil contra eos iniustum molituros, approbante id fœdus uniuerso populo. Hoc astu uoti compotes, domum ad suos sunt reuersi. Iesus autem exercitu ducto in submontanum Chananææ tractum, cum audisset Gabaonitas non longè à Hierosolymis habitare, & esse Chananæorum generis, euocatis eorum honoratioribus, fraudem eorum incusabat. Illis uerò excusantibus non alium se modum salutis quærendæ habuisse, & ideo ad dolum uersos necessitate cogente, Eleazarum pontificem & senatum conuocat. Cumq; decretum esset non uiolandum fidem iureiurando sancitam, sed publicis ministerijs deputandos, in hac conditione postea sunt habiti: atque hoc pacto imminenti periculo se subtraxerunt. Cæterùm cum rex Hierosolymitarum indignè ferret Gabaonitas ad Iesum defeciisse, & quatuor proximarum gentium reges ad bellum contra eos gerendum acciuisset: Gabaonitæ uidentes se peti, & hostes castris apud quendam fontem non longè ab urbe positis, ad oppugnationem expediri, Iesum in auxilium aduocant. Nam eò tum res deuenerat, ut ab his perniciem expectarẽt: in illis uerò qui ad excidiũ Chananæorum uenerant, propter nouam amicitiam unicam spem salutis reponerent. Tum Iesus cum toto exercitu in succursum properans, die & nocte itinere facto, diluculò parantes oppugnationem adoritur: cumq; terga uertissent, per decliue fugientes est persecutus. Bethora is locus dicit. Interfuisse huic prælio diuinũ auxilium euidentibus prodigijs apparuit, cœlo tonãte & crebris fulminũ ictibus, grandine insuper maiore solito ruẽte. Accesit & illud nunquã antea uisum, quòd dies factus est longior, ne interuentu noctis uictori

Ios. 9. Gabaoni i. e cũ Hebræis per fraudem fœdus faciunt.

Ios. 10.

Gabaonitæ Hebræorũ opem implorant.

Iesus Hierosolymitas prælio uincit.

ctori hoſtis eriperetur. quo factum eſt ut Ieſus reges illos deprehenderit in ſpelunca quadam latebras quęrentes iuxta Macchida, de omnibusq; ſuppli cium ſumeret. Creuiſſe autem eam diem ultra conſuetum, extat relatum in ſa cra uolumina, quæ in templo ſunt aſſeruata. Debellatis in hunc modum re- gibus qui Gabaonitas inuaſerant, Ieſus in Chananææ montana ducit exer- Ioſ.11 citum: & magna in ea regione cæde edita, prædaq; abacta, exercitum redu cit in Galgala. Cumq; latè per circũquaq; ſitas regiones rumor de rebus He bræorum fortiter geſtis ſpargeretur, deq; ſtupenda multitudine cæſorum, excitati ſunt in eos reges Libani accolæ, & ipſi Chananæi generis: & quan- tum Chananæorum campeſtria colit adſcitis Palæſtinis caſtra poſuerunt ad urbem Galilææ Berotham, non longè à ſuperiore Cædeſa, quæ etiam in Galilæorum agro ſita eſt. erantq; omnes hæ copiæ, peditum trecenta milia, equitum decem milia, curruum uiginti milia: quæ tanta hoſtium multitu- do, adeò tam ipſum Ieſum quàm cæteros Iſraelitas terruit, ut præ metu mi- nimum à deſperatione abeſſent. Sed cum Deus exprobraſſet eis formidinẽ, & quòd eius præſidio ſe non tam tutos putarent, pollicitusq; uictoriam, e- quos captiuos eneruari & currus incendi iuſſiſſet: cõcepta ex his promiſsis fiducia, ducit in hoſtem: quem die quinto adeptus pugnandi copiam facit. fitq; cõflictus ualidus, & ſtrages maior quàm ut facilè credi poſsit eſt edita. In fuga quoq; plurimi ceciderunt, ut præter paucos totus hoſtilis exercitus interierit. Reges etiam ad unum omnes ſunt cæſi: adeoq; ſæuitum eſt in ui- ctos, ut hominibus ſublatis in equos ferrum exercerent, & currus exurerẽt. Totam deinde regionem peruagatus eſt, nemineq; audente congredi, expu gnabat oppida, & quotquot ad manus ſuas peruenirẽt interficiebat. Iamq; quinto huius belli anno exacto, Chananæorũ nemo ſupererat, niſi ſi qui in loca munitiſsima confugerãt. Ieſus autem caſtris è Galgalis in mõtana tranſ- latis, ſacrum tabernaculũ in urbe Silũte fixit: quòd is locus propter pulchri- tudinem uiſus ſit idoneus, in quo tantiſper maneret, dum maior cõmoditas ædificandi templi ſe præberet. Inde cum omni populo profectus uerſus Si- cima, altare ita ut Moyſes præceperat ſtatuit: & diuiſo exercitu, in Garizæo monte dimidium eius collocauit, & in Gibale alterum dimidium, in quo al- tare erat cum Leuitis ac ſacerdotibus. ubi mactatis uictimis, execrationibuſ- que peractis & in altari inſculptis, in Siluntẽ ſunt reuerſi. Ieſus autem iam III. ſenex, cum uideret Chananęorum urbes penè inexpugnabiles, tum propter Ioſ.13.14.18. ſitum natura tutum, tum propter munitiones ad fruſtrandos hoſtium cona tus arte additas (nam cognito Iſraelitarum ex Ægypto exitu, ad ſuum exci- dium toto illo tempore in muniendis oppidis occupati fuerant) conuentu populi in Siluntem indicto cõcionem aduocat. Cumq; frequens concurſus *Ieſus concionẽ* factus eſſet, res hactenus fortiter ac feliciter geſtas recenſuit, quales par erat *conuocat.* Dei auſpicijs à populo præclaris legibus obſequẽte geri: reges triginta & u- num auſos manus conſerere deuictos, exercitusq; potẽtiſsimos prælio ſupe ratos, & internecione cæſos, ut ne reliquiæ quidẽ generis ſupereſſent. Cæte rùm quoniam ex urbibus aliæ captę eſſent, aliæ munitiores, & ob hoc obſti natiores lõga oppugnatione opus haberẽt: cenſuit eos qui ex regione ultra Iordanẽ ſita in communẽ expeditionẽ profecti fuerant, & propter cognatio

nem ſocios periculorum ſe adiunxerãt, gratijs prius actis ad proprias ſedes remittendos. deinde ex ſingulis tribubus ſingulos teſtatæ probitatis uiros eligendos, qui regionem totam permenſi, bona fide & abſq; dolo magnitudinẽ eius renunciarẽt. In eam ſententiam itũ eſt ab uniuerſo populo: moxq; eos uiros miſit ad metiendam terram, adiunctis ad eos quibuſdam geometriæ peritis, qui propter hanc ſcientiam errare ac falli non poterant: hisq; mandata dedit, ut æſtimationem agrorum ſecundum bonitatem terræ facerent. Nam Chananæę natura talis eſt, ut uidere liceat campos magnos, et frugum ac fructuũ feraciſsimos, qui collati ad aliam terram, admodum ubere res uideri poſſent: quòd ſi ijdem ad Hierichuntinum aut Hieroſolymitanũ agrum conferantur, iam nõ magni precij uidebuntur: cum tamen hi agri parui ſint, & bona ex parte montani, ſed quantum ad fertilitatem attinet, nullis alijs ſecundi. Hanc ob rem uoluit ſecundum æſtimationem potius quàm ſecundum menſuram ſortitionẽ fieri, quòd nonnunquam unum iugerum mille alijs ualeat. Decemuiri autem huic negocio deſtinati, perluſtrata regione, & æſtimatione terræ peracta, ſeptimo menſe reuerſi ad eum in Siluntẽ, ubi tum tabernaculi ſedes erat. Tum Ieſus aſſumpto Eleazaro cum ſenatu ac tribuum principibus diuiſit regionẽ nouem tribubus & Manaſsitarum dimidiæ parti, cuicq; tribui pro eius magnitudine agrum admetiẽs. cumq; ad ſortes uentum eſſet, tribui Iudæ obuenit tota ſuperior Iudæa, pertinẽs uſq; Hieroſolyma: latitdo uerò eius Sodomiticum lacum attingebat. In hac ſorte urbes erant Aſcalon & Gaza. Secundo loco Simeonis ſortita eſt Idumææ partem Ægypto & Arabiæ conterminam. Beniamitæ deinde regionẽ ſortiti ſunt, quæ à Iordane amne uſq; ad mare protẽditur: latitudo uerò eius patet Hieroſolyma inter & Bethela. auguſtiſsima aũt hæc ſors fuit, propter agri bonitatẽ. Hieroſolyma enim & Hierichuntẽ acceperũt. Ephræmi autem tribus terram à Iordane uſq; ad Gadara in longum protenſam ſortita eſt, in latum patentẽ à Bethelis uſq; ad magnum campum. Manaſsetidis item dimidia pars agrum à Iordane uſq; ad Dora urbem, latitudine uſq; ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis uocatur. Poſt hos Iſacharis in longum patentẽ à flumine uſq; ad Carmelum mõtem, latitudinis uerò mons Itabyrius fuit terminus. Zabulonitæ uſq; ad Geneſaritẽ lacum terram Carmelo & mari contiguam ſunt ſortiti. Quæ autem regio poſt Carmelũ ſita eſt, conuallis ex re nomen habẽs, tota Aſſeritis ceſsit, quà ad Sidonem eſt obuerſa. In hac portione fuit urbs Arce, alio nomine Actipus. Quæ uerò ad orientẽ ſpectant uſq; ad Damaſcum urbem, & ſuperior Galilæa Nephthalitis obtigit, uſq; ad Libanũ montẽ, & Iordanis fontes, qui ex hoc monte oriũtur, quà fines ſunt Arces urbis uerſus ſeptẽtriones ſitæ. Porrò Danitæ adepti ſunt quicquid uallis ad occidentẽ ſolem uergit, Azoto et Doris terminati. horum eſt Iamnia tota & Gitta, & totus ager qui ab Acarone pertingit uſq; ad montẽ à quo Iudæ tribus initium fecit. Ad hunc modum ſex gentiũ à filijs Chananæi denominatarum regionem Ieſus diuiſit, & nouem cum dimidia tribubus habitandã dedit. Amoræã enim, & ipſam ab uno ex filijs eius dictam, Moyſes iam ante duabus cum dimidia tribubus. diuiſerat, ut ſuprà diximus. Sidoniorum aũt, Arucæorum, Amathæorũ & Arithęorum agri nihil ad hanc diuiſionem pertinue-

De agri Chananæi diuiſione.

Tribus Iudæ ſors.

Simeoniorum ſors.

Beniamitarum ſors.

Ephremitarũ ſors.

Manaſſenſium ſors.

Iſacharianorũ ſors.

Zabulonitarũ ſors.

Aſeritarũ ſors.

Nephthalitarũ ſors.

Danitarũ ſors.

Lib. 4. cap. 7.

tinuerunt. Cæterùm Ieſus ætate iam defecta, cum non ualeret conſilia ſua per ſe exequi, & qui uicem eius gerebant, negligentius rempub. adminiſtrarent, præcepit unicuique tribui, ut ex ſua ſorte Chananæorũ reliquias tolleret. In hoc enim conſiſtere & ipſorum ſecuritatem, & diſciplinæ ac religionis incolumitatem: idq; eos non ex Moyſi tantùm monitis, ſed ſuomet experimento didiciſſe: deinde ut Leuitis trigintaocto deſtinatas urbes redderẽt: iam enim decem in Amoræa trans flumen acceperant, ex his in tribus, profugis receptacula ſunt inſtituta. nihil enim magis erat curæ, quàm ut nuſquã à Moyſis præſcriptis recederetur. hæ fuerunt, in tribu Iudæ Hebron, in Ephræmi Sicima, in Nephthalitide Cedeſis, quæ eſt in ſuperiote Galilæa. Poſt hæc quod de præda in reliquum erat diuiſit: ſupererat enim permultum. unde non mediocris diuitiarum acceſsio & publicè & priuatim facta eſt, tantùm erat auri & ueſtimentorum ac reliquæ ſupellectilis: tantùm etiã iumentorum ac pecudum, ut numero comprehendi non poſſent. Poſthæc aduocato in concionem exercitu, ad eos qui ex regione ultra Iordanem ſita unà militabant numero quinquaginta milia, in hanc ſententiam locutus eſt: Quoniam Deus & pater qui eſt dominus Hebræorum generis, terram hanc & acquirere dedit, & in perpetuum manſurã nobis promiſit: uos'que opem ueſtram indigentibus ex mandato Dei alacriter & impigrè præſtitiſtis, æquum eſt cum iam nihil arduum ſuperſit, miſsionem uobis dari, & promptitudine ueſtra non abuti: quandoquidem certi ſumus, ſi in poſterum ſit opus, nihilo ſegnius operam ueſtram nobis paratam fore. Itaque gratias uobis agimus, quòd ſocij periculorum eſſe uoluiſtis, rogamusq; ut in hac mutua beneuolentia perſeueretis, memores amicorum, & quòd uos quoque ueſtras poſſeſsiones noſtris auxilijs paraſtis, ſicut nos ad hanc felicitatem Deo fauente & uobis adnitentib. peruenimus, nec id ſine ueſtræ operæ præmio: quandoquidem ex hac militia ditati eſtis, multum'que prædæ, auri & argenti referetis, & ſuper omnia noſtram beneuolentiam ad referendam uicem nunquã non promptam ac paratam. Nam & Moyſis mandatis ſatis feciſtis, non contempta autoritate mortui, & nihil uobis ad noſtram gratiam promerendam reliquum feciſtis. Lætos igitur uos ad ueſtras poſſeſsiones dimittimus, rogatos, ut nullum terminum exiſtimetis cognationem noſtram dirimere: neue propter flumen hoc medium alios nos putetis quàm Hebræos. Omnes enim Abrami ſtirps ſumus, qui uel hanc uel illã ripam incolimus, unus Deus tam noſtros quàm ueſtros maiores in hanc lucem protulit: cuius leges ac religio per Moyſem inſtituta diligenter obſeruanda ſunt. hoc enim pacto futurus eſt adiutor & propitius: ſicut contrà ſi in alienos ritus degenerauerimus, & ipſe noſtrum genus auerſabitur. Hæc locutus, & ſingillatim primatibus populoq; in commune dicto uale, ipſe quidem eodẽ loco reſtitit: reliqua autẽ multitudo cũ lachrymis eos deducebat, & ægrè à ſe inuicem diuellebantur. Igitur traiecto fluuio Rubelis tribus & Gaddis & quotquot Manaſsitarum eos ſunt ſecuti altare ſuper ripam Iordanis erigunt, monumentum poſteris & ſignũ coniunctionis cum reliquis qui ultra Iordanẽ incolerent. Quo audito apud cæteros Iſraelitas, cũ altare extructum ſcirent, non etiam quo animo, putabant eos nouata religione a-

Ieſus tribubus præcipit ut hoſtes extirpent.

Ieſus Tranſiordanenſes dimittit.

IIII. Ioſ. 22. *Tranſiordanẽſes aram extruunt.*

lienorum numinum cultum uelle introducere: & temerè hac ſuſpicione uio latæ religionis moti, arma corripuerant uindicaturi patrios ritus, & pœnas à uiolatoribus exacturi. Exiſtimabant enim non tam cognationis ac dignitatis eorum qui in hoc erant crimine, quàm diuinæ uoluntatis rationem habendam: atq; ita irati ad expeditionem ſe accinxerunt. Ieſus uerò & pontifex Eleazarus cum ſenatu cohibebant eos, dicentes uerbis prius quàm armis rẽ aggrediendam, & ſcitandum qua mente id fecerint: & ſi fortè malo animo factum deprehenſum ſit, tum demum armis impetendos. Mittunt igitur eò legatos, Phineeſem filium Eleazari, & cum eo decem honoratos in populo, qui cognoſcãt quid ſibi uolentes altare in ripa conſtruxiſſent. Vt uerò traiecto flumine, & conuentu aduocato Phineeſes in concione conſtitit: Maius, inquit, ueſtrum delictum eſt, quàm ut uerbis tantùm caſtigari debeat. attamen non culpæ magnitudine moti repentè ad arma conclamauimus, ut pœnas ſumeremus: ſed reſpectu cognationis, & ea ſpe, quòd fortaſſe admonitione ad ſanitatem reduci poſſitis, legationem ad uos ſuſcepimus, ut cognita cauſa extructi altaris, non temerè armaſſe nos in uos uideamur, ſi pijs rationibus adducti id feciſtis: ſin autem in culpa ſitis, iuſtam ultionem uiolatæ pietatis inferamus. Vix enim credere potuimus, uos, qui perſpectam Dei ſententiam habetis, & legum eius auditores eſtis, diſiunctos à nobis & in ueſtram poſſeſsionem reuerſos, quam Deo ferre acceptam debetis, cuius prouidentia uobis cõtigit, beneficiorum ipſius oblitos, & relictis tabernaculo, arca, & altari patrio, externos deos complecti, ac Chananæorum impietati accedere. Sed uenia dabitur, ſi reſipiſcatis, & non ad maiorem inſaniam prolabamini, ad domeſticarum legum reuerentiam reducti. Quòd ſi in malè coeptis obſtinatè perſiſtatis, non grauimur laborem pro legum defenſione ſuſcipere, ſed ad has ſimul & Dei honorem tuendũ flumine traiecto, pro Chananæis habitos, non ſecus atq; illos exterminabimus. Cauete enim, putetis, quia flumẽ traieciſtis, extra poteſtatem etiam Dei uos euaſiſſe. ubiubi eſtis, omnia ſunt illius, nec licet potentiam eius ac ultionem effugere. Quòd ſi putatis locum uobis ad rectè ſapiendum eſſe obſtaculo, pręſtat nouam agrorũ diuiſionem facere, & hãc regionem pecoribus compaſcuam relinquere. Satius eſt igitur ut reſipiſcatis, & à recentibus peccatis mutato propoſito deſiſtatis: rogamusq; uos per ſalutem liberorum ac coniugum, ne nobis belli ſuſcipiendi neceſsitatem imponatis. In hac enim concione & conſultatione ſitum eſt, utrum ſalute ueſtra & ueſtrorum chariſsimorum frui malitis, à nobis perſuaſi, an uos & ueſtra omnia belli periculis exponere.

Phineeſis legatio oratio de ara ad Tranſiordanenſes.

Poſtquam hæc Phineeſes dicere deſijt, qui concioni præerant, & ipſam multitudo uniuerſa, pro cauſæ defenſione hæc attulerunt: Viri fratres, nos neque à cognatione deficere uolumus, neque rerum nouarum ſtudio aram ereximus. Vnum Deum nouimus Hebræis omnibus communem, & altare eius ęreum quod eſt ante tabernaculum, nec aliud unquam noſtras excipiet uictimas. Nam hoc quod nunc ereximus, quod'que ueſtrę ſuſpicioni anſam præbuit, non ad Deum ſacrificijs placandum extructum eſt, ſed ut perpetuum argumentum extet noſtræ neceſsitudinis, nosq; patriæ religionis admoneat, non ut uos ſuſpicamini, uiolandæ religionis ſit initium, & hanc

Tranſiordanẽſium ſuper ara defenſio.

fuiſſe

fuisse nobis extruendi causam, Deus ipse testis esto idoneus. Quapropter meliorẽ posthac de nobis opinionem habetote, absitq; ut nos affines existimetis ei crimini, cui quisquis ex Abrami posteris se obnoxium fecerit, & à patrijs moribus ac ritibus degenerauerit, absque capitali pœna expiari non ualeat. His auditis Phineesis, collaudataq; eorum constantia, reuersus ad Iesum, rem totam apud populum exposuit. qui lætus quòd nec delectu opus esset, nec ciuili sanguine, gratias egit Deo per sacrificia: moxq; soluto conuentu, reuersis ad sua singulis, ipse apud Sicimã elegit domicilium. Anno autem pòst uigesimo iam decrepitus, accitis oppidatim honoratioribus, & cum senatu magistratibus, tum ex plebe quotquot licebat, ubi uidit omnes adesse, primùm Dei beneficia in memoriã illis reuocat omnia, quę erãt plurima p quę ex reb. afflictis in tantas opes tantamq; gloriã peruenerãt. hortat deinde ut dent operam, ut Deum in posterum æquè habeant propitium, cum sciant eius beneuolentiam non alijs retineri posse quàm pietatis artibus. Suum enim fuisse ut priusquam decederet, illos officij commoneaceret. postremò rogauit ut huius admonitionis essent perpetuò memores. post hanc concionem naturæ debitum exõluit, anno uitæ centesimodecimo: quorum XL sub Moyse magistro minister ipsius exegit, & post eius obitum uiginti quinq; reip. præfuit, uir incomparabili tum prudentia tum eloquentia, adhæc in re imperatoria fortis & impiger, nec minus in pace bonus & utilis: & uirtute præditus ad omne tẽpus accõmodata. Sepultus est in oppido Thamna tribus Ephræmitidis. per idem tempus moritur & Eleazarus pontifex, Phineesi filio suo hæreditarium relinquens sacerdotium. sepulchrum eius & monumentum extat in urbe Gabatha. Post horum obitũ consultus Phineesis à populo de uoluntate Dei, cuius nam foret imperium in bello Chananæo, respondit iubere Deum ut Iudæ tribus ductu bellũ gererent, quæ mox assumpta Simeonide, his cõditionibus rem aggressa est, ut sublatis è sua ditione hostium reliquijs, tum tributarijs, in alterius tribus extirpandis huius generis reliquijs uicem penderet.

Ioſ. 23. 24. Iesus nouiss ma uerba & mors.

V. Iud. 1. Iudæi in Chananæo bello duces.

Quomodo post mortem imperatoris Israelitæ, neglectis patrijs religionibus, in extremas calamitates inciderunt, & exorto ciuili bello ex uniuersis Beniamitis D C. tantùm fuêre superstites. Cap. II.

AT Chananæi, quorum res tum erant satis integrę, cum magno exercitu apud Bezecam urbem eos expectabant, ductu loci regis Adonibezeci. id nomẽ Bezecenorum Dominũ significat. Adoni enim Hebræorum lingua Dominus dicitur. Hi spem uictoriæ reponebãt in hoc, quòd Iesus dux Israelitarum esset defunctus. Aduersus hos, quas dixi, duę tribus egregiè pugnauerunt: & cæsis decẽ millibus, dũ reliquos fugientes insequuntur, Adonibezecũ cęperunt. qui manibus ac pedibus truncatus, agnouit diuinã iusticiã, septuaginta & duos reges antea hũc in modũ à se mulctatos cõfessus: sic affectũ detulerunt nõ longè à Hierosolymis, ubi fato functũ terræ mandauerunt. deinde circa oppida bellum circumferebant: quorum bona parte capta, Hierosolyma sunt adorti. Et capta inferiore eius parte, omnes habitatores contrucidauerunt. at superior natura loci & munitionibus

Adonibezerus captus ab Israelitis mutilatur.

Hierosolyma capiuntur excepta arce.

Hebron capitur. Ios.11. nitionibus eſt defenſa. quare oppugnatione in Hebronem translata, urbeq; ui capta, in oppidanos omnes ſæuitum eſt. apud hos in eam diem ſuperſtites erant quidam è gigantum genere ſtatura & ſpecie cæteris mortalibus diſpares, uiſu ſimul & auditu horribiles: quorum oſſa adhuc oſtenduntur, qualia uix credant qui nõ uiderunt ipſi. Hoc oppidum Leuitis honoris gratia conceſſum eſt cum illis duobus cubitorum millibus: reliquum eius agrum Chalebo dono dederũt, ſecundum mandatũ Moyſis. fuerat hic unus è ſpeculatoribus, quos Moyſes in Chananæã prẽmiſerat. Habita eſt ratio Iethræ quoq; Madianitæ, olim Moyſis ſoceri, cuius poſteris ager eſt attributus, quia relicta patria comites ſe adiunxerant, & in deſerto ærumnarum ſocij fuerãt. Expugnatis montanis oppidis, in cãpeſtria & maritima deſcendentes, prędictę duæ tribus Aſcalonem & Azotum de Chananæis cęperunt. Euaſit autẽ eos Gaza & Accaron, quòd in planicie ſitæ & abundantes curribus, inuadentes ſe malè mulctatos facilè reijciebant. Acq; ita hæ duæ tribus magnis opib. bello acquiſitis domum ſe receperunt, & arma depoſuerunt. Beniamitę uerò, in quorum ſorte erant Hieroſolyma, tributo impoſito habitatoribus eis pacẽ dederunt: & in poſterum alteri à cædibus, alteri à periculis feriati, ad culturã agrorum utriq; ſe cõtulerunt. Beniamitarum exẽplo motę reliquæ tribus, & ipſæ idem fecerunt, & tributis contenti, pacem Chananæis dederunt. Ephræmi uerò tribus cum obſidendo Bethela multo tempore ac labore impenſo nihil proficeret, in cœptis tamen pertinaciter durauit. tandem cõprehenſo uno ciuium qui in urbem importabat neceſſaria, fide data & accepta, & iureiurando firmata, intromiſſos clàm ipſum cum familia ſeruaturos, proditione eius facti ſunt uoti compotes: cæſiſq; reliquis omnibus præter hos, quibus ſalus ex pacto debebatur, ipſi poſthac urbis dominiũ habuerũt.

Lethræ ſors.

Beniamitæ & cæteræ tribus Chananæos uectigales faciũt.

VI. Omiſſo deinde bello Iſraelitæ omnes agriculturæ tantùm operã dabant: atq; ita pace longa emolliti, uoluptati magis quàm honeſtati ſtudebant, diſciplinæ ac legum diuinarum immemores. qua iniuria Deus commotus, per uatẽ admonet eos, non è ſua ſententia hoſti Chnanæo parcere, quam obrem fore ut aliquando per occaſionem pro intẽpeſtiua clementia crudelitatem eis reponeret. at illis, tametſi territis oraculo, bellum tamen non libebat ſuſcipere: tum quòd multa è Chananæo perciperent cõmoda, tum quòd ob luxum ad laborem non eſſent idonei: deprauata iam reipublicæ forma, & autoritate optimatum inualida, dum nec ſenatus, ut antè legitur, nec magiſtratus ſolennes creãtur: dumq; relicta cura ſtatus publici, omnes priuatis tantùm lucris ſunt dediti. In tanta licentia perturbatio grauis incidit, ex qua bellũ ciuile exortum eſt, quod hanc cauſam habuit. Vir è plebe Leuitica, in Ephręmitarũ ditione habitans, duxit uxorem natã in oppido Bethlemis, quod ad tribum Iudæ attinet. hanc cum uehementer ob formam amaret, parum reſpondere in amore, ægrè ferebat. hinc orto diſſidio, mulier continuas expoſtulationes non ferens, relicto marito menſe quarto ad parentes reuertitur. is coactus deſiderio, & ipſe uenit ad ſoceros, quorum opera miſsis querelis cum uxore in gratiam reuertitur. eo loci quatuor dies exegit, comiter à puellæ parentibus habitus. quinta cum decreuiſſet domum repetere, poſt meridiem iter ingreditur. cunctanter enim parentes filiam dimiſerunt, nec niſi meliore diei

Iſraelitarũ luxus à uate reprehenditur.

Iud.19. Leuitæ hiſtoria, cuius uxor à Gabaenis ſtupro necata eſt.

parte

pare transacta. comes erat unus famulus, & mulier uehebatur asina. cumq; emensi triginta stadia nõ longè abessent à Hierosolymis, famulus dabat consilium ut aliquò diuerterent: ne, si nox iter facientes opprimeret, in aliquod incommodum inciderent, præsertim propinquis hostibus, cum serotina hora etiam amicorum loca suspecta facere soleat. Marito non placuit alienigenarum uti hospitio. nam Chananæi tum urbẽ tenebant, malebatq; progressus uiginti stadia ad sui generis homines diuertere. In hoc consentientibus omnibus, peruenit in Gabam tribus Beniamitidis serò admodum: cumq; in foro inueniret neminem qui se inuitaret ad hospitium, senex quidam è rure domum repetens, Ephræmita genere, sed Gabę habitans, casu repertum interrogat, quis nam sit, & cur crepusculo demum cœnã è foro peteret? Ille se Leuitam ait, & uxorẽ à parentibus domũ reducere, & in Ephræmitarũ ditione se habere domiciliũ. Tum senex respectu cognationis ac tribus, & quod fortè oblatus hospes uisus est, ad se deducit hominem. Gabaeni uerò quidã iuuenes qui mulierculam in foro uiderant, mirati eius formam, postquam ad senem illum diuertisse cognouerunt, contempta imbecillitate & solitudine, uenerunt ad ianuam: rogantéq; sene ut abirent, & uim abstinerent ac iniuriam, postulabãt ut exhibita hospita quieti suæ consuleret. cumq; ille contrà diceret, cognatam esse, & Leuitidem, peccaturos eos grauiter, si propter uoluptatem leges uiolarent, iuuenesq; iura contemnerent ac deriderent, cædem minãtes, si obstare libidini eorum pergeret: senex ait, se filiam eis permittere, ut saluo hospitali iure cupiditatem explerent, uolens quantum in se erat, tutos ab iniuria præstare, quos exceperat. Illis uerò pertinaciter hospitã expetentibus, & hanc omnino accipere uolentibus, supplex orabat ne quid contra leges committerent. at illi furentes ui raptam mulierem domum abducunt. cumq; ei per totam noctem ad satietatem illusissent, diluculò dimiserunt: quæ ita miserè affecta ad hospitium reuertitur: & præ nimio dolore ac uerecundia, non audens in mariti conspectum uenire, quòd hunc indignissimè rem laturũ putaret, humi collapsa expirauit. Leuita ratus sopore oppressam, & nihil grauius suspicans, excitare conabatur, consolaturus eo quòd nõ sponte se ad stuprum præbuisset, sed ui in alienas ędes fuisset abrepta. ut uerò honestè (ut in tanta malorum magnitudine) mortuã esse sensit, cadauer iumento impositum domum reportat: & membratim diuisum in partes duodecim, ad singulas tribus misit, mandans perferentibus, ut indicarent per tribus qui mulieri causa mortis fuerint, & de eorum uiolentia. Tum uerò illi Iud. 20.
nunquam tali antè uiso uel audito spectaculo ad indignationem grauiter commoti, & iusto furore perciti, apud Siluntem conuentum faciunt, & congregati ante tabernaculum, Gabaenos hostiliter armis confestim petere decernunt. Hunc impetum senatus cohibuit, suadens non ita temerè cognatis bellum inferendum, priusquam uerbis agerent de criminibus: quando ne in exteros quidem ob iniuriam acceptam armari leges permittunt, nisi legatis prius de satisfactione missis. Rectũ igitur esse ad Gabaenos mittere qui sontes ad supplicium deposcant. qui si dedantur, horum pœna contentos esse debere: sin contumaces fuerint, bello in eos uindicandum. Itaque mittuntur ad Gabaenos accusaturi eos iuuenes qui uim pudicitiæ mulieris in

tulerant,

tulerant,& poſtulaturi ut pro uiolatis legibus morte iuſtas pœnas dependerent.Gabaeni uerò non dediderunt iuuenes,arbitrati ſibi pudendum ſi alienis imperatis metu belli parêrent,cum multitudine ac uirtute nulli ſe cedere uideri uellent:eratq; magnus apparatus totius tribus,cum cæteri non defuturos ſe promitterent,ſi quis eos ui & armis aggredi uellet. Quæ poſtquam Iſraelitis de Gabaenis renunciata ſunt,iureiurando ſanciunt,neminẽ ex ſuis uiro Beniamitæ filiam traditurum in coniugem: & acriore bello perſecuturos ſe eam tribum,quàm maiores eorum Chananæos perſecuti fuiſſent. Et confeſtim eduxerunt contra eos exercitũ quadringentorum millium armatorum.Beniamitæ uerò habuerunt uigintiquinq; armatorum millia,& inſuper ſexcentos.ex eo numero fuere quingenti funditores pertiſsimi,qui læua manu feriebant.itaq; commiſſo apud Gabam prælio, egregiè uicêre Beniamitę,cęſis ex aduerſa acie uiginti duob.millibus:& fortaſſe plures cecidiſsẽt, niſi nox prelium diremiſſet.atq; ita Beniamitæ lęti ſe intra mœnia receperũt, Iſraelitæ uerò in caſtra in ſperata clade attoniti. Sequenti die prælium inſtauratur,& Beniamitis rurſum uincentibus,decemocto millia cadũt ex parte Iſraelitarum,quo factum eſt ut caſtra metu deſererent,profectiq; Bethela, quæ urbs non longè aberat,poſtridie ieiunio peracto ſupplicauerunt Deo per Phineeſem pontificem ut ab ira deſiſteret,& cõtentus duabus cladibus, uictoriam & robur contra hoſtem concederet. Deus uerò precibus eorum annuit,& per eundem uatem fauorem eſt pollicitus. Ergo diuiſis bifariam copijs, dimidiam partem noctu circa urbem in inſidijs collocant,reliqua in aciem producta,cum Beniamitis manus conſerunt,moxq; ut impares paulatim pedem referunt:eo magis Beniamitæ inſtant ſponte cedentibus quo longius hoſtem ab urbe abſtraherent,ita ut etiam illi qui in urbe propter ætatẽ imbellem relicti fuerant,procurrerent quaſi prædæ futuri ſocij. poſtquam autem ſatis longè à mœnibus diſceſſum eſt,Hebræi reuerſi in pugnam ſignũ dant inſidiatoribus:qui mox coorti cum clamore hoſtem à tergo inuadunt. Senſerunt illi ſe deceptos,& cum conſilium in ancipiti metu nõ ſuppeteret, in conuallem quandam compulſi, circumdatis expeditioribus qui eminus pugnare aſſueuerant,telis ſunt cõfixi. Sexcenti tantùm euaſerũt incolumes: qui conglobati & facto cuneo,per medios hoſtes eruperunt: & in montem quendam fuga delati natura loci ſe tutati ſunt.reliqui omnes ceciderunt,numero circiter uigintiquinq; millia.Iſraelitę uerò Gabam incenderunt, & mulieres atq; impuberes contrucidauerunt.pari modo & in alias Beniamitarũ urbes ſæuitum eſt:adeoq; indignatio eos efferauerat, ut ad expugnandam etiam Iabiſum Galaditidis urbem, quæ auxilium contra Beniamitas negauerat,duodecim ſelecta millia mitterent,qui potiti urbe occiderunt tam uiros quàm mulieres & pueros,ſeruatis tantùm quadringentis uirginibus. Tantus erat dolor ac furor ob perpetratum in mulierem ſcelus,recentibus etiam cladibus exaſperatus. qui poſtquam reſedit,ſubſecuta eſt pœnitentia, dum una ſe tribu diminutos reputãt.& quamuis iuſtis armis oppreſſos cenſerẽt, ut qui contra leges diuinas peccauerant, ieiunium tamen indixerunt ob eorum exitium.Sexcentos quoq; illos qui effugerant, miſsis legatis reuocant. hi petram quandam,quæ Rhoa dicitur,in deſerto occupauerant.Legati ue

Beniamitæ cæteros Iſraelitas prælio ſemel atq; iterum uincunt.

Iſraelitæ Deo ſupplicant.

Beniamitarum clades.

Iud.21.

rò apud

rò apud illos tam ipſorum quàm ſuam cladem conqueſti, ſuaſerunt æquo ferrent animo, & ad ſui generis reliquos aggregarentur, né ue, quantum in ſe eſſet, uniuerſam tribum Beniamiticam irent perditum. Licere enim illis pace ſua tribus totius agros recipere, & prædam inſuper quantam poſſent abigere. At illi agnoſcentes ſuam iniuſticiam iuſto Dei iudicio damnatã, reuerſi ſunt in ſuæ tribus ditionem, parentes ſuorum hortatibus. Iſraelitæ uerò dederunt eis in uxores quadringentas illas uirgines Iabiticas: de reliquis uerò ducentis deliberabant unde illis uxores ad ſufficiendam prolẽ parari poſſent. Cum enim ante initiũ belli iureiurando cautum eſſet ne quis filiam in Beniamiticam tribum elocaret, non deerant qui negligendũ id ſacramentum conſulerent, quod ab ira profectum eſſet, non à iudicio. Non ingratam rem Deo fore, ſi quomodo prouideatur, ne integra tribus pereat: & periuria nõ, quando neceſſariò fiunt, periculoſa eſſe ac grauia, ſed cùm auſu malicioſo committuntur. Cum uerò ſenatus ſucclamatione periurij mentionem abominaretur, extitit quidam qui diceret habere ſe conſilium, quomodo ſaluo iureiurando Beniamitis uxores poſſent contingere. Proferre deinde id à ſenatu iuſſus: Singulis, inquit, annis nobis mos eſt apud Siluntẽ ad celebritatẽ cõuenire, in quo comitatu ſequunt & cõiunges & filiæ. Harũ quotquot potuerint rapere Beniamitis impunè ſit, uobis nec iubentibus nec prohibentibus. Quòd ſi patres earum ægrè tulerint, & uindictã poſtulauerint, dicemus ipſos in culpa eſſe, qui filias negligenter cuſtodiuerint: & quòd non oportet irę in Beniamitas nimis indulgere, qua iam antè plus ſatis ſint uſi. In hanc ſententiam conceſſum eſt, decretum que ut liceat Beniamitis uxores rapto quærere. Inſtante autem feſto, ducenti illi bini trini ue ante urbem inſidiabantur aduentantibus uirginibus inter uineta & per alias latebras. illæ uerò nihil ſuſpicantes luſitando ſecurè iter faciebant. iuuenes autem coorti diſperſas corripiebant: atque hoc pacto quæſitis nuptijs, agriculturæ inſudantes, dederunt operam ut ad priſtinam felicitatem aliquando redire poſſent. Quo factum eſt ut Beniamitarũ tribus, quæ minimũ ab internecione abfuit, prudenti hoc Iſraelitarũ conſilio ſeruaretur: moxq; magnis incremẽtis tã numero quàm opib. eſt aucta. Hic finis fuit belli Beniamitici. Nec felicior fuit Daniana tribus, tali fortuna uſa Iſraelitis iam deſuetis armorum exercitio, & in colendis agris tantum occupatis, Chananęi contemptu gentis collegerunt copias: non quòd ſibi timerẽt, ſed ut illata Hebræis aliqua memorabili clade, ſecuruis in poſterũ ſuas urbes habitarent. & coniuratione facta, magnoq; numero peditũ armato, adiunctis etiam curribus, Aſcalonem & Accaronẽ in ſorte Iudæ ſitas in partes ſuas traxerunt, & alias pleraſq; campeſtres ciuitates: ita ut Danitæ in montana compellerentur, ne pedẽ quidẽ ubi ponerent in campeſtribus habẽtes. Qui cum nec bello eſſent pares, nec pro numero ſatis agrorũ haberẽt, miſerunt ex ſuis quinq; uiros in mediterranea, diſpecturos nunquem locum inuenirent deducendis colonis idoneum. Illi à campo magno Sidonis iter unius diei progreſſi, nõ longè à Libano & minoris Iordanis fontibus inuento agro bono ac fertili, rem totam ſuis renunciant. qui mox cũ exercitu illo profecti condiderunt urbem Dana, cognominem uni è Iacobi filijs, & à ſua tribu denomi-

Beniamitæ Siluntias puellas rapiunt ad cõiugium.

VII. *Iud. 18. Danij fugati urbem Dana condunt.*

natam. Israelitarum autem res in deterius prolabebantur, quòd neq; ad labo rem se exercerent, neque pietatem colerent. luxato enim reip. statu, magna li centia pro sua quisq; libidine uiuebat, ut domestica Chananæorum uitia iam totam gentem inundarent.

Quomodo propter impietatem in Assyriorum seruitutem à Deo populus Israelitarum est traditus. Cap. III.

Iud. 3. HANC ob rē irato Deo, felicitas populi multis laborib. quęsita, per luxum ac uoluptatē breui disperijt. Bello enim à Chusarthe rege Assyriorum petiti, & in acie multos amiserunt, & oppidatim infe stati, aut ui aut deditione in potestatem eius uenerūt. Tributis de inde iniquioribus grauati, & alias uarias iniurias ferre sunt coacti per annos octo, quibus exactis in hunc modum sunt libertati restituti.

Libertas per Ceniazum reddita. Cap. IIII.

Ibid. ERAT in tribu ludę Ceniazus, uir industrius & magnanimus, hic o raculo monitus ne patereť Israelitas diutius tales miserias perfer re, sed ut ad laudendum pro libertate accenderetur, ascitis paucis quibusdam periculorum socijs, quos præsentis status tædebat & mutatum cupiebant, primò præsidium suis à Chusarthe impositum interfi cit: tantumq; primus successus ualuit, ut indies crescente suorum numero, iam aperto marte hosti pares uiderentur. itaque congressi cum hoste uno prælio se in libertatem asserunt, reliquię fusi & fugati exercitus ultra Euphra tem se recipiunt. Ceniazus uerò egregiè nauatæ operæ præmium principa tum à populo accepit, nomine Iudicis: in quo postquam annos quadraginta exegit, uita defunctus est.

Quomodo populus rursum à Moabitis est subiugatus, & per Iodem è ser uitute exemptus. Cap. V.

VIII. Iud. 3. POST eius mortem uacante principatu res Israelitarum rursum in peius ruere cœperunt: idq; tanto magis, quòd nec Deo debitū ho norem, nec legibus obedientiam exhiberent: quę res in causa fuit, ut Eglon Moabitarum rex opportunos ad iniuriā ratus, bello adoriretur. exceperunt tamen eum aliquot prælijs, sed omnibus uicti ferocia posita iu gum acceperunt, tributarij facti. Rex uictor translata Hierichuntem regia modis omnibus plebem uexauit, ita ut in summa miseria per annos XVIII degerent. Deus autē calamitatibus eorum, & supplicationibus flexus, à du ra dominatione eos liberauit in hūc modum. Iodes filius Gerę, tribus Benia miticæ, iuuenis ad quoduis egregium facinus & animo & corpore fortissi mus, & sinistra quàm dextra manu præstantior, in eaq; sitas habens omnes uires, habitabat ipse quoq; apud Hierichuntem. Is in familiaritatem Eglo nis se insinuauit, crebris muneribus hominem sibi concilians, & eo nomi ne amicis etiam regijs gratus. accidit ut semel cum duobus famulis dona fe rens, pugione prius subter sagum ad dextrum femur accinctus, ad regem in trogrederetur. Erat autem æstas & diei mediū, quo remissius agebatur cu stodia, partim propter æstū, partim satellitib. occupatis circa prandiū. Iuue nis igitur oblatis Egloni muneribus, qui tum in æstiuo quodā cubiculo mo rabatur, cōfabulari cum eo cœpit. Erant autem soli, quia rex familiariter cū

Iode

Iode collocuturus famulicium ablegauerat · ſedebatq; in ſella,& Iodes uere batur ne fallente ictu plagam non ſatis lethalem inferret · Iubet igitur eũ ſur gere,dicens habere ſe ſomnium,quod ex Dei mandato regi ſit indicandum. cum'que ille audiẽdi cupidus alacriter aſſurrexiſſet,Iodes inflicto in cor pugione,& relicto in uulnere,exiuit clauſis prius foribus.Regij famuli interim quieſcebant,dormire eum putantes · Iodes uerò Hierichuntijs re clàm indicata,autorem ſe illis libertatis uindicandæ præbuit · illi uerò libenter hęc accipientes,& ipſi cõfeſtim arma capiebant,& cornicines per totam eam regionem dimittebant · Sic enim illic multitudinẽ conuocari mos erat · Eglonis autem domeſticos diu latuit quod acciderat.ſed cum iã adueſperaſceret, ueriti ne quid noui homini accidiſſet,ingreſsi ſunt in cubiculũ: cumq; mortuũ inueniſſent,hærebant inopes conſilij:& priuſquam ſatellitium conglobaretur,Iſraelitarum turba ſuperuenit. ex his pars in ueſtigio cõfodiuntur,pars alia plus quàm millia decem,fuga Moabiticam regionem petunt.Eos Iſraelitæ præoccupato Iordanis tranſitu,in fuga intercipiebant,maximè circa ipſa uada,ita ut ne unus quidem incolumis euaderet.Atq; ita Hebræi Moabitarum imperium excuſſerunt:Iodæ autem huius felicitatis autori is honor cõſenſu multitudinis eſt habitus,ut confeſtim princeps declaratus ſit.eũ principatum per annos octoginta obtinuit, uir alioquin etiam laude digniſsimus:poſt quem Sanagarus Anathi filius electus in imperium,uix toto uertente anno uitam finij. *Iodes Eglonẽ interficit.*

Quomodo ſub Chananæorum imperium redacti, & per Baracum in libertatem ſint repoſiti. Cap. VI

ISRAELITAE uerò,quos præteritæ calamitates nihilo caſtigatiores reddiderant, in priſtinã impietatẽ atq; inobedientiã relapſi, priuſquàm ſatis à Moabitica ſeruitute reſpiraſſent,imperio Iabini Chananæorum regis ſubiugati ſunt. Is regiam habẽs apud Aſorum, quæ urbs ſita eſt ſuper Samachonitem lacum,peditum alebat millia trecenta, equitũ decem,præterq; currus bellicos habebat ter mille.His copijs præfectus Siſares primus inter amicos regios,congreſſus cum Iſraelitis in tantam diſperationem res illorum adduxit,ut libẽter incolumitatẽ tributaria ſeruitute paciſcerentur:quã per uiginti annos ferre ſunt coacti,præ nimia ſeruitute caput nõ audentes attollere, etiam Deo ſic uolente,quo nimiam gentis contumaciã & ingratitudinem retunderet. Qui tandem reſipiſcentes,& agnita calamitatum cauſa,nimirum quòd à legum contemptu proficiſcerentur, Deboram quandam prophetidem adeunt(nomẽ hoc apem Hebręis ſignificat) rogantes ut precibus Deum ad miſerationẽ flectat,ne ita patiatur eos à Chananęis opprimi.Deus autem exortatus ſalutẽ illis annuit,imperatore deſignato Baraco,uiro tribus Nephthalitidis:eius nomen interpretatur fulgur.Debora autem accerſito Baraco,iubet eum delectu habito,& conſcripto decem millium uirorum exercitu in hoſtem ducere · Satis enim eſſe tot ad uictoriã,quã Deus oraculo promiſerit. Baraco uerò negante ſe accipere imperiũ, niſi & illa unà ſecum adminiſtratura id eſſet:illa commotior: Tu,inquit, mulieri cedis honorem,quem Deus te habere uoluit,ego uerò non recuſo.& conſcriptis decem milibus,caſtra poſuerunt ad mõtem Itabyrium.occurrit mox eo IX *Iud.4.*

dem Siſares,rege ſuo ſic iubente,& non longè ab hoſte cum exercitu conſe-
dit.Baracum autē & Iſraelitas multitudine hoſtium territos, & in tutiora
ſe recipere uolentes,retinuit Debora, iuſsitq; eadem die prælio decernere.
Victoriam enim penes ipſos fore,& Deum ſubſidium & opem allaturum.
Itaque commiſſa pugna uehemens imber mixtus grandine ſuperuenit, quē
uentus in aduerſos Chananæorum uultus ingerens,& proſpectum adimēs,
inutiles eorum iaculatores ac funditores reddidit:atque etiam ſcutati mani-
bus rigentibus prę frigore gladios uix retinebant. Iſraelitas uerò tempeſtas
à tergo imminens non ſolùm minus offendebat, ſed alacriores etiam facie-
bat,manifeſtario Dei præſentis ac fauentis ſigno accenſos.itaque rupta ad-
uerſa acie,turbatisq; ordinibus,ingentem hoſtium ſtragem ediderunt. atq;
ita pars telis Iſraeliticis cadebant,pars à ſuometipſorum equitatu ac curri-
bus proterebantur.Syſares uerò ut uidit ſuos terga uertere,deſiliens à curru
fuga delatus eſt ad quandam mulierem Cenedidem,nomine Ialen:quæ late-
bras petentem excepit,& potum poſcenti lac acidum exhibuit: quod ille cū
auidius ingurgitaſſet,in ſomnum eſt ſolutus.quem Iale aggreſſa,ferreum cla
uum ſopito per tempora adegit malleo, mox que Baraco ſuperuenienti,ſo-
lo affixum oſtendit.atque ita mulier ſecundum Deboræ præſagium autor
fuit uictoriæ. Baracus autem ducens ad Aſorum, Iabinum obuiam factum
interfecit:& cæſo rege,ac urbe ſolo æquata, quadraginta annis imperium
Iſraelitarum tenuit.

Quomodo Amalecitæ deuictis Iſraelitis regionem eorum per ſeptem annos uaſtauerunt. Cap. VII.

X. Iud.6. DEFVNCTIS autem Baraco & Debora eodem tempore,Madiani-
tæ ſocijs Amalecitis & Arabibus expeditionem contra Iſraelitas
fecerunt: & congredi auſos prælio uicerunt: uaſtatisq; frugibus
prædam abegerunt.Cumq; idem per continuos ſeptem annos facerent,
Iſraelitas in montana cōpulſos campeſtri ſolo cedere coegerunt. qui ſpelun-
cis & ſubterraneis ædificijs excauatis,quicquid hoſtium uiolētiam euadere
poterat,intrò receptū aſſeruabant. Nam Madianitæ per æſtatem facientes
expeditionem,hyeme agros colere Iſraelitas permittebāt, ut poſſent denuò
labores eorum uaſtare. Itaq; in fame ac egeſtate uiuebant, nec iam ullum ſu-
pererat præſidium, niſi in precibus ad Deum & ſupplicationibus.

Quomodo Gedeon populum liberauit. Cap. VIII.

Ibid. EO R idem tempus Gedeon Iaſi filius,unus ex primatib.tribus Ma-
naſſetidis,manipulos frugum clàm in torcular cōportatos flagel
labat. non enim audebat propter hoſtem propalàm hoc in area
facere. Cumq; ue ſpectrum ei adoleſcentis ſpecie ſe obtuliſſet, & felicem ac
Deo charum appellauiſſet:reſpondens,Hoc,inquit,meæ felicitatis argumē-
tum eſt maximum, quòd torculari nūc utor pro area. illo contrà iubēte us
bono eſſet animo,& de libertate uindicanda cogitaret, negabat fieri poſ-
ſe. nam & tribum ſuam cuiuis alteri cedere numero,& ſe iuuenem eſſe
& tam arduis negotijs imparem. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſup-
pleturum pollicebatur,& uictoriam Iſraelitis daturum,modò ipſe imperiū
aſſumere non grauaretur. Hanc rem Gedeon cum quibuſdam iuuenibus
communi-

communicauit, qui libenter credentes oraculo, ſine mora effecerunt, ut prę- *Iud.7.*
ſtò eſſent decem millia militum, ad certamen parata. Gedeoni autem Deus in ſomnis apparens, dixit homines tali eſſe ingenio, ut ſibi placentes nemini uelint uirtute cedere, & uictoriam ſibi potius quàm Deo tribuant, nimirum magnis copijs freti. Vt igitur ſciant rem totam pendere ab ipſius auxilio, iuſsit ut circa meridiem, cum æſtus feruet maximè, exercitum ducat ad fluuium: & quoquot procumbentes biberent, eos uiros fortes crederet. quot quot autem trepidè ac tumultuariè potum ſumerent, ſic exiſtimaret: eos ignauia & metu hoſtium hoc facere. Quod poſteaquam ita ut iuſſus eſt fecit, trecenti inuenti ſunt cum perturbatione aquam ſumere, cauis manibus ori admouendo: imperauitq; Deus ut his aſſumptis hoſtem inuaderet. Habebant autem ad Iordanem caſtra, poſtero die traiecturi. Gedeone uerò ſolicito, quia mandatum acceperat à Deo, noctu illos adoriri, uolens ei metum omnem eximere, iuſsit ut aſſumpto uno milite, clàm accederet ad Madianitarum tentoria. ab illis enim accepturum occaſionem fiduciæ, uadit ille quò iuſſus eſt, uno tantùm comitante famulo. cumq; prope quoddam tabernaculum ueniſſet, offendit inſomnes in eo milites, & quendam commilitoni narrãtem ſomnium, ita ut à Gedeone quoq; exaudiri poſſet. erat autem tale. Viſus erat ſibi uidere maſſam ordeaceam, præ uilitate homini faſtidiendam, per caſtra prouolui, & primò regis tentorium. mox cæterorum omniũ proſternere. qui reſpondit interitũ exercitus ſignificari: addẽs unde hoc ita colligeret. Inter omnes, inquit, fruges ordeũ eſt ſine controuerſia uiliſsimũ: & inter omnes Aſiaticas gentes non facilè reperias uiliorẽ quàm hodie ſunt Iſraelitæ, ut meritò conferri poſsint ordeo. hi nunc, autore Gedeone, contraxerunt copias, & res nouas moliũtur. ergo quia dicis te uidiſſe illam maſſam tentoria noſtra ſubuertentem, uereor ne Deus Gedeoni uictoriã de nobis concedat. Gedeon autem audito hoc ſomnio plenus bona ſpe & fiducia, edicit ſuis ut omnes in armis eſſent, edoctis de uiſione quam in caſtris hoſtium audiuerat. fecerunt illi quod imperatum eſt, accẽſi hoc ſigno ad quiduis laboris aut periculi ſubeundum. tum Gedeon circa quartam fermè uigiliam ſuos in hoſtem ducit trifariam in tres cohortes diuiſos. erant aũt centenariæ. gerebantq; ſinguli amphoras uacuas, & in eis faceſ ardentes, ut clàm poſſent hoſtem inuadere nihil tale expectantem: & in dextris cornu arietinũ uice tubæ hoſtium caſtra latè patebant, eo quòd camelorum magnũ numerum haberent: & cum per gentilitates diſtributi tenderent, omnes tamen intra eundem ambitũ continebãtur. Hebræi uerò à duce antè prẽmoniti, cùm iam nõ longè ab hoſte abeſſent, dato inter ſe ſigno cornibus ſonantes, & cõfractis amphoris, ſublatoq; militari clamore, certi Deum adeſſe Gedoni, cum facibus in caſtra impetum faciunt. Qua arte, accedentibus diuinitùs nocturnis terroribus, tanta inter ſemiſomnes conſternatio exoritur, ut plures mutuis uulneribus, quàm hoſtili ferro caderent, quòd diuerſæ linguæ homines eadem caſtra haberent. ſemel enim pauore confuſi, omnes obuios pro hoſtibus trucidabant. Tantæ cædis & Gedeonis uictoriæ rumor ubi ad cæteros Iſraelitas peruenit, correptis armis fugientem hoſtem inſequuntur: quem adepti circa loca torrentibus impedita hærentem circumue

Gedeon Madianitarum caſtra explorat.

niunt,& quotquot ad manus uenêre,occidunt,interq; cæteros reges etiam
Iud.8. duos,Oribum & Zibum. Qui uerò ſuperfuere duces cum reliquijs exercitus fermè decem & octo millia hominum,longiſsimè ab hoſte caſtris locum cœperũt. Nec Gedeon defeſſus cum totis copijs eò properat, & iterum cõgreſſus poſtremò hoc conflictu ad unum omnes trucidat, & reliquos duos duces capit,Zebim & Hezarbunim. Hoc prælio cæſa ſunt Madianitarum & Arabum,qui eis auxilio uenerant circiter centum uiginti millia: præda etiam magna,auri,argenti,textilium,camelorum,& iumentorũ Hebræi ſunt potiti: Gedeon uerò reuerſus in patriam ſuam Ephram, ſupplicium ſumpſit
Gedeoni inuidẽt Ephræmite. de Madianitarum regibus. Cæterùm Ephræmi tribus iniquo animo ferens Gedeonis bonam fortunam,bello eum petere decreuit,quòd inſcijs ipſis hoſtem eſſet aggreſſus. Gedeon uir in omni uirtute ſummus, modeſtè reſpondit,ſe nõ ſuo arbitratu hoſtem abſq; illis aggreſſum, ſed iuſſu diuino. Victoriam tamen nihilo minus illorum eſſe,quàm eorum qui militaſſent: atq; his uerbis ſedata eorum ira plus profuit Hebræis,quàm rebus proſperè geſtis. obſtitit enim ne ciuile bellum exoriretur. Huius tamen ſuperbiæ tribus hęc pœnas dedit,ſicut ſuo loco dicemus. Porrò Gedeon cum uellet imperium deponere,compulſus eſt id retinere per annos quadraginta,dicendo ius, & litibus finiendis occupatus, populo ratum habente quicquid ille in cauſis controuerſis pronunciaret. in ſenecta deinde mortuus,apud Ephram in patria ſepelitur.

Quomodo aliquot ſucceſſores Gedeonis cum gentibus finitimis bella geſſerunt. Cap. IX.

XI. *Iud.9. Abimelechus necatis fratribus principatum ſibi uendicat.*

Abuit autem filios legitimos quidem ſeptuaginta, nõ ex uno matrimonio ſuſceptos,nothum uerò unum ex concubina Druma, cui nomen Abimelechus. Is defuncto patre profectus Sicima, unde mater fuit oriunda,adiutuſq; à maternis cognatis pecunia, cũ uideret malis artibus inſignes, unà cum eis ad paternas ædes reuerſus, omnes fratres interemit,excepto uno Iothane. hic enim fuga incolumitatẽ quęſiuit. Abimelechus autem occupata ſemel tyrannide,omnia pro ſua libidine, nihil ex legum præſcripto gerere, omnibus iuſticiæ defenſoribus infeſtus.
Iotham Sicimitis per fabulã pœnas ominatur. Itaq; dum quodam tempore publica in Sicimis feſtiuitas celebratur, ad quã plebs uniuerſa conuenerat,frater eius Iothanes, quem fuga ſeruatum diximus, conſcenſo monte Garizeo qui Sicimis imminet, & ſublata uoce ut ab omnibus exaudiri poſſet,ſilentium ei populo præbente, rogauit ut ſua uerba audire dignarentur. Cum'que illi ſilerent,dixit quòd arbores olim humana uoce uſæ, in conuentu ad id habito rogauerunt ficum, ut imperium in eas acciperet. Recuſante autem illa, quòd contenta honore quem propter fructus ſuos percipiebat,non requireret alium:arbores non deſtiterũt principem quærere: uiſum'que eſt,uiti hunc honorem deferre. Ea uerò ijſdem uerbis quot ficus recuſauit,& ſimili modo etiam olea. Itum eſt deinde cum eiſdem poſtulatis ad rubum,cuius lignum ad ignaria ualet. Is reſpondit: Si ſeriò me regem poſcitis, ſub umbra mea requieſcite. ſin autem inſidias mihi ſtruitis, egrediatur ignis ex me, & abſumat uos. Hæc, inquit Iothanes,

nes, non risus mouẽdi causa uobis fabulor, sed quia maximis beneficijs à Gedeone affecti, sustinetis Abimelechum, necatis auxilio uestro fratribus, principatum usurpare, cuius ingenium nihil ab igne differet. Hęc locutus recessit, & per triennium in latebris montium uixit, Abimelechi potentiam fugitans. Nec ita multo pòst, Sicimitæ pœnitentia ducti eorum quæ in filios Gedeonis patrauerãt, Abimelechũ ex urbe & tribu expulerũt. Ille uerò cogitabat quomodo ciuitatem aliqua clade afficeret. Cumq; instaret uindemia, non audebant colligere fructus, metuentes ne quid incommodi ab Abimelecho acciperent. Fortè contulerat se eò cum armatorum manu & cognatis quidam princeps nomine Gales, hunc orauerunt Sicimitæ ut tantisper sui custodiam susciperet, dum uindemia peragitur. Cumq; ille eorum postulatis annuisset, prodierunt, & Gales cũ eis, suos armatos ducens, cœperũtq; securè fructus conuehere, & per sodalitia cœnantes audebant apertè in Abimelechum conuicia iactare. & magistratus, dispositis circa urbem insidijs, multos ex Abimelechianis in eas præcipitatos interficiebant. Zebellus uerò quidam è Sicimitarũ primatibus, hospes Abimelechi, per nuncios ei significauit, quomodo Gales populum contra ipsum irritaret: hortatus etiam ut insidias ei ante urbem tenderet. se enim Galem illò adducturum: atq; ita fore facilè ut inimico gratiam qualem meretur referat. quo facto, curaturum se, ut eum populo reconciliet. cumq; Abimelechus locum insidijs aptum cœpisset, & Gales cum Zebello in suburbanis negligentius ageret, conspectis repentè armatis, exclamat: Zebelle hostem uideo. illo respondente, umbras esse cautium, iam propiores cernens: Imò non umbrę sunt, inquit, sed uiorũ cohors. Adhæc Zebellus: Non'ne ut Abimelecho ignauiam obijcis? quin igitur ostendis qui uir sis, & armis hominem aggrederis? Gales uerò turbatus excipit primum impetum: cum'que suos inferiores animaduerteret, amissis aliquot, cæteros intra mœnia recipit. Zebellus arrepta occasione, ac cusatum quòd ignauiter pugnasset, effecit ut urbe pelleretur. Cæterùm Abimelechus cognito quòd Sicimitæ ad uindemiæ reliquum exituri essent, insidias circa urbem disponit. cum'que prodijssent, tertiam suorum partem occupare portas iubet, ne ciuibus reditus in urbẽ patêret, cęteri uerò dispersos circũueniunt. Itaq; ubiq; plurima cędes patrabatur. & urbe capta primo impetu ac solo æquata, saleq; in ruinis eius seminato, tum demùm militẽ inde abduxit. atq; ita Sicimitæ sunt deleti. Quotquot aũt per agros dispalati periculum euaserant, collecti denuò, petra quadam occupata, locũ natura munitũ muro insuper cingere uolebant. Sed hoc cõsiliũ pręuenit Abimelechus, qui quãprimùm id cognouit, exercitũ eò adduxit. & arrepto fasce aridi ligni, iussisq; cęteris idẽ facere, breui petrã strue lignorum circumdedit: subiectoq; igne, & fomentis ingestis, flammam ingentem excitauit. ita ut nemo euaderet, sed unà cum uxoribus & liberis absumerentur. numerus uirorum fuit circiter mille quingentos, præter imbellem turbam satis magnam. Tale fuit Sicimitarum exitium, dolendũ sanè, nisi quòd meritas pœnas dederunt facinoris aduersus uirum optimè de se meritum. Abimelechus autem Israelitis Sicimitarum internecione perterritis, uidebatur non fore præsenti fortuna contentus, neq; prius cõquieturus quàm uniuersos perderet. Mox

Abimelechus Sicimitas ulciscitur.

Abimelechi mors. enim exercitum ad Thebas duxit:& capto ex incurſu oppido, circa turrim quandam reſtitit,quę quòd eſſet non mediocris,populo fuit receptaculum: hanc oppugnaturus cum propius ianuam acceſſiſſet,mulier fragmine molę demiſſo caput ſubeuntis ferit·ad quem ictum humi collapſus rogauit armigerum ut ſe occideret,ne mulieris manu periiſſe diceretur. quo facto fratribus debitas impietatis pœnas exoluit,ſimul & crudelitatis,qua in Sicimitas uſus eſt:quæ quidem clades ſecundum Iothanis præſagium illis accidit. cæterùm exercitus duce mortuo,miles in ſuas quiſq; domos reuerſus eſt. Iſ-

XII. raelitarũ deinde gubernacula Iairus Galadenus de tribu Manaſſetide ſuſce-

Iud.10. pit,uir tum rebus cæteris,tum numeroſa prole felix· triginta enim filios ha-

Iairus Iſraelitarum præſes. buit,equites egregios,& Galadenæ oppidorũ principes· Is cum uiginti & duos annos in principatu uixiſſet,iam ſenex defunctus,in Camone urbe Galadenæ eſt ſepultus·Res autem Hebræorum rurſum in peiore ſtatu erant, legibus autoritatem ſuam nõ amplius obtinentibus.Qua occaſione arrepta Ammanitæ & Palæſtini cum ualido exercitu regionem eorum ingreſſi, omnia rapinis uaſtabant:& occupatis locis ultra Iordanem,traijcere flumen, & reliquam regionem inuadere parabant.Hebræi uerò calamitatibus caſtigati, ſupplices opem diuinam implorant:& uictimis numen placare conati,rogabant ut iram finiret,aut certè moderatius exerceret·Deus autẽ iam propitius,auxilium eis non negauit.Igitur Ammanitis Galadenam cum exercitu ingreſſis,incolæ eius regionis obuiã illis cum armis ueniunt:ſed imperatore

Iud.11. carebant.Erat autem quidam Iaphthes,uir patris uirtute celebris, qui pro-

Iaphthes ab Hebræis dux accipitur. prios milites alebat:ad hunc miſſis nuncijs rogabant ut in auxilium ueniret, promittentes ſe perpetuum copiarum imperium ei tradituros.ille nõ admiſit preces,cauſatus quòd nullam opem ei tulerint, dum à fratribus manifeſtam iniuriam pateretur. Cum enim non eſſet eadem matre natus,ſed externa quam pater amore captus in ædes induxerat, contempta eius ſolitudine eiecerunt hominem.tunc autem in Galadena degebat, omnibus quotquot undecunque ad ſe uenirent, ſtipendia ſoluens·Tandem exoratus, & iureiurando accepto imperium copiarum penes ſe fore,militem ſuum cum eis cõ-

Iaphthes legatos mittit ad regem Ammanitarum. iunxit·Et cum maturè quicquid facto opus erat,prouidiſſet, exercitu in urbe Maſphaca collocato,mittit legatos ad regem Ammanitarum,expoſtulatum quòd res alienas inuaderet.Qui miſſis alijs oratoribus reſpondit,ipſos potius iniquè agere,qui ex Ægypto egreſſi,alienis bonis incubarent:poſtulatq; ut de regione Amoræa decederent,quæ ad maiorum ſuorum ditionẽ pertineat.Contrà Iaphthes negabat eum meritò queri de adepta quondam Amoræa,ſed magis gratiam debere pro Ammanitide relicta. potuiſſe enim Moyſen & illam occupare. Se uerò agris nequaquam ceſſurum,quos annis iam trecentis,Deo uolente,tenuiſſent,& potius litem hanc armis diremptu

Iaphthæ uotũ. rum· His dictis,legatos dimiſit.ipſe uotum fecit,ſi uictoria potiretur, ſacrificaturum ſe quicquid domum reuerſo primùm occurriſſet. congreſſus deinde cum hoſte uicit egregiè: fugientésque perſecutus eſt uſque ad urbem Maniathen. & ingreſſus regionem Ammanitidem multas urbes deleuit,prædámque abegit: finémque ſeruituti impoſuit, quam ſua gens per annos decem & octo pertulerat, fortunatior militiæ quàm domi. Redeun-

ti enim obuiam facta eſt filia uirgo, præter quam nullos alios liberos habebat. Ingemuit pater, ictus dolore nimio: dein conqueſtus de importuno officio, indicauit uictimam eſſe Deo deſtinatam. At illa nõ illibenter accepit, gratulatoriam ſe fore pro uictoria patris & ciuium libertate hoſtiam. Vnũ rogauit, ut ſibi liceret iuuentutẽ ſuam cum æqualibus per bimeſtre tempus deplorare, atq; ita uoto patrem ſoluere. quo impetrato, ad præfinitum terminum pater mactatam holocautoma obtulit, neq; legitimũ neq; Deo gratum ſacrum faciens, nec quicquam penſi habens quid fama de hoc facto locutura eſſet. Petitus poſt hæc bello ab Ephræmi tribu, quòd ſine illis in Ammanitas expeditionem feciſſet, & nunc ſolus præda ſimul & gloria frueretur: primò excuſauit, nec ignoraſſe eos quòd conſanguinei bello premerentur: nec auxilium uocatos attuliſſe, quod uel non uocatos ferre decebat. ultrò deinde accuſauit, quòd iniquè facerent, qui non auſi hoſtẽ aggredi, nunc cõtra cognatos ferocirent. poſtremò minatus eſt, pœnas ſibi Deo uolente daturos, ſi inſanire pergerẽt. Vt uerò nihil ſe uerbis proficere ſenſit, accito è Galadena exercitu uenientes excepit: plurimiſq; in conflictu cæſis, & poſtquam in fugam uerſi ſunt, præmiſſis qui uada Iordanis occuparent, intercluſo effugio, circiter quadraginta duo millia hominum peremit. Ipſe expletis ſex principatus annis defunctus ſepelitur in patria ſua Sebei, quæ ſita eſt in regione Galadena. Huic in principatu ſucceſſit Apſanes, natus è tribu Iudæ, ex Bethlemis oppido. huic liberi fuêre lx. mares xxx. totidem filiæ, quos omnes ſuperſtites reliquit: has nuptas, illos uxorib. cura & opera ſua coniunctos. cumq; nihil memorabile in principatu ſeptenni geſſiſſet, ſenex diem obijt, in patria ſua ſepultus. Helon poſt hunc aſſumpſit principatum, tribu Zabulonita: quo per decennium functus, nec ipſe quicquam geſſit memoratu dignum. Qui deinde ſucceſſit Abdon Elielis filius tribu Ephræmita, ex urbe Pharathone, nihil præter numeroſam prolem habet memorabile, alioqui per ſummam ſecuritatem & pacẽ quæ ſub eo floruit, nulla data eſt ei rẽru fortiter & glorioſe gerendarũ occaſio. Filios habuit quadraginta, nepotes triginta: atq; egregijs equitibus ſeptuaginta comitatus circumuectabatur, quos omnes ſuperſtites reliquit. Mortuus eſt iam ſenex, & in Pharathone magnificè ſepultus.

Iaphtha filiam immolat.

Ephræmitæ à Iaphtha uicti.

Apſanes Iſraelitarũ præſes.

Helon.

Abdon.

De Sampſonis fortitudine, & quanta mala Palæſtinis fecerit. *Caput X.*

POST huius mortem Palæſtini ſuperauerunt Iſraelitas, & tributa ab eis exegerũt per annos quadraginta. Ab ea miſeria liberati ſunt in hunc modum: Manoches quidam uir inter Danitas optimus, & patriæ ſuæ ſine controuerſia princeps, uxorem habuit eximia pulchritudine ſuſpiciendam ſupra omnes eius ætatis fœminas: ex qua cum nihil liberorum ſuſciperet, ægrè ferens orbitatem, in ſuburbanum ſuum, quod erat in campo magno, cum uxore uentitans, crebris precibus ſolicitabat Deum, ut daret ſibi liberos. Inſaniebat autem in uxorem præ amore, eratq; uehementer zelotypus. Cum'que aliquando ſola ageret mulier, ſpectrum ſe illius oculis obtulit angelus Dei ſpecie iuuenis pulchri & magni, lætum nuncium afferens, fore ut fauore Dei naſcatur eis filius, pulcher & inſigni robore: qui ubi ad uirilem ætatem peruenerit, compeſcendam eſſe ab

Iud. 3.

XIII.

Manochis uxori apparet angelus, & prolẽ ei promittit.

eo

eo Palæſtinorum inſolentiam·iuſsitq́ ne capillitium ei detonderetur, utq́ Deo ſic uolente ab omni alio potu abſtineret,ſola aqua contentus.Hæc ſecutus ille,abijt,cum Dei uoluntate ueniſſet·Illa marito reuerſo angeli uerba indicat,mirè prædicans iuuenis ſtaturam & pulchritudinem,ita ut uir tali laudatione motus ad zelotypiam, nonnihil de uxoris pudicitia malè ſuſpicari inciperet.quæ uolens hunc mariti iniuſtum mœrorem adimi, ſupplex Deū rogauit,ut iterum angelum mittere dignaretur, quò ille à cõiuge etiam poſſet conſpici:& impetrata hac gratia,rurſum in ſuburbano uerſantibus apparuit angelus ſoli mulieri.illa rogat ut pauliſper maneat dum uirum adducit, quo permittente, cum Manoche mox ad eum reuertitur· quo uiſo, ne tum quidem ſuſpicari deſijt:rogauitq́ ut ſibi quoq; eadem indicaret.illo reſpondente,ſatis eſſe quòd mulier ſciat:iubet qui ſnam eſſet dicere,ut nato filio referre ei gratiam & munus aliquod donare poſsint·negauit ille ſibi opus muneribus,nec enim horum cauſa de filio lętum ſe attuliſſe nũcium.Cumq; iterum rogaretur ut ſaltem hoſpitalem tractationem admitteret,non annuit. tãdem exoratus ut pauliſper maneret dum aliquid affertur, cũ mactaſſet hœdum Manoches,coquendumq; uxori dediſſet,paratis omnibus iuſsit deponi in petra & panes & carnes abſq; uaſculis·quo facto uirga quam geſtabat, carnes attigit:confeſtimq́ flamma emicante cum panibus abſumptæ ſunt,et angelus fumo tanquam uehiculo in cœlum aſcendere ab eis uiſus eſt.Manoche autem ſolicito ne quid periculi immineret ex aſpectu numinis, uxor bono iubet eſſe animo,affirmans ſuo bono Deũ ſe uidiſſe:cumq; cõcepiſſet,diligenter mandata retinuit·Nato deinde infanti Sampſon eſt nomen inditũ, quod robuſtum ſignificat: qui mox egregia animi ac corporis in dole prædi tus,promiſſo capillitio uictusq; ſobrietate diuinum neſcio quid præ ſe ferebat·Cumq; adoleuiſſet,comitatus parentes in Thamnam urbem Palæſtinorum conuentus tempore, implicitus amore puellæ indigenæ, rogauit ſuos parentes,ut id connubium procurarent.Quibus excuſantibus quòd diuerſi eſſent generis,quodq; religio uetaret eiuſmodi nuptias, uicit iuuenis pertinacia,effecitq́ ut uirgo ſibi deſponderetur. crebrò deinde ſponſam interuiſens,in itinere in leonem incidit,nec tamen eius occurſum declinauit licet inermis: ſed nudis manibus adortus beluæ fauces eliſit, eiusq; cadauer in dumetum uiæ uicinum abiecit· Aliquot pòſt diebus eandem uiam ad puellam remetiens, offendit examen apum mellificare in leonis pectore, & ſumptis inde tribus fauis eos cum cæteris muneribus adamatæ obtulit· Ad nuptias deinde celebrandas Thamnitas conuocat, qui quòd uires eius haberent ſuſpectas,honoris ſpecie triginta aſſectatores ex ęqualium numero iuueni adhibent,iuſſos obſeruare nequid auderet.Conuiuis deinde,ut fit,hilareſcentibus, ait ſe quæſtionem propoſiturum ſuis ſodalibus, quam ſi intra ſeptem dies ſoluerent,cuiq; ſindonẽ ſe daturũ & tunicã. qui tũ q; ſagaces uideri cuperent,tum quòd lucrum nõ faſtidirent,iubent eum proponere·Ille, Ex uoraci,inquit,cibus prodijt, & ex immiti ſuauitas. in hisexplicãdis cũ hęſiſſent triduo,nec proficerẽt,puellã aggrediuntur minis ſimul & precibus, ut expiſcata ſecretũ è marito indiciũ ſibi faceret· Ille repulſis aliquandiu blandicijs, cum ipſa rogandi finem non faceret,& lachrymans gratam ſe illi negaret,tandem

Sampſonis natiuitas.

Iud.14.

Sampſon Thamnitęſem puellam procit.

Sampſon leonem interficit.

Sampſonis ænigma.

tandem nihil ſuſpicãs rem totam de leone aperit,& unde tres illos fauos nactus fuerit. illa iuuenibus prodit omnia. ergo cum præfinita ſoluendæ quæſtioni dies adeſſet,ante ſolis occaſum conuenientes: Neq; leone, inquiunt, quicquã occurrenti immitius,neq; melle guſtanti ſuauius. Ibi Sampſon ſubiecit,neq; muliere doloſius,quæ uobis quæſtionem noſtrã aperuit. Nihilominus illis perſoluit quæ promiſerat, ſpoliatis quibuſdã Aſcalonitis, quos fortè per uiam inuenit obuios:ſed puellã repudiauit:& illa eo ob ipſius iracundiam contempto, nupſit eius ſodali qui priores nuptias conciliauerat. Hac contumelia commotus Sampſon,decreuit de tota gente cum ipſa pœnas ſumere:& commodum maturis ſegetibus tempus iam meſſis aderat. ergo comprehenſis trecẽtis uulpibus,& facibus ad caudas earum annexis,per arua Palæſtinorum omnes dimiſit,quibus diſcurrentibus,frugum prouentus concrematus eſt. Quo cognito gentis principes, & quid Sampſonẽ ad perpetrandum facinus mouerit,miſsis in hoc Thamnã ſatellitibus, uxorem quondam eius cum cognatis,ceu dãni dati authores, uiuos exuſſerũt. Sampſon autem in Palæſtinos latè graſſatus cædibus, ad habitandam Ætam ſe contulit. ea eſt petra bene firma,in tribu Iudæ ſita. At Palæſtini totam tribũ bello impetunt. quibus bellum deprecantibus, quod nec Sampſonis culpæ eſſent affines,nec de ſolenni tributo quicquã diminuerẽt:reſponſum eſt, nõ abſoluendos ab hoc crimine,ni Sampſonis deditionem facerent. Illi uolentes hanc ſuſpicionem à ſe amotam, armatis tribus milibus ad petram ueniunt:& expoſtulantes,quòd ſuis facinoribus Palæſtinos Hebræis infenſos redderet,qui irritati facilè poſſent toti genti magnã aliquam cladẽ rependere:dicentesq; in hoc ſe ueniſſe ut cõprehenſum illis dederẽt, poſtulabant ut conſenſu ipſius facere hoc ſibi liceat. qui iureiurando accepto nihil præterea molituros,ſed hoſti tantũ deditionẽ faciendã,deſcendens de petra in cognatæ gentis poteſtatẽ ſe permiſit:& illi uinctũ duobus funibus,Palæſtinis tradendum ducebant, cumq; uentum eſſet ad locum, qui obſcurus antè, nunc ex Sampſonis facinore inclaruit, Maxilla nominatus, nec procul abeſſent à caſtris hoſtiũ,procurrentibus obuiã Palæſtinis,& lætitiã re ex ſentẽtia geſta clamore teſtantibus:Sampſon abruptis repẽtè uinculis,arreptaq; maxilla aſini,quæ fortè iacebat prę pedib. in medios hoſtes irruit: qua feriens quotquot aſſequi potuit,circiter mille interfectis,cæteros metu dare terga cõpulit. qua uictoria plus ſatis elatus,& opis diuinę immemor,cũ totũ ſibi tribueret,q; maxilla tantũ armatus partim occidiſſet partim fugaſſet hoſtiles copias:ingẽti ſiti oborta,cõfeſſus nihili eſſe quantaslibet uires humanas,Deo uictoriã acceptã retulit:ſupplexq; rogauit ut arrogãtiæ data uenia,hoſtibus ſe non dederet,ſed ſuccurreret,& periculo ſe eximeret. nec irritæ fuêre preces, ſed copioſus fons ſubitò è quadã petra prorupit. loco Maxillæ nomẽ Sampſon impoſuit,quod in hodiernũ uſq; diẽ durat. Poſt hoc prælio iã Palæſtinos cõtemnẽs uenit Gazã,& in publico diuerſorio egit. quo audito Gazęorũ magiſtratus,ne clã abire poſſet,ſtationes pro portis collocant. Sampſon uerò qui inſidias maturè ſenſerat, circa mediã noctẽ ſurgẽs, portas cũ ipſis clauſtris ac uectib. cęteroq; paratu reuulſas,& humeris impoſitas, in montẽ q; eſt ſupra Hebronẽ perlatas depoſuit. paulo uerò pòſt à patrijs inſtitutis deſciſce-

Iud.15. Sampſon ſegetes Palæſtinorum incendit.

Sampſon maxilla aſini mille Palæſtinos interficit.

Maxilla locus.

Iud.16. Sampſon Gazæorum fores portarum aufert.

deſciſcere,& in peregrinos mores degenerare incœpit,quod ei mali fuit principium. Cum enim meretricem quandam Palæſtinam adamaſſet, nomine Dalalen,conſuetudine eius delectabatur. Quamobrē qui apud Palæſtinos rerum potiebantur,accedunt eam, & pollicitationibus inducunt ut eliciat è Sampſone cauſam tanti roboris,propter quod inuictus haberetur ab hoſtibus. Aſſenſit illa,& cum prima occaſio data eſt,inter compotationem & muliebres blandicias extollens eius res geſtas,aſtu utebatur ut cognoſceret cur tantopere uirtute excelleret. Sampſon uerò adhuc mentis compos eiſdem artibus cōtra mulierem utens:Si ſeptem, inquit,uitium flexilibus reuinctus fuero, fiam omnium infirmiſsimus. Tacuit illa, communicatoq; ſuper hoc cum magiſtratibus conſilio, incluſaq; in penitiore domus parte manu militum,bene potum ac ſopitum accuratè,ut ab ipſo didicerat,uinxit. deinde excitato indicat adeſſe quoſdam qui illum uellent aggredi: ille ruptis uirgeis uinculis ad reſiſtendum ſe expedit. Mulier tunc fruſtrata paulo pòſt aliam opportunitatem nacta, grauibus querelis aggreſſa eſt uirum, quòd amanti non ſatis fidens,celaret eam id,quod maximè ſcire cuperet,ac ſi neſciat tacere,quicquid alios ſcire amaſio ſuo non expedit: rurſumq; ſimili figmento eluſa eſt,cum ſeptem funibus alligatum perditurum ſe uires diceret. experta enim hoc quoq; nihil effecit. Cumq; urgere non deſiſteret, tertiò mulierem ludificatus eſt:dicēs, capillos ſuos oportere implecti licio,atq; ita parari uincula:ac ne hoc quidem uerum experta. poſtremò adhibitis omnibus artibus non prius rogandi finem fecit,quàm fatali iam neceſsitate inſtante,uictus importunitate Sampſon,in gratiam mulierculæ ſuum ipſe ſecretum prodidit: Deus,inquit,mei curam habet: & eius prouidentia natus hanc comam alo, cuius tonſuram ipſe mihi interminatus eſt. nam in eo capillitio totas ſibi uires conſiſtere. Hoc cognito,neſcienti comam deraſit, & hoc pacto imbecillem factum inimicis prodidit, repugnare amplius non ualentem. Illi orbatum oculis & uinctum abduxerunt. Procedente deinde tempore cum iam capillus repullularet,cumq; ſolenne Palæſtinis adeſſet epulum,conuiuantibus optimatibus in quodam loco cuius tectum duabus columnis ſuſtinebatur, accitus eſt & Sampſon ut miſero inter compotandum illuderent. Qui hoc extremum malum exiſtimans quòd illuſores ulciſci non quiret, iubet puerum à quo manu ducebatur,ut ad illas columnas ſe acclinet, iam, ut tum ſimulabat,defatigatum. Quibus admotus ſic eas concuſsit,ut ſubuerſæ totius ædificij ruinam traherent,qua tria millia hominum ſunt oppreſſa,& inter cæteros ipſe Sampſon. Hic finis uiri fuit,exacto principatus anno uigeſimo, admirandi ob incomparabilem animi ſimul ac corporis fortitudinem, qua in hoſtium perniciem uſq; ad extremum halitum uſus eſt. Nam quòd à muliere deceptus eſt,humanæ infirmitati imputari conuenit,pronæ ad eiuſmodi uitia. cæterà dignus ſempiterna memoria uirtutis nomine. Cognati uerò eius cadauer in patriam reportatum,apud Saraſam oppidum monumento maiorum intulerunt.

Sampſon Dalalen amans, decipit.

Sampſonis mors.

De

De Ruth, & quomodo filij sacerdotis Elis à Palæstinis in prælio sunt cæsi. Cap. XI.

POST Sampsonis obitum præfuit Israelitis Elis pontifex, in cuius principatu fames eam regionem inuasit. quam non ferens † Abimelechus Bethlemorum ciuis, quod oppidum est tribus Iudę, assumpta uxore Naami, & filijs communibus Chellione & Mallone, in Moabiticam terram migrauit. Cum'que ibi prospera fortuna utertur, filijs suis uxores dedit eius gentis fœminas, Chellioni Orpham, Ruthem Malloni. Exacto autem decennio Abimelechus cum filijs breui tempore alius post alium obijt. quo casu Naamis in maximum mœrorem coniecta, desolata à charissimis, quorum consuetudinem amori patriæ prætulerat, mutato pro re consilio reuerti ad sua decreuit. iam enim res patriæ in meliori statu esse perceperat. Nurus aũt eius nõ sustinebãt ab ea diuelli, & uelit nolit comitari eam uolebant. At illa precata eis felicius coniugium, quàm in quo cum filijs suis uixissent, & in reliquis rebus prosperitatem, & docens quòd in se nihil esset opis, rogabat ut manerent, ne'ue relicta patria in euentum incertum sequi miseram socrum cuperent. His monitis Orpha paruit: Ruthem uerò nolentẽ manere, cuiusuis fortunæ futuram sociam secũ socrus abduxit. Quæ postquam unà peruenerunt Bethlema, Boozus Abimelechi cognatus eas excepit hospitio. cumq; Naamis à ciuibus suo nomine appellaretur, Iustius inquit, uocaretis me Maram. significat autem Hebræorũ sermone Naamis felicitatem, Mara dolorem. Et cum esset messis tempus, Ruthe permissu socrus exibat ad spicilegium, ut cibos sibi pararent, casuq; in Boozi rus deuenit. Qui cum paulo pòst superuenisset, conspicatus puellam, de ea uillicum percontatur. is denarrauit omia domino, quæ paulè ante ex ipsa cognouerat. qui exosculatus in ea beneuolentiã erga socrum, & affectum erga defunctum maritũ, eiq; fausta precatus, noluit ut spicas legeret, sed permisit ut sibijpsi meteret quantũ posset, ac sumeret: mandauitq; uillico ne eã prohiberet, & ut unà cum messoribus prandiũ ac potũ ei præberet. Ruthe uerò acceptam ab eo polentã seruauit socrui, & uespere cum frugibus collectis simul attulit: sed & Naamis seruauerat ipsi quasdã partes ciborũ, quos ei uicini cõtulerant. narrat deinde socrui, quid ei Boozus dixerit: auditoq; ex ea quòd cognatus esset, & propter pietatẽ forsan curã earum habiturus, exiuit etiam sequentib. diebus ad spicilegiũ cum Boozi ancillis. post aliquot dies iã hordei tritura peracta, uenit Boozus in suũ rus, & cubabat in area. Hoc cognito cogitauit Naamis in rem ambarũ fore, si Ruthe cũ eo cubaret: misitq; eo Ruthen dormiturã ad pedes eius. quæ nefas rata non parêre socrui, fecit quod iussa est. ac primò non sensit hoc Boozus altum dormiens: sed circa mediam noctem experrectus, sentiensq; eam unà cubare, quæsiuit quę'nam esset: edidit illa nomen, & famulam se in eius potestate dixit. Tacuit ille tũ, sed manè summo priusquam famuli ad opus surgerent, excitatã iussit hordei quantũ ferre posset capere, & priusquã aliquis eã ibi dormisse uidcat, ad socrũ redire. cauendos eĩ tales rumores, maximè si nõ de nihilo oriantur. Cęterùm in primis rogandus est is, qui tibi propinquior est quàm ego, an te uxore opus habeat. quod si aiat, sequêris eum: sin minus, mea legitima coniũx eris. Hæc uerba ubi renunciauit socrui, bonam spem habuerunt, Boozo res eam-

XIIII

Ruth.1. † Elimelech in libro Ruth appellatur.

Naamis in Iudæam reuertitur.

Ruth.2. Ruthe spicas legẽdi it.

Ruth.3.

Ruth.4.

rum curæ futuras. Circa meridiem uerò reuerſus ille in oppidum, ſenatũ coi re fecit: ac mox Ruthen & cognatum illum acciuit. Qui poſtquam uenit: Abimelechi, inquit Boozus, & filiorum ſortem poſſides. Faſſus eſt alter poſſidere ſe, idq; iure propinquitatis. Tum Boozus: Ergo nõ ex parte tantùm legum meminiſſe oportet, ſed omnia ex præſcripto earum facere. Ecce adeſt mulier, quam (ſi uis poſſeſſionem agrorum retinere) lex te ducere iubet. At ille Boozo & ſortẽ & mulierẽ ceſsit, quandoquidem & ipſe defunctorum eſſet cognatus. Sibi enim iam & uxorem eſſe & liberos. Id Boozus apud ſenatum conteſtatus, iuſsit mulierem accedere illum, & ſecundũ legem calceũ ei detrahere, & in faciẽ eum cędere. Quo facto, Boozus duxit Ruthen, & anno elapſo natus eſt illis infans maſculus. Hunc Naamis nutricans Obedẽ de conſilio mulierũ nominauit, ſibi in ſenectute conſtitutæ inſeruiturũ. Nam ea uox Hebræis inſeruientem ſignificat. ex Obede prognatus eſt Ieſſęus, ex hoc Dauid rex, qui poſteris ſuis regnũ reliquit per uiginti & unã ætates duraturũ. Hęc neceſſe habui de Ruthe narrare, uolens Dei potentiã oſtendere, cui facilè eſt etiam uulgares homines ad ampliſsimã dignitatẽ perducere, ſicut perduxit Dauidẽ ex talibus maioribus oriundũ. Porrò Hebræi per hoc tempus rebus ſuis iam labantibus, bellum denuò Palęſtinis inferunt ob cauſam talẽ: Eli pontifici duo filij fuerunt, Ophnes & Phineeſes. hi cõtra omne ius & fas omnia ſibi licere uolebant: nec contenti honorarijs muneribus, etiam à rapinis non abſtinebant: mulierum inſuper, religionis ergò cõfluentium ad ſacrum locum, pudicitiam uel ui uel donis expugnabant, ita ut nihil à tyrannorum moribus differrent. Hanc inſolentiam iuuenum & pater ipſe magnoperè deteſtabatur, diuinam ultionem nunquã non expectans, & populus iniquiſsimè ferebat. Poſtquam autẽ illorum exitium Deus & patri & Samueli prophetæ etiamnum puero prædixit, tum uerò nõ aliter quàm defunctos filios palàm lugebat. Sed priuſquã de clade in qua ſunt abſumpti dicã, quędam de hoc propheta narrãda ſunt. Helcanes leuita, homo plebeius Ramathã urbẽ in ſorte Ephræmitarũ habitans, duas uxores habebat, Annã & Phenannã: ex quarũ poſteriore liberos ſuſcepit, nihilominus alterã, quãquã ſterilẽ, diligens. is cũ ſacrificatũ ueniſſet in Siluntẽ, ubi tunc Dei tabernaculum fuiſſe diximus, & de epulo partes uxoribus ac liberis diſtribueret, Anna uidẽs alterius liberos circũ matre ſedentes, in lachrymas prorupit, admonita orbitatis & ſolitudinis. cumq; cõſolationem mariti nõ admitteret, abijt in tabernaculum ſupplicatura, uotumq; factura, ablata ſterilitate matrem factam primùm filium ſe conſecraturam, ad miniſteria Dei nõ uulgari more educatũ. In huiuſmodi precibus longas moras protrahentẽ animaduertẽs Elis pontifex, qui ante tabernaculum ſedebat, tanquã parum ſobriã iuſſit abire. Quæ cum reſpondiſſet, aquam ſe potaſſe, ſed mœſtam quòd liberis careat, precibus à Deo ſterilitatis remedium petere, bono animo eam eſſe iuſſit: pollicitus habiturã ex Dei munificentia filium. Tum demũ bona in ſpe ad maritum reuerſa, cibis hilaris uſa eſt. in patriam deinde reuerſa, breui uterũ gerere cœpit. Mox ubi pariendi tẽpus aduenit, enixa filium, Samueli nomen indidit, quaſi dicas exoptatũ à Deo. Cumq; parẽtes gratias acturi Deo pro accepto filio, & ſacrificaturi rediſſent, ſimulq; decimas ex more af-

Boozus Ruthen ducit in matrimoniũ.

Dauidis origo.

XV.

1. Reg. 2.

Filiorũ Elis põtificis nequicia.

De Samuelis natis origine.

ferentes

ferentes,mulier uoti rea puerũ Eli tradidit, Deo conſecratũ, prophetamq; futurum. Itaq; & comã alebat,& aqua tantùm in potu utebatur, degebatq; & educabatur in fano. Helcanæ autẽ alij præterea filij ex Anna nati ſunt, & filiæ tres. Porrò Samuel exacto iam anno ætatis duodecimo prophetam agere cœpit: quadam & nocte dormientem Deus nomine uocauit. Tum ille ratus à pontifice ſe uocari,uenit ad eum. Quo negante à ſe uocatum,Deus idem iterũ ac tertiò fecit. Tum Elis rẽ perſpiciens ait:Ego mi Samuel nunc quoq; ut antè ſilui,ſed Deus te uocat. quapropter præſtò eſſe te reſponde. Itaq; rurſum Deo uocante, rogauit quid iuberet,paratum ſe ad miniſteriũ offerens. Tum Deus:Quando,inquit,præſtò es,diſce imminere Iſraelitis cladem maiorem quàm credibile eſt, & filios Elis ambos unà die perituros, & ſacerdotium meum migraturum in familiam Eleazari. Elis enim pluris fecit ſuos filios quàm meum cultum, id'que ne cum ipſorum quidem commodo. Hoc oraculum cum ab adiurato extorſiſſet pontifex, alioqui ſe non contriſtaturo,certiorem iam expectationem exitij filiorum habuit. Samuelis autem gloria magis ac magis creſcebat, omnes eius prædictiones ueras euentu approbante. Per idem tempus Palæſtini ſuſcepta expeditione contra Iſraelitas,caſtrametati ſunt apud urbem Amphecam: & occurentibus mox Iſraelitis,poſtridie congreſſi prælio,Hebræorum circiter quatuor milia peremerunt, reliquis trepidè in caſtra compulſis. Quamobrem Hebræi periculum extremum metuentes, mittunt ad pontificem atque ſenatum qui poſtulent arcam in aciem proferri, ut eius præſentia freti hoſtem ſuperent,ignari eum qui ſententiam ſemel aduerſum eos tulerat fore ut uincerentur,maiorem eſſe quàm arcam, quæ propter ipſum erat. Venit igitur arca in exercitum, & cum ea pontificis filij, accepto à patre mandato,ſi amiſſa arca uiuere ſuſtineant, ne unquam in conſpectum ſibi ueniant: quorum Phineeſes iam ſacerdotio fungebatur, patre propter ſenium honorem concedente. Vehementer autem Hebræis arca animos addidit,uictoriam ſitã in hac exiſtimãtibus:contrà hoſtes metuebant ne arca Iſraelitis eſſet præſidio. attamen utrorumq; expectationem euentus fefellit. Nam poſt conflictum ſperata Hebræis uictoria, Palæſtinis contigit: & quam cladem hi timuerant,eam Hebræi paſsi,cognouerunt fruſtra ſe in arca fiduciam collocauiſſe. Namq; primo impetu in fugam ſunt uerſi,in qua triginta hominũ milia ſunt amiſſa,inter quos pontificis filij ceciderunt: & arca quoq; in hoſtiũ poteſtatem deuenit.

1.Reg.3. *Samuelẽ Deus primùm alloquitur.*

XVI. 1.Reg.4. *Palæſtini Hebræis cladẽ inferunt.* *Arca in Hebræorũ caſtra portatur.*

Quomodo Elis audita filiorum cæde, & arcæ amiſſione, prouolutus de throno expirauit. Cap. XII.

HANC cladem & arcæ captiuitatem poſtquam in Siluntem Benia mita quidam iuuenis elapſus è prælio renũciauit,tota urbe repleta luctu,Elis pontifex,qui ad alteram portam in ſella ſedebat,audito eiulatu ſuſpicatus noui aliquid mali ſuis accidiſſe,iuuenem accerſit. cum'que audiſſet euentum prælij, tam militum quàm filiorum cladem ſatis æquo animo, ut qui Deo prænunciante iam antè hæc præſciuerat. Solent enim longè grauius afficere quæ præter expectationem accidunt. Vt uerò etiam arcam in hoſtium poteſtatem ueniſſe cognouit, in

Ibid.

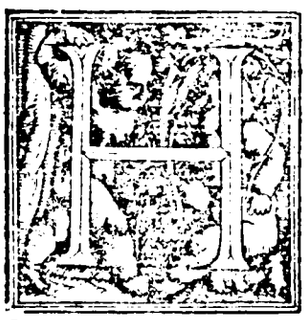
ſperato malo ictus,& doloris impatiens,prolapſus è throno exhalauit animam,uitæ anno nonageſimo octauo, principatus quadrageſimo. Eadem die Phineeſis quoque alterius è filijs uxor obijt,non ualens ſupereſſe mariti infortunio.Prægnanti nunciatus eſt caſus mariti, peperit'que filium ſeptimeſtrem quidem, uitalem tamen,cui ob acceptam ignominiam Ioachabes fuit nomen, quam ea uox apud Hebræos ſignificat ob acceptam tunc ab exercitu infamiam. Primus autem hic Elis ex Ithamari familia, qui fuit alter Aaronis filius,pontificatum obtinuit.nam antè in Eleazari familia fuit hoc ſacerdotium,quod filius à patre per manus accipiebat. Ille enim Phineeſi id tradidit: quod mox filius & ſucceſſor eius Abiezeres filio ſuo Boceiæ reliquit:ab hoc Ozis filius eius accepit:poſt quem Elis ſacerdotio potitus eſt,de quo nũc loquimur:quod manſit eius generi uſq; ad Solomonis regnum, quando ad Eleazari familiam rurſum redijt.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER SEXTVS.

Quomodo Paleſtini peſte & fame coacti arcam Hebræis remiſerunt. Cap. 1.

1.Reg. 5. *Dagon ante arcã procidit.*

EBRAEORVM arca,quemadmodum diximus, capta,Palæſtini Azotum eam ferunt,& in fano Dei ſui Dagonis inter donaria collocant. Sequenti uerò die mane uenientes ut adorarent Deũ ſuum, inuenerunt eum idem arcę facientem. Iacebat enim de baſi delapſus in qua ſteterat:quod ægrè ferentes,in priſtinum locum eum reponunt. Cumq; ſæpius illuc accedentes,ſemper proſtratum & adorabundum reperirent, ſtupor maximus ac perturbatio eos inuaſit.poſtremo grauiſſima peſtis Azotiorum urbem atq; agrum diuinitùs adorta eſt. correpti enim dyſenteria cruciabiliter moriebantur,nonnulli interanea uitiata morboq; corroſa euomebant. Ager uerò totus ſcatebat muribus,qui omnia uaſtantes,nec ſegetibus parcebant,nec ſtirpibus.His calamitatibus Azotij preſſi, nec ualentes amplius tolerare,intellexerunt arcam in cauſa eſſe,& uictoriam cum eiuſmodi ſpolijs luctuoſam ſibi contigiſſe.miſerunt igitur ad Aſcalonitas,poſtulantes ut arcam in ipſorum urbem transferrent:qui non grauatim Azotiorum legationi annuentes,cupidè arcam ad ſe receperunt,moxq; eiſdem quibus illi malis laborauerũt.Cum arca enim ſimul etiam calamitates ſunt translatę: itaq; hinc quoq; ablegata eſt ad alios,ſed ne apud illos quidem permanſura. agitati enim eiſdem peſtibus,ad uicinas urbes eam tranſmittebant. atque in hunc modum quinque Palæſtinorum urbes peruagata eſt arca,ueluti tributum per ſingulas pœnã uiolatæ religionis exigens. Quæ defeſſæ tot malis, & alijs exemplum factæ ne arcam reciperent talia hoſpitij præmia referentẽ,nihil ſupereſſe uidebant, quàm ut bono aliquo modo à ſe eam ablegarẽt:

Paleſtini ab arca infeſtantur.

1.Reg. 6.

& cum

& cum conueniſſent quinq; ciuitatum principes, Gittæ, Accaronis, Aſcalonis, Gazę & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primùm uiſum eſt remittendam eſſe arcam ad ſuos, cuius captiuitatem Deus ulciſceretur, quũ tot mala ſimul cum ea regionem ingreſſa, homines & agros uaſtare non deſinerent. Nec defuerunt qui huic ſententiæ contradicerent, negantes hæc imputanda captiuę iſti arcæ: cuius ſi tãta uis eſſet, aut ſi omnino Deo chara fuiſſet, nunquam illam in diuerſæ religionis hominum manus deuenire permiſiſſet: ſuadentesq; ut hos caſus æquo animo ferrent, & ſic cogitarent, hæc omnia non aliunde quàm à natura prouenire: quæ & corporibus & terris & plantis & cæteris potentiæ ſuæ ſubditis per certas temporum uices huiuſmodi mutationes ingenerare ſoleat. Sed uicit ſententia probatæ prudentiæ hominum, qui tunc aptiora ad propoſitum negocium cenſere uidebantur. His neq; remitti arcam placuit, neq; retineri: ſed pro quinq; ciuitatibus quinq; ſtatuas aureas dedicari Deo in teſtimonium gratitudinis, quòd eius ſauore ſeruati eſſent ex ea peſte quam humanis remedijs euadere fuerit impoſſibile: & totidem mures aureos addi illis ſimiles, qui agris uaſtitatem intuliſſent. His omnibus in loculum iucluſis, & ſuper arcam impoſitis, plauſtrum ei nouum fabricari: uaccas deinde nuper enixas plauſtro ſubiungi, incluſis domi earum uitulis, ne ſequentes ſint impedimento matribus, & ut fœtuum deſiderio magis properent. ipſas uerò deduci in triuium arcam uehentes, atque ibi relinqui, ut quamcumque uelint uiam ineant. Et ſi quidem ad Hebræorum regionem ſe uerterint, ad eam'que perrexerint, credere arcam fuiſſe clamitatum cauſam: ſin aliò deflexerint, retrahendas ex itinere, indubitato argumento nihil in hac ineſſe uirium. hoc cõſilium omnibus calculis eſt approbatum, quod mox opere ſunt executi: & paratis quæ diximus, producto'que in triuium plauſtro, ac ibi relicto, ipſi retrorſum diſceſſerunt.

Palæſtinorum conſilium de remittenda arca.

Victoria Hebræorum ductu Samuelis. Cap. II.

Ibidem. Arca ad Hebræos raportatur.

VACCIS autem rectam uiam ingreſſis, & non aliter quàm ſi deducerentur tendentibus, principes Palæſtinorum ſequebantur, cupientes cognoſcere quò peruenirent, & ubi plauſtrũ ſiſterent. Vicus eſt quidam in tribu Iudæ, nomine Bethſama. huc poſtquam uenerunt uaccæ, tametſi pulchram planiciem ante ſe haberent, ulterius tamẽ non ſunt progreſſæ, ſed ibi plauſtrum ſtatuerũt: ad quod ſpectaculum à uicanis mox cum gratulatione eſt concurſum. Cum enim eſſet æſtas, & fruges ex aruis comportarentur: ut uiderunt arcam, præ gaudio mittentes opus è manibus ad plauſtrum illud properabant. demptam deinde arcam, & uas quod ſtatuas illas ac mures continebat, in petra quadam quæ in campo extabat, depoſuerunt: & accitis uictimis, peracto'que ſacrificio ſplendidè epulati, plauſtrum ſimul ac uaccas holocautoma Deo fecerunt. quo uiſo principes Palæſtinorum retrò ad ſuos ſunt reuerſi. Cæterùm indignatio Dei Bethſamitas inuaſit, ex quibus ſeptuaginta occidit, quòd cum non eſſent ſacerdotes, profanis manibus contrectare arcam fuiſſent auſi. quæ res lætiçiam uicanorum nouo luctu obſcurauit, quòd ſuos diuina ultione extinctos deſiderabant. Quam obrem indignos ſe ducentes qui hoſpitium arcę præberent, mittunt

Bethſamitarũ cladeſ ob contactam arcam.

nuncios ad uniuersos Hebræos, qui certiores faciant de arca à Palæsti-
1.Reg.7. nis reddita. Illi re cognita transferunt eam in Cariathiarim, urbem uicinam Bethsamitis, atq; ibi apud Aminadabum quendam Leuitam, opinione religionis ac iusticiæ celebrem, in ædibus eius collocant, idoneum sacrario locum existimantes, ubi uir iustus haberet domicilium. Cura arcæ commissa est eius filijs, quam per uiginti annos gesserunt. tot enim annos in Bariathia
11. ri mansit, quatuor solis mensibus apud Palæstinos detenta. Cum'que populus toto hoc uicennio uotis & sacrificijs operam daret, magnam'que religionem & cultus diuini curam præ se ferret, propheta Samuel animaduersa eorum promptitudine, putans se nactum occasionem adhortandi ad libertatem, & bona quæ illam sequuntur, orationem & tempori accommo-
Samuelis concio ad populũ de inuadendis Palæstinis. dans & negocio, uerba in hanc fermè sententiam ad eos fecit: Viri, inquit, quandoquidem nec hostis in festus esse desinit, & Deus uestris precibus flexus propitius esse incipit, oportet non uotis tantùm libertatem expetere, sed eò incumbere, ut uel nunc tandem illa potiri contingat. Cauete ergo ne uestrismet moribus hac indigni reddamini, sed pro se quisque colat iusticiã: expulsis'que uitijs ex animo, pũrgatas mentes ad Deum conuertite, & in eius ueneratione constanter perseuerate. hæc enim facientibus bona uenient, noua libertas, & uictoria de hostibus: quæ neq; armis, neque robore corporum, neque copiarum multitudine consequi licet. non enim his rebus Deus præmia proposuit, sed probitati ac iusticiæ: qui uestram expectationem non fallet, mihi credite. Hanc adhortationem alacris populus faustis acclamationibus excepit, promptum se offerens ad omnia quæcunque Deus uelit ac iubeat. Samuel autem edixit ut conuenirent in oppidum Masphatim, quæ uox conspicuum significat. Ibi hausta aqua libauerunt Deo, & indicto unius diei ieiunio publicè supplicatum est. Nec latuit Palæstinos Hebræos circa Masphatim congregari, sed confestim cum magno exercitu affuére, sperantes se illos nec opinos posse opprimere. Quapropter trepidi ad Samuelem concurrunt, cõsilium dubijs rebus petentes, nihil dissimulantes non esse sibi satis uel uirium uel animi ad confligendum cum tam potente hoste, à quo antea uicti dicessissent: & libenter quieturos si liceat, ne ultrò sibi perniciem accersere uideãtur. conuenisse se ad supplicationes & sacrificia, utq; sacramento ad militiam adigerentur: nunc imparatis & inermibus imminere hostem, ut nulla spes salutis superst, nisi Deus à propheta exoratus periclitãtes in tutelã accipiat. Ille iubet eos forti animo esse, neq; eĩ auxiliũ Dei defore. & mactato pro plebe agno lactente, rogat Deũ ut eos protegat, & à ui Palæstiorũ tutos faciat: ne'ue patiatur iterũ cladẽ accipere. Hac uictima egregiè litatũ est, & Deus præsens ac propitius insignẽ uictoriã annuit. Sed priusquã totã flamma absumeret, nõ dũ sacro peracto, hostis in conspectu aciẽ explicat, rem factã se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnã, & tantùm non inermib. ut qui non in hoc in eũ
Palæstini ab Hebræis cæsi, duce Samuele. locũ conuenerant. At longè aliter accepti sunt quàm crederent, etiamsi quis prædixisset: primùm enim terra, iubente Deo, sub pedibus eorũ intremuit, & uacillante uestigio nutabãt, nõnulli etiã in improuisos hiatus prolabebãtur: deinde fulminibus crebris attonti, & ignitis fulgurib. oculos ac manus

semiustulati,

ſemiuſtulati,ut ne arma quidem retinere poſſent, in fuga ſpem totam ponebant.cum ſubitò Samuel in perturbatos irruit, cæſisq; plurimis,reliquos uſque Corræos (id loco nomen eſt) perſequi non deſtitit. & fixo ibi ſuę uictoriæ fugæq; hoſtium termino lapide,qui trophæi uice eſſet, appellauit eum Fortem,in ſignum donatæ à Deo contra hoſtem fortitudinis:qui poſt hanc cladem nunquã bellum inſtaurare eſt auſus, ſed cohibente metu, & accepti incommodi memoria,intra fines ſuos ſe continuerunt:& inuerſis rerum uicibus,eorum ferocia in partes uictoris tranſijt. Nec his contentus Samuel, crebris expeditionibus & multis cædibus eos uaſtauit, donec omnino ſuperbiam gentis perdomaret.agrum etiam quem prælio uictis Iudæis abſtulerant,quàm latè inter Gittam & Accaronẽ patet, armis recepit. Reliqui uerò Chananæi pacem eo tempore cum Iſraelitis habebant.

Quomodo Samuel deficientibus per ætatem uiribus,rerum adminiſtrationem filijs ſuis commiſit. Cap. III.

SAMVEL autem rebus populi cõpoſitis, & iuridicis cõuentibus per certas urbes inſtitutis,ipſe ſingulis annis bis eas obibat,& iura reddebat. multoq; tempore hanc præcipuam curam habuit, ut patrijs legibus reſpub. adminiſtraretur. Deinde ſenio gra- III.
uante,ut cõſuetis munijs ſufficere non poſſet, filijs ſuis principatũ & curam 1.Reg.8.
reip.tradidit:quorũ ſeniori Ioel,iuniori Abia,nomen erat:mandauitq; ut alter in Bethelis, alter in Barſabe ius diceret,partito populo, & ſua cuiq; iudici parte attributa.In his manifeſtum exemplum exhibitum eſt,nõ ſemper patribus ſimiles naſci filios, ſed interdum ex malis bonos, ſicut tunc contrà ex bono mali prognati ſunt. Relictis enim paternis inſtitutis diuerſiſsimam uiam ingreſsi, muneribus corrupti,iuſticiam opprimebant,& in iudicando non ueritatis, ſed lucri reſpectum habebãt,ſolutiq; in luxum ac delicias,tum Dei uoluntatem,tum patris cõtemnebant,cui nihil magis erat cordi,quàm ut in populo iuſticia uigeret quàm maximè.

Quomodo populus offenſus Samuelis filiorum moribus,regem ſibi dari poſtulauit. Cap. IIII.

POPVLVS autem uidens rempublicam cura & diligentia Prophetæ optimè conſtitutam,labefactari per filiorum eius impotẽtiam, offenſus ad patrem concurſum fecit,qui tum habitabat in urbe Ramatha: & commemoratis filiorum eius iniquitatibus, quodq; ipſe iam ſenio debilis, more ſolito præeſſe adminiſtrationi rerum non poſſet, obnixè *Hebræi regem*
precabatur ut regem aliquem declararet, qui toti genti cum imperio præ- *petunt.*
ſit, & à Palæſtinis illatæ toties iniuriæ pœnas debitas exigat Hæc popu- IIII.
li uoluntas uehemẽter Samuelem contriſtauit, qui propter innatam iuſticiam oderat regiam poteſtatem. Valde enim optimatũ gubernatione delectabatur,non aliam ad felicitatem populi cõducibiliorẽ exiſtimans. adeoq; res hæc hominem ſolicitum habuit,ut nec cibum nec ſomnum præ cura caperet,ſed per totam noctem ſe in lecto uerſaret, multa interim animo uoluens.Sic affecto Deus ſe uidendum præbuit,cõſolatus eum ne poſtulata populi ægrè ferat:dicens,nõ tam ad ipſum pertinere hanc cõtumeliã, quàm ad ſe,quẽ nolint ſibi ſolũ eſſe regẽ:idq; moliri cœpiſſe iam inde ex quo primùm ope ſua ex Ægypto ſunt educti. Verùm nõ multo pòſt futurum eſt,inquit,

ut eos consilij huius serò pœniteat, quando nec factum infectum esse poterit, & ipsi suam erga me æquè ac te ingratiudinẽ damnabũt. Nunc iubeo te eis creare regem, quem ego designauero: idq; prius quàm facias, præmonebis quantum malorum sibi ultrò asciscant, protestaberisq; eos ad mutationem status in deterius properare. His auditis Samuel, manè conuocatis Iudæis, declaraturum se illis regem promisit, addens uelle se prius indicare, quæ erunt sub regibus ferẽda, & in quantis incõmoditatib. erit uiuendum.

Samuel populo futuri regis uiolẽtiam enarrat.

Scitote ergo primùm, quòd à uobis abstrahent uestros liberos, & alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites & cursores, & tribunos ac centuriones: et alios item opifices, armorũ suorum ac curruũ aliorumq; instrumẽtorum fabros: præterea uillicos agrorũ suorũ & aratores, & uinearũ fossores: & nihil est quod nõ cogent facere more mancipiorũ quæ pecunia parantur. Filias quoq; uestras facient sibi unguẽtarias, & culinarias, & panificas, et ad alia ministeria compellent, quæ ancillæ necessariò uerberum formidine obeunt. Possessiones etiam uestras uobis ablatas eunuchis suis & satellitib. donabunt, & pecorũ greges suis largient: & ut cõpendio dicam, seruietis unà cum omnibus uestris regi, non secus atque domestici eius famuli. Cumq; hæc omnia patiemini, ueniet uobis in mentem huius meæ prædictionis, & pœnitẽtia tacti, supplices Dei miserationem implorabitis, ut uos à regibus citò liberet. uerùm ille non admittet eas preces, sed repulsos sinet dare pœnas inconsultæ temeritatis. His præmonitionibus multitudo erat surda, nec à proposito dimoueri poterat, contemptis quæ Samuel in rem eorum affere bat, sed urgebat obstinatè ut missa futuri cura regem crearet: quandoquidẽ nisi regis ductu uindicare se de inimicis gentibus non ualerent: nec esse absurdum, si cum finitimi omnes regnentur, & ipsi eandem reipublicę formam accipiant. Samuel uerò uidens se prædictionibus suis parum proficere, sed pertinaciter eos in sententia manere: Nunc, inquit, abite domum quisque suam, & cum tempus erit, accersam uos, quamprimùm cognouero quem uobis regem Deus dare uelit.

Saulus iubente Deo rex declaratur. Cap. V.

1. Reg. 9.

ERAT quidã ex tribu Beniamitide, uir bene natus & laudatis moribus, nomine Cis. huic erat filius, nomine Saulus, egregia tũ statura tum specie, animo etiam præstantiore. Hic Cis cum eximias asinas, quibus præ cæteris iumentis delectabatur, à reliquo grege aberrantes amisisset, filium cum uno famulo ad eas quærendas misit. qui cum perlustrata sua tribu eas non inuenisset, ad alias uenit: & cum nusquam comparerent, decreuit redire, ne patri solicitudinis causa fieret. & dum non longè à Ramatha oppido iter faciunt, famulo admonente habitare ibi prophetam ueridicum, eumq; omnino cõsulendum esse: sic enim scituros quid actum esset de asinis: respondit, nihil se habere quod mercedem diuinationis daret. iam enim uiaticum esse consumptum. & dicente famulo, supereſſe quadrantem sicli, eumq; dari posse (nesciebant enim prophetam mercedes non accipere) itum est ad illum: inuentisq; circa portam uirginibus aquatũ euntibus, interrogabãt, ubi nam sit Prophetæ domicilium. quæ indicatis ædibus, iubent properare prius quàm accumbat ad cœnã. prębere enim eum

Saulus patris asinas quærit.

epulum

epulum,& primum accũbere. Samuel autem hac ipſa de cauſa cõuiuas uoca uerat. Nam pridie cum per totã diẽ precatus eſſet Deum, ut certiorẽ ſe red-deret quẽ creaturus eſſet regẽ,in craſtinum ſe id facturũ pollicitus eſt: circa eandem enim horam miſſurũ ſe Beniamitam quẽdam iuuenẽ. quam ob rem ſe debat in ſolario,expectans præfinitũ tempus:quo peracto,ad cœnã ſe con ferebat. Cumq; Saulum offendiſſet,Deus inſpirauit ei, hunc eſſe futurũ prin cipem. Saulus uerò accedens eum, ſalutatũ prius rogat ubi propheta habi-tet. hoſpitem enim ſe hoc ignorare. Cumq; ille reſpõdiſſet, ſe eum eſſe, & ad cœnã duceret,dicens nõ aſinas tantùm quas quæreret ſaluas,ſed omniũ om nia bona in poteſtatẽ eius fore. Supra ſpem,inquit, meam ſunt iſta domine. Necq; enim ea eſt mea tribus quæ reges proferat,& familia mea humilior eſt alijs familijs. tu uerò ludis me, et maiora quàm pro mea cõditione loqueris. Propheta autem deductũ eum ad conuiuiũ accumbere fecit,et famulũ ſupra alios uocatos. erant hi ſeptuaginta numero. iuſitq; miniſtris ut Saulo por-tionẽ regiã apponerẽt. Cumq; iam hora dormiẽdi adeſſet,alij quidem ſurgẽ tes domũ quiſq; ſuam reuertebant. Saulus uerò apud Prophetã cum famu-lo pernoctauit. et cum primùm dies illuxit,Samuel excitatũ eum in uiam de duxit. Poſtquã autem egreſsi ſunt urbẽ,monuit ut famulo præcedere iuſſo, ipſe paulíſper ſubſiſteret: eſſe enim quòd ſine arbitris illi uellet dicere. Tum Saulus famulũ ablegat, & Propheta deprompta lecytho caput iuuenis oleo perfundit, ſimulq; regẽ ſalutat, Deum ei honorẽ hunc ratũ facere dicẽs pro tutela Hebræorũ,quorũ iniurias bello Palæſtinis illato ulciſci debeat. Hæc ita fore hoc argumẽto cognoſcere poteris. In hoc itinere offendes tres homi nes religionis ergò tendentes ad Bethela:quorũ primũ uidebis ferre tres pa nes, ſecundũ hœdũ:hos tertius ſequet utrem uini baiulãs. Hi tibi comiter ſa lutato,dabũt panes duos,& accipies. inde uenies ad Rachelis monumentũ, ubi occurret tibi qui nunciet inuẽtas eſſe tuas aſinas. Inde progreſſus ad op-pidũ Gabatha, in cœtũ prophetarũ incides: & correptus diuino ſpiritu, u-nà cum illis prophetabis,ut quotquot hęc uiderint,attoniti miraculo,dicãt: Vnde hæc felicitas Ciſi filio? His ſignis uiſis,certò ſcito Deum eſſe tecũ:et ſa luta patrẽ tuum & cognatos. Venies autem Galgala, me accerſente, ut pro his Deo pacificas hoſtias immolemus. His prędictis,dimiſit iuuenẽ, & quic quid prædictum eſt occurrit ei in hoc itinere. Poſtquã autem domũ redijt, percõtante cognato ſuo Abnaro,quẽ præ cæteris diligebat, quomodo ſuc-ceſsiſſet peregrinatio,nihil illum cælauit,ne hoc quidẽ quòd apud Prophe-tam fuiſſet,& ex eo cognouiſſet inuentas eſſe aſinas. de regno tantum tacuit, ne ea res uel credita inuidiã,uel non credita uanitatis opinionem ei cõtrahe-ret. Quamuis enim & amicus eſſet & cognatus,tutius tamen ac conſultius ar bitratus eſt ſilentium, reputans credo humanæ naturæ infirmitatem, quòd nemo conſtãs in amore,ſed etiamſi manifeſto diuino ſuffragio felicitas con-tingat, tamen alios ſibi præferri iniquè & inuidè ferunt. Porrò Samuel po-pulum in oppidum Maſphatim conuocat, & in hanc ſententiam alloqui-tur: Hæc iuſsit me Deus ſuo nomine ad uos perferre. Ego uos in libertatẽ uendicaui, pro quibus beneficijs hanc mihi gratiam reponitis, quod ab-rogato mihi imperio, quaſi neſciatis utiliſsimum eſſe homini à Deo re-

1.Reg.10. *Samuel Saulũ ungit regem.*

Saulus in re-gnum inaugu-ratur.

gi,

gi,unum è uestro numero digniorem existimatis, qui uobis præsit:qui subditis tanquã pecudibus pro sua libidine utens, quidlibet in quẽuis licere sibi uolet. Non enim fieri potest,ut homo erga hominẽ sic affectus sit, quemadmodum ego erga à me ipso conditum. Eia quando plus apud uos potest temerarius animi impetus,quàm uel religio, uel beneficiorum memoria,digeratur multitudo per tribus et familias,& fiat sortitio. Quo facto Beniamiticæ tribus sors exijt. dein familiarum nominibus in urnam coniectis,matri familię sors obuenit:postremò cum uiritim sortitio fieret, Saulo Cisi filio regnum sortito obtigit. Iuuenis uerò qui hoc præsciebat, abdiderat se,uideri uolens inuitus ad regnum accedere. Tanta fuit præditus modestia simul & temperãtia,ut cũ plerique uel modica felicitate potiti, uix sui præ lætitia sint cõpotes,& omnibus se ob oculos ingerãt: hic tot populorũ rex declaratus ac dominus,nõ modò non ostentaret se,uerùm etiam è subditorum conspectu subduceret,ut non absq; negocio posset inueniri. tumq; nusquam comparante Saulo omnes essent soliciti,hæsitãtes quid nam fieri oporteat, Propheta precibus Deum appellat,ut latebras indicet, & iuuenem exhibere dignetur. quòd ubi impetratũ est,mittit qui eum adducãt:& postquam uenit, in medio populi iuuenẽ statuit uniuersi cõspicuum, ut qui supra omnes excelleret,& ipse statura maiestatẽ regiam prę se ferret. Tum Propheta:Hunc uobis Deus dat regem. Contemplamini quantum omnibus præminet, & quàm sit hoc honore dignus. Cumq; populus fausta acclamatione regem salutasset,Propheta conscriptis in libro omnibus quæ illis sub regia dominatione erant euẽtura,recitauit ea populo,rege præsente,& librũ in tabernaculum Dei reposuit,ut esset apud posteros prędictionis suæ monumentũ. His ita perfectis,dimissoq; populo,ipse reuersus est Ramatha in patriã. Saulum uerò in natale oppidũ Gabatha redeuntẽ multi boni uiri comitabant,ut nouo regi debitũ officium præstantes. Sed plures mali & factũ hoc eorũ uitio uertebant,& ipsi contẽpto rege nullis uel muneribus,uel obsequijs gratiã eius demereri conabant. V. Mense aũt post acceptũ regnũ elapso, exortũ contra Naasen Ammanitarũ regem bellũ apud omnes authoritatẽ illi parauit. Hic em̃ Iudæis ultra Iordanẽ habitantib. infestus,cum magno & forti exercitu regionẽ ingressus,urbes eorũ subiugare cœpit,nec cõtentus libertatẽ in præsens abstulisse, ut omnẽ rebellãdi materiã in futurũ adimeret, tam ultrò deditis,q; ui subactis dextrũ oculũ eruebat: ut quoniã scutũ sinistro prospectum negat,omnino inutiles bello fierẽt. Hoc modo tractatis trans amnẽ incolentib. in Galadenã exercitũ duxit:& castrametatus ad primariã regionis urbem,cui nomẽ est Iabes,oratores eò misit, qui cõditiones offerrẽt, ut aut deditione facta dextris oculis orbent̃ ut alij:aut internecionẽ hominũ & oppidorũ excidiũ expectẽt. eligerent ipsi utrũ mallent, paruã corporis particulam decidere,an in omniũ facultatũ simul & uitæ discrimẽ uenire. Territi Galadeni,nec hostile responsum dare ausi sunt,nec pacatum:sed inducias septem dierũ petierũt,ut missis ad cõsanguineos nũcijs,postularẽt auxiliũ, & si impetratum fuerit,bellum gerant:sin minus,promittebant se deditionẽ facturos quacunque conditione hosti liberet. Naases autem qui Galadenos contemnebat, non grauatim inducias dedit, permissis undecunque sup-

1.Reg.11. *Naases Transiordanensibus bellum infert.*

petias

petias implorare, qui eueſtigiò per omnes Iſraelitarum urbes nuncios dimiſerunt, ſignificantes ſe minis Naaſis in extremam deſperationem adductos: ſed quocunque illi uenirent, tantumdem metus quantum mœroris afferebant, ut nemo ſe mouere auderet. Cæterùm cum ad regiam quoque uenirent, & ibi etiam populus ſicut in alijs oppidis afficeretur, nil aliud quàm mœrens, Saulus rure domum reuertens, & animaduerſa mœſtitia populi, ſcitatus ſatin ſaluæ res eſſent, & quæ noua cauſa triſtitiæ: ex nunciis omnia cognouit. mox percitus diuino afflatu, ire eos iubet, & Iabeſenis referre, ſe tertia die uenturum auxilio, & ante ſolem exortum hoſtes profligaturum, ut uictores iam, metuq; liberatos ſol exoriens inſpiciat. Atq; his mandatis, aliquot ex eis retinuit, quibus itineris ducibus uti decreuerat.

Sauli expeditio & victoria contra Ammanitas. Cap. VI.

VOLENS autem pœnæ formidine populum ad Ammaniticum bellum excitare, quo celerius conueniret, boum ſuorum neruos ſuccidit, idem paſſuros minatus qui poſtridie cum armis ad Iordanem nõ afforent, ſecuturi quocunq; ipſe ac Propheta ducerẽt. Eo metu factum eſt, ut cum omnes ad præfinitum tempus præſtò eſſent, recenſitis apud Balam oppidum copijs, inuenirentur ſeptingenta milia confluxiſſe, abſque tribu Iudæ: quæ ſola armauit LXX milia. Tranſgreſſus dein Iordanem, & decem ſchœnorum ſpacium nocte emenſus, ante ſolis ortum quò deſtinarat peruenit: & diuiſo trifariam exercitu, undiquaq; hoſtem nihil tale expectantem aggreditur: & pugnando ingenti ſtrage edita, inter cæteros multos Ammanitas Naaſen regem occidit. Hæc uictoria Sauli nomẽ apud omnes Hebræos inclytũ reddidit, fama longè lateq; fortitudinem uiri celebrante. Si qui enim erant qui prius eum contemnerẽt, tunc mutata in diuerſum opinione, nullo non honore dignum prædicabant. Nam non contentus Iabeſenos ſeruaſſe, in Ammanitarum regionem irruptione facta totam uaſtauit, & ditato ex præda exercitu, glorioſe domum reuerſus eſt. Populus uerò nimio gaudio geſtiens, placebat ſibi quòd talem regem creaſſet, & illis qui inutilẽ fore dixerant inſultabat, rogitans ubi nunc eſſent iſti contemptores, & ad ſupplicium eos depoſcens. & alia multa iactabat, ut ſolet multitudo, quoties in aliqua felicitate conſtitutà contra autorum eius aduerſarios iritatur. Saulus interea ſtudium quidem ac beneuolentiã eorum collaudabat, ſed iureiurãdo affirmauit non paſſurũ ut quiſquã è conſanguinea multitudine tam feſto die rapiat ad ſupplicium. Periniquum enim eſſe, uictoriã à Deo datã ciuili ſanguine polluere: ſed magis decere ut poſitis odijs diem epulis ac hilaritate tranſigãt. Poſt hęc Samuele monẽte opus eſſe alteris comitijs, per quæ Saulo rata fiat regni poſſeſsio, cõuentus omniũ fit apud oppidum Galgala. ibi rurſum inſpectãte tota multitudine Propheta unxit Saulũ ſacro oleo, atq; iterũ regẽ cõſalutari fecit. Ita factũ eſt, ut mutato Hebræorũ reip. ſtatu, regia dominatio introduceret. Sub Moyſe eñ & diſcipulo eius Ieſu, q tũ exercitui cũ imperio prefuit, optimates rẽ adminiſtrabãt. poſt cuius mortẽ 18 annis populus ſine ſummo magiſtratu uixit: deinde rurſum ad priſtinã regiminis formã redierũt, q belli gerẽdi ſciẽtia & fortitudine præcelleret, ſupremũ iudicẽ cõſtituẽdo. quã ob rem totũ hoc tẽpus, quo talis ſtatus

1. Reg. 11.

Saulus Ammanitas uincit.

Saulus aduerſarios ulciſci recuſat.

Saulus iterum rex ungitur.

durauit,

durauit,appellauerunt Iudicum.Samuel autem propheta priuſquam comitia diſſoluerentur,ſic eſt allocutus populũ:Adiuro uos per maximũ Deum, qui uobis optimos illos fratres Moyſem & Aaronẽ miſit, & patres ueſtros ex Ægypto & Ægyptiaca ſeruitute eduxit:ut abſque pudore ac metu omni ue affectu alio, liberè dicatis, nunquid contra ius & æquum fecerim, uel lucri cupiditate,uel in alterius cuiuſquam gratiam.Coarguite me,ſi cuius uitulum aut ouem,aut aliud quid tale accepi:cum tamen huiuſmodi munuſcula quæ in quotidianum uictum cedunt, ab ultrò dantibus ſumere, uitio uerti non ſoleat:aut ſi cuius iumento ad meas neceſsitates uſus ſum.in his & ſimilibus ſi quem offendi,nunc rege præſente dicite. Acclamatum eſt, nihil tale eum feciſſe,ſed ſanctè & iuſtè principatum geſsiſſe. Tum ille:Poſtquam nullæ ſunt ueſtræ de me querelæ, ego habeo de uobis quod conquerar, ſi uera loqui licet:quæ tamen iniuria magis ad Deum attinet, quem certè hoc facto
1.Reg.7. ualde offendiſtis,quòd alium regem popoſciſtis. Oportebat enim uos meminiſſe,quòd auus ueſter Iacobus, L X X ſolis hominibus ueſtri generis comitatus,fame coactus in Ægyptum deuenit. Cumq́; ibi in multa milia propagata eſſet eius progenies, eaq́; graui & contumelioſa ſeruitute ab Ægyptijs premeretur,inuocantibus ueſtris patribus, abſq́; ullo rege Deus tantam multitudinẽ eripuit,miſsis in hoc Moyſe & Aarone fratribus, qui uos in hanc terram induxerunt,quam nunc poſsidetis.& tamen poſt talia beneficia prodidiſtis ueram pietatem ac religionem. Nihilominus ſubiugatos ab hoſtibus liberauit,dum eius ope uiciſtis primùm Aſſyriorum potẽtiam, deinde Ammanitarum ac Moabitarum,& poſtremò Palæſtinos.atq́; hæc cõfeciſtis non regum auſpicijs,ſed ductu laphthæ & Gedeonis. Quę igitur dementia uos impulit,ut detrectãtes imperiũ Dei,ſub rege eſſe malletis? Geſſi tamen uobis morem, eo declarato quem ipſe elegit. Vt autem manifeſtè ſciatis Deum uobis iratum, nec ei placere in regnũ uerſam ueſtram rempublicam,dabo euidens ſignum diuinitùs. Qualem enim nunquam quiſquam æſtatis medio uidit in hac regione tempeſtatem, talem nunc impetrabo à Deo,quæ uerbis meis fidem aſtruat. Vix ea fatus erat, cum tanta uis tonitruum ac fulgurum & grandinis ingruit,ut attoniti extremaq́; timentes fate rentur ſe peccaſſe,& per inſcitiam in hunc errorẽ prolapſos, rogarentq́; prophetam ut paterno affectu eos cõplexus, in gratiam Dei placati reponeret, & quemadmodum aliorum antea,huius quoq́; peccati ueniam impetraret. Pollicitus eſt ille rogaturum ſe pro eis Deum, & exoraturum, ſimulq́; conſilium dedit, ut probi ac iuſti eſſe perpetuò ſtuderẽt, nec unquam obliuiſcerentur, in quantas clades & calamitates ob neglectum uirtutis incidiſſent. meminiſſent præterea prodigiorum Dei legumque per Moyſem latarum, ſi charam haberent uel ſuam ipſorum uel regis incolumitatẽ. quòd ſi hæc negligerent,prædixit grauem ultionẽ tam ipſis quàm regi diuinitùs non defore. atq́; ita uaticinatus, & denuò confirmato in regno Saulo,conuentum miſſum fecit.

Paleſtini

REX autem delectu habito, conſcriptiſq; tribus milibus, duo mi- VI.
lia ſibi uoluit eſſe ſatellitiũ, cum quibus ad habitandũ Bethela ſe 1.Reg.13.
cõtulit: reliquos Ionathæ filij ſatellites eſſe iuſsit, quẽ miſit in Gabam. Ille uerò expugnauit caſtrum quoddã Palæſtinorũ non longè à Geballis diſtans. Qui enim Gabam tenebãt, perdomitis Iudæis arma ademerant, & occupatis opportunis locis, præſidijs ea cõmuniuerant, & omni prorſus ferri uſu eis interdixerãt. Quam ob rem ſi quando agricolis opus eſſet aliquo ferramẽto, puta uomere aut ligone, aut alio ad colendũ agrum neceſſario, à Palæſtinis inſtrumentũ erat petendũ. Vt uerò audiuerũt expugnatum caſtrũ, indignati & nõ ferendam contumeliã dictitantes, armãt contra Iudæos trecenta milia peditum, curruũ triginta milia, equitũ ſex milia: et caſtra metati ſunt ad oppidum Machmam. His cognitis, rex Saulus profectus eſt Galgala: & dimiſsis præconibus per totam ditionẽ, edicit ut qui ſaluam uult libertatẽ populi, contra Palæſtinos arma capiat, deſpicãs eorum potentiã, & negans tales eſſe ut timeri debeãt. Sed ubi certò compertum eſt maximum eſſe hoſtium numerum, metus Sauli ſubditos occupat: & pars in ſpeluncas ac loca ſubterranea ſe abdunt, plures uerò ultra Iordanẽ fugiunt, quæ regio à Gadis et Rubeli tribubus tenebatur. Saulus autem accerſit Prophetam, ut de communi conſilio res geratur. Ille iubet eum eodem loco manentem comparare uictimas: ſe enim poſt ſeptem dies uenturũ, ut immolatis ſeptimo die uictimis, cum hoſte prælio decernat. At ille expectauit quidem quantum Propheta iuſſerat, ſed nõ per omnia fuit obediẽs. Cum enim cunctari Prophetam cerneret, et ſe paulatim à militib. deſeri, uictimas ad altare obtulit. Cumq; nunciatum eſſet Samuelem aduentare, honoris cauſa obuiam ei prodijt. Ille malè factum dixit, quòd neglectis ſuis mandatis, ſe abſente preces & ſacrificia, quæ Dei uolũtate facienda erant pro populo, temerè occupaſſet. Saulo uerò excuſante, expectaſſe ſe ad ſtatutũ dierũ numerum: ſed cum milites audito hoſtẽ relicta Machma petere Galgala, metu ſe deſererẽt, neceſsitate cogente properaſſe ad ſacrificiũ: Conſultius, inquit Samuel, feciſſes, ſi mihi paruiſſes, & præ nimia feſtinatione Deum, cuius ego mentis interpres ſum, nõ contẽpſiſſes. Nam per obedientiã & tibi diuturnitatẽ regni, & poſteris ſucceſsionẽ parare poteras. Ita Samuel offenſus regis facto, domũ eſt reuerſus. Saulus autem cum ſexcẽtis tantùm militib. & Ionatha filio uenit in urbem Gabaonẽ. horum maior pars non erat armis inſtructa, quòd ea regio nec ferrũ haberet, nec armorũ fabros: quod cura Palæſtinorũ cautũ fuiſſe paulo antè diximus. Hi diuiſo trifariã exercitu, per totidẽ uias regionem Hebræorũ ingreſsi omnia populabant, ſpectante Saulo rege cum filio, nec ualẽte prohibere hoſtẽ, propter ſuorũ paucitatẽ. Occupauerant enim collem quendã excelſum cum pontifice Achia, qui fuit unus ex Elis põtificis poſteris, & uidentes ſuorũ res impunè agi & ferri, grauiter angebantur quòd in ſe nihil eſſet præſidij. Filius uerò Sauli cũ armigero ſuo cõſpi- 1.Reg.14.
rat, ut clàm ingreſsi caſtra hoſtium tumultũ aliquem & trepidationẽ in eis excitarent: & famulo omnem operam in quemuis euentum pollicẽte, etiam ſi mori oporteat, ſoli à colle deſcendentes uerſus hoſtium caſtra iter faciunt.

Ea ſita erant in loco prærupto, qui tribus cacuminibus in longum excurren
tibus, rupe circũquaq; cingente munitus erat contra inſultus hoſtiũ. Qua-
propter negligẽtius cuſtodiebant, quia propter naturã loci nõ ſolùm aſcen-
dere, ſed ne accedere quidem tutum uidebat. Ergo poſtquam eò acceſſerũt,
Ionathas animabat armigerum ad hoſtem aggrediendũ: Si nos, inquit, uide-
rint, iuſſerintq; aſcendere, omen uictoriæ accipiendũ eſt: quòd ſi tacuerint,
neq; nos uocauerint, reuertamur. Cumq; propius ad hoſtilia caſtra accede-
rent appetente iam die, Palæſtini ubi hoc uiderũt, inter ſe dicebãt: Ex antris
& cuniculis prorepunt Hebræi. deinde Ionathæ cum armigero inclamabãt:
Venite huc daturi pœnas audaciæ. Quam uocẽ Sauli filius cupidè arripiẽs,
ut omen uictoriæ, tunc quidem receſsit è loco in quo conſpecti fuerant. ſed
ex alia parte ad rupem accedentes propter ſitum incuſtoditam, magno labo
re difficultate loci ſuperata erepſerunt ad hoſtem: aggreſsiq; ſopitos uiginti
ex his interfecerunt, & eos ſtupore ac conſternatione repleuerũt, ut abiectis
armis in fugam ſe darent. plerique uerò non noſcitãtes inter ſe, quòd ex mul
tis gentibus conflati eſſent, pro hoſtibus ſe inuicem inuadebant: & cum non
putarent duos tantum Hebræos in caſtra penetraſſe, mutuo marte cadebãt.
quidã in præcipitia aut ipſi ruebant, aut alij ab alijs protrudebant. Cumq;
VII. renunciatum eſſet regi per ſpeculatores tumultum eſſe in caſtris Palæſtino-
rum, interrogauit Saulus, num aliquis è ſuis abeſſet: & audito filium cum
armigero abeſſe, iubet pontificem ſumpto ſacerdotali habitu de futuris uati
cinari. Quo reſpondente uictoriam Deum & hoſtium cladem promittere,
ducit militem in Palæſtinos, & perturbatos adoritur, iam ante ipſos inter ſe
depugnãtes. quo audito, qui antè in ſpeluncas & ſubterranea ſe abdiderãt,
& ipſi prorumpẽtes militibus Sauli ſe agglomerant. iamq; ad decem milia
creuerant, hoſtemq; tota ea regione palantem inſectabantur. Ibi rex ſiue ni-
mio gaudio parum ſui compos, quòd difficile ſit, eximiam felicitatem mode
rato animo ferre, ſiue per inſcitiam, dignum quiddam reprehenſione admi-
ſit. Volens enim meritas pœnas à Palæſtinis ad ſatietatem repetere, diris de-
uouit eum, quicunq; intermiſſa cæde ante noctem cibum caperet, nolẽs an-
te tenebras inſequẽdi & cædendi finem facere. Paulo pòſt cum delati eſſent
ad quandam ſyluam Ephræmiticæ tribus refertam apibus, filius Sauli qui
non exaudiuerat patris imprecationes, easq; conſenſu populi ratas habitas,
fauum fortè nactus expreſsit, & inde mel edebat: et monitus quòd pater ad-
ditis execrationibus interdixiſſet ne quiſquam cibum ante ſolis occaſum ſu-
meret, edere quidem deſtitit: negauit tamen rectè id à patre factum. maiore
enim ui & alacritate hoſtem perſecuturos fuiſſe, ſi corpora cibo recreauiſ-
ſent, & longè plures aſſecuturos fuiſſe ac trucidaturos. Igitur cæſis Palæſti-
norum multis milibus, ſub ueſperam demum eorum caſtra diripiunt, & in-
ter cæterã prædam magna pecudum copia reperta mactãt, carnibusq; non-
dum à cruore purgatis ueſcuntur: quòd regi à ſcribis renunciatum eſt, uul-
gus militum in Deum peccare, et carnes etiam tum cruentas coquere ac ede-
re. Tum Saulus iubet ſaxũ grande in mediũ prouolui: edicitq; ut ſuper illud
pecudes iugulent, neue carnes cum ſanguine comedãt: quia factũ hoc Deo
diſpliceat. Cui edicto cum omnes paruiſſent, ſtatuit ibi altare, et impoſitis ui
ctimis

ctimis holocautomata Deo incendit: idq; altare omniū primum à Saulo extructum eſt. Cumq; eadem nocte priuſquam uires & animos reſumerēt, hoſtium reliquias uellet cōficere, & miles haud grauatim imperata faceret, magnam præ ſe ferens alacritatē, accito pontifice iubet eum diuinam ſuper hoc uoluntatē quærere, an ſibi reliquum hoſtilem exercitum delere permittat. Pontifice uerò negante Deum reſponſum uelle reddere: Non temerè eſt, inquit rex, hoc Dei ſilentium, qui antehac ultrò ſolebat quid facto eſſet opus conſulere: ſed oportet aliquod latens in nobis peccatū eſſe, quo offenſus tacet. Sed iuro per eum ipſum, quòd etiam ſi filius meus Ionathas peccatū id cōmiſiſſet, ut Deum placem, capitis pœnam ab eo exigam, nō ſecus quàm ſi de quouis nihil ad cognationē meam pertinente ſupplicīū ſumendū ſit: tum acclamāte multitudine ut hoc faciat, uniuerſos cōfeſtim in unum locum ſtatuit: & ipſe cū filio ſeorſum ſtat ſorte deprehēſurus quis in culpa ſit. Cumq; ſors Ionatham indicaret, interrogat quid feciſſet, & cuius peccati ſibi eſſet conſcius. Tum ille: Equidem pater, nihil aliud ſcio, niſi quòd heri dum hoſtem perſequor, edicti tui neſcius de fauo guſtaui. Saulus uerò iurat ſe eum occiſurum, pluris quàm genus aut naturā aut affectus, iuſiurandū faciens. Ille mortis minis nō territus, magno ac generoſo animo ſe præbuit. Nihil, inquit, deprecor pater. Libenter enim hanc mortem fero, quæ te religione ſoluat, dum prius tam magnificam uictoriam uidere cōtigit. Maximum enim mihi fuerit ſolatium, Palæſtinorum inſolentiam ab Hebræis eſſe perdomitam. His omnis multitudo ad dolorem & miſerationem flexa eſt, iurantq; non laturos ſe ut occidatur Ionathas autor uictoriæ. atque ita eum diris patris eripiunt, & uota Deo pro iuuene faciunt, ut ipſum immunem à peccato faciat. Saulus domum reuertitur, cæſis circiter ſexaginta milibus hoſtiū. Feliciter deinde regnauit, & cōtra finitimos Ammanitas & Moabitas, Palæſtinosq; & Idumæos ac Amalecitas, & regem Obæ multas res geſsit proſperè. Habuit autem liberos mares tres, Ionatham, Ieſum, Melchiſum. Filiæ fuerunt ei Merob & Michaal. Copiarum imperium dedit patrueli Abenaro. Is Neri fuit filius. Nerus uerò & Cis Sauli pater germani fuêre, Abelię filij. Abundabat autem & equitatu & curribus: & cum quocunq; hoſte cōgreſſus, ſemper uictor reuertebatur, ita ut Hebræorum res ad felicem ſtatum perduxerit, & potentiam eorum in tantum auxerit, ut omnibus finitimis eſſent formidabiles: ex iuuentutis uerò numero, robore ac ſpecie præſtantiſsimum quenq; in ſuum deligebat ſatellitium.

Victoria Sauli contra Amalecitas. Cap. VII.

SAMVEL autem ad Saulū ueniens, ait ſe ad illum miſſum à Deo, ut eum cōmonefaceret, electione Dei cæteris eum in regno præ- VIII. 1. Reg. 15.
latum, atque ideo par eſſe ut ei morem gerat in omnibus: quandoquidem ipſe præſit populis, Deus autem & ipſi & cæteris rebus omnibus. Hæc igitur, inquit, ſunt mandata Dei. Quoniam Amalecitæ Hebræos in deſerto multis affecerunt iniurijs, dū egreſsi ex Ægypto in eam quam nunc tenent regionem proficiſcuntur, oportet iuſto bello in eos uindicare, & deuictos internecione delere: ſæuireq; in omnem ſexum ac ætatē, & has illis pro iniurijs patribus olim illatis pœnas rependere. ac ne iumētis

quidem alijsq; pecudibus parcere, aut inde quicquam prædæ nomine uſurpare, ſed omnia Deo ſacra eſſe, ut ſecundum Moyſis præceptū Amalecitarū nomē è rerū natura delcaī. Pollicitus eſt Saulus facturū ſe imperata: & ratus obedientiā in hoc cōſiſtere, ſi nō parēret tantùm, ſed etiam q̄ celerrimè mandata exequeretur, confeſtim omnes undiq; copias contrahit, & recenſito apud Galgala milite, abſque tribu Iuda circiter quadringenta milia comperit: quæ tribus ex ſuo tantùm delectu præbuit triginta milia. Saulus autem Amalecitarum terram cum exercitu irrumpens, pluribus locis inſidias circa torrentem diſpoſuit, ut non ſolùm marte aperto eos infeſtaret, ſed ex improuiſo etiam per uias circumuentos opprimeret. Poſtremo prælio in fugam uerſos non prius perſequi deſtitit, quàm ad unū omnes ferro tolleret. Quod opus poſteaquam, ita ut diuinitùs prædictū fuerat, ſucceſsit, oppidatim bellum circumferre cœpit: quorū aliquot machinis, alia cuniculis & operibus, nōnulla fame, ſiti, alijsq; modis cum expugnaſſet, uſq; ad mulieres & pueros cædibus graſſatus eſt, nec crudele nec inhumanū hoc ratus: primùm quòd in hoſtem ſæuiret, deinde quòd iuſſu Dei, cui nō parēre periculoſum erat. Cepit etiam regem hoſtiū Agagum, cuius magnitudinē ac pulchritudinem corporis miratus, ſeruare eum decreuit, idq; non ex Dei ſentētia, ſed uictus affectu proprio, inconceſſam miſerendi licentiā ſuo periculo ſibi uſurpans. Deus enim ita Amalecitas oderat, ut ne infantibus quidem parci iuſſerit, quos natura ipſa miſeratione cæteris digniores eſſe uoluit. Saulus autē regem ipſum hoſtiū, & malorū omniū Hebræis autorē ſeruauit, pluris eius formā quàm Dei mandata faciēs. Hoc eius peccatū imitatus eſt & populus. & ipſi enim iumētis ac pecoribus pepercerūt, in prædam contra Dei mandatum abactis, pecunias etiam cæteras q̄ opes diripuerūt, nihil perdētes niſi cōtemptibile. Igitur deuictis omnibus à Peluſio, quæ urbs eſt in Ægypti finibus, uſq; ad rubrum mare, totam eam regionē Saulus uaſtauit, ſola † Sicimitarum gente intacta, qui in Madianę terræ meditullio habitant. Hos ante belli principiū admonuerat per nūcios ut ſecederēt, neue res ſuas cū Amalecitarū rebus miſcerēt, ne ex eo bello & ad ipſos cladis aliquid peruenireret. Studere enim ſe eorum incolumitati, propter cognationē, quæ illis cum Raguele Myſis ſocero intercedebat. Atque ita Saulus perinde ac ſi nihil eſſet prætermiſſum ex iſs quæ Propheta ex Dei uoluntate de bello gerendo mandauerat, ſed omnia fuiſſent ad unguem obſeruata, lætus uictoria domū reuertitur. Deus autē offenſus eſt quòd regi erat parcitū, & quòd populus pecudes in prædam uerterat, cum ipſe neutrū permiſiſſet, iniquū exiſtimās cuius ope uictoria cōtigiſſet, eius mandata cōtemni, etiam ſi is mortalis aliquis rex fuiſſet. Admonens igitur ea de re Prophetā, ait ſe pœnitere Saulum elegiſſe, qui non curet iuſſa ſua exequi, ſed malit quicquid ipſi uiſum fuerit facere. His auditis Samuel uehementer cōturbatus, per totam noctem fuſis precibus Deum Saulo conciliare conabatur. At ille quantumlibet à Propheta rogatus ueniam regi non annuit, quòd non placeret, peccata donari in gratiam deprecatoris: quæ non aliunde magis naſcantur, quàm ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis gloriam aucupantur, imprudentes maiorem delinquēdi anſam offerunt. Poſtquam igitur Deus preces

Saulus capto Agago parcit.

† Hi Cenæi uocantur, 1. Reg. 15.

Samuel Deum pro Saulo fruſtra orat.

prophetæ non admiſit,& ſatis apparuit flecti eum non poſſe, prima luce Samuel ad Saulum Galgala proficiſcitur. hunc quamprimùm rex uidit, accurrens ſalutauit,dicens ſe gratias agere Deo pro uictoria:omniaq; ex uoluntate eius eſſe peracta. Tum Samuel: Quî fit igitur quòd uoces iumentorũ & pecudũ in caſtris audio? Reſpondit rex,populũ hæc ad ſacrificia reſeruaſſe, ſed gentem Amalecitarũ internecione ſecundũ mandatũ deletam, nemine ſuperſtite. Solum ſe captiuum adducere eorum regem, de quo ex prophetę conſilio ſe decreturũ. Ad hæc propheta reſpondit: Non ſacrificijs delectari Deum,ſed uiris bonis ac iuſtis.hos autem eſſe qui uolũtati & mandatis eius obſequunt,nihilq; à ſe rectè fieri putant,niſi quod ſecundum eius præcepta fiat. Contemptũ enim eius cõſiſtere non in non ſacrificãdo, ſed in non obediendo:& qui non obediũt, unicumq; hoc & uerum ſacrificiũ non offerũt, ab his Deum nec multas ſaginatas uictimas, nec donaria ex auro argẽto ue fabricata uel poſtulare uel admittere: ſed auerſari hæc, ut maliciæ magis q; pietatis argumenta. Contrà qui id ſolùm meminerũt quod ab ipſo iuſſum eſt,& mori mallẽt quàm inde diſcedere,his delectari,ac ne uictimas quidem ab his requirere. quòd ſi etiam ſacrificare aliquid libuerit, pauperẽ honorẽ gratius ab his accipere,quàm à quocunq; alio uel ditiſsimo. Tu igit̃, inquit, ſcito te in iram Dei incurriſſe: contẽpſiſti enim & neglexiſti mandata eius. Nam quibus oculis putas eum inſpecturũ ſacrificium ex rebus perditioni deſtinatis,niſi fortè idem eſſe putas, perire, & immolari Deo. Quapropter expecta amiſsionem regni & huius poteſtatis, qua elatus autorem eius neglexiſti. Saulus autem faſſus eſt ſe peccaſſe & malè feciſſe, quòd uerbis prophetæ non paruiſſet,metu tamen coactum ſe id feciſſe, quòd nõ auderet militem prædæ cupiditate accenſum cohibere. Sed da ueniam,inquit,& propitius eſto. Cauebo enim in poſterum,ne in peccatum incidam. Rogabatq; ut reuerteretur tantiſper,dum pacificas hoſtias pro ſe offerret. Ille uerò qui uideret Deumnon flecti,domum abit.

Samuel Saulũ reprehendit.

Samuel Saulo minatur amiſſionem regni.

Samuel ad Dauidem regiam poteſtatem transfert. Cap. IX.

TVM Saulus retinere eum uolens, iniecit manũ in palliũ: & quia Samuel properantius diſcedebat, ſciſſura facta eſt in ueſtimẽto. Cumq; propheta dixiſſet,ſic ſcindendũ eius regnum,& peruẽturum ad uirũ iuſtum & bonũ: Deum enim in propoſito manere, neq; ſimilẽ eſſe homini natura mutabili. Saulus fatebatur Deum ſibi meritò infenſum,ſed factum infectũ fieri non poſſe. Rogabatq; ſaltem hoc honoris ſibi haberet,ut Deum ſimul in præſentia populi adoraret. Fecit ei hanc gratiam Samuel,& unà cum illo adoratum iuit. Poſt hæc adductus eſt ad eum Agagus rex Amalecitarũ,qui cum,O mortem amarã,exclamaſſet, audiuit à propheta:Quemadmodũ tu multis Hebræorũ matribus cæſis earum filijs lamenta & luctum attuliſti,ita æquũ eſt ut ipſe matri tuę moriẽs mœſticiam afferas.iuſsitq; eum ibidẽ in Galgalis interfici: ipſe uerò reuerſus eſt Ramatham. Saulus uerò tum demum ſentiens in quæ mala offenſo Deo peruenijſſet,ad Gaba regiam proficiſcitur,quod nomen collem ſignificat:nec poſt illam diem unquam in prophetæ conſpectũ uenit. Samueli uerò uicem eius moleſtè ferẽti,Deus hanc curã mittere iuſsit,et aſſumpto ſacro oleo Bethlé-

Agagi mors.

X. 1.Reg.16.

ma proficiſci ad Ieſſæum Obedæ filiũ,& ex eius filijs eum ungere,quem ipſe indicaſſet regem futurum. Cumq; propheta diceret uereri ſe, ne ſi Saulus hoc ſenſiſſet,uel per inſidias,uel etiam aperta ui pernicię ſibi moliretur, iuſſus hac de re ſecurus eſſe,ad dictum oppidum peruenit. Eo loci magno hominum concurſu ſalutatus eſt,quærentibusq; aduentus cauſam,ſacrificatum ſe ueniſſe dixit. Peracto ſacro Ieſſæum ad epulas unà cum filijs conuocat:uiſoq; natu maximo eximia ſtatura ac forma iuuene,conijciebat inde hunc eſſe regnaturum.Sed hac parte non eſt aſſequutus Dei prouidentiam.Percontanti enim an hunc iuuenem ungere deberet, quem ipſe admiratus, dignum regno ducebat:reſponſum eſt,nõ eadem ſpectare Deum quæ homines: Tu, inquit, uiſa iuuenis pulchritudine, dignum principatu exiſtimas: apud me uerò non eximiæ corporis formæ præmium eſt regnum,ſed animi uirtutis: & eum requiro qui hac ſit perfectè excultus, pietateq; ac iuſticia, obedientia & fortitudine animum exornatus. His auditis Propheta iubet Ieſſæum filios omnes oſtendere: moxq; & alij quinq; adfuerunt. Horum nomina ſecundum ætatis ordinem ſunt hæc: Eliabus, Aminadabus, Samma, Nathanael,Rael, Aſamus. His quoque uiſis, qui nihilo deteriores forma erant, Propheta rogat Deum, quis nam ex his eligẽdus eſſet:& audito quòd nullus, ſciſcitatur ex Ieſſæo,num quos præterea liberos habeat.Quo reſpõdente,eſſe etiam unum nomine Dauidem,qui curam gerat gregum,Prophe ta iubet ut confeſtim uocetur:non enim licitum eſſe abſque illo ſacrum epulum celebrari. qui poſtquã accitus à patre uenit, puer colore flauus, & martium quiddam tuens, alioqui liberali ſpecie: tum Propheta ipſe ſecum ſubmiſſa uoce: Hic eſt, inquit, quem regnare Deo uiſum eſt. & cum dicto accumbit, & proximum ſibi adoleſcentem collocat, ac deinceps Ieſſæum cum reliquis filijs. Depromit deinde,Dauide ſpectante,ſacrum oleum,quo delibutum Dauidem in aurem admonet, Deum ita uelle ut regnũ in populum obtineat: præcipitq; ut iuſticiã colat,& operã det ne à mandatis Dei diſcedat. Hoc enim pacto & regnum eius fore diuturnũ, & familiam uniuerſam illuſtre nomen conſquuturam. Palæſtinos quoque ab illo ſubigendos, & cum quibuſcunq; gentibus cõgreſſus fuerit, ſemper uictorem rediturum, inſignemq; inde gloriam tam ſibi paraturum,quàm poſteris relicturũ. Poſt hæc mandata Samuel domum proficiſcitur, ſimulq; numen deſerto Saulo ad Dauidem commigrat. Quo factũ eſt ut hic concepto diuino ſpiritu prophetare inciperet,Saulus uerò in morbum dæmoniacũ incideret, ita ut prefocari ac ſtrangulari uideretur, nec aliam opem inuenirent medici, quàm ſi quis peritus excantator adhiberetur, monueruntq; ubique inquirendum: qui quoties rex à dæmone agitaretur, ſtans ad caput eius uoce ac fidibus ſacros hymnos caneret. Cumq; Saulus ſine mora quæri talem mandaſſet,quidam ex aſtantibus ait ſe apud Bethlema uidiſſe filium Ieſſæi,adoleſcentẽ libe rali forma,& præter aliam honeſtam inſtitutionẽ hymnos ad citharã canere doctum,ac ne militariũ quidẽ exercitiorũ rudem.Mittunt ergo ad Ieſſæum abducturi Dauidem à gregibus: nunciantq; patri, regem audita adoleſcẽtis tam forma q; uirtute, cupere ipſum uidere. Paruit Ieſſæus, ſimulq; munera per filiũ regi miſit.Cumq; ueniſſet,cõfeſtim à rege lęto ſit armiger in magno

Dauid ungitur

A' Saulo migrat numen ad Dauidem.

apud

apud eũ precio habitus. Quoties enim à dæmone agitaret, unicũ erat in excãtatione remediũ: & ſolus Dauid hymnos ad cinnyrã accinẽs, regẽ ad ſanã mentẽ reducebat. Iuſſit igitur per nuncios Ieſſæo, ut filiũ apud regẽ degere pateretur, quandoquidem eius præſentia delectaretur. Et ille Saulo id non denegãs, filium ab eo retineri permiſit.

Saulus Dauidis cautu mitigatur.

Expeditio noua Palæſtinorum contra Hebræos. Cap. X.

ALIQVANTO autem pòſt Palæſtini conſcripto numeroſo exercitu bellum Iſraelitis inferũt, & caſtra inter Sochum & Azecũ oppida metantur. nec Saulus cunctatus ducto in hoſtẽ exercitu effecit, ut prioribus caſtris relictis in munitiorem quendam collem è regione Iſraelitarum Palæſtini ſe conferrent, ualle quadam inter utroſq; intercedente. In hãc è caſtris hoſtium deſcendit Gittæus Goliathus, uir prodigioſa ſtatura: quatuor enim cubitos uno palmo ſuperabat, uaſtos artus conuenienti armatura protectus. Thorax quinq; milia ſiclorũ pendebat, huic moli reſpondebat & galea & ocreæ. prægrandẽ etiam haſtam non dextra geſtabat, ſed humero ſuſtinebat, ſexcentorum ſiclorũ ferro cuſpidatam. ponè ſequebatur armatorum phalanx. Hic cum inter utranq; aciẽ cõſtitiſſet, immani uoce ſublata: Quid opus eſt, inquit, Hebræi ancipitẽ Martis aleam uos ſubire? Date mihi aduerſariũ, & duorũ periculo decernatur, penes utros futura ſit uictoria: ut quorum miles ſuccubuerit, alterius partis iugum ex pacto ſuſcipiant. præſtat enim unum aliquem, quàm totum exercitũ, in periculũ adducere. Hæc locutus retrò ad ſuos reuertitur. Sequenti die rurſum procedens, eiſdẽ uerbis eſt uſus: atq; ita per quadraginta dies prouocare hoſtẽ prædictis conditionibus nõ deſtitit, ſtupente Saulo cũ uniuerſo exercitu: qui prodibãt quidẽ in aciẽ, ſed à neutris initiũ pugnæ fiebat. Ad hanc expeditionẽ profecturus Saulus Dauidẽ remiſerat patri, contentus tribus aliis eius filiis, qui tum ſigna regia ſequebantur, isq; ad gregũ curam intermiſſam ſe receperat. Sed haud multo pòſt miſſus à patre uenit in caſtra, uiſurus q̃ in ſtatu res eſsẽt, & fratribus neceſſaria portaturus. Interim Goliathus ex more progreditur, & iam inſolentior exprobrat, ne unũ quidem eſſe inter Hebræos qui in ſingulare certam deſcendere audeat. Fortè tum Dauid cum fratribus colloquebatur de patre & rebus domeſticis, auditiſq; Palæſtini cõuicijs grauiter commotus, fratribus ſe paratum dixit ut hoſtem excipiat. At Eliabus maximus fratrum obiurgat hominem, per imperitiã rerũ ſupra quàm ætatem eius deceat ferocientem, iubetq; ut ad patrem ac greges reuertatur. Reuerſus eſt Dauid fratrem, nihilominus apud alios milites profeſſus eſt ſibi non deeſſe animum ad ſingularem pugnam, ita ut celeriter ad regem de hoc ſit perlatum. quare accitus & iuſſus quid uellet dicere: Non eſt, inquit, rex cur abijciamus animos aut formidemus. Ego congreſſus cum hoſte inſolentiam eius compeſcam, & elatum ac ferocientem proſternam, & ex terribili deridendum reddam: tanto'que erit tua ſimul & tuorum illuſtrior gloria, quòd à puero, non à uiro bellandi perito deuictus uidebitur. Saulo uerò admirante generoſum eius animum, nec tamen audente rem tantam tam teneræ ætati committere: Non eſt, inquit, quòd dubites. nam hæc Deo fretus polliceor, cuius fauorem expertus ſum. Quum enim paternos greges paſcerem,

XI. 1. Reg. 17. *Goliathus Hebræos prouocat ad certamẽ.*

Dauid Saulo dicit, ſe cum Goliatho congreſſurum.

ſcerem,raptum agnum ex ore leonis recepi,ipſamq́ feram in me impetum uertentem cauda correptam,ſoloq́ afflictam occidi:neq́ mitius tractaui urſum greges inuadentem:& hanc quoq́ beluam nihilo pluris facio,qui cum in Deum atq́ homines conuicia euomat,nõ patietur cœleſte numen impune hoc illum auferre,ſed meis eum manibus perdomabit.Effecit tam prompta audacia pueri,ut rex omnia fauſta precatus ad pugnã eũ mitteret,inſtructũ prius thorace regio,ſimulq́ enſe ac galea.Tum Dauid qui armis geſtandis non aſſueuerat, grauari ſe his magis quàm muniri ſentiens:Tuus ſit,inquit,hic ornatus, qui geſtare eũ es idoneus:mihi famulo tuo permitte meo arbitratu pugnam capeſſere.&cum dicto arma deponit,baculumq́ tantum aſſumit:& coniectis in peram quinq́ lapidibus de torrente,funda dextram armatus in hoſtem uadit.Hunc apparatũ poſtquã uidit hoſtis,adeò contemptſit, ut per ludibrium percontaretur , num ſe canem putaret, qui armis ad canes arcendos aptis inſtructus ad pugnam prodiret.Imò cane uiliorem,reſpondit Dauid.quo dicto commotus Goliathus,fanda & infanda conuiciatus,minatus eſt ſe cadauer eius fruſtatim feris alitibusq́ pabulo ſparſurum. Tum Dauid:Tu me inuadis haſta tua confiſus,ac thorace & gladio:mihi uerò pro armatura Deus eſt,qui te ac ueſtrum omnem exercitum noſtris manibus deleturus eſt.auferam enim tuum caput,& reliquum truncum canib. tui ſimilibus laniandum reliquam:& diſcent omnes quòd Deus curam Hebræorum habet,eius'que prouidentia uires nobis ſimul atq́ arma ſuggerit: ſicut contrà ubi eius fauor deeſt, nullus apparatus prodeſt.Interim Palæſtinus armis grauior quàm ut procurrere poſſet, magnis paſsibus in iuuenẽ ac inermen contemptim ferebatur.

Dauid Goliathũ interficit

Singulare certamen Dauidis & Goliathi,ſequutaq́; Paleſtinorum clades. Cap. XI.

IVIC adoleſcens occurrit,occultum adiutorem Deum ſecũ in certamen ducens:& promptum è pera in hoc ſelectũ à torrente unũ lapidem,funda rotatum tanta ui in aduerſam hoſtis frontẽ inſtigit,ut ad cerebrũ uſq́ penetrauerit: quo ictu ſopitus Goliathus, in faciem eſt proſtratus.Accurit uictor,& quod ipſe inermis eſſet, ſuo ſibi gladio hoſtem obtruucat:tantum'que in eo momenti fuit, ut eueſtigiò Palæſtini terga uerterent.Videntes enim præſtantiſsimum ex ſuis iacere, nullam amplius ſpẽ ſuperesſe rati, turpi ac ignomioſa fuga periculo ſe eximere conabantur.Tum Saulus & uniuerſus Hebræorum exercitus ſublato militari clamore in trepidos irruunt, & quotquot aſſequi poterant cædentes, uſq́ ad Gittæ fines ac portas Aſcalonis perſequuntur. Ceciderunt'que Palæſtinorum triginta milia,& duplo plures ſunt uulnerati.Saulus uerò à perſequendo reuerſus caſtra hoſtium diripit ac incendit. Caput autem Goliathi Dauid in ſuum tentorium reportauit,& gladium eius Deo conſecrauit.

1.Reg.18. *Saulum in Dauidẽ odiũ concipit.*

Motus deinde inuidia Saulus cœpit clàm Dauidem odiſſe,hac potiſsimùm occaſione.Cũ enim uictor cum exercitu reuerteretur,honoris cauſa obuiã uenerunt ei mulierũ ac puellarũ chori ad cymbala ac tympana cũ omni lætitia canentes.Mulierũ cantio fuit,Saulũ millenos hoſtes profligaſſe:uirginũ item,Dauidem decies millenos ſuſtuliſſe.Itaque audiens decuplo potiores uictoriæ partes adoleſcenti tribui,& ratus poſt tam glorioſum teſtimoniũ

nihil

nihil ei ſupereſſe ſperandum niſi regnum,ſuſpectum eum habere cœpit:& parum tutum putans armatum circa ſe uerſari,ex ſatellite tribunum fecit,nõ tam illius honori quàm ſuę ſecuritati conſultum uolens,ut ſępe hoſtibus ob iectum aliquis caſus è medio tolleret.Dauid autem nuſquam diuina ope deſtitutus,quocunq; mitteretur rem feliciter gerebat:ut ob eximiam fortitudinem non ſolùm apud populum gratioſus fieret,ſed etiam Sauli filia uirgo amore eius caperetur,ita ut ne patrem quidem latêret.Nactum igitur ſe ampliorem inſidiarum tendendarum occaſionem putans,renunciantibus puellæ amorem,libenter ſe illam ei traditurum reſpondit,futuram periculorum & exitij cauſam.Promitto,inquit,filiæ coniugium,ſi mihi ſexcenta hoſtium capita attulerit.Scio illum honoris auidum,& ex periculis gloriam petere non recuſaturum,ſed fortiter Palæſtinos inuaſurum:id quod mihi bonum erit & commodum.ſic enim ſine mea infamia ſublatus ſecuritatem nobis afferet.Mittit deinde domeſticos qui Dauidis mentẽ pertentarẽt, quomodo erga puellæ coniugiũ eſſet affectus.Qui cum indicaſſent ei, quòd ob gratiã qua cùm apud regem tum apud populũ polleret,Saulus generum ſibi eum deſtinaſſet:Vobis,inquit,fortaſsis parua res uidetur,generum regium fieri, mihi certè nõ item, qui conſcius mihi ſum quàm plebeijs ortus ſim natalib. Quo renunciato,Saulus ad domeſticos: Dicite, inquit,nihil me morari pecunias aut dona quæ ſponſæ offerat.hoc enim uendere fuerit filiam magis quàm elocare.Sed cupere generũ,fortitudine alijsq; uirtutibus præcellẽtẽ, quales in ipſo iam comperi.poſcere aũt pro nuptijs filiæ non aurum aut argentum,quod è paternis ædibus afferat,ſed ultionẽ Palæſtinorum,& ſexcenta eius gentis uirorum capita. Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius:& filiæ fuerit honorificũ non uulgaria dona iſta accipere, ſed in matrimonium uiri ſpectatę ac teſtatæ fortitudinis conuenire.Quibus auditis,Dauid putans ſerió à rege affinitatem ſuam expeti,nihil cunctatus, neq; expendens negocij difficultatem,cum ſuo ſodalitio ad imperata exequenda properat:& hic quoq; ut in cæteris propitium numen expertus,rem ex ſententia conficit.Cæſis enim multis hoſtium,ſexcenta capita abſciſa ſignum uictoriæ ad regem retulit,promiſsi eum admonens.

1.Reg.17. *Saulus Dauidi mortem callide molitur.*

Saulus Dauidis fortitudinem admiratus,filiam ei in matrimonium collocat. Cap. XII.

SAVLVS autem non ualens tergiuerſari,quòd turpe duceret uel mentiri,uel prætextu affinitatis inſidias & perniciem per mandata tam periculoſa uiro forti ſtruxiſſe uideri, collocat ei filiam nomine Melcham.Nec tamen hæc neceſsitudo animũ regis immutauit.Videns enim fauorem Dauidis & apud Deum & apud populum augeri,parũ tutum hoc exiſtimauit uel regno ſuo uel uitæ:& cum durum eſſet uel de alterutro periclitari,tollere hominem decreuit:eius'que necis Ionatham filium cum domeſticorum fidiſsimis miniſtros eſſe uoluit. Qui demiratus patris inconſtantiam,quòd non ſolùm amare talem iuuenẽ deſiuiſſet, ſed mortem etiam eius expeteret, tum propria beneuolentia, tum uirtute hominis motus,arcanã patris uoluntatem ei nunciat: ſimulq; conſulit, ut ſaluti ſuæ maturè fuga proſpiciat,neu in ſequentẽ diem uſquam appareat.Inte-

1.Reg.19. *Dauid Sauli filiã ducit in matrimonium.* XII.

Ionathas Dauidi patris animum inuicat.

at. Interim, inquit, ego patrem ſalutabo, & nactus occaſionem de te mentionem inijciã, & cognita indignationis cauſa, refellere eam conabor. Non eſſe enim idoneam, cur optimè & de republica & de rege meritus opprimi debeat. Nam etiã ſi, grauiſsimè peccatũ eſſet, oportere hoc priſtinis eius meritis donari, poſt colloquium autem certiorem te de patris animo faciam. Paruit bono conſilio Dauid, ſeq; è conſpectu regis ſubtraxit.

Quòd rex Dauidi necem ſit molitus. Cap. XIII.

Ionathas patrẽ Dauidi reconciliat.

SEQVENTI autem die Ionathas patrem accedens, cum hilarem ac gaudentem eum offendiſſet, cœpit de Dauide uerba facere. Pater, inquit, quanam in re uel magna uel parua læſus iubes interfici uirum, qui tantum momentum ad ſalutem noſtram attulit, nec minus ad cladem Palæſtinorum: quiq; à quadraginta dierum ignominia populum Hebræũ uindicauit, ſolus prouocato hoſti opponere ſe auſus. idem poſtea relato præſcripto capitum numero, honoris cauſa ſororem meam in matrimonium accepit: quo magis lugubris fiat nobis eius mors, non ſolùm ob uirtutem, ſed etiam ob neceſſitudinem. Iniuria enim hæc ad filiam quoq; tuam pertinet, quæ prius uiduitatẽ quàm coniugij fructus experietur. Hæc igitur reputans ſine te flecti ad mitiora, neue ſæuias in uirum primùm optimè de familia noſtra meritum, quando te dæmoniaco morbo miſerè uexatũ priſtinæ ſanitati reſtitutũ ſeruauit: deinde qui in hoſtes uindicauit. Indecorũ enim fuerit horum obliuiſci. His perſuaſus Saulus, iurat filio, poſthac omnem iniuriam à Dauide abſtinere ſe uelle. Vicit enim æquitas iram ac formidinem. Ionathas autem accito Dauidi indicat mollitum patrem iam ei eſſe pecatum: reductumq; in aulam patri reconciliat, ut ſolita officia circa eum, quemadmodum antè, obiret.

Quomodo Dauid aliquoties inſidias regis ægrè elapſus, bis tamen in poteſtatem ſuam redactum non interfecit. Cap. XIIII.

PER idem tempus Palæſtinis bellum redintegrantibus, Dauid cũ exercitu contra illos mittitur: breuiq; uictor magna eorum ſtrage edita ad regem reuertitur. At non ita exceptus eſt ab eo ut ſperabat, utq; poſt rẽ feliciter adminiſtratã excipi oportebat: ſed ſucceſſu mœſtus, eius felicitatẽ periculoſam ſibi fore exiſtimabat. Cũq; rurſum intemperijs ut antè agitaretur, accitum in cubiculũ, in quo decumbebat, ſpiculũ manu tenens, iuſsit pſalmos ac hymnos incantare: & illo iuſſa exequẽte ſpiculũ in eũ iaculatus eſt. Quod cũ Dauid flexu corporis declinaſſet, domũ refugit, ibiq; per totã eã diẽ manſit. Noctu uerò miſit rex qui uſq; ad auroram ædes eius ſeruarent, ne clã elaberetur, ut in iudiciũ euocatũ capitali ſentẽtia dãnaret. Melcha aũt eius uxor & regis filia, ubi patris uoluntatẽ cognouit, adit maritũ, quanto is in periculo eſſet, ipſaq; unà cũ eo renunciãs, quo ſine uiuere nec uellet nec poſſet. Caue, inquit, ne te ſol hic deprehendat, aut nunquã poſthac te uidebit: ſed fuge dũ per nocturnas tenebras licet, quas Deus ad tuã ſalutẽ lõgiores faciat: alioqui ſcito quòd ſi te pater inuenerit, ſine mora eſt interfecturus. His dictis funè per feneſtrã demiſſum periculo exemit. deinde parato lecto tanquã ægrotanti, ſtragulis iecur capræ recèns exẽptũ ſubiecit: diluculoq; uenientib. quos pater ad Dauidẽ miſerat, oſtendit lectũ

Dauid Sauli ſpiculũ euadit.

Melcha Dauidem uirum ſuũ noctu dimittit.

ſubiecit:

opertũ,& quòd palpitatione iecoris ſtragula moueri uiderent,maritũ ęgrũ anhelare perſuaſit,addẽs totã noctẽ inquietã eũ exegiſſe. Quod ubi renũcia tũ eſt regi,ea nocte in aduerſam ualetudinẽ incidiſſe,iubet ſic ut erat eũ afferri.omnino emꝰ illi moriendũ eſſe. qui cũ reuerſi ac retecto cubili artẽ mulierẽ deprehendiſſent,rẽ totã ad regẽ deferũt.& cũ pater expoſtularet quòd inimicũ ſibi eripuiſſet,ſeq; decepiſſet,excuſationẽ ueriſimilẽ cõmẽta eſt. Ait illũ mortẽ,ſibi ni parêret ac adiutaret cõminatũ:itaq; uenia ſe dignã quę hoc nõ ſponte fecerit,ſed neceſſitate cõpulſa.debere enim illi charioꝝ eſſe uitã filiæ,cũq; inimici interitũ.atq; ita ueniã cõſequitur.Dauid aũt fuga elapſus peruenit adprophetã Samuelẽ in Ramatha:eiq; rẽ omnẽ quo erga ſe animo rex eſſet indicat,& cũ minimũ abfuerit quin ſpiculo ab eo traiectus fuerit:idq; cũ neq; regẽ ulla in re lęſiſſet,neq; in bello ſegniter aut improuidè ſe geſsiſſet ſed fauente Deo cuncta ex ſententia confeciſſet.atqui hoc ipſum erat quod Saulũ ad inuidiã ac odiũ magis excitaret. Propheta uerò cognita regis iniquitate,relicta Ramatha Dauidẽ ad quendam locũ deducit, cui nomen Galbaath:ibiq; aliquandiu cum eo habitauit. Vt uerò nunciatum eſt regi Dauidem apud prophetam agere,mittit armatos qui eum comprehenſum ad ſe pertrahant.Qui poſtquam ad Samuelem uenerunt,offendunt eum in cœtu prophetarum:moxq; eodẽ ſpiritu afflati,& ipſi prophetare cœperũt. Hoc audito Saulus alius eò mittit,Dauidẽ cõprehenſuros.quibus cum idẽ quod prioribus accidiſſet,rurſum alios mittit.Cumq; tertij quoq; prophetico ſpiritu correpti eſſent: tandẽ iræ impotens ipſe eò properat.iamq; non longè ab eo loco remotus,prius quàm in cõſpectũ Samuelis ueniret,eius opera & ipſe prophetã agere incœpit. Cumq; ad deſtinatũ locũ peruenisſet,alienatus à mente,abiectoq; ueſtitu nudus per diẽ ac noctẽ in conſpectu Dauidis & prophetæ iacuit. Paulo pòſt ad Ionatham Dauid peruenit,multa de patris eius inſidijs conquerẽs,quòd ſe nihil tale meritum opprimere cuperet. Ille uerò rogabat ne uel ipſe hoc temerè ſuſpicaretur,uel alijs fortè ſuggerentibus talia facilè crederet:ſed ſibi ſoli fideret,cui compertum ſit nihil mali patrem contra ipſum moliri.alioqui indicaturum eum ſibi fuiſſe, cum abſque ipſius conſilio nihil agere ſoleat. Contrà Dauid iureiurando aſſeuerabat ſe uera dicere : obteſtabatur'que ut mallet credere ac ſaluti amici proſpicere, quàm contemptis eius uerbis tanquam uanis tum demum fidem habere, poſteaquam extinctum uel uiderit uel audiuerit. Nam patrem talia conſilia ideo cum ipſo non communicare,quòd non ignoret mutuam beneuolentiã quæ inter ipſos intercedat. Quare triſtis quòd iam perſuaſus eſſet,percontatus eſt qua'nam in re poſſet illi gratificari? Tum Dauid:Scio,inquit,quòd bene mihi uelis, & gratificari cupias. Cras erit prima luna,& ſolenne regis conuiuiũ,cui me quoq; adhibere ſolet.quare ſi ita uidetur,extra urbem in agro clàm te præſtolabor:tu uerò cũ requiſiuerit me,dic profectũ in patriam Bethleema,ut interſim feſto q̃d mea tribus celebrat: idq; pmiſſu tuo factũ. Quòd ſi,ut mos eſt de amicis,dixerit,feliciter profectus ſit,ſcito illũ nihil hoſtile aduerſum me in pectore coquere: ſin aũt aliter reſpõderit, hoc erit tibi iniqui in me animi argumentũ.indicabisq; mihi rẽ,ita ut præſenti mea calamitate muttuaq; noſtra amicitia dignum eſt, quã fide in hoc data & accepta

Dauid ad Samuelem ſe recipit.

Saulus uaticinatur.

Dauid Ionatham adit.

1.Reg.20.

Dominus

Dominus cum ſeruo tuo uoluiſti inire. qua ſi me indignum aut erga parentem tuum iniurium cenſes, nihil expectatis eius iuſsis iam nunc me tuo gladio confodito. Hæc ultima uerba grauiter ferens Ionathas, facturum ſe poſtulata promiſit, & ſi quid patrem malè de ipſo cogitare deprehenderit, indicaturum, & quo maiorem ei fidem faceret, educto ſub dium iureiurando cõ firmat, nihil ſe non tenaturum quod ad ſalutẽ ipſius pertineat, Deus, inquit hic, quem multum & ubiq; fuſum uides, quiq; priuſquam eloquar mentem meam nouit, teſtis eſto iniiti inter nos fœderis, quodq; non prius patris uoluntatem ſcrutari deſiſtam quàm compertum habuero ecquid latentis odij aduerſum te conceperit: & quicquid deprehendero, ſiue amicum, ſiue infenſum, confeſtim tibi ſignificabo. Nouit hic Deus quòd ipſum tibi perpetuò propitiũ precor, quemadmodũ & nunc facit, & poſthac facturus eſt: & ſiue pater meus ſiue ego tibi aduerſer, tu tamen ope illius nunquam non uictor euades. Tu uerò memor eſto huius noſtri affectus, & ſi me perire cõtingat, liberos meos ſerua, & mihi debitam gratiam in illos colloca. Poſt hoc iuſiurandum Dauidem dimittit, iuſſum in certum agri locum ſecedere, in quo ſe exercere ſolebat. cognito enim patris animo uenturum ſe illuc unà cum puero: Et ſi, inquit, emiſsis tribus ad ſcopum iaculis, collecta puerum referre iuſſero: iacere enim ante ipſum: ſcito nihil triſte à patre timendum. quòd ſi contrarium me dicere audieris, regem quoq; contrario modo affectũ exiſtima. utcunq; tamen ceciderit, ego dabo operã ne quid tibi ſecus quàm uelimus accidat. Tu cum lætiora tempora uenerint, fac memor ſis horum, & liberos meos commendatos habeto. His Ionathæ promiſsionibus confirmatus Dauid ad conſtitutum locum proficiſcitur. Sequenti uerò die qua fuit nouiluniũ, rex de more luſtratus ad cœnam uenit. cumq; filius Ionathas dexter illi accũberet, alterumq; latus Abenares exercitus imperator clauderet, uidẽs Dauidis locũ uacuũ tacuit, ſuſpicatus eũ ideo abeſſe, quòd à congreſſu uxoris nõ eſſet purus. ſed cũ ne poſtridie quidẽ adeſſet, ſciſcitatus eſt ex filio, qua de cauſa neq; tunc neq; heſterna die adfuiſſet ſolennibus epulis Ieſſæi filius. Reſpondit ille, profectũ in patriam ad ſolennem tribus eius feſtiuitatem, cõ meatu à ſe impetrato. Quinetiam me, inquit, ad hoc epulum inuitauit, & ſi tibi idem uidetur, ibo. noſti enim quanta beneuolentia hominem proſequar.

Saulus Ionathæ iraſcitur ob eius in Dauidem beneuolentiam.

Hic iam nõ amplius odium ſuum Saulus apud filium diſsimulare potuit, & euidẽter patuit quàm infeſto eſſet in Dauidem animo. Iurgio enim adortus filium, deſertorem eum patris ac hoſtem appellauit, ſociumq; & adiutorem Dauidis. Nec pudere eum quòd nullo parentum reſpectu cum inimicis conſpiret, & non poſsit induci ut credat nunquam ſecurè regnaturos incolumi Dauide. ſimulq; iubet, ut hominem accerſat, daturum debitum ſuppliciũ. Cumq; filius quæreret, ob quam culpã eum capite plectere uellet, non iam intra uerba iram continens exilijt, & rapto ſpiculo impetum in filium fecit: perpetraſſetq; impium facinus, ni intercurſu amicorum fuiſſet cohibitus, atq; ita manifeſtè malignum & infeſtum erga Dauidem animum apud filiũ prodidit, cum minimum abfuerit quin ſuis ipſum manibus propter illũ perimeret. Ac tum quidem regius filius è conuiuio profugus, oblitus epularũ, tum ſuum periculum, tum amici iam neci deſtinati uicẽ dolens, in mœrore

noctem

noctem exegit:& prima luce ante urbem in agrum prætextu exercendi ſe, ſed re uera ut amico indicaret omnia,proceſsit. peractiſq; in iaculatione his quæ promiſerat,ablegatoq; in urbem comite puero,ſolitudinem nactus ad colloquium Dauidis uenit· qui ut primùm in cõſpectum eſt datus,procumbens ad eius pedes,ſeruatorem ſuum ſalutauit. Ille erectum à terra complecti tur,atq; ita æquales duo in mutuis amplexibus hærentes iniquam ſortem ſuam deplorabant,quæ illis ſuauiſsimam conſuetudinem inuideret, & inuitiſsimos à ſe inuicem diſtraheret,quod illis morte nihilo mitius uidebatur. ac uix tandem multis lamentis exatiati,obteſtatiq; ſe inuicem ut mutuę fidei m eminiſſent,digrediuntur· Inde Dauid fugiens infeſtum regem,in oppidum Nobam ad Achimelechum ſacerdotem peruenit: qui ſolum neque famulitio ſtipatum,neq; amicis comitatum aduenisse uidens, motus admiratione tantæ ſolitudinis cauſam perconatus eſt. Tum ille ſecreta mãdata à rege ſe habere dixit,ad quæ peragenda nullo comitatu opus eſſet. nã famulos in cõſtituto loco ſibi occurrere iuſſos. Popoſcit autẽ ab eo uiaticiũ. ſic enim & amici officium facturum,& ad præſens negocium opẽ collaturũ· quo impetrato,armorum etiam aliquid petijt,haſtam aut gladium. Fortè autem aderat quidem Sauli ſeruus natione Syrus,nomine Doecus, regiarum mularum curator. Pontifex uerò negauit ſibi eſſe quicquam armorũ,eſſe tamẽ ibi Goliathi gladium,quem ipſe occiſo Palæſtino Deo conſecraſſet. Hoc accepto Dauid extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorum, apud quam regnabat Anchus. ubi agnitus à regis miniſtris,& indicio ad regem perlato,hunc eſſe Dauidem qui tam multa Palæſtinorum milia neci dederit: ueritus ne ab eo perimeretur,& in periculum quod apud Saulum effugerat,apud hunc incideret,furorem ac rabiem ſimulat,ita ut ore ſpumam emitteret,& alia ſigna inſaniæ præ ſe ferret,quibus morbo fidem apud Gittẽſium regem aſtrueret. qui iratus famulis,quòd mente captum hominem ad ſe adduxiſſent,iuſsit ut quam primùm eijceretur. Hoc pacto è Gitta cum euaſiſſet,in tribum Iudæ peruenit,& agẽs in ſpelũca quæ eſt in agro Adullamæ,miſit ad fratres qui eos doceret,ubi nam ipſe eſſet· at illi cum tota cognatione ſe ad eum contulerunt· nec non & alij multi aut obærati, aut Saulum timentes,ad eum ultrò confluxerunt,operam ſuam ad omnem eius nutum offerentes· quorum numerus ad quadringentos creuit. quorum multitudine ac ope fretus, relicto eo loco ad Moabitarum regem proficiſcitur, rogat'que hominem ut parentes ipſius intra regni ſui fines tantiſper recipe ret, dum res eorum in meliore ſtatu collocarentur· Quo impetrato, & parentibus in magno honore apud regem quandiu illic manſerunt habitis, ipſe iuſſu prophetæ relicto deſerto in tribum Iudæ ſe cum ſuis tranſtulit, & apud Sarim oppidum ſe rurſus continuit. Quod poſtquam ad Saulum delatum eſt,Dauidem cum armatorum manu eſſe conſpectũ, in non mediocrem metum ac perturbationem regem coniecit· Sciens enim eius magnanimitatem ac fortitudinẽ,aliquid magnũ molituru ſuſpicabatur, quod rebus regis aut periculum,aut certè difficultatis ac laboris plurimũ afferret. conuocatiſq; amicis & ducibus,& uniuerſis ſuis tribulibus ad regiã urbẽ Gabã, ſedẽs in loco,cui nomẽ Aruũ, adſtante honoratiſsimo quoq;,& toto ſatelli

Dauidis à Ionatha digreſſio.

XIII. 1.Reg.21. *Dauid ad Achimelechum ſacerdotem ſe recipit.*

Dauid inſaniã ſimulat.

1.Reg 22.

Dauid ad Moabitarum regem ſe recipit.

Saulus de suorum in Dauidem fide expostulat.

tio,sic eos est affatus: Viri tribules,scio uos meminisse quantis à me affecti fitis beneficijs,& agris locupletati,& honorib. ac præfecturis aucti. Rogo igitur,num plura & maiora munera à Iessæi filio expectetis? Scio enim uos omnes in illum propensiores,initio facto à Ionatha filio,qui & uobis huius sententiæ autor est. Non enim me latent inter illum & Dauidem icta fœdera:neq; quòd consilio & opibus aduersariorum partes contra me adiuuat. Vos autem nihil hæc cura tangit,sed quieti quò res euasura sit expectatis.

Doecus Achimelechum Saulo indicat.

Post hæc regis uerba cæteris silentibus,solus Doecus Syrus mularum regiarum curator respondit, uidisse se Dauidem in Noba oppido, quò cum ad pontificem Achimelechum uenisset,ab eo de euẽtu rerum oraculũ accepisse, adiutumq; commeatu & gladio Goliathi armatum, quò uolebat deductũ esse. Accitus est cum tota cognatione pontifex: cui rex, Qua nostra iniuria prouocatus excepisti Iessæi filium,& regis insidiatorem armis atq; commeatu instruxisti? aut cur etiã de futuris oracula ei reddidisti? Non enim ignorabas,quòd propter odium quo familiam meam prosequitur, hinc auffugerit. Pontifex autem nihil horum inficiatus,liberè fassus est hæc se non tam Dauidi præstitisse quàm ipsi regi. Excepi,inquit,non ut inimicum tuum,sed ut fidissimum ministrum & tribunum,& quod maius est,generum,ac propinqua necessitudine coniunctum. quis enim putaret eum qui hoc honore à te dignatus sit,inimicum esse,ac non potius cum primis beneuolum? Consultus etiam de diuina uoluntate,non nunc primùm ei respõdi,sed aliàs quoque sæpenumero. Cumq; se diceret à te missum ad arduum negocium admodum properare,non suppeditare quæ requirebat,ad tuam magis quàm ad illius iniuriam pertinere iudicabam. Quare non est quod de me malè suspiceris,aut si quid noui nunc Dauidem moliri audiuisti,ob exhibitam à me humanitatem,fauere me illi aduersum te cogites. in amicum enim ac generum

Saulus sacerdotes necat.

& tribunum tuum collatũ uolui,quicquid officij in illum contuli. His uerbis Saulus fidem non habuit,quòd plus apud eum metus periculi ualeret, quàm excusatio iusta: itaque circumdatũ armatis cum tota familia iubet cõtrucidari. cumq; illis religio esset uiros Deo sacros ferro uiolare, Doecum Syrum eam cædẽ perpetrare mandauit: qui assumptis ad hoc aliquot sui similibus facinorosis,Achimelechum cum tota cognatione interfecit: quorum numerus erat trecẽti octoginta quinque. moxq; missi sunt à rege Nobam sacerdotum oppidum,qui contrucidatis ad unum habitatoribus, nullo uel ætatis uel sexus respectu,postremò flammis eam deleuerunt: ex qua clade unicus tantum Achilechi filius, nomine Abiatharus seruatus est: idq; totum secundum oraculum Dei Eli pontifici olim redditum contigit, quo prædictũ erat, propter eius filiorũ scelera eius posteritatẽ aliquando interiturã.

In Saulum inuectio authoris.

Rex autem Saulus tam sæuo facinore perpetrato, stirpe pontificia internecione deleta, neque teneram ætatem miseratus, neque grandæuos reueritus, insuperque quam patriam ac alumnam sacerdotum & prophetarum singulari priuilegio Deus elegerat, solo æquata, satis declarauit quàm prauum sit hominum ingenium. Tantisper enim dum humiles sunt atque plebeij, quia non audent,neque liberum est naturæ obsequi,æqui ac boni uiri esse uidentur, mirumque quoddam iusticiæ studium præ-

se ferunt.

ſe ferunt. quin & pietatem interea colunt, Deumq; omnibus actionibus noſtris intereſſe, omnes denique cogitationes intueri perſuaſum habent. ſed ſimul atq; ad potentiam & imperium prouecti ſunt, exutis priſtinis moribus, & tanquam in ſcena mutato habitu, nouaq; perſona aſſumpta, in omnem audaciam & inſolentiam diuinarumq; ęquè ac humanarum rerum contẽptum prolabuntur. & cum ad ſuperandã inuidiã maximè illis opus eſt pietate & iuſticia, cumq; omnes eorum non actiones ſolùm, uerumetiam uoluntates in conſpicuo ſunt omnibus propoſitæ, tum maximè tanquam aut diſſimulante Deo, aut & ipſo poteſtatem eorum formidante, in ſubditos debacchantur. & quicquid aut per inanem metum, aut odium uel fauorem irrationabilem decernunt, id tum hominibus ratum, tum Deo quoq; ipſi probatum eſſe exiſtimant: futurorum uerò prorſus nullam rationem habent. Quotquot enim in eorum gratiam plurimos labores exhauriunt, eos primùm euehũt, deinde iam honoratos per inuidiam no ſolùm dignitatibus priuant, ſed per calumniã etiam ſæpe opprimunt, non conſiderantes quàm meritò, tantũq; temerariis delationibus abſq; ulla probatione fidem adhibentes: & ſæuiunt non in quos oportet, ſed in quos ipſis ſæuire eſt facilè. Hæc ita eſſe manifeſtum exemplum in Saulo Ciſi filio nobis eſt exhibitum, qui primus poſt ſublatam optimatum adminiſtrationem ac iudicum ſupremum magiſtratum rex Hebręorum creatus, propter ſuſpectum Achimelechum trecentos ſacerdotes & prophetas interfecit: cæſosq; excidio urbis obruit, & quantum in ſe fuit ſummi Dei fanum ſacerdotibus ſacriſq; miniſteriis orbauit, poſt tam numeroſam cædem ne patriam quidem eorum & ſeminarium ſupereſſe paſſus. Abiatharus autem Achimelechi filius, qui ſolus generis ſui ſuperſtes cędem ſacerdotum euaſerat, ad Dauidem fuga delatus, familiæ cladem & patris interitum ei renunciauit. at ille iam ante ſe hoc præſagiuiſſe dicebat, cũ illic Doecum uideret: facileq; ſuſpicatum, calumniã põtifici ab eo apud regẽ ſtruendã: ægerrimeq; ferebat quòd ipſe tanti mali eis occaſionẽ præbuiſſet: ſimulq; iuſsit, ut apud ſe maneret, quod nuſquam tutiores latebras inuenire poſſet. Per idem tempus cum indicatum eſſet Dauidi Palæſtinos in Cillanorum agrum irrupiſſe, eumq; populari, decreuit illos adoriri, conſulto prius propheta, an Deus uictoriam annueret: confirmatusq; oraculo, & cum ſua cohorte hoſtem aggreſſus, magna cæde repulit, prædasq; ex hoſtico egit, & Cillanis præſidio fuit, dum fruges ex areis conueherent. Reſciuit hoc Saulus. nã rei feliciter geſtæ fama cõtineri nõ potuit quin latè propagata ad regias quoq; aures permanaret, non ſine ipſius Dauidis laude. Quo nuncio lætus rex putauit ſe iam rem factam habere, audiens inimicum ſe intra unius oppidi mœnia concluſiſſe, & diuinitùs hanc occaſionem opprimendi eius datam dictitans, edicit populo ut Cillam properè circumuentam tam diu premant obſidione, donec Dauidem in poteſtatem redactum interficiant. At ille oraculo admonitus, niſi maturè ſuis rebus conſuleret, fore ut Cillani eum Saulo dedant, relicta urbe in deſertum ſe cum quadringentis illis contulit, ibiq; collem quendam munitum inſedit, nomine Engelain. Rex autem cognito quòd Dauid non amplius apud Cillã eſſet, expeditionẽ eam omiſit. Dauid uerò ex deſerto in Cænam locum agri Zipheni ſe cum ſuis tranſtulit:

Abiatharus ad Dauidem ſe cõfert.

1. Reg. 23. Dauid Palæſtinos fundit.

Ionathas Dauidē conuenit.

quò etiam Ionathas regis filius præstò fuit salutaturus amicum, & de futuris collocuturus. Hortabaturq; eū ut bene speraret, ne'ue præsentibus difficultatib. defatigatus cederet. nā regnaturū eū, & uniuerso Hebræorū populo præfuturum. Tales autem felicitates magis parari laboribus. Renouatisq; ue fœderibus & sancita sub Deo teste in omnem uitam amicitia, additisq; diris execrationibus in eum qui prior à pactis recederet, & in contraria transiret illum eo loci reliquit, metu nonnihil ac solicitudine leuatum: ipse uerò domum suam repetijt. Zipheni uerò gratiam regis captantes, certiorem eum faciunt, Dauidem in agro suo morari: pollicebantur'que suam operam, ut in manus regis traderetur. occupatis enim Ziphenæ faucibus, nullum reliquum illi fore effugium. Saulus uerò hominibus collaudatis, gratijs'que actis quòd inimicum sibi indicassent, breui se illis beneficium repositurum pollicitus, misit qui quærerent Dauidem, desertumq; perscrutarentur: dicens se secuturum. Atque ita Zipheni duces se regi ad perquirendum eum & comprehendendum obtulerunt, studium suum erga ipsum nō indicio tantū declaraturi, sed omnibus uiribus conando ut in potestatem redactū regi traderēt. Sed nō habuit successum iniqua & praua eorum cupiditas, quibus cū nullum periculum ex silentio immineret, per adulationem & auariciam uirum pium, & præterius ad mortē quæsitum, & alioquin latere ualentem regi se tradituros sunt polliciti. Dauid enim cognita eorū malicia, simul'que regis aduentu, relictis locorum angustijs in quibus tum uersabatur euasit ad magnam petram, quæ sita est in deserto Simonis. Nec Saulus destitit illum insequi. Cognito enim inter eundum quòd superatis fauci-

Zipheni Saulo indicant, Dauidē apud se degere.

Saulus Dauidē persequens, reuocatur, accepto de Palæstinorum irruptione nūcio.

bus euasisset, ad alterum petræ latus peruenit: futurumq; erat ut Dauid circumuentus cōprehenderetur, nisi rex nūcijs reuocatus esset, qui Palæstinos in ditionem eius iterū irrupisse adferebāt. Satius enim iudicauit hos germanos hostes ulcisci, agrisq; suis quo minus uastarentur opē afferre, quā studio capiendi inimici, regionem illis populandam prodere. atque ita Dauid præter omnium opinionem seruatus, ad fauces agri Engadeni se contulit.

1. Reg. 24.

Saulo autem post reiectos Palæstinos nunciatum est, Dauidem intra fines Engadenorū agere: moxq; assumptis tribus armatorū milib. ex omni exercitu selectis, properè eos ad locū indicatū duxit. cumq; nō longè abesset, uidet apud uiā spelunicā longo recessu opacā, & in penitiore sinu latè patentē, in qua tū fortè Dauid cū sua cohorte delitescebat in eamq; solus ad requisita naturæ se insinuauit. Animaduersum est id ab uno è Dauidis comitibus: qui cum eū moneret tempus ultionis offerre Deū, nec esse negligendam occasionem tot erumnas finiendi abscisso Sauli capite, laciniam tantum regij pallij præcidit: indignum ratus in proprium dominum sæuire, quem Deus ipse ad imperij fastigium electione sua prouexerat. nec enim par esse, iniurijs certare cum eo qui immeritum extinguere cuperet. Egresso deinde è spelunca Saulo, Dauid in apertum progressus regem inclamat, & cum ad agnitam uocem se conuertisset, ex more prius adoratum sic alloquitur: Quàm iniquū est, rex, te calumniatoribus patulas aures præbentē, & uanissimis hominib. fidem adhibentē, de amicis spectatis suspicari, quos ex ipsorum factis potius iudicare oportebat. calumniam enim fallit: at actiones manifestum benevo

Saulus in spelunca incidit in Dauidem.

lentiæ

lētiæ ſunt argumentum: & uerba quidē ęquè falſa ac uera eſſe poſſunt, ac facta nudam mētem aſpectui ſubiiciunt. Ex his igitur credere debes, me & erga te & erga tuam familiam bene eſſe animatum, non iis fidem adhibere qui me de iis criminantur, quæ nec mihi unquam in mentem uenerunt, nec fieri poſſunt, atq; ita meā uitam perſequi, & nocte atque die nihil magis quàm de mea pernicie cogitare. An non uides uaniſsimam eſſe tuam opinionem, qua perſuaſus es, me tuæ necis eſſe cupidum. Aut quibus oculis Deum putas immanitatem tuam aſpicere, qui hominem ad cædem expetis, oblata uindictæ tali occaſione tibi parcentem, quam ipſe nactus nunquam elabi è manibus ſiuiſſes? Nihilo enim maiore negocio caput tibi præcidere poteram, quàm hanc ueſtis laciniā. Simulq; pannū protulit, qui uerbis fidē aſtrueret. Ego certè ne iuſtę quidem ultioni indulſi, & tu iniuſtas ſimultates cōtra me exercere nō uereris. Sed horū Deus iudex erit, probabitq; uter noſtrūm æquiorib. moribus ſit præditus. Tū Saulus demirans è quāto periculo eſſet ſeruatus, modeſtiaq; iuuenis attonitus, ingemuit: ſimilēq; gemitū referēte Dauide, rex ſe iuſtius gemere faſſus eſt. Tu enim, inquit, bonorū cauſa mihi fuiſti, ego contrà tibi calamitatum. Et hodie declaraſti te à priſcorum æquitate non degenerem, qui inimicos in ſolitudine ad iniuriam expoſitos nacti, incolumes dimittere maluerunt. Itaque hodie perſuaſum habeo, regnum tibi à Deo repoſitum, & ſub tuum imperium uniuerſam Hebræorum gentem conceſſuram. quamobrem poſtulo ut iureiurando fidem mihi facias, te rerum potitum obliuioni iniurias meas traditurum, & familiam meam ſaluam eſſe paſſurum. Pollicitus eſt id Dauid, interpoſito iureiurando, atque ita regem in rēgnum remiſit. Ipſe cum ſuis in Maſtherorum anguſtias aſcendit. In idem tempus mors Samuelis prophetæ incidit, uiri qui ſuo merito in maximo ſemper apud Hebræos precio fuerat: illuſtreq; uirtutis ipſius ac ſuæ obſeruantiæ populus teſtimonium edidit, dum defuncti exequias & ſepulturam magnifico ſumptu concelebrat: & poſteaquam iuſta exoluit in Ramatha patria ſepulto luctum in longū tempus prorogat, non quaſi in publico mœrore, ſed quaſi ad unum quemuis propriè hæc orbitas pertineret. fuerat enim uir ad omnem iuſticiam ac bonitatem à natura compoſitus, & ob has uirtutes Deo longè acceptiſsimus. Præfuit populo poſt Elis pontificis obitum primum ſolus annis duodecim, deinde Saūlo regnante annis decem & octo, cuius extremi dies in hæc, ut dixi, tempora inciderunt. In locis autem in quibus tum Dauid uerſabatur, erat Ziphenus quidam in oppido Emma, uir locuples, & multorum gregum dominus. habebat enim in paſcuis ouium tria milia, & capras mille: & ab his Dauid omnem iniuriam abſtinuit, interminatus ſuis, ne uel cupiditate uel egeſtate, uel latendi ſpe impulſi quicquam uiolarent, ſed pluris iuſticiam facerent, & Dei uoluntatem, cui nunquam placuerunt qui in alienas res manus iniicerent. in hac diſciplina ſuos continebat, putans ſe in hominem probum & ſua beneuolentia dignum hoc officium collocare. Nabalus uerò (hoc erat uiro nomen) homo erat agreſtis, & malis moribus præditus, ſed honeſtę ac prudentis & elegantis mulieris maritus. Ad hunc Dauid pecora tondentem decem è ſuis miſit ſalutatū, qui illi in multos annos eam felicitatē ominarētur: ſimulq; rogarēt ut è

Samuelis mors.

Nabalus.

Dauid ad Nabalum mittit qui cibaria petant.

ut è facultatibus ſuis aliquid communicaret, cum è paſtoribus intelligere poſsit, quòd longo tempore in ſolitudine uerſati adeò nihil detrimenti attulerint gregibus, ut cuſtodes eorum fuiſſe potius uideri poſsint. Quicquid autem in Dauidem contulerit, in hominem gratum ac memorem collaturum. Ad hæc poſtulata homo nimis inhumanè & durè dedit reſponſum. Percontatus enim quis eſſet Dauid, ut audiuit eſſe Ieſſæi filium: Nunc, inquit, fugitiui relictis dominis de eo inſolenter ac ſuperbè ſe gerunt. Quibus renunciatis, Dauid in iram accenſus quadringentis armatis aſſumptis, & ducentis ad cuſtodiam impedimentorum relictis (iam enim ſexcentorum manum coegerat) contra Nabalum proficiſcebatur, iratus quòd ea nocte & familiam eius & omnes opes eſſet euerſurus. Neque enim ſe ſolum ægrè ferre, quòd homo ingratus officij nihil rependeret, tanta humanitate ab eis prouocatus, ſed etiam quòd conuicijs ſe impeteret, nulla affectus iniuria. Interea quidam è ſeruis paſtoribus ad heram ſuam illius uxorem, uenit, nuncians quòd Dauid à marito eius modicum quiddam poſtulans non ſolum nihil impetrauerit, ſed conuicijs etiam non ferendis ſit appetitus, cum tamen greges eius intactos præſtitiſſet: eam'que inſolentiam domini poſſe illi magnam aliquam calamitatem afferre. Hoc audito, Abigæa (id nomen mulieri fuit) oneratis aſinis, & uarijs xenijs in ſarcinas congeſtis, inſcio marito (nam per temulentiam ſopitus erat) ad Dauidem properat: ei'que in uallis cuiuſdam deſcenſu contra Nabalum quadringentos ducenti fit obuiam. Quem poſtquam appropinquare uidit, de iumento deſilijt, & prona in faciem adorabunda deprecata eſt, ne uerbis Nabalis moueretur, qui reuera eſſet id quod uocabatur. Nabalus enim Hebræorum lingua uocatur inſipiens. Excuſabat'que ſe eos non uidiſſe, qui ad maritum miſsi fuerant. Quare obſecro, inquit, da ueniam mihi, & age gratias Deo, qui per me tibi obſtat, quo minus humano ſanguine manus polluas. Si enim incontaminatus à cæde permanſeris, ipſe pro te pœnas ab improbis exacturus eſt. Quod enim Nabalum manet infortunium, inimicorum tuorum contingat capitibus. Tu uerò propitius hæc mea munuſcula admitte, & iram qua in maritum meum inq; eius familiam es commotus, in meam gratiam remitte. Decet enim clementia & humanitas eum qui regnaturus eſt. Ille uerò muneribus acceptis: Profectò, inquit, Dei uoluntate ad nos hodie ueniſti: alioqui craſtinam diem non uidiſſes. Iuraui enim, me hac nocte domum ueſtram ſubuerſurum, & neminem ſuperſtitem relicturum ex familia hominis ingratia, ac in me meosq; cõtumelioſi. nunc uerò Deus tibi in mentem immiſit, ut maturè occurrens furorẽ meum delinires. Nabalus autem tametſi propter te ueniam nunc conſequitur, pœnã tamen non euadet, ſed ſui mores per aliam occaſionẽ perdent hominẽ. Hæc locutus, mulierẽ dimiſit. Ea domũ reuerſa offendit maritũ cum æqualibus compotantem, iamq; uino grauem, ideoq; tum nihil eorũ quæ geſſerat indicauit. Sequẽti uerò die poſteaquã ſobrio rem totã expoſuiſſet, in tãtum mœrorẽ eum coniecit, ut toto corpore ſideratus decima pòſt die mortẽ obiret. Quod ubi Dauidi relatũ eſt, meritas pœnas Deo per ſoluiſſe cum dixit. ſuapte enim malicia perditũ, & ultioni ſubiectum, idq; in

Nabal Dauidem repudiat.

Abigæa Nabali uxor Dauidem placat.

Nabali mors.

conta-

contaminatis eius manibus qui iniuriam acceperat. Atq; hoc quoq; exemplo didicit, neminem ſceleſtum uindictam Dei poſſe euadere. nec humanas res à Deo neglectas ferri temerè: ſed bona bonis, & malis quod illis dignum eſt rependi. Moxq; miſsis ad uxorem eius nunciis, acciuit eam in legitimum thorum coniugem ſibi inducturus. quæ præfata prius ſe indignam ut uel pedes eius contingeret, cum omni tamen ſuo paratu uenit: & ei nupſit, hunc honorem ab eo conſecuta tum propter modeſtiam bonosq; mores, tum propter eximiam formæ gratiam. Habebat autem Dauid & antè coniugem, ex Abeſaro oppido oriundam. Nam Melcham Sauli filiam prius Dauidi nuptam pater Liſo Pheltiæ filio elocauit, in oppido Gethla habitanti. Poſtea Ziphenorum quidam renunciarunt Saulo, Dauidem rurſum in eorum regione eſſe, & ſi uelit adiutare, poſſe eum comprehendi. at ille cum tribus mili bus militum eò proficiſcitur: & ſuperueniente nocte caſtrametatus eſt in quodam loco, cui nomen Sicella. Dauid autem cognito quòd rex contra ſe cũ armis ueniret, ſpeculatoribus miſsis iuſsit ut ſe certiorẽ facerent, quonam uſq; proceſsiſſet. Cumq; audiſſet eũ eſſe apud Sicellã, noctu ignaris ſuis omnibus, duobus tantùm comitatus, Abiſæo ſororis ſuæ Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo, in caſtra hoſtiũ penetrat. Dormientemq; Saulo, & circum eum ſatellitio, ſimulq; imperatore copiarum Abenero, in tentorium regium inſinuatus, neque regem agnito eius cubili ex ſpiculo interficere ſuſtinuit, neque Abiſæum accenſum ad facinus permiſit: ſed cohibuit admonitum nefas eſſe, regem diuino ſuffragio creatũ interimere, quantumuis malum: eius enim eſſe in eum uindicare, qui regnum dediſſet. utq; ue aliquod ſignum eſſet, quòd nactus poteſtatem regis opprimendi, non eſſet ea uſus, ablato ſpiculo & lecytho aquali, quæ iuxta cubile ſita erant, nemine ſentiente caſtra exiuit, intrepidè & quaſi per ocium inter ſopitos uerſatus, partim nocturnis tenebris, partim audacia propria fretus. tranſgreſſusq; torrentem, & conſcenſo montis uertice unde facilè poterat exaudiri, inclamatis Sauli militib. & imperatore eorum Abenero è ſomuo eos excitat. & cum imperator nominatim appellatus ſcitaretur quis nam eſſet qui ſe uocaret, ſic reſpõdit: Dauid ego ſum Ieſſæi filius, à uobis profugus. Sed qui fit ut tu uir tãtus & inter amicos regios maximè honoratus, tam negligenter Domini corpus cuſtodias, ut dormire malis quàm curam ſalutis eius gerere? Capitalem enim culpã admiſiſtis, qui paulo antè quoſdam è noſtris clàm in caſtra regia ſubrepentes non ſenſiſtis. Vide igitur quo nam deuenerit ſpiculum regium, & aquæ lecythus: & diſce quantum flagitium clàm uobis ſit commiſſum. Saulus autem agnita Dauidis uoce, & cognitò quòd adeptus eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen interfeciſſet, cum id iure ſuo facere potuiſſet, gratias ſe illi habere pro ſalute conceſſa profeſſus eſt. hortabaturq; ut bono eſſet animo, nihilq; mali in poſterum timens, ad proprias ædes reuerteretur. Compertum enim habere, nõ ſibiipſi ſalutem ſuam cariorem eſſe quàm Dauidi. Se enim ſeruatorem ſuum, hominem ſpectatæ per multa officia beneuolentiæ, in exilium actum, & ſæpe in capitis diſcrimen adductum, amicorum que conſuetudine orbatum perſequi non deſiſtere. illum uerò pro hoſtili inſectatione ſalutẽ ſibi reponere. Tum Dauid iuſsit ut mitteret

Dauid Abigæam ducit in matrimonium.

2. Reg. 26.

Dauid noctu in caſtra deſcẽdit ad Saulum.

qui & ſpiculum & lecythum reportarẽt,hoc atteſtatus, quòd Deus futurus eſſet utriuſq; naturæ & morum ac geſtorum iudex,cui notum eſſet, quòd ea quoq; die peperciſſet inimico,quẽ in manu erat interficere. Atq; hoc modo Saulus iam iterum clementia Dauidis incolumis è manibus emiſſus,retrò in regiam ſe recepit. Cæterùm Dauid ueritus ne,ſi diutius in eis locis hæreret, tandem comprehenderetur,conſultius putauit in Palæſtinam aſcendere, & illic degere: quod cum cæteris quoq; uiſum eſſet, unà cum ſexcentorum manu ad Anchum ſe contulit regem Gittæ,unius è quinq; eius gentis ciuitatib. ubi domicilio accepto à rege cum duabus uxoribus Achima & Abigæa habitauit. Saulus autem cautior factus,poſthac deſtitit contra eum aut proficiſci,aut militem mittere,uidẽs id ſibi iam bis malè ceſsiſſe,minimumq; abfuiſſe quin captando caperetur. Dauidi autem non placuit in urbe Gitta manere,ſed petijt à rege ut ad priſtinam erga ſe hoſpitalitatem hoc quoq; adijceret,& agri partem ad incolendum ei cum ſuis attribueret. Vereri enim ſe ne intra mœnia morando oneroſus Gittenſibus uideatur. Annuit eius precibus rex,& uicum quendam,nomine Sicellam,ei donauit, quam Dauid poſtea regnum adeptus adeò dilexit, ut ſuam & poſterorum priuatam poſſeſſionem in perpetuum eſſe uoluerit: qua de re aliàs fuſius dicturi ſumus. Totum autem tempus quo Dauid apud Sicellam uixit,fuerũt menſes quatuor, additis uiginti diebus, ex eo loco clancularijs excurſionibus Palæſtinæ gentis uicinos ſibi Saritas & Amalecitas infeſtabat, magnas iumentorum & camelorum prædas abigens. mancipia enim non abſtrahebat, ueritus ne horũ indicio res ad Anchum regem perferretur. De manubijs autem munera mittere ad regem ſolebat. quo percontante unde eas prædas ageret,meridionalem Iudæorum regionem campeſtrẽ incurſare ſe reſpondens,regi facilè perſuaſit ut crederet,quod uerum eſſe uehementer cupiebat. ſperabat enim Dauidem,ſi hoſtiliter gentem propriam tractaſſet,precluſo reditu ſemper poſthac obnoxium ſe habiturum. Et parabatur tum bellum in Hebræos communi Palæſtinorum decreto,indicto omnibus eius nominis ſocijs die ad conueniendum in Rengam, ubi collectum exercitum in hoſtem ducturi erant: & Anchus inter cætera auxilia Dauidem cum ſexcentorum cohorte euocauerat. quo promptè operam pollicente,& dicente adeſſe tempus referendæ hoſpitalitatis gratiæ,rex contrà quo magis eum ſibi deuinciret,promiſit ſe eum re bene geſta in ſummo apud ſe honore habiturum, & ſatellitio ſuo præpoſiturum.

1. Reg. 27.

Dauid ad Anchum Gittæ regem ſe cõfert.

Dauid Saritas & Amalecitas excurſionibus infeſtat.

XIIII. 1. Reg. 28. *Palæſtini bellũ in Hebræos parant.*

Hebræi à Palæſtinis magno prælio uincuntur, in quo Saulus rex unà cum filijs pugnans occubuit. Cap. XV.

SAVLVS autẽ è regno ſuo diuinos omnes & uentriloquos ac ariolos cæteroſq; ſimilis uanitatis homines eiecerat, ſolis prophetis retentis: cumq; audiſſet Palæſtinos Sonnam uſq; urbem progreſſos caſtra ibi metatos, & ipſe cum ſuis copijs illuc occurrit: & iuxta montem quendam Gelboe dictum caſtra eregionè hoſtiũ poſuit. Vbi non mediocris trepidatio illum inceſsit,reputantem hoſtilem exercitum uiribus longè præcellere: qua de re ſolicitus ad oraculũ Dei cõfugit, euentum prælij ſciſcitans. Deo autem ſilente magis etiam territus prorſus animum deſpon-

desponditꝫ præsagiens cladem imminere, posteaquam Deus auxiliatricem manum subtraheret. quæri nihilominus imperat mulierculam quampiam uentriloquam, & manes elicere callentem, quo uel sic rerum euentum præ- noſceret. Nam uentriloquorum genus euocatis defunctorum animabus per eas futura sciscitantibus prædicunt. Cumq; indicio cuiusdam familiaris sui comperisset, esse talē mulierculam in oppido Endoro, ignaris omnibus mutato regio habitu, assumptisq; duobus fidissimis famulis Endorum ad mulierem proficiscitur: rogatq; eam ut diuinet, educatq; ad superos animā uiri cuius ipse uoluerit. Illa autem repugnante, & negante se edictum regis contempturam, qui hoc diuinaculorum genus à suo regno exegerit, & obte stante ne nulla iniuria lacessitus insidias sibi strueret, quo deprehensa uetitas artes attrectare ad supplicium raperetur: iurauit neminem hoc resciturum, neq; se responsum cum alijs communicaturum, sed fore eam extra omne pe riculum. Vt uerò iureiurando persuasa est non timere, iussit eam Samuelis animam excitare. quæ cum nesciret quis nam fuisset Samuel, ab inferis hunc euocat. quo in conspectum ueniente, mulier specie uiri diuina & ueneranda perterrita ac stupefacta, uersa ad regē: Nónne, inquit, tu es Saulus rex? hoc enim ex Samuele didicerat. Quo annuente, & rogāte trepidationis causam, ait se uidere ascendentem uirum diuina quadam specie præditum. Percontante deinde qua effigie quóue habitu esset ac ætate, ait senem esse ueneran- dum, habitu sacerdotali amictum. Agnouit rex Samuelem esse, & procidens adoratione salutauit. anima autem Samuelis interrogante, quam ob causam elici ac suis moueri sedibus iusserit: necessitate se huc adactum con- questus est. Imminere enim grauem hostium exercitum, & se inopem esse cō silij destitutum à Deo, neque per uates, neque per somniorum uisiones fu- tura præsignare dignante: quapropter ad eum se confugisse, cui res suas sem per curæ fuisse sit expertus. Samuel uerò adesse iam regi extremum uitæ diē præuidens, superuacaneum respondit ex ipso futura scitari, cum à Deo de- stitutum se agnoscat. Audi tamen, inquit, in fatis esse ut Dauid assumpta re- gia dignitate bellum ex sententia conficiat. tu uerò & principatum & uitam simul amittas, eo quòd in bello quod contra Amalecitas gessisti obediens Deo non fueris, & quæ tibi per me etiam tum uiuum mandauit neglexeris. Scito igitur & exercitum tuum ab hoste profligandum, & te unà cum filijs in prælio lapsum cras mecum futurum. His auditis, Saulus obmutuit præ mœstitia, & in humum collapsus est, siue ob subitaneam tristitiam uiribus deficientibus, siue ob inediam, quòd ea nocte ac præterita die corpus cibo curare neglexisset. tandem cum ægrè ad seipsum redisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret, hanc gratiam ab ipso reposcens offici, quod per in- terdictas artes non sine suo periculo poscenti præstiterat, priusquam sciret hunc ipsum esse qui interdixit. pro quo beneficio hoc tantum reposcebat, ut mensa apposita uires refoueret, quo ad exercitum redire ualeret. resisten tem uerò & cibum omnem præ desperatione auersari pergentem, adegit improbis precibus ut assentiretur. Cumq; unicum haberet uitulum do- mi à se educatum mulier quotidianis operis uictum sibi parans, & nihil præterea possidens, hoc mactato carnes coctas ipsi & famulis appo- suit.

Saulus fagam adit ad consu- lendum.

Samuelis mā- nes Saulo exi- tum prædicūt.

Authoris digreſsio in laudem humanitatis ſagæ.

ſuit. Saulus uerò eadem nocte in caſtra eſt reuerſus. Mirari ſuccurrit hoc loco, mulieris huius comitatem ac liberalitatem, quę tametſi à rege artẽ exercere uetita qua uictum parare aſſueuerat, hominem nunquam antè uiſum, immemor totam alendi ſe rationem per hunc ſibi ademptam, non auerſata eſt ut hoſpitem & ignotum, ſed commiſerata & conſolata ad faſtiditum cibum ſumẽdum adhortata eſt: & quod ſolum mulieri pauperi ſuperfuit, promptè ac libenti animo appoſuit, nec gratiam pro beneficio rependens, nec officio fauorem regis captans, quæ iamiam moriturum præſciebat: cum tamen homines natura ita comparati ſimus, ut tum demum officioſos eſſe libeat, quando aut pro meritis gratia eſt rependenda, aut ipſi demereri quempiam cupimus, quem cumulatè aliquando beneficium repoſiturum ſperamus. Egregium igitur exemplar beneficentiæ nobis exhibuit, oſtendens nihil eſſe potius quàm in neceſsitate conſtitutos ſubleuare, nihil quod hominem magis deceat, nihil quòd Deũ æquè cõciliet, & ad benefaciendũ nobis prouocet. atque hæc de muliere illa dixiſſe ſufficiat. Nunc aliam quandam admonitionem ſcriptis meis iuuat inſerere, cum populis ac gentibus profuturam, tum præcipuè uiris eximijs, & ad gloriam natis incitamento futuram ad uirtutem: quandoquidem hæc ſola in ſempiterna memoria ſui cultores collocare ualens, magnum calcar ad honeſta ſtudia tam regibus gentium, quàm ciuitatum magiſtratibus debet ſubdere, ut contemptis periculis atque etiam certa morte, nihil durum pro patria ſubire ac ſuſtinere ſubterfugiant. Quod ut faciam, opportunè Sauli Hebræorũ regis illuſtre exemplum flagitat. Hic enim licet futuri gnarus, & de obitu ſuo præmonitus à propheta, noluit tamen eum uitare, & ob uitę cupiditatem exercitum hoſti prodere, atque hoc modo regiam maieſtatem dehoneſtare: ſed cum liberis totaq; familia periculo ſe obijciens, pulchrum exiſtimauit in prælio pro ſuo ſubditis imperio pugnãdo cadere, & bonos filios in eiuſdem laudis ſocietatem aſſumere, potius quàm ſuperſtites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim exiſtimauit, loco poſteritatis perpetuam laudem & immortalem memoriam ſibi futuram. Quamobrem hic mihi uerè iuſtus & fortis ac prudens fuiſſe uidetur, & ſi quis huic ſimilis fuit aut futurus eſt, huic uirtutis teſtimonium ab omnibus reddi æquum cenſeo. Nam illos qui cum certa uictoriæ incolumitatisq; ſpe bellum aggrediuntur, poſteaquam magnificum aliquid geſſerint, non cenſeo meritò fortitudinis titulis inſigniri ab hiſtoricis alijsq; ſcriptorib. Sed quamuis & illis ſua laus debeatur, ſoli tamen generoſi ac fortes periculorumq; cõtemptores iure dici poſſunt, qui Saulum æmulãtur. Quid enim magni eſt communem martis aleam ſubire, & inter ſpem ac metum fluctuãdo, ſi fortuna affulſerit, fauore eius uti? contrà nihil lętum ſperantem, & præſcium quod neceſſe ſit in pugna cadere, & intrepidè tamẽ & imperculſo animo fato minanti occurrere, id uerò generoſi & fortis uiri facinus ego cenſeo. Hæc eſt Sauli noſtri laus, qui exemplo eſt omnibus ueræ gloriæ amatoribus, ut ſi honeſti apud poſteros nominis rationem habent, idem ſibi ſi quãdo uſus ueniat, proponãt: in primis autem regibus, quibus propter fortunę ſublimitatem adeò nõ licet eſſe malis in ſubditos, ut turpe ſit etiam mediocritatem bonitatis non excedere. Poſſem quidem etiam plura in hoc argumento de

Sauli laudes.

to de Sauli generoſitate dicere,uerùm ne uidear ineptè eum laudare,eò unde digreſsi ſumus reuertar. Palæſtinis,ut dixi,caſtra mutatis,& copias ſecundũ gẽtes & regna & ſatrapias recẽſentibus,nouiſsimus tranſijt cũ ſuo milite rex Anchus,quẽ ſecutus eſt Dauid cũ ſexcentorũ cohorte: quẽ ubi uiderunt Palæſtinorum duces,percontabantur regem unde nam uenirent Hebræi, aut à quo uocati? Is reſpondit, Dauidem iram Domini ſui Sauli fugientem, à ſe exceptum,nunc ut gratiam hoſpiti referat,utq; de Sauli uindictam ſumat,in auxilium ueniſſe. At illis non probabatur,quòd hoſtem in auxilium acciuiſſet: ſuadebantq; ut eum retrò remitteret,ne fortè cladem aliquam ipſis afferret. Facilè enim habiturum occaſionem recõciliandi ſe Domino, ſi hoſtibus eius detrimentum aliquod attulerit. Quare proſpiciendum eſſe in futurum, Dauidemq; cum ſua cohorte ad agros à rege illi aſsignatos remittendum. Hunc enim eſſe illum Dauidem uirginibus cantatum,q; plurima Palęſtinorum millia deleuiſſet. Viſum eſt regi quoq; Gittæ rectè illos monere: moxq; accito Dauide: Equidem,inquit,fidem tuam ac uirtutem compertam habẽs ſocium huius expeditionis te aſſumpſi,ſed cæteris ducibus hoc non probatur. quare cras agrum quem tibi donaui reſęte,nihil de uoluntate noſtra dubitans: & illic eſto præſidio meæ regioni, ne interim dum cum exercitu abſum, hoſtes aliqui eam per occaſionem inuadant. hoc enim pacto non minus amici ac ſocij præſtiteris officium. Paruit Dauid, & ad Sicellam ſe recepit. Sed interim dum Palæſtinorum caſtra ſequeretur, Amalecitarum gens expugnata & incenſa Sicella,prædaq; tam inde quàm ex uicinis Palæſtinorum agris abacta,in ſuam regionem reuertebatur. Dauid autem uicum ſuum uaſtatum inueniens,omnibusq; direptis utramque etiam uxorem abductam,& pari modo commilitonum uxores ac liberos cum cætera præda abactos,doloris impatiens ſcidit ueſtimenta ſua: & adeò huic calamitati ſuccubuit,ut non prius flere ac lamentari ſuam & ſuorum uicem deſineret, quàm lacrymæ eum deficerent. nec multum aberat quin ab iratis ob iacturam coniugum & liberorum militibus ſaxis necaretur, quòd in ipſum cauſam tanti mali reijcerent. Poſtquam autem à mœrore ſe recollegit, & animam ad Deum erexit,rogauit pontificem Abiatharũ ut ſumpto ſacerdotali amictu Deum conſuleret,& oraculum referret, num Deus conceſſurus ſit aſſecuto Amalecitas uxores ac liberos recipere,pœnasq; de hoſte ſumere. pontifice uerò iubente perſequi,aſſumptis ſexcentis armatis quantum potuit per ueſtigia hoſtium,properauit. Cumq; ad torrẽtem quendam nomine Baſelum peruenisſet,incidit in quendam Ægyptium errantem, iamq; inopia & fame deficientem,qui toto triduo per deſertum impaſtus oberrauerat,hunc cibo & potu prius refocillatũ, rogat cuius eſſet, & unde. Is reſpondit,ſe Ægyptium genere, à Domino relictum in itinere, quòd propter languorem non poſſet agmen conſequi eorum qui uaſtata Sicella finitimisq; locis domum ſe recipiebant. Itaque hoc ductore Dauid uſus ad perſequendos Amalecitas,aſſecutusque eos in terram proiectos, & partim prandium ſumentes, partim iam temulẽtos, & rebus ex præda quæſitis ſe oblectantes,ex improuiſo irruens, magnam eorum ſtragem edidit. Inermes enim, & nihil tale expectantes, & epulis tantum ac compotationibus intenti,facilè omnes ab

1. Reg. 29. *Palæſtini Dauidis opem repudiant.*

Palæſtini Sicellam incendũt.

Dauid ceſis Palæſtinis præ dam recipit.

armatis

armatis conficiebantur. alij enim inſtructis menſis accubantes, cruore appo
ſitos cibos inundabant, alij propinantes ſibi inuicem opprimebantur, non
nulli uerò ſomno iam ac uino ſopiti: & ſi qui ſe interim armare potuerunt,
non multo maiore negocio quàm cæteri cædebãtur. durauit enim ea cædes
à prandio uſq; ad ueſperam, ut ex omnibus Amalecitarum copijs ægrè qua
dringenti celeritate camelorum ab internecione ſint exempti. Cæterùm præ
da omnis eſt recepta, uxoresq; tam ipſius Dauidis quàm commilitonũ. Re
metientes autem iter, poſtquam ad eum locum peruenerunt, ubi ducentos
minus expeditos ad cuſtodiam impedimentorum reliquerant, quadringen
ti illi nolebant eos in prædæ partem admittere, quòd per ignauiam in perſe
quendo hoſte delaſſati fuiſſent: aiebantq; contentos eſſe oportere receptis
uxoribus ac liberis. Hanc eorum uoluntatem iniquam Dauid pronũciauit.
Par enim eſſe, ut uictoria diuinitùs conceſſa, receptisq; ex hoſte ſpolijs, uni
uerſi milites ex æquo fruerentur, maximè cum reliqui impedimenta interim
aſſeruaſſent. Ex eo mos in poſterum obtinuit, ut tantundem ex præda cede
ret ijs qui pugnæ interfuiſſent, & ijs qui interim circa impedimentorum cu
ſtodiam eſſent uerſati. Reuerſus deinde Sicellam Dauid, per totam tribum
Iudæ partes ex præda ad amicos & familiares miſit. atq; in hunc modũ cir
1.Reg.15. ca Sicellam & in perſequendis Amalecitis res geſta eſt. Interea Palæſtini a
cri prælio cum hoſte congreſſi, & ſuperiores facti, plurimos ex aduerſa acie
Saulimors. ſternunt. Ibi Saulus & filij contra hoſtem egregiè certantes, & hoc tantum
agentes ne inulti caderent, utq; honeſtis uulneribus confecti, luctuoſam ho
ſti uictoriam relinquerent, totam uim hoſtium in ſe conuerterunt: & circũ
uenti multitudine, magna circa ſe ſtrage Palæſtinorum edita, poſtremò & i
pſi hoſtium telis ſunt obruti. Erant autem Sauli filij, Ionathas, Aminadabus
& Melchiſus. poſt quorum caſum uniuerſus Hebræorum exercitus terga
uertit: dumq; nullo ordine trepidi fugiunt, inſtantibus à tergo hoſtibus, in
gens cædes eſt perpetrata. Saulus quoq; ſtipatus, acri caterua fugiebat: in
quẽ Palæſtini immiſſis ſagittarijs & iaculatoribus, omnes, paucis exceptis,
confixerũt. ipſe uerò poſt multa fortia facinora edita, grauatus uulneribus,
ut iam nec ſubſiſtere, nec ſibi ipſe manus inferre ualeret, obſecrauit armige
rum ut ſe ferro transfigeret, priuſquam uiuus in hoſtium poteſtatem ueni
ret. quòd cum armiger ob maieſtatis reuerentiam detrectaret, ipſe admoto
ad pectus proprij gladij mucrone, in eum incubuit. & cum deficientibus ui
ribus traij cere ſe non poſſet, circumſpiciens iuuenẽ proximum, rogat, quis
nam eſſet: auditoq; eſſe Amalecitam, orat ut ſe iuuaret efficere, quòd ipſe ſu
is manibus non quiret. qui poſtquam eius optata executus eſt, ademptis au
reis armillis & corona inſigni regio, inde ſe proripuit. Armiger autẽ regius
conſpecta Sauli nece, ipſe quoq; ſe iugulauit: & uniuerſum eius ſatellitium
unà cum domino ſuo cecidit, circa montem qui nominatur Gelboe. Qua
clade audita ab Hebrçis, qui uallem ultra Iordanem ſitam habitabant, quiq;
campeſtres urbes tenebant, quòd Saulus rex cum filijs & exercitu in prælio
ceciderat, relictis ſuis oppidis, in munitiſſimas quaſq; urbes confugerunt:
quæ Palæſtini deſerta nacti, occupata ipſi poſthac incoluerũt. Die uerò que
prælium proximè conſecuta eſt, dum cæſorum cadauera ſpoliant, inciderũt

in Sauli

in Sauli filiorumq; eius corpora, quibus exutis,capita etiam præciderunt: & dimissis in hoc per totam suam regionẽ hominibus,hostes cecidisse nunciauerunt:quorum arma in templo Astartes dedicauerunt: porrò corpora eorum circa mœnia urbis Bethsanæ,quæ nunc est Scythopolis, crucibus affixerunt. Quod posteaquam auditum est in Iabissa urbe regionis Galaditidis,truncata esse Sauli ac filiorum cadauera,rem indignam rati eos extremo exequiarum honore fraudari,ad quam multi fortissimi & audacissimi egrediuntur(alit enim hæc urbs homines robustos ac feroces) factoq; per totã noctem itinere,ad Bethsanæ mœnia perueniunt:& demptis Sauli & filiorũ corporibus Iabissam ea deportauerunt,nemine hostiũ arcere cos aut aggredi propter uirtutem ipsorum audente. Iabissæni autem populariter eos deploratos in celeberrimo agri sui loco sepeliuerunt, & indicto ob regis & filiorum cædem luctu ac ieiunio dierum septem, in lamentis & planctu eos cum uxoribus & liberis exegerunt. Hic finis fuit Sauli secundum Samuelis uaticiniũ, propterea quòd mandata Dei de bello contra Amalecitas gerendo nõ esset executus,& quia trucidato cum tota cognatione Achimelecho pontifice,urbem quoq; pontificalẽ subuertisset.Regnauitq; uiuente Samuele annis decem & octo,& post mortem eius annis uiginti:quo tempore exacto,eum quem diximus uitæ finem est sortitus.

Iabissæni Saule parentant.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER SEPTIMVS.

Dauid apud Hebronem unius tribus rex creatur,in reliquis Sauli filius paternũ regnũ obtinet. Cap. I.

HOC prĕliũ in eum diẽ incidit, quo Dauid de Amalecitis uictor Sicellã est reuersus. Tertio aũt post eius reditũ die elapsus è prælio Sauli interfector,scissa uestẽ, caputq; sparsus cinere,ad Dauidẽ peruenit:adoratoq; eo, interrogatus unde ueniret? è cõflictu Israelitarũ ait se uenire. id fuisse illorum partibus infortunatum,cĕsis multis Hebræorum millibus,& insuper rege cum filiis post eã pugnã desiderato.atq; se nunciare suis oculis uisa,cũ fortè in fugientẽ cum suis regẽ incidisset,quẽ à se rogatu ipsius cæsum fatebatur,ne uiuus in manus hostiũ ueniret:cũ em̃ in gladiũ incubuisset,nõ potuisse seipsum prĕ multudine uulnerũ interficere.eius deinde cĕdis argumẽta ostendebat,armillas aureas & insigne regiũ,quæ ipse mortuo detraxerat,ut Dauidi afferret.At ille tam certis indiciis credere coactus,scidit uestimentũ, & in fletu ac lamentis totã diẽ cũ amicis exegit.Accedebat ad mœroris cumulũ Ionathas Sauli filius,fidissimus eius amicus, & salutis ipsius autor. Tanta aũt fuit Dauidis uirtus & erga Saulũ beneuolentia,ut quamuis sæpius capitalib. eius insidiis appetitus,nõ solùm ægrè tulerit eius interitũ,uerumetiã interfectorẽ illius affici supplicio iusserit.Præfatus enim quòd ipse sui accusator extiterit,regis cĕdẽ professus,cognitoq; quod esset genere Amalecita,interfici hominẽ mandauit.prĕterea lamentationes & epitaphia in laudẽ Sauli & Ionathæ scripsit,

2.Reg.1. Dauidi nunciatur Sauli mors

Sauli mortẽ deplorat Dauid.

2.Reg.2. *Dauid à Iudæis rex declaratur.*

quæ in hodiernũ uſq; diẽ extãt. His extremis officijs honorato rege, luctuq; finito, conſuluit Deũ per prophetã, quam'nam ex urbibus Iudæ tribus habitandã ſibi concederet. Cumq; reſponſum eſſet, Hebronẽ concedi, relicta Sicella eò cõmigrauit, ambabus uxoribus illò adductis, & cohorte domeſtica: moxq; tota tribus ad eũ locũ confluens, regẽ eum cõmuni ſuffragio declarauit. Audito deinde quòd Saulũ cũ filijs Iabiſeni in Galaditide regione ſepelijſſent, miſit illuc qui collaudato eorũ facinore, gratiã illis referendã ſuo nomine pollicerentur, ſimulq; nunciarẽt, quòd Iudę tribus regẽ ſe cõſalutaſſet.

Ieboſthus Sauli filius ab Abenero rex creatur.

Interea Sauli copiarũ prę fectus Abenerus filius Neri, uir ſtrenuus, & ad magnas res obeundas natus, quãprimùm cognouit cecidiſſe regẽ & Ionathã, alioſq; duos eius filios, properè in caſtra delatus, reliquũ ex omnib. filijs nomine Ieboſthũ periculo eripit, & ſuperato unà cũ illo Iordane, totius populi regẽ eum conſtituit, excepta tribu Iudæ: regiamq; ei elegit apud locũ qui Hebraicè Manalis dictus, interpretatur caſtra. inde profectus eſt cũ delectiſſimo milite, ut prælio cũ Iudæ tribu decerneret, iratus quòd Dauidẽ regem creauiſſent. Huic occurrit Ioabus Saruiæ Dauidis ſororis filius, natus ex patre Suri, duos ſecũ fratres, Abiſæũ & Aſaelẽ, uniuerſumq; Dauidis exercitũ ducens: & cũ circa quendã fonticulũ apud urbẽ Gabao in eũ incidiſſet, aciẽ ad prælium explicat. Cum'que Abenerus dixiſſet, cupere ſe experiri utrius partis præſtantiores milites eſſent, ex pacto utrinque duodeni ad certamen ſunt deſtinati. qui progreſſi inter utramque aciem, emiſſis prius pilis, gladios ſtringunt: cõprehenſiſq; aduerſariorũ capitibus, latera & ilia feriebãt, donec mutuis uulnerib. quaſi ex cõpoſito ad unũ ſe cõficerẽt. quo facto exercitus etiã conflixerunt, & poſt acre certamen, partes Abeneri ſuccubuerũt. Verſos deinde in fugã Ioabus non deſtitit perſequi, ſed tergis eorũ hærens hortabatur ſuos ut ne defatigarentur: idemq; etiã fratres eius faciebãt, pręcipuè iunior Aſael ob eximiã pedũ pernicitatẽ celebris: & non ſolùm cũ hominibus, ſed cũ equis etiã curſu contendere ſolitus. is tum Abenerũ rectà inſequebatur, nec in ſiniſtrã nec in dextrã deflectens. Conuerſus aũt Abenerus, & impetũ eius fruſtrari uolens, primùm unius militis armatura cũ eo depaciſci uoluit, ut perſequi deſineret. deinde rogabat ne ſe in hanc neceſſitatem adduceret, ut illo interfecto, in fratris eius conſpectũ poſthac uenire non auderet. Cumq; ille his uerbis nihil moueretur, ſed perſequi pergeret, ita ut uerſa haſta fugiebat, imminenti lethale uulnus infligit, ut in ueſtigio cõcideret. Qui uerò cũ eo Abenerũ inſectabant, poſtquã ad locũ in quo Aſael iacebat peruenerunt, obliti amplioris perſecutionis circũ cadauer conſtiterunt. Ioabus aũt & frater eius Abiſæus, præter exanime corpus curſu prouecti, incitatiq; ira extincti fratris, mira pernicitate ac alacritate uſq; ad ſolis occaſum perſecuti ſunt Abenerũ, & uſq; ad locũ quendã nomine Ommatũ. hic in loco eminentiore conſiſtit, Abenerũ cũ Beniamitis fugientẽ proſpiciens. qui cũ exclamaſſet, ſatis iã indignationi indultũ, nec eſſe uiros cõſanguineos improba inſectatione cogendos omiſſa fuga in certamen redire: peccaſſe enim & eius fratrẽ Aſaelem, quòd monitus ab inſequendo deſiſtere noluiſſet, & ideo ictus cecidiſſet: uiſus eſt non malè admonere: moxq; Ioabus dato receptui ſigno ſuos cohibuit, & in eo loco caſtris poſitis pernoctauit. Abenerus

Ioabus Ieboſthanos prælio ſuperat.

Aſael ab Abenero interficitur

uerò

uerò cõtinuato per totam noctem itinere trans Iordanem in Ieboſthi caſtra ſe cõtulit. ſequenti die Ioabus recẽſitis cæſorum cadaueribus, omnes ſepultura dignatus eſt. Ceciderant autem ex Abeneri exercitu trecẽti ſexaginta: ex Dauidis nouendecim, præterq; Aſael: cuius cadauer Bethlema reportatum fratres cum patrijs monumẽtis intuliſſent, ad Dauidem in Hebronem ſunt reuerſi. Hoc fuit inter Hebræos ciuilis belli initium, quod durauit, ſed ita ut Dauidis partes magis ac magis proficerent, cõtrà eorum qui ſub Saulí filij degebant imperio, indies inferiores fierent. Interea Dauid ſex filios è totidem uxoribus ſuſcepit, quorum natu maximus è matre Achina natus, Ammon dictus eſt. Secundus ex uxore Abigæa Daniel. Tertius ex Machama filia Tholomæi natus regis Geſsirorum, nomine Abeſalomus. Quartus Adonias ex uxore Angite ſuſceptus: quintũ uerò & ſextum Gertheſam & Galam nominauit. Porrò poſt conflatum ciuile bellum, & crebros partiũ conflictus, præcipuum momentum fuit in Abenero: qui quòd eſſet uir prudens, & ad popularem gratiam factus, multitudinem in officio continebat, ut longo tempore in fide Ieboſthi permanerẽt. Deinde uerò inſimulatus apud eum quòd conſuetudinẽ haberet cũ concubina eius Ræſpha filia Sibathi, & ea de cauſa obiurgatus, dolore & indignatione motus, quaſi nõ bona gratia ſibi pro fideli ſtudio redderetur: minatus eſt ſe regnum ad Dauidem translaturũ, & declaraturũ quòd Ieboſthus nõ propria uirtute aut prudentia trans Iordanẽ potiretur, ſed ipſius bellicis artibus & eximia in eam diem fide. moxq; miſit in Hebronẽ ad Dauidẽ, qui ſuo nomine fœdus cum eo ferirent, hac conditione ut inter præcipuos regis amicos reciperetur, ſi populo ad defectionẽ à filio Sauli cõcitato, efficeret ut Dauid ab uniuerſis Hebræis rex agnoſceretur. Qui cum uehementer hoc nuncio lætus conditionẽ accepiſſet, & quo magis ratũ eſſet fœdus, poſtulaſſet ut Melcholen uxorẽ ad eũ remitteret, quam magno ſuo periculo & annumeratis Saulo ſexcentis Palæſtinorum capitibus emiſſet, remiſit eam abſtractam à Pheltię coniugio, adiuuante etiam Ieboſtho. nam & huic Dauid ſcripſerat, æquum eſſe uxorem ſibi reſtitui. Deinde cõuocatis ſenioribus populi, & præfectis militiæ in eam ſententiam locutus eſt apud eos. remoratum ſe quidem illos quo minus relicto Ieboſtho ad Dauidẽ deſciſcerent: nunc autẽ ſi uelint, ſe hoc illis permiſſurum, quandoquidem certò comperiſſet hunc per Samuelem prophetam totius Hebræorum gentis regem diuino iudicio deſignatũ eſſe: eundemq; uatem præceciniſſe, quòd huius ductu uindicandum ſit in Paleſtinos, ſintq; ſub iugum Iſraelitarum ſubigendi. His auditis ſeniores & præfecti, certi iã in eorum ſententiam Abenerum tranſiſſe, Dauidi in poſterũ apertè ſtuduerunt. Supererat ut & Beniamitæ in hanc ſententiam concederent, quòd ex hac tribu eſſet Ieboſthi ſatellitiũ: ad quos quum eadem uerba feciſſet, ac ne illos quidem reniti animaduertiſſet, cum uiginti fermè comitibus ad Dauidem proficiſcitur, ut præſens fœdus initum confirmaret: tum quia quiſq; in rebus ſuis ſibi magis quàm alij fidit, tum quia uolebat certiorẽ facere, quid in cauſa eius cum ſenioribus & ducibus egiſſet, & quòd ipſam quoq; Beniamiticam tribum in partes ipſius traduxiſſet. A quo comiter exceptus, & ſplendidis ac ſumptuoſis epulis per aliquot dies adhibitus, tandem petijt ut

2. Reg. 3. *Dauidis progenies.*

Abener ad Dauidem deficit.

Abener populũ Dauidi conciliat.

Abener Dauidem adit.

dimitteretur, traducturus ad eũ exercitum, & quod promiſerat re exhibiturus, & quaſi in manum imperium gentis ei traditurus. Vix ad hæc promiſſa exequenda miſſus à Dauide Hebronem exiuerat, cum Ioabus copiarum imperator peregrè rediens illuc aduenit: cognitoq; quòd Abenerus icto cum Dauide fœdere paulo antè abiiſſet regnũ ei tradi curaturus, ueritus ne is primum inter amicos locum obtineret, autor illi factus regij faſtigij, & alioqui uir prudens in conſilijs capiendis, & rerũ momentis obſeruandis: ipſe uerò deteriori cõditione eſſe inciperet, & prę fectura copiarũ priuaretur, malũ & iniquum conſilium concipit: ac primùm calumnijs eum aggreſſus, perſuadere conatur regi, ut caueat ſibi, neq; fidẽ illius uerbis adhibeat. Omnia enim illum facere quo regnum Sauli filio conſtabiliat: & nunc ſtructis dolis adueniſſe, & optatis potitum, cum certa ſpe inſidijs circumueniendi Dauidis abire. Poſtquam autẽ fruſtra ſe uerba fundere animaduertit, ac ne tantillũ quidem regem his moueri, mutato conſilio facinus audacius mente concipit, & certus hominem tollere, mittit confeſtim qui curſim per eius ueſtigia uiam carperent, & aſſecuti eum Dauid is nomine reuocarent, quaſi per obliuionẽ quiddam ad rem pertinens illi ſignificare omiſiſſet. Abenerus autem poſtquam hęc audiuit ex nuncijs in loco cui nomen Beſira, xx ſtadijs ab Hebrone diſſito, nihil eorum quæ euentura erant ſuſpicatus, ad urbem reuertitur.

Ioabus Abenerum dolo interficit.

Cui obuiam factus ante mœnia Ioabus, humaniſsimè exceptum ſummã beneuolentiam præ ſe ferens (ut ſæpe fit, cum ad obtexendas inſidias malũ aliquod facinus molientes ſummã bonitatẽ ſimulant) ſeorſum à cætero comitatu ſeducit, quaſi ſecretius aliquid cum eo colloqui uellet: atq; ita abductũ in locũ portæ ſolitarium, uno tantùm fratre Abiſæo præſente, ſtricto ferro per ilia traijcit. Hunc exitũ habuit Abenerus, inſidijs à Ioabo interceptus, ut ipſe uideri uolebat in ultionem fratris Aſaelis, quem in prælio ad Hebronẽ commiſſo Abenerus pertinaciter ſe inſequentem interemerat: re autẽ uera quòd timeret, ne honore quem obtinebat priuaretur, Dauide imperium exercitus in Abenerum transferente. Hinc ſanè uidere licet, quàm nihil non audeant homines ambitioni & auariciæ dediti, dum nemini cedere uolunt. Nã & dũ cupitis potiri properant, maiora nõ dubitant quoduis perpetrare facinus: & ne quod ſemel nacti ſunt amittant, maiora etiã nõ reformidãt: ſic exiſtimantes, leuius incõmodũ eſſe ad ſummũ faſtigiũ nõ peruenire, quàm ab aſſuetis iã bonis excidere. ideoq; plus illis ſemper audaciæ ſupereſt, dum timent ne præſenti felicitate priuentur. Sed de his ſatis eſt paucis admonuiſſe.

Authoris inuectio in ambitionem.

Dauid Abeneri necem deplorat.

Porrò Dauid audita Abeneri nece indoluit, ſublataq; ad cœlum dextera magna uoce omnes teſtatus eſt, quòd nec iubente ſe nec conſcio cædes ea fuiſſet commiſſa. ad hæc diris imprecationibus autorem necis huius execratus, & familiã eius & facinoris ſocios homicidij pœnis obnoxios reddidit. Valde enim ſolicitus erat, ne uideretur hoc contra fœdus cũ Abenero ictũ fuiſſe admiſſum, edixitq; ut totus populus defleret ac lugeret uirũ, & ſolennib. funeralibus ei parentaret, ſciſſis ueſtibus & ſaccos indutus: atq; hoc modo exequias frequentari uoluit, quas & ipſe unà cũ ſenioribus ac præfectis deduxit, planctu & lachrymis ſatis indicans uel beneuolentiã erga uiuũ, uel mœrorẽ ob defunctũ, quodq; præter ipſius uoluntatẽ interemptus fuiſſet.

Quin

Quin & magnificè apud Hebronem ſepultum, ac epitaphio à ſe conſcripto honoratũ, ſtans ſuper monumentũ primus deplorauit, ſuoq; exemplo cæteros ad idem faciendũ prouocauit. adeoq; grauiter Abeneri morte affectus eſt, ut nullis amicorum precibus ad guſtandum ea die cibum adduci potuerit, ſed iuratus ieiunium uſq; ad ſolis occaſum ſeruauerit. quod ſanè ipſi gratiam apud multitudinem cõciliauit. Nam quotquot erant Abeneri ſtudioſi, uehementer hunc defuncti extremum honorem & ſeruatam ad ultimum fidem probauerunt, quòd omnia in eum contuliſſet quæ in amicos conferri ſolent, & non ut inimicum aliquando neglectæ & ignominioſæ ſepulturæ tradidiſſet: tum conſiderantes pro ſe quiſq; egregiam regis benignitatẽ, eadem ſibi quoq; ab illo pollicebantur. Atq; hoc modo optimè Dauid famæ ſuæ conſuluit, nemine amplius ſuſpicante ipſius uoluntate cæſum fuiſſe Abenerum. Quin & priuſquam multitudo quæ ad funus celebrandum conuenerat digrederetur, docuit eos quantum ipſe in animo uulnus accepiſſet, quantumq; totus populus detrimentum amiſſo uiro in rebus bellicis tam conſilio quàm manu præſtantiſſimo. Sed Deus, inquit, qui uniuerſa gubernat, necem huius inultam non ſinet. Is mihi teſtis eſto, quòd in Ioabũ & Abiſæum Saruiæ animaduertere non ualeo, qui plus poſſunt quàm ego ipſe: pœnam tamen diuinitùs infligendam non effugient. Et Abenerus quidem in hunc modum uitam finiuit.

Ieboſtho amicorũ inſidijs interfecto, uniuerſum regnũ ad Dauidem deuenit. Cap. II.

IEBOSTHVS autẽ Sauli filius morte eius audita grauiter hoc tulit, quòd priuatus eſſet uiro cõſanguineo, qui præcipuus autor ei fuerat ut in paternũ regnũ ſuccederet, mirumq; in modũ ob hãc cauſam ſe afflictauit. Nec ipſe diu ſuperſtes fuit, ſed à filijs Hierẽmonis Banaotha & Thanno per inſidias eſt oppreſſus. Hi enim cũ eſſent Beniamitæ genere, & inter præcipuos optimates, exiſtimantes ſi Ieboſthũ interficerent, magna ſe munera à Dauide accepturos, & aut amplas præfecturas aut aliud qd honorificum apud eum per hoc factũ ſe cõſecuturos, nacti ſolum Ieboſthũ in cubiculo meridiantẽ, uidentesq; nec ſatellitũ quenquam adeſſe, neq; ianitricem uigilare, ſed & ipſam partim laſſitudine, partim æſtu in ſomnũ ſolutã, ſubintrogreſſi ad eum, dormientẽ interemerunt: præciſoq; capite, & per totam noctem ac diem itinere continuato, tanquam à læſis properantes ad eum quẽ magno beneficio demeruiſſent, Hebronem peruenerũt: oſtenſoq; Dauidi Ieboſthi capite, cõmendabant ei ſuã operam ac beneuolentiã, quòd eius hoſtẽ & regni æmulum de medio ſuſtuliſſent. Sed multũ eos ſpes ſua fefellit: neq; enim pro eorũ opinione illos excepit rex. Sceleratiſſimi, inquit, & iamiam pœnas daturi, an neſciebatis quòd à me operæ præmiũ Sauli interfector retulerit, qui ad me coronã eius aureã apportauerat? & ille quidẽ rogatus hoc ei præſtiterat, ne ab hoſtibus caperetur. Aut fortè aliũ me iam factum credebatis, ut mutatis moribus delectarer uiris maleficis: & domini cædẽ tanquã beneficiũ oblatũ complecterer: idq; occiſo à uobis in ſuo lecto uiro iuſto, qui neminẽ unquã læſit, uos uerò maxima etiã beneuolentia, ſum miſq; honoribus proſecutus eſt. quapropter eadem opera & illi pœnas uiolatæ fidei dabitis, & mihi iniquæ de me opinationis, quẽ putaſtis de tali Ie-

II. 2. Reg. 4. *Ieboſthus inſidijs opprimitur.*

bosthi cædē libenter auditurum. Neq; enim alio modo grauius existimatiō nē meam lædere potuistis. Hæc locutus iussit eos exquisitissimis tormentis excruciatos supplicio dedi: caputq; Iebosthi cum omni honore funeratū in Abeneri monumentū intulit. His ita finitis, uniuersi Hebræorum proceres Hebronem ad Dauidem conuenerunt, cum tribunis ac præfectis, seq; & sua omnia illi dediderunt, commemoratis prius ueteri beneuolentia, qua eū uiuente etiam tum Saulo fuissent prosecuti, & quod tribunum tunc regiū perpetuo in honore habuissent: & quòd diuino suffragio per Samuelē prophetam rex unà cum suis filijs declaratus esset, eiq; destinatum esset ut perdomitis Palæstinis, Hebræorum rebus salutem afferret. At ille collaudato eorum studio, hortatusq; ut in cœptis permanerent, fore enim ut nunquā eos pœniteat, conuiuio & omni comitate exceptos remisit ad omnem populū adducendum. Conuenerunt itaq; ex tribu Iudæ armatorum sex millia octingenti, scuta & lanceas gestantes, qui hactenus Sauli filium secuti fuerant, & sine quibus hæc tribus Dauidi regnum decreuerat. ex tribu Simeonis septē millia & centum, ex tribu Leuitica quatuor millia septingenti cum principe suo Iodamo, cum his erat potifex Sadacus cū uingintiduobus cognatis principibus. ex tribu Beniamitide armati quater mille. Hæc enim tribus adhuc sustinebat, credens aliquem ex genere Sauli regnaturum. Ex tribu Ephrēmi uiginti millia & octingenti, uiri animis & uiribus prēstantes. Ex dimidia tribu Manassitide milliadecem & octo. Ex tribu Isachar ducenti futurorum præscij, & armatorum uiginti millia. Ex tribu Zabulon armatorum lectissimorum quiquaginta millia. Hæc enim tribus sola uniuersa ad Dauidem confluxit. hi omnes eadē armatura utebantur, qua tribus Gadi. Ex tribu Nephthalitide insigiores & ductores mille, scuto & hasta armati. quos sequebantur reliqui tribules eorum, multitudo innumerabilis. Ex tribu Danitide selectorum uigintiseptem millia, ex duab. aūt tribubus trās Iordanē habitātib. & reliquo tribus Manassitidis armatorū scuto & hasta galeaq; ac gladio uigintiduo millia. Reliquę quoq; tribus gladijs utebant. Hę fuerunt copię quę in Hebronē ad Dauidē sunt collectæ, cū magno cōmeatu frumēti & uini, cęterorūq; ad uictū cōmodorū, omnesq; cōmuni sentētia regnū ei ratū ac firmū esse uoluerūt. Cūq; triduo illic festa celebrassēt, epulisq; operati essēt, Dauid cū omnib. his copijs Hierosolyma est profectus. Iebusęi uerò q tū urbē incolebāt, Chananæorū & ipsi generis, clausis ad eius aduētū portis, & in mœnib. quotquot erāt cęci uel claudi, aut alioqui mutili in contēptū regis collocatis, dictitabāt hos ad arcendū hostē sufficere, freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad irā cōcitatus, oppugnationē aggreditur: & cū strenua militū opera uteretur, omnib. adnitentibus ut unius urbis expugnatione cæteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, ui inferiorē urbis partē occupat. Resistente aūt sola arce, decreuit propositis honoribus ac præmijs militē ad rem alacriter gerendā excitare: promisitq; ei qui per subiectā uallem in arcem euasisset, totius exercitus imperiū se cōmissurū. & cum eò certatim omnes eniterentur, cupiditate summæ præfecturæ accensi, Saruiæ filius Ioabus alios præuenit, & conscensa arce clamore subiato à rege promissum copiarū imperium popoſcit.

2. Reg. 5. *Dauid Iebosthi interfectores interficit.*

Dauid ab uniuersis Israelitis rex creatur

III. *Dauid Hierosolymorum arcē expugnat.*

Dauid

Dauid ui captis Hieroſolymis Chananæos inde eijcit, urbemq; Iudæis inhabitandam tradit. Cap. III.

EIECTIS deinde ex arce Iebuſæis, & inſtauratis Hieroſolymis, rex ea urbem Dauidis appellauit, ac per omne regni ſui tempus domicilium inibi habuit. cæterum tempus quo apud Hebronem ſolius tribus Iudæ rex fuit, ſeptem anni fuêre, & menſes ſex. Poſtquam autem Hieroſolymis regiam ſibi optauit, in dies magis ac magis res ei ex uoto ſuccedebant, Deo prouidente ut ea urbs egregijs acceſsionibus quàm celeberrima redderet. Per idem tempus Iromus legatione in hoc miſſa in amicitiã ac ſocietatem Dauidis eſt receptus: miſitq; ei dono materiam cedrinam & architectos ac fabros qui regiam ei Hieroſolymis exædificarent. Dauid autem ſuperiorem urbis partem & arcem in ea conditã in unum corpus redegit, mœnibusq; adiectis, eorum curam Ioabo demandauit. Igitur primus Dauid Iebuſæis inde eiectis, à ſe urbẽ denominauit. Nam tempore Abrami generis noſtri autoris Solyma uocabatur. nec deſunt qui affirment, etiam apud Homerum Solymorum nomine hanc urbem intelligendam. Templum enim ſecundum Hebræorum linguam nominauit hac uoce, ſecuritatem ſignificante. Totum autem hoc tempus ex quo Ieſus Hebræorum aduerſus Chananæos imperator, deuictæ regionis agros ſuis diuiſit, poſt quẽ Iſraelitæ nunquam Chananæos Hieroſolymis eijcere ualuerũt, uſq; ad hanc Dauidis expugnationem anni fuêre quingenti & quindecim. Nec prætermittendus eſt per ſilentium Orphonas, uir inter Iebuſæos opulentus, cui in expugnatione Hieroſolymorum parcitum eſt à rege, tum propter perpetuã eius erga Hebræos beneuolentiã, tum quia priuato quodam officio demeritus eſt eum, ut paulo pòſt magis opportuno loco indicabimus. Dauid deinde alias quoque uxores duxit, et concubinas ſibi adiunxit. filios etiam undecim ſuſcepit: quorũ nomina, Amas, Emnus, Sebas, Nathan, Solomon, Iebar, Eliel, Phalna, Ennaphen, Ienas, Eliphal, & præterea filiam Thamarã. Horum nouem ex legitimis coniugibus nati ſunt, duo uerò poſtremi è concubinis. Thamara autem Abeſalomi germana fuit.

Iromus cũ Dauide amicitiam coit.

Orphonas Iebuſæus.

Dauid Palæſtinorum bello impetitus, apud Hieroſolyma uictoriam conſequitur. Cap. IIII.

PALAESTINI autem cognito quòd Hebræi Dauidem regem creaſſent, collecto contra eos exercitu, & occupata conualle quæ dicitur Gigantum, nõ procul Hieroſolymis ſita, caſtra ibi poſuerunt. Iudæorum uerò rex nihil ſine oraculo & iniuſſu Dei euentuſq; ſponſore ſolitus agere, iuſsit pontificẽ quid tunc quoq; de euentu belli polliceret prædicere. à quo poſtquã læta omnia didicit, exercitum contra hoſtes eduxit: & cõmiſſo prælio, ipſe à tergo eos ex improuiſo adortus, partim occidit, partim in fugam cõpulit. Nemo autem ſuſpicet exiguũ fuiſſe Palæſtinorũ exercitũ, qui tum Hebræos inuaſerat, coniecturã inde faciẽs, quòd nõ magno negocio ſit profligatus, nulla prius memorabili re geſta: ſed ſciat uniuerſam Syriam ac Phœnicen conſociatis armis auxilium illis tuliſſe: quę ſola cauſa fuit ut toties uicti, tam multis millibus deſideratis, denuò bellum maioribus uiribus redintegrarent: quandoquidẽ poſt præſentem quoq; cladem triplicato exercitu Dauidis ditionem inuaſerunt, & eodem quo prius

III.

Dauid Palæſtinos ſemel atq; iterum fundit.

loco caſtrametati ſunt. Rege uerò iterum de euentu oraculum cõſulente, reſpondit pontifex, in ſylua quæ fletus cognominata non longè ab hoſte aberat, exercitum continendum, nec prius ad pugnam educendum quàm ſylua nullo perflante uento ſuapte ſponte agitaretur. quod ubi primùm obſeruatum eſt, & Deus maturè præſentiæ ſuæ ſignum dedit, nihil moratus ad paratam iam & indubitatã uictoriam eſt progreſſus. Nam ne primum quidem impetum hoſtilis acies ſuſtinuit, ſed mox ut ad manus uentum eſt, terga uertit. nec ſegnius Hebræus inſtitit, fodiendóq; terga fugientiũ, & multos proſternendo, uſq; Gezara, quod oppidum in utrorumq; confinio ſitum erat, uictos eſt inſecutus. itum eſt deinde ad illorũ caſtra expugnanda, ubi ingenti præda potiti, deos etiam eorum corruperunt. Et quia iam iterum contra hoſtem res feliciter geſta erat, uiſum eſt Dauidi de communi ſeniorum & optimatum ac tribunorum conſilio omne ſuæ tribus robur ex tota eorum ditione conuocare, & itidem ſacerdotes ac Leuitas, atque ita profectos unà ad oppidum Cariathiarim, arcam Dei ex eo loco Hieroſolyma tranſportare, omnemq; diuinum cultum cum ſacrificijs & ceremonijs à maioribus acceptis, in poſterum in hac urbe celebrari. Si enim ſub Saulo ſacra non fuiſſent neglecta, nunquam talem cladem populum accepturum fuiſſe. Conuentu igitur ſicut decretũ fuerat habito, rex ad transferẽdam arcam accedit: quam ſacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, in plauſtrumq; nouum impoſitã, ſubiunctis bubus fratribus eius & liberis ducendam permiſerunt. Præcedebat rex, & cum eo multitudo, ſacros hymnos canentes, & omne genus patriorum carminum, & ad uariorum inſtrumẽtorum muſicorum pulſum ſaltitantes, accedentibus & tubis & cymbalis, atq; ita arcam Hieroſolyma deducentes. Poſtquam autem uentum eſt ad locum cui nomẽ Chidonis area, numinis ira Oza quidam exanimatus eſt. Bubus enim exorbitantibus plauſtrum & arca inclinata, Oza cum non eſſet ſacerdos auſus manum ſuſtentandi cauſa admoliri, in ueſtigio expirauit. Eius mortem tum rex tum populus ægrè tulit: & locus in quo obijt, in hodiernũ diem Ozæ clades uocat. Tum Dauid territus & cogitans ſe fortè idem paſſurum quod Oza, ſi ad ſe in urbem arcam reciperet, quandoquidem ille manu tantùm in eam extenſa mortem mulctatus fuiſſet, ſuperſedit illam Hieroſolyma inducere: diuertensq; paulum in uillam hominis cuiuſdam iuſti nomine Obadami, genere Leuitæ, apud hunc eam depoſuit. quæ per tres integros menſes hoc hoſpitio uſa, rem Obadami familiarem auxit, eiusq; domum multis felicitatibus cumulauit. Rex autem cognito quòd Leuita is ex paupere & humili repentè uſq; ad inuidiam eorum qui incrementa eius uiderẽt felix extitiſſet, nihil amplius mali ueritus arcam in urbem ſuam tranſtulit hac pompa, ut à ſacerdotibus deportaretur, deducereturq; à ſeptem choris, à ſe in hoc inſtitutis & ordinatis, & rege ipſo interim cinnyram pulſante ac plaudente, ita ut Michole uxor eius, Sauli prioris regis filia, factum hoc derideret. quæ ubi intra urbem illata eſt, repoſuerunt eam in tabernaculum à Dauide in hunc uſum erectum. In hac feſtiuitate ſumptuoſe ac ſplendidè ſacrificatum eſt, & totus populus exceptus conuiuio, ut tam mulieribus quàm uiris ac pueris in ſingulos diſtribueretur libum panis ſubcinericij, & laganum frixum, & fruſtum de uictima.

2. Reg. 6.

Dauid arcam Hieroſolyma transfert.

Oza tacta arca diuinitùs perit.

Obadamus collocata apud ipſum arca felicitatur.

Michole Dauidis ſaltationem uituperat.

uictima.atq; his epulis populo pasto,ipse domũ reuertitur. Huic occurrens Michole uxor,filia Sauli, omnia precata est illi, quæcunq; Deus propitius largiri solet:reprehendit tamẽ,quòd prẽter decorũ tantus rex saltasset,ita ut in conspectu seruorũ suorum et ancillarũ partes quasdã inter saltandũ denudarit. At ille nõ pudere se huius facti respõdit,quòd sciret gratum esse Deo, qui eum & patri ipsius mulieris & alijs omnib. prætulisset: cantaturumq; se ei sæpius ac saltaturũ,nihil curantem, q; indecorũ hoc aut ipsi aut ipsius ancillis uideatur. Hæc Michole ex Dauidis coniugio nullos filios peperit,sed ex alio marito,cui pater à priore abstractã tradidit,quinq; liberos genuit, ut suo loco dicet. Cæterùm rex uidẽs res suas quotidianis successib. per Dei fauorẽ proficere, pecare se putauit,q; cum ipse habitaret in alta regia cedrinis trabibus extructa,& omni exornata artificio, arcam patere in tabernaculo iacere:itaq; decreuit ædificare Deo templum,quemadmodũ Moyses prædixerat.cõmunicatoq; super ea re consilio cum Nathane propheta, cum is autor esset proposita exequẽdi,polliceturq; Deum opem ad hoc laturũ, auidior etiam struẽdi templi factus est. Sequẽti uerò nocte Deus Nathani per uisionẽ apparuit,iubẽs ut Dauidi nũciaret, gratam quidẽ sibi esse eius uolũtatem,quod primus omniũ de ædificando templo cogitauerit:non tamen se permittere ut is qui multis bellis implicitus hostili sanguine manus polluerat,sibi fanum cõstrueret. Veruntamẽ postquã longam uitam rex ad ultimã senectutẽ prouectus felici fine clauserit, extruendũ esse templũ à filio eius & successore,qui uocandus esset Solomon. cuius nõ aliter quàm filij curãm se habiturum pollicebatur,regnumq; per posteros eius continuaturũ:quòd si quid peccauerit, pœnam nõ ultra morbos & terræ sterilitatẽ processuram. His ex propheta cognitis Dauid lætus,quòd iam sciret posteris suis imperium permansurũ,& familiam suam fore illustrem ac celebrem, ad arcam se contulit:procidensq; in faciem adorauit Deum,gratias agens pro omnibus beneficijs acceptis,quòd se ex humili pastore ad tantum rerum fastigiũ tantamq; gloriam euexisset:proq; promissa posteris etiam suis felicitate, perpetuaq; prouidẽtia qua res Hebræorum augere atq; ornare non desineret:atita gratijs actis,hymnoq; decantato à tabernaculo digressus est.

2.Reg.7. *Dauid Deo templum extruere habens in animo, oraculo prohibetur.*

Dauid subactis finitimis gentibus tributa imponit. Cap. V.

NON multo deinde interiecto tempore expeditionem in Palæstinos decreuit, ablegato omni ocio & segnicie, ut quẽadmodum Deus prædixerat,deuictis hostibus pacatum regnum successoribus relinqueret. Et indicta die militibus ad conueniendum, iussisq; omnibus ut quàm instructissimi ad bellum essent,ubi satis omnia parata existimauit,profectus Hierosolymis in Palæstinam peruenit: hostibusq; magno prælio uictis,& bona agrorũ parte mulctatis, hisq; agris Hebræorum terræ cõtributis,in Moabitas bellum traduxit,eorumq; copias ita concidit,ut tertia tantùm pars supereslet,quam in deditionẽ accepit. His quoq; annuo tributo imposito,contra Adrazarũ Arachi filium mouit, Sopheno-
rum regem: cum quo ad Euphratem congressus, uiginti peditum millia,equitites quinquies mille occidit. currus etiam mille cæpit, ex quibus incẽsis reliquis,centum solos sibi reseruari iussit.

V. 2.Reg.8.

Damaſceni à Dauide uincuntur. Cap. VI.

Adadū Damaſci regem Dauid prælio ſuperat.

INTERIM Adadus Damaſci & Syrorū rex audito quòd Dauid Adrazaro bellum intuliſſet, cum eſſet eius amicus ac ſocius, cum ualido exercitu in auxilium eius properat, ſperans ſe bellum ab eo depulſurum. Cumq; & ipſe non procul Euphrate cum Dauide conflixiſſet, prælio uictus magnam exercitus partem amiſit. Deſideratis enim ex eius acie uiginti millibus, reliqui fuga ſaluti ſuæ conſuluerunt. Huius Adadi etiam Nicolaus in quarto hiſtoriarum ſuarum libro, in hæc uerba meminit: Longo deinde poſt tempore indigenarum quidam nomine Adadus, cæteris potentior, Damaſci & reliquæ Syriæ præter Phœnicen regnum obtinuit. Hic bello Dauidi Iudæorum regi illato, crebris prælijs cum eo conflictatus, in poſtremo quo apud Euphratē uictus eſt, multis editis facinorib. regem ſe & uirium & animi robore præſtantiſsimum declarauit. Idem de poſteris quoque eius narrat, quòd quaſi per manus alius ab alio regnum ſimul & nomen acceperint. Illo, inquit, defuncto, poſteri eius ad decimum uſque genus regnum obtinuerunt, quiſque à ſuo patre cum imperio nomen accipiens, quemadmodum apud Ægyptios Ptolemæi. Ex his potentiſsimus ordine tertius inſtaurato bello abolere uolens ignominiam aui temporibus acceptam, expeditone contra Iudæos facta Samariam uaſtauit. Nec à uero aberrauit hac parte. Hic eſt enim ille Adadus, qui Achabo apud Iſraelitas regnante Samariam inuaſit, de quo ſuo loco dicturi ſumus. Porrò Dauid peragrata cum uictore exercitu Damaſco & reliqua Syria, totam ſub imperiū redegit, diſpoſitiſq; opportunis in locis præſidijs, et tributo impoſito, domum eſt reuerſus: & ceu trophæum aureas ſatellitum Adadi phaleras reliquamq; eorum armaturā Deo Hieroſolymis conſecrauit. has poſtea Suſacus Ægyptiorum rex, uicto Roboamo huius nepote, ſpoliata urbe cum multis alijs diuitijs exportauit. Sed hæc, poſtquam ad ea tempora uentum fuerit, dicentur. Hebræorum autem rex fauore numinis utens, & fortunam belli ſequens, præcipuas Adrazari urbes aggreſſus eſt, Bettæam & Machonem: easq; ui expugnatas diripuit. in his magna uis auri & argenti reperta eſt: & præter hæc æris genus, quod auro precioſius eſt habitum: ex quo poſtea Solomon fecit magnum illud uas mare appellatum, & pulcherrima pollubra, cum templum adornaret. Amathenorum autem rex audita Adrazari clade, quod'que exercitum amiſiſſet, timens ſibi, decreuit in fidem et amicitiā Dauidis ultrò uenire: miſitq; ad eum Adoramum filium, qui uictoriam de communi inimico ei ſuo nomine gratularetur, & in ſocietatem atque amicitiam recipi peteret, & munera offerret, antiqui operis uaſa aurea & argentea & ærea. Dauid uerò inita amicitia cum Thæno (ſic Amathenus rex uocabatur) & acceptis muneribus, filium eius pro utriuſque dignitate tractatum dimiſit. Munera uerò illa cum alio auro ex manubrijs captarum urbium redacto, Deo dedicauit. qui non ſolùm quoties ipſe rex bellum adminiſtraret, rem proſperabat, uerùm etiam miſſo in Idumæam Abiſæo Ioabi ſummi copiarum ducis fratre, illius ductu Idumæos perdomari cōceſsit. Decem enim & octo ex illorū exercitu milia in acie ceciderunt: & occupata præſidijs tota Idumæa regione, rex non ex agris tantùm, ſed

De Adado Nicolai Damaſceni teſtimoniū.

Thænus Amathenorum rex cum Dauide amicitiā facit.

Ioabus Idumeos domat.

ſed uiritim etiam tributa exegit. Erat autem natura iuſtus, & in reddendo iu re uerum tantùm & æquum reſpiciebat; exercitui uerò uniuerſo Ioabū præfecerat. à cōmentarijs habuit Ioſaphatum Achili filium. Deſignauit etiam ex Phineeſi familia Sadocum pōtificem cum Abiatharo: amicus enim ei erat. Scribam uerò Siſam conſtituit. Banaiam Ioiadæ filium ſatellitio ſuo præpoſuit: omnes regis ſeniores inter patris ſatellites uerſabantur. His ita ordinatis, uenit illi in mentem amici quondam Ionathæ, fœderiſq; mutui quod inter eos interceſſerat. Nam inter cæteras omnes uirtutes hanc quoq; habuit, quòd egregiè meminerat beneficiorū quæ unquã accepiſſet. Igitur ſciſcitatus eſt, num quis ſupereſſet ex amici genere, cui gratiam referre poſſet pro acta olim cum Ionatha conſuetudine. Cumq; adductus eſſet ad eum quidam è libertis Sauli, qui poterat ſuperſtites noſcere, percontatus eſt, num poſſet aliquem indicare ex Ionathæ genere uiuum, cui pro beneficijs à ueteri amico perceptis gratiam reponere quiret: quo reſpondente, ſupereſſe filium eius Memphiboſthum, pedibus claudum: eo quòd nutrix audita clade in qua pater eius & auus ceciderant, dum rapto puero trepidè fugit prolapſum ex humeris læſerat: poſtquam cognouit, ubi nam & apud quos educaretur, miſit in Labatham oppidum ad Machirum (id altoris nomen fuit) qui eum adducerent. Memphiboſthus uerò poſtquam ad regem peruenit, procidens in faciem adorauit illum. mox que iuſſus eſt bono animo eſſe, & optima ſperare: & auitam domum cum prædijs ad illam pertinentibus accepit: iuſſusq; eſt ad eandem cum rege menſam accumbere, & nulla die conuiuio non intereſſe. Cumq; adoleſcens promiſſionibus & muneribus regis gratias agens adorauiſſet, rex accito Siba, ait ſe puero paternam domum cum omnibus auitis poſſeſſionibus donaſſe: iuſſitq; eum uillicatione agrorum ſuſcepta, omnes reditus Hieroſolyma referre. Poſt hæc ſingulis diebus eum menſæ adhibuit, & Sibam cum quindecim filijs & uiginti ſeruis Memphiboſtho largitus eſt. His ita ordinatis, Siba adorato rege, omnia ſe facturum pollicitus, diſceſſit. Ionathæ uerò filius poſthac Hieroſolymis habitauit, conuictor regis, nec aliter quàm ſi ipſius filius eſſet tractatus, filium etiam ex ſe genitum, Michanum nominauit. Atque hoc honore Sauli & Ionathæ poſteri à rege fuêre affecti. Cæterùm cum per idem tempus Ammanitarum rex Naaſſes, ſocius & amicus defunctus eſſet, filiusq; in regnum paternum ſucceſsiſſet, Dauid per legatos officioſe eum conſolatus eſt, hortatus ut æquo animo patris obitum ferret, eandemq; quam pater expertus fuerat, amicitiam à ſe expectaret. Proceres uerò Ammanitarum, ſecus quàm de Dauide ſuſpicari par erat, malicioſe hanc legationem miſſam interpretati ſunt, concitauerunt q; regem, dicentes Dauidem ſpeculatores regionis & opum eius ſub officij prætextu miſiſſe. proinde cauendum ab illis, & uerbis eorum non credendum, ne fortè deceptus in aliquam immedicabilem cladem ſeſe cōijciat. At rex Ammanitarum Naaſſes ab optimatibus contra rei ueritatem perſuaſus, cum iniuria legatos Dauidis reiecit. Raſis enim media ex parte eorum barbis, præciſoq; dimidio ueſtimentorum, factis non uerbis animum ſuum declarauit. Quam rem Dauid indigniſsimè tulit, nihil diſsimulans non negle cturum ſe iniuriam cum

Dauidis officia

2. Reg. 9.

Dauid Ionathæ filio bene facit.

VI. 1. Reg. 10.

Naaſſes Dauidis legatos contumelia afficit.

contumelia

contumelia coniunctam, ſed bello uindicaturum in Ammanitas, & pœnas uiolatæ contra ius gentium legationis à rege eorum exacturũ. Quod poſteaquam perlatum eſt ad regis neceſſarios, & copiarum eius præfectos, conſciſ ſibi uiolati fœderis, ac debitam pœnam metuẽtes, & ipſi ad bellũ ſe parabant. & miſsis legatis ad Syrum Meſopotamenorum regem cum mille talentis ſocietatem eius hac mercede impetrauerunt, adducto in ſuas partes et Suba. Hi reges habebant peditum uiginti milia. conduxerunt etiam regem Michæ regionis, & quartũ nomine Litobum, qui & ipſi duodecim milia militum in armis habebant.

Quomodo Dauid Meſopotamios facta in eos expeditione deuicit. *Cap.* VII.

NON terruit tamen Dauidem Ammanitarum apparatus & inita cum regibus ſocietas, Deo fretum, & ſcientẽ quòd bonam cauſam haberet, iuſtiſq; armis iniuriam ſibi illatam ulciſceretur. Itaq; Ioabo commiſſa belli adminiſtratione, cum lectiſsimo milite eum cõtra hoſtem miſit: qui mox ad Rabatham primariam eius gentis urbem caſtra admouit. Hoſtibus uerò urbem egreſsis, & duas ſeorſim acies explicantibus: alteram quæ ex auxilijs conſtabat, in patenti campo: alteram uerò quę Ammanitarũ gentis erat, pro portis, quæ Hebræos ſpectabant: Ioabus hoc animaduerſo & ipſe ad militares artes confugit, & aſſumptis fortiſsimis militum, ipſe Syro alijſq; regibus ſe oppoſuit. reliquis Abiſæo fratri traditis, iuſsit ut contra Ammanitas aciẽ dirigeret: admonito prius, ut ſi uideret Syros ſibi præualere, adducto properè ſuo milite ſuccurreret. idem ſe facturum, ſi ipſum Ammanitas ægrè ſuſtinere contingeret. Cum his mandatis dimiſſo fratre, hortatusq; ut generoſe & alacriter rem gereret, daretq; operam ne quam ignominiam acciperet, ipſe Syros aggreditur. qui cum aliquantiſper magna ui reſtitiſſent, multis ſuorum cadẽtibus terga uertere ſunt coacti. Quo uiſo, Ammanitæ territi, & Abiſæum cum ſuo milite ueriti non expectauerũt: ſed moti ſociorum exemplo, intra mœnia refugerunt. atq; ita Ioabus malè mulctatis hoſtibus uictorem exercitum Hieroſolyma reduxit. Nec tamen ea clades Ammanitarũ effecit, ut experti ſe impares in poſterum quieſcerent: ſed miſsis nuncijs ad Chalamam Syrorum tranſeuphratenſium regem, eius auxilia mercede conduxerunt. Huius uicem in exercitu gerebat Sabecus, qui cõſtabat ex octoginta peditum, equitũ uerò decem milibus. Tum Hebræorum rex intellecto quòd denuò tam magnas copias Ammanitę contra ſe parauiſſent, nolẽs amplius per legatos cum eis bellum gerere, ipſe cum uniuerſo exercitu Iordanem tranſgreſſus illis occurrit: & commiſſo prælio, uictor euaſit, cæſis peditum quadraginta, equitum uerò ſeptem milibus. Sabecus quoq; hoſtium imperator in eo prælio uulnus accepit à rege, ex quo poſtea mori eum contigit. Meſopotamitæ deinde cognito tam triſti pugnæ euẽtu, legatione ad Dauidem cum muneribus miſſa, deditionem fecerunt. atq; ita appetente iam hyeme, Hieroſolymã eſt reuerſus. Vere autem ineunte, Ioabum ad bellum Ammaniticum miſit. Is longè lateq; uaſtatis hoſtium agris, compulſos eos in Ramatham gentis metropolim obſidione cinxit: quo tempore Dauid tametſi uir iuſtus ac pius, & patriarũ legum obſeruator diligens, in graue tamen peccatũ incidit. Cum enim uergẽte iam die in tecto re-

Ioabus Ammanitas prælio uincit.

Dauid Ammanitas iterũ fundit.

VII. 2. Reg. 11.

gię

giæ more ſolito deambularet, proſpexit in uicinis ædibus mulierem frigida lauantem, inſigni forma præcellentem, cui nomen Bethſabe: uictusq́ eius pulchritudine, & à concupita ſibi temperare non ualens, accitam ad ſe complexus eſt. Paulo pòſt mulier grauidam ſe ſentiens, nunciat regi ut diſpiciat quomodo factum hoc latêre poſſet, alioqui publicis legibus adulterij damnatam ſupplicium daturam. Rex itaque accerſitum ad ſe ex caſtris Ioabi armigerum maritum mulieris, Vriam nomine, de exercitu, quomodo oppugnatio procedat, percontatur. quo referente, omnia cedere ex ſententia, partes ei de ſua cœna obtulit, iuſsitq́ ut profectus ad uxorem apud illam pernoctaret. At ille non ita fecit, ſed inibi in regia inter ſatellites regis noctem eam exegit. Quo cognito, rex ſciatus eſt ex eo, quamobrem tanto pòſt tempore domum reuerſus, ad uxorem non iuiſſet, idq́ue præter communem omnium hominum morem, quicunque peregrè ad ſuos redeunt. Reſpondit ille, non eſſe æquum ut interim dum imperator ſuus & commilitones in hoſtili ſolo in caſtris humi cubitant, ipſe in uxoris amplexibus ſe oblectet. Hæc locutum manere inibi ea quoque die iuſsit, ſequenti ad uicarium ſuum ducem dimiſſurus. Vocatus deinde ad cœnam, & rege de induſtria crebrioribus propinationibus inuitante, ad ebrietatem uſque progreſſus, nihilominus tum quoque pro foribus regij cubiculi pernoctauit, nullo uxoris deſiderio tactus. Hanc ob rem indignatus rex ſcripſit Ioabo, ut in Vriam pœnam meritum aminaduerteret: modumq́ puniendi indicauit, ne manifeſtum fieret ſuo iuſſu hoc factum. Iuſsit enim ut quà plurimum periculi eſſet hoſti opponeretur, moxq́ à ſocijs, quo opprimi poſſet, deſtitueretur. His ita ſcriptis, & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolã Vriæ commiſit ad Ioabum perferendam. qui receptis literis, & cognita regis uoluntate, quẽ locum maximè ab hoſtibus infeſtari ſciebat, in eo collocaturus Vriam, adiunctis illi lectiſsimis aliquot militibus, pollicitus eſt ſe cum toto exercitu aſſore, ſi qua parte muri ſuffoſſa aditum intra urbem patefeciſſent: hortatus eum ut exiſtimationi quam tum apud regem, tum apud commilitones ſibi parauerat reſpondens, libenter potius quàm grauatim iuſſa capeſſeret. Cũque Vrias magna alacritate demandatum munus ſuſcepiſſet, manipulo illi adiungendo clàm imperauit, ut cum primum occurrentibus hoſtibus urgeri hominem uiderent, deſerto illo in tutum ſe reciperent. Itaq́ cum Hebræi feciſſent aſſultum ad mœnia, ueriti Ammanitæ ne ab illa parte in qua collocatus erat Vrias, hoſtis murum occuparet, fortiſsimus quiſque recluſa repentè porta magno impetu erumpunt. quod ubi uiderunt qui circa Vriam uerſabantur, memores Ioabi mandatorum, uno agmine ſeſe retrorſum receperunt. Solus Vrias quòd puderet aſsignatum locum non tueri, in ſe ruentes ſuſtinuit, ferroq́ exceptos interemit nõ paucos, donec circumuentus cũ aliquot ſocijs occubuit. His ita geſtis, Ioabus regi per nũciũ ſignificat, quòd non ferens obſidionis moras, oppugnatione adortus mœnia amiſsis multis infecta re in caſtra redire ſit compulſus. mandarat autem nuncio, ſi regem hoc factum ægrè ferre ſentiret, ut de Vriæ quoque morte renunciaret: id quod etiam euenit. Rex enim his cognitis, malè factum aiebat, quòd aperta ui mœnia tẽtaſſent. oportuiſſe enim machinis ac cuniculis

aditum moliri, maximè cum Abimelechus Gedeonis filius domesticum exemplum illis esse debuerit, qui Thebis turrim ui capere conatus, saxo ab anicula misso ictus turpiter uitam amisit, uir alioqui fortissimus, quòd inconsultè difficilimum oppugnationis genus esset aggressus. Vtilissimum autem in re militari quid alijs bene aut secus cesserit considerando, cum simile periculum incidit, hæc sequi, illa fugere. Postquam autem indignabundo de Vriæ quoque morte relatum est, irasci desijt: iussitq; Ioabo renunciari, uulgare esse id incommodum, nec à natura belli alienum, cuius hæ sint uicissitudines. debere tamen eum in posterum cautius rem administrare, & aggeribus ac machinis expugnatam urbem solo æquare, & habitatores eius ad unum neci dedere. Cum his mandatis nuncius ad Ioabum properè se recepit. Cæterùm Bethsabe audita mariti morte per multos dies eum luxit: ubi uerò à mœrore ac lachrymis destitit, sine mora eam rex coniugem sibi asciuit: ex qua mox puer masculus ei natus est. Has nuptias Deus nequaquam æquis oculis inspexit, sed iratus Dauidi, cum prophetæ Nathani per uisum nocturnum se obtulisset, regem grauiter incusauit. Propheta uerò qui esset uir festiuus ac prudens, reputans reges, quum suis affectibus rapiuntur, non magnum iuris respectum habere solere, comminatione numinis ad tempus dissimulata, maluit illum blanda oratione aggredi, in hunc modum sententiam eius exploraturus. Duo uiri, inquit, eandem urbem incolebãt: alter prædiues multorum'que armentorum & gregum dominus: alter unius tantùm ouiculæ possessor. eam unà cum pueris suis domi quotidianis cibis alebat, non alio affectu quàm si esset filia. Cum uerò hospes diuiti superueniisset, ille parcens suis pecoribus, nullum in amici gratiam mactare uoluit: sed abstracta per uim ouicula pauperis, iugulatam & apparatam hospiti apposuit. His uerbis rex grauiter commotus, sceleſtum hominem illum facinus hoc ausum pronunciauit, iustumq; esse ut quadruplum pro adempta ouicula restituatur, & ipse insuper capite plectatur. Tũ Nathan subiecit, ipsum esse qui hac pœna dignus sit, suopte iudicio nefarij sceleris dãnatus. actum demum illi exposuit in quantã indignationẽ numinis incurrisset, cuius fauore uniuersæ gentis Hebræorum rex constitutus, circũquaq; uicinarum etiam gentiũ, earumq; multarũ & magnarũ dominũ cõsecutus esset: itemq; antea liberatus è Saulí manibus, nunc eũ eiusdẽ benignitate legitimos uxores habeat, contẽpto omni humano simul atq; diuino iure, alienã eũ duxisse uxorẽ, marito ipsius interfecto, & hosti prodito. Igitur affore diuinã ultionẽ, & ipsius quoq; uxores ab uno è filijs per uim constuprandas, & ipsum in sidijs ab eodẽ appetẽdũ, ut pro clàm admisso peccato, in propatulo pœnas persoluat. quin & puerũ ex ea natũ sine mora esse interiturũ. Territo aũt per hanc denunciationẽ rege, uehementerq; perturbato, & cum lachrymis fatẽte se peccasse in Deum (erat enim uir planè pius, & qui hoc uno excepto in tota uita nihil admiserat) placatus Deus recepto in gratiam promisit, & regnum & uitam ei seruaturum se esse. post pœnitentiam enim non amplius se irasci. Atque ita Nathan postquam futura regi aperuisset, domum reuertitur. Porrò infans ex uxore Vriæ natus Dauidi, immittente Deo graui morbo corripitur, cuius uicẽ mœstissimus pater dolenter ferens, per

Nathan uates Dauides flagitium reprehendit.

Dauidis filius spurius moritur.

septem

ſeptem dies à familiaribus induci non potuit ut ullum cibum deguſtaret: ſed atratus & ſacco amictus, humi proſtratus iacebat, & à Deo ſalutem pueri precabatur. uehementer enim eius matrem diligebat. Septima uerò die mortuo puero, familiares nõ audebant hoc regi indicare, ueriti ne re cognita pertinacius etiam à cibo reliquaq; cura corporis abſtineret deſiderio defuncti infantis, cuius morbum tam impatienter tuliſſet. Qui cùm turbatam familiam ſentiret, & ea facere quæ ſolent qui aliquid cælare uolunt, intellexit extinctum puerum: accitoq; uno è famulis, poſtquam ueritatem comperit, confeſtim ſurrexit: lotus deinde, ſumptaq; ueſte candida, ad Dei taberna culũ iuit. Poſthac iuſsis famulis ut cœnã ſibi apponerent præter omnem opinionem, admirationi fuit omnibus cognatis & domeſticis, ſtupentibus quòd, cum nihil horum ægrotante puero feciſſet, nunc poſt eius obitum omnia ſimul faceret: impetrataq; prius licentia, cauſam ſciſcitabantur. Tum ille: Non intelligitis, inquit, quòd dum puer uiueret, de ſalute eius ſperans, nihil non faciebam, quo Deum flecterem? nunc poſtquam is obiit, ſuperuacaneum ſit inaniter mœrore confici. His auditis, omnes ſapientiam eius laudauerunt. Nec ita multo pòſt Bethſabe grauida filium ei peperit, quem Nathanis monitu Salomonem nominauit. Interea Ioabus Ammanitas acri obſidione premebat, præciſis aquæductibus, & commeatibus interceptis, ita ut fame ſimul & ſiti laboraretur: ab unico enim puteo ſpes eorum pendebat; ac ne hoc quidem ad ſatietatem utebantur, parcè aquam diſpenſantes, ne fortè in totum deficeret. Hæc Ioabus per literas regi ſignificauit, hortans ut ad excidium urbis ipſe ueniret, quo uictoria ipſi aſcriberetur: qui collaudata ducis beneuolentia fideq;, aſſumpto ſecum exercitu ad deuaſtandam Rabatham proficiſcitur: eamq; mox ui captam militi diripiendam permiſit. ipſe uerò ex præda nactus eſt Ammanitarum regis auream coronam talentum pendentem, & precioſo ſardonyche inſignem: quam poſtea capite geſtare ſolitus eſt. necnon & alia multa ac magni precij præda in ea urbe potitus eſt: uiros uerò eius excruciatos interemit, nec mitius alias Ammanitarum urbes tractauit, pari modo expugnatas. Poſt hanc uictoriam domum reuerſo graue quiddam accidit ex tali cauſa: Filiam habebat adhuc uirginẽ, formoſiſsimas quaſque muliers pulchritudine uincentem, Thamarum nomine, ex eadem qua Abeſalomus genitrice natam. Huius amore correptus Amnon filiorum Dauidis natu maximus, cum propter uirginitatem ipſius & aſſeruationem potiri ea non poſſet, adeò paſsione hac conflictabatur, ut non aliter quàm ex morbo lentam tabem ac pallorem ſibi contraheret. Id malum deprehendit Ionathas quidam eius cognatus & amicus, uir prudens & magni conſilij. Videns igitur Amnonem à natiua corporis habitudine indies magis ac magis deficere, acceſsit illum, rogans ut cauſam ſibi indicaret. Suſpicari enim ſe, amatoriam quandã eſſe hanc cupidinẽ. Quo fatente ſororem germanam ſibi adamatam, conſilium dat quomodo optatis potiri ualeat. Suaſit enim ut ſimulata ægritudine, ubi pater uiſendi cauſa illũ acceſsiſſet, roget ut ſororem ad ſe mittat, cuius miniſterijs releuatus eo citius conualeſcere poſsit. Paruit Amnon, & cũ decubuiſſet, ſimulare morbum cœpit. Dein cũ pater officioſe inuiſens percõtaretur de ualetudine, petijt ſororẽ

Rabathæ excidium.

VIII.

2. Reg. 13. *Amnon Dauidis filius Thamare ſorori ſue uim infert.*

ad ſe mitti. Ea poſtquam iuſſu patris accita uenit, poſtulauit ut ſuis manibus colyphia frixa afferret. Sic enim libentius ſe comeſturum. Quæ in conſpectu fratris farina ſubacta, formatis'que colyphijs ac frixis, ei obtulit. at ille non ea guſtauit, ſed famulis mãdauit, ut quotquot pro forib. cubiculi obuerſarentur, ſubmouerent, dicens ſe abſque ſtrepitu quieſcere cupere. quo facto, iuſsit ſororem in intimum conclaue paratam cœnã inferre. quod cum puella feciſſet, apprehenſæ ſuadere cœpit ut ſui copiam faceret. At puella exclamat: Abſtine uim frater, abſtine, nefas eſt, & contra leges, te rẽ tam turpẽ perpetrare. Deſine à tã flagitioſa cõcupiſcentia, quæ nihil præter dedecus & infamiã toti familiæ noſtræ afferre poteſt: aut ſi reſiſtere ei nõ uales, à patre tibi hoc impetrandum eſt, non per uim extorquendum. Hæc autem dicebat, ut eius cupidinis impetum in præſentia effugeret. at ille amore feruens non paruit, ſed libidinis œſtro percitus reluctãtem per uim opprimit: atque poſt oblatum uitium, in contrarium mox affectum uertitur, & exoſam ac faſtiditam conuicijs aggreſſus, iubet ut eueſtigiò inde faceſſat. Quæ cum hanc iniuriam priore grauiorem diceret, quod conſtupratam uel uſque ad noctem illic manere non patiatur, ſed confeſtim extrudat clara adhuc luce, ut turpitudinis ſuæ teſtibus occurrat: mandauit famulo ut eam eijceret. Illa uerò oblato per uim ſtupro uehementer dolens, ſciſſa talari tunica, qualibus tum regiæ puellæ ex more uelabantur, & cinere caput ſparſa, per mediam urbem diſcedebat, uim ſibi illatam quiritando. In quam ſic affectam cum Abeſalomus frater incidiſſet, ſciſcitatus eſt quid mali haberet quod ita ſeſe afflictaret. Cumq; illa de ſtupro ei narraſſet, ſolatus eam hortabatur ut æquo animo factum hoc ferret, nec ad iniuriam ſuam pertinere putaret, cum à fratre eſſet uitiata. quibus uerbis placata puella, uociferari ac ſtuprum diuulgare deſijt: & deinde multo tempore in cœlibatu apud Abeſalomum fratrem perſeuerauit. His cognitis Dauid pater uehementer indoluit, ſed quia diligebat Amnonem ut filiorum natu maximum, non ſuſtinuit illi moleſtus eſſe. Porrò Abeſalomus graue odium eius in pectore cælabat, opportunitatem uindictæ expectans. iamq; alter annus abierat, ex quo pudicitiæ ſororis eius illuſum fuerat: & cũ eſſet iturus in Belſephõ, quod eſt opidũ trib. Ephræ mitice, ad tondendos ſuos greges, inuitauit patrẽ ac fratres ad ſolẽne cõuiuium. Quo excuſante q; nollet eum grauare, rogauit ut pace eius liceret filijs proficiſci. quo impetrato ſuis iniunxit, ut quãprimùm animaduertiſſent Amnonẽ temeto grauatum, neminem ueriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

Amnonis nex.

Quomodo per inteſtinum familiæ diſsidium Dauid à filio regno pulſus eſt Cap. VIII.

VT uerò perpetratum eſt quod mandauerat, ſtupor & trepidatio fratres occupat: & ſibi quiſque timens, correptis equis curſu ad patrem ferebantur. Interim quidam præueniens, omnes ab Abeſalomo cæſos nunciat. qui non aliter quàm par erat amiſſis ſimul tot filijs, id'que fratris ſcelere, graui dolore ictus, ne cauſam quidem rogauit: neque expecto nuncio in re propter facinoris magnitudinem incredibili, totum ſe luctui tradens, conſciſſa ueſte humi proſtratus iacebat, deplorans non magis quos peremptos acceperat, quàm ipſum interfectorem. Ionathas uerò Samæ fratris eius filius hortabatur ut moderatius doleret, negans ſe de morte cæterorum

rorum credere: nec enim causam facti inuenire posse: de solo Amnone dicēs diligentius perquirendum. nam de hoc probabile esse, quòd memor iniuriæ sororis frater in eum tale aliquid ausus sit. Interea sonitus aduentantiū equorum, & quorundam eos præcurrentium, illos in se conuertit. hi fuêri filij regis, qui relicto cōuiuio profugerant. Ibi pater occurit flens flētibus, ex insperato uidens quos paulo antè extinctos acceperat. denuo'que gemitus ac lachrymæ instaurantur, his fratrem, rege filium fœdè trucidatum deplorantibus. At Abesalomus in Gesura ad maternum auum fugit, eius regionis dynastam, ibiq; toto triennio permansit. Cū aūt Dauidi animus esset, Abesalomū ad se reuocare, nō ad suppliciū, sed ut eū apud se haberet: iam enim ira tempore resederat: ultrò huc propensum Ioabus imperator suis artibus impulit. Mulierculam enim quandam grandi natu subornat, quæ lugubri cultu ad regem accedens, aiebat inter duos suos filios ruri agentes rixam exortam adeò incruduisse, ut cum soli essent, ac nemo adesset qui dirimeret, alter ab altero ictus expirauerit: rogabatq; hanc gratiam, ut quoniam cognati eius qui interfectus esset alterum ad cædem expeterent, saluti eius consuleret, ne reliqua spe suæ senectutis orbaretur. neque enim aliud remedium supereresse, si nullum apud regem inueniret. nam nihil esse quod illos compescere queat, præter maiestatis regiæ reuerentiam. Cum'que rex postulatis eius annuisset, hæc uerba subiecit: Tuæ quidem benignitati rex gratias ago, quòd senectutem meam, & tantum non orbitatē miseraris: sed quo certior sim de tua clemētia, tuū ipsius filium prius in gratiam recipe, & indignationem contra eum depone. Alioqui quomodo possem de concessa hac mihi gratia non dubitare, cum ipse adhuc ob similem iniuriam filio infensus esse pergas? At cuius est prudentiæ, uno contra uoluntatem amisso, ultrò necem alterius addere? Tetigit mox regis animum suspicio, personam à Ioabo esse subornatam: & cognito ex anicula rem ita se habere, accersit Ioabum: dicens, eum assecutum quod cupiebat, licereq; ut Abesalomum reducat. Non enim amplius se in eum stomachari, sed totam indignationem præterijsse. At ille adorato rege, & uerbis eius libēter acceptis, euestigiò Gesura properauit, & assumptum secum Abesalomum Hierosolyma reduxit. Rex uerò audiens filiū aduenisse, misit qui ei denunciaret, ne ad ipsum accederet. nondum enim ita se affectū, ut reuersum uidere statim sustineat. Ille ita ut iussus est, deuitato patris conspectu, intra domesticos parietes cū suo famulitio se continebat. nec tamen aliquid eius pulchritudini decesit, uel propter mœrorem, uel quod non ea tractatione uteretur, qua uti regiū iuuenem par erat, sed adhuc tam forma quàm statura quosuis in maximis delicijs agentes superabat. Tanta autem fuit eius cæsaries, ut intra octauum quemque mensem ad ducentos siclos, hoc est ad quinque pondo accresceret. Ad hunc modum per biennium Hierosolymis habitauit: natiq; sunt ei filij tres, & una filia formosissima, quæ Solomonis filio Roboamo postea nupsit, & filium ei, nomine Abiam, peperit. Deinde misit ad Ioabum, rogans ut se penitùs in paternam gratiam reducat, & impetret ut sibi liceat patrem inuisere & alloqui. Quod quum Ioabus facere cunctaretur, agrum eius uicinum per quosdam è suis incendio uastari iussit. Is quum re cognita ad Abesalomum

2. Reg. 14. *Ioabus Dauidi arte persuadet ut Abesalomū reuocet.*

Abesalomi caesaries.

Abesalomus impetrat, ut in patris conspectum admittatur.

ueniſſet,expoſtulanti quo ſuo merito damnum ab eo accepiſſet: reſpondit ſe hoc ſtratagemate illum ad ſe elicere uoluiſſe,quandoquidem mandata de conciliando ſibi patre negligeret. Quam ob rem, inquit, nunc te præſentẽ obſecro,ut placatum mihi reddas genitorem,quandoquidem moleſtior eſt mihi reditus in patriam quàm exiliũ fuerat,dum ille in indignatione eſt pertinax. Tum Ioabus his uerbis inductus, & uicem eius miſeratus, deprecatus eſt regem pro illo,& tam accuratè & feliciter eius cauſam egit, ut flexus ad pietatem confeſtim eum acciri iuberet. Qui cum ſupplex illi ad genua ueniam peccati petens procidiſſet,ſua manu erecto obliuionem omnium anteactorum eſt pollicitus. IX. Porrò Abeſalomus in integram gratiam patris receptus breui magnum equitatum & multos currus ſibi comparauit, & ſatellitium armatorum quinquaginta: & per ſingulos dies manè regiam frequentans,eos qui ius illuc petentes cauſa cadebant, comiter appellabat: dictitans que malos adeſſe patri conſiliarios, aut etiam ipſum in ferenda ſententia lapſum,populărem auram ita captabat, dicens ſi ipſe poteſtatem eã haberet,ſeſe magnam eis legum æquitatem eſſe præſtiturum. His artibus conciliatis ſibi populi ſtudijs, certus iam de eius fauore,quarto poſt reconciliationem anno orauit patrem,ut cum bona eius gratia Hebronem ad uota quæ in exilio concepiſſet perſoluenda abire ſibi liceret: permiſſuq; eius profectus,mox undiq; plurimos ad ſe acciuit,ita ut cateruatim illò confluerent. Inter cęteros affuit etiã Dauidis conſiliarius Achitophel Gelmonæus, & ducenti Hieroſolymitæ non quidem conſcij conſpirationis, ſed quaſi ad ſacrificiũ euocati: nec mora ſtratagemate ſuccedente,rex ab uniuerſis conſalutatur. Cæterùm Dauid audita ex inſperato filij tyrannide,impia hominis audacia perculſus,qui immemor condonatæ prioris noxæ,multo ſceleratiora conſilia cępiſſet, primùm uſurpandi regni quod patri diuinitùs datũ ſciret,deinde ipſius genitoris tollendi decreuit ultra Iordanem in loca tutiora ſe recipere: conuocatiſq; amicorum intimis,& collocutus cum eis de inſolẽtia filij,totum negocium iudici Deo committens, reliquit regiæ cuſtodiam decẽ pellicib. & Hieroſolymis exceſsit, cũ alia multitudine magna alacritate proſequente,tũ præcipuè ſexcẽtorũ cohorte,quę etiã regnãte Saulo à late re fugitãtis nuſquã diſceſſerat. Abiatharũ uerò & Sadocũ põtifices, & quicquid Leuitici generis aderat,ſimul abire cupiẽtes,arcamq; aſportare,manere perſuaſit: dicẽs,ſine arcę prędidio diuina ope è periculis ſe ſeruandum: ſimulq; mandauit ut de omnib. quæ inciderent per clancularios nuncios ſe certiorẽ facerent. fidelem enim operam in talibus negocijs præſtiterunt filij pontificũ,Sadochi Achimas & Abiathari Ionathas. Ethæus quoq; Gittęus nullis regis monitis adduci potuit ut maneret,quo magis illuſtris fuit eius erga regẽ fides ac beneuolentia. Aſcendenti aũt per cliuũ oliueti montis,omnibus circa eum lachrymantib. renunciatũ eſt etiã Achitophelẽ mutatis ſtudijs in partes Abeſalomi conceſsiſſe: quo uix aliud triſtius ei in hac calamitate accidit. quamobrẽ precatus eſt Deum,ut Abeſalomi animũ ab Achitophele alienaret. uerebatur enim ne eius conſilijs contra ſe uteretur, uiri prudentiſsimi & oculatiſs. in diſpiciendo quid facto opus eſſet. Quumq; in uerticem mõtis perueniſſet,reſpiciebat urbem,& cum multis lachrymis nõ aliter quàm

2. Reg. 15. Abeſalomi coniuratio.

Dauidis fuga.

ter quàm regno eiectus Deum precabatur. Ibi offendit uirum in amicitia constantem, nomine Chusim. hunc conspicatus scisso amictu, & caput cinere tribus oppletum, & mutationem rerum deplorantem, solatus est pro tempore iussum æquo animo præsentem statum ferre: ac postremò precatus est, ut simulato Absalomi partium studio, secreta eius perscrutaretur, & Achitophelis consilijs se opponeret: sic enim eum magis partibus profuturum, quàm si unà maneret. atque ita persuasus à Dauide, eo relicto Hierosolyma se contulit: quo paulo pòst etiam Absalomus peruenit. Interim Dauid paulùm progressus, obuiam habuit Sibam Memphibosthi seruum, quẽ ipse ad curam prædiorum amici filio donatorum miserat, agentem præ se duos asinos necessarijs ad uictum onustos. Is obtulit ei ut quicquid uellet sibi ac suis acciperet, simul' que rogatus ubi' nam Memphibostum reliquisset, Hierosolymis relictum respondit: sperare enim eum rebus turbatis, fore ut ob Sauli meritorum memoriam ipse suffragijs populi rex crearetur. Quam obrem indignatus, omnia quæ prius domino eius concesserat, Sibæ est largitus: dicẽs hunc digniorem quàm illam ut talibus possessionibus fruatur. Hac liberalitate Siba gauisus est. Dauidi uerò iuxta locum Bachoram superuenit cognatus Sauli, nomine Semeis, filius Geræ, saxis eum simul & cõuicijs impetens: cumque amici eum protegerent, magis etiam exasperatus ad conuicia, sanguinarium & multorum malorum causam appellabat, iubens ut impurus ac execrabilis regione excederet: gratiasque agebat Deo, quòd per proprium filium pœnam peccatorum ab illo exigeret, & eorum quæ olim in dominum suum commiserat. Hac tam sæua petulantia concitatis omnibus ad indignationem, Abisæo uerò etiam interficere Semeim uolente, Dauid eos conhibuit, negans addendã ad præsentia mala noui alicuius motus occasionem. Nihil, inquit, moror hunc rabidum canem, & Deo cedo, qui eum in nos immisit. Mirum uerò si hæc ab isto patimur, quando etiam filius pietatis est oblitus. Sed hæc misericordi Deo forsan curæ erunt, cuius fauore tandem inimici nobis succumbẽt. His dictis continuabat iter, contempto Semei parte alia montis cursim cum conuicijs assectante. Delatus deinde ad Iordanem, suos ex itinere fatigatos ibi recolligebat ac reficiebat. Interim Absalomo cum Achitophele cõsiliario Hierosolyma ingresso, concursu populi salutantis ad eos facto, inter cæteros etiam Dauidis amicus ad eos uenit, & adorato nouo rege, precatus est illi perpetuum hoc imperium. Rogatus deinde ab eo, quid ita cum hactenus inter præcipuos ac fidissimos patris amicos esse habitus, nunc deserto illo ad se trãsiret: cordatè respondit, non esse Dei uoluntati & populi consensui repugnãdum. Hos, inquit, tibi, domine, studentes, ego quoque meritò sequor. à Deo enim regnum accepisti. quòd si in tuorum numerum recipere dignatus fueris, quã fidem & beneuolentiam patri tuo me præstitisse nosti, eandem tibi præstabo. Nemo enim præsentem statum iniquè ferre debet, quando non in aliam familiam regnum translatum est: sed in eadem manet, filio succedente. His uerbis iuueni omnem suspicionem exemit. Aduocato deinde Achitophele, consultabatur quid' nam esset agendum. Is suasit ut cum paternis pellicibus congrederetur. Sic enim populum constantius in partibus

Chusis.

Siba herum apud Dauidem calumniatur. 2. Reg. 16.

Semeis Dauidi conuiciatur.

Chusis Absalomum decipit

Absalomus patris concubinas stuprat.

perſeueraturum,ſublata reconciliationis ſpe:& promptè cõtra patrem militaturum. Nam hactenus non libenter eos inimicos ſe illi profiteri,ueritos ne pax inter patrem & filium coeat. Paruit iuuenis,iuſſitque famulis, ut in regia tentorium ſibi erigerent, inſpectante populo,in quod ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Idq; ſecundum Nathanis prophetæ uaticinium euenit, quod Dauidi futurum,ut ab uno è filijs oppugnaretur,prædixerat.

Abeſalomus contra patrem profectus,cum exercitu perit. Cap. IX.

2.Reg.17. HOC Achitophelis conſilium executus, iterum poſtulat quid de belli ratione cenſeat. Reſpondit ille, oportere ſibi attribui decem millia lectorum militum. Cum his ſe profectum interfecturũ patrem,atq; ita partibus ſuis incolumitatem,& ipſi ſecurum imperium eadem opera Dauide ſublato pariturum. Hac ſentẽtia delectatus,accerſit Chuſim Dauidis amicorum principem(ſic enim eũ ille uocabat)& expoſito Achitophelis conſilio,quid ipſi uideretur quærebat. At ille intelligens quòd hoc modo Dauid in poteſtatem redactus facilè occidi poſſet, contrariam ſententiam afferre conatur. Scis,inquit, rex uirtutem patris & eorum qui illum ſequuntur,quòd in multis conflictibus ſemper uictor euaſit. Profectò ueteranus bellator non manebit in caſtris: ſed intellecto noſtrorum aduentu,noctu uallem aliquam cum parte militum inſidebit, aut poſt rupẽ aliquam deliteſcet. Deinde noſtris exercitum eius inuadentibus,paulatim illi pedem referent,expectantes occaſionẽ,dum regi propiores facti totis uiribus in pugnam redeant. interim ille ex improuiſo ſuperueniens,ſuis animũ addet,noſtris uerò metũ ac conſternationem afferet. Expende igitur meũ quoq; conſilium,ſanè melius,& Achitophelis opinionẽ miſſam fac. ac potius edicto per totam Hebræorum regionem copias contra patrem collige: quæ ubi in unũ conuenerint,imperium earum tu ipſe aſſume, néue alterius fidei cõmittas. Facilè enim illum deuinces, ſi in aperto aſſequaris, quòd ille paucos circa ſe habeat: tu uerò tam multa millia uirorum,qui dari ſibi occaſionẽ cupiunt declarãdi q; ſint tui nominis ſtudioſi. Quòd ſi paterintra mœnia cuiuſpiam oppidi ſe cõcluſerit,machinis ac cuniculis id expugnabimus. In huius ſententiam itum eſt, Abeſalomo autore cõſilio Achitophelis prælatam: ſed hoc ipſum Deus effecit, ut Chuſis conſultor magis placeret. qui properè ad põtifices Sadocũ & Abiatharũ ueniens,ſuũ & Achitophelis cõſilium eis expoſuit: quodq; ipſius comprobatũ ſit: petijt deinde ut hæc Dauidi per nũcios ſignificarent,adhortarenturq; eum, ut ſine mora Iordanem tranſiret: ne fortè filius mutata ſententia perſequatur eum,& priuſquam in tutum ſe recipiat,comprehendat. Pontifices autem iam antè curauerant,ut extra urbem latêrent filij, renunciaturi Dauidi quid in urbe ageretur. Ad hos igitur fidã famulã miſerunt,afferentẽ quid Abeſalomo decretũ ſit: mandaruntq; ut quantum poſſent,properarent Dauidi hæc indicaturi. qui eue ſtigiò cũ patrum mandatis, ut pios ac fidos miniſtros decebat, nihil ſibi ad ſummam celeritatem reliquũ facientes, ad Dauidem properabãt. Vix duo ſtadia promouerant,quum à quibuſdã equitibus conſpecti,apud Abeſalomum deferuntur: qui mox ad capiendum eos miſit. Senſerunt hoc maturè pontificum

Chuſis Architophelis conſilium reddit irritum.

Pontifices Dauidi renuncian dum curant quid in urbe agatur.

pontificum filij,& diuertētes à uia publica in propinquum uicum agri Hierosolymitani, nomine Bocchuram, se dederunt, ibiq; mulierem quandam rogauerunt ut se absconderet. Ea mox demissis per funem in puteum, os eius uelleribus contexit: rogataq; ue à superuenientibus persecutoribus num eos uidisset, conspectos sibi nō negauit. accepto enim à se potu statim abiuisse dicebat: & si modò alacriter persequantur, fore ut eos comprehendant. Illi diu frustra persequuti, retrò sunt reuersi. Mulier uerò ubi hoc animaduertit, & non esse amplius periculum iuuenibus ne capiantur, per funem rursum extractos cœptum iter continuare iussit. Illi quanta potuerūt festinatione ad Dauidem peruenerunt, & omnes Absalomi conatus illi renunciauerunt: qui suos confestim Iordanem transire edicit, quamuis nox esset nihil cunctari passus. Porrò Achitophel ubi suum alterius consilio posthabitum uidit, conscenso iumento, Gelmonem patriam petijt. Ibi conuocatis omnibus domesticis, exposuit eis quæ Absalomo cōsuluerat, addens quoniam non persuasisset, certò illum breui periturum. Dauidem enim omnino superiorem hoc bello fore, & amissum regnum recepturum esse. Præstat igitur, inquit, magno animo, ut uirum ingenuum decet, è uita exire, quàm Dauidi ob filio nauatam contra eum operam, excarnificandum se præbere. His dictis in penitissimas ædes digressus, seipse suspendit. atque ita Achitophelem, suopte iudicio tali morti addictum, cognati eius laqueo demptum funerauerunt. *Achithopel sibijpsi manus affert.*

Cæterùm Dauid superato ut diximus Iordane, peruenit Castra, pulcherrimam ac munitissimam eius tractus urbem. Ibi cum summa beneuolentia ab omnibus eius regionis optimatibus exceptus est, partim præsenti hominis fuga motis, partim reuerentia pristinæ felicitatis. Fuerunt autem hi Berzellæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus Galaditidis regionis primas. Hi quicquid ad uictum pertinebat, largiter regi cum suis præbebant, ut nec lecti strati eis deessent, nec panis ac uinum, quin & carnium copia semper aderat, & quicquid uel ad alimoniam, uel ad lassitudinis refectionē opus esset. *Dauid fugiens traijcit Iordanem.*

x. Interim Absalomus coacto Hebræorum grandi contra patrem exercitu, & traiecto Iordane amne, cōstitit non longè à Castris oppido Galaditidis, loco Ioabi præposito exercitui cognato eius Amasa. prognatus enim erat patre Iotharsa, & matre Abigæa. hæc uerò & Saruia Ioabi mater, sorores erant Dauidis. Rex autem recensitis qui circa se erant, comparatoq; numero circiter quatuor millium, decreuit non expectare dum Absalomus prior ipsum aggrederetur, sed creatis tribunis, diuisoq; in tres partes exercitu, unam Ioabo imperatori attribuit, alteram fratri eius Abisæo: tertiam tradidit Ethæo, amico quidem & familiari, sed è Gitta oriundo. Ipsum autem uolentem adesse in exercitu amici prohibuerunt, idq; ue prudentissima ratione. Si enim eo præsente uincerētur, nihil spei reliquum fore: quòd si una parte exercitus uicti fuissent, cum cæteri ad ipsum refugissent, reparandarum uirium facultatem non defore. alioquin etiam hostem suspicaturum, alium exercitum circa regem esse. Placuit hoc consilium, itaque persuasus apud Castra mansit. Sed dum amicos ad pugnam dimitteret, obtestabatur ut memores omnium acceptorum beneficiorum strenuam ac fide- *2. Reg. 18.*

lem

lem operam ſibi nauarent: & ut ſi uiciſſent, filio parcerent, ne occiſo illo, aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. atq; ita precatus illis uictoriam, exercitum emiſit. Cęterùm cum Ioabus ex aduerſo hoſtium aciem ſuam explicuiſſet in planicie magna ſyluam à tergo habente, Abeſalomus quoq; ſuos contrà eduxit: & cõgreſsi, acriterq; pugnantes multa utrinq; præclara facinora edebãt: his dummodo Dauid regnum recipiat, quiduis periculi magno animo contemnentibus: illis contrà ne Abeſalomus & hoc priuetur, & patri inſuper audaciæ pœnas det, nihil non uel facere uel pati paratis. Iidem cum numero longè præſtarent, ignominioſum ducebant, tanto paucioribus Ioabi militibus ſuccumbere. Contrà regij ut tot millia profligarent, omni ope cõnixi, tandem, ut erat dignum, ueteranis & rei militaris peritiſsimis hoſtem terga uertere coegerunt. fugientes deinde per ſaltus & abrupta inſequẽdo, alios captiuabant, alios trucidabant, ita ut multò plures in fuga caderent quàm in prælio. Interfecta ſunt enim ea die fermè uiginti millia. Omnes autem Dauidiani in Abeſalomum ferebantur, inſignẽ tã pulchritudine quàm ſtatura corporis. Is ueritus ne caperetur, conſcenſa mula regia effuſo curſu fugiebat. Cumq; per agitationem uentilaretur capillitium, aſperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum iuuenem ſuſpendit. Iumentũ enim uehementi impetu ferebatur, non aliter quàm ſeſſorem gerens. at ille ſublimis in ramo retinebatur, ne hoſtem effugeret. Quod animaduerſum quidam è militibus Dauidis, indicauit Ioabo: eoq; quinquaginta ſiclos ſe illi daturum fuiſſe dicente, ſi illum confodiſſet, reſpondit: Nec, ſi duo millia dediſſet, feciſſem hoc Domini mei filio, maximè cũ omnibus nobis audientibus

Abeſalomi mors.

parci iuueni fuerit precatus. At ille iuſsit ut indicaret ubi nam pendentem uiderit, moxq; defixo in cor telo eum interemit. Armigeri uerò Ioabi circumſiſtentes ab arbore eum detraxerũt, & proiectum in hiatum profundum ac obſcurum congeſtis ſaxis obruerunt, ita ut tumuli forma extaret. Deinde quum receptui cecinisſet Ioabus, ſuos à perſequendo cohibuit, parcendum ciuili ſanguini ratus. Porrò Abeſalomus erexerat ſibi in ualle regis columnam marmoream, duobus ſtadijs à Hieroſolymis diſsitam, quam uoluit uocari Manum Abeſalomi: dicẽs, quòd etiam ſi liberos eius perire contingeret, in hac tamen nomen ipſius eſſet manſurum. Habuit enim tres mares, & unam filiam Thamaram, quemadmodum iam antè diximus: quæ Dauidis nepoti Roboamo nupta, Abiam eius ſucceſſorem peperit: ſicut pòſt loco ſuo dicetur.

Quomodo Dauid regno reſtitutus feliciter uixit. Cap. X.

DEFVNCTO Abeſalomo, populus eius domum quiſq; ſuam dilapſus eſt. Achimas uerò Sadoci pontificis filius adito Ioabo, rogauit ut ſibi permitteret ad Dauidem ire, nunciaturo læta omnia, quodq; diuina ope ac prouidentia uictoriam ſit conſequutus. Negauit hoc imperator: dicens, nõ cõuenire ut antehac afferre læta ſolitus, nunc de morte filij regem certiorem faceret: iuſsitq; eum ibi manere. Sed uocato Chuſi illi mandauit, ut quæ uidiſſet ad regem perferret. Achima uerò denuò rogante, ut ipſe mitteretur, uictoriam tantùm nunciaturus, nõn etiam Abeſalomi

Dauidi nunciatur Abeſalomi mors.

mortem,

mortem,paſſus eſt eum hoc facere. Is uiam compendioſam ingreſſus ſoli ſibi notam,Chuſim anteuertit. Sedente autem rege in porta,& expectante aliquem de prælio nuncium,ſpeculatorum unus conſpecto Achima curren te,necdum ualens eum agnoſcere:ait ad regem,uidere ſe quempiam aduenientem. Cumq; rex bonum eſſe nũcium ominaretur: paulo poſt ſequi illum alterum quendam indicauit. Reſpondente rege, hunc quoq; bonum fore nuncium, ſpeculator iam propiorem Achimam noſcitans, Sadoci pontificis filium ait præcurrere. Tum Dauid dixit: Profectò hunc bonum & optatum nuncium afferre de prælio. Vix hæc uerba finierat,dum Achimas regẽ adoratum ſalutat:& ſciſcitante de pugna,lætam uictoriam annunciat. rogatus deinde quid filio factum ſit: ait,ſe uerſis in fugam hoſtibus cõfeſtim iter arripuiſſe, audiſſe tamen clamorem militum Abeſalomum perſequẽtium: nec præterea quicquam comperti habere, quòd iubente Ioabo properè diſcedendum fuerit,ut uictoriam renunciaret. iamq; & Chuſis aderat regem adorans, & uictoriam annuncians. qui ſimiliter de filio rogatus: Inimicis, inquit,tuis eueniat idem quod Abeſalomo. Hæc uerba in cauſa fuerunt,ut nullam ex ea uictoria uoluptatem nec rex perciperet,nec milites. Ipſe enim conſcenſa editiſsima urbis parte deflebat filium,plangens pectus,& capillitium lacerans, & modis omnibus ſeſe afflictans, ac uociferans: Fili mi, utinam mihi tecum mortem oppetere contigiſſet. Cum enim eſſet natura ſuorum amantiſsimus, præ cæteris hunc maiore affectione proſequebatur. Exercitum autem & Ioabum,audito quòd rex filium ita lugeat, puduit triũphabundos in oppidum ingredi:ſed emiſſo capite lachrymantes,non aliter quàm clade accepta ueniebant. Cæterùm cum rex operto capite gemere deſiderio filij perſeueraret,Ioabus conſolandi cauſa ad eum ingreſſus: Quid facis,inquit, ô Domine? an neſcis quòd hoc pacto tibi ipſe calumniam ſtruis, quaſi amicos pro tua ſalute periculis ſe exponentes, atque adeò teipſum & familiam tuam oderis:ames uerò tibi infeſtiſsimos, & iuſtiſsima pœna abſumptos deſiderare nõ deſinas? Nam ſi Abeſalomus uiciſſet,& regnũ ſuum conſtabiliſſet,nihil ex nobis omnibus reliquum feciſſet: ſed à te ac tuis liberis initio facto, ad unum miſerabilem in modum perdidiſſet, non deflentibus nos inimicis, ſed gaudentibus, & punientibus eos qui noſtram uicem miſerarentur. Te uerò non pudet hæc facere propter hominem inimiciſsimum,qui quum eſſet tuus filius, tantopere in te fuit impius? Deſine igitur ab iniuſto luctu,& da te in conſpectum tuorum militum,& gratias illis age, quòd ſua uirtute hanc uictoriam nobis pepererunt: alioqui ſi quà cœpiſti pergas, hodie regnum ac exercitum alteri tradam,efficiamq; ut iam grauius ac uerè lugeas. Talibus uerbis Ioabus regi mœſticiam excuſsit, eumq; ad cogitandum de negocio adduxit. Sumpto enim habitu alio, quo gratior eſſet militi eius conſpectus,pro foribus portæ conſedit, ita ut hoc audito uniuerſus populus ad ſalutandum eum concurreret. Dum hæc ita geruntur, qui ex Abeſalomi exercitu cladi ſuperfuerant, domum reuerſi nuncios oppidatim dimiſerunt: admonentes quantum beneficiorum à Dauide accepiſſent, & quomodo poſt multa ac magna bella in libertatem ab eo uindicati fuiſſent: & quàm iniquè hoc eiecto alteri regnum commi

Dauid Abeſalomum luget.

Ioabus Dauidẽ obiurgat, qui Abeſalomum lugeat.

Iſraelitæ Dauidem in regnum reuocant.

commiſiſſent. Itaq; debere eos, extincto quem elegerant, Dauidem rogare, ut omiſſa ira in gratiam populum ſuum recipiat, & quemadmodum antea curam reipublicæ recepto regno ſuſcipiat. De hac re crebri nunciĳ ueniebãt ad Dauidem: isq; mox Sadoco & Abiatharo pontificibus ſignificatum miſit, ut principes tribus Iudæ compellent, turpe illis eſſe, alias tribus ante eos in regnum Dauidem, reponere, maximè cum is tribulis ſit ac conſanguineus. pari modo Amaſam imperatorem eos alloqui iuſsit, quî fieret quòd cũ eſſet ipſius ex ſorore nepos, exercitui non perſuaderet, ut Dauidi regnum in manus redderet. Sperandam autem illi non ſolum ueniam, quæ iam contigiſſet, uerum etiam uniuerſarum copiarum præfecturam, quam Abeſalomus ei conceſſerat. Pontifices uerò tũ principes dictę tribus ſunt alloquuti, tum Amaſam oſtentata regis pollicitatione in partes ipſius traduxerũt. Ac primum eius ſuaſu tribules Dauidis incunctanter per legatos eum in regnũ reuocant: quorum exemplo ſimul & Amaſæ autoritate moti cæteri Iſraelitæ & ipſi idem faciunt: atq; hę legationes ad eum Hieroſolymis excipiendũ confluebant. Sed ſingulare Iudæ tribus officium extitit, quæ uſq; ad Iordanẽ amnem illi occurrit. eo'dem præſto' fuit Semeis filius Geræ, ſequentibus mille uiris è tribu Beniamitica: necnon Siba libertus Sauli comitatus quindecim filĳs & ſeruis uiginti. Hi unà cum tribu Iudæ põte ripas fluminis iunxerunt, ut rex cum ſuis abſq; negocio tranſire poſſet. Vt uerò ad Iordanem peruenit, ſalutatus eſt à tribu Iudę: & Semeis in pontẽ progreſſus, accidẽsq; ad regis pedes, rogabat ueniam commiſſorum, utq; infenſus ſibi eſſe deſineret, néue recepta poteſtate in ſe primũ animaduerteret: reputaretq; id quoque, quòd erroris pœnitentia ductus, primus ipſe reuertenti occurriſſet. In hunc modum ſupplicanti ac miſericordiam imploranti Abiſæus Ioabi frater: Satin hoc, inquit, putas ad effugiendum ſupplicium, quod maledico in regẽ diuinitùs electũ ore es commeritus? Tum rex ad eum uerſus: Deſinite Saruię filĳ, néue nobis nouas turbas ac ſeditiones excitate. Sic enim uos exiſtimare uolo, hanc eſſe mihi aditialem regni diem. quamobrem iuro me omnibus omnem pœnam remittere, qui quocunq; modo in maieſtatem meam peccauerunt, neq; in quenquam ea de cauſa animaduerſurum eſſe. tu quoq; Semei bono animo eſto, nihil de ſupplicio ſollicitus. At ille adorato rege, cœpit eum præcedere. Poſt hæc Memphibоſthus Sauli nepos ei uenit obuiam, ſordidatus & promiſſo ac neglecto capillitio. ex quo enim rex profugerat, neq; comam totonderat, neque ueſtem purgauerat, calamitatem eius nõ ſecus quàm propriam ferens, fuerat autem à ſuo procuratore apud regẽ falſo delatus. Is poſt ſalutatum & adoratum regem interrogatus ab eo, qua de cauſa nõ ſimul exiſſet, ſocius fugę futurus: reſpõdit, Sibam eſſe in culpa. Hunc iuſſum parare ad profectionem neceſſaria, uerba ſua non aliter quàm alicuius mancipĳ contempſiſſe. alioquin, inquit, ſi pedibus integris fuiſſem, & ad profectionem his uti potuiſſem, nunquam abs te relinqui paſſus fuiſſem. Nec contentus in eo meam erga te Domine pietatem læſiſſe, inſuper malicioſe ac mendaciter me detulit. Sed bene noui quòd tua prudẽtia tales calumnias non admittat: quum ſis iuſtus, & Deum ac ueritatem, cui tantopere ſtudes, diligas. Cũ enim in grauioribus periculis aui mei temporibus

Semei ueniam dat Dauid.

Memphibоſthus Dauidi obuiam uenit.

uerſatus

uerſatus ſis, liceretq; tibi de tota familia noſtra eo nomine pœnas ſumere, quæ tua bonitas eſt ac modeſtia, omnes acceptas iniurias obliuioni tradidiſti, recenti etiam tum earum memoria ſummam poteſtatem aſſecutus. præterea me in amicorum ordinem allectum, & menſæ tuæ quotidianũ conuiuam adhibitum, nihilo deteriore conditione quàm unumquemuis è maximè neceſſarijs apud te eſſe uoluiſti. His auditis, neq; Memphibofthum punire libuit, neq; an Siba calumniator fuerit, cognoſcere: ſed præfatus cuncta ſe eius bona Sibæ largitum, ueniam tamen illi & dimidiæ partis reſtitutionem promiſit. Tum Memphibofthus: Habeat ſibi totum Siba, mihi ſatis eſt te in tuum regnum reſtitutũ eſſe. Berzellæum deinde Galaditam uirum magnum ac bonũ, cuius benignitate belli tempore multum adiutus fuerat, deducentẽ ſe Iordanem uſq;, rex rogauit ut ſimul Hieroſolyma proficiſceretur: pollicitus eum parẽtis loco ſe habiturum, nihilq; illi defore quo extremæ eius ætati refouẽdæ ſit opus. At ille excuſauit, rem domeſticam conuictui regio præferens: dicens ſe iam octogenariũ non poſſe regię uoluptatibus perfrui, iam de abſoluendo extremo uitę actu & ſepultura ſollicitum: roganſq; ut ſibi cum bona regis gratia liceat ſuo more domi uiuere: quandoquidem iam per ætatem non amplius ullam è potu aut cibo uoluptatẽ capiat, & aures obturatas habeat ad ſonos tibiarum cæterorumq; inſtrumẽtorum, quibus aulici regij ſe oblectare ſolent. Quo ita inſtanter rogante: Te, inquit, dimitto, hunc uerò Achimanũ filium mecum abire ſinito. Omnium enim bonorum meorum particeps erit. Tum Berzellæus relicto filio, & adorato rege, omniaq; fauſta illi precatus, domum eſt reuerſus. Dauid autem Galgala peruenit, iam dimidium totius populi circa ſeſe habens, & Iudæ tribum. Eò uenerunt ad illum primores eius regionis, ſequente magna hominum multitudine, incuſabantq; Iudæ tribum, quòd inſcijs cęteris ad regem ſe contuliſſet, cui omnes ſimul unanimiter occurrere debuerint. Principes uerò tribus Iudæ rogabant ut æquo animo ferrent quòd præuenti eſſent. Exhibitum enim hoc officium propter cognationem, qua deuinctum ſibi feruentioribus ſtudijs proſequerentur. Neq; enim ſe hac de cauſa ulla munera accepiſſe, ut meritò ægrè ferre debeant, ſerius ſe ad illum perueniſſe. Non tulerũt hoc dictum cæterarum tribuum principes: Demiramur, inquiunt, fratres, quòd regem uobis propriè cognatum uindicatis, quaſi non omnium noſtrũm cognatus ſit habẽdus, quem omnibus nobis ex æquo Deus præeſſe uoluit. Ergo cum totus populus undecim partes habeat, uos unicam, tantoq; potiores ſimus, præter æquum feciſtis, quòd nobis neſciẽtibus ad regem ueniſtis. In hac principũ altercatione exortus eſt uir quidam malus ac ſeditioſus, Sabæus filius Bochoriæ, tribus Beniamitidis, qui ſublata uoce in medio multitudinis exclamauit: Non eſt nobis pars apud Dauidem, nec hęreditas apud Ieſſæi filium. Simulq; cornicine iuſſo canere bellicum, omnes relicto Dauide illum ſunt ſecuti, ſola Iudæ tribu circa eũ manente, à qua mox in regiã Hieroſolymorum eſt deductus. Vbi cõcubinis cum quibus filius Abeſalomus cõgreſſus fuerat, in alias ædes traductis, omnia benignè adminiſtrari iuſſit, ipſe uerò poſthac non amplius eis eſt uſus. Amaſam deinde exercitui præpoſuit, dignitate in hunc collata, quæ prius Ioabi fuerat: iuſſitque ut collectis

Berzellæus Dauidi obuiã uenit.

Seditio inter Iſraelitas ob reuocatũ à Iudæis Dauidẽ.

2. Reg. 20. Sabæus ſeditionis author.

Amaſam Dauid exercitui præponit.

quantis poſſet è tribu Iudæ copijs poſt triduum ad ſe ueniret, ut eum tradito exercitu cum imperio contra Bochoriæ filium mitteret. Quo ad colligendum militem profecto, quum in ea re occupatior maturè non rediret, tertia die rex Ioabo dixit, non eſſe conducibile dilationem Sabæo concedi: ne fortè inſtructoior factus plus damni det, plusq; exhibeat negocij, quàm modò Abeſalomus exhibuiſſet. Non eſt, inquit, ulterius expectãdum, ſed cum his quæ nunc ad manum ſunt copijs, & ſexcentorum cohorte, cum Abiſæo fratre hoſtem perſequere: & ubicunq; illum adeptus fueris, da operam ut prælio decernatur: & caue ne occupatis munitis urbibus multorum nobis certaminum & laborum materiam præbeat. Ioabus nihil cunctatus paruit, & aſſumpto fratre ac cohorte, reliquisq; qui tum Hieroſolymis aderant militibus, contra Sabæum raptim exercitum ducit. Cumq; Gabaonem, qui uicus quadraginta ſtadijs à Hieroſolymis abeſt, peruenisſet, obuiam ei factus eſt Amaſa, magnum exercitum adducens. Ibi Ioabus thorace munitus, accinctusq; gladio, accedente ad complectendum Amaſa, de induſtria gladium ſibi è uagina elabi paſſus eſt: eoq; mox à terra ſublato, & altera manu barba Amaſæ ceu deoſculãdi prehenſa, improuiſo ictu uentrem ei perfodit, hominemq; confecit: facinus ſanè impium, quòd bonum & cognatum iuuenem immerentem propter æmulationem ſummæ præfecturæ & regiæ gratiæ ſuſtulit. Hac enim de cauſa iam ante Abeneri quoque cædem perpetrauerat. Sed illud facinus propter honeſtum prætextũ fraternæ ultionis dignius uenia uidebatur: in Amaſæ uerò cæde nihil tale habuit quod prætenderet. Cæſo autem imperatore pergebat ad Sabæum debellandum, uno relicto apud cadauer. hunc iuſsit proclamare ad exercitum, Amaſam iure cæſum meritas pœnas dediſſe: qui uerò partes regis foueret, Ioabum & fratrem Abiſæum eius duces ſequi debere. Iacente uerò in uia corpore, & tota multitudine ad id confluente, &, ut fieri ſolet, cum admiratione circumſtãte, cuſtos translatum illud in locum quendam longè à uia remotum depoſuit, & ueſte contexit: quo facto omnes Ioabum ſunt ſecuti. Is quum per totam Iſraeliticam regionem Sabæum eſſet perſecutus, indicio cuiuſdã cognouit eum eſſe in munita quadam urbe, nomine Abelmachea. qua obſeſſa & circumuallata, iubet militem muros eius ſuffodere & euertere: ualde enim iraſcebatur quòd portas ei clauſiſſent. Mulier autem quædam honeſta & prudens, uidens patriam in extremo periculo, conſcenſis mœnibus Ioabum per milites ad colloquium euocat. qui poſtquam proceſsit: Deus, inquit, reges & imperatores creat, ut deletis Hebræorum hoſtibus, in pace Iſraelitas contineant: tu uerò nulla in re læſus, primariam Iſraelitarum urbem expugnare conaris. Tum ille abominatus eius uerba, & meliorem ſibi mentem precatus, negauit ſe uel unum è plebe occiſum cupere, tantum abeſſe ut urbem tam egregiam exciſam uelit: & ſi ad ſupplicium dedatur Sabæus Bochoriæ filius, regi rebellis, omiſſa oppugnatione ſe inde exercitum abducturum. His auditis mulier Ioabum rogat ut pauliſper ſuſtineat, pollicita illi caput hoſtis ſtatim è mœnibus deijciendum: moxq; ad ciues reuerſa: Vultis, inquit, mali malè perire cum liberis ac coniugibus propter hominem malum & ignotum, eumque pro Dauide, cuius tanta in uos extant beneficia, regnare, &

Ioabus Amaſam dolo interficit.

Mulieris prudẽtia ſeruatur oppidum Abelmachea.

unam

unam hanc urbem tam ualido exercitui reſiſtere? Quibus rebus perſuaſi, præciſo capite Sabæi,ad milites Ioabi hoc deiiciunt: confeſtimq; ſigno receptui dato,dux obſidionem ſoluit, & Hieroſolyma reuerſus,denuò uniuerſis copiis imperator præficitur. Banaias quoque ſatellitibus & ſexcentorum cohorti à rege præponitur. Adoramus quæſtor tributis recipiendis conſtituitur. Sabathes & Achilaus Commentarienſium fiunt principes. Suſa ſcribis præpoſitus,pontificatus quoque Sadoco & Abiatharo manſit. *Sabei mori.*

Poſt hæc fame regionẽ premẽte, rex ſupplex à Deo petiit,ut populũ miſeratus cauſam atq; remediũ mali oſtendere dignaretur. Reſponſum eſt per prophetas, poſtulare Deum ut Gabaonitę uindicentur, quos Saulus rex deceptos præter ius & fas interfecerat, & iuſiurandũ quod illis olim Ieſus imperator & ſenatus iurauerat,uiolauerat. Quamobrẽ ſi Gabaonitis pro cæſis ciuib. pœnas quas ipſi uoluerint exigere permittat rex,fore ut placatus Deus populum è præſenti calamitate eximat. Quod poſteaquam ex prophetarũ relatione compertum eſt, accitis Gabaonitis percontatus eſt,quid à ſe peterent? qui cum ſeptem è Sauli progenie depoſcerẽt ad ſupplicium,rex perquiſitos eis tradidit,Memphiboſtho tamen Ionathæ filio parcens. His acceptis Gabaonitæ,ut libitum eſt in eos animaduerterũt:confeſtimq; pluente Deo terra poſito ſqualore ad priſtinam felicitatẽ rediit, populusq; copia rerum, ut antè,fruebatur. Aliquanto pòſt rex bello Palæſtinos adortus, & prælio cum eis congreſſus, dum uictos auidius perſequitur, ultra cæteros ſolus eſt longius prouectus. hunc iam laſſum conſpicit Acmon filius Araphi,unus è gigantum ſobole,indutus loricam circulis conſertam, & lanceam gerens trecentos ſiclos pendentem, accinctusq; gladio: & conuerſus è fuga hauddubiè confeciſſet defeſſum regem,ni Abiſæus Ioabi frater repentè ſuperueniẽs eum protexiſſet,iam proſtratum, & hoſtem trucidaſſet. Quo regis periculo grauiter commotus eſt exercitus,& duces iureiurando eum deuinxerũt, ne in poſterum cum aliis intereſſet prælio,ne ſi propter fortitudinem & audaciam humanum aliquid ei contingeret, populus ea felicitate quam ex ipſius adminiſtratione uel iam perceperat,uel deinceps,ſi diu uiueret,percepturus eſſet,orbaretur. Cumq; poſt hanc pugnam Palæſtini ad Gazam urbem conueniſſent,rex ubi hoc cognouit,exercitum contra eos ire iuſsit. In hac expeditione egregiam laudem ob præclara facinora edita meruit Sobachis Chethæus,unus è fortiſsimis Dauidis militibus. Complures enim qui ſe de gigantum genere iactabant,& uiribus eximiis inſoleſcebant,interfecit præcipuus autor uictorię, quã tunc Hebræus de hoſte reportauit. Redintegrantibusq; bellum Palæſtinis,& nouo exercitu in eos miſſo à rege, optimè ſe geſsit Nephanus cognatus ipſius. Singulari enim certamine cum fortiſsimo Palæſtinorum congreſſus,occiſo illo effecit ut reliqui terga uerterent: multiq; hoſtium in ea pugna ſunt deſiderati. Nec ita multo pòſt rurſum caſtrametati ſunt ad quoddam oppidum non procul ab Hebræorum finibus:fuitque in eo exercitu uir ſtatura cubitorum ſex:cui ſeni digiti erant in manibus ac pedibus. Huic ex regis exercitu Ionathas Samæ filius ſolus ſe oppoſuit, ſtratoq; aduerſario maximum momentum ad uictoriam attulit, & ipſe fortiſsimi uiri laudem retulit,nam & hic Palæſtinus oriũdum ſe à gigantibus iacta- *Dauid in prælio periclitatus.* *Sobachis egregium facinus.* *Nephani egregium facinus.* *Sedigitum uincit Ionathas.*

XII. 2.Reg.21. *Fames Iudæam infeſtat ob leſos à Saulo Gabaonitas.*

bat. Hoc prælium cum gente fuit ultimum, non ausa postea se contra Israe-
2.Reg.22. litas mouere. Cæterùm Dauid perfunctus iam bellis ac periculis, & in altis-
Dauid musicã curat. sima pace degens, uario genere carminum odas & hymnos in honorem Dei
composuit, partim trimetro uersu, partim pentametro: instrumentisq; mu
sicis comparatis docuit Leuitas ad pulsum eorum laudes Dei decãtare, tam
sabbatis diebus, quàm in cæteris festiuitatibus. Genera autem instrumento-
rum hæc fuêre: cinnyra decem chordis intenditur, & plectro pulsatur: nabla
duodecim sonos continet, sed digitis carpitur: cumq; his aderant & cymba-
la ærea, magna atq; lata: quod sanè de prædictorum instrumentorũ natura,
2.Reg.23. ne prorsus ignorẽtur, dixisse sufficit. Porrò rex fortissimos uiros circa se ha-
Dauidis he-roes. buit, sed maximè insignes præclaris facinoribus XXXVIII, quorũ quinq;
tantùm uirtutem cõmemorabo, facili ex his de reliquis coniectura. Tales e-
nim erant hi qui possent uel regiones subigere, uel magnas gentes debella-
Isſæmus. re. Primus Isſæmus, filius Achemçi, qui non semel in aciem hostium irruens
Eleazarus. non prius à cæde abstitit, quàm nongẽtos occideret. Post hunc Eleazarus, fi
lius Dodiæ, qui fuit cum rege in Arasamo. Hic in quodam prælio Israelitis
multitudine hostiũ territis, & in fugam uersis, solus locum suũ non deseruit:
& cõgressus cum hostibus multos interfecit, adeò ut cruore gladius eius ad
dexteram adglutinaret: quo uiso reuersi in prælium Israelitæ, cedentem iam
hostem urgendo admirandã ac celebratam uictoriã retulerũt, Eleazaro ster
Sebas. nente, uulgo uerò militũ prostratos spoliante. Tertius erat, Illi filius Sebas:
hic quoq; cum bello Palæstino in loco, qui Maxilla dicitur, acies ex aduerso
cõstitissent, Hebræiq; rursum territi loco cederent, solus in aciei uicem hosti
se opposuit: & non paucis letho datis, reliquos impressionẽ eius non susti-
nentes, & in fugam effusos insectatus est. Hæc fuerunt facinora, quæ hi tres
in prælijs ediderunt. Eo uerò tempore, quo rege Hierosolymis agente Palæ
stinorum exercitus usq; ad urbem accessit, & dum ille cõsulturus Deum de
bello arcem ascendit, in ea ualle castra metatus est, quæ XX stadiorum spa-
cio usq; ad Bethlehema pertinet: dicente ad amicos: O quàm bonam aquam
habemus in patria mea, maximè in cisterna portæ uicina: ô si quis de ea mihi
ad bibendum afferret, id certè mallem quàm multum argenti accipere: tres
isti his auditis eucstigiò excurrerunt, & cum per media hostium castra Beth
lehema peruenissent, hausta aqua per eandem uiam ad regem sunt reuersi, at
tonitis audacia tanta Palæstinis, nec ausis paucitatẽ eorum cõtemnere. Eam
aquam rex bibere noluit, dicens periculo sanguinis emptã, & ob hoc sibi nõ
cõuenire: sed Deo inde libauit, gratias agens pro uirorũ incolumitate. Post
Abiſæus. hos erat Ioabi frater Abisæus, qui una die sexcentos hostes interemit. Quin
Banaias. tus Banaias, genere sacerdos: hic prouocatus à duobus fratribus uirtute in-
ter Moabitas illustribus, utrumq; cõfecit. Rursum ex prouocatione cũ mi-
ræ staturæ Ægyptio certans, inermis cum armato, hasta ex ipsius manibus
extorta hominem confodit: quo insignior fuit uictoria, quòd adhuc uiuenti
adẽptis armis, prius eum spoliauit, mox proprijs armis occidit. Est & aliud
eius facinus, quod iam dictis, quantum ad animositatem uel prçferri potest,
uel certè conferri. Quum enim ningeret, leo in quendam puteũ illapsus est:
cuius os quòd angustum esset, sine dubio periturus erat, impactus niuibus:

atq;

atq; ita desperato exitu & salute rugire occœpit. Banaias autem fortè fortuna iter faciens, accurrit ad rugitum bestiæ: & cum descendisset in puteum, repugnantem ictu baculi quem gerebat exanimauit. Nec deteriores uirtute fuerunt reliqui triginta tres. Cæterùm Dauid uolens cognoscere quantus millium numerus recensèri posset in populo, oblitus præceptorum Moysis, qui prædixerat quoties censeretur populus, in singula eius capita pendendũ Deo semisiclum, iussit Ioabum imperatorẽ ire ad censum peragendum. quò excusante nihil opus esse, nihil motus coegit sine mora ad imperata exequenda proficisci. Ioabus autem assumptis ad hoc negocium principibus tribuũ & scribis, obita tota Israelitarũ regione, & cognito quanta esset populi multitudo, post nouem menses & uiginti dies Hierosolyma reuersus ad regem, numerum ei populi reddidit, absque tribu Beniamitica: quam nondum ad censum uocauerat, sicut nec Leuiticã. Regem enim interim pœnituit, agnoscentẽ in Deum se peccasse. Erat autem reliquorũ Israelitarum numerus nõgenta milia, duntaxat eorum qui ad militiam essent idonei. In Iudæ uerò tribu quadringenta milia censebantur. Prophetis deinde referentibus ad Dauidem quòd Deum offendisset, supplex orare cœpit, ut propitius redditus facti huius daret ueniam. Qui Gadum prophetam ad eum misit, tres optiones offerentem, ut ex his quam mallet eligeret: aut famem per septenniũ duraturam, aut bellum per tres menses iniquo marte cum hoste gerendum, aut pestilentiam per triduum inter Hebræos sæuituram. Illo uerò hærente ac turbato propter difficilem inter hæc mala electionem, & Propheta urgente ad celerem responsionem, ut Deo renunciare posset: rex cogitans quòd si famem peteret, sui magis quàm aliorum rationẽ habuisse uideri posset: quandoquidem ipsi nihil periculi esset, multum frumenti in horreis habenti, illis non item: quòd si per tres menses ab hoste uinci elegisset, sic quoq; sibi consuluisse, qui arces & fortissimam circa se cohortem haberet: optauit malum regnantibus æquè ac regnatis commune, in quo omnibus par metus imminet: præfatus, melius esse incidere in manus Dei, quàm in manus hostiũ. Hæc ita ut audiuit Propheta, Deo postquam renunciauit, pestilentia in Hebræos ingruit, ita ut uarijs modis absumerẽtur, nec facilè esset morbum cognoscere. Mors enim una erat, sed plurimis & incõpertis causis homines rapiebat. alius enim post alium peribat, & clanculum obrepens malum celeriter exitium afferebat. Quidam enim repentè cum uehementi dolore & amaro cruciatu animam exhalabant: alij morbo tabentes ne ad sepulturam quidem restabant, sed inter ægrotandũ prorsus absumebantur: alij subitò tenebris ob oculos obortis, præ suffocatione gemebant: nonnulli interim dum aliquem domesticorum funerãt, sepultura nondũ absoluta commoriebantur. Quo factum est ut à matutina hora usque ad prandium hac peste septuaginta milia hominum sint absumpta. iamq; genius à Deo missus Hierosolyma petebat, eam quoque urbem simili malo afflicturus. Tum rex saccum indutus, & humi prostratus, supplex orabat Deum ut pestem sedaret, & iam mortuis contentus, decæterò quiesceret. Inter has preces sublatis oculis, cernens genium per aerem stricto gladio Hierosolyma petentem, exclamat ad Deum, se esse pastorem pœna dignum, cæterùm greges nihil commeruisse. Effun-

XIII. 2. Reg. 24. *Dauid populũ recẽseri iubet.*

Dauid triũ malorum optione data pestem eligit.

deret omnem iram in ſe ac ſuam familiam, & populo parceret. Deus autem admiſſa ſupplicatione peſtem ſedauit, miſſoq; ad eum Gado propheta, mandauit ut cõfeſtim aſcenderet in aream Oronnę Iebuſæi, & extructo altari, ibi ſacrificaret: qui mandatum hoc non neglexit, ſex mox ad deſtinatũ locum ſe cõtulit. Oronna uerò circa trituram frugũ occupatus, ut regem unà cum omnibus filijs accedentem uidit, occurrens adorauit eum. Erat autem genere quidem Iebuſæus, ſed inter præcipuos amicos Dauidis: quæ cauſa fuit ut capta urbe nihil illi moleſtum acciderit, quemadmodũ paulo antè diximus. Hoc percontante, quamobrem herus ad ſeruum accederet, ait ſe uelle aream eius emere, ut in ea Domino altare conſtrueret, & ſacra faceret. At ille & aream & aratra & boues et holocautomata gratis largiri ſe dixit, precariq; ut Deus libens ac propitius hoc ſacrificiũ admittat. Rex uerò gratam ſibi eius ſimplicitatem ac magnanimitatẽ profeſſus, uoluit ut precium acciperet. Iniquum enim eſſe de gratuitis offerre ſacrificium. Oronna uerò dicente factu-
rum ſe quicquid rex uellet, aream hanc de eo quinquaginta ſiclis emit: extructoq; ibi altari, ſacrificia et holocautomata ſuper eo perfecit, et hoſtias pacificas obtulit. quo acto Deus placatus, propitius, ut antè, eſt redditus. Erat autem is locus in quem olim Abramus filium, ut holocautoma faceret, adduxerat: & cum iamiam iugulandus eſſet puer, aries repẽtè aſtans altari apparuerat: qui pueri uice fuerat mactatus, ut iam antè ſcripſimus. Dauid autẽ cum animaduertiſſet ſe exauditũ, & gratum fuiſſe ſacrificiũ, decreuit totum illum locum altare uniuerſi populi appellare, & Deo templũ ibi ædificare: quam eius uocem Deus in futurũ ratam eſſe uoluit. Mox enim propheta ad eum miſſo, illic templum extruẽdum prædixit à filio, quem regni ſucceſſorem eſ-
ſet relicturus. Poſt hanc prophetiam iuſsit rex numerari inquilinos, & inuenta ſunt eorum centum octoginta milia. ex his conſtituit lapicidarũ octoginta milia: reliquos ad conuehendos lapides deputauit, ex quibus tria milia & quingentos operarijs præfecit. Magnam quoque uim ferri ac æris ad horum operum uſum congeſsit: materiemq; cedrinam multam et prægrandem, Tyrijs & Sidonijs hanc ſuppeditantibus, à quibus huius copiam impetrauerat. dicebatq; ſuis amicis, hæc ideo ſe apparare, ut filio ſucceſſuro materiam ad ædificandum relinqueret, & non tum demum eam comportare neceſſe haberet, adhuc per ætatem rudis talium negociorum, ſed omnibus in promptu ſitis, opus perficeret.

Oronna Iebuſeus.

Dauid Deum placat.

XIIII. *Dauid materiã præparat ad tẽpli ſtructuram.*

Dauid ſe uiuente Solomonem filium ſuum regnum auſpicari uoluit. Cap. XI.

ACCITO deinde Solomoni filio, mandauit, ut quum regnum adeptus eſſet, templum Deo conſtrueret, dicens ſe id uoluiſſe quidem, ſed oraculo prohibitum, quòd propter crebra bella cruentus haberetur: prædictumq; ſibi id ædificium deſtinatum filiorũ natu minimo, qui Solomon eſſet appellandus: quem non aliter quàm filium patri, ipſi Deo curæ futurũ: atq; etiam totam Hebræorũ regionem hoc principe felicem fore, & inter cætera bona id quod omnium eſt potiſsimum, pacem habituram, utpote alienam non tantùm ab externis bellis, uerùm etiam ab inteſtinis ſeditionibus. Ergo, inquit, quandoquidẽ à Deo deſignatus es rex, antequã natus, da operam ut alioquin etiam dignus ſis eius prouidẽtia,

Dauid Solomoni præcepta dat de conſtruẽdo templo.

pietatem

pietatẽ colẽs, & iuſticiã atq; fortitudinẽ,& preçepta eius, legesq; per Moyſem traditas obſeruans,& ab aliis eas uiolari non permittẽs: & inſuper templum quod te regnante ſtrui ſibi uoluit, cura,ut ſicut debes,ei reddas,nihil deterritus operis magnitudine. omnia enim ante obitum parata tibi relinquam.Scito ſanè auri quidem collecta decem milia, argenti uerò talentorũ centum milia:æris item ac ferri tantum congeſſi,quantum uix numero comprehendi poſſit: & adhæc lapidum ac lignorum materiã copioſiſſimã. Habes præterea multa milia fabrorum lignariorum & cæmentariorum: & ſi quid his defuerit,tu ſupplebis.Quapropter hoc opere abſoluto charus eris Deo,eumq; protectorem habebis.Poſt hæc adhortatus eſt principes populi,ut in ea ſtructura filium adiutarent,& ſecuri de omnibus malis,cultui tantum diuino uacarent: percepturos enim pro hoc pacem & bonum ac legitimum reipublicæ ſtatũ,quæ præmia piis ac iuſtis Deus ſoleat reddere.Poſtquam autẽ abſolutum fuerit templum,iuſſit arcam in eo reponi,cæteramq; ſacram ſuppellectilẽ.cuius receptaculo iam pridem templũ debuiſſet extrui, niſi patres mandatũ Dei neglexiſſent,qui preçepiſſet ut quàm primùm hoſtilem terram occupaſſent, templum illi ædificarent.Hæ fuerunt Dauidis adhortationes,tam ad filium,quàm ad principes. Prægrauante autem iam ſenio,& corpore per ætatẽ frigeſcente, alſioſus factus eſt,ut ne iniectis quidẽ multis ſtragulis calefieret:cumq; ex communi medicorum conſilio decretũ eſſet,ut lectiſſima è formoſis totius regionis uirginibus cum rege cubaret: hoc enim fore contra frigus remedium, fouente eum puella: inuenta eſt in urbe una fœmina omnium eius ætatis pulcherrima,Abiſace nomine, quæ cum rege cubitans,nihil aliud quàm recalfaciebat eum. iam enim præ ſenio ad uenereas res elanguerat.ſed de hac uirgine paulo pòſt incidet mentio.Cęterùm quartus filius Dauidis iuuenis pulcher & magnus,ex uxore Ægiſthaei natus,nomine Adonias, Abeſalomo,quod ad ambitionẽ attinet,ſimilis, de occupando regno cogitare cœpit,& cum amicis egit ut ſibi principatum deferrent:parauitq; ſibi currus multos & equos,& quinquaginta uiros ſtipatores:id quod pater uidens,nec obiurgauit eũ,nec cõpeſcuit,ac ne ſciſcitatus quidẽ eſt, quid ſibi uellet talis apparatus.Adiutores aũt habebat Adonias Ioabũ imperatorem,& pontificem Abiatharũ. Soli aũt conatibus eius reſiſtebant,pontifex Sadochus,& propheta Nathan,& Banaias præfectus ſatellitum, & Semeis Dauidis amicus,& fortiſsimi quiq;. Porrò Adonias paratis in ſuburbano epulis,ad fontem qui erat in hortis regijs,& innuitatis illuc omnibus fratribus,excepto Solomone,aſſumpſit ſecum & imperatorẽ Ioabum,& Abiatharũ,& principes tribus Iudę:pontificẽ uerò,& Nathanẽ prophetam,& Banaiam ſatellitum præfectum ad hoc conuiuium non uocauit.Hoc Solomonis matri Bethſabę propheta Nathan indicauit,Adoniam regnare inſciente Dauide:ſuaſit'que ut tam propriæ ſaluti,quàm filij ſui regno conſuleret:ingreſſa'que ad Dauidem ſola diceret ei, quòd ipſe quidẽ iuraſſet poſt ſe regnaturum Solomonem,& interim Adonias regnum occupaſſet.Hæc loquenti cum rege ſe quoq; ſuperuenturum propheta pollicitus eſt,& uerbis eius teſtẽ futurum. Paruit Bethſabe,& regem adijt. Quo adorato impetrataq; dicendi copia,omnia ſicut propheta ſubmonuerat indicauit,

XV. 3.Reg.1. *Dauid præſenio alſioſus.*

Adonias regnũ affectat.

Bethſabe Solomoni filio regnum à Dauide impetrat.

dicauit,expoſuitq́ ordine quemadmodū Adonias epulum adornauerit, & Abiatharum pontificem Ioabumq́ principem exercitus uocauerit,& filios regios abſq́ Solomone ac eius neceſſarijs amicis.addebat etiam totū populum ſuſpenſum expectare,quem'nam eſſet ſucceſſorem declaraturus: ut cogitet rogans,quòd ſe defuncto mori neceſſe eſſet tam ipſam quàm Solomonem filium. Adhuc ea loquente cubicularij nunciant Nathanem ueniſſe ut regem uiſeret:& admiſſus percontabatur,num hodie regem declaret Adoniam,& principatum ſuum in illum transferat.Parato enim ſplendido conuiuio,uocatos ab eo filios eius omnes excepto Solomone,& pręter hos Ioabum imperatorem:hos omnes ſuauiter epulantes cum plauſu & alacritate fauſtis acclamationibus perpetuum imperium nouo regi ominari.Sed neq́ me,inquit,uocauit,neq́ Sadocum pontificē aut Banaiam ſatellitio tuo præpoſitum.quare æquū eſt ut ab omnibus ſciatur,num hęc gerantur ex tua ſententia.His auditis rex iubet acciri Bethſaben,exceſſarat enim cubiculo propheta ueniente.qua introgreſſa:Iuro,inquit,tibi maximū Deum,regnaturū tuum filium,ut iam antè iuraui,eumq́ in ſolio meo ſeſſurū,idq́ hac ipſa die. Ad quæ uerba cum mulier adorato rege longā ei uitā eſſet precata, Sadocū accerſit pontificē,& Banaiam præfectum ſatellitū:quibus mox uenientibus iubet ut aſſumpto Nathane propheta & cohorte regia,impoſitoq́ filio ipſius Solomone in mulam regiam,extra urbem illum deducerēt ad fontē qui uocatur Gion:unctumq́ ſacro oleo regem declararent.hoc autē munus Sadoco pontifici & Nathani prophetæ iniunxit:mādauitq́ ut inuecto per medíam urbem præcinente tubicine proſequentium multitudo acclamaret: In æternum Solomo rex in ſolio regio ſedeat,ut notum fiat uniuerſo populo, regem eum à patre declaratum,Solomoni uerò pręcepta imperādi dedit,ut iuſtè ac piè præſit tum Iudæ tribui,tum uniuerſo Hebręorum populo.Poſt hęc Banaias Deum Solomoni propitium fieri precatus,cum cęteris ſine mora eum in regiam mulam imponit:& deductū extra urbē ad fontem, oleoq́ unctum,rurſum in eam cum fauſtis acclamationibus introducunt, ut multos annos in hoc principatu feliciter exigat: moxq́ adductum in regiam in ſolio collocant.Quo facto,populus totus ad conuiuia feſtiuitatemq́ animū aduertit,choris & tibijs ſeſe oblectans, ut præ concentu inſtrumentorum terra ſimul ac aer reſonaret. Vt uerò has uoces Adonias & eius conuiuæ audiuêre,ſunt perturbati,& Ioabus imperator negauit ſibi placere uel ſonitū illum uel tubam.Cumq́ nemo frueretur appoſitis, ſed omnes cogitabundi accumberent,accurrit ad eos pontificis Abiathari filius Ionathas:& cū Adonias libenter uiſum iuuenem bonum nuncium ominatus eſſet, ordine illis rem totam de Solomone & regis uoluntatem expoſuit.quo audito, proripiunt ſe omnes è conuiuio, & ſuam quiſq́ domū diffugiunt. Adonias autē ueritus ne rex factum eius iniquo animo ferret, ſupplex ad altare confugit, & hoc apprehenſo ſe tutabatur. quod ubi ad Solomonem eſt perlatum, quodq́ rogaret fidem ſibi dari de obliuione huius iniuriæ,& ſecuritate impunitatis:clemēter ſimul ac prudenter præteriti errati quidē ueniā ei conceſſit,ſed præmonito ut caueret in poſterum:alioquí ſi amplius aliquid nouare deprehenderetur,ipſum ſibi cauſam exitij futurum. miſit deinde qui illū ex

Adonias à Solomone ueniā impetrat.

aſylo

asylo educerent, qui cum uenissent, nouumq; regem adorassent, iussit eum domum suam abire nihil solicitum, ac in reliquum curare ut uir bonus sit, quandoquidem hoc ipsi maximè expediat. Dauid autem uolens eum totius populi regẽ declarare, conuocat principes Hierosolyma, unà cum sacerdotib. ac Leuitis. quibus recensitis inuenit eorum qui trigesimum annum excederent XXXVIII milia: ex quibus designauit curatores ædificij templi ter mille supra uiginti milia: iudices uerò populi & scribas eorum sex milia: ianitorũ uerò domus Dei quatuor milia: tantundemq; eorũ qui hymnos Deo canerẽt, & instrumẽtis musicis à Dauide, ut diximus, in hoc præparatis uterentur. Hos diuisit in cognationes, & separatis à reliqua tribu sacerdotibus, uigintiquatuor eorũ cognationes inuenit: ex Eleazari familia sexdecim, ex Ithamari octo. instituitq; ut una cognatio ministraret Deo per dies octo à sabbato usq; sabbatum: atq; ita sortitio facta est omnium cognationũ in præsentia Dauidis & Sadoci ac Abiathari pontificum & omnium principum. & cuius prima sors exijt, descripta est cognatio prima, & post hanc secunda, deincepsq; usq; ad uigesimamquartam: quæ quidẽ diuisio durat usq; in hodiernũ diem. Leuiticam quoq; tribũ in partes uigintiquatuor diuisit: & sortitione facta, & illis quemadmodum sacerdotibus octoni ministerij dies obuenerunt. Præcipuus autem honos Moyses posteris est habitus. Constituit enim eos custodes thesaurorum Dei, & donariorum quæ reges solent dedicare. instituitq; ut uniuersa Leuitarũ tribus & sacerdotes per suas quisq; uices interdiu noctuq; circa cultũ diuini numinis uersarẽtur, sicut olim à Moyse præscriptũ fuerat. Post hæc totas copias in duodecim partes digessit, eisq; tribunos, centuriones & præfectos assignauit, continebat quæq; pars milia uigintiquatuor, uoluitq; ut singulæ singulis mensibus stationẽ agerent circa regiam Solomonis, unà cũ tribunis suis ac centurionibus: & cuiq; suũ ducem præfecit, uirum iustum & spectatæ bonitatis, quin & thesauris & uicis & agris, eorumq; cultoribus, & armentis cum suis pastoribus præfectos attribuit, quos nominatim recensere necesse nõ habeo. Postquã autem omnia sicut diximus ordinauit, aduocatis in concionem magistratibus Hebræorũ & tribuum principibus, & ducibus quos singulis exercitus sui partibus præposuerat, adhæc omnibus qui negocijs & facultatibus regijs præerant, è suggestu celsiore in hunc modum multitudinem est allocutus: Fratres & populares, notum uobis esse uolo, quòd cum uoluissem templum extruere, multum auri eum in usum & argenti centum milia talentorum comparaui. sed Deus ipse per prophetam Nathanem me uetuit, eo quòd bellis quæ pro uobis gessi, dextram hostili cruore contaminauerim: & filiũ meum regnique successorem templum sibi iussit extruere. Nunc igitur quandoquidem scitis quòd etiam maiores nostri Iacobi filij cùm duodecim essent Iudas principatum obtinuit, & mihi cùm sex fratres essent, posthabitis illis Deum ad me regnum detulisse, nec eorum quenquam id factum iniquè tulisse: ita ego quoque postulo, ut Solomone imperium consecuto, cæteri mei filij nec contra illum, nec inter se inuicem seditiones agitent: sed scientes hunc diuinitùs electum, libenter eius dominio sint subiecti. Cum enim æquum sit, si Deus ita uelit uel externos ferre dominos, quanto magis gratulari & fauere decet fra-

Dauid populũ in classes diuidit.

Dauidis concio ad populum de construendo à Solomone templo.

cet fratri,non ſecus quàm eiuſdem honoris participes:Ego ſanè nihil magis in uotis habeo,quàm ut promiſsiones Dei deducantur ad effectum,& felicitas quæ hanc regionem ſub Solomonis regno manet, quamprimùm totam eam occupet,& in perpetuũ in ea duret. Quod quidem dubio procul ita futurũ eſt,& omnia rectè euenient,ſi tu fili mi pietatis & iuſticiæ,patriarumq; legum cuſtodem geras: alioquin ſi hæ non ſeruentur, nihili niſi triſte eſt expectandũ.Hoc ſermone finito, inſpectantibus omnibus,Solomoni templi deſcriptionem ac formam dedit, in qua fundamenta & cellæ tam inferiores quàm ſuperiores,earumq; numerus & magnitudo ac capacitas deſignabatur: tum quo pondere quæq; uaſa tam aurea quàm argentea fieri deberent præfiniuit,hortatusq; eſt eum ut ſummam diligentiam ad hoc opus adhiberet:ſimulq; principes & tribum Leuiticam,ut eum adiuuarent,tum propter ætatem nondum ſat maturam,tum quia diuinitùs & ad regnũ eſſet electus, & ad templum ædificandum,quam quidem fabricam nequaquam fore difficilem,præparata per ſe iam antè materia,multis auri talentis, plurimis itẽ argenti,& trabibus fabrorumq; ac cæmentariorum multitudine,& ſmaragdis aliisq; omnis generis gemmis.Poſtremò nũc ſe in hunc uſumex proprio fiſco erogare alia tria milia talentorum auri puriſsimi,ad exornandum adytum & currũ Dei Cherubinos,quos oporteret ſupra arcã ſtare, eamq; protegere.Poſtquã Dauid finem loquendi fecit,ſecuta eſt magna alacritas principum & ſacerdotum,& tribus Leuiticæ,de ſuo quoq; conferentiũ,& multa liberaliter ac magnificè pollicentium.Promiſerũt enim ſe contributuros talentorum auri quinq; milia, & ſtateres decies mille.argenti uerò centum milia,ferri quoq; talentorum multa milia. & ſi cui lapillus aliquis erat precioſus,afferebat & tradebat in theſauros re ponendum:quorum curæ præpoſitus erat unus è Moyſis poſteris nomine Ialus. Ea res magna uoluptate affecit totum pópulum,& maximè Dauid uiſa principum ac ſacerdotũ reliquorumq; omnium promptitudine, elata uoce Deum laudauit,patrem ac conditorem huius uniuerſitatis appellitans,fabricatoremq; rerum tam humanarũ quàm diuinarum,& præſidem ac gubernatorẽ generis Hebræorũ, eorumq; felicitatis & regni ab ipſo ſibi commiſsi. Poſt hæc precatus omni populo bona omnia,priuatimq; filio mentem bonam & iuſtam,omniq; uirtute præditã:iuſsit ut populus quoq; Deo laudes perſolueret.Illi uerò proſtrati humi Deum adorauerunt.uerſi deinde ad Dauidem, pro omnibus ei bonis,quæ ipſo regnante perceperant,gratias egerunt.Sequenti uerò die ſacrificia ſunt inſtaurata,mille uitulis,mille arietibus,mille agnis in holocauto ma oblatis:ad pacifica quoq; ſacrificia multis milibus uictimarum mactatis: & tota ea die rex unà cum omni populo feſtiuitati operam dedit:Solomoq; denuò eſt inunctus & legitimus rex declaratus:ſimulq; Sadocus pontifex totius multitudinis deſignatus.Deducto deinde in regiã Solomone, & in ſolio paterno collocato,ex ea die in poſterum obedientes ei fuerunt.

Sacrificat populus.

Mors Dauidis, quantum filio ad structuram templi reliquerit. Cap. XII.

PAVLO autem pòst Dauid accedente ad senium morbo, uidens iam instare sibi mortem, accito Solomone, sic illum est affatus: Ego, fili, fato uocante ad patres meos abeo, & uiam omnibus qui nunc sunt, qui'ue pòst erunt communem ingredior: quam remetiri nõ licebit, nec quid in hac uita geratur reuisere. Quapropter uiuens adhuc & morti uicinus iterum atq; iterum te moneo, quæ & antè consului, ut iustus sis erga subditos, & pius erga Deum qui te hoc regno cohonestauit: utq; custodias præcepta eius & leges, quas nobis per Moysem demisit: & caue ne uel gratia uel assentatione aut cupiditate alia'ue affectione ad neglectum earum deflectas. Nequaquam enim Dei fauorem poteris retinere, nisi seruatis eius legibus, alioqui suam prouidentiam à te auertet. Quòd si talem te exhibueris, qualem decet, & qualem optamus, efficies ut regnum in familia nostra maneat, & nulla unquam alia domus præter nostram in Hebræos dominationem obtineat. Memento etiam sceleris Ioabi, qui propter æmulationẽ duos duces iustos ac bonos interemit, Abenerum Neri filium, & Amasam filium Iethranis. Eorum tu mortem tuo arbitratu ulciscitor, quando quidẽ hactenus pœnam euasit Ioabus, quòd meipso esset potentior. Commendo tibi etiam Berzellæi Galaditæ filios, quos mea causa omni honore ac studio prosequêris, non conferens in eos beneficium: sed referens, pro officijs quæ pater illorũ in me exulem liberaliter congessit, & per quæ nos sibi debitores effecit. Præterea Geræ filium Semeim Beniamitam, qui me pulsum multis affecit conuicijs, quando Castra petebam, moxq; ad Iordanem occurens fidem incolumitatis tunc à me impetrauit, nunc occasione æqua quæsita punito. His mandatis filio de Repub. & amicis, & eis quos pœna dignos sciebat, expirauit, exactis septuaginta uitæ annis, postquam regnasset apud Hebronem, tribui Iudæ imperitans annos septem, & menses sex, Hierosolymis uerò uniuersæ regionis rex annos triginta tres: uir optimus, & omnibus uirtutibus præditus, quas regem tot gentium incolumitati prospicientẽ habere oportebat. Nam fortis erat ut nemo alius: & in certaminibus pro subiectorũ tutela susceptis primus se periculis obijciebat, exemplo suo militem ad præclara faci nora excitans, & non tanquam dominus pro imperio ad officium cogens. Idem in consilijs prudentissimus, & egregiè callens quid in presens, quid'ue in futurum conduceret. adhæc sobrius, mitis, benignus erga calamitosos, iustus, humanus, quæ quidem præcipuæ sunt regum uirtutes. nec in tanta potestate unquam ab æquitate deflexit, nisi quod ad Vrię uxorem attinet. Tantas præterea diuitias reliquit, quantas nullus alius rex uel Hebræorum uel aliarum gentium. Sepeliuit autem eum filius Solomo Hierosolymis magnificè, præter solennia illa in regum funeribns, illatis etiam in monumentum eius maximis diuitijs, quarũ magnitudinem facilè sit cõiectare ex hoc quod dicemus. Nam post annos MCCC Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrij filio, uolens pecuniam ei dare, ut abducto exercitu obsidionẽ solueret, nec ualens aliunde sumere: aperta cella monumenti Dauidis, & prolatis inde tribus talentorũ millibus, eorumq; parte Antiocho numerata, oppugnationis periculo se exemit, sicut & alibi indicauimus.

XVI. 3. Reg. 2. *Dauid moriturus Solomoni præcipit.*

Dauidis mors & laudes.

uimus. Ac rursum post multos annos elapsos, Herodes rex alia cella aperta magnam pecuniam sustulit: ad loculos tamen qui regum cineres continebant, neuter eorum peruenit: singulari enim arte ita erant sub terram conditi, ut ab ingredientibus monumentum inueniri nequirent. Sed dehis hactenus dixisse sufficit.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER OCTAVVS.

Quomodo Solomo regnum adeptus inimicos expulit. Cap. I.

3.Reg.2. DE Dauide igitur & eius uirtute, quantorumq; bonorum suæ genti autor fuerit, & quantis bellis feliciter gestis senio confectus decesserit, in proximo uolumine docuimus. Cęterùm posteaquã Solomo eius filius, ætate etiam tum iuuenis, regnum adeptus ex sententia patris & decreto diuini numinis in solio consedit, populus quidem totus, ut nouis regibus solet, faustis acclamationibus precatus est ei perpetuam rerum felicitatem, utq; eius imperiũ lautum beatissimumq; duraret usq; ad senectutem. Adonias uerò qui etiam uiuente patre occupare conatus fuerat regnũ, accessit ad regis matrem, eamq; blandè salutauit. Qua quærente, nũquid uenisset quòd opera sua opus haberet? omniaq; benignè pollicẽte, orsus est dicere, ipsam quoq; nosse, quòd tam ætatis prærogatiua, quàm populi consensu regnum sibi deberetur: sed quoniam Deo uisum sit id transferre in filiũ eius Salomonem, se quoq; libenter ferre illius dominationem, & contentũ esse præsenti conditione. rogauit deinde ut apud fratrem pro se ageret, eiq; persuaderet ut sibi nuptum daret Abisacen cum patre cubare solitam. Esse enim adhuc uirginem, quòd pater præ senio congressus cum ea non esset. Bethsabe uerò promittit operam suam in hoc negocio, & de hoc coniugio bene eum sperare uoluit, tum quòd rex ultrò fratri gratificari cuperet, tum quòd eò preces matris essent accessuræ: atq; ita plenum spe hominem dimisit: moxq; ipsa ad filium properauit, colloquutura de eo quod Adoniæ petenti promiserat. cui cum filius occurisset, complexuq; eam excepisset, deducta in cubiculum in quo tum erat regia sella, sedit, iussitq; alteram matri à dextris poni. Quæ postquam consedit: Vnam, inquit, gratiam fili petenti mihi annue, neq; tuo renutu tristiorem facias. Respondit ille, iuberet, quicquid uellet: pium enim esse, matri quidlibet concedere: nec oportuisse eam sic præfari, quasi negaturum suspicaretur, sed certã impetrandi spem habere. Tum illa rogat, ut uirginem Abisacen Adoniæ fratri nuptum tradat. At rex iratus dimisit matrẽ, dicens Adoniam maiora moliri, mirariq; se, quòd non eadem opera postularet, ut regnum ei tanquam natu grandiori cederet, quan-

Adonias Abisacem postulans in matrimoniũ occiditur à Salomone.

do

do Abiſacæ coniugium expetat, habens amicos potentes, Ioabum imperatorem copiarum,& Abiatharum ſacerdotem. Mox'que accito Banaia præfecto ſatellitum,mandauit ei ut Adoniam fratrem interficeret. Vocato de inde Abiatharo ſacerdote: Te,inquit,ſupplicio eximunt tum alij labores acti cũ meo patre, tũ illud præcipuè, quòd unà cum eo arcã tranſtuliſti. Hæc aũt pœna tibi erit Adonię partes ſequuto,ut neq; hîc maneas,neq; in conſpectum meum uenias:ſed abi in patriam tuam,& illic ruri uiue,atque ibi uſque ad mortem dege,quandoquidem talia commiſiſti,propter quæ indignus es ut honoribus fruaris. Ob hanc igitur cauſam ablatus eſt ſacerdotalis honor à domo Ithamari,ſicut Deus Eli prædixerat auo Ahiathari,& translatus eſt in genus Phineeſsis ad Sadocum. Cæterùm eo tempore quo pontificatus in Ithamari domo fuit, poſt Elim primùm ex ea familia pontificem, ex Phineeſsis gente priuatam uitam egerunt hi: filius Ioſephi pontificis Boccias,& huius Ioathamus,Ioathami uerò Maræothus,& Maræothi Arophæus: Arophæi Achitobus,cuius fuit Sadocus,qui primus Dauide regnante pontifex eſt creatus. Porrò Ioabus imperator audita nece Adonię,ualde extimuit. eius enim amicitiam magis quàm Solomonis regis coluerat,& ideo non immerito malè ſuſpicans ad altare confugit,impunitatem ſe inde quæſiturum exiſtimans,propter regis erga Deum pietatem. Qui poſteaquam de Ioabo renunciatum eſt,miſit Banaiam,qui citaret eum ad tribunal cauſam dicturũ: Ioabus autem negabat ſe fanum relicturum,ſed ibi potius quàm aliàs moriturmu. Hoc eius reſpõſo per Banaiam accepto,rex iuſsit ut inibi caput eius ita ut uellet abſcideretur, & hanc pœnam lueret pro duobus imperatoribus,quos cõtra omne fas peremerat. Corpus uerò ſepeliri, ut peccata eius apud poſteros manerent,ipſe uerò ac pater innocentes eſſent,quòd ad Ioabi mortem attineret. Banaias uerò exequutus mandatum,ipſe in imperium copiarum ei ſucceſsit. Poſt hæc abrogato Abiatharo pontificatu rex ſolum Sadocum id ſacerdotium obtinere uoluit. Semei deinde imperauit domo Hieroſolymis extructa inibi apud ſe manere,interdicto Cedronis torrentis tranſitu: aut ſi ſecus fecerit,eſſe capite mulctandum. nec contentus graui interminatione,iureiurando hominem ad id mandatũ ſeruandum adegit. Semeis uerò profeſſus gratiam ſe habere Solomonis mandato,& iuratus factu rum ſe imperata,patria relicta Hieroſolymis domicilium habuit. Triennio dein exacto,cum audiſſet duos fugitiuos ſuos apud Gittam agere,retracturus eos illuc proficiſcitur. Rex autem poſteaquam intellexit eum unà cum illis reuerſum,egrè tulit non præſcriptum modò ſuum contemptim habitũ, ſed ſacramẽtũ etiam Dei uiolatã. Accitoq; mox: Non'ne tu,inquit,iuraſti te nunquam me derelicturum,neq; ex hac urbe in aliam commeaturum? non euades pœnam periurij,uir peſsime: ſed lues etiam illa quæ olim per petulãtiam in patrem meum eiectum es debacchatus: ut ſcias quòd nihil lucrentur nocentes,etiamſi non ſtatim poſt peccatum puniantur, ſed per omne tempus,quo propter impunitatẽ ſecuri ſibi uidentur, creſcit illorum pœna,quã iam pridie ſunt meriti. atque ita Semeim iuſſu regis Banaias interfecit. Solomon autem ſublatis iam inimicis,regno'que conſtabilito, Pharaonis Aegyptiorum regis filiam duxit uxorem: inſtauratis'que Hieroſolymorũ mœ-

Abiatharum ablegat Solomo.

Ioabi mors.

Semei mors.

nibus maioribus multo & munitioribus, in tranquillissima pace Rempubli cam deinde administrauit, nihil impeditus iuuenili ætate quo minus uel iusticiam coleret, & leges custodiret, uel mandata, quæ à patre morituro acceperat, exequeretur: sed non secus ac si grandis natu esset, maturæq; iam prudentiæ, omnibus rebus diligentissimè prospiciebat.

De sapientia Solomonis & prudentia & diuitijs, quodq; primus Hierosolymis templum ædificauit. Cap. II.

VISVM est autem ei Hebronem petere, & super altare æreũ à Moyse fabricatum sacrificare, mille uictimarum holocautomatis cœlesti numini oblatis: qui honor Deo fuit acceptissimus. illa ipsa enim nocte cum in somnis ei conspiciendum se præbuisset, iussit eum postulare quicquid donorum pro hac pietate rependi sibi cuperet. Solomo uerò pulcherrimum quiddam ac maximum petijt, quod & Deus libentissimè largitur, & homini est utilissimũ. Non enim aurum aut argentum aut alias id genus diuitias, ut & homo & iuuenis petijt. nam hæc sola uulgò hominũ uidentur expetenda, hæc sola diuina munificentia digna. Sed da mihi, inquit, Domine, mentem sanam, & intellectum bonum, ut his acceptis populum hunc uerè ac iustè iudicare ualeam. Hac postulatione delectatus Deus, pollicitus est se etiam alia quæ non petierat, additurum, diuitias & gloriam: sed ante omnia talem intellectum ac sapientiam, qualem antehac nemo habuerit uel regum uel priuatorum. Adhæc conseruaturum regnum in eius familia per multas ætates, modò iustus esse pergat, Deoque parêre, & paternis uestigijs incedere, præcipuas eius uirtutes imitando. His diuinitùs auditis, Solomo è stratis se proripit, & adorato Deo, Hierosolyma est reuersus: & mactatis ante tabernaculum plurimis uictimis, epulum omnibus suis exhibuit. Per eosdem dies iudicium ad eum delatum est arduum, cuius exitum inuenire erat difficilè. Rem autem controuersam, de qualis erat, necessarium duxi indicare, ut qui hæc legent, difficultatem decernendi intelligant: & si quando tale quippiam inciderit, ad exemplar solertiæ regiæ facilitatem disquirendi sibi comparent. Duæ mulieres quæstus meretricij uenerunt ad eum, quarum altera quæ iniuriam pati uidebatur, sic est exorsa: Ego, Rex, & mulier hæc habitamus in eodem cubiculo. Accidit autem ut ambæ eadem die, eademque hora infantes masculos pareremus. Post triduum ista iuxtà cubantem suum infantem per somnum oppressit, & sublato è meo gremio infante meo, mortuum illum dormienti mihi in sinum imposuit. Illucescente die mammam præbere uolens infanti, meum nõ inueni, sed istius mortuum uidi iuxta me iacẽtem: id quod certissimis indicijs deprehendi. & quia repetens meum filium nihil profeci, ad tuum auxilium, domine, confugi. nam quia propter solitudinẽ nemo est qui coarguat, pertinaciter quod meum est abnegat. Tum rex interrogat alteram, ecquid habeat quod accusationi huius opponat? Illa negante se hoc feciſſe, & asseuerante, suum esse superstitem infantem, alterius uerò mortuũ: nemineque inueniente quid decerni posset, sed omnibus, ut in re obscurissima

Solomo à Deo sapientiã petit.

Solomonis diuinum iudiciũ super duarum mulierum controuersia.

ma

ma cæcutientibus, ſolus Rex tale quiddam excogitauit. Iuſsis afferri infantibus, tam uiuo quàm mortuo, uocat quendam è ſatellitibus, imperatq; ut ſtricto gladio puerum utrumque ſecet in duas partes: quo utraque dimidium accipiat tã uiui quàm mortui. Hanc ſententiam totus populus tacitè deridebat ut puerilem: ſed interim cum uera mater exclamaſſet, non ita faciendum, ſed potius alteri addicendum infantem, ſibi enim ſat eſſe ſi uiuum uideat, etiamſi alienus exiſtimetur: altera uerò parata eſſet uidere infantem diuidi, & inſuper poſtularet ut ipſa quæſtioni ſubijceretur. rex animaduertens utriuſq; uoces à uero profectas, ei quæ exclamauerat infantem adiudi cauit, quòd hæc re uera mater eſſet: alterius uerò maliciam damnauit, quòd & ſuum perdidiſſet, & amicæ infantem perdere conaretur. Viſum eſt hoc populo inſigne argumentum regiæ prudentiæ ſimul & ſapientiæ, & ex illa die non ſecus quàm diuina mente prædito obtemperabant. In tota autem ſua ditione prefectos & duces habuit hos: Toparchiæ Bethlemis, quæ ſortem Ephræmi complectebatur, præerat Vres. Ea uerò in qua Dora ſunt & regio maritima, parebat Aminadabo Solomonis genero. Magnus campus erat ſub Banaia filio Achili, cuius præfecturæ contributa erat, & ea regio quæ uſque ad Iordanem pertinet. Galaditicam & Gaulaniticam ad uſq; montem Libanum, urbes que in eis ſexaginta magnas ac bene munitas Gabaris adminiſtrabat. Achinadabas Galilææ toti Sidonem uſque prerat, habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſiman. Maritimam uerò quæ eſt circa Arcen, Banacates obtinebat: Saphates Itabyrium montem & Carmelum, totam que uſque ad Iordanem fluuium Galilæam. Subec Beniamitica ditio fuit commiſſa. Tabares regionem trans Iordanẽ ſitam ſub ſe habuit, & rurſum his omnibus unus prerat princeps. Mirãdum autem in modum per id tempus auctę ſunt res Hebręorum, & tribus Iudę, populo ad agrorum colendorum ſtudium conuerſo. Pace enim fruentes, & nullis bellicis tumultib. diſtracti, ad hęc optatiſsima libertate auidè perfruẽtes, in hoc potiſsimũ erant intẽti, ut ſuas quiſq; facultates augeret, & maioris precij faceret. Erãt præterea regi alij prefecti, qui Syrorũ cęterorũq; barbarorum Euphratem inter & Aegyptum incolentium gubernabant regiones, tributa ex eis colligẽdo. Hi extranei conferebant in quotidianos regię menſę ſumptus ſimilę coros triginta, farinæ ſexaginta, ſaginatos boues decem, & paſcuales uiginti, & ſaginatos agnos centum: præter capturas uenationum, quę conſtabant ceruis ac bubalis, preter que aues & piſces. Tantam etiam curruum multitudinem habebat, ut quadraginta millia præſepium numerarentur, in quibus equi iugales alebantur. & preter hæc equitatus ei fuit duodecim millium, quorum media pars Hieroſolymis circa regem uerſabatur, reliqui uerò ſparſim per agros regios degebant: & qui regijs impenſis præerat, idem etiam equis neceſſaria ſuppeditabat, eò conuehendo, ubi rex habitabat. Tanta autem fuit ſapientia & prudentia, quam Solomo diuinitùs acceperat, ut omnes priſcos ſuperaret, atque etiam AEgyptios, qui omnium ſapientiſsimi habentur, longè poſt ſe relinqueret. præcellebat etiam eos qui per idem tempus in maxima opinione ſapientiæ fuerunt apud Hebræos, quorum nomina non tacebo.

3. Reg. 4. Solomonis prefecti.

Solomonis ſapientia.

Fuerunt autem hi: Athanus, Aemanus, Chalceus, Dodanus, filij Hemaonis. Compoſuit etiam libros Odarum & Carminum quinque ſupra mille, & Parabolarum ac ſimilitudinum libros ter mille. cuilibet enim ſpeciei plantarum ſuam adhibuit parabolam, ab hyſopo uſque ad cedrum: idem fecit de pecorib. & cæteris terreſtribus animantibus, natatilibus que & quæ per aerem feruntur. nullius enim horum naturam ignorauit, aut inſcrutatã reliquit: ſed circa omnes philoſophatus eſt, & ſcientia proprietatum earum ſummam præſtitit. quin & eam rem diuinitùs conſecutus eſt ad utilitatem & medelam hominum, quæ aduerſus dæmones eſt efficax. Incantationes enim compoſuit, quibus morbi pelluntur, & coniurationum modos ſcriptos reliquit, quibus cedentes dæmones ita fugantur, ut in poſterũ nunquam reuertantur: atque hoc ſanationis genus nunc uſque plurimùm apud noſtrates pollet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, in præſentia Veſpaſiani & filiorum & tribunorum reliquorum que militum multos arrepticios percurantem. Modus uerò curationis erat hic. Admotonaribus dæmoniaci anulo, ſub cuius ſigillo incluſa erat radicis ſpecies à Solomone indicatæ, ad eius olfactum per naſum extrahebat dæmonium: & collapſo mox homine, adiurabat id ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inuentas recitans. Volens autẽ Eleazarus his qui aderãt oſtendere ſuæ artis efficaciã, non longè inde ponebat poculũ aut polubrũ aqua plenum, imperabat que dæmonio hominẽ exeunti ut his ſubuerſis ſignum daret ſpectantibus quod reliquiſſet hominem. Quo facto, nemini dubium erat quanta fuiſſet Solomonis ſcientia & ſapientia: quamobrem libuit hoc quoque narrare, ut omnibus nota ſit eximia regis huius natura; quam que charus Deo fuerit, & in omni genere uirtutum excellentiſsimus. Porrò Tyriorum rex Iromus audito quòd Solomo patri in regnũ ſucceſsiſſet, uehemẽter eſt gauiſus: nam Dauidis amicus fuerat: & per legatos ſalutato gratulatus eſt præſentem felicitatem, per quos Solomo ſcripſit ad eum in hunc ferè modum. Solomo Iromo regi. Scito patrem meum cum uoluiſſet ædificare templum Deo, bellis aſsiduis impeditũ. nec enim prius à ſubiugandis hoſtib. deſtitit, quàm omnes ſibi tributarios redderet. Ego uerò gratias ago Deo pro pace qua nunc fuimur, & præſenti ocio decreui uti ad extruendum cœleſti numini domicilium. Id enim à me fabricandum, iam antè patri meo Deus prædixit: quamobrẽ rogo ut aliquos unà cum meis mittas in montem Libanum ad materiem cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonij melius callent quàm noſtrates. Mercedis autem quanta huiuſmodi operarijs perſoluenda ſit, te arbitrum facio. Eam epiſtolam Iromus libenter legit, Solomoní que in hunc modum reſcripſit. Rex Iromus regi Solomoni. Gratia Deo debetur quòd tibi paternum principatum tradidit, uiro ſapienti & omni uirtutum genere prædito. Quare cum mihi gratum ſit iſtud, uoluntati tuæ obſequar. Exciſis enim multis & magnis trabibus cedrinis atque cypariſsinis, per meos ad mare deducendas curabo: eoſdem que iubebo ut compactis ratibus ad quemcumque uolueris tuæ regionis locum eas appellant, unde poſt per tuos Hieroſolyma deportentur. Tu uerò hanc nobis gratiam

Solomonis ſcripta

Solomonis incantationes.

Eleazarus dæmonum incantator.

3. Reg. 5.

Solomonis literæ ad Iromũ.

Iromi literæ ad Solomonem.

tiam repones, ut nobis frumentum ſuppedites, quo utpote inſulares indigemus. Harum literarum exemplaria hodieque durant, tam in noſtris quàm Tyriorum annalibus: & ſi cui libuerit hæc certius cognoſcere, impetrata à publicorum commentariorum conſeruatoribus uiſendi copia, comperiet Tyriorum ſcripta conſonare cum his, quæ à nobis produntur. quod ideo admonui, ut qui hæc legunt, ſciant nos nihil ueris affingere, neque ueri ſimilia quædam, & ad delectationem accommoda narrationi noſtræ interſerere, atque deinde poſtulare, ut lector nihil amplius diſquirendo fidem nobis habeat: quandoquidem in hac commentatione à decoro diſcedere abſque nefario ſcelere non licet. Quapropter non recuſamus, quin ſcripta noſtra reijciantur, niſi talia ſint, ut eorum ueritas ualidiſsimis argumentis approbari poſsit. Cæterùm Solomo rex acceptis regis Tyriorum literis, & facilitatem eius, & beneuolentiam collaudauit, & inſuper quibus ipſum cupere intellexit, præmijs eum eſt remuneratus, frumenti annuos bis mille coros mittendo, & totidem olei bados. badus autem capit ſextarios L X X I I. parem quoque uini modum illi exhibuit. Et ab his initijs amicitia regum horum exorta, maioribuſq; incrementis aucta, in tantum adoleuit, ut in perpetuum firma durauerit. Solomo autem à populo ſuo milia X X X operariorum exegit, prudenter inter eos operas partitus, quo minus labor ſentiretur. Decem enim millia iuſsit in Libano ſyluam per menſem integrum cædere, ac deinde per duos alios domi interquieſcere, dū reliqua uiginti millia ſuum opus abſoluunt, ita ut, quarto demum menſe labor ad primos illos decies mille rediret. His omnibus Adoramus eſt prępoſitus. Præter hos erāt in opere inquilini illi, quos Dauid eò deſtinauerat, cō uectores ſaxorum cæteræq; materiæ L X X M, & cæmentarij L X X X M. magiſtriq; horum ter mille & C C. ijs mandatum fuerat ut ſaxa prægrandia exciderent in uſum fundamentorum templi, eaq; in monte prius in quadrū dedolata, ita demum in urbem conueherent: idque non modò indigenis, ſed & miſsis ab Iromo opificibus erat iniunctum. Exorſusque eſt Solomo III fabricam hanc anno regni ſui quarto, ſecundo menſe, quem Macedones Artemiſium uocant, Iar uerò Hebræi, annis D X C duobus, poſtquam Iſraelitæ Aegypto exceſſerant: mille & X X annis poſt Abrami ex Meſopotamena regione in Chananęam migrationem: poſt diluuiū uerò annis M C C C C X L. quòd ſi ab Adamo creato uſque ad templi ædificationem temporum ratio ſubducatur, comperientur anni M M M C I I. Initium uerò fabricandi templi in annum undecimum regni Iromi incidit, apud Tyrum regnantis, quæ condita eſt C C X L. annis antequam templum extueretur. Iecit igitur rex in altiſsimam terrę profunditatem fundamenta templi è ſaxis ualidiſsimis, quæ contra omnem temporū iniuriam reſiſtere poſſent, ita ut cum contigua terra coalita ſolum ac firmamentum imponendis ſubſtructionibus prębberent, & propter inconcuſſam ſoliditatem facilè molem ædificij cum paratu ornamentorum ſumptuoſiſsimo perferrent, non minorem admirationem habitura, quàm quæ ſupernè ad amplitudinem, pulchritudinem & magnificentiam operis per artifices elaborata ſunt. extruxeruntque illud uſque ad lacunar ex albo lapide. Huius ædificij altitudo fuit cubitorum ſexaginta, &

Solomonis operarij ad templi ſtructuram.

3. Reg. 6

Solomō templum cōſtruit.

totidem longitudo, latitudo uerò uiginti. Super hoc autem erat aliud ædificium pari mensura, ita ut tota altitudo templi centum uiginti cubitis constaret. uersum autem erat ad Orientem. Et uestibulum in aditu eius erat uiginti cubitorum longitudinis, secundum mensuram latitudinis templi, latum cubitos decem, surgens in altum cubitis centum uiginti. In circuitu deinde templi construxit triginta cellas, quæ inter se constipatæ externè parietes templi fulciebant. erantq; earum aditus per alias in alias. & patebant singulæ in longum quinque cubitos, ac totidem in latum, & uiginti cubitis attollebantur. Super has alia series cellarum erat extructa, super quã rursum aliæ, omnes inter se numero & amplitudine pares, ita ut coniunctæ inferius ædificium æquarent altitudine. Nam superius non erat circumædificatum. fuerunt autem omnia cedro contecta. Et cellæ quidem suum quæque tectum habebant, non proxima contiguum. reliquum ex longissimis trabibus erat consertum, ad utrumque latus pertingentibus, ita ut ipsi parietes hoc pacto confibulati firmiores redderentur. His trabibus subnexa erãt laquearia polita, cælaturis & bracteis aureis ornata. Parietes etiam cedrinis tabulis auro illitis erãt incrustati, ita ut omnia reniterẽt auro, & intrantiũ oculos fulgor undiq; occurrẽs perstringeret. Tota uerò structura ex lapidibus politissimis constabat, ita ad unguem inter se quadrantibus, & commissuris oculos fallentibus, ut intuentibus nullum usquam mallei aut cuiuslibet fabrilis instrumenti uestigiũ appareret, sed connata potius omnia quàm arte congesta uiderentur. Porrò ascensum in superiorem templi partem cõmentus est rex in crassitudine muri. Hæc enim pars non habebat ab oriẽte magnã ianuam ut inferior, sed à lateribus inerant parua hostiola. nec parum ad firmitatem conferebant tabulæ cedrinæ intus foris'que adhibitæ, se inuicem cõplectentes, & crassis catenis inter se cõstrictę. Diuiso deinde in duas partes fano, penetrale eius uiginti cubitorũ nulli fecit accessibile, reliquum quadraginta cubitorũ spaciũ sanctũ templũ: & in pariete adytum à reliquo corpore separante fores apposuit cedrinas, has quoque cælatas & inauratas, eas prętexuit uelis picturatissimis, hyacintho, purpura, cocco, byssoq; splendidissimo ac mollis. distinctis. Post hęc in adyto uiginti cubitos quaqua uersum patente dedicauit duos cherubinos ex auro solido, utrũque quinq; cubitorũ altitudine. Vterq; duas alas habebat ad quinq; cubitos protensas: quapropter nõ longo seiunctos interuallo statuit, ut una ala australẽ parietem attingeret, altera septentrionalem: reliquæ duæ sese contingentes in medio sitam arcam protegerent. Hæc cherubicæ effigies quã'nã specie fuerint, nemo uel conijcere potest uel eloqui. Pauimentum etiam templi constrauit laminis aureis. Ianuæ demum fores altitudini parietis pro portione conuenientes addidit, latas cubitos uiginti, & auro illitas. Atq; ut cõpendio dicã, nihil tam intus quàm foris omisit, quod non inauraret. Oppãsum est prætera aulæum & huic ianuæ, simile illi quod interior ianua habuit. Cæterùm uestibuli porta nihil tale habebat. Accersiuit autẽ Solomo Tyro ab Iromo artificẽ nomine Chiramum, filium mulieris Nephthalitidis, patre Tyrio ab Israelitis oriundo, opificem insignem in quauis materia, sed præcipuè in auro & argento ac ære. Huius opera usus est in omnibus quæ artificiosè in templo

Chiramus opifex Tyrius, quo usus est Solomo.

plo fieri uoluit. Is fecit duas colũnas æreas crassitudine quatuor digitorũ, altas decem & octos cubitos, quarum circumferentia duodecim cubitos cõplectabatur, his imposita erant capitella fusilia liliata, proceritate quinque cubitorũ: quibus circundata erãt retiacula ærea quæ operiebant lilia, depẽdebantq́ inde duæ series malorũ punicorum ducẽtorum numero. Has columnas posuit in aditu uestibuli, alteram à dextris nominatam iachin, alterã à sinistris nominatã boaz. Fecit etiam uas aheneum fusile semiorbis specie, quod propter capacitatem appellatũ est mare. Erat enim labrũ patens perdimetientem lineam in cubitos decẽ, crassitudine palmari, eius meditullio sustinebatur spira decies replicata, cuius dimetiens linea fuit cubitalis. Id labrum circumstabant duodecim iuuenci ad tractus quatuor uentorum obuersi terni, quorum postica introrsum uergebãt, ut eis orbiculare illud uas incumberet, in medio sui depressius. Capiebat autem hoc mare congiorum tria millia. Fecit præterea labrorum decem bases æreas quadrãgulas. harũ quęq́ lõgitudine fuit cubitorũ quinq́, latitudine quatuor, altitudine triũ. huius operis partes seorsim fabricatæ sic cõpingebantur. Quatuor erãt columellæ per totidem angulos dispositæ quadrãgulæ, quibus latera basium utrinq́ inserebantur. erant autem hæc tripartita, & inter iuncturas cælaturis distincta, alibi leonis effigie, tauri alibi aut aquilæ. Columellæ quoq́ eisdem cælaturis erant ornatæ. Totum uerò opus quatuor rotis suspendebatur, quæ fusiles erant, habebantq́ modiolos & radios, sesquicubitali inter utramq́ extremitatẽ interuallo. eratq́ mirũ uidere rotarũ circumferẽtias, quomodo lateribus basium coaptatæ cantis suis insistebant. Angulos autẽ supernè continebant fusiles humeruli manuum extensarũ. his imposita erat spira, cui labrũ inserebatur, ita ut manibus sustineri uideretur: qua parte effigies leonum & aquilarum sic erant adaptatæ, ut connatas putares, interuenientibus inter eas palmarum arbusculis. Atq́ hæc fuit decẽ basium structura. Deinde ex eodem ære fecit decem labra rotunda cõchæ specie, quorum quodq́ capiebat congios quadraginta. erat enim altitudo quatuor cubitorum, & tantumdem spacij patebat inter margines. Ea labra decem illis basibus imposuit, quas mechonoth sua lingua appellabant. horum quinque ad sinistrum latus tẽpli septentrionale collocauit, totidem ad dextrũ australe, ita ut orientem spectarent: quo loco etiam mare illud dedicauit. Omnibus deinde aqua repletis, mare quidem in eum usum assignauit, ut inde sacerdotes templum ingredientes, manus ac pepes abluerent, ad altare ascensuri: labra autem, ut eorum aqua purgarẽtur intestina ac pedes animantiũ ad holocautoma destinatorum. Fabricauit etiam altare æreum uiginti cubitorũ longitudine, totidem latitudine, altitudine decem, in quo holocautomata incẽderentur. Fecit item uasa eius ex ære omnia, lebetes & amulas, tenacula & harpagones & reliqua, auri fulgorem referentia. Mensas quoq́ multas dedicauit rex, & in his unam magnam auream, in qua proponebantur Dei panes: reliquæ non multo deteriores diuerso modo factæ sustinebant phialas & pateras aureas uigesies mille, argentearum quadraginta millia. Cãde labrorũ itẽ fecit decem millia, secũdum præceptũ Moysis: ex quibus unum in templo dedicauit, ut interdiu luceret secundũ legẽ: & mẽsam unam impo

Columnæ.

Labrum fusile.

Bases.

Labra.

Altare æreum.

Supellex sacra.

ſitos panes habentem,ſitam ad ſeptentrionale templi latus ex aduerſo candelabri(id enim ad auſtrale latus collocauit) medium autem inter utrunq; locum obtinebat altare illud aureum. Hæc omnia continebat anterior illa templi pars quadraginta cubitos lõga,& uelo diſparata ab adyto.illò enim arca erat inferenda. Cantharorum autem uinariorum octoginta millia rex confecit,& phialarum aurearum milia centũ, argẽtearum uerò bis totidẽ. Lancium item aurearum, ad offerendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta milia, duplum uerò argentearum. Craterarum quoque in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta milia aurearum, & bis totidem argentearum. Menſurarum uerò quales Moyſi hin uocantur, & aſſaron, aurearum erant uiginti milia, & duplicatus numerus argentearum. Acerræ quoque aureæ, quibus odoramenta in templum inferri ſolent, erant numero uiginti millia: & aliæ quibus deferebatur ignis à magno altari in paruum intra templum ſitum quinquaginta millia. Paratæ erant & ſacerdotales ueſtes in uſum pontificum, annumeratis talaribus & epomidibus atque logio cum ſuis gemmis in uniuerſum mille. Corona uerò in qua Moyſes Dei nomen inſcripſit,unica fuit, & uſque in hodiernum diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales è byſſo fieri curauit, cum decies mille zonis purpureis, & tubarum quales Moyſes præſcripſerat CCM. Item alias ſtolas byſſinas Leuitis hymnorum cantoribus,numero ducenta millia. Inſtrumentorum præterea muſicorum,quæ nabla & cinnyræ uocantur,in uſum hymnodiarum ex electro confecit quadringenta millia. Quæ omnia Solomo ad honorem Dei magnificè parauit, nullis parcens ſumptibus: ſed omni liberalitate uſus hæc in theſauris Dei condidit.Circumdedit dein de templo ſeptum quoddam trium cubitorum altitudine, quod noſtra lingua giſum uocamus,excluſurum profanam multitudinem,& ſolos ſacerdotes admiſſurum. Extra hoc ſeptum erat fanum, porticibus magnis ac latis cinctum, & portis altis patens: quarum ſingulæ ſingulos uentos ſpectabant,& foribus auratis claudebantur.in hoc fanum cuilibet è populo, puro modo ac caſto,& præſcriptorum legis obſeruanti,acceſſus patebat. Dici autem non poteſt,ac uix etiam oculis credi, quàm mirandum fuerit illud exterius fanum.uallibus enim expletis,tam profundis,ut ad proſpectum oculi caligarent,& aggeſta ad quadringentos cubitos terra,eam uertici montis in quo templum extructum eſt, æquauit: atque hoc modo factum eſt ut area fani cum ſolo templi æquaretur. hanc cinxit duplicibus porticibus, quas columnæ è natiuo ſaxo ſuſtentabant,& laquearia cedro expolita tegebant. Fores uerò habebat totum hoc fanum ex argento fabricatas. His tam magnis ac pulchris operibus & donarijs ſeptennio perfectis,non ad opulentiæ modò, ſed & celeritatis oſtentationem: quæ enim ætatem integram hominis poſcere uidebantur,tam breui,ſi ad magnitudinem conferatur,tempore erant abſoluta: Solomo rex per literas iuſsit magiſtratus ac ſeniores Hebræorum totum populum Hieroſolyma congregare,ad ſpectandum templum,& ad transferendam illuc arcam Deo ſacratam:denunciataque omnibus profectione Hieroſolymitana,ſeptimo demum menſe conuenerũt,qui noſtratibus eſt thuri,Macedonibus hyperberetæus: incidit'que

Veſtes ſacerdotum.

Templi ſeptũ.

IIII. 3.Reg.8.

Templi dedicatio.

in

in idem tempus ſcenopegia, feſtum apud Hebræos ſanctiſsimum & maximum. Tollentes igitur arcam, & tabernaculum quod Moyſes conſtruxerat, & omnia uaſa ad miniſterium ſacrificiorum Dei parata, tranſportauerunt in templum: acceſſerũt'que illò cum uictimis tam rex quàm uniuerſus populus ac Leuitæ, libaminibus & multo hoſtiarum ſanguine uiam perfundentes, & infinitam uim odoramentorum adolentes, ut circumquaque totus aer ſuauitate repletus etiam longè remotis ſentiretur, conſtanti omniũ opinione, aduentare Deum ad inhabitandum recens extructum ac dedicatum ſibi locum. nam neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus laſsitudo eſt oborta, dum ad templum peruenirent. atque in hunc modum arca eſt translata. Quum uerò iam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abſceſsit: ſoli uerò baiulantes ſacerdotes inter duos cherubinos eam depoſuerunt: quæ effigies coniunctis alarum extremitatibus (ſic enim artifex eas fecerat) arcam uelut ſub umbella aut tholo protexerunt. Continebat hæc nihil aliud quàm duas tabulas lapideas, quæ decem præcepta Dei ore in monte Sina prodita, inſculpta eis conſeruabant. Candelabrum autem & menſam & altare aureum ſtatuerunt in templo ante adytum, eiſdem locis in quibus in tabernaculo prius ſita fuerant, ubi quotidianas hoſtias offerebant. Cæterùm altare æreum pro foribus templi eſt poſitum, ut apertis illis in conſpectu eſſet ſacrificiorum magnificentia. Reliquum uerò uaſorum inſtrumentum omne in unum congeſtum, intra templum eſt repoſitum. Poſtquam autem omnibus quæ ad arcam attinebant ritè peractis ſacerdotes ſanctuarium exiuerunt, repentè globus nebulæ, nõ aſper, nec qualis hyberno tẽpore grauidus pluuia condenſatur, ſed diffuſus ac temperatus in tẽplum influxit: & primò ſacerdotum uiſum ut uix ſe inuicem cernerent obſcurauit, deinde in omnibus eam cogitationem excitauit quòd Deus in templum deſcendiſſet, & præſens ac libens hoc domicilium ſibi optaret. His talia uoluentibus animo, rex qui tum fortè ſedebat, aſſurrexit: uerbis'que & ſe & Deo dignis cœleſte numen eſt allocutus: Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes Domine, nec ignoramus te tibiipſi hanc uniuerſi molem condidiſſe, quæ cœlo, aere, terra & mari conſtat: quam totam imples, nec tamen ab ea caperis. Hoc uerò templum ideo tuo nomini adornauimus, ut in hoc ſacrificijs ac precibus in cœlum miſsis tibi propitio litaremus, certò perſuaſi quòd & hic ades, & nuſquam interim abes. Cum enim omnia uideas, audias omnia, nihil obſtabit hæc ædes quo minus ubicunque te dignum eſt habites, à nemine alienus, & omnibus proximus, præcipuè his qui te deſiderant nocte die'que præſens ac propitius. His uocibus Deum precatus, uertit orationem ad populum, docens eos de potentia Dei ſimul & prouidentia. Hunc Dauidi ſuo patri futura, quæ'que iam euenerint, quæque euentura ſint prædixiſſe: hunc ipſi nondum nato nomen impoſuiſſe, quo uocandus eſſet: quod'que paterni regni ſucceſſor templum ei edificaturus eſſet, prænũciaſſe. Ergo cum uaticinium magna ex parte euentu ſit comprobatum, debere eos Deo laudes afferre cum gratiarum actione, & depromiſsionibus futuræ felicitatis nihil dubitare, quibus iam nunc fidem adſtrui

Solomonis precatio in dedicatione templi.

ſtrui conſpicerent. His affatus multitudinem rex, rurſum ad templum uertit oculos, & extenſa ad multitudinem dextera: Operibus quidem, inquit, impoſsibile eſt hominibus gratiã Deo pro acceptis beneficijs referre. Nullius enim rei diuinum numen indiget, nimirum maius quàm cui tales remunerationes conueniant. ſed hoc quo nos cæteris animantibus præſtantiores eſſe, Domine, uoluiſti, laudare nos maieſtatem tuam decet, & pro his quibus familiam meam atque Hebræorum populum dignatus es, neceſſe eſt gratias agere. Qua enim re magis uel parum propitius placandus, uel in fauore es retinendus, quàm uoce? quam ex aere haurimus, & per hunc rurſum aſcendere nouimus. Quapropter gratias tibi ago, primùm quòd patrem meum ex obſcuro loco ad tantam gloriam euexiſti: deinde quòd mihi ipſi in præſentem diem omnia quæcunque promiſeras præſtitiſti: precorque ut in poſterum largiaris quæ Deus hominibus charis largiri poteſt, & familiam noſtram in ſempiternum augeas, quemadmodum patri meo & uiuo & mortuo es pollicitus, quòd apud nos regnum ſit permanſurum, & per innumeras ſucceſsiones propagandum. Hæc igitur nobis concede, ſimulq; meis omnibus uirtutẽ qua potiſsimum delectaris. Ad hæc ſupplex oro, ut aliquid de tuo ſpiritu ad hoc templum incolendum deducas, ut nobis appareat, in terris quoque te degere. Alioquin tibi paruum eſt domicilium uniuerſum hoc cœli cõuexum, nedum hoc qualecunq; templum. Tu tamen hoc ut propriũ integrum ſeruato à ui hoſtium, oro, & tanquam poſſeſsionis tuæ curam gerito. Et ſi quando populus in peccatum prolapſus, ob hoc te affligente aut ſterilitate terræ, aut peſtilentia, ſimili'ue malo mulctatus fuerit, qualibus in pietatis uiolatores ſoles animaduertere: ac deinde affluens ad tuum templum ſupplex confugerit, ſalutem uotis expetẽs, exaudi tanquam præſens, & miſeratus eos è calamitatibus eripe. Nec ſolis Hebræis lapſis hanc opem à te precor: ſed etiam ſi ab extremis orbis finibus alii qui uenerint, aut undecunque profecti in hoc loco boni quippiam impetrare à te uoluerint, exoratus illis largire. Sic enim omnibus erit euidens, quòd & tu hanc ædem apud nos tibi extrui uoluiſti, & nos nec inhumani ſumus, nec alienigenis iniqui, ſed libenter ferimus te cõmuniter omnibus tum opitulatorem eſſe, tum bonarum rerum omnium largitorem. Hæc locutus &

Solomo litat. pronus humi ſtratus, cum aliquandiu adorauiſſet ſurrexit, hoſtiaſque ad altare adhibuit: quumq; id ſolidis uictimis repleuiſſet, litatũ Deo manifeſto argumento cognouit. Ignis enim ex aere emicans, omnibusq; inſpectãtibus in altare delapſus, correptas uictimas abſumpſit: ad quod prodigium populus haud dubiam coniecturam fecit, in eo templo numen eſſe habitaturũ: &

Solomo multitudinem commonefacit. præ gaudio procidẽs in ſolum, adorauit. Rex autem ad laudes Dei uerſus, multitudinem ad idem hortabatur. quandoquidem ſigna uidiſſent eius beneuolentiæ: precandum admonens, ut perpetuò talem ſe exhibeat, & mentem eorum purã ab omni peccati labe cuſtodiat in iuſticia & religione, quo poſsint prætepra, per Moyſem diuinitùs tradita, conſtanter obſeruare. Sic enim fore genus Hebræorum feliciſsimum omnium, & cæteris mortalibus beatius. Simul'que iubebat eos meminiſſe, quòd quibus artibus parauiſſent tanta bona, ijſdem & hæc retenturi eſſent, & alia maiora atque cumulatiora

mulatiora quæſituri. Neque enim aliter exiſtimandum, quàm iuſticiæ ac pietatis merito hæc illis contigiſſe. eſſe autem hominibus æquè magnum parare quæ deſint, ac parta tueri, & cauere ne ullū detrimẽtum admittatur. His affatus multitudinem rex concionem dimiſit, ſacris primùm factis tam pro ſe quàm pro uniuerſis Hebræis: mactauit'que uitulorū duodecim millia, agnorum centum & uiginti millia. nam tum primùm templum uictimarum cruore imbutum eſt, & omnes Hebræi cum liberis ac uxoribus epulo ſunt excepti. Præterea ſcenopegiæ feſtum ante templum ſplẽdidè ac magnificè rex per quatuordecim dies celebrauit, cum uniuerſo populo epulans. Peractis autem his omnibus, & nullo pietatis officio prætermiſſo, dimiſſi ſunt ſuam quiſque domum, actis prius regi gratijs, pro bene curata republica, & pro tantis operibus abſolutis, precati'que ut eis omnipotens Deus in longum tempus Solomone rege frui concederet. Faciebant autem iter gaudentes ac geſtientes, hymnos'que ſacros canentes, ita ut præ gaudio nullū uitæ tædium in reuertendo ſentirent. Cæterùm illata in templum arca, & ſpectaculo tam elegantis & ampli ædificij publicè exhibito, feſtis'que diebus inter ſacra & epulas exactis, cũ iam ſinguli ad ſuas urbes eſſent reuerſi, rex in ſomnis eſt admonitus, eius uota à Deo exaudita eſſe: quod'que ſeruaturus eſſet ſuum templum, & ſemper inhabitaturus, donec ipſius poſteri omnis'que multitudo iuſticiam colerent: in primis'que ipſum, ſi à paternis præceptis nuſquam diſcederet, ad ſummum felicitatis faſtigium euehendū, & genus eius per continuatas ſucceſsiones ei regioni præfuturum, nec unquam è Iuda tribu regem defore. Quòd ſi prodito & obliuioni tradito pietatis ſtudio, ad externarum religionum ritus ſe transferret, radicitùs eum excidendum: & neque generis ipſius reliquias manſuras, neque Iſraelitas calamitatẽ euaſuros: ſed bellis & alijs innumeris cladibus afflictos, & è patrio ſolo extorres, peregrè apud exteras gentes oberraturos. Templum uerò quod tum recens extructum eſſet, Dei permiſsione ab hoſtibus direptum atque incẽſum iri, urbe inſuper hoſtili manu diruta: ita ut ubique ſparſo earum calamitatum rumore, & multis ob earum magnitudinem ægrè credentibus, finitimi demiraturi ſint, & interrogaturi, qua de cauſa Hebræi in tantum nunc Dei odium incidiſſent, quum antea eius ope ad diuitias & gloriam eſſent euecti. Quibus reliquias gentis reſponſuras, quòd propter peccata ſua & patriarum legum uiolationem hæc omnia contigiſſent. Hæc illi per ſomnium denunciata hymni continent. Abſoluta autem templi fabrica, quæ ſeptennio, ut dictum eſt, durauit, regiæ ſtructuram eſt aggreſſus, quam uix tertiodecimo anno conſummauit. neque enim tantam curam huic operi, quantam ædificando templo impendit. Sed illud quidem amplum licet, & plus quàm credi poſsit celebre, cooperanti Deo intra iam dictum tempus perfectum eſt: regia uerò tametſi multum magnificentiæ templi cederet, quòd neque materia eius tanto antè præparata fuiſſet, & regi, non Deo ſtrueretur domicilium, eo tardius ad finem eſt perducta. Et hæc tamen pro dignitate fortunarum regis ac gentis eſt exædificata. Operęprecium autem fuerit, totum eius ordinem ac diſpoſitionem indicaſſe, ut ex eius deſcriptione totam amplitudinem lector colligere ac conſiderare

Deus in ſomnis Solomonẽ alloquitur.

v.

Solomo regiã extruit.

ſiderare poſsit. Baſilica erat magna & pulchra, multis columnis ſuffulta, quam ad cauſas forenſes agitandas, & lites decernendas condidit, capacem multitudinis quæ eò ius peteret, longam cubitos centum, latam quinquaginta, altam triginta. hanc ſexdecim columnæ quadrangulæ ſuſtinebant, tectam opere Corinthiaco, additis parilibus poſtibus cum ualuis cælatis ad ornamentum loci ſimul & munimentum. In eius medio fuit ædes alia, quadrata, lata triginta cubitos, columnis ualidis ſuffulta: & in ea tribunal magnificum, ubi Rex iura ſolebat reddere. Huic ædificio coniuncta erat domus in uſum reginæ facta, & aliæ aulæ quò ſe negocijs peractis animi cauſa conferebant, omnes cedrinis tabulis conſtratæ: partim ſaxo quadrato decemcubitali conſtructæ, patim ita ut ſolent regiæ uel templa, incruſtatæ precioſo marmore, quod è locis eo nomine celebribus apportatur. Et tribus quidem ordinibus aulæis Babylonicis prætexebantur: quartus uerò ſculptorum admirabile artificium oſtentabat, in quo effictæ erant uariæ arborum ac plantarum ſpecies, frondibus & folijs tanta ſubtilitate expreſsis, ut agitari quodammodo uiderentur. Reliquum uerò quod ſupererat uſque ad lacunar, opere albario tectum, & diſcoloribus picturis erat uariegatum. Præter hæc erant & alia cubicula ad uoluptatem facta, & porticus ad ornatum regiæ longiſsimæ, in quibus ſplendidiſsima triclinia referta auro, ut quæ aurea ſupellectili ad omne regij conuiuij miniſterium erant inſtructa. Difficile eſt enumerare amplitudinem ac uarietatem aularum, tam maiorum quàm mediocrium, tum quæ ſub terra latebant, quæ' ue in aerem elegantiſsimè attollebantur. In ſumma, totum ædificium è marmore candido & cedro, & auro atque argento conſtabat: diſpoſitis per parietes & laquearia uarijs lapillis auro incluſis, quemadmodum & in ornatu templi factum fuerat. Quin & ex ebore factum eſt prægrande ſolium cælatum, ſpecie tribunalis, quod ſex gradibus aſcendebatur, in quorum ſingulis extremitatibus duæ leonum effigies erant impoſitæ, totidem alijs ſupernè immi nentibus: qua uerò parte rex inſidebat, manuum effigies eum excipiebant: & quà reclinabatur, dimidiatus erat iuuencus, tergum ſuum reſpiciens: totum' que tribunal auro coagmẽtatum erat. Hæc opera Solomo uiginti annis perfecit, conferente magnam auri uim, maiorem argenti Iromo Tyriorum rege, & præter hæc cedri atque pinus materiem. Sed & ipſe maximis donis Iromum eſt remuneratus, ſingulis annis frumentum ei mittens & uinum atque oleum, quibus maximè opus habebat, ut diximus, eo quòd inſulam incoleret. Præterea Galilææ oppida numero uiginti non procul à Tyro diſsita ei donauit: quæ cum ille perluſtrata ſatis conſideraſſet, & non ualde probaſſet, renunciari iuſsit Solomoni, ſibi nõ eſſe opus eis oppidis. & ex eo terra Chabalon eſt appellata: uoce Phœnicum lingua, id quod diſplicet, ſignificante. Quæſtiones etiam ænigmaticas Tyrius rex ad Solomonem tranſmiſit, rogans ut eas explicaret, & dubitationem ſibi eximeret. At ille callens huiuſmodi rerum ac prudentiſsimus, nihil inexplicatum relinquebat: ſed omnia ratione peruincens, & perſcrutatus eorum intellectum, apertiſsimè declarabat. Meminit horum duorum regum & Menander, qui è Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum ſermonem eſt interpretatus,

Domus reginæ.

Solium eburneum.

Solomo Iromum remuneratur.

Solomo Iromi ænigmata explicat.

Menandri teſtimonium de Solomone & Iromo.

tatus,in hunc modum ſcribens: Defuncto Abibalo ſucceſsit in regnũ filius Iromus,qui uixit annos quinquaginta tres,& regnauit annos XXXIIII. hic aggeſsit ad inſulam argrum,qui dicitur amplus, & auream columnam in Iouis delubro dedicauit.idem materiem multam in monte Libano excidit ad contegenda templa: & demolitus antiqua templa, Herculi & Aſtartæ noua inſtaurauit:primus'que Herculi ſtatuam erexit menſe Peritio. Deinde ex peditione contra Eyceos ſuſcepta, quòd debita tributa non perſoluerent,ſubactis illis uictor eſt domũ reuerſus.Huius tẽporibus erat Abdemonus adoleſcens,qui problemata à Solomone Hieroſolymorum rege iniuncta ſemper diſſoluebat. Meminit & Dius,ſic ſcribens: Abibalo defuncto filius eius Iromus regnum excepit. Is orientalem urbis partem aggeribus auxit,& eo pacto pomœria protulit.templum quoque Iouis Olympij, quod antè ſeparatum erat, medio ſpacio repleto aggeribus cum urbe coniunxit,& aureis donarijs ornauit:conſcenſo'que Libano materiem adſtructuram templorum cæcidit. Addit'que Solomonem Hieroſolymorum regem ad hunc Iromum ænigmata miſiſſe, ſolutionem eorum poſtulantem: quòd cum ille non ualuiſſet,magna pecunia mulctatũ eſſe.Deinde per Abdemonem quendam uirum Tyrium propoſita explicuiſſe,& ipſum alia propoſuiſſe:in quibus ſoluendis cum Solomo hæreret,maiorem etiam pecuniam eum illi remiſiſſe.Et Dius quidem ita ſcribit. Cæterùm rex cum uideret mœnia Hieroſolymorum turribus & propugnaculis ad ſecuritatem egere,nec ea dignitati urbis ſatis reſpondere, & muros inſtaurauit,& turres magnas in eis erexit. Condidit etiam urbes uel prȩcipuis annumerandas Aſorum & Magedonem,& tertiam Gazara Palæſtinæ urbem,quam Pharao rex Ægypti bello aggreſſus expugnauerat,occiſis'que ad unum habitatoribus diruerat, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nuptæ dono dederat.quã obrem denu'orex eam exædificauit, quòd eſſet natura munita, & ad bella rerum'que nouitates opportuna.Nec procul inde alias duas urbes cõdidit, quarum altera Betachora,altera Baleth uocabatur.necnon & alias ad ſeceſſus uoluptarios aptas ob aeris temperiem,fructuumq; ubertatem,& perennibus aquis irriguas. Ingreſſus deinde in deſertum,quod eſt ſuper Syriam, eiusq; regionis potitus,urbem ibi maximam condidit,duorum dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem,ab Euphrate uerò unius:ad magnam autẽ Babylonem inde ſex dierum uia protendebatur.Quare autem à reliquis cultæ Syriȩ partibus hæc urbs tam procul habitetur,cauſa eſt hæc,quòd in inferioribus eius regionis partibus nuſquam eſt aqua,atq; ibi demum fontes ac putei reperiuntur.Hac igitur urbe extructa,& mœnibus ualidiſsimis cincta,Thadamoram eam appellauit, quo nomine etiam nunc à Syris uocitatur. Græci Palmiram nominant. Atq; hæc fuerunt per id tempus Solomonis opera.Nunc quoniam uideo nonnullos quærere, quî factum ſit ut omnes Ægyptiorum reges à Mineo illo qui Memphin condidit,quiq; multis annis auum noſtrum Abramum præceſsit,uſque ad Solomonis tempora, per mille trecentos & amplius annos Pharaones dicti ſint, à quodã rege nomine deſumpto:operæprecium exiſtimo eorum ignorantiæ mederi,& manifeſtam huius appellationis cauſam reddere.Pharao regẽ Ægyptijs ſonat.

Dij teſtimoniũ de Solomone.

Solomo urbe condit.

Solomo Thadamoram urbem condit.

Aegypti reges cur Pharaones dicti.

Opinor autem ipſos à pueritia nominibus alijs diſcretos, quam primùm reges creati fuerint, poteſtatis eius nomen patriæ linguæ uernaculum aſſume re. Nam & Alexandrini reges alijs prius nominibus uocati, poſt aſſumptũ regnum uocati ſunt Ptolemæi, à primo eius urbis rege: & Romanorum imperatores alioquin gentilia nomina habentes, Cæſares appellantur, principatus & honoris uocabulo, poſthabito illo priore quod à parentibus hęreditarium in eos demanauit. Et hinc eſt, ni fallor, quòd Herodotus Halicarnaſeus, cum CCCXXX reges poſt Minæum Memphis conditorem deinceps ſucceſsiſſe dixerit, nomina eorum non recenſuit: quia Pharaones uocati ſint. Cum enim poſt hos mulier imperium obtinuiſſet, nomen eius ponit Nicaulen: nimirum ea de cauſa, quòd ſoli mares huius appellationis eſſent capaces, & non etiam fœmina, oportuit peculiare ipſius nomen dicere. Ego uerò in noſtræ gentis commentarijs reperi, quòd poſt Solomonis ſocerum Pharaonem, nemo Aegyptiorum regum amplius hoc nomine ſit uocatus: & quòd poſt illum uenerit ad Solomonem iam dicta mulier, quæ tum Aegypti ſimul ac Aethiopiæ regnum obtinebat. Sed de hac paulo pòſt dicemus: nunc uerò ideo hæc memoraui, ut oſtenderem noſtros libros & Ægyptiorum in multis conſentire. Solomo autem rex reliquias Chananęorũ, quæ Libanum montem uſq; ad urbem Amathen incolebant, & impertium eius detrectabant, ſub ditionem ſuã redactas tributa pendere coegit, & per ſingulos annos certum numerum ſeruorum & colonorum, qui per agros diſtribuerentur, exegit. Hebræorum enim nemo ad ſeruiles operas adigebatur: nec erat æquum, ut cum tam multas gentes Deus ſub eorũ imperiũ ſubdidiſſet, ex his potius quàm deuictis, eiuſmodi cõditionis homines cenſerentur: ſed omnes arma & currus atq; equos & rẽ militarẽ potius tractabant, quàm ſeruiebant. Chananæis uerò quos ad ſeruitutem abduxit, ſexcentos præfectos præpoſuit, qui procuratores eſſent regij, & ſua cuiq; opera atq; negocia præſcriberent. Quin & claſſem rex in Ægyptio ſinu ædificauit, in quodam loco ad mare rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc nunc Berenice uocatur, non procul ab Ilana urbe, quæ regio antea in Iudæorum ditione erat. Et in hac quoq; claſſe munificentia Iromi regis amici fuit uſui. Viros enim gubernatores & nauticæ rei peritos ei miſit, quotquot uoluit: qui nauigantes cum regijs procuratoribus in regionem Indiæ, olim Sophiram, nunc Auream terram nominatam, aurum illi adferrent. hi collectis circiter quadringẽtis talentis, retrò ad regẽ ſunt reuerſi. Interim ad Ægypti Æthiopiæq; reginã, mulierem ſapientiæ ſtudioſam, & cæterà quoq; egregiam, Solomonis uirtutum ac ſapientiæ fama delata, cupiditas eã inceſsit coràm hominem uiſendi: ſic enim fore ut exprimẽto, non rumoribus crederet, qui ſæpenumero falſi, eo quòd toti à fide renunciantium pendeant, paulo pòſt eua neſcunt: decreuitq; ſuſcepta longinqua peregrimatione illius ſapientia perfrui, & de rebus arduis cum eo diſſerere. Venit igitur Hieroſolyma cũ ſplendido & opulento apparatu. Adducebat enim ſecũ camelos onuſtos auro & uarijs aromatib. lapillisq; precioſis. Rex uerò honorificentiſsimè exceptã, & in cęteris comiter ac liberaliter habuit, & propoſitiones illius pro ſua prudentia facilè explicans, opinione citius diſſoluebat. At illa ſtupebat ad regis

Solomonis uectigales.

Solomonis claſſis.

3. Reg. 10. Aegypti regina Solomonem uiſit ob eius ſapientiam.

ſapientiam

ſapientiam,tanto maiorem experta quàm audierat:maximeq; admirabatur regiam tam elegantem ac magnificam,& tam bellè diſpoſitum ædificiorum ordinem,quòd hic quoq; ingenium regis contemplaretur. Sed nihil magis mirata eſt quàm aulam,cui cognomen Saltus Libani,& quotidianos conuiuiorum ſumptus tam dapſiles, apparatumq; miniſterij. nam & cultu erant decentiſsimo,& perquàm ſcitè omnia miniſtrabant. Nec minor fuit admiratio,dum quotidiana ſacrificia uideret,quantaq; cura & religione ſacerdotes ac Leuitæ circa ea uerſarentur. Hæc quotidie contemplando uehementer admirabatur,id quod nec diſsimulare potuit, ſed apud regem ingenuè faſſa eſt,quantopere huiuſmodi ſpectaculis afficeretur. Omnia, inquit, rex quę auditu percipiuntur,cūctantius credere ſolemus:ſed de tuis bonis,quę uel intra te ſunt repoſita,ſapientia uidelicet ac prudentia, uel tam amplū regnum tibi ſuppeditat,nō uana fama ad nos perlata eſt: ſed quum eſſet uera, non reſpondiſſe tamen eam tuæ felicitati nunc præſens uideo. Quamuis enim auribus perſuadere conabatur,non potuit tamen res ita pro dignitate repræſentare,ſicut nunc oculis noſtris ſubijciuntur. de me quidem fatendū eſt,quòd cum de fide eius hæſitaſſem, ne fortè aliquid affingeret,nunc longè maiora eis conſpexi. Macti tanta felicitate Hebræi,macti amici ac familiares tui,quibus perpetuò ſapientia tua frui datum eſt: laudandus Deus, qui regionem hanc & habitatores eius adeò dilexit, ut te regem eis præficeret. Nec contenta uerbis indicaſſe quanti regem faceret,etiam muneribus ſuam erga illum obſeruantiam teſtari uoluit. Viginti enim auri talenta ei donauit,& aromatum uim immenſæ ęſtimationis,lapillorumq; precioſiſsimorum. Aiunt etiam quòd balſami plantam, cuius hodieq; ferax eſt noſtra regio,illius reginæ munificentiæ ferri acceptam oporteat. Nec minora fuêre quæ ipſa à rege recepit,optione etiam illi permiſſa. nihil enim roganti negatum eſt:ſed ad plura paratior quàm quæ ultro largiebatur,omnia illi poſtulata concedebat,& in eo magnificum ſe præbebat. Atq; ita Ægyptiorū regina datis ſimul & acceptis ampliſsimis muneribus in patrium ſolum reuertitur. Per idem tempus allatis ex Aurea, ſicut uocant, terra gemmis & lignis pineis,ex hac materie rex fulcra templi ac regię fecit,eiusq; parte uſus eſt ad inſtrumēta muſica,cinnyras & nabla,quibus Leuitæ diuinos hymnos ſolent accinere. nunquā aūt antehac tam elegans apportata fuerat. Sed nemo ſic cogitet,quæ nunc pinea ligna uocantur,quæ ue ad alliciendos emptores hac appellatione mangonizāt negociatores,illis eſſe ſimilia. illa enim aſpectu ficulnam materiem referunt,niſi quòd candidiora ſunt & fulgentiora: id quod admonere officij noſtri duximus,ne quis per ignorantiam in his diſcernendis fallatur,quandoquidem res Solomonis in huius materiei mentionem nos iuduxerunt. Eadē claſsis attulit regi auri talenta DCLXVI. nō annumerato quod priuatim negociatores mercati ſunt,nec eo quod toparchæ & reges Arabiæ dono illi mittebant. Ex eo fecit ducenta ſcuta fuſilia ſingula ſexcentos ſiclos pendētia,& trecentos clypeos,quorū ſinguli trecentas minas penderent:atq; hęc omnia in aula Saltus Libani uocata repoſuit. Sed & pocula ex auro ſolido parauit,& è lapide precioſo,& in uſum cōuiuij ſingulari arte fabre facta,reliquamq; omnem ſupellectilem regiam ex auro fie-

VII. *Ligna pinea nouū generis.*

Solomonis opes & fama.

ri curauit. Nullum enim tum argento in cõmercijs erat preciũ. Multa enim nauigia rex in mari, quod uocatur Tarsicum, habuit, quę ad remotas gentes merces uarias deferre iussit, pro quibus exportatis aurũ & argentũ regi referebant, multumq; eboris, & mancipia Æthiopica & simias. Ea nauigatio in itu ac reditu triennium absumebat. Fama etiã celeberrima per omnes circũquaq; regiones de Solomonis uirtutibus ac sapientia diuagabatur: qua excitii plericq; reges, quo certiores de iam dictis fierent, uisendi eius cupidine flagrabant, & exquisita munificẽtia studiosos eius se declarabant. Mittebantur uasa tam aurea quàm argentea, & uestes purpureæ, & omne genus aromata: equi pręterea currusq; & muli subuehẽdis sarcinis, qui uel robore uel pulchritudine regi placituri uidebantur: ut ad eũ equorũ ac curruũ numerũ quẽ iã antè habebat, ex donaticijs quadringẽti currus accederent. Habebat enim prius currus mille, equorum uiginti milia. Hi cùm pulcherrimi fuêre, tum ad cursum exercitatissimi, ut collati ad cæteros, omnes post se relinquerent. His decus addebant equites, flos iuuẽtutis, procera cæteros longè supereminenti statura, promissoq; capillitio conspicui, & tunicas è sarrana purpura iuduti. adhęc ramentis auri capillum quotidie spargebãt, ut ad solariũ radiorũ contactũ fulgor à capitibus eorum reflecteretur. Hi armati & pharetris succincti regiũ currũ stipabant, quo sublimis inuectus, & amictus ueste candida, manè solebat urbem egredi. Aberat ab Hierosolymis duorũ schœnorum spacio prædium nomine Hettan, hortis & inductis fontibus amœnũ, simul ac opulentũ. in eum locũ uectabatur. Diuina autem quadam diligentia ac prouidentia rebus in omnibus utebatur, & cum esset elegantiarum amator, ne uiarum quidem curam prætermisit, sed & harum quotquot Hierosolyma regiæ sedem ducebant, nigra silice constrauit, tum ut ultrò citroq; commeantibus essent faciles, tum ad ostentandã hac quoq; parte principatus sui magnificentiam. Distributisq; oppidatim curribus, & in singula certo numero ad alendum præfinito, circa se quidem paucos reseruauit: loca uerò ubi alebantur, curruum oppida appellauit. Argenti etiam tantam copiam Hierosolymis esse fecit, quanta fuit saxorum: & cedros arbores antehac nunquã in Iudęa uisas, in cãpis eius adeò multiplicauit, ut moros numero æquarent. Mandauit etiam negociatoribus Ægyptiacis, ut equos uenales ad se adducerent, in singulas bigas sexcentarum argenti drachmarum precio constituto: quos deinde ad Syrię reges & Transeuphratenses mittere solebat. Cumq; esset omniũ regum glorioſissimus, & Deo charissimus, & opibus ac prudentia omnes superaret qui ante illum rem Hebræorum administrauerant, deterior factus est ante obitũ: & à patrijs moribus desciscendo, indignũ antè gestis rebus uitæ exitum habuit. Nam insaniens in mulieres, & in rebus uenereis immodicus, non contentus suæ regionis mulierib. multas externæ originis duxit, Sidonias, Tyrias, Ammanitidas, Idumæas: atq; ita contẽptis Moysi institutis, quæ non nisi gentis eiusdẽ coniuges permittebant, illarum deos colere cœpit, amori earũ hoc tribuens. Atqui hanc ipsam rem legislator præcauere uoluerat, ne per hanc occasionẽ peregrinis implicarẽtur ritibus, neue relicto patrij numinis cultu, ad illarũ religiones se transferrent. Sed hæc Solomo neglexit uoluptate irrationabili uictus: du-

3. Reg. 11. Solomo degenerat, uictus amoribus.

ctisq; uxoribus è principibus,uirisq; illustribus prognatis septingentis numero,& concubinis trecentis,& in his Ægyptiorum regis filia,adeò consuetudine earum est captus,ut ritus earum imitaretur,quo magis illis hoc argumento fidem amoris ac beneuolentiæ faceret. Ætate deinde prouectior,& mente iam paulatim senescente,magis etiam patriæ religionis oblitus,cultū Dei sui neglexit,& mulierum exterarum ritibus assueuit:quamuis iam antè quoq; à præscripto legum discesserat,quando æreas boum effigies basi maris illius addiderat,sicut solio suo leonum post apposuit. Nam neq; illa fas erat facere.Cumq; domesticum haberet exemplum pulcherrimum parētis uirtutem,& gloriam quam propter pietatem ad posteros reliquerat, discedens ab eius imitatione, idq; bis in somnis monitus sequi paterna uestigia, mortem inglorius oppetijt. Venit itaq; ad illum propheta missus à Deo, dicens neq; clam esse eius impietatem, neq; diutius impunitam fore:uiuo tamen regnū nō auferendum,quando patri eius diuinitùs sit promissum non alium successorem futurum:sed post hunc defunctum, filium pœnas daturum:ita tamen ut non uniuersum regnū deficeret,sed decem solæ tribus seruo ipsius cederent,reliquæ duæ penes nepotem Dauidis remanerent, idq; ipsius aui respectu,& urbis Hierosolymorum in qua Deus templū sibi elegisset.His auditis Solomo uehementer perturbatus indoluit, omni felicitate,qua hactenus suspiciebatur,in contrariū uergente. Nec multum temporis post hanc prophetæ denunciationē est elapsum,dū hostis ei Deo sic uolente exortus est,cui nomē Aderus,regi infensus ob causam hanc.Idumæus fuit genere,& è regio stemmate.Cumq; Ioabus copiarū Dauidis Imperator Idumæā subegisset,omnibus eius gentis qui per ætatē arma ferre possent interne cione intra semestre deletis,hic etiamnū adolescentulus ad Pharaonē Ægyptiorū regē euasit.ab eo comiter exceptus, & domū, & agros,ex quorum reditibus uiueret,munificentia illius est consecutus: & postquā adoleuit,tam charus ei factus est,ut rex cōiugis suę sororem,nomine Taphinē,nuptum extraderet:ex qua filius natus,cū regis liberis est educatus. Porrò accepto in Ægypto de Dauidis & Ioabi morte nuncio,Pharaonē adiuit,rogās ut sibi in patriā reuerti permitteret. Rege aūt percontante quid illi deesset, quā'ue sua iniuria prouocatus relinquere se cuperet,& si non semel impetitum,impetrare tamen tunc nequaquam ualuit.Sed cum iam res Solomonis labare inciperent,Deo impietatē eius non amplius ferente,cuius nutu Pharao difficilē se hactenus prębuerat,Aderus impetrato à suo rege cōmeatu in Idumæam reuertitur.& cum non posset gentem suam ad defectionem à Solomone perpellere,eo quòd multis præsidijs impositis in officio contineretur,nec liceret impunè res nouas ibi moliri,profectus inde in Syriam se contulit.Vbi cū incidisset in quendā Razarum qui aufugerat à Sophonæ rege Adrazaro, & eas terras cum latronum manu incursionibus populabatur, societatem cum homine iniit:cuius ope occupata ea parte Syriæ,rex declaratus,Israelitarum ditionem crebrò irrumpendo,uiuo adhuc Solomone rapinis omnia miscebat,& cædibus.Et quasi parū esset Hebræis unus hostis externus,domi extitit qui Solomonem infestaret,Hieroboamus Nabatæi filius,ueteri quodā oraculo ad res nouandas excitatus.Cum enim patre orbā-

Solomonē prò pheta reprehēdit.

Aderus Solomoni infestus.

tus adoleſcens adhuc à matre educaretur, Solomo animaduerſa generoſa eius indole, præfecit eum fabricę murorum, quando Hieroſolyma mœnib. cingebat. Eius operis curam tanta ſolertia geſsit, ut rex comprobata hominis induſtria, præmio dignum ducens, eum Ioſephi tribui præficeret. Abeunti autem illo tempore Hieroſolymis, obuiã fit propheta nomine Achia, Siluntę oppido oriundus. Is ſalutatum eũ de uia paulũ ſeduxit, in rus quoddam diuertens, in quo tum nemo alius aderat: ſciſſoq; in duodecim fruſta pallio quo ipſe amictus erat, iuſsit Hieroboamũ deçẽ inde ſumere, prefatus Deum hoc iubere. Ille, inquit, ſciſſo imperio Solomonis, eius filio propter promiſsionem Dauidi factam, tribum unam cum altera ei contigua daturus eſt: tibi uerò decem propter Solomonis peccatum, qui mulieribus & dijs earum ſe dediderit. Quare ſciens cauſam propter quam Deus ab illo eſt alie natus, iuſticiam colito, & legum perpetuus cuſtos ac conſeruator eſto, cum pietatis ac religionis præmium maximum tibi ſit propoſitum, nimirum ut tantus euadas, quantum ſcis Dauidem prius fuiſſe. His prophetæ uerbis erectus ad ſpes magnas Hieroboamus, cum eſſet alioqui ardenti & inquieto ingenio, quam primùm in ſuam prouinciam peruenit, non immemor præſagij prophetici ſolicitare populum cœpit, ut à Solomone deficeret, ipſi'que principatum deferret. Cuius conatibus & inſidijs cognitis Solomo uolebat eum comprehenſum occidere. At ille ad Suſacum Ægypti regem profugus & preſens periculum euaſit, & manendo illuc uſq; ad Solomonis obitũ regno ſe Iſraelitico incolumem ſeruauit. Solomo autem iam admodum ſenex moritur, exactis regni annis octuaginta, uitæ uerò nonaginta quatuor: ſepeliturq; Hieroſolymis, omnium regum feliciſsimus & opulentiſsimus atq; prudentiſsimus, excepto peccato ad quod iam ſeneſcens deceptus à mulieribus eſt pertractus, de quo & conſecutis mox Hebræorõ calamitatibus ſatis dictum eſt.

Achia Hierotoamo regnũ præcutt.

Solomone defuncto populus à Roboamo eius filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem facit. Cap. III.

VIII. 3. Reg. 12.

AETERVM defuncto Solomone, & ſuccedẽte in principatũ eius filio Roboamo, quẽ è Nooma Ammanitici generis muliere ſuſceperat, mox quidã è procerib. in Ægyptũ miſerũt, qui Heroboamũ reuocarent. qui cũ ad eos in urbẽ Sicima uenilſet, etiã Roboamus eodẽ peruenit. Placuit enim conuentu Iſraelitarũ illuc habito, regnũ de populi cõſenſu accipere. Accedũt itaq; illũ principes populi unà cũ Hieroboamo, rogãtes ut aliqd de ſeruitio remitteret, & patre ſuo uellet eſſe mitior. graui em̃ illius iugo ſe preſſos fuiſſe. Futuros aũt ſe erga eũ beneuolentiores, & ſeruitutẽ modeſtia libẽtius quàm metu eſſe laturos. Ille poſt triduũ ad poſtulata reſpõſurũ ſe pollicitus, ſtatim in ſuſpicionẽ uenit, q; ſine mora uotis eorũ non annuiſſet. Decere em̃ eius çatẽ putabãt, procliuã eſſe ad bene merẽdũ: nõ nihil tamẽ ſpei ſuberat, q; deliberaret, ac nõ ſtatim eſſent repulſam paſſi. Interim ille cõuocatis paternis amicis conſultabat quale reſpõſum populo dari oporteret. q quũ bene ipſi cuperẽt, & uulgi naturã probè callerẽt, ſuaſerũt ut comiter populũ alloqueret, & poſito aliquantiſper faſtu regio ad captandã multitudinis gratiam ſe accommodaret: hac em̃ arte captos facilè illum

Roboamus iuuenum cõſiliũ ſequutus regni partẽ amittit

amaturos

amaturos, quòd natura ita comparatum ſit, ut ſubiecti delectentur regibus manſuetis, & de ſuo faſtigio nonnihil ſe demittentibus. Ibi Deus ſine dubio mentem ademit homini, cui tam utilis in omne tempus ſententia, certè ad præſens ambiẽti regnum neceſſaria, non probabat: ſed accitis æqualibus ſuis iuuenibus, & expoſito ſeniorum conſilio, quid ipſis uideretur, proferre iuſſit. Illi, quia nec per ætatem poterant, nec Deus ſinebat utiliora cernere, autores ei fiunt ſic ad populum reſpondendi: minimum digitum ipſius craſsiorem eſſe, quàm patris lumbi fuerint: & ſi ab illo duriter habitos ſe putarent, durius etiam in poſterũ tractandos eſſe: & ſi ab illo ſcuticis cæſi fuiſſent, expectandũ, ut ab ipſo ſcorpionibus flagellarentur. His delectatus rex, & ratus decere maieſtatem principatus tale reſponſum, poſtquam tertia die populus ad audiendum cõuenit, omnibus expectatione ſuſpenſis, & exiſtimantibus benignum aliquid ſibi proponẽdum, omiſſo amicorum conſilio, ex iuuenũ ſententia reſpondit, non ſine Dei uoluntate, ut Achiæ uaticinium ſuus euentus ſequeretur. Icti enim uelut ferro tam duris uerbis, nõ ſecus ac ſi à minis ad rem iam eſſet peruentũ, per indignationem uno ore exclamant, nihil ſibi futurum amplius cum Dauidis progenie, haberet ipſe templum quod pater extruxiſſet, manifeſtè defectionem præ ſe ferentes. Adeoq; pertinax ira fuit, ut Adoramum quæſtorem regium, miſſum ad excuſandum iuuenilis linguæ petulantiam, placandosq; concitati uulgi animos, ne auditũ quidem lapidibus obruerint. Quo facto Roboamus ratus, id quod erat, ſe in famulo ſaxis impetitum: ueritusq; ne conceptum ſemel odium in ipſius caput effunderetur, trepidè conſcenſo curru quantum potuit Hieroſolyma properauit. Et Iudæ quidem ac Beniaminis tribus communibus ſuffragijs regẽ eum eligunt: reliqua uerò multitudo, ex illo die alienata à progenie Dauidis, Roboamo imperium detulit. Id Roboamus ægrè ferens, cõuentu duarum tribuũ ſibi ſubditarũ indicto, & delectu CLXXX millium habito, conaturus erat reliquas decem ui ad officiũ retrahere, niſi Deus per prophetã interceſsiſſet: admonẽs nefas eſſe ciuile bellum mouere, præſertim cum Deo uolente populus ab eo defeciſſet. Nunc prius Hieroboami Iſraelitarũ regis geſta, ac tum demũ res Roboamĩ duarũ tribuũ regis dicemus, ſerie narrationis ita poſtulãte. Ergo Hieroboamus regia Sicimis conſtructa, inibi domicilium habuit, & apud Phanuelã urbem aliud ædificauit. Nec multo pòſt inſtante Scenopegia, cogitãs ſecum, quòd ſi permitteret populo Hieroſolymitanam profectionẽ, & feſti illic celebrandi poteſtatẽ faceret, populus captus religione templi & ceremonijs, facilè mutata uolũtate, ſeq; relicto ad priorẽ regem accedere poſſet: idq; non dominationi ſuæ tantùm, uerumetiam uitæ periculoſum foret, ſtatuit hoc modo rebus ſuis cõſulere. Duas uitulas ex auro fecit, & cõſtructis totidem delubris, altero apud Bethela, altero apud Danam, quod oppidũ ſitũ eſt ad minoris Iordanis fontẽ, effigies illas utrobiq; cõſecrauit: & conuentu indicto decem tribuũ, quibus ipſe præerat, pro concione in hunc modũ eas eſt allocutus: Viri populares, notũ uobis exiſtimo, quòd nullus locus Deo eſt uacuus, & quòd is nullo certo loco includitur: ſed ubiq; uota exaudit, ubiq; cultores ſuos reſpicit. Quare non placet mihi, hoc tempore uos Hieroſolyma urbem diſsitam longo itinere proficiſci re-

Hieroboami Iſraelitarũ regis geſta.

Heroboamus aureas uitulas facit.

ligionis ergò. Homo illud templum ſtatuit: quemadmodum & ego duas aureas uitulas cõſecraui, alteram in Bethelis, alteram in Dana, ut pro locorum opportunitate ex propinquioribus oppidis ad eas confluentes, illic Deum adoretis. Nec deerunt ſacerdotes ac Leuitæ ex uobis per me deſignati, ne quid Leuiticam tribum & Aaronis progeniem deſideretis. Ergo quicunq; ex uobis ſacerdotiũ ambit, uitulum & arietem Deo mactet, quo ritu ferunt etiam primum ſacerdotem Aaronem creatum eſſe. His uerbis populum decepit, autor ei factus patriæ religionis deſerendæ: quæ cauſa fuit Hebræis omnium calamitatum, ut bello ab exteris gentibus deuicti, poſtremò in captiuitatem abducerentur, ſicut ſuo loco dicetur. Porrò appetente iam ſeptimi menſis feſtiuitate, uolens & ipſe apud Bethela eam celebrare, ſicut à duabus tribubus Hieroſolymis celebrabatur, ante uitulam altare poſuit: moxq; aſſumpta pontificis perſona, cum ſuis ſacerdotibus ad illud aſcendit. Cumq; iam holocautomata in conſpectu totius populi pararet incendere, Deo mitente ſuperuenit à Hieroſolymis propheta, nomine Iadon. Is in mediã multitudinem progreſſus, audiente rege ad altare ſermonem uertit. Altare, altare, hæc dicit Dominus. Deus fore quendam prædicit de genere Dauidis, Ioſiam nomine, qui mactabit ſuper te falſos ſacerdotes illius temporis, & impoſtorum ad impietatem populum ſeducentiũ oſſa ſuper te incendet. Et ut nemini dubium ſit prædictionem hanc non eſſe uanam, prodigio confirmabitur. Rumpetur protinus altare hoc, & adipes uictimarum in eo congeſti in humum effundentur. His prophetæ uerbis irritatus rex, intendit in eum manum, iubens hominem comprehendi: moxq; ſideratum brachium diriguit, ut reducere manũ non poſſet, torpente membro exanimi. Altare quoque diruptũ impoſitas uictimas effudit, ita ut uates Dei prædixerat. Ibi rex uidens hominẽ ueridicum eſſe, ac diuinum, rogauit eum, ut Deum exoraret, quo affectæ dextræ uigorem priſtinũ redderet. Quod cum ita factum eſſet, lætus recepta ſanitate, rogabat prophetã ut cum eo cibum ſumere dignaretur. Excuſauit Iadon, negãs ſe ad eum diuerſurũ, aut in ea urbe panem aut uinũ ſumpturũ. id enim ſibi contra interdictũ Dei non licere. uetitũ etiam, ne per eandem uiam reuertatur qua uenerat. Rex autem miratus uiri continentiã, eo magis de ſe cœpit eſſe ſolicitus: ex his quæ ſuprà dicta ſunt, parum felicẽ rerum ſuarũ exitum augurãs.

3. Reg. 13. Iadon in aram Hieroboami uaticinatur.

IX. Erat in ea urbe malus quidam pſeudopropheta, quem Hieroboamus in honore habebat, ſeductus ab illo omnia ad gratiam loquente. hic tum decumbebat, quòd eſſet ſenio languidus. cumq; audiſſet à filijs de aduẽtu prophetæ à Hieroſolymis, & prodigijs per eũ patratis, & quòd Hieroboamus emortuã dextram ad illius preces ſanam recepiſſet: ueritus ne rex de hoſpite melius quàm de ſe opinaretur, mandauit filijs ut eueſtigiò aſinum ſtratũ ad iter ſibi expedirẽt. quibus impigrè iuſſa executis, cõſcenſo iumento per ueſtigia prophetæ properabat. quem aſſecutus interquieſcentẽ ſub quercu patula et umbroſa, primò ſalutauit: deinde expoſtulauit cum eo, quòd nõ ad ſe diuertiſſet, hoſpitalitate fruiturus. quo referẽte, uetitum ſe à Deo, ne apud quencq; in ea urbe cibum ſumeret: Certè apud me, inquit, licuit ſumere. nã ego quoq; propheta ſum eiuſdẽ cuius tu cultor numinis. & nũc ipſius iuſſu uenio, te ad nos adducturus, & prãdio hoſpitali excepturus.

Pſeudopropheta prophetam decipit.

pturus. Tum uates mentienti credens reuertitur. Adhuc autem illis prandentibus, & familiari ſermone ſe oblectantibus, Deus apparuit Iadoni, pœnam inobediẽtiæ pœnæq; modum denunciãs. Fore enim ut in itinere à leone diſcerpatur, nec in paternum monumentum inferatur. Hæc autem Deo uolente contigiſſe opinor, quo minus apud Hieroboamum Iadonis uerba fidem inuenirent, de mendacio ſuſpecti. Nam redeunti Hieroſolymam leo factus obuiam, detractum de iumẽto necauit, nihil læſo aſino. imò & illum & prophetæ cadauer ſeruabat accubans, donec uiatores quidam rem uiſam pſeudoprophetæ renunciauerunt. Tum ille filijs in hoc miſsis corpus eius in urbem reportauit, inibiq; magnificè ſepelijt, monitis filijs ut ſe quoque poſt mortem in idem monumentum inferrent. Vera enim eſſe quæcunque ille præceciniſſet de urbe illa & altari & ſacerdotib. ac pſeudoprophetis: ad ſe autem nullam poſt mortem iniuriam peruenturam, propter communem cum illo ſepulturam confuſo oſsium diſcrimine. Poſt iuſta funebria prophetæ reddita, & iniuncta filijs mandata, cum eſſet uir malus & impius, Hieroboamum adit: Et quid ita, inquit, iſtius fatui turbatus es ſermonibus? Illo uerò de altari et ſua ipſius manu referente, ac uerè hominem Dei, uatemq; optimum uocitante, cœpit hanc eius opinionem malicioſe labefactare, & probabilibus rationibus rei ueritatem offuſcare. Aiebat enim præ laſsitudine manũ eius obtorpuiſſe, dum altari infert uictimas, ac deinde poſt quietem priſtinum uigorem recepiſſe. Altare quoq; recentis etiam tum ſtructuræ, quòd tot ac tantarum uictimarum molem non ferret, diſruptum concidiſſe. Poſtremò uatis mortẽ indicat, à leone eſſe necatũ: adeò nihil diuinum nec in uita nec in uerbis eius fuiſſe. His dictis regi perſuaſit, & mentem eius à Deo & iuſtis ac pijs operibus in totum auerſam in extremam impietatem præcipitauit. In tantum enim poſthac cõtra omne ius ac fas debacchatus eſt, ut nihil aliud quæreret, quàm quomodo indies magis ac magis ſemetipſe noxiis ſcelerib. ſuperaret. Sed hoc omiſſo de Solomonis filio Roboamo iam dicẽdum. Is duarum tribuum regno potitus, urbes munitas & magnas condidit, quarum nomina hæc: Bethleem, Ethame, Thecos, Bethſur, Socho, Odolam, Ipa, Mareſa, Ziph, Adoram, Lachis, Azeca, Saræm, Elom, Hebron, omnes in tribu Iudæ ſitæ. Alias deinde magnas in Beniamitica ſorte muniuit, ſingulisq; ſua præſidia & præfectos impoſuit, frumento, uino, oleo, cæterisq; commeatibus abundè inſtructis. Scutorum etiam & lancearum tantum numerum fabricari curauit, quantus multis millibus ſufficeret. Ad hunc Hieroſolymis degentem è tota Iſraelitarum ditione cõfluxerunt ſacerdotes & Leuitæ, & quotquot è reliqua plebe erant boni ac iuſti, patrias ſuas relinquebant, ut Hieroſolymis Deum colere liceret, offenſi Hieroboami tyrannide, qui eos ad ſuarum uitularum adorationẽ ui adigere uolebat. quo factum eſt ut Roboami regnum triennio talibus acceſsionibus creſceret. Qui cum ex priore matrimonnio cognatæ cuiuſdam mulieris tres liberos ſuſcepiſſet, ſuperduxit poſtea cognatam aliam, Macham è Thamare Abeſalomi filia primogenitam, ex qua Abiæ pater factus eſt. Et quamuis etiam ex alijs uxoribus liberos haberet, præ omnibus tamẽ amauit Macham. Erant enim ei legitimæ uxores octodecim, concubinæ uerò triginta: & ex his

x. Roboami geſta.

ex his uigintiocto filij, filiæ uerò ſexaginta. Abiam uerò Machæ filiũ ſucceſſorem ſibi deſignauit, eiuſq; fidei theſauros ſuos & munitiſsimas quaſq; urbes credidit. Sed ut plerunq; ſolent mortales fortuna blandiente corrumpi, Roboamo quoque idem accidit. Videns enim ſui regni tanta incremẽta, ad iniuſtas & impias actiones deflexit, factus cõtemptor ueræ religionis, ita ut etiam populum in imitationẽ ſui pertraheret: quandoquidem ea eſt rerum humanarum natura, ut cum principum ac magiſtratuũ moribus etiam ſubditi deprauentur, quorum modeſtia ceu norma corrigi debebãt, & pro uirtutibus uitia eorum ſequantur: alioquin niſi eadem quæ reges faciant, improbare facta illorum uidentur: ſicut ſub Roboamo cõtigit, populo leges ac pietatem contemnente, ne iuſticiæ ſtudijs regem ſuum offenderet.

Suſacus Aegyptiorum rex captis Hieroſolymis, diuitias eius urbis in Aegyptum tranſportauit. Cap. IIII.

HANC contumeliam Deus per Suſacum Ægyptiorum regem ultus eſt, cuius res geſtas Herodotus per errorem Seſoſtri adſcribit. hic enim Suſacus quinto anno Roboami regni numeroſiſsimum exercitũ contra illum adduxit: in quo fuêre currus M C C, equitum L X M, peditum C C C C M: eius miles maximè ex Afris conſtabat ac Æthiopibus. Irrumpens igitur in Hebræorum regionem, munitiſsimas Roboami urbes ſponte deditionẽ faciẽtes in fidem ſuam recepit, quib. præſidio firmatis poſtremò Hieroſolyma eſt aggreſſus. Roboamus uerò unà cum ſuis à Suſaci exercitu obſeſſus, uerſus ad ſupplicationes, exorare Deũ non potuit, ut uictoriam annueret. Samæas quoq; propheta eos terruit, dicens Deum minari deſerturum ſe illos qui cultum ipſius priores deſeruerãt. Quamobrem conſternati, & uidentes nullam ſalutis ſpem reliquam, omnes confiteri cœperunt, iure ſe à Deo propter impietatem ac legum neglectum deſtitutos. Deus autem uidens eos ſic affectos, & peccata ſua cõfitentes, per prophetam denunciauit, nolle ſe eos perdere: ſubditurum tamen Ægyptijs, ut experiantur utrum cõmodius ſit Deo ſeruire, an homini. Suſacus autem Roboamo propter metum dedente urbem, cõditiones non ſeruauit: ſed deprædatus templum, theſauros tum Deo ſacros tum regios expilauit, exportata innumera auri atque argenti multitudine, ac ne ſcrupulo quidem relicto. Detraxit etiam aurea ſcuta & clypeos, quos Solomo rex fecerat: ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Dauid dedicauerat, à Sophenæ rege acceptas: atque ita domum eſt reuerſus. Meminit autem huius expeditionis etiam Halicarnaſſenſis Herodotus, in nomine tantùm errãs, & quòd peruaſis multis alijs gentibus etiam Palæſtinam Syriam ſubiugarit, hominibus non expectata ui deditionem facientibus. Apparet autem, quòd noſtram gentem dicere uelit ab Ægyptio ſubactam. Narrat enim, hunc columnas reliquiſſe apud eos, qui prius quàm Martem experirentur, deditionẽ feciſſent, in quibus pudenda muliebria inſculpta fuerint. Roboamus autem is fuit rex noſter, qui urbem, antequã oppugnaretur, dedidit. Idem ait, Æthiopes quoq; ab Ægyptijs circunciſionẽ uirilium didiciſſe. Phœnices enim & Syri Palæſtini fatentur ſe hanc ab Ægyptijs accediſſe. Conſtat autem quòd nulli alij circũcidant in Palæſtina Syrię, præter quàm nos. Sed de his quiſq;

Herodoti teſtimoniũ de Aegypti rege Suſaco.

ſuo

ſuo arbitratu ſentiat. Poſt Suſaci diſceſſum, Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis parem æreorum numerum fecit, eaq; ſcutarijs & excubitoribus ſuis aſsignauit: & ſine ulla memorabili expeditione, aut præclaro facinore, quietus regni ſui tempora elabi paſſus eſt, metu cohibente, eo quòd perpetuũ illi eſſet cum Hieroboamo diſsidiũ. Vixit annos LVII, ex quibus decem & ſeptem in principatu exegit, uir arrogans ac inſipiens, & qui propter ſpretũ paternorum amicorum conſilium, imperium amiſit. Sepultus eſt Hieroſolymis in regijs conditorijs. In regnum paternũ Abias ſucceſsit, octauum iam ſupra decimũ annum Hieroboamo apud decem tribus regnante. XI.

Et quoniam huius regis exitum diximus, ſupereſt ut quis Hieroboami finis fuerit conſequenter ſubnectamus. 3. Reg. 14. De Hieroboamo.

Is nullum neque modum neque finem impietatis faciens, ſingulis diebus aras in excelſis lucis extruebat, & ſacrificos his è uulgo aſsignabat. Hanc ſuam contumeliam, dignamq; tanta impietate pœnam, non multo poſt Deus in caput ipſius atq; familiæ uertit. Cumq; filius eius Obimes illo tempore ægrotaret, iuſsit uxorẽ ſuam mutato cultu, ſumptoq; priuato habitu, ad Achiam prophetã proficiſci. eſſe enim hunc uirum in prædicendis futuris mirificũ, à quo ipſe olim regnum ſibi deberi cognouiſſet: mandauitq; ut quaſi peregrina de filio percõtaretur, eſſetne præſentem morbum euaſurus. Illa habitu mutato, ita ut à marito iuſſa fuerat, in Siluntem, ubi tum Achias degebat, peruenit. Iamq; aduentante ad illius ædes muliere, cæcutienti præ ſenio Deus apparuit, indicans & quòd Hieroboami uxor ad eum ueniret, & quid ad interrogata reſpõdendum eſſet. Et cum iam pro foribus eſſet priuatam hoſpitem ſimulans, exclamat: Ingredere Hieroboami coniux, quid teipſam cælas? Deum certè non lates, qui me de aduentu tuo præmonuit, mandauitq; quid tecum loqui debeam. Vade igitur ad maritum, & hæc Dei uerbis ei renuncia. Quoniam te magnũ è paruo & nihili reddidi, & abſciſſo à Dauidis familia regno, tibi illud dedi: tu cõtrà immemor horum beneficiorũ, fuſiles deos quàm me colere maluiſti: ideo delebo te & tuum genus, & cadauera ueſtra à canibus atque alitibus deuorabuntur. Conſtituam enim regem ſuper populum meum, qui neminẽ è Hieroboami genere ſuperſtitem eſt relicturus. Nec populus erit expers ultionis, ſed excidet è terra bona hac, & in Tranſeuphratẽſes regiones diſpergetur: quia regis impietatem eſt imitatus, & deos ab illo factos adorat, relictis meis cereremonijs. Tu uerò mulier ad maritum propera, hæc illi renunciatura. Filium autem mortuum reperies. nam te urbem ineunte, ille è uita exiturus eſt: ſepelieturq; defletus à toto populo, & publico luctu honoratus. Solus enim hic è Hieroboami familia bonus erat. Hoc oracuio mulier territa ſe proripit, & toto itinere futuram filij mortem iam tum deplorans plangensq; miſera properat propter maritum: eadem opera filio fatum accelerans, quem non niſi mortuum uiſura erat: reuerſaq; domum, illum quidem, ita ut propheta prædixerat, exanimem reperit, regi uerò cuncta renunciauit.

Hieroboami uxor ſeipſam diſſimulans, Achiam uatem conſultum it.

Hieroboami

Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades, & quòd Baſanes Hieroboami generis extirpator, ipſe regnum occupauerit. Cap. V.

AT Hieroboamus nihil his motus, magnis delectibus habitis contra Abiam filium Roboami, duarum tribuum regem qui tum patri ſucceſſerat, duxit exercitū, propter ætatem eius eum contemnens. Ille uerò audito aduentu Hieroboami, haudquaquam eſt perterritus: ſed ſupra ætatē, & ſupra quàm hoſtis ſperauerat, collecto è duabus tribubus exercitu, occurrit Hieroboamo in quodam loco qui apellabatur mons Samaron, & prope illum caſtra metatus ad prælium ſe & ſuos parabat. Habebat autem in caſtris quadringenta millia militum: Hieroboami copiæ duplo numeroſiores fuêre. Vt uerò pugnandi ſtudio acies inſtructæ ex aduerſo cōſtitêre, Abias occupato editiore quodam loco, manu mota ſilentium tum à multitudine tum ab Hieroboamo petijt. Quo impetrato, ſic orſus eſt dicere: Quòd Dauidi atq; eius poſteris regnū in omnes ætates duraturum diuinitùs ſit conceſſum, ne ipſi quidem ignoratis: quo magis miror cur deſerto meo patre, Hieroboamo eius ſeruo adhærere malueritis, & nunc ab illo contra nos ſtetis iuſto Dei ſuffragio principatum obtinētes, impugnaturi nos, & reliqua regni parte depulſuri. Maiorem enim eius partem Hieroboamus hactenus iniuſtè occupat. Sed non diu fruetur ſua tyrannide, dabit Deo pœnas perpetratorū ſcelerum, qui finem imponet eius nefarijs facinoribus: quandoquidem ipſe non uult imponere, atq; etiam uos ad omnem iniquitatē incitare non deſinit. Hoc enim autore nulla iniuria prouocati à meo patre, tantùm quia malis cōſilijs ſeductus, parum comiter uos allocutus eſt, irati deſeruiſtis, ut quidem uidemini, illum: ſed re uera Deum optimum maximum, legesq; eius. Atqui æquum erat ueniam dediſſe non ſolùm uerbi durioris homini iuueni & concionandi non admodum perito, ſed etiam ſi re aliquid per ætatem peccaſſet, uel propter Solomonem patrem, & illius in hanc gentem beneficia. Par enim eſt parentum meritis poſterorum errata condonari. Vos uerò nullam eorum rationem habuiſtis, ac ne nunc quidem habetis, ſed tam numeroſo exercitu contra nos uenitis. qua quæſo re freti? num aureis illis uitulis, & aris ac lucis celſioribus? quæ non religionis, ſed impietatis ueſtræ argumenta ſunt. An fortè multitudo qua potiores eſtis, ſpem uobis facit uictoriæ? At nihil pollet quantūlibet innumera uis exercitus, pro iniuſticia contra ius arma ferentis. In ſola enim pietate ac iuſticia ſpes uictoriæ ſita eſt, quæ profectò penes nos eſt, qui conſtanter in ſeruandis legibus & ueri numinis cultu perſeueramus: quem non manus artificis è materia fragili ſculpſerunt, neque ſceleſtus rex commentus eſt ad imponendum uulgo: ſed qui conditor eſt omnium, & principium huius uniuerſitatis ſimul & finis. Quamobrem nunc quoque ſuadeo ut reſipiſcatis, & ſecuti meliora conſilia deſinatis contra inſtituta patria bellum gerere, per quæ ad tantam felicitatem peruenijſtis. Dum in hanc ſententiā Abias uerba facit ad Iſraeliticum populum, interim ab Hieroboamo pars copiarum occultè miſſa à tergo Abianorum conſpicitur: qui circumuentos ſe uidentes, non mediocriter ſunt territi. Ibi Abias bono animo ſuos eſſe iubet, omnemq; fiduciam in Deo ponere: illum certè nullis hominum inſidijs circumueniri.

Abias Iſraelitarum copias ad obſequium pellicere conatur.

cumueniri. Ad hanc regis uocẽ redditus eſt militi animus: & inuocata ope numinis, ad ſacerdotum claſsica ingẽti clamore ſublato alacritatis indice in hoſtem irruunt. Nec defuit cœleſte auxilium, quod hoſtium uigorem retudit, Abianis longè præpollentibus. Tantam enim ſtragem ediderunt, quanta in nullis uel Græcorum uel Barbarorum inuenitur commentarijs. Cæſis enim quingentis hoſtium millibus memorabilem apud omnes poſteros uictoriam retulerunt, & urbes eorum munitiſsimas ui captas diripuerunt, Bethelem cum ſua præfectura, itemq; Iſanam & huic coniunctam præfectu ram. Poſt eam cladem Hieroboami uires omnino fractæ fuêre, quandiu Abia fuit ſuperſtes. Defunctus enim eſt non multò poſt uictoriam, exacto tertio principatus ſui anno: ſepultusq; eſt Hieroſolymis in maiorũ ſuorũ conditorijs, relictis filijs uiginti duobus, filiabus ſexdecim. Is liberorum numerus è mulieribus XIIII ei ſuſceptus eſt. In regnum ſucceſsit filius Aſanus, matre Machæa genitus, quo regnante Iſraelitarum regio decenni pace potita eſt. Atq; hæc ſunt quæ de rebus Abiæ ſunt prodita. Mortuus eſt deinde etiam Hieroboamus rex decem tribuum, cum regnaſſet annis uigintiduobus, ſecundo iam anno regni Aſanici exacto. Eius loco imperauit filius Nadabus, paternæ maliciæ ac impietatis æmulus, eoq; in principatu biennium exegit. Quo tempore ducto exercitu ad Gabatho Palæſtinorum urbem, putabat ſe eam obſidione poſſe capere. Interim quidam è domeſticis eius amicis Baſanes Macheli filius inſidijs interceptum occidit, et occupato regno totam eius ſtirpem excîdit, euenitq; ſecundum prophetę uaticinium, ut qui ex Hieroboami cognatis in urbe trucidabantur, à canibus laniati abſumerentur: qui uerò in agris, ab alitibus. Atq; in hunc modum Hieroboami familia debitas impietatis & ſcelerum pœnas exoluit.

Abias Hieroboamum prælio uincit.

Nadabus Iſraelitarum rex.

Aethiopum expeditio in Hieroſolymitanum agrum regnante Aſano, & exercitus eorum interitus. Cap. VI.

ASANVS autem Hieroſolymorũ rex, uir erat moribus honeſtiſsimis præditus, & cœleſtis numinis obſeruantiſsimus, quicq; nihil uel cogitaret uel faceret niſi pietati ac naturæ legibus conſonũ. Is correxit quicquid erat in ſuo regno uitioſum, ſublatis omnibus exoticis immundicijs. habuitq; in exercitu lectiſsimorum uirorum ſcutatorum ac haſtatorum ex tribu Iudæ trecenta millia: ex tribu item Beniamitica ſcutatorum & ſagittarijorum ducenta quinquaginta millia. Eius regni anno decimo Zaræus Æthiopum rex cum maximo exercitu cõtra eum uenit, ducens peditum nongenta millia, equitum centum millia, adiũctis trecentis curribus. Huic progreſſo uſq; ad Mareſam, quæ eſt urbs ditionis Iudæ, occurit Aſanus: & inſtructa contra eum acie non procul ab urbe in quadam ualle, cui nomen Saphatha, ut uidit ingentem Æthiopum multitudinẽ, exclamauit, Deum inuocans, oransq; ut uictoriam ſibi contra tam multa hoſtium milia dignetur annuere. Veniſſe ſe ad dimicandum cum Zaræo ſola illius ope fretum, qui paucos plurium, & imbecilles fortium uictores poſſet reddere. Hæc precanti Deus uictoriæ ſignum obtulit: quo uiſo rex alacris cum hoſte cõflixit, cæſisq; plurimis, reliquos terga uertentes uſq; in agrum Gerarenum perſecutus eſt. Verſi deinde à cædib. ad rapinas Gerara capiũt

XII.

Zaræum Aethiopũ rex ab Aſano Iudæorum rege profligatur.

ac diripiunt. Idem & in caſtris hoſtium factum eſt: unde multum auri egeſtum eſt, prædá que abacta camelorum, iumentorum, & greges pecorum. Tanta uictoria diuinitùs parta ditati omnes, reuertunt Hieroſolyma: iamq; non longè aberant, quum illis propheta Azarias fit obuiam. is poſteaquam agmen conſiſtere iuſsit, orſus eſt dicere, hanc uictoriã diuino fauore eis contigiſſe propter ſeruatam iuſticiam ac pietatem, & quia ſemper Dei uoluntati obtemperauiſſent. Quòd ſi ita, ut cœperant, pergerent, in poſterum quoque uictorias de hoſte & uitam fortuatam eiuſdem fauore illis expectandã: ſin uerò à religione deſciuerint, omnia cõtraria illos manere: ſequuturumq; tale tempus, in quo neq; propheta uerax in populo reperiatur, neque ſacerdos iuſticiæ cultor. Funcq; & urbes eorum ſubuertendas eſſe, & gentem per omnes terras diſpergendam, erronumq; more uitam acturam nullis certis ſedibus. Quapropter hortabatur ut dum tempus eſſet, probitati ſtuderent, & diuinum fauorem ſibi ipſis non inuiderent. His auditis rex unà cum populo gauiſi ſunt, dederuntq; operam & publicè & priuatim ut religio ſarta tecta maneret, dimiſsis à rege per totam regionẽ à quibus hoc negocium diligenter curaretur. Nunc relictis in hoc ſtatu Aſani duarum tribuũ regis rebus, reuertor ad Baſanem Iſraelitarum regem, qui Nadabo Hieroboami filio cæſo regnũ eius occupauerat. Hic in Tharſe urbe electo domicilio, uigintiquatuor annis regnauit, ſceleratior magisq; impius quàm uel Roboamus uel illius filius, afflictor populi, & aduerſus Deum contumax. Quapropter miſſo ad eum Gimone propheta, prædixit ſe totũ ipſius genus exciſurũ, & eiſdem quibus prius Hieroboamũ cladibus profligaturũ: eo quòd rex à ſe conſtitutus ingratus fuiſſet, nulla in adminiſtrãdo regno pietatis aut iuſticiæ ratione habita, quibus uirtutibus nulla uel utilior populo, uel Deo gratior: ſed ſceleratiſsimi Hieroboami factus imitator, omnibus eius uitijs ſeſe contaminaſſet. Cui quum ſimilis eſſe uoluerit, meritò etiam ſimilem exitum habiturum. At Baſanes poſteaquam cognouit imminẽtes pro ſcelere ſibi ac ſuo generi calamitates, non hoc curauit ut correctior in poſterum & anteactorum pœnitens placato numine uitaret exitium: ſed uelut propoſito præmio ſi ſtrenuè pergeret, perinde ac ſi per prophetã ampla ſpes propoſita, non calamitas denũciata eſſet, ſeipſo factus nequior, indies data opera ſcelus ſcelere cumulabat. Poſtremò cum exercitu aggreſſus eſt urbem non ignobilẽ Ramathonem, diſtantẽ quadraginta ſtadijs ab Hieroſolymis. quam captam muniebat, ut eam ſedem belli faceret, unde ſui milites excurſionibus regnũ Aſani uaſtarẽt. Veritus autem eius conatũ Aſanus, & cogitans quàm multa damna ſuæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre poſſet: miſit ad regẽ Damaſcenorũ legatos cũ pecunijs, ambiẽs eius ſocietatẽ, & admonens quòd paterna inter ipſos intercederet amicitia. At ille & pecuniam libẽter accepit, & ſocietatẽ cum eo inijt, relicta Baſanis amicitia: moxq; ſuos duces iubet cum exercitu in illius ditionem proficiſci, & urbes hoſtiliter infeſtare: qui ſine mora alias incenderunt, alias diripuerũt, uidelicet Achionem, Danam, & Abelmaen. His auditis Iſraelitarũ rex, omiſſa munitione Ramathonis, ad ſuas res tuendas feſtinãter reuerſus eſt. Aſanus autem è cõfecta ab illo materia duo firma oppida in eo loco condidit, quo-

Azarias uictores Iudæos ad pietatẽ cohortatur.

Baſanes Iſraelitarum rex.

3. Reg. 16.

rum

rum alteri nomen Gaba, alteri Maſpha. Nec poſtea Baſanes bellum inſtaurare ualuit, fatali morte præuentus: ſepultusq; eſt in Arſane oppido. In regnum ſucceſsit filius Elanus. Hic poſt alterum regni annum periit per inſidias, cæſus à Zamare ſui equitatus dimidiæ partis magiſtro. Epulantem enim apud Oſam ſuum procuratorem immiſſa equitum turma facilè oppreſſit, per abſentiam tam præfectorum quàm militum, qui tum omnes in obſidione Gabathonis Palæſtinorum urbis occupati fuêre.

Baſanæ ſtirpe ſublata apud Iſraelitas, Zamares, & poſt hunc Amarinus & Achabus filius, regnum obtinent. Cap. VII.

DEINDE ex magiſtro equitum factus rex, totam Baſanę ſtirpem ſecundum Gimonis uaticinium extinxit. Eodem enim modo eius familia radicitùs interiit propter impietatem, quo Hieroboami progeniem internecione abſumptam diximus. Interea qui Gabathonem obſidebat exercitus, audito regis caſu, & quòd Zamares occiſi à ſe regnum inuaſiſſet, & ipſe Amarino imperatori ſuo regnum detulit: qui ſoluta Gabathonis obſidione ad Tharſen regiam uenit, eaq; expugnata ui potitur. Zamares uidens urbem ſine præſidio, in intimam regiam ſe recepit, ſubiectoq; igne ſimul cum ea ſe quoque concremauit, regni ſui die ſeptimo. Quo facto cõfeſtim populus in diuerſa ſtudia ſciſſus eſt, aliis Thamanum, aliis Amarinum regnare uolentibus. Cuius factio quum tandem uiciſſet, occiſo Thamano ſolus totius populi regnum obtinet. Trigeſimo anno regni Aſani regnauit Amarinus annis duodecim, ſex Tharſę, reliquos ſex Mareone, quæ à Græcis Samaria dicitur. Ipſe Samaræũ uocauit à Samaro, de quo montem emerat, in quo urbs ſita eſt. Hic nihil à prioribus regibus differebat, niſi quòd illis fuit ſceleratior. Omnes enim hoc agebant, ut populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent. Quapropter iratus Deus effecit ut alius alium tolleret, & cum toto ſuo genere extirparentur. Hic Samariæ diem ſuum obiit, ſuccedente Achabo filio. Hinc autem uidere licet, quàm curæ ſint Deo res hominũ: & quomodo bonos diligat, malos contrà funditùs eradicet. Iſraelitarum enim reges propter impietatẽ breui tempore alius ab alio cum totis familiis ſublati ſunt. Aſanus uerò Hieroſolymorum duarumq; tribuum rex ob pietatem ac iuſticiam feliciter Dei fauore uiuens, ad extremã peruenit ſenectã, & poſt unum & quadraginta regni annos bona morte deceſsit. cui mox Ioſaphatus ſucceſsit filius, ex Abida matre natus, omniũ teſtimonio proauitę pietatis ac fortitudinis æmulus, quibus Da uidem ſanctiſsimũ regem retulit. Sed de hoc quidẽ rege nunc dicere non eſt neceſſe. Cæterùm Achabus Iſraelitarum rex habitauit Samariæ, ubi uiginti duobus annis regnũ tenuit, nihil de priorũ regum inſtitutis mutãs, niſi ſi quid deterius commentus eſt. Omnium enim impietates repræſentauit ac ſcelera, ſed Hieroboami præcipuè. nam & uaccas ab eo conſecratas adorauit, & alias ſuper hanc impietates addidit. Vxorem præterea duxit filiã Itho bali, Tyriorum ac Sidoniorum regis, cui nomen Iezabela: moxq; ab ea domeſticos illius deos colere didicit. Erat hæc muliercula audax & temeraria, adeoq; impotentis inſaniæ, ut non uerita ſit templum Beli deo Tyriorum ædificare, & lucum omnis generis arborũ plantare: cui etiam ſacerdotes &

Amarinus Iſraelitarũ rex.

Deũ bonis bene, malis malè facere.

XIII.

Achabus Iſraelitarũ rex impius.

Iezabela Achabi uxor impia.

falsos uates instituit. Quin & ipse rex hoc genus hominum frequens circa se habebat, dementia & malitia omnes ante se reges superans. Hunc propheta quidã Dei maximi è Thesbone Galaditica urbe oriundus adijt, dicẽs Deum prænũciare, quòd nec pluuiam illis annis daturus sit, nec rorem, donec ipse uates compareret. Additoq; iureiurando quo magis rem confirmaret, secessit ad tractum australem, ubi ad torrentem quendam degebat, unde potum haberet. Nam cibus ei quotidie per coruos afferebatur. qui postquam ob inopiam imbrium exaruit, iubente Deo profectus est Sareptam, quod oppidum Tyrum inter & Sidonem situm est. Illic enim se mulierem uiduam inuenturum præmonitus fuerat, quę ipsi alimenta suppeditaret. Iamq; non longè à porta aberat, quum uidet mulierẽ operariam ligna colligẽtem: & significãte Deo hanc fore eius altricem, salutatam prius rogauit, ut aquam ad bibendum afferret: abeuntemq; iam reuocãs, & panem apportare iussit. Iurauit illa nihil sibi domi esse præter unicum farinæ pugillum, & olei paululum: uenissecq; se eò, ut collectis lignis sibi ac filio panem coqueret: quem ubi comedissent, fame absumerentur, quandoquidem nihil supereset aliud. Tum Propheta: Vade, inquit, bono animo lætiora sperans: & primùm mihi paululum paratum affer. Polliceor enim tibi nunquam in uase illo farinã defore, nec oleum in fidelia, donec Deus det pluuiã. Paruit mulier, & quęcunque Propheta petierat fecit: deinceps que & sibi & filio & hospiti sat alimentorum habuit. Neutrum enim horum defecit, quandiu durauit siccitas. Meminit autem huius inopiæ pluuiarũ etiam Menander in gestis Ithobali Tyriorum regis, sic scribens: Hoc regnante etiam pluuiarũ defectus fuit ab Hyperberetæo mense usq; ad insequentis anni Hyperberetæum continuus: qui cum supplicationes indixissent, sequuta est magna uis fulminũ. Hic Botrym in Phœnice condidit, & Auzaten in Africa. His uerbis dubio procul siccitatem factam sub Achabo, cuius tempore Ithobalus apud Tyrum regnauit, Menander in suos commentarios retulit. Mulier autem illa prophetæ hospes, cum filius eius morbo prœualente expirasset, eiulãs, & uoces quas dolor exprimebat emittens, querebatur de aduentu hominis qui peccata eius detexisset, ideo mulctatam se filij morte dictitans. Ille consolabundus iubet eam sibi tradere filiũ, breui recepturã uiuum: acceptumq; mox in proprium cubiculum detulit, quo deposito super suum lectulũ, exclamauit ad Deum, nõ bonam hospitij gratiam altrici relatam extincto ipsius puero: rogabatq; ut remisso spiritu uitam ei restitueret. Itaq; Deo genitricẽ miserante, & prophetæ gratificante, ne uideretur infortuniũ secum in hospitiũ intulisse, præter omnem expectationẽ recepit puer spiritum. At illa gratias egit uati, dicens nunc apertè se agnoscere diuinæ mentis interpretẽ. Paulo deinde pòst Dei iussu ad Achabum proficiscitur, indicaturus ei uenturã pluuiã. Erat tum fames per totam regionem, & magna rerum ad uictum necessaria rum penuria, ut non solùm hominibus panis deesset, uerùm etiam equis cæterisq; iumentis terra negaret pabulum, tanta erat ubiq; siccitas. Rex igitur uocato dispensatore Obedia, cui iumentorũ curam mandauerat, iussit ubiq; fontes & torrentes perquirere, si cubi inueniretur herba ad secandum iumẽtis pabulum. Cumq; multũ quæsitus propheta Helias nusquã compareret,

iussit

3. Reg. 17. *Elias siccitatẽ prædicit.*

Elias Sareptã uenit.

Menandri testimonium de Eliana siccitate.

Elias puerum in uitam reuocat.

3. Reg. 18. *Elias ad Achabum redit.*

Obedias.

iuſsit Obediam quoque ſe ſequi. Partitis deinde itineribus, aliam rex, aliam diſpenſator uiam ingreditur. Erat autem uir pius, & quo tempore Iezabel regina in prophetas ſæuiebat cædibus, cētum ex eis in cauernis ſubterraneis abdiderat, pane & aqua ſuſtentandos. Huic à rege digreſſo Elias occurrit, & ex percontatione agnitus, à uenerabundo ſalutatur. Mox propheta man dante ut aduentum ſuum regi nunciet: Quo, inquit, meo merito me mittis ad eum qui te ubique gentium ad necem perquirit? Quis enim locus eſt, ad quem attracturos te ad necem non miſerit? Nunc fieri poteſt, ut dum ego re gem adeò, te Dei ſpiritus, quo agitaris, aliò rapiat: & rex te non reperto fru ſtratus, in caput meum ſæuiat. Noli eſſe in meo periculo tam ſecurus, quum ſcire poſsis quàm ſim ſtudioſus tui ſimilium, qui centum Dei homines furo ri Iezabelis eripui, cęteris omnibus ab ea interfectis. Propheta contrà iubet, ut nihil metuens regem adeat, ſacramento interpoſito ſe quoque eadem die in eius conſpectum uenturū. Quo indicio, poſtquam Achabus Eliam adeeſ ſe didicit, in occurſum eius uenit, & cum indignatione: Tu'ne ille es, inquit, Hebræorum turbator? tu'ne ſterilitatis huius autor? At ille nihilo blan dior, ipſum & eius familiam cum ſuis externis ſacris cauſam malorum om nium aſſeuerat, inuectis peregrinis numinibus, et pro abrogato ueri Dei cul tu ſuppoſitis. Mox iubet ut eat, & totum populum in Carmelum montem ad ſe conuocet, ſimulq; ſuos & uxoris uates, quorum numerum etiam non tacuit: præterea lucorum prophetas quadringentos plus minus. Vt uerò omnes acciti à rege ad conſtitutum locum confluxerunt, Elias in medio con ſiſtit: Et quouſque, inter utrunque uacillabitis? Si enim Deum noſtrum ue rum & ſolum creditis, hunc & mandata eius ſequimini: quòd ſi non huic, ſed externis diuinos honores deberi exiſtimatis illos, igitur recipite. Popu lo uerò nihil ad hæc reſpondente, Elias poſtulat, ut quo certiore argumen to uel proprij uel alienorum probetur potentia, ſolus ipſe dei ſui uates con tra illorum trecentos contendat, ſumpto boue, & in lignorum ſtruem impo ſito, ſed nullo igne ſubdito. idem oportere & illos facere, atque ita inuocare ſuos deos, ut ligna uelint accendere. Hoc enim pacto ueram Dei naturam dignoſci poſſe. Quæ ſententia poſtquam placuit, iubet Elias prophetas illos electo boue priores ſacram rem facere, et ſua nominatim inclamare numina. Cumq; ſuis precibus et inuocationibus nihil proficerent, ludens Elias altius eos iubet uocem attollere, ſi fortè aut peregrè abſint aut dormiant. Illis uerò à manè uſq; ad meridiem fruſtra inclamantibus, & more patrio cultris ac lan ceolis ſua corpora incidentibus: cum iam ſuæ uices ſacrificandi ueniſſent, a motis illis iuſsit uulgum propius obſeruare, ne fortè clàm ignem admoue ret: qui poſtquam acceſsit, ſumptis duodecim lapidibus ſecundum nume rum tribuum Iſraeliticarum, altare ex eis conſtruxit, fodit'que circum illud foſſam bene profundam: & coaptata ſuper altare ſtrue lignorum, uictimaq; deſuper impoſita, quatuor hydrias fontana aqua plenas ſuper altare iuſsit ef fundi, ita ut foſſa quoq; repleretur aquis ſuperfluentibus. Quibus peractis, cœpit inuocare Deum, precariq; ut errāti iam diu populo oſtendat ſuam po tentiam: & ecce adhuc illo orante, ignis repentè de cœlo in altare lapſus in ſpectante populo, tum uictimam tum aquam omnem circumfuſam abſu-

Baalis uates ab Elia uicti inter ficiuntur.

mit, ita ut locus fieret aridus. Quo uiso Israelitæ prostrati in terram unum Deum adorant, hunc maximũ & solum uerum confitendo: cæteros nihil aliud esse quàm nomina uanis stultorum hominum opinionibus conficta: moxq; comprehensos eorum prophetas interficiunt, Elia sic iubente: qui & regem abire ad prandiũ iussit, nec esse amplius solicitũ, breui enim uisurum pluuiam. Quo abeunte, Elias uerticem Carmeli cõscendit: & cum humi desedisset, caput genibus applicuit, iussitq; famulum ascẽsa quadam specula ad mare prospicere, & indicare sicubi nubem excitari uiderit. nam hactenus serenum erat cœlũ. Paruit ille non semel ascensa specula, sed nihil se uidere retulit. Tandẽ septimo reuersus ait, se uidisse in aere nescio quid nigricãs, humano uestigio nõ amplius. Quo audito, Elias mittit eum mox ad Achabũ, iubẽs ut rex properè in urbem redeat, prius quàm profusus imber occupet. Qui postquam ad Iesraelã urbem cœpit tendere, sine mora offuscato aere, & inuoluto nubibus procella mixtus imber superuenit: & propheta correptus numine, regium currum usque Iesraelam Azari urbem currẽs prosequutus est. Iezabela uerò, Achabi uxor, audito prodigio per Eliã patrato, quodq; prophetas ipsius interfecisset, misit ad eum nũcios, minãdo se illum occisuram, quemadmodũ ipse prophetas occidisset. Et Elias territus fugit in urbem Bersube, quæ est in extremis tribus Iudæ finibus, Idumeę cõtermina: relictoq; ibi famulo, ipse in desertum abijt. Cumq; precatus esset mortẽ, quòd non esset cæteris melior, ut illis absumptis ipse uitæ cupidus esse debeat, sub arbore quadam obdormijt: & excitatus à quodam, surgens inuenit aquam ac cibum appositũ. & cum comedisset, collectis ex hoc cibo uiribus, ad Sinæũ usq; montem peruenit, in quo Moyses à Deo legem accepisse proditur: ubi nactus amplum quendam specum, ingressus habitat illic. Allapsa deinde ad aurem eius uoce incertum unde profecta, percõtante quamobrẽ relicta urbe desertum coleret: ait, se occisis externorũ deorum uatibus persuasisse populo, quòd unicus sit Deus, qui ab omnib. coli debeat: & ob id factum ad supplicium se à regina expeti. Mox eadem uoce iussus in crastinum sub diũ prodire, auditurus quid opus facto sit: sequẽti luce è spelunca prodijt. Ibi & terræ motus eius aures perculit, & oculis se candens ignis fulgor obtulit: sequutoq; mox silentio, diuina uoce nihil terreri præsentibus iussus est. neminem enim inimicorum fore illius compotem. mandatumq; mox ut domum reuersus, declaret populi regem Ieum Nemessæi filium: apud Damascum uerò Syrorum Azaelem: & pro se prophetam Elisæum constituat, ex Abela urbe oriundum. Impios enim pœnam daturos, alios Ieu regi, alios Azaeli. His auditis, Elias in regionem Hebræorum reuertitur: & quum offendisset Saphati filium Elisæum, arantem cum quibusdam alijs impellentibus iuga duodecim, accessit, et ei palliũ suum iniecit: qui euestigiò prophetare occœpit, relictis'que bubus, sectator Eliæ factus est. Rogauit tamen ut prius sibi liceret parentib. ualedicere: quo impetrato, illum sequutus est, indiuiduus posthac minister ac comes. Et prophetæ quidem huius res ita se habuerunt. Cæterùm Nabuthus quidã ciuis urbis Azari, quum prædiũ haberet regijs fundis contiguũ, rogatus ab Achabo ut ei quantolibet precio uenderet rus finitimum, adiungẽdum regio: aut si mallet, unum aliquod

Elias pluuiam impetrat.

3.Reg.19.

Elias Iezabelã fugit.

Eliam Deus al loquitur.

XIIII. 3.Reg.21.

è regijs pro eo ſibi eligeret: negauit ſe id facturum. gratius enim ſibi eſſe, è paternis agris fructus percipere. Rex non aliter quàm ſi ſuam poſſeſsionem amiſiſſet, quia non licebat alienam occupare, contriſtatus, nec lauare uoluit, nec cibum ſumere. Iezabela uerò ſciſcitante quid acciderit, ut nec balneũ admittat, & cœnam æquè ac prandiũ faſtidiat, quàm ruſticus ſit, Nabuthus ei denarrat: uſum ſe apud eum comi ſermone, & infra regiam maieſtatem demiſſo, pro qua humanitate nihil niſi repulſam retuliſſe. Mulier contrà hortatur ut magno ſit animo, & mœrore miſſo ad conſuetam corporis curam redeat: ſe daturam operam, ne Nabuthus hanc contumeliam impunè auferat. Moxq; literas Achabi nomine ſcriptas mittit ad Iſraelitarum præcipuos, hoc argumento: Iubebantur indicto ieiunio concionem aduocare, & in ea primum locum Nabutho propter illuſtre genus attribuere. Deinde ſub ornatis tribus uiris nihil non auſuris, horum teſtimonio conuictum eum blaſphemiæ populo lapidandum obijcere, atq; hoc modo de medio tollere. Id quod ita, ut regina ſcripſerat, factum eſt: & Nabũthus tali teſtimonio conuictus Deo ac regi feciſſe conuicium, à populo eſt ſaxis obrutus. Quod ubi Iezabelæ relatum eſt, regem accedit, ſuadetq; ut ſine ſuo ſumptu uineæ Nabuthi hæreditatem capeſſat: & ille exiliens præ gaudio, ad uiſendum id prædium eueſtigiò ſe confert. Deus autem iratus Eliam mittit, ut regi in eo rure occurrat, rogetq; quid ita occiſo uero domino eius prędij hęreditatem iniuſtè ſibi uſurpet. Qui ubi ad eum uenit, dixit rex ſe uti uelle illo prædio. Nabuthũ enim, fœdum hominẽ, ſceleris à ſe fuiſſe conuictum. Tum uates prędicit, eo loco ubi Nabuthi cadauer à canibus abſumptum eſt, fundendum & regis & reginæ ſanguinem, & totum eorum genus delendum propter tam crudele ſcelus, quo ciuem contra ius per calumniam oppreſſiſſet. Tum demum Achabum eius facinoris pœnitentia ſubijt, & indutus ſaccum, nudis'que pedibus, à cibo abſtinuit, peccatum confitens, & Deum ita placare cupiens. Deus uerò per prophetam denunciat, ſe quidem uſq; poſt eius obitum dilaturum uindictam, quandoquidem ſceleris pœniteat: minas tamen uanas non fore, ſed Achabi filium pro commiſſis pœnas daturum. Et hęc quidem regi propheta indicauit.

De Nabutho ab Achabo ob uineam per calumniã occiſo.

Elias Achabi facinus reprehendit.

Adadus Damaſci & Syriæ rex bis contrà Achabum ducto exercitu profligatur. Cap. VIII.

DVM hæc circa Achabum geruntur, eodem tempore Adadi filius Syrorum & Damaſci rex, contractis è toto regno ſuo copijs, aſciſciſq; ultra Euphratẽ triginta duobus ſocijs regibus, contra Achabum duxit: qui intelligens ſe imparem eius copijs, à congreſſu quidem abſtinuit: ſed coactis ex agris in urbes munitiſsimas omnibus, ipſe manſit intra Samariam. Cincta enim erat mœnibus firmiſsimis, & alioquin uidebatur expugnatu difficilis. Syrus autem cum exercitu eò uenit, & obſeſſam urbem oppugnare cœpit. miſſoq; caduceatore ad Achabũ, petijt ut ſibi liceat legatos ad eũ mittere, propoſituros quid'nam peteret: quo impetrato quũ ueniſſent legati, ita ut illis mandatum erat, aiunt Achabi diuitias & liberos & uxores eſſe Adadi. quod ſi ipſe quoque fateatur, & permittat ei quicquid libuerit ex his ſumere, abducto exercitu regem obſidionem ſoluturũ.

3. Reg. 20.

Adadus Samariam obſidet.

Achabus uerò iubet legatos regi ſuo renunciare,& ipſum & ſuos omnes, facultatesq; uniuerſas in poteſtate illius fore. Poſt hanc legationem rurſum aliam Syrus miſit, poſtulans, ut quandoquidem ipſius confeſſione omnia ſua eſſent, admitteret craſtina luce mittendos in hoc famulos, eisq; liberum faceret regiam & amicorum ac cognatorū domos ſcrutari, & auferre quicquid in eis inuentum fuerit pulcherrimum. Reliqua quæ illis non placuerint, ſibi habere. Achabus lætus ſecunda legatione Syri, aduocata concione, dicit ſe libenter pro pace & ciuium incolumitate uxores ac liberos ſuos, omnesque facultates proprias fuiſſe traditurum. hoc enim prima legatione Syrum petiſſe. Nunc uerò uelle eum mittere famulos, qui omnium ædes ſcrutentur, & nihil in eis quod ſit pulcherrimum relinquant, nimirum belli anſam quærentem: ut quandoquidem ſciat propter amorem ciuium paratū rebus ſuis non parcere, occaſionem belli ex illorum rebus arripiat: facturum ſe tamen, quicquid ipſis uiſum fuerit. Reclamauit tota concio, contemnendum eſſe cū ſuis mandatis illum, & bellum alacriter gerendum. Accitis igitur legatis hoc reſponſum referendum dedit, quòd primis poſtulatis nunc quoq; conſentiat ſalutis ciuium gratia, poſteriora non admittat. atque ita eos dimiſit. Hoc reſponſo commotus, ad iram Adadus tertio legatos mittit cum minis: ferocem eum eſſe fiducia mœnium, ſe uerò parem illis aggerem excitaturum, ſi uel pugillum terræ ſinguli milites conferant: uolens eum copiarum multitudine perterrefacere. Achabo uerò reſpondente, gloriari debere non armatum, ſed pugna ſuperiorem factum: legati reuerſi cœnanti tum fortè cum triginta ſocijs regibus reſponſa referunt. Ille ueſtigiò mandat circūuallari urbem & aggerem erigi, & nullam oppugnandi rationem prætermitti. Interim Achabus cū omni populo minimum à deſperatione aberat. Sed hunc timorem ei propheta quidam ſuperueniens exemit, dicens Deū polliceri, daturum ſe uictoriam de tam multis hoſtium millibus. Rogatus deinde, per quos hæc uictoria continget? Perpueros, inquit, ducum, ſed te regente illorum imperitiam. Accitis igitur principum filijs, qui triginta duo erant ſupra ducentos, cognito quòd Syrus ad epulas & luxum ſe dediſſet, patefactis portis emittit iuuenes. Id poſtquam ei per ſpeculatorem eſt ſignificatum, mittit quoſdam eis obuiam cum his mandatis, ut ſiue pacati ueniant, ſiue pugnatum, uinctos ad ſe pertrahant. Interim Achabus etiam reliquum militem intra mœnia paratum cum armis habuit. Filij uerò principum congreſſi cum excubijs, multis occiſis reliquos uſque ad caſtra perſequuti ſunt. Quod ubi ſuccedere Iſraelitarū rex animaduertit, uniuerſum reliquum exercitum emittit. At illi repentino impetu in Syros delati, facilè eos profligant, nihil tale expectantes. quo factum eſt, ut in ebrios & inermes impingerent, ita ut relicta in caſtris armatura fugerent, & rex ipſe præceleri equo uix euaſerit. Achabus uerò longo ſpacio Syros perſequutus eſt, cædendo quotquot aſſequi datum eſt. Direptis deinde opulentis caſtris, auro & argento refertis, captis etiam equis Adadi & curribus, domum in urbem reuerſus eſt. Cæterùm propheta monente ut in ſequentem etiam annū paratus ſit, & exercitum in promptu habeat (reuerſurum enim Syrum iterum) rex omni ope bellū apparat. Porrò Adadus ſeruatus è clade cum reli

Syri ab Iſraelitarum iuuenibus uicti.

quijs

quĩs exercitus, aduocatis amicis cõsultabat, quomodo cum Israelitis bellũ gerere debeat. Illi suaserunt non esse posthac cum eis in montanis confligendum. Deum enim eorũ in talibus locis pollere, & ideo se nunc ab eis uictos: sed si in campestribus committatur prælium, se superiores fore. Præterea cõsuluerunt, ut dimissis regibus quos secum in expeditionẽ duxerat, copias eorum retineret, & satrapas illis præficeret, supplementum'que in sua ditione tam equitum quàm peditum conscriberet. Placuit regi consilium, dedit'que operam ut talis apparatus fieret. Mox ubi primùm ueris signum se protulit, exercitum in Hebræos duxit: & quum peruenisset prope oppidũ Apheca, in magno campo castra posuit. Achabus uerò cum suis copijs obuiam illi progressus, castra cum castris contulit, quamuis numero militum longè inferior. Superueniente deinde propheta, & uictoriam pollicente, ut hostis contra quàm opinabatur, sentiret Deum Israelitarum non minus potentem in campis quàm in montibus, per sex dies à neutris castris quicquã motum est. Septima uerò, quum hostis pro castris aciem explicuisset, Achabus quoque suos ex aduerso instruxit. Nec mora collatis signis acriter utrinq; pugnatum est, donec Syri non ferentes Hebræorum uim, terga uerterent. quibus impigrè uictoriam prosequentibus, confusum agmen trepidè fugentium equitum, peditum, curruum, à seipsis proculcatum obterebatur, non multis pro tanto numero in Aphecam amicam urbem euadentib. qui & ipsi murorum ruina oppressi sunt uiginti septem milia: in prælio uerò centum millia hostium ceciderunt. Adadus aliquot fidissimis famulis comitatus in quandam subterraneam cellam se abdidit. quibus clementiam Israeliticorum regum prædicantibus, & spem ueniæ facientibus, si consueto supplicum habitu ad eũ mitterentur, permissi sunt hoc facere. Illi induti saccos, & restibus capita redimiti, qui tum priscus apud Syros supplicãdi mos fuit, Achabum adeunt, & salutis tantum gratiam petere Adadum significant, de dititium eius in perpetuum futurũ. Tum ille gratulari se ei dixit, quòd è pugna euasisset, fratrisq; loco eum se habiturum pollicitus est. Famuli accepta sacramenti fide nihil mali passurum, producunt è latebris hominem, & adducunt ad Achabum, qui tum sublimis curru uehebatur. Et quum adorasset Achabus, porrecta dextra in curru eum sustulit, exceptumq; osculo iussit esse bono animo, & nihil se indignũ timere. Adadus actis gratijs quàm longa sibi uita daretur memorem se fore huius beneficij professus est, redditurum'que Israelitici iuris urbes, quas maiores eius armis occupauerant: & facturum ei liberam potestatem commeandi Damascum, sicut pater ipsius idem ius Samariæ habuerat. Fœdere deinde icto, & iureiurando firmato, Adadus egregiè donatus in suum regnum remissus est. Post talem Syrorum contra Israelitas expeditionis exitum propheta quidam, nomine Michæas, accessit ad quendam Israelitam, iussit'que eum ut uulnus sibi in caput infligeret, addens Deum ita uelle. Qui quum parêre nollet, daturum inobedientiæ pœnam prædixit, & leonis incursu periturum. Quod quum ita euenisset, alterum propheta adijt, idem imperans. A quo ictus, & uerticẽ saucius, obligato capite uenit ad regem, dicens se cum eo militasse, & è tribuno captiuum quendam asseruandum accepisse: quo fuga elapso pe-

Syri Israelitarum Deũ montanum esse dicẽtes, ab ijsdem iterum uincuntur in campestribus.

Achabus Adado Syrorum regi parcit.

Michæas propheta uulnerarise iubet, & Achabũ reprehendit.

riclitari

riclitari se nunc ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat, quando quidem hoc interminatus sit, si captiuus effugeret. Respondente uerò Achabo meritò id passurum, soluto capite agnoscendum se Michæas præbuit. Hac autē arte usus est, quo maiorem uim uerbis suis adderet. Ait enim Deum in regē animaduersurum, quòd Adadum contra se contumelioſis dictis inuectum elabi permisisset. Futurum enim ut ipse ab eo cui pepercit interficiatur, & populus eius ab exercitu. Rex libertate prophetę offensus, iubet eum in carcerem conīci, & uehementer ea prædictione contristatus domū se recipit.

De Ioſaphato rege Hieroſolymorum. *Cap.* IX.

IACTENVS de Achabi rebus, nunc ad Ioſaphatum Hieroſolymorum regem reuertor: qui aucto suo regno, & præsidīs per urbes ditionis suę dispositis, ne illas quidem sine prę sidio reliquit, quas Abias auus in sorte Ephræmitica de Hieroboamo decem tribuū rege cęperat. Hic rex perpetuò propitium & auxiliatorem Deum habuit, quòd esset uir iustus ac pius, & per singulos dies daret operā ut aliquid gratum Deo faceret. Quo factum est, ut & ipsi à circumquacp uicinis regibus multus honos haberetur, id quod missitandis ad eum muneribus declarauerunt, ut hinc quoque tam diuitiæ regis quàm fama non mediocre incrementum caperent. Anno autem regni sui tertio conuocatis principibus & sacerdotibus eius regionis, iussit eos obire uniuersam ditionem, & populū oppi datim leges Moysis, earum que obseruantiam, atcp religionis cultum docere: quod adeò libenter ciues complexi sunt, ut certamen huius studīj inter eos susceptum uideri posset. Finitimæ quocp gentes constanter hunc regem amabant, pacem inuiolatam cum eo seruantes. Palæstini etiam ordinaria tributa persoluebant, & Arabes annos sexcentos triginta agnos, paremcp hœdorum numerū. Muniuit etiam magnas urbes ac ualidas, & exercitus armis bene instructos contra hostem aluit: ex tribu Iudæ scutatorum trecenta millia, quibus præerat Edræus, Ioannes uerò ducentis milibus. Idē dux habebat ex tribu Beniamitica sagittariorum peditum ducenta millia. alius præterea dux nomine Ochobatus ductabat centum octoginta scutatorum millia, præter milites qui per munitissima oppidorum præsidia fuêre dispositi. Duxit deinde filio suo Ioramo Achabi decem tribuum regis filiam Gotholiam. Cumcp libuisset ei Samariam inuisere, benignissimè ab Achabo exceptus est, atcp etiam exercitus qui suum regem comitabatur, publicà exhibito frumento, uino & carnibus. rogatuscp est ab Achabo, ut contra Syrorum regem arma cum eo coniūgeret, ad recipiendam urbem Ramathana in regione Galaditica, quam ipsius patri illius pater eripuisset. Ioſaphato uerò auxilium pollicito, quòd non minorem quàm ille haberet exercitum, & Samariam accitis à Hieroſolymis copijs, progressi extra mœnia duo reges, & sedentes in suo utercp solio, stipendia militibus numerabant. Ioſaphatus uerò censebat, si qui prophetæ essent, accersendos & cōsulendos de expeditione, quæ contra Syrum parabatur, an & illis uideretur eo tempore suscipienda. Etenim Achabo amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiserat uscp in illam diem.

Ioſaphati pietas.

Ioſaphati potentia.

Ioſaphati cum Achabo fœdus

Achabus

Achabus à Syris bello laceßitus prælio uictus, occiditur. Cap. X.

ACHABVS uerò accitis ſuis prophetis numero quadringentis, iuſſit eos ex Deo ſciſcitari, an daturus ſit regi bellum contra Adadum mouenti uictoriam, & urbis dominium propter quam bellum illaturus eſſet. Prophetis uerò bellum ſuadentibus: uincendum enim Syrum, & in poteſtatem uenturum, quemadmodum autea: Ioſaphato ſuboluit fucus ex eorum uerbis, & quòd falſi uates eſſent: percontatus'que eſt Achabum, num quem alium præterea prophetam habeat, ut certius etiam futura præſcire ualeant. Reſpondit ille, eſſe quidem & alium, ſed ſibi inuiſum, quòd malum euentum prædixerit, foreq; ut ipſe à Syrorum rege occiſus pereat: & ob eam cauſam in carcerem eum nunc eſſe incluſum. Eum uocari Michæam Iembleæ filium. Ioſaphato uerò poſtulante eum produci, miſſus cubicularius prophetam adduxit: qui inter eundum ei indicauerat, cæteros omnes prophetas uictoriam regi prędicere. Reſpondit uates ſibi non licere contra quàm Deus moneat mentiri, ſed dicturum ſe quicquid ex eo de rege cognouerit. Vbi uerò ad regem peruenit, adiuratus ut uera loqueretur: ait, ſibi Deum oſtendiſſe Iſraelitas fugientes, & inſequentibus Syris diſperſos, non aliter quàm greges ſublatis paſtoribus. Hoc quoque ſignificare Deum dicebat, quòd cæteris incolumibus redeuntibus, ſolus Achabus in prælio caſurus eſſet. Hæc loquuto Michæa, uerſus ad Ioſaphatum Achabus: Nonne, inquit, modò tibi dixi quàm malè mihi uelit iſte? Michæa uerò conſtanter aſſeuerante, ſe nihil niſi iuſſu Dei prædicere, illum uerò ſpe uictoriæ ſolicitari à pſeudoprophetis ad bellum, in quo ipſi cadendum ſit, rex attentius cogitare cœpit. Interea Sedecias quidam unus è pſeudoprophetis in medium progreditur, negans curandum quid Michæas dicat. nihil enim ueri eum prædicere, argumento eſſe prædictionem Eliæ, qui ſine dubio melius quàm iſte futura cerneret. illum enim prædixiſſe, apud Iezraelam in Nabuthi ſuburbano lambendum à canibus regis ſanguinem, quemadmodum lampſiſſent cruorem Nabuthi opera ipſius lapidati à populo. Perſpicuum igitur eſſe iſtum mentiri, qui longè præſtantiori prophetæ non uereatur contrarium dicere, quòd periturus ſit rex ab hinc die tertia. ſed mox fore euidentius etiam quàm uerax ſit, aut afflatus diuinio Spiritu. Percuſſus, inquit, à me in faciem, arefaciat mihi dexteram, ſicut Iadon fecit Hieroboamo, cum comprehendi eum prophetam iuſſiſſet. Puto enim te audiuiſſe quòd hoc ita factum ſit. & cum dicto inflixit ei alapam. Cum'que ei nihil mali propter hoc accidiſſet, ſecurus iam Achabus nõ amplius dubitauit copias contra Syrum ducere. Vincebat enim, opinor, fati uis, plus fidei falſis quàm ueris prophetis adſtruens, & cauſas ad futurum euentum pręſtruens. Sedecias uerò aptatis ſibi ferreis cornibus, dicit Achabo, Deum ſignificare euertendam cornibus uniuerſam Syriam. Michæa contrà aſſeuerante breui fore ut Sedecias è cella in cellã fugiat latebras quæritans ne luat pœnas uaniloquij: iratus rex iubet eum apud Achamonẽ prætorem urbis haberi in cuſtodia, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei præberi. Atq; ita duo reges uerſus Ramatham cum copijs profecti ſunt. quo audito rex Syriæ cum exercitu eis occurrens, nõ procul à Ramatha

Michæas ad Achabum uaticinaturus ad ducitur.

xv. 3. Reg. 22.

matha caſtra poſuit. Conuentum autem erat inter reges ſocios, ut Achabus priuato habitu uerſaretur in prælio: Hieroſolymitanus uerò ſumpto Achabi cultu ſtaret in acie, quo facilius Michææ uaticinium eluderent: ſed inuenit eum fatum etiam ſine inſignibus. Adadus enim mandauit per tribunos militi, ut neminem alium occiderent, ſed ſolum regem Iſraelitarum. Syri uerò primo congreſſu uidentes Ioſaphatum ſtantem ante aciem, rati eſſe Achabum, impetu facto eum circumuenerunt: ſed poſtquam è propinquo cognouerunt eſſe alium, omnes ſe retrò receperunt. A mane autem uſque ad
Achabi mors. ueſperam pugnantes & uincentes, occidebant neminem, ſicut eius mandatum fuerat, ſolum Achabum ad necem quærendo, nec tamen inueniendo. tandem unus ex Adadi famulis Amanus nomine, miſſa in hoſtes ſagitta, regem per thoracem in pulmonem ſauciat. Achabus autem noluit hoc ſcire ſuum militem, ne terga uerteret: ſed aurigam iuſſit currum extra prælium euehere, quòd graue ac lethale uulnus accepiſſet. Cum'que uehementer cruciaretur, perſtitit tamen in curru uſque ad ſolis occubitum, & tandem profluuio ſanguinis uiribus deficiens interijt. iam'que appetente nocte Syri ſe ſe in caſtra recipiunt: & quamprimùm per caduceatorem de Achabi morte cognitum eſt, ſolutis caſtris domum quiſque reuertitur. Cadauer regis Samariam relatum, illuc ſepulturæ traditur. & cum currus regius cruore fœdatus ad Iezaræ fontem eſſet ablutus, ueritatem Eliæ prædictionis euentus
Authoris digreſſio de diuinatione. comprobauit. Canes enim enim lambebant eius ſanguinem: & meretrices reliquum abluerunt. Mortuus autem eſt apud Ramatham, ſecundum Michææ uaticinium. Ergo quoniam utriuſque prophetæ prædictionem euentus conſecutus eſt, uenerandum eſt numen, ei'que ſemper plus oportet tribuere, quàm eorum qui ad gratiam loquuntur ſermonibus: nec aliter exiſtimare quàm quòd nihil ſit diuinatione, & huiuſmodi futurorum prædictione utilius, quandoquidem per ea diuinitùs monemur quid caueri debeat. Quin & ea reputatio hoc loco ſubit animum, quòd inſuperabilis ſit fati neceſſitas: quæ etiamſi præſciatur, caueri tamen non poteſt: ſed tamdiu homines ſibi uana ſpe blandiuntur, donec in illius caſſes incidãt. nam hoc quoq;

Aachabo fatale fuerat, ut prænunciantibus cladem nõ crederet,
& à prophetantibus ad gratiam deceptus in mortem rueret. cui in principatum Ochozias filius ſuccedit.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER NONVS.

Ioramus Achabi filius Moabitas bello petitos superat. Cap. I.

OSAPHATO autem regi post suppetias contra Adadum Achabo latas, Hierosolyma reuertenti propheta Ieus occurrens, reprehendit eum, quòd cum homine impio & scelerato arma coniunxisset. Deum enim indignè tulisse hanc societatem: seruasse tamen eum ex hostibus propter suam bonitatẽ, licet peccasset. Post eam admonitionem rex supplicationibus & sacrificijs Deo conciliato, uniuersam suam ditionem perlustrauit, populũ leges diuinitùs per Moysem traditas, & cultum pietatis docendo: constitutisq; oppidatim iudicibus, hortatus est eos, ut solius iusticiæ respectu habito ius populis dicerent, nec munerib. corrupti, nec magnatũ aut diuitum captantes gratiam, omnibusq; quod æquum est redderent: sciẽtes quòd etiam occulta Deus inspiciat. Hæc cum per singulas duarum tribuum urbes docuisset, Hierosolyma reuersus hic quoq; iudices è sacerdotum ac Leuitarum ordine, & è primatibus constituit, & hos prius monitos ut iustè & accuratè iura populo redderent. Quòd si grauiores controuersiæ deferrentur ad eos ex alijs cognatis urbibus, de horum negocijs maiore etiam diligentia decerni uoluit: quod eam urbem maximè æquitatis seruantem esse deceat, in qua & templum simul haberetur, & regia. eis summos magistratus ex amicorum numero præposuit Amasiam sacerdotem, & ex Iudæ tribu Zabadiam. Et rex quidem in hunc modum res constituit. Per idẽ tempus Moabitæ & Ammanitæ cum Arabum auxilijs ei bellum inferunt, & ad Engaddã urbem Asphaltitæ lacui uicinam castra metantur, trecentis stadijs à Hierosolymis disitam, cuius ager egregia palmeta fert, & balsamum. Iosaphatus autem cum audisset hostes superato lacu in regnum suum iam irrupisse, territus concionem aduocat: & ad templum uersus Deum inuocat, ut tantum uirium & roboris ei suggerat, quãtum satis sit ad sumendam de hoste pœnã. In hoc enim templum id extructum à maioribus, ut quoties ab externo hoste immineat periculum, ibi populus coràm numen præsens inuocet, diuinaque ope adiutus inuasores suos malè mulctatos arceat, uolentes datam ab ipse terram ad possidendum eis auferre. Sic precatus est lachrymans, accedente eôdem totius populi cum uxoribus & libris supplicatione. Ibi Iaziel quidam propheta exortus è media concione exclamat, Deum preces exaudiuisse, & ipsum pugnaturum se polliceri cum hostibus. Mox edicit ut in crastinum se parent, ituri obuiam hostibus, & occursuri eis Engaddam inter & Hierosolyma, ad quendam cliuum, cui nomen Sis, uoce Hebræis significante eminentiam. Ibi nõ fore opus ut cum hoste confligant, sed pugnantẽ

4. Reg. 3. 2. Paral. 19.

Iosaphatus à uate reprehenditur ob impio latas suppetias.

Iosaphati religio.

Iosaphatus Dei opem implorat.

Iaziel uates Iosaphato uictoriam spondet.

tantùm pro ſe Deum, quieti ipſi ſpectatores conſiderent. Poſt hoc oraculũ rex & totus populus proſtrati in faciem, gratias agendo adorabant Deum, & Leuitæ organis ſuis hymnos canebant. Diluculo uerò progreſſus rex in ſolitudinem ſubiectam oppido Thecuæ, admonuit multitudinem, credendum eſſe prædictioni propheticæ: & non ſtruendam quidem aciem, ſed in primo agmine conſtituendos ſacerdotes cum tubis, & Leuitas cum cantoribus: agendas'que Deo gratias, non aliter quàm liberata iam ab hoſte patria. Placuit regis conſilium, id'que mox etiam exequuti ſunt. Deus uerò terrorem & conſternationem immiſit Ammanitis, ita ut alij alios hoſtes eſſe putantes, interficerent tanto furore, ut ne unus quidem ex tot millibus reliquus fieret. Ioſaphatus uerò proſpiciens in uallem in qua caſtra hoſtium fuerant, cum totã uideret refertã cadaueribus, lætus tã inopinato Dei auxilio, quòd ſibi citra ſudorem & ſanguinem uictoria contigiſſet: permiſit ſuo militi caſtra diripere, & ſpoliare cadauera. tanta'que fuit multitudo, ut ægrè per integrum triduum omnia ſpolia legerent. Quarta uerò die congregatus totus populus in quandam conuallem, potentiam & auxilium Dei debitis concelebrauit laudibus: à quo facto poſtea locus nomen inuenit, ut Conuallis laudationis appellatus ſit. Inde reuerſus cum exercitu rex Hieroſolyma, per aliquot dies in ſacrificijs occupatus fuit, ac epulis. Quin & in exteras gentes tã mirificæ uictoriæ fama perlata, eam regi ſanctitatis ac pietatis opinionẽ conciliauit, ut res eius ſub diuini numinis tutela deinceps eſſe crederent: & Ioſaphatus quidem deinceps iuſticiæ ac pietatis nomine erat in magna gloria. Erat autem amicus & Achabi filio, qui tum Iſraelitis præerat: cum quo inita ſocietate parandarum nauium, quæ merces in Pontum peterent, ac emporia Thraciæ, iacturam fecit haud minimã. Nauigia enim abſumpta ſunt naufragijs, quòd non bene regerentur præ magnitudine. Quo factum eſt, ut hac cura uacauerit in poſterum. Atque hactenus de Ioſaphato. Achabi uerò filius Ochozias regnauit apud Iſraelitas, & regiam Samariam, uir peſſimus, & utrique parenti omnino ſimilis, & Hieroboami primi Iſraelitarum ſeductoris æmulus. Eius regni anno ſecundo Moabitarum rex defecit, & tributa quæ patri eius ſolitus erat pendere, amplius detrectauit. Accidit autem ut Ochozias de tecto domus ſuæ deſcendens per gradus prolaberetur, morbo'que ex hoc caſu contracto Accaronem ad Muſcæ (id deo nomen erat) oraculum ſciſcitaturus de incolumitate mitteret. Hebræorum uerò Deus Eliæ prophetæ mãdauit, ut nuncijs ab eo miſsis occurrens percõtaretur, an Iſraelitæ proprium Deum non haberent, quandoquidem rex ad alienum mitteret de ſalute interrogaturus: iuberet'que eos reuerti, & regi dicere, eum non reualiturum. Quod quum Elias feciſſet, nuncij his auditis confeſtim ad regem reuerſi ſunt. Quo demirante celeritatem reditus, & cauſam quærente, aiunt ſibi occurriſſe uirum quendam, & uetuiſſe ulterius progredi: iuſsiſſe'que, renunciarent ſuo regi, Iſraelitarum Dei nomine, quòd morbus in peius proficiet. Rege uerò iubente ut ſibi figuram hominis illius deſignarent, dicebant hominem eſſe hiſpidum, & cingulo coriaceo præcinctum. Qui cum intellexiſſet, Eliam per hæc deſcriptum à nuncijs, miſit ad eum attrahẽdum, centurionem cum quinquaginta militibus. Is

Ammanitæ mutuis uulneribus cadunt.

Ioſaphati claſſis naufragiũ.

Ochozias Iſraelitarum rex. II. 4. Reg. 1.

Elias ægrotanti Ochoziæ mortem prædicit.

repertum

repertum in montis uertice deſcendere iuſsit, & ad regem uenire. In hoc enim ſe miſſum, ut ni ſponte ſua faciat, ui coactum eò pertrahat. Ille præfatus ſe prodigium editurum, quo uerus propheta noſceretur, & igne ad ſuas preces cœlitùs miſſo, ipſum unà cum militibus conflagraturum, malum hoc eis imprecatus eſt: moxq; candens turbo delatus, centurionem & eius comitatum perdidit. quorum clade ad regem perlata, iratus alium centurionẽ cum totidem militibus ad Eliam mittit: qui & ipſe cum prophetæ minatus uim eſſet, ni uolens ſequeretur, & hunc ad preces eius ignis abſumpſit, quemadmodum alterum. Quo cognito, rex miſit tertium. Is quòd eſſet cordatus, & manſuetis moribus, poſtquam peruenit ad locum ubi tum erat Elias, & amicè eum ſalutauit: Non ignoras, inquit, quòd, ut regis mandato paream, inuitus ad te uenio, ſicut & illi qui ante me uenerunt. Miſertus igitur mei & horum militum, uolens ac libens deſcẽde, mosq; ad regem ſequere. Tum Elias delectatus uiri ciuilitate & modeſtis moribus, deſcendit ac ſecutus eſt. Perductus deinde ad regem, afflatus numine: Hęc, inquit, dicit Dominus: Quia me pro deo non habuiſti, quem de morbo tuo ueri nihil prædicere poſſe putaſti: & ad eum qui Accaronitis colitur, de ualetudine conſulendum mittere maluiſti, ſcito te moriturum. Nec multum exinde tempus elapſum, dũ ita ut Elias prædixit decedens, quòd liberis careret, Ioramo fratri ſuccedenti locum fecit, homini patrem cùm alijs uitijs, tum maximè impietate referenti. Omiſſo enim ſui Dei cultu, ſe externis religionibus dedidit, uir alioqui ſtrenuus. Hoc regnante, Elias ex hominibus exemptus eſt: nec in hodiernũ uſque diem mortaliũ quiſquam ſcire potuit, quis nam fuerit eius exitus. Diſcipulum reliquit Eliſæum, ſicut iam antè diximus. De hoc Elia & Enocho qui fuit ante diluuium, in ſacris libris legimus quidem euanuiſſe è conſuetudine mortalium: mortuos tamen eſſe, nemini unquam fuit cognitum. Cęterùm Ioramus accepto poſt fratrem regno, Moabitarum regi Miſæ bellum inferre ſtatuit, tributum nolenti reddere, quod Achabo patri antea ſoluebat, intonſarum pecudum annua ducenta millia. Ergo poſtquam domi parauit exercitum, Ioſaphatum quoque per nuncios ſolicitauit, ut quandoquidem amicus eſſet paternus, auxilia mitteret paranti bellũ contra Moabitas, qui à ſuo regno defeciſſent. At ille non ſolum ſe uenturum auxilio promiſit: ſed Idumæorum etiam regem, ſibi obnoxium, in eam expeditionem petracturum. Ioramus, ubi renunciatum eſt ei de talibus auxilijs, uenit Hieroſolyma: & ſplendidè ab eius loci rege exceptus, cum de communi ſententia uiſum eſſet per Idumeæ deſerta, quà minimè hoſtis expectaret, iter facere, cũ alijs duobus regibus Hieroſolymis profectus eſt, uidelicet cũ hoſpite, & cum rege Idumæorum: & circuitu facto, die ſeptima ducibus itineris aberrantibus, in tantam iumenta & milites aquarum penuriam inciderunt, ut omnibus tantum non deſperantibus Ioramus doloris impatiens exclamaret ad Deum, quánam ſua culpa tres reges ſine prelio in Moabitarum regis manus traderet? Ioſaphatus contrà, ut uirum pium decebat, conſolabatur eum: iuſsitq; perquiri, num quis in exercitu propheta adeſſet, per quem quid faciendum eſſet, Deus poſſet conſuli. & indicante quodam famulo, uidiſſe ſe ibi Eliæ diſcipulum Eliſæum Saphati filium; ſuaſu Ioſaphati tres re-

Elias ignem de cœlo euocat.

Eliæ & Enochi raptus.

Ioramus Moabitarum regi bellũ infert.

III. 4. Reg. 3.

ges ad illum uadunt:quumq; ad illius tabernaculum ueniſſent, quod fortè extra caſtra fixerat,rogabant quid futurum eſſet de exercitu,præcipuè loramus. At ille iuſsit ut abſiſteret,nec moleſtus eſſe pergeret, ſed potius patris ac matris prophetas conſuleret.illos enim eſſe ueridicos. Rex precibus urgebat,ut reſponſum daret,& eos ſeruaret. At ille iurauit ſe ei nõ fuiſſe reſponſurum,niſi hoc faceret in gratiam Ioſaphati,uiri probi & pij. Accito deinde pſalte quodam (ſic enim uates poſtularat)eo pſallente correptus diuino ſpiritu,iuſsit reges in alueo torrẽtis multas foſſas facere.nam abſq; nube & uẽto & pluuia uiſuros alueum repletum aquis, ita ut militi & iumentis abundè potu ſuppetente,nullum amplius à ſiti periculum timeatur. Nec hoc ſolum, inquit,uobis à Deo continget,ſed & copias hoſtium eius ope profligabitis, & arbores excidetis,& regionem uaſtabitis,& fontes ac riuos obturabitis. Hæc loquuto propheta, ſequẽti die prius quàm ſol oriretur,torrens magno impetu ferri cœpit, auctus imbribus qui in Idumæam trium dierum itinere inde diſtantem,demiſsi fuerant:ut & iumentis & militi largiſsima adeſſet potus copia. Rex autem Moabitarum,ut audiuit tres reges contra ſe aduentare,à deſerto inuaſuros,excita omni ſua militia,iuſsit eos per montes occurrere,ne clàm in ditionem ſuam impetum facerent. qui uidentes exoriente ſole aquam in torrente(non procul enim à terra Moabitide aberat) colore ſanguineã,quòd eo tempore maximè aqua radijs icta rutilet: falſo opinati ſunt hoſtes propter ſitim in ſemetipſos arma uertiſſe,& eorum ſanguinẽ per torrentem defluere:& cum hac perſuaſione regem ſuũ rogabant,ut eos ad diripienda hoſtilia caſtra ire permitteret. quo impetrato ruentes uelut ad paratam prædam,ad Hebræorum caſtra perueniunt. Sed ualde eos ſua ſpes fruſtrata eſt.Coorientibus enim in eos undiq; hoſtibus partim cęſi ſunt,partim diſpalati fugiendo ægrè in terrã ſuã euaſerũt. Reges uerò agros Moabitarũ ingreſsi,dirutis oppidis totã regionẽ prædis abactis exhauſerũt,& rura eorum glarea torrentis operierunt,& optimas quaſq; arbores exciderunt,fonteſq; aquarum obturauerunt,mœnibus ubiq; ſolo æquatis. Rex ipſe compulſus in quandam urbem,& obſeſſus,ueritus ne expugnata illa caperetur, erumpere cum ſeptingentis equitibus tentauit,qua parte negligentiores excubiæ uiſæ ſunt. Quod ubi præter ſpem non ſucceſsit, in urbem reuerſus rem extremę neceſsitatis & deſperationis aggreditur.ſeniorem enim filium, qui regni ſucceſſor deſtinatus fuerat, productum in mœnia, toto hoſtili exercitu inſpectante holocautoma Deo ſacrificat. Reges uerò hoc uiſo tantã neceſsitatem miſerati,& humanarum uiciſsitudinum memores,ſoluta obſidione domum quiſq; ſuam reuerſi ſunt. Ioſaphatus uerò poſt hanc expeditionem pacatus quidem,ſed non diu Hieroſolymis ſuperuixit,exacto uitæ anno ſexageſimo, regni uigeſimoquinto: ſepultuſq; in ea urbe magnificè, quemadmodũ Dauidis imitatorem ſepeliri decuit.

Eliſeus uaticinatur.

Moabitæ ab Hebræis uincũtur.

Moabitarum rex filium ſuũ immolat.

Ioramus

Ioramus Hieroſolymorum rex principatum adeptus, fratres & paternos amicos interfecit. Cap. II.

EFILIIS quos complures reliquit ſuperſtites, Ioramus natu maximus patris uoluntate in regnum ſucceſsit, cum Iſraelitarum rege commune nomen habens, uxoris ſuæ fratre, qui Achabi fuit filius, & tum recens à Moabitico bello Samariam reuerſus Eliſæum ſecum adduxerat. Eius prophetæ res memorabiles è ſacris libris huc tranſcriptas inſerere noſtræ narrationi operę precium duximus. Obediæ uxor, qui Achabi diſpenſator fuerat, tunc uidua Eliſæū adijt, dicens nec ipſum ignorare quòd ea perſecutione qua Iezabela in prophetas ſæuiebat, maritus eius centum ex eo numero ſeruauerat: quos ut alere clàm poſſet, æs alienum cō traxerat, nunc illo defuncto, creditores & ipſam & liberos in ſeruitutem uelle rapere. quapropter orabat ut ob hoc mariti benefactum eius miſertus opem aliquam preſentem afferret. Quo ſciſcitante ecquid domi haberet? nihil ſe habere ait, præter olei paululum in fidelia. tum propheta iubet illā ire, & acceptis cōmodatò à uicinis uacuis uaſis compluribus, foribuſq; cubiculi clauſis, in omnia oleum id indere. Deum enim repleturū omnia. Paruit mulier, & repletis ad unum omnibus, ad prophetam reuerſa, rem totā illi retulit. Ille conſuluit ut diuendito oleo, debitum creditoribus redderet. aliquantum enim de olei precio ſuperfore, quod ad liberorum alimenta ualeat. atq; in hūc modū mulier opera Eliſæi à creditorū moleſtia liberata eſt. Idem Loramū per nuncios admonuit, ut locū quendā caueret, in quo à Syris occidere eū uolentibus inſidiæ poſitæ fuerant. Quo factum eſt, ut ille præmonitus uenatum non iret. Adadus autem fruſtratis inſidijs indignatus eſt, ratus à ſuis detectas: & uocatis domeſticis per conuicium proditores appellauit, minatus etiam mortem, eo quòd rem ſolis creditam hoſtis per eos cognouerit. Quodam autem reſpondente, non rectè eum facere quòd proditionis amicos inſimularet, & ſuſpicaretur ab ipſis detectos qui ad hoſtem intercipiendum miſsi fuerant: ſed ſcire debere, quòd Eliſæus propheta nihil non indicet, prodat'que conſilia: iuſsit eos per nuncios explorare, in qua'nam urbe Eliſæus habitet: renunciatum'que eſt ei apud Dothaim hominem degere. Ac mox illuc aliquot equitum turmas miſit cum curribus, qui Eliſæum cōprehenderent: qui noctu urbem circumuentam circumquaq; cuſtodiebant. Diluculo autem miniſter prophetæ re cognita, quòd hoſtes uellent eum capere, trepidè accurrens hoc illi indicat. At ille famulum ponere metum, & bono animo eſſe hortatus eſt, & ipſe interim ſecurus & fidens diuino auxilio: rogauit'que Deum, ut ad cōfirmandum famulum preſentē ſe & auxiliatorē, quoad eius fieri poſſet, oſtēderet. Tū Deus exoratus ſpeciem magni equitatus & curruū circa Eliſæum famulo uidendā exhibuit, ita ut animatus his ſuppetijs, nec ipſe quicquā timeret amplius. Poſt hæc uates iterū Deum orauit, ut obſcuraret oculos hoſtiū, caligine immiſſa, præ qua agnoſcere ipſum nequeant: & impetrato hoc quoq;, dedit ſe in mediū illorū, interrogans quem quærerent? Quibus reſpondētibus, Eliſęum prophetam ſe quærere, pollicitus eſt hunc ſe traditurum eis, ſi ad urbem in qua eſſet, ipſum ſequerentur. Atq; ita, qui & oculis & mente à Deo cæcati fuerant, ducentem incun-

Ioramus Iudeorum rex.

Eliſei facta.

Eliſæus oleum multiplicat.

4. Reg. 6.

Eliſæus Ioramū de inſidijs præmonet.

Eliſeum hoſtes cæcari facit.

ctanter ſecuti ſunt. quos ubi Samariam perduxit, Ioramū regē iuſsit portas claudere, & Syris ſuū militē circūdare: precib. deinde rurſum ad Deū miſſis impetrat, ut hoſtiū oculis caliginē illā tolleret. At illi recepta oculorū acie, cōcluſos ſe animaduertūt in mediis hoſtibus. Cūq; attoniti & inopes & cōſilij hærerēt in tā prodigioſo negotio, rege quærente ex propheta, an iaculis eos deberet cōfigere? id quidem facere uetuit. ſolos enim bello ſuperatos hoſtes occidi fas eſſe. at hos ne læſa quidē ipſius ditione, Dei uolūtate & potētia ignaros omniū eò loci eſſe productos. cōſuluit igitur ut hoſpitali mēſa refectos incolumes abire permitteret. Itaq; Ioramus prophetæ monitis obſequēs, liberaliter ac ſplēdidè tractatos Syros ad regē eorū Adadū remiſit.

IIII. Illi reuerſi omnia quæ eis contigerāt ſuo regi renunciant: qui in tāto prodigio manifeſtā Dei potentiā admiratus, ſimulq; uatis diuinitatem, nihil poſthac cōtra Iſraelitarū regē clàm molitus eſt: ſed decreuit aperto Marte rē gerere, potentiorē ſe ratus, & numeroſioris exercitus dominum: cōparatisq; ingentib. copijs, uniuerſas contra eum educit. Qui putās ſe imparem, ſi collatis ſignis res ferro gerēda ſit, intra Samariā ſe continuit, fretus urbis munitionibus. Adadus uerò cogitans, ſi nō machinis, fame tamen eam ſe in poteſtatem redacturum, oppugnationem aggreditur. Tāta aūt Ioramus laborabat rerū inopia, ut propter nimiā indigentiam intra Samariā ueniret octoginta denarijs argēteis caput aſini, & quinq; denarijs Hebræi columbini ſtercoris ſextariū uice condimenti emerent: nihilq; magis uerebatur rex q̄ ne quis fame adactus, & nō ferens inopiā, urbē hoſtibus proderet. Quamobrē per ſingulos dies obibat ipſe mœnia & excubias, diſpiciens ne quis in urbem clàm admitteretur, & ſingulari diligētia huiuſmodi occaſiones adimēs. Cūq; mulier quædā exclamaſſet, Miſerere domine, putans eā aliquid cibi petere, commotus ira malè precatus eſt ei, negans ſibi eſſe uel areas uel torcularia, unde ipſi impartiri poſſet aliquid. Illa uerò dicēte nihil ſe eiuſmodi petere, nec obcibū moleſtā eſſe, ſed ut litem inter ſe & aliā mulierē finiat: iubet quid rei ſit exponere. Mulier ait ſe cum amica quadā uicina pactā, ut quādoquidem nullum aliud adſit cōtra famē remedium, iugulatis infantibus (nam utriq; erat filiolus) unū atq; alterū diem hoc cibo ſe alerent. Se prius ſuū occidiſſe, quo heſterna die cōſumpto in cōmunem alimoniā, alterā illā mulierē à pacto diſcedere, & ſuū abſcondiſſe filiū. Perculſus uehemēti dolore Ioramus ueſtem ſibi cōſcidit, & horribiliter exclamās, ira cōtra prophetā accēditur, tollendū dictitans qui in tantis malis nullum dignaretur à cœleſti numine impetrare ſubſidium: confeſtim' que mittit qui caput illi amputet. Et ille quidem ad cædem eius properabat, Eliſæū uerò regis ira non latuit, ſed domi ſedens cū diſcipulis: Ioramus, inquit, homicidæ filius miſit qui caput mihi adimat. nunc aduentum eius obſeruate, ut dum erit pro foribus, opponatis uos, & obiectis foribus illum prematis ac remoremini. mox enim rex ipſe aderit, mādati iā pœnitēs. Illi ita ut iuſsi ſunt, hominē uenientē excludūt: moxq; Ioramus ad ſe reuerſus, & ueritus ne cędes accelereť, quātū potuit, ad Eliſęum properat, interuētu ſuo cohibiturus miſſum à ſe hominem, & uatē periclitātem ſeruaturus. Quò ut uētum eſt, incuſare eum cœpit, quòd in tantis calamitatibus ſe cum ciuibus deſpiceret, nec ullum à Deo peteret remediū. Tū

Adadus Samariam obſidet.

Samariæ fames tanta, ut matres filios comederint.

propheta

propheta promittit in craſtinum eadem hora qua tũ rex ad ſe uenerat, futu ram magnã rerum ad uictum neceſſariarum abundantiam, ita ut publicè in foro uno ſiclo ueniret ſatum ſimilæ,& uno itẽ ſiclo duo ſata hordei. His dictis rex cum ſuo comitatu exhilaratus eſt, propter expertam toties prædictionũ fidem, tum quoque nihil addubitans,& præſentem difficultatem ſpe futuri ſubleuans. amicus autem quidam regius, tertiæ copiarum eius parti præpoſitus, cui tum rex fortè familiariter incũbebat: Nõ credibilia, inquit, polliceris mi uates,& ſicut abſurdũ ſit ſperare ſimilæ ac hordei pluuiam, ita nec quod tu dicis, mihi fit ueriſimile. Tum propheta: Videbis ipſe, ne dubita, ſed uidebis modò, non frueris etiã. Hæc prædictio effectũ talem habuit. Mos erat apud Samaritas, ut lepra impurati extra mœnia degerent: & tum quoque quatuor numero hac de cauſa extra portas habebant domiciliũ. Hi cum propter ſæuientem famẽ nihil ex urbe ciborũ acciperẽt,& ſiue in urbẽ reditus daretur, ſiue ibi ſe continerent, fame ſibi pereundum certò intelligerent, decreuerunt ſe hoſtibus committere: ut ſiue eis parceretur, uiuerent: ſi ue ſæuire hoſtis mallet, certè leuius mortis genus incurrerent. Hæc ſentẽtia poſtq; cõprobata eſt, noctu eunt ad caſtra hoſtiũ. Ea nocte Deus Syros exterruit, immiſſo in aures eorũ ſonitu quaſi curruũ & armatorum aduentantium, adeò ut creſcente magis ac magis ſuſpicione conſternati è totis caſtris ad regẽ ſuũ concurrerent, dicentes adeſſe reges à Ioramo conductos, regem Ægypti & regem inſularũ. iã enim exaudiri eorum ſtrepitũ. Hæc nuncianti bus Adadus credidit, q; & ipſi aures inani ſonitu pulſarentur ut cęteris: & per ſummã trepidationẽ omnes ſine ordine ad fugã ſe expediũt, relictis'que intra caſtra & equis,& iumẽtis,& diuitijs maximis totã ſpẽ ſalutis in fugiẽdo collocãt. Leproſi uerò illi Samaritæ uenientes in caſtra Syrorum, in ipſo uualli aditu ingens ſilentiũ & magnã rerũ copiã deprehendunt: progreſſiq; ulterius,& ad quodpiam tentorium delati, poſtquã ne unum quidem adeſſe uiderunt, refecti primũ cibo ac potu, ueſte & multo auro ſe onerant, eam prædã extra uallum elatã in quodã loco abdunt: mox alterũ tentorium aggreſſi faciũt ſimiliter ut prius: idq; quater fecerũt, nemine interim cõſpecto. Vnde coniectãtes de abitu hoſtium, dãnabant ſuam negligentiã, quòd non hæc loramo & ciuib. indicarẽt. quapropter ad mœnia Samarię properãt,& inclamatis cuſtodibus diſceſſum hoſtium eis ſignificant. illi porrò excubitoribus regijs idem renunciant. Rex cognito negocio amicorum & ducum cõſiliũ aduocat: ait rem ſibi ſuſpectam, ne aſtu ſimulato abitu Syri ſibi inſidias ſtruãt, deſperãtes fame urbẽ expugnari poſſe: ut ſi ad dirripiẽda caſtra quaſi fuga deſerta procurrant, repentè coorti cæſis direptoribus urbem etiam ſine pugna occupent. quare ſuã ſententiã eſſe, ut diligenter eã contra inſidias muniãt,& cauti ſint, neq; temerè credita fugã hoſtiũ procurrẽdo periculoſe obijciãt. Hoc cõſiliũ quidã laudauit ut prudẽs: addiditq; ſibi uideri mittẽdos duos equites qui omia Iordanẽ uſq; explorẽt: qui ſi fortè intercipiãtur, cautiores fore cæteros, ne & ipſi temerè progreſſi circũueniãtur: nec duorũ equitũ fore grauẽ iacturã, quos fortaſsis alioquin fames abſumeret. Id regi placuit,& eueſtigiò miſit qui omia diſpicerẽt. Illi renũciãt nihil ſe per uiã reperiſſe hoſtiũ, ſed paſsim iacere arma iactata,& frumẽtũ reliquasq; ſarcinas,

Eliſæus ſummã annonæ uilitatem promittit in poſterũ diẽ.

4. Reg. 7.

Syri panico terrore fugati.

quo expeditiores fugerẽt. His auditis rex multitudinẽ ad caſtrorũ direptionẽ emittit: nec fuit uulgaris præda, ſed auri & argẽti plurimũ, & uaria iumẽtorũ genera: præterea tantũ inuenerũt frumẽti atq; hordei numerũ, quãtũ nec in ſomnis ſperare poterant, ut mox omnes prẽteritę famis obliuio caperet. tãta eñ fuit abundãtia, ut duo ſata hordei ſiclo emerẽtur, & eodẽ precio ſatũ ſimilæ ſecũdum Eliſæi uaticiniũ. ſatũ aũt cõtinet modiũ Italicũ & dimidiũ. ſolus aũt hac copia non eſt adiutus præfectus ille tertiæ partis militiæ. Cõſtitutus eñ ad portã à rege, ut cohiberet proruẽtis multitudinis impetũ, ne ſe inuicẽ cõculcãdo obtererẽt, ipſe hoc paſſus eſt: atq; ita interijt, quẽadmodũ Eliſæus prædixerat, cũ prænũciãti annonę abũdãtiã nollet credere.

4.Reg.8. Rex autẽ Syrorũ Damaſcũ reuerſus incolumis, ubi cognouit diuinitùs immiſſo terrore ſe unà cũ exercitu in fugã cõiectũ, & uanũ fuiſſe q̃ de aduẽtu hoſtiũ crediderãt, ratus omnino aduerſum ſe habere numẽ, per animi ægritudinẽ in morbum etiã corporis incidit: Cũq; per idem tẽpus Eliſæus Damaſcũ ueniſſet, hoc cognito fidiſſimũ è familiaribus ſuis Azaelẽ ei miſit obuiã non ſine muneribus, ſciſcitatum quis nam futurus eſſet morbi exitus, & num euaſurus eſſet hoc periculum? Azael aſſumptis XL camelis quicquid optimum ager Damaſcenus fert, & quicquid in regia fuit eximiũ, in eos impoſuit: & obuiam factus Eliſæo, reuerẽter eum ſalutat, dicens ſe ab Adado rege miſſum ut offerret ei munera, & de morbo conſuleret, num quod leuamẽ ſperare debeat? Propheta nũcio nihil mali renunciare iuſſo, tãtum morituru regẽ indicat: id famulus regius dolẽter accepit. Eliſæus uerò flebat, & multis manabat lachrymis, proſpiciẽs quanta mala paſſurus eſſet ſuus populus poſt Adadi obitũ. Azaele deinde rogãte cauſã triſtitiæ: Fleo, inquit, q̃ me Iſraelitarũ miſereat: tã multis à te afficiẽtur cladibus: nam optimos ex eis interficies, & munitiſsimas eorũ urbes incẽdes, & infãtes ad ſaxa allides, & diſſecabis prægnãtes mulieres. Azaele uerò dicente, Et unde mihi uires ut hæc faciã? ait ſibi diuinitùs ſignificatũ, q̃ ipſe regnaturus ſit in Syria. Itaq; Azael reuerſus ad ſuũ dominũ, melius eũ habiturũ nunciat: & ſequenti die reti uuido in eum iniecto, præfocat, & imperium occupat, uir alioquin ſtrenuus, & gratioſus apud Syrorũ ac Damaſcenorũ multitudinẽ: quo factũ eſt ut uſq; in prẽſens tã Adadus q̃ Azael eius ſucceſſor diuinis apud Syros colantur honoribus, tũ propter aliã beneficentiã, tum quia magnificè templis extructis Damaſcenorũ urbẽ ornatiorẽ reddiderint. Eorum enim effigies quotidianis põpis honorãt, & antiquitatẽ iactãt, neſcientes q̃ non admodũ ſint ueteres, & nondũ centũ ſupra mille anni ab eorum ætate interceſſerint.

Azael Eliſæum interrogatũ it de Adadi morbo.

Cæterũ Ioramus Iſraelitarum rex audita morte Adadi, à continuis pauoribus reſpirauit, lætus tandẽ aliquãdo licere ſibi in pace uiuere. Alter uerò Ioramus, qui Hieroſolymis imperitãs, eodẽ ut dixi nomine cẽſebatur, mox ut principatũ inijt, à cędibus fratrũ & paternorũ amicorũ poteſtatẽ auſpicatus, uidebatur cum Iſraeliticis regibus certamẽ ſuſcepiſſe, ne inferior haberi poſſet (quantũ ad impietatẽ attinet) nactus ad hoc magiſtrã idoneã Gotholiã uxorẽ: quę fuit Achabi filia, à qua externorũ numinũ cultum didicit. Et Deus quidẽ, ob promiſſa Dauidi, eius genus abolere nolebat: Ioramus uerò indies nouis ſuperſtitionib. irritare eum, & populi mores deprauare nõ deſtitit.

Ioramus Iudæe rex ſceleratus.

V. 4.Reg.8.

deſtitit. Accidit interim ut Idumæi ab eius imperio deficerẽt, cæſo rege ſuo qui Ioſaphato hactenus paruerat, & nouo in eius ſoliũ impoſito: quã iniuriã ulturus Ioramus cũ equitatu, qui tum ad manum erat, & curribus in Idumęã noctu irrupit: & exuſtis uicis finitimis non eſt auſus ulterius progredi. nec tamen hac expeditione quicquam profecit, niſi ꝙ plures defectiones ſecutæ ſunt, excutientibus eius iugum, & illis qui Labinam regionẽ incolunt. Tantus autẽ fuit hominis furor, ut adigeret populũ lucos in editis mõtibus ſitos cõſcendere, & aliena numina colere. Cui ſic inſanienti, & prorſus oblito inſtituti patrij, affertur ab Elia propheta epiſtola, uindictã Dei minitãs, quòd contempto patrũ ſuorum exemplo, ad ſectandam Iſraeliticorũ regũ impietatem ſe contulerit: nec hoc contentus etiã Iudæ tribum, & Hieroſolymorũ ciues impulerit relicta patria religione ad externos ritus deſciſcere, & effigies colere, quẽadmodum & Achabus ſibi ſubditos cõpulerat: ad hæc quòd fratres & alios uiros bonos ac iuſtos interfeciſſet. pœna etiam qualis immineret, in eiſdem ſignificabatur literis, hoſtilis manus quæ in populum regis, & domeſticã familiam deſæuiret, nec liberis parcens nec uxoribus. Ipſum quoq; lento uentris profluuio uexatum, inteſtinis ſimul paulatim effluentibus, ſerò per hoc peccatum agnoſcentem, miſeram efflaturum animã. atque hoc fuit argumentum epiſtolæ, quæ illi Eliæ nomine eſt reddita.

Idumæi à Iudæis deficiunt.

Elias per literas Ioramum Iudææ regem reprehendit.

Exercitus Iorami deletur ab hoſtibus, & filij perimuntur, unico excepto: poſtremò ipſe miſera morte tollitur. Cap. III.

NEC multo pòſt exercitus Arabum, qui uerſus Æthiopiã incolũt, cum alijs Barbaris Iorami regnũ inuadit, qui & regionẽ omnem, & ipſam regiã diripuit, iugulatis etiã uxoribus eius ac liberis. unicus tantũ fuit ſuperſtes, ægrè elapſus è manibus hoſtiũ, Ochozias nomine. poſt hãc publicã calamitatẽ & ipſe in morbum incidit, ſicut ei iam antè prædictum fuerat. id malum in uentrem eius ingruit, ut manifeſto diuinę iræ indicio miſerabiliter periret, cũ uidiſſet per uẽtrem inteſtina defluere. quin & populus inſultauit eius cadaueri. Coniectantes enim, ut opinor, eum ira Dei ſic obijſſe, nec regio funere dignati ſunt, nec paterno monumento intulerunt. Vixit annos quadraginta, regnauit octo. populus Hieroſolymitanus Ochoziam in paternum ſolium impoſuit.

Damaſcenorum rex Iſraelitarum regem bello impetit. Cap. IIII.

ISRAELITARVM autẽ rex Ioramus, ſperãs poſt Adadi mortẽ VI.
Ramathã Galaditicã urbẽ ſe poſſe recipere, magno prius facto apparatu exercitum ei admouet. In ea oppugnatione ſagitta ictus à quodã Syro nõ lethaliter, in Azarã urbẽ ſe recepit curãdi uulneris gratia, relicto in obſidione Ramathæ toto exercitu, cui Ieũ Amaſis filiũ præfecerat, qui illam ui expugnatã recepit. erat autem ei propoſitum percurato uulnere Syros bello aggredi. Interim Eliſæus dato uni è diſcipulis ſuis ſacro oleo, miſit eũ Ramathã, ut eo delibutũ Ieũ regẽ appellaret, diceretq; ſe autoritate diuina regẽ eũ eligere: & mãdatis etiã quibuſdã alijs, iuſsit eũ fugientis more iter facere, nemine abitus eius cõſcio. Ille ubi ad deſtinatã urbẽ peruenit, offendit Ieũ fortè ſedentẽ mediũ inter duces exercitus, ita ut Eliſæus fore prædixerat: accedẽsq; ad illũ, ait ſe cũ eo uelle colloqui. & cum ſurgens ſecutus

Eliſæus diſcipulum mittit ad Ieum ungẽdum regem. 4. Reg. 9.

ipſum

ipſum eſſet in conclaue, iuuenis depromptum oleum in caput eius effudit: Deus, inquit, te regem elegit in pernicię Achabi generis: & ut ulciſcaris prophetarum eius ſanguinẽ, qui à Iezabela cõtra omne fas occiſi ſunt: ut quẽad modũ prius Hieroboami Nabati filij & Baſæ familię propter impietatem interiêre funditùs, ita nunc nullum ſemen maneat reliquum ex Achabi genere. Atque hæc locutus, è conclaui ſe proripuit, nolens à quoquam duce conſpici. Ieus autem in conſeſſum ducũ rediit. Percõtantibus autẽ illis, qua de cauſa ueniſſet iuuenis, & inſanum uideri dicẽtibus: Rectè, inquit, cõiecturam facitis · nã inſani uerba locutus eſt · Illis uerò magis etiam exponi ſibi quid eſſet orãtibus, regnum populi ſibi à Deo delatũ, ait illum dixiſſe. Hæc ubi prolocutus eſt, unuſquiſque ducum detraxit ſibi pallium: quibus congeſtis, & ipſo ſuperimpoſito, tubis & cornibus iuſſerunt ſigna canere, Ieum nouum regem conſalutantes fauſtis acclamationibus · Ille decreuit coacto exercitu Iezraelam urbem petere, ubi tum, ut iam diximus, Ioramus curabat uulnus quod in Ramathẽſi oppugnatione acceperat. Veneratq; eò per officium cognationis etiã Hieroſolymorum rex Ochozias, quòd eſſet ſororis eius filius, ut quo modo ſe haberet uulnus inuiſeret. Quos ut Ieus repẽtino acceſſu opprimeret, edixit ut è ſuis militibus nemo Ioramo indiciũ faceret: hoc enim eximiũ fore argumẽtũ, quòd bona fide regnũ ſibi detulerint.

Ioramus à Ieu magiſtro equitum cum tota ſtirpe occiditur, & cum eo Hieroſolymitanus rex Ochozias. Cap. V.

MILITES uerò læti imperata faciunt, & omnes uias obſident, ne quis ad Ioramum illis inſcijs peruenire, & quid agatur renunciare ualeat. Ieus interim ſtipatus equitum lectiſsimis, ad Ieſraelam ſublimis curru uehitur: quo iam appropinquante, ſpeculator à rege conſtitutus ut uenientes in urbem obſeruaret, ubi uidit Ieum cum turmis aduehi, renũciauit Ioramo, aduentare agmen equitum. Ille eueſtigiò mittit quendam equitẽ qui occurrat, & cognoſcat quis nã ueniat. Ad quos ubi acceſsit eques, rogat quid agatur in exercitu. regem enim ſcire cupere. Ieus iubet illum nihil de hac re eſſe ſolicitum, & ut ſequatur ſe cum alijs. hoc ſpeculator cum uidiſſet, renunciat Ioramo, equitẽ illum admixtum agmini iter facere cũ illis. mox & alterũ à rege miſsũ Ieus idẽ iubet facere. Vt uerò & hoc per ſpeculatorẽ Ioramus didicit, poſtremò ipſe cõſcenſo curru cũ Ochozia Hieroſolymorũ rege, quẽ ut cognatum inuiſendi gratia illò ueniſſe diximus, exiuit illi obuiã · nam lẽtè & cõpoſito agmine Ieus incedebat. Hũc Ioramus in ſuburbano Nabuthi nactus, rogat, ſatin ſaluæ ſint res in exercitu? à quo amarulẽto cõuicio exceptus, & ueneficæ meretricis filius appellatus, facilè cogitans nihil ſani eum habere in animo, flexis habenis cœpit fugere, dicens Ochoziæ, circumuentos ſe dolo ac inſidijs · Ieus uerò, ſagitta per cor transfixũ de curru eum præcipitat. Et Ioramus quidẽ protinus in genua lapſus, animam exhalat. Deus uerò Badaco tertiæ partis exercitus præfecto imperat, ut cadauer Ioramí in Nabuthi agrũ proijciat: prophetiã Eliæ in mẽtẽ ei reuocãs, qua patri huius Achabo prędixerat, fore ut aliquando ipſe & eius familia in eo loco periret · id enim ſe tũ ex ore prophetæ audiſſe, cum poſt tergum Achabi in eodem curru ſederet. id quod etiã, ita ut prædictum fuerat, euenit.

Deus Ioramũ Iſraelitarũ, & Ochoziam Iudæorum regem interficit.

Cæſo

Cæso autem Ioramo, Ochozias suæ quoque saluti metuens, currum in aliã uiam deflexit, latêre se Ieum existimans. At ille assecutus eum, ad quendam cliuum sagitta ictum sauciat: qui relicto curru, equum properè conscendit: & continuato cursu delatus est in Magedonem oppidum, ubi paulo pòst ex eo uulnere mortuus, relatus'que Hierosolyma, illic sepultus est, cum regnasset annum unum, patre suo sceleratior.

Ieus inter Israelitas regnat apud Samariam, & post eum usque ad quartum genus eius progenies. Cap. VI.

IEV uerò ueniente Iesraelã, Iezabela ornatu regio stans in turri: ò seruum egregiũ, inquit, qui dominum suũ occidit. Ille suspiciẽs, rogauit eam quæ'nã esset, iubens ad se descendere. tandem eunuchis ipsius imperat, ut eam de turri dent præcipitem: quæ inter cadendum cruẽtatis mœnibus, ubi solum attigit, ab equitibus conculcata & obtrita perijt. Post hæc Ieus ingressus regiam cum amicis, refecit se ab itinere: mandauitq; famulis, ut Iezabelam sepelirẽt in honorem generis, quòd nata esset è regibus: qui nihil reliquum inuenerunt de cadauere, præter extrema membrorum, consumptis cæteris à canibus. His auditis, Ieus admiratus est Eliæ oraculum, qui eam reginam in hac ipsa urbe sic perituram prædixerat. Et quia septuaginta liberi Achabi apud Samariam educabantur, binas eò literas Ieus, alteras ad eorum pædagogos, alteras ad urbis magistratus, misit: in quibus dicebat, sese fortissimum natorum Achabi creaturum esse regem. Et enim curruum eos multitudinem habere, & equorum, & armorum, & militum, & urbes munitas: quo facto, parentaturos esse Domino. Id faciebat, ut experiretur quomodo Samaritæ erga se animati essent. Magistratus autem & pædagogi lectis literis extimuerunt: & cogitantes se huic qui duos maximos reges oppressisset, esse impares, rescripserunt ipsum esse dominum, se uerò imperata eius paratos facere. Ille rursum rescripsit: ergo Achabi filiorum capita præcisa ad se mitterent. Tum magistratus accersitis adolescentũ altoribus imperant, ut occisis illis præfecta capita ad Ieum transmittant. illi nihil miserti, iussa peregerunt: & congesta in uasis quibusdam plexilibus capita Iesraelam miserunt. Quæ cũ eò perlata essent, renũciatur cœnanti cum amicis regi, adesse Achabi filiorum capita. ille ante portam ex utroque uiæ latere aceruos ex eis iussit cõstrui: quo facto, diluculo ad ea uisenda progressus, uertit se ad populũ: Et si ego, inquit, cũ coniuratis dominũ meum interfeci, istos omnes ego nõ interfeci. Volebatq; eis persuasum, quicquid Achabi generi accidisset, non uolente solũ, sed prænunciante etiam Deo factum, qui hoc fore iam antè per Eliam uatem ostẽdisset. Deinde occisis quotquot etiam apud Iesraelites ex ea cognatione inuenirentur, uersus Samariam iter ingressus est. Et cũ incidisset in cognatos Ochoziæ regis Hierosolymorũ, rogauit quo'nã tenderent? Aiunt se uenire salutatum Ioramũ, & cum eo regem suum Ochoziam. nesciebant enim utrunque ab eo necatum. Ille hos quoque comprehensos iubet interfici, duos & quadraginta numero. Paulo pòst occurrit ei uir bonus & iustus, nomine Ionadabus, uetus amicus ipsius: qui post mutuam salutationem prędicauit eius facinora, quod ex sententia Dei fecerit omnia, dum impiam Achabi familiam extirpat radicitùs.

Iezabelæ mors.

4. Reg. 10. *Septuaginta liberorum Achabi mors.*

Ochoziæ cognatos Ieus interficit.

Ieus uerò hortatur ut conſcẽſo curru quo ipſe uehebatur, ſimul intraret Samariam. Viſurum enim quòd nemini malo parceret, ſed falſos uates ac ſacerdotes, qui populo ſeducto autores fuerint relicta patria religione externa ſacra ſuſcipiendi, ſupplicio dederet. iucundiſsimum ſpectaculum fore uiro bono, inſpicere malos dantes meritas pœnas anteactorum ſcelerum. Paruit his Ionadabus, & eodem curru cum eo Samariam peruectus eſt. At Ieus quantum cognatorum Achabi diligenti inquiſitione facta reperit, omnes ad mortem adegit. Cum'que cuperet neminem è falſis prophetis & ſacerdotibus deorum Achabi euadere, dolo uniuerſos circumuenit. Conuocato enim populo, ait ſe omnes Achabi religiones duplicare uelle: id'que ut ex ſententia ſacerdotum ipſius & prophetarum fiat, debere omnes eius ordinis ad ſe conuenire. Celebrandum enim ſolennibus uictimis diem feſtum diſs Achabi. Vocabatur autem Achabi deus Baal, ab ea feſtiuitate ſiquis ſacerdotum abfuerit, capitale fore. Dimiſsis deinde per omnem Iſraelitarum ditionem qui ſacerdotes ad ſtatum diem Samariam deducerent, iuſsit omnibus ueſtes dari. eas cum accepiſſent, uenit in ædem ubi erant, Ionadabo etiã comitatus, & adhibuit qui ſcrutarentur, ne quis alienus admixtus eſſet: nolle ſe dicens, ut ſacris eorum alienus ac profanus ullus ſeſe ingerat. illis uerò negantibus quemquam talem adeſſe, & iam ſacra ſua parantibus aggredi, foris octoginta uiros è fidiſsimis armat: quibus mandat ut pſeudoprophetas omnes interimant, & patrios ritus tamdiu neglectos ulciſcantur: interminatus quicunque aliquem eorum elabi permiſerit, uicarium pro illo moriturum. Illi uerò omnes ad unum necauerunt, & regia ipſa incenſa urbem externis ſacris profanatam purificauerunt. Iſte Baal Tyriorum deus erat, quem Achabus in gratiam Ithobalis Tyriorum ac Sidoniorum regis ſoceri ſui coluit, templo ei Samariæ dedicato, & prophetis cum reliquo cultu aſſignatis. Huius ſacris abrogatis Ieus, aureas tamen uaccas Iſraelitis adorare permiſit. His ab illo perfectis, ſumpto'que de impijs ſupplicio, Deus ei per prophetam ſignificauit, per quatuor genera poſteros eius apud Iſraelitas regnaturos.

Ieus Baalis ſacrificos necat.

Gotholia Hieroſolymis regnum occupat in annos quinque, ea'que ceſa pontifex Ochoſiæ filium regem conſtituit. Cap. VII.

VII. 4. Reg. 11. *Gotholia Dauidis ſemen extinguere conatur.*

DVM Ieus homines nefarios in hunc modum perſequitur, Gotholia regis Achabi filia comperta filij morte & generis ſui pernicie, decreuit è Dauidis familia neminem ſuperſtitẽ relinquere, ne quis huius ſanguinis poſthac Hieroſolymis regnum obtineret: id quod, ut ipſa putabat, perfecit. Seruatus tamen eſt unus Ochoziæ filius ad hunc fermè modum. Erat Ochoziæ germana ſoror, Ioſabetha nomine pontifici Ioado nupta: hæc regiam ingreſſa, cum inter cæſorum cadauera latentem è nutricum anniculum puerum Ioaſum deprehendiſſet, ablatum cum nutrice domi in ſuo cubiculo abdidit, & ſolo marito conſcio ſex annis in templo clàm aluit, quam diu Gotholia Hieroſolymorum & duarum tribuum regnum tenuit. Septimo anno Ioadus cum quinque centurionibus coniurat, ut communicatis operis ademptum Gotholiæ regnum ad puerum transferant: data'que & accepta per iuſiurandum ſilentij fide ſpei plenus negocium hoc

Ioadus pontifex Ioaſum regem curat.

modo

modo aggreditur. centuriones Ioado ad hoc facinus adſciti, peragrata tota regione ſacerdotes ac Leuitas, & aliquot in ſuis tribubus potentiores Hieroſolyma nomine pontificis euocatos ſecum adducunt. ille habere ſe utile reipub. conſilium ait, aperturumq; eis, ſi id apud ſe continere uelint: opus enim eſſe non ſilentio tantum, ſed etiam auxilio. Cumq; ſacramentum ab eis accepiſſet, tutò ſe poſſe quicquid uellet dicere, producto puero Dauidici generis quem alebat: Hic eſt, inquit, rex ueſter, ex illa natus familia, quam ſcitis Deum prædixiſſe regnaturam in perpetuum. Itaq; cenſeo tertiam ueſtrûm partem cuſtodiam eius in templo agere, tertiã item omnia templi loca opportuna occupare: eam uerò quæ ſupereſt, patentem portam qua itur in regiam ſeruare. reliqua uerò multitudo in templo inermis ſit: neq; quenquam cũ armis intrare ſinite, q nõ ſit ſacerdos. Prꝛterea certos è ſacerdotibus ac Leuitis mandauit ſatellitij more ſtrictis gladijs regẽ ſtipare: & ſi quis armatus in templum irrumpere auſit, incunctanter occidere, & poſito omni metu ſeruandi tantum regis curam gerere. illi approbato pontificis conſilio rem ſtatim aggrediuntur. Ioadus uerò aperto armamentario, quod Dauid in templo inſtruxerat, diſtribuit cẽturionibus & ſacerdotib. ac Leuitis quantũ ibi haſtarũ inuenit, & pharetrarũ, & ſi quod aliud armorũ genus aderat: atq; ita armatos tẽplo circũdedit cõſertis inuicẽ manib. ut ab ingreſſu quos intereſſe non oportebat excluderẽt. adductoq; in mediũ puero, corona regia caput redimitum, & inunctum ſacro oleo regem pronunciat. populus quoque gaudens ſimul & plaudens, fauſtis acclamationibus uitam regi congeminat. Tumultus hîc & acclamationes præter ſpem ad aures Gotholiæ uenientes effecerũt, ut uehemẽter perturbato animo cũ ſatellitio proſiliret à regia. Venientem deinde in templũ ipſam quidem ſacerdotes admittũt, ſed armatos eam ſequentes arcuerunt illi, qui ad hoc ipſum templo à pontifice circundati fuerant. Cꝛterũ Gotholia poſtquã puerũ uidit in ſuggeſtu ſtantem, redimitumq; corona regia, diſciſſa ueſte ſua, magno clamore iubet interfici inſidiatorem, & occupatorem imperij. Ioadus contrà accitis centurionib. iubet mulierẽ arripi, ducíq; in torrentẽ Cedronis, atq; illic pœnas luere. neq; enim fas eſſe templũ ueneficæ ſupplicio pollui. Mandauit etiã, ſi quis ei conetur ferre ſuppetias, & ipſum pariter interimi. Illi igitur quibus hoc demãdatũ eſt, eductã extra portã mulorũ regis illic interficiunt. Vt uerò conſpiratio contra Gotholiam ſucceſsit, Ioadus cõuocato populo ac militib. in templũ, omnes ſacramento ad fidem regis adegit, incolumitati ipſius tuẽdæ, regnoq; augendo daturos operã. eodẽ iureiurando mox regẽ ſtrinxit ad diuini numinis reuerentiã, & ad obſeruationem legũ quas Moyſes cœlitùs acceptas ad populũ pertuliſſet. Poſt hæc ad ædem Baali ſacrã concurritur, quam Gotholia cũ marito Ioramo cõſtruxerat, in patrij Dei cõtumeliã, & Achabi gratiam: eam populus à fundamentis diruit, & Mathanem qui tum ſacerdotiũ eius tenuit, trucidauit. Templi uerò curã & cuſtodiã ſacerdotib. ac Leuitis ex Dauidis regis inſtituto Ioadus commiſit, iuſsitq; ut bis ſingulis diebus ſolenne offerrẽt ſacrificiũ, & ſuffitũ ſecundũ præſcripta legis facerent. Deinde quoſdã è Leuitarũ numero ianitores ad cuſtodiã tẽpli cõſtituit, ne quis pollutus intrò ſubreperet. Hæc ubi ad hũc modũ diſpoſuit, cum centurionibus

Gotholiæ mors.

Ioadus populũ in Ioſiæ uerba adigit, & religionem curat.

& ducib. toto'que populo ex templo Ioasum in regiam deduxit: cumq; collocato in solio denuò alacriter acclamatum esset, populus ad epulas conuersus festiuitatem per multos dies egit, omnib. scelestæ mulieris cædē libenter
4. Reg. 12. ferentibus. Erat Ioas cum in regnum adscitus est, annorū septem, matre natus Sabia, ex oppido Bersabe oriunda. fuit autem legum & diuini cultus obseruātissimus, toto tempore quo Ioadus fuit superstes: duxitq; uxores duas, postquam ætate maturuit, conciliante coniugium eodem pontifice: ex quibus utriusque sexus liberos suscepit. Atque hactenus de Ioaso, quomodo elapsus ex insidijs Gotholiæ regnum assecutus fuerit.

Azaelis Damascenorum regis contra Israelitas, ac mox contra Hierosolymitas expeditiones. Cap. VIII.

VIII. 4. Reg. 12. AZAEL autem Syrorum rex bellum cum Israelitis & Ioo rege eorum gerēs, regionis trans Iordanem sitæ orientales tractus uastauit, qui à Rubenitis & Gaditis atque Manasitis colebantur: nec non Galaditicam & Batanæam, omnia rapinis miscens, & incendijs, nec ab hominū cæde tēperans quotquot in eius manibus inciderēt. Neque enim Ieus arcuit eum à populationibus, cōtemptor & ipse factus numinis religionumq; & legum. Regnauit annos septem: quibus peractis mortuus, apud Samariam est sepultus, Ioaza filio successore principatus relicto.

Ioasus templū curat instaurādum. Ioasum autem Hierosolymorum regem instaurandi templi cupido subijt: uocato'que pontifice Ioado iussit eum per totam suam ditionem Leuitas & sacerdotes dimittere, qui in singula capita semisiclum argenti exigerent in usum eius instaurationis, quod sub Ioramo & Gotholia, & eorum liberis tuendi & sartiendi templi cura penitus abiecta fuerat. Pontifex uerò hoc non fecit, sciens neminem libenter argentum erogaturum: sed anno regi uigesimo tertio cum rex eum & Leuitas conuocasset, & incusaret quòd uoluntati suæ non obtemperassent, & iuberet in futurum templi reparationi prospicere, tale quiddam ad colligendam pecuniam commentus est, quod non grauatim tulit populus. Arcam parauit lignean, in qua bene clausa unum tantum foramen supernè reliquit. eam cum in templo iuxta altare deposuisset, iussit quemque pecuniæ, quantum liberet, per foramē immittere, in templi instaurationem conferendæ. id populus tulit æquissimo animo, & multum auri atq; argenti certatim contulit. arcam uerò singulis diebus præsente rege exinaniebant scribæ gazophylacij, & sacerdos eius custos: numerata pecunia & recondita, rursum unde sustulerant, reponebant. Et cum uideretur collatum, quantum sat esset, pontifex & rex conduxerunt fabros & cæmētarios, & trabes magnas pulcherrimæ materiei cōparauerūt. instaurato deinde templo, quicquid ex collato auro & argento superfuit (superfuit autem non parū) id totum in crateras, cātharos, pocula, & alia uasa insumptum est: insuperq; quotidianis sacrificijs altare adolebatur. Atq; hæc tantisper dum Ioadus uixit, diligenter accurata fuerūt. Illo autē post annū ætatis centesimū & trigesimū defuncto, & ob probitatē ac iustitiā insignem, tum quòd Dauidico generis regnum conciliasset, in regum monumenta illato, rex Ioasus

Ioasus mortuo præceptore Ioado degenerat. à pristina religionis cura desciuit: mox'que & primates populi ad eundem modum deprauati sunt, ut in iura iusticiam'que delinquerēt. Deus uerò indignatus

dignatus propter hanc regis & cæterorum mutationem, miſit prophetas qui conteſtarentur eos, & à præſenti malicia compeſcerent. Illi uerò tam inſano affectu eam complectebantur, ut neque exemplis maiorum, qui propter contemptum legum cum totis familijs perierant, neque prophetarum comminationibus moti reſipiſcerent, & ad relicta honeſta ſtudia reuerterentur. Quin & Zachariam põtificis Ioadi filiũ rex in ipſo templo ſaxis iuſsit obrui, oblitus patris eius beneficiorum: tantum quia propheta diuinitùs conſtitutus, pro cõcione populum & regem adhortatus ad iuſtitiam, graues pœnas illis minatus eſt, ſi moniti parêre contemnerent. Moriens tamen Zacharias teſtem & iudicem Deum inuocauit, quòd pro bono conſilio & patris ſui beneficijs, à Ioa mortis amarum præmium ſibi repẽderetur. Nec diu debita regi pœna dilata eſt. Azael enim Syrorum rex impreſsione in regnum eius facta, & Gitta primùm direpta atque euerſa, mox ipſum Hieroſolymis deſidẽtem adortus eſt. Tum Ioaſus cõterritus, omnes theſauros Dei priorum'que regum exhauſit, & cum eis detracta templo donaria miſit ad Syrum, tanti pacem redimens & ſecuritatem, ne oppugnatus in extremum rerum ſuarũ diſcrimen adduceretur. Ille tam ingenti pecunia adductus, uim exercitus à regia urbe abſtinuit. Ioaſus tamen graui morbo implicitus, amicis Zacharię pœnas dedit: qui, ne filius põtificis maneret inultus, per inſidias eum ſuſtulerunt. Sepultuſq; eſt Hieroſolymis: nec tamen propter impietatem dignus habitus qui regijs monumẽtis inferretur, cum uixiſſet annos XL & ſeptem.

Ioaſus Zachariam interficit.

Azael Iudæos infeſtat.

Amaſias rex Hieroſolymitarum, exercitu contra Idumæos & Amalecitas ducto uictor euadit. Cap. IX.

IN regnum ſucceſsit ei filius Amaſias. Anno autẽ Ioaſi uigeſimoprimo, apud Iſraelitas & Samariam Ieo ſucceſsit filius Ioazas, in quo principatu exegit annos XVII, patri nequaquam ſimilis: ſed magis primis eius regni regibus impius, qui palàm omnẽ contẽptum cœleſtis numinis prę ſe tulerunt. Huius copias rex Syriæ tãtopere attriuit, ut ex numeroſo exercitu non plus quàm decem millia peditũ, equites quingenti ſupereſſent: qua expeditione multas & magnas urbes illi ademit, & hoſtiũ non mediocres ſtrages edidit. Hæc autem Iſraelitis acciderunt ſecundum Eliſæi uaticinium, quo tempore Azaeli etiã prædixit, quòd necato domino Damaſci ac Syrię regnum eſſet occupaturus. In hac temporum difficultate Ioazas ad preces & ſupplicationes confugit, orans Deum, ut ſe è manibus Azaelis liberaret, nec ab eo ſubigi pateretur. Deus autẽ qui non ſolum perpetuã innocẽtiam, uerumetiã reſipiſcentiam fauore cõplectitur, & cũ perdere poſsit ſi uelit, caſtigare mauult, exoratus eripuit eũ è belli periculis: & regio pacẽ nacta ad priſtinũ felicitatis ſtatũ redijt. Poſt obitum Ioazę, Ioas filius regno Iſraelitarum apud Samariam potitur, trigeſimoſeptimo anno regni Ioaſi, regnãtis in tribu Iudæ. nã & iſte eodẽ quo Hieroſolymitanus nomine uocabatur: tenuitq; regnum annis XVI. Hic bonus uir erat, nihil paterni ingenij referens: & cum Eliſæus iam admodum ſenex in morbum incidiſſet, uiſendi cauſa eum adijt: quem animaduertens extremum ſpiritum ducere, flere cœpit, & lamentari, patrem & clypeum appellitans: quòd eo uiuo armis contra hoſtẽ opus non fuerit, ſed ipſius prædictionũ beneficio ſemper inuicti euaſerint.

4. Reg. 14.

Syriæ rex Iſraelitas infeſtat.

Ioas ægrotantẽ uiſit Eliſeum.

Nunc illum è uita diſcedere,ſe uerò exarmatũ Syris & alijs hoſtibus obijci, quamobrẽ adẽpto tali præſidio, ſibi quoq; optabilius unà cũ illo hãc etiam relinquere. His querimonijs motus Eliſæus,regẽ cõſolatus afferri arcũ poſtulat,eumq; regẽ iubet intendere:deinde iniecta in eũ manu iubet iaculari. & cum emiſsis tribus telis deſtitiſſet: Si, inquit, plura miſiſſes,poteras totũ Syrorũ regnũ ſtirpitùs excidere.nũc quia tribus ſolis cõtentus fuiſti, totidẽ prælijs uinces Syros,& regionẽ quã tuo patri ademerũt,recipies.His auditis rex abijt, & propheta paulo poſt defunctus eſt,uir inclytæ iuſticiæ,&citra cõtrouerſiã Deo lõgè chariſsimus.multa enim & mirãda diuinæ mentis argumẽta exhibuit,quorũ memoria apud Hebræos durat clariſsima.ſepulchro etiã honoratus eſt magnifico, quale decuit hominẽ numini diuino acceptiſsimũ.Cõtigit autẽ tũc ut latrones occiſi à ſe uiatoris cadauer in monumentũ eius proijcerẽt,quod mox reuixit à contactu prophetæ corporis.Atque hæc fuerũt & uiui & defuncti uatis opera. Azaele aũt rege extincto,ad Adadũ filiũ Syriæ regnũ hæreditario iure peruenit. Huic loas Iſraelitarum rex tribus prælijs uicto omnẽ eã regionẽ abſtulit,quæ urbes ac uicos de patre ipſius captos cõplexa eſt: q & ipſum Eliſæus iã antè prædixerat.poſtq; uerò etiam loas fato functus eſt, Hieroboam eius filius excepit imperium.

Eliſæus ægrotans uaticinatur.

Amaſiæ uictoria de Iſraelitis & Ioa rege eorum reportata. Cap. X.

IX. SECVNDO autẽ anno loæ regis Iſraelitarũ,regnum accepit Amaſias Hieroſolymis in tribum Iudæ,matre natus urbis regiæ ciue,appellata Iudan.mirũ autẽ in modum iuſticiã colebat,tametſi ætate adhuc iuuenis.Regni adminiſtrationem exorſus à necis paternæ uindicta,qui amicorum inſidijs ſublatus fuerat.eosq; omnes in poteſtatem redactos affecit ſupplicio,parcens tamen ipſorum liberis,ſecundum leges à Moyſe pręſcriptas:qui iniquum cenſuit pro parentum culpis à liberis eorũ pœnas repoſcere. Poſt hæc delectu habito in tribu Iudæ & Beniamitica,cõſcripto flore iuuentutis,utpote ætatis annorũ plus minus uiginti, cẽturiones his copijs idoneus attribuit. deinde miſit ad Iſraelitarũ regẽ qui uiginti ſcutatorum millia conducerẽt, ſtipendio talentorũ argenti centum annumerato. decreuerat enim contra Amalecitarum & Idumeorum atque Gabilitarum gentes exercitum ducere. Iamq; propediem moturus erat in eos,cum interueniens propheta dimittere Iſraelitas conſuluit.eſſe enim hoc hominum genus impium,&cladem certam imminere oraculo ſe monitum, ſi talibus rex utatur auxilijs. alioqui Deo fauente uel modica manu deuictũ iri hoſtiles exercitus.Rege aũt ægrè ferẽte, quia iã publicè ſtipendiũ Iſraelitis numerauerat, hortatus eſt propheta ut Dei uoluntatẽ ſequeretur, quo propitio nõ defore pecuniã. illos itaq; dimiſit,pręfatus ſe donare illis quicquid mercedis nomine accepiſſent,& cũ domeſticis tãtũ copijs cõtra prędictas gẽtes profectus eſt. Quib. uno prælio uictis interfecit x millia,& totidem millia captiuorũ abducta in magnã petrã,quę imminet Arabię,eo loco per rupes pręcipitata necauit: atq; ita uictor cũ opima ex omnibus illis gẽtibus præda domũ redijt. Interea uiginti illa Iſraelitarũ mercenariorũ millia, ignominioſam rati ſuã miſsionem, perinde acſi pro inutili dãnata eſſet eorũ opera,impetũ in eius regnũ faciũt:& progreſsi uſq; Bethſemera,regionẽ po-

Amaſias in Amalecitas expeditionem facit.

pulat

pulati ſunt,abacto magno iumentorũ numero,cæſiſq; trib. colonorum milibus. Amaſias uerò poſt uictoriã factus inſolens, autorẽ eius Deum cœpit habere contẽptui,& pro eo uenerari aſportatos de Amalecitis deos. Quã obrem à propheta cõuentus eſt,mirari ſe dicẽte,ſi hos deos crederet,qui cultorib. ſuis nihil opis afferre ualuerint,nec eos ab Hebræorum ui tutos præſtiterint, ſed tanq; ad ſe nõ pertinẽtes cædi & captiuos trahi paſsi ſint. quin & ipſos belli iure abductos inter reliquã captiuorũ turbã Hieroſolyma per ueniſſe. Rex his uerbis ad irã percitus,iuſsit illũ hac de re eſſe quietum,minatus ſupplicĩũ ſi negotijs alienis miſcere ſe pergeret. Tũ ille,ſe quidẽ quieturũ dixit,Deum tamen ultorẽ huiuſmodi nouitatibus nõ defore. Nec multo pòſt Amaſias felicitatem ſuam, cuius tamẽ autorẽ Deum nõ agnoſcebat, non capiens,ſed faſtu inflatus,ſcripſit Ioæ regi Iſraelitarum, ut ipſius imperata faciat cum ſuo populo, ſicut antehac idem populus maioribus eius Dauidi & Solomoni paruerit:quod ſi nolit facere officium, bello eſſe decernẽdũ de imperij iure. Ad hoc Ioas in hæc uerba reſcripſit: Rex Ioas regi Amaſiæ. Olim in eodem monte Libano cupreſſus erat,& carduus. hic à cupreſſo filiam petijt filio ſuo dari coniugem. Interim beſtia quædam ſuperueniens conculcauit carduum. Hoc exemplum te moneat,ne maiora q; par eſt appetas,neue propter recentem de Amalecitis uictoriam elatus, & te & regnũ tuum incertæ committas aleæ. His lectis, Amaſias magis etiam ad bellum concitatus eſt,Deo,ſicut fas eſt credere,inſtigante,ut tãdem meritas impietatis pœnas exolueret. Vbi uerò in conſpectum hoſtium uenit,inſtructa utrinq; acie,tãtus repẽtè pauor ac conſternatio diuinitùs milites eius inuaſit, ut priuſquam manus cõſererentur,iam terga uerterẽt: & alijs aliò diffugientibus,deſertus à ſuis Amaſias in hoſtis poteſtatem ueniret: qui mortem illi minatus eſt,niſi efficeret, ut Hieroſolymitæ apertis portis ſe cũ uictore exercitu admitterent. ea neceſsitate & uitæ amore adactus, perſuaſit ciuibus ut hoſtem recipierẽt. At ille dirutis ad trecẽtorum cubitorũ ſpaciũ mœnibus, curru per id interſtitium triumphabundus inuectus eſt,captiuum præ ſe agens Amaſiã: & hoc modo factus urbis dominus, Dei theſauros abſtulit, & quicquid auri uel argenti in regia repertũ eſt, totũ aſportauit: ac tum demũ dimiſſo illo reuerſus eſt Samariam. Hæc Hieroſolymitis contigerũt,anno regni Amaſiæ decimoquarto. Appetitus tandem amicorũ inſidijs fugit in urbem Lachis:nec tamen euaſit, illuc quoque inſecutis inſidiatoribus, à quibus interfectus eſt. Corpus Hieroſolyma relatũ, & regia magnificentia funeratum eſt. Tam miſerum autem exitum habuit propter nouatas religiones, & pietatis contemptum, poſt exactum annum uitę quinquageſimum, regni uerò uiceſimumnonum,Ozia filio regni ſucceſſore.

Amaſias Amalecitarum deos colens, à uate reprehẽditur, & ægrè fert.

X.

Amaſias Ioam ad bellum prouocat, & uincitur.

Ioas Hieroſolyma populatur.

Quomodo Ozias uicinas gentes ſubegerit: item de Iona propheta. Cap. XI.

XI.

DECIMOQVINTO autem anno regni Amaſiæ, Hieroboamus Ioę filius apud Iſraelitas regno potitus eſt, quod per annos quadraginta obtinuit Samariæ. Hic rex cum eſſet uehemẽter impius, totusq; idolis deditus, nihil ſibi non permittens, Iſraelitis etiam innumeras calamitates attulit. Ei propheta Ionas prædixit, quod deuictis Syris ditionem ſuam eſſet ampliaturus, prolatis eius terminis, ad ſe-

4. Reg. 14.

Iona oraculũ.

ptentriones uſq; Amathē urbem, ad meridiem uerò uſq; Aſphaltitem lacū, his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, ſecundū Ieſu imperatoris definitionē. quo oraculo excitatus Hieroboamus, totos eos tractus adēptos Syris ad ſuum regnū addidit, nihil fallēte Ionę uaticinio, Sed quoniam pollicitus ſum me bona fide res Hebræorū proditurū, nō diſsimulabo quid de hoc propheta in ſacris codicibus inuenerim. Iuſſus enim à Deo proficiſci in regnū Nini, & illic prædicare, quòd imperiū illud periturū eſſet, non auſus eſt hoc facere: ſed putans ſe poſſe Deum effugere, conſcenſo apud Ioppē nauigio, petebat Tarſum Ciliciæ: exorta autem uehementi tempeſtate, ita ut periculū eſſet ne nauis mergeretur, gubernator & nautę atq; ipſe etiam nauclerus uota pro incolumitate faciebant: Ionas uerò ſolus operto capite iacebat, nihil quemadmodū aliį faciens. Cumq; turbantib. procellis fluctus magis ac magis creſcerēt, ſuſpicati aliquē è uectoribus eſſe in cauſa, decreuerunt ſortito quærere quis nā ille eſſet. quo facto, ſors prophetæ obtigit. per cōtantibus undē nā eſſet, uel quid haberet negotij: ait ſe Hebrçū eſſe, & prophetā Dei maximi, conſuluitq; ut ipſum in mare iacerent, ſi uellent præſens periculū euadere: ſe enim eum eſſe, propter quē tempeſtas ſæuiat. At illi primū quidē non audebāt hoc facere, impiū facinus ducentes, hominē hoſpitē, qui uitā ſuæ fidei concrediſſet, in tā manifeſtum exitiū mittere. Tandem urgente periculo, & nauim tantū non mergente, partim prophetæ autoritate, partim ſuopte metu cōpulſi, in mare eum proiiciunt. Et tēpeſtas quidem ſedata eſt. Ionam autem ferunt à ceto deuoratū poſt triduū in Euxinum pontū reuomitū, uiuū & toto corpore illæſum. ubi petita à Deo erratorum uenia, ad Nini urbem profectus eſt: & cū in loco unde exaudiri poterat conſtitiſſet, prædicauit quod paulo pòſt amiſſuri eſſent imperiū Aſiæ: & cū hoc dicto abiit. Hæc de eo ſic retulimus, ut inuenimus in cōmentariis. Hieroboamus autē exactis feliciter in ſuo principatu XL annis mortuus apud Samariā ſepelitur, Zacharia filio ſucceſſore. Ozias itē ſucceſcit Amaſiæ anno regni Hieroboami decimoquarto, & apud Hieroſolyma duabus tribubus præfuit, natus matre Achia, ciue & ipſa Hieroſolymitana. Hic erat natura bonus ac iuſtus, & magnanimus, prouidendiſq; rebus ſolers & induſtrius. is ſuſcepta expeditione in Palęſtinos, prelio uictor urbes eorū ui cępit, Gittam & Iamniā, & earum mœnia diruit. alia deinde expeditione duxit in Arabas Ægypto uicinos: & cōdita urbe ad mare rubrū, præſidium in ea poſuit. Poſt hæc Ammanitis ſubactis, tributoq; genti præfinito, & omnib. locis uſque ad Ægypti terminos in poteſtatem ſuam redactis, in poſterū ad curam urbis ſe contulit. Quicquid enim mœniū uel uetuſtate labefactum erat, uel ſuperiorum regū incuria, totū inſtaurauit: atq; eam etiam partem, quam Iſraelitarum rex Amaſia patre huius capto diruerat, quādo urbem uictor ingreſſus eſt. His addidit non paucas turres centenū quinquagenū cubitorū altitudinis: & arces aliquot in locis minus frequentatis ad tutelā diſpoſuit: aquę ductus quoque nō paucos extruxit. Habuit etiā iumentorū aliarumq; pecudum infinitā penè multitudinem, quòd regio eſſet apta paſcuis. cumq; admodū eſſet agriculturæ ſtudioſus, terrā uariis arborū cæterarumq; plantarum generib. excoluit. Habuit præterea ſelectorū militū trecenta ſeptua-

ginta

De Iona hyſtoria, Ionæ 1.

4. Reg. 14. 15.

Oziæ Iudæa regis geſta.

ginta millia, quibus præerãt centuriones ac tribuni, uiri generoſi & inuicto robore præditi ad duo millia numero: edocuitq; exercitũ phalangis ordinẽ ſtruere in aciem: & arma ſingulis diſtribuit, gladios, clypeos, & thoraces æreos, arcus etiã & fundas. præterea machinas fecit multas ad expugnãda oppida, quibus uel ſaxa uel tela emitteret, harpagones quoq; & alia inſtrumenta his ſimilia. Dumq; in his ſtudijs & paratibus uerſatur, corruptus eſt arrogantia: & inflatus mortali potentia, immortalem illam ac ſempiternam cœpit non magni facere, nec religionis nec pietatis admodum obſeruans, ita ut ad paternam impietatem uideretur procliuior, ad quã & ille prolapſus fuerat, quòd fortunæ fauorem & perpetuos ſucceſſus in rebus maximis moderatè ferre neſciret. Et cũ ueniſſet ſolennis feſti celebritas, ſumpto ſacerdotali habitu, ingreſſus templũ ad aureum altare Deo ſuffitum facturus aſtitit. Accurrit eò mox Azarias põtifex octoginta ſacerdotũ globo ſtipatus, & regẽ cõpeſcuit, uociferans ac negans hoc illi fas eſſe, ſed ſolis ſacerdotibus datum ſuffire, qui ſint ex Aaronis genere: iubebatq; ut exiret, & Deũ talibus factis prouocare ad iram deſineret. Tũ rex cõmotus mortẽ illis, ni quieſcerent, minatus eſt: & ecce tibi terra uehementer concutitur, fiſſoq; ſupernè tẽplo radius ſolis os regis ferit, quod eueſtigiò lepra contactũ eſt. acceſsit huic & aliud prodigiũ, quòd eodem terræmotu ante urbẽ in loco qui dicitur Eroge, dimidiũ montis ad occidentẽ uergentis reuulſum, per quatuor ſtadia uolutũ, obiectu demũ orientalis mõtis cõſtitit, obſtructa uia publica, & oppreſſis ruina hortis regijs. Sacerdotes uerò poſtquã in facie regis leprã animaduerterunt, inflictã ei plagã indicauerunt, & ut tanquã pollutus & impuratus urbe cederet admonuerunt. At ille pudore calamitatis iã modeſtior, paruit, ſuperbiæ cùm impietate coniunctæ tam miſerabili pœna mulctatus. & cum aliquandiu priuatus extra urbem uixiſſet, filio Iothamo rempub. adminiſtrante, mœrore tandem cõfectus obijt anno ætatis ſexageſimo octauo, regni quinquageſimo ſecundo, ſepultus'que eſt in ſuis hortis in monumento ſolitario. Iſraelitarum autem rex Zadharias, Hieroboami filius, uix ſexto regni menſe exacto, ab uno è ſuis purpuratis per dolum occiditur. Seleſmus is fuit labeſi filius, qui occupata uacuà Zachariæ cæde regia, trigeſima pòſt die regnum perdidit. Manaemus enim dux exercitus, qui per id tempus apud Thapſam urbem erat, audito Zachariæ caſu, cum omnibus copijs uenit Samariam, & prælio uictum Seleſmum interfecit: dein autoritate propria ſumptis regni inſignibus, Thapſam profectus eſt. Oppidani uerò obfirmatis portis noluerunt regem admittere. at ille ut in deſectores ſæuiens totum circumquaque agrum uaſtauit, & poſtremò urbem quoque ui cepit: & quòd eſſet Thapſenſibus infenſus, omnes ferro confecit, ne teneræ quidem ætati parcens, & nihil ſibi ad extremam crudelitatem reliquum faciens. Quæ enim ne in barbaros quidem deuictos perpetrare fas fuerit, ea in ſui generis homines ſibi permiſit, nec mitior fuit poſtea toto decennio quo Iſraelitis præfuit. Petitus deinde bello ab Aſſyriorum rege Phullo, non auſus eſt cum eo in certamen deſcendere, ſed pactus M. talentis argenti, pacem fecit. Hanc ſummam Manaemo populus contulit, exactis L. drachmis in ſingula capita. Nec multo pòſt mor-

Ozias ſacerdotis officium uſurpans fit leproſus.

Prodigium.

Zacharias Iſraelitarũ rex occiditur.

Seleſmus.

Manaemus.

Phaceias tuus, Samariæ ſepultus eſt, Phacia filio regni hærede relicto. Is patri crudelitate ſimilis, duob. tantũ annis regnauit, quib. exactis in cõuiuio cũ amicis trucidatus eſt, inſidijs cuiuſdã Phacię tribuni, qui Romelię fuit filius. Obtinuit aut hic Phacias principatũ annis XX. impius & iniuſtus. Huius tẽpore

Theglaphalaſſar Aſſyriæ rex Iſraelitas in ſuum regnum transfert.

Teglaphalaſſar Aſſyriorũ rex Iſraelitas aggreſſus, ſubacta Galaditica regione, & quicquid trans Iordanẽ colitur, uicinaq; Galilęa, & Cydida, & Aſora, colonos abſtractos in ſuũ regnũ traduxit, de quo hoc loco hactenus. Porrò Iothamus Oziæ filius regnauit in tribu Iuda Hieroſolymis, natus matre urbani generis, nomine Ieraſa. Huic regi nulla uirtus defuit, erga Deũ pio, iuſto erga homines, & reipub. ſtudioſo. quicquid enim inſtaurationẽ opus habebat, diligenter ſarciendũ curauit. in templo ueſtibulũ refecit, & porticus. mœnium partem lapſam reſtituit, & additis magnis ac firmis turribus communiuit: & ſi quid præterea in regno neglectum fuerat, diligenter curauit. Ammanitas etiam prælio deuictos tributa pẽdere coegit, annua talenta centum, & tritici coros decies mille, & totidem hordei. In tantum' que regnum auxit, ut tã domi fœlix eſſet, quàm foris formidabilis. Hoc regnante propheta quidam extitit, Naumus nomine, qui de Aſſyriorum & Nini ſubuerſione hæc uerba uaticinatus eſt. Erit Niniue piſcina aquarũ fluctuãs, ita & populus eius omnis turbatus & fluctuans fugiet. dicẽt' que inter ſeſe: State, ſtate, rapite aurum, rapite argentũ: & nemo uolet. malent enim uitam ſeruare quàm facultates. occupabit enim eos graue diſsidium, & lamẽtatio, & diſſolutio membrorum, & facies eorum præ pauore fient luridæ. Vbi erit poſthac domicilĩ leonum, & mater catulorũ leoninorũ? Dicit tibi Nini ue Deus: Delebo te, nec poſthac amplius leones ex te egreſsi mundo imperitabunt. & alia multa de Niniue in hanc ſententiam prophetauit, quæ nũc non eſt neceſſe repetere: alioquin moleſtus uideri poſſem, lectorem plus æquo onerans. Euenerunt autem omnia quæ de Niniue prædicta ſunt, poſt annum CXV. Et de his quidem hactenus.

XII. Naumi de Nino oraculum.

Iothamus Iudææ rex.

Raſe Damaſcenorum rege Hieroſolymitas bello uexante, Achazes eorum rex coactus eſt Aſſyriorum regem in Damaſcenos immittere. Cap. XII.

XIII. Achazæ Iſraelitarum regis geſta.

IOTHAMVS autem è uiuis abijt ætatis anno XLI. cum regnaſſet annos ſexdecim: quo in regijs conditorijs depoſito, regnum ad Achazen eius filium hæreditario iure peruenit. qui erga Deum impijſsimus, & patriarum legum deſertor, ad imitationem Iſraeliticorum regum ſe contulit, aras Hieroſolymis erigens, & in eis idolis ſacrificãs, quib. etiam proprium filium holocautoma obtulit ritu Chananæorum, & his ſimilia multa perpetrauit. Hunc ita inſanientem duo ſimul reges, Raſes Damaſcenorum & Phacias Iſraelitarum, bello agrediuntur: erant enim amici & ſocij: & compulſum Hieroſolyma multum diu' que fruſtra oppugnauerunt, quòd urbs eſſet munita egregiè. Interea Syriæ rex ad mare rubrum Elam urbem occupat, & necatis eius habitatoribus Syrorum coloniam eò deduxit. Multis item arcibus expugnatis, & magno Iudæorum numero interfecto, cum exercitu ex manubijs ditato Damaſcum reuerſus eſt. Hieroſolymitanus autem rex poſtquam cognouit Syros abijſſe domum, putans ſe Iſraelitarum rege non inferiorem uiribus, eduxit contra eum

copias:

copias: & cum irato Deo commisisset prælium, propter tot impia facinora uictus est. centum enim & uiginti millia tunc ceciderunt de eius exercitu. In eodem prælio Zacharias, supremus dux Israelitarū, cum Amia filio Achazæ congressus, superatum occidit, & pari modo Ericam prætorianorum præfectum interemit, & Elcanam tribus Iudæ copiarum ducem uiuum in potestatem suam redegit. magnum præterea captiuorum utriusque sexus numerum è Beniamitica tribu abegerunt, & opima præda ditati reuertūtur Samariam. Obelas autem quidam, qui in ea urbe per id tempus propheta erat, occurrens illis ante mœnia, magna uoce hanc uictoriam non ipsorum uirtute partam asseuerabat, sed quod Deus regi Achazæ iratsceretur. incusabat'que eos, quòd nō contenti præsenti felicitate, ausi essent homines ex tribu Iudæ ac Beniamitica cōsanguineos suos captiuos abducere: & suadebat ut hos illæsos domum remitterent. quod ni facerent, Deum ab illis pœnas exacturum. Post hanc admonitionem Israelitę in concionem conuenientes deliberant quid facto opus esset. Exurgēs autem quidam magnæ inter suos autoritatis, Barachias nomine, cum alijs tribus, negabāt se passuros ut cives sui captiuos in urbem introducerent, ne fortè omnes diuina ultio perderet. satis esse præteritorum peccatorum, in quæ prophetæ clamitent, etiamsi nulla noua accedat impietas. His auditis, milites permiserunt illos, quicquid conducere uideretur, agere. Tū prædicti uiri assumptos captiuos exemerunt uinculis, & curatis eorum corporibus, adiutos uiatico remiserunt domū incolumes. nihilo minus quatuor illi deduxerūt eos usque Hierichū. tē & ulterius: cumq; nō lōgè abessent à Hierosolymis, repetierūt Samariā.

4. Reg. 16. *Obelas uates Israelitas à Iudæis captiuos duci prohibet.*

Assyriorum rex ui expugnata Damasco, & occiso rege, populum traducit in Mediam, alijs gentibus Damascum in coloniam deductis. Cap. XIII.

ACHAZES autem rex hac clade ab Israelitis affectus, missa ad Assyriorum regem Teglaphalassarem legatione, auxilium ab eo petijt contra Israelitas & Damascenos atque Syros, magnam pecuniam illi pollicens, in præsens etiam magnifica munera mittendo. Quam legationem postquam audiuit, ipse in auxilium Achazæ profectus est, & uastata Syria, expugnata'que Damasco, Rasem quoque regem occidit. Damascenos uerò in superiorem Mediam populariter traduxit: & pro illis quasdam Assyriorum gentes in agrum Damascenum posuit. Israelitarum deinde terram populatus, multos ex ea captiuos comprehendit. Post Syros ad hunc modum tractatos, rex Achazes sublato quantum erat auri & argēti in regijs thesauris, atque etiam in ipso tēplo, & donarijs quotquot erant pulcherrima, hæc secum deferens uenit Damascum, & sicut antè pactus fuerat, omnia regi Assyriorum tradidit, actisq; pro beneficio gratijs reuersus est Hierosolyma. erat autem hic rex tā stultus & incogitans, ut quāuis à Syris oppugnaretur, illorum tamen deos colere non desineret, sed eos uenerari, tanquam uictoriam sibi præstituros pergeret. post cladem uerò acceptam, Assyriorum uenerari cœpit numina, quibus potius adoraturus, quàm uerum & à maioribus acceptum Deum, cuius indignatione, ut tum uinceretur, factum erat. In tantum autem religionis contemptum prolapsus est, ut spoliatum prius donarijs templum clauderet, ne illud

4. Reg. 16. 17. *Achazes Assyrios auxilio ad uocat.*

solenni-

solennibus sacrificijs honorare liceret. post has insanas impietates tandem moritur, cum uixisset annos triginta sex, & ex his regnasset sedecim, relicto hærede Ezecia filio. Quo tempore etiam Phacias Israelitarum regnum cum uita amisit, cæsus per insidias cuiusdam amici, cui nomen Oseas. qui cum regnum per annos IX obtineret, uir fuit pessimus, nihil pietatis Deo deferens. In hũc duxit exercitum Assyriorum rex Salmanasarus: & quia Deum forsan non habebat propitium, destitutum eius auxilio subiugauit, & præfinita tributa coegit pendere. Quarto autem anno regni huius Oseæ, Ezecias Hierosolymis regnum adeptus est, Achazæ ex Abia Hierosolymitana mulicre filius. Is erat ingenio bono & iusto ac pio præditus. nam statim ab inito principatu nullam magis necessariam uel utilem tam sibi quàm subditis curam existimauit, quàm religionis ac diuini cultus. quamobrem aduocata populi & sacerdotum Leuitarum'que concione, sic ad eos uerba fecit: Ne ipsi quidem ignoratis, quòd propter peccata patris mei, & non redditos Deo debitos honores, in multas & magnas calamitates incidistis: quia per dementiam passi estis uobis persuaderi, ut eos quos ille deos putabat coleretis. Ergo quandoquidem uestro malo didicistis quàm pernicio-sa res sit impietas, hortor ut illa obliuioni tradita, purificetis uos à præteritis pollutionibus, unà cum sacerdotibus & Leuitis: ac tum demum conuenientes aperiatis templum, & lustratum prius expiatum'que sacrificijs legitimis in pristinum honorem & reuerentiam restituatis. Hoc enim pacto placatũ Deum & propitium habebimus. His regis monitis accensi sacerdotes, templum aperiunt: & eiectis inde inquinamentis, adornatis'que sacris uasis, uictimas patrio ritu in altare inferunt. Rex uerò dimissis per totam ditionem suam nuncijs, populum Hierosolyma ad Azymorum celebritatem conuocat, multo iam tempore intermissam, propter impiam superiorum regum incuriam. Quin & Israelitas per nuncios hortatus est, ut relictis consuetis superstitionibus, ad priscam illam pietatem & Dei cultum redirent. Se enim illis permissurum ut Hierosolyma uenientes, Azymorũ festum unà cum suis ciuibus celebrent. Hæc autem se suadere non ut suum negotium ageret, sed ipsorum utilitatis gratia: quos beatos fore, si huic cõsilio parucrint. Israelitæ uerò audito quid legati à suo rege afferrent, adeò mentem non adhibuerunt, ut eos ludibrio habuerint, & prophetas quoque eôdem cohortantes, & præmonentes quantę calamitates instarent nisi ad pietatem redirent, respuerint: quos postremò comprehensos necauerunt. nec his facinoribus contenti, ad peiora etiam sunt prolapsi, ita ut non prius desisterent, quàm ob extremam impietatem Deus ultor in potestatem hostium eos tradidit, sicut suo loco dicetur. Multi tamen è Manasitica tribu & Zabulonis atq; Isacharis prophetarum monitis parentes, ad pietatem sunt conuersi: atque hi omnes Hierosolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deũ adorarent. Postquam autem ea multitudo conuênit, rex ascenso templo unà cum principibus & populo, immolauit pro se tauros septem, & totidem arietes, paremque hircorum numerum. & cum primùm manus in capita uictimarum imposuissent tam rex quàm principes, sacerdotibus mactandas reliquerunt. illi uerò iugulabant, & solidas concremabant, Leuitarum corona circumstante

Oseas Iudæorum rex. XIIII.

Ezeciæ ad populum oratio.

Ezecias sacrificat, sacrosque ritus expiat.

ſtante cum inſtrumentis muſicis,& diuinos hymnos canente,quemadmodum olim Dauid eos pſallere docuerat. reliqui uerò ſacerdotes accinebant buccinis. Interea res & multitudo humi in faciem proſtrati Deum adorabant. poſt hæc ſacrificauit boues ſeptuaginta, arietes C. agnos CC. populo uerò ad epulum largitus eſt boues D C. & reliqui pecoris tria millia. Cumq; omnia ritè ſacerdotes perfeciſſent,rex lætus epulabatur cum populo,agens Deo gratias. Vbi uerò uenit azymorum feſtum,paſchale ſacrum facientes, alias deinceps uictimas mactabant per continuos dies ſeptem. populo etiã præter eum numerum,quem ipſi mactauerunt,taurorum duo millia, pecorum ſeptem millia rex de ſuo largitus eſt. hanc liberalitatẽ imitati principes mille tauros ei dederunt,& pecora mille quadringenta. nec ullum feſtum tam magnificè eſt celebratũ à Solomonis temporibus in eum uſque diem. Peracto feſto urbem egreſsi totam regionem luſtrauerunt,ipſa quoq; Hieroſolyma ab omni idolorum ſpurcitie munda reddiderunt. Quotidiana deinde ſacra ſecundum legem rex de ſuo fieri mandauit,& ſacerdotibus ac Leuitis à populo decimas reddi cum primitijs fructuũ,ut poſſent eſſe circa diuinum cultum aſsidui. Quo factum eſt ut populus omne genus fructuũ conferret Leuitis & ſacerdotibus: rex uerò horum apothecas & promptuaria condidit,unde ſingulis partes diſtribuerentur cum uxoribus & liberis. atque in hunc modũ priſtinus cultus reſtitutus eſt. His ita conſtitutis rex Palæſtinis bellum intulit,& parta uictoria omnes eorum urbes à Gitta uſque Gazam ſuæ ditioni adiecit. Interea rex Aſſyriorum per oratorem ei denunciat,omnem eius regionem ſe ſubiugaturum,niſi tributa, quæ prius pater ipſius penderet. Ezecias uerò minas eius non magni fecit,fretus Deo ſua'que pietate,ac propheta Eſaia,per quam futura cognoſcebat. & hactenus de hoc rege.

Salmanaſar capto Iſraelitarum rege,& decem tribubus translatis in Mediam, Chutæos in eorum regionem migrare iubet. Cap. XIIII.

SALMASAR autem Aſſyriorum rex, comperto quòd Iſraelitarum rex miſiſſet clàm legationem ad Soam Ægyptiorum regẽ, inuitans eum ad ſocietatem contra ipſum ineundam, iratus duxit exercitum contra Samariam,anno Oſeę regni ſeptimo: & nõ receptus ab eo, poſt tertium obſidionis annum urbem ui cæpit,anno eiuſdem regis nono,Ezecię uerò Hieroſolymorum regis anno ſeptimo: extincto'que funditùs Iſraelitarum imperio, populum traduxit in Mediam & Perſidem,cum quo etiam Oſeas rex uiuus captus eſt. Deinde migrare iuſſa quadam Perſica gente ex eo tractu, qui ab amne Chutho denominatur, ſedes ei deſignauit in agro Samariæ,cętera'que Iſraelitarum regione. Migrauerunt igitur decem tribus Iſraelitarum ex ſuis ſedibus poſt annos DCCCCXLVII. ex quo maiores eorum Ægyptum egreſsi armis ea loca ſuæ ditionis fecerunt: poſt principatum Ieſu annis octingentis: poſt defectionem uerò à Roboamo,Dauidis nepote, ad Hieroboamum,de qua ſuprà diximus,annis CCXL. menſibus ſeptem, diebus ſeptem. atque hic fuit finis Iſraelitarum,qui neq; legi ſubditi eſſe uoluerunt,neq; prophetas audire,prænũciantes adeſſe pro foribus hanc calamitatẽ,ni ab impietate deſiſterent.

XV. 4. Reg. 17.

Decem tribuũ translatio.

rent. Omnium autem horum malorum initium fuit illa seditio, per quam à Roboamo defecerunt, seruo ipsius in locum eius rege constituto: qui contemptis diuinis legibus, & populo per suum exemplum ad eandem iniquitatem pertracto, indignationem cœlestis numinis eis cõciliauit, & ipse quoque meritas pœnas non effugit. Porrò Assyriorum rex cum armis totam Syriam & Phœnicem peragrauit, & nomen eius in Tyriorum annalibus scriptum inuenitur. bellauit enim contra Tyrum regnante ibi Elulæo, atte-
Menãdri locus de Salmanasare. stante etiam Menandro, qui in suis Chronicis, ex Tyriorum annalibus in Græcam linguã translatis, sic scribit: Is deinde qui Elulæus nominabatur, regnauit annos triginta sex. hic deficientes Cittæos cum classe eò profectus sub imperium suum retraxit. contra quos missso exercitu Assyriorum rex Phœnicen totã inuasit: facta deinde pace, cum copijs domum reuersus est. Paulo pòst Sidon, Arce, Palætyrus cum multis alijs oppidis à Tyrijs ad Assyriorũ regẽ defecerunt: & cum soli Tirij facere eius imperata detrectarent, reuersus est cõtra eos cũ sexaginta nauibus, quas Phœnices instruxerũt, impositis etiam octingentis remigibus. Quibus occurrentes Tyrij cum duodecim nauibus, dissecta hostili classe, quingentos ex ea captiuos abduxerũt: quo facinore non mediocrem rei naualis gloriam sibi comparuerunt. Reuertens autem rex Assyrius, custodes ad fluuium & aquęductus dispossuit, qui aquari Tyrios prohiberent: quod cum per continuos quinque annos
Samaritarum ortus. fieret, coacti sunt effossis puteis inde se sustentare. Hæc sunt quæ in Tyriorum annalibus de Salmanasare Assyrio scripta inueniuntur. Cęterùm noui Samariæ coloni Chuthæi (sic enim tùm appellabantur, quod à Persidis regione Chutha, & flumine Chutho essent traducti) cum quinque gentium essent, totidem deos patrios secum attulerunt, quos ritu suo colentes Deum maximum ad indignationem iritauerunt. Exorta est enim sæua pestilẽtia, à qua cum popularentur, nullam inueniẽtes opem, oraculo admoniti sunt, ut Deum maximum colerent: nam hoc illis præsentem salutem allaturum esse. Missis igitur ad regem Assyrium legatis, petierunt ut sacerdotes aliquot è captiuis Israelitis ad eos remitteret. quo facto legem & Dei colendi rationem ab eis edocti, diligenter eum cœperunt colere. mox'que cessauit pestilentia: permanent'que nunc quoque in ea religione, Chuthæi uocati Hebræis, Græcis uerò Samaritæ, qui pro præsenti semper conditione temporum mutabiles, quoties feliciter degere Iudæos uiderint, cognatos se eorum appellant, utpote à Iosepho oriundos, & hac ratione sanguine illis cõiunctos. quando uerò in rebus aduersis eos aspiciunt, nihil ad se pertinere aiunt, nec illis quicquam deberi beneuolentiæ, cum ipsi ex longè remotis gentibus ad ea loca uenerint: de quo alias dicetur opportunius.

FLAVII

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DECIMVS.

Senacheribi Aßyriorum regis expeditio Hieroſolymitana, & Ezeciæ regis oppugnatio. Cap. I.

EZECIAE duarum tribuum regis anno quarto decimo Senacheribus Aſſyriorũ rex cum inſtructiſsimo exercitu eum aggreſſus eſt, omnesq; urbes ui cæpit, quotquot, erant in Iudæ tribu et Beniamitica. Iamq; ducturus erat Hieroſolyma, cum ad illum uenit legatio, imperata facturum, & tributa ſoluturum promittẽs. Senacheribus uerò auditis legatis decreuit omiſſo bello poſtulata regis admittere, & pollicitus eſt, ſi argenti talenta trecẽta, auri triginta accepiſſet, pacatũ ſe abiturũ, iureiurado interpoſito, quòd ab omni, iniuria temperaturus eſſet. His perſuaſus Ezecias exhauſtis theſauris mittit eam pecuniã, ratus hoſte remoto poſthac ſine periculo ſe regnaturũ. Accepit Aſſyrius pecuniam, ſed pacta non præſtitit: nam profectus ipſe cũ copijs cõtra Ægyptios & Æthiopes, Rapſaçẽ ducẽ cum duob. alijs ad cõtinuandũ Hieroſolymitanũ bellum reliquit. Collegarum nomina erant Tharata & Anacharis. Vt uerò admoto mœnibus exercitu caſtrametati ſunt, per nuncium poſtulauerũt, ut Ezecias ad ſe prodiret in colloquiũ. Ille quòd ſibi metueret, prodire nolens, tres intimos amicos miſit, Eliacimũ procuratorẽ, & Somnæum, & Ioachum à cõmentarijs. Hi cum prodijſſent, ante duces exercitus Aſſyriorũ conſtiterũt. quos intuitus Rapſaces, iuſsit regi ſuo referre hæc: quòd magnus rex Senacheribus ſcire uult, quo fretus dominum ſuum refugiat, & obedire nolens exercitũ in urbem non recipiat. an fortè Aegyptijs, ſperãs ab illis poſſe exercitũ regium deleri. id quidem ſi ſperet, dubio procul eum deſipere, & ſimilẽ eſſe homini qui fragili arundini innitit, qua non ſolùm nõ ſuſtinetur, ſed lapſus etiam manũ transfigit. Scire autem eum oportere, quòd nõ ſine Dei uoluntate facta ſit hæc expeditio: qui ſi cut antè de Iſraelitis uictoriã dederit, ita nunc quoq; Ezeciam cum ſuis ſubditis Aſſyriorũ armis uelit ſuccũbere. Hæc Rhapſace Hebraicè dicẽte, cuius linguæ peritus erat, Eliacimus timens ne multitudo his auditis pauore conſternaretur, rogauit eum ut loqueretur Syriacè. Ille ſatis intelligens quid alter metueret, maiore etiã uoce Hebraicè reſpondit: debere eos audire mandata regis, & quod in rem ipſorũ ſit, deditionẽ facere. Satis, inquit ſcio, quòd uos & ueſter rex populũ uana ſpe ſeducẽtes, ut reſiſtat ſuadetis. Quòd ſi quid audetis, et putatis uos poſſe exercitũ noſtrum à mœnibus repellere, promptus ſum uos duobus equorũ mĩllibus inſtruere: uos datis totidem ſeſſoribus uires ueſtras oſtendite. ſed non poteſtis dare, quos non habetis. Quid igitur cunctamini dedere uos ualidioribus, qui uos poſſunt uel inuitos ui capere? maximè cum uoluntaria deditio tuta ſit: contrà cum fit à coactis, periculo calamitatis non careat. Hæc cum audiſſent ex duce tam legati quàm populus,

4. Reg. 18.

Rapſacis oratio ſuperba.

4.Reg.19. ad regem etiam perlata ſunt. Ille perculſus habitum regalem exuit, & ſaccum indutus humili ſpecie, ut mos eſt patrius, in faciem procidēs Deo ſupplicat, ut cum alia ſpes nulla adſit, opem & ſalutem afferat. Miſsis etiam ad Eſaiam prophetam amicis aliquot & ſacerdotibus, rogauit ut pro communi ſalute precibus Deum ſolicitet, ac ſacrificijs, ut frangens nimias ſpes hoſtium, miſereatur ſui populi. Paruit propheta, et monitus oraculo iuſsit regem atque amicos bono eſſe animo, prædicens hoſtem ſine prælio uictum diſceſſurum cum ignominia, & poſiturum feroces animos. Deum enim ei moliri perniciem. Ipſum quoq; Senacheribum non ſuccedente expeditione Ægyptiaca domum reuerſum, ferro eſſe interiturū. Fortè autē acciderat ut eodem tempore uenirent ab eo literæ ad Ezeciam, in quibus ſtultū eum dicebat, quòd putaret ſe poſſe ſeruitutem effugere eius qui tam multas gentes perdomuiſſet: minaturq; internecionē omnibus, niſi ſponte patefactis portis exercitum intra Hieroſolyma reciperēt. Has lectas contempſit propter fiduciam quā in Deo collocauerat, & epiſtolam cōplicatam in templo repoſuit. Iteratis deinde ſupplicationibus, quibus urbis ſalus Deo commēdata eſt, Eſaias exoratum eſſe retulit, nec eſſe ea tempeſtate oppugnationē metuendam ab Aſſyrio. Inſtare enim feliciora tempora, quibus ſecuri poſsint agros ſuos in pace colere, & poſſeſsionum ſuarum curam habere, timētes neminem. Procedente autem tempore Aſſyriorum rex fruſtrari ſuos conatus uidens, infectis rebus redijt ex cauſa tali. Multum temporis contriuit in apparanda oppugnatione Peluſij: iam'que aggerem penè mœnibus æquauerat, & uidebatur aſſultum propediem facturus, cum audiuit aduentare Tharſicem regem Æthiopum, Ægyptijs laturum ſuppetias, & per deſertum copias ducere, ut improuiſus adoriretur Aſſyrios. Territus igitur hoc rumore Senacheribus properè inde cum ſuis abijt. Herodotus autem hunc contra Vulcani ſacerdotē bellum geſsiſſe dicit, nimirum quòd idem & rex eſſet & ſacerdos.

Eſaias orat pro populo.

Senacheribus Hieroſolyma nequicquā obſidet.

11 Oppugnans, inquit, Peluſium, hac de cauſa obſidionem ſoluit. Rex Ægyptius implorauit opem Dei: qui exoratus magnum Arabi incōmodum attulit. nam & in hoc errat, quòd pro Aſſyrio ſcribit Arabem. Vna, inquit, nocte murium uis tanta extitit, ut hoſtium arcus & reliqua arma corroderent: quo factum eſt ut exarmatus rex à Peluſio ſuum exercitum abduceret. Berosus autem Chaldaicarū rerum ſcriptor, Senacheribi regis meminit: & quòd apud Aſſyrios regnauerit, totamq; Aſiam atq; Ægyptum bello infeſtauerit, his uerbis narrat.

Quòd Aſſyriorum exercitus una nocte peſte abſumptus eſt, & quòd rex eorum, domum reuerſus, filiorum inſidijs perijt *Cap.* 11.

SENACHERIBVS autem ab Aegyptiaco bello Hieroſolymam reuerſus offendit ibi exercitum, quē ſub Rapſacis imperio reliquerat, peſte diuinitùs immiſſa deletum, prima nocte poſteaquam urbem oppugnare cœperat, abſumptis cum ducibus et tribunis CLXXXV. millibus militū. qua clade territus, et de reliquis copijs ſolicitus, maximis itineribus in regnū ſuum cōtendit, ad regiā quæ Ninus dicit. Vbi paulo pòſt per inſidias ſeniorum è filijs ſuis, Adramelechi & Selennari, uitam amiſit, occiſus in ipſo templo Araſci, quē præcipuo cultu dignabatur. quibus ob parricidium

ricidium à populariſbus pulſis,& in Armeniam fugientibus,Aſſarachoddas minor filius in regnum ſucceſsit. Atq; hic fuit huius expeditionis exitus.

Ezecias cum aliquandiu uixiſſet in pace,decedens Manaſſe filio regnum reliquit. Cap. III.

EZECIAS autem præter omnem opinionẽ liberatus periculo,uota pro incolumitate Deo perſoluit,quandoquidẽ manifeſtum erat huius ſolius ope hoſtem partim peſte deletum, partim metu ſimilis exitij ab oppugnatione urbis abſterritũ. Dumq; totus circa Dei cultũ occupatur, paulo poſt in grauem morbũ incidit, ita ut à medicis pro deplorato haberetur,nec amicis quidquã melius ſperantibus. Nec tam uitæ periculum angebat regem, quàm quòd ſine liberis decedente generis ſucceſsio in eo deficere uidebatur,& regnum ſine legitimo hærede futurum. Hoc igitur mœrore potiſsimũ confectus,ſupplex cum lachrymis Deum rogauit,ut tantiſper differretur uitæ terminus,donec procrearet ſobolem, neue nondum factus pater eximeretur numero uiuentium. Miſertus autem Deus, idq; eo libentius quòd non ſibi doleret regni uoluptates adimi,ſed ſucceſſorem tantum germanum principatus quæreret: miſſo ad eum propheta Eſaia, iuſsit nunciari,quòd poſt triduum morbum euaderet:& ſuperuiuens annos quindecim, non niſi relictis liberis decederet. Hæc cum propheta,ita ut iuſſus erat,ad regem pertuliſſet, ob magnitudinem morbi & inopinatum nuncium dubitans, prodigioſum aliquod ſignum ab Eſaia poſtulat, ut certò poſſet credere, miſſum illum ad ſe à Deo nuncium. Quæ enim ſupra ſpem & rationem eſſe uidentur,eorum ſolet ſimilibus, confirmari ueritas. Et rogante propheta quod'nam ſignum exhiberi ſibi poſtularet? uoluit ut quando umbra in ſuo ſolario iam ad decimã lineam proceſſerat, per totidẽ lineas reuerti eam faceret. Et cum Deus hoc dediſſet prophetæ precibus, uiſo ita ut uoluit,tam inſigni prodigio,confeſtim recepta ſanitate ad templum aſcẽdit, & adorato Deo uota perſoluit. Circa eadem fermè tempora imperium Aſſyriorum per Medos diſſolui contigit,de quo dicemus alibi. Babyloniorũ autem rex Baladas miſsis ad Ezeciam legatis cum muneribus,inuitauit eum ad ſocietatẽ & amicitiam. Ille exceptis legatis comiter, & cõuiuio regali adhibitis theſauros etiam oſtendit, & apparatum armorũ, & quicquid precioſum auro cõſtabat ac gemmis:atq; ita cũ donis remiſit ad Baladã. Aditus deinde ab Eſaia,rogatusq; quinam eſſent qui uenerãt? ait è Babylone miſſos à rege ueniſſe,oſtendiſſeq; ſe illis omnia, ut uiſis diuitijs colligẽtes ex his ipſius potentiã, regi ſuo renũciare poſſent. tum propheta reſpõdens:Scito, inquit, q; hæ diuitię paulo pòſt transferẽt in Babyloniã,& poſteri tui uirilitate amiſſa eunuchi ſeruiẽt regi Babylonio. hæc enim prædicit Deus. Ezecias contriſtatus hac prædictione, ait ſe quidẽ malle gentẽ ſuam in eam calamitatẽ non incidere,ſed quando aliter uiſum ſit Deo, precari ut ſaltẽ ipſe poſsit in pace reliquũ uitę exigere. Huius quoq; Baladę Babyloniorũ regis Beroſus meminit. Cęterùm propheta hic cum eſſet diuinus, & uſq; ad miraculũ ueridicus, certus ſe nihil à uero alienum dixiſſe,omnia ſua uaticinia ſcripto tradita reliquit poſteris,ut ex euentu certitudo eorũ poſſet intelligi. nec hic ſolus id fecit,ſed alij præterea duodecim: & quicquid uel mali uel boni nobis euenit, totum illorũ reſpondet oraculis. ſed hos aliàs ſingillatim percenſebimus.

II. 4.Reg.20. *Ezecias à morbo diuinitus ſanatur.*

Ezecias ob oſtentatos Babylonijs theſauros reprehenditur ab Eſaia.

Eſaiæ ſcripta.

IIII. Ezecias porrò, cum quantum iam diximus, ſuperuixiſſet in pace, obiit poſt annum uitæ quartum & quinquageſimũ, regni uerò nonum & uigeſimum.

Manaſſes à Chaldæorum ac Babyloniorum rege captus, poſt aliquantum temporis ab eo rurſum in regnum ſuum reſtituitur. Cap. IIII.

4. Reg. 21. IVIVS ſucceſſor Manaſſes filius, ex matre Achiba Hieroſolymitana ciue natus, omiſsis paternis ſtudijs contrarium uitæ inſtitutum tenuit: nullam impietatem prætermittens, ſed per omnia iniquitates Iſraelitarum imitans, quos Deus propter peccata perdidit. Auſus eſt etiam templum Dei profanare, atque adeò totam urbem & reliquam ditionem. Exorſus enim à Dei contemptu, in omnes quotquot erant in Hebræis iuſtos graſſabatur cædibus, ne à prophetis quidem cruentas manus abſtinens. Nam & ex horum numero per ſingulas dies aliquem afficiebat ſupplicio, ut Hieroſolyma inundarentur ſanguine. His concitatus Deus ad iracundiam, mittebat prophetas ad regem ſimul atque populum, per quos eaſdem illis comminabatur calamitates, quas propter contemptum religionis fratres ipſorũ Iſraelitæ aliquanto antè perpeſsi fuerant. At illi nolentes fidem habere illorum ſermonibus, per quos moniti ſi paruiſſent imminẽtia mala uitare poterant, re tandem ueritatẽ eorum experti ſunt.

V. Cum enim in eiſdem perſeuerarẽt moribus, hoſtem illis Deus immiſit regem Chaldæorum & Babyloniæ. is miſſo in Iudæam exercitu, regionem totam depopulatus, Manaſſem quoq; dolo interceptum & abductum, cui uoluit pœnæ habuit obnoxiũ. Tum demùm miſer malo ſuo doctus admiſſam culpam agnouit, et ut hoſtem humanũ ac clementem experiretur, à Deo precibus petijt. Nec Deus ſe præbuit inexorabilem, ſed miſertus exaudijt ſupplicem: quem poſt aliquantum temporis ſpacium Babylonius domũ remiſſum, in priſtinum principatum reſtituit. Cæterùm poſtliminiò reuerſus Hieroſolyma, dedit operam ſi poſſet abolere priorum peccatorum etiam memoriam, mutatis moribus totus conuerſus ad religionis ſtudia. Nam & urbem luſtrauit, & templum conſecrauit denuò: & in reliquum totus fuit in eo, ut gratitudinem Deo poſſet approbare, & quoad uiueret eius retinere beneuolentiam. Idem facere populũ quoq; docuit, memor in quale incidiſſet infortunium ob perperam adminiſtratã rempub. Adornato etiam altari, ex præſcripto Moyſis ſolennes obtulit ſuper eo uictimas. Reſtitutis in ueterem ſtatum religionis ritibus, ad muniẽda Hieroſolyma curam tranſtulit, ita ut reparatis antiquis mœnibus, noua illis circundaret, & turres excitaret altiſsimas, ſuburbanasq; arces cùm alijs neceſſarijs, tum in primis cõmeatibus muniret. Adeoq; in melius mutatus eſt, ut ex quo Deũ colere cœpit, toto uitæ tempore prædicatus ſit beatiſsimus. Cumq; uixiſſet annos LXVII. in uiuis eſſe deſijt, exactis in regno annis quinq; et quinquaginta. Sepultus eſt in hortis propriſs: regnũ excepit Amos filius, natus matre Emalſema, oriũda ex Labate oppido. Hic imitatus iuuenilia ſui patris opera, & à ſimilibus non abſtinens facinoribus, maturè dedit pœnas, domi à ſuis oppreſſus familiaribus, uix dum exacto anno uitæ quarto & uigeſimo, regni uerò ſecundo. In eius interfectores animaduertit populus, ipſum in paternum monumentũ intulit, & regnum eius filio Ioſiæ nominato tradidit, octo tum annorum puero.

Manaſſes à Deo uenia impetrat.

Amos Iudææ rex.

De Ioſia rege. Cap. V.

IVVS mater fuit ex oppido Boſcetha, Ieda nomine, ipſe indole optima, & ad uirtutẽ natus Dauide rege exemplari & regula totius uitæ ſibi propoſito. Quamprimum enim duodecimum annum ætatis attigit, edidit pietatis ac iuſticię ſpecimẽ. Autor enim fuit populo, ut abiectis erroribus, et relicta de falſo creditis diis perſuaſione, conferrent ſe ad cultum patrij numinis. Et retractatis maiorũ ſuorum inſtitutis, quicquid peccatũ eſſet corrigebat, tam prudenter adhibitis remedijs, quàm ſi eſſet ætate maturriſsima. quę uerò decenter ſe habere inuenit, immota ſeruauit, et imitatus eſt. Hæc autẽ faciebat tum per innatam ſapientiã, tum etiam ſeniorum monitis & conſilijs. Sequendo enim legum ductum in ordinanda repub. & cultu diuini numinis aberrare non potuit, à quibus recedentes priores aliquot reges ſeipſos perdiderãt. Itaq; obeundo tam urbẽ quàm regionem totam, lucos externis diis dedicatos excidebat, & aras eorũ diruebat, & donaria quæ eis à maioribus conſecrata fuerant, per ludibriũ detrahebat: atq; ita populum à uana de diis opinatione ad unum Dei cultum cõuertit: & cõſueta holocautomata, cæteraq; ſacrificia ſuper altare obtulit. Conſtituit etiam certos iudices, & morũ cenſores, qui priuata quoq; negocia ſic diſponerẽt, ut in omnibus non minorẽ iuſticiæ quàm uitæ ipſius rationẽ haberent. Dimiſsis deinde per totam ſuam ditionẽ nuncijs, iuſsit ut quicunq; uellent, cõferrent aurum & argentũ in reparationẽ templi, idq; ſuo quiſq; arbitratu, ut nemo grauaretẽ: & allatis pecunijs curam ſumptuũ in templum ſartum tectum præſtandũ commiſit Amaſię præfecto urbis, et Saphani ſcribę, & Ioathæ cõmentarienſi, & pontifici Eliaciæ. qui omiſsis moris & dilationibus, adhibitis architectis, & præparatis omnibus rebus ad reparationem neceſſarijs, incũbebant operi: atq; ita inſtauratũ eſt templũ, & ipſum regiæ pietatis argumentũ futurũ. Anno deinde regni ſui XVIII. iuſsit Eliaciam pontificem pecunia (quæ inſtaurationi ſuperfuit) in maſſas conflata crateras inde & libatoria, phialaſq; ad miniſteria templi cõficere: præterea quicquid auri argenti ue in theſauris eſſet, id quoq; prolatũ in eoſdem uſus cõuertere. Pontifex autem dum promit aurum, fortè incidit in ſacros libros Moyſis in templo repoſitos: eos prolatos dedit ſcribæ Saphani, qui cum eos perlegiſſet, regem adijt, & quæ imperaſſet omnia facta indicauit. præterea libros recens inuentos ei legit. Qua lectione audita, rex ſcidit ueſtem, & cõuocatis intimis aliquot amicis, ipſoq; ſcriba, & Eliacia pontifice, miſit eos ad prophetiſſam Oldam, uxorem Sallumi, uiri clari ac nobilis, ut perſuaderẽt ei Deum placare, & propitium genti ſuæ reddere. Timendum enim eſſe ne propter neglectas à maioribus leges Moyſis graues caſus immineant, ne ue eiecti patrio ſolo in externis regionibus deſtituti omnibus commodis miſerè uitam finiãt. Auditis regijs mandatis prophetiſſa iubet ei renũciari, quòd Deus ſemel cõtra eos ſententiam tulerit, quę nullis ſuplicationibus irrita fieri poſsit: ut populus eijciatur propris ſedibus, & omnibus præſentibus commodis propter non ſeruatas leges mulctetur: quandoquidem conceſſo ad reſipiſcendum tanto temporis ſpacio, ne prophetarum quidem hortãtibus ad ſaniorẽ mentem reuocari potuerit, debitas impietatis pœnas prędicentium: & ideo

4. Reg. 22.

Legis libri in tẽplo reperti.

Oldæ prophetiſſæ oraculũ.

decretum id mutari non posse, ut ipso euentu discant esse Deum, & in prophetarum eius prædictionibus nihil inesse mendacij, quibus certam suam uoluntatem hominibus indicare soleat. attamen propter bonitatem regis dilaturum Deum aliquantisper imminentem calamitatem: sed ab eius obitu præfinita iam ante mala in populum missurum. Hoc mulieris uaticinium regi renunciant, qui ad eam missi fuerant. Ille circũ omnia oppida missis nuncijs, iussit Hierosolyma conuenire sacerdotes ac Leuitas, et omnes omnis ætatis homines. & cum congregati essent omnes, primùm eis sacros libros legit. deinde stans in editiori loco in medio populi, sacramento adegit uniuersos ad cultum diuini numinis, & seruandas leges Mosaicas: quod illi magno consensu facturos se receperunt. mox que sacra facientes & mactantes uictimas Deum precabantur ut propitius adesse dignaretur. Postremò iussit pontificem, si quod uas in templo supereset à maioribus dicatũ idolorum externorum usui, ut inde eijceretur: & cum non pauca essent collecta, omnibus incensis cinerem eorum dispersit. denicp sacerdotes idolorum à genere Aaronis alienos interfecit. His apud Hierosolyma peractis exiuit peregrè, & quicquid per totam regionem ad honorem externorum numinum à Hieroboamo dedicatum inuenit, deleuit funditùs: & ossa pseudoprophetarum super altare, quod primus Hieroboamus extruxerat, combusit: sicut superius diximus, iam tum cum super eo Hieroboamus sacra faceret, interuenisse prophetam, et in præsentia totius populi prænunciasse, quòd unus ex Dauidis progenie, nomine Iosias, hoc esset facturus: cuius prædictionis euẽtus post annos trecẽtos sexagintaunum secutus est. Post hæc inuisit & alios Israelitas, qui captiuitatem & seruitutem Assyriorum euitauerant, eisp persuasit ut omissis impijs actionibus, & religionibus externis, Deum maximũ ritu patrio colerent, eip soli adhærerent. nec hoc contentus oppidatim acu catim per domos scrutatus est, ne quid suspectũ intus delitesceret. Quadrigas etiam solis, quas superiores reges in uestibulo templi consecrauerãt, & si quid aliud diuinis honoribus uulgus imperitum dignabatur, de medio sustulit. Cæterùm lustrata ad hunc modum regione uniuersa, populum Hierosolyma conuocauit ad celebrandum festum azymorum, quod dicitur Pascha: deditp populo ad epulũ de suo triginta hœdorũ et agnorũ millia, et ad holocautomata boum tria millia. Principes quoque sacerdotum contulerunt sacerdotibus ad idem festum agnorum duo millia, & sexcentos: & similiter Leuitis eorum primarij dederunt agnorum quinp millia, boues quingentos. cum que tanta esset uictimarum copia, immolabantur omnes secundum leges Moysis, sacerdotibus ei curæ præpositis, & exemplo suo reliquo populo præcũtibus. Et quòd à Samuelis prophetę temporibus in eam usp diem nulla talis festiuitas celebrata fuerit, causa est, quia tum omnia secundum præscripta legum & antiquas consuetudines peragebant.

4. Reg. 23. Iosias religionem instaurat.

Iosias Pascha agit.

Post hæc Iosias cum pace, diuitijs & gloria floruisset,
uitæ finem habuit huiusmodi.

Nechao rege Aegypti contra Babylonios per Iudæam exercitum ducere uolente, Ioſias uetare conatus, prælio uictus occiditur. Cap. VI.

NECHAOS Ægypti rex, magnis delectibus habitis, copias ad Euphratem duxit contra Medos & Babylonios, qui Aſſyriorum imperium euerterant, uolens ſibi Aſiæ regnum quærere. Cumq; proceſsiſſet uſque ad Menden oppidum ditionis Ioſiæ, oppoſuit ſe ei, uetãs per ſui iuris regionẽ iter contra Medos facere. Tum Nechaos caduceatore miſſo, ait ſe non illum petere bello, ſed ad Euphratem properare. non eſſe ſibi imponendam neceſsitatem præter propoſitum cum obſtante dimicandi. Ioſias autem uerbis Aegyptij nihil mouebatur, ſed perſeuerabat in ea ſententia, ut per ſuam ditionem uolenti ducere tranſitum pernegaret, fato opinor ad hanc arrogãtiam urgente hominem, ut occaſionem aduerſus eum inueniret. Dum enim acie m inſtruens curru ab uno cornu ad alterum uehitur, Aegyptius quidam ſagitta icto bellandi ſtudium exemit. ſaucius enim & cruciatum non ferens, iuſſo exercitu deflectere, Hieroſolyma reuertitur, ubi ex eo uulnere eſt mortuus. Sepultus eſt magnifico funere in monumentis paternis, cum uixiſſet annos triginta nouem, regnaſſet triginta unum. Luxit eum populus multis diebus, lamentis et triſticia mortem eius proſequens. Hieremias etiam propheta epicediũ ei ſcripſit lugubri carmine, quod nunc quoq; extat. Hic propheta & inſtantem urbi captiuitatem Babylonicam, & noſtri etiam ſeculi clades prædictas mandauit literis. Nec ſolus ille hæc uaticinatus eſt multitudini, ſed & propheta Iezeciel, qui primus duos libros hoc argumento ſcriptos reliquit. Erant autem hi duo ſacerdotalis generis. quorũ Hieremias uixit Hieroſolymis, ab anno decimotertio regni Ioſiæ uſq; dum templũ unà cum urbe eſt dirutum, de cuius prophetæ caſibus ſuo loco mentionem faciemus. Porrò mortuo, quemadmodum diximus Ioſia, regnum ſuſcepit filius eius Ioazus, anno ætatis uigeſimotertio, regiam habens Hieroſolymis. Hic matre natus Amethala, impijs & impuris fuit moribus. Hunc VII. Aegyptiorum rex à bello reuertens accerſitum ad ſe in urbem Syriæ Samãtham uinxit, & fratri eius ſeniori, eodem patre nato, Eliacimo nomine regnũ tradidit, Ioacimi nomine prius illi indito. Regioni uerò eius centum argenti talentorum tributum impoſuit, & unius talenti auri. atq; ita Ioacimo tributario facto, Ioazum ſecum in Aegyptum abduxit, ubi mortuus eſt cum regnaſſet menſes tres, dies decem. Mater autem Ioacimi uocata eſt Zabuda, nata ex oppido Abuma. hic quoque malitioſo fuit ingenio, nec erga Deum pius, nec mitis erga homines.

Hieremias & Iezeciel uates.

Ioazus Iudæ rex.

Ioacimus Iudæa rex.

Nabuchodonoſorus inuadens Syriam, Ioacimum ad amicitiam & ſocietatem ſuam pertraxit. Cap. VII.

ANNO autẽ quarto ex quo is regnare incœpit, quidã Nabuchodonoſorus apud Babylonẽ regno potitus cũ inſtructiſsimo exercitu Carcabeſam ad Euphratem ſitam petijt, bellum inferẽs Aegyptio Nechao, qui tum toti Syriæ dominabatur. At ille cognito Babylonij conatu, non contempſit hoſtem, ſed cum ualidis & numeroſis copijs ad Euphratem ei ſe oppoſuit. & collatis ſignis cum eo congreſſus, amiſsis multis millibus coactus eſt cedere: Babylonius autem ſuperato Euphrate, totã Syriam Peluſium uſque ſubegit, Iudæa excepta. Quarto deinde regni Nabuchodo-

noſori anno, Ioacimi uerò octauo, Babylonij Iudæis bellum inferũt magnis uiribus, dira minantes ni tributa pendant, quemadmodum reliqui Syrię ha-
4.Reg.24. VIII. bitatores. At ille timore ſuadente pacem mercatus pecunijs, integro triennio imperata tributa perſoluit. Inductus deinde ad uanas ſpes rumoribus expeditionis Ægyptiorum contra Babylonios, & negato tributo, expectatione ſua fruſtratus eſt. nam Ægyptij bellum inferre non auſi ſunt: id quod
Hieremiæ oracula & calamitates. propheta Hieremias quotidianis monitis prædicere nõ deſtitit, fruſtra eos ſpem in Ægyptiorum præſidio ponere. Imminere enim urbi certam ſubuerſionem à Babylonijs, & Ioacimo regi captiuitatem. Sed hæc uaticinia, quòd nemo eis moueretur, nemini proderant. Etenim tam uulgus quàm proceres contemptim hæc audiebant, & irati malè ominanti, prophetam apud regem accuſabant, depoſcentes eum ad ſupplicium. Delata demum re ad regium ſenatum, maxima pars ut improuida calculis ſuis eum damnauit. pauci uerò quidam ſapientiores è regia prophetam dimiſerunt, autoresq; fuerunt etiam alijs ne in eum fæuire pergerent. Adducebantq; rationẽ, nõ hunc ſolum mala urbi prædicere, ſed & Michæam antè talia prædixiſſe, & multos alios, quorum nemo à ſui temporis regibus aliquid eſſet paſſus, ſed omnes ut Dei uates habiti fuiſſent in precio. atque hoc pacto lenitis animis diuerſa ſentientium, effecerunt ut reuocatis ſuffragijs propheta eximeretur ſupplicio: qui conſcriptis omnibus ſuis prophetijs, ieiunanti populo, & in templum congregato, nono menſe quinti anni regni Ioacimi legit eum librum, cõtinentem quid templo & urbi, eiusq; populo euenturum eſſet. His auditis principes librum ab eo ſumunt, ſimulq; iubent tam ipſum quàm eius ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ut omnes lateat ubi ſint: librum uerò ad regem pertulerunt. qui præſentibus amicis iuſſit ſcribam librum ſumere & legere. quo lecto iratus conſcidit eum, & iniectum in ignem exuſit: iuſſitq; Hieremiam & Baruchum ad ſe adduci daturos ſupplicium. ſed illi iam ſe iræ eius ſubduxerant.

Nabuchodonoſorus Ioacimum rurſum Aegyptiorum rebus ſtudentem interficit, & Ioachimum eius filium pro eo regem conſtituit. Cap. VIII.

NON multo pòſt uenientem cum exercitu Babylonium regem excipit in urbe, territus prophetæ prædictionibus, nihil ſibi nocitum iri putans, quia eos nec excluſiſſet nec oppugnaſſet. At ille receptus non ſeruauit fidem, ſed florem iuuentutis Hieroſolymitanæ unà cum ipſo rege interfecit: quem etiam inſepultum extra mœnia iuſſit proijci: & pro eo Ioachimum filium regem urbis & regionis conſtituit. Eorum uerò qui in aliqua dignitate erant, in captiuitatẽ abduxit Babyloně tria millia, in quibus fuit etiam tum puer propheta Hiezeciel. Hic finis fuit Ioacimi regis, cum uixiſſet annos triginta ſex, regnaſſet undecim. Succeſſor autem eius Ioachimus, natus matre Hieroſolymitana nomine Noſta, regnauit menſes tres, dies decem.

Babylonius

Babylonius mutata ſententia Ioachimum obſidet, cumq; ille ſe dedidiſſet captiuum, Babylonem abducit. Cap. IX.

BABYLONIVM autem regem ſtatim dediſſe regnũ Ioachimo pœni IX.
tuit. Verebatur enim ne memor patris occiſi, regionẽ ad defectio- 4. Reg. 25.
nem perpelleret. Miſſo igitur exercitu Hieroſolymis eum obſedit: qui cum eſſet natura bonus & iuſtus, non ſuſtinuit periclitari propter ſe urbem: ſed matrem & cognatos miſsis à rege ducibus tradidit obſides, icto in hoc cum eis fœdere, quòd nec urbi mali aliquid inferrent, nec ciuibus. Sed tum quoq; ne per integrũ quidem annum fides ſeruata eſt, Babylonio rege uiolante eam, & mandante per literas ſuis ducibus, ut omnem iuuentutẽ captiuam ex urbe abducerent: & quicquid ineſſet artificũ, & uinctos ad ſe adducerẽt. fueruntq; hi omnes decẽ millia numero, et octingenti triginta duo, & in his Ioachimus cum amicis ac matre, qui à rege in cuſtodia ſunt habiti.

Sedecias Hieroſolymorum rex à Babylonio conſtituitur. Cap. X.

PRO Ioachimo autem Sedeciam eius patruum regem conſtituit, iu reiurando aſtrictum quòd ipſi regionem ſeruaturus, nec in ea quic quam eſſet nouaturus, nec iuuaturus Aegyptios. is erat annorum uiginti & unius cum principatũ acciperet, natus eadẽ matre qua frater Ioachimus, ſed iuſti ac officij cõtemptor, ut qui æquales quoq; circa ſe haberet impios. quin & totus populus in eandẽ ſolutus eſt licentiã. Quamobrẽ ſæpe- *Hieremias Sedeciam cõmonefacit.*
numero Hieremias propheta illum adijt, obteſtãs ut omiſsis impietatibus, iuſticiæ curam gereret: neue aut ducibus mentẽ adhiberet, quòd eſſent mali plerique, aut falſis prophetis crederet, eum decipientibus, & pollicẽtibus non oppugnaturũ amplius urbem Babylonium, uincẽdumq; bello petitum ab Ægyptijs. hæc enim nõ uerè dici, nec euentura eſſe unquã. Sedecias uerò tantiſper dum audiebat prophetã, agnoſcebat eum uera dicere, & in rem ſuam eſſe ſi illi fidem adhiberet: ſed per amicos rurſum deprauabatur, & abducebatur à prophetæ cõſilijs in diuerſum quocunq; uellent. Sed & apud Babylonem Iezeciel eodem tempore uaſtationẽ templi prædicebat, eamq; prædictionẽ etiam Hieroſolyma tranſmiſit. quibus uaticinijs Sedecias hac potiſsimũ de cauſa non credidit. In cæteris enim omnibus inter ſe concinebant, quòd & urbs ui caperetur, et Sedecias ipſe captiuus abduceretur. In hoc uerò diſcrepare uidebatur Iezeciel, quòd negaret Sedeciam uiſurũ Babylonẽ, cum Hieremias aſſeueraret, omnino futurũ ut captiuum eum Babylonius rex ſecum abduceret. Quare cum hic diuerſa dicere eos uideret, ne illa quidem uera putabat in quibus cõſentirent: etiamſi euentus omnia uera fuiſſe cõprobauit, ſicut aliàs opportunius dicetur. Igitur cum per octo annos ſocius Babylonio rum fuiſſet, uiolato fœdere ad Ægyptios defecit, ſperãs ſi cum illis uires coniungeret, Babylonium neceſſariò ſuccumbere. Quo cognito Babylonius X.
exercitum contra eum duxit: uaſtataq; regione, & occupatis arcibus ad ipſa Hieroſolyma oppugnanda acceſsit. Ægyptius autem audito in quibus anguſtijs eſſet Sedecias ſocius, aſſumpto ualido exercitu Iudæam petijt, uolens obſidionem ſoluere. At Babylonius intermiſſa obſidione, obuiam illi profectus, prælio uictum tota Syria expulit. Mox uerò ut obſidio ſoluta eſt, *Sedecias à falſis uatibus decipitur.*
pſeudoprophetæ Sedeciam deceperunt, uanum iactantes quòd à Babylo-

nijs

nijs regi, eiusq; subditis instaret belli periculum, quod'ue transferendi essent è suis sedibus in Babyloniam · imò etiam captiuos redituros esse cum omnibus uasis, quibus rex templum spoliasset. At Hieremias adito rege omnia uera & his contraria prænunciat, dicens eos regem decipere, nihilq; commodi sperandũ ab Ægyptijs: sed uictis illis Babylonium copias ad Hierosolima reducturum, & quotquot oppugnationi ac fami superfuerint, captiuos adducturũ: direptisq; omniũ facultatibus, & exhaustis templi diuitijs, in urbem simul et templum ferro ac flammis sæuiturũ. Et seruiemus, inquit, ei posterisq; eius per annos LXX. à qua seruitute Persę & Medi nos eripient, extincto Babyloniorum imperio. quorũ ope dimissi, & huc reuersi, templum ædificabimus denuò, & Herosolyma restituemus. Hæc dicẽs Hieremias pleriſque persuadebat: principes uerò & impij uelut furiosum contemnebant. Cumq; aliquãdo libuisset ei natale solum Anathoth reuisere, quod à Hierosolymis XX stadijs est disitum, quidam è magistratibus in itinere fortè obuius cõprehensum detinuit, calumnians quòd ad Babylonios uellet transfugere. Propheta contrà negauit eum uerum crimen afferre, sed ire se in patriã. At ille nihil eius uerbis motus, duxit eum ad magistratus in iudicium, à quibus diu tortus & excruciatus seruabatur ad supplicijũ, & aliquanto tempore coactus est uiuere in his iniustis afflictionibus. Anno autem nono regni Sedeciæ, decima die mensis decimi, Babylonius rex iterum exercitum admouit Hierosolymis: & cõtinuata per XVIII menses obsidione, modis omnibus expugnare urbem conatus est. Præter externã autem oppugnationem duobus grauibus malis intus impugnabatur ciuitas, fame simul & pestilentia uehemẽter grassantibus. Interim Hieremias in carcere nõ quiescebat, sed clamabat ad multitudinẽ, apertis portis recipiendũ Babylonium: nam hoc facto seruandos esse unà cum totis familijs, alioquin perituros. addebat manentibus in urbe hostili ferro aut fame pereũdum: qui uerò ad hostem perfugerint, mortem euasuros. At principes ne malis quidem presi audire uolebant, sed irati ad regem omnia deferebant, incusabantq; prophetam ut furentem, & frangentem sibi animos, & obnunciandis calamitatibus omnem populi promptitudinẽ & alacritatem eneruantẽ. Illos enim paratos pugnare pro patria, hunc uerò minari tristia, & dicere expugnãdam urbem, & omnino subuertendam esse. Rex uerò ut erat probus & iustus, ipse quidem sua causa non exacerbabat: sed ne in principum inuidiã tali tempore incurreret uoluntati eorum resistens, permisit eis ut de propheta quicquid liberet, facerent: quo impetrato, confestim carcerem petentes, exemptum inde in quendam cœnosum puteum per funem demiserũt, ut ibi præfocatus moreretur. Ille uerò usque ad collum mersus ibi manebat. Interim quidam è seruis regis charioribus, genere Æthiops, renũciat domino quid prophetæ accideriit, dicens non rectè principes statuisse & amicos, quòd uatem in cœnum demersserint, & grauiorem quàm quæ in uinculis erat expectãda, mortem homini excogitauerint. His auditis rex pœnitentia prioris consilij, quòd principibus prophetam in potestatem tradiderat, iubet Aethiopem triginta socios è suo famulitio sibi assumere, funesq; capere, et quicquid ad uiri incolumitatem opus sit, & quantum potest properè è puteo Hieremiã extrahere. Tum

Hieremias ob ueritatẽ uexatur.

Æthiops

Æthiops assumptis, quemadmodum iussus erat sociis, extractũ è cœno permisit abire liberum. Accitus deinde clàm ad regem, interrogatus est ecquod posset diuinitùs afferre ad rem præsentem remedium? Ille habere se ait, sed non crediturũ iri sibi, aut præceptis suis obtemperaturũ. Sed omnes, inquit, amici tui quasi maleficum cupiunt me perdere. & ubi nunc sunt impostores illi qui negabant Babylonium amplius rediturum? Quamobrem uereor nunc apud te ueritatem promere, ne fortè in uitam meam sæuias. Sed cũ rex iureiurando confirmasset, nec se illũ interfecturum, nec amicos id facere passurum, fretus accepta fide, consuluit ut urbem Babylonijs dederet. ita enim se internuncio iubere Deum, si modò uelit incolumis esse, & imminens periculum euadere, & cauere ne urbs solo æquetur, templumq; tradatur incendio. Ni faciat, ipsum fore malorum causam tam sibi ac suę familiæ, quàm uniuerso populo. Tum rex, se quidẽ cupere facere quæ uates in rem communẽ consuleret: sed timere amicos qui iam ad Babylonios transfugerant, ne ab illis accusatus apud regem traderetur supplicio. At propheta addebat illi animum, uanum eum timorem esse dictitans. nihil enim mali passurum, si urbẽ dederet, ac ne uxores quidem eius & liberos: mansurum etiam templũ incolume. Hæc locutum Hieremiam rex dimisit: iussum nemini ciuium communicatum inter ipsos consilium prodere, ac ne principibus quidem indicare, si cognito collocutos se esse, percontarẽtur cur nam esset à rege accersitus: sed prætexendum quòd uenerit rogatum, ne posthac amplius haberetur in uinculis. id quod factum est à propheta: uolebãt enim scire qua nam de causa accessisset ad Sedeciam.

Hieremias ab Aethiope ex carcere extrahitur.

Sedeciam frustra monet Hieremias ut se dedat Babylonijs.

Captis Hierosolymis Nabuchodonosorus populum traducit in Babyloniam. Cap. XI.

INTEREA Babylonius pergebat in oppugnãdis acriter Hierosolymis, extructis aggeribus, & erectis turribus, è quib. arcebat propugnatores stantes in mœnibus. multos enim aggeres circũquaq; excitauerat, urbis muro altitudine pares. Nec signiter interim defendebatur urbs, ciuibus nec fami nec pesti succumbentibus, sed obduratis animis omnia mala perferentibus. ac ne machinis quidẽ hostiũ territi, alias contrà machinas excogitabant, ut inter se utriq; non uiribus solum certarẽt, uerum etiam artibus, dum illi his potissimũ sperãt se urbem posse capere: hi salutẽ suã in eo putant consistere, si non cessent nouis cõmentis illorũ conatus ludificari. atq; id certamẽ durauit per mẽses decẽ & octo, donec tandẽ succubuêre, partim inedia uicti, partim superne è turribus telorum multitudine oppressi. Capta est aũt urbs undecimo anno regni Sedeciæ, quarti mẽsis die nona: cęperuntq; eam duces Babyloniorum, quibus Nabuchodonosorus oppugnationẽ commiserat, dum ipse apud Reblatha degeret. quod si quis requirat eorum ducum etiam nomina, sunt hæc: Nergelear, Aremantus, Emegar, Nabosaris, Echarampsaris. Vrbe autẽ capta circa mediam noctem, & ducibus ac reliquis hostibus in templũ ingressis, Sedecias rex ubi hoc sensit, assumptis uxoribus, liberis, ducibus & amicis, fugam arripuit per fauces quasdam angustas in desertũ. quod cum Babylonij cognouissent transfugarũ indicio, sub aurorã aggressi sunt eos persequi, & assecuti eos non procul ab Hierichunte circũuenerũt. Amici uerò & duces fugæ comites uisis è propinquo

Hierosolyma ex pugnantur.

pinquo hoſtibus, relicto Sedecia diſsipati ſunt, quà quemq; tulit ſpes effugij. Ipſe deſertus cum uxoribus ac liberis & paucis amicis in hoſtium poteſtatem deuenit, & mox ad regem perductus eſt. Quem poſtquam in conſpectu habuit Nabuchodonoſorus, impium & fœdifragum uocare cœpit, promiſsionum immemorem, quòd regi ſeruare illam regionem eſſet pollicitus, exprobrabat etiam ingratitudinem, quòd cum à ſe accepiſſet regnum Ioacimo fratri debitum, accepta poteſtate abuſus eſſet in autorem beneficij. Sed magnus eſt, inquit, Deus qui exoſus mores tuos te in manus meas tradidit. His uerbis cum Sedeciam increpuiſſet, eueſtigiò iuſsit ipſo & alijs captiuis inſpectantibus filios eius & amicos trucidari. Deinde ipſum excæcauit, Babylonem ſecum abducendum. Atq; ita utriuſq; prophetæ prædictiones, tã Hieremiæ quàm Iezecielis, quamuis ab illo contemptæ, euentu non uanæ fuiſſe comprobatæ ſunt. quòd captus abducetur ad Babyloniam, & coràm cum eo loquetur, & oculis ſuis faciẽ eius uidebit, Hieremias prædixit: quòd uerò cæcatus primò cum Babylonem perductus eſſet, uidere eam non potuit, Iezecielis fuerat uaticinium. Quæ quidem ignorantibus ſatis declarare poſſunt Dei naturam, quàm uaria ſit & multimoda, omnia tempeſtiuè diſponens, & futura præſignificans: ſicut humanæ inſcitiæ & incredulitatis in ſigne exemplum hic eminet, per quam non licuit eis futuram calamitatem euitare, ut ne cauerent quidem fatum ineluctabile. Atq; hic fuit Dauidici generis regum exitus, qui unus & uiginti regnauerunt deinceps: idq; temporis ſpacium quingentos & quindecim annos continet, & menſes inſuper ſex cum diebus decem: annumeratis uiginti annis primi regis Sauli, qui fuit tribus alterius. Cæterùm Babylonius Nabuzardanem ducem miſit Hieroſolyma cum mandatis, ut templum ſpoliatum incenderet, regia quoq; ſimiliter cremata urbem à fundamentis diruere t, populum in Babyloniam traduceret. Qui cum eò peruenisſet undecimo Sedeciæ regni anno, è templo uaſa omnia tam aurea quàm argentea ſuſtulit, & labrũ quoq; illud grande quod Solomo dedicauerat, præterea columnas illas æreas cum ſuis capitulis, & menſas aureas atq; candelabra. His ſublatis templum incendit menſis quinti die prima, anno regni Sedeciæ undecimo, regni uerò Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam incẽdit, & urbem diruit. Incenſum eſt autem templum annis ex quo extructum fuerat elapſis CCCCLXX. menſibus ſex, & diebus decẽ additis, exactis à tranſmigratione ex Ægypto annis MLXII. menſibus ſex, diebus decem. A diluuio autem uſq; ad templi deuaſtationẽ interceſſerunt anni MDCCCCL. menſes ſex, dies decem. Ab Adamo item condito uſq; ad hunc templi caſum tria millia annorum elapſa ſunt, & inſuper DXIII. menſes ſex, dies decẽ. Tantus cẽſetur annorũ numerus, quo tem poris ſpacio quid & quando geſtum ſit, ſuo quæque ordine explicauimus. Dirutis Hieroſolymis & populo migrare iuſſo, dux regius captiuos fecit hos: pontificem Saream, & qui poſt hunc ſecundum inter ſacerdotes locum tenebat, Sepheniam: tres præfectos cuſtodiæ templi, eunuchum primarium regis cubicularium, cum ſeptẽ alijs regijs amicis. præterea ſcribam regium, & alios principes uiros ſexaginta: quos omnes unà cum ſpolijs templi perduxit ad regem ſuum agentẽ tunc Reblathis, quæ eſt Syriæ urbs. Rex uerò

Sedecias captus pœnas luit.

Hieremiæ & Iezecielis oraculorum ueritas.

Templum incenditur.

Anni mundi

uerò pontificem & principes in ea urbe iuſsit capite plecti, reliquam captiuorum multitudinem, & in his Sedeciam ipſe Babylonem perduxit. Ioſadocum etiam pontificem uinctum ſecum duxit, Sareæ pontificis filium, quem modò Reblathis affectum ſupplicio diximus. Nunc quoniam regum genus & eorum ſucceſsionem ordine recenſuimus, conueniens duxi etiam pontificum enumerare nomina, qui regum tempore per continuatas ſucceſsiones ſummum adminiſtrauerunt ſacerdotium. Ergo primus omniũ in templo recens à Solomone extructo põtifex fuit Sadocus, cui filius Achimas ſucceſsit. poſt Achimam Azarias, & poſt hunc Ioramus. poſt Ioramũ Iſus, & deinceps Axioramus, Phideas, Sudeas, Iulus, Iothamus, Vrias, Nerias, Odeas, Saldumus, Elcias, Sareas, Ioſadocus, qui captiuus Babylonem ductus eſt. hi omnes quaſi per manus traditum ſacerdotium filij parentum ſucceſſores acceperunt, continuata generis ſerie. Cęterùm rex Babylonem reuerſus Sedeciam in carcere uſque ad mortem eius detinuit, mortuum tamen regia funeris pompa elatum ſepelijt. uaſa quibus Hieroſolymitanum templum ſpoliauerat, ſuis conſecrauit dijs, populo in Babylonia ſedes attribuit, pontificem è uinculis exemit. Nabuzardanes autem dux, qui populum captiuum abduxerat, transfugas & pauperes illic reliquit, duce illis præpoſito nomine Godolia, Aicami hominis nobilis filio, uiro æquo & bono. His imperauit, ut pro agris quos ad culturam acceperant, certum tributum regi penderent. Prophetæ quoque Hieremiæ è carcere exempto ſuaſit ut iret ſecum Babylonem: iuſſum enim ſe à rege, ut ei neceſſaria omnia præbeat. Quod ſi ſequi nolit, diceret ubi'nam habitare cuperet, ut de hoc regem per literas certiorem poſſet reddere. Propheta uerò neque ducem ſequi uoluit, neque aliò ad habitandum ire, contentus habitare in ruinis patriæ, & eius miſeras reliquias colere. At dux uoluntate eius cognita, Godoliæ quẽ ibi relinquebat, cõmendauit hominem, mandãs ne quid ei deeſſe pateretur: donatoq; uate magni precij muneribus, ipſe quoque domũ profectus eſt. Hieremias autẽ domicilĩũ elegit apud oppidũ Maſphathã, impetrata prius à Nabuzardane gratia, ut ſecũ è carcere dimitteretur etiã Baruchus Neri filius, inſigni familia natus, & in patria lingua egregiè doctus. Nabuzardanes igitur his peractis Babylonẽ reuertitur. Illi autẽ qui obſidionis Hieroſolymitanæ tẽpore diffugerãt, poſteaquã Babylonios receſsiſſe audiuerũt, undi q; collecti uenerũt ad Godoliã Maſphatha. Eorũ principes erãt, Ioãnes Careæ filius, & Iezanias & Sareas, & nonnulli alij: præterq; hos Iſmael quidã ortus regio genere, uir alioquin malus & doloſiſsimus, qui tẽpore obſidionis profugerat ad Baalẽ regẽ Ammanitarũ, & apud eum per id tẽpus moratus fuerat. His igitur ad ſe uenientibus, Godolias ſuaſit ut ibi manerẽt, nihil timẽtes à Babylonijs. poſſe enim eos impunè regionẽ colere. interpoſito q; iureiurãdo paratũ fore ſuũ auxiliũ ſi quis moleſtaretur, conſuluit ut unuſ quiſq; habitaret in quo uellet oppido, dicẽs miſſurũ ſe una aliquot è ſuis, & daturũ operã ut diruta inſtaurarẽtur, & habitarẽtur denuò. illos uerò debere donec tẽpeſtiuũ eſſet curare ne frumentũ & uinũ ac oleũ deeſſet in futurã hyemẽ, quo ſuſtentarentur. hæc locutus permiſit quemq; arbitratu ſuo quẽ liberet locũ incolere. Quæ fama poſtquam ad circumuicinas Iudææ gentes

Pontificum enumeratio.

XI.

Godolias reliquis in Iudæa præficitur.

Ad Godoliam cõueniunt diſperſi.

peruenit, quòd profugos ad ſe uenientes Godolias magna humanitate excepiſſet, & agros eis colẽdos aſsignaſſet, impoſito certo tributo quod penderetur Babylonio, uudique concurſum eſt ad eum, & cœperunt regionem colere. Ioannes autem cum alijs principib. uidentes regionem coli, multum amauerunt Godoliam propter bonitatem eius & humanitatem: admonueruntq; eum quòd Batales Ammanitarum rex ideo miſiſſet Iſmaelem, ut ipſum clàm dolo interficeret, & principatum inter Iſraelitas occuparet, cũ eſſet è genere regio: ſecurũ autẽ fore ab inſidijs, ſi eis permitteret Iſmaelẽ clàm occidere. Vereri enim ſe, ne ſi ipſe inſidijs præoccupatus fuerit, reliquiæ Iſraelitarum in totum pereant. Ille uerò reſpondit ſe non diſsimulaturum tales inſidias aduerſum hominem affectum à ſe beneficio. non enim eſſe ueriſimile, eum qui in tanta inopia res neceſſarias à ſe conſecutus fuerit, nunc contra omne fas erga bene meritum tam ingratum eſſe, ut cui circumuento inſidijs non poſſet ſine ſcelere non ſuccurrere, eum ſua manu interimere conetur. Attamen etiamſi uera eſſent quæ deferrent, emori ſe ab illo eſſe ſatius quàm hominem, qui ſalutem ſuæ fidei cõmiſiſſet, opprimere. Itaq; Ioannes cum cæteris fruſtra hoc conatus perſuadere abijt. Poſt dies inde triginta uenit ad Godoliã in Maſphatha Iſmael, comitatus amicis decem: ubi inter hoſpitales epulas dũ ſe comiter poculis inuitãt, hoſpitẽ mero grauẽ & ſomnolentũ aduertens, cũ decem illis ſocijs adortus interfecit, nec nõ cæteros conuiuas: quib. necatis adiuuante nocturno tempore per totum oppidum graſſati ſunt promiſcuis cædibus tam in Iudæos quàm in Babylonios milites. ſequenti uerò die uenerunt cum muneribus ex agris ad Godoliam circiter octoginta: omnium inſcij quæ acciderant. quos uidens Iſmael intrò uocauit ad Godoliam, & introgreſſos clauſo atrio trucidauit, cadauera'que eorum in puteum quendam, ne eſſent conſpicua, demerſit. Soli autem ex eo numero ſeruati ſunt, qui rogauerunt ne ſe prius occideret, quàm ei quædã occultata in agris traderent, ſupellectilem & ueſtes atq; frumentum. quibus promiſsis motus, aliquot ex eis pepercit. plebem uerò Maſphathẽſem cum mulieribus & pueris captiuos abduxit: & in his etiam Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes apud Godoliam reliquerat. His perpetratis ad Ammanitarum regem profectus eſt. Ioannes autem cũ cæteris ducibus audita Maſphathenſium clade, & morte Godoliæ, indignè tulerunt, & aſſumptis ſuis quiſque militibus, Iſmaelem hoſtiliter perſecuti ſunt, eumq; apud fontem Hebronẽſem deprehenderũt. Quibus uiſis captiui Iſmaelis læti, rati id quod erat, auxilium ſibi uenire, omnes ad Ioannem tranſiuerunt. Iſmael autem cum octo tantum comitibus ad Ammanitarũ regẽ fugit. Cæterùm Ioannes aſſumptis quos Iſmaeli eripuerat, cum eunuchis & mulieribus atq; pueris peruenit in locum qui Mandra dicitur, ibiq; ea die manſerunt. Stàtuerant autem inde proficiſci in Ægyptum, timentes Babylonios, ne irati propter cædem præfecti in ea regione à ſe conſtituti, in illos ſæuirent. Prius tamen cõſulendũ Hieremiam rati, accedentes eũ rogauerunt ut hæſitantibus oraculum expediret quid'nã faciendũ ſit, iurati facturos ſe quicquid ille iuſſerit. cumq; propheta operã ſuã eſſet pollicitus, decima demũ die Deus apparens iuſsit ut Ioãni & cæteris ducibus diceret: ſi mãſerint in ea regione, auxilio futurũ, & prouiſurum

Godolias de infidijs prænonitus non cauet.

Godoliam Iſmael interficit

Ioannes captiuos ab Iſmaele recipit.

Hieremias reliquis fruſtra ſuadet, ut Babylonijs ſeruiant.

rum ne quid incommodi à Babyloníjs,quos timebant,accipiant. Sin in Ægyptum mallent iter facere, curam eorum relicturum, infenſumq; tali calamitate affecturum eos,quali paulo antè fratres eorũ caſtigatos eſſe uiderint. Hæc diuinitùs monẽti prophetę noluerunt credere, quòd ex Dei ſententia iuberet eos manere: ſed putauerunt eum falſo uerbis ſuis Deum prętexere, re autem uera loqui in gratiã Baruchi diſcipuli, ne poſsint Babyloniorũ irã effugere. Contempto igitur Dei cõſilio quod per prophetam dederat, Ioannes & reliqua multitudo in Ægyptum abijt, abducto ſimul Hieremia & Barucho. Quò poſtquam peruentum eſt, Deus ſignificauit prophetę fore ut Babylonius exercitũ ducat in Ægyptũ: iuſsitq; prędicere populo, quòd capietur Ægyptus, & ibi partim interficiẽtur, partim captiui Babylonẽ abducẽtur, id q; etiã factũ eſt. Quinto enim poſt excidiũ Hieroſolymitanũ anno, qui fuit regni ipſius Nabuchodonoſori uigeſimus tertius, cũ magnis copijs inuaſit Cœlẽ Syriã. qua ſubacta bellũ geſsit cõtra Ammanitas & Moabitas, & his quoq; perdomitis Ægyptũ hoſtiliter eſt ingreſſus, occiſoq; qui tunc regnabat, & alio rege conſtituto, repertos ibi Iudæos rurſum captiuos Babylonem abduxit. Hæc fuit fortuna Hebręorũ, ut accepimus, bis ultra Euphratem traductorũ. nam per Aſſyrios decem tribus è Samaria ſunt abducte, regnãte Oſea, deinde reliquæ duæ per Nabuchodonoſorũ Chaldęorũ & Babyloniorũ regem captis Hieroſolymis. Sed Salmanaſar in uacuas Iſraelitarũ ſedes deduxit gentem Chuteorũ, qui prius in intima Perſide & Media fuerant, Samaritæ deinde uocati à regione in quam demigrauerunt. rex uerò Babylonius pro abductis duabus tribubus nullã gentem in eam regionẽ repoſuit: quo factum eſt, ut Iudęa cum Hieroſolymis ac templo per LXX annos deſerta maneret. tempus autem totũ quod inter decem tribuũ captiuitatem, & duarũ reliquarum tranſmigrationem interceſsit, anni fuêre centũ triginta, & menſes ſex, dies decem. *Samaritæ.*

Cæterũ Nabuchodonoſorus ſelectis nobiliſsimis Iudæorũ pueris, & Sedeciæ regis cognatis, qui & flore ætatis & decore formæ fuêre conſpicui, pædagogos eorũ curæ aſsignauit, exectis quibuſdam ex eo numero, quemadmodum ſolitus eſt facere, & aliarum gentiũ deuictarum formoſis adoleſcentibus: præbebat'que eis de ſua menſa uictũ, & Chaldæorum diſciplinis inſtituẽdos curabat ac literis, in quibus ſanè profecerunt plurimùm. In his erant quatuor de Sedeciæ genere, admodum pulchri, & egregio prædití ingenio: quorum nomina, Daniel, Ananias, Miſael, Azarias. His Babylonius mutauit nomina, & pro Daniele Balthaſarẽ, pro Anania Sedrachem, pro Miſaele Miſachem, pro Azaria Abdenago appellari iuſsit: eosq; ob egregiam indolem & non mediocrem eruditionem uehementer charos habuit. Cumq; uiſum fuiſſet Danieli cum cognatis uictitare durius, & à regiæ menſę abſtinere edulijs, atq; adeò ab animatis omnibus, acceſſerunt Aſchanem eunuchum, qui curæ eorum erat præpoſitus, rogantes ut quæ mittebantur à rege, in ſuos uſus conuerteret, ipſis legumina tantũ & palmulas in alimenta præberet, & ſi quid aliud præterea uellet inanime. ſe enim alijs faſtiditis talẽ uictũ appetere. Ille uerò ait ſe gratificari eis cupere, ſed uereri ne hoc rex deprehendat extenuatis ipſorũ corporibus, & immutata ſpecie, quòd neceſſe ſit ut habitudo & color rationi uictus reſpõ- *XII. Dan. 1. Danielis educatio.*

deat: idq; magis fore conſpicuũ ex collatione aliorum qui alãtur delicatius: atq; ita propter eos adduci ſe poſſe in capitis periculum. Itaque nacti Aſchanem non admodum difficilem, perſuadent ut ſaltem per decem dies hoc eis permittat experiendi gratia: quod ſi corpora eorum nihilo deterius inde habuerint, in eodem uictu perſeueret, qui compertus ſit innoxius. ſin autem detrimentum aliquod inde acceperint, minus ſpecioſi facti quàm alij, ad priſtinã diætã eos reducat. Vt uerò apparuit non ſolũ non lędi eos talibus, ſed habitiores alijs & maiores inde fieri, ut cũ eis non eſſent cõferendi qui cibis ueſcebantur regijs, ſed Daniel cũ ſocijs potius delicatã uitã agere uideretur: ex eo tempore ſecurè Aſchanes partes quæ de regia menſa mittebantur pueris, ſibi retinebat, & illis apponebat quę iã diximus. Illi uerò ut ex eo puros habentes animos, & ad percipiendas diſciplinas idoneos, atq; etiam firmiora ad laborem corpora, quod neque illi læderentur aut grauarẽtur uarietate deliciarum, neq; hęc ſimili de cauſa emollirentur, facilè omnem perdidicerunt doctrinam tam Hebraicam quàm Chaldaicam: ſed præcipuè Daniel peritus talium artium, coniectandis quoque ſomniorum ſignificationibus ſtuduit, uiſiones etiam diuinas uidere ſolitus. Exacto autem biennio poſt Ægypti populationem Nabuchodonoſorus cum uidiſſet mirandam uiſionem, cuius etiam euentum Deus ei in ſomnis indicauerat, mox ut è ſtratis ſurrexit, eius oblitus eſt. Accerſitis igitur Chaldæis, & magis ac uatibus, ait ſe ſomnium uidiſſe, & quoniam oblitus ſit quale fuerit, uelle ut & ſomnium ſibi indicent, & eius ſignificationem. Illis autem reſpondentibus hoc ſupra humanas uires eſſe, quod ſi exponeret uiſionem ſomnij, pollicentibus interpretationem, minatus eſt mortem, niſi ſomnium etiam indicarent: & cum negarent ſe id poſſe, necari omnes imperat. Tum Daniel audito quòd omnes ſapientes iuſſiſſet occidi, & inter hos ſe quoque cum ſuis cognatis eſſe in periculo, adijt Ariochum regij præfectum ſatellitij: rogauit'que cauſam cur ita rex ſtatuiſſet in omnes ſapientes & magos atque Chaldęos animaduerteret: & cognito quòd cum oblitus eſſet ſomnij, iuſſiſſet'que eos id ſibi indicare, nec illi potuiſſent, ad iram commotus ſit, impetrauit ut præfectus unius noctis dilationem magis à rege peteret. ſpem enim ſibi eſſe, Deum ea ipſa nocte exoratum indicaturũ eſſe id ſomnium. Quæ Danielis poſtulata cum per Ariochum regi eſſent renunciata, iuſsit cædem magorum differri, tantiſper dum huius promiſsi fidem experiretur. Puer uerò cum ſocijs digreſſus in ſuum cubiculum, per totam noctem ſupplex Deum precibus ſollicitauit, ut rem ſibi aperiret, & magos cum quibus & ipſi periclitarentur, ab ira regis eriperet, manifeſtata ſibi uiſione quam rex præterita nocte uiſam elabi è memoria paſſus ſit. Deus autem & periclitantes miſeratus, & Danielis ſapiẽtia delectatus, tam ſomnium quàm eius interpretationem ei notam reddidit, ut hanc per eum rex cognoſceret. Ille hac reuelatione lætus ſurgẽs fratribus eam indicat, iam deſperantibus uitam, & tantum de morte cogitantibus: hortatur'que ut tranquillo ſint animo, & de uita melius ſperare non dubitent. Cum quibus actis Deo gratijs quòd ætatem eorum eſſet miſeratus, Ariochum adit initio diei, rogans ut ſe ad regem ducat, indicaturum ei ſomnium quod proxima ante hanc nocte uiderat. Ad quem ingreſſus primum

Dan. 2.

Nabuchodonoſor ſomnium Chaldæi enucleare nequiũt.

deprecatus eſt eam opinionem,quaſi ipſe Chaldæis & magis eſſet ſapiẽtior, quòd nemine illorum ualente inuenire ſomnium, ipſe id eſſet indicaturus. non enim ſua peritia,uel quòd intellectu alios præcellat, id fieri: ſed Deus, inquit,nos de uita periclitantes miſeratus eſt:rogantiq; mihi pro mea popularium que uita, & ſomnium & eius ſignificationem aperuit. neque enim magis me ſollicitum habuit ea triſtitia,quòd à te indigni uita eſſemus iudicati,quàm metus de exiſtimatione tuæ gloriæ, cum tot uiros bonos & honeſtos necari iuberes,idq; iniuria,quod non eſſet humana ſapientia comprehẽſibile quod mandabas,ſolo Deo ualente præſtare quod cuperes. Ergo cum hęc te cura teneret,quis nã poſt te potiturus eſſet orbis imperio, dormienti tibi Deus uolens omnes regnaturos oſtẽdere,tale immiſit ſomniũ. Videbaris tibi uidere ſtatuã grandem ſtãtem, cuius caput erat aureũ, humeri ac brachia argentea,uenter & femora ærea,crura ac pedes ferrei. deinde ſaxũ uidiſti abruptũ à mõte in ſtatuã illã incidere,& hãc deiectam conterere, ut nulla eius pars maneret integra,ſed aurum,argẽtum,æs & ferrum abiret in minutiorem farina puluerem:eumq; ingruente uenti ui diſſlatum in terras diuerſiſsimas. Saxum uerò illud tam magnum accepiſſe incrementum,ut quantũ eſt terrarũ ſua mole opprimeret. Et hoc quidem eſt quod uidiſti ſomniũ,q; in hunc modum interpretari oportet. Aureum illud caput te ſignificat, & alios reges ante te Babylonios. duæ uerò manus & humeri duo portendũt, quod à duobus regibus ueſtrum imperium delebitur. illorum quoque imperium alius ab occidente ueniens tollet è medio,amictus armis æreis. Huius quoq; uires debellabuntur ab alio ferro ſimili,cui propter naturam ferri nihil poterit reſiſtere,quod ea ſit auro argẽto ac ære ualidior. Adiecit & de ſaxo interpretationem Daniel,ſed mihi hoc narrare non libuit:cuius propoſitum eſt præterita,non etiam futura, ſcribere. quod ſi quis ueritatis auidus non deſiſtit inquirere,futurorum quoq; obſcuros euentus cupiens diſcere, det operã ut Danielis librum perlegat,qui habetur inter ſacras literas. Porrò Nabuchodonoſorus his auditis agnoſcens ſuum ſomnium,attonitus eſt Danielis indole:& procidens in faciem, eum non aliter quàm Deum adorauit,diuinis iuuenem dignatus honoribus. Nec hoc contentus, impoſito ei Dei ſui nomine,uniuerſæ ditioni ſuæ præpoſitum eſſe uoluit, cũ eoq; ſimul eius conſanguineos:qui ob hoc inuidioſi facti in periculum inciderũt,offenſo rege propter cauſam talẽ. Rex fabrefacta aurea ſtatua, alta ſexaginta, lata ſex cubitos,in campo magno Babylonis eam ſtatuit:quam dedicaturus conuocauit ex omni ſua ditione principes,eisq; mandauit,ut quamprimum tuba dari ſignum audierint,procidentes in faciem adorent ſtatuam:quod qui non fecerit,pœnã propoſuit ut conijciatur in ardentis fornacis incendium. Cum igitur omnes audito tubæ ſigno adorarent eam ſtatuam, Danielis cognati negauerunt ſe hoc facturos, quòd nollent patrias leges tranſgredi, moxq; delati, & in ignẽ coniecti diuina ſeruati ſunt prouidentia,& præter omnium opinionem euaſerunt mortis periculũ. Ignis enim eos non attigit: ſed quaſi ſentiens iniuſtè in fornacem coniectos,pepercit, & nõ exeruit uim ſuam in iuuenes,Deo inuicta flammis faciẽte horum corpora: quę quidem res magis etiam eos regi commendauit, quòd probos & Deo charos eſſe a-

Daniel Nabuchodonoſori ſomnium interpretatur.

Dan.3. Nabuchodonoſoris aurea ſtatua.

Danielis cognati in igne indemnes.

nimaduerteret: quo factum est, ut semper in maximo apud eum honore haberentur. Non multo deinde pòst, rursum aliud dormiens rex uidit insomnium, quòd priuatus regno uitam acturus esset inter bestias: & post exactũ eo modo septennium, denuò restituẽdus esset in pristinum imperium. quo uiso rursum conuocatis magis, percontatus est quid significaret. Eius intellectum nemo alius inuenire, & regi indicare potuit: solus Daniel quid portenderet, coniectura assecutus est: & qualem hic prædixit, talis etiam euẽtus affuit. Nam cum in solitudine tempus prędictum exegisset, nemine septennio toto audente inuadere dominatum, exorato Deo rursum in regnũ suũ restitutus est. Nemo autẽ mihi uitio debet uertere, quòd hæc ita ut in antiquis libris inuenio, scriptis meis insero. Talibus enim criminatoribus dudũ occurri, in initijs huius historię, palàm profitens me tantum Hebraicorum uoluminum in Græcam linguam interpretem: & quę illic cõtinentur, bona fide relaturum me promisi, nec addentem quicquam de meo, nec auferentẽ etiam. Cæterũ Nabuchodonosorus cum regnasset annos XLIII, uitã finijt, uir industrius, & priorib. regib. fortunatior. Meminit eius & Berosus in tertio rerum Chaldaicarum libro, his uerbis: XIII. Pater autem Nabuchodonosorus audito quòd Satrapa, quẽ Ægypto & Cauæ Syriæ Phœniciæq; præfecerat, à se defeciſſet, cum non posset amplius ferre labores militiæ, tradita iuniori Nabuchodonosoro copiarum parte, iussit hunc contra illum proficisci. qui collatis signis cum defectore congressus, & ipsum deuicit, & regiones eius ad suum imperium retraxit. Interea pater Nabuchodonosorus apud Babylonem morbo absumptus est, cum regnasset annos XXI. Nabuchodonosorus uerò non multo pòst patris morte cognita, & constitutis Ægypti ac reliquarum regionum negotijs, demandataq; amicis cura captiuorũ Iudæorum, Syrorum, Phœnicum & Ægyptiorum, traducendorũ in Babyloniam cum exercitu & impedimentis, ipse cum paucis per desertum Babylonem properauit. Et cum assumpsisset regni administrationẽ, quæ interim penes Chaldæos fuerat, & ab eorum præstantissimo seruata erat in eius reditũ, factus est totius paterni imperij dominus. ac primum omniũ captiuos recens adductos per opportuna Babylonię loca in colonias distribuit: deinde spolijs bello partis, Beli templũ & alia quædã magnificè exornauit, auxit etiã & reparauit antiqua urbis ædificia, munito & fluminis alueo, ita ne hostes eo deinceps possent uti ad urbis incommodũ. Tres quoq; murorũ ambitus intra urbẽ extruxit, & totidem foris circũdedit, omnes è coctilibus laterculis. cumq; memorabilibus operib. urbẽ muniuisset, & portas in templorũ modũ ornasset, paternæ regiæ contiguã extruxit aliã regiã, cuius substructiones & reliquã magnificentiã fortè superuacaneũ esset dicere: unum silere non possum, quòd tam amplũ & superbũ ædificiũ intra quindecim dies absolutũ est. In hac regia moles saxeas fornicibus suspẽdit, montiũ speciem referentes, supernè cõsitas uarijs arborũ generibus: atq; ita celebratos illos pensiles hortos absoluit, eo quòd uxor educata in Media concupisset quãdã patriæ suę similitudinẽ. Horũ hortorũ etiã Megasthenes in quarto rerum Indicarũ uolumine meminit, ubi ostendere conatur quòd hic rex uirtute & rerum gestarum magnitudine Herculem à tergo reliquerit. subiu-

gasse

Dan. 4. Nabuchodonosoris alterum somnium à Daniele explicatum.

Nabuchodonosorus filius.

gasse enim eum & urbem Africæ primariam,& Hispaniam. Sed & Diocles in secundo rerum Persicarum libro eius regis mentionem facit, & Philostratus tam in Phœnicum quàm in Indorum historijs, quòd hic rex per tredecim annos Tyrum obsederit, regnante in ea urbe Ithobale. Atque hæc sunt quæ de hoc rege apud omnes historicos inuenio.

De successoribus Nabuchodonosori, & quòd Cyrus eorum imperium in Persas transtulit, & quomodo se tum res Iudæorum apud Babylonios habuerint. Cap. XII.

QVAE TERVM post Nabuchodonosori obitũ Abilamarodachus eius filius regnũ suscepit: qui mox Hierosolymorũ regem Iechoniã è uinculis dimisit, & inter necessarios amicos habuit, multis muneribus donatũ, & apud Babylonem regiæ suæ præfectum. Pater enim eius fidem non seruauerat Iechoniæ, qui se ei cum uxoribus & liberis totaq; cognatione sponte tradiderat, respectu solius patriæ, quam nolebat per uim expugnatam dirui, sicut antè diximus. Abimalarodacho post decimumoctauũ regni sui annum defuncto, Nigliſar filius successit: cumq; regnasset annos quadraginta, uitam cum morte mutauit. cõtinuata deinde successione ad Labosordachum filium regnum peruenit: apud quem cum nouem tantum mensibus hęsisset, post mortem eius trãsijt ad Balthasarem, qui Babylonijs Naboandel nominatur. Huic bellum intulerunt Cyrus Persarum rex & Darius Medorum, à quibus dum intra Babylonem oppugnatur, mirabilis quædam & prodigiosa uisio ei contigit. Discumbebat cœnãs in ampla quadam aula, magno apparatu uasorum argenteorum quæ regiæ mensæ adhiberi solent, accumbentibus etiam concubinis & purpuratorum præcipuis. Deinde cum ita collibuisset, iubet è suo templo afferri uasa Dei, quæ spoliatis Hierosolymis Nabuchodonosor in usum suum ueritus uertere, in Dei sui templo reposuerat. Ipse uerò iam mero calens ausus est ex eis potare, uerba interim contumeliosa in Deum proferens: & ecce tibi uidet manum è pariete prominentem, & in eo syllabas quasdam scribentem. qua uisione territus, conuocauit magos & Chaldæos, & totum hoc genus quod apud Barbaros prodigiorum & somniorum interpretationem profitebatur, postulans ut sibi enarrarent id quod erat scriptum. Magis autem negantibus se eius intellectum inuenire, rex ob rei nouitatem mœstus ac solicitus, præconis uoce per totam suam ditionem publicauit: quicumque mẽtem earum literarum interpretari posset, daturum se ei torquem aureum, & purpureæ uestis usum, quali Chaldæorum reges utuntur, atque insuper tertiam regni sui partem. Post hoc præconium maior etiam fit magorum concursus, certatim sensum literarum scrutantium, nihil tamen proficientium. Videns autem tristem hac de causa regem eius auia, solari cum cœpit, dicẽs esse quendam captiuũ Iudæum, per Nabuchodonosorũ uastatis Hierosolymis adductũ, uirũ sapientẽ, qui posset obscura & soli Deo nota perquirere. hunc Nabuchodonosoro quæ opus erat interpretatũ, cum id eo tempore posset alius nemo. rogabatq; ut accito illo percõtaretur, quid sibi uelint hæ literæ: ut coarguta cæterorum inscitia, etiam si triste sit, prodigiũ id intelligatur. His auditis Balthasar accersit Danielẽ: & prefatus se resciuisse de eius sapientia, deq; spiritu diuino quem habeat, & quòd solus sit idoneus interpre-

Balthasar Babyloniæ rex.

Dan. 5.

Manus in pariete scribens.

tãdis quæ aliorum cognitionem effugiãt, rogat ut ſibi enarret quid ſcriptura illa ſignificet: pollicẽs operæ præmiũ, uſum ueſtis purpureæ, torquemq; aureũ, & ditionis ſuæ partem tertiam, ut ſapientia eius inſignita talibus honoribus, illuſtris fiat apud omnes qui honoris cauſam ſciſcitando cognouerint. Daniel autem recuſatis muneribus, quod his diuinitùs conceſſa ſapientia corrumpi nequeat, ſed indigentes gratis iuuare parata ſit, ait ſcripturam hãc uitę finem prædicere: eò quòd ne proaui quidẽ calamitate, quã ille incurrerit ob contemptum numinis, doctus ſit pietatem colere, & nihil moliri q; ſit ſupra naturã hominis. Nabuchodonoſorum enim ob impietatem damnatum ad uictum ferinum, poſt multas preces miſerante Deo reſtitutum ad hominum conuerſationem & priſtinum imperium, ac deinde per totam uitam agnouiſſe & laudaſſe Dei uirtutem & prouidentiam. hunc uerò oblitũ domeſtici exempli, uoces impias iactaſſe in Deũ, & potaſſe è ſacris uaſis unà cum ſuis pellicibus. Ob hæc iratum Deum per has literas denunciare, qualẽ ſit habiturus uitæ exitũ. Sic enim interpretanda ſingula. Mane, hoc eſt numerus, ſignificat dinumeratũ eſſe iã dierũ tuæ uitæ ac regni numerũ, & breue tẽpus ſupereſſe. Thecel, quod eſt põdus, appenſum à Deo regni tui tẽpus iam ad finem uergere. Phares, quod eſt fragmen, fracturũ Deũ tuũ regnum, & partes eius in Medos ac Perſas diſtribuendas. Hac interpretatione accepta rex, ut conſentaneũ eſt, nõ poterat nõ uehemẽter triſtari: attamẽ Danieli ſuam munificentiã non ſubtraxit, tanq; malorũ prænuncio: ſed dona quæ pollicitus eſt exhibuit, ſic cogitãs, quòd nõ bona audierit, ſui fati culpã eſſe, non prophetæ: imò illum boni uiri officio functũ eſſe, qui ſic interpretatus ſit ut erat euenturũ, tametſi parũ lætus euentus ſequeretur. Non multũ autem abijt tẽporis, dũ & ipſe & urbs in Cyri Perſarũ regis poteſtatẽ deuenit. Sub Baltaſare enim capta eſt Babylon, cũ regnaſſet annos ſeptẽdecim. Hic finis fertur poſterorum Nabuchodonoſori. Darius autem cũ extingueret Babyloniorum imperium, adiutus à Cyro ſuo cognato, annũ agebat ſexageſimum ſecundũ: qui fuit Aſtyagis filius, apud Græcos alio uocatus nomine. Hic etiã Danielem prophetã aſſumptũ ſecũ duxit in Mediam, eumq; in maximo honore apud ſe habuit. erat enim unus è tribus ſummis ſatrapis, qui ſub ſe habebãt alios CCCLX ſatrapas. tot enim à Dario primũ inſtituti ſunt. Itaq; cum tam charus & honoratus apud regẽ eſſet, ut qui ei tanq; diuino libenter de quo uis negocio cõſulenti parẽret, non effugit cæterorũ inuidiã: quemadmodum fieri ſolet inter eos, qui aliquem ſibi à rege præferri non patiuntur æquo animo. Cumq; æmuli occaſionem calumniæ cõtra eũ quærerent, nullã unquam eis prębuit. cum enim eſſet contemptor pecuniarum & omnium munerum, turpe ſibi ducens etiam pro beneficio licitam gratiã recipere, nullã accuſandi anſam inuenire poterant. nec tamen deſtiterũt quærere, quomodo honore deiectum è medio tollerẽt. & cum animaduertiſſent Danielem quotidie ter Deo ſupplicare precibus, commenti ſunt occaſionẽ, qua eum poſſent perdere: aditoq; Dario renũciant ei, uiſum eſſe ſatrapis eius & principibus, per triginta dies populo dari intermiſſionẽ: quib. nec ab ipſo, nec à quoquã hominũ aut deorũ quicquã precari liceat: & ſi quis contra hoc cõmune decretũ faxit, eum in foueam leonum conijci. Rex uerò non perſpi-

Daniel manus ſcriptũ interpretatur.

Darius Babylonis imperio potitur.

XIIII. Dan. 6.

Daniel æmulorum inuidia ad leones proiectus euadit.

perſpiciens eorum malitiam, quòd Daniel hoc commento peteretur, ait ſibi placere hoc decretum: pollicitus'que ſe id confirmaturum, edictum propoſuit in publicum quo ſatraparũ decretum promulgabatur. Id cum omnes aliſ ſeruandum curarent, quieſcebant. Daniel uerò nihil hæc curabat, ſed more ſolito ſtans in conſpectu omnium, adorabat Deum ſuũ, & deprecabatur. Tum ſatrapæ nacti occaſionem quam dudum captauerant, regem adeunt confeſtim, Danielemq; accuſant, quòd contempto edicto ſolus ex omnibus deos precari auſus ſit, idq; nõ ob pietatem, ſed ob hoc ipſum quòd obſeruari ſe ſciret ab æmulis. Et cum regem ob nimiam erga Danielem beneuolentiam etiam mandati ſui contemptori facile ueniam daturum crederent, etiã illud ipſum Danieli inuidentes non ſunt facti mitiores, ſed poſtulauerũt ut ſecundũ legem conijceretur in leonum foueam. Darius autem ſperans ope diuina eripiendũ à beſtijs, hortatus eſt eum ut præſentẽ caſum æquo ferret animo: & poſtquã eò coniectus eſt, cum obſignaſſet lapidem, qui ori foueæ incumbebat uice hoſtij, domũ reuerſus eſt: totamq; eam noctẽ ſine cibo & ſomno exegit, de Danielis ſalute ſolicitus. diluculo autẽ ſurgens ad foueam ſe contulit: & inuento illeſo ſignaculo quo lapidem obſignauerat, eo aperto Danielem inclamauit, quærens an adhuc ſaluus ſit. Ad quã uocem cũ ille reſpondiſſet illæſum ſe & incolumem, iuſsit eum è fouea beſtiarum extrahi. Inimici uerò eius uidentes ei nihil mali accidiſſe, noluerunt hoc Dei prouidentię tribuere, ſed cauſam referentes in leonũ ſaturitatem, auſi ſunt etiam apud regẽ hoc aſſerere. At ille offenſus eorũ malitia, iuſsit multũ carniũ obijci leonibus, & illis iam ſaturatis inimicos Danielis in foueam conijci, ut appareat ſi propter ſaturitatem eos non attingat: ac tum demum euidentiſsimũ fuit, Danielem ope diuina eſſe ſeruatum. nam nemini ex eis pepercerunt, ſed nõ ſecus ac ſi fuiſſent famelici, & alimentis caruiſſent, ſine mora eos dilaniauerunt. Acuit autem ferarum rabiem non uexatio famis, quæ iam eis exempta fuerat, ſed obiectorum malitia, Deo ſic uolente, ut ne bruta quidem eam impunitam ſinerent. Cum igitur ad hunc modum uatis inſidiatores perijſſent, Darius rex per totum ſuum imperium nuncios dimiſit, qui Danielis Deum prædicarent, hunc eſſe ſolum uerum & omnipotentem Deum aſſeuerando. Ipſum deinde Danielem in maiore etiam quàm antè honore habuit, primum inter amicos locum ei tribuens. qui cum ab omnibus Deo charus exiſtimaretur, & propter hanc de ſe opinionem eſſet illuſtriſsimus, ædificauit apud Ecbatana Mediæ turrim, opus pulcherrimum, & ſingulari admiratione dignum, quod in hodiernum uſque diem durat, & ſpectantibus recentiſſimæ ſtructuræ uidetur, perinde ac ſi ea ipſa die qua ſpectatur, eſſet abſolutum: tantam nouitatis ſpeciem, & tam integrã pulchritudinem habet, nihil omnino à tam longo tempore læſam, præter aliorum ædificiorũ conſuetudinem, quæ æquè atq; homines uetuſtatis iniuriam ſentiunt: nec firmitatem ſolum, ſed etiam decorem ſenſim deperdunt. Mos autem durat uſq; in præſens tempus, ut in ea turri ſepeliantur Medorũ reges & Perſarũ atq; Parthorum: eiusq; cuſtodia ſacerdoti Iudaici generis hodieq; concreditur. Quod autem in hoc uiro præcipua dignũ eſt admiratione, ſilentio non præteribimus. Omnis enim eximia felicitas ut prophetæ excellẽtiſsimo ei cõtigit, &

Daniel turrim ædificat.

Danielis oracula.

uiuenti

uiuenti tam apud reges quàm apud populum gratioſo, & poſt obitum ſempiternam memoriam conſecuto. Libri enim eius quos conſcriptos reliquit, etiam nunc apud nos leguntur, qui nobis certam fidem faciunt, quòd Deus cum eo colloquia miſcuerit. Non ſolum enim futura prędixit, quemadmodū aliī prophetæ, uerūetiam tempus quo euentura eſſent præfiniit. & cū aliī prophetæ calamitates prædicerent, ideoq; malā gratiam apud reges & multitudinem uulgarem inirent: hic bonarū rerum uates fuit, ut propter fauſtā ominationem quidem beneuolentiam omnium ſibi conciliaret, propter euentuū uerò certitudinem fidei ſibi apud uniuerſum mortaliū genus cōpararet. Extat enim in eius ſcriptis, unde maximè illius prophetiæ certitudo poteſt colligi. ait enim ſe apud Suſa primariā Perſidis urbem cū ſociis prodiiſſe in campum, & ibi terræmotu repentino exorto, diffugientibus metu amicis ſolū eſſe derelictū, ſeipſum quoq; conſternatum in faciem & manus procidiſſe, ibi acceſsiſſe quendā excitantem ſe, & iubentem ut ſurgeret ac uideret quæ poſt multa ſecula euentura eſſent ſuis ciuibus. Surgenti deinde oſtenſum fuiſſe arietem magnum, enata habentē multa cornua, & in his ultimum cęteris celſius. Verſis deinde ad occidentem oculis, uidiſſe ſe hircū delatum per aerem concurriſſe cum ariete, & bis cornibus ictum proſtrauiſſe humi, & cōculcaſſe pedibus. deinde uidiſſe enatum è frōte hirci cornu maximū, quo defracto erupiſſe pro eo quatuor alia, obuerſa in uentos ſingulos. & ex his etiā aliud minus exortum ſcripſit, quod poſtquā eſſet adultū, Deus qui hæc oſtendebat, dixit geſturū bellum contra gentem ipſius, & urbem ui expugnaturū, & ceremonias templi conturbaturū, ſacrificiaq; prohibiturū per dies MCCXCVI. hæc eſt uiſio quā in campo apud Suſa ſe uidiſſe ſcripſit: eamq; Deum ſic interpretatum eſſe. Arietem ſignificare Perſarum & Medorum regna, cornua uerò futuros in his reges, & horum ultimum deſignari per cornu ultimum. hunc enim fore diuitiis & gloria præſtantiſsimū. Per hircum uerò indicari fore aliquem è Grecorum regibus, qui cum Perſa bis congreſſus eum prælio ſuperet, totumq; eius imperium occupet. Per cornu uerò illud magnum ex hirci fronte extans, primum regem ſignificari, & per aliorum quatuor pro illo pullulationem, ad quatuor terræ tractus ſingulorum uerſionem, ſucceſſuros oſtendi, poſt primi regis mortem, & regni inter eos partitionem. hos neque filios eius, neq; alioqui ad cognationē ipſius pertinentes, multis annis per orbem regnaturos: ex hisq; exoriturum quendam regem, qui bellum gerat cum gente Iudæorum & legibus, & formam inſtitutæ ſecundum has reipub. auferat: ſpoliatoq; templo uictimas in id induci per triennium prohibeat. quæ quidem calamitas genti noſtræ ſub Antiocho Epiphane accidit, ita ut futurum Daniel ante multos annos ſcripſerat. Eodem autem modo ſcripſit & de Romanorum imperio, & quantam uaſtitatem illaturi eſſent noſtris hominibus. Hæc omnia diuinitùs ſibi demonſtrata ſcripto tradidit, & poſteris legenda reliquit, ut uidentes euentū non diſcrepare à prædictionibus, Danielem mirentur ob tam inſignem honorē illi à Deo habitum: ſimulq; Epicureorum error coarguatur, qui prouidentiā è uita eijciunt, & Deo regimen rerum nolunt permittere, nec credūt uniuerſitatē à beata illa & immortali eſſentia uel cōſeruari uel gubernari, ſed

Dan. 8.

sine rectore & curatore mundum suopte impetu ferri asseuerant. Qui si ita careret præside, quemadmodum naues sine gubernatoribus uidemus procellis & fluctib. obrui, currus'que aurigis destitutos euerti ac confringi, ita & ipse perderetur temerario motu. Quamobrem dum Danielis uaticinia considero, non possum non damnare istorum insciti am, quia Deo negant curæ esse res mortalium. quî enim fieri potuit ut prophetꝛ̃s ẽius responderet ꝙuentus, si temerè in mundo gererentur omnia? Verùm ego hæc ita ut inueni, in literas retuli: quod si quis mauult diuersam opinionem sequi, id per me quidem erit illi integrum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER VNDECIMVS.

Cyrus Persarum rex Iudæos Babylone dimissos pristinas sedes permittit repetere, collata eis in ædificationem templi pecunia. Cap. I.

PRIMO autem anno regni Cyri, qui fuit transmigrationis nostrę Babylonicæ septuagesimus, miseratus est Deus captiuitatem & calamitatem ærumnosi illius populi: & sicut illis per Hieremiam prophetam ante dirutam urbem prędixerat, quòd postquã seruiuissent Nabuchodonosori, eiusq; posteris per annos septuaginta, rursũ eos restituturus esset in patriam, & ędificato templo redituri essent ad felicitatem pristinã, ita eis omnia præstitit. Excitato enim ad id Cyri animo, effecit ut ille in hunc modum per uniuersam Asiam scriberet: Hæc dicit Cyrus rex: Quoniam me Deus maximus orbis regem constituit, hũc illũ esse credo, quẽ Israelitarũ adorat populus. Is enim meum nomẽ per suos prophetas prædixit, & quòd templum eius ædificaturus sim Hierosolymis in terra Iudæa. Hoc autem Cyrus cognouit ex lectione libri, qui Esaiæ prophetias continet, ducentis & decem annis ante ipsius ætatem conscriptas. Hic enim secretum hoc Deum sibi indicasse dixit, quòd uellet Cyrum, quem multarum ac magnarum gentiũ regẽ declaraturus esset, remittere populum suum in terrã Iudæã, & templum suum ædificare denuò. Hæc Esaias prædixit centum quadraginta annis antequam templum deuastatum est. Quibus lectis rex admiratus uatis diuinitatem, correptus est cupidine exequendi quæ scripta legerat: conuocatis'que clarioribus apud Babylonem Iudæis, ait se illis permittere ut proficiscantur in patriam, urbem'que Hierosolyma, & Dei templum ædificent denuò. Nam & ipsum Deum futurum illis auxilio, & se scripturum uicinis Iudææ ducibus ac satrapis, ut conferant eis aurum & argentum ad templi fabricam, & uictimas ad sacrificia. Hoc mandato à Cyro accepto, duarum tribuum principes, Iudæ & Beniamiticæ, simul'que Leuitæ & sacerdotes, Hierosolyma se conferunt. multi enim maluerunt manere apud Babylonem,

1. Esdr. 1.
2. Esdr. 2.

Cyri edictum de instauranda fano.

lonem,non ſuſtinẽtes poſſeſsiones ſuas relinquere. Quò cum peruenisſent, omnes amici regij fuerunt eis auxilio,conferebant'que ad templi ſtructurã alij aurum,argentum alij,nõnulli pecudum & equorum multitudinem: ſoluentes'que uota,offerebant ſolennes uictimas, quaſi urbem denuò conderent, & priſtinum patrij ritus uſum reciperent. Nam & uaſa,quibus olim templum ſpoliauerat Nabuchodonoſorus,per Cyrum tunc è Babylone remiſſa fuerant. ea Mithridati ærarij regij præfecto tradita ſunt perferenda ad Abaſſarem,aſſeruanda apud eum dum templum ædificaretur: cui mandatũ eſt,quã primũ id abſolutũ eſſet, mox ea ſacerdotibus & magiſtratib.populi redderet in templum reſtituenda. Quin & epiſtolam ad Syriæ ſatrapas in hæc uerba reſcripſit. Rex Cyrus Siſinæ & Sarabaſanæ s. Iudæis qui regionem meam habitant permiſi, ut quicunque uellent in propriam patriam reuerſi urbem denuò conderent, & templum Dei Hieroſolymis ædificarent eodem quo prius loco. miſi autem eò etiam ærarij mei præfectum Mithridatem & Zorobabelem principem Iudæorum,ut fundamentis iactis templũ ſuperſtruant altitudine cubitorum LX. & totidem latitudine,faciantq; tres ordines è lapide polito, & unum ligneum è materie,quam fert ea regio: ſimiliter & altare ſuper quo ſacrificent Deo: quos ſumptus omnes de meo uolo fieri. Vaſa quoque quæ Nabuchodonoſorus rex de templo prædatus eſt, mitto per Mithridatem ærarij præfectũ & Zorobabelem Iudæorum principem,ut ea perferant Hieroſolyma,& in templum Dei reſtituant: quorum numerus eſt hic: pſycteres aurei L. argẽtei CCCC. thericlea pocula aurea L. argentea CCCC. ſitulæ aureæ L. argenteæ D. libatoria aurea XXX. argẽtea CCC. phialæ aureæ XXX. argenteæ MMCCCC. præterea uaſa alia magna mille. Concedo etiã eis eoſdem ritus quos maiores eorũ ſoliti ſunt accipere, in preciũ pecudum,& uini & olei drachmas ducenta quinque millia quingẽtas,& in ſimilã artabas duo millia quingentas: atq; hæc è Samariæ tributis præberi uolo. immolabũt'que ſacerdotes has uictimas ex Moyſis lege Hieroſolymis,& inter ſacra precabuntur Deum pro ſalute regis,eius'que generis,ut regnum Perſarum incolume maneat. Qui uerò per inobedictiam hæc mandata noſtra irrita habuerint,eos in crucem agi uolo,& facultates ipſorũ fiſco noſtro attribui. Atque hoc fuit epiſtolæ argumentum. Numerus autem eorum qui è captiuitate conuenerunt Hieroſolyma XLII millia fuêre, & inſuper CCCCXLII.

Cyri litere ad Syriæ præfectos, de inſtauranda fano.

Regij duces & ſatrapæ Iudæos ab ædificatione templi prohibent. Cap. II.

II. 2. Eſdr. 4.

DUm templi fundamenta iaciunt, & in hoc ædificãdo toti ſunt, circùm finitimæ gẽtes,præcipuè Chuthei,quibus olim è Perſide ac Media traductis Salmanaſar Aſſyriorũ rex in Samaria Iſraelitis inde ſublatis nouas ſedes dederat, hortabãtur ſatrapas & eos quibus cõmendata erat hæc ædificatio,ut Iudæos impedirẽt quo minus urbẽ ac tẽplũ inſtaurarẽt. Illi uerò pecunijs etiã corrupti, uẽdiderũt Chutheis ſuã circa demandatũ officiũ ceſſationẽ & negligentiã,Cyro neſciente, utpote diſtracto in alia negocia,qui mox Maſſagetico bello perijt. Cambyſe deinde in paternum principatum ſuccedente, ex Syria & Phœnice Ammanitarumq; & Moabitarũ ac Samaritarum regionibus redditur ei talis epiſtola.

Domine

Domine,ſerui tui,Rathymus commentarienſis, & Semelius ſcriba,& magiſtratus Phœnices ac Syriæ. Cognoſcere te oportet rex, quòd Iudæi qui Babylonem traducti fuerant,in regionem noſtram uenerunt, & urbem ob defectionem meritò deletam reſtituunt,forumq; rerum uenalium : reparant etiam mœnia, & templum extruũt. quòd ſi ita pergere ſinantur,ſcito eos nec tributa ſoluturos amplius,nec imperata facturos. opponentes enim ſeipſos regibus,imperare potius quàm ſeruire conabuntur. Quando igitur iam fer uet templi ædificatio, uiſum eſt noſtri officij,nõ diſſimulare hoc negotium, & admonere ut inſpicias maiorum tuorum commentarios, inuẽturus in eis Iudæos rebelles,regumq; hoſtes, urbemq; ipſorũ ob hoc crimen deſolatam ac dirutam. Quin hoc quoq; admonendus es, quòd ſi hæc urbs incolatur de nuò, mœniumq; ambitum abſoluat, intercludetur tibi uia in Phœnicẽ & cauam Syriam.

Cambyſes Cyri filius Iudæos ab ædificando templo omnino prohibet. Cap. III.

CAMBYSES autem lecta epiſtola,cum eſſet alioquin etiam natus ad malitiam,grauiter commotus reſcripſit hoc modo· Rex Cambyſes Rathymo commentarienſi,& Belſemo,& Semelio ſcribę, & reliquis Samariæ ac Phœnices habitatoribus hæc dicit. Lectis quas miſiſti literis,iuſsi inſpici maiorum meorum commẽtarios:ubi inuentum eſt urbem iſtam ſemper inimicam fuiſſe regibus,habitatoresq; eius ſeditioſos perpetuò ſtuduiſſe cõcitandis bellis & rerum nouitatibus. quodq; reges habuerint potentes ac uiolentos,qui Phœnicem & cauam Syriam uectigalem habuerint. Ego igitur iubeo non permitti Iudæos urbem denuò condere, ne per hanc occaſionem creſcat eorum malitia, qua concitati hactenus rebelles fuerunt regibus. His literis perlectis, Rathymus & ſcriba Semelius cum collegis eueſtigiò conſcenſis equis properarunt Hieroſolyma, ducentes ſecum magnam hominum multitudinẽ:prohibueruntq; Iudæos, ne urbem & templum ædificare pergerent. Itaq; dilatum eſt id opus per annos IX, uſque in ſecundum annũ regni Darij Perſarum regis· Cambyſes enim cum per ſexennium regnaſſet,ſubacta interim Ægypto,reuertens ab ea expeditione, apud Damaſcum eſt mortuus· Sublatis deinde Magis, qui poſt eius obitum regnum per integrum annum occupauerãt,ſeptem illæ Perſarum familiæ Hyſtaſpis filium Darium communibus ſuffragijs regem declarauerunt. III.

Darius Hyſtaſpis filius Iudæis templum ædificat. Cap. IIII.

ES adhuc priuatus uouerat Deo,ſi regnũ adipiſceretur,quicquid ſacrorum uaſorum apud Babylonem adhuc eſſet, remiſſurum ſe in templum Hieroſolyma : & fortè fortuna per illud tempus uenerat ad eum à Hieroſolymis Zorobabel,qui captiuorum Iudæorum dux declaratus fuerat : nam erat uetus regis amicus. quamobrem inter ſatellites cum alijs duobus aſſumptus,ſperatum honorem conſecutus eſt. Primo autem ſui regni anno Darius ſplendido ac magnifico apparatu excepit tam domeſticos ſuos,quàm Medorum ac Perſarum ſatrapas,prouinciarumq; præſides, ab Indis uſque ad Æthiopas, & præfectos copijs per CXXVII ſatrapias· Cumq; ad ſatietatem epulati, diſceſsiſſent cubitum ad ſuum quiſque diuerſorium : Darius poſt breuem in lecto quietem à ſomno relictus, nec ualens re- 1.Eſd.3.6.

dormiſcere,cœpit fabulari cum tribus ſatellitibus:et qui proponendam à ſe quæſtionẽ uerius ac prudentius ſoluerit, ei præmium fore promiſit uſum purpuræ & aurei poculi:in cubatu quoq; ac uectatione úſurum inſtrumento aureo,& tyara byſsina ac torque aureo: & in conſeſſu habiturũ locum regi proximũ,annumeratũ inter gentiles regios.Poſt hæc promiſſa quærit ex primo,num uinũ maximè polleat:ex ſecũdo,num reges:ex tertio, num mulieres,an fortè ueritas magis quàm hæc omnia. his ad inquirẽdum propoſitis ſiluit. Manè uerò accerſiuit optimates et ſatrapas ac toparchas,reſidẽsq; ubi ſolebat iura reddere,iubet ſatellitũ illorũ quemq; coram toto cœtu reſpondere ad quæſtionẽ ſibi propoſitam,quid ipſi uideatur uerius. Tum primus eorũ ſic exorſus eſt uini prędicare potentiã: Viri illuſtriſsimi,equidem uino potentiæ palmam tribuere haud dubito, dum eius uiriũ hinc coniecturam capio. Animaduerto enim,quòd quorũuis potantium mentem ſubuertit,& uel regis animum ſic afficit,ut ſimilis ſit pueri parentibus orbi, & curatoris egentis:ſeruum quoq; ſuæ conditionis oblitum ad dicendi libertatem concitat,& pauperi addit animos diuitis. Mutat enim & regenerat animas, quas ſubingrediť. Nam et calamitoſorũ extinguit triſticiã, et ære alieno atq; uſuris oppreſſos facit aliquãtiſper uideri ſibi omniũ ditiſsimos, ut obliti ſui, nihil ſonent humile,ſed talenta crepẽt, & alia fortunatorũ uerba maginfica. Præterea tam ducum quàm regũ illis ſeņſum ac metũ eximit, & omnem amicorum ac familiariũ memoriam. Armat enim homines uel aduerſus chariſsimos,eoſq; facit uideri alieniſsimos:cumq; edormito temeto per noctem ſobrij fuerint redditi, ſurgunt omnino inſcij quę eis per ebrietatẽ patrata ſunt: quo fit,ut his argumẽtis perſuaſus,uinũ ducam rem omniũ longè potentiſsimam, ſimul et uiolentiſsimã. Poſtquam primus prolata ſua de uino ſentẽtia dicendi finem fecit, tum ſecũdus cœpit extollere poteſtatẽ regiam,huius uires aſſeuerans eſſe maximas omniũ quæ intellectu ac potẽtia prædita ſint. id conatus eſt probare his rationibus:Omnium rerum penes homines eſſe imperium, qui & terras et maria,ad quoſcunq; uſus ſeruire ſibi adigunt:at ipſis hominib. reges imperitare,eisq; quidlibet pro ſuo mandare arbitrio. Proinde qui in fortiſsimis animaliũ habent dominatũ, eorum uim ac uirtutẽ meritò exiſtimandã inſuperabilẽ. Quid quòd dum ad bella & pericula ſubditos mittũt,omnes eorũ imperata obſequẽter faciũt, ſiue dum per eos obijciunť hoſtibus,ſiue dum coguntť cum mœnib. ac turribus,atq; adeò cũ montibus, ipſaq; rerũ natura bellum gerere,ipſorũ iuſſu parati uel occidi uel occidere, dum ne uideanť à regijs mandatis uſquã digredi? parata deinde uictoria,belli cõmoda uniuerſa ad regem redeũt. Iam uerò qui alieni à militia dant agris colendis operam, poſt longos labores & ſudores comparatis fructibus regi tributa ſoluunt:& quicquid ille iuſſerit,hoc neceſſariò ſine mora perficitur. Interim ille expletus omnibus delicijs & uoluptatibus, dormit in cubiculo, excubantibus ante fores ſatellitibus, & ceu uinctis metu nuſquã diſcedentibus. Nemo enim audet dormiẽte illo relicto abire ad curanda propria negocia,ſed unam hanc curam putans neceſſariam,in hac una eſt aſsiduus. Et quî fieri poteſt, ut non is ſit omniũ potentiſsimus, cui tanta hominum multitudo paret? His peroratis ſucceſsit tertius Zorobabel,dicturus de mulieribus & ueri-

Cyri ſatellitum diſputatio de uiribus uini, et regis, & mulierũ, et ueritatis.

De uini uirib.

De regis uirib.

De mulierũ uiribus.

& ueritate,quarum uis quanta ſit, quamq; præpolleat cæteris rebus omnibus,ſic docere aggreſſus eſt. Confeſſum eſt & uinum pollere plurimum, & regem cui omnes obtemperent,maior tamen eſt potentia mulierum.nam et rex per mulierem in lucem hanc productus eſt, & eos qui uites colendo, uinum nobis afferunt,mulieres & educant & pariunt: nihil eſt omnino quod non illis acceptū ferendum ſit.nam & ueſtimēta nobis texunt harum opera, & rei domeſticæ cura his eſt concredita:nec ullo pacto poſſumus carere fœminis.ſed licet argento multo abundemus & auro,precioſisq; rebus alijs,ſimul atq; mulierem formoſam conſpexerimus,neglectis illis omnibus inhiamus in uiſæ pulchritudinē,& bonis cedere ſuſtinemus, modò adamata forma frui liceat. Relinquimus etiam parentes ac patriam, & uel amiciſſimorū ſæpenumero propter mulieres obliuiſcimur:ac ne commori quidem cum illis refugimus. Addam & aliud argumentū earum potentiæ non minimum. Quicquid terra mari'ue longo labore quæſitū habemus, non'ne totum mulieribus committimus? Ipſum etiam regem tantarum rerum dominum uidi aliquando ab Apame Rapſacis Themaſini filia, concubina ſua cædi alapis, nec hoc tantùm ferre,ſed ut ſibi detractū diadema capiti illa ſuo imponeret, ridentem cum ridente,& irata illa mœrentem,& adulatoriè ſe ad affectus illius attemperando humiliter ſatisfacientē,ſi quid eam offenſam animaduerteret. Interim dum ſatrapæ mirabundi alij in aliorum uultus inter ſe mutuò conijciunt oculos,Zorobabel ad ueritatis laudes fecit tranſitū. Dixi,inquit, & declaraui quantum mulieres polleant, uerùm tamen nec hæ, nec rex ueritati ullo modo conferendus eſt.Nam cum terra ſit maxima,cœlum item immenſæ altitudinis, & ſol celeritatis ineffabilis, cumq; hæc Dei uoluntas gubernet ac moueat,qui Deus iuſtus eſt & uerax: conſequitur ut ueritas ſit rerum omniū longè potētiſsima,contra quam iniuſticia nihil omnino ualeat. præterea reliqua omnia quantumuis pollere uideantur,mortalia ſunt,& celeres habent exitus,ueritas uerò immortalis eſt atq; ſempiterna. Quin & ea quæ ab ipſa percipimus,nec mortalia ſunt,nec iniuriæ temporum aut fortunæ reciprocis uicibus obnoxia,ſed iuſta & legitima,ſecretaq; ab omni labe iniuſticię. His dictis Zorobabel ſermoni finem impoſuit. Acclamante uerò auditorio quòd dixiſſet optimè,& quòd ſola ueritas uim omnis ſenij uel mutationis expertē habeat,iuſsit eum rex poſtulare aliquid quod ipſe non fuiſſet pollicitus. Libenter enim ſe conceſſurum,ut uiro ſapienti,& qui prudentia uincat cæteros. Quare poſthac,inquit, aſſeſſor meus eris,receptus inter cognatas mihi neceſsitudines. His auditis admonuit eum uoti,quo ſe obligauerat ſi adipiſceretur poteſtatē regiam:id autem erat,denuò condere Hieroſolyma, & ibi Dei templum inſtaurare,ac deinde ſacra uaſa olim per Nabuchodonoſorū inde ſublata, & Babylonē perlata, reſtituere. Hæc eſt, inquit,mea poſtulatio, quam nunc mihi permittis,ſapientem me uirum iudicans. Tum rex lætus ſurrexit et excepit eū oſculo,moxq; ſcripſit toparchis & ſatrapis, iubens eos deducere Zorobabelem,eosq; qui unà profecturi erant ad inſtituendam & abſoluēdam templi fabricam. Mandauit etiam per literas Phœnices ac Syriæ magiſtratibus ut materiam cedrinam in Libano exciſam deportarent Hieroſolyma,& inſtaurantem eam urbem adiutarent:

De ueritatis uiribus.

IIII. *Zorobabelem dimittit Cyrus ad inſtaurandum fanum.*

in quibus literis hoc quoque adscriptum erat, iubere & uelle regem liberos esse omnes Iudæos quotquot ex captiuitate Hierosolyma postliminio redierint. & procuratores suos ac satrapas uetuit quicquam in regios usus à Iudæis exigere: & quantumcp agrorum occupare ualeant, permisit eos immunes à tributis colere. Idumæis etiam & Samaritis atque Syriæ cauæ habitatoribus imperauit, ut agros qui aliquando Iudæorum iuris fuissent, antiquis possessoribus redderent, atque insuper L talenta in fabricam templi conferrent. Ipsis autem secūdum patrias leges sacra facere permisit, & quæ in hunc usum essent necessaria, sacrasq; uestes in quibus pōtifex & cæteri sacerdotes rem diuinam facerent, de suo præberi uoluit, necnon etiam organa quibus Leuitæ sacros hymnos accinunt. & custodibus urbis atq; templi certas terræ portiones assignari iussit, ac in singulos annos pro alimentis certam pecuniam. denicp de remittendis sacris uasis, deq; Iudæorum restitutione, confirmauit omnia quæ prius Cyrus decreuerat. Zorobabel autem hanc gratiā à rege consecutus, quàm primùm egressus est regiam, suspiciens in cœlum gratias agit Deo, quòd coram rege inter concertatores uisus sit sapientior, confitens totum hoc diuini esse beneficij: peractaq; gratiarum actione, precatus ut & in posterum propitius esse pergeret, Babylonem profectus est, lætum popularibus suis nuncium afferens. Quo audito primùm gratias egerunt Deo pro reddita sibi patria: deinde ad epulas & compotationes uersi, per huiusmodi hilaritates continuos septem dies exegerunt, patriæ instaurationem ac renascentiam celebrantes. Deinde duces Hierosolymitanæ profectionis ex sua quemque tribu elegerunt, comparatis & iumentis quæ uxores ac liberos ueherēt: deducētibusq; quos Darius ad hoc ipsum miserat, genialiter uiam emetiebantur hilares, personantibus omnia tibijs & cymbalis perstrepentibus, prosequente per lusum ac lætitiā & reliqua Iudæorum multitudine. Nam certus numerus è singulis cognationibus selectus proficiscebatur: quas nominatim percensere non libet, ne interrupta narrationis serie lectori difficultatem afferam. hoc tantùm dicam compendio, fuisse pubertatem egressorum † quater mille millia, & sexcenta uiginti octo millia, duntaxat ex tribu Iudæ & Beniamitica. Leuitæ septuaginta quatuor. promiscuæ uerò multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia D C C X L I I. præterea Leuitici generis cantores aderant C X X V I I I. ianitores C X. sacri serui C C C X X I I. ad hæc qui dicebant se Israelitas, nec tamen poterant approbare genus suum, sexcenti quinquaginta duo. Reiecti sunt etiam ex ordine & honore sacerdotali quotquot duxerant uxores, quarum genus nec ipsi indicare poterant, nec in Leuiticis & sacerdotalibus genealogijs inueniebatur. erant autem numero quingenti uiginti quinque. Sequebatur etiam seruitiorum multitudo septem millium C C C X X X V I I. cantores etiam & cantatrices C C X L V. cameli C C C C X X X V. iumenta quingenta uiginti quinque. Dux autem multitudinis quam modò recensui, fuit Salathielis filius Zorobabel, ex tribu Iudæ & stirpe Dauidis natus, & cum eo Iesus Iosedeci pontificis filius, & Mardochæus ac Serebæus: hi duo tribulium suffragijs ad ducatum electi, qui etiam contulerunt in sumptus huius profectionis minas auri centū, argenti

† Tam hunc dinumerationē arbitror. nam numerus est increbilis, et ab Esdræ historia lōgè discrepans.

Reducū ex Babylonia numerus.

argenti uerò quinquies mille· atq; in hunc modum ſacerdotes ac Leuitæ & pars quædam populi Iudæorũ, qui tum apud Babylonem erat, ad habitanda Hieroſolyma ſunt deducti: reliqua uerò multitudo domos quiſque ſuas rediit. Septimo autem menſe poſtquam Babylonem exiuerant, Ieſus pontifex & Zorobabel princeps dimiſsis circum oppida nuncijs, è tota regione populum Hieroſolyma conuocauerunt, cupidè ad mandatum eorum conuenientẽ: et ædificauerunt altare in quo prius fuerat loco, ad offerenda Deo ſacrificia ſecundum leges per Moyſem traditas. Quæ dum faciunt, non æquis oculis aſpiciebantur à finitimis gentibus, quibus inuiſi erant omnibus. Celebrauerunt autem etiam Scenopegiam per idem tempus, ſecundum legislatoris præſcripta, & poſt hæc oblationes & quotidiana ſacrificia, uictimaſq; ſabbatorum atq; omnium ſanctarum feſtiuitatũ. tum qui uota uouerant, reddiderunt ea ſacrificãtes à nouilunio menſis ſeptimi. Deinde templi ædificationem ſunt aggreſsi, expendentes multas pecunias in cæmentarios & fabros, et multum alimentorũ in cibos eorum qui cõuehebant materiem. Hoc enim Sidonij facilè ac libenter faciebant, trabes cedrinas de Libano deferentes, quibus mox in rates compactis, in Ioppenſem portum eas perducebant, ita ut primùm à Cyro, & tum iterum à Dario iuſsi fuerãt. Hæc fiebant anno à reditu Iudæorum ſecundo, menſe ſecundo, quando iactis templi fundamentis prima die Decembris cœperunt ſuperſtruere: præpoſueruntq; operi curando Leuitarum quotquot uigeſimũ annum attigerãt, et Ieſum cum filijs ac tribus fratribus, & Zolimielem Iudæ fratrem, Aminadabi filium, eiusq; filios: quibus ſumma cura & diligentia cõmiſſum negocium tractantibus, celerius opinione templo ſumma manus impoſita eſt. Id ubi factum eſt, accedẽtes ſacerdotes ornatu ſuo cum tubis, & Leuitæ Aſaphiq; progenies canebant ſacros hymnos, in Dei laudem à Dauide quondã inſtitutos. Sacerdotes autem & Leuitę cognationumq; principes ætate prouectiores, qui et illud prius templũ uidere meminerant magnum & opulentũ, & hoc recens pro præſentiũ fortunarũ tenuitate deterius fieri animaduertebant, reputantes quantum ab illa priſca felicitate abeſſet, oborta inde mœſticia temperare à lachrymis non poterant: uulgus autem cõtentum erat præſenti templo, ut quod nulla priorũ temporum cõparatione ſeipſum cruciabat, nec ullum detrimentũ factum quibat animaduertere. contrà ſeniorũ ac ſacerdotũ multo deteriore conditione res ſuas exiſtimantiũ gemitus, uix concentu tubarum obſcurari poterat. Samaritę autem inimici auditis tubis, & lætantiũ atq; dolentium promiſcuis uociferationibus, accurrerũt uolentes cauſam diſcere: & cognito quòd Iudæi è captiuitate Babylonica poſtliminio reuerſi templũ inſtaurarẽt, adeunt Zorobabelẽ ac Ieſum, principesq; cognationũ, poſtulãtes ut eos admitterẽt ad templum cõmuni ſumptu ædificandũ. Nam ſe quoque aiebant Deum colere, & eius gloriari nomine, religionisq; eius ſtudioſos fuiſſe iam inde ab illo tempore quo Salmanaſar Aſſyriorũ rex è Chuthia & Media gentẽ eam in loca illa tranſtuliſſet. Ad quæ poſtulata illi de cõmuni ſentẽtia reſponderũt, ad ſimul ædificandum admitti eos non poſſe, cum et prius Cyrus, & nunc Darius ipſos ædificare iuſſerint: licere tamẽ eis ibi adorare, idq; facere uetari eorũ neminẽ, ac ne cæterarũ quidẽ gentiũ quenquã,

Templi inſtauratio.

Samaritæ à ſocietate inſtaurationis templi repudiantur.

cum omnibus hominibus eò ueniẽtibus templum ad adorandũ pateat. His auditis Chuthæi (ſic enim nos Samaritas appellamus) indignè tulerũt: & inſtigauerunt Syriæ gentes, ut ſatrapas rogarẽt, quemadmodũ ſub Cyro primùm ac mox ſub Cambyſe, ut templi ædificationẽ impedirent, ludęorumq; conatus & diligẽtem circa hoc opus operam, quoad liceret, remorarentur. Per idem tempus aſcendit Hieroſolyma Siſines, Syrię ac Phœnices prefectus, & Sarabazanes cum quibuſdam alijs, rogaueruntq; Iudæorũ principes, cuius permiſſu templum ſic ædificarẽt, ut arx potius quàm fanum exiſtimari poſſet: & cur tam firmis mœnibus & porticibus urbem cinxiſſent. Reſponderunt Zorobabel & Ieſus, ſeruos ſe eſſe Dei maximi, cui templum hoc extructum à quodã eius gentis rege fortunatiſsimo, et in omni uirtute excellentiſsimo, per multas ætates incolume ſteterit. Deinde ob maiorũ ſuorũ impietatem per Nabuchodonoſorũ Babyloniorũ & Chaldæorum regem expugnata & deleta urbe, temploq; ſpoliato ac incenſo, & populo in captiuitatẽ Babylonicam abducto, Cyrum, Perſidis & Babyloniæ regem, regio diplomate mandaſſe templi inſtaurationẽ, & donaria uaſaq; per Nabuchodonoſorum ſublata tradidiſſe Zorobabeli et Mithridati ærarij ſui præfecto, ut ea deportarent Hieroſolyma, rurſumq; in templũ inſtauratũ reponerent. Eiuſdem enim regis mandato Abaſſarum miſſum ad eam urbem, ut daret operã ut id templum primo quoq; tempore abſolueret. Eum acceptis regijs literis confeſtim ueniſſe, & fundamẽta ieciſſe: atq; ex eo tempore nunquã inimicas gentes interturbare ædificationẽ, atq; impedire deſtitiſſe. Quare ſi illis ita uideretur, ſcriberẽt Dario, ut inſpectis regijs commentarijs manifeſtũ fiat uera ipſos omnia dicere. His auditis Siſines & alij cum eo, noluerũt ædificationẽ inhibere inconſulto Dario: ſed cõfeſtim ei de hac re ſcripſerũt. Iudæis autem ſolicitis & metuentibus ne regem pœniteret iuſſiſſe reparari Hieroſolyma, duo prophetæ qui tum erant in populo, Aggæus & Zacharias, bono animo eos eſſe iubebant, nec à Perſis quicquam timere: quando quidẽ ipſi compertam haberent ſuper hac re Dei uoluntatẽ: quibus credens populus, aſsiduus erat in opere, nulla die id intermittens. Cumq; Samaritæ Dario ſcripſiſſent, accuſantes Iudæos quòd urbem munirent, templumq; arci quàm fano ſimilius extruerent: aſſeuerãtes non eſſe hoc in rem regis, & oſtendentes Cambyſis epiſtolã, per quam eam ædificationẽ impediuerat & uetuerat, ratus non eſſe rebus ſuis tutam aut utilem: poſtquam etiam Siſinis & collegarum de eodem negocio literas accepit, iuſsit regios commẽtarios ſuper hac re conſuli: & inuentus eſt apud Ecbatana caſtrum Mediæ liber, in quo hæc ſcripta continebantur. Anno primo regni ſui Cyrus rex decreuit, ut templum Dei cum altari Hieroſolymis ædificaretur altitudine cubitorum L X. & totidẽ latitudine, quòd haberet ordines è lapidibus politis tres, & ligneũ unum è materie quam fert ea regio: & ſumptus in hoc ex ærario regis præberentur. Sed & uaſa templi quæ Nabuchodonoſorus ſuſtulerat, reddantur & reportentur Hieroſolyma. Vtq; cura eius negocij ſit penes Abaſſarẽ Syrię ac Phœnices præfectum, eiusq; collegas: qui abſtinerent quidem ipſi ab eis locis, ſeruos uerò Dei Iudæos & eorum principes ſinerent templum ſtruere: ipſi uerò adiutarẽt eos in hoc opere de tributis ſuæ prouinciæ, & ad

Aggæus & Zacharias populum animant.

Cyri commentarij de inſtaurando templo.

ſacrificia

ſacrificia quoq; ſuppeditarẽt, tauros, arietes, agnos, hœdos, ſimilam, oleum, uinum & cætera quæ ſacerdotes poſtulauerint, qui deprecaturi ſint Deum pro ſalute regis atq; Perſarum. Quicunq; autem contra mandatũ hoc facere auſus fuerit, is ut cõprehenſus in crucẽ agatur, & facultates eius fiſco addi cantur. inibi etiam addita erat execratio, ut quicunq; eius templi ædificationem uetare uoluerit, Deus eum feriat, atq; hoc modo iniquitatem eius cohi beat. Hæc cum Datius in Cyri cõmentarijs inueniſſet, reſcripſit Siſini & col legis eius hoc modo: Rex Darius Siſini magiſtro equitũ & Sarabazani cęte risq; magiſtratibus s. Mitto ad uos exẽplar epiſtolæ Cyri, quam in ipſius cõmentarijs inueni: uoloq; ut omnia fiant, quemadmodũ in ea continentur. Valete. Ergo cognita ex his literis uoluntate regis, Siſines et reliqui decreue runt eam per omnia ſequi. itaque ſuſcepta cura ſacræ fabricæ, adiuuabant Iu dæos magiſtratusq; illorũ & principes, & magnis omnium ſtudijs proficie bat templi ædificatio ſecundũ mandata Cyri & Darij, prophetãtibus interim Aggæo & Zacharia: abſolutumq; eſt intra ſeptẽnium. Anno aũt regni Darij nono, uigeſima tertia die menſis undecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus Dyſtrus: ſacerdotes ac Leuitæ cum reliqua Iſraelitarũ multitudine obtulerũt ſacrificia pro renouata poſt captiuitatẽ priſtina felicitate, proq; recepto nouo templo, tauros centum, arietes ducẽtos, agnos CCCC. hircos XII. pro peccatis totidem tribuũ: conſtitueruntq; Leuitæ ſecundum Moyſis leges ex ordine ſuo ianitores per ſingulas portas. ædificauerãt enim Iudæi porticus quoq;, quib. interius templũ circũquaq; includebat. Inſtante deinde azymorũ feſto, menſe primo, qui Macedonibus eſt Xanthicus, nobis uerò Niſan, cõfluxit totus populus ex oppidis in urbẽ: celebraueruntq; id feſtum caſti ac puri unà cum cõiugibus ac liberis ritu patrio: et uictimã paſchalem immolãtes decimaquarta luna epulati ſunt per cõtinuos dies ſeptẽ, nullis ſumptibus parcentes, holocautoma etiã offerentes: & agentes gratias Deo, qui eos tandẽ antiquæ patriæ & eius legib. ac ritibus reſtituerit, deflexo ad benignitatẽ ac clementiã regis Perſici animo. atq; ita ſumma liberalitate in re diuina uſi incoluerũt Hieroſolyma, inſtituta ea reipub. forma, quæ per optimates cum paucis adminiſtrat. Penes põtifices enim fuit ſumma autoritas, donec Aſamonæorũ gens mutato rerũ ſtatu regnũ obtinuit. Ante captiuitatẽ enim iam inde à Sauli et Dauidis temporib. egerũt ſub regib. per annos DXXXII. menſes ſex, dies decem. & ante hos rectores res adminiſtra uerunt appellati Iudices & monarchæ, qui reipub. ſtatus plus cꝫ quingentis annis durauit poſt Moyſis & Ieſu imperiũ. Hoc igitur modo habebant ſe Iudęi, in patriam reſtituti, ſub Cyro & Dario regibus. Samaritę autem, infenſa gens & inuida, multis moleſtijs eos afficiebãt, freti opibus, & affectantes cognati Perſarũ uideri, quod inde eſſent oriundi. Nam quæ iuſſi erant, ex tributis in ſacrificia cõferre nolebant, & prętores fauẽtes atq; adiutores habebãt: & quacunq; in re uel per ſe uel per alios poterãt noſtrã gentẽ lædere, nullã occaſionẽ prętermittebãt. Viſum eſt itaq; ſenatui populoq; Hieroſolymitano legationẽ ad regem Darium mittere, & Samaritas accuſare: cuius legationis caput fuit Zorobabel, aſſumptis alijs quatuor collegis. Cæterùm rex cognitis criminibus, quæ per legatos Samaritis obijciebantur, dedit eis literas

Inſtaurato templo ſacrificatur.

Iſraelitarũ adminiſtrationis mutationes.

Samaritæ Iudæos inſectant.

perferendas ad magiſtros equitum eius prouinciæ, & ad ſenatum Samarita-
Darij literæ in Iudæorum gratiam. num, in quibus hæc continebantur. Rex Darius Tangarę & Sambabæ magiſtris equitum apud Samariam, & Sadracæ ac Bobeloni reliquisq; eorum conſeruis: Zorobabel, Ananias, & Mardochæus Iudæorum legati accuſauerunt uos, quòd moleſti ſitis templum ædificãtibus, quodq; non præbeatis impenſas in ſacrificia, quas me iubente præbere illis debetis. Volo igitur ut lecta hac epiſtola præbeatis eis ex regio ærario, in quo tributa Samariæ ſeruantur, quicquid ſacrificiorum uſus poſtulat, ut non deſinentes quotidie ſacrificare tam pro me, quàm pro Perſarum gente deprecentur.

Xerxis Darij filij in Iudæorum gentem beneficia. Cap. V.

V. 1. Eſd. 7. DEFVNCTO autem Dario ſucceſsit Xerxes filius, ſicut regni ita et pietatis paternæ hæres. nihil enim ex patris inſtitutis circa diuinũ cultum mutauit, & Iudæos ſumma beneuolentia proſecutus eſt. Hoc regnante pontifex erat Ioacimus Ieſu filius: apud Babylonem uerò degentium Iudæorum primarius ſacerdos erat Eſdras, uir iuſtus, & de quo optimus rumor fuit apud populum. Is cum eſſet legum Moſaicarum peritiſſimus, in regis amicitiam peruenit: & cum decreuiſſet proficiſci Hieroſolyma, ſecumq; aliquos è Babylonijs Iudæis ducere, petijt à rege commendatitias ad Syriæ ſatrapas literas, quas & impetrauit hoc modo ſcriptas. Rex
Xerxis literæ ad Eſdram. regũ Xerxes Eſdræ ſacerdoti, & lectori legis Dei. s. Decretum eſt à me & ſeptem meis conſiliarijs, ut quicunq; in regno meo de Iſraelitis & ſacerdotibus eorũ ac Leuitis uoluerit tecum Hieroſolyma petere, per meam benignitatem hoc ei liceat facere, & inuiſere Iudæam ſecũdum Dei legem: utq; Iſraelitarum Deo dona perferatis, quæ ego & amici uouimus. Præterea facio tibi poteſtatem auferendi omne aurum & argentum quantumcunq; populus tuus per totam Babyloniam degens offerre uoluerit, quo emantur uictimæ ſuper altare Dei ueſtri immolandæ: & fabricandi ex auro ac argento uaſa quæcunq; tu & fratres tui uolueritis. Sacra quoque uaſa quæ tibi dantur, Deo tuo dedicabis: & ſi quid aliud in hunc uſum opus fuerit, pro tua prudẽtia fieri curabis, & de noſtro fiſco eos ſumptus facies. quin & præfectis ærarij apud Syriam et Phœnicen te cõmendaui, ſcribens eis ut quicquid Eſdras ſacerdos & lector legis Dei petierit, ſine mora dent. Et ut Deus propitius ſit mihi & meis liberis, uolo uſque ad centum coros tritici Deo ſecundum legem dari. Vobis quoq; magiſtratibus præcipio, ut à nemine ſacerdotũ, Leuitarum, ſacrorum cantorum, ianitorum, ſacrorum ſeruorum quicquam exigatis, neue ulla onera eis imponatis. Tu uerò Eſdra ſecundum conceſſam tibi diuinitùs ſapientiam conſtitue iudices, qui per Syriam ac Phœnicen iura reddant populo legem tuam ſcienti: quin & neſciẽtes doce, ut ſi quis gentilium tuorum legem Dei uel legem regiam uiolauerit, det pœnas, utpote qui non per ignorantiam, ſed per cõtumaciam peccauerit. Punientur autem aut morte aut mulcta pecuniaria. Vale. His literis acceptis Eſdras gauiſus adorauit Deum, & gratias egit, illi benignitatẽ regiam acceptam referendã, & illum maximè dignũ cui gratiæ agant exiſtimans. Aduocata deinde Iudæorũ
Eſdræ captiuos in Iudæam reducit. cõcione qui apud Babylonẽ degebant, & perlecta epiſtola, ipſam quidẽ retinuit; exẽplar uerò eius in Mediã ad omnes ſuę gentis homines trãſmiſit. qui

cogni-

cognita regis erga Deum pietate,& erga Eſdram beneuolentia,omnes uehe menter ſunt lætati:multi uerò ex eis aſſumptis ſuis facultatibus Babylonem uenerunt,cupientes reuerti Hieroſolyma. Reliqua Iſraelitarum multitudo ibi remanſit. Quapropter duæ tantùm tribus per Aſiam & Europã ſub Romano degunt imperio:decem autem tribus nunc quoque ultra Euphratem ſunt,infinita hominũ millia,quæ uix eſt numero comprehendere. Cæterùm ad Eſdram magna multitudo cõuenit tam ſacerdotum & Leuitarum, quàm ianitorum ſacrorumq; uel cantorum uel miniſtrorum. Ille uerò omnes qui ex captiuitate in patriam reuerti uolebant ad Euphratem congregauit:ubi peracto triduano ieiunio,uotisq; pro incolumitate & felici itinere cõceptis (recuſauerat enim deductores equites, regi dicens Deo ſalutem ſuorũ curæ futuram) iter ingreſsi die duodecima primi menſis anno regni Xerxis ſeptimo,peruenerũt Hieroſolyma eiuſdem anni menſe quinto,& continuo ſacerdotibus gazophylacij cuſtodib. Eſdras ſacram pecuniã tradidit,argẽti talenta ſexcenta quinquaginta. uaſa argentea talentorũ centum, uaſa aurea talentorum uiginti,uaſa ærea auro meliora pondo talentorum XII. Hæc enim erant dona regis eiusq; amicorũ,& Iſraelitarum Babylone manentiũ. quo facto obtulit Deo ſecundũ legem holocautoma,tauros XII. pro cõmuni ſalute populi,arietes & agnos LXXII. hircos pro peccatis XII procuratorib. etiam regijs,& prefectis Phœnices ac Syrię ſcriptas à rege reddidit epiſtolas, qui cum eis non parêre nõ poſſent,honore gentem noſtrã proſecuti ſunt,& in omnibus neceſsitatib. eis fuerũt auxilio. Et conſiliũ quidem huius migrationis ab Eſdra profectũ eſt,ſucceſſum autem felicẽ Deus addidit,ut equidẽ reor,uiri huius uirtutẽ ac pietatem reſpiciẽs. Aliquanto deinde poſt comperit quorundã indicio,quòd quidã è uulgo ſacerdotũ & Leuitarum parũ ſeruauiſſent inſtituta & leges patrias,& ductis alienigenis uxorib. ordinẽ ſacerdotalem cõfudiſſent:rogatusq; ab eis ut ferret auxiliũ legibus,ne Deus propter paucos iratus omnes denuò cõmuni clade feriret,ſcidit ueſtem præ triſticia,uellens capillos & barbã,et humi ſe proſternẽs,eo quòd primores populi deprehẽſi eſſent in tali crimine: & cogitãs non eſſe audituros,ſi iuberet eos uxores cum liberis eijcere,nolebat ſe à terra attollere. Itaq; cõcurrerunt ad eum quotquot erant bonæ mẽtis,& unà flebant addẽtes ſe ſocios eius triſticię. Eſdras autem ſublatis ad cœlum manibus:Me quidẽ,inquit,pudet ad cœlum oculos attollere,dum cogito quòd populus ne maiorũ quidem ſuorum cladibus,eis ob ipſorũ impietatẽ illatis,admonitus à peccãdo abſtinet: tu tamẽ clemẽtiſsime Deus noſtri miſertus,ſeminariũ aliquot & reliquias ſuperſtites cõſerua,quas Hieroſolyma in antiquã patriã reducere dignatus es: & da ueniã præſentis erroris,mortẽ quidem cõmeritis, uerum tamẽ in tua bonitate ſperantibus. Dum ita lachrymat cum eo cœtu qui ad eum cõuenerat mixtus ex uiris & mulieribus atq; pueris, acceſsit eò quidam primarius Hieroſolymita nomine Achonius,cõfitens illos peccaſſe qui alienigenas uxores duxerint:ſuaſitq; ei ut ut omnes adiuraret,ut uxores cum carũ prole abjcerẽt:et ſi quis legi parêre nollet,in eũ animaduerteret. qui ſecutus uiri cõſiliũ, exegit ſuper hac re iuſiurandũ à principib. Leuitarũ & ſacerdotũ & tribuũ Iſraeliticarũ. quo facto cõfeſtim exiuit tẽplũ,& cõtulit ſe in domiciliũ Ioãnis

Eſdras eos reprehendit, qui peregrinas duxerãt in matrimonium.

&

& Eliasibi, ibiq; totã eam diem ieiunus præ mœrore exegit. Proposito deinde edicto ut omnes è captiuitate reuersi intra biduum aut triduũ Hierosolyma conuenirent, & quisquis per contemptum non adfuerit intra præscriptum tempus, ut excommunicetur, bonaq; eius sacro ærario addicantur, intra triduum conuenerunt utriusq; tribus homines, uigesima die noni mensis, quem Hebræi Thebethum, Macedones Apellæũ nominãt. Cumq; consediſſent in superiore parte templi, præsentibus etiam senioribus, & frigus
1.Esd.10. propter anni tempus esset molestum, surgẽs Esdras accusauit eos qui contra leges duxissent uxores alienigenas, nunc si uelint rem & Deo gratam, & sibimetipsis utilem facere, ablegandas esse uxores eiusmodi. Acclamatum est facturos id omnes æquo animo, sed esse earũ non paruum numerũ, & tempus esse hybernum, nec posse rem eam intra unam aut alteram diem perfici. Itaq; opus esse ut negociũ hoc differatur aliquantisper, & tum demum principes aliquot qui sint alieni ab hac culpa, cum selectis undiq; senioribus inquisitionem faciant eorum, qui contra legis prȩscriptum uxores duxerint. consenserunt omnes in eam sentẽtiam, & prima die mensis decimi cœpta inquisitione, quæ durauit usq; ad primam diem mensis sequentis, inuenerunt multos tam ex Iesu põtificis cognatione quàm ex cæteris sacerdotibus ac Leuitis & alijs Israelitis, qui & uxores & natos ex eis liberos sine mora abiecerunt, pluris facientes legum obseruantiã, quàm naturales affectus quantũuis uiolentos: moxq; ad placandum Deum arietes immolauerũt, quorum nomina recensere non est nobis uisum necesse. Atq; ita Esdras hoc erratũ circa connubia correxit, & malam in hoc cõsuetudinem emendauit, ut in posterum hæc

Esdras populo leges recitat.

reformatio stabilis ac firma permaneat. Septimo autem mense dum scenopegiæ festum celebratur, & fermè totus populus cõuenit, accedentes ad patentem templi partem quæ orientalẽ portam spectat, rogauerũt Esdram ut eis legem Moysis recitaret: quod & fecit, stans in medio multitudinis, à mane usq; meridiem. ex qua lectione non solùm in præsens & futurum discebant quid esset iustum, sed etiam prȩteritorũ memoriã retractantes lachrymabantur, sic cogitantes, quòd nullas calamitates fuissent perpessi, si præscripta legis obseruassent. Esdras autem uidẽs eos ad hunc modum affectos, iussit ut domum abirent: esse enim festum, nec licere ea die flere. quin potius hortabatur ut ad epulas uersi, ita ut festo die deceret, hilariter agerẽt: & hac anteacto rum pœnitentia in futurum se munirent, ne in similes casus incurrerẽt. at illi sequentes eius monita cœperũt festum agere: quod cum per octo dies fecissent, digressi sunt in proprias patrias, magnam gratiam Esdræ habentes ob reformatã rempublicã: quo factum est, ut post comparatam sibi apud populum egregiam gloriam senex uita defunctus apud Hierosolyma sit magnificè sepultus. Quo tempore cum etiam Ioacimus põtifex esset mortuus, filius
2.Esd.12. eius Eliasimus in sacerdotiũ ei succesit. Cæterùm quidam ex captiuis Iudæis, pincerna regis Xerxis, Neemias nomine, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam post longum iter exactum in

Neemias nuncium accipit de Hierosolymorum uastitate.

urbem aduẽtantes Hebraicè inter se confabulari animaduertisset, accedens ad eos rogabat unde nam uenirent. & audito quòd è Iudæa, rursum sciscitatus est, quomodo se haberet ille populus & caput eorũ Hierosolyma. Quibus

bus malè ſe habere dicentibus, quòd eius mœnia diruta eſſent, & circumuici næ gentes multa mala Iudæis inferrent, die noctęq; agros excurſionibus ac rapinis populãtes, & multos ex ea regione, atq; adeò ex urbe ipſa, captiuos abducentes, ita ut paſsim per uias reperiantur cadauera: fleuit Neemias motus populariũ ſuorum miſerijs, & ſublatis oculis ad cœlũ, Quouſq; inquit, patieris Domine gentem noſtram tantis malis opprimi, ut ſimus præda omnium? Cunctante uerò illo apud portam, & ob hæc lamentante, accedens quidam nunciauit ei, regem iam accubitum ire. Ille confeſtim ita ut erat, non abluta facie ad miniſterij ſui functionẽ properat. Rex uerò poſt cœnam iam hilarior, uidens Neemiam ſubtriſtem, rogabat quid eſſet in cauſa. Tum ille Deum prius precatus ut ſuadę gratiã prius uerbis ſuis adderet: Quî poſsim, inquit, rex alium uultũ ſumere, aut mœrorẽ è corde ponere, quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua extant ſepulchra maiorũ meorum ac monumẽta, & portas incenſas eſſe, & diſiecta mœnia? Sed oro hanc gratiam mihi cõcede, permitte mihi ut profectus illò muros eius extruã, & quod deeſt ad fabricã templi ſuppleã. At rex petitioni eius annuit, ſimulq; literas ad ſatrapas commẽdatitias, ut & honorem ei haberent, & præberent quicquid cuperet. Quare deſine, inquit, triſtari, & poſthac libens nobis miniſtra. Ibi Neemias adorato Deo, actisq; regi pro tam ampla pollicitatione gratijs; abſterſo à uultu omni mœrore, frontẽ exporrexit prę lætitia. Sequẽti uerò die accitus, accpit literas regias, quas Sadæo Syrio, Phœnices ac Samariæ præfecto redderet: in quibus mandabatur de honore Neemiæ habendo, & de præbendis ei quibus ad ædificandum opus eſſet. Cum igitur Babylonẽ ueniſſet, & multos à popularibus ultrò ſe adiungẽtes comites aſſumpſiſſet; tandem peruenit Hieroſolyma, anno regni Xerxis uigeſimoquinto: & oſtendens prius ſuis literas, Sadæo magiſtro equitũ collegisq; eius reddidit. conuocato deinde Hieroſolyma uniuerſo populo, ſtans in medio templi ſic eos eſt allocutus: Viri Iudæi, ſcitis quòd Deus opt. max. memor maiorũ noſtrorum Abraham, Iſaaci, et Iacobi eorumq; pietatis, qua illos quondam, eadem nos quoq; prouidentia dignatur: & ecce illius fauore nunc apud regem obtinui, ut mihi permitteret mœnia noſtra reſtituere, & quod ſupereſt ad abſoluendum templum perficere. Quamobrem nunc ita faciendum cenſeo, ut quoniam nõ ignoratis quàm infenſas habeamus gentes uicinas, & quòd cognita ueſtra in ædificando diligentia, nihil non molientur, quò ueſtros conatus quantum in ſe erit impediant: primùm forti animo ſitis, & omnem fiduciam collocetis in Deo, qui facilè reſiſtet illorum importunis inimicitijs: deinde nec die nec noctu operis ſtructuram intermittatis, ſed omni cura id opus continuetis, quandoquidem nunc maximè tempeſtiuũ eſt hoc facere. Hæc locutus, continuò iuſsit magiſtratus dimetiri mœnia, & operas partiri in populũ, attributo certo modo in ſingulos uicos et oppida: pollicitusq; ſe quoque cum domeſticis uelle adiutare, concionem dimiſit. Iudæi uerò ad opus ſe expediebant: quæ appellatio illis & regioni eſt indita, quando à Babylonia ſunt reuerſi, quia Iudæ tribus iam olim ea loca occupauerat. Eius rei fama ubi ad Ammanitas ac Moabitas Samaritas que & Syriæ Cauę incolas perlata eſt, iniquè tulerunt, nec unquam ceſſauerunt inſidiari, & conatus

2. Eſd. 2. *Neemias à Xerxe comeatũ impetrat ad Hieroſolymorũ inſtaurationem.*

Neemiæ ôrátiõ ad reduces.

2. Eſd. 4. 6. *Hieroſolyma trepidè inſtauranur.*

tus ipſorum impedire: interceptisq; multis Iudæis, tentauerunt ipſum Neemiam per conducticios ſicarios tollere. crebros etiam terrores eis incutiebant, rumores ſpargẽtes quaſi magni diuerſarum gentium exercitus eos eſſent inuaſuri, ita ut parum abfuerit quin hoc metu ab incepto opere deſiſterent. Neemias uerò nihil horum ab inſtituto deterrere potuit: ſed ſtipatus aliquot ſatellitibus, intrepidus pergebat, præ nimio ſtudio nullum laborem ſentiens. Eam autem ſalutis propriæ curam non ideo habuit, quòd mortem timeret: ſed quia certò ſciebat, ſe extincto ciues ſuos nõ reparaturos mœnia, iuſitq; in poſterum ædificatores accinctos opus facere. & cæmẽtarius quidem non ſine gladio erat, ſimiliterq; qui materiam ei ſuggerebat: ſcuta uerò non longè inde in promptu eſſe uoluit, & tubicines interuallo quingenũm paſſuum, ut ſicubi ſe hoſtes aperuiſſent, ſigna canerent, ut populus arreptis armis reſiſteret, neue inermis ab hoſte poſſet opprimi. Ipſe uerò noctu circumquaq; urbem obibat, nunquam defeſſus aut opere, aut duritia uictus, & excubijs: nec cibo nec ſomno utens, niſi quantum poſtularet neceſsitas: atq; ad hunc modum perdurauit duobus annis & tribus mẽſibus. tantum enim temporis elapſum eſt, donec abſoluerentur mœnia, uigeſimo octauo regni Xerxis anno, menſe nono. Perfectis muris Neemias & populus Deo ſacrificauerunt, & octo dies in epulis tranſegerunt. Quæ res ubi Syriæ gentibus eſt audita, graues indignationes in eis cõmouit. Neemias autem uidens non ſatis magnam in urbe populi frequentiam, perſuaſit circumquaq; uicinis ſacerdotibus & Leuitis, ut migrarent in urbem, inibi habitaturi, extructis eis de ſuo domicilijs: & agricolarum plebem decimas in urbem conferre iuſsit, ut eſſet unde ſacerdotes ac Leuitæ uiuerent, ne auocarẽtur à diuino cultu ac cæremonijs: quod quidem illi perlibenter fecerunt. & hoc pacto factum eſt, ut urbs magis frequentaretur in poſterum. Poſt hæc & alia multa honeſta & laude digna opera Neemias iam ſenex defunctus eſt, uir ad uirtutem etiam ſtiſsimus natus, & in populares ſuos beneficentiſsimus, relicto ſempiterno ſui monumento in Hieroſolymitanis mœnibus. Atque hæc Xerxe regnante geſta ſunt.

Neemias urbẽ frequentat habitatoribus.

Quomodo Artaxerxe regnante parum abfuit, quin tota Iudæorum gens Amani dolo extingueretur. Cap. VI.

VI. Eſt. 1.

O mortuo, regnum ad filium eius Cyrum, quem Græci Artaxerxen nominant, peruenit: quo apud Perſas regnante, in maximum periculum genus Iudæorum adductum eſt, ne cum uxoribus ac liberis deleretur, ob cauſam quam paulo pòſt referemus. Prius enim quædam de ipſo rege dicenda ſunt, quî factum ſit ut uxorem duceret Iudæam, fœminam ex regio genere natam, quam etiam noſtræ gentis ſeruatricẽ fuiſſe ferunt. Artaxerxes enim poſt ſuſceptum imperium, & cõſtitutos ab India uſque ad Æthiopiam CXXVII ſatrapas, anno regni tertio, amicos & duces gentiũ Suſis accepit epulo ſumptuoſiſsimo, ut decebat regem opulentũ, magnificos centum octuaginta dierum apparatus oſtentantem: deinde gentes, & earũ legatos per cõtinuos ſeptẽ dies excepit conuiuio. id erat inſtructũ in hunc modum. Tabernaculum fixit ſuffultum aureis et argenteis columnis, prætextum telis linteis & purpureis, multorum millium capax. In eo miniſtrabatur

Artaxerxis epulum.

ſtrabatur aureis & gemmeis poculis, ad delectationē ſimul & miraculū factis. Mandauit etiam miniſtris, ne quem, more Perſarum, ad bibendū continenter apponendo cogerēt, ſed arbitratu ſuo quencp appoſitis frui ſinerent. Dimiſsis etiam per totam ditionem nuncijs edixit ut feriati ab operibus feſtum pro incolumitate regni diebus aliquot agerent. Regina quocp Vaſte pari modo mulierum in regia celebrauit conuiuiū: quam rex oſtendere conuiuis cupiens ad ſe accerſiuit, pulchritudine omnes mulieres ſuperantem. Illa uerò uolens Perſarum leges ſeruare, quæ uxores uetant ab alijs præter domeſticos conſpici, non iuit ad regem: & cum non ſemel ad eam eunuchos ea de cauſa miſiſſet, nihilominus in negando fuit peruicax. qua re offenſus rex, dimiſſo conuiuio ſeptemuiros illos, penes quos apud Perſas legum eſt interpretatio, cōuocat: & apud eos uxorem cōtumaciæ ream peragit, quòd toties uocata ab ipſo in conuiuium, ne ſemel quidem paruiſſet: iubetcp, quid ſit iuris, proferre ſententiam. Quorū unus Muchæus cum pro ſententia diceret, non ipſi ſoli factam iniuriam, uerum etiam Perſis omnibus, quibus periculum inſtet ne deſpecti ab uxoribus inhoneſtam uitam degant in poſterum: quādo nulla poſthac maritorum futura ſit reuerentia, dum cæteræ exemplum à regine ſuperbia ſumunt, nihil ueritæ contra omnipotentem regem contumaciter agere: ſuaderetcp tam contumacem erga ipſum mulctari grauiſsimè, idcp decretum per omnes gentes promulgari: uiſum eſt repudiari Vaſten, & honorem transferri in aliam mulierem. Rex uerò qui uehementer eā amabat, nec diſiungi ab ea ferebat, nec tamen retinere propter legem poterat, mœrebat quòd uoluntati ſuę non liceret ſatisfacere. Qua in anxietate uidentes eum amici, conſulunt ut inutilem mulieris amorem ex animo eijciat, & facta per totum orbem formoſarum uirginum perquiſitione, quam alijs prætulerit optet ſibi coniugem. noua enim inducta prioris aboleri poſſe deſiderium, & eius recēti conſuetudine amorem paulatim diſtractum in totum poſſe euaneſcere. Probauit rex cōſilium, moxcp mandauit certis hominibus, ut forma celebres uirgines ex toto regno ſelectas ad eum adducerent. Id mandatum illis diligenter exequentibus, inuenta eſt Babylone Eſther, puella utrocp parente orbata, quæ apud patruum Mardochæum educabatur. is erat tribus Beniamiticæ, unus ex Iudæorum primatibus. Hæc puella cæteris omnib. excellebat pulchritudine, & gratijs uultus in ſe oculos conuertebat. Itacp uni eunuchorum commendata, tractata eſt apud eum delicatiſsimè, odoramentis atcp unguentis precioſiſsimis, quib. principes fœminæ corpus curare ſolent, quotidie delibuta. Atcp hac tractatione per ſex menſes uſæ ſunt quadringētæ numero uirgines. quādo uerò ſatis iam curatas exiſtimabat, & regis lecto tempeſtiuas, unam ſingulis diebus mittebat ad eum, qui poſt complexus eam protinus ad eundem eunuchum remittebat. Perducta uerò Eſthere, delectatus eius conſuetudine, & amore correptus, legitimam coniugem eam ſibi adiunxit, nuptiascp celebrauit anno regni ſui ſeptimo, menſe XII, qui Ader dicitur: dimiſitcp quos Angaros uocant, per omnes gentes nuptiale feſtum eis indicens. Ipſe uerò Perſas & Medos, & primates aliarum gentium accepit conuiuio nuptiali per mēſem totum: & ingreſſæ regiam uxori diadema im-

Regina Vaſte ob contumaciam à rege repudiatur.

Eſth. 2.

Eſther Artaxerxi nubit.

posuit: atq; ita cum ea conuixit, non edoctus ab ea quonam esset natu ge-nere. Patruus uerò eius & ipse Babylone Susa migrauit, ibiq; degens ob-uersabatur quotidie circa regiã, sciscitans de puella quomodo se haberet: diligebat enim eam, haud secus quàm propriam filiam. Rex autem legem tulit, ut nemo è domesticis inuocatus eum accederet, tantisper dum sede-ret in regio solio: adhibitis in hoc etiam lictoribus cum securibus, ut si quis contrà faceret, plecteretur capite. Rex interim uirgam tenebat auream, quã quoties aliquem ex inuocatis uenientibus seruare uellet, porrigebat ad e-um: isq; uirgæ contactu eximebatur periculo. Et de his quidem hactenus dixisse sufficit. Aliquanto deinde pòst cum Bagathous & Theodestes eu-nuchi conspirassent contra regem, Barnabazus alterius seruus genere lude-us, deprehẽsas insidias patruo reginæ indicat. At Mardochæus per ipsam regi insidiatores prodidit. Rex uerò territus, ueritatem per quæstiones in-uenit: & illis in crucem suffixis, Mardochæo tunc quidem pro salute sua quam ei debebat præmij nihil persoluit, tantum nomen eius in commenta-rios suos referri iussit & annotari, ipsum uerò uersari in regia, receptum in-ter amicos regis necessarios. In eam regiam quoties Aman filius Amada-thę, genere Amalecita, ad regem ueniebat, adorabant eum omnes tam Per-sæ quàm exteri, idq; ipsius Artaxerxis iussu. Mardochæo uerò propter sa-pientiam & patriam institutionem non adorante hominem, ille cum hoc obseruasset, percontatus est cuias esset. & audito esse ludæũ, indignatus di-xit, rem indignam, cum ingenui Persæ adorarent eum, seruum istum dedi-gnari idem facere: uolensq; pœnas de Mardochæo sumere, parum putauit ipsum ad supplicium deposcere, nisi gẽtem eius uniuersam perderet, quòd esset natura ludæis infestus: quandoquidem Amalecitarum gens, ex qua i-pse erat, à ludæis extincta fuerat. Igitur adito rege orsus est accusationem, es se gentem quandam malam, sparsam per uniuersum ipsius regnum, insocia bilem, abhorrentem à cæteris hominibus, diuersis ceremonijs & legibus u-tentem, infensam & moribus & studijs reliquorum populorum, & totius mortalium generis. Hanc gentem, inquit, si uis subditis tuis gratum facere, extirpabis funditùs, nemine uel captiuo uel seruo superstite relicto. & ne quid inde tuis tributis decedat, de meis bonis promitto tibi x l talento-rum argenti millia, soluturus ubi iusseris, & libenter tanta pecunia carit-rus, modò regnum tuum repurgetur ab ista hominum colluuie. Hæc Ama-ne poscente, rex & argentum illud ei se remittere dixit, & homines eos con-cedere, ut de illis ipse arbitratu suo statueret. Aman autem uoto potitus, cõ-festim edictum nomine regis per omnes nationes euulgat in hanc sententi-am. Rex magnus Artaxerxes cxxxii satrapis qui Indiam inter & Æthio piam prouincijs pręsunt, hæc scribit. Consecutus imperium tot gentium, & orbis quàm latè uolui dominatu potitus, cum nihil superbum aut sæuum in subditos admittere coactus fuissem, sed mansueto ac miti moderatus eos re-gimine, pacem in primis ac iuris tutelam procurassem, cogitaui quomodo hæc bona possent eis manere perpetua. Admonitus igitur ab amico pro-pter prudentiam & iusticiã mihi semper præ cæteris honorato, & ob egre-giam fidem secundum post me locum obtinente Amane, esse permixtã ho-

Mardocheus cõiurationem in regem de-tegit.

Esth. 3.

Mardocheus Amanem ado-rare recusat.

Aman Iudæos ad necem depo-scẽs impetrat.

minum

minum generi gentem inimicam,& ſuis quibuſdam legibus utentem à cæteris diuerſis,inobediẽtem regibus,& deprauatam moribus ac ritibus, nec monarchiam nec negocia noſtra probantẽ,uolo ac edico, ut hos ab Amane mihi parentis loco habito indicatos cum uxoribus & liberis perdatis, nemini eorum parcentes,neq; miſerationi plus quàm noſtro edicto tribuentes: idq; fieri iubeo decimatertia die duodecimi menſis præſentis anni: ut una die deletis in totum noſtris hoſtibus,in poſterum pace ac ſecuritate frui nos liceat. Hoc edicto oppidatim per totam regionem ſparſo, omnes ad ludæorum internecionem in diem præſcriptũ ſeſe expediebant,idemq; ſtudium erat & Suſis in urbe regia. Rex interim & Aman conuiuijs uacabant & cõpotationibus,perturbata ciuitate,& futuri expectatione ſuſpenſa. At Mardochæus re cognita, ſciſsis ueſtibus, opertus ſacco,& conſperſus cinere ferebatur per urbem,iniquum facinus clamitans,innocentẽ gentem internecioni eſſe addictam: & uociferando talia uſq; ad regium palatium delatus,ibi demum conſtitit. non enim fas erat illum tali habitu in regiam ingredi.nec alius erat ludæorum habitus aut affectio in cæteris urbibus, quocunq; regiæ literæ perlatæ fuerant, omnibus ob denunciatam ſibi cladem lugentibus & lamentantibus. Vt uerò reginæ nunciatum eſt, Mardochæum in tam miſerabili habitu ſtare pro foribus palatij, perturbata hoc rumore miſit qui ei ueſtimenta mutarent. Qui cum id recuſaret facere,quòd nondum ceſſaſſet cauſa propter quam eum habitũ ſumpſiſſet,uocatum ad ſe eunuchum Achratheũ,qui tum fortè aderat, miſit ad eum, ſciſcitatum quid mali accidiſſet homini, ut talem cultum ſumeret, ac ne ipſa quidem rogante uellet deponere.Ibi Mardochæus omnem cauſam eunucho exponit ordine,& quòd edictũ regium per uniuerſam ditionem eſſet diuulgatum, & quantã uim pecuniæ pollicitus ſit Amã, ut internecionem eius gẽtis à rege redimeret. Ad hæc exemplar edicti Suſis propoſiti ad reginam perferendum ei tradidit,adiectis mandatis,ut ſupplex regem adiret ſuper hoc negocio,nec grauaretur pro incolumitate ſuæ gentis ad tempus infra dignitatem ſeſe demittere,& deprecari eius periculũ. Amanem enim, cuius ſecunda ſit poſt regem dignitas,incitaſſe eum contra Iudæos accuſationibus. Hoc cognito regina rurſum Mardochæo nunciat, nec uocatam ſe à rege,& capitale eſſe inuocatum ad eum intrare,niſi ipſe incolumitatem donare uolens uirgam aureã protenderet. his enim ſolis impunè eſſe, quibus hoc fortè contingeret. Quibus ille auditis,rurſum ei ſignificat non oportere eam ſic reſpectum habere ſalutis propriæ,ſed potius uniuerſi generis. ſi enim hoc nunc facere negligat, Deum quidem omnino laturum ſuis auxilium,ipſam uerò cum ſua familia daturã pœnas eis quos tunc contemneret. Tum Eſther eodem nuncio iubet Mardochæum Suſis concionẽ Iudæorũ aduocare,& pro reginæ ſalute triduanum ieiuniũ indicere:ſe quoq; idem facturã pollicita cum ancillis domeſticis, ac tum demum uel cõtra legem aditurã regem,& mortem etiam perlaturã,ſi ita uſus ueniat.Paruit ille reginæ,& indicto ſuis publico ieiunio,ipſe quoq; ſupplex Deum precatus eſt,ne populũ ſuum deleri permitteret,ſed quemadmodũ antea ſæpe ſaluti eorũ proſpexiſſet,& indulſiſſet peccatorũ ueniam, tum quoq; eos à denun

Mardocheus cognito regis edicto,luget. Eſth.4.

Eſther cauſam percontatur à ſuis Mardochei.

Eſther uideos pro ſe orare iubet.

ciato liberaret periculo. non enim gentem ſua culpa ueniſſe in diſcrimen infamis ſupplicij, ſed ego cauſa ſum iræ Amanis, inquit. Quoniam enim eum non adoraui, & quem tibi Domine honorem præbebam, ei præbere non ſuſtinui, ille iratus hæc excogitauit aduerſus eos qui leges tuas non uiolant. Similes erant preces totius populi, rogantis Deum ut eorum ſaluti proſpiciat, & totum genus Iſraeliticum imminenti cladi eximat, quam uidebantur ſibi habere præ oculis. Eſther quoque ſupplicabat more patrio humi in faciem proſtrata, & amicta ueſtitu lugubri, per triduum abdicato cibo & potu & omnibus deliciis: rogabatq; miſeratus daret ei apud regem quali maximè opus eſſet facundiam, & maiorem quàm antea formæ gratiam, ut modo utroque permotus rex ad clementiam, & in ipſam fiat indulgentior, & popularibus ſuis in extremo periculo conſtitutis patrocinantem æquis oculis aſpiciat. Vtq; in rege odium inimicorum ingeneret, omniumq; imminentium in eorum perniciem, ni ipſe auertat infortunium. His precibus ſolicitata per triduum diuina miſeratione, denuò mutat habitum: & ſumpto cultu qui reginã deceat, cum duabus pediſequis, quarũ altera ſuſtinebat innixam leniter, altera à tergo ſinuoſam & fluentem in terram ueſtem ſummis attollebat digitis, ad regem uenit, rubore genas ſuffuſa, & maieſtate mixtam uenuſtatem præferens, nec omnino à metu libera. Quem ubi conſpexit ſublimem in ſolio, inſignemq; cultu diſtincto auro & gemmis ac unionibus, horror quidam eam repentè ſubijt: & fortè toruius eam ac ſubirato uultu inſpexerat: moxq; exanimata fluentibus membris in ſuſtinentem ad latus totam ſe reiecit. Rex autem non dubium quin uoluntate Dei mutatus extimuit, & ſolicitus ne quid grauius coniugi accideret, è ſolio ſe ꝓripuit: blandeq; in ulnas exceptam refouebat ſuaui alloquio, iubens bono animo eſſe, ſecuram quòd inuocata uenerit. legem enim illam latam eſſe in ſubditos: ipſi uerò ut regni ſociæ, licere omnia. Hæc locutus ſceptrum in manum eius inſeruit, & ceruicem eius uirga permulcens aurea, à legis metu omnino fecit liberam. Illa hoc pacto refocillata: Domine, inquit, eloqui non poſſum, quid mihi repentè acciderit. ut enim te conſpexi tanta maieſtate uerendum, continuò refugiens interius defecit me animus. & cum hæc uerba ægrè languida & exili uoce protuliſſet, magis etiam ſolicitus ſolari eam cœpit, paratum ſe quiduis gratificari pollicens, uel ſi dimidium regni ſibi depoſceret. Eſther autem hoc tantum rogauit, ut ad cœnam ſibi paratam conuiua cum Amane amico ueniret. Quod cum annuiſſet, ambo'que ueniſſent, inter pocula uxorem iubet dicere quidnam peteret. nihil enim non impetraturam, etiam ſi regni partem cuperet: illa in craſtinum differre ſe petitionem dixit, ſi modò liberet ei redire cum Amane ad conuiuium. Id uerò libenter annuente rege, Aman admodum lætus abijt, quòd ſolus tali honore dignatus fuiſſet, ut cum rege uocaretur à regina ad conuiuium, quod nemini alteri contigerat. Sed cum in palatio uidiſſet Mardochæum excanduit, quòd nullus ab eo ſibi honor exhiberetur: reuerſus'que domum aduocata uxore Zaraza, & amicis, apud eos denarrauit honorem, in quo eſſet tam apud regem quàm apud reginam. nam cum ea die ſolus cum rege apud eam cœnaſſet, in craſtinum quoque ſe uocatum eſſe, unum ſibi eſſe permoleſtum, quòd Mardochæum Iudæum

uideret

Eſthere regem aditure preces.

Eſth. 5.

Eſther regem adit.

Eſther regem inuitat ad conuiuium.

Aman conſultrice uxore crucẽ erigit Mardocheo.

uideret in palatio. Cumq; Zaraza diceret, oportere eum lignum quinquaginta cubitorum parare, & mane petita à rege potestate Mardochæum in eam crucem tollere: comprobata ea sententia iussit familiares curare ut eiusmodi lignum erigeretur in suo palatio, paratum ad Mardochæi supplicium: id quod etiam mox factum est. Deus autem irrisit Amanis spem improbam, cui sciebat euenturum longè aliud. Nam ea ipsa nocte somnum regi ademit: qui nolens uigiliæ tempus perdere: sed malens in aliquod regni negocium id impendere, iussit scribam allatis commentarijs res tam à se quàm à maioribus gestas legere. quo legente, intellexit quendam ob rem egregiè gestam donatum agro, cuius nomen erat ascriptum: alium ob fidem munera accepisse. tandem uentum est ad eum locum, qui continebat Bagathoi et Theodestis eunuchorum coniurationem, Mardochæi detectam indicio: quo lecto cum scriba ad aliud deinceps transiret, inhibuit eum rex, percontatus an non sit adscriptum redditum ei aliquod præmium. Illo uerò negãte quicquã tale scriptum, iussit eum desinere, & quota noctis hora esset, sciscitatus est ab eo cuius hoc erat officium: & audito quòd esset iam diluculum, mãdauit ut uiserent quisnam amicorum adesset pro palatij foribus, sibiq; renunciarent. Fortè autem Aman aderat, qui solito citius uenerat, rogaturus Mardochæi supplicium. Famulis uerò renunciantibus, Amanem esse pro foribus, iussit eum intro uocari. cui ingresso, Cum sciã, inquit, amicum te mihi præ cunctis beneuolum, rogo da mihi consilium, quomodo possim pro mea magnificentia honorare quendam mihi admodum carum hominem. tum Aman cogitans quancunque sententiam protulisset, in rem suam fore, quòd ipse præ cæteris regi carus esset: indicauit ei quod putabat optimum his uerbis: Si uis hominem, quem tibi ais dilectum, cumulare insigni gloria, fac ut equo uehatur uestitus sicut tu, & aureo torque ornatus: & unus aliquis ex intimis tuis amicis præconis specie præcedat, clamans per totam urbem quòd sic honorabitur quem rex honorare uoluerit. Id consuluit Aman, putans hunc honorem ad se uenturum. Rex uerò lætus: Ergo, inquit, uade, & sumpto equo, ueste ac torque, Mardochæum Iudæum quære, & sic ornatum equo insidentem ipse præcede, agens præconem interim. nam tu amicus es intimus, & consilium quod dedisti exequêris optimè, debetur enim honor hic meæ uitæ conseruatori. His præter omnem spem auditis uix fuit compos animi, & cum non haberet quid aliud faceret, exiuit cum equo, purpura & torque aureo: inuentumq; ante aulam Mardochæum sacco amictum, iussit eo deposito induere purpuram. Qui ueritatem rei nescius, sed illudi sibi putans: Sceleratissime, inquit, adeóne calamitati nostræ insultas? Persuasus tandem quòd rex hoc ei præmium pro accepta salute redderet, proq; detectis eunuchorum insidijs, induit purpuram qua rex ipse uti erat solitus: & ornatus torque, conscensoq; equo urbem obequitabat, præcedente Amane & clamante: Sic honorabitur quem rex honorare uoluerit. Perlustrata deinde urbe, Mardochæus ad regem ingreditur. Aman uerò præ pudore domum se contulit, & cum fletu uxori ac amicis quæ contigerant narrauit. Responderunt illi, ademptam iam ei omnem potestatem uindicandi in Mardochæum, quandoquidem

Esth. 6.

Artaxerxes Mardochæum ab Amane uehebet honorari.

dem illi manifestè Deus sit propitius. Hęc illis adhuc colloquentibus, uenerunt Estheris eunuchi, Amanem sine mora ad cœnam uocaturi: quorum unus Sabuchadas uisa cruce defixa in ipsius ædibus, quæ parata erat Mardochæo, sciscitatusq; è quodam famulo in quem usum parata sit: ut cognouit quòd reginæ patruo, quem Aman uolebat à rege ad supplicium deposcere, tunc quidem siluit. Cæterùm postquam rex cum Amane suauiter epulis acceptus, iussit reginam indicare quid nam eum sibi largiri cuperet, accepturam quicquid petierit: cœpit deplorare periculum sui populi, dicens se ad interitum cum tota sua gente deditam, & ideo nunc ea de re uerba facere. Neque enim se negocia eius interpellaturam fuisse, si in amaram seruitutem uendi eos iussisset, quòd mediocrem hanc calamitatem duceret: nunc uerò orare, ut se ab imminenti clade eripiat. Quærente autem rege, quisnam hoc moliretur, iam apertè accusando in Amanem inuecta est, dicens, hunc, quòd pessimè erga eos affectus esset, autorem talis consilij. Tum rex turbatus exilijt, & recepit se in hortos è conuiuio: & Aman paratum sibi iam intelligens infortunium, cœpit apud reginam peccatum suum agnoscere, & precari ueniam: simulq; in lectum eius procubuit. Interim superueniens rex, & hoc uiso magis etiam commotus: Sceleſtissime, inquit, etiam uim uxori meæ inferre uis? Amane autem ad hanc uocem exterrito, & nehiscere quidem ualente, ibi Sabuchades eunuchus accedēs accusabat Amanem, quòd in ædibus eius inuenisset crucem Mardochęo paratam. id enim sibi compertum ex ipsius famulo, cum ad inuitandum eum uenisset. essetq; eam crucem altam quinquaginta cubitos. Quo audito rex decreuit non alio ipsum afficere supplicio, quàm quod in Mardochæum excogitauerat: iussitq; ut confestim in eam crucē sublatus necaretur. Subit hic mihi admirari diuinam potentiam, iusticiamq; ac sapientiam uel ex hoc facto colligere, qui non solùm Amanem merito supplicio tradidit, uerum etiam pœnam in alterum excogitatam, in caput inuentoris illo inscio conuertit. Atq; ita Aman immodicè amicitia regis usus perijt, & facultates eius reginæ donatæ sunt. Mardochæus autem à rege accitus, qui iam cognatum esse coniugis ex ipsa didicerat, anulum accepit ab eo qui prius Amani fuerat concreditus. regina uerò possessiones Amanis ei largita est. rogauit deinde regem, ut Iudæis præsentem de uita metum adimeret, docens eum de Amanis Amadathæ filij literis, sparsis quàm latè pateret imperium. neque enim se posse uiuere, nisi & patria salua, & suis popularibus. Rex autem pollicitus est nihil ipsa inuita se mandaturum, neque uoluntati eius ulla in re contrà iturum. Permisit etiam, ut ipsius nomine quicquid uellet de Iudæis scriberet, & regio sigillo obsignatas literas per omnes prouincias dimitteret. confirmatas enim regio signaculo, autoritatem habituras apud omnes qui eas legerint, & contradicturum eis neminem. Accitis igitur scribis regijs, iussit eos pro Iudæis scribere ad magistratus omnium gentium, quæ sitæ sunt Indiam inter & Æthiopiam sub centum XXVII. satrapis. quarum literarum exemplum hoc fuit. Rex magnus Artaxerxes magistratibus & à nobis stantibus s. Multi elati magnitudine honoris & beneficiorum quæ ex nimia conferentium bonitate percipiunt, non

Esth.7.

Esther Amanem accusat apud regem.

Aman in crucem tollitur.

Esth.8.

Mardochæo regis sigillum traditur.

Artaxerxis edictum, quo Iudæorum supplicium reuocatur.

non ſolùm erga inferiores exercent ſuperbiam, uerumetiam contra ipſos autores beneficij non uerentur inſoleſcere, quantum in ſe eſt tollentes omnem omnino gratitudinem, quæ uſquam eſt inter homines: & corrupti inopinata felicitate, abutuntur ea contra illos, per quos eam adepti ſunt, nec Deum quidem timentes, cuius numen putant ſe poſſe fallere. Ex his quidam propter amicitiam præpoſiti cum poteſtate adminiſtrandis publicis negotijs, priuatis indulgent odijs: & decipientes eos quos penes ſummum eſt imperium, falſis criminibus ac calumnijs efficiunt ut indignentur innoxijs, atque ita miſeros adducunt in ſalutis periculum: id quod non è priſcis exemplis aut fama auditis uobis poteſt eſſe perſpicuũ, ſed ex facinore quod ſub noſtris admiſſum eſt oculis: ut poſthac non oporteat mentem adhibere qualibuſcunque criminibus uel potius calumnijs, ſed de cognitis cauſis iudicare: & ſi quidem peccatum ſit, ſeuerè animaduertere: ſin contrà, abſoluere: & rebus, non uerbis credere. Namque Aman filius Amadathis, genere Amalecita, & externi non Perſici ſanguinis, hoſpitij iure primum receptus, deinde per noſtram bonitatem in tanto honore habitus, ut patris appellatione eum dignaremur, & adorari iuberemus, atq; ſecundum poſt nos locum obtinere, felicitatem ſuam ferre non potuit, neque ſobria mente magnitudinem honoris metiri: ſed regno meo ſtruxit inſidias, & eo cui uitam & imperium debeo, benefactore ac ſeruatore Mardochæo priuare me uoluit, ſimulq; uitæ ac regni ſocia Eſthere, malis artibus petitis ad interitum. Sic enim orbato me hominibus amiciſsimis, imperium ad alios uoluit tranſferre. Ego uerò quoniam à ſceleſto homine deſtinatos neci Iudæos non malos eſſe compertum habeo, ſed optimis inſtitutis uiuere, ac Deum colere eum qui & maiorib. meis & mihi largitus eſt & ſeruat hoc imperium, non ſolum abſoluo eos à pœna quæ priorib. continetur literis, per Amanem ad uos tranſmiſsis, quib. mentem adhibere non debetis: uerùm etiam uolo ut eos omni honore proſequamini. Nam eum qui his perniciem molitus eſt, cum tota familia pro portis Suſorum in cruces ſuffixi, omnia uidente Deo has pœnas ab eo exigente. Iubeoq; ut tranſcriptis in plurima exempla & per totam noſtram ditionem uulgatis his literis, Iudæos ſinatis ſuis legibus in pace uiuere: eisq; ſitis auxilio, ut poſsint pœnas ſumere de illis qui eorum aduerſis temporib. iniurias eis fecerunt: idq; decimatertia die menſis duodecimi qui eſt Adar: quandoquidem Deus eam diem pro interneciua ſalutarem eis eſſe uoluit: quæ quidem felix ſit ijs qui nobis bene cupiunt, & monumentum ultionis de inſidiarum machinatoribus. Notum eſſe uolo omnibus & urbibus & gentibus, quòd quæcunque aliquid ex his quæ nunc mãdamus per inobedientiam facere neglexerit, ferro & igni uaſtabitur. Atque hæ literæ proponantur per uniuerſam noſtram ditionem, & accingant ſe utique in præſcriptam diem, ut ſe de inimicis ſuis uindicent. Cum his literis continuò ueredarij per omnes uias dimiſsi ſunt. Mardochæum uerò cultu regio coronaq; aurea & torque ornatum è palatio prodeuntem ut uidere Iudæi, felicitatem eam ſibi quoque communem interpretati ſunt. Ingens præterea gaudium, quaſi noua ſalutis luce oborta, dum per ſingulas urbes proponuntur regiæ literæ, Iudæos omnes quotquot uel op-

pida uel agros habitarent occupauit: ita ut multi aliarum gentium, metu eorum circuncidentes uerẽda, ſecuritatem ſibi hoc pacto quærerent. Nam ad decimamtertiam diem menſis duodecimi, qui Hebræis Adar, Macedonibus Dyſtrus dicitur, perlatæ literæ regiæ animabant Iudæos, ut qua die ipſis imminebat exitium, ea in inimicos impunè ſæuirent. quo factum eſt ut procuratores, magiſtratus, ſatrapæ, tyranni, reges in precio Iudæos haberent, omnibus modeſtiam indente metu ex Mardochæo. Poſt diuulgatas enim ubique regias literas, etiam apud Suſa interfecerunt Iudæi ex inimicis ſuis circiter D. homines: & cum rex coniugi indicaſſet cæſorum intra mœnia numerum (nam incompertum eſſe quantus ſit in alijs ciuitatibus) rogaretq; ecquid amplius uellet, potituram enim cupitis: rogauit illa, ut permitteret Iudæis ſequenti quoque die in reliquias inimicorum ad eundem modum deſæuire, & decem Amani filios in crucem agere: & id quoque Iudæis conceſſum eſt, rege nolente Eſtheri in ulla re contradicere. At illi rurſum cateruatim decimaquarta Dyſtri diſcurrentes, occiderunt fermè trecentos ex aduerſarijs, ne minimum quidem attingendo ex eorum facultatibus: per alia uerò oppida eodem Iudæorũ incurſu perierũt LXXV millia eorum qui pro inimicis ſunt habiti: quæ cædes decimatertia die patrata eſt, ſequentem uerò feſtis attribuerunt epulis. Apud Suſa quoq; quartamdecimam ſequentis menſis per feſtos cœtus celebrauerunt: unde hodie quoq; per totum orbem Iudæis hi dies feſti ſunt, & partes de conuiurijs ſibi mittunt inuicem. Scripſitq; Mardochæus omnibus ſub Artaxerxis dominatu de gentibus Iudæis, ut uniuerſi hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoq; traderent, ut ſempiternum id feſtum ad perpetuam rei memoriam maneret. Æquum nanq; eſſe, ut cum per eos dies dolis Amanis in ſalutis diſcrimen adducti fuerint, tã ſuæ liberationis, quàm de inimicis uindictæ memoriam celebrent, & pro tanto beneficio Deo agant gratias. Quamobrem ea feſta per eos dies obſeruant, Phruræa uocantes, quaſi conſeruatoria. Cæterùm Mardochæus illuſtri loco apud regem fuit, uir præpotens, regi adminiſtrationis, reginæ uerò etiam uitæ ſocius: quorum opera Iudæorũ res floruerunt ſuprà quàm uel ſperare potuiſſent. Atque hæc ferè ſunt quæ ſub hoc rege genti noſtræ euenere memorabilia.

Iudæorum inimici interficiuntur.

Phruræa feſta.

Bagoſes, penes quem Artaxerxis iunioris exercitus fuit imperium, multis iniurijs Iudæos afficit. Cap. VII.

VII. POST Eliaſibi autem pontificis obitum, ſacerdotium eius Iudas filius ſuſcepit: & huic quoque defuncto ſucceſsit Ioannes filius, qui in cauſa fuit, ut Bagoſes Artaxerxis copiarum imperator templum pollueret. idem dux etiam tributa Iudæis impoſuit, ut prius quàm quotidianas hoſtias offerrent, in ſingulos annos ex publico quinquaginta drachmas penderẽt: idq; ita ob hanc cauſam accidit. Erat Ioanni frater Ieſus. huic q; amicus eſſet Bagoſes, põtificatũ ſe daturũ eſt pollicitus. hac fiducia Ieſus cũ liberius cũ fratre in templo altercaret, re uſq; ad rixã progreſſa, tantã bilẽ mouit fratri, ut ab eo per iram interficeretur. quæ quidem impietas fuit longè maxima, præſertim in homine ſacerdote: & quod grauius eſt, nullum tale impietatis

exemplum

exemplum extat uel apud Græcos, uel apud Barbaros. Deus certè hanc iniuriam non diſsimulauit, ſed & populus hac de cauſa libertatem amiſit, & templum pollutum eſt à Perſis. Nam Bagoſes dux cognito quòd pontifex proprium fratrem in templo interemiſſet, ſuperueniens Iudæis iratus clamitabat: Auſi eſtis in templo ueſtro cædem perpetrare? & cum conatus templum ingredi arceretur: Quid, inquit, an me putatis impuriorem quàm cadauer quod iacet in templo? & his dictis ingreſſus eſt: atq; hac occaſione per ſeptennium eius cædis pœnas à Iudæis exegit. Mortuo deinde Ioanne, pontificatum accepit filius eius Iaddus. huic quoq; frater fuit Manaſſes nomine: cui Sanaballetes miſſus in Samariã à Dario rege ultimo ſatrapa, Chuthæus genere, unde & Samaritis origo eſt, ſciens inſignem eſſe urbem Hieroſolyma, regesq; eius multa negotia tam Aſſyrijs quàm Syris exhibuiſſe, libenter nuptum dedit filiam Nicaſo, ratus connubium hoc ceu uadem futuræ cum Iudæorum gente amicitiæ.

Quanta Alexander Macedonum rex in Iudæos beneficia contulerit. Cap. VIII.

PER idem tempus Philippus Macedonum rex, apud Ægeas oppidum à Pauſania Ceraſtæ filio ex Oreſtarum gente inſidijs interceptus periit. Eius filius Alexander paternum regnum adeptus traiecto Helleſponto congreſſus ad Granicum flumẽ cum Darij ducibus uicit: ſubacta deinde Lydia & Ionia, ductoq; per Cariam exercitu inuaſit in Pamphyliam, ſicut alibi dictum eſt. Hieroſolymorum autem ſeniores ægrè ferentes Iaddi pontificis fratrem & quodammodo collegam duxiſſe externi generis fœminam, tumultuabantur, rati gradum factum ad antiquandas patrias leges de connubijs, atq; ita fore ut paulatim miſceantur profanis gentibus. Nam & prioris captiuitatis & malorum quæ ſecuta ſunt cauſam fuiſſe, quòd quidam contra legem peccantes duxiſſent uxores non ſui generis. Poſtulabant igitur ut Manaſſes aut dimitteret uxorem, aut non amplius ad altare accederet. Et cum pontifex quoq; ab altari eum arceret, profectus Manaſſes ad Sanaballetem ſocerum, ſe quidem amare dixit filiam eius Nicaſo, nolle tamen propter eam priuari ſacerdotio, qui honor & gentilitius ſit ipſi, & apud Iudæos ſemper in maxima exiſtimatione fuerit. Ad hæc cum Sanaballetes reſpondiſſet, ſe illi non ſacerdotium tantum ſeruaturum, ſed & pontificatum paraturum, & totius ſuæ prouinciæ principem eum facturum, modò filiam ſuam uxorem retineat: ædificaturum'que templum Hieroſolymitano ſimile in monte Garizin, qui imminet Samariæ reliquis montibus celſior: id'que polliceretur ex conſenſu regis Darij ſe facturum: elatus tali ſpe Manaſſes manſit apud ſocerum, putans ſe pontificatum dante rege conſecuturum. Iam enim Sanaballetes erat ſenior. Cum'que multi ſacerdotes & Iſraelitæ intricati eſſent eiuſmodi coniugijs, non leuiter turbabatur Hieroſolymorum reſpublica. omnes enim deficiebant ad Manaſſem, Sanaballete præbente eis & pecuniam & agros ad colendum & domicilia, ac modis omnibus adiutante ambitionem generi. Quo tempore Darius audito quòd Alexander traieciſſet Helleſpontum, & prælio uictis ad Granicum ſuis ſatrapis ulterius procederet, contractis tam pedeſtribus quàm equeſtribus copijs, decreuit Ma-

Manaſſes uxorem repudiare uult.

VIII. *De Dario uicto ab Alexandro.*

uit Macedonibus occurrere priuſquam totam Aſiam ſibi ſubijcerent. Itaq; ultra Euphratem traducto exercitu, & ſuperato Tauro monte Ciliciæ, ſtatuit in ea prouincia hoſtem excipere prælio. Sanaballetes autem lætus deſcenſu Darij, aiebat ſe mox præſtiturum Manaſsi pollicita, quàm primũ rex reuerteretur poſt uictoriam. perſuaſum enim erat non ipſi tantùm, ſed & omnibus Aſiaticis, ne primum quidem congreſſum expectaturos Macedonas, tanto inferiores numero: ſed longè alius fuit euentus quàm ipſorum opinio. Rex enim collatis cum Macedonibus ſignis uictus eſt, & magna exercitus parte amiſſa, matre etiam & uxore cum liberis in hoſtium poteſtatem redactis, fugit in Perſidem. Alexander uerò in Syriã ueniens cepit Damaſcum, & occupata Sidone Tyrum quoque oppugnabat: ſcriptiſq; ad Iudæorum pontificem literis petebat auxilium, & ut forum rerum uenalium præberet exercitui: & ut quæ prius Dario conferre ſit ſolitus, nunc det Macedonibus, prælata eorum amicitia. fore enim ut illũ non pœniteat. Cumq; pontifex nuncijs reſpondiſſet, ſacramento ſe obligatum Dario, ne arma cõtra eum ſumeret, idq; ratum fore quàm diu ille uixerit: iratus Alexãder Tyri quidem oppugnationem non omiſit, qua breui potiturus uidebatur: minatus eſt tamen hac capta mox ſe ducturum contra pontificẽ, ut omnes diſcant, cui iuſiurandum ſeruari oporteat. quare non parcens labori, tandem Tyrum expugnauit, & cõſtitutis in ea rebus Gazam profectus, in ea Babemeſem Perſici præſidij præfectum obſedit. Interea Sanaballetes ratus iam adeſſe tempus, à Dario defecit: & aſſumptis octo millibus de ſua prouincia, in Alexandri caſtra ſe contulit. Cumq; offendiſſet eum Tyri oppugnationem aggrediẽtem, & ſuam prouinciam eius fidei commiſit, & hunc pro Dario dominum libenter agnouit. à quo obuijs manibus exceptus, liberè iam quid uellet elocutus, ait ſe generum habere Manaſſem, laddi Iudæorum pontificis fratrem: eum ſequi multos illius gentis homines, & uelle in ſua prouincia templum extruere. idq; fore in rem ipſius regis, ſi diuidatur Iudæorum potentia: ne fortè de communi ſententia rebellantes multũ negocij regibus faceſſant, quemadmodum ſoliti fuerint Aſſyrijs imperantibus. Quod ubi impetratum eſt, omni ope adnitens templum ædificauit, & Manaſſem eius ſacerdotem conſtituit, ampliſsimum hunc honorem filiæ ſuæ poſteris relicturum ſe exiſtimans. Septem autem menſibus in Tyri oppugnatione, & Gazæ duobus abſumptis, Sanaballetes fato functus eſt: Alexander uerò expugnata Gaza Hieroſolyma properè petijt. Iaddus uerò pontifex poſtquam hoc audiuit, ſolicitus hærebat inops conſilij, nec inueniens quomodo regem deberet excipere, iratum eo, quòd antea neglexiſſet imperata eius facere. Ergo indictis populo ſupplicationibus, & immolatis Deo uictimis, ad opem eius confugit, illi publicam ſalutem commendans. Proxima deinde poſt ſacrificium nocte, in ſomnis ei Deus apparuit, iubens ut bono eſſet animo, & coronata urbe portas aperiret: utq; populus in albis ueſtibus prodiret obuiam, ipſe uerò cum reliquis ſacerdotibus ſolenni cultu ſui ordinis, ſecuri de Dei prouidentia. Experrectus autem è ſomno lætus ciuibus hoc oraculum indicat, & paratis omnibus ut in ſomnis præmonitus fuerat, regis aduentum præſtolabatur: & cum

Alexander ius deis deditionẽ poſtulat.

renunciatum

renunciatum esset eum iam non procul ab urbe abesse, progressus est cum sacerdotibus & urbana multitudine pompa quadam noua & uenerabili usque ad locum qui dicitur Sapha, quæ uox speculam significat: quòd ibi & urbs & templum in prospectu sit. Et cum Phœnices ac Chaldæi sperarent sibi licere quicquid iratus rex posset permittere, direptionem urbis, & pontificis exquisitum supplicium, planè contrarium euenit. Alexander enim ut uidit è longinquo candidatum populum, & sacerdotes ante agmen in amictu byssino, pontificem q; in stola hyacinthina auro distincta, tiaram in capite gestantem cum prefixa aurea lamina insculpta Dei nomine: solus ad eum accedens nomen illud adorauit, & primus salutauit pontificem. Iudæis autem omnibus uno ore Alexandrum consalutantibus, & in orbem cingentibus, Syriæ reges & reliqui obstupuerunt, uix credentes regem mentis compotem: solus Parmenio propius accedēs rogauit, quid ita cum ipse adoraretur ab omnibus, nunc adoraret Iudæorum pontificem? At ille non hunc se adorasse respondit, sed Deo, cuius pontifex esset, honorē eum exhibuisse. hunc enim, inquit, uidi & antea hoc ipso habitu, cum adhuc essem in Dio Macedoniæ, qui me deliberantem quomodo Asiam possem subigere, hortatus est forti esse animo, & sine mora exercitū traijcere. nam suo ductu potiturum me Persarum imperio. Quapropter quia nunc primum talem habitum uidi, agnoscens hunc, & uisionis memor quæ me ad hanc expeditionem impulit, puto me non sine numine in Darium exercitum ducere, & fore uictoriæ compotem: & sublato Persarum imperio, cessura mihi omnia ex sententia. Hæc locutus ad Parmenionem, & comiter complexus pontificem, deducentibus sacerdotibus in urbem peruenit. & cum ascendisset in templum, immolauit Deo ex sacerdotis præscripto, ac pontifici quoq; suum honorem exhibuit. Ostensoq; sibi Danielis libro, in quo Græcum quendam Persas debellaturum significabat, hunc ipsum se esse interpretatus, lætus dimisit multitudinem. Sequenti uerò die uocatis eis, iussit ut quicquid uellent peterent. Pontifice autem petente, ut patrijs legibus uiuere sibi liceret, utq; septimo quoq; anno cōcederetur eis tributorum immunitas, concessit omnia. Rogantibus deinde ut eos quoque Iudæos, qui Babyloniam ac Mediam colerent, sineret uti institutis proprijs, hic etiam postulatis eorum satisfacturum se est pollicitus. Et cum fecisset eis potestatē, si qui uellēt saluis suis ritibus sequi eius militiam, multi in eam expeditionem dederunt nomina. Atq; his apud Hierosolyma actis, mouit inde in alias propinquas urbes exercitum. cumq; ab omnibus amicè exciperetur, Samaritæ, quorum tunc caput erat Sicima, sita ad montem Garizin, & habitata à desertoribus gentis Iudaicæ, uidentes quòd Alexander Iudæos tractasset tam magnificè, decreuerunt se quoque Iudæos profiteri. Sunt enim Samaritæ hoc ingenio, ut & antè diximus, in rebus Iudæorum afflictis, negant se cognatos, ueritatem tunc dicendo: cum uerò affulgere eis fortunam uiderint, confestim in societatem irruunt, attinere ad se affirmando, & à Iosepho eius que filijs Manasse & Ephræmo seriem generis sui deducendo. Igitur splendido paratu, & magnam alacritatem præ se ferentes, regi occurrunt penè in Hierosolymitano agro: col-

laudatisq;

Alexādro obuiam exeunt Iudæi.

Samaritæ ab Alexandro libertatem suo iure uiuendi petunt.

laudatisq; ab Alexandro omnibus, Sicimitæ eum adeunt, assumptis secum militibus quos Sanaballetes miserat: rogantes ut inuisat ipsorum urbem, & illud quoque templum præsentia sua honoret. Ille pollicitus est hoc in reditu se facturum. cumq; postularent, ut septimi anni tributum sibi remitteretur, nam ne se quidem in eo seminare: quæsiuit qui nam essent qui hoc rogarent. illis uerò dicentibus, Hebræos quidem se esse, sed Sicimorum uocari Sidonios: iterum quæsiuit an Iudæi essent. Negantibus illis, Equidem, inquit, Iudæis id concessi. Reuersus tamen, & re diligentius cognita, faciam quod uidebitur, atq; hoc pacto Sicimitas dimisit. Sanaballetis autem milites iussit ut se in Ægyptum sequerentur: ibi enim se agros eis diuisurum: id quod paulo pòst fecit in Thebaide, iussis ei regioni esse præsidio. Post obitum autem Alexãdri, imperium quidem eius inter successores est diuisum: templum uerò in Garizin monte situm mansit incolume: & si quis apud Hierosolymitas aut illiciti cibi sumpti, aut uiolati sabbati, aut simílis criminis reus ageretur, ad Sicimitas confugiebat, calumniam se passum dictitãs. Eodem uerò tempore etiam Iaddus pontifex obierat, Onia filio successore: atque in eo statu res Hierosolymitanæ tunc fuêre.

Templi Garizin asylum.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER DVODECIMVS.

Ptolemæus Lagi dolo occupatis Hierosolymis cum reliqua Iudæa, multos inde in Aegyptum traducit. Cap. I.

Alexandri successores.

ALEXANDER Macedonum rex in suam potestatem redacto Persarum imperio, & constitutis, ut iam dictum est, Iudæorum rebus, uitam finijt. Imperio uerò in multos successores distracto, Antigonus Asiam occupat, Seleucus Babylonem cum uicinis gentibus, Lysimachus Hellespõtum, Macedoniam Casander, Ptolemæus Lagi Ægyptum. Qui dum seditionibus agitantur, & de imperio contendunt, durante longo bello, & urbes multæ afflictæ sunt, & habitatores earum plurimi per diuersa prælioru certamina desiderati sunt: id quod tota Syria tum passa est sub Ptolemæo Lagi, quem præter meritum Soterem appellabant. Is & Hierosolyma occupauit, dolo tamen circumuẽta. Ingressus enim urbem sabbato, uelut sacrorum gratia, Iudæis nec arcẽtibus (quòd nihil hostile suspicarentur) & alioquin eum diem in ocio & quiete agẽtibus, sine difficultate potitus dominatu, acerbè eam & inclemẽter tractauit. Attestatur nobis Agatharchides Cnidius, qui successoru Alexandri res gestas cõscripsit, superstitionẽ nobis exprobrans, q; propter eam libertatem amiserimus. Sic enim scribit: Est gens quę Iudæorum dicitur, urbem incolens magnam & bene munitam, nomine Hierosolyma,

Hierosolyma, hanc passi sunt in Ptolemæi potestatem peruenire: & dum propter superstitionem grauantur arma sumere, grauem dominum recepe-runt. Et Agatharchides quidem de nostris hominibus hæc prodidit. Cæte-rùm Ptolemæus multos captiuos ex montano Iudææ tractu & Hierosoly-morum uicinia, Samariaq; & Garizin monte in Ægyptum traductos iussit sedes ibi figere: & cum Hierosolymitas pertinacissimè iurisiurandi fidem seruare compertum haberet ex responso quod Alexandri legatis post Da-rij cladem dederant, multa ex eis præsidia disposuit per arces: & cum eis a-pud Alexandriam ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedis-set, sacramento omnes deuinxit, seruaturos fidem posteris eius qui eis illa credidisset. Non pauci præterea reliquorum Iudæorum sponte in Ægy-ptum migrauerunt, partim ubertate terræ allecti, partim Ptolemæi erga suam gentem liberalitate. Seditiones tamen erant inter eorum posteros & Samaritas, instituta patria peruicaciter retinentes: pugnabantq; inter se iu-giter, dum Hierosolymitani suum templum sacrosanctum esse affirmant, & uictimas à Iudæis non aliò mittendas: Samaritæ contrà in montem Garizin eas mitti debere contendunt.

Ptolemæus Philadelphus Iudæorum legem in Græcam linguam uertit, & multis eius gentis captiuis dimissis, donaria multa Deo in templo eius dedicat. Cap. II.

POST hunc Philadelphus assumpto Ægypti regno, quod per annos undequadraginta tenuit, & legem transferri in Græcam linguam curauit, & Hierosolymitas in Ægypto seruientes liberos dimisit, numero centum uiginti millia: idq; ex huiusmodi causa. Demetrius Phale-reus regiarum bibliothecarum præfectus, dabat operam, ut, si fieri posset, o-mnes totius orbis libros colligeret, coemens quotquot ubicunque audisset cognitu dignos, aut cupiditati regis gratos, cuius præcipuum erat in conge rendis codicibus studium. Hic rogatus aliquando à Ptolemæo quàm mul-ta millia iam comparasset, ait se iam habere circiter ducenta millia, sed breui habiturum quingenta millia: præterea indicatum sibi, multos esse apud Iu-dæos, qui leges eorum scriptas contineant, dignos cognitu & bibliotheca regia: esseq; scriptos ipsorum lingua & literis, & exhibituros negotium his qui uelint eos in Græcum sermonem uertere. Videri quidem quãdam cum Syrorum lingua & charactere similitudinem, sed esse sui generis. Nihil igi-tur uetare, quin & illa ex Hebræo traducta, cum non desint sumptus, in bi-bliothecam suam referat. Tum rex collaudato Demetrij circa conquiren-dos libros studio, scribit Iudæorum pontifici, ut curet hoc negocium confi-ci. Interea quidam Aristæus ex intimis regis amicis, & ob modestiam admo dum carus, cum iam pridem animum haberet rogare eum ut Iudæos in suo regno libertati restitueret: ratus adesse iam optimam occasionem supplicandi, primum cum præfectis satellitum Sosibio Tarentino & Andrea consi-lium hoc communicat, petens ut preces suas apud regem adiutent: & post-quam intellexit ipsis quoque rem cordi esse, adito rege sic eum allocutus est: Quia non decet nos, Rex, uerum dissimulare, sed ingenuè proloqui: cum hoc agamus, ut Iudæorum leges in tuam gratiam non transcribantur tan-

II.

Demetrius Phalereus.

Aristæi ad Ptolemæũ oratio.

tum, uerum etiam uertantur, quo'nam honesto prætextu id facere possumus, dum tam multi huius hominum generis in regno tuo seruiũt? Quos certè non alienum fuerit à tua bonitate ac magnificentia, liberare à præsenti miseria: quandoquidem is qui tuum gubernat imperium: earum legum autor est, quantum mihi sanè de ea re inquirenti peruestigari potuit. Conditorem enim huius uniuersitatis eundem quem illi, nos quoque colimus, Iouem nominantes, nimirum quòd iuuet uitam omnium. Quapropter uel Deum reueritus, quem illi eximio præ cæteris mortalibus cultu ueneran-tur, redde eis patriam, ut in natali solo liceat eis uitam exigere. Nec est quod suspiceris rex, me uel genere uel tribu eis propinquum has preces offerre in illorum gratiam atq; commodum: sed quum omniũ hominũ idem Deus sit opifex, & sciam illi placere beneficentiam, ad benefaciendum te cohortor. Ibi rex libenti ac hilari uultu illum aspiciens, Et quot tandem putas millia, quibus opus sit hoc beneficio? Tum Andreas, qui & ipse aderat, dixit esse circiter centum uiginti millia. Ad hæc rex, Parua ne igitur tibi Aristææ uidetur hæc quam poscis liberalitas? Sosibio uerò & cæteris præsentibus, dignum esse ipsius magnificentia dicẽtibus, pro accepto regno hanc Deo reponere gratiam: titillatus ab eis rex iussit, ut quando militi stipendium numerarent, pro singulis captiuis qui apud eos sint drachmas centũ uiginti annumerent. atque hoc suum decretum publico edicto propositurum se est pollicitus, quo tam Aristæi petitio quàm Dei uoluntas fiat confirmatior. In eo comprehendebantur non hi solùm quos pater aut eius exercitus abduxerat, sed illi quoq; qui uel antè uel pòst in seruitutem abstracti fuerant. & cum eam uindictam libertatis dicerent pluſquam quadringẽta talenta poscere, ne hæc quidem impendere grauatus est, & edicti exemplar, ad regiæ magnanimitatis demonstrationem, reseruare statuit, quod quidem erat huiusmodi: Quicunq; ex militia patris nostri Syriam ac Phœnicen incursauerunt, & subacta Iudæa mancipia inde in regionem nostram eius'que urbes abducta diuendiderunt, atque etiam quicunque uel antè uel pòst diuenditi sunt, hos omnes liberos uolo fieri: pro'que singulis mancipijs centum uiginti drachmas recipere, milites quidem unà cum cætero stipendio, reliquos uerò à mensarijs regijs. Censeo enim hos præter patris mei uoluntatem, & præter æquitatem in captiuitatem abductos militum licentia, quin uastata Iudæa sui commodi causa in Ægyptum abstraxerunt hanc multitudinem. Quapropter iustitiæ respectu, & commiseratione eorũ qui iniquè opprimuntur, iubeo Iudæos omnes, qui seruitutem seruiunt, dimitti liberos, iam dicta summa heris eorum pro libertate reddita, & absque dolo malo huic nostro mandato satisfieri. Volo autem hoc edictum propo ni per triduum ex quo allatum fuerit, ut legi possit ab eorum generis hominibus, & interim heros profiteri huiusmodi mancipiorum numerum: id enim & mihijpsi profuturum existimo. Eum uerò qui parêre noluerit, cuiuis deferre liceat, mulctandum facultatibus quæ fisco nostro debent cedere.

Ptolemei mandatum de manumittendis Iudæis.

Hoc edictum cum oblatum esset regi, nec tamen disertè cautum esset illis quoq;, qui uel antè uel pòst capti fuerant, liberaliter & illis indultum est eadem regis beneficentia: iussit'que ut ex collectis iam tributis distribueretur

pecunia

pecunia in militem, & in mẽsarios regios. Quo facto, intra septem dies peractum est quicquid rex iusserat, impensis in redemptionem quadringentis sexaginta talentis: quia domini exigebant & pro infantibus illas centum uiginti drachmas, quasi regis edictum etiam hos complecteretur, ubi adscriptum erat pro singulis mancipiorum capitibus eam summam numerãdam. Hæc ubi ex sententia regis magnificè sunt peracta, iussit Demetrium euulgare decretum de transcribendis Iudæorum codicibus. nihil enim temerè fiebat à regibus, sed omnia diligenter præmeditata: quapropter & suggestionis exemplar & epistolarum in commentarios relatum est, et multitudo missorum donariorum, & quod à quoque factum est, ut primo aspectu pateat ex ipsis operibus tam autorum quàm artificum præstantia. Suggestionis sanè exemplar fuit tale. Regi magno Demetrius. Quia mandasti, Rex, ut quod deest tuæ bibliothecæ suppleamus, & libros qui hactenus nostram inquisitionem effugerunt perquiramus, nihil mihi ad summam circa hoc negocium diligentiam reliquum faciens, scire te uelim inter eos quos adhuc desideramus esse Iudęorum Legis codices. Hebraicis enim characteribus & uernacula ipsorum lingua scripti cum sint, intelligi à nobis non possunt. sunt etiam negligentius quàm par est exarati, eo quòd nondum eis regia prouidentia contigit. necesse est autem ut & hos habeas diligenter accuratos. Sapientiorem enim & synceriorem legislationem continent, utpote diuinitùs proditam. Et hæc est causa, ut Hecatæus Abderita refert, cur nullus uel poeta uel historicus mentionem eius Legis faciat, aut uirorum qui ex eius præscripto res suas administrauerunt: quòd sacrosancta sit, & profano ore tractari non debeat. Itaque si idem tibi uidebitur, Rex, scribes Iudæorum pontifici, ut mittat senos ex singulis tribubus seniores, legum earum peritissimos, ex quorum interpretatione apertum ac consonum sensum eorum librorum accipientes, dignum aliquid tuo desiderio colligamus. Ad hanc igitur suggestionem iussit rex suos ut ad Eleazarum Iudæorum pontificem de hac re scriberent, simul que per easdem literas certiorem facerẽt de Iudæis per Ægyptum pristinæ libertati redditis. præterea ad faciendos crateres & phialas ac libatoria, misit auri talenta quinquaginta, & gemmarum copiosam multitudinem: iussit que custodes arcarum in quibus gemmæ seruabantur, liberam artificibus electionem permittere. mãdauit etiam pecuniæ pro sacrificijs & reliquis templi usibus centum talenta erogari. Dicam autem & opera & eorum ornatum, ubi primum exposuero exemplar epistolæ scriptæ ad Eleazarum pontificem, qui hunc sacerdotij honorem hoc modo consecutus est. Onia pontifice defuncto filius ei Simõ succesit, Iustus cognominatus, quòd & Deum piè coleret, & eius summa potiretur beneuolentia. Quo mortuo, superstite unico filio paruulo, frater eius Eleazarus, de quo nunc est mentio, pontificatum assumpsit: cui Ptolemæus hoc modo scripsit. Rex Ptolemæus Eleazaro pontifici salutem.

Demetrij literæ ad Ptolemæũ, de transferẽdis Iudæorum legibus.

Multis Iudæis in regno meo degentibus, quos Persæ dum rerum potirentur, captiuos eò pertraxerant, pater meus eos in precio habuit, aliorum opera in militia usus amplis stipendijs conductorum, alijs etiam castellorum custodia per Ægyptum assignata, ut essent terrori indigenis. Ego uerò

Ptolemæi literæ ad Eleazarum pontificẽ, de transferendis legibus.

poſtquam principatum adeptus ſum, cum in cæteros benignitate ſum uſus, tum maximè in tuos ciues: quorum ſupra centum millia in libertatem uindicaui, reſtitutis de meo precijs eorum poſſeſſoribus. ex his per ætatẽ idoneos allegi in militiam: nonnullos quorum fides id mereri uidebatur, inter aulicos meos accenſui, ratus gratum me hoc Deo & maximum offerre donarium, pro ea prouidentia qua me dignatus eſt rebus præficere. Ergo ut & his & reliquis per totum orbem Iudæis gratũ faciam, uiſum eſt mihi Legem ueſtram de Hebræa in Græcam linguam uertere, & ita uerſam in bibliothecam meam reponere. Bene igitur facies, ſi idoneorum delectu per tribus habito, ex unaquaque ſex uiros bonos iam ſeniores ad nos miſeris, qui per ætatem legum periti, poſsint præſtare bonos interpretes. Spero enim ſi hoc ex ſententia ſucceſſerit, maximam gloriam nos inde acquiſituros. Mitto autem qui tecum de hac re agãt, Andream præfectum ſatellitum, & Ariſtæum, mihi chariſsimos: per quos etiam primitias donariorum templi & uictimarum miſimus, talenta argenti centum. Reſcribes autem quicquid uolueris, facturus nobis rem gratam.

Hac epiſtola accepta, Eleazarus reſcripſit quàm potuit honorificentiſsimè.

Eleazari reſpõſio ad Ptolemæum.

Pontifex Eleazarus regi Ptolemæo ſ. Si uales cum regina Aſinoe communibus' que liberis, noſtrę quoque res ſe habent optimè. Acceptis tuis literis gauiſi ſumus plurimùm ob egregiam tuam uoluntatem: aduocata' que concione eas legimus, teſtes pietatis qua colis Deum maximum. Oſtendimus etiam phialas quas miſiſti aureas uiginti, argenteas triginta, & crateras quinque, & menſam dedicandam, centum' que illa talenta quæ in uictimas & alios templi uſus attulerunt Andreas & Ariſtæus amici tui chariſsimi, uiri boni ac doctrina præſtantes, tua' que amicitia digniſsimi. Quare ſcito nos tibi gratificaturos, etiam ſi quid præter ingenium noſtrum facere oporteat. Prouocati enim beneficijs in ciues noſtros collatis, non debemus ſegnes eſſe ad referendam gratiam. Quamobrem continuò pro te ſororeq; tua & liberis & amicis hoſtias obtulimus, & populus uota fecit pro felici rerum tuarum ſucceſſu, & pro pacato regni tui ſtatu: utq; hæc Legis uerſio tam felix tibi ſit quàm cupis maximè. Delegimus etiam ſenos per tribus ſeniores quos ad te cum Lege miſimus. tuę autem pietatis erit ac iuſtitiæ, ut trãſcripta Lege ad nos eam tutò remittas unà cum eius deportatoribus. Bene uale. Hæc ſunt quæ reſcripſit Pontifex. Superuacaneum autem uiſum eſt apponere LXX ſeniorum nomina qui cum Lege ab Eleazaro miſsi ſunt, licet adſcripta

Ptolemæi donaria.

fuerint in epiſtola. Donariorum tamen quæ rex Deo miſit ornatum & magnificentiam ſilentio præterire non poſſum, ut omnib. nota fiat eius regis erga Deum pietas ac liberalitas. Abundè enim ſumptus ſuppeditans, & præſentia ſua extimulans artifices, opera eorum aſsiduè uiſendo, nullam eis ſegnitiæ aut negligentiæ relinquebat occaſionem: quæ nunc recenſebo ſingula, non quòd hiſtoriæ contextus hoc admodum poſtulet, ſed quod digna ſit quæ prædicetur regis liberalitas: primum' que menſam conabor deſcribere. Cupiens enim longè maiorem facere, mandauit explorari eius quę tum Hieroſolymis erat magnitudinem, quanta eſſet, & an maior poſſet fieri: & comperta eius menſura, quod' que maior etiam eſſe poſſet: ait ſe eius uel quincuplam magnitudinem redditurum, ni uereretur, ne per hoc ad quotidiana miniſteria

niſteria minus poſthac eſſet utilis. Cupere enim ſe ea donaria non ſolùm ad oſtentationem, ſed ad uſum etiam eſſe accommoda. Hanc ob rem exiſtimans priorem menſam non auri penuria, ſed uſus cauſa mediocrem fuiſſe factam, magnitudine illam non ſuperare ſtatuit, ſed uarietate ornatus & operis pulchritudine. Cum enim eſſet ingenioſus in contemplandis rerũ naturis, & in excogitandis nouis & inuſitatis operibus, pro ſua ſapientia præſcribebat artificibus, exigens ne quid à præſcriptis formulis diſcederent. Ac primum conſtituto menſæ modo in longitudinem cubitorum duorum & ſemis, in latitudinem unius, altitudine ſeſquicubitali, totum opus ex auro facientes, loricam ei palmum latam circumdederũt: cuius cymæ uerſatiles ſculpturam habebant reſticulatam indiſtincta imitatione per tria latera. Cum enim eſſent triangulæ, per ſingulos angulos eædem erant figurationes, ut conuerſæ non alia, ſed eadem ſpecie oculis occurrerent. Loricæ uerò pars interior ad menſam uergens egregias ſculpturas habebat: ſed exterior eius facies longè pulchriores, uidelicet quòd hæ totæ eſſent conſpicuę. quin & cymæ illæ facilè & citò uertebantur, & quemuis è tribus angulis pari menſura oculis ſubijciebant. reſticulis autem illis ſculptilibus inſertæ erant gemmiæ precioſæ paribus interuallis diſtantes, fibulis aureis per foramina comprehenſæ. Exterior autem loricæ facies gemmis pulchris ouali ſpecie diſtinguebatur, intercurrente denſa ſculptura uirgarum, quæ per circuitum menſæ uoluebantur. Huic ſubiecta erat corona per circuitum, omne genus fructuum repræſentans, dependentibus racemis, & ſpicis emergẽtibus, & malis punicis interſertis: quæ omnia conſtabant è lapillis etiam colorem natiuum fructuum referentibus, & auro circum totam menſam reuinctis. Sub hac corona rurſum alia ſeries ouorum priori ſimilis cum uirgatis peræquè ſculpturis uiſebatur: ut ex utraque parte ſpectaretur eadem operum uarietas ac elegantia, etiam in lorica & cymarum ordine: ac ne inuerſis quidem menſæ lateribus ulla ſentiretur diuerſitas, ſed idem artificium uſque ad imos pedes pertenderet. ſubdita enim lamina aurea quatuor digitos lata per tranſuerſam menſæ latitudinem, in eam pedes eius inſeruerunt, quos fibulis ac clauſuris aſtrinxerunt menſæ iuxta loricam, ut his inſiſtens quaquà uerteretur, eandem ſpeciem oſtenderet. In menſa autem ſculptus erat Mæander, magni precij gemmis per medium tanquam ſtellis uariegatus, carbunculo & ſmaragdo ſuauiſsimè radiantibus, alijs'que generibus quæ ubique grata ſunt propter precium. Præter Mæandrum uerò reſticulati quidam nexus circumquaque diſcurrebant, rombo circa medium ſimiles, in quo cryſtallus & ſuccinum per interſtitia paria coniunctim cum magna gratia ſpectabantur. Pedum autem capitella liliorum ſimilitudinem referebant, foliis ſub menſa ſe reflectentibus, cum germen alioquin rectum uideretur. baſis autem facta erat è carbunculo palmum lata crepidinis ſpecie: quà uerò pedes innitebantur, octo digitorum latitudine: erant'que ſculpti ſinguli pedes opere ſubtiliſsimo, hederis & palmitibus unà cum racemis per eos diſcurrentibus, indiſcreta uerorum ſimilitudine. Tanta enim erat artis ſubtilitas, ut perflante uento agitata, naturæ, non artis opus uiderentur. conſtabat'que totum opus trimembri com-

Menſæ deſcriptio.

positione, sed tanto artificio, ut commissuræ nec oculis nec cogitatione deprehendi possent. crassitudo autem mēsæ erat semicubitalis. tanta fuit in hoc dono regis magnificentia, opulentia materiæ, artis pulchritudo ac uarietas ad naturæ imitationem expressa: quandoquidem hoc erat eius studium, ut si non magnitudine hæc priorem illam mensam superaret, certè nouitate commenti & ornamentorum splendore magis esset conspicienda. Crateræ autem aureæ fuerunt duæ, squamatæ, à basi usq; ad præcincturam, spiras habentes uarijs gemmis distinctas: deinde Mæandrum cubitali altitudine ex omnigenis gemmis compositum: & super eum uirgatam sculpturam, & deinceps usq; ad labrum plexile quiddam reti simile, crebra romborum specie interueniente. addebant gratiam insertæ gemmeæ scutulæ, quatuor digitorum amplitudine. Labrum uerò crateris in orbem ornatum erat lilijs et floribus, atq; implexis inter se palmitibus uuas ferentibus. & ornatus quidem utriusq; erat hic, amplitudo uerò quæ amphoras binas caperet. Argenteæ uerò quæuis specula splendore uincebant, ita ut potantium in eis facies splendore collustrarent. His addidit rex triginta phialas, in quibus quicquid spacij aureum, & gemmis erat uacuum, frondibus ederæ & pampinis sculptilibus adumbrabatur. atq; hęc omnia non solùm artificum ingenijs ornabantur usq; ad miraculum, sed quadam etiam regis circa hæc ambitione diligentius accurabantur: qui non satis putans quòd sine parsimonia sumptus præberet, relictis etiam publicis negotijs sæpe adibat officinas & inuisebat artificum opera, id quod magis etiam accendebat eorum diligentiam. Videntes enim quòd cordi sit ei hoc negocium, maiore attentione uersabantur in opere. atq; hæc sunt donaria à Ptolemęo ad Hierosolymitanum templum transmissa. Quibus consecratis pontifex Eleazarus, & honorificè tractatis qui attulerant, non sine muneribus ad regem eos remisit. Hi postquàm Alexandriam sunt reuersi, rex cognito eorùm simul & septuaginta seniorum aduentu, confestim legatos Andream & Aristæum acciuit: ab eisq; & epistolam Pontificis recepit, & multa præterea sciscitando didicit. Et cum uehementer cuperet congredi cum septuaginta senioribus qui Hierosolymis ad interpretandam Legem uenerant, quicunque priuatorum negocio-rum causa expetebant eius colloquium, præter morem suum dimitti iussit. Hos enim quinto demum die solebat admittere, sicut legatos post unum mensem. tum uerò illis dimissis ab Eleazaro missos expectabat. Vt uerò senes illi uenerunt cum muneribus à pontifice missis, & cum membranis quę legem aureis literis inscriptam continebant, primum de libris eos rogauit. ut uerò ex inuolucris depromptos obtulerūt, multum diúq; miratus membranæ subtilitatem, & commissuras quæ ita latebant, ut uisu discerni non possent, gratiam se illis habere dixit qui uenerint, & maiorem etiam ei qui miserit, sed longè maximam Deo cuius leges attulerint. cumq; seniores eorumq; comites uno ore omnia fausta regi acclamassent, prę lætitia lacrymas non continuit: quæ quidem mœroris signa etiam magnum gaudium consequi natura uoluit. iussitq; libros accipere quorum hoc erat officium, tum demum uiros salutauit: prefatus æquum fuisse, ut prius de ea re propter quam acciti fuerant percontatus, deinde illos quoq; compellaret. Diem quidē ad-

Supellectilis descriptio.

Ptolemei cum septuaginta senatoribus congressus.

uentus

uentus eorum tam gratum ſibi confeſſus eſt, ut quoad uiueret, per ſingulos annos redeuntem eius memoriam colere ſe uelle, promitteret. Fortè enim eadem erat qua Antigonum nauali prælio uicerat. uoluitq; ut conuiuæ ſibi eſſent, & diuerſoria mãdauit eis aſsignari ſub ipſa arce pulcherrima. Nicanor autem qui excipiendis hoſpitibus præerat, Dorotheum eos curare ſolitum iuſsit parare cuicq; ad uictum pertinentia. Sic enim rex diſpoſuerat, ut ex eis ciuitatibus quæ in ratione uictus aliquid peculiare habent uenientibus, more ipſorum omnia pararentur, ut tractati more conſueto ſuauius uiuerent, & nulla in hoc nouitate offenderentur. quod honoris his quoq; exhibitum eſt, Dorotheo hac cura commiſſa, quòd is callebat morem quo ſolerent uiuere. quamobrem omnia per ſe adminiſtrauit quæ ad illos accipiendos facerent. Ac primum duos accubitus ſtrauit, rege ita iubente, qui uolebat dimidiam eorum partem ad menſam ſuam diſcumbere, reliquam uerò poſt ſuam menſam, nihil omittens ad honorem eorum pertinens. Poſtquam autem diſcubitum eſt, iuſsit Dorotheum illis miniſtrare, ſicut ſoleret hoſpitibus ad ſe à Iudæa uenientibus. quapropter pręconibus & ſacrificulis, alijſq; id genus quorũ erat à ſuis precatiũculis auſpicari conuiuium, locus hic nõ fuit: ſed unum ex conuiuarũ numero ſacerdotem Eliſæum nomine precatione menſam conſecrare ipſe rex iuſsit: qui ſtans in medio precatus eſt omnia fauſta regi ſimul atq; ſubditis: applauſumq; & acclamatũ eſt ab omnibus libenti ac hilari animo. quo facto fruebantur appoſitis. Cumq; rex ſiluiſſet quãtum ſatis uiſum eſt, cœpit philoſophari, proponens ſingulis quæſtionem aliquam de natura, ſubtili diſquiſitione dignã, illis uerò diſertè ad quidlibet reſpondentibus, delectatus eorum conſuetudine, per duodecim dies inſtaurauit conuiuium. Si quis autem cupit cognoſcere quæſtiones agitatas in eo conuiuio, legat Ariſtæi librum quem hoc argumento conſcripſit. Quos ſermones cum nõ ſolũ rex admiraretur, ſed Menedemus etiã philoſophus fateretur omnia gubernare prouidẽtiã, eamq; ob cauſam orationis uim & pulchritudinẽ inuentã uideri, finis eſt huic quęſtioni impoſitus. Rex uerò iam tum ſe uberem ex eorum aduentu fructum percepiſſe faſſus eſt, per quos didiciſſet quomodo regnũ adminiſtrare oporteret: iuſsitq; datis prius in ſingulos ternis talentis, deduci eos in diuerſoriũ. Quarto deinde die Demetrius aſſumptis eis tranſiuit aggerem illum ſeptẽ ſtadiorum, & pontem qui inſulam continenti adiungit: & progreſſus ad ſeptentrionale littus, aſsignauit eis ibi domum remotam à ſtrepitu, & cõtemplationi rerum idoneã: rogauitq; ut quando quidẽ ad opus iam ita inſtructi ſint ut nihil deſiderent amplius, ordiantur interpretationem feliciter. Illi uerò nõ parcentes labori quàm poterant accuratiſsimè interpretabantur, uſq; horam nonam aſsidentes operi: reliquum deinde temporis curando corpori dabant, præter aliam copiam etiam de regi paratis cibis partes afferente Dorotheo, ita ut mandatum ei fuerat. Mane autem regiam ingreſsi, ſalutato rege, in eundem locum ad inſtitutum negocium ſe referebãt: quod marinis aquis ablutis manibus prius mundati aggrediebantur. Verſione autem Legis intra ſeptuaginta duos dies abſoluta, Demetrius aduocatis omnibus Iudæis in locum ubi uerſa fuerat, præſentibus etiam interpretibus, perlegit codicem. Concio uerò & ſeniorũ interpretationem approbauit, & Demetrium ipſum collaudauit,

Accubationis deſcriptio.

Menedemus philoſophus.

Septuaginta Legẽ in Græcum transferunt.

cuius ſuggeſtionis occaſione maxima bona percepiſſent: rogauerunt'que ut etiam optimatibus eorum copia legendi fieret. Deinde & ſacerdos & ſeniores interpretum & magiſtratus populi poſtulauerunt, quandoquidem feliciter abſoluta eſſet hæc interpretatio, ut rata permaneret, nihilq; ex ea mutari liceret. quæ ſententia cum omnibus placuiſſet, iuſſerũt ut prius ſi quis aliquid deprehenderet uel ſupereſſe legi uel deeſſe, diligentius inſpectum & indicatum corrigeret, quando conſultum eſſet, ut res ſemel approbata rata eſſet in perpetuum. Quamobrem rex multum gauiſus eſt, uidens hanc quoq; ſuam uoluntatem in publicum ceſsiſſe commodum: ſed maiorem etiam percepit uoluptatem dum ſibi lex legeretur, non ſine admiratione legislatoris ſapientię: cœpitq; de ea re conferre cum Demetrio, rogãs quî factum ſit, ut tam admirandarum legum nec hiſtoricus ullus nec poeta mentionem fecerit. Tum Demetrius reſpondit, neminem auſum eam attingere, quam conſtaret diuinam eſſe, & omni ueneratione digniſsimam: & punitos eſſe quoſdam à cœleſti numine, qui illam attrectare non fuiſſent ueriti. Theopompũ enim uolentem inde quædam ſuis ſcriptis inſerere, mente motum fuiſſe diebus x x x. & per interualla inſaniæ precibus Deum placaſſe, facilè conĩcientẽ quæ morbi cauſa fuiſſet. atq; etiam in ſomnis admonitum hæc ideo pati, quòd fuiſſet circa res diuinas curioſior, easq; uoluiſſet proferre profanis hominibus. quare cum à cœpto deſtitiſſet, ſanam mentem ei fuiſſe redditam. Theodectæ etiam poetæ, cum in quadam Tragœdia uoluiſſet aliquid è ſacris libris admiſcere, oculos glaucomate ſuffuſos caligaſſe: & cum erratum agnouiſſet, exorato Deo redditam aciem. Acceptos deinde à Demetrio libros, Rex ueneratus, aſſeruari iuſsit diligẽter, ut incorrupti manerent: rogauitq; interpretes ut crebrò è Iudæa uenientes ipſum inuiſerent. id enim eis nõ minus cõmodum fore quàm honorificum. Nunc enim æquum eſſe ut remittantur: ſed ſi ultrò ad eum uenerint, conſecuturos quicq; d uel ipſorum ſapientia dignum ſit, uel regia munificentia. Tum quoque remiſsi ſunt donati ternis ueſtibus optimis, & binis auri talentis, ſingulisq; unius talenti calicibus, & toris diſcubitorijs. præterea pontifici per eoſdẽ miſit decem lectos cum argenteis pedibus cum competenti apparatu, & calicem talentorum triginta: ad hæc decem ueſtes purpureas, & coronam inſignem, & telas byſsinas cẽtum, prẽterea phialas & trullas & libatoria, & crateras duas Deo dicãdas. rogauitq; eum per literas, ut ſi quis ex his uiris uellet ad ipſum uenire, permitteret, quandoquidem plurimi faceret cum doctis conſuetudinem, & diuitias libenter in eiuſmodi inſumeret. Atque hæc ſunt in Iudæorum honorem à Philadelpho exhibita.

Theopompus poeta.

Theodectes poeta.

Septuaginta interpretes à Ptolemæo dimittuntur.

Honor à regibus Aſiæ Iudæorum genti habitus, & quòd in ciuitatibus à ſe conditis ius ciuium ei conceſſerint. Cap. III.

III. SED & ab Aſiæ regibus honorati ſunt, propter nauatam in militia bonam ac fidelem operam. Nam Seleucus, cognomento Nicanor, in conditis à ſe per Aſiam & inferiorem Syriam urbibus, in ipſa denique metropoli Antiochia, ius ciuitatis eis dedit, uoluit'que parĩ ibi cum Macedonibus ac Græcis conditione degere, quo iure nunc quoque uiuunt inter eos homines. Argumento eſt, quia Iudæis externo oleo nolentibus uti, certa pecunia pro eo à Gymnaſiarchis penditur: quem morem

Seleucus Nicanor Iudæos honorat.

cum

cum Antiochenſis populus proximo bello abrogare uellet, non permiſit Mutianus qui tum Syriæ prouinciæ præerat. Deinde imperante Veſpaſiano, & Tito eius filio, Alexandrini & Antiochenſes rogantes adimi Iudæis ius ciuium, impetrare id non potuerunt, manifeſto Romanorum æquitatis & magnanimitatis indicio, ſed præcipuè ipſorum principum: qui cum eo bello multos labores pertuliſſent, & infenſi eſſent pertinaciter rebellantibus, nihil tamen de iure ipſorum diminutum uoluerunt: idque nec iræ propriæ, nec duobus maximis populis contra eos licere paſsi ſunt: maiorem rationem habentes ueterum gentis meritorum, quàm præſentis offenſionis, aut gratiæ, quam hoc facto apud hos populos inire poterant: dicentes eos qui contra rem Romanam arma tulerant iam ſatis ſuppliciorum exoluiſſe, eos uerò qui nihil peccaſſent non eſſe æquum ſpoliari ſuis priuilegijs & iuribus. Marcum quoque Agrippam ſimiliter affectum erga Iudæos fuiſſe, proditur. Ionibus enim contra hos commotis, & rogantibus Agrippam, ut ciuitatis quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, quem Græci Deum cognominant, ſoli eſſent participes: & poſtulantibus ut ſi quidem eiuſdem generis haberi uellent Iudæi, eoſdem quoque Deos colerent: cum res ad iudicum cognitionem deueniſſet, uicerunt cauſam Iudæi: obtinuerunt'que ut ſibi liceret ſuis moribus uiuere, patrocinio Nicolai Damaſceni adiuti. Agrippa enim pronunciauit, nihil ſibi licere innouare circa hoc negocium. quæ ſi quis uolet exactius cognoſcere, legat Hiſtoriarum Nicolai libros tertium & quartum ſupra centeſimum uigeſimum. Sed Agrippæ ſententiam mirari non debemus: neque enim tum gens noſtra cum Romanis bellum gerebat: Veſpaſiani uerò & Titi magnanimitatem meritò quis miretur, qui poſt tanta belli certamina nihil immoderatè in nos ſtatuerint. Nunc unde digreſſus ſum reuertar. Antiocho Magno in Aſia regnante in continua uexatione tam Iudæa fuit quàm Cœleſyria: quòd eò bellum gerente cum Philopatore Ptolemæo, huiuſq; filio qui Epiphanes cognominatus eſt, ſiue uinceret, ſiue uinceretur, malè mulctarentur, non aliter quàm nauis fluctibus utrinque oppugnata, inter proſperam & aduerſam Antiochi fortunam iactatæ. Tandem victor Antiochus Iudæam ſuæ ditioni adiecit. Defuncto uerò Philopatore, filius eius magnũ exercitum duce Scopa miſit in Cœleſyriam: qui & multas eius urbes, & noſtram gentem ui in poteſtatem eius retraxit. Aliquanto autem pòſt Antiochus ad fontes Iordanis cum Scopa prælio congreſſus fit ſuperior: cumq; recepiſſet occupatas à Scopa urbes Cœleſyriæ ſimul & Samariç, Iudæi quoque ultrò deditionem fecerunt: receptumq; intra mœnia eius exercitum & elephantos liberaliter aluerunt: & oppugnantibus præſidium in arce à Scopa relictũ impigrè auxilium tulerunt. Quamobrem Antiochus æquum ducens aliquam Iudęis pro ſtudio ſuarũ partiũ referre gratiã, ſcripſit ad amicos ſuos & duces literas, teſtes beneficiorũ quæ in ipſum cõtulerãt, in quibus etiã ſignificabat quomodo remunerari eos decreuiſſet. Earũ exemplar ſubijciam, citato prius Polybij Megalopolitæ teſtimonio, ex libro Hiſtoriarũ eius XVI: Scopas, inquit, copiarũ Ptolemæi dux ad mediterranea uerſo impetu per hyemẽ Iudæorum gẽtem ſubegit, ac paulo pòſt in eodem Libro narrat, quomodo uicto

Marci Agrippæ fauor in Iudæos.

Sub Antiocho Magno uexatur Iudæa.

Antiochus Magnus Iudæis fauet.

cto Scopa Antiochus Batanæam, Samariã, Gadara & Abila receperit: moxq; Iudæi qui Hieroſolyma & celebre eius loci templum incolunt, ad eum defecerint: de quo cum multa eſſent dicenda, ait ſe id in aliud tempus differre. & hæc quidem Polybius. nos autem narrationem continuabimus, inſerta hic prius Antiochi epiſtola. Rex Antiochus Ptolemæo ſ. Quoniam Iudæi mox ut regionem eorum ſumus ingreſsi, ſtudium erga nos ſuum declarauerunt, & in urbem ſuam uenientes ſplendidè exceperunt ſenatu obuiam progreſſo, exercituiq; noſtro & elephantis copioſe uictum præbuerũt, & cum eo ſimul præſidium Ægyptiorum in arce expugnauerũt: uiſum eſt nobis gratiam aliquam eis reponere, & urbem eorum refouere uariis calamitatibus affectam, & in priſtinam frequentiam reſtituere, reuocatis in eam qui nunc diſperſi ſunt habitatoribus. ac primum decreuimus pietatis ergò præberi eis in precium pecudum mactandarum, uini, olei, thuris, argenteorum uiginti millia, & ad ſimilam ſecundum prouincialem legem tritici medimnos mille quadringentos ſexaginta, & ſalis medimnos trecentos ſeptuagintaquinque. uoloq; ut hæc eis præbeantur ita ut mandaui: & quod deeſt templo abſoluatur, ſiue porticus ſiue quid aliud ædificare opus fuerit. lignorum autem materies comportetur tam ex ipſa Iudæa quàm ex aliis gentibus & ex Libano, immunis à uectigalibus: quæ immunitas & aliis rebus conceditur ad apparatum atque ornatum templi pertinentibus. Permittitur etiam eis ut omnes uiuant ſecundum leges patrias: & remittitur ſenatoribus, ſacerdotibus, ſcribis templi atque cantoribus tributum quod penditur pro capite, & aurum coronarium, & ſi quod eſt tributum aliud. Et ut eo citius urbs frequentetur habitatoribus, concedo omnibus qui nunc eam habitant, qui'ue ante Hyperberetæum menſem eò ſe habitatum contulerint, immunitatem omnium tributorum uſque in triennium: remittimusq; eis in poſterum tertiam partem tributorum, in præteritorum damnorum compenſationem. Et quotquot ex urbe abrepti ſeruiunt, & ipſos & natos eorum uolumus eſſe liberos, ac bona quoque eis reſtitui iubemus. Vale.

Antiochi epiſtola in Iudæorum gratiam.

Nec contentus hanc epiſtolam ſcripſiſſe, edictum etiam in honorem templi per totum ſuum regnum propoſuit tale: Nemini alienigenæ liceat intra ſepta templi ingredi eorum quibus interdictum eſt Iudæis, ſed ſolis hoc facere fas ſit, qui ſecundum præſcriptum legis patriæ purificati prius fuerint. Nemo etiam in urbem carnes equinas aut mulinas inferat, nec aſini ſiue feri ſiue domeſtici, nec pantheræ aut uulpis aut leporis, aut cuiuſuis omnino ex his animalibus quę Iudæis uetitũ eſt attingere. ac neque pelles eorum inferre liceat, aut aliquid ex his in urbe alere: ſed tantum ſolitas more maiorum mactare uictimas, quibus Deus litari ſibi uult. qui uerò aliquid contra edictum hoc fecerit, trium millium drachmarum argenti mulctam luat ſacerdotibus. Idem rex amplum pietatis ac fidei nobis præbuit teſtimonium. quo tempore quoſdam per Phrygiam ac Lydiam nouis rebus ſtudere comperit. Zeuxidem enim amicum præcipuum, in ſuperioribus ſatrapiis ductantem exercitum, iuſsit aliquos è noſtris apud Babylonem degentibus in Phrygiam mittere, ſcribens in hunc modum. Rex Antiochus Zeuxidi patri ſalutem. Si uales bene eſt, ego quoque ualeo. Quia quoſdam in Phrygia & Lydia res nouas moliri audio, uidetur hoc negocium curam meam depoſcere.

Antiochi edictum de tẽplo Hieroſolymitano.

Antiochi de Iudæorum pietate & fide teſtimonium.

depoſcere. Quapropter conſultis de hac re amicis, placuit mihi, ex his Iudæis qui Babyloniam ac Meſopotamiam incolunt duo millia familiarum cum tota ſupellectili eò traducere, & locis opportunis per præſidia diſponere. Perſuaſum enim habeo illos fore noſtrarum rerum cuſtodes beneuolos: tum quia cœleſte numen piè colunt, tum quia fides eorum & promptum obſequium etiam maiorum noſtrorum comprobatur teſtimonijs. Volo igitur ut eos, licet difficile uideatur, traducas, pollicitus libertatem uiuendi proprijs legibus. Perductis deinde ad iam dicta loca, tum ad ædificandas domos aſsignabis areas, tum agros ad colẽdum aruis & uinetis idoneos: immunitatem'que dabis in decennium, ne quid pendere cogantur ex annuis terræ prouentibus, & donec ipſorum agri fruges protulerint, de menſum frumentum accipiant in ſeruorum alimoniam: ac reliquis quoque tribuatur quãtum ſatis ſit, ut benigne à nobis habiti alacriores ſint in noſtris negocijs. Cura autem ne quis moleſtus ſit ei populo. Vale. Atq; hactenus de Antiochi magni erga Iudæos beneuolentia dixiſſe, ſufficiat. Poſt hæc amicitia Ptolemæo coniunctus eſt & fœdere, data in matrimonium Cleopatra filia, & conceſſa dotis nomine Cœleſyria, unà cum Phœnice, Iudæaq; & Samaria: diuiſiſq; inter utrunq; regem uectigalibus, optimates ſuę quiſque patriæ exactionem eorum redimebant, & collecta quæ imperata eſſet pecunia pendebãt regibus. Per ea tempora Samaritæ rebus ſecundis elati, ſæpe Iudæos infeſtabant agros uaſtando, & abducendo in captiuitatem homines, maximè ſub Onia pontifice. Poſt obitum enim Eleazari Manaſſes eius patruus pontificatum aſſumpſit, quo defuncto Onias ſucceſsit in ſacerdotium Simonis Iuſti filius, quem Simonem Eleazari fratrem fuiſſe diximus. Is Onias puſillanimis erat, & auarus: quæ cauſa fuit ut tributum, quod pro populo maiores eius de ſuo ſolebant regi pẽdere, talenta argenti uiginti non ſoluendo, ad iram commouerit Ptolemæum Euergetem patrem Philopatoris. Qui miſſo Hieroſolyma legato incuſabat Oniam, quòd tributum non redderet: minabaturq; ni faceret, regionem eius militibus ſuis ſe diuiſurum, & nouas colonias eò deducturum. quod audientes Iudæi perterriti ſunt, ſed Onias perfricta fronte hæc contemnebat, nihil curans præter pecuniam.

Samaritæ Iudæos infeſtant.

IIII. *Oniæ pontificis auaritia.*

Ioſephus Tobiæ filius ei malo medetur, amicus Ptolemæo Epiphani factus. Cap. IIII.

IOSEPHVS autem quidam ætate iuuenis, ſed honeſtate, prudentia, iuſticia inter Hieroſolymitas celebris, Tobia patre natus è ſorore Oniæ pontificis, cum indicio matris cognouiſſet de aduentu legati (fortè enim in Phichola natali uico aberat) ueniens in urbem obiurgauit in Oniam, qui non curaret ſecuritatem publicam, ſed modò pecunijs parcat, conijceret in periculũ populũ, à quo & reipub. adminiſtrationem, & pontificalem honorem accepiſſet. Quòd ſi tãto amore pecuniæ teneretur, ut propter eam ſuſtineret & patriam & ciues in diſcrimen adduci, iret ſaltem ad regem, & precibus obtineret ab eo uel totam, uel partẽ aliquã eius pecuniæ. Onia uerò dicẽte neq; principatum ſe morari, & pontificatum etiam, modò

licear,

liceat, libenter se depositurum: neque iturum ad regem, quum nihil curet hoc negocium: rogauit Iosephus num ipsi permitteret legationem publicam suscipere. Quo annuente ascendit in templum, & aduocata concione, hortatus est eos ne terreantur Oniæ sui auunculi negligentia, sed missa mœstitia meliorem securitatis spem concipiant. Seipsum enim iturum legatum ad regem, & causam eorum bona fide acturum, persuasurumq; eos insontes esse. Quibus auditis plebs gratias egit iuueni. Ipse uerò egressus ex templo legatum regium excepit hospitio, & donatum preciosis muneribus, lautecq; per aliquot dies acceptum, præmisit ad regem, dicens se quoque mox secuturum. Iam enim magis etiam quàm antè accensus erat ad eam profectionem, quia legatus hortatus fuerat ut in Ægyptum ueniret, operamq; suam obtulerat: effecturum enim se ut quicquid opus haberet, à rege impetraret. Vehementer enim captus est liberalibus honestissimi iuuenis moribus. Cæterùm reuersus in Ægyptum, denarrauit regi Oniæ ingratitudinem, multum interim prædicata Iosephi bonitate: quem breui uenturum aiebat, & patrocinaturum populo, cuius curam susceperit. Tantis denique iuuenem assiduè ornabat laudibus, ut & rex & regina Cleopatra erga absentem adhuc affecti essent optimè. At Iosephus missis in Samariam qui ab amicis pecuniam mutuo sumerent, satis iam instructus ad profectionem iumentis, uestibus & poculis, impensis in hæc uiginti drachmarum millibus, peruenit Alexandriam. Fortè fortuna ita accidit, ut illo ipso tempore ad regem uenirent omnes Syriæ ac Phœnices urbium principes ad emenda uectigalia, quæ singulis annis rex uendebat oppidanorum potentioribus. Hi uidentes Iosephum in itinere, deridebant eius tenuitatem & inopiam. qui cum apud Alexandriam audisset, Memphi Ptolemæum esse, profectus est illi obuiam. Sedente autem rege in curru unà cum regina & Athenione amico (is erat qui legatus Hierosolymis hospitio Iosephi usus fuerat) conspicatus eum Athenio mox regi notum reddidit, dicens hunc esse illum iuuenem, cuius bonitatem ac liberalitatem Hierosolymis reuersus tantopere prædicauisset. Tum Ptolemæus & prior eum salutauit, & currum iussit conscendere. Quo facto, Oniam accusare cœpit. At Iosephus: Danda est, inquit, senectuti uenia. Scis enim quòd senes & pueri eundem habent animum. Nos autem iuuenes officio nostro non deerimus, ut nihil de nobis meritò possis conqueri. Ex hoc primo colloquio rex degustata iuuenis ciuilitate, adeò cœpit eum amare, ut iuberet eum diuersari in regia, & quotidie suæ mensæ adhiberet. Quod cum primates Syrorum uiderent apud Alexandriam, indignè ferebant. Cumq; dies auctionis uenisset, qua addicenda erant uectigalia, licitabantur ea nobiles suæ quisque patriæ: & cum ad octo millia talentorum colligerentur è uectigalibus Cœlesyriæ Phœnices que & Iudææ ac Samariæ, accedens Iosephus culpabat illos licitatores, tanquam de composito tam paruum regi precium promitterent. Se enim paratum duplum numerare, relictis regi damnatorum confiscationibus, quæ prius publicanis solebant accedere. Rege uerò libenter hæc audiente, & ut amplificatori redituum suorum addicturum se promittente, rogante tamen ecquos fideiussores haberet, festiuè respondit, daturum se homines probos & honestos, quibus non grauaretur credere. Quos ut proferret postulatus: Te, inquit, rex dabo, tuam que coniugem, ut alter alteri pro me fide-

Iosephi & Ptolemæi congressus.

fideiubeat. Tum rex arridens permiſit eum abſq; fideiuſsione habere uectigalia. id quod ualde moleſtum fuit his qui poſthabiti fuerãt, nõ ſine pudore in patriam reuertentibus. Ioſephus autem acceptis à rege duobus militum millibus, quos ideo petierat ut poſſet contumaces in urbibus ui cogere, & mutuatus Alexandriæ ab amicis regijs quingenta talenta, profectus eſt in Syriam. Et cum ueniſſet Aſcalonem, tributumq; à ciuibus exigeret, & non ſolum nihil acciperet, ſed conuitijs etiam appeteretur: comprehenſos circiter uiginti eorum primates affecit ſupplicio: & redactis ex eorum facultatibus mille talentis, regi eam pecuniam tranſmiſit, indicans quidnam egerit. Ptolemæus autem miratus eius animum, & approbato quod egerat, permiſit ei quicquid uellet facere. Hoc audito Syri, exemplo recenti caſtigatæ in Aſcalonitis inobedientiæ territi, patentibus portis Ioſephum excipientes tributa ſoluebant. Cumq; etiam Scythopolitæ per cõtumaciam detrectarent imperata more ſolito tributa dependere, horum quoq; necatis primatibus, facultates damnatorum ad regem miſit: comparatisq; multis pecunijs, & multa lucratus ex redemptione uectigalium, his opibus ad conſtabiliendam præſentem potentiam uſus eſt, prudenter exiſtimans optimum eſſe, iam partam felicitatem tueri ex ipſius reditibus. multa nanq; munera regi atque reginæ clanculum miſit, multa etiam horum amicis & omnibus in aula potentibus, beneuolentiam eorum hoc pacto ſibi concilians. Vſus eſt autem ea proſperitate per annos XXII, ex una uxore procreatis ſeptem filijs, ſuſcepto etiam uno ex fratris Solymij filia, nomine Hyrcano: quam hac occaſione duxit coniugem. Cum aliquando ueniſſet Alexandriam cum fratre, ducẽte ſecum filiam nubilem, ut eam ibi alicui nobili ludæo nuptum traderet: cœnans cum rege, ingreſſam in conuiuium formoſam ſaltatriculam adamauit, ſolicq; fratri hoc indicauit, rogans ut quandoquidem lege uetaretur habere rem cum fœmina alienigena, peccatum ſuum celaret, ſibiq; ſubſeruiret, ut clàm ea potiri poſſet. Frater uerò libenter operam ſuam pollicitus, ornatam filiam ſuam noctu ad eum adduxit, & in lectum eius collocauit: atq; ita parum ſobrius, per errorem cum fratis filia congreſſus eſt: & cum hoc ſæpius feciſſet, magis etiam in amorem accenſus, fratri demonſtrat ſe de uita periclitari amore ſaltatriculæ, quam fortè rex nollet ei concedere. Tum Solymius ait, non eſſe opus ut hac de re ſit anxius, frui enim amata muliere, atq; etiam uxorem eam habere: faſſus quòd maluerit filiæ fieri iniuriam, quàm fratrem tale dedecus in ſe admittere. Ioſephus collaudata fraterna beneuolentia, uxorem duxit eius filiam: ex eaq; genuit quem diximus, Hyrcanum filium. Is cum annos natus tredecim aduleſcens adhuc generoſam & prudentem præ ſe ferret indolem, fratrum in ſe concitauit inuidiam, quòd eos in omnib. uideretur antecellere. Ioſephus autem uolens cognoſcere quiſnam ex his ad uirtutem eſſet idoneus maximè, ſingulos miſit ad eos qui tum profeſsione diſciplinarum erant celebres: illi uerò propter ſegnitiem & laborum impatientiam indocti domum reuerſi ſunt. Deinde minimum natu Hyrcanum cum trecentis iugis boum miſit itinere duorum dierum in ſolitudinem, ut illic ſementem faceret: ſed prius ſubtractis clàm loris, quibus arator boues ad iugum ſolet aſtringere. Quò poſtquàm peruentum eſt, cum non haberet lora, contempto bubulco

Ioſephus Syriæ uectigalia exigit.

Hyrcanus Ioſephi filius.

rum consilio, suadentium aliquem ad patrem mittere qui adferret: nolensq; interim expectando eorum reditum tempus perdere, commentus est quiddam ueterano duce magis dignum, quàm id ætatis homine. Mactatis enim decem iugis, carnes quidem in operarios distribuit: sectis autem tergoribus, & loris inde factis, iuga hoc modo bubus aptauit: & hoc modo arata terra quam pater proscindi iusserat, sementeq; facta, domum rediit. Pater autem reuersum exosculatus ob prudentiam & acumen ingenij, et quòd excogitata auderet aggredi, ut solum germanum filium, magis etiam posthac amauit, indignè ferentibus reliquis fratribus. Interea uenit quidam nuncians quòd regi Ptolemæo natus esset filius: uersiq; omnes Syriæ magnates cum subditis ad lætitiam, natalem pueri celebrabant, ac deinde Alexandriam gratulatum sunt profecti magno apparatu, Iosepho ob ætatem iam grauantem domi manere coacto. Pertentauit tamen filiorum animos, num quis ex his uellet eam profectionem suscipere: & recusantibus cęteris, quòd se negarent scire mores aulicos, quomodo uersandum esset cum regibus, suadentibusq; ut Hyrcanum fratrem mitteret: libẽter hoc audito, statim eum aduocat: rogatq; ecquid liberet, aut idoneum se putaret, qui ad regem salutatum accederet. qui cum promptè eam profectionem susciperet, & modica pecunia sibi opus fore diceret: uelle enim se frugaliter uiuere, ut decem drachmarum millia sufficiant, admodum lætatus est filij prudentia. Deinde puer cum aliquan diu siluisset, suasit patri ne domo quicquam munerum regi mitteret: sed ut ad procuratorem suum Alexandrinum scriberet, ut pecuniam ipsi pręberet ad emendum regi id quod inueniret pulcherrimum & preciosissimum. Ille uerò ratus decem fortasse talenta impensurum in munera, & comprobato filij consilio, scripsit procuratori Arioni, qui omnem ipsius pecuniam tractabat Alexandriæ, talentorum circiter tria millia. Iosephus enim pecunias in Syria collectas solebat eò mittere, & quoties pręstitutum tempus ueniret, tributa regi adnumerandi, Arionem hoc iubebat facere. Ad hunc igitur acceptis à patre literis, Alexandriam proficiscitur: moxq; fratres ad omnes regios amicos scripserunt, ut eum aliquo modo perderent. Vt uerò exacto itinere Arioni epistolam reddidit, rogatus quot'nam talenta uellet accipere: putabat enim decem petiturum, aut non multo amplius: ut respondit mille sibi opus esse, iratus procurator obiurgauit eum acriter, quòd uellet ea per luxum perdere: monebatq; ut sequeretur exemplum patris, qui eam pecuniam laboribus & temperantia parasset. Se enim non plus quàm decem prębiturum, & ea non in aliũ usum quàm ut mercaretur regi munera. Ibi puer iratus, Arionem coniecit in uincula. Procuratoris autem uxore reginæ hoc renunciante, et rogante ut puerum compesceret: gratiosus enim apud Cleopatram Arion erat: ex regina hoc rex didicit. ac mox per quendam missum ad Hyrcanum mirari se nunciat, cur ad se à patre missus, non modò in conspectum non uenerit, sed procuratorem etiam patris sui uinxerit. iubebatq; ut ueniret, ac causam eius facti diceret. Ille contrà regi nunciari iubet, legem esse Iudæis ne quis gustaret de sacrificio, priusquàm adito templo mactasset uictimas: eaq; ratione nec ipsum hactenus regem salutasse, expectantem dona quæ offerret regi de parente suo bene merito. Seruum autem iure se puniſſe,

Hyrcanus à patre in Aegyptum mittitur.

Hyrcanus Arionem dispensatorem coniicit in uincula.

niſſe, qui mandata eius contempſiſſet. Nihil enim differre inter maiorem & minorem dominum. Niſi enim tales dent pœnas meritas, expectandum ipſi quoque regi ut contemnatur à ſubditis. His auditis rex riſit, miratus tam magnum in puero animum. Arion autem poſtquam hoc cognouit, nihil ſperans à rege præſidij, datis adoleſcenti mille talentis liberauit ſe à uinculis. Elapſis deinde tribus diebus, ſalutaturus reges acceſsit: à quibus libenti animo exceptus, & menſæ communi eſt adhibitus, in parentis ſui gratiam. mox'que clàm aditis negotiatoribus, emit ab eis centum pueros formoſiſsimos, & literarum peritos, talẽto ſingulos, & totidem puellas eodem precio. tum uocatus ad conuiuium regium cum principibus, infimo loco iuſſus eſt accumbere, propter ætatem poſthabitus ab his quorum hoc erat officium. reliquis autem omnibus conuiuis oſſa partium abſumpta carne ante Hyrcanum congerentibus, Tryphon quidam quo plurimum in conuiuijs rex delectabatur, propter ſcommata & facetias hominis, rogatus à conuiuis ad regem ſe uertit: & Viden, inquit, Domine, quãtum oſsium ante Hyrcanum iaceat. Hinc igitur collige quòd & pater eius totã Syriam ita ſpoliauit, quemadmodum hic oſſa nudauit carnibus. Rege uerò ad hoc dictum arridente, & rogante Hyrcanum, unde illa oſsium congeries: Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim eſt, oſſa unà cum carnibus abſumere, ſicut iſti faciunt: uultu commonſtrans reliquos, ante quos nihil erat oſsium. Homines autem comeſis carnibus ſolent abijcere oſſa, quod & ego homo cum ſim, nunc facio. Ibi rex miratus urbanitatem, iuſsit omnes conuiuas huic dicto applaudere. Sequenti uerò die aditis regis amicis & aulicis potentioribus, ipſos quidem ſalutauit: ex famulis autem eorum expiſcatus eſt, quidnam oblaturi eſſent regi in feſto natalitio. Illis referentibus, hunc daturum talenta duodecim, alium rurſum aliud pro ſuis quemque opibus: ſimulauit ſe dolere, quòd non haberet unde tantundem largiri ualeret, nec ultra talenta quinque numero. id'que mox famuli renunciauere dominis. Illis autem gaudentibus, quaſi offenſurus eſſet regem Ioſephus propter exilitatem muneris, ubi dies ſtatutus aduenit, alij quidem & hi munificentiſsimos ſe exiſtimantes obtulerunt talenta non plus quàm uiginti. Hyrcanus autem emptos à ſe centum pueros, totidem'que puellas adduxit, iuſſos ſingulos talentum oſferre, hos quidem regi, illas uerò Cleopatræ. Omnibus uerò admirantibus tam profuſam & inſperatatam munificentiam, atque ipſis etiam regibus, amicos quoque regis & miniſtros multorum talentorum donis honorauit, ne quid ſibi ab illis naſceretur periculi. Ad eos enim fratres ſcripſerant, ut Hyrcanum tollerent. Rex autem delectatus iuuenis munificentia, iuſsit eum donum quodcunque uellet petere. At ille nihil aliud petijt, quàm ut ſe rex patri ac fratribus commendaret per literas. Itaque honorificentiſsimè tractatum, & donatum regiè, ſcriptis quoque ad patrem, & fratrem, & omnes ſuos ducces atque procuratores commendaticijs literis, dimiſit liberaliter. Fratres autem cum cognouiſſent tantum honoris ei habitum à regibus, & honoratiſsimum reuerti, decreuerunt obuiam proficiſci, & de medio illum tollere, ne patre quidem inſcio. Iratus enim ob profuſam in munera tam immẽſam pecuniam, non erat de ſalute eius ſolicitus. eam tamen iram metu regis

Hircanus Ptolemæo dona dat.

Hyrcanus fratres sibi insidiatos prælio vincit.

diſsimulare coactus eſt. Sed fratribus adortis eum in itinere, fortiter congreſſus, & alios non paucos ex eorum comitatu occidit, & duos quoque fratres inter cæteros: reliqui uerò fuga euaſerunt ad patrem Hieroſolyma. Veniens autem ad urbem cum exciperetur à nemine, territus receſsit trans Iordanem fluuium, & illic uitam egit tributa colligens à Barbaris: quo tempore in Aſia regnum obtinebat Seleucus, cognomine Soter, magni Antiochi filius. Obijt deinde Hyrcani pater Ioſephus, uir bonus & magnanimus, qui Iudæis pauperibus tum & inopibus ſplendidioris uitæ occaſionem præbuit, per duos & uiginti annos præpoſitus exigendis Syriæ ac Phœnices & Samarię uectigalibus: & eodem ferè tempore patruus quoque eius Onias, relicto
V. ſucceſſore honoris Simone filio. Deinde uita defuncto Onias filius ſucceſſit, ad quem Lacedæmoniorum rex Arius legationem miſit cum literis, quarum hoc exemplar extat.

Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Iudæorum pontifice. Cap. V.

REX Lacedæmoniorũ Arius Oniæ ſalutem. Incidimus in quandam ſcripturam, in qua inuenimus eiuſdem generis eſſe Iudæos & Lacedæmonios ex Abraami gentilitate. Æquum igitur eſt, ut quum fratres noſtri ſitis, petatis à nobis quęcunque libuerit. Idem nos quoque faciemus, & res ueſtras tanquam noſtras exiſtimabimus, noſtras item uobiſcum communes habituri. Demoteles eſt qui has uobis reddit literas, in pagina quadrangula ſcriptas, & obſignatas aquilæ ſigillo, draconem tenentis unguibus. Et epiſtola quidem hæc continebat. Ioſepho autem mortuo, populus ſeditionibus agitatus eſt propter eius filios, dum maiores fratres Hyrcano bellum inferunt natu minimo. plerique enim fauebant ſenioribus, & in his Simon põtifex propter cognationem. Hyrcanus autem Hieroſolyma quidem noluit repetere: ſed ultra Iordanem habitans aſsiduum bellum gerebat cum Arabibus, multos eorum interficiens, alios
Hyrcanus caſtrum ædificat. in captiuitatem abſtrahens. Ædificauit etiam caſtrum munitiſsimum, è marmore candido extructis ad uſque tectum eius muris, habentibus inſculptas diuerſorum animalium effigies enormi magnitudine: idque ędificium foſſa profunda, & aquis plena circumdedit, & oppoſiti mõtis prominentem petram perforans, ſpeluncas in ea fecit multorum ſtadiorum longitudine. aulas etiam in eo caſtro fecit aptas conuiuijs, diętasque alias & cubicula: ſaliẽtium etiam aquarum eò tantam induxit copiam, ut loco uoluptatem ſimul & ornamentum adderent. Speluncarum uerò ora non amplius aperuit quàm ut unum caperent: idque de induſtria factum eſt ſecuritatis ac tutelæ gratia, ſi quando fortè oppugnaretur à fratribus. Adificauit etiam atria magnę amplitudinis, eaque hortis ſpatioſis ornauit, & locum hoc pacto inſtructum & abſolutum uocauit Tyrum, qui eſt in finibus Arabiæ & Iudææ trans Iordanem ſitæ, non procul à regione Eſſebonitide. præfuitque illi tractui per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnauit in Syria: poſt cuius obitum Antiochus eius frater in regnum ſucceſsit, qui cognominatus eſt Epiphanes. Moritur etiam Ptolemæus & ipſe eodem cognomento Epiphanes dictus, ſuperſtitibus duobus filijs impuberibus: quorum grandiori

Philometor

Philometor cognomen inditum, minori uerò Physcon. Hyrcanus autem ui dens præpotentem Antiochum, & ueritus ne in potestatem eius redactus pœnas daret eorum quæ contra Arabas ausus fuerat, ipse sibi manus intulit: facultates uerò eius uniuersas occupauit Antiochus. *Hyrcani mors.*

Iudæi seditionibus agitati Antiochi opem inuocant. Cap. VI.

IS defuncto per idem tempus Onia pontifice, fratri eius Iesu id sacerdotium contulit, quòd filius superstes etiam tum esset parululus: de quo suo loco dicetur. Hic Iesus priuatus est eo sacerdotio per regis indignationem, mox'que in Oniam fratrum minimum pontificatus translatus est. Simoni enim hi tres fuerunt filij, ad quos omnes pontificatus peruenit, ut indicauimus. Cæterùm Iesus Iasonem se uocari maluit, sicut alter frater pro Onia Menelaus dictus est. Concitatá autem per fratrem contra nouum pontificem Menelaum seditione, & populo in partes scisso, Tobiæ filij stetérunt à Menelai partibus: maior autem populi pars factionem Iasonis sequebatur. quorum uim non sustinentes Menelaus & Tobiæ filij secesserunt ad Antiochum, dicentes se uelle relictis patrijs institutis ac legibus, religionem regis & Græcanicos ritus assumere: rogauerunt'que eum, ut sibi permitteret gymnasium Hierosolymis extruere. quo impetrato, adduxerunt sibi præputia, ut nudi quoque non essent Græcis dissimiles: & contemptis omnibus patrijs ritib. imitabantur mores exterarum gentium. Antiochus autem domi usus fortuna prospera, expeditionem Ægyptiam tentare statuit, captus eius regionis cupidine, & contempta Ptolemæi filiorum ætate, rebus administrandis nondum idonea. Profectus igitur cum magno exercitu Pelusium, astu circumuento Philometore, Ægyptum occupat, & redacta prius in potestatem Memphi, locis'que circumuicinis, ad Alexandriam duxit, & urbem & regem subiugaturus. Sed omnes eius conatus Romanorum denunciatione repressi sunt, ita ut iam occupata relinqueret: sicut & aliàs diximus. Nunc prolixius narrabimus de hoc rege quomodo Iudæam ac templum occupauerit, quod in prioribus Commentarijs breuiter tantum perstrinximus, ut necesse sit idem altius repetere. VI. *1. Mach. 1.*

Quemadmodum Antiochus ducto Hierosolyma exercitu, occupatoq; eius urbis dominio, templum etiam spoliauerit. Cap. VII.

REVERSVS ab Ægypto quam metu Romanorum reliquerat rex Antiochus, ad Hierosolymitarum urbem mouit exercitum: & ingressus eam centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo primùm ad Seleuci familiam Syriæ regnum deuenerat, sine ullo negotio dominus eius factus est, admissus apertis portis per suæ factionis homines: quam dominationem crudeliter exercuit, necatis permultis qui diuersarum erant partium: direptis'que pecunijs & asportatis Antiochiam. Ea clades accidit post annos duos, anno regni eius familiæ centesimo quadragesimo quinto, uigesima quinta eius mensis qui Chasleus nostris dicitur, Macedonibus Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, quando ne his quidem est parcitum, qui quasi pacatè uenienti portas aperuerant; quo maiore licentia grassatum est in templi diuitias: quæ cum essent maximi precij, uisæ sunt satis *Antiochus Epiphanes urbem Hierosolymá uastat.*

amplum uiolati fœderis præmium. Spoliato igitur templo,& ablatis uasis ſacri miniſterij, & inter cætera candelabris aureis, altari aureo, menſa'que propoſitionis quam uocant,ac ne aulæis quidem relictis quæ è cocco ac byſſo conſtabant,euacuatis etiam theſauris reconditis,ita ut nihil omnino relinqueret,coniecit Iudæos in luctum maximum. Nam & quotidiana ſacra ſecundum legis præſcriptum uetuit eos facere: direpta'que tota urbe,habitatores partim necauit,partim captiuos unà cum liberis & uxoribus abduxit,uſque ad decem millium numerum. Incendit etiam ędificiorum eius quicquid erat pulcherrimum,& demolitus mœnia,in inferiore urbe arcem condidit. Erat enim editiore loco ſita, ipſi templo imminens. quapropter bene prius firmatæ mœnibus ac turribus Macedonicum præſidium impoſuit. Admixti tamen erant ex impijs Iudæis ſceleſtiſsimi,à quibus plurimum uexata fuit ciuitas. In templo quoque ara poſita porcos mactauit, ſacrificium à Iudæorum religione alienum: & cogebat omnes abrogato ueri Dei cultu,ipſius uenerari numina: & oppidatim extructis templis atque altaribus, porcinas in
VII. eis quotidie iugulare uictimas. Comminatus eſt etiam grauem pœnam,ſi quis liberos circumcideret, conſtitutis qui mandata exigerent, atque etiam ui ad ea ſeruanda detrectantes cogerent. Et maxima quidem Iudæorum pars uel ſponte uel metu ſupplicij parebat edictis regijs. Qui uerò probatiores erant, & generoſæ indolis, maiorem rationem habuerunt moris patrij, quàm pœnæ intentatæ ſibi per aduerſarios. quamobrem quotidie necabantur excruciati tormentis crudeliſsimis. Flagris enim cæſi & lacerati corpora, uiui adhuc & ſpirantes ſuffigebantur crucibus. Vxores autem eorum & circumciſos liberos ſtrangulabant ſecundum mandatum regium,& ſuſpendebant à crucifixorum parentum ceruicibus. abolebatur etiam ubicunque repertum eſſet ſacrum uolumen aliquod, & ipſi apud quos inuentum eſſet malè peribant. *Samaritæ Antiocho aſſentãtur.* Samaritæ autem uidentes in tali calamitate conſtitutos Iudæos,non amplius profitebãtur ſe cognatos eorum,neq; Garizitanum templum eſſe Dei maximi, nihil abſonum facientes à ſuo ingenio, de quo antè diximus: ſed dicentes ſe Medorum & Perſarum colonos,ut re uera ſunt,miſerunt legationem ad Antiochum,cum epiſtola ſcripta in hũc modum: Regi Antiocho Deo illuſtri ſuggeſtio à Sidonijs in Sicimis habitantibus. Maiores noſtri compulſi crebris ſuæ regionis peſtilentijs, & inducti ueteri quadam ſuperſtitione,morem fecerunt obſeruandi eam feſtiuitatem quæ apud Iudæos uocatur ſabbatum: & extructo in Garizino monte templo innominati numinis,immolauerunt in eo ſolennes uictimas. Nunc autem ex quo tibi uiſum eſt in Iudæos,ut eorum malitia dignum eſt, animaduertere, qui exequuntur mãdata regia,exiſtimantes nos hæc propter eorum cognationẽ facere,uolunt nos in communem cum illis cauſam inuoluere, cum ſimus ab origine Sidonij,quemadmodum extat relatum in noſtris annalibus. Rogamus igitur te ſeruatorem ac beneficum,ut mandes Apollonio noſtro pręſidi,& Nicanori procuratori regio, ne quid poſthac nobis moleſti ſint quaſi hærentibus in eodem cum Iudæis crimine,à quib. tam diuerſi ſumus moribus quàm origine: ut'que templum quod hactenus nullius Dei titulum habuit,poſthac uocetur Iouis Grecanici. Hoc enim pacto erimus à moleſtijs liberi:

beri:& ſecurius intendentes priuatis negotijs, maiora tibi poterimus tributa ſoluere. Poſt hanc Samaritarum ſupplicationem rex talem epiſtolam remiſit. Rex Antiochus Nicanori. Sidonij qui ſunt apud Sicima miſerunt ad nos ſuggeſtionem quam his literis adiunximus. Quoniam igitur nobis & amicorum conſilio ſatis approbauerunt qui in hoc miſsi ſunt, quòd alieni ſint à Iudæorum criminibus, & placet illis ſecundum Græcorum inſtituta uiuere, abſoluimus eos quantum ad hanc cauſam & eorum templum attinet, quod poſthac appelletur Iouis Græcanici. Eadem autem & Apollonio præfecto ſcripſimus, anno quadrageſimoſexto, menſis Hecatombæonis undecima.

Antiocho uetante Iudæos uti patrijs legibus, ſolus Aſſamonæi filius Matthias regem contempſit, eiuſq; duces uicit. Cap. VIII.

EODEM tempore habitabat in Modijm uico Iudææ quidam Matthias nomine, filius Ioannis, qui fuit Simeonis ex Aſſamonæo geniti, ſacerdos ex uice Ioaribi, Hieroſolymita genere: erãtq; ei filij quinque, Ioannes qui & Gaddis cognominabatur, Simon qui & Matthes, Iudas qui & Maccabæus, Eleazarus qui & Auran, Ionathas qui & Aphus uocabatur. Is Matthias querebatur apud filios de tam afflicto rerum ſtatu, direptione urbis, deprędatione templi cæteriſq; calamitatibus: aiebatq; præſtare mori eos pro patrijs legibus, quàm ſic inglorię uiuere. Cumq; ueniſſent in eum uicum in hoc à rege conſtituti, ut Iudæos ad mandata eius cogerent, & poſtularẽt ut Matthias, quia cum ob cætera, tum ob egregiam prolem clarus eſſet, ad exemplum aliorum primus profana ſacra faceret. oſtentantes à rege præmia: negauit ſe hoc facturum, etiam ſi omnes gentes Antiochi imperata facerent: ac ne liberis quidem ipſius perſuaderi ut patriam religionẽ deſerant. Vt uerò ſilente eo Iudæus quidam in mediũ progreſſus cœpit immolare ſecundum mandatum regium, non amplius ferens indignitatem rei, irruit in eum cum ſuis filijs armatis gladijs: nec ſolum eum trucidauit, ſed etiam Apellem regium ducem cum paucis militibus, qui uolebant plebem eam cogere: diruta q; ara exclamauit: Si cui eſt cordi religionis incolumitas, me ſequatur. Et cum dicto comitantibus filijs in deſertum ſe contulit, relictis in uico ſuis omnibus facultatibus. Id imitata plebs reliqua, & ipſi cum familijs in idem deſertum profugerunt, ibiq; uictitabant in ſpecubus. Quo audito duces regij, præſidio Hieroſolymitanæ arcis aſſumpto, Iudæos in deſertum perſecuti ſunt. quos aſſecuti, primum uerbis perſuadere conati ſunt ut ab incœpto deſiſterent, & admittentes rectius conſilium, non imponerent ſibi neceſſitatem ſæuiendi hoſtiliter: & cum nihil proficerẽt apud obſtinatos, aggreſsi ſunt eos die ſabbati, & ita ut erant in ſpeluncis exuſſerunt, nõ repugnantes, ac ne aditus quidem ſpeluncarum obturantes. Etenim propter religionem diei repugnare nolebant, ac ne in aduerſis quidem uiolare honorem ſabbati, quando lex iubet feriari ab omni opere. Itaque perierunt cum uxoribus & liberis ſuffocati in ſpeluncis circiter mille. Multi etiam elapſi adiunxerunt ſe Matthiæ, eumque principem ſibi elegerunt. At ille docuit eos, pugnandum etiam ſabbathis, aut ſi ita pergant, ipſos ſibi futuros exitio, hoſtibus eam occaſionem obſeruãtibus, & nõ niſi ſabbatho ilos

1. Mach. 2.

Iudæi Sabbatho pugnare recuſantes, occiduntur.

Matthias etiã Sabbatho hoſti repugnãdũ, docet.

los aggredientibus: atque ita fore ut uel ſine certamine omnes facilè oppri-
mantur. Hæc locutus perſuaſit eis: & in hodiernum uſque diem mos hic
apud nos permanet, ut ſi ita neceſsitas poſtulet, pugnemus etiam ſabbatis.
Collecta igitur circa ſe non contemnenda manu, Matthias & altaria diruit,
& prolapſos in impietatem quotquot adipiſci potuit, trucidauit. Conflue-
bant enim ad eum quos antè metus per circumuicinas gentes ſparſerat. pue-
ros etiam iuſsit circumcidere, qui hactenus prohibiti fuerant, expulſis qui
VIII. ad hoc ut prohiberent conſtituti erant ab Antiocho. Exacto autem anno
Matthiæ teſta-
mentum. poſt principatum morbo correptus, conuocatis ad ſe liberis: Equidem, in-
quit, filij, iam fatalem uiam ingredior, interim commẽdo uobis meum pro-
poſitum, & rogo ne per ignauiam ceſſetis id exequi: ſed potius memores pa-
ternæ uoluntatis ſeruate ritus patrios, & rempub. tantum nõ collapſam re-
ſtituite: neq; illis accedite qui aut ſponte aut ui eam prodiderunt hoſtibus.
Præſtate uos mihi Germanos filios, contemptaq; omni ui ac neceſsitate, pa-
rati ſitis pro legum tutela uel mortem oppetere, ſi ita res poſtulet: cogitãtes
quòd Deus uos tales nõ deſpiciet, ſed delectatus ueſtra uirtute in priſtinam
patrijs moribus uiuendi libertatem reſtituet. Corpora quidẽ habemus mor-
talia, & fatali neceſsitati obnoxia, ſed præclarè geſtorum memoria uice im-
mortalitatis eſſe poterit, cuius amatores uos aſpirare uolo ad gloriam, adeò
ut non grauemini uel immori egregijs facinoribus. Prima autẽ cura ſit con-
cordiæ, & quibus quiſque præcellit artibus, his utatur reliquis concedenti-
bus: Simonemq; fratrem eximia prudentia uirum parentis loco habete, ob-
temperantes eius conſilijs: Maccabæum autem propter fortitudinem exer-
citui præficite. Hic em̃ ulciſcet ſuæ gentis iniurias repulſis hoſtibus. Ad hoc
aũt negotiũ admittite iuſtos & pios, & hoc pacto uires ueſtras augebitis.

Matthiæ defuncto Iudas filius ſuccedit. Cap. IX.

1. Mach. 3. HAEC locutus filijs, precatusq; Deum adeſſe illorum conatibus, &
populo priſtinum uiuendi morem reſtituere, non multo pòſt mo-
ritur, & in Modijm ſepelitur: & poſt exhibitum ei publici luctus
honorem, Iudas filius cognomine Maccabæus adminiſtrationi rerum præfi-
citur, anno CXLVI. q adiutus impigrè à fratribus, eiecto hoſte, & impijs tri-
bulibus necatis, totam eam terram luſtrauit à præteritis piaculis.

Apollonius Antiochi dux in Iudæa prælio uictus occiditur. Cap. X.

IX. HIS auditis Apollonius præfectus Samariæ contra Iudam duxit e-
xercitũ. Nec in Iuda mora fuit, ſed obuiam ei factus prælio uictum
cum alijs multis interficit, gladio etiam eius potitus uelut opimo
ſpolio. plurimis etiam hoſtium uulneratis, & caſtris eorum direptis, ditatus
præda rediit. Seron autem Cœleſyriæ præfectus, cognito quòd Iudas mul-
tis undique ad eum confluentibus magnas circa ſe copias haberet, & ad con
fligendum cum hoſte idoneas, decreuit contra eum ducere, ſui putans offici
animaduertere in rebelles, & contumaces erga mandata regia. Contractis igi
tur quibus præerat militibus, adiunctis etiam Iudæorum perfugis, & impijs,
progreſſus uſq; ad Bethora uicum Iudææ, caſtra eo loco metatus eſt. Iudas

autem

autē occurrens ei pugnādi animo, ubi uidit milites ſuos parū alacres partim propter hoſtium multitudinē, partim quia ipſi ieiunauerant: hortando addebat illis animos, affirmans non in numero militis ſitam uictoriā, ſed in pietate erga Deum & fiducia: idq; compertū plurimis maiorum ſuorū exemplis, qui iuſta arma pro legibus ſuis & liberis ferentes, multa ſæpè hoſtium millia profligauerint. Inuictum enim robur eſſe innocentiæ. His dictis perſuaſit, ut non detrectarent prælium: & collatis cum Serone ſignis, fudit ac fugauit Syrorum exercitum. Proſtrato enim duce omnes in fuga ſpem ſalutis poſuerūt: quos perſequutus uſq; ad campum, occidit ex eis octingentos: reliqui euaſerunt in regionem maritimam.

Iudæ ſuos animat, & Seronem occidit.

Lyſiæ & Gorgiæ contra Iudæos expeditiones & clades. Cap. XI.

AVDITIS his rex Antiochus uehementer iratus, omnes undiq; copias contraxit, conducto etiam mercenario ex Græcia milite, parans primo uere in Iudæam irrumpere. Cumq; numerato ſtipēdio uideret theſauros ſuos exhauſtos deficere (nam neq; tributa omnia reddebantur propter crebras rebellationes gentium, & ipſe uir magnanimus ac munificus non erat contentus ea quæ tum aderat pecunia) decreuit adita prius Perſide, regionis eius tributa exigere. Commiſſa igitur rerum adminiſtratione Lyſiæ, amico probatæ fidei, & prouincijs Aſiæ quæ Ægyptum inter & Euphratem ſitæ ſunt curæ eius creditis, relicta ei copiarum quoque & elephantorum parte, iuſsit ut Antiochum filium diligenter educaret uſque in ſuum reditum: eidemq; mandauit, ut ſubacta Iudæa, & habitatoribus eius ſub haſta diuenditis, deleret Hieroſolyma, ac totam gentem extingueret. His mandatis profectus eſt in Perſidem CXLVII anno, & traiecto Euphrate aſcendit ad ſuperiores Satrapias. Lyſias autem delectis ad hoc negocium eximijs ducibus ex amicis regijs, Ptolemæo Dorymenis filio, & Gorgia & Nicanore, attributiſq; eis peditum quadraginta millibus, equitum ſeptem millibus, in Iudæam miſit eum exercitum. qui uſque ad Emauntem urbem progreſsi, in campeſtribus eius caſtra metati ſunt: ubi conuenerunt ad eos auxilia Syrorum, & ex alijs uicinis regionibus, nec non magnus perfugarum Iudæorum numerus. aderant etiam in eis caſtris negociatores non pauci empturi mancipia, & inſtructi compedibus, paratis in hoc ut uincirent captiuos numerata pro eis pecunia. Iudas autem animaduerſa hoſtium multitudine, hortatus eſt ſuos milites ut forti eſſent animo, & in Deo collocarent omnem fiduciam, decretis ſupplicationibus, quibus more patrio in magnis periculis induti ſaccos ſolent orare ueniam, ut Deus ad miſerationem flexus uires contra hoſtem eis adderet. Diſtributis deinde more antiquo gentis in tribunos ac centuriones ordinibus, & ablegatis nouis maritis, quiue agros recens ſibi comparauerant, ne diſtracti talibus cupiditatibus pugnarent ſegnius, uerbis etiam aggreſſus eſt hortari ſuos ad rem gerendam ſtrenuè: Nullum, ſocij, tempus nobis dabitur ad uirtutem & periculorum contemptum opportunius. nunc enim fortiter certantibus paratum eſt libertatis præmium, quam ſuapte natura deſiderabilem hoc magis nos optare decet, quod abſq; hac ne religionem quidē tueri poterimus. Sic igitur exiſtimate,

XI.

Iudæ ante prælium ſuos cohortatur.

ſtimate,in hac pugna ſitum eſſe,utrum priſtinam felicitatem recipiatis, hoc eſt uitam ſecundum patrias leges rectè inſtitutã: an per ſummam ignominiã etiam reliquiæ noſtri generis intereant,niſi fortes uiros præſtiteritis:& cum hac cogitatione inite prælium. Cum igitur quamuis non pugnantes uos mors certa maneat,gloria uerò ſempiterna propugnatores pietatis,legum,libertatis,patriæ,eos animos concipite, qui uobis in craſtina pugna poſsint eſſe uſui, uel ad uictoriam,uel certè gloriam. His ſuos Iudas hortatus, comperit Gorgiã miſſum cum mille equitibus,peditum quinq; millibus, ut ductu perfugarum noctu ſe inopinum inuaderet: decreuitq; & ipſe eadem nocte in hoſtium caſtra impetum facere,maximè quòd abfutura eſſet bona pars illorũ exercitus. itaq; confeſtim ſumpta cœna,relictisq; in caſtris multis ignibus,tota nocte iter fecit ad Emaũti propinqua caſtra hoſtium. Interim Gorgias nemine in caſtris Iudæorum inuento, ratus eos metu ceſsiſſe & occultari alicubi in montibus, ſtatuit ubi nam eſſent quærere. Iudas autem ſub diluculum peruenit ad caſtra hoſtium, ducens tria uirorum millia non ſatis inſtructa armis propter inopiam: uidensq; hoſtem armatum egregiè, & caſtra ex arte diſpoſita, hortatus primum ſuos ut non dubitarent uel nudis ſi ita opus ſit,corporibus in pugnã ruere, quandoquidẽ Deus delectetur tali fortitudine,eamq; ſuo præſidio contra armatos fulciat: iubet ſigna canere. Ex improuiſo deinde adortus nihil minus expectantes ita terruit, ut cæſis quotquot auſi ſunt reſiſtere, cæteros perſequeretur uſq; ad Gadara, & uſque ad campos Idumææ,& Azoti & Iamniæ. Ceciderunt autem ex eis circiter tria millia. Victor Iudas ſuos à prẽda cohibuit, Gorgiam adhuc ſupereſſe dictitans: quo profligato per ocium deinde poſſe eos ditari ex ſpoliis. Adhuc autem eo loquente, oſtenderunt ſe Gorgiani è quodam loco edito: unde proſpicientes ſuorũ cladem,& caſtra capta ac fumantia, animaduertentesq; Iudam ſe expectãtem inſtructa acie, non auſi manus conſerere,trepidè terga uerterũt. Iudas uerò ſine certamine uictor,tum demum permiſit ſuos ad prædam diſcurrere: ditatusq; cum ſuis reperto plurimo auro & argento, hyacinthoq; & purpura incolumem reduxit exercitum,laudãs Deum autorem eius uictoriç,quę haud exiguum momentum ad futuram libertatem eis attulit. Lyſias autem ſequenti anno ad abolendam ignominiam nouum exercitum parauit: contractisq; lectiſsimorum militum ſexaginta millibus, & adiunctis quinq; millibus equitum, Iudæam ingreſſus, montana eius aſcẽdit, & ad Bethſura uicum caſtra poſuit. Huic Iudas occurrit cum decem millibus: & cum uideret hoſtem longè præſtare numero, uotis pro uictoria factis, Deo fretus primam aciem aggreditur tanto impetu,ut ex eis quinque millia ſterneret: quo facto reliquis tantum terrorem incuſsit, ut Lyſias animaduertẽs eis certò ſtatutum aut mori,aut in libertatem ſe aſſerere, ueritus deſperationem eorum quaſi uires,copias Antiochiam reduceret: ubi mercenarios conducens, & maiores uires colligens, parabat ſe ut ad primam opportunitatem bello Iudæos repeteret. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Iudas perſuaſit ſuis, ut quandoquidem tam multas uictorias Deus conceſſerat, aſcenderent Hieroſolyma, & luſtrato templo mactarent ſolennes uictimas: ubi cum inueniſſet templum deſertum, & portas eius incenſas, & in atrijs uirgulta enata propter ſolitudinem, lamentari cum ſuis cœpit ob tantam deformitatem, deſtinata deinde co-

1.Mach.4.

Iudas Gorgianos prælio uincit.

Iudas Lyſiam uincit.

Iudas templum luſtrat.

piarum

piarum parte ad arcis oppugnationẽ, ipſe interim repurgare templũ aggreſſus eſt: quod poſtquam accuratè factũ eſt, intulit in illud uaſa noua, candelabrum, menſam, & altare ex auro fabrefacta omnia. addidit & uela foribus oppandi ſolita, ac poſtremò fores quoque appoſuit. Diruto etiam holocauſtorum altari quod profanatũ fuerat, nouum ex collaticijs ſaxis impolitis cõſtruxit. Vigeſima autẽ & quinta menſis Chasleu, quem Apellæũ Macedones nominant, accenderunt lumina in candelabris, & ſuffitum fecerũt in altari, & panes ſupra menſam propoſuerunt: & in nouo altari holocautomata immolauerunt: idq; accidit eadem die qua ante trienniũ ſacra eorum profanata fuerãt. Integro enim triennio deſertũ fuit templum poſt factã ab Antiocho profanationem. Ea enim incidit in annum CXLV, & diem Apellæi mẽſis XXV, in Olympiadem CLIII: renouatũ eſt autem eadem die CXLVIII anno, Olympiade CLIIII. prædixerat autem eam deſolationem propheta Daniel ante annos CCCCVIII, dicens à Macedonibus profanandũ. Celebrauit aũt Iudas recepti templi feſtiuitatẽ per dies octo ſacrificans, in quibus nullum uoluptatis genus omiſſum eſt, ſed populo quidem ſumptuoſum ac ſplendidũ epulum eſt exhibitum, in Dei uerò laudem hymnis & canticis perſonabant omnia. Tanta uerò lætitia ob reductos ritus patrios & priſcam religionẽ occupauit gentis eius animos, maximè quòd ea felicitas ex inſperato obtigerat, ut lex lata ſit ad poſteros, quę iuberet quotannis hoc feſtum reparati cum ceremonijs templi per octo dies celebrari: & ex eo tẽpore mos hic apud noſtros obtinuit: uocamuſq; hanc feſtiuitatem luminum, opinor ideo quòd ex inſperato nobis illuxerit tãta felicitas. Circundatis deinde urbi mœnibus, & extructis in eis firmis turribus, cuſtodias ad arcendum hoſtem impoſuit: muniuitq; Bethſurã oppidum, ut eo tanquam arce uti poſſet contra conatus hoſtiũ. Quibus operibus perfectis, uicinæ gentes moleſtè ferentes Iudæorum uires reſuſcitari, per inſidias adoriendo multos oppreſſerunt: cum quibus Iudas aſſiduè bellum gerens conabatur eorum incurſationes compeſcere: quo tempore etiam Acrabatenam inuadẽs multos Idumæos Eſau poſteros interfecit & deprædatus eſt: & principis eorũ Batanis filiorũ caſtella, unde Iudæos infeſtabant, ui capta cæſis propugnatoribus incẽdit. Quibus perdomitis in Ammanitas arma trãſtulit, quorum numeroſam manũ Timotheus ductabat, & his quoq; deuictis, Iazorum eorum urbem expugnauit: abductiſq; in captiuitatem uxoribus eorum ac liberis, direptam prius incendit, atq; ita domũ uictor reuerſus eſt. Sed quàm primum uicinæ gentes ſenſere eius abitum, contractis copijs in Galaditica regione finitimos Iudæos adorti ſunt. at illi refugientes in caſtrum Dathema, ſignificabant Iudæ per nuncios & literas, quòd oppugnati eſſent à Timotheo, rogantes ut ſe huic periculo eriperet: & interim dum legit has literas ſuperuenerunt Galilæorum nuncij, querẽtes ſe infeſtari à Ptolemaide, Tyro, Sidone, & alijs finitimis populis.

XI. 1. Mach. 5. *Iudas finitimos hoſtes debellat.*

XII.

Quomodo diuiſis copijs, Simon Tyrios & Ptolemaidenſes, Iudas Ammanitas ſuperat. Cap. XII.

IVDAS igitur proſpiciens utrorumq; neceſsitatibus, Simonẽ fratrem cum tribus ſelectorũ millibus mittit auxilio Iudæis habitantibus Galilæam: ipſe aſſumpto Ionatha altero fratre cũ octo militũ millibus, in Galaditicam proficiſcitur: quod ſupererat uirium Iudææ præſidio reliquit

ſub

ſub Ioſepho Zachariæ filio, & Azaria ducibus, quibus mandauit ut abſtine-
Simon hoſtes uincit. rent à pugna tantiſper dum ipſe ad eos reuerteret. Simon igitur poſtquam in Galilæam uenit, cõgreſſus cum hoſte coegit eum terga uertere: & fugientem perſequutus uſq; ad portas Ptolemaidis, occidit circiter tria millia: quibus ſpoliatis, receptos captiuos cum tota ſupellectile in Iudęã tranſtulit. Interea Iudas cum fratre Ionatha trium dierũ iter emenſi, accepti ſunt à Nabathæis pacificè: quorũ indicio compererunt, q; multi ex ipſorum fratribus in extremo eſſent periculo, obſeſsi ab hoſte in caſtellis & oppidis Galaditicis: monitiq; ut properè illis ſuccurrerent, per deſertũ illuc feſtinauerunt. In eo itinere Baraſam oppidum oppugnare adorti, ui ceperunt: cæſisq; ad unum puberibus, tecta igni ſubiecto concremauerunt. Cumq; interim nox appe-
Iudas Timotheanos uincit. teret, nihilominus Iudas iter continuauit uſq; ad caſtellum, in quo Iudæos obſideri acceperat. quò cum mane peruenisſet, offendit hoſtẽ iam ſcalas & machinas admouere mœnibus: iuſſoq; tubicine canere, & cohortatus ſuos ut bonã ac fidelem operã præſtarent periclitantibus fratribus, diuiſis triſariam copijs oppugnatores à tergo aggredit. Timothei uerò milites cognito Maccabæũ adeſſe, cuius uirtutẽ & felicitatẽ iam antè ſuo periculo didicerant, ſine mora cœperunt fugere: ex quibus ad octo millia cecidere, Iudæis acriter inſequentibus. Inde ad Mallen Barbarorũ urbem flexo itinere, eaq; expugnata mares omnes neci tradidit, ædificia incẽdio ſunt cõſumpta. Eodem impetu & Chaſpoma & Boſora cum alijs Galaditicæ regionis oppidis euerſa ſunt. Aliquanto pòſt Timotheus contractis numeroſis copijs, & inter cæteros auxiliares conducta manu Arabũ, trans torrentẽ caſtra poſuit contra oppidũ Raſam. ibi hortatus eſt ſuos milites ut ſtrenuè pugnarent, arcerentq; Iudæos à torrentis tranſitu. in hoc enim ſitam uictoriã, Iudæis futu-
Iudas Timotheanos iterũ uincit. ris ſuperioribus ſi tranſire potuerint. Iudas aũt audito, q; Timotheus paratus eſſet ad prælium, properè contra eum duxit exercitũ: traiectoq; torrente adortus hoſtes, partim reſiſtentes proſtrauit, partim in fugam cõpulit, armis etiam paſsim abiectis. horum nonnulli celeritate pedum ſalutẽ cõſecuti ſunt, quidam uerò in fanũ quod Carnain dicunt refugientes, tutos ſe ibi fore ſperauerunt. At Iudas & oppidum id occupauit, & incenſo templo hoſtiũ alios flammis, alios ferro perdidit. His rebus feliciter geſtis, & contractis è tota regione Galaditica Iudæis, unà cum uxoribus & liberis ac facultatibus in
Iudas Ephronẽ oppidum euertit. Iudæam eos traducebat. In eo itinere cum ueniſſet ad Ephronem oppidum, per quod neceſſariò tranſeundum erat, niſi retrorſum reuerti mallet, miſit ad oppidanos, rogans ut pateſacerẽt ſibi tranſitum. nam obſtructis portis uiam interruperant. quod cum ab Ephronitis impetrare nõ poſſet, cohortatus ſuos, corona oppugnauit mœnia: & diem ac noctem ibi moratus ui cepit oppidum: occiſisq; omnibus maribus, per incenſi cineres traduxit exercitum. tantus autem erat occiſorum numerus, ut in tranſeundo calcãda eſſent cadauera. Traiecto deinde Iordane in magnum campũ ueniũt, quà ſita eſt Bethſana, Græcis dicta Scythopolis. Inde in Iudæam reditum eſt hilariter, canentes hymnos & uictoriale carmen multitudine: uotiuasq; hoſtias mactarunt
Ioſephus malè pugnat. pro incolumitate exercitus: quandoquidem poſt tot cõflictus ne unus quidem è Iudæis deſideratus eſt. Interea Ioſephus Zachariæ filius, & Azarias

duces,

duces,qui profecto Simone in Galilæam contra Ptolemaidenſes,Iuda uerò & Ionatha fratre in Galaditicam,præſidio Iudææ relicti fuerant:uolentes & ipſi aliquo memorabili facinore parare ſibi gloriam,ad Iamniam uenerunt. Vbi armis excepti à Gorgia eius loci præſide,amiſerunt ad duo millia militum:nec prius deſtiterunt fugere quàm in Iudææ finibus. Hęc autem clades illis accidit,ob contemptum Iudæ mandatum,qui interdixerat ne ſe abſente manus cum hoſte conſererent:nam hoc quoq; Iudæ prouidẽtiam commendat,quòd intellexit non impunè fore ſi à mãdatis diſceſsiſſent. Iudas autem & fratres eius continuabant bellum contra Idumæos,urgentes eos undiq;: expugnataq; Chebrone munitiones eius diruerunt, & turres cremauerunt ſuppoſitis ignibus:peruaſtatiſq; agris hoſtium,euerterunt etiam Mariſſam oppidum.inde Azotum delati eodem impetu, expugnata ea quoq; ac diripta,omnes ditati præda reuerſi ſunt in Iudæam uictores & incolumes.

Antiochi Epiphanis apud Perſas interitus. Cap. XIII.

EODEM tempore Antiochus rex ſuperiores prouincias obeundo, audiuit eſſe in Perſide urbem prędiuitem,Elymaida nomine,& in ea templum Dianæ opulentum, refertum omne genus donarijs: ſcuta etiam ac thoraces ibi aſſeruari,quondam relictos ab Alexandro Philippi filio,rege Macedonum. Motus igitur hac fama, admoto exercitu expugnare conatus eſt.His uerò qui inerant nec aduentu eius nec oppugnatione territis,ſed fortiter reſiſtentibus,ſpe ſua fruſtratus eſt. non contenti enim repulisſe illum à mœnibus,recedentem etiam perſecuti ſunt,ita ut plurimis deſideratis fugiens Babylonem ſe reciperet. Quam cladem cum ęgrè ferret,nouus inſuper acceſsit nuncius de profligatis quos ad Iudaicum bellum reliquerat ducibus, deq; Iudæorum in dies creſcente potentia. Accedente igitur alia ſuper aliam cura,impar ſolicitudini morbum ſibi contraxit:quo magis ac magis inualeſcente,intelligens adeſſe fatale tempus,amicos conuocat, eiſq; & uim morbi & cauſam indicat:nimirum quòd pœnas ob afflictam Iudæorum gentem lueret, atq; ob ſpoliatum ſacrilegio templum, & contemptum cæleſtis numinis.atq; his dictis exhalauit animam. Quamobrem demiror,Polybium Megalopolitanum,qui uir alioqui probus,ait hunc Antiochum periſſe,quòd conatus fuiſſet Dianæ templi theſauros ac donaria diripere.uoluiſſe enim tantum,ac non etiam perfeciſſe ſacrilegium,non uidetur res digna ſupplicio. quòd ſi hæc cauſa Polybio digna uidetur, cur Antiochus deberet capite pœnas perſoluere, multo ueriſimilius eſt ob exhauſtum ſacrilegijs Hieroſolymitanum templum interijſſe. Si quis tamen magis probat Polybij ſententiam,cum eo nunc non libet contendere.

XIII. 1.Mac.6.

Polybius reprehenditur.

Antiochus Eupator profligato Iudæorum exercitu,Iudam in templo obſidet. Cap. XIIII.

CAETERVM Antiochus prius quàm extremum ſuum diem obiret, accitum ad ſe unum ex purpuratis ſuis amicis Philippum gubernatorem regni conſtituit:traditoq; ei diademate regiaq; ſtola & anulo,iuſsit hæc Antiocho filio ſuo perlata reddere: multum obteſtans ut educationis curam haberet, & regnum ei ſeruaret uſque dum per ætatem ipſe adminiſtrationi fieret idoneus. Defunctus eſt autem Antiochus anno centeſi-

XIIII. mo quadrageſimo nono. Lyſias autem poſteaquàm populo indicauſt regis obitum, filium eius Antiochum ſub ſua tutela tum poſitum regem conſtituit, impoſito illi Eupatoris cognomine. Interea qui Hieroſolymitanæ arcis præſidium tenebant Macedones cum Iudæorum perfugis, multa Iudæis inferebant incommoda. Excurrentes enim in eos qui ſacrorum cauſa templum adibant, conficiebant eos non magno negotio, quòd arx ipſi templo eſſet ſupra uerticem. Quamobrem Iudas decreuit oppugnare id præſidium, aduocatis ad id totius populi uiribus. Annus autem is agebatur centeſimus quinquageſimus, ex quo primum ad Seleucum imperium earum regionum peruenerat. Fabricatis igitur machinis, & extructis aggeribus, totus incumbebat huic operi. multi tamen perfugarum noctu elapſi, adiunctis ſibi ſimilibus impijs, uenerunt ad Antiochum, poſtulantes ne ſe in extremum periculum à ſuis tribulibus redactos deſpiceret: maximè cum patris ipſius autoritatem ſecuti, in eam neceſsitatem adducti eſſent, dum malunt patrios ritus quàm regia mãdata contemnere. Nunc uerò periculum eſſe ne Iudas arcem cum præſidio ui capiat, niſi ipſe maturè ſuis opem afferat. His auditis Antiochus puer iratus eſt, accerſitis que amicis & ducibus, iuſsit eos mercenarium parare militem, & per totam ſuam ditionem delectus habere, ita ut breui confectus ſit exercitus peditum circiter centum millium, equitum uerò uiginti millium, atq; inſuper duo & triginta elephanti. Cum his copijs egreſſus eſt Antiochiam commiſſa Lyſiæ adminiſtratione uniuerſi exercitus: & progreſſus uſque ad Idumęam, indè aſcendit ad oppidum Bethſura, bene munitum, & expugnatu nõ facile. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & admotas machinas per excurſiones igne concremantibus, multum temporis contritum eſt in hoc obſidio. Iudas autem cognito regis aduentu, omiſſa oppugnatione regi cum copijs obuiam profectus caſtra poſuit circa fauces quaſdam dictas Bethzacharia, diſsitas ab hoſte ſeptuaginta ſtadijs. At rex relictis Bethſuris, exercitum duxit ad eas fauces ubi Iudas caſtra metatus erat: et quamprimùm dies illuxit, aciem ceu pugnaturus iuſsit ire compoſitam. Cum'que non poſſet elephantos explicare per aciei latitudinem propter locorum anguſtias, iuſsit ut unus poſt alium incederent, attributis qui ſtiparent ſingulos mille peditibus, & equitib. quingentis. Beluis autem impoſita erãt celſa propugnacula inſtructa ſagittarijs. reliquum autem exercitum ab utroque latere iuſsit montes aſcendere, præpoſitis ex amicorum cohorte ducibus. atque ita ſublato militari clamore hoſtem aggreditur, micans aureis et æreis clypeis, ita ut fulgore eorum coruſcarent omnia, clamore autem reboabat quicquid erat in circuitu montium. nec tamen Iudas tali aſpectu eſt territus, ſed excepto fortiter impetu hoſtium, circiter D C ex eis occidit, qui primi ad manus uenerant. Cæterùm Eleazarus eius frater, quem Auranem uocabant, conſpicatus excellentem elephantum ornatum phaleris regijs, & ratus in eo regem inuehi, uaſto animo in eum fecit impetum. & occiſis multis prius quàm ad eum penetraret, cæteris uerò metu cedentibus, ſuccedens ſub eius uentrem, confodit beluam, & ipſe ſimul pondere eius illabentis oppreſſus eſt: atque ita multis hoſtium occiſis interijt. Iudas autem animaduertens hoſtium uires, Hieroſolyma ſe recepit, ad obſidionem ſe præparans. Antiochus uerò parte exercitus miſſa ad oppugnanda Bethſura, cum

Iudas arcem Hieroſolymitanam oppugnat.

Iudas Eupatori obuiam uadit.

Eleazari Auranis mors.

reliquo

reliquo uenit Hieroſolyma. Bethſuritæ territi apparatu regio, maximè cum commeatus eos deficeret, deditionem fecerunt, pacti prius ut hoſtis à ſe iniuriam omnem abſtineat: Antiochus capta urbe illis nihil mali intulit, niſi quòd nudos eiecit, & ſuorum præſidium ibi conſtituit. Sed apud Hieroſolyma per multum tempus eum tenuit templi obſidio, quod fortiter à Iudæis defenſum eſt. nullam enim eis rex intentauit machinam, quam non illi contrarijs machinationibus eluderent. tantum laborabatur uictus penuria, quòd fruges ueteres abſumpſerant, & annus inciderat ſeptimus, per quem fructus non colliguntur, quòd eum ceſſare ab agricultura lex noſtra iubeat, nec permittat tum uel arare terram, uel ſerere. quo factum eſt ut multi ſe clàm ſubducerent propter inopiam, ut penes paucos templi tutela remanſerit. Cæterùm rex & Lyſias imperator cognito quòd Philippus uſurpato ſibi regno aduẽtaret è Perſide, decreuerunt ſoluta obſidione illi occurrere, celantes tamen quantum fieri poterat id conſilium, tam militem quàm duces reliquos. Quapropter diſſimulato aduentu Philippi, iuſsit rex Lyſiam ut alloqueretur duces & milites, dicẽs oppugnationem eam non eſſe modici temporis, quòd locus eſſet munitiſsimus, & commeatus eos iam deficerent, & auocarent multa regni negotia quę opus eſſet regem cõponere. Itaq; præſtare fœdus & amicitiam cum hac gente facere, & ſinere eos uti patrijs legibus, quibus priuari ſe non ſuſtinentes rebellaſſent, atque ita redituros eſſe in ſuam quemque patriam. Quæ ſententia per Lyſiam apud exercitum expoſita, communi omnium ſuffragio comprobata eſt.

Bethſuritarum deditio.

Eupator templum obſidet.

Antiochus omiſſa oppugnatione cum Iuda fœdus facit & amicitiam. Cap. XV.

TVM rex miſſo caduceatore pacem Iudæ ac cæteris obſeſsis denunciat, libertatemq; uiuendi proprijs legibus. Illi uerò libenter hæc audientes, accepta in hoc fide & iureiurando interpoſito, exiuerunt è templo. At Antiochus cum ingreſſus uidiſſet locum egregiè munitum, uiolato ſacramento iuſsit ſuum exercitum, ut ſolo æquaret murum quo templum ſeptum fuerat: & hoc facto reuerſus eſt Antiochiam, ducens ſecum Oniam pontificem, qui Menelaus dicebatur alio nomine. Lyſias enim regi conſuluit ut eum interficeret: ſi uellet Iudæos quieſcere, & ipſe liber eſſe ab eorum moleſtationibus. Hunc enim eſſe malorum omnium autorem & principium, qui perſuaſiſſet eius patri, ut Iudęos ab inſtitutis patrijs deficere cogeret. Rex igitur Menelaum miſſum in Berœã Syriæ necauit, poſt exactum in pontificatu decẽnium, hominem malum & impium, qui ut ſibi principatum adſtrueret, totam gentem à religione deficere compulit. Ei ſucceſsit in pontificatum Alcimus, Iacimus alio dictus nomine. Cæterùm Antiochus cum offendiſſet Philippum iam occupaſſe tyrannidem, bello uictum, & in poteſtatem ſuam redactum affecit ſupplicio. Filius autem pontificis Onias, quem diximus orbatum patre adhuc puerum, uidens quòd rex interfecto ipſius patruo ſacerdotium Alcimõ dediſſet, nihil pertinenti ad cognationem pontificum, Lyſia ſuadente ut transferret eum honorem in aliam familiam, fugit ad Ægypti regem Ptolemæum: apud quem & uxorem eius Cleopatram in precio habitus, impetrauit ab eis locum in præfectura Heliopoli-

Menelai ſupplicium.

Onias in Aegyptum ſe recipit.

tana, in quo templum Hieroſolymitano ſimile extrueret, de quo aliàs dicemus tempeſtiuius.

Bacchides Demetrij dux cum exercitu contra Iudæos miſſus, infecto negotio ad ſuum regem reuertitur. Cap. XVI.

XV. *1. Mach. 7.* EODEM tempore Demetrius Seleuci filius, à Roma profugus Tripolim occupat in Syria: aſſumptoq; diademate, & contractis nõnullis militibus mercenarijs regnum inuadit: cumq; certatim ad eum omnes deficerent, excipientes eum obuijs manibus, etiam Antiochum regem & Lyſiam comprehenſos uiuos ad eum perduxerũt: quimox iuſſu Demetrij necati ſunt, poſt exactum regni Antiochi annum alterum, ſicut & in alijs Commentarijs diximus. Ad nouum regem cõfluxerunt multi Iudæorum ob impietatem profugi, & cum eis Alcimus pontifex: accuſabantq; totam gentem, præcipuè Iudam cum fratribus, quòd poſt interfectos omnes amicos & fautores regis, ſe quoq; eieciſſent è patria, metu coactos ſolum uertere: poſtulabantq; ut ex amicis quempiam eò mitteret, qui cognoſceret quanta per Iudã patrata fuerint. At ille iratus mittit eò Bacchidem amicum regis Antiochi Epiphanis, uirum ſtrenuum, cui tum Meſopotamiæ præfectura credita fuerat: & commendato illi Alcimo, traditoq; exercitu, iubet ut Iudam & eum ſequentes internecione deleat. Ille profectus Antiochia cum his copijs, poſtquam peruenit in Iudæam, miſit ad Iudam & fratres, inuitans eos ad pacem & amicitiam. Volebat enim dolo eum circumuenire. Sed ille noluit ei ſe credere, quòd uideret adeſſe eum cum tanto exercitu, cum quanto ad bellum, non ad pacem ueniri ſolet. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciauerat, & nihil ſibi timentes ab Alcimo propter communem patriam, ad eos ſe contulerunt, & accepto ab utroque iureiurando, nihil mali paſſuros nec ſe: nec eiuſdem factionis homines, eorum fidei ſe commiſerunt. Bacchides autem non ſeruata fide ſexaginta interfectis ex eo numero, cæteros cautiores iam factos deterruit, quo minus ad eum accederent. Itaque amoto exercitu à Hieroſolymis poſtquam peruenit ad uicum Bethzetho, comprehendit multos perfugas, & quoſdam è populo, & occiſis omnibus iuſſit eius regionis homines parére Alcimo, ad cuius præſidium relicta ſub eo parte exercitus, Antiochiam ad regem Demetrium reuerſus eſt. Alcimus autem uolens principatum ſibi cõſtabilire, & intelligens ad hanc rem opus eſſe popularium beneuolentia, comiter ac blandè appellabat omnes, & loquendo ſingulis ad gratiam, breui numeroſam manum adiunxit ad priorem quam antè habebat. Horum plerique erant impij & profugi, quorum opera & miniſterijs utendo regionem obibat, occidens eos qui erant Iudæ partium, quotquot in ſuam poteſtatem redigere poterat. At Iudas animaduertens tantopere creuiſſe illius potentiam, & multos probos ac pios homines extinctos eius uiolentia, ipſe quoque obibat regionem, interficiens quotquot in manus eius uenirent è ſtudioſis Alcimi. Qui uidens ſe uiribus imparem, decreuit confugere ad auxilium & opes regis Demetrij. Profectus igitur Antiochiam ſollicitabat contra Iudam illius animum, accuſans quòd plurimas ab eo paſ-

Bacchides Iudæ inſidiatur.

Alcimus manũ facit.

ſus

ſus eſſet iniurias, plures etiam paſſurus, niſi maturè miſſo illuc exercitu, pœnas lueret.

Nicanor poſt Bacchidem dux contra Iudam miſſus unà cum exercitu perit. Cap. XVII.

DEMETRIVS uerò ne ſuis quidem rebus tutum exiſtimans, ſi ita Iudæ uires augeri ſineret, Nicanorem mittit, amicorum chariſsimum ſimul & fidiſsimum: qui etiam Roma fugienti comes fuerat: attributoq; quantum ſatis contra Iudam putabat exercitu, iuſsit nemini parcendo cum ea gente bellum gerere. Is profectus Hieroſolyma, & primũ diſſimulas hoſtem, decreuit ſpecie pacificatoris dolo Iudam intercipere. aiebat enim nihil eſſe cauſæ cur belli ſubire deberent aleam. paratum ſe illi cauere iureiurando ſanctiſsimo, ſi quid fortè periculi metuat. In hoc enim tantum ſe ueniſſe cum amicorum comitatu, ut mentem ſui regis ei notam faceret, quàm propenſus ſit in fauorem Iudaici generis. Hac legatione perſuaſi fratres, nihil amplius hoſtile ſuſpicati, data uiciſsim & accepta fide exceperunt eum hoſpitialiter cum exercitu. Cumq; poſt primam ſalutationem colloqueretur cum Iuda familiariter, ſignum quoddam ſuis dedit ut eum comprehenderent. Ille maturè intellectis inſidijs properè ad ſuos refugit: et detecto iã dolo ad apertam uim Nicanor ſe uertit. Commiſſo deinde prælio prope uicum Caphar ſalamam, inferior inde diſcedens Iudas in Hieroſolymitanam arcem compulſus eſt. Reuertẽti deinde præter templum Nicanori ſacerdotes facti ſunt obuiam, oſtentantes uictimas, quas ſe dicebãt offerre Deo pro ſalute regis Demetrij. At ille ne à conuicijs quidem in Deum temperãs, minatus eſt niſi populus Iudam ſibi traderet, breui ſe reuerſurum, & in templum ipſum ſæuiturum, ita ut ad ſolum uſque id diruat. atque cum his minis reliquit Hieroſolyma. At ſacerdotes tali denunciatione mœſti cum lacrymis Deo ſupplicauerunt, ut ſacratam ſibi ædem unà cum ſuis cultoribus tutaretur ab hoſtium iniuria. Nicanor uerò egreſſus Hieroſolyma caſtra fecit apud uicũ Bethoron, ubi ſe cum eo coniunxit alia manus recens tum è Syria ueniens. Iudas quoq; caſtra poſuit ad alium uicum nomine Adaſo, triginta modò ſtadijs diſtãtem ab hoſtibus, habens circa ſe non plus mille militum. Hos cohortatus ne terreantur hoſtium multitudine, ne ue cogitent cum quàm multis decernerent, ſed quales ipſi, & pro qualibus præmijs contenderent, iuſsit forti animo hoſtem aggredi & pugnam capeſſere. Itaque edito acri certamine, multi ceciderunt ex hoſtibus, & ad extremum egregiè pugnans Nicanor. quo iacente ne cætera quidem acies ſubſtitit amplius, ſed amiſſo duce uerterunt terga, arma iactantes quo expeditius fugerent. Iudas uerò impigrè cum ſuis perſequens ſæuiebat cædibus: & tuba ſignificabat uicinis oppidis & uicis uictoriam: moxq; undique armati proſilientes, profligatis incõditè ruentibus occurrebãt infeſtis gladijs, ita ut ne unus quidem incolumis euaſerit ex nouem millibus: tot enim in uniuerſum fuerant. Ea uictoria contigit decimatertia die menſis Adar, ut noſtri nominant, qui Macedonibus Dyſtrus dicitur: eaq; die feſtiuitatẽ noſtri per ſingulos annos renouant ob rei proſperè geſtæ memoriam. Poſt eam uictoriam aliquantiſper quieuit Iudæorũ gens à cõtinuis

XVI. 1. Mach. 7.

Iudas Nicanoris inſidias effugit.

Nicanor à Iuda occiditur.

conflictationibus, pacis ocio perfruens, donec iterum in eadem reuoluta eſt
Alcimi mors. diſcrimina. Alcimo autem pontifici uolenti demoliri ueterem adyti parietẽ, ſanctorum uatum ædificium, morbus diuinitùs inflictus eſt, per quem repẽtè uoce priuatus in terram procidit, & cruciatus non paucis diebus miſerè perijt, poſt exactum in ſacerdotio quadriennium: quo defuncto pontificatum
XVII. populus Iudæ tradidit. Qui quoniam multa audierat de Romana poten-
1. Mach. 8. tia, quòd deuictis Gallis & Hiſpanis ac Carthaginenſibus Græciam quoque
Iudæi cum Romanis fœdus facit. ſubegerint, & reges Perſeum, Philippum, magnumq; Antiochum perdomuerint, decreuit conciliare ſibi eorum amicitiam. Miſsis igitur in hoc Romam duobus ex amicorum numero, Eupolemo Ioannis & Iaſone Eleazari filio, rogauit ut in ſocietatem reciperetur & amicitiam, & ut Demetrio ſcriberent, ne poſthac Iudæos bello laceſſeret. Hanc legationem ſenatus admiſit, & auditis eorum poſtulatis amicitiam annuit. moxq; ſenatuſcõſultum de ea re factum, inſcriptum æreis tabulis relatum eſt in Capitolium: cuius exemplar in Iudæam miſſum eſt. Erat autem ſenatuſcõſultum de ſocietate & amicitia Iudæorum huiuſmodi: Ne cui Romanę ditionis cum Iudæis bellum gerere liceat, neq; præbere hoſtibus eorum triticum aut naues aut pecuniam. utq; ſi qs Iudæos inuadat, Romani ſuccurrant pro uiribus: & uiciſsim, ſi quis Romanos bello impetat, Iudæi contra eum ſint auxilio. Quòd ſi Iudęi uelint in hoc fœdere addi aliquid aut detrahi, id oportere fieri de communi populi Rom. ſententia: idq; ita demum ratum fore. Scriptum eſt hoc ſenatuſconſultum per Eupolemũ Ioannis filium, & Iaſonem Eleazari, ſub pontifice Iuda, & duce Simone fratre ipſius. Atq; hoc fuit primũ inter Romanos & Iudæos fœdus ſocietatis ac amicitiæ.

Bacchidis denuò miſſi in Iudeam victoria. Cap. XVIII.

XVIII. DEMETRIVS autem accepto nuncio cladis Nicanoris & exerci-
1. Mach. 9. tus, rurſum Bacchidem in Iudæam miſit cum alijs copijs: qui ex Antiochia profectus in Iudæam, ad Arbela oppidum Galilææ caſtra poſuit: & expugnatis illic ſpeluncis, ad quas magnus hominum numerus confugerat, properabat inde Hieroſolyma. & cognito quòd Iudas in Berzetho uico ſuum contineret militem, raptim contra eum duxit peditum uiginti, equitum uerò duo millia, cum Iudas non plus haberet quàm mille milites. ex his quidam territi multitudine Bacchidis militum, deſertis caſtris diffugerunt, ita ut octingenti tantum reliqui fuerint. Iudas autẽ quamuis imminente iam hoſte deſtitueretur milite, tamen quia non erat unde delectum in ſupplementũ faceret, maximè in tali temporis anguſtia, decreuit cum octingentis illis Bacchidem aggredi, & cohortatus ut generoſe ſubirent pericula, iuſſit eos prodire in aciem. quibus conſulentibus ut tunc ſe in tutum reciperet, cum eſſet tanto inferior & numero & uiribus, ac mox maioribus copijs hoſtem inuaderet: Abſit, inquit, ut me terga obuertentem hoſtibus ſol aſpiciat. nam etiam ſi mori nunc oporteat, nunquam tot res hactenus egregiè geſtas, tantam'que uirtute partam gloriam ignominioſa fuga maculaturus ſum. Atque ita ſuorum reliquias cohortatus, perſuaſit ut intrepidè expectarent conflictum hoſtium.

Quomodo Iudas prælio victus occubuit. Cap. XIX.

INTEREA Bacchides productis extra castra copijs instruebat aciẽ, equitum alas hinc & inde in utroque cornu collocans, in fronte leuem armaturam & sagittarios, & post hos robur phalangis Macedonicæ: ipse in dextro cornu locum sibi sumpsit. Sic instructa acie postquam uenit in conspectum hostium, iussit signa canere, et militem cum clamore eos inuadere. Idem & Iudas fecit, collatisq; signis certatum est utrinq; acriter: donec uergente iam sole, Iudas animaduertens Bacchidem cum robore militum pugnam in dextro cornu ciere, cum audacissima manu iuuenum in eum irruit. Perruptaq; phalãge penetrauit in mediam aciem: & impulsis in fugam aduersarijs, persecutus est eos usque ad montem qui Aza dicitur. Id conspicati qui sinistrum cornu tenebant, à tergo adorti Iudam circumueniunt. Qui uidens nullum superesse effugium, urgentibus circumquaque hostibus, in uestigio cum suis constitit: & cæsis hostium plurimis uulneribus confectus cecidit, ad priora præclara facinora extremo hoc mortis decore addito. quo prostrato non habentes amplius quem sequerentur milites orbati tanto imperatore, in fugam effusi sunt. Simon autem & Ionathas fratres inducijs factis recepto Iudæ cadauere, delatum in Modijm uicum magnifico funere intulerunt monumento patrio, & publico luctu per aliquam multos dies honorauerunt eius memoriam. Hic finis fuit Iudæ uiri generosissimi & bellicosissimi, qui memor mandatorum Matthiæ patris, nullum unquam pro libertate popularium defugit aut laborem aut periculum. quapropter merito uirtutis sempiternam post se reliquit gloriam, liberata è Macedonum seruitute patria, & per triennium ante obitum administrato pontificali sacerdotio.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIII.

Ionathas defuncto fratri suo Iudæ in principatu succedit. Cap. I.

QVEMADMODVM libertatem à Macedonibus oppressam populus Iudæorum denuò receperit, & quo pacto dux & propugnator eorum Iudas post multa exhausta certamina postremo prælio fuerit occisus, in precedenti Libro satis declarauimus. Post eius obitum quotquot Iudæorum à pietate desciuerant, resumptis animis infestabãt reliquos populares: ita ut accedente etiam fame, quæ tum fortè regionem eam totã occupauerat, multi nõ ferentes geminatum infortunium, hinc à penuria, inde ab aduersarijs ingruens, se adiunxerint factioni Macedonicæ. Bacchides autem conuocatis ad se Iudæorum desertoribus, qui religioni patriæ profanos ritus prætulerant, his administrationem regionis commisit: qui comprehensis Iudæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. & is tortos primum cruciatosque ad uoluptatem, postremò necabat. In hac tanta 1.Mach.9.

calamitate conſtituti Iudæi, quãtam poſt captiuitatẽ Babylonicam nunquã experti fuerant: quotquot erant reliqui ex Iudæ ſocijs, ueriti gentis interitum adiuerunt Ionatham eius fratrem, rogabantq; ut Germani æmulus fieret, qui ad extremum halitum libertatem propugnans prædaris conatibus ſit immortuus: nec ſineret totam gentem ſine præſide uenire in extremum ſalutis periculum. Tum Ionathas paratũ ſe uel ad mortẽ obtulit pro tutela populi, & uiſus dignus qui Iudæ fratri ſuo ſuccederet, cõmunibus Iudæorum ſuffragijs adminiſtrandæ militiæ præfectus eſt. Quo comperto Bacchides ueritus ne Ionathas quoq; multum negotiorum exhiberet regi & Macedonibus, quemadmodũ antè Iudas fecerat, decreuit eum dolo tollere: ſed hoc eius propoſitum nec ipſum nec Simonem fratrem latuit. quamobrem maturè moniti aſſumpta ſociorum manu in deſertum urbi uicinum celeriter refugerunt: & cum ueniſſent ad aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabant. Porrò Bacchides ſentiẽs eos timere, et in deſertis illis latitare, duxit contra eos omnes ſuas copias, & poſitis ultra Iordanẽ caſtris militem reficiebat. Ionathas aũt cognito illius aduentu, miſit fratrẽ ſuum Ioannẽ Gaddim ad Nabathæos Arabas, ut apud eos impedimenta deponeret, donec armis cum Bacchide decerneret. erant em̃ amici. Sed in itinere inuaſerunt eum Medabenſes Amaræi filij, direptisq; impedimentis, & quicquid ſecum deferebat, cõprehenſum interfecerũt cum omnibus ſocijs: cuius facinoris paulo pòſt pœnas dederunt eius fratribus, ſicut ſuo loco dicetur. Bacchides autem cognito q̃ Ionathas caſtra haberet in Iordanis paluſtribus, ſabbato illum aggreſſus eſt, ratus non repugnaturũ propter religionẽ diei. At ille cohortatus ſocios, & oſtenſo periculo, q̃ niſi uiri eſſent, non poſſent euadere, clauſi à tergo amne,

Ionathas Bacchidem uincit.

à frõte hoſtibus: uotisq; Deo factis pro uictoria, impigrè hoſtẽ aggreditur: & proſtratis non paucis, uidens ipſum Bacchidẽ in ſe ruere, dexteram extendit, tanquam illum percuſſurus. ſed cum ille cautè ictum declinaſſet, Ionathas cum ſocijs deſilientes cõmiſerunt ſe flumini, & in oppoſitã ripam enatarunt, hoſtibus nõ auſis traijcere, ſed ad Hieroſolymitanã arcẽ reuertentibus, deſideratis ex eorũ numero fermè duobus millibus. Poſt eum conflictũ Bacchides cõmuniuit aliquot oppida, Hierichuntẽ, Emmauntẽ, Bethoron, Bethellam, Thamnatham, Pharathonem, Tochoam, Gazara, additis mœnibus & turribus, ut impoſitis in eas præſidijs, res Iudæorũ inde infeſtaret excurſionibus: ſed nihil æquè ut Hieroſolymitanã arcem munijt, in qua acceptos à Iudæorũ primatibus filios obſides incluſit, ut ibi cuſtodirentur. Eodem tẽpore nunciatũ eſt Ionathę & Simoni fratribus, q̃ Amaræi filij celebrarẽt nuptias, & adducerent ſponſam ab oppido Gabatha, filiam illuſtris cuiuſdam inter Arabas: eamq; puellam traducendam cum pompa ſumptuoſa & ſplendida. Fratres autem exiſtimantes opportuniſsimum ad uindictam tempus

Ionathas Medabenſes ulciſcitur.

ſibi oblatum, & facilè ulturos ſe iniuriam fratri illatam, uerſus Medabã properauerũt, & inſidijs in mõte collocatis expectabant eorũ tranſitũ. Vt uerò in cõſpectũ uenit ſponſus cũ uirgine & amicorũ comitatu, ut fieri ſolet in nuptijs, coorti ex inſidijs omnes ad unũ interfecerũt, & cum ornamẽtis cæteraq; præda reuerſi ſunt ulti germani interitũ de Amaræi filijs. ceciderũt em̃ hi nõ ſoli, ſed cũ uxoribus, liberis & amicis, uſq; ad quadringẽtorũ numerũ. Atq;

ita

ita Simõ cum Ionatha in paluſtria Iordanis reuerſi, illic commorabantur. Bacchides autem per totam Iudæam præſidijs diſpoſitis, ad regem ſuum reuerſus eſt: quo tempore per integrum biennium ſtatus rerum Iudaicarũ fuit pacatior. Transfugæ aũt & uulgus impiorum hominum uidẽtes Ionatham & eius factionem ſecurè uerſari in Iudæa propter tranquillitatẽ temporum, per nuncios ſolicitauerũt Demetrium, ut Bacchide miſſo Ionatham in poteſtatẽ ſuam redigeret. fore enim hoc perfacile, & unica nocte poſſe omnes eius milites inſperato incurſu opprimi. Qui ubi iuſſu regis in Iudæam peruenit, ad omnes eius regionis amicos ſuos & auxiliares ſcripſit, darent operam ut comprehenderetur Ionathas. Cumq; omnium inſidijs appeteretur, nec tamen quicquam proficerent: cautus emẽ erat, ut qui dolum præſenſerat: iratus Bacchides tranſfugis, putansq; & ſe & regem ab eis haberi ludibrio, interfecit ex eis L. præcipuos. Ionathas autem cum fratre & ſuorum manu metu ſeceſsit in uicum Bethalagam, qui in deſerto ſitus eſt: eumq; muniuit mœnibus & turribus, ut tutum haberet receptaculum. Quo audito Bacchides cum totis ſuis copijs, adiunctisq; Iudæorum ſuę factionis auxilijs cõtra eum profectus eſt: & aggreſſus oppugnare munitiones, per aliquot dies in eo conatu perſtitit. At ille nihil territus reſtitit acriter: relictoque ad oppidi tutelam Simone fratre clàm egreſſus, & collectis in uicina regione ſuæ factionis hominibus, noctu in Bacchidis caſtra irruit, & multis trucidatis effecit ut frater aduentũ ſuum cognoſceret. Ille enim ubi hoſtes interfici ſenſit eruptione facta incendit eorum machinas, cæde etiam non mediocri edita. Bacchides uerò uidens ſe à fronte ac tergo inuaſum ab hoſtibus, re inopinata cõſternatus ob inſperatum obſidionis exitum, uix fuit compos animi. Totam aũt indignationem effudit in tranſfugas ut impoſtores, quorum opera miſſus à rege fuerat, unum cogitãs quomodo ex dignitate ſua & regis obſidioni fine impoſito, exercitum ſine ignominia poſſet reducere.

Ionathas feſſum bello Bacchidem compellit, inito cum Iudæis fœdere exercitum abducere. Cap. II.

Ionathas inſidias declinat.

QVA eius uoluntate cognita Ionathas, miſit ad eum nuncios, petẽs ſocietatem & amicitiam inter ſe & eum fieri, captiuis utrinq; redditis. Id Bacchides ratus ſibi honorificum, & ablatam occaſionẽ qua poſſet non inglorius obſidionem ſoluere, amicitiam cum Ionatha iniit, iureiurando interpoſito, neutrum arma moturum in alterum: redditiſq; & receptis captiuis, Antiochiam ad ſuum regem reuerſus eſt: nec unquam poſthac Iudæam cum exercitu repetijt. Ionathas uerò hanc ſecuritatem nactus, & degens apud Machmam oppidum, adminiſtrationi rerum & iuri populis reddendo operam impendit, & ſeuerè animaduertens in religionis patrię deſertores, repurgauit ſuam gentem ab huiuſmodi contagionibus. 1. Mach. 9.

Alexander filius Antiochi Epiphanis, regem Demetrium bello aggreditur. Cap. III.

ANNO autem ſexageſimo ſupra centeſimum Alexander Antiochi Epiphanis filius ueniens in Syriam Ptolemaidem occupauit, proditione militum qui eam tenebant præſidio, mores'que Demetrij oderant, ut parum comis & ſuperbi admodum. Incluſus enim in

regium

regium quoddam caſtellum munitum quatuor turribus,nõ procul ſitum ab Antiochia,neminem admittebat: & omiſſa reipubl.cura degebat in ocio per ſegnitiem, unde grauiora etiam odia contra eum exorta ſunt, ſicut alibi à nobis dictum eſt.Audito igitur quòd Alexãder occupaſſet Ptolemaidem,cum omnibus copijs contra eum profectus eſt.

Demetrius miſſa legatione ad Ionatham, multis muneribus eum ad amicitiam ſuam pertrahit. Cap. IIII.

1.Mach.10. MISIT etiam legatos ad Ionatham,inuitans eum ad ſocietatem & amicitiam, præuenire Alexandrum cupiens,ne fortè ille prior impetraret illius auxiliũ, idq; eo facilius, quòd odia inter ſe & Ionatham interceſſerant: cui mandabat ut haberet delectum militum,& arma pararet, reciperetq; Iudæorum obſides, quos Bacchides in Hieroſolymitanã arcem incluſerat. Talis cõditio cum oblata fuiſſet à Demetrio, Ionathas uenit Hieroſolyma, & legit regias literas audiente tam populo quàm arcis præſidio. quibus lectis impij & transfugæ qui in arce erant,uehementer ſunt territi,q; rex Ionathę & exercitum colligere permitteret, & obſides recipere: quos ſuis quemq; parẽtibus reſtituit.Atq; ita Ionathas Hieroſolymis habitabat, ſuo arbitratu multa in ea urbe reparans.nam & mœnia eius iuſsit ſaxo quadrato extrui,quo firmiora eſſent contra aſſultus hoſtium.Quod ubi ſenſerunt qui diſperſi erant per præſidia,omnes relictis illis receperunt ſe Antiochiam,exceptis ſolis qui Bethſura tenebant & arcem Hieroſolymis.nam horum maxima pars conſtabat ex Iudæis religionis deſertoribus, & ideo præ metu non ſuſtinuerunt præſidia relinquere.

Alexander maioribus quàm Demetrius pollicitationibus & delato pontificatu Ionatham in partes ſuas traducit. Cap. V.

III. ALEXANDER autem cognito quid Demetrius Ionathæ promiſerit,nec ignorans uiri fortitudinem, & quomodo ſe geſſerit cõtra Macedonas, tum qualiter uexatus ſit à Demetrio eiusq; duce Bacchide, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium inuenire quàm Ionathã:qui & uirtute ſit eximia, & peculiares odij cauſas contra Demetrium habeat,quod datis uiciſsim & acceptis cladibus exacerbatũ fuerat. Itaq; ſi idẽ ipſis uideat, adeſſe occaſionẽ inuitandi hominẽ ad amicitiam. cumq; id amicis quoq; ſuis ꝓbari animaduerteret, ſcripſit talem epiſtolam. Rex Alexander Ionathæ fratri ſ. Quia iam pridem audiuimus de fide tua ſimul & fortitudine,mittimus ad te qui de ſocietate agant,& amicitia: & noſtro ſuffragio hodie te pontificem Iudæorũ conſtituimus, & in amicorũ noſtrorum numerũ aſcribimus.mitto etiã tibi munera,ſtolã purpureã & coronam auream, & rogo ut ſic honoratus à nobis, non cedas nobis mutua beneuolẽtia. His literis acceptis Ionathas pontificiam ſtolam induit,in ipſo ſcenopegiæ feſto, poſt quadrienniũ exactũ à Iudæ fratris obitu, cũ uacaſſet interim ſacerdotiũ: moxq; cõtraxit exercitũ,& fabricauit magnũ armorũ numerũ.Demetrius uerò hoc cognito,multũ doluit,damnans ſuam cunctationẽ,q; nõ præueniens æmulũ,eblãditus fuiſſet Ionathæ fœdera,ſed elabi ſibi hanc occaſionẽ, & ab Alexandro arripi paſſus fuiſſet. Scripſit tamẽ

etiam

etiam ipſe pontifici & populo in hanc ſententiam. Rex Demetrius Ionathę & ludęorum genti ſalutem. Quoniam ſeruaſtis noſtra fœdera,& ſolicitantibus uos inimicis noſtris non acceſsiſtis,equidē laudo ueſtrā fidē,hortorq; ut conſtantes ſitis in ea,dignam percepturi à nobis gratiam.Remittam enim uobis maximam tributorum partem: & iam nunc remitto quæ pendebatis tam mihi,q; his qui me præceſſerūt regibus: inſuperq; ſalis preciū & aurum coronarium.& tertiam ſeminis,dimidiamq; partem fructus arborei ſolitam mihi cedere,ab hodierno die in poſterū uobis remitto: ſimulq; quod in ſingula capita pendebatur ab his qui ludæā incolunt,& tres attributas ei topar chias, Samariā,Galilæā & Peræā,uobis concedo in perpetuū. Et Hieroſolymitanam urbē ſacrā eſſe uolo, & ius aſyli habere, immunemq; eſſe cum ſuis finibus à tributis atq; decimis.Arcem etiam eius permitto pōtifici ueſtro Ionathæ, ut quos ipſe fidos & amicos probauerit, in præſidio eius conſtituat. Eos quoq; ludęos qui iure belli capti ſeruitutē in noſtra ditione ſeruiunt, in priſtinā libertatē reſtituo, ac ne iumēta quidem ad angarias adigi permitto. Sabbatis itē & feſtis ſolennibus, & tribus diebus ea pręcedentibus immunitatē concedo. Eodē modo Iudæos qui in mea ditione habitāt,liberos,& ſine moleſtia degere uolo: & quicunq; ex eis mecū militare uoluerint permitto,idq; uſq; ad tringinta millium numerū: idq; ea cōditione ſtipendiorum, qua cæteros meos milites. Habebo etiā eos in præſidijs & in meo ſatellitio, & principes eorū in aulicorū meorū numero. Permitto etiā ut patrijs utātur legibus & ipſi & tres attributæ eis præfecturæ: utq; pōtifici curæ ſit,ne quis Iudæus aliud templū præter Hieroſolymitanū religionis ergò adeat. Prętera do in ſingulos annos ex meis rationibus in ſumptus ſacrificiorū quindecim millia ſiclorū argenti,& quod pecuniæ ſuperfuerit, ueſtrū eſſe iubeo. & decē illa drachmarū millia,quæ de templo accipiebāt reges,ſacerdotib. atq; miniſtris templi remitto,ad quos ea pertinere compertū mihi eſt. Quicunq; etiā cōfugerint in templū Hieroſolymitanū, fanumq; cōtiguū, ſiue ob debitam regi pecuniā, ſiue alia de cauſa, immunes ſint ab omni uexatione, tā ipſi quàm eorū facultates.Permitto etiā ut repareť templū, & operū ſumptus de meis pecunijs fieri iubeo:ſicut & mœnia et turres altas æquè de meo uolo ędificari.tū ſi quæ ſunt loca per Iudæā apta ad ſtruendas arces, imponendaq; præſidia,& hæc meo ſumptu munianť. Atq; hæ fuerūt literę ac pollicitationes Demetrij. Alexander autē rex magnis copijs contractis tam è mercenario milite,q; eo qui in Syria defecerat à Demetrio,omnes in hoſtē duxit, collatisq; ſignis ſiniſtrū cornu Demetrij oppoſitā ſibi aciem terga coegit uertere:hærentesq; diu fugientiū ueſtigijs etiam caſtra eorum diripuerunt.at dextrum cornu in quo Demetrius ipſe pugnabat, compulſum eſt loco cedere: & reliquis effuſe fugientibus, Demetrius fortiter decertans alios hoſtiū occidit,alios non ſuſtinentes ipſius impetum perſequens,abreptus eſt in cœnū quoddam profundum, et tranſitu difficile:ubi prolapſo equo,omni effugio deſtitutus,ab accurrentibus oppreſſus eſt.Circumdatum enim corona confixerunt iaculis: at ille etiam pedes generoſe repugnabat, donec crebris uulneribus confectus ſuccubuit. Hic fuit finis Demetrij poſt exactum regni annum undecimum,ſicut & alibi demonſtrauimus.

De

IIII. ONIAS autem pontificis Oniæ filius, qui profugus Alexandriæ degebat apud Ptolemæum Philometorem, ut iam antè diximus, uidens Iudæam uastari à Macedonibus eorumq; regibus, & sibi æternam memoriã parare uolens, decreuit à rege Ptolemæo & regina Cleopatra per literas petere, ut sibi liceret in Ægypto instar illius Hierosolymitani, templũ ædificare, & in eo Leuitas & sacerdotes ex suo genere constituere. Hoc autem consilium cepit fretus maximè prophetę Esaię uaticinio, qui ante D C amplius annos prænunciarat, fore omnino ut templum aliquando Deo maximo ædificaretur in Ægypto, idq; hominis Iudæi opera. Hoc igitur oraculo excitatus scribit Ptolemæo & Cleopatræ talem epistolam. Dum in bello strenuã uobis operam nauans cum Deo, uarias regiones obirem, animaduerti apud Cœlesyriam & Phœnicen & Leontopolim, quæ est in prefectura Heliopolitana, alijsq; in locis Iudæos præter decorum habere templa, & ideo malè inter eos conuenire: quod & Ægyptijs usu uenit, propter multitudinem templorum & diuersitatem religionum. Et quia locum idoneum inueni apud castrum quod agrestis Bubastis dicitur, plenũ uaria materia sacrisq; animalibus, rogo ut mihi permittatis templum, quod illic est nulli sacratũ numini, iamq; collapsum, repurgare, & aliud loco eius Deo maximo extruere ad Hierosolymitani illius similitudinem, pari etiam modo & mensura, pro salute tua & reginæ atq; liberorum uestrorum: ut Iudæi qui Ægyptum incolunt illuc conuenientes, alentes mutuam concordiam, accommodatiores fiant tuis usibus. Nam & Esaias uates prędixit, quòd erit Domino Deo altare in Ægypto, et alia multa de eo loco cecinit. His Oniæ literis acceptis, rex & soror eius ac coniux Cleopatra declarauerunt suam pietatem per epistolam quam ei rescripserũt. Nam peccatum & uiolationem legis à se in Oniæ caput reiecerunt. Sic enim rescriptum habet. Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ salutẽ. Legimus tuas literas, in quibus postulas ut tibi permittamus illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ collapsum templum repurgare, quod uocatur agrestis Bubastis: quod sanè miramur, si poterit acceptum esse Deo templum statutum in impuro loco & pleno sacris animalibus. Sed quoniam ais prophetam Esaiam iam olim hoc prædixisse, permittimus tibi hoc, si potest salua legis obseruatione fieri, ne quid uideamur peccasse in Deum. Onias igitur impetrato loco, extruxit ibi templum & altare Deo ad Hierosolymitani similitudinem, sed minus, & non peræquè opulentum. Mensuram uerò eius & uasa nunc non libet repetere, commemorata iam ante in septimo belli & Captiuitatis Iudaicæ uolumine. Nec defuerunt Oniæ similes ipsius Leuitæ ac sacerdotes, qui illic diuinum cultum frequentarent & instaurarent ceremonias. Sed de hoc templo hactenus. Apud Alexandriam uerò inter Iudæos & Samaritas, qui sub Alexandro Magno Garizitani templi religionem induxerant, seditio est exorta de sacris ipsorum, ita ut res ad regis cognitionẽ peruenirent: dum Iudæi contendunt secundũ Moysi præscripta Hierosolymitanũ templum esse legitimum, Samaritæ uerò Garizitanum: prouocatumq; est ad regem & amicorum eius consessum, ut ab his causa audiretur, & utrius partis causidici succumberent, morte mulctarentur. Patrocinabatur Samari-

Onię litere ad Ptolemæum.

Ptolemæi responsio ad Oniam.

Oniæ templũ in Ægypto ædificat.

Iudæorũ et Samaritarum lis de templo Garizitano.

ritis Sabbæus cum Theodosio, Hierosolymitanis ludęis Andronicus Messalami filius. iurauerunt́q; per Deum & regem, quòd ex lege probationes allaturi essent, & rogauerunt regem ut necaret eum qui iusiurandum non seruasse deprehenderetur. Itaq; rex multis amicis in cõsilium adhibitis, consedit cau sam auditurus. Iudæi uerò qui Alexandriam habitabant ualde erant soliciti pro tuentibus iura Hierosolymitani templi, ægrè ferentes autoritatem antiquissimi & nobilissimi in orbe templi uocari in discrimen. Sed cum Sabbæus & Theodosius concessissent Andronico ut prior diceret, orsus ex lege approbare eius sanctitatem & religionem, ostendenśq; per continuas pontificũ successiones, sacerdotij usq; in sua tempora propagationem, & ab omnibus Asię regibus maiestatem eius loci honoratã donarijs: Garizitani uerò perinde acsi omnino nullum esset, nunquam ab his habitam rationem: his & talibus rationibus persuasit regi, ut decerneret Hierosolymitanum esse ex sententia Moysis conditum, Sabbam uerò & Theodosium addiceret supplicio. Atq; hæc sunt quæ Alexandrinis ludæis acciderunt Ptolemæi Philometoris tempore.

Quòd Alexander post mortem Demetrij Ionatham in summo honore habuit. Cap. VII.

CAESO autem in pugna Demetrio, sicut superius dictum est, Alexãder assumpto Syriæ principatu scribit Ptolemæo Philometori, filiam eius nuptum sibi dari deposcens: æquum esse dicens, ut se affinitate dignetur, post receptũ, fauente Deo, paternum imperium, & Demetrium bello deuictum. Ptolemæus uerò libẽter eius postulatis admissis, rescripsit & gratulari se ei de recepto regno paterno, & filiam collocaturum in matrimonium: iussit́q; ut sibi Ptolemaidem occurreret, adducturo illò filiam, & ibi celebraturo eius nuptias. Subsecutus deinde literas, ad cõstitutum locum peruenit cum Cleopatra filia, & reperto ibi Alexandro eam coniunxit, addita in dotem auri & argenti summa, quanta tam potentem regem decuit. Ad has nuptias uocatus est per literas ab Alexandro & Ionathas pontifex, & cum uenisset ad reges, ampliśq; muneribus utrunque donasset, ab utroque in magno honore habitus est. Nam Alexander mutare eum uestem coegit, & purpuratum assidere sibi pro tribunali: mandauit́q; suis ducibus ut in medium urbis eo producto, præconis uoce edicerent, nemini licere accusationem contra hominem instituere, aut ulla in re exhibere ei negotium. quo facto cum manifestũ esset quanti rex eum faceret, aduersarij qui ad accusandum parati uenerant, subduxerunt se, ueriti ne ipsis potius mali aliquid accideret. Tanta autem beneuolentia rex hic Ionatham prosecutus est, ut ei primum locum in amicorum suorum numero assignauerit. V. *1. Mach. 11.*

Demetrius Demetrij filius deuicto Alexandro, & occupato regno, in fœdus & amicitiam Ionatham recipit. Cap. VIII.

ANNO autem centesimo sexagesimoquinto Demetrius Demetrij filius, acceptis multis mercenarijs militibus à Lasthene Cretensi, soluens ab ea insula traiecit in Ciliciam: cuius rei nuncio Alexander uehementer est territus: mox́q; è Phœnice properauit Antiochiam, ut res eius ante Demetrij aduentum in tuto constitueret, interim Cœlesyriæ Apollonio Dauo duce præposito. Is profectus cum exercitu Iamniam, misit ad Ionatham VI. *Apollonius Ionatham prouocat.*

natham pontificem nuncium, rem indignam dicens, eum solum pro suo arbitrio uiuere non subiectum regis imperio: & sibi ipsi esse opprobrium, q̃ eum sub imperium non redigat. Ne igitur, inquit, in montibus desidens putes te posse aliquid: sed si confidis tuis uiribus, in campum descende, ut ferro decernamus, uter nostrûm sit uirtute præstantior. Ne sis tamen insciꝰ, quod è singulis urbibus fortissimi mecum militant, assueti semper tuos maiores uincere. quamobrem prouoco te in eum locum, ubi armis, non saxis pugnandum est, & in quo nullum præsto est uictis refugiũ. His uerbis irritatus Ionathas, delectis decem millibus militum, unà cum Simone fratre profectus est Hierosolymis: & cum peruenisset Ioppen, extra urbem castra metatus est, exclusus à Ioppensibus, qui intus habebant Apollonij præsidium. Ionatha autem oppugnationem instituente, ueriti oppidani ne per uim caperentur, portas ei aperiunt. Apollonius uerò postquam accepit Ioppen occupatam à Ionatha, assumptis tribus equitum, octo peditum millibus, Azotum se contulit: & inde profectus lento gradu iter faciebat. Cumq̃ ueniſſet Ioppen, paulum retrocedens traxit Ionatham in planiciem, fretus equitatu, & in eo uictoriæ spem collocans. Ionathas uerò progressus insequebatur Azotum uersus Apollonium: qui ubi hostem conspexit deuenisse in plana, reuersus est ut prælium committeret. cumq̃ mille equites in insidijs positi fuissent in quodam torrente, ut se Iudæis à tergo obijcerent, Ionathas qui hoc maturè sensit, nõ est territus: sed instructa in laterculi formam acie, hortatus est suos, ut utrinq̃ pugnarent in hostem, à tergo & à fronte adorienti resistendo. cumq̃ prælium protractum esset usq̃ ad uesperam, data parte exercitus Simoni fratri, iussit hunc cum hostium phalange confligere. ipse uerò suis mandauit ut obiectis scutis excíperent tela immissa ab equitibus. Qui cum hoc feciſſent, exhausti sunt telis equites: nec tamen quenquam læserunt. nõ enim penetrabant ad corpora, sed obiecta scutorum ceu testudine, densitate eorum facilè repellebantur, & cadebant irrita. Vbi uerò iaculando à mane usque post meridiem lassatum hostem animaduertit Simon, phalangem aggreditur, & usus egregia suorum opera hostem coegit fugere. quo uiso equites, ne ipsi quidem locũ suum tenuerunt: sed fessi diutina iaculatione, & uidentes nihil amplius spei situm in peditibus, nullo ordine confusi fugiebant, dissipati per totam planiciem. Ionathas autem uictos Azotum usque persequutus, multis cæsis reliquos desperata salute in templum Dagonis, quod est in ea urbe, compulit. qua capta eodem impetu, & ipsam & circumuicinos uicos incendit. ac ne Dagonis quidem religione deterritus, & fanum ipsius & quotquot eò confugerant concremauit. fuitq̃ numerus tam eorum qui exusti sunt, quàm qui ceciderunt in prælio, octo millia hominum. Deuicto igitur hoc exercitu, ab Azoto profectus ad Ascalonem admouit copias. & cum extra urbem castra posuiſſet, prodierunt ad eum Ascalonitæ cum hospitalibus muneribus. quibus acceptis, & collaudata eorum uoluntate, reuersus est illinc Hierosolyma, multam secum ducẽs prædam, quam abegit deuictis hostibus. Cæterùm Alexander audito quòd uictus esset dux eius Apollonius, simulabat se lætum, quandoquidẽ ille præter animi sui sententiam aggressus esset Ionatham, amicum & socium: & misit ei uirtutis ergò fibulam auream, quod gestamen cognatis regis dabatur, et

Ionathas Ioppen occupat.

Ionathas Apollonium prælio uincit.

Ionathas Azotum incendit.

Accaronem

Accaronem eiusq; toparchiam ei posſidendam addixit. Per idem tempus VII.
Ptolemæus Philometor cum naualibus & terrestribus copijs uenit in Syriã,
Alexãdro genero laturus auxilium, alacriter excipientibus ipsius iussu ciui-
tatibus usq; Azotum, ubi obtundebatur querimonijs deplorantium Dago-
nis templi incendium: accusabantq; populariter Ionatham autorem eius in-
iurię, qui & agros eorum uastasset ferro ac flammis, & plurimos ciuium de-
disset exitio, Ptolemæo dissimulanter audiente eorum querimonias. Iona-
thas uerò apud Ioppen ei occurrit, exceptusq; est & muneribus & omni ho-
noris genere. deinde cum usq; ad Eleutherum fluuium regem deduxisset, re-
uersus est Hierosolyma. Postquam autem Ptolemaidem peruenit, minimum
abfuit quin oppressus sit Ptolemæus, Alexandri insidijs per Ammoniũ eius
amicum appetitus. quibus detectis scripsit Alexandro, deposcens Ammoni-
um ad supplicium, quod meritum aiebat, propter structas sibi insidias. Qui
cum non dederetur, intellexit ipsum Alexandrum earum fuisse autorẽ, & cœ
pit eum magno odio prosequi. Antiochenos autem iam antea propter eum
Ammonium infensos habebat, à quo plurimis affecti fuerant incommodis.
Non tamen effugit pœnam Ammonius, turpiter ut mulier cæsus, dum ami- *Ammonij mors.*
ctu fœmineo quærit latebras, quemadmodũ in alio diximus Commentario.
Ptolemæus autem affinitatis Alexandri pœnitens, & lati aduersus Demetri-
um auxilij, abstracta à marito filia confestim ad Demetrium mittit legatos de
societate & amicitia, his conditionibus, ut data ipsi in matrimonium filia, in
paternum regnum eum restitueret. At ille & amicitiam eius & oblatam con
iugem perlibenter amplexus est. unus etiam reliquus erat labor Ptolemæo,
ut Antiochensibus persuaderet Demetrium recipere, alienatis ab eo propter
iniurias à patre eius acceptas. perfecit tamen hoc quoque. nam propter Am-
monium exosi & Alexandrum, facilè impulsi sunt ut eum ex urbe ejicerent.
Atq; ita elapsus ex Antiochia uenit in Ciliciam. Ptolemæus uerò urbem in-
gressus, & à ciuibus rex consalutatus est & ab exercitu, coactus duo sibi im-
ponere diademata, alterum Asiæ, Ægypti uerò alterum. Sed cum esset natu- *Ptolemæus Antiochenis persuadet, ut Demetrium regẽ admittant.*
ra iustus, & nimiæ potentiæ minimè cupidus, ad hæc prudens, & qui nollet
Romanis inuidiosus fieri, aduocata Antiochensium concione, persuasit eis
ut Demetrium reciperent, pollicitus eum maiorem rationẽ habiturum recẽ-
tis eorum beneficij, quàm odiorum, quæ illis cum patre eius interceſsissent.
Se quoque affirmauit monstratorem ei fore uitæ rectè instituendæ & admi-
nistrandæ reipub. nec passurum quicquam tentare, quod non deceat. Nam
quod ad dominationem attineat, contentum se esse Ægypti imperio. Atque
ita perducti sunt in eam sententiam Antiocheni, ut Demetrium reciperent.
Cæterùm cum Alexander ducens ualidum exercitum è Cilicia inuasisset Sy-
riam, & Antiochenũ agrum uastaret rapinis atque incendijs, occurrit ei Pto-
lemæus unà cum genero suo Demetrio: iam enim confectæ erant nuptiæ: &
uictus Alexander compulsus est fugere in Arabiam. Fortè accidit in eo præ-
lio, ut equus Ptolemæi consternatus barritu elephanti eum excuteret, pro- *Ptolemæus uulneratur.*
stratum que aggressi hostes uulneribus in caput inflictis in periculum extre
mum adducerent, ni ereptus fuisset interuentu satellitum. attamen per inte-
grum quatriduum sopitis sensibus, nec loqui potuit, nec loquentes intelli-

Alexandri mors.

gere. Alexandri uerò caput Zabelus Arabum dynasta recisum misit ad Ptolemæum, qui die quinta demùm respirans à uulneribus, & ad se reuersus iucundissimo sibi rumore simul & spectaculo capitis ac mortis Alexandri pauit animum & oculos. nec ita multo pòst exatiatus gaudio percepto ex inimici interitu, & ipse uitam finijt. Alexander autem cognominatus Veles, per quinquennium regnùm obtinuit, sicut aliàs indicauimus. Demetrius autem cognomine Nicanor, regno potitus cum esset prauo ingenio malè mulctabat Ptolemæi milites, oblitus & auxilij & affinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens intercesserat. Illi uerò perosi hominis ingratitudinem receperũt se Alexandriam, elephantis tamen in eius potestate relictis. Interim Ionathas pontifex coactis è tota Iudæa copijs, aggressus est oppugnare arcem Hierosolymis & Macedonicum pręsidium, cum desertoribus religionis qui eò cõfugerant. Hi primum contemnebant conatus Ionathæ, quòd satis fiderent loci munitionibus: tandem nocte aliquot scelesti elapsi peruenerunt ad Demetrium, arcis oppugnationem nunciantes. Qui iratus mouit exercitum ex Antiochia contra Ionatham: cumq; peruenisset usque ad Ptolemaidem, acciuit eum ad se per literas. Ille nõ intermissa oppugnatione, cum senioribus populi & sacerdotibus aurum, argentum, uestem, aliaq; xenia deferens uenit ad Demetrium, & hac munificentia mitigauit regis animum: tractatusq; honorificè, confirmatus est in pontificatu, quemadmodum à superioribus regibus. Accusatoribus autem eius transfugis fidem non habuit: uerumetiam rogatus ut pro Iudæa uniuersa tribusq; attributis ei toparchijs, Samaria, Ioppe & Galilæa, c c c tantum talenta penderentur, concessit per diploma tale: Rex Demetrius Ionathæ fratri & Iudæorum genti s. Exemplum epistolæ quam scripsimus Lastheni parenti nostro, misimus ad uos ut sciretis: Rex Demetrius Lastheni patri s. Genti Iudæorum amicis nostris & iura amicitiæ seruantibus, decreui beneuolentiæ gratiam referre. Quapropter tres præfecturas, Apherimam, Lyddam, Ramatham cum suis finibus, Samaritis ademptas ad Iudæam attribuo: & remitto quicquid solebant ante me reges accipere à sacrificantibus Hierosolymis, aliaq; tributa pro fructu terræ atque arborum: præterea salinarum uectigal & aurum coronarium: neque quicquam horum exigetur in posterum. Cura igitur ut huius scripti exemplar mittatur ad Ionathã, et dedicetur in illustri aliquo loco templi sanctissimi. Hactenus diploma. Porrò Demetrius uidens ditionem suam pacatam, & nihil timendum periculi, dimisit exercitum, & stipendia militum minuit, solis exteris mercedem soluens, quos secum è Creta alijsq; insulis collectos adduxerat. Quamobrem odium sibi concitauit apud proprium militem, cui ipse nihil numerabat, solito ab alijs ante eum regibus etiam pacis tempore stipendium accipere, ut hoc pacto alacriores fierent, ad subeunda, quoties opus esset, pericula.

Ionathæ Demetrium donis sibi placat.

Demetrij literæ in Iudæorũ fauorem.

Tryphon Apamenus post deuictum Demetrium Antiocho Alexandri filio regnum asserit, recepto in amicitiam Ionatha. Cap. IX.

VIII. 1. Mach. 11.

A M alienationem militum à Demetrio animaduertens quidam ex Alexandri ducibus genere Apamenus, Diodotus cognomine Tryphon, uenit ad Malchum Arabem, qui educabat Alexandri filium

Antiochum

Antiochum: & cum indicaſſet ei quàm infenſi eſſent Demetrio milites, ſuaſit ut ſibi Antiochum traderet. effecturũ enim ſe, ut is receptus potiretur paterno imperio. At ille primum difficilem ſe præbebat, quòd non ſatis ei fideret: tandẽ Tryphon euicit aſsiduis precibus. Interea Ionathas pontifex uolens tollere Hieroſolymitanæ arcis præſidiũ, & impios transfugas, reliquoſq; qui arces tenebãt in ea regione, legatiõe cum muneribus miſſa ad Demetriũ, rogabat eum, ut præſidia de Iudææ caſtellis eiiceret. Qui non hac tantùm in re, ſed maiora etiam gratificaturũ ſe ei pollicitus eſt, quam primùm leuatus eſſet præſenti bello, per cuius negocia non liceret nunc id facere. poſtulabat etiam ut pro iure amicitiæ mitteret auxilia, quandoquidem ſui milites ad hoſtem deficerent: moxq; tria millia delectorum militum Ionathas ad regem miſit. Cæterùm Antiochenſes exoſi Demetrium, tam propter ipſius, quàm propter paternas iniurias, cupiebant eum per occaſionem aggredi: uidentesq; auxilium ei ueniſſe à Ionatha, & conſiderantes breui augendas eius uires, niſi maturè præuenirent, correptis armis circumſteterunt regiam, uelut expugnaturi, & intercepto exitu conabantur illum in poteſtatem ſuam redigere. Qui uidens populum armatum hoſtiliter ſe impetere, aſſumpto mercenario milite & Iudæis auxiliaribus, conflixit cum Antiochenſibus, & ſuperatus numero, compulſus eſt cedere. Tum Iudæi receperunt ſe in tectum regiæ, & è ſuperiore loco miſsilibus feriebant populum: quod cum tutò facerent propter loci eminentiam, facilè repulerunt eum à propinquis ædibus: & mox iniecto in eas igne, incendium totam urbem peruagatum eſt, propter denſitatem ædificiorum, quæ tota ferè conſtabant è materia lignea. Antiochenſes uerò non ualentes ædibus flagrantibus ſuccurrere, in fugam ſe uerterunt. Tum Iudæi de uno tecto in aliud tranſilientes, miris modis eos inſectabantur. Rex autẽ animaduertẽs Antiochenos occupatos in eripiendis liberis & uxoribus, & ideo intermiſiſſe prælium, per diuerſos angiportus eos aggreſſus, multis occiſis reliquos coegit abiectis armis deditionem facere: & conceſſa audaciæ uenia, ſeditionem compeſcuit, donatosq; Iudæos præda quam ex direptionibus parauerant, & collaudatos quaſi autores eius uictoriæ, remiſit ad Ionatham non ſine præclaro uirtutis eorum teſtimonio. Poſtea tamen ingratus apparuit, & non ſeruauit pollicita, bellũ minatus, niſi redderet tributa omnia quæ Iudæorum gens ſolita fuiſſet prioribus regibus péndere. Feciſſetq; etiam, ni impeditus fuiſſet à Tryphone, coactus apparatum contra Ionatham factum in illum potius uertere. Reuerſus enim ex Arabia in Syriã cum Antiocho etiam tum adoleſcente, diadema eius capiti impoſuit: & deficientibus ad ſe omnibus militibus, qui fraudati ſtipendijs fuerant, aperto bello Demetrium adortus eſt: & uno prælio factus ſuperior, tum elephantos, tum Antiochenam urbem illi ademit, compulſo in Ciliciam cedere. Tum Antiochus adoleſcens miſsis literis & legatis ad Ionatham, ſocium & amicum eum nominat, & pontificatum ei confirmat, conceſsis & quatuor præfecturis, quæ Iudæorum regioni attributæ fuerant. Ad hæc aurea uaſa & pocula ueſtemq; purpuream & ius utendi miſit ei, nec non fibulam auream, cooptato inter amicos primarios. Simonem etiam eius fratrem militibus, quantum eorum eſſet Tyrum inter & Ægyptum præpoſuit. Ionathas uerò lætus tot collatis in ſe per Antiochum beneficijs

Ionathas Demetrio mittit auxilium.

Tryphon Demetrio bellum infert.

Antiochus Ionatham ſibi conciliat.

neficijs atque honoribus, & ipſe ſuos legatos ad eum ſimul & Tryphonem miſit, amicum ſe & ſocium profeſſus, geſturum'que unà bellum contra communem hoſtem Demetrium, de eius ingratitudine queſtus, quòd pro beneficio iniuriam ſibi repoſuiſſet. Cum igitur permiſſum eſſet ei ab Antiocho, collectis etiam è Syria & Phœnice militibus bellum contra Demetrij duces gerere, confeſtim profectus eſt ad uicinas urbes & oppida: à quibus honorificè exceptus, nullis tamen adiutus eſt militibus. & cum Aſcalonem ueniſſet: hic quoque ab oppidanis cum muneribus ei occurſum eſt: quos & ipſos hortatus eſt, quemadmodum alias urbes Cœleſyriæ, ut à Demetrio deficerent ad Antiochum, & pro acceptis iniurijs pœnas ab eo repeterent. Eſſe enim multas cauſas, cur ad hoc conſentire debeant. Quibus perſuaſis ut polliceretur auxilia, ad Gazæos peruenit, ut hos quoque conciliaret Antiocho. Hos præter ſpem inuenit portas ſibi clauſiſſe, nolentes deſerto Demetrio parti aduerſæ ſe coniungere. Quare Ionathas irritatus eſt, ut & agros uaſtaret, & urbem conaretur ui capere: relictaq; ad eius obſidionem parte exercitus, cum reliqua manu in uicos ſæuiebat incendijs. Tum Gazæi uidentes præſentem calamitatem ab hoſte, nec ullum interim auxilium à Demetrio, & ſpem quoque incertam propter locorum diſtantiam, ſatius exiſtimauerunt illo omiſſo neceſsitati ſuæ conſulere: & miſsis ad Ionatham nuncijs recepti ſunt in ſocietatem atq; amicitiam. Homines enim antequam mala ſint experti, quid conducat non intelligunt. Idem dum in malo ſunt, tum demùm mutata ſententia quæ ante ullum acceptum detrimentum facere ſatius fuiſſet, ea poſtea læſi admittunt. Ionathas uerò acceptis obſidibus, & miſsis Hieroſolyma, digreſſus inde, totam regionem uſque ad Damaſcum obibat. cumq; Demetrij ualidus exercitus acceſsiſſet ad urbem Cedaſam, quæ propinqua eſt Tyriorum agro & regioni Galilææ, uellentq; Ionatham abſtrahere à Syria, laturum opem Galilæis ſuę ditionis hominibus, occurrit eò properè Simone fratre ad Iudææ præſidium relicto. Is collectis quotquot poterat eius regionis militibus, Bethſuram oppugnabat, locum totius Iudææ munitiſsimum, & inſeſſum a Demetrianæ factionis hominibus, ut iam antè diximus. qui cum aggeribus ſimul ac machinis uehementer infeſtarentur, ueriti ne occupato per uim loco ad unum necarẽtur, per nuncium rogabant Simonem, ut ſibi liceret relicta ipſi Bethſura, incolumibus decedere, & proficiſci ad Demetrium. Ille uerò data eis in hoc ut poſtulabãt fide, pro Macedonico ſuum ibi collocauit præſidium. Interim Ionathas in Galilæa, motis à ſtagno Geneſara caſtris quæ primùm poſuerat, in campum Aſor progreſſus eſt, neſcius hoſtem eſſe in eo. Demetriani uerò qui ante unum diem aduentum eius præſenſerant, collocatis prius in monte inſidijs, ipſi in campo ei ſe oppoſuerunt. Quos conſpicatus Ionathas paratos ad prælium, & ipſe ſuos pro tempore ad certamen inſtruit. Sed cum à tergo ſe inſidiatores Iudæis oſtendiſſent, ueriti ne intercepti in medio contrucidarentur, in fugam ſe dederunt, ita ut penè omnes Ionatham deſererent in periculo. Soli duces Matthias Apſalomi & Iudas Chapſæi cum quinquaginta uirorum fortium manu permanſerunt: qui à deſperatione ſumpta audacia, tanto impetu aduerſam hoſtium frontem impulerunt, ut territi terga uerterint. Tum uerò illi qui Ionatham

Gazæi Ionathæ ſe dedũt.

Simon Bethſuram potitur.

Ionathas Demetrianos uincit.

deſtituerant,

deſtituerant, uidentes pulſam hoſtium aciem, reuerſi in prælium, iam in apertam fugam uerſos perſequebantur, donec ad Cedaſa uentum eſt, ubi intra caſtra compulſi ſunt. Ionathas autem egregia uictoria potitus, recepit ſe Hieroſolyma. Et cum omnia ſibi ex ſententia Dei fauore uideret cedere, miſit Romam legatos de renouanda amicitia, quibus dedit mandata, ut in reuertendo obiter inuiſerent Lacedæmonios, eos'que cognationis admonerent atque fœderis. Qui poſtquam Romam uenerunt, expoſitis ad ſenatum poſtulatis Ionathæ pontificis, quòd cuperet renouari fœdera, & impetratis quæ uolebant omnibus, acceptis'que literis commendatitijs ad reges Europæ & Aſiæ, quo tutius poſſent iter facere, in reditu peruenerunt etiam ad Lacedæmonios, & obtulerunt eis literas à Ionatha pontifice, quarum exemplum erat hoc. Ionathas pontifex gentis Iudæorum, & ſenatus ac populus Iudæorum, Ephoris Lacedæmoniorum ſenatui'que & populo fratribus ſuis, Salutem. Si ualetis, & res ueſtræ tam publicè quàm priuatim proſperè cedunt, gaudemus: ualemus enim nos quoque. Superioribus temporibus perlata ad Oniam pontificem noſtrum, ab Ario rege ueſtro miſſa per Demotelem epiſtola, de cognatione noſtra, cuius exemplar ſubiunximus, & literas eas cupidè accepimus, & Demoteli atque Ario omnem exhibuimus beneuolentiam, quamuis iam antè hoc non ignoraremus, nimirum docti è ſacris noſtris Scripturis. Quòd uerò non prius uos cognatos agnouerimus, ideo factum eſt, ne uideremur uobis captandæ amicitiæ occaſionem præripere. Interim eo tempore ex quo renouata eſt noſtra neceſſitudo, in ſacris ſolennitatibus rem diuinam facientes, etiam pro ueſtra ſalute ac uictoria uota nuncupauimus. Et cum multis circumquaque bellis uexaremur, propter uicinorum immoderatas cupidines, tamen nec uos necalios amicos ſolicitandos duximus. Nunc uerò peracto bello, miſimus ad Romanos Numenium Antimachi & Antipatrum Iaſonis, uiros ſenatores & honoratos: quibus etiam ad uos dedimus literas, ut renouent mutuam noſtram amicitiam. Bene igitur facietis, ſi uos quoque nobis ſcripſeritis, & ſignificaueritis, ſi qua in re uobis opera noſtra poſsit eſſe uſui, ad omnia obſequia promptos nos habituri. Itaque Lacedæmonij & legatos comiter acceperunt, & decretum publicum de amicitia atque ſocietate eis tradiderunt. Hoc tempore tres Iudæorum ſectæ erant, quæ de rebus humanis inter ſe diſſentiebant: una Phariſæorum dicta, altera Sadducæorum, tertia Eſſenorum. Horum Phariſæi quædam, at non omnia fato tribuunt, quædam uerò in ſua poteſtate eſſe aiunt, ut uel fiant, uel non fiant. Eſſeni uerò omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quicquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino negant, & è rebus tollunt, dicentes nihil fataliter euenire hominibus: & omnia in noſtra ipſorum poteſtate eſſe, ut tam felicitatis nobis ipſi autores ſimus, quàm infortunij, ſi deteriora conſilia ſecuti fuerimus. Sed de his diligentius tractauimus in ſecundo de Iudaico bello uolumine. Porrò Demetrij duces uolentes acceptæ cladis abolere ignominiam, maioribus copijs reparatis duxerunt contra Ionatham. qui comperto eorum aduentu, properè in Amathenſem agrum occurrit: nolebat enim eis otium dare Iudæam inuadendi. Cum'que ad quinquaginta

Ionathas cum Romanis amicitiam renouat, & cum Lacedæmonijs.

Sectæ Iudæorum.

ſtadia prope hoſtem caſtra poſuiſſet, miſit qui res hoſtiũ & munitiones perſpecularẽtur. Qui cum exploraſſent omnia, & quoſdam captiuos noctu adduxiſſent, indicantes quòd ex improuiſo hoſtis uellet eos aggredi, maturè omnia communiũt, diſpoſitis etiam extra caſtra excubijs, & in armis retinens per totam noctem exercitum, iuſſum parato eſſe animo, etiam ſi noctu pugnare opus ſit, ne quid eos hoſtium conatus fallerent. Demetrij uerò duces ut ſenſere Ionatham præmonitum, hærebãt inopes conſilij, hoc ipſo turbati, quòd uiderent ſibi nihil ſucceſſurum abſq; inſidijs, nec aperto Marte pares ſe Ionathæ futuros ducerent. Decreuerunt igitur fugere, & relictis multis per tota caſtra ignibus, quo hoſtem fallerent, noctu diſceſſerunt. At Ionathas mane caſtra adortus, poſtquam deprehẽdit inania, cœpit fugientes perſequi, ſed fruſtrà. Iam enim tranſgreſsi fluuium Eleutherum in tuta loca ſe receperãt. Flexo igitur in Arabiam itinere, & Nabataeis uaſtatis, abactaq; præda et captiuis abductis, Damaſcum profectus, illic omnia uendidit. Per idem tempus & frater eius Simon obeundo totam Iudæam & Palæſtinam uſque Aſcalonem, opportuna loca firmabat præſidijs, atq; ita communita regione armis & ædificijs, Ioppen contendit: eiq; occupatæ ualidum impoſuit præſidium, quòd intellexerat Ioppenſes uelle Demetrio dedere ſuum oppidum. His igitur ad hunc modum diſpoſitis, Ionathas & Simon reuerſi ſunt Hieroſolyma. Ibi pontifex aduocata in templum concione populi, ſuaſit ut reficerent urbis mœnia, & murum quo templum ſeptum fuerat rurſum reficerent, turribusq; altis additis munitiorem redderẽt. utq; alium murum excitarent inter arcem & urbem, atq; hoc pacto excluderẽt eos qui arcem cuſtodiebant, & ad commeatuũ penuriam eos adducerent. Præterea ut arces hinc inde per regionem diſpoſitas, additis nouis munitionibus firmiores etiam ac tutiores facerent. Qua ſententia cõprobata ſuffragijs populi, ipſe aſſumpta ſibi muniendæ urbis cura, Simoni ut idem in cæteris Iudææ locis curaret, dedit negocium. Cæterùm Demetrius traiecto flumine peruenit in Meſopotamiam, uolẽs hanc & Babylonem ſimul occupare, ut potitus ſuperioribus ſatrapijs, ſedem belli ibi conſtitueret. uocabatur enim per crebras legationes ab eorum locorum Græcis atq; Macedonibus, pollicentibus deditionem, ſi ueniret, atq; etiam contra Parthorum regem Arſacem auxilia. Qua ſpe accenſus properauit ad illos, cogitans ſi res aduerſus Parthos ceſsiſſent proſperè, ſe exturbaturum Tryphonem è regno Syrię. Vt uerò magna alacritate exceptus eſt ab eius regionis hominibus, collecto ualido exercitu bellũ Arſaci intulit, & ſuperatus prælio, amiſſoq; exercitu, ipſe uiuus in poteſtatẽ hoſtium uenit, ſicut aliàs narrauimus.

Demetriani Ionatham fugiunt.

Hieroſolymorum mœnia reficiuntur.

Demetrio à Parthis capto Tryphon fœdus uiolat, & Ionatha dolo capto atq; interfecto, Simoni eius fratri bellum infert. Cap. X.

IX. TRYPHON autem cognita calamitate Demetrij, nõ amplius fidus erat Antiocho, ſed cogitabat quonam pacto eo ſublato regnum poſſet ipſe inuadere & occupare: ſed uidebatur obſtare eius cupiditati Ionathas amicus Antiocho. Itaque decreuit illum prius è medio tollere, atq; ita demum adoleſcentẽ aggredi. Quamobrem ad Bethſan profectus, quæ Græcis nominatur Scythopolis, inuenit ibi Ionathã cum quadraginta

1. Mach. 12. 13.

quadraginta millibus lectissimorum militum, paratum obsistere, si quis uim inferre conaretur. Videns igitur hominem non imparatum ad certamen, muneribus & comitate conatus est ei imponere, iussis suis ducibus ut imperata Ionathæ facerent, quo magis fidem beneuolentiæ astrueret, & omnem illi suspicionem eximeret, atq; ita incautum opprimeret. Postremò suasit ut dimitteret exercitum, cessante bello, & pacatis rebus omnibus. rogabat tamen ut retenta circa se parua manu, comitaretur eum Ptolemaidem, et acciperet in tutelam suam urbem eam arcesq; finitimas: dicens se in hoc uenisse, ut has ei traderet. Ionathas uerò nihil mali suspicatus, credensq; uerè & beneuolo animo Tryphonem hęc consulere, dimisit exercitum, exceptis tribus millibus. ex his duo in Galilæa reliquit, mille uerò secum duxit, Tryphonem prosecutus Ptolemaidem. Oppidanis uerò urbem confestim, ita ut præmoniti fuerant, claudentibus, uiuus captus est, militibus eius ad unum contrucidatis. moxq; missa est in Galilęam pars exercitus, ut & illa duo millia nec opina per dolum opprimeret. Sed quia rumor de Ionatha capto aduentum eorum præuenerat, arreptis armis maturè inde euaserunt. Nam Tryphonis milites non ausi experiri uim, quòd intelligerent paratos pro tuenda uita extremũ adire periculum, infecta re unde uenerant retro reuersi sunt.

Tryphon Ionatham dolo capit.

Simoni Iudæorum gens & pontificatum simul & copiarum imperium detulit. Cap. XL

HIEROSOLYMIS autem postquam auditum est de Ionathæ captiuitate, & comitatus eius interitu, ingens dolor cepit omnes & tanti uiri desiderium, quòd non sine causa timerent, ne destituti eius prudentia simul & fortitudine, infestarentur à finitimis: qui in eam diem metu Ionathæ cohibiti, tum uidebantur uelut dato signo coorituri, & adducturi Iudæorum gentem in extremum salutis periculum. nec eos fefellit sua expectatio. Quamprimùm enim auditum est necatum esse Ionatham, undique excitatum est in eos bellum, tanquam non habentes amplius cuius ductu militare possent, & rem gnauiter gerere. quin & ipse Tryphon collecto exercitu, in animo habebat Iudæam inuadere. Simon autem uidens Hierosolymitanos metu nouorum motuum attonitos, & uolens eis contra Tryphonis conatus addere animum, conuocato in templum populo, sic exorsus est ad eos uerba facere: Non ignoratis uiri tribules, quàm gnauiter ac intrepidè ego & pater ac fratres pro libertate uestra mortis periculis nos exposuerimus: quibus domesticis exemplis excitatus, cum non nouum sit in nostra familia, legibus patrijs & religioni propugnandæ uitam impendere, nullo terrore adigi potero, ut uitam gloriæ præferam. Quapropter cum non desit uobis dux, paratus pro uobis quiduis quantumuis magnum uel pati uel facere, sequimini alacriter quocunque duxero. Neque enim ego melior sum meis fratribus, ut uitæ parcere debeam: neque ita degener, ut quod illis semper uisum est longè pulcherrimum, scilicet pro religione atque legibus uitam profundere, ipse per ignauiam subterfugiam: quin potius certum est germanum me illorum fratrem egregijs approbare facinoribus. Confido enim in Deo, quòd pœnas ab hostibus exigere dabitur, uosq; unà cum uxoribus & liberis ab eorũ iniurijs eripere, & insuper templi sanctimoniã tutam præ-

1. Mach. 13.

Simon populo operam suam pollicetur.

stare

ſtare ab illorū uiolentia. Video enim gentes non ob aliud in uos cooriri, niſi quòd exiſtimant deſtitutos ducis prouidentia. His Simonis uerbis accenſa multitudo recepit animos & fiduciam, & poſita formidine auſa eſt meliores ſpes concipere: ita ut uno ore totus populus acclamauerit, placere Simonem imperium accipere, & in locum fratrum Iudæ ac Ionathæ ſuccedere. nunquā enim ſe detrectaturos iuſſa illius. Itaq; collectis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiam eſſent idonei, aggreſſus eſt urbem mœnibus cingere, communireq; celſis & ualidis turribus. quo opere perfecto, miſit Ioppen unum ex amicis Ionatham Abſalomi filiū, iuſſum habitatores eius populariter inde ejicere, ueritus ne urbem Tryphoni traderent. ipſe interim manſit Hieroſolymis ad urbis cuſtodiam. Tryphon autem Ptolemaide profectus cum magno exercitu, uenit in Iudæam ducens ſecum uinctum Ionathā. ei Simon occurrit cum ſuis copijs iuxta oppidum Addida, ſitum in mōte cui Iudæorum campi ſubiecti ſunt. Tryphon uerò cognito, quòd Simon Iudæorū princeps ſit conſtitutus, miſit ad eū nuncios, & hunc dolo circumuenire cupiens: mādabatq; ut ſi uellet dimitti fratrem Ionatham, centum argenti talenta perſolueret, & cum eis duos Ionathæ filios mitteret ad ſe obſides futuros, quòd ille dimiſſus non alienaturus ſit Iudæam à regis imperio. Nunc enim eum tantiſper ſeruari in uinculis, dum debitam regi pecuniam redderet. At Simonē technæ eius non latuerunt: ſed intelligens q; & pecuniam perditurus eſſet, nec fratrem liberaturus, quin & filios eius inſuper hoſti dediturus, tamen timens criminationē ſuorū, ne negatis pecunijs & filijs, uideretur fuiſſe fratri cauſa interitus, aduocato in cōcionem exercitu, poſtulata Tryphonis ad eos retulit, admonitis prius quòd ſubeſſent inſidiæ. præſtabilius tamē eſſe, & pecunias & filios mittere, quàm contemptis Tryphonis conditionibus ſuſpicionem incurrere, quaſi fratrem ſeruare noluerit: atq; ita placuit & Ionathæ pueros mitti & pecuniam. quibus acceptis Tryphon non ſeruauit fidem, nec dimiſit Ionatham, ſed cum exercitu peragrabat regionē, uolens per Idumæā aſcendere Hieroſolyma, peruenitq; uſq; Dora Idumææ oppidum. At Simō eum perpetuò conſectabatur, caſtra caſtris illius opponēs. Interim qui in arce erant urgentibus Tryphonem, ut properè ſibi commeatus mitteret, iuſsit paratum eſſe equitatum, quaſi eadem nocte uēturus Hieroſolyma. Sed quia per eam noctem multa nix delapſa, uiam opertam difficilem maximè equis reddiderat, irritum factum eſt eius propoſitum, & motis inde caſtris, in Cœleſyriam redijt properè: obiitq; in Galaditica regione interfecto & ſepulto Ionatha, ipſe Antiochiam ſe contulit. Simon autem à Baſca oppido fratris oſſa in Modijm & paternum ſepulchrum tranſtulit, publico luctu honorati: ubi ampliſsimum monumentum extruxit patri ſimul & fratribus ſuis è marmore polito & candido. Excitato enim in latè cōſpicuam celſitudinē, porticus circumdedit, & columnas ſingulas è ſingulis lapidibus, opus admiratione digniſsimū. Ad hæc pyramides ſeptē parentibus & fratribus, cuiq; unam erexit, mira tā magnitudine q; pulchritudine, quæ durant uſq; ad noſtra tēpora. tanta fuit Simonis cura, ut Ionathas cæteriq; domeſtici quàm magnificentiſsimo ſepulchro eſſent cōditi: qui defunctus eſt, exacto pontificatus ſimul & imperij anno quarto. Cuius ſucceſſor Simon cōſtitutus ſuffragio populi,

Tryphō Simoni quoq; impo nere conatur.

Ionathæ mors.

Simon monumenta conſtruit.

puli, primo ſui principatus anno ſuis immunitatem tributorum peperit, quæ hactenus Macedonibus erant ſoliti pendere: idq; accidit poſt annum centeſimum ſeptuageſimum, ex quo Seleucus Nicanor Syriæ regno potitus fuerat. Tanto autem in honore apud populum fuit Simon, ut tam in priuatis inſtrumentis quàm in Scripturis publicis adiicerent, actum eſſe anno primo Simonis Iudæorum ethnarchæ, optimè de gente ſua meriti. Nam huius principatu res eorum magnis acceſsionibus auctæ ſunt, & multas de finitimis hoſtibus retulere uictorias. Deuaſtauit enim Gazaram & Ioppen & Iamniam, expugnataq; Hieroſolymorũ arce, ſolo eam æquauit, ne poſthac eſſe poſſet hoſtibus receptaculum, néue inde urbi aliquod inferretur incommodum. Quo facto uiſum eſt ei operæ præmiũ, ſi mons quoq; in quo ſita fuerat cõplanaretur, ut ſolum templum emineret: effecitq; id cõmemoratis pro concione malis, quæ à præſidiarijs in eam diem Iudæi paſsi fuerant, quæq; etiam in poſterum ferre cogerentur, ſi externus aliquis princeps ei loco imponeret præſidium. adeoq; permotus eſt eius exhortatione populus, ut nõ intermiſſo per triennium neq; die neq; noctu opere, tandem ad planiciem eum locum indefeſſo labore, redegerint, atq; ita nihil reliquerint quod obſtaret, quo minus templum omnibus in urbe locis eſſet celſius. *Simonis geſta.*

Simon Tryphonem in Dora compulſum oppugnat, inito cum Antiocho, cui Pius cognomen erat, fœdere. Cap. XII.

NON multo autem poſt quàm Demetrius captus eſt, Alexandri filius cognomine Deus, à Tryphone eſt necatus, anno quarto poſtquam eius tutelam ſuſceperat: ſparſoq; rumore, quòd inter exercendum ſe eſſet extinctus, per intimos amicos ſolicitauit milites magnis pollicitationibus, ut ſibi regnum deferrent, captum à Parthis Demetriũ dictitans, Antiochum fratrem ſi potiretur imperio, ultorem fore defectionis qua fratrem eius deſeruerint. Illi adducti in ſpem maximam, quaſi ditandi hoc principe, imperium ei deferunt. Tum uerò adeptus iam concupitam poteſtatem, non amplius diſsimulauit prauum ingenium, quod priuatus texerat, quo magis animos hominum ſibi conciliaret. quamprimùm enim rex declaratus eſt, abſq; perſona Tryphonem agere cœpit, id quod aduerſariorum partibus non mediocriter profuit. Milites enim pertæſi eius mores, defecerunt ad Cleopatram uxorem Demetrij, quæ tum in Seleuciam cum liberis ſe incluſerat. Et cum Demetrij frater Antiochus cognomine Soter, oberraret, nec ab ulla urbe reciperetur metu Tryphonis, miſit ad eum Cleopatra, coniugium ſuum & regnum ei offerens. Fecit autem hoc partim amicorum ſuaſu, & partim quòd timeret, ne quidam Seleucenſes urbem Tryphoni traderent. Quò poſtquàm uenit Antiochus, affluente ad eum quotidie multitudine, & creſcentibus uiribus, bellum Tryphoni intulit: quem prælio uictum eiecit è ſuperiore Syria, & uſque ad Phœnicen perſequens, compulſum in Doram caſtrum munitiſsimum obſidione cinxit. Miſit etiam legatos ad Simonem Iudæorum pontificem, qui de amicitia & ſocietate agerent. qui & poſtulata eius libenter admiſit, & mox miſſo commeatu ac pecunijs ad oppugnantes Doram milites, Antiochum ita demeruit, ut inter intimos amicos ab eo reciperetur. At Tryphon elapſus è Dora cum perfugiſſet Apa-

X.
1. Mach. 15.

XI.

miam,

miam, urbe ui capta interfectus est, triennio postquam regno potitus fuerat.

Bello inter Antiochum & Simonem orto, Cendebæus dux regius è Iudæa profligatur. Cap. XIII.

XII. QVAE TERVM Antiochus ob innatam auaritiam beneficiorum im memor, traditis amico Cendebæo copijs, misit eum ut uastata Iudæa Simonem in potestatem redigeret. qui audita eius iniquitate, quamuis iam senior, tamen indignitate rei permotus, iuueniliter hosti cum exercitu fit obuiã: præmissisq; cum fortissimo quoq; filijs, ipse cum reliquis copijs subsequebatur diuerso itinere: positisq; compluribus inter montium angustias insidijs, nusquam non rem gessit ex sententia: & in omnibus congressibus factus superior, reliquum uitæ in pace exegit, cum & ipse renouasset cum Romanis amicitiam.

Simon à genero suo Ptolemæo in conuiuio per dolum occiditur. Cap. XIIII.

XIII. 1. Mach. 16. IS per octo annos Iudæis præfuit, postremo in conuiuio cæsus, insidijs generi sui Ptolemæi: qui uxore etiam eius & duobus filijs comprehensis, ac coniectis in uincula, misit quosdam ut tertium quoque Ioannem, cui & Hyrcano fuit nomen, interficerent. Adolescens autem hoc præsentiens maturè in urbem refugit, fretus fauore multitudinis conciliato per paterna beneficia, simul que odio, quo Ptolemæum prosequebatur populus. Is enim uolentem eum ingredi per portam aliam repulit, Hyrcano iam recepto.

Quomodo frustratis Ptolemæi conatibus, Hyrcanus principatu potitus est. Cap. XV.

XIIII. 1. Mach. 16. ILLE igitur recepit se in quandam arcem supra Hierichunta sitam, quę Dagon dicitur. Hyrcanus uerò accepto paterno pontificatu, & sacris operatus, cum litatum esset eduxit contra Ptolemæum exercitum: & oppugnando locum cætera quidem erat superior, uincebatur autem sola pietate erga matrem, & erga Germanos misericordia. hos enim Ptolemæus productos in mœnia flagris cædebat in loco omnibus conspicuo, minitans se præcipitaturum eos, nisi frater ab oppugnando desisteret. At ille putans quantum de oppugnatione remitteret, tantum se gratificari suis cariſsimis, statim in primo conatu elanguescebat. Mater tamen ad eum manus tendens supplicat ne molliretur affectibus, sed potius indignitate rei motus, daret operam ut redactum in potestatem inimicum afficeret pœna, & ulciscerētur homines sibi natura coniunctiſsimos. gratum enim sibi fore inter tormenta emori, modò nefarius homo scelerum suorũ supplicium lueret. Hyrcanus uerò talibus uerbis accendebatur ad assultum maiore impetu faciendum, sed quamprimùm uerberari & lacerari matrem uidebat, refrigescebat statim oppugnationis feruor, & uincebat filius maternis affectibus. Cumq; hoc pacto traheretur diutius obsidio, superuenit annus ille quo solenne est Iudæis cessare ab operibus, recurrente anno septimo. atque ita liberatus à bello Ptolemæus, occisis Hyrcani matre ac fratribus, fugit ad Zenonem, cognomine Cotylam, qui tum apud Philadelphenses inuaserat tyrannidem.

Historiarum Biblicarum finis.

Antiochus

Antiochus cognomento Pius, ducto contra Hyrcanum exercitu, placatus CCC talentis, fœdus cum eo init. Cap. XVI.

ANTIOCHVS autem memor incommodorum quæ à Simone acceperat, Iudæam aggressus est, ex quo regnare cœperat anno quarto, principatus uerò Hyrcani primo, sexagesima secunda supra cẽtesimam Olympiade: uastatisq; agris Hyrcanum in urbem ipsam cõpulit. eam septenis castris cum cinxisset, primùm nihil proficiebat, propter firmitatem mœnium & uirtutem propugnantium, accedente etiam aquarum penuria. cui tandem sub occasum Pleiadis delati imbres fuerunt remedio. postremò ad septentrionalem muri partem, quà planior erat aditus, excitatis centum turribus quæ surgebant usq; tertiam contignationem, impositisq; in eas cohortibus, quotidie tentabat mœnia: duplicique fossa longa simul & lata cinctis Iudæis præcluſit omnem exitum. Illi contra crebrò excursantes, si fortè negligentius custodiri castra offenderent, afficiebant hostẽ clade aliqua: quòd si paratos ad resistendum inuenirent, recipiebant se in tutiora facilè. Hyrcanus autem postquam cognouit sibi obesse suorum multitudinem, quòd inutiliter absumerentur ad uictum necessaria, secretam infirmiorẽ turbam eiecit extra mœnia, solis retentis qui ob uigorem ætatis ad pugnam erãt idonei. Antiochus autem excluſos uetabat progredi, ita ut miserabiliter oberrantes mœnibus cõficerentur inedia. Sed cum superuenisset festum Scenopegiæ, miseratione suorum rursus in urbem recepti sunt. Rex etiã rogatus ut gratia festi inducias septem dierum concederet, religione motus impetrari eas passus est: nec hoc cõtentus uictimas misit magnificè, tauros auratis cornibus, & pocula tam aurea quàm argentea, referta omne genus aromatibus, & exercitui præbuit epulum, longè diuersus ab Antiocho Epiphane, qui capta urbe porcos super altari mactauerat, & iure carniũ illarum templũ asperserat, uiolatis Iudæorum legibus simul et ceremonijs: unde acerbissima exorta sunt eius gentis cõtra eum odia. at hic Antiochus propter religionem Pius cognominatus est ab omnibus. Hyrcanus uerò cognita eius æquitate & pietate delectatus, legatos ad eum misit, rogãtes ut liceat sibi patrijs uiuere legibus. tum rex repulsis qui suadebant internecione delendam gentem insociabilem, & discretã institituto à reliquis omnibus, & approbata Iudæorũ pietate, imperauit ut obsessi arma sibi traderẽt, & uectigalia loppes, cæterarumq; extra Iudæã urbium cõcederent, & insuper præsidiũ reciperent, promittens pacem eis se daturũ his conditionibus. Assenserũt illi ad omnia, excepto præsidio, quòd uitarent exterorum consuetudinẽ: quod ne reciperent maluerũt regi dare obsides & D talenta insuper: quorũ C C C mox repræsentata sunt, & inter obsides fuit etiam ipsius Hyrcani frater: deiectaq; mox lorica quæ imposita erat mœnibus, soluta est obsidio. Cæterùm Hyrcanus aperto monumento Dauidis, qui olim regum omniũ fuerat ditissimus, tria millia talentorũ inde protulit: quibus pecunijs fretus, primus omniũ cœpit externũ militẽ alere: & inito cum rege fœdere, exceptũ in urbem cum exercitu tractauit liberalissimè: quin & profectum in expeditionem Parthicam secutus est unà cum auxilijs. Testis est nobis Nicolaus Damascenus sic scribens: Antiochus erecto trophæo ad Lycum fluuium, ubi Indatem Parthorum ducem profligauerat,

Hyrcanus ex Dauidis monumento pecuniam petit.

hæsit ibi per biduum ad preces Hyrcani Iudæi, quòd in id tempus fortè quædam Iudæorum festiuitas incurrerat, per quam non licebat eis iter facere. Et uerum est quod ille scripsit: nam Pētecoste instabat post sabbatum, quo tempore nostris iter facere nefas habetur. Deinde cum Arsace Partho Antiochus signa contulit. quo prælio uictus, & uitam simul amisit & exercitum. Syrorum autem regnum frater eius recepit Demetrius, dimissus ab Arsace quo tempore Parthorum regionem inuaserat Antiochus, sicut iam antè in alijs Commentarijs diximus.

Hyrcani expeditio in Syriam. Cap. XVII.

XVI. CAETERVM Hyrcanus audita morte Antiochi, cōfestim ad urbes Syriæ duxit exercitum, ratus id quod erat, inuenturum se eas uacuas propugnatoribus. Medabam igitur nō sine magno labore sexto demùm mense ui cepit: deinde Samegam cum uicinis oppidis, & insuper Sicima atq; Garizim cum gente Chuthæorum, quæ accolebat templum instar Hierosolymitani extructum, permissu Alexandri, à Saneballate duce in gratiam generi ipsius Manasis, qui fuerat frater Iaddi pontificis, ut antè dictum est. Incidit autem huius templi desolatio post annum c c. Hyrcanus uerò etiam Idumææ urbes cepit, Adora & Marissam, subiugatisq; omnibus Idumæis edixit ut circunciderentur, nisi mallent è propris pelli sedibus. At illi amore patriæ admiserunt & circumcisionem, & reliquam secundum Iudaicos ritus uiuendi formulam: atq; ex eo primum tempore inter Iudæos censeri cœpti sunt. Cæterùm Hyrcanus pontifex renouaturus cum Romanis amicitiam, misit legatos ad senatum: ubi recitatis eius literis, amicitia impetrata est his conditionibus. Fanius M. F. Pr. indixit senatum in campum VIII. Id. Februarias, præsente L. Manlio L. F. Mentina, & C. Sempronio C. F. Falerna, propter eas res quas legati retulerunt, Simon Dosithei, Apollonius Alexandri, Diodorus Iasonis, uiri honesti ac probi, missi à populo Iudæorum: qui etiam egerunt de amicitia & societate, quæ eis intercedit cum pop. Rom. & de negotijs publicis, ut Ioppe & portus, Gazaraq; & fontes atq; urbes reliquæ per Antiochum ablatæ præter senatus decretū, restituantur hæc omnia. néue militibus regijs liceat per regionem ipsorum aut subditorum iter facere. & ut eo bello per Antiochum attentata præter decretum senatus, fiant irrita: utq; legati à senatu missi, curent reddi quicquid Antiochus abstulerat, & precium agrorum æstiment qui eo bello uastati sunt. & ut literæ cōmendaticiæ legatis dentur ad reges & liberos populos, quo tutò reuertantur in patriam. Quibus de rebus uisum est senatui renouare societatem & amicitiam cum uiris bonis, & missis à bono atq; amico populo. De literis autē scribendis responsum est curæ futurum senatui, quamprimùm ab alijs negotijs uacauerit, & daturum operam ne ulla posthac eis inferatur iniuria, mandatumq; est prætori Fanio, ut ex publica pecunia legatis numeraret uiaticum, quo commodius se referre possent in patriam. atq; ita publico sumptu legatos prætor domum remisit, cum cōmendaticijs ad eos per quorum loca erāt transituri. Et Hyrcani quidem pontificis rerum status hic fuit. Demetrius aūt rex cupiens bellum Hyrcano inferre, opportunitatem non habuit, inuisus ex æquo tam Syris quàm militibus, propter mores improbos, ita ut miserint ad

Idumæi circuncidi coguntur.

Hyrcanus cum Romanis amicitiā renouat.

Demetrius suis inuisus.

Ptolemæum

Ptolemæũ Physconẽ,rogantes ut aliquem ex Seleuci genere eis daret, quem
possent regẽ sibi cõstituere.cumq; is misisset Alexandrũ Zebinã,commisso
prælio Demetrius uincitur,& refugiẽs è pugna ad Cleopatrã uxorẽ in Pto-
lemaidẽ,excluſus est ab ea:delatusq; inde Tyrũ ab inimicis capitur,& diu ue-
xatus tandẽ interficitur. Alexander aũt regnũ adeptus fœdus ferijt cũ Hyr- XVII.
cano pontifice, deinde petitus bello ab Antiocho Grypo Demetrij filio, in *Alexander occiditur.*
prælio cæsus occubuit. At Antiochus regnum Syriæ consecutus non ausus
est expeditionem contra Iudæos suscipere,audito quòd frater ipsius germa-
nus,eodem nomine dictus Antiochus,copias contra se apud Cyzicum col-
ligeret. Quapropter nihil in Iudæos mouens, decreuit parare se cõtra fratris
aduẽtum,cognominati Cyziceni,eo q; in illa urbe educatus fuisset.patre au-
tem genitus erat Antiocho Sotere, qui à Parthis occisus est. Acciderat em̃,ut
Cleopatra duobus fratribus alteri post alterum nuberet, sicut aliàs diximus.
Porrò Antiochus Cyzicenus ubi peruenit in Syriã, multis annis cum fratre
conflictatus est,Hyrcano interim per totum illud tempus agente in pace con- *Hyrcanus ocio*
tinua.mox em̃ post Antiochi cædem defecerat à Macedonibus:iamq; nec ut *fruitur.*
subditus,nec ut amicus ullam illis ferebat opem amplius:sed maximis succes-
sibus res eius auctæ sunt.Alexãdri Zebinæ tempore, & maioribus etiam,re-
gnantibus his duobus fratribus. Bellum enim quo se atterebant mutuo, oc-
casionem Hyrcano præbuit, ut securè frueretur Iudææ prouentibus, & in-
gentem pecuniarum uim inde cõgereret. Tamen Cyziceno uastante agrum,
non dissimulabat & ipse quid in animo haberet:uidensq; Antiocho nihil es-
se ab Ægypto præsidij, sed tam ipsum quàm eius fratrem multas clades acci-
pere ex continuis inter se certaminibus,utrunq; facilè despexit.

Antiochus Cyzicenus Samaritis auxilium ferens,uictus aufugit. Cap. XVIII.

QVAPROPTER duxit exercitum ad Samariã urbẽ munitissimã,quæ *Hyrcanus Samariam obsidet.*
quòd nunc Sebaste uocet̃ ab Herode cõdita, cum erit opportunũ,
dicemus.hanc adortus oppugnabat nullis parcens laboribus,infen-
sus ei propter iniurias illatas Mariſſenis,colonis Iudæorum & socijs,iussu re-
gum Syriæ. Cum itaq; urbem fossa & duplici muro cinxisset per octoginta
stadia,obsidioni præfecit filios Antigonũ & Aristobulũ: quibus urgentibus
& fame premente eò necessitatis adducti sunt Samaritæ,ut coacti uesci cibis
insuetis homini, postremò Antiochi Cyziceni opẽ implorauerint. qui cum
uenisset properè,uictus est ab Aristobuli militibus: & insequentibus eum fra
tribus usq; Scythopolim,ægrè euasit. At illi reuersi contra Samaritas, rursum
eos cõpellunt intra mœnia, & cogũt iterũ ab eodẽ Antiocho auxiliũ petere.
Is accitis à Ptolemæo Lathuro circiter sex armatorũ millibus quos ille inuita
matre, & tantũ nõ imperio per eã deturbatus, miserat, primũ uagabat̃ per di-
tionẽ Hyrcani latrocinabundus cũ Ægyptijs,nõ audens quidẽ aperto Marte
decernere,q; esset impar uiribus: existimans tamẽ se uastandis agris effecturũ
ut Hyrcanus obsidionẽ Samariæ solueret. Sed postq; multos è suis amisit ex-
ceptos hostium insidijs,profectus est inde Tripolim,Callimandro & Epicra-
ti ducibus demandato bello Iudaico. ex his Callimander audacius q; pruden
tius cũ hoste cõgressus,profligatis suis & ipse inter alios cecidit. Epicrates aũt
pecunia corruptus,Scythopolim & alia quædã oppida manifestè Iudeis pro-

Hyrcanus Samariam ſolo equat.

didit: nec quicquã Samaritis obſeſsis profuit. Atq; ita Hyrcanus integro anno in oppugnatione exacto, non contentus urbem capere, etiam ſolo eam æquauit, inductis illò torrentibus: quorum eluuie ita cuncta fœdata ſunt, ut ne ueſtigium quidem ſupereſſet eius oppidi. Incredibile autem quiddã narratur de Hyrcano pontifice, dignatum eum eſſe diuino colloquio. Fertur enim quòd illa ipſa die qua eius filij conſeruerunt cum Cyziceno præliũ, pontifex ipſe ſolus in templo odoramenta adolens uocem audierit, nunciantem filiorum recentem de Antiocho uictoriam: idq; mox progreſſus renũciauit multitudini, & paulo pòſt certius cõprobatum eſt. Et Hyrcani quidem res geſtæ ſic ſe habuerunt. Accidit autem hoc tempore ut non Hieroſolymis ſolum, ſed & apud Alexandriã reliquamq; Ægyptũ & Cyprum fortuna aſpiraret Iudæorum ſucceſsibus. Cleopatra enim regina à filio Ptolemæo Lathuro diſsidens, copijs ſuis duces præpoſuit Chelciam & Ananiam filios Onię, qui templum in Heliopolitana prę fectura ædificauerat Hieroſolymitano ſimile, ut aliàs diximus. ex horũ ſententia regina gerebat omnia, ſicut & Strabo Cappadox teſtatur his uerbis: plericq; enim qui prius nobiſcum uenerũt in Cyprum, quíue pòſt à Cleopatra illò miſsi ſunt, confeſtim deficiebant ad Ptolemæum. ſoli uerò ex Oniæ factione Iudæi conſtanter manſerunt in officio, eo quòd ciues eorum Chelcias & Ananias apud reginã eſſent in precio. Hæc Strabo. Hyrcano autem apud Iudæos felicitas inuidiã peperit. ſed præcipuè Phariſæorum ſecta malè ei uolebat, de qua ſuprà mentionem fecimus, tanta autem eorum autoritas eſt apud populum, ut etiam ſi regi obloquantur aut pontifici, fidem tamen eis uulgus habeat. Horum diſcipulus & Hyrcanus fuerat, in primis charus huic hominum generi. quos cum aliquandò uocaſſet ad conuiuium, & accepiſſet comiter, poſtquã animaduertit eos exhilaratos, ſic illos affatus eſt: Scire eos ſuam uoluntatẽ, quòd nihil magis cuperet quàm iuſtus eſſe, & omnia ex Dei placitis facere, quemadmodũ & ipſi doceant. attamen ſi quid in ipſo deſiderarent, & aliqua in re à iuſtitiæ præſcriptis aberrantem deprehenderent, officij illorum eſſe, ut admonitione corrigant. Cum uerò omnes eius uirtutem comprobarẽt, uehementer gauiſus eſt eorum teſtimonio. Tandem unus è conuiuis Eleazarus, uir malus et ſeditioſus: Quandoquidem, inquit, ais te cupere audire ueritatem, ſi uis eſſe iuſtus, abdica te pontificatu, & contentus eſto principatu populi. Illo uerò cauſam rogante, cur ita hoc poſtularet: Quia, inquit, audiuimus à natu grãdioribus, matrem tuam captiuam fuiſſe, regnante Antiocho Epiphane. Falſus aũt erat is rumor, & ideo grauiter his uerbis Hyrcanus offenſus eſt, nec minus Phariſæi cæteri. Tum Ionathas quidam è Sadducæorum ſecta, quæ eſt Phariſæis cõtraria, præcipuus Hyrcani amicus, dicebat de cõmuni Phariſæorũ ſententia conuitiatũ Eleazarũ: q; ſi dubium uideat, manifeſtũ fore interrogatis illis qua pœna hominẽ dignũ cenſeant. Quod poſtq; Hyrcanus rogauit, dicens ex pronunciata ab illis ſentẽtia ſe cogniturũ, an ex eorũ conſenſu factũ ſit ſibi conuitiũ, & illi ſatis putarũt ſi uinculis caſtigaretur & uerberibus, q; iniquũ uideret capite hominẽ plecti ob maledicentiã (& eſt alioqui hoc genus hominũ clemens in animaduerſionibus) uehemẽter exacerbatus eſt, quaſi iam cõpertũ haberet eos eſſe autores opprobratæ ſibi generis infamiæ. Nec deſtitit

Chelcias & Ananias Iudæi Cleopatræ copijs præfecti.

Hyrcanus in Phariſæorum odium incurrit.

ſtitit Ionathas eum exacerbare, in tantum ut deſertis Phariſæis ad Sadducęos deficeret, & abrogatis illorum cõſtitutionibus earũ obſeruatores pœnis afficeret: atq; hinc factum eſt, ut & ipſe & eius filij parũ gratioſi apud uulgũ fuerint: quemadmodũ aliàs opportunius dicet̃. Nũc aũt indicandũ eſt, q̃ multas cõſtitutiones à maioribus per manus acceptas Phariſæi tradiderint populo, quæ non ſunt ſcriptæ inter leges Moſaicas: & ideo Sadducæi his autoritatem abrogant, dicentes oportere eas tantũ ſeruari, quę ſcripto continent̃. atq; hinc magna inter utroſq; exorta eſt cõtrouerſia, dum ditiores ſtant à Sadducæorũ partibus Phariſæi cęterę multitudinis nitunt̃ fauoribus. Sed de his duabus ſectis & Eſſenorũ tertia ſatis docuimus in II de Iud. bello uolumine. Hyrcanus aũt ſeditione ſedata, & poſt hãc exacta uita feliciter, elapſiſq; uno & XXX annis eius imperij moritur, relictis quinq; filijs ſuperſtitibus tribus maximis à Deo habitus dignus honoribus principatu gentis Iudæorũ, & pontificatu, & prophetia. Fruebatur em̃ diuinis colloquijs. unde tantã nactus eſt futurorũ præſcientiam, ut prædixerit duos maiores natu è ſuis liberis, non diu fore paterni principatus compotes: quorum exitum operæ præciũ eſt cognoſcere, ut ſciatur quantum à paterna felicitate deciderint.

De Phariſæorũ traditionibus.

Hyrcani mors.

Ariſtobulus principatum adeptus primus diadema ſibi impoſuit. Cap. XIX.

DEFVNCTO enim eorum patre, Ariſtobulus natu maximus uolens principatum in regni formam uertere, diadema ſibi primus impoſuit, poſt CCCCLXXXI annos, & mẽſes tres, ex quo de captiuitate Babylonica liberatus populus, ad priſtinas ſedes poſtliminiò reuerſus eſt. cumq; fratrem ſuum ſecundum Antigonũ amaret, in ſocietatem dominationis eum aſſumpſit, cæteros uerò in uinculis habuit. matrem etiam coniecit in carcerem principatus æmulam (nam illam Hyrcanus dominam rerum reliquerat) atq; eò crudelitatis proceſsit, ut fame necaret in uinculis. poſt matrem uerò interfecit fratrem quoq;, quem præ alijs diligere uidebatur, & in regni ſocietatem admiſcrat, alienatus ab eo per calumnias. quas primo quidẽ reiecit, partim quòd eum diligeret, partim quòd per inuidiam conflictas putaret. Sed cum aliquando Antigonus magnificè reuerſus eſſet è bello, quo tempore populus ſolenne Scenopegię feſtum celebrat, accidit ut Ariſtobulus ægrotans decumberet, frater uerò interfuturus ſacris, ſplendidiſsimè ornatus in templum aſcenderet cum armatorum comitatu, potiſsimùm pro ſalute regis uota facturus. Tum hi quibus ſtudium erat excitare inter fratres diſcordiam, nacti occaſionem è rebus proſperè geſtis Antigoni, & pompa quam adornauerat, uenerunt ad regẽ, & omnia exaggerauerunt, dicentes hæc iam eſſe ſupra priuati hominis cõditionem, & affectati regni manifeſta indicia: aiebantq; uenturum breui cum ualida armatorum manu ad occidẽdum regem, quòd ſtultum exiſtimet cum regno ſolum potiri liceat, communicato honore cõtentum eſſe. Ariſtobulus autem quamuis non omnino his crederet, tamẽ proſpiciens quomodo poſſet & ſuſpicionẽ uitare, & ſecuritati ſuę cõſulere, collocauit ſatellites in loco quodam obſcuro & ſubterraneo (decumbebat autem in turri quæ pòſt mutato nomine Antonia dicta eſt) mandauitq; ut ſi quidem ſine armis frater ueniret, nemo eum attingeret: ſin armatus aduentaret, ut trucidaretur. præmiſit tamen

XVIII.

Ariſtobuli paricidium.

Ariſtobulus calumnijs inductus, fratrẽ Antigonũ interfecit.

ad eum qui moneret, ut inermis ueniat. At regina & reliqui insidiatores, persuaserunt nuncio ut cõtraria diceret, audisse fratrem & armaturam eximiam sibi comparasse, cupereq; ita armatũ contemplari. Antigonus uerò nihil mali suspicans, & fretus fratris beneuolẽtia, ita ut erat cum tota armatura uenit ad Aristobulũ, contemplandũ se præbiturus. cumq; peruenisset ad turrim Stratonis, quà ualde obscurus erat transitus, à satellitibus interfectus est. Huius autem casus facilè ostendit quantum possint liuor & calumnia, & quàm sint efficaces ad subuertendã etiã naturalẽ beneuolentiã. Sed illud maximè admiratu dignum est, quod Iudas quidam, cuius prædictiones nunq; fefellerunt, uaticinatus est. Is cum uideret Antigonũ accedentẽ ad templũ, apud discipulos, qui eum ob hanc scientiã assectabant, exclamauit: pœnitere se iam uitæ, quandoquidẽ eius uanitatẽ coargueret incolumis Antigonus, quem ea die apud Stratonis turrim moriturũ prædixerat: quoniã locus ille abesset DC stadijs, & diei pars maior exacta esset: atq; ita periculũ esse ne mẽtiatur suũ oraculum. Ad hunc modum loquenti atq; tristi nũciatur Antigonũ cæsum in loco subterraneo turris, quæ & ipsa Stratonis uocabat, sicut & illa maritima quę pòst Cæsarea nominata est: quæ ambiguitas uatem perturbauerat. Aristobulũ aũt continuò cæpit fraternæ necis pœnitentia: quæ res morbum eius aggrauauit, dum factum suũ detestaretur, ita ut postremò crescentibus doloribus sanguinem uomeret. eum quidam è ministris efferẽs, diuina opinor ita uolente prouidentia, prolapsus in eo ipso loco effudit, qui Antigoni cædis adhuc cruenta habebat uestigia. Quo facto eorum qui uiderãt clamor exoritur, quasi data opera puer illic effudisset sanguinem, ita ut clamoris causam scisciteretur Aristobulus. Omnibus autem dicere tergiuersantibus, tanto magis cõtendebat cognoscere, quòd natura ita comparatum est, ut deteriora putentur quæ dissimulantur silentio. Tandem ubi minis ac terroribus expressit ut faterentur ueritatem, conscientia grauiter ictus animum, plurimas effudit lachrymas: & gemitum ex imo pectore ducens: Ergo non latet Deum, inquit, meum impium ac sceleratum facinus, quando tam citò reposcor pœnas cognati sanguinis. O corpus impudens quousq; retinebis animam, quam materni simul ac fraterni manes flagitant? cur non semel eam reddis, ne sic per partes opus sit libare meum sanguinẽ, atq; ita parentare oppressis per nefas & parricidiũ. uix ea fatus erat cum exhalauit animam, uno tantùm anno in regno exacto, cognominatus Philellen, id est Græcorũ amator, post auctam multis beneficijs patriã, illato bello Iturææ, magnaq; eius parte attributa ad Iudææ limites: cuius habitatores comminatione exilij coegit circumcisionẽ cæterosq; Iudaicos ritus admittere. Alioqui natura æquus erat & modestus, ut attestat Strabo ex auctoritate Timagenis sic dicẽs: Hic uir æquus fuit, & Iudæis multis in rebus cõmodus. nam & ditionem eorum auxit, & partem Ituræorum eis conciliauit, coniunctam circumcisionis fœdere.

Aristobuli mors.

Alexandri Iudæorum regis res gestæ. Cap. XX.

XIX. *Alexander cur patri inuisus.*

POST Aristobuli obitum Salome eius uxor, quam Græci Alexandram nominant, solutis eius fratribus, quos ipse, ut diximus, uinxerat: Iannæum, qui & Alexander est, regem constituit, ætate cęteros precedentem atq; modestia: cui accidit ut mox natus, inuisus patri factus sit,

nec

nec unquàm dum ille uiueret in eius conſpectum admiſſus. Eius odij cauſam ferunt hanc. Cum aliquando in ſomnis ei Deus apparuiſſet, rogauit de ſucceſſore, ſolicitus de Ariſtobulo & Antigono natu grandioribus quos maximè diligebat. Sed cum Deus huius effigiem deſignaſſet, contriſtatus quòd is in omnes fortunas eſſet ſucceſſurus, in Galilæa educari eum uoluit. Sed oraculi fidem euentus approbauit. Potitus enim hic regno poſt defunctum Ariſtobulum, alterum fratrum inſidiantem ſibi interfecit, alterum contentum priuata & otioſa uita in honore habuit. Conſtitutis deinde rebus imperij, prout ſibi uiſum eſt conducere, ad Ptolemaidem duxit exercitum: & cum proſperè pugnaſſet, uictos intra mœnia compulit, eoſq; obſeſſos oppugnare adortus eſt. Solæ enim è maritimis Ptolemais & Gaza ſubigendæ ſupererant, & præter has Zoilus, qui tyrannidem apud Stratonis turrim & Dora occupauerat. Sed cum Antiochus Philometor & frater eius Antiochus Cyzicenus mutuis cladibus ſuas uires attererent, nihil præſidij ab eis erat Ptolemaidenſibus, uerum Zoilus tyrannus cum ijs quos alebat militibus eorum quoq; dominationi propter diſcordiam regum inhians, paululum opis attulit. Nam reges negligere uidebantur illorum periculum, athletis ſimiles, quos cum defeſſi ſint certamine, pudet tamen aduerſario manus dare, ſed per interualla ſe ad inſtaurandum certamen refouent. Supererat una ſpes ab Ægypti regibus, & Ptolemæo Lathuro, qui à matre Cleopatra è regno eiectus Cyprum obtinebat. ad hunc igitur miſsis legatis, orabant ut auxilio ueniens ex Alexandri manibus periclitantes eriperet. qui cum ei ſpem feciſſent quòd delatus in Syriam habiturus eſſet Gazæos & Ptolemaidenſes in ſuis partibus, ſimulq; Zoilum & Sidonios multosq; alios adiutaturos, elatus promiſsis nauigationem parabat. Interim Demænetus, qui plurimum apud ſuos ciues autoritate pollebat, perſuaſit Ptolemaidenſibus ut mutarent ſententiam: conducibilius dicens incertam cum Iudæis belli aleam ſubire, q̃ in certiſsimam ſeruitutem accito domino ſe dedere, & inſuper non præſens ſolum bellũ ſuſtinere, ſed maius etiam ab Ægypto imminens. Cleopatram enim nõ permiſſurã Ptolemæum uires ſibi parare è uicinia, ſed contra eos uenturã cum ualido exercitu. dare enim reginam operã, ut illum etiam è Cypro eijciat. futurum aũt ut ſi Ptolemæum ſua ſpes fruſtretur, ipſe in Cyprũ retrorſum fugiat, miſeri uerò ciues in extremo deſerantur periculo. Igitur Ptolemæus cognita in itinere Ptolemaidenſium mutatione, nihilominus curſum continuauit, & cum appuliſſet ad Sycaminum, eo loci copias expoſuit, quæ conſtabant connumeratis peditibus & equitibus circiter xxx millibus. His adductis ad Ptolemaidẽ, & caſtris ibi poſitis, cum neq; legatos eius admittere, neq; uerba audire uellent, in magnam cõiectus eſt ſolicitudinem. Poſtquã uerò Zoilus ad eum & Gazæi uenerũt, petentes auxiliũ contra Iudæos & Alexandrũ agros ipſorũ uaſtantẽ, obſidio quidẽ urbis metu Ptolemæi ſoluta eſt. Cæterùm reducto domũ exercitu Alexander cœpit aſtu agere, clàm Cleopatrã contra Ptolemæũ uocans, apertè uerò amicũ eius & ſociũ ſe ſimulans. quin & cccc argenti talenta daturum ſe pollicitus eſt, ſi ille uiciſsim in gratiam ipſius Zoilum tyrannum tolleret, & agros eius Iudæis attribueret. Tunc igitur Ptolemæus libẽter Alexãdri amicitiam admittẽs, Zoilum capit: deinde uerò comperto q̃ ille clàm ad

Alexander Ptolemaidem obſidet.

matrem ipsius Cleopatram nuncios mitteret, dissoluto cum eo fœdere, profectus est oppugnatum Ptolemaidem, quæ portas ei clauserat. Vbi relictis ad cõtinuandam oppugnationem ducibus cum parte exercitus, ipse cum reliquis copijs ad uastandam ac domandam Iudæam se contulit. At Alexander postquam intellexit eius propositum, & ipse ex sua ditione collegit circiter L millia, uel, ut quidam scriptores malunt, LXXX millia, et cum his hosti iuit obuiam. Ptolemæus uerò ex improuiso adortus sabbato Asochim Galilææ oppidum ui cepit, & circiter decem captiuorum millia, præter aliam multam prædam abduxit.

Ptolemæi Lathuri de Alexandro victoria. Cap. XXI.

DEINDE aggressus & Sephorim non longè inde distantem, multis desideratis abijt conflicturus cum Alexandro: cui occurrit ad Iordanem fluuium, iuxta Asophon, qui non multum distat à flumine: & castra ex aduerso hostium metatus est. Habebat aũt Alexãder in prima acie pugnare solitos octics mille, quos hecatontamachos appellabat, gestantes ærata scuta. sed & Ptolemæi prima acies æquè æratis clypeis utebatur. Et cętera quidem inferiores sibi uisi, cunctantiores erant ad prælium: confirmauit autem eos non parum Philostephanus aciei struendæ artifex, iubens transire fluuium supra quem castra habebant. nec Alexandro transitum eorum impedire placuit, rato faciliorem sibi fore uictoriam, si hostis à tergo haberet fluuium, & è pugna nõ posset refugere. Et primum quidem æquo Marte certabatur, multis utrinque cadentibus. deinde cum iam Alexandri milites superiores fieri inciperẽt, Philostephanus cum parte suorum maturè cedentibus opem attulit. Cumq; inclinato Iudæorum cornu nullus ferret suppetias, destituti ope proximorum fecerunt fugæ initium, cæterosq; exemplo suo traxerunt. Contrà Ptolemæi milites acriter instando Iudæos fugientes cædebant, & tandem profligatos eousq; insecuti sunt interficiendo, donec lassatis manibus ferrum quoq; hebesceret. Ferunt XXX millia cecidisse in eo prælio: Timagenes autem L millia in suis scriptis retulit: cæteros partim captos, partim fuga seruatos incolumes. Ptolemæus uerò cum post uictoriam longè lateq; excurrisset, serò tandem in quosdam Iudæorum uicos se recepit: quos ubi uidit refertos pueris & mulieribus, mandauit militi ut promiscuè iugulatos & in frusta cõcisos, in lebetes feruentes membratim conijcerent, ut qui effugerant è prælio, & ad eos uenerant, hostem crederent humanis uesci carnibus, & eo maior terror incuteretur reliquis: & huius crudelitatis tam Strabo quàm Nicolaus meminit. Iidem etiam Ptolemaidem ui expugnauerunt, sicut aliàs indicauimus. Porrò Cleopatra uidens augeri filij potentiam, subiecta Gazæorum urbe, & Iudæorum regionem impunè peruastantẽ, nõ permittendũ duxit ut ille magis cresceret, maximè cũ circa Ægypti portas obuersaretur, & immineret eius imperio. Quapropter cõtinuò tam nauales q; terrestres exciuit copias, quarũ supremũ regimen penes Chelciam & Ananiã Iudæos esse uoluit: bonã etiã diuitiarũ suarũ partẽ cum nepotibus & testamento apud Coum insulã deposuit. Iussoq; Alexãdro filio cũ magna classe Phœnicen appellere, et deficiẽtibus ad se eius regionis incolis, peruenit Ptolemaidem:

Ptolemæus Lathuri humanas carnes coquit.

Ptolemaidem: unde excluſa oppugnationem eius urbis inſtituit. Tum Ptolemæus relicta Syria properauit in Ægyptum, ſperans ex improuiſo occupaturum ſe præſidijs uacuam, ſed opinione ſua fruſtratus eſt. Per idem tempus alterum è Cleopatræ ducibus Chelciam mori contigit, dum circa Cœleſyriam Ptolemęum perſequitur. At Cleopatra auditis filij conatibus, & quòd ei tentanti Ægyptum non ex ſententia ſucceſsiſſet, miſſa eò parte exercitus omnino eum ex ea regione expulit, atque ita rurſum ex Ægypto eiectus, apud Gazam exegit eam hyemẽ. Interim Cleopatra Ptolemaidem ſimul cum preſidiarijs expugnat. Quò cum ueniſſet Alexander cum muneribus, & cultura quanta æquum erat hominem afflictum à Ptolemęo, nec aliud habentem refugium: cumq; quidam amicorum reginæ ſuaderent, ut illam quoq; regionẽ occuparet, nec ſineret tantam bonorum Iudæorum multitudinem uni uiro parere: Ananias contrarium conſuluit, iniquũ facinus dictitans, ſi hominem in ſocietatem receptum ſuis facultatibus exueret, preſertim ſuum cognatum. Sic enim fore ut illata huic iniuria, omnes Iudæos à ſe alienaret. His rationibus Ananiæ regina inducta, abſtinuit ab Alexandro iniuriam, & fœdus cum eo fecit apud Cœleſyriæ urbem Scythopolim. Tum ille liberatus metu periculi quod à Ptolemæo hactenus impendere uiſum fuerat, expeditionem ſuſcepit in Cœleſyriam, ubi Gadara poſt decem menſium obſidionem cepit: & paulo pòſt potitus eſt Amathunte, quod eſt caſtrum omnium quæ ad Iordanem ſita ſunt munitiſsimum, ubi Theodorus Zenonis filius res ſuas chariſsimas depoſuerat. qui ex inopinato Iudæos aggreſſus, interfectis ex eis decem millibus, impedimenta Alexandri diripuit. Nec tamen hac clade rex abſterritus eſt quo minus in maritimo tractu Raphiam bello aggrederetur, & Anthedonem, cui poſtea Herodes rex mutauit nomen in Agrippiadem, quam & ipſam armis in poteſtatem ſuam redegit. & cum animadertiſſet, Ptolemæum Gaza relicta in Cyprum receſsiſſe, & matrem eius Cleopatram in Ægyptum, infenſus Gazæis quòd acciuiſſent illum cõtra ſe in auxilium, & urbem eorum oppugnauit, & agrum depopulatus eſt. Interim Apollodotus eorũ dux noctu cum duobus millibus cõductitiorum militum, & decem millibus quæ ex oppidanis armauerat, erupit in caſtra Iudæorum: & quàm diu nocturna erat pugna, ſuperiores erant Gazæi, hoſtibus aduenisſe Ptolemæum ſuſpicantibus. Sed quàm primum dies illuxit, & rei ueritas apparuit, Iudæi ſe conglomerarunt, & impetu facto in oppidanos, circiter mille ex eis interfecerũt. Attamen ne ſic quidem quamuis grauante inopia, & aduerſariorum multitudine uoluerunt cedere, parati quiduis potius perferre, quàm ab hoſte ſubigi: & addebat illis animum Aretas rex Arabũ, auxilij ſpem oſtentans. Sed priuſquam ille ueniret, Apollodoto perempto urbs capta eſt. Nam Lyſimachus ipſius frater inuidens ei, q̃ tam gratioſus eſſet apud populum, occiſo eo collegit manum militum, atq; ita urbem Alexandro tradidit. Qui primo pacatus introgreſſus eſt, deinde immiſit in oppidanos militem, permiſſa ſæuiendi licentia, ac paſsim Gazæi trucidabantur. Nec tamen illi moriebantur inulti, ſed repugnantes inuaſoribus, non pauciores Iudæos interimebant. Alij uerò deſolatas prius ædes incendebãt, ne hoſtis præda potiri poſſet. Quidam etiam ſuiſmet manibus uxores ac liberos cõtrucidabant, ne in captiuitatem abſtra-

herentur.

Cleopatra Ptolemaidem oppugnat.

Alexandri expeditio in Cœleſyriam.

Alexander Gaza potitur.

herentur. Senatores autem numero D, in Apollinis confugerant: fortè enim ſenatus habebatur cum hoſtis intromiſſus eſt. Alexãder uerò etiam his iugulatis, & diruta inſuper urbe, reuerſus eſt Hieroſolyma, anno pòſt quàm caſtra ad Gazam admouerat. Eodem tempore etiam Antiochus Grypus occiſus eſt Heracleonis inſidijs, anno ætatis ſuæ quinto & quadrageſimo, regni uerò nono ſupra uigeſimũ. Cui ſuccedens Seleucus filius bellum geſsit cum Antiocho patruo, cui Cyziceno fuit cognomen, quem deinde in prælio captum neci tradidit. Nec ita multo pòſt Cyziceni filius Antiochus cognomẽto Pius, peruenit Aradum, & impoſito ſibi diademate Seleuco bellum intulit, quem uno prælio uictum è tota Syria expulit. At ille fuga delatus in Ciliciam, poſtquam à Mopſeatis receptus eſt, cœpit ab eis tributa exigere: q̃ non ferẽtes exactionẽ, unà cum regia & ipſum & amicos cõcremauerũt. Regnãte uerò apud Syros Antiocho Cyziceni filio, Antiochus Seleuci frater bello eum aggreditur, & uictus uitam ſimul amiſit atq; exercitum: poſt quem frater eius Philippus aſſumpto diademate regnauit in parte Syriæ. Interim Ptolemęus Lathurus quartum ſuum fratrem Eucærũ cognomine accitum à Gnido, regem apud Damaſcum conſtituit. His duobus fratribus ſtrenuè reſiſtẽs Antiochus, breui extinctus eſt. Nam Laodiceæ, cum auxilio ueniſſet Galadenorum reginæ, cum Parthis bellum gerenti, fortiter in prælio dimicans occubuit: quo facto Syriæ regnum remanſit penes duos fratres, Philippum atque Demetrium, ſicut aliàs narratum eſt. Porrò in Alexandrum domi ſeditio coorta eſt, cum per Scenopegiæ celebritatem in parantem ſacrificare cõiecta ſunt citrea: nam hoc feſto noſtris morem eſſe, palmeos & citreos thyrſos geſtare, indicauimus. Quin & conuitijs impetitus eſt populariter, exprobrantibus captiuitatem, & indignum qui ſacris operetur iactantibus. Quibus iniurijs exacerbatus, occidit eorum circiter ſex millia: & extructo circa fanũ & altare ſepto ligneo pertinente uſq; ad ea loca ad quæ ſolis ſacerdotibus patet aditus, hoc pacto arcebat à ſe uim multitudinis. Sed & mercenarios milites alebat Piſidas & Cilicas. nam Syris infenſus, non utebatur eorum opera. Deuictis deinde Arabibus, tributa Moabitis & Galaditis imperauit, & Amathuntem diruit, non audente Theodoro manus cõſerere. Congreſſus etiam cum Arabum rege Obeda, & pertractus in inſidias, cum camelorum multitudine protruſus eſſet in fauces aſperas & acceſſu difficiles iuxta Gadara uicũ Galaditidis, ægrè euaſit ipſe incolumis: delatusq; fuga Hieroſolyma, ſuper acceptam cladem per ſex annos à ſua gente bello uexatus, non minus quàm L millia Iudæorum occidit. & cum eos hortaretur ad reconciliationem, adhuc magis accendit eorum odia: & roganti quid ſe uellent facere, ore uno reſpõſum eſt, ut moreretur: moxq; miſerunt ad Demetrium Eucærum, qui ab illo auxilia peterent.

Antiochus Grypus.

Seleucus.

Antiochi Pij mors.

Alexander ſeditione laborat.

XX.

Demetrius Eucærus Alexandrum prælio ſuperat. Cap. XXII.

ILLE ueniens cum exercitu, coniunxit ſe cum eis qui ſe acciuerant, & circa Sicima caſtra poſuit. Alexander uerò cum mercenariorum ſex millibus & ducentis inſuper, Iudæorum q̃ ſuæ factionis uiginti millibus illi occurrit. habebat autem ille equitum tria millia, peditum uerò quadraginta. Itaq; multa utrinque tentata ſunt, dũ hic mercenarios

utpote

utpote Græcos ad defectionem ſolicitat: ille uerò ſtantes cum Demetrio Iudęos. Sed quia neuter his artibus quicquam proficiebat, poſtquàm uiſum eſt armis decernere, uictoria fuit penes Demetrium: in quo prælio miles Alexãdri conductitius ad unum cæſus eſt, nauata prius forti ac fideli opera. Sed & ex Demetrianis multi deſiderati ſunt. Cæterùm poſtquã Alexander ad montes perfugit, miſerati eius fortunam confluxerunt ad eum circiter ſex millia, quorum metu Demetrius retrò abijt. Poſt hæc Iudæi propriis uiribus bellũ geſſerunt aduerſus Alexandrum, ſed ſemper uicti multos amittebant è ſuorũ numero. tandem potẽtiſsimos eorum compulſos in Bethoma oppugnauit, & capto oppido redactos in poteſtatem abduxit Hieroſolyma, ubi facinus commiſit longè immaniſsimum. Epulans enim cum concubinis excelſiore loco, unde proſpectus patebat, ad D C C C iuſsit ſuffigi crucibus: & in conſpectu adhuc uiuentium iugulauit uxores eorum & liberos, pœnas exigens pro acceptis iniurijs, quæ tamen inhumaniores fuerunt, licet ſæpe ab inimicis afflictus, in extremum uitæ & regni periculum adductus fuiſſet, dum non contenti propriis eum impugnare uiribus, externa etiam auxilia conciunt: & poſtremò in eam neceſsitatem eum cõpellunt, ut quæ loca in Moabitica & Galaditica regione ſubegerat, reſtitueret Arabibus, ne & ipſi arma ſua aduerſus eum cum inimicis coniungerent: præter alia quæ in eius contumeliam geſta ſunt innumera. Iniqua tamen fuit talis animàduerſio, ita ut propter hanc crudelitatem Thracidæ cognomen apud Iudæos inuenerit. Cæterùm aduerſariorum exercitus ad octo millium numerum noctu in tutum euaſerunt: et toto tempore quo uixit Alexander, egerunt in exilio: atque ita demum liberatus à tumultibus, ſecurè adminiſtrauit regnum in poſterum. Demetrius autem relicta Iudęa profectus Berœam, Philippum fratrem ſuum obſedit in ea, habens ſecum decem millia peditum, & mille equites. Strato uerò Berœæ tyrannus & Philippi ſocius Zizum principem Arabum exciuit, & Mithridatem Sinarem præfectum Parthorum, qui poſtquam uenerunt cum magno exercitu, Demetrij caſtra oppugnauerunt, & tam ſiti quàm miſsilium telorum multitudine deditionem cum ſuis facere coegerunt: abductáq; ex ea regione præda maxima, Demetrium captiuum ad Mithridatem Parthorum regem miſerunt. Antiochenſes uerò quotquot in caſtris inuenti ſunt, gratis dimiſſos redire Antiochiam paſsi ſunt. Parthus uerò rex Demetrium apud ſe in omni honore habuit, donec ibi morbo abſumptus eſt. at Philippus poſt hanc pugnam ſtatim profectus Antiochiam: totius Syriæ regno potitus eſt.

Alexander octingentos Iudæos crucifigit.

Antiochi Dionyſi in Iudeam expeditio. *Cap.* XXIII.

XXI. DEINDE Antiochus cognomine Dionyſus, frater ipſius, Damaſcum principatum ambiens peruenit, & ibi rerum potitus rex factus eſt. qui cum exercitum duxiſſet cõtra Arabas, Philippus eius frater hoc audito Damaſcum aduolat: & cum opera Mileſij arcis præfecti, urbe Damaſcenorum potitus eſſet, per ingratitudinem non remuneratus eſt eum, quòd uellet uideri terrore urbem, nõ proditione cepiſſe. Quapropter ſuſpectus ei redditus, rurſum Damaſcũ amiſit. Progreſſum em̃ in circũ animi gratia Mileſius excluſit, & urbẽ ſeruauit Antiocho. At ille auditis de Philippo rumo-

nibus,

ribus,confestim redijt ex Arabia: moxq; duxit in Iudæam exercitũ octo millium peditum,& equitum octingentorum. Cuius inuasionẽ Alexander metuens,fossam profundã duxit à Caparsabe, quę nunc Antipatris dicitur,usq; ad Ioppense mare,quà solum patebat accessus: excitatoq; muro,& per interualla castellis ligneis per C L stadia,præstolabatur Antiochum. At ille omnibus his incensis traduxit hac exercitum in Arabiam. & cum Arabs primũ cessisset, deinde cum X equitum millibus apparuisset, occurrens ei Antiochus, prælíatus est acriter. iamq; uincens occisus est,dum alterum suorum cornu laborãs uult in integrum restituere. Post eius casum exercitus refugit in uicum Cana, ubi maxima eius pars fame absumpta est. Post hunc Cœlesyriæ regnũ Aretas adipiscitur, uocatus ad imperium à Damascenis propter odium, quo persequebãtur Ptolemæum Mennæum. Is quoq; in Iudæam profectus cum exercitu, deuicto Alexandro apud Adida, certis conditionibus reduxit suos unde uenerat. Alexander uerò ad Dium oppidum admoto milite, eoq; ui capto,ad Essam inde duxit,ubi erant Zenonis res preciosissimæ: & primùm triplici muro eum locum circumdedit,dein expugnato oppido ad Gaulanã duxit & Seleuciã: & subactis his quoq;,redegit in suam potestatem uallem quæ Antiochi dicitur,& castellum Gamala. Obiectisq; multis criminibus Demetrio locorum eorum domino,principatu suo illum exuit,& tertio demùm huius expeditionis anno domum reduxit exercitũ,magna alacritate Iudæis eum ob res prosperè gestas excipientibus. Per hæc tempora iam & Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Iudæi,ad mare Stratonis turrim, Apolloniam,Ioppen,Iamniam,Azotum,Gazam,Anthedona,Raphiã,Rhinocuram. in mediterraneis per Idumæam regionem Adora & Marissam,totamq; Samariam & montes Carmelum ac Itabyrium. ad hæc Scythopolim, Gadara,Gaulanitidem,Seleuciam, Gabala: & Moabiticas urbes,Esebonem, Medabam,Lembam,Oronas,Telithonem,Zaram,Aulonem,Cilicium,Pellam. hanc ultimam diruerunt,quòd incolę recusarent Iudaicos ritus recipere. possidebãt & alia Syriæ nõ obscura oppida,quæ erant euersa. Post hæc Alexander ex temulentia morbo contracto, & triennio integro quartana laborans,nec tamen abstinens à castrensibus officijs,tandem exhaustis uiribus fato concesit in Gerasenorum finibus,obsidens Ragaba castellum,quod ultra Iordanem situm est. Quem uidens regina iam morti uicinum, & nullam salutis spem præ se ferentem, flens & seipsam plangens, suam simul & liberorum desolationem lamentabatur: Cui me,inquit,& hos filios relinquis,alieno indigentes auxilio? præcipuè cum non ignores quàm infensus sit tibi totus populus. Tum ille consuluit ei,ut suis monitis pareat, si uelit securè cum filijs regnum obtinere. Primùm ut apud milites celet suam mortem, tantisper dum castellum illud ceperit: deinde postquam uictrix magnificè Hierosolyma reuersa fuerit, Pharisæis nonnihil licentiæ permittat. Hos enim pro habito sibi honore laudaturos eam,& commendaturos apud populum. Posse enim plurimum apud Iudæos, siue inuisum aliquem cupiant lædere, siue amicum iuuare. Valde enim his fidem habere uulgus,etiamsi per inuidiam de quopiam malè loquantur. nec se ob aliam causam incurrisse totius gentis odium, quàm quia hoc genus offenderit. Ergo,inquit,ubi Hierosolyma perueneris,

Alexandri expeditio.

Iudæorum potentia.

Alexander moriens Alexandræ uxori consulit,ut Pharisæis obsequatur.

accersitis

accerſitis eorum primoribus, oſtẽde illis meum corpus, & uerbis quàm proximè ueritatem ſimulatis, permitte ut eo utantur arbitratu ſuo, ſiue inſepulto & proiecto cadaueri uelint illudere propter antiquas iniurias, ſiue alio quolibet modo in id ſæuire, & pollicere nihil te niſi ex illorum ſentẽtia geſturam in adminiſtrando imperio. His uerbis ſi apud eos uſa fueris, & mihi magnificentior quàm à te ſepultura continget, contentis illis permiſſa poteſtate, & tu ſecurè dominaberis. Poſt hęc monita uxori data moritᷣ, anno regni ſui XXVII, uitæ uerò undequinquageſimo.

Alexandro mortuo uxor Alexandra in regnum ſuccedit. Cap. XXIIII.

ALEXANDRA uerò capto caſtello ſecundum mariti monita Phariſęos allocuta eſt, & omnia illorum arbitrij faciens, quę ad cadauer uel ad regnum pertinerẽt, ex infenſis beneuolos eos ſibi reddidit. Tum illi progreſsi ad plebem concionabantur, res geſtas Alexandri celebrantes, & regem iuſtum ſe amiſiſſe conquerentes, populum ad eum luctum ac mœſtitiam prouocauerunt, ut nullum antehac regẽ funerauerint ſumptuoſius. Cæterùm Alexãder duos quidem reliquit filios, Hyrcanum & Ariſtobulum, regni tamen adminiſtrationem Alexandræ teſtamento reliquit. è filijs aũt Hyrcanus erat rebus adminiſtrandis parum idoneus, & amator ótij: minor uerò natu Ariſtobulus audax & ſtrenuus. ſed mulier gratioſa erat apud populũ, eo quòd uiſa ſit ægrè tuliſſe ea, quæ maritus præter officium faceret. Illius cõſilio pontificatus Hyrcano obuenit, non tam ætatis prærogatiua, quàm propter innatam ſegnitiem: alioqui ex Phariſæorum ſententia permiſſu reginæ gerebantur omnia: quibus etiam plebs parére iuſſa eſt: & ſi quid conſtitutionum Hyrcanus ſocer abrogauerat, quas Phariſæi ex maiorum traditionibus induxiſſent, id totum ſancitum eſt denuò. Nomen igitᷣ regni erat penes reginam, penes Phariſæos uerò adminiſtratio. Nam hi & exulibus reditũ, & uinctis ſolutionem procurabant. quædam tamen etiã per ſe prouidebat mulier, & magnum mercede conductorum militum alebat numerum, uiresq; ſuas ita augebat, ut terrori eſſet circumuicinis tyrannis, & obſides ab eis acciperet. Et quod ad reliqua attinet, quieta erat eius ditio, ſoli Phariſæi turbas excitabant, incitantes reginam ut necaret illos qui Alexandro autores fuerant necandi illos D C C C. moxq; unum ex his iugulant Diogenẽ, deinde alium poſt alium, donec potentiores conuenientes in regiã, & cum his Ariſtobulus prę ſe ferens non placere ſibi quæ fierent, & ſi occaſio daretur non permiſſurum tantam licentiam matri, commemorabant ei quantis rebus geſtis, & quantis exhauſtis periculis fidem ſuam domino approbauerint, quodq; hac de cauſa magnis præmijs eos dignatus fuerit: rogabantq; eam, ne omnino in contrarium ſpes ſuas uerteret. Nunc enim qui periculum ab hoſtibus euaſiſſent, domi ab inimicis mactari more pecudum, nemine opẽ ferente. aiebantq;, ſiquidem contenti ſint iam occiſis aduerſarijs, propter innatum affectum quo dominos proſequantur, patienter ſe laturos hanc calamitatẽ. Sin illi ſæuire pergerent, petebant ſibi dari diſcedẽdi ueniam. neq; enim niſi ipſius reginæ permiſſu quæſituros ſibi incolumitatem, alioqui laturos ut ibidem in ipſa interficiantur regia. Sed turpe eſſe tum ſibi, tum reginæ, ſi illa diſsimulãte à mariti inimicis uexentᷣ. Nihil enim libentius facturũ Aretã Arabẽ & reliquos tyran-

XXII.

Phariſæi Alexandram ſæuire faciunt.

Proceres Alexandram mitigare cõnãtur.

nos, quàm ut conducant tot uiros, quorum illis uel nomen auditum terrori sit. quòd si ne hoc quidem uelit concedere, & malit indulgere Phariſæorum cupiditatibus, ſaltem per caſtella ſe diſtribueret. ſe enim quandoquidem fortuna ita perſequatur Alexandri domum, contentos eſſe in humili ſtatu uitæ reliquum exigere. Hæc & alia multa cum dicerent, & ad miſerationem tam cæſorum quàm periclitantium manes Alexandri inuocarent, omnibus circumſtantibus commotæ ſunt lachrymæ: ſed maximè Ariſtobulus mentem ſuam declarabat, multis uerbis matrem obiurgans. Verùm illi ſibiipſis cauſa fuerunt horum malorum, qui fœminæ regnandi cupidine furenti, regnum contra ius permiſerint adhuc ſuperſtite defuncti progenie. Tũ illa inops melioris conſilij, cuſtodiam caſtellorum eis credidit, exceptis Hyrcania, Alexãdrio & Machærunte, in quibus res ſibi chariſsimas recondiderat. Nec multo pòſt Ariſtobulum filium cum exercitu miſit uerſus Damaſcũ, contra Ptolemæum Mennæum, qui grauis erat urbi uicinus. Sed ille nulla re memorabili geſta domum redijt. Per idem tempus nunciatum eſt, Tigranem Armeniorum regem cum D militum millibus inuaſiſſe Syriam, & breui in Iudęam eſſe uenturum. Ea fama non immeritò reginam & totam gentem terruit: miſeruntq; ad eum legatos cum magni precij muneribus, obſidentem tunc Ptolemaidem. Regina enim Selene, aliàs Cleopatra dicta, imperabat in Syria, & incolis eius autor erat ut Tigranem excluderent. Ibi inuentum regem legati rogauerunt, ut bene ſibi de regina ſua deq; tota Iudæorum gente polliceretur. Ille uerò collaudatos quòd è longinquo ueniſſent ad exhibendum ſibi officium, iuſsit omnia bona ſperare. Capta uerò Ptolemaide nunciatur Tigrani, Lucullum dum perſequitur Mithridatem, illum quidem non aſſecutum, qui iam in Iberiam euaſerat, ſed Armeniã ingreſſum uaſtare eam regionem: quo cognito ille ſtatim domum reuerſus eſt. Poſt hæc cum regina in morbum difficilem incidiſſet, & uiſum eſſet Ariſtobulo iam adeſſe tempus aggrediendi negotium, noctu egreſſus uno comitante famulo contulit ſe ad ea caſtella, quibus paterni amici erant præpoſiti. Iam pridem enim moleſtè ferens quæ mater gerebat, tum uerò lõgè magis timebat, ne illa mortua totum ſuum genus ueniret in poteſtatem Phariſęorum: & uidebat quàm ineptus eſſet adminiſtrationi frater, ad quem ſpectabat ſucceſsio. Conſcia uerò fuit eius conatus ſola uxor, quam domi reliquit cum liberis. ac primùm uenit Agaba, ubi Galæſtes erat unus è potentibus, à quo acceptus eſt. Sequenti uerò luce regina ſenſit Ariſtobuli abſentiam: nec tamen ſtatim ſuſpicata eſt illum ad res nouandas eſſe profectum. Verùm poſteaquam uenerunt nuncij alij ſuper alios, quòd iam hoc iam illud caſtellum occupaſſet: nam uno exorſo ſtatim reliqua omnia in eius poteſtatem ſe dediderunt: tum demùm in magna conſternatione fuit & ipſa regina & uniuerſa gens. Sciebant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi uſurparet gentis imperium: & uehementer timebant ne pœnas exigeret ab illis, quòd in ipſius domũ debacchati fuiſſent. placuit igitur ut uxor eius cum liberis cuſtodiretur in caſtello quod templo erat appoſitum. Ad Ariſtobulum autem magnus fiebat cõfluxus, ut iam nec ſtrepitus deeſſet, nec ornatus regius. nam intra quindecim fermè dies occupauit caſtella uigintiduo. in quibus habens receptaculum, colligebat exercitum

Iudei ad Tigranem legatos mittunt.

Ariſtobulus caſtella occupat.

citum à monte Libano & Trachonitide & à tyrannis. homines enim ſemper pluribus ſe agglomerantes libenter obtemperabant, ſperantes etiam nonnihil utilitatis ſe percepturos ex eo, quem ipſi ex inſperato res nouas moliẽtem euexiſſent ad dignitatis regiæ faſtigium. Iudæorum autem ſeniores & Hyrcanus reginam conuenerunt, & rogabant ut præſentibus rebus aliquod expediret conſilium. Ariſtobulum enim iam penè totam dominationem ad ſe traxiſſe, occupatis tot locorum opportunitatibus. ſe aũt non decere, etiamſi maximè ipſa ægrotet, ea ſuperſtite conſultare abſq; illius conſcientia. periculum autem iam eſſe penè pro foribus. At illa iubebat eos facere quicquid putarẽt reipub. conducere. habere eos magnam facultatem, uires gentis, milites, & in ærario multam pecuniam. Sibi enim iam non admodum curæ eſſe rerum adminiſtrationem, nimirum deficiente corpuſculo. his dictis nõ multò pòſt extremum halitum reddidit, exacto anno regni IX, uitæ tertio ſupra ſeptuageſimum, mulier ſupra ſexum ſuum egregia, ut quæ mirum in modum honorum & imperandi cupida, operibus declarauerit ſuam induſtriam, quaſi exprobrans uiris inſcitiam, qui parum feliciter adminiſtrant reſpublicas. Semper enim præſentibus magis quàm futuris intenta, & omnia poſthabendo firmo imperio, nec honeſtum nec iuſtum præ imperio curabat. In tantum quidem infortunium cõiecit domum, ut potentiam quam ſibi multis ſudoribus & periculis parauerat, propter huius non muliebres cupiditates paulo pòſt amiſerit: quia & cum inimicis familiæ ſuæ ſenſit, & rempublicã orbauit præſidibus: quin & poſt obitum eius ex reliquijs malæ ipſius adminiſtrationis, multæ turbæ originem duxerunt in domo regia. attamen quàm diu rebus præfuit, gentem in pace continuit. Atque hic fuit rerum Alexandræ reginæ exitus. *Alexandræ mors.*

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIIII.

Poſt bellum de regno inter fratres conuentum eſt ut Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus priuatam uitam degeret. Cap. I.

DE Alexandræ reginæ rebus & obitu in præcedenti uolumine diximus, nũc quę deincepscõſecuta ſunt, dicturi ſumus: nihil magis ſtudentes, cũ ne quid uel per ignorãtiam uel per obliuionẽ prætermittamus. Nam qui hiſtoriam & rerum ꝓpter antiquitatẽ obſcurarum expoſitionem ſcribere ſe profitẽtur, debẽt quidem nõ negligere orationis cultum, & elegantẽ cõpoſitionẽ, tum quicquid lectioni gratiã conciliat, & adimit tædiũ: ſed præcipua cura impendenda eſt ueritatis ſtudio, ne ſuã fidẽ ſequentes fallant, & inducãt in errorẽ aliquẽ. Cum igitur pontificatũ accepiſſet Hyrcanus anno tertio ſeptimæ & ſeptuageſimæ ſupra centeſimam Olympiadis, Q. Hortenſio, Q. Metello Cretico Coſs. ſta-

tim bellum ei Ariſtobulus intulit:& cõmiſſo ad Hierichuntem prælio, multi ex eius militibus ad fratrem transfugerunt. quo facto Hyrcanus in arcem confugit. in quam cuſtodiendi filij & uxor Ariſtobuli à matre eius depoſiti fuerant,ut antè diximus. reliqui etiã eius factionis homines cum uictoris metu intra ſeptum fani ſe recepiſſent,breui deditionẽ fecerunt. Cœptum eſt deinde agi inter fratres de pacis conditionibus, in quibus obtinuit Ariſtobulus ut regnaret,& fratrem ſineret in otio frui quæ illi obuenerãt facultatibus, & priuatam uitam agere. Hoc fœdus ictum eſt in ipſo templo, & data acceptaque fide, iunctis que dexteris ſancitum: & poſt mutuos complexus in conſpectu populi factos digreſsi ſunt, alter in regiam, alter priuatus in ædes Ariſtobuli.

Antipatri genus,& quomodo claritatem ac potentiam ſibi & ſuis liberis parauerit,& fuga Hyrcani ad Aretam regem Arabum. Cap. II.

II. AMICVS autem quidam Hyrcani Idumæus nomine Antipater, uir pecunioſus, natura factioſus & ſtrenuus, infenſus erat Ariſtobulo, eo quòd ipſe ſtuderet Hyrcani partibus:quamuis Nicolaus Damaſcenus huius genus deducat à primatibus Iudæorum, qui in Iudæam uenerunt è Babylonia. Sed hoc dicit in gratiam Herodis eius filij, quem fortuna ad Iudæorum regnum euexit,ſicut ſuo loco dicetur.Hic igitur Antipater primùm uocabatur Antipas,eodem quo pater ipſius nomine: quem ab Alexãdro rege & eius uxore conſtitutum ducem totius Idumææ, ferunt amicitias Arabum & Gazæorum & Aſcalonitarum coluiſſe, multisq; eos ſibi conciliaſſe muneribus. Itaque minor Antipater ſuſpectam habens Ariſtobuli potentiam, & timens eum propter mutuam ſimultatem, clancularijs obtrectationibus effecit ut contra illum potentiores Iudæorũ conſpirarent:iniquum eſſe dictitãs,ſinere Ariſtobulum incubare uſurpato per iniuriam imperio,ex quo eieciſſet fratrem natu maiorem,eumq; ætatis prærogatiua ſpoliaſſet.eiſdem uerbis etiam Hyrcanum obtundebat aſsiduè,addens ne uitam quidem illi eſſe in tuto,niſi matura fuga ſaluti ſuæ proſpiceret.amicos enim Ariſtobuli nunquam non conſultare,quomodo eo ſublato de medio,dominationem alteri conſtabiliãt.His ſermonibus Hyrcanus nolebat credere,quòd eſſet natura bonus, & calumnias non libenter admitteret: quæ quidem animi lenitas & quietis amor parauit ei opinionem ignauiæ. at Ariſtobulus planè contrario fuit ingenio, ſtrenuus ſimul & magnanimus. Cum igitur Antipater uideret Hyrcanum nihil moueri ſuis monitis,non deſtitit tamen quotidie nouas de fratre criminationes fingere, quaſi inſidiaretur uitæ illius. tandem urgendo ægrè obtinuit, ut fugeret ad Aretam regem Arabum, ſuum quoque pollicitus auxilium: idque eo facilius impetrauit, quòd Iudææ confinis ſit Arabia. Præmittitur itaque Antipater ad regem, accepturus ab eo fidem, quòd inimicis non dediturus eſſet ſuum ſupplicem: quod ubi ille interpoſita fide promiſit,Antipater ad Hyrcanum reuerſus eſt Hieroſolyma: & non multo pòſt aſſumpto eo noctu urbem egreſſus, magnis itineribus peruenit
III. in urbem quæ Petra dicitur, apud quam erat Aretæ regia: & quòd eſſet regi amiciſsimus, rogabat eum ut Hyrcanum in Iudæam reſtitueret, & inſtando quotidie dandoq; munera tandem perſuaſit. Hyrcanus quoq; pollicitus

eſt

eſt, ſi ope eius reductus regnū reciperet, redditurū ſe ei regionem cum duodecim oppidis, quæ pater ipſius Alexāder de Arabibus ceperat, erant autem hæc: Medaba, Naballo, Liuias, Tharabaſa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Mariſſa, Rydda, Luſa, Oryba.

Ariſtobulus prælio uictus compellitur Hieroſolyma. Cap. III.

TALIBVS promiſsis permotus Aretas expeditionem ſuſcepit contra Ariſtobulum, ducens quinquaginta millia pedeſtris ſimul & equeſtris exercitus: moxq; uicit prælio. Poſt eam uictoriam multis ad Hyrcanum transfugientibus, deſolatus Ariſtobulus confugit Hieroſolyma. Arabs autem adducto ſecum toto exercitu, oppugnabat eum in templo, adiuuante Hyrcanum etiam populo, ſolis ſacerdotibus non deſerentibus Ariſtobulum. ſed Aretas admotis tam Iudæorum quàm Arabum exercitibus acriter oppugnationi inſtabat. Dum hæc ita gerunt, inſtante azymorum feſto quod Paſcha uocamus, optimates Iudæorum relicta ſua regione fugerūt in Ægyptum. Quidam autem Onias uir iuſtus & Deo charus, qui aliquando ſiccitatis tempore impetrauerat prīs precibus pluuiā, tunc in latebras ſe abdidit, ciuile bellum durare uidens, hunc in caſtra adductū Iudæi rogabant, ut quemadmodum olim ſiccitati attulerat remedium, ita tunc deuoueret diris Ariſtobulum, & quotquot eius factionem ſequebantur. Id cum diu recuſans cogeretur à turba, ſtans in medio eorum ſic precatus eſt: Deus uniuerſi huius mūdi rex, quoniam & hi qui mecum ſtant tuus ſunt populus, & qui oppugnantur tui ſacerdotes ſunt, precor ut neque hos contra illos, neque illos contra hos, orantes exaudias. Poſt hæc uota circumſteterunt eum quidam ex Iudæis uiri perditi, & obruerunt lapidibus. quam crudelitatem Deus ultus eſt continuò, cædiſq; Oniæ pœnas exegit in hunc modum. Dum Ariſtobulus oppugnat cum ſacerdotibus, ſuperuenit Paſcha, in quo feſto nobis mos eſt multis Deum honorare ſacrificijs. quibus quia carebant obſeſsi, rogauerunt ſuos tribules ut accepta quantam poſtularēt pecunia, uictimarum copiam ſibi facerent. illis uerò pactis mille drachmas in ſingula capita, & repræſentari ſibi iubentibus, Ariſtobulus & ſacerdotes libenter id fecerunt, & per funem è muro demiſerunt precium. At illi accepta pecunia non reddiderūt uictimas: ſed eò progreſsi ſunt impietatis, ut non ſeruata fide hominibus, Deum etiam fraudarent debitis honoribus. Sacerdotes autem quibus per pactorum ſpeciem illuſum fuerat, orauerunt Deum ut pœnas de tribulibus ſuis ſumeret: nec dilata eſt uindicta: ſed uentus uehemēs immiſſus fecit per totam eam regionem magnam uaſtationem fructuum, ita ut tritici modius ueniret drachmis quindecim.

Onias à Iudæis lapidatur, qđ Ariſtobulū execrari noluit.

Hyrcani & Ariſtobuli legationes à Scauro petentes auxilium. Cap. IIII.

INTEREA Pompeius Scaurum miſit in Syriam, ipſe in Armenia diſtentus bello, quod adhuc gerebat contra Tigranē. Ille uerò ubi Damaſcum uenit, recens captam à Metello & Lollio, properauit in Iudæam cōtinuato itinere. Huic legati facti ſunt obuiam, tam ab Hyrcano q̄ ab Ariſtobulo, utriq; petentes ſocietatē & auxilium. & cum Ariſtobulus polliceretur CCCC talenta, nec pauciora Hyrcanus, Scaurus Ariſtobuli promiſſa prætulit. Is enim liberalis erat, & abundans pecunijs, & rogabat officiū præ- IIII.

ſtari facilius. alter uerò pauper erat ac tenax, & cum maiora quàm frater impetrare cuperet, incredibilia polliceri uidebatur. Nam difficilius erat expugnare urbem adeò munitam & ualidã, quàm profugos repellere & Nabathæorum turbam, præſertim nõ ualde ad id bellum gerendum animatam. Ob has igitur cauſas accepta ab hoc pecunia obſidionem ſoluit, denuncians Aretæ ut recederet, ni pareat declarandus hoſtis Rom. populi. Et Scaurus quidem Damaſcum reuerſus eſt: Ariſtobulus uerò cum magno exercitu contra Aretam & Hyrcanum profectus eſt: & cõgreſſus cum eis apud locum quem Papyronem nominant, prælio uicit cæſis circiter ſeptem millibus hoſtium, inter quos etiam Cæphalio frater Antipatri cecidit.

Quomodo Ariſtobulus & Hyrcanus apud Pompeium de regno diſceptauerunt. Cap. V.

NON multo autem pòſt cum Pompeius Damaſcum ueniſſet, & obiret Cœleſyriam, præſto fuerunt ei legati ex uniuerſa Syria & Ægypto atque Iudæa. miſit enim ad eum inſigne donum Ariſtobulus, uitem auream D talentorum. meminit autem huius muneris etiam Strabo Cappadox his uerbis: Venit & ex Ægypto legatio, cum corona facta ex aureorum quatuor millibus: & ex Iudæa ſiue uitis, ſiue hortus, quod opus τρυφαλὴν, id eſt delectamentum uocabatur. hoc donum uidimus etiam nos Romæ dedicatum in Iouis Capitolini templo, cum inſcriptione Alexandri regis Iudæorum: extimabatúrque quingentis talentis. fertur autem miſſum à dynaſta Iudæorum Ariſtobulo. Paulo pòſt iterum uenerunt ad eum legati, Antipater pro Hyrcano, Nicodemus pro Ariſtobulo, qui etiam accuſabat eos qui acceperant pecuniam, primùm Gabinius, deinde Scaurus, ille C C C, hic quadringenta talenta, hos quoque inimicos ei faciens. V. Qui cum iuſſiſſet eis ad ſe diſceptatorem uenire, ineunte uere copijs ex hybernis reuocatis in Damaſcenum agrum profectus eſt: obiteráꝙ arcem in Apamia diruit, quam Antiochus Cyzicenus munierat: & Ptolemæi Mennæi ditionem conſiderauit, uiri noxij non minus quàm fuerat Dionyſius Tripolitanus, qui ſecuri percuſſus eſt, affinitate etiam ei coniunctus. mille tamen talentis iſte redemit ſe à ſupplicio, quę Pompeius erogauit in ſtipendia militum. Excidit etiam caſtellum Lyſiada, cuius tyrannus erat Silas Iudæus: tranſiens deinde per Heliopolim & Chalcidem, ſuperatoꝙ medio monte in Cœleſyriam ueniens, à Pella Damaſcum ſe contulit. Ibi & Iudæos audiuit, & eorum principes, qui inter ſe diſſidebant Hyrcanus & Ariſtobulus, ſicut gens ipſa ab utroque. Aiebant enim ſe nolle eſſe ſub regibus, quòd patrium inſtitutum habeãt, ut ſui Dei pareant ſacerdotibus. hos autem duos eſſe quidem è ſacerdotum genere, ſed uelle principatum gentis in aliam formam traducere, ut eam in ſeruitutem ſubigant. Hyrcanus autem querebatur, quòd cum maior natu eſſet, priuaretur prærogatiua ab Ariſtobulo: & minimam portionem regionis ſibi relictam, cætera à fratre uſurpata per uim omnia. Hunc etiam & terra incurſare finitimos, & in mari habere piratarum receptacula. nec enim defecturam fuiſſe gentem, niſi turbarum concitator eſſet, atque natus ad uiolentiam. Atteſtabanturꝙ illi hæc dicẽti plus quàm mille ex Iudæorum optimatibus, quos Antipater ad hoc induxerat. Alter contrà excidiſſe eum è principatu aiebat

propter

propter ignauiam, quòd natura ad nihil esset minus idoneus quàm ad obeunda negotia, & ideo uenisse eum in publicum contemptum apud suæ gentis homines. Se uerò necessariò principatum assumpsisse, metuētem ne is migraret in aliam familiam. appellatione uerò uti, qua & pater ipsius Alexander usus sit. & in testimonium citabat quosdā iuuenes fastuosos, intuisos omnibus propter purpureas uestes, capillitij curam, & phaleras ornamentáque cætera: qui hoc cultu tanquam ad pompam & non ad iudiciū uenerant. Pompeius uerò his cognitis, & improbata Aristobuli uiolentia dimisit eos placidè: promittens se uenturum in eorum ditionē, quamprimùm inspexisset res Nabathæorum. interim iussit eos quietos esse, comiter habēs Aristobulum, ne is alienatus intercluderet ei transitus. Nec tamen ullam apud eum iniuit VI.
gratiam. non expectatis enim Pompeij promissis, profectus est ad oppidum Delium, & inde in Iudæam se contulit.

Pompeius arte castella occupat. Cap. VI.

QVA re offensus Pompeius, assumpto exercitu quem in Nabathæos parauerat, & excitis à Damasco cæteráq; Syria copijs auxiliaribus, alijsq; Romanis legionibus quæ ductum eius sequebantur, contra Aristobulum mouit. Vt uerò præterita Pella & Scythopoli peruenit Coreas, ubi Iudææ mediterranea uersus est initium, inuenit elegantem arcem in montis uertice sitam Alexandrium. eò quia refugisse Aristobulum intellexerat, accersiuit illum ad se per nuncios. Ille uerò multis suadentibus ut caueret bellum à Romanis, descēdit: & cum de iure principatus cum fratre disceptasset, permissu Pompeij rursum in arcem se recepit. idq; iterum et tertiò fecit, simul spe regni Pompeio obsecundans, & omnia eius imperata se facturum simulans, simul redeundo in arcē se muniens, & apparatus bellicos faciens, metu ne ad Hyrcanum transferretur dominium. Iubente autem Pompeio ut traderet sibi castella, & præfectis de ea re propria manu scriberet, non traditurís alioquin: paruit quidem, sed ægrè ferens secessit Hierosolyma, & ad bellum se præparat. nec multo pòst Pompeio ducenti contra eum exercitum in VII.
itinere uenit nuncius è Ponto, Mithridatem à filio suo Pharnace occisum esse significans.

Hierosolymitani portas Romanis claudunt. Cap. VII.

ET cum prima castra habuisset apud Hierichuntē, ubi palmeta sunt præstantissima, & opobalsamum prouenit inter unguenta præcipuum, incisis acuto scrupo fruticibus succi in modum scatens, mane sequenti mouit inde uersus Hierosolyma. Tum uerò Aristobulus antè actorum pœnitens obuiam ei uenit; & oblatis pecunijs etiam intra Hierosolyma eum admittens, rogabat ut omisso bello quicquid uellet pacatè ageret. Pompeius uerò data petenti uenia, mittit Gabinium cum militibus in urbem ad accipiendam pecuniā: qui tamen re infecta rediit, excluſus & uacuis manibus, militibus Aristobuli pactum irritum facientibus. Ea res ue- VIII.
hementer Pompeio mouit stomachū, & additis Aristobulo custodibus ipse ad urbem uadit, cætera quidem probè munitam, tantum è septentrionali

latere iniurijs expositam. Circuit enim eam uallis lata & profunda templum ambiens, quod muro admodum ualido è saxo structo cingitur.

Pompeius templum cum inferiore urbis parte expugnat. Cap. VIII.

INTVS autem erat dissidium, urbanis quid opus esset facto non consentientibus. nam quidam censebant urbem Pompeio dedendam: Aristobuli uerò factio excludi eum iubebat, & bellū geri, eo quòd illum haberet in uinculis. Hi præuenientes alteros templū occupant, & præciso ponte qui in urbem ferebat, ad bellum se expediunt. At illi intromisso exercitu tradiderunt Pompeio urbem & regiam. Ille Pisoni legato suo misso eò cum parte exercitus & urbis & regiæ commisit custodiā: ipse uicinas templo domos aliaq; propinqua ædificia muniebat. & primum conditiones pacis eis obtulit: quas cum non admitterent, omnia quæ circum erāt muro muniuit, Hyrcano alacriter suppeditante quicquid usus posceret. Pompeius uerò à septentrionali templi latere, quod maximè erat oppugnationi obnoxium, admouit milites. erant autem hac quoque parte turres altę, & fossa manu facta, præter profundā uallem quæ templum cingebat. nam etiam uersus urbem abrupta erant omnia, sublato ponte, qua parte Pompeius erat. erigebantq; quotidie magno labore aggerem Romani, cædentes circumquaque arbores. quod opus ubi perfectum est, ægrè completa fossa propter immensam altitudinem, admotis machinis à Tyro aduectis, quatiebat templum saxis missilibus. Sed nisi patrius nobis mos esset per otium septimum quemq; diem exigere, non potuissent absoluere aggerem uetātibus aduersarijs. prohibere enim uim inferentes lex permittit, sed opus facientem hostem impedire nos non sinit. Quod ubi animaduerterunt Romani, sabbatis neque eminus incessebant telis Iudæos, neque manus cum eis conserebant: tantum erigebant aggerem & turres, machinasq; admouebant, ut eis postridie aduersus nos uti possent. Facilè est autem uel hinc discere, quanta pietate Deum colamus, & quàm obseruantes legum simus, quandoquidem oppugnationis terror nihil obfuit, quo minus solennia peragerentur sacrificia, bis per singulos dies mane & circa nonam horam super altari immolantibus nostris sacerdotibus, ac ne in extremo quidem discrimine sacra intermittentibus. Etenim capto templo tertio demùm mense, die ieiunij, CLXXIX Olympiade, C. Antonio, M. Tullio Cicerone Cos. hostis quidē irrumpens iugulabat omnes obuios: illi uerò nihilominus sacris operabantur, neq; metu mortis, neque iam cęsorum multitudine absterriti, passuri quicquid liberet uictori potius quàm deserturi altaria, aut aliquid omissuri præscriptum patrijs legibus. Quòd autem hæc non fabula sit in pietatis laudem conficta, sed rei ueritas, attestantur omnes qui res à Pompeio gestas cōscripserunt, & in his Strabo, ac Nicolaus, Romanæq; conditor historiæ T. Liuius. Igitur concussa turri maxima crebris arietis ictibus, collapsaq; & secum ruinam trahente muri proximi, certatim infuderunt se hostiū agmina. sed primus euasit per ruinas Cornelius Faustus Syllæ filius, sequente cohorte militum. mox alia parte Furius centurio cum suis manipularibus: & inter utrumque Fabius & ipse centurio cum manu suorum ualida. Omnia autem erant plena cædibus, & Iudæorum alij à Romanis confossi cadebant, alij mutuis uulneribus. nonnihil per abrupta semet-

ipsos

ipſos iactabant,aut ſubiectis in ædes ignibus concremabantur, non ſuſtinentes ſpectare quæ patrabantur ab hoſtibus.Ceciderũt è Iudęis duodecim millia: Romanorum perpauci deſiderati ſunt. Captus eſt & Abſalomus,patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli, Læſa etiam eſt non mediocriter templi religio, humanis antehac nec ueſtigijs penetrati, nec oculis. Introgreſſus eſt enim in illud Pompeius,& unà cum eo non pauci alij,& inſpexerũt quæ nefas eſt uidere niſi ſolis pontificibus.Cumq; intus eſſent ex auro mẽſa et candelabrum, & pocula, & odoramentorum magna copia, præterea in theſauris ſacræ pecuniæ circiter talentorum duo millia,nihil horum præ pietate attigit, ſed hic quoque ſui ſimilis fuit,& nihil commiſit indignũ cæteris uirtutibus.Sequenti uerò die iuſsis purgare templum ædituis, & inſtauratis legitimis ſacrificijs pontificatum Hyrcano reddidit,tum propter alia ipſius officia, tum quia incolis Iudæis autor fuerat, ne arma pro Ariſtobulo ſumerent.deinde belli cõcitatores ſecuri percuſsit: Fauſtoq; & alijs qui primi murum conſcenderãt, digna præmia perſoluit.Et Hieroſolyma quidem pop.Rom.fecit ſtipendiaria,urbes uerò quas eorum ciues ſibi ſubiugauerant in Cœleſyria,ademptas illis iuſsit proprio parére præſidi: & totam gentem prius elatam rebus proſperis, contraxit intra ueteres terminos. Gadara deinde paulo antè diruta inſtaurauit in gratiam liberti ſui Gadarenſis Demetrij.reliquas uerò Hippon, Scythopolim, Pellam, Dion, Samariam, Mariſſam, Azotum,Iamniam,Arethuſam ſuis reſtituit habitatoribus: casq; in mediterraneis, præter uarijs belIis dirutas. Maritimas uerò, Gazam,Ioppen, Dora,Stratonis turrim,quæ ab Herode magnificè condita,& portubus atque templis exornata,Cæſarea mutato nomine appellata eſt: has omnes Pompeius liberas eſſe iuſſas prouinciæ contribuit. Quorum omnium malorum cauſa fuere Hieroſolymitanis Hyrcanus & Ariſtobulus inter ſe diſſidentes. Nam & libertatem amiſimus,ſubiecti Romanorum imperio: & regionem de Syris bello captam reddere ipſis coacti ſumus: & inſuper plus quàm decem millia talentorum breui tempore à nobis Romani exegerunt: & regnum quo prius pontificale genus honeſtabatur,ad plebeios translatum eſt homines. Sed de his ſuo loco dicemus. Cæterùm Pompeius Cœleſyria uſque ad Euphratem amnem & Ægypti terminos Scauro tradita, cum duabus Romanis legionibus, ipſe in Ciliciam abijt, Romam properans: abduxitq; ſecum Ariſtobulum uinctum cum duabus filiabus & totidem filijs, quorum Alexander aufugit: iunior uerò Antigonus Romam unà cum ſuis ſororibus deportatus eſt.

Hieroſolyma Romano populo fiunt ſtipendiaria.

Pompeij res geſtæ in Syria.

En quò diſcordia ciues Perduxit miſeros.

Scaurus bello aggreſſus Aretam,fœdus Antipatri ſuaſu cum eo ferijt. Cap. IX.

SCAVRO autem ad Arabiæ Petram profecto cum exercitu, & quia difficilis ad eam aditus eſſet, circumuicinos agros populante, militibusq; fame laborantibus,Antipater iuſſu Hyrcani frumentum ex Iudæa & alia neceſſaria eis præbebat: miſſusq; ad Aretam legatus à Scauro, eo quòd hoſpes eſſet, perſuaſit etiam illi pecunia numerata uaſtationem agrorum redimere,ſponſor factus pro trecentis talentis. atque his conditionibus hoc bellum finitum eſt,non minus è Scauri quàm ex Aretæ ſententia. IX.

Alexander à Gabinio uictus, in quodam caſtello oppugnatur. Cap. X.

X. ALIQVANTO autem pòſt Alexandro Ariſtobuli filio Iudęam incurſionibus uexante, imperator Gabinius è Roma uenit in Syriam, is & alia multa memoratu digna geſsit, & contra Alexandrum expeditionem fecit, Hyrcano iam non ualente ei reſiſtere, & de muris Hieroſolymorum reficiendis cogitante, quos Pompeius deiecerat. ſed ab hoc conatu per Romanos cohibitus eſt. At Alexander peruagando regionẽ multos Iudæos armauit: collectisq; pperè decem armatorum millibus, & mille quingentis equitibus, munitionibus firmauit Alexandrium caſtellum iuxta Coreas ſitum, & Machęruntem in finibus Arabum. Contra eum uenit Gabinius, præmiſſo M. Antonio cum alijs ducibus. atq; ita Romani coniuncti cum Iudæis in officio manentibus, quorum duces erant Pitholaus & Malichus, aſſumptis etiam Antipatri auxilijs, occurrerũt Alexandro, ſequente cum reliquo exercitu Gabinio. Tum ille recepit ſe propius Hieroſolyma, ubi conſerto prælio Romani occiderunt hoſtium circiter tria millia: nec pauciores capti ſunt. Tum Gabinius ueniens ad Alexandrium inuitabât concluſos ad pacem, ueniam præteritorum pollicendo. & cum multi hoſtium extra caſtellum ſtationem haberẽt, Romani eos adorti ſunt, ubi multis cæſis egregiam operam nauauit M. Antonius. Itaq; Gabinius relicta ad oppugnationẽ parte exercitus, ipſe reliquam Iudęam perluſtrabat: & quotquot inueniebat urbes dirutas, ædificari iubebat. atque hoc pacto inſtauratæ ſunt, Samaria, Azotus, Scythopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Mariſſa, Gaza, & aliæ non paucæ, mandante Gabinio: quarum poſthac habitatio tuta permanſit, cum
XI. antè longo tempore deſertæ fuiſſent. His ita per regionem diſpoſitis, reuertitur ad Alexandrium: & cum intenderetur oppugnatio, per legatos ueniam petijt Alexander, offerens caſtella Hyrcaniam & Machæruntẽ, & poſtremò Alexandrium: quæ Gabinius diruit. Cum'que Alexandri mater ad eum ueniſſet, quæ Romanis fauebat, marito eius & reliquis liberis Romæ aſſeruatis, impetrauit ab eo quicquid petijt. moxq; diſpoſitis eius rebus, deduxit Hyrcanum Hieroſolyma, curaturum templum & ſuum ſacerdotium. deinde conſtitutis quinque iuridicis conuentibus, in totidem æquales partes totam prouinciã diſtribuit: ita ut alij iura peterent Hieroſolyma, alij Gadara, Amathuntem alij: quarti uerò Hierichuntem, quinti Saphoram, quod eſt Galilææ oppidum, ſic'que liberati dominis ſub optimatum gubernatione degebant.

Ariſtobulus Romæ uinculis elapſus, rurſum in Iudæa captus à Gabinio, Romam remittitur. Cap. XI.

XII. CAETERVM cum Ariſtobulus Roma profugus, reuerſus eſſet in Iudæam, & conaretur Alexandriũ recens dirutum denuò munire, Gabinius miſit eò milites ducibus Siſenna, Antonio & Seruilio, qui eum locum occupari non ſinerent, & darent operam ut ipſum comprehenderent. Multi autem Iudæorum ad eum propter nominis celebritatẽ confluebant, nouarum rerum auidi: ſiquidem & Pitholaus Hieroſolymorum præfectus cum mille armatis ad eum transfugit. alioqui in eo confluxu multi fuere nõ ſatis armis inſtructi. Ariſtobulus uerò uolẽs occupare Machæruntem,

tem, tales dimisit ut inutiles ad moliendū aliquid, assumptisq; tantum armatorum octo millibus, illuc contendit. Quos assecuti Romani uicerunt egregiè. quamuis enim repugnantes aliquantisper, impressione facta coegerunt terga uertere, occisis eorum circiter quinq; millibus. reliqui uerò dissipati, ut quisq; potuit salutem sibi quæsiuerunt. Aristobulus tamen plus mille secum trahens perfugit Machæruntem: muniebatq; id castrum, & quamuis rebus afflictis, bene sperare non destitit. Sed non ultra biduum sustinere potuit oppugnationē, & multis acceptis uulneribus captiuus cum Antigono filio, qui ei fugæ comes fuerat, ad Gabinium adductus est. atq; ita reflante fortuna rursum remissus Romam, in uinculis est habitus, postquam regno & pontificatu potitus est annis tribus cum dimidio, uir in ea dignitate magnificus & magnanimus. Liberos tamen eius dimisit senatus, cum ex Gabinij literis cognouisset, promissum hoc eorum matri, dum castella traderet: qui mox in Iudæam reuersi sunt. Porrò Gabinio paranti expeditionem in Parthos, & iam Euphratem traiecto, mutata sententia uisum est Ptolemæum in Ægyptum reducere, sicut aliàs indicatū est. In hac quoq; expeditione ab Antipatro adiutus est frumento, armis, & pecunijs: & illius consilio Iudęi qui Pelusiū accolunt, custodes Ægypti aditus, in societatē pertracti sunt. Cæterùm reuersus ex Ægypto, deprehēdit Syriam laborare dissidijs & tumultibus. Aristobuli enim filius Alexander, denuò inuaso per uim principatu, multos Iudæorū ad defectionem impulit. collectoq; magno exercitu regionē obeundo, interficiebat Romanos quotquot adipisci potuit, reliquos in montem Garizim compulsos obsedit. Gabinius uerò hoc in statu Syriam offendens, Antipatrum propter notam uiri prudentiam pręmittit ad tumultuatores, si fortè posset ad saniorem mentem reductis persuadere ut meliora sequantur consilia: quod ille sedulò fecit, & multos reduxit ad officium. Alexandrum uerò cohibere non potuit. is enim habens secum xxx Iudęorum millia, ausus est occurrere Gabinio, & collatis signis decernere ad montem Itabyrium: quo prælio desiderata sunt ex acie Iudaica x millia. Tum uictor cōstitutis Hierosolymitanis rebus ex Antipatri sententia, contra Nabatęos profectus, hos quoq; profligat uno pręlio. nobiles etiam Parthos Mithridatem & Orsanem ad se profugos remisit, sparso rumore q; aufugissent in patriam: tātisq; rebus gestis Romam reuertens Crasso prouinciam tradidit. De his autem Pompeij & Gabinij cōtra Iudæos expeditionibus scribit Nicolaus Damascenus & Strabo Cappadox, nihil ab altero discrepans.

Gabinius reductio in Aegyptū Ptolemæo, in Syriam reuertitur.

Crassi contra Parthos ducentis per Iudæam iter, & sacrilegium. Cap. XII.

CRASSVS autem expeditionem contra Parthos parans in Iudæam peruenit, & pecuniam sacram quam Pompeius non attigerat, duo millia talentorum abstulit, totoq; reliquo auro, cuius summa accedebat ad octo talentorū millia, templum spoliauit. Tulit etiam trabem ex auro solidam, trecentas minas pendentem. Mina autem apud nos constat duabus libris cum dimidia. Hāc trabem ei tradidit sacerdos sacri thesauri custos Eleazarus, non præ malitia (nam erat uir bonus & iustus) sed cum cōcreditam haberet aulęorum templi custodiam, ex hac trabe pendentium, quorum admiranda pulchritudo erat & apparatus preciosissimus; uideretq; Crassum XIII.

totum

totum esse in colligendo auro, timens omnibus templi ornamentis, trabem hanc redemptionem pro omnibus ei dedit: cum prius eum iureiurando obstrinxisset, nihil aliud loco moturum, contentum eo quod ipse traderet, æstimatum plurimis aureorum millibus. Hęc trabs inserta erat trabi cauæ ligneę, quod cæteris omnibus ignotum solus sciebat Eleazarus. Crassus tamẽ & hãc pro reliquo templi auro accepit, & mox uiolato iureiurando totum quãtum intus erat egesit. Nec est mirandum tantas diuitias in nostro templo fuisse, cum omnes in toto orbe Iudæi & religiosi, ac præterea Asiani atq; Europei, eo conferrent longissimo iam tempore. Nec ad iactationem ficta est prędicta summa, nec caret testibus: sed cum alij multi, tum Strabo Cappadox attestatur nobis his uerbis: Mithridates autem misit in Coum insulam qui asferrent sibi inde pecuniam, quam Cleopatra regina ibi deposuerat, & Iudęorum octingenta talenta. Nobis autem nulla est publica pecunia, præter Deo sacram: & satis apparet, quòd hanc Iudæi ex Asia in Coũ deportauerant metu belli Mithridatici. Non est enim uerisimile, eos qui Iudæam habitabant, habentes urbem adeò munitam & templum, pecunias in Coum misisse. Sed nec Alexandrinos Iudæos hoc fecisse est credibile, quibus nihil erat à Mithridate periculi. Idem Strabo alibi testatur Syllam quo tempore in Græciam traiecit, gesturus bellum contra Mithridatem & Lucullum, misisse Cyrenem agitatam seditionibus gentis nostræ, quæ orbẽ terrarũ repleuerit. Sic enim scribit: Quatuor erant genera in Cyrenensium urbe, ciues, agricolæ, inquilini, & quarti Iudæi. Hoc iam in omnes urbes subrepsit, nec est facile inuenire locum in orbe habitabili, qui nationem illam non acceperit, & ab ea teneatur. nam & Ægyptus & Cyrene, utpote eisdem solitæ parére dominis, aliæ'que multæ regiones horum ritus admiserunt: aluntq; cõgregationes Iudæorum maximas, tempore coalitas, & utentes institutis domesticis. Per Ægyptum sanè etiam coloniæ sunt eius gentis, absq; eo quòd Alexãdrinæ urbis magna pars eis assignata est. habet etiam proprium magistratum qui suæ gentis res administret, & controuersias ex iure dirimat, & contractus atq; pacta rata habeat, non aliter quàm fit in absoluta republica. Inualuit itaq; hæc gens in Ægypto, eo quòd antiquitùs originem inde habeat, & facilè migretur eò propter uicinitatem. In Cyrenaicam uerò regionem inde transijt ut cõterminam, quemadmodũ etiam Iudæa est, uel potius partem olim regni Ægyptij. Hæc Strabo. Cæterùm Crassus rebus arbitratu suo compositis, Parthorum ditionem inuasit: ubi cum omnibus copijs perijt: sicut aliàs narratum est. Cassius autem in Syriam refugiens occupata ea resistebat Parthis, propter recentem uictoriam excursantibus: & cum uenisset Tyrum, intulit etiam Iudæam. Vbi Tarichæas primo impetu cepit, & fermè xxx millia captiuorum abduxit. Pitholaum quoq;, qui Aristobuli partes fouebat, interfecit hortante Antipatro, qui plurimum apud eum poterat, & maximam inter Idumæos autoritatem habuit. apud quos duxit uxorem illustri inter Arabas loco natam, Cypron nomine, ex qua quatuor ei nati sunt filij, Phasaelus, & Herodes qui postea regnauit, & Iosephus atq; Pheroras, & filia Salome. Hic Antipater etiam alios dynastas hospitio sibi coniunxit & amicitia, sed maximè Arabem, apud quem & liberos deposuit, dum bellum contra Aristobulum gereret. At Cas-

Iudeis nullum erarium, præter sacrum.

Strabonis locus de Iudeis.

Cassij in Syria res gestæ.

Antipatri proles.

sius

ſius reparatis copijs ad Euphratem ſe cõtulit, ibiq; Parthis ſe oppoſuit, quẽ-admodum & ab alijs ſcriptoribus eſt memoriæ proditum.

Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis aduentus in Syriam. Cap. XIII.

ALIQVANTO autem pòſt Cæſar occupata Roma, & Pompeio unà cum ſenatu ultra mare Ionium fugato, ſolutum uinculis Ariſtobulum decreuit in Syriam mittere, additis ei duabus legionibus quo facilius ordinaret prouinciam. ſed is breui fruſtratus eſt ſua ſpe, quam ex accepta à Cæſare poteſtate cõceperat, à Pompeianis ueneno ſublatus, & à Cæſarianis funeratus. Corpus autẽ eius diu melle condîtũ iacuit, donec Antonius id in Iudæã remiſſum mandauit reponi in regũ cõditorijs. Scipio uerò iuſſu Pompeij ſecuri percuſsit Alexandrum Ariſtobuli filium, eo quòd aliquando contra Romanos rebellauiſſet. & hic quidem apud Antiochiam affectus eſt ſupplicio. fratres uerò eius ad ſe recepit Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis, quę ſita eſt in mõte Libano. nã miſſo Philippione filio Aſcalonem ad uxorem Ariſtobuli, iuſsit eam cum eo mittere ad ſe Antigonum filium & filias, quarum alterius Alexãdræ amore captus Philippio duxit eam coniugem. deinde uerò occiſo prius eo Ptolemæus ipſe duxit Alexandram, & Germanorum eius curam deinceps habebat. XIIII. XV.

Cæſaris in Aegyptum expeditio, & quàm fideli Iudæorum opera adiutus ſit. Cap. XIIII.

POST Pompeij autem obitum & uictoriã Cæſaris, bellum ei gerenti in Ægypto multis in rebus uſui fuit Antipater Iudæorum gubernator, idq; mandato Hyrcani. Mithridate enim Pergameno adducente auxilia, nec ualente tranſire per Peluſium, & circa Aſcalonem hærente, Antipater ei ſe adiunxit cum armatis Iudæorum tribus millibus, egitq; cum Arabum primatibus, ut & ipſi uenirent auxilio: eiusq; potiſsimùm opera è tota Syria auxilia contracta ſunt. nam certatim opem tulerunt Cæſari Iamblichus dynaſta & Ptolemæus eius filius, & Tholomæus Sohemi filius Libanum mõtem incolens, & urbes penè uniuerſæ. Mithridates uerò motis è Syria caſtris peruenit Peluſium, & non receptus ab eius loci hominibus urbem oppugnauit. Vbi præcipuam operam nauauit Antipater, primusq; deiecta quadam muri parte, aditum cæteris irrumpentibus in urbem aperuit. & Peluſium quidem ſic captum eſt. Antipatrum autem & Mithridatem euntes ad Cæſarem tranſitu arcebant Iudæi Ægyptij, qui regionem quæ Oniæ dicitur, incolũt. Hos Antipater ut tribules in partes ſuas traduxit, maximè cum oſtẽdiſſet Hyrcani pontificis literas, in quibus rogabantur, ut amicos ſe præberent Cæſari, eumq; commeatibus iuuarẽt & rebus exercitui neceſſarijs. Qui moti autoritate Antipatri ac pontificis libenter paruerunt. quod ubi audiuerunt qui Memphim accolebant, & ipſi Mithridatem accerſiuerunt, & ille eò profectus hos quoq; adiunxit ſuis partibus. XVI.

Antipatri res geſtæ, & cum Cæſare amicitia. Cap. XV.

POSTQVAM autem uentum eſt ad Delta quod uocant, conflixit cum hoſte circa locũ qui Caſtra Iudæorũ dicit. Curabat autẽ dextrum cornu Mithridates, ſiniſtrũ Antipater. In ea pugna Mithridatis cornu inclinatũ eſt, uidebaturq; cladem acceptũrũ, niſi ma-

turè præter fluminis ripam accurrens cum ſuis Antipater, qui iam aduerſarios profligauerat, exemptis ſocijs periculo, Ægyptios iam uincentes coegiſſet terga uertere: qui adeò fugientibus inſtitit, ut caſtra quoq; hoſtium caperet: aduocato etiam in prædæ partem Mithridate, quem inſectando hoſtem longè à tergo reliquerat. Is ex ſuis octingentos deſiderauit, Antipater quinquaginta. Mithridates uerò de his Cæſarem per literas certiorem reddidit, ingenuè faſſus Antipatrum & ſalutis ſibi cauſam fuiſſe, & uictoriæ: ita ut Cæſar & tunc eum collaudauerit, & poſtea toto eo bello in rebus periculoſiſsimis eius forti opera uſus fuerit, in quibus certaminibus etiã uulnera accepit. Quamobrem finito tandem bello claſſe deuectus in Syriam Cæſar magnos honores contulit, tum in Hyrcanum quem confirmauit in pontificatu, tum in Antipatrum quem ciuitate Romana & immunitate donauit. Nonnulli uerò aiũt, Hyrcanum ipſum huic expeditioni interfuiſſe, & in Ægyptum ueniſſe. Atteſtatur mihi Strabo Cappadox, ex autoritate Aſinij ſic ſcribens: Poſtquam Mithridates in Ægyptum inuaſit, & cum eo Hyrcanus Iudæorum põtifex. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis ſic ſcribens: Mithridatẽ primò ſolum ueniſſe, accitum deinde ab eo Aſcalonem gubernatorem Iudææ Antipatrum tria millia militum ei adiunxiſſe, & eiuſdem hortatu cæteros dynaſtas ſocia arma contuliſſe, in hiſq; Hyrcanum pontificem. Hęc Strabo. Eodem tempore etiam Antigonus Ariſtobuli filius ad Cæſarem uenit, & queſtus eſt de patris infortunio, quòd propter ipſum ueneno extinctus fuiſſet Ariſtobulus, & frater ſuus à Scipione ſecuri percuſſus, rogabatq; ut ſui miſereretur, paterno principatu eiecti. Pręterea Hyrcanũ accuſabat & Antipatrũ, quòd per uim principatũ gentis gererent, nec abſtinuiſſent ab ipſius iniurijs. Antipater uerò cauſam ſuam egit diluens obiecta crimina: Antigonũq; ſeditionis & nouarum rerum ſtudioſum eſſe coarguit, commemorabat etiam quantum proximo bello laboraſſet pro Cæſare, ipſum uerborũ ſuorum teſtem adducens. Ariſtobulum autem meritò Romam uinctum pertractum, perpetuum hoſtem & inimicum pop. Romani. Fratrem uerò huius conuictum latrocinij debitas pœnas Scipioni dediſſe, & non per iniuriam oppreſſum. Tum Cæſar oratione Antipatri motus, Hyrcanum pontificem declarauit, Antipatro dynaſtiam quamcunq; ipſe optaret obtulit, & procuratorem inſuper Iudææ declarauit.

Antigoni & Antipatri lis apud Cæſarẽ.

Cæſaris literæ & ſenatuſconſulta de Iudæorum amicitia. Cap. XVI.

XVII. HYRCANO uerò etiã patriæ mœnia reſtituere permiſit, roganti hãc gratiam, iacebant enim uſq; ad id tẽpus: ex quo à Pompeio fuerant diruta. deditq; hac de re in urbem literas ad conſules, ut decretum hoc ſcriberetur in Capitolio: cuius ſenatuſcõſulti exemplum ſic habet: L. Valerius L. F. Pr. retulit ad ſenatum idibus Decembribus in æde Concordiæ, præſente L. Coponio L. F. & C. Papirio Quirino, de his quæ Alexander Laſonis, Numenius Antiochi, Alexander Dorothei, legati Iudæorum, uiri boni & ſocij noſtri petierunt, renouantes ueterem erga populum Rom. beneuolentiam: qui phialam & clypeum ex auro argumentum ſocietatis attulerunt, æſtimationis aureorum L. millium, & literas petierunt ad liberas ciuitates ac reges, ut per regiones eorum atque portus tutò poſſint iter facere. Placuit igitur

igitur ſenatui eos in amicitiam & ſocietatem recipere, & omnia quæ petierunt concedere, & allatum clypeum accipere. Hæc acta ſunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono, menſe panemo. Quin & ab Athenienſibus honor habitus eſt Hyrcano, quæſitus beneficijs: miſeruntq; ad eum decretum ſcriptum in hanc ſententiam. Sub iudice & ſacerdote Dionyſio Aſclepiadis, panemi menſis luna uigeſima, oblatum eſt ducibus decretum Athenienſium, Agathocle principe: de quo Eucles Menandri Alimuſius ſcriba retulit Munychionis undecima, cõcilio iudicum facto in theatro: ſuffragia collegit Dorotheus ſummus ſacerdos, & aſſeſſores ex populo. Dionyſius Dionyſij dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri, pontifex ludæorum ac ethnarcha, perpetua tam publicè quàm priuatim ciues noſtros beneuolentia proſequitur, nullam bene merendi occaſionem prætermittens: & quotquot Athenienſium uel propter legationes, uel propter priuata negotia illuc deueniũt, acceptos comiter, deducendos etiam curat in reditu, idq; multorum conſtat teſtimonijs: uiſum eſt nunc Theodoſio Theodori referente, & populum de huius uiri uirtute commonefaciente, quàm propenſus ſit ad benemerendum de noſtris ciuibus, honorare hunc uirum uirtutis ergô corona aurea ſecundum legem, & ponere ei effigiem auream in templo Demi & Charitum, & preconis uoce promulgari eam coronam in theatro Liberalibus dum nouę tragœdiæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſinijs, & in gymnicis certaminib. Curæq; eſſe noſtris ducibus, ut dum ille in amicitia noſtra perſeuerat, quicquid in honorem eius & gratiam pro fauore & meritis excogitauerimus, exequantur ſedulò, quo perſpicua ſit omnibus populi noſtri erga bonos uiros gratitudo ac beneuolentia, & huiuſmodi honoribus plures ad benemerendum de nobis inuitentur. Eligi etiam legatos idoneos ex omni Athenienſiũ numero, qui ad illum decretum hoc perferãt, hortenturq; ut acceptis his honoribus certet nobiſcum beneficijs, & hactenus de collatis à populo Rom. & Athenienſi in Hyrcanum honoribus.

Athenienſiũ decretum in Hyrcani honorem.

Porrò Cæſar ordinatis rebus Syriæ cum claſſe profectus eſt. Antipater autem deducto Cęſare in Syriam reuerſus, ante omnia diſiecta per Pompeium mœnia reſtituit, & obeundo prouinciam nouarum rerum cupidos compeſcuit, tum minis agens tum conſilijs. Fore enim, ut ſi Hyrcano contenti ſint principe, feliciter degant fruendo ſuis quiſq; poſſeſsionibus. Sin nouas ſibi ſpes polliceantur, & lucra ex rebus turbatis captent, ſe quidem pro præſide habituros dominum, Hyrcanum uerò pro rege tyrannum, tum Romanos atq; Cæſarem acerbos hoſtes pro principibus. Hos enim nequaquam laturos mutari aliquid ex his quę ipſi conſtituerint, atq; his monitis ille regionẽ totam compoſuit. XVIII.

Antipater Iudeos Hyrcano conciliat.

Antipater ex filijs ſuis Herodi Galilææ, Phaſaelo Hieroſolymorum regimen committit, & Sex. Cæſar Herodem magnum ac illuſtrem reddit. Cap. XVII.

AETERVM cùm Hyrcanum ſtupidum ac ſegnem animaduerteret, Phaſaelum è liberis ſuis natu maximũ Hieroſolymis & circũuicinæ regioni ducẽ conſtituit, Herodi ſecundo Galilæam curandã cõmiſit, etiam tum admodum adoleſcenti, nec excedenti annum quintum decimum, quod tamẽ illi nihil obfuit, ſed quia fuit generoſo ingenio præditus,

confestim occasionem inuenit quomodo posset uirtutem suam ostendere.

Herodes Ezeciam latronem interficit.

Comprehensum enim Ezeciam primarium latronem, & cæterorum ducem, Syriæ fines incursare ac prædari solitum, affecit supplicio cum multis latrocinij socijs. quod eius factum magnam ei apud Syros conciliauit gratiam, nihil magis cupientes quàm repurgari tandem regionem à prædonibus. Decantabant igitur eum hoc nomine per uicos & oppida, ut autorem pacis & fruendi securè possessionibus. Quin & Sex. Cæsari per hoc factum innotuit, cognato magni Cæsaris, & tum administranti Syriam. quapropter etiam Phasaelus excitatus est ad æmulationem fraternæ gloriæ, nolens uirtutis laude haberi inferior: nihilq; magis studuit quàm gratiosus esse apud Hierosolymitanum populum, omnia negotia publica per se obeundo, & in eis cum magna gratia uersando, nec abutendo potestate ad cuiusquam iniuriam. quo factum est ut Antipater haud secus quàm si rex esset à tota gente coleretur, & in tali haberetur honore, qualis non dedeceret dominum. nec tamen rebus tam secundis more cæterorum hominum deprauatus est, quo minus Hyrcano fidem seruaret atque amicitiam. Cæterùm optimates Iudæorum uidentes eum cum filijs tantopere crescere, tam fauore gentis, quàm Hyrcani pecunijs & percipiendis ex Iudæa reditibus, malignè erga eum affecti erant. iam enim amicitiam contraxerat cum Romanis imperatoribus, & persuaso Hyrcano ut pecuniam eis mitteret, ipse huius muneris sibi usurpauit gratiam. Misit enim tanquam de proprio, & non quasi ab Hyrcano acceptam. Hæc Hyrcanus audiēs adeò nihil curabat, ut gaudere etiam facto uideretur. Sed maximè terrebat Iudæorum primates uiolentum ac audax Herodis ingenium, & tyrannidis cupidum, adeuntesq; Hyrcanum apertè iam incusabant Antipatrum. Quousque tandem dissimulabis quæ geruntur quotidie? an non uides Antipatrum cum filijs succinctos principatus opibus, tibi uerò præter inane regni nomen nihil fieri reliquum? Sed caue ista nescias, ne'ue te tutum putes, incolumitatis tuæ atque regni iuxtà negligens. neque enim procuratores tuos amplius agunt: noli falli hac opinione: sed iam ex professo dominationem exercent. nam Herodes Ezeciam cum plerisque alijs interfecit, contemptis nostris legibus, quæ hominem quantumuis sceleſtum non sinunt affici supplicio, nisi prius damnatum ex sententia iudicum. iste uerò hoc ausus est, cum à te potestatem hanc non accepisset. Tandem Hyrcanus his auditis motus est. accenderunt autem eius iram matres etiam eorum quos Herodes necauerat. nam hæ per singulos dies in templo non desinebant precibus suis tum regem tum populum obtundere, rogantes ut Herodes coram consessu iudicum facti sui rationem cogeretur reddere. Permotus igitur his hominem ad iudicium & dicendam causam euocat.

Iudæi primores Antipatrũ accusant apud Hyrcanum.

Hyrcanus Herodẽ ad dicendam causam euocat.

At ille præstò fuit, præmonitus tamen à patre, ut non priuati more, sed cum comitatu ad se tuendum idoneo ueniret. Ergo ordinatis Galilææ rebus, quēadmodum existimabat sibi conducere, mediocrem, sed tamen sufficientem sibi manum adiunxit in itinere, ne uel Hyrcanum terreret, si plures adduceret, uel ipse sine tutela subiret iudicij periculum. Quin & Sex. Cæsar præses Syriæ scripsit ad Hyrcanum ut eum absolueret, minis, si contrà feciſſet, additis. Quod quidem facilè ab illo impetratum est, ne qua tristiore iudicum

sententia

ſentẽtia feriretur, quandoquidem amabat eum nõ ſecus atque filium. Cumq; cõſtitiſſet ante iudicium unà cum ſuis, omnes ſunt attoniti, nec quiſquam eorum qui abſentem accuſauerant, auſus eſt hiſcere: ſed hærebant inopes conſilij. Tum unus quidam Sameas nomine, uir iuſtus, & ob hoc inuictus terroribus, aſſurgẽs ſic exorſus eſt: Equidem iudices, tuq; rex, nec ipſe unquam uidi quenquam qui ad cauſam apud nos dicendam uocatus ad hunc modum comparuerit, nec uos puto poſſe proferre huiuſmodi quempiam: ſed quiſquis hactenus apud hunc confeſſum iudicandum ſe præbuit, humilis uenit & habitu timentis periculum ac captantis miſericordiã, atratus & promiſſo capillitio. at bonus iſte Herodes cædis reus, & tam graui obnoxius crimini, adſtat hic purpuratus & crine bellè compoſito, cum armatis ſtipatoribus: ut ſi capitalem ſecundum leges ſententiam in eum tulerimus, nobis mactatis ipſe euadat illata ui legibus. Verùm iſti non ſuccenſeo quòd maiorem incolumitatis ſuæ quàm legum rationẽ habeat, ſed uobis magis & regi qui hanc ei conceſſiſtis licentiam, Scitote tamen potentem eſſe Deum, & quòd iſte quem nunc in Hyrcani gratiam legibus eripitis, & uos aliquando & regem ipſum puniet. Nec uanus fuit uates. nam Herodes regnum adeptus omnes illos iudices & Hyrcanum ipſum ſuſtulit, excepto uno Samea, hunc enim in honore habuit propter iuſticiam, & quia poſt obſeſſa urbe ab Herode ac Soſio, admittendi Herodem autor fuit populo, negans propter peccata eos poſſe dominationem illius effugere: ſicut ſuo loco dicetur. Porrò Hyrcanus animaduertens iudices propenſiores ad damnandum Herodem, rem in ſequentẽ diem diſtulit, & clàm eum admonuit, ut fuga ſibi conſuleret. ſic enim euaſurum eſſe periculum. atque ita ille ſeceſſit Damaſcum, quaſi regem fugiens: cumq; conueniſſet Sex. Cæſarem, & res ſuas in tuto collocaſſet, palàm præ ſe tulit quòd non eſſet compariturus ſi denuò citaretur ad iudices. Illi uerò indignabantur, & conabantur Hyrcanum docere, quòd in ipſius perniciem hæc omnia tenderent: qui non ignorabat quidem eos uera monere, ſed nihil expedire poterat ob ignauiam & amentiam. Cæterùm cum Sex. Cæſar accepta pecunia Herodem præfeciſſet Cœleſyriæ, uehementer timuit ne ille cõtra ſe duceret. nec eum ſua fefellit opinio. Iratus enim quòd uocatus fuiſſet ad cauſam dicendam, ueniebat cum exercitu: ſed patris ac fratris occurſu & precibus cohibitus eſt quo minus inuaderet Hieroſolyma, placantium eum & roganti-
um, ut terruiſſe cõtentus, re ipſa læderet neminem, néue ulterius aduerſus autorem ſuæ dignitatis procederet. Debere etiã eum non tam meminiſſe quòd citatus ſit, quàm quòd abſolutus etiam, & gratiam habere, quòd nihil triſte paſſus abierit incolumis. Cogitandum quoq; quàm periculoſa ſit belli alea, & quòd Deus arbitratu ſuo his uel illis annuat uictoriam: atq; eò minus tum eam eſſe ſperandam, quando non ſolum contra regem ſuum & altorem bellum moueat, uerùm etiam benemeritũ, ipſe nulla affectus iniuria. nam quod eum non propter ſe, ſed propter improbos conſiliarios accuſauerit, in eo ſuſpicionem tantum & umbram præbuiſſe periculi. Paruit his monitis Herodes, ratus ſufficere ſibi ad futuras ſpes quòd potentiã gẽti declarauerit. Atq; eò tum in ſtatu res fuerunt Iudaicæ. Cæterùm Cæſar Romam reuerſus expe XIX.
ditionẽ parabat in Africã contra Scipionẽ & Catonẽ, tum Hyrcanus per le-

Samea libertas dicendi aduerſus Herodem.

Herodem ad Hieroſolyma copias ducentem placãt pater & frater.

gatos eum rogauit, ut confirmaret cœptam ſocietatem & amicitiã. Nunc uidetur mihi operæprecium percenſere omnes honores genti noſtræ à Romanis Imperatoribus habitos, & inita cum eis fœdera, ut uniuerſis notum ſit, q̃ tam ab Europæ quàm ab Aſiæ regibus obſeruati fuerimus propter fidem ac fortitudinem. Quoniam aũt multi nos odio habentes non credunt de nobis Perſicarum uel Macedonicarũ rerum ſcriptoribus, q̃ ea monumenta non ita peruulgata ſint, apud noſtrates ſeruata, & alios quoſdam barbaros, certè Romanorũ decretis contradicere nõ poterunt. nam hęc & publicè dedicata ſunt in urbibus atq̃ etiã in Capitolio, & columnis inſculpta ſunt æreis. Quin & Iul. Cæſar apud Alexandriã atteſtatus eſt Iudæis inſcriptione columnę æreæ, quod Alexandrinę ciuitatis ius habeant. quare his argumentis uſurus ſum, apponam etiã ſenatuſconſulta & decreta Iulij Cæſaris, quæ ad Hyrcanũ & noſtram gentem attinent. C. Iulius Cęſar Imp. & pont. max. dictator iterum, Sidoniorũ magiſtratibus, ſenatui & pop. ſalutẽ. Si ualetis, bene eſt, ego quidẽ & exercitus ualemus. Mitto uobis exemplũ tabulæ, quæ ad Hyrcanũ Alexãdri filium, Iudæorũ ethnarchã ac põtificẽ attinet, ut in publicis ueſtris monumentis reponat̃, inſcriptũ Græcis & Latinis literis in ærea tabula. Eſt aũt hoc. Iulius Cæſar Imp. iterũ & pont. max. de cõſilij ſententia decreui. Quoniã Hyrcanus Alexãdri filius Iudæus & nunc & præteritis temporibus, tam pacẽq̃ bello bonã ac fidelem operã in noſtris negotijs præſtitit, ſicut ei multi Imperatores atteſtati ſunt, & in proximo Alexandrino bello in auxiliũ uenit cum M D militibus, & ad Mithridatem à me miſſus uirtute ceſsit nemini: has ob cauſas Hyrcanum filium Alexandri & eius liberos ethnarchas Iudæorum eſſe iubeo, & pontificatum Iudæorum perpetuo retinere more patrio, eſſéq̃ ipſum & filios eius noſtros ſocios, et in amicorũ noſtrorum recipi numerum. Iura quoq̃ omnia pontificialia habere ipſum & filios decerno. & ſi qua cõtro uerſia exorta fuerit de Iudaica diſciplina, iudicium penes ipſum eſſe. ad hæc nec hyberna militi debere, nec pecunias ab eo exigi. C. Cæſaris conſulis, placita, conceſſa, decreta, ſic habẽt: ut filij principatũ gentis Iudæorum, & data ſibi loca poſsideãt: ut pontifex ipſe ac ethnarcha Iudæorum iniuriã paſsis præſit: utq̃ ad Hyrcanum Alexandri filium Iudæorum pontificem mittantur legati acturi de ſocietate & amicitia. dedicariq̃ æream tabulã hæc cõtinentem in Capitolio, & apud Tyrum, Sidonem, Aſcalonem, in templis, inſcriptã Romanis atq̃ Græcis literis: utq̃ hoc decretum apud omnes omnium urbium quæſtores ac magiſtratus publicetur, quo pro amicis habeãtur, & legatis eorum hoſpitia præbeantur, & decreta hæc ad omnia loca mittantur. C. Cæſar, Imperator, dictator, conſul, honoris, uirtutis & benignitatis cauſa, conceſsit in commodum S. P. Q. Romani, Hyrcanum Alexandri filium eiusq̃ filios pontifices ac ſacerdotes eſſe Hieroſolymorũ totiusq̃ gentis, iure quo & maiores eorum hoc ſacerdotium geſſerunt. C. Cæſar quintum Cos. decreuit habere & munire Hieroſolymorum urbem, & gubernare eam Hyrcanum filium Alexandri pontificem Iudæorum ac ethnarcham ſecundum ſuam uoluntatem, & ut Iudæis ſecundo locationis anno de reditibus eorum ſubducant, immuneſq̃ ſint ab angarijs & uectigalibus. C. Cæſar Imp. iterum, ſtatuit ut ſingulis annis tributa pendant Hieroſolymitani pro ſua ciuitate, Ioppe excepta,

De honoribus quos Iudæis exhibuere Romani.

Iulij Cæſaris decreta in Iudæorum fauorem.

pta,absq; anno ſeptimo quem Sabbaticum nominant,quoniam in eo neque fructus arborum colligunt,neq; ſeminãt: utq; in Sidone ſecundo quoq; anno tributum reddant quartam partem ſatorum: & ad hęc Hyrcano eiusq; filijs decimas perſoluãt,ſicut hactenus eorum maioribus. Vtq; nullus uel prę-ſes uel dux uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat: néue militibus li-ceat pecunias ab his exigere,uel hybernorum uel quocunq; alio nomine:ſed ſint immunes ab omnibus moleſtationibus. Quæcunq; etiam poſtea para-uerunt uel emerunt, his omnibus fruantur. Ioppen præterea quam ab initio habuerunt Iudæi dum in populi Rom.amicitiam reciperentur, placere ipſo-rum eſſe quemadmodum antea. Tributa quoque eius oppidi habere Hyrca-num Alexandri filium cum ſuis filijs,tam ab eius agri aratoribus,quàm uecti-galium portus nomine,& eorum quę Sidonem exportantur,annua modio-rum XXMD CLXXV. excepto anno ſeptimo quem uocant Sabbaticum, in quo neq; arant,neq; de arboribus fructus colligunt. Vicos item quos in Ma gno campo Hyrcanus & ſui maiores ante eũ poſſederunt,placet ſenatui eun-dem Hyrcanum & Iudæos etiam nunc habere, iure quo & antea habuerunt. Manere etiam iura quæ ab initio inter Iudęos & eorum pontifices fuerant,& quæcunq; beneficia à S. P. Q. R. conceſſa. Præterea eodem iure licere illis uti & in Lydda. Loca etiam,agros, habitationes, quas pro amicitia reges Syriæ ac Phœnices per donationẽ populi Rom.poſſederant,placere ſenatui ut Hyr canus Iudæorum ethnarcha habeat. eſſeq; ius Hyrcano eiusq; filijs & legatis ab eo miſsis ludos & gladiatores ſpectandi inter ſenatores ſedentibus. Vtq; quotieſcunq; poſtulauerint à dictatore aut magiſtro equitum in ſenatum in-troducantur,& reſpõſum eis omnibus intra decem dies reddatur,ſi quid à ſe-natu decretum fuerit. C. Cæſar Imp. IIII. Coſ. V. perpetuus dictator, huiuſ-modi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri filij pontificis Iudæorum ac eth-narchæ. Quandoquidem mei anteceſſores Imperatores teſtimonium reddi-derunt Hyrcano Iudæorum põtifici Iudæisq; tam in prouincijs quàm apud S.P.Q.R.& hoc nomine S.P.Q.R. ei gratias egit,æquum eſt nos quoque ho-rum meminiſſe, & dare operam ut Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyr-cani à S.P.Q.R. pro ſuo erga nos fauore gratia referatur. C. Iul. Cos. Pariano-rum magiſtratibus S.P.Q.R. Sal. Acceſſerũt me in Delo Iudæi,& quidam de colonijs Iudæorũ,præſentibus etiã ueſtris legatis,& indicauerũt mihi decre-tũ, quo uetatis eos uti patrijs ſacrificijs & ritibus. Mihi uerò non placet talia decreta aduerſus amicos noſtros & ſocios fieri, uetarique eos uiuere ſuis mori-bus,& cõferre pecunias in ſodalitates ac ſacrificia, quandoquidem nec Romę hęc facere uetanť. Nã C. Cęſar Cos. in edicto quo interdixit in urbe ſodalitia, hos ſolos neq; pecunias cõferre,neq; ſodalitates parare uetuit. Ego quoq; cũ alia ſodalitia interdixerim,hos ſolos ſino ſecundũ patrios mores ac leges con-uenire. Quapropter æquũ eſt etiam uos,ſi quod decretum feciſtis cõtra ami-cos noſtros & ſocios, id abrogare propter eorum uirtutẽ, & erga nos bene-uolentiam. Poſt mortem autem Cæſaris M. Antonius, P. Dolobella Coſs. aduocato ſenatu & introductis Hyrcani legatis, retulerunt de eorum poſtu-latis, & amicitiam cum eis renouauerunt, & quicquid petierunt ſenatuſcon-ſulto eis decretũ eſt. Dolobella etiam acceptis ab Hyrcano literis ſcripſit per

uniuerſam Aſiam,& primæ eius prouinciæ ciuitati Epheſiorum,in hunc mo-
Dolobellæ decretum,ſecundum Iudæos. dum. Dolobella Imperator Epheſiorum magiſtratibus S. P. Q. Sal. Alexander filius Theodori,legatus Hyrcani pontificis ac ethnarchæ Iudæorum,mihi retulit de ciuibus ſuis quòd militare non poſsint,eo quòd neque arma geſtare, neque iter facere eis fas ſit diebus ſabbatis, neque uictum more patrio poſſent ſibi quærere. Quamobrem ego quoque quemadmodum alij ante me Imperatores immunes eos uolo à militia,permittóque ut patrijs utantur moribus,conuenientes ſacrorum cauſa ſicut leges eorum poſtulant, & conferentes in offerenda templo ſacrificia. uoloq; ut hæc ipſa ſcribatis per urbes prouinciæ ſingulas. Atque ita Dolobella Hyrcano per literas roganti gratificatus eſt. L. autem Lentulus Cos. pro ſententia dixit:Iudæos ciues Romanos templa Iudaica habentes & facientes,Epheſi pro tribunali religionis ergò eſſe immunes à militia pronũciaui duodecimo calẽdas Octobreis. Multa igitur extant & alia huiuſmodi ſenatuſcõſulta & Imperatorum decreta ad Hyrcanum & gentem noſtram aliasq; urbes,& reſcripta de iure noſtro ad prouinciarũ præſides,de quibus propter hæc quæ hoc loco inſeruimus credere facile eſt his,qui noſtra ſcripta candidè lecturi ſunt. Quando enim tam manifeſta argumenta exhibuimus noſtræ cum populo Romano amicitiæ, oſtenſis æreis columnis & tabulis in Capitolio nunc uſque durantibus, duraturisq; in poſterum, omnia hic apponere ſuperuacaneum ac moleſtum duximus, exiſtimantes neminem fore tam difficilem, ut de re tot decretis comprobata dubitet, ac non potius ex his etiam de cæteris coniecturam faciat nos uera dicere. Satis ergo iam declarata ſit, quæ per ea tempora nobis
Tumultus in Syria exoritur. cum populo Romano interceſsit amicitia & ſocietas. Incidit autem eiſdem temporibus tumultus in Syria ex cauſa huiuſmodi. Cecilius Baſſus unusè Pompeianis per inſidias interfecto Sexto Cæſare ipſe occupauit prouinciam cum legionibus. Quo facto magnum bellum exortum eſt circa Apamiam,Cæſarianis ducibus contra eum uenientibus cum equeſtribus ac pedeſtribus copijs:ad quos & Antipater miſit auxilia cum filijs,memor beneficiorum acceptorum à Cęſare,ideoq; repetendas pœnas ab eius interfectore iuſtum exiſtimans. Id bellum dum trahitur,Marcus uenit Sexti ſucceſſor, & interim Cæſar à Caſsio & Bruto in ſenatu occiditur,exactis in principatu ſuo tribus annis cum dimidio,ſicut & alibi memoriæ proditum eſt.

Caſsius afflictis Iudæis inſuper octingenta talenta ab eis exigit. Cap. XVIII.

XX. BELLO deinde ciuili poſt cædem Cęſaris exorto,cõſularibus alijs alió diſcurrentibus ad parandos exercitus, Caſsius in Syriam uenit, occupaturus eum qui circa Apamiã erat exercitũ:ſolutaq; obſidione tam Marcum q̃ Baſſum in ſuas partes pertraxit:obeundoq; ciuitates cõparabat arma & milites,tributa etiam exigendo grauia.ſed maximè Iudęam afflixit,ſeptingentis argenti talentis imperatis. Tum Antipater res ubiq; turbatas uidens,partem eius pecuniæ duobus filijs exigendam committit,partem Malicho ſibi parum amico, partem quibuſdam alijs: & primus Herodes ex Galilæa quantũ imperatũ erat afferens, maximã apud Caſsium gratiã inijt. prudens enim illi uidebatur conſiliũ,iam tum Romanorum alieno ſum-

ptu

ptu captare beneuolentiam. Sub alijs autem procuratoribus ipſę ciuitates ue-
num dabantur unà cum ſuis habitatoribus: quarum quatuor erant præcipuę,
Gophna, Emaus, Lydda, Thamna. nam earum plebes Caſsius haſtę ſubiecit.
adeò autem exacerbatus erat, ut etiam Malichum interfecturus fuerit, niſi Hyr-
canus per Antipatrum centum talẽtis de ſuo miſsis, furorem eius lenijſſet. At
ille poſt Caſsij diſceſſum maximè inſidiatus eſt Antipatro, per huius mortem
Hyrcani dominationi ſecuritatem ſe paraturum exiſtimãs. nec latuerunt An-
tipatrum eius conſilia. nam cum hoc ſenſiſſet, ultra Iordanem profectus copi-
as colligebat tum ex indigenis, tum ex Arabibus. Verùm Malichus uir calli-
dus inficiabatur inſidias, deierans apud Antipatrum & filios, quòd Phaſaelo
Hieroſolymorum præſidium tenente, Herode uerò habẽte armorum cuſto-
diam, ne in mentem quidem ſibi unquam tale aliquid uenerit. & uidens non
ſuccedere quod propoſuerat, reconciliatus eſt Antipatro, Marco Syriæ præ-
ſidente. qui poſtquam intellexit res nouas in Iudæa molitum Malichum, mi-
nimum abfuit quin eum interficeret, quem tamen Antipatri precibus dona-
uit incolumem.

Malichus per inſidias Antipatrum ueneno tollit. Cap. XIX.

SED Antipater imprudens ſeruauit Malichũ, ut ſe perderet. nam Caſ-
ſius & Marcus coacto exercitu Herodem totius Cœleſyriæ ducem
fecerunt, attributis ei naualibus, equeſtribus & pedeſtribus copijs,
regnum etiam polliciti poſt finitum bellum, quod tum gerebant contra An-
tonium & iuniorem Cæſarem. Malichus uerò tum maximè timens Antipa-
trum, decreuit è medio tollere. corruptoq; pincerna Hyrcani, apud quẽ am-
bo epulabantur, ueneno necauit hominem, & aſſumpta armatorum manu ſu
ſcepit ciuitatis gubernacula. Cæterùm poſtquam Herodi ac Phaſaelo inno-
tuerunt ſtructæ in parentem inſidiæ, indignantibus illis Malichus ſtrenuè
pernegauit omnia. atque hic fuit finis Antipatri, uiri iuſti ac pij, & patriæ a-
mantiſsimi. Ex filijs autem alter Herodes cõfeſtim uolebat patris mortem ul-
ciſci, & cum exercitu aggredi Malichum: ſed Phaſaelo grandiori magis pla-
cuit dolo circumuenire hominem, ne uideretur ciuile bellum incipere. itaque
accepta Malichi ſatisfactione ſimulauit ſe credere, non eſſe illum paternæ ne-
cis conſcium: ſeq; uertit ad excolendum monumentum quod patri ſtruxerat.
Interim Herodes ueniens Samariam, eamq; nimis afflictam offendens, refo-
uere eam cœpit, & iura reddendo controuerſias ciuium dirimere. Non mul-
to autem pòſt inſtante Hieroſolymis feſto, & ipſe uenit in urbem cum mili-
bus: quem Malichus metuens Hyrcano ſuaſit, ne eum intrare permitteret: id
quod Hyrcanus fecit, prætexens nefas eſſe ſanctis populi ceremonijs profa-
nam turbam ſuperinducere. At Herodes contempta obnunciatione noctu
urbem ingreſſus eſt, & Malichum uehementer perterruit. at ille ſolitarum ar-
tium non immemor, palàm lachrymabundus conquerebat de Antipatri tan-
quam amici interitu, clàm uerò parabat ſibi ſatellitium. quare uiſum eſt He-
rodis amicis ſimulationem hanc non coarguere, ſed ad uitan-
dam ſuſpicionem uiciſsim comiter tractare
Malichum.

Herodes

Herodes iussu Cassij Malichum dolo interficit. Cap. XX.

ATTAMEN Cassio de patris obitu significauit per literas: & ille qui non ignorabat mores Malichi, rescripsit ut ulciscereturparentis iniuriam: clàm etiam mandauit Tribunis apud Tyrum agentibus, ut adessent Herodis iussis conatibus. Cumq; capta à Cassio Laodicea, simul ad eum uenirent afferentes coronas & pecuniam, Herodes expectabat daturũ esse illic pœnas Malichum: at ille circa Tyrum Phœnices suspicione concepta, maiora moliri cogitauit: & quia filius eius obses in ea urbe seruabatur, decreuit eam ingredi, & furtim illum in Iudæam abducere: & occupato contra Antonium Cassio, gente ad defectionem cõcitata, sibiipsi principatum eius acquirere. Sed consilijs eius fortuna aspirare noluit, & Herodes homo callidus intellecto eius proposito, pręmisso famulo quasi ad parandam cœnam, quia comites omnes inuitauerat, re autem uera ad tribunos, iussit eos Malicho cum pugionibus occurrere. Illi uerò egressi, & nacti eum prope urbem in littore, confoderunt hominem: quo facto Hyrcanus adeò est attonitus ut obmutuerit. Tandem ægrè ad se reuersus percontabatur Herodem quid hoc rei esset, & quis interfecisset Malichum: et audito factum esse iussu Cassij, laudauit facinus, malum enim uirum fuisse, & insidiatorem patriæ. Atq; ita Malichus pro oppresso Antipatro pœnam persoluit debitam. Porrò Cassio profecto è Syria, apud Iudæam tumultus exoritur. Felix enim relictus cũ militibus Hierosolymis, in Phasaelum fecit impetũ, & populus arma corripuit. Herodes uerò ad Fabium profectus est Damasci præsidem, & uolens fratri succurrere, morbo præpeditus est: donec Phasaelus per se superato Felice, in turrim primum compulsum, incolumitatem deinde pactum abire passus est. quamobrem mox cum Hyrcano expostulauit, quòd post accepta à se multa beneficia, inimicis suis fauorem impenderet: nam frater Malichi tũc non pauca castella occupauerat, & inter cætera Masadam longè munitissimum. Vt igitur conualuit Herodes, contra hunc profectus, receptis omnibus castellis pactus incolumitatem dimisit.

Antigonum Aristobuli filium auxilio Tyriorum tyranni paternum regnum repetentem Herodes profligatum è Iudæa pellit. Cap. XXI.

ARISTOBVLI autem filium Antigonum, qui conciliato sibi pecunijs Fabio exercitum comparauerat, Ptolemæus Mennæus adoptat propter affinitatem, hunc etiam Marion adiuuabat, apud Tyrios ope Cassij tyrannidem adeptus, per Syriam quoq; tyrannidem exercens, dispositis in ea præsidijs, atq; etiam in Galilæa contermina occupatis tribus arcibus. Sed has omnes Herodes illò profectus recepit, & præsidiarios Tyrios clementer dimisit, donatis ex his nonnullis propter beneuolentiam qua ciuitatem eorum prosequebatur. His peractis occurrit Antigono, eumque prælio superat, & uix extremos Iudææ fines ingressum inde profligat. Quamobrem reuersum Hierosolyma coronis tam Hyrcanus honorauit quàm populus. Iam enim gener per sponsionem ascitus erat in Hyrcani familiam, quo libentius eius tutelam suscepit, ducturus Alexandri Aristobulo geniti filiam, Hyrcani uerò ex filia neptem, ex qua postea pater factus est filiorum trium, & duarum filiarum. Duxerat autem etiam antè uxo-

rem

rem è ſuis popularibus, Dorem nomine, ex qua ſuſcepit Antipatrum filiorum natu maximum.

Herodes in Bithynia occurrens Antonio pecunijs eum ſibi conciliat, quo factum eſt ut ille accuſatores eius non admiſerit. Cap. XXII.

QVAETERVM Caſsio apud Philippos ab Antonio & Cæſare deuicto, Cæſar inde in Gallias, Antonius in Aſiam proficiſcitur. qui ubi peruenit in Bithyniam, omnium gentium legationes habuit obuiam. Aderant & Iudæorum primates, Phaſaelum & Herodem accuſaturi: quaſi in ſpeciem ſolùm regnaret Hyrcanus, re autem uera tota poteſtas eſſet penes hos fratres. Herodem uerò Antonius in magno honore habuit, qui ad obiecta diluēda uenerat, quo factum eſt ut ne ad colloquium quidem aduerſarios eius admiſerit, id enim data pecunia Herodes impetrauerat. Progreſſo autem Epheſum præſtò fuit legatio miſſa Hyrcani pontificis & gentis noſtræ publico nomine, afferens coronam auream, & rogans ut quos Iudæos Caſsius præter ius belli captiuos abduxerat, ſcriptis per prouincias literis in libertatē uindicaret: et agros per Caſsium ademptos genti reſtitueret. Quorū poſtulata Antonius æqua exiſtimans, confeſtim ſcripſit Hyrcano & Iudęis, ſimulq; ad Tyrios miſit decretū hanc ſententiam continens. M. Antonius Imp. Hyrcano pontifici ac ethnarchæ Iudęorū ſalutē. Si ualetis bene eſt, ego & exercitus ualemus. Lyſimachus Pauſaniæ, Ioſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati apud Epheſum me conuenientes, eandem quam prius Romæ legationem mihi expoſuerunt, & noua hac tuo ac gentis nomine dili genter perfuncti ſunt, declarantes quāta nos proſequaris beneuolētia. Quare cognitā non tā ex uerbis q̄ ex operibus ueſtrā amicitiā, & mores cōpoſitos ac pios non complecti non poſſum. Ergo quoniam totam Aſiam aduerſarij noſtri ac pop. Rom. incurſauerunt, nec ſacratis locis nec ciuitatib. parcentes, neq; iuſiurandū præſtitū ſeruantes: non tam priuatū noſtrum negotium agētes, quàm ſuſcepta defenſione reipub. in diuini ſimul ac humani iuris uiolatores uindicauimus. Eorum enim facinus ſol ipſe auerſatus uidetur, & inuitis oculis ſpectaſſe perpetratum ſcelus in Cęſarem. Sed poſtquam impios eorum conatus excepit Macedonia, renouantes in eis locis priſcam gigantum audaciam, & agitatam furoribus maleficentiam quam circa Philippos exercuerunt, occupatis opportunis locis, & uſq; ad mare montium uallo permunitis, ut per unicam ceu portam pateret aditus, dijs ipſis eorum iniuſta molimina damnantibus uicimus. & Brutus compulſus intra mœnia Philippenſium, obſeſſuſq; à nobis, addidit ſe Caſsio ſocium exitij. Qui poſtquam meritas pœnas dederunt, pace nos in poſterum fruituros ſperamus, & Aſiam conquieturam à bellorum tumultibus. Iam enim noſtra opera uniuerſum Aſiæ corpus uelut è graui morbo colligere ſe incipit. Cùm igitur etiam de te cum tua gente augendo ornando q̄ cogitem, curæ mihi erit quicquid in rem ueſtram fuerit. Edictum etiam oppidatim propoſui, ut quotquot uel liberi uel ſerui ſub haſta à C. Caſsio Caſsianis ue uenundati ſunt, liberi dimittantur. Volo q̄ue, ut quæ mea & Dolobellæ benignitate uobis conceſſa ſunt, ea perpetuò rata ſint. Tyrios quoque iubeo ut iniuriam à uobis abſtineant, & quicquid de Iudæorum finibus occu-

Antonij decretum ſecundum Iudæos.

pant,

pant,id totum reſtituãt. Coronam autem quam miſiſti accepimus. Mar. Antonius Imp. Tyriorum magiſtratibus S. P. Q. Sal. Renunciatum eſt mihi Epheſi ab Hyrcani pontificis ac ethnarchę legatis, agros ipſorum ditionis uos occupaſſe,idq; factum quo tempore noſtri aduerſarij tenuerunt eam prouinciam. Quoniam igitur pro imperio bello ſuſcepto, iuſticiæ pietatiq; proſpiciẽtes uindicauimus in ingratos ac perfidos, uolo etiam uobis pacem eſſe cũ noſtris ſocijs:et quicquid ab aduerſarijs noſtris accepiſtis,habere uos nõ permittimus, ſed iubemus uos prioribus dominis reddere. Nemo enim eorum neq; prouinciam à Senatu accepit,neq; exercitum,ſed quæ per uim corripuerunt, largiti ſunt miniſtris ſuæ uiolentiæ. Quando igitur illi meritas pœnas dederunt,æquum cenſemus ut ſocij noſtri ea quæ antè habuerũt,nemine uetante,retineant:uosq; ſi quos Hyrcani Iudæorum ethnarchę agros,poſtquã C. Caſsius bellum illicitum in noſtra prouincia mouit,occupaſtis,eos reddatis: néue ullam uim interponatis quo minus ad priſtinos dominos redeant. Quod ſi aliquid iuris in eos prætenditis,quamprimùm ad ea loca uenero,integrum uobis erit ius ueſtrum repetere, id quod etiã ſocijs noſtris peræquè integrũ ſeruabimus. M. Antonius imperator Tyriorũ magiſtratibus S. P. Q. Salutem. Edictum meum ad uos miſi, quod uolo curetis referri in publicas tabulas literis Grecis & Latinis:& in loco aliquo conſpicuo proponi,ut legi poſsit ab omnibus. M. Antonius Imp. cum Tyrij uiri comparuiſſent de publicis negocijs dixit: Quoniam C. Caſsius hoc perturbato rerum ſtatu alienam prouinciam & militem præſidiarium inuaſit,& ſociorum noſtrorum facultates diripuit,& uaſtauit Iudæorum gentem amicam populo Rom.inſolentia eius armis noſtris perdomita, iudicijs atq; edictis quæ ille perpetrauit corrigimus,ut ablata reſtituãtur noſtris ſocijs. & ſiue corpora Iudæorum ſiue bona diuendita ſunt, illa in libertatem, hæc ad priſtinos reuertãtur dominos. Qui uerò cõtra edictum hoc noſtrum fecerit,pœnas daturus eſt: & qui inobedientiæ conuicti fuerint, in eos pro rei dignitate animaduertere curabimus. Eodem ferè exemplo Sidonijs, Antiochenſibus & Aradijs ſcripſit:uiſumq; eſt hoc loco etiam hæc inſerere, argumento futura quanta prouidentia nos dignatus ſit Romanus populus.

Antonius in Syriam cum ueniſſet,Herodem cum Phaſaelo tetrarchas conſtituit. Cap. XXIII.

XXI. POST hæc autem in Syriam aduentante Antonio, Cleopatra in Cilicia facta illi obuiã,amoribus ſuis eum implicuit: quo tempore rurſum centum è Iudæorum gente potentiſsimi uenerunt ad eum ut accuſarent Herodem unà cum ſuis,electo ad hoc eloquentiſsimo quoq; è ſuo numero. Iuuenum autem cauſam defendendam Meſſala ſuſcepit, aſsiſtẽte ſibi etiam Hyrcano, qui iam ſocer factus fuerat. Antonius uerò audita utraq; parte apud Daphnen,ſciſcitatus eſt ex Hyrcano,utra pars melius adminiſtraret rempublicam. Qui cum reſpondiſſet,Herodem in hoc præſtantiorem eſſe, Antonius qui iam antè familiariter diligebat iuuenes propter paternũ hoſpitium, quo tempore cum Gabinio agens patris eorum contraxerat amicitiam,hos ambos tetrarchas conſtituit, & Iudæorum eis committit gubernacula.

cula. Literas quoque in hoc ſcripſit, & ex eorum aduerſarijs XV coniecit in uincula, occiſurus etiam, niſi interceſsiſſet Herodis deprecatio: quamuis ne ſic quidem ceſſauerunt à legatione reuerſi. Sed rurſum mille uenerunt Tyrum, Antonium ibi præſtolaturi, qui magna pecunia iam corruptus ab Herode & eius fratre, imperauit eius loci magiſtratui, ut in Iudæorũ legatos nouatores rerum animaduerteret, & Herodi adiutor eſſet ad principatum parandũ. Herodes uerò qui ante urbem in arena conſtiterat, protinus antegreſſus hortatus eſt eos ut ſe ſubducerent: nam & Hyrcanus cum eis aderat: admonens quantum inſtaret periculum ſi contendere pergerent: quod illi contempſerunt. moxq; erumpentes in eos Iudæi cum indigenis, partim trucidauerunt eos, partim fauciauerunt: reliqui uerò domũ refugiẽtes poſthac quieuerunt. Populo uerò clamoribus agente contra Herodem, commotus ad irã Antonius iuſsit quos uinxerat interfici. Altero deinde anno Syriam occupauerunt Pacorus regis filius, & Barzapharnes Parthorũ ſatrapa: quo tempore Ptolemæus Mennæi defunctus eſt. cuius in principatu ſucceſſor filius Lyſanias amicus factus eſt Antigono Ariſtobuli filio, cõciliante ſatrapa qui multum apud eum poterat.

Parthi Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reducunt. *Cap.* XXIIII.

ANTIGONVS deinde mille talenta & quingentas mulieres daturum XXII.
ſe Parthis eſt pollicitus, ſi ab Hyrcano in illum regnum transferrẽt, & Herodẽ unà cum ſuis interficerent. quæ tamen non dedit, ſed Parthi nihilominus aſſerturi regnum Antigono, duxerunt uerſus Iudæam exercitum, Pacorus per maritima, ſatrapa per mediterranea. Pacorum excluſerũt Tyrij, ſed Sidonij ac Ptolemaidenſes intromiſerunt. Ille alam equitum in Iudæam ſpeculatum præmiſit, iuſſam etiam adiutare Antigonũ. eos ducebat pincerna regius, & ipſe Pacorus nomine. Adiungentibus autem ſe Antigono Iudæis Carmelum montem incolentibus, & paratis cum eo in hoſticum inuadere, ille ſpem concepit poſſe ſe horum opera partem quandam regionis in poteſtatem redigere, quæ Drymi uocabatur: & quibuſdam eis occurrentibus peruaſerunt uſq; Hieroſolyma. Vbi adiungentibus ſe alijs iam multum aucti numero, aggreſsi ſunt oppugnare regiam. moxq; ferẽtibus opem Herode & Phaſaelo, & pugna in foro conſerta, repulerunt hoſtem iuuenes: eoq; in templum compulſo, miſerũt armatos quoſdam in propinquas ædes, ut eis eſſent præſidio. in quos coortus populus, deſtitutos auxilio cum ipſis concremauit ædibus, quam iniuriam paulo poſt Herodes ultus eſt, aduerſarios adortus prælio, & multis interfectis ex illorum numero. Cumq; quotidianæ uelitationes inter eos fierent, hoſtes expectabant conuenturas è tota regione turbas ad Pentecoſten, quam uocant, feſtiuitatem. Quæ dies poſtquam illuxit, multa hominum millia circa templum congregata ſunt, tam armatorum quàm inermium: qui & templum & urbem occupauerunt, excepta regia. hanc enim Herodes ſeruabat cum paucis militibus. eius murũ Phaſaelus cuſtodiebat: Herodes uerò cum ſuorum cohortibus erupit in hoſtem agentem in ſuburbio: & egregia pugna edita coegit multa millia terga uertere, fugientia partim in urbem, partim in templum, partim etiam intra uallum quoddam in propinquo poſitum. In ea pugna & Phaſaelus adiuuit. Pa-

corus autem Parthorum dux cum paucis equitibus rogante Antigono in urbem ingressus est, prętextu quidem quasi seditionis compescendę gratia, sed reuera principatum illi astruere cupiens. Quin postquam à Phasaelo occurrente exceptus est hospitio, suasit ei ut legatus iret ad Barzapharnem, insidias hoc pacto instruens. Ille nihil suspicatus paruit, non probante hoc factũ Herode propter Barbarorum perfidiam, hortantéq; ut potius Pacorum & alios ad se uenientes opprimeret. Itaque profecti sunt in eam legationem Hyrcanus atque Phasaelus: & Pacorus relictis apud Herodem ducentis equitibus, ac decem liberis quos uocant, legatos deduxit. Vt uerò in Galilæã uentum est, armati eis occurrunt qui illis oppidis præerant: & Barzapharnes primum alacriter eos excipit donatóq; muneribus: deinde struere insidias incipit. Phasaelus uerò cum suo comitatu deductus est in propinquum iuxta mare diuersoriũ. Vbi audito quòd Antigonus mille talenta & quingentas mulieres Parthis esset pollicitus, suspectos iam habuerunt barbaros. quidam etiam nunciauit, noctu illis parari insidias, & clàm adhiberi custodiam. Et sanè cepissent eos, nisi expectassent donec relicti Hierosolymis Parthi Herodem caperent, ne his sublatis ille præsentiens effugeret. id quod uerum esse mox apparuit, conspectis custodibus. Quare non defuerunt qui hortarentur Phasaelum, ut nihil amplius expectans conscenso equo se inde proriperet, præcipuè Ofilius, qui id secretum cognouerat è Saramalla Syrorum tunc ditissimo, & naues ad fugam offerebat. nam non longè mare aberat. At ille Hyrcanum & fratrem Herodem nolebat in periculo relinquere: sed accedens Barzapharnem negabat eum rectè facere, qui agitaret eiusmodi consilia. Si enim pecunijs opus habeat, plures accepturũ à se quàm ab Antigono: & alioquin turpe esse, legatos suam fidem secutos insontes interficere. At barbarus hæc audiens deierabat nõ esse uera, & inanibus eum turbari suspicionibus: móxque ad Pacorum abijt.

Parthi Hyrcanum & Phasaelum captiuos abducunt. Cap. XXV.

QVo profecto statim Parthorum quidam iniecerunt uincula Hyrcano & Phasaelo, multum detestanti eorum periurium. Ad Herodem autem missus eunuchus mandatum habebat, ut productum extra muros comprehenderet. Phasaelus uerò miserat nuncios, qui indicarent Parthorum perfidiam: quos quoniam hostes interceperant, Herodes re cognita Pacorum adijt & Parthorum potentissimos, quasi aliorũ dominos. qui cum scirent omnia, dolosè dissimulabant: aiebantóq; oportere eum cum ipsis prosgressum extra regiam occurrere literarum latoribus: nondum enim eos esse comprehensos ab aduersarijs, sed aduentare significaturos quàm bene Phasaelo successerit. id Herodes non credidit, ut qui ex alijs de fratre capto audierat. quam eius suspicionem augebat Hyrcani filia, cuius filia ipsi desponsa erat: huius monitis, licet alijs contemnentibus, libenter parebat, utpote mulieris cordatissimæ. Interim dum Parthi quid faciendum sit consultant, quòd non placeret apertè tantum uirum aggredi, & rem in sequentem diem distulerunt, Herodes animaduersa eorum trepidatione, & magis etiam permotus nuncio de intercepto à Parthis fratre, utcunq; negarent alij, appetente uespera decreuit ad fugam uti hac opportunitate temporis, neque diutius inter ho

ſtes cunctari in rebus tam dubijs. Aſſumpto igitur armatorum quos circa ſe habebat ſubſidio, & impoſitis in iumẽta mulieribus, matre & ſorore, & ſponſa ſua Alexandri filia nepte Ariſtobuli, matreq; ſponſæ Hyrcani filia, & fratre natu minimo, famulitioq; ac reliqua turba comitũ, properabat uerſus Idumæam inſcijs hoſtibus: ex quibus nemo erat tam ferreus, qui non tali rerũ facie commotus fuiſſet ad miſericordiã, fœminis infantulos ſuos trahentibus, & cum lacrymis ac eiulatu relinquentibus patriã, & uinctos amicos, nec de ſe meliora ſperantibus. Verùm Herodes obdurato contra ſæuientẽ fortunã pectore, & ipſe præſenti erat animo, & comites inter eundum ſingillatim accedens hortabatur, ne mœrori ſuccumberent. hunc enim fugæ officere, in qua ſola ſalutis ſpes ſit repoſita. quibus uerbis accenſi conabantur calamitati reſiſtere. Interim minimum abfuit quin ipſe ſibi manus inferret, euerſo uehiculo, & matre adducta in mortis periculum: adeò & caſus hic eum terruit, & metus ne inter has moras ſuperueniret hoſtis inſequens. iamq; gladium ſtrinxerat uolens ſe percutere, cùm interuentu proximorum eſt prohibitus, obteſtantium ne ſuos inimicorum iniurijs relinqueret. neq; enim eſſe uiri fortis, ſe uno malis liberato amicos contemnere. Partim igitur ui, partim pudore coactus deſiſtere ab incœpto facinore, refota matre, et pro tẽpore adhibitis remedijs, pergebat inſtitutum curſum petens caſtellum Maſſadam quàm maximis cõpendijs. in quo itinere non ſemel impugnatus à Parthis perſecutoribus, ſemper uictor diſceſſit. Imò ne Iudæi quidem eo fugiente quieuerunt, ſed ſexageſimo ab urbe ſtadio illum aggreſsi in pugnam pertraxerunt. quibus uictis & profligatis, quaſi nõ ex neceſsitate, ſed multo antè præparatus conflixiſſet: in eo loco ubi Iudæos uicit, poſtquã regno potitus eſt regiam cõdidit cum primis memorabilem, adiũcto etiam oppido, quod Herodiũ uocari uoluit. Poſtea uerò cp ad Reſſam uicum Idumææ peruenit, occurrit ei frater Ioſephus: ubi cõſultatum eſt inter eos quid facto opus eſſet, cum tãtam turbam ſecum traherent, etiam abſq; milite conductitio: Maſſada uerò, ad quod caſtellũ decretum erat confugere, tantam multitudinẽ nõ caperet. Maiorẽ igitur partem dimiſit, numero ſupra nouẽ millia, iuſsis alijs aliàs per Idumæam ſalutem ſibi quærere, additoq; uiatico: expeditioribus autem quibuſq;, & ſuis intimis neceſſarijs aſſumptis in caſtellum ingreſſus eſt: depoſitisq; ibi cum ſuo comitatu mulieribus, quorum omnium numerus ad octingẽtos pertingebat, quòd ibi & frumentum & aqua & reliqua omnia neceſſaria ſuppeterent, ipſe properauit ad Petram Arabiæ. Cæterùm ubi dies illuxit, reliqua quidem omnia Hieroſolymitanorum bona direpta ſunt per Parthos unà cum ipſa regia, ſola Hyrcani pecunia, circiter trecenta talenta, intacta remanſit. Herodis etiam facultatum magna pars euaſit, præſertim quas ille maturè prouidens in Idumæam deportandas curauerat. Nec contenti Parthi urbis direptione, egreſsi agrum quoque latè populati ſunt, & Mariſam urbem opulentam euerterũt. atque ita Antigonus in Iudæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phaſaelum uinctos accepit. Vehementer autem triſtatus eſt, quòd mulieres effugiſſent, quas Parthis tradere conſtituerat, & unà cum pecunia daturum ſe promiſerat. Veritus deinde, ne populi fauore Hyrcanus in regnum reſtitueretur, qui à Parthis aſſeruabatur, amputauit ei auriculas, hoc agens, ne ille propter

Herodes fugit cum familia.

Hyrcano amputantur auriculæ.

propter hoc uitium ad recipiendum pontificatum esset idoneus, quando lex hunc honorem non concedit, nisi ei qui integro sit corpore. Sed maximè mi-
Phasaeli mors. randa est Phasaeli generositas, qui ubi neci se destinatum cognouit, non tam mortem indignè ferens, quàm miserabile ac turpe ducens inimici arbitratu ca dere, cum manus sibi inferre non posset propter uincula, alliso ad saxum capi te uitam abrupit, quod illi tum in tali necessitate constituto, uisum est hone stissimum, adempta inimico potestate sæuiendi in se pro libidine. Fertur au tem quod sauciato uehementer capite, Antigonus submissis medicis, pro re medio uenenum in uulnus indiderit. ante tamen quàm exhalaret animam, audito ex quadam muliercula quòd Herodes frater hostem euasisset, ualde tranquillo animo mortem tulit, ultorem suæ necis post se relinquens, qui pos
Herodes à Mal cho Arabiæ re ge repudiatur. set ab inimicis pœnas exigere. At Herodes non fractus malorum se circum stantium magnitudine, expediebat consilium ad moliendas res arduas. Ad Arabum enim regem Malchum, multis suis beneficijs iam antè obligatum proficiscitur, cùm maximè opus haberet mutuam operam postulaturus, & accepturus pecuniam uel munere uel fœnore ab homine sibi obnoxio. Non dum enim certior factus de fratris interitu, dabat operam ut eum quampri mùm àb hoste redimeret, uel trecenta talenta paratus expendere. qua de cau sa etiam Phasaeli filium septennem secum ducebat, oppigneraturus eum a pud Arabes. Sed cum occurrissent ei missi à Malcho qui denunciarent ut fi nibus eius regni excederet, sic Parthis iubentibus (prętexebat autem hoc sua su optimatum suorum, ne debitam pecuniam redderet, utq; ille fraudaretur rebus quas Antipater penes eos deposuerat) respondit se non uenisse ut mo lestus esset cuiquam, sed ut colloqueretur cum rege de rebus maximè necessa rijs. Deinde cum consultius uideretur discedere, ualde modestè abijt Ægy ptum uersus iter ingressus. & tunc quidem in quoddam templum diuertit, ubi multos ex comitatu reliquerat. Sequenti uerò die cum uenisset Rhinocu ra, ibi cognouit de fratris obitu. Malchus autem pœnitentia motus, & cursim insecutus Herodem, nihil profecit. iam enim ille procul aberat uersus Pelu sium properans. quò postquàm peruenit, non recipientibus eum nautis qui nauigaturi erant Alexandriam, magistratus eius loci conuenit. à quibus ob pristinæ fortunæ reuerentiam honorificè in eam urbem deductus, à Cleopa tra detinebatur. quæ tamen efficere non potuit ne Romam properaret, licet hyberno tempore, & perturbatissimis, ut nunciabatur, rebus Italiæ. Soluens igitur inde uersus Pamphyliam, & cum graui tempestate conflictatus, ægrè
Herodes Rho dum appellit. in Rhodum euasit, iactura etiam sarcinarum facta. Vbi duo ex amicorum co horte ei præstò fuerunt, Sappinas & Ptolemæus. Et cum inuenisset eam ciui tatem grauiter afflictam bello, quod contra Cassium gestum fuerat, ne præ senti quidem inopia cohiberi potuit, quo minus uel supra uires eam refoue ret: instructaq; triremi & cum amicis conscensa, in Italiam Brundusium appu
Herodes Anto nio casus suos narrat. lit. Inde Romam profectus, ante omnes Antonio denarrauit ea quæ sibi in Iudæa contigerant: & quòd frater Phasaelus à Parthis captus occisus sit, & Hyrcanus apud eosdem captiuus detineatur. quodq; Antigonum regem constituissent, pollicitum eis mille talenta, & quingentas mulieres, quas ex ipsius familia seligere destinauerat. & quod eas noctu asportasset non sine

labore,

labore,& ægrè manus hostium euasisset, & post hæc omnia, familiam in extremo periculo relictam oppugnari, ipso per medias tempestates cõtemptis omnibus difficultatibus properante ad unicum subsidium, quod in illo haberet repositum.

Herodes Romæ à senatu Iudææ rex declaratur. Cap. XXVI.

ANTONIVM uerò mutatæ Herodis fortunę commiseratio subijt, reputantem quòd etiã ab illo fastigio deuoluantur homines, non mediocriter mouente eum cùm paterni hospitij memoria, tum pecunia quam Herodes pollicebatur, si eius ope rex fieret, quemadmodum ante potestatem tetrarchæ consecutus fuerat. sed præcipuè huc impellebat odiũ Antigoni, quem quòd pro turbulento haberet ac Romanis infestissimo, ad iuuandum Herodem erat propensior. Cæsar quoq; partim propter Antipatri militiam in Ægypto cum patre ipsius toleratã, & hospitij ius ac reliquam beneuolentiam, partim ut Antonio gratificaretur, quem ualde studiosum Herodis sciebat, ad dignitatem ipsius tuendam & conatus promouendos erat paratissimus, conuocatoq; senatu Messala ac deinde Atratinus, commendarunt productum Herodem, tàm patris quàm ipsius beneficia & studium Romani nominis commemorantes: simulq; accusauerunt & hostem declarauerunt Antigonum, non solùm ob uetera crimina, uerùm etiam, quòd contemptis Romanis à Parthis accepisset imperiũ. Quibus rebus cum senatus esset offensus, tum Antonius eum docuit quòd etiam ad Parthicum bellum plurimum conduceret regnare Herodem: idq; mox omnium suffragijs approbatum est. Quo insignius fuit Antonij erga illum studium, nõ solùm quia præter ipsius spem regnum ei parauit (nunquam enim putabat Romanos hoc sibi concessuros, solitos hunc honorem eius nationis hominibus tribuere: & ideo coniugis suæ fratri id petiturus erat Alexandro, nepoti ex patre Aristobuli, ex matre Hyrcani) sed etiam quia intra septem dies insperata felicitate ornatum dimisit ex Italia. Hunc adolescentem postea Herodes interfecit, ut suo loco indicabimus. Cæterùm dimisso senatu, Antonius & Cæsar medium habentes Herodem exiuerunt, consulibus cæterisq; magistratibus deducentibus, ascenderuntq; in Capitolium sacra ibi facturi, & senatusconsulta deposituri: & nouus rex primo regni sui die cõuiuio acceptus est ab Antonio. Atq; hoc pacto ille regium fastigiũ adeptus est ς LXXXIIII Olympiade, C. Domitio Caluino iterum, C. Asinio Pollione Coss. Toto autem eius absentiæ tempore Antigonus familiam eius oppugnabat in Masada, abundantẽ quidem cætero commeatu, sed laborantem aquarum inopia; ita ut hac de causa Iosephus frater cum ducentis familiaribus ad Arabas inde fugere decreuerit. Audierat enim Malchum iam pœnitere, quòd parum officiosus in Herodẽ fuisset. Id consilium mutauit imbre noctu de cælo demisso. Cisternis enim aqua repletis, non amplius fuga opus habuit: sed haud secus quàm diuina ope hac difficultate leuati, magno animo excurrerunt, & conferentes manus cum Antigonianis, modò apertè, modò clàm multos trucidarũt. Interea Ventidius Romanorum dux, missus ut Parthos è Syria pelleret, post illorum abscessum in Iudæam uenit, eo prætextu, quasi Iosepho laturus auxilium: sed re

XXIII.

uera hoc consilio, ut pecuniam extorqueret ab Antigono. Positis igitur castris prope Hierosolyma, satis magnam pecuniæ uim exegit ab eo. Quo facto ipse quidem cum maiore copiarum parte recessit: ne tamen fraus deprehenderetur, Silonem cum quadam militū parte ibi reliquit: quem & ipsum placandum habuit Antigonus, ne quid interim molestus esset, dum Parthi ut ipse sperabat, succurrerent.

Herodis ex Italia nauigatio & pugna aduersus Antigonum. Cap. XXVII.

XXIIII. INTERIM Herodes ex Italia reuersus Ptolemaidē, collectis nō mediocribus copijs tum ex conductitio, tum ex suæ gentis milite, properabat per Galilæam cōtra Antigonum, adiutus à Silone ac Ventidio, ad quos Gellius ab Antonio missus fuerat cum mandatis, ut Herodem in suum regnum deducerēt: quamuis Ventidius tum fortè distinebatur componendis ciuitatum tumultibus quos irruptio Parthorum excitauerat. Silo uerò in Iudæa erat, sed pecunia corruptus ab Antigono. Attamen Herodis ulterius procedentis copię augebātur indies, & tota Galilęa, paucis exceptis, stabat ab eius partibus. Ducēti autem ei uersus Masadam, quòd necesse esset seruare cognationem in eo castello obsessam, impedimento fuit Ioppe: quam occupatam ab hoste opus erat primum capere, ne quam hostilem munitionem à tergo relinqueret petiturus Hierosolyma. qua occasione arrepta Silo mouit exercitū: quem cum Iudæi persequerentur, Herodes cum modica manu eis occurrit, & Iudæis profligatis Silonem ægrè repugnantem seruauit. Capta deinde Ioppe properauit Masadam ad liberandos obsidione domesticos. Ex incolis autem alij propter paternam amicitiam illi se adiungebant, alij propter ipsius gloriam, nonnulli quòd amborum deuincti essent beneficijs: sed maxima pars ob spes quas de confirmato iam rege conceperant. Augebatur autem ualde exercitus, cui Antigonus in transitu locis opportunis struebat insidias, & tamen nihil aut parum hostem lædebat his artibus. Nam Herodes receptis è Masada domesticis, & capto Ressa castello, petebat Hierosolyma, sequentibus Silonis militibus, & multis Hierosolymitanis eius potentia perterritis. Cumq; ad occidentalem urbis tractum castra posuisset, qui hac parte dispositi erāt custodes sagittis eum impetebāt, & missilibus deinde quibusdam cateruatim excurrentibus, & stationes hostium infestantibus, Herodes præconem proclamare iussit circa mœnia, se bono publico uenisse & ad salutem urbis, ne apertorum quidem inimicorum retaliaturum iniurias, sed etiam inimicissimorum in se peccata obliuioni traditurum. Ad hæc Antigonus ita respondebat uerso sermone ad Silonem ac Rom. milites, rem ipsorum æquitate indignam eos facere qui Herodi regnum astruant, homini priuato & Idumæo, hoc est semijudæo, cum id more gentis debeatur successioni generis. Nam si offensi quòd ipse à Parthis regnum accepisset, ideo uelint hoc auferre, non deesse multos ex eo genere qui legitimè possint id accipere, nihil de pop. Rom. malè meriti, & sacerdotes insuper, quos iniquum sit priuari debitis honoribus. Ad hunc modum inter se contendentibus, & usq; ad cō uitia prorumpentibus Antigonus permisit suis ut arcerēt hostes à mœnibus: qui cum strenuè iacularentur è turribus, facilè eos fugauerunt. Tum uerò Silonem.

lonem largitione corruptum esse patuit. Subornatis enim aliquot militibus è suis familiaribus, qui clamoribus largiores cõmeatus & pecuniam in alimenta flagitarent, abducíq; se in hyberna ad commodiora loca postularent, uastis circa urbem omnibus, quòd Antigoniani amoliti essent uitæ necessaria: turbari cœpit exercitus, & parare abitum. Contrà Herodes rogabat Silonis tam duces quàm milites ne se desererent, missum tum à Cæsare & Antonio, tum à senatu reliquo. Sibi curæ futurum ne quid exercitus desideret, atq; etiam ut abundè adsint quæcunq; requirerent. Post quas preces cõtinuò dimissis suis per agros, nullam Siloni discedendi ansam reliquã fecit. Maior enim quàm quisquam speraret rerum necessariarũ allata est copia: amicis etiam suis apud Samariam agentibus significauit, ut frumentum, uinum, oleum, pecora, & reliqua necessaria Hierichuntem comportarent, ut & in posterum inde suggeri possent militibus. Ea res non fefellit Antigonum: sed continuò dimisit per agros qui per insidias frumentatores interciperent. qui sicut iussi sunt comparata circa Hierichuntem armatorum multitudine, insessisq; montibus, intenti obseruabant eos, qui cõmeatus cõueherẽt. Nec Herodes interim segnis erat: sed assumptis x cohortibus, quarum v è Romanis, totidẽ è Iudæis cõstabant, adiunctisq; mixti generis conductitijs & equitatu modico, Hierichuntem petijt: offendenscq; urbem relictã ab habitatoribus, & D ex his ad montium uertices confugisse cum familijs, hos quidẽ captos dimisit. Romani uerò inuadentes urbẽ diripuerunt, repertis intra ædes omne genus rebus pretiosissimis. Rex igitur relicto in ea præsidio reuersus est, & Rom. exercitũ hybernatum in recens deditas regiones dimisit, Idumæã, Galilæam & Samariam. Antigonus quoq; pro largitione obtinuit à Silone ut partẽ Rom. exercitus intro Lyddam acciperet, captans Antonij gratiam. atq; ita Romani degebant in magna rerum copia, ab armis tantisper uacantes. Herodi uerò otiari non libuit, sed misso in Idumæam Iosepho fratre cum M peditibus & CCCC equitibus, ipse in Samariam profectus, & deposita ibi matre cognatisq; alijs quos è Masada eduxerat, in Galilæam duxit, oppugnaturus quædam loca ab Antigono insessa præsidijs. Cumq; Sephorim cælo ningẽte peruenisset, Antigonianis inde refugientibus magnã nactus est rerũ necessariarũ copiam. Inde in latrones quosdã speluncarũ recessus habitantes equitũ alã immisit, cum peditũ tribus cohortibus, ut eos cohiberet à maleficijs. aberant aũt nõ longè à uico, qui Arbela dicit. Quadragesimo deinde die uenit cum toto exercitu, & magna audacia hoste occurrente, in siniſtro aciei cornu laborari cœptũ est, donec ipse armatorum manu stipatus succurrit, & hostes iam uincentes coegit terga uertere, suos uerò fugientes gradũ sistere. nec hoc contentus profligatos & palãtes usq; ad Iordanem persecutus est. atq; ita uniuersam Galilæã in partes suas traduxit, præter eos qui erant in speluncarũ receptaculis. numeratisq; uiritim CL drachmis, et pro portione cẽturionibus, suos in hyberna dimisit. Interea Silo ad eũ uenit cũ suis ducibus qui apud Antigonũ in hybernis fuerãt, illo nolente eos post unum mẽsem exactum amplius alere. Nam & ad finitimos miserat, q iuberent eos sublatis omnibus rebus ad uictũ necessarijs in mõtes refugere, ut Romani præ inopia fame perirẽt. At Herodes Pherorę fratrũ minimo cõmeatuũ curã cõmisit, iusso instaurare Alexandriũ. Ille uerò

Silo largitione corruptus.

Herodes de cõmeatu prospicit.

Herodes apud Hierichuntem uincit Antigonianos.

breui & militibus magnam neceſſariarum rerum abundantiam prębuit, & ca ſtellum illud prius deſertum denuò cõdidit. Eodem tempore Antonius morabatur Athenis. In Syria uerò Ventidius Sílonem accerſens cõtra Parthos, iuſsit primum Herodi nauare operam, deinde ad propriũ bellum exire prouinciales auxiliarios. At ille Silone ad eum miſſo, ipſe contra latrones in ſpeluncis degentes duxit militem. Erãt autem hæ ſpeluncæ ſitæ in præruptis mõtibus, anguſtis tramitibus acceſsibiles, & acutis cinctæ rupibus. in harum cauernis illi cum totis habitabant familijs. Rex autem arcas in hunc uſum cõpactas de uertice montis per machinas demittebat catenis ferreis: eo ꝙ nec infernè propter aſperitatem montis aſcendere daretur, nec ſupernè cõtra eos derepere. Hæ arcæ completæ erant militibus haſtas falcatas geſtantibus, ad attrahendos repugnantes & deturbandos per præceps. Hæc tamẽ arcarum demiſsio periculoſa erat propter immenſam altitudinem: & in ſpeluncis non deerant uictui neceſſaria. Vt uerò demiſſæ ſunt arcę ad earum oſtia, & nemo præ metu audebat progredi, quidam armatus accinctus gladio, manu utraque apprehenſa catena qua arca ſuſtinebatur, demiſit ſe intra fauces morę impatiens, illis exire cunctantibus: & ad quandam cauernam accedens, primum tragulis multos intus confecit: deinde reſiſtere conatos falcata haſta attractos dabat in præceps, deinde penitius reconditos inuadens iugulauit multos, actum demùm in arcam ſe recepit. Cæteros uerò eiulatum audiẽtes pauor corripuit, & ſalutis deſperatio. eos tamen conatus impediuit nox interueniens, multíq; rege per præconem pollicente ueniam deditionem fecerunt. Sequẽti uerò luce eodem uſi ſunt oppugnationis genere, magis etiam ex arcis exeundo & pugnando in foribus, & ſubiecto igne antra incendendo. inerat em̃ intus multa materies. Senex autem quidam deprehenſus intus cum uxore ac ſeptem filijs, rogatus ab eis ut ſe deditionem facere permitteret, ſtans ante oſtium, primum quemque exeuntem iugulabat, donec ad unum omnes confecit, & uxorem ultimam. deinde præcipitatis cadaueribus, poſtremò ſeipſum ſuperiecit, mortem ſeruituti præferens. primo tamen in humilitatem Herodis multa eiecit conuitia, licet rex è ſpecula quadam dextram porrigeret, & polliceretur ueniam. Speluncæ igitur omnes hoc modo expugnatæ ſunt. Rex autem Ptolemæo præpoſito ei regioni, in Samariam profectus eſt cum ſexcentis equitibus, & tribus millibus peditum, ut armis cum Antigono rem decerneret. Sed Ptolemæo ſua præfectura non bene ceſsit: nam inuaſus ab his qui & antè Galilæam turbauerant, interfectus eſt. quo facto receperunt ſe in paludes & loca inacceſſa, totum eum tractum rapinis infeſtantes & excurſionibus. Herodes autem reuerſus pœnas ab eis exegit latrocinij: & ex defectoribus alios mox interfecit, alios refugientes in loca munita expugnatos ſupplicio tradidit, & arces ipſas diruit: atque ita ſublatis rerum nouarum autoribus, ciuitates centum talentis mulctauit. Interea cæſo in pugna Pacoro, & Parthis profligatis, Ventidius Herodi in auxilium mittit Machæram cum duabus legionibus & mille equitibus, iubente hoc Antonio. Ille uocatus ab Antigono, & pecunijs corruptus, inuito Herode ad eum ſe contulit, tanquam inſpecturus eius negotia. At Antigonus ſuſpectum habens eius aduentum, non admiſit homi-

XXV. *Herodis expeditio in latrones.*

nem,

nem, ſed per funditores glandibus impetitum arcuit, ſatis declarans ſuum animum. Ille tum demum Herodem bene monuiſſe, & ſe nõ obtemperantem erraſſe intelligens, in Emauntem urbem ſe recepit: & in eo itinere quotquot ludæorum ad manus ei uenerũt, interfecit nullo amici aut hoſtis diſcrimine, iratus ob ea quæ ſibi acciderant. quo facto rex exacerbatus petebat Samariã. Nam decreuerat ea de cauſa audire Antonium, aliꝭ ſibi opus dictitans, quàm his qui ſe magis quàm hoſtem læderent. alioqui ſufficere uel ſe ad opprimendum Antigonum. Machæra uerò conſecutus eum rogabat ut maneret: aut ſi certum eſſet pergere, ſaltem Ioſephum fratrem ſibi attribueret, gerẽti bellum contra Antigonum. Itaq; reconciliatus Machæræ multum roganti, relicto ibi Ioſepho cum exercitu, præcepit ei ne rem totam in diſcrimen adduceret, néue cum Machæra contenderet. Ipſe uerò properauit ad Antonium oppugnantem Samoſata ſita ad Euphratem fluuium, ducens auxiliares tam pedites quàm equites. Poſtquam autem peruenit Antiochiam, repertis ibi multis collectis qui cupientes adire Antonium non audebant ſe committere itineri propter obſidẽtes uias barbaros, & ſæuientes cædibus, bono animo eſſe iuſſis ducem ſe præbuit. Statione autẽ altera à Samoſatis inſidiabatur barbarorum turma commeantibus ad Antonium: ubi quà exitus erat in campeſtria occultauerant ſe non pauci equites, non moturi ſe loco, donec uiatorum agmen perueniret in planiciem. Cumq; iam primi pertranſiuiſſent, Herodes qui præſidio erat extremo agmini, inuaditur à fermè quingentis equitibus. Qui cum primos ſibi occurrentes in fugam uertiſſent, rex cum ſuis ſtipatoribus magno impetu in eos illatus hoſtem repulit, & excitatis ſuorum animis pugnam redintegrauit, reuertentibus qui paulo antè fugerant, ita ut ubique cæderentur barbari. Rex autem ſæuire ferro non deſtitit, nec niſi receptis iumentis quæ non pauca gerebant ſarcinas, ſimulq; mancipijs, cœptũ iter proſecutus eſt. Et cum plures alij in propinquo campis ſaltu inſidiantes in illos coorirentur, hos quoq; cum ualida ſuorum manu aggreſſus in fugam compulit: multisq; ex eorum numero cæſis tutum ſequentib. ſe iter præſtitit. Illi uerò ſeruatorem eum & protectorem ſuum appellabant. Poſtq; autem prope Samoſata uentum eſt, exercitum inſtructum & ornatum ei honoris cauſa miſit obuiam Antonius, propter adducta auxilia, & quia profligatos ab eo barbaros audierat: multumq; gauiſus eius aduentu, & cognitis quæ obiter geſſerat, collaudata uiri uirtute, cõplexus eſt eum & ſalutauit comiter, in ſummoq; honore habuit ut regẽ recens à ſe declaratũ. Antiocho autẽ paulo poſt id caſtrum dedẽte, & hoc pacto finito bello, Soſio prouinciam Antonius cũ exercitu tradidit: commendatoq; ei Herodis negotio, in Ægyptum ipſe profectus eſt. Tum Soſius duas legiones cum rege præmiſit in Iudæam, ipſe cum reliquo exercitu ſequebatur. Interim abſente fratre Ioſephus in Iudæa perierat hoc modo. Immemor mandatorũ fratris quæ illi Antoniũ aditurus dederat, aſſumptis & à Machæra quinq; cohortibus uerſus Hierichuntẽ profectus ad demetẽdas eius agri fruges, in mõtibus caſtris locũ cepit: & quia Rom. cohortes conſtabant è tyronibus non admodũ rei militaris peritis, q; plerique è Syria delecti eſſent, circumuentus ab hoſte inter locorũ difficultates, amiſſo exercitu & ipſe fortiter pugnans occubuit. ſex eñ cohortes deſideratæ ſunt.

Machæras in Iudæos ſeuit.

Herodes Antonio Samoſata obſidenti ſuo petias latum uadit.

Ioſephus Herodis frater in prælio occiditur.

Antigonus

Antigonus uerò potitus cadaueribus, Ioſepho præcidit caput, L talẽtis à Phe
rora fratre redimẽdum. Quo facto Galilęi à ſuis præfectis deficientes, factio-
nem Herodis in lacum demerſam necauerunt: & apud Iudæam multa noua-
ta ſunt. Machæra autem Gittham caſtellũ muniebat. Regi uerò apud Daph-
nen Antiochiæ ſuburbium fratris caſus renunciatus eſt, iam antè tale aliquid
expectanti propter quædam inſomnia, quibus non obſcurè de fratris morte
præmonitus fuerat. Accelerato igitur itinere poſtquam ad Libanum mon-
tem peruenit, aſſumptis octingentis eius loci hominibus, ducẽs etiam unam
Romanam legionem, Ptolemaidem petijt: unde noctu profectus cum exer-
citu, per Galilæam progrediebatur. Cui occurrẽtes hoſtes, prælio uicti com-
pulſi ſunt in caſtellum unde exiuerant pridie. quod primo mane oppugnare
adortus, ui tempeſtatis coactus eſt infecta re inde exercitum in proximos ui-
cos abducere. Superueniente autem ab Antonio legione altera, qui caſtel-
lum tenebant territi noctu id deſeruerunt. Rex quoq; properauit Hierichũ-
tem, uolens ulciſci fratris interitum. quò poſtquam uenit, honoratiſsimum
quemq; adhibuit ad conuiuium: peractaq; cœna dimiſsis cõuiuis recepit ſe
Herodes tricli nij caſum mirè euadit. in cubiculum. Hic uidere licuit res regis à Deo non negligi. Triclinium enim
illud in quo cœnatum fuerat, iam uacuum ſine cuiuſquam noxa cõcidit: quo
factum eſt, ut omnes Herodem Deo charum crederent, ut qui miraculoſè ſer
uatus uideretur è tanto periculo. Sequenti uerò die cum hoſtium ſex millia
ad pugnam deſcendiſſent à montium uerticibus, Romanos terrebant: eo-
ruḿque uelites procurſando tragulis & ſaxis feriebant regios, adeò ut ipſi
quoq; regi quidam tragula uulnus in latus inflixerit. Porrò Antigonus mi-
ſit Samariam ducem quendam nomine Pappum, uolens uideri ita abunda-
re copijs, ut foris quoque poſſet bellum gerere. Sed ille Machæræ ſe oppo-
ſuit. Herodes uerò occupatis quinque oppidis, præſidiariorum circiter M M
in eis interfecit, & incenſis oppidis contra Pappũ reuerſus eſt, qui caſtra ha-
bebat ad uicum Iſanas nomine: & confluentibus ad ſe multis à Hierichunte
ac Iudæa, ubi animaduertit hoſtem præ audacia uenire ad pugnam, collatis
Herodes Anti-gonianos uin-cit. cum eo ſignis uicit egregiè, & accenſus ulciſcendi fratris cupidine, ſæuiendo
inſtabat in uicum fugientibus. Repletis autem ædibus milite, & quibuſ-
dam in tecta confugientibus, his ſuperatis & tectis dirutis uidit omnia refer-
ta & cõſtipata militibus. Hos igitur ſaxis ſupernè impetentes aceruatim con-
ficiebant: nec fuit toto hoc bello ſpectaculum miſerabilius, quàm uidere in-
numera cadauera cumulata intra parietes. & hoc facinus maximè fregit ho-
ſtium audaciam, ita ut non amplius ſperarent aliquid lætius. Videre enim e-
rat multitudinem maximam coeuntium circa uicum, qui tunc fugiebant. &
niſi repẽtè ualida tempeſtas interueniſſet, regij uictores petijſſent confeſtim
Hieroſolyma, & bello finem impoſuiſſent. Iam enim Antigonus de fuga di-
Herodes lauãs periculum mi-rificè effugit. ſpiciebat, cogitans urbem deſerere. At rex iam ueſpere iuſsis parare cœnã mi-
litibus, ipſe pugna laſſatus in quoddam cubiculum lauatũ abijt: ubi maximũ
diſcrimen adijt, quod tamen euaſit Dei prouidentia. Cum enim eſſet nudus,
& unius tantum pueri miniſterio lauaret, intus in eiſdem ædibus latebant
quidam hoſtium armati, quos metus eò cõpulerat. Dumq; ille ſe abluit, pri-
mus prodiens ſtricto gladio per fores ſe proripit, deinde alter & tertius,

armati

armati ſimiliter, adeò attoniti, ut illæſo rege contenti eſſent ſibĩpſis fuga ſalutem quærere. Sequenti uerò die præciſo Pappi inter reliquos occiſi capite, miſit illud Pheroræ in ultionẽ fratris. nam is eum ſua manu interfecerat. Poſt hęc ubi tempeſtas deſæuĩt, moto inde exercitu uenit Hieroſolyma, & caſtra propè urbem metatus eſt, anno tertio poſtquàm Romæ declaratus rex fuerat: quibus mox propius admotis quà maximè oppugnationi obnoxia erant mœnia, ante templum fixit tentoria, uolens ſic ea quemadmodũ olim Pompeius aggredi. & tribus aggeribus ei loco circumdatis, turres erexit adiutus operarum multitudine: & cæſa circumquaque materie, præpoſitiſq; huic operi uiris idoneis, durante etiam tum obſidione Samariam ad nuptias profectus eſt, ducturus filiam Alexandri, neptem Ariſtobuli, quam ei deſponſam fuiſſe iam diximus.

Antigonus à Soſio & Herode opprimitur. Cap. XXVIII.

PERACTIS uerò nuptĩs uenit per Phœnicem Soſius, præmiſſisq; per mediterranea copĩs, mox & ipſe affuit habens ſecum multos tam pedites quàm equites. Venit etiam rex à Samaria, ad ueterẽ exercitum nõ mediocrem acceſsionẽ adducens. erant enim circiter XXX millia. omnes autem conuenerunt ad Hieroſolymorum mœnia, & conſederunt ad ſeptentrionale urbis latus, ad undecim legiones peditum, & ſex equitum millia, præter auxiliares Syrorum copias. Præerãt autem duo cum imperio, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium, & Herodes pro ſeipſo bellum gerẽs, ut deiecto Antigono hoſte pop. Rom. ipſe pro eo ex ſenatuſcõſulto regnum acciperet. Intus autem certatim reſiſtebant Iudæi ex tota ea regione collecti & concluſi intra mœnia, templum iactantes, & fauſta populo ominantes, non deſerturum Deum ſuos in periculo: direptiſq; extra urbem tam hominum quam equorum alimentis, per clancularia etiam latrocinia difficultatem annonæ augebant obſeſſoribus. Cui rei Herodes ita proſpexit, ut contra latrocinantes opportuna loca præoccuparet inſidĩs, & commeatus additis præſidĩs è longinquo conueheret, ut breui neceſſaria uictui abundarent in exercitu. Adhæc operarum frequentia facilè abſoluti ſunt tres illi aggeres. æſtas enim erat, & opus feruebat, nulla interturbatum aeris intemperie. Machinis etiam murum quatiebant, & nihil intentatum relinquebant. At obſeſſi intrepidè repugnabant, conatus eorum eludentes uarĩs artibus. Excurrentes enim crebrò, modò incepta, modò iam perfecta opera incendebant: & conſerentes pugnam cum Romanis nihilo erant inferiores audacia, peritia tantum rei militaris cedebant. tum pro diſiecto machinis muro intus recentem extruebant, & cuniculis obuios agebant alios cuniculos, ut nonnunquam ſub terra manus conſererent. utentes'que deſperatione pro fortitudine ad extremum perdurabant, id'que obſeſsi à tam numeroſo exercitu, ipſi fame ſimul laborantes & inopia. nam in ſabbaticum annum inciderat oppugnatio. Tandem euaſerunt in mœnia primùm lectiſsimi uiginti milites, deinde Soſĩ centurio. captus eſt enim primus murus diebus XL, ſecundus uerò quindecim: & quædam porticus circa templum exuſtæ ſunt, quas Herodes Antigonum incendiſſe calumniabatur, uolens in eum concitare inuidiam populi. Capta uerò exteriore templi parte & ima urbe, Iudæi

XXVII.

Hieroſolyma ab Herodianis expugnantur.

adim-

ad interiora templi & ſuperiorem urbem refugerunt: timentesq; ne à Romanis impedirentur mactare Deo quotidianas uictimas, per legatos petierunt ut has tantum ſinerentur introducere. Rex uerò annuit, ſperans remiſſa tandem obſtinatione ceſſuros. Vt uerò ſpem ſuam fruſtratam uidit, pertinaciter pro Antigoni regno contendentibus, totis uiribus adortus urbem expugnauit: moxq; omnia repleta ſunt cædibus, Romanis longa oppugnatione exacerbatis, Herodianis Iudæis conantibus aduerſam factionem extirpare fundi tùs: eratq; continua cædes per angiportus & domos, ne religione quidē templi tuente ſupplices. Non ætati ulli parcebatur, non ſexui, ne imbelli quidem: & quamuis obſtante rege, et precibus intercedente, nemo tamen temperabat à manibus, ſed ueluti furore perciti ſæuiebant, nullo ætatis diſcrimine. Antigonus quoque neque ueteris neque recentis ſuæ fortunæ ratione ſatis habita deſcendit è turri, Soſioq; ad genua procidit. & ille nihil miſeratus mutatam eius fortunam, inſultauit homini Antigonam appellans. non tamen incuſtoditum reliquit tanquam fœminā, ſed uincto cuſtodes addidit. Cæterùm Herodes deuictis hoſtibus, non minus negotij habuit in compeſcendis alienigenarum auxilijs. ruebat enim multitudo conductitiorum ad uiſendum non fanum ſolum, ſed intimum etiam adytum. Rex uerò alios precibus, alios minis, nonnullos & armis reprimebat, moleſtiorem clade uictoriam exiſtimans, ſi quid eorum quæ uideri fas non eſſet, ueniret in conſpectum profanæ multitudinis. Prohibebat etiam rapinas per urbem fieri, identidem Soſium rogitans, ſolitudinis' ne ſe regem Romani facturi eſſent, exhauſta urbe rapinis ſimul ac cædibus: exiguumq; dicens ſibi uideri tantæ ciuium cædis precium, etiam ſi totius orbis dominiū contingeret. Illo uerò referente pro expugnatione urbis direptionem meritò permitti militi, promiſit ſe de ſuo mercedem numeraturū ſingulis. atque ita redempta ciuitate ab ulteriore uexatione, promiſſa perſoluit. Liberaliter enim militibus, & pro portione ducibus, Soſio uerò etiam regiè dedit munera, ita ut omnes bene nummati diſcederent. Ea clades Hieroſolymorum incidit in conſulatum M. Agrippæ & Canidij Galli, CLXXXV Olympiade, menſe tertio, feriis quibus ſolenne fit ieiunium, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Iudæis à Pompeio calamitate. Nam & ab illo eadem die urbs capta fuerat ante annos uigintiſeptem. Soſius autem conſecrata Deo corona aurea profectus eſt Hieroſolymis, Antigonum uinctum ducens ad Antonium. Herodes autem ueritus ne aſſeruatus Antigonus, & Romam perductus ab Antonio, apud ſenatum iure ſecum contenderet, docens ſe regio natum ſanguine, Herodem uerò plebeiū, & quòd ſi ipſe propter offenſum Rom. pop. indignus eſſet qui regnaret, certè filijs eius inſontibus regnum deberetur: hæc inquam timens multis pecunijs induxit Antonium ut Antigonū tolleret. Quo facto tum demū Herodes metu liberatus eſt. Atque ita Aſſamonæi principatus deſijt poſt annum centeſimum uigeſimumſextum: quæ domus illuſtris fuit, & celebrata propter continuatum in ea gente honorem ſacerdotij, facinoraq; maiorum egregia, quibus propugnauerunt pro Iudæorum republica. Verum hæc familia inteſtinis ſeditionibus agitata amiſit imperium. Adminiſtratio autem rerum peruenit ad Herodem Antipatri filium, plebeio natum

Antigoni mors.

genere,

genere,& ſubiecto regibus. Atque hunc Aſſamonæorum exitum à maioribus traditum accepimus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XV.

Expugnatis à Soſio & Herode Hieroſolymis, Antigonus ab Antonio ſecuri percutitur, Herodes uerò primos amicorum eius interimit. Cap. I.

IEROSOLYMORVM expugnationem Soſij ductu atq; Herodis, & captiuitatem Antigoni ſuperiore uolumine diximus: nunc quæ deinceps conſecuta ſunt dicemus. Poſtquàm tota Iudæa potitus eſt Herodes, quantum urbanę plebis etiam nondū regnū adepto fauerat, eos uiciſsim promouebat: aduerſæ aūt factionis homines quotidianis abſumebat ſupplicijs. in præcipuo honore apud eum erat Pollio Phariſæus, & Sameas huius diſcipulus. Dum enim obſiderentur Hieroſolyma, hi conſulebant ciuibus ut Herodē in urbem reciperēt, eamq; ob rem gratiā illis habuit. *Pollio uerò hic olim capitis reo Herode, Hyrcano cæteriſq; iudicibus prædixit opprobrans, q; abſolutus eorū ſententijs ab omnibus illis pœnas exiget, quam prædictionē procedente tēpore Deus euentu cōprobauit. Tunc uerò captis Hieroſolymis, omnē regiā ſupellectilē in unū cōgeſsit: à diuitibus quoq; ablata & collecta magna ui auri ac argenti, totum id Antonio eiusq; amicis donauit. Interfecit etiā XLV primates ex factione Antigoni, appoſitis ad portas cuſtodibus qui etiā cadauera ſcrutabantur, ne quis eorū efferretur pro mortuo. Et quicquid auri aut argenti inueniebatur, id totū ad regē referebatur, nec ullus finis malorū aderat. nam bona eorū auaritia domini egentis abſumebat: & agri inculti manebant propter tempus anni ſabbatici, quo nobis non eſt fas ſerere. Cæterùm Antonius accepto Antigono uolebat eum uinctum ſeruare ad triumphū: ſed ubi audiuit gentē ad res nouas ſpectare, & odio Herodis fauere Antigono, magis placuit apud Antiochiā eum ſecuri percutere. uix enim Iudæi cōtineri poterant in officio. Teſtis eſt Strabo ſic ſcribens: Antonius Antigonū Iudæum perductum Antiochiā ſecuri ſubiecit: Romanorumq; primus affecit regem hoc ſupplicio: ratus non aliter poſſe adduci Iudæos ut Herodem pro illo regem conſtitutum admitterent. nam ne tormentis quidem adigi poterant ut appellatione regis eum dignarent: tanta apud eos fuit prioris regis exiſtimatio. quare uiſum eſt ignominioſa morte obſcurare eius memoriā, & lenire publicū Herodis odiū. Hæc Strabo.* Hyrcanus autē pontifex captiuus apud Parthos cognito quòd Herodes regnū aſſecutus eſſet, reuerſus eſt ad eum, in hunc modū dimiſſus. Barzapharnes & Pacorus Parthorū duces, Hyrcanum qui primò pōtifex, deinde rex fuit, & fratrē Herodis Phaſaelū, captiuos abduxerant:

* Superiore libro cap. 17. Sameæ hoc tribuitur.

Antigoni mors.

II.

xerant: quorũ Phaſaelus nõ ferens captiuitatis dedecus, & turpi uitæ honeſtã mortem præferens, ſeipſe interfecit, ſicut ſuprà diximus.

Hyrcanus à Parthis dimiſſus ad Herodem reuertitur. Cap. IL

HYRCANVM autem ad ſe perductum Phraates Parthorũ rex propter claritatem generis comiter habuit: & uinculis ſolutum uoluit Babylone degere, ubi magna erat Iudæorum frequentia. hi non aliter quàm pontifici ac regi Hyrcano honorẽ habebant: nec hi ſolùm, ſed quãtum Iudæorum ultra Euphratem habitabat: ita ut non admodum præſentis fortunæ pœniteret hominem. Sed poſtquam reſciuit Herodem ad regiã dignitatem euectum, ad nouas ſe ſpes tranſtulit, natura ſuorum amans, & gratiam ab eo expectans, quòd aliquando de capite periclitantẽm ſeruaſſet in iudicio. Cœpit igitur de profectione conſultare cum Iudæis, officij cauſa inuiſere illum ſolitis: qui tamen ut maneret ei ſuadebant, commemorantes obſequia ſua, & honores quos exhiberent non aliter quàm uel regi uel pontifici: imò ne in patria quidem talem dignitatem eum obtinere poſſe, propter corpus mutilatũ ab Antigono. nec reges ſolere pariter meminiſſe accepti in priuata uita beneficij, quandoquidem mores cum fortuna ſint mutabiles. nec tamen his monitis Hyrcano potuerunt eximere patriæ deſiderium. Herodes quoque ei ſcripſit, rogaret Phraatem & eius regni Iudæos, ne ſibi inuiderent communem cum genero futuram poteſtatem, nunc enim adeſſe tempus reſerendæ ſuo quondam & altori & ſeruatori gratiæ. Simul'que etiam ad ipſum Phraatem legatum miſit Saramallam cum multis muneribus, eblanditurum ne obſtaret cupienti referre gratiam homini qui ſe & educaſſet & cõſeruaſſet. Nec tamen re uera hoc agebat: ſed quia ipſe iniquè imperabat, cauens mutationis occaſiones, quærebat Hyrcanum in poteſtatem ſuam redigere, aut etiam omnino tollere: id quod poſtea fecit. Tunc autem dimiſſum à Partho, & ab illis Iudæis honorificè adiutum uiatico, cum excepiſſet, in ſummo honore habuit: primumq; in conuentibus locum ei tribuendo, & in cõuiuijs ſemper honoratiorem cedendo, patremq; appellitando, lactabat hominem quo minus ſuſpicaretur inſidias. Quin & alijs artibus procurabat quicquid putaret ſibi ad ſtabiliendum principatum conducibile, unde tamen domeſticæ ſeditionis enata eſt occaſio. Cauens enim ne quis illuſtrium crearetur pontifex, accito Babylone non obſcuri generis ſacerdote Ananelo, huic ſummum ſacerdotium dedit. Mox igitur Alexandra non tulit hanc contumeliam, Hyrcani filia, uxor Alexandri Ariſtobuli regis filij, ex quo liberos habebat, alterum formoſiſsimum, nomine Ariſtobulum, alteram Mariammen Herodis coniugem, inſigni pulchritudine fœminam. Hæc iniquiſsimè ferebat contemptum filium, quòd eo ſuperſtite aliunde uocatus pontificatum uſurparet. Scribit igitur Cleopatræ per quendam fidicinem, ut pontificatũ filio ſuo petat ab Antonio. Sed Antonio rem negligẽte, amicus eius Gellius ob quædam negotia in Iudæam profectus, ut uidit Ariſtobulum, delectatus eſt eius forma, admiratus ſtaturam adoleſcentis ſimul & pulchritudinem, nec minus Mariammen regiam coniugem, felicemq; prole Alexandrã prædicans: cum qua colloquutus perſuaſit ut depictas amborum effigies ad Antonium mitteret. fore enim ut his conſpectis ille nihil non à ſe impetrari patiatur. His uer

bis

bis excitata mulier eas effigies ad eum transmisit. Gellius quoq; rem exaggerabat, affirmans eos sibi uisos non mortali, sed planè diuino natos genere, uolens Antonium in amores pellicere. Qui indecorũ sibi ratus puellam Herodi nuptam accersere, atq; etiam Cleopatræ suspiciones uitans, scripsit ut puerum ad se mitteret, & honestè addidit, nisi molestum uideatur. Quæ postquam relata sunt Herodi, non putauit tutum Aristobulum in ipso flore ætatis, uidelicet decimumsextum agentem annum, adhæc genere nobilissimum mittere ad Antonium, primùm Romanorum nemini cedentem, deinde prodiuem ad libidines, & huiusmodi uoluptates undecunq; uenantem impunè propter potentiam. Rescripsit igitur, si uel pedem è regno suo moueat adolescẽs, fore ut cuncta compleantur bellicis tumultibus, Iudæis nouationem rerum sub alio rege sperãtibus. Hoc pacto cum satis feciſſet Antonio, decreuit non omnino adolescentem & Alexandrã expertes honoris relinquere, uxore etiam Mariamme assiduis precibus obtundẽte, ut fratri debitũ pontificatum redderet, dicentéq; ipsi quoq; id fore cõmodum, adempta per honorem adolescenti peregrinandi facultate. Aduocato igitur amicorũ concilio, multis uerbis in Alexandram inuectus est: eam & clàm regno suo insidiatam, & per Cleopatram id agere, ut ope Antonij à se regimẽ transferatur in puerum. idq; tanto iniustius eam moliri, quòd & filiam suã interim honore parto priuare conetur, & regnũ perturbatione reipublicæ alijs parare, quod ipse quæsisset multis sudoribus ac periculis. se tamen præteritorum libenter obliuisci, nec desinere pietatem erga eam cæterasq; necessitudines colere: & nunc eius filio pontificatum dare, cui Ananelus hactenus propter ætatem immaturam prælatus sit. Hæc postquam elocutus est uerbis meditatis, quo magis fucum faceret mulieribus & amicorum cõsistorio, Alexandra uix sui compos, tum præ gaudio, tum quòd se suspectã intelligeret, cœpit cum lacrymis pro se uerba facere, fassa se pro sacerdotio nihil nõ tentasse indignitatis & cõtemptus impatientia: regnum autem negans se uel ambisse unquam, uel etiã si ultrò offerretur, admissuram fuisse. Satis honoris sibi uideri, quòd filiam cum ipso regnare uideat, satisq; ita consultum securitati totius familiæ. Victam igitur beneficiorum magnitudine accipere se honorem filij, futuramq; posthac regi obsequentissimam: ueniamq; præteritorum petere, si quid fiducia generis & necessitudinis propter indignitatem rei egisset immodestius. Post hoc colloquium ad reconciliationis fidem datis uicissim dexteris discesserũt, omni, ut tum uidebatur, suspicione sublata.

Alexandra Aristobuli & Mariæ effigies mittit ad Antoniũ.

Herodes Aristobulo dat pontificatum.

Herodes Aristobulum coniugis suæ Mariammes fratrem pontificem declaratum non multo post necandum curat. Cap. III.

TVM rex confestim pontificatum abrogat Ananelo, uiro peregrini generis, utpote nato ex Iudæis olim ultra Euphratem traductis per Assyrios, ut antè diximus. Multa enim millia huius gentis Babyloniam incolebant, unde & hic erat, à pontificibus alioquin oriundus, & Herodi iampridem notus familiariter. Eum adeptus regnum cum autoritate sua pontificem feciſſet, ipse postea abdicauit quo familiam suam componeret perturbatam, propter neglectas leges patrias. Alioquin honor hic semel

III.

assumptus solet esse perpetuus. primus Antiochus Epiphanes eam legẽ uio-
lauit, pro Iesu subrogato in hoc sacerdotium fratre ipsius Onia. Secundò A-
ristobulus ab Hyrcano fratre eum honorem in se transtulit. Tertius Herodes
Aristobulum adolescentem uiuo adhuc pontifici successorem dedit. atq; ita
tum uisus est discordiæ domesticæ attulisse remedium. nec tamen ut fit post
reconciliationem uacauit suspicionibus, ueritus Alexandram ne in posterum
quidem quieturam, si daretur rerum nouandarum occasio. Iussit igitur eam
continere se intra regiam, & nihil pro potestate agere. Adhæc obseruabatur
assiduè, ita ut nihil regem lateret, ne eorum quidem quæ ad quotidianam ui-
uendi rationem attinerent: quæ omnia exasperabant eam, & incitabant ad o-
dium. Plena enim muliebri ferocia suspectam se obseruari indignissimè fere-
bat, malens quiduis potius pati, quàm amissa licentia, honoris specie in serui-
tute & timore uitam degere. misit ad Cleopatram literas, præsentem rerum
suarum statum deplorans, & rogans ut opem aliquam sibi afferat. Illa iussit e-
am unà cum filio clàm in Ægyptum ad se confugere. quod consilium placu-
Alexandra fu- it, moxq; tale quiddam comminiscitur. Paratis duabus sandapalis in has se &
gam clàm mo- filium inclusit, iussis famulis conscijs, ut noctu has efferrent. erat autem mare
liens deprehẽ- petendum, ubi paratum stabat nauigium quod eos in Ægyptum deueheret.
ditur. hæc apud Sabbionem amicũ mulieris Æsopus ipsius seruus effutiuit, putans
eum non insciũ eius consilij. Quo cognito Sabbion, qui hactenus inimicus
Herodis erat, suspectus quasi socius insidiarũ quibus Antipater ueneno sub-
latus fuerat, arripuit occasionem conciliandæ sibi per hoc indicium regiæ be
neuolentiæ: & ad eum insidias Alexandræ detulit. at ille passus eam tenta-
re negotium, in ipsa fuga deprehensam retraxit. Veniam tamen erroris de-
dit, non ausus ei mali quicquam facere. Verebatur enim non cessaturã Cleo-
patram, odij tali ansa præbita. Quare simulata magnanimitate, uolebat per
clementiam uideri indulgentior. statuit tamen modis omnibus adolescen-
tem tollere. sed interponenda erat mora, quo magis laterent insidiæ. Iamq;
instabat Scenopegia, festum apud nos cumprimis celebre, cuius solennita-
tis dies decreuerat cum reliquo populo per hilaritatem exigere. attamen hinc
quoque data est occasio per inuidiam, quo magis acceleraret quod semel sta-
tuerat. Postquam enim adolescẽs annum tum egressus decimumseptimum,
sacris secundum legem operaturus ad altare ascendit ornatu pontificali, cere-
monias'que decenter tractabat ipse, eximia forma, & statura quàm pro æta-
te procerior, tota facie generis dignitatem præferens, conuertit in se multi-
tudinis oculos simul & studia, reputantis secum etiam aui Aristobuli memo-
ria digna facinora. Victi igitur affectu paulatim se aperiebant, confusi nimio
gaudio, nec continentes faustas uoces ac comprecationes, licentius, quàm
sub tali rege decebat, proferentes debitam familiæ beneficiorum tum me-
moriam tum gratiam. Hæc omnia perpulerunt Herodem, ut quod de adole-
Herodes Ari- scente decreuerat perficeret. Itaq; peracta festiuitate dum apud Alexandram
stobulum tollẽ- accipitur conuiuio, comitate pertracto in opportunum locum adolescente,
dum curat. ostendebat se paratum in eius gratiam iuueniliter colludere. cumq; loci eius
natura esset æstuosior, citò defessi relicto lusu, magnis piscinis quæ ibi circa
aulam erant, imminentes frigus captabant meridiano tempore, ac primũ spe-

ctabant

ctabant natantes quoſdam è ſocijs & famulis. Deinde poſtquàm prouocante Herode adoleſcens quoq; eis ſe miſcuit, amicorum quibus hoc datum erat negotium, deprimentes eum natantem, & quaſi per luſum ac petulantiã mergentes, non prius deſtiterunt quàm omnino aqua præfocatus eſt. Hic fuit Ariſtobuli exitus anno ætatis decimo octauo, pontificatus primo, qui mox ad Ananelum redijt. Hic caſus ubi mulieribus renunciatus eſt, uerſa repentè rerum facie lamentatio exoritur ſupra cadauer iuuenis & luctus incõſolabilis: totamq; urbem rumore ſparſo mœror occupat, nulla non domo calamitatem deflente tanquam propriam. Sed præcipuus fuit dolor Alexandrę, quam & ſi dolus non fefellit, perpeti tamen metu maioris mali neceſſe habuit: & ſæpe ad inferendam ſibi manum pronior, impetum tamen hunc animi repreſsit, ſi fortè ſupereſſe poſſet extincto per ſummum nefas filio, & retenta diutius uita nullam ſignificationem dare quòd data opera necatum ſenſiſſet, donec ali quando ſe offerret ultionis facultas. Quapropter diſsimulanter hoc tulit, nullam ſuſpicionem præ ſe ferẽs. At Herodes modis omnibus curabat fidem facere, ſe inſcio caſum hunc contigiſſe, non luctum ſolum fingens, ſed & lachrymas & mœſtitiam ueræ ſimillimam. ac fortaſſe ueræ etiam miſerationis nonnihil ſentiebat ad conſpectum extincti in ipſo flore ætatis ac pulchritudinis, tametſi mortem eius plurimum ad ſecuritatem ſuam exiſtimaret conducere: ſed potiſsimũ hoc agebat, ut alienus uideret ab hoc crimine. Cæterùm quod ad magnificentiſsimum funeris apparatum attinet, nihil ſibi ad ſummam liberalitatem fecit reliquum, tam in exornando conditorio, quàm in congerendis eò aromatibus & alijs rebus precioſiſsimis, quo miſeris mulierib. hoc pacto afferret ſolatium.

Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhians, partem eorum ab Antonio impetrat. Cap. IIII.

ALEXANDRA tamen nullo modo emolliri potuit, ſed indies magis ac magis exacerbante mœſtitia, per luctum accendebatur ad uindictæ deſiderium. Per literas igitur inſidias Herodis Cleopatræ indicat, ſimulq; filij ſui interitum. Illa uerò iampridem adiuuandi eam cupida, & tum etiam miſerata mulieris infortunium, non ſecus quàm proprium curauit hoc negotium: nec unquam deſtitit incitare Antonium ad ulciſcendam necem iuuenis: indignũ facinus dictitans, Herodem ope eius alieni iuris regno potitum, in legitimam regum ſtirpem tam inſolenter debacchari. His permotus Antonius poſtquam Laodiceam peruenit, accerſiuit ad ſe Herodem, dicturum cauſam de obiecto necis Ariſtobuli crimine. factum enim improbabat, ſi quidẽ ipſe Herodes autor eius fuiſſet. At ille nec cauſæ ſuæ ſatis fidens, & Cleopatræ odia metuens, indeſinenter Antonium cõtra ſe irritantis, decreuit quidem parére: neq; enim aliter facere poterat: ſed cõmiſſa regni cura Ioſepho patruo, clàm ei mãdauit, ut ſi Antonius in ſe grauius aliquid ſtatuiſſet, cõfeſtim Mariammen interficeret. Sic enim ſe affectum erga uxorem, ut etiam ſi poſt ipſius mortem aliquem potiri contingat illius pulchritudine, ad ſuam id iniuriam pertinere exiſtimet. Innuebat autem Antonij in eam ardorem, qui de eius forma iam pridem audiuiſſet. atque his mandatis, non admodum læta ſperãs de rerum ſuarum exitu, proficiſcitur ad Antonium. Porrò Ioſephus

Herodes ad cauſam de Ariſtobuli nece dicendam ad Antonium proficiſcitur.

Ioſephus mulieribus arcanum detegit.

creditum ſibi regimen adminiſtrans, & ſæpiſsimè Mariammen conueniens, partim propter negotia, partim honoris cauſa, dum crebra mentio fit coniugalis amoris quo eam Herodes proſequeretur: irridentibus hanc eius aſſeuerationem mulieribus, præſertim Alexandra, ille nimio ſtudio approbandi eis affectum regis, eò prouectus eſt, ut mandatum illud proderet, ratus id certiſsimum amoris argumentum, quòd neque ſine ea uiuere ſuſtineret, neque uel morte ipſa ab ea diſiungi. quæ Ioſephi uerba mulieres non tam ut indubitatum Herodis amoris ſignum interpretatæ ſunt, quàm exhorruerunt illius tyrannicum animum, ſi uel mortuus ſæuiret in earum capita. Interea per urbem rumor ab inimicis regis ſparſus eſt, excruciatum eum ab Antonio nece traditum: qui cum reliquam regiam turbauit, tum mulieres maximè. Alexandra uerò etiam Ioſephum hortata eſt, ut aſſumptis ipſis ad ſignæ legionis Romanæ confugeret, quæ tum ad regni cuſtodiã circa urbem tendebat ſub tribuno Iulio. Sic enim primùm ſi quid turbarum in aulam incideret, ipſas in tuto fore propter Romanorum beneuolentiam. Deinde ſperandum eſſe conſequuturam quiduis Mariammen, ſi in Antonij cõſpectum uenerit, atque etiam regnum recepturam, & quicquid deberetur regio generi. Tenente adhuc ea conſultatione, literæ ab Herode ſuperuenerunt rumori contrariæ. quamprimùm enim uenit ad Antonium, muneribus eum placauit quæ in hoc Hieroſolymis attulerat: & crebris colloquijs indignationem uiri lenijt, ut minus poſthac ponderis apud eum haberet Cleopatræ inſtigatio. Negabat enim Antonius oportere regem facti ſui rationem reddere, alioqui ne regem quidem futurum. ſed dato illi ſemel honore, etiam liberam poteſtatem permittendam eſſe. idq; ipſum etiam Cleopatræ aiebat conducibile, ſi non multum ſe miſceret alienis imperijs. Hæc ſignificabant Herodis literæ, reliquumq; honorem quo ſe dignaretur Antonius, ad conſeſſum adhibens & ad quotidiana conuiuia, idque non ceſſante à criminationibus Cleopatra: quæ capta eius regionis cupidine, quo regnum id ſibi uſurparet, omnibus modis quærebat illum perdere. Sed quia iuſtum ſe præberet Antonius, nihil poſthac expectandum grauius, uenturumq; breui conſtabilito tam regno quàm amicitia. nec relictam Cleopatræ cupiditati ullam ſpem, quando Antonius pro eius poſtulatis Cœleſyriam ei conceſsiſſet, hac cõditione, ne poſthac Iudæam peteret, & ut moleſta eſſe deſineret. His literis reditis uoluntas confugiendi ad Romanos euanuit. non tamen latuit id conſilium, ſed quamprimùm deducto aliquantiſper Antonio contra Parthos eunte, Herodes in Iudæam reuerſus eſt, ſtatim ſoror Salome & eius mater indicauerunt quid Alexandra cum ſuis uoluerit. Nec hoc contenta Salome etiam maritum ſuum Ioſephum criminata eſt, Mariammes conſuetudinẽ obijciens. Hoc autem fecit propter ſimultatem ueterem, quòd regina elati animi fœmina inter muliebres contentiones exprobraret ei obſcuritatem generis. Porrò Herodes qui ſemper ardenter amaret Mariammen coniugem, ſtatim perturbatus eſt, non ferens zelotypiæ ſtimulos. ægrè tamen ſe continẽs, ne à recta ratione trãſuerſum raperetur inſanis affectibus, ſeorſim Mariammen percunctatus eſt, ecquid haberet cum Ioſepho commercij. Illa uerò pernegãte factum cum deierationibus, & quicquid inſons fœmina poſſet in de-

Herodes Antonium donis cæcat.

fenſionem adducente, rex paulatim aſſentiẽdo placari ſe ſinebat uictus amore uxorio, ita ut poſtremò ueniam peteret, quòd temerè fidem habuiſſet rumoribus: agebatq; ei gratias pro ſeruata pudicitia, ſuum uiciſsim amorẽ commemorans: tandem, ut mos eſt amantium, prorumpentibus lachrymis ruunt in complexus mutuos. Cum tamen nondum uxori amoris ſui fidem faceret, tanto q; magis conaretur id efficere: tum illa, Non eſt, inquit, amantis mandare ſi quid humanitùs accidat ab Antonio, uxorem innoxiam addi fati comitem. Hoc uerbo rex uelut ictus præ dolore confeſtim eam è complexu dimiſit: uociferabaturq; capillos ſibi lacerãs, tenere ſe manifeſtò deprehenſam conſtupratam à Ioſepho coniugem. nunquam enim proditurum fuiſſe data ſibi priuatim ac ſecretò mandata, niſi obſtricta mutuum fide per ſtupri conſuetudinem. atque ita parum abfuit quin eam interficeret. Sed amore uictus, licet ægrè, cohibuit ſe tamen. Veruntamen Ioſephum ne in conſpectum quidem admiſſum iuſsit interimi, et Alexandram ut malorum omnium cauſam, uinctam coniecit in cuſtodiam. Interea turbabantur res Syriæ, Cleopatra non deſinente in omnes incitare Antonium: quem hortabatur ut auferens cuiq; ſuam dynaſtiam, ipſi contribueret: multumq; apud eum poterat irretitum ſuis amoribus. cumq; natura eſſet alieni appetens, nihil ſibi putabat illicitum. primo fratrem cui debebatur regni ſucceſsio, ueneno ſuſtulit, agentem annum XV. deinde Arſinoen ſororẽ ſuam Epheſi in templo Dianæ ſupplicem, interfecit per Antonium. Pecuniarum etiam ubicunq; ſpes affulgeret, neq; templum, neq; ſepulchrum, neq; aſylum ullum unquam uiolare dubitauit, modò ad illam redirent ſpolia quæſita uel ſacrilegio: miſcebatq; ſacra profanis, fas nefas, ut augeretur lucris uel iniquiſsimis. Ad ſummam nihil ſatis erat mulieri ſumptuoſæ & uoluptatibus deditæ, cuius cupiditates uix totius orbis expleri poſſent opibus. quamobrem & Antonium continuò ſolicitabat, ut alijs ablata ipſi largiretur: & ingreſſa cum illo Syriam, ſtatim cogitauit quomodo eam poſſeſsionem ſuam faceret. Nam Lyſaniã Ptolemæi filium interfecit, cauſata eum ſtudere rebus Parthicis. flagitabat etiam ab Antonio Iudæam ſimul & Arabiam ſibi dari, ademptas ſuis regibus. Verùm ille erat quidem adeò deditus ei mulieri, ut nõ illecebris ſolùm, ſed etiam ueneficijs eius captus uideretur: puduit tamen eum tam inſignis iniuſtitiæ, ne uideretur ad procacis fœminæ nutum libenter peccare etiam in rebus maximis. Ne igitur uel negando eam contriſtaret, uel imperata illius omnia faciens uideretur mortalium omnium nequiſsimus, partes de utriuſque regione ablatas ei largitus eſt: ad hæc urbes quotquot ſunt intra fluuium Eleutherum uſque ad Ægyptum: præter Tyrum & Sidonem, quas iam inde à maiorum ætate ſciebat liberas, quamuis has quoque illa multis precibus impetrare conaretur.

Maria Herodi indicium Ioſephi indicat.

Ioſephi mors.

IIII. *Cleopatra Antonium dementat.*

Cleopatræ reginæ in Iudæam aduentus. Cap. V.

HAEC aſſecuta Cleopatra, & Antoniũ in Armeniã cũ exercitu profectum uſq; ad Euphratẽ proſecuta, reuertitur: obiterq; adita Apamia & Damaſco, etiam Iudæam ei libuit inuiſere: ubi excepta ab Herode, conceſſam ſibi Arabiæ partem & Hierichuntini agri reditus ei locauit. Is & balſamum fert, quod unguentorum longè precioſiſsimũ ibi tantùm

prouenit,& eximiarum palmularum uim magnam. Per hæc negotia contracta maiore cum rege familiaritate concubitum eius appetijt,mulier natura intemperans,& dedita libidini,ac fortè etiam amore tacta nõnihil:quamuis uerisimile sit per stuprũ quæsitam occasionẽ struendis insidijs. Sed illa amorem prętexebat. Herodes autem iam antè ei parum amicus, quòd nosset infestam ex æquo omnibus:tum uerò etiam odio dignam iudicãs tam proiectam libidinem,necnon maturo supplicio,quæ se sic prostituere conaretur, tunc eius postulata repudiauit. Deinde cum amicis consultauit, num habens eam in sua potestate deberet occidere. sic enim multis molestijs leuare posse eos quibus uel hactenus infensa fuerit, uel in posterũ futura sit. Quin & ipsi Antonio id fore utile,quãdoquidem nec illi fida futura sit,si in quam temporum difficultatem delapsus opera eius opus habeat. Huc procliuiorem cohibuerunt amici,indignum cẽsentes, hominem in magnis uersantem negotijs in manifestissimum se periculum conijcere,& obsecrantes ne quid ageret temerè. Non enim hoc laturum Antonium, quantumuis ei hoc approbetur utile. quin hoc ipso augẽdum eius desiderium, quòd per uim atq; insidias amissse eam uidebitur, nec supereſſe uel mediocrem excusationem, cum mulier sit omniũ eius ætatis longè honoratissima,& si qd utilitatis ex eius nece possit existere,coniunctum sit cum Antonij iniuria. unde facilè apparere,quàm magna & immedicabilia mala exoritura sint in regno & familia regis ipsius, cum nihil uetet recusata illius illicita postulatione,res pro præsenti statu rectè disponere. His deterrentes, & periculum probabilibus rationibus ostendentes, cohibuerũt eum à facinore. Ille placata muneribus regina,uersus Ægyptum eam deduxit: Cęterùm Antonius subiugata Armenia Artabazem Tigranis filium cum filijs suis satrapis uinctum in Ægyptum misit,munus Cleopatræ, & quicquid precioſum de eo regno ceperat. Regno autem Armeniæ potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus,qui in eo tumultu effugerat:cui pòst Archelaus & Nero Cæsar per uim à se pulso iuniorem ipsius fratrem successorem dederunt. Quod autem attinet ad tributa regionum quas regina ab Antonio dono acceperat,Herodes ea iustè reddebat, parum tutum putans præbere Cleo
V. patræ occasionem maleuolentiæ. Arabs uerò postquàm eorum exactio ad Herodem spectare cœpit,aliquandiu soluebat ei ducenta talenta annua:deinde malignior factus & ad dandum segnior, uix partes quasdam reddebat, ac ne eas quidem integras.

Cleopatra Herodem ad stuprum solicitat.

Herodes bellum Aretæ infert,quo tempore Antonius à Cæsare Actiaco prælio uictus est. Cap. VI.

QVAM eius iniquitatẽ & iuris contemptũ non ferens Herodes illaturus erat bellũ, atq; ad eã rem usus est tẽpore Romani belli. Cum em̃ expectaretur pugna Actiaca,quæ in CLXXXVII Olympiadẽ incidit, Cæsar de imperij summa decertaturus erat cum Antonio. Herodes uerò multorũ iam annorũ possessor regionis pacatæ & refertæ pascuis ac pecoribus, nouis quoq; abundans reditibus & opibus, delectus habendo magno apparatu expediebat auxiliũ Antonio. Sed ille hanc operam ei remisit,negãs sibi opus esse. uerũ quia tam ex ipso q̃ ex Cleopatra audierat de Arabis perfidia,iussit in illum bellũ uertere. nã & regina hoc in rem suã fore existimabat,

si alter

ſi alter ab altero mutuis attererent cladibus. Igitur Antonij iuſſu reuerſus Herodes domi cõtinuit exercitũ, cum quo mox inuaſit Arabiã equitatu ſimul & pedeſtribus copijs inſtructiſsimus, Dioſpolim petẽs quò occurſuri erãt Arabes. non em̃ eos latuit hæc expeditio. Poſt acerrimũ igitur conflictũ penes Iudæos fuit uictoria. Poſt hæc rurſum magnus Arabũ exercitus confluxit ad Cana, qui locus eſt in Cœleſyria: quod præſentiens Herodes duxit cõtra eos maximã exercitus ſui partẽ. Cumq; uellet munitis uallo caſtris per occaſionẽ deinde prælium cõmittere, imperanti hæc reclamabat multitudo, mitteret moras, & cõfeſtim in Arabas duceret. Faciebat aũt eis animos, tum q; pulchrè inſtructã aciem habere ſe crederent, tum recẽs memoria prioris pugnæ, in qua egregiè uicerant. cum igit̃ ardor eorũ uix cohiberi poſſe uideretur, decreuit rex uti alacritate militũ, & profeſſus ſe nõ ceſſurum illis uirtute, armatus ante agmen ibat in hoſtẽ, ſubſequẽte inſtructa acie. quæ res attonitos reddidit Arabas. pauliſper em̃ repugnare conati, ut uiderunt nõ poſſe ferri eorum audaciam, maiore ex parte in fugã uerſi ſunt. actumq; de eis fuiſſet, ni Athenio Herodẽ inuaſiſſet, eiusq; exercitũ. Hic Cleopatræ dux erat in ea regione: & quia Herodẽ oderat, non imparatus pugnæ euentũ expectabat, quieturus ſi Arabes uincerẽt. Vbi uerò uinci eos animaduertit, cum collectitia manu indigenarũ feſſos iam, & uictoriã ſuam putantes ex improuiſo adortus magnã ſtragem ædebat. Nam Iudęi uiribus in profeſſos hoſtes abſumptis, tum uerò etiam ob uictoriã diſſolutiores, facilè hoſti cedebãt, multaq; uulnera accipiebãt in locis aſperis & inequitabilibus, quorum peritiores erãt aduerſarij. His igit̃ uehementer laborãtibus Arabes reſumptis animis reuerſi in prælium trucidabant iam fugientes. nec una erat exitij facies, pauciq; in caſtra euaſerũt. Herodes uerò de pugna deſperãs, citato equo profectus eſt ad euocandos qui illis ſuccurrerent. nec tamẽ licet feſtinus, affuit in tẽpore, ſed Iudæorũ caſtra capta ſunt. Arabibus aũt non mediocris felicitas ex inſperato contigit, dum & uictoria potiuntur, à qua plurimũ aberant, & hoſtiũ ualidum exercitum oppri mũt. Ex illo tẽpore Herodes latrocinijs cœpit agere & excurſionibus in Arabiam, caſtra ponendo in montibus: & cauebat quidem totum exercitum prælio committere, neq; tamen non hoſtibus aſsiduitate & laborioſitate incommodabat, & ſuorum caſum omni ratione corrigere ſtudebat.

Iudæi Athenionis proditione ab Arabibus uincuntur.

De terræmotu qui Iudæam concuſſit. Cap. VII.

QVO tempore dum maximè apud Actiũ Antonius conflictatur cum Cæſare, ſeptimo regni Herodis anno, Iudæa terra quali nunquã antè motu concuſſa, magnam per totam eam regionem iacturam fecit pecudum: quin & hominum oppreſſa ſunt ruinis ædium circiter decem millia. militaris tamen multitudo nihil detrimẽti accepit, utpote ſub dio agitãs. Hæc clades in maius etiam aucta rumoribus, quos nuncij gẽtilium odiorum non ignari dabant auribus Arabum, immane quantum extulit hoſtium animos, quaſi ſubuerſis Iudæorum urbibus, & extinctis hominibus, nulli iam ſu pereſſent aduerſarij. Legatos itaque gentis, qui rebus afflictis pacem petituri uenerant, comprehenſos necauerunt, moxq; magna alacritate properauerunt ad hoſtilem exercitum. At illi non auſi aduentum eorum præſtolari, utpote deiecti animis ob calamitatẽ, rempub. negligere, nec multum à deſperatione VI.

tione abeſſe uidebantur. Quos ita affectos rex excitabat, duces eorum appellando, & quantum in ſe erat conãdo animum illis addere. Cumq; generoſiores quoſdam in meliorem ſpem reſtituiſſet, tum demùm auſus eſt etiam exercitum alloqui, quem prius uiderat in recentibus cladibus nullam orationem admittere. Eos igitur his uerbis conſolatus ſimul & cohortatus eſt.

Herodis concio ad exercitum. Cap. VIII.

NON ignoramus, uiri fortiſsimi, multa hoc tempore noſtros conatus remorata infortunia, quibus quantũuis audaces perterreri nihil mirum fuerit. Sed quoniã bellũ eſt pro foribus, & quæ hactenus acciderunt, non niſi ueſtra uirtute poſſunt corrigi, cohortandi mihi eſtis, & monendi quo pacto retinere poſsitis priſtinum robur animi. Ac primùm de bello uerba faciã, declaraboq; nos id iuſtiſsimis de cauſis gerere, coactos inimicorum iniurijs: id quod uel præcipuè debet acuere ueſtrã fortitudinem. Deinde oſtendam, nec hæc quę nos contriſtant, eſſe tam grauia quàm uidentur, & magnam nobis ſupereſſe ſpem uictoriæ. Ac primùm de eo diſſeram quod prius propoſui, uosq; ipſos teſtes eorum quæ dicturus ſum faciã. Noſtis em̃ ipſi Arabum iniuſtitiã, & quàm ſint erga alios quoq; omnes perfidi, nimirũ genus hominũ impium, ac barbarũ: ſed nos præcipuè infeſtauerunt, ob auaritiam & inuidiã perpetuis iniurijs nos laceſſentes. Et tamen ne alia beneficia noſtra in eam gentẽ collata cõmemorem, quis eos imminẽte Cleopatra de libertate periclitantes eripuit niſi nos? Mea enim cum Antonio cõiunctio, & illius erga me beneuolentia in cauſa fuit ne quid iſti grauius paterent, dum ille cauet cõmittere ꝙ nobis ſuſpectũ eſſe poſſet: deinde poſtquàm precibus illa euicit ut de utraq; regione portiones quædã ei decideretur, in his quoq; diſpenſandis non ceſſauit mea induſtria: & datis de meo magnis muneribus ſecuritatẽ ambobus acquiſiui meo unius ſumptu, dum c c talenta expendo, & pro alijs ducẽtis fideiubeo, pro reditibus eius ipſius terræ, quam iſti olim noſtram occupãt. Atqui æquũ erat nos Iudæos & à tributis immunes eſſe, nec cuiquam ullã agrorum partẽ decidere. certè in Arabũ gratiã, qui nobis ſalutem ſuã debent, indignũ erat quicquã expendere. Sed multo iniquius eſt, eos qui negare nõ poſſunt ſuã libertatem noſtrũ eſſe beneficiũ, & eam ob rẽ gratias nobis egerũt, fraudare nos debitis, præſertim amicos & pacis tempore: quandoquidẽ fides etiã hoſti ſeruãda, multo magis inter amicos locũ habeat neceſſe eſt. at nõ inter tales quales iſti ſunt, qui nihil tam honeſtũ putãt quàm quod cum lucro coniunctũ eſt, & iniuriã impunitã eſſe debere, quæ lucri gratia cõmittitur. Dubiúmne igiť eſt, noſtri officij eſſe iniuſtos iuſto bello perſequi, quod Deus ipſe fieri uult, iubetq; nos ſemper odiſſe uim & iniuriã, maximè in bello nõ ſolùm iuſto, uerũ etiã neceſſario. Quod em̃ confeſsione omnium tam Græcorũ quàm Barbarorũ eſt crudeliſsimũ, hoc cæſis noſtris legatis perpetrauerunt. Nam & Græci caduceatores ſacros ac inuiolabiles eſſe uolunt, & noſtri honeſtiſsima ſanctiſsimaq; legis præcepta per angelos, hoc eſt nuncios à Deo acceperũt. hoc em̃ nomẽ & Deũ in hominũ notitiã adducere, & hoſtes hoſtib. cõciliare poteſt. Quid igiť magis nefariũ, q; legatos de iure agẽtes interficere? aut quæ illis poſt hoc facinus expectanda uel in bello proſperitas, uel in reliqua uita felicitas? ego ſanè nõ uideo. Dixerit fortè aliqs:

ius quidē & fas penes nos eſt, ſed penes illos uires & maiores copiæ. uerùm iſthæc oratio indigna eſt noſtris hominibus. cum quibus ēm iuſtícia eſt, cum illis etiam Deus. ubi aūt Deus eſt, ibi nec multitudo nec fortitudo deeſſe poteſt. Sed age etiā per ſe uires noſtras expendamus. Prima pugna uicimus, in ſecunda primo congreſſu eos profligauimus, non ferentes noſtram impreſſionem. uictores deinde nos Athenio non indicto bello ex inſidijs aggreſſus eſt. uerùm hęc fortitudo eorum dicenda eſt, an inſidiæ potius & ſecunda iniquitas? Cur igitur nobis minus ſit animi, quibus oportebat eſſe plus ſpei? aut cur nobis timendi ſint, qui quoties abſq; dolo certandum eſt, ſemper ſuccumbunt: quando uerò uincere uidēt, per iniuſtitiā hoc faciunt? Quid q; etiam ſi fortes quis eos exiſtimet, hoc ipſo magis ad uirtutem excitari debet? nō eſt enim generoſi laus infirmiſsimū quemq; aggredi, ſed poſſe etiam fortes deuincere. Quòd ſi quem domeſticæ clades terrent, & terrę motus proximus, primum cogitet hoc ipſum eſſe quod Arabas decipit, putantes grauius q̄ re uera fuit: deinde nō decere ut illis audaciæ, nobis timiditatis, eadē cauſa ſit. Illi ènim nūc audent non q; alicuius boni ſibi ſint cōſcij, ſed qa nos afflictos credunt calamitatibus. ubi aūt nos uiderint occurrere, collabetur eorū fiducia, et nobis hoc ipſo creſcent animi, q; iam cum nō ita ferocientibus pugnabimus. Nam neq; uſqueadeò afflicti ſumus, neque, ut quidā putant, irato Deo nobis hoc accidit, ſed caſus hi ſunt fortuiti. Quòd ſi Dei uoluntate hoc factum eſt, mirum ni eiuſdem uoluntate ceſſauit calamitas, & hac caſtigatione cōtentus eſt. Quòd uerò præſens bellum ei probetur ut iuſtum, ipſe euidenter declarauit. Nonnullis enim per totam regionē terrę motu oppreſsis, ueſtrū qui arma geſtatis nemini quicquā mali contigit, ſed omnes eſtis incolumes, manifeſto diuinæ uoluntatis indicio, q; ſi populariter militaſſetis unà cum liberis & uxoribus, neminem ueſtrūm deſideraretis. Hæc cogitātes, & quod maius eſt, habere uos Deum protectorē omni tempore, perſequimini iuſto bello gentem impiā, nec amicitiæ iura, nec fœderū fidem ſeruantē, in occidendis legatis impiā, cum uirtute gerenda res eſt, ſemper fugacē. His uerbis ludæorū animi nō mediocriter accēſi ſunt ad prælīū. Herodes aūt ſacris de more peractis, pperè duxit eos trans Iordanē cōtra Arabas: metatusq; caſtra non pcul ab hoſtibus, decreuit caſtellū inter utroſq; ſitū occupare: cōmodum ſibi id ratus, ſiue pugnandū eſſet, ſiue caſtra in tutiorē locū transferenda. cumq; idem eſſet Arabum quoq; conſiliū, circa eum locū certamen cōtractum eſt. ac primùm telis uelitati eminus, deinde manus conſerunt, utrinq; nonnullis cadentibus, donec Arabes uicti diſceſſerunt. Ea pugna ludæis tātum momentū ad bene ſperandum fuit, ut quia hoſtes certamen detrectabant, auſi ſint uallum eorū diuellere ipſa caſtra expugnaturi. Atq; ita coacti Arabes proceſſerūt nō ſatis bene ſtructa acie, ne tantillū quidē alacritatis aut ſpei ad pugnā afferentes: conſeruerunt tamen manus uel quia plures numero, uel quia neceſſe erat laceſſenti hoſti reſiſtere. poſt diutinū igitur cōflictum nō paucis utrinq; cæſis, tandem Arabes in fugam uerſi ſunt. Tanta autem ſtrages impulſis ſemel edebatur, ut non ſolùm hoſtiū gladijs conficerentur, ſed præ impetu fugientis inconditæ multitudinis alij proculcarentur, alij ſuis ipſorum telis ſe inducerent, itaq; quinq; millia deſiderata ſunt. cętera turba refugit quidem intra caſtra,

Herodis de Arabibus victoria.

ſtra,ſed nulla certa ſalutis ſpe,non tam commeatus quàm aquæ penuria. Por rò Iudæi quia non potuerunt unà cum fugientibus irrumpere,obſidione eos cinxerunt,& auxilijs aditus, & fugam obſeſsis intercludendo. In hac rerum difficultate Arabes legatos ad Herodem miſerunt,primùm pacem petentes, deinde quia ſitis urgebat,in quamuis conditionẽ deſcendentes, dum in præſentia uiuere liceret. At ille non legatos, nõ pecuniam pro captiuis, nihil denicꝙ æquum admittebat,enixè cupiẽs facinorum in ſuos patratorum pœnas ab eis exigere. Itaqꝫ coacti ſiti inter alia mala prægrauante,progreſsi præbuerunt ſe uinciendos,& in captiuitatem abigendos,ita ut intra quintã diem capti ſint ad quatuor millia. Sexta uerò omnes reliqui decreuerunt prodire, & hoſtem aggredi,uel certã cladem malentes,quàm paulatim ignominioſè perire. Quę ſententia poſtquàm placuit,eruperunt è caſtris,ſed parum idonei ad prælium,fractis tam uiribus quàm animis, propter extremũ infortuniũ mortem in lucro reputantes. Quare primo conflictu circiter ſeptem millia ceciderunt:domitaqꝫ per hanc cladem gentis ferocia, in Herodis, quem ſuo malo ducem egregium experti ſunt,clientelam ſe dederunt.

Herodes ad Cæſarem proficiſcturus neceſſario,Hyrcanum interficit. Cap. IX.

VII. QVA felicitate ille multum elatus domũ reuertitur, aucta ob rem bene geſtam exiſtimatione. Sed dum maximè res ſuas conſtabilijſſe uidetur,ſummũ diſcrimen adijt, Antonio apud Actium deuicto armis Cæſaris. Tum enim actum de ſe putauit, non ipſe ſolus, ſed & amici eius omnes & inimici. Nemo enim credebat impunè fore tantam Antonij amicitiam. Quo factum eſt ut amici quidem nihil diſsimularẽt deſperationem,inimici uerò cõdolere ſe fingentes, clàm gauderent, pollicentes ſibi in futurum meliorem ſtatum reipublicæ. Ibi Herodes uidens præter Hyrcanum neminẽ ſupereſſe regij generis,ſtatuit eum è medio tollere:ſiue euaſurus eſſet periculum,tutius ratus neminem extare digniorem imperio:ſiue opprimendus eſſet à Cæſare,ſucceſsionem illi inuidens. Hæc ſecum uolutanti, ab illis præbita eſt nonnulla occaſio. Erat enim Hyrcanus miti ingenio,toto uitæ ſuæ tempore nullis ſe admiſcens negotijs,omnia fortunę permittens, & quamcunqꝫ illa conditionem attuliſſet,ea contentus. Verùm Alexandra ambitioſa fœmina,& mutationis ſpem modeſtè ferre neſciens, ſolicitauit patrẽ ne ulterius ferret Herodem afflictorem ſuæ familiæ,ſed potius ſibi quoqꝫ caueret,ſeqꝫ ſperatæ fortunæ ſeruaret. Conſuluit deinde ut Malcho Arabiam ditione tenenti ſcriberet, peteretqꝫ ab eo tutelam & hoſpitiũ. Si enim contingat Herodem malè mulctari ab offenſo Cæſare,dubio procul ad ipſum rediturum imperium,propter nobilitatem generis,& fauorem populi. Talia ſuadentem Hyrcanus primò repulit,deinde uictus importunitate mulieris,interdiu noctuqꝫ eandem cantilenam de futurorum ſpe,deqꝫ Herodis inſidijs occinẽtis, ad Arabem literas dat amico cuidam Doſitheo: in quibus ſcriptum erat, ut equites mitteret,qui eum ad Aſphaltitem lacum deducerent. Diſtat à Hieroſolymitanis finibus per trecenta ſtadia. Hæ literæ ideo Doſitheo potiſsimùm creditæ ſunt,quòd & Hyrcani cliens erat & filiæ: & inuiſum ei Herodem non una de cauſa uidebatur ueriſimile. Nam Ioſephi ab eo necati cognatus erat,& aliquãto ante fratres eius apud Tyrum inter alios ab Antonio interfecti fuerant.

rant. Nihilo tamen magis ob hæc Hyrcano fides ſeruata eſt. Pluris enim ille faciens præſentis regis gratiam, oſtendit ei epiſtolam, qui laudata illius beneuolentia, unum etiam ab eo poſtulauit miniſterium: ut complicata epiſtola, & obſignata Malcho eam redderet, & reſponſum ab illo reciperet. multum enim ſua referre, ſi etiam illius mentem intelligat. Quod ubi Doſitheus ſedulò executus eſt, Arabs reſcripſit paratum ſe & ipſum & familiam recipere, atque etiam omnes illius factionis ludæos: miſſurumq; inſtructam manū quæ eos tutò deducere ualeat, & uoluntati eius obſecuturum per omnia. Poſtq; autem etiam hanc epiſtolam Herodes accepit, accito Hyrcano, rogauit eum, ecquid haberet cum Malcho fœderis. Quo inficiante, prolatis in cōſiſtorio literis, occidi eum imperauit. Atq; hæc ita in ipſius Herodis commentarijs ſcripta habentur: nam ab alijs traduntur aliter, uidelicet non ob hoc crimen, ſed quaſi regi inſidiatum, necatum eſſe. Scribunt enim ſic: In quodam conuiuio diſſimulata ſuſpiciōe quæſiuiſſe ex Hyrcano, num quas literas à Malcho accepiſſet. reſpondiſſe illum, accepiſſe quidem, ſed nihil præter officioſam ſalutationem continentes. Alterū amplius interrogaſſe, num quod etiam munus accepiſſet. Cumq; reſpondiſſet, nihil præter quatuor iumenta quibus uectaretur: regem traxiſſe hoc in crimen corruptelæ ac proditionis, moxq; hominem duci iuſsiſſe. Inſontem autem perijſſe argumentum afferunt mitiſsimum ipſius ingenium, ut qui ne iuuenis quidem unquam ullam temeritatis aut audaciæ ſignificationem dederit, ac ne tum quidem cum ipſe principatu potiretur: ſed tum quoq; pleraque omnia ex Antipatri adminiſtrauerit ſententia. Tunc uerò iam octogeſimum annum exceſſerat, ſciebatq; opes Herodis in tuto eſſe: Euphrate etiam traiecto, relictisq; qui trans eum amnem in ſummo honore habuerant, in patriam poſtliminiò redijt, ut ſub illius poteſtate uiueret, quo minus ueriſimile eſt eum molitum facinus à ſua natura alieniſsimū, confictaq; uidentur hæc ab Herode omnia. Hic finis fuit Hyrcani poſt uariam fortunam qua tota uita circumactus eſt. Nam ſtatim principio regnante matre Alexandra pontifex Iudæorū creatus, per nouem annos eum honorem obtinuit: cui defunctæ cum in regnum ſucceſsiſſet, elapſis tribus menſibus ab Ariſtobulo fratre pulſus eſt, ac deinde Pompeij ope reſtitutus. receptisq; omnibus honoribus quadraginta annos in eis exegit. deinde iterum ab Antigono pulſus, & mutilato corpore, captiuus apud Parthos uixit. unde aliquanto poſt domum reuerſus, quamuis multa ſibi de Herode polliceretur, nihil tamen eorum conſecutus eſt poſt tantam fortunæ uarietatem: & quod omnium eſt maximè miſerabile, ut modò diximus, in extrema ſenectute indigno fine abſumptus eſt. Fuit enim æqui amantiſsimus & perpetua modeſtia, imperiumq; maxima ex parte per alios adminiſtrabat, amore otij, & imperitiæ ſibi conſcius. Antipater certè atque Herodes huius bonitate ad tantas opes prouecti ſunt: pro quibus meritis contra ius ac fas occiſus eſt. Cæterùm Herodes Hyrcano ſublato ad Cæſarem properans, & nihil boni de ſe ſperās propter amicitiam Antonij, ſuſpectam habebat Alexandram, ne uſa hac temporis opportunitate ad defectionem concitaret populum, & inteſtinis ſeditionibus regnum perturbaret. Quare mandata regni cura Pheroræ ſuo fratri, & matrem Cypron, & ſororem, & totam denique cognationem in Maſada

Hyrcani mors.

Herodes ad Octauium Cæſarem proficiſcitur rem domeſticam componit.

ſada depoſuit: iuſsitq; fratrem, ſi quid ſibi accidiſſet durius, habenas regni retinere. Mariammen uerò uxorem, quia propter ſimultatem cum matre eius & ſorore degere non poterat, in Alexandrio cum Alexandra matre collocauit, commiſſa quæſtori ſuo Ioſepho & Sohemo Ituræo caſtelli cuſtodia, uiris & antè ſemper fidiſsimis, & tunc honoris cauſa his mulieribus regijs adhibitis. Verùm his quoq; mandatum dederat, ut ſi quid quod nollet accidiſſe ſibi cognoſcerent, confeſtim ambas interficerent, regnumq; pro uiribus liberis eius ac Pheroræ fratri conſeruarent.

Herodes etiam à Cæſare regnum obtinet. Cap. X.

His mandatis properauit Rhodum ut illic Cęſari occurreret. Quò poſtquam appulit, poſito tantum diademate, de cætero paratu regio nihil mutauit: admiſſusq; ad colloquiũ, tum maximè oſtendit animi ſui magnitudinem, neq; ad ſupplicationes (ut in tali fortuna mos eſt) uerſus, neque preces adhibens quaſi rogando ueniam, ſed facti ſui rationem reddens intrepide. Fatebatur enim apud Cæſarem & amicitiam ſibi interceſsiſſe maximam cum Antonio, & totis uiribus ſe conatum ut penes illum eſſet rerum imperium: non armis quidem coniunctis, quòd tum diſtineretur bello Arabico, ſed miſſo ad illum frumento ſimul atq; pecunijs. nec tamen ſe hac parte ſibijpſi ſatisfeciſſe: profeſſum enim amicum, pro bene de ſe merito non opes ſolùm, ſed caput etiam & ſalutem debere obiectare periculis. Id quia nõ licuerit, certè hanc laudem ſuam eſſe, quòd ne poſt Actiacam quidem cladem illum deſeruerit, neq; fortuna iam apertè mutata ad nouas ſpes ſe tranſtulerit. quo tempore ſi non auxilio, at conſilio à ſe adiutum hominem, commõſtrando quo uno modo ſeruari poſſet, nec omnino in ordinem redigi, uidelicet ſi Cleopatram interficeret. hoc enim perpetrato, licebat illi & imperio potiri, & à te pacem facilius conſequi quam inimicitias. Ille uerò per incogitantiam conſilium meum aſpernatus eſt: atque hoc pacto tibi magis quàm ſibi conſuluit. Nunc igitur ſi odio Antonij meum quoque ſtudium damnas, non negauerim ea quæ feci, neq; uereor ingenuè fateri quãto illum amore proſecutus ſim. Sin amoto perſonarum reſpectu, hoc tantum in diſquiſitionem uocas, qualis ſim amicus, & quàm memor beneficiorum, licet tibi quoque hoc experiri. mutato enim nomine nihilo minus manebit amicitia, & laudem ſuam merebitur. His uerbis cum magnam generoſitatem præ ſe ferret, non mediocriter allexit Cæſarem, uirum liberalem ac magnificum: ut occaſione dicendæ cauſæ iam inſinuaret ſe in illius amicitiam. Quare diademate reſtituto hortatus eum, ut non minus ſuam quàm quondam Antonij amicitiam coleret, in ſummo honore habuit, addens ſcripſiſſe Capidium, quantum apud monarchas ſtudio Herodis adiutus fuiſſet. Ergo ubi præter ſpem acceptum ſe uidit Cæſari, & ope eius denuò confirmatum in regno, ſenatuſconſulto quoq; per illum impetrato, deduxit eum in Ægyptum, donatum plurimis muneribus, quibus etiam amicos eius ſibi conciliauit, & animi declarauit magnitudinem. Conatus eſt etiam Alexãdro Antonij amico impetrare ueniam, quod tamen non potuit, quia Cæſar animaduerſurum ſe in illum iurauerat. Reuerſus deinde in Iudęam auctus honore ac poteſtate,

VIII.

omnes

omnes qui cõtrà expectauerũt attonitos reddidit, quasi Dei benignitate semper illustrior è periculis euaderet. Mox igitur parauit se ad excipiendum redeuntem ex Ægypto Cęsarem. Qui postquam uenit, omni regia magnificentia eum accepit apud Ptolemaidem: exercitui quoq; omnem hospitalitatẽ exhibuit, & rerum ad uictum accõmodarum copiam. Quo factum est ut in intimam familiaritatem reciperetur, unà obequitare solitus dum traducuntur copię, tractansq; tum ipsum tum amicos ministerio uirorũ CL ditissimo & sumptuosissimo cultu insigniũ. Quin & squalida ac inaquosa loca transeuntibus nihil deesse passus est, non uinum, non aquam, qua militi tum magis etiam opus erat. Ipsum quidem Cęsarem talentis DCCC donauit: adeoq; satisfactum est omnibus, ut luculentius etiam q̃ pro eius regni facultatibus tractatos se faterentur. quo magis amicitię promptæq; ad benemerendum uoluntatis fidẽ fecit, & usus opportunitate temporis egregiã opinionẽ magnanimitatis sibi parauit. rursumq; ab Ægypto redeuntes alios Romanorum primates tot officijs prosecutus est, ut nemini mortalium hac parte cederet.

Herodes Mariammen calumnijs oppressam interficit. Cap. XL.

SED cum primùm in regnum reuersus est, perturbatam familiam inuenit, infensamq; sibi uxorem Mariammen & socrum Alexãdram. ratæ enim, id quod non immeritò suspicabantur, nõ securitatis causa se in id castellum conclusas, sed quasi in carcerem, ita ut nec suis nec alienis bonis frui possent, ægerrimè ferebant. Mariamme quoq; maritum simulare amorem credebat, quòd ei bonũ esset atq; cõmodũ. sed nihil molestius ferebat, quàm quòd ne illo quidem defuncto spes relinquebat ipsam fore superstitem: nec unquã excidebant mãdata olim Iosepho data, ita ut omnibus modis demereri conaretur custodes, præcipuè Sohemum, non ignara incolumitatem suam sitam in eius manibus. Ille uerò principiò fidus erat, nõ discedens ab Herodis præscripto: deinde musculis ac blanditijs muliebribus paulatim mollitus est: postremò effutijt omnia mandata regia, præsertim quòd nõ speraret eum cum eadem potestate reuersurum. Eam ob rem sic existimabat, nec ab illo sibi esse periculum, & à mulieribus paratã gratiam, præsentẽ dignitatem & in posterum facilè retenturis. Quòd si Herodẽ rebus ex sententia cõfectis redire cõtingeret, nihil eum nisi uxoris arbitratu acturum. sciebat enim quàm impotenter eam rex amaret. His ille de causis à mandatis discesit. Mariamme uerò iniquissimo animo tulit noua sibi semp alia ex alijs ab Herode nasci pericula: uotaq; faciebat ne ille unquam saluus reuerteretur, cogitans uitam sibi cum eo fore intolerabilem: id quod postea nec dissimulauit, apertè fassa quid se ureret. Ille enim cum præter spem magna ornatus fortuna appulisset, primò, ut par erat, uxori lætum de hac re attulit nunciũ: eamq; solam omnium ob amorem ac iucundissimã consuetudinem salutauit. Mulier uerò narrante eo suos successus, susq; deq; ferre uidebatur, nec bellè suum affectum occultabat: sed ut erat ingenuis minimeq; fucatis moribus, ad illius blandas appellationes ingemiscebat: narrationeq; eius contristari magis quàm gaudere uidebatur: ut iam Herodes non tam suspicionibus quàm manifestis signis turbaretur. Angebatur enim uidens inexpectatã & apertã uxoris auersationem: quam molestiam præ amore ferre non ualens, nec in ira nec in re-

Sohemus arcanum effutit apud Mariammen.

Herodes Mariamme fortunam suam narrat.

conciliatione perdurare poterat, & ſibi ipſe non conſtans iam hoc iam illo affectu diſtrahebatur. adeò animus inter amorẽ & odium ambigebat, ut cum ſæpe cuperet punire mulieris ſuperbiam, intercedente amore uetaretur. Nihil autem magis timebat quàm ne ſumpto de ea ſupplicio, ſeipſum hoc pacto grauius læderet ob defunctæ deſiderium. Talibus curis æſtuantem, & ſic erga Mariammen affectum ut uidêre ſoror eius & mater, opportuniſsimũ tempus ſe nactas putauerunt: moxq; aſsiduis calumniis concitabant hominem, accendentes eius odium ac zelotypiam: quas ille nec reiiciebat, nec tamen libebat credere, & ſæuire in dilectam coniugem. peius tamen indies erga eam afficiebatur, magisq; ac magis exaſperabatur, dum nec illa animum ſuum occultat, & ipſe ſemper amorem uertit in odium. Ac fortaſſe iam tum ſæuius in eam aliquid ſtatuiſſet, ni commodum nunciatum eſſet extinctis Antonio & Cleopatra Cæſarem Ægypto potiri: cui obuiam properans familiam ſic ut erat reliquit. Diſcedenti Mariamme commendauit Sohemum, plurimum ei ſe debere propter habitam ſui curam profitens, & cuiuſdam ludææ partis ei præfecturam impetrauit. IX. Cæterùm Herodes in Ægypto cum Cæſare congreſſus, liberius iam cum illo egit amicitia fretus, & magnis ab eo beneficiis ornatus eſt. Quadringentorum enim Gallorum Cleopatræ ſatellitium ei donauit, & regionis partem reddidit, quam illa prius occupauerat. Attribuit etiam eius regno Gadara, Hippon, & Samariam, in maritimis Gazam, Anthedonem, Ioppen, Stratonisq; turrim: quæ illi non mediocris fuit ad regium ſplendorem acceſsio. Deducto deinde uſque Antiochiam Cæſare, in regnum reuerſus ſenſit fortunam quàm foris propitiam, tam domi aduerſam, maximè quod ad coniugium attinet, qua parte ſibi antè uidebatur feliciſsimus. Flagrabat enim legitimo coniugis Mariammes amore quàm qui ardentiſsimè, ne illis quidem exceptis, de quibus à ſcriptoribus proditur. Ea fœmina cætera pudica & inuiolatæ fidei, innatam habebat muliebrem quandam moroſitatem, improbius illudens obnoxiij mariti patientiæ, ita ut non habita regiæ potentiæ ratione, non raro contumelioſius eum tractaret, quam tamen ille diſsimulanter & moderatè ferebat, licet ſolitam apertè & ſorori eius & matri exprobrare humilitatem generis. quæ cauſa fuit implacabilis inter eas mulieres odij, atque etiam calumniarum quoties daretur occaſio: eæq; ſuſpiciones paulatim creſcentes duraſſent integrum annum poſt Herodis à Cæſare reditum. Tandem diu fotum odium in hunc modum erupit. Cum meridiano tempore quietis cauſa in cubiculum ſe rex contuliſſet, pro coniugali affectu Mariammen accerſiit. hæc autem introgreſſa quidem eſt, ſed unà cubare noluit, rogantem contemnens, & inſuper patris ac fratris ſui necem opprobrans. Quo indignè ferente, & uix ab inferendis mulieri manibus temperante, poſtquam ex ſtrepitu commotiorem eum ſenſit ſoror, ſubmittit iampridem ſubornatum pincernam, qui indicaret ſolicitatum ſe à Mariamme, ut ei operam commodaret in propinando regi amatorio poculo: & ſi amplius ſciſcitaretur qualénam id eſſet, diceret pharmacum penes ipſam eſſe, à ſe requiſitũ tãtum miniſteriũ. q; ſi rex mentione amatorij nihil moueretur, tum & ipſe ſileret. nihil enim illi fore periculi. Hæc prædoctũ illo ipſo temporis articulo intromittit ad eũ allo-

Herodes foris fortunatus, domi contrà.

quendum.

quendum. Atq; is compoſito uultu ingreditur, & quaſi rem ualde ſeriam aſferens, ait ſe largitione à Mariamme ſolicitatum, ut amatorium regi miſceret. Quo audito cum ille perturbaretur, ait pharmacum quoddam ſibi oblatum, cuius ipſe uim ignoret: ideoq; id renunciare, quod hoc & regi & ſibi tutius exiſtimet. Ad hæc uerba Herodes, iam antè ſatis commotus, cum magis etiam exaſperatus eſſet, eunuchum Mariammes fidiſsimum tormentis examinauit, ſciens quòd ſine illo nihil nec magnum nec paruum fieri potuerit. Ille cruciatus non ferens ad interrogata quidem nihil reſpondit, hoc tantùm prodidit, offenſam eſſe mulierem propter ea quæ Sohemus indicauiſſet. Adhuc eo loquente exclamat rex, Sohemum & ſibi antehac & regno fidiſsimũ non fuiſſe hæc proditurũ, niſi aliquid commercij ſecretioris inter ipſos interceſsiſſet, moxq; Sohemum comprehenſum imperat interfici, uxorem uerò cauſam ſuam iubet agere a duocato intimorũ amicorum conſilio, accuſationem accuratã exorſus, & confictũ amatorij ac ueneficij crimen intentans. Erat aũt uerbis immodicus, & iratior quàm iudicium poſtulat: quo factũ eſt, ut cùm eum ita uelle uiderent, omnium qui aderãt ſuffragijs damnata fit: qua ſentẽtia prolata, uiſum tamen eſt tam ipſi q; alijs quibuſdã præſentibus, non eſſe eius ſupplicium præcipitandũ, ſed includendã in aliquem regię carcerem. At Salome cum ſua factione modis omnibus dedit operam ut mulier ſine mora necaret: quò tanto facilius regem perpulerunt, q; dicerent timendũ eſſe aliquem motum in populo, ſi ſciretur uiuã aſſeruari in carcere. Atq; ita Mariamme ducta eſt ad ſupplicĩũ. Id conſpicata Alexandra, & intelligens ſimilẽ exitum ſibi expectãdum ab Herode, omiſſa priſtina ferocia ualde indecorè mutata eſt. Volens enim oſtendere ſe nõ eſſe conſciã eius criminis, cœpit filiæ conuicium facere omnibus audientibus, ſceleſtiſsimã & ingratam erga uirum clamitans, dignamq; tali exitio, quæ auſa ſit tam immane facinus. nõ enim pro merito gratiam retuliſſe bene de omnibus ipſis merito. Hæc illa inhoneſtè ſimulante, & interim eius capillos uellere audẽte, etiam alij meritò damnabãt ineptam eius ſimulationem, ſed in nemine hoc magis apparuit, q; in ipſa quę ducebatur ad interitum. Nam neq; uerbo ullo eam dignata eſt, neq; uel tantillum intemperijs eius perturbata, excelſo animo improbare ſe illius turpem dementiã uultu ſignificabat. Ipſa intrepida ſpecie, ac ne colore quidem metu mortis mutato ibat, generoſam indolem extremo quoq; ſuo tempore præferens. Ad hunc modum perijt mulier & temperans & magnanima, ſed non ſatis modeſta, & paulo contentioſior. Cæterùm formæ uenuſtate, & comitate cum maieſtate coniuncta dici non poteſt, quantum omnes ætatis ſuæ fœminas ſuperauerit, quæ potiſsima cauſa fuit quo minus iucundè cum rege uitam degeret. Obſequijs enim ob amorem ab eo culta, & nihil moleſtum expectans, licentioſius æquo ſe gerebat. moleſtè etiam ferebat ſuorum caſus: idq; apud ipſum quoque fatebatur. Tandem effecit ut inuiſa eſſet regis & matri et ſorori, atq; etiam illi ipſi, à quo ſolo nihil timebat. Ea perempta impotentius etiam flagrare cœpit rex, iam antè miſerè affectus ſicut diximus. Neq; enim uulgari coniuguni more amabat, ſed cùm penè ad inſaniam uſq; indulgeret huic cupidini, ne licentioribus quidem uxoris moribus effici potuit ne indies magis ac magis eam diligeret. Tũ uerò magis etiã uidebaẽ in pœnã necatæ Mariæ ſæuire. Ac

Mariamme ducitur ad ſupplicium.

Herodes occisa uxore in morbum incidit.

ſæpe inuocabat eius nomẽ,ſæpe etiam indecorè lamentabatur. excogitabat autem oblectamenta quæcunq; poterat,apparandis conuiuijs ac compotationibus,nihil tamen proficiebat:quare & regni curã reliquit,adeoq; dolori ſuccubuit,ut ſæpe miniſtros iuberet uocare Mariammen, quaſi illa adhuc uiueret. Sic affecto ſuperuenit peſtilentia,quæ & plebis & eius amicorũ maiorem partem abſtulit,omnibus irato Deo hãc immiſſam interpretãtibus propter iniuſtũ reginæ ſupplicĩũ. Ita aucta regis ægritudine poſtremò in ſolitudines ſe abdidit prætextu uenationis, ubi afflictans ſe intra paucos dies grauẽ morbum contraxit. Is erat inflammatio & dolor ceruicis, mente etiam mota nonnihil. nec remedia quicquam proderant, ſed cum exacerbare potius malum uiderentur,res minimũ à deſperatione abfuit. itaq; medici partim propter morbi contumaciã,partim quia in tanta difficultate non erat libera diætæ electio,permittebant ei quicquid appeteret,in incertũ euentum ſalutẽ fortunæ cõmittentes. Eo ſic apud Samariam, nunc Sebaſten,decumbente,Alexandra habitans tum Hieroſolymis,re cognita conata eſt urbis arces in ſuam poteſtatem redigere,alterã templo contiguam, alterã in ipſa urbe ſitam. nam qui has obtinẽt,totã gentem habent obnoxiã:quia nec ſine his ſacrificia quotidiana poſſunt peragi,neq; Iudæi ſine ſacrificijs degere,quibus uita citius cõtemnatur quàm religio. Prefectos igitur tentat,ut ſibi & genitis ex Herode ac filia pueris eas traderent,ne fortè illo defuncto occuparentur ab alijs. Quòd ſi cõtingat eum ſanitatem recipere, interim à nemine tutius eas ſeruari quàm à domeſticis. Hæc ſolicitatio nõ eſt æqs auribus accepta,ſed cum eſſent alioquin etiam fidi, tum eo magis manebant in officio, quòd & Alexandrã oderant, nec fas putabant deſperare de uiuente adhuc Herode. amici enim erant ueteres,unus etiam nepos regis,Achiabus nomine. Quare continuò per nũcios de Alexandra ſignificauerunt. ille ſine mora eã iuſsit interfici:ſuperatoq; tandem uix & difficulter morbo affectis & corporis uiribus & animi ſic efferatus eſt,ut quauis ex cauſa ad ſæuiendũ eſſet propenſiſsimus. quamobrẽ ne ab intimis quidẽ amicis ſanguinarias manus abſtinuit, Coſtobaro uidelicet, Lyſimacho,Antipatro cognomine Gadia,& Doſitheo,occaſiõe arrepta huiuſmodi. Erat Coſtobarus unus inter primates Idumęorum, penes cuius maiores olim fuerat ſacerdotium Coze,quem Deum habent Idumæi. Poſtquã autem Hyrcanus eorum reipublicæ formã in Iudaicos mutauit,Herodes regnum adeptus,Idumææ ac Gazæ prępoſuit,Coſtobarum,data in matrimonium Salome ſua ſorore,cuius maritum Ioſephũ interfecerat,ut iam dictũ eſt. Ea felicitate præter ſpem oblata inflatus ille,paulatim ad tantam inſolentiam progreſſus eſt,ut regis imperata detrectaret,indignum ratus Idumęos ſeruire hominibus quorum ſacra & religionem acceperãt: miſitq; legationem ad Cleopatram,docens Idumæam ſemper maioribus eius reginæ paruiſſe. proinde nunc quoq; impetrãdam eſſe regionem ab Antonio. Se enim paratum illi potius obſequi. Hæc autem moliebatur non q; Cleopatram mallet habere dominã,ſed ut acciſis Herodis opibus,eo facilius ipſe Idumæorum dominationẽ inuaderet. Nam ſpem ei faciebat tam generis claritas quàm pecuniarũ copia, quibus parãdis ille nunquã non intentus ne à turpibus quidẽ lucris abſtinebat,nimirũ nihil mediocre uolutans in animo. Sed Cleopatra fruſtra

Herodes intimos amicos interficit. Alexandræ mors.

tentato

tẽtato precib. Antonio, nihil impetrare potuit: & Herodes re cognita interfecturus erat hominẽ, niſi interceſsiſſent pro eo tam mater q̃ ſoror: ita tñ eũ donauit illarũ precibus, ut nunc̃ poſthac illi fideret. Orto deinde inter cõiuges diſsidio, Salome libellũ repudij marito mittit, præter legitimũ morẽ patriæ. lex em̃ noſtra ſolis maritis hoc ius permittit, mulieribus aũt ne dimiſsis quidem fas eſt nubere, niſi prioris uiri permiſſu. Verùm illa magis ex ꝓpria licẽtia quã cõmuni iure fecit diuortiũ, & ad fratrẽ ſe cõferens ait ſe prætuliſſe fraternã beneuolentiã cõiugali fœderi. Cõſpiraſſe em̃ eũ ad res nouas moliẽdas cũ Lyſimacho, Antipatro & Doſitheo: ſuiſq̃ reb. fidẽ aſtruebat ꝑ Babæ liberos, q̃s ille iã per XII annos ſeruaſſet incolumes. Erat aũt hoc uerũ, & tũ præter omnẽ opinionẽ à rege auditũ uehemẽter eius animũ perculit. Qd' em̃ ad Babæ liberos attinet, decreuerat eos aliquãdo tollere, aducrſatos ſuis conatibus, tunc autẽ ob tẽporis longitudinẽ memoria exciderãt. cauſa uerò odiorũ hęc fuit. Regnãte Antigono dũ Herodes obſideret Hieroſolyma, in tãtis rerũ difficultatibus maior populi pars feſſa, ꝓpenſa erat ad accipiendũ Herodẽ intra mœnia. Sed obſiſtebãt Babę liberi pollẽtes autoritate ac opibus, & fidi Antigono, q̃ putarẽt eum regẽ magis eſſe è republica. Tandẽ capta urbe per Herodẽ, Coſtobarus deſtinatus ad obſeruãdos urbis exitus, ne q̃s aduerſę factionis elaberet, ſciens magnam eſſe Babæ filiorũ apud uulgus autoritatẽ, & cogitãs illos mutato rerũ ſtatu magnũ momẽtũ afferre poſſe ſuis conatibus, ſubtractos clàm in ſuis agris habuit. Ac tunc quidẽ licet ſuſpectus Herodem periurio fefellit, negans ſe quicquã ſcire quò illi deuenerint. Rege deinde per edicta præmiũ promittente indici, & modis omnib. eos perquirente, ne tum quidẽ fateri uoluit. ueritus em̃ non impunè ſibi hoc fore poſt primã negationẽ, ꝓgebat eos occultare, iã neceſsitate etiã non modo beneuolẽtia. Hoc poſt quã ſororis indicio rex cõperit, miſsis quibuſdã ad loca latebrarũ, & illos interfecit, & quotquot in eodẽ hærebãt crimine: ut nihil iam reliquum eſſet ex Hyrcani cognatiõe, ſed ſublatis omnibus quorũ excellebat dignitas, arbitratu ſuo poſſet quicq̃d uellet agere, nemine amplius reſiſtẽte. Quo factũ eſt ut magis ac magis diſcederet à patrijs ritibus, & peregrinis ſtudijs ueterũ inſtituta corrũperet inuiolabilia: quo tẽpore permagna facta eſt bonorũ morũ in deterius inclinatio, labante diſciplina qua antehac populus ſolebat cõtineri in officio. Ac primũ athletica certamina quinto quoq̃ anno in honorẽ Cæſaris inſtituit, theatro Hieroſolymis extructo: deinde in campo amphitheatrũ utrũq̃ ſumptuoſo opere conſpicuũ, ſed alienũ à Iudaicis moribus, apud quos nullus eſt horũ uſus, nulla ſpectaculorũ oſtẽtatio. Ille tamẽ celebritatẽ hãc nobiliſsimã eſſe uoluit, denũciatã circũuicinis atq̃ etiã longinq̃s gẽtibus, ꝓpoſitiſq̃ præmijs magnus undiq̃ athletarũ cęterorumq̃ certatorũ concurſus factus eſt, cõfluxerũtq̃ exercitatiſsimi quiq̃ in hoc genere. Euocabant em̃ magnis pręmijs nõ hi tantũ q̃ gymnicis certaminibus darẽt operã, ſed muſici etiã præſtãtes, & q̃ uocant thymelici: necnõ quadrigarij ac trigarij, & qui ſingulis equis celetizontes curſum peragunt: magna cõtentione regis, ne quid deſideraret, quod uſquã in hoc genere eſſet ſpectabile. Theatrũ ipſum ꝑ circuitũ titulis erat ornatũ Cęſaris, & trophęis deuictarũ ab illo gentiũ, auro atq̃ argento collucẽtibus. quod uerò ad inſtrumentũ & apparatũ attinet, nõ ueſtes pre-

X.

Herodes in peregrinos mores degenerat. Herodes amphitheatrum extruit.

cioſiſsimæ,nõ gemmæ raritate inſignes deerãt in his ſpectaculis: cõquiſitis etiam feris plurimis,leonibus, cæteriſq; uel robore ſpectandis, uel aliquo naturæ miraculo. Hæ modò inter ſe,modò cum damnatis hominibus cõmittebãtur: quæ peregrinis quidem ſpectatoribus plurimũ admirationis ob ſumptum,atq; delectationis afferebant,indigenis uerò prorſus ad diſſolutionem patriæ diſciplinæ tendere uidebantur. Nihil em̃ magis impium exiſtimabãt, quàm ex ſpectandis hominibus cum beſtijs cõparatis uoluptatẽ crudelẽ captare homines: abſurdũ æquè peregrinis artibus mutare inſtituta domeſtica. Sed nihil tam moleſtũ fuit quàm trophæa: quæ cum putarent armis cõtectas imagines,quarũ uſus interdictus eſt noſtris legibus,indigniſsimè eas ferebant. à quibus cum eos ſic abhorrere Herodes animaduerteret,per uim nihil agere uoluit,ſed blandis alloquijs conabat̃ hanc ſuperſtitionẽ eximere. nihil tamen mouebant̃,ſed credentes eum grauiter peccare, uno ore exclamãt: etiamſi reliqua omnia ferre oporteat,nõ laturos ſe intra urbẽ hominũ imagines (ſic trophæa uocabant:) hoc em̃ nefas eſſe. Herodes uerò uidens eos turbatos,& ſine ſatisfactione nõ facilè ceſſuros,accitis ad ſe præcipuis ex illo numero,& in theatrũ adductis,rogabat eos, oſtenſis trophæis, quidnã hoc eſſe putarẽt. cũq; reclamaſſent,hominũ eſſe imagines,iubet detrahi ornatũ appoſititiũ, & oſtẽdit nudos ſtipites. quo facto in riſum uertit̃ indignatio cõcepta ex ſuſpicione imaginũ. Atq; ita ſedato multitudinis tumultu,plericq; iam mutati æquo animo ferebãt omnia. quidã tamẽ ne ſic quidẽ deſtiterũt externos mores abominari, ueriti ne ex hac mutatione ſequeret̃ magnũ aliquod reip. incõmodũ: putaueruntq; ſui officij, labanti diſciplinæ publicæ uel capitis periculo ſuccurrere, nec pati Herodẽ quicq; cõtra receptos mores inducere, & pro rege hoſtẽ agere. ex his x ciues cõiurauerũt contẽpto periculo,ſicasq; ueſtibus texerũt: & in his unus cæcus, ob indignitatẽ eorũ quæ audierat nõ paratus ad agendũ aliquid,ſed ad patiendũ, ſi qd aſſertoribus patrij moris accideret,cuius exẽplo nõ mediocriter cõfirmati ſunt cæteri. Hi cõmunicatis cõſilijs in theatrũ uadunt,ſperãtes nec ipſum regẽ improuiſum impetũ ſuũ euaſurũ,aut certè multos ex aulicis eius ſtipatoribus opprimẽdos: & uel hoc ſibi fore mortis ſolatiũ,ſi regi occaſionẽ præberent cogitãdi de iniuria quam genti inferret. Et illi quidẽ quaſi duces ſe cæteris præbentes hæc facere ſtatuerãt. quidam uerò ex his quos Herodes ad perſcrutanda & indicanda talia diſpoſuerat,rem totã expiſcatus, regi theatrũ ingreſſuro aperit. is rem illam ſibi non negligendã exiſtimãs,quod & ſe multis inuiſum,et turbas ſubinde exoiri uidebat,recipit ſe in regiã,& nominatim cõiuratos accerſit: qui cõprehenſi in ipſo facinore,& ſcientes nullũ eſſe effugiũ, præſentem neceſsitatẽ animi fortitudine decorarunt. Nihil enim inficiati interrito uultu ſicas protulerunt,profitentes ſe rectè ac piè cõiuraſſe,nõ propter priuatos affectus, aut ſui cõmodi gratia,ſed pro diſciplina publica,quam nemo bonus uiolare ne morte quidẽ ſibi intentata ſuſtineat. Hæc illi cùm magna cõfidentia pro ſe attuliſſent, à regijs abducti per omnes cruciatus necati ſunt. Nec multo pòſt delator eorum à quibuſdam correptus nõ ſolùm interfectus eſt, ſed etiam fruſtatim cõciſus & obiectus canibus,idq; multis inſpectantibus: nemo tamẽ hoc factũ prodidit,donec poſt longas ac ſæuas Herodis inq;ſitiones à cõſcijs quibuſdã mu-

In Herodem fit coniuratio,eademq; detegitur.

lierculis

lierculis per tormenta expreſſa eſt confeſsio. Tum uerò autores eius facinoris cum totis familijs plectebantur, plebe nihilominus interrita, & parata leges defendere, ni maiore cohiberetur potentia. Quod animaduertēs rex omni ope obuiam iuit eorum conatibus, ne fortè hi motus in apertam defectionem erumperent. Cum igitur duas arces munitas in urbe haberet, unam in qua ipſius erat regia, alteram uerò iuxta templum Antoniam à ſe communitam, uiſum eſt tertiam quoq; munire Samariam, mutato nomine Sebaſten, quæ foris totam gentem contineret in officio. Abeſt à Hieroſolymis itinere unius diei, ad urbanos etiam tumultus compeſcendos opportuna. Aliam etiam toti genti ceu arcem impoſuit, olim Stratonis turrim dictam: ipſe Cæſaream appellari maluit. In magno etiam quem uocant campo, ſorte lectis equitibus caſtellum condidit, & in Galilęa Gabalam, Eſthmonitim in Peræa. His arcibus ad tutelam regni per totam regionem opportunè diſpoſitis, adempta eſt uulgo leuiſsimis quibuſq; cauſis mobili, tumultuandi materia: parato ad quoſcunque clancularios conatus remedio, dum in propinquo ſemper ſunt qui uel præcaueant, uel recens ortos compeſcant. In primis autem Samariam cincturus mœnibus, dedit operam ut tam è milite auxiliari, quàm è finitimis gentibus plurimos in eius ciuitatis corpus congregaret, partim propter templum quod ibi dedicare ſtatuerat, partim quo illuſtriorem eam faceret, ſed maximè quia prætextu magnificentiæ ſecuritatem rebus ſuis hoc pacto procurabat. Vrbi abrogato uetere, nouum nomen Sebaſtes impoſuit, agroſq; eius natura feraces habitatoribus diuiſit, ut mox ab initijs eſſent locupletes: firmiſsimum deinde murum circumdedit, natura etiam loci accliuioris adiutus, & præter ueterem ambitum tantum ſpatij complexus, ut nulli celebrium urbium cederet. erat enim xx ſtadiorum circuitus. In eius meditullio fanum ſeſquiſtadij amplitudine eſſe uoluit, modis omnibus ornatiſsimum, in quo templum extruxit cum quouis alio pulchritudine & magnitudine cōferendum: reliquas etiam urbis partes procedente tempore magis ac magis excolere ſtuduit, ſecuritatem captans ex firmitate loci, quo pro arce uti uoluit, pulchritudine uerò loci ſuæ liberalitatis ac magnificentiæ monumentum relicturus ad poſteros.

Herodes ſeipſum munit aduerſus ſeditiones.

Herodes Samariam munit, et frequentat habitatoribus.

De fame quæ in terram Iudeam incubuit. Cap. XII.

EODEM anno qui fuit regni Herodis decimuſtertius, maximæ calamitates in eam regionē ingruerunt, ſiue ea fuit uindicta irati numinis, ſiue ita ferebant ſtatæ temporum uiciſsitudines. Primū ſiccitas diuturna obtinuit, inde inſecuta eſt ſterilitas, ne illis quidem fructibus prouenientibus quos ſponte ſua terra ſolet edere. Poſtea per inopiam mutata uictus ratione morbi iam inualuerunt & peſtilentia, ſuccedentibus alijs poſt alias calamitatibus. Nam hoc ipſum peſtē exacerbabat, quod ægroti in tanta penuria nec curam ſibi conuenientem, nec alimentum congruum habere poterant: & quotidie multis morientibus, etiam ſuperſtites per deſperationem curam ſuorum relinquebant, nō profuturam in tantis rerum difficultatibus. Itaque abſumptis ueteribus frugibus, & nullis in earum uicem ſubnaſcentibus, nihil ſpei reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, dum non uno anno etiam ſemina ipſa pereunt, terra non reddente

XI.

dente debitum. Quapropter neceſsitas multa ad præſentem uſum excogitare cogebat: ac ne Herodi quidem amplę facultates ſuppetebant, dum fraudatur agrorum redditibus, abſumpta in ædificationem urbium uetere pecunia: adeoq; nec quicquam ſuppetebat quo ſuccurrere poſſe uideretur, occupante malo. accedebat populare in regem odium, q; ferè ſoleat calamitatum culpa in eos reiici, penes quos eſt regimen reipublicæ. Cogitabat tamen aliquã medelam afferre tam difficili tempori, ſed modũ uix expediebat, q; nec finitimi res ad uictum neceſſarias uendere poſſent, eadem preſsi inopia, nec pecuniarum tantum ſupereſſet, quantum poſſet omnibus ſufficere. Tamen exiſtimãs omnino non committendum eſſe ut non ſuccurreret, quicquid erat in regia ſupellectilis tam aureæ quàm argenteæ, id totũ concidit, nec laudatorum artificum parcens operibus, nec uaſis ad uſum neceſſariis. Inde confectam pecuniam mittebat in Ægyptum, quam tum Petronius tenebat pro Cæſare. Is licet obrutus multitudine ob talem neceſsitatem ad ſe confugientium, tamen quia priuatim amicus erat Herodi, & ſeruatos cupiebat eius ſubditos, præaliis eis conceſsit frumenti exportationem, tam in emendo quàm in euehendo adiuuans, ita ut maximum momentum ad gentis ſalutem in eo fuerit. Porrò Herodes aduecto frumento, & approbata populo ſua diligentia, non ſolùm mutauit auerſorum à ſe animos, uerùm etiam eximiã laudem beneficentiæ & prouidentiæ retulit. Nam primùm his qui ſibiipſis frumentum quærere nõ poterant, diuiſit omnibus accuratiſsimè diſpenſans. Deinde quia multi erant qui propter ſenium uel aliam debilitatem cibos parare non ualebant, his quoque prouidit adhibitis piſtoribus, ut in promptu alimenta haberent. Quin & aduerſus hyemis aſperitatem prouidit, ne qui periclitarentur inopia ueſtiũ abſumptis pecoribus, & lanis aliiſq; tegmentis deficientibus. Vbi uerò etiam huic neceſsitati ꝓſpectum eſt, propinquis quoq; Syrorum urbibus ſolicitudinem impendit, diſtributis ad ſementem faciendam frugibus. quod ſanè & ipſi fuit commodum, terra mox uberem referẽte gratiam, ut omnibus alimenta ſuppeterent. Et quamprimùm ſegetes meſsi maturæ factæ ſunt, ad LM hominum quos ipſe aluerat dimiſit per agros: atque ita res penè perditas reſtituit ſua diligentia, nõ mediocriter ſubleuatis etiã finitimis qui eiſdem laborabant difficultatibus. Nemo enim eius opem implorauit, quem non pro ipſius dignitate adiuuerit: ſed & caſtella & urbes, & ex plebe qui grauabãtur numeroſiore familia, ad illum confugientes neceſsitati inueniebant remediũ: ita ut reuocatis ad rationẽ quæ in exteros tantũ inſumpſerat, reperta ſint frumenti cororũ x millia. corus autẽ capit x medimnos Atticos. Intra regni uerò ſui pomœria LXXX millia cororum expenſa ſunt. quæ quidem eius cura, & tam opportunè collata gratia, tantum apud Iudæos ualuit omniũ ſermone celebrata, ut poſitis odiis quicquid hactenus uel adminiſtrãdo regno, uel tranſgrediendis patriis ritibus peccauerat, libenter obliuiſcerentur, bene compenſatum putantes eius liberalitate, qua uſi fuerãt hoc difficillimo tempore. Nec minor uel gratia uel gloria parta eſt apud exteros, ut per hæc mala non mediocriter nomen regis illuſtratũ ſit, & quantum damni domi acceptũ eſt, tantũ foris ad celebritatẽ nominis accreuerit. Cum enim in alienis neceſsitatibus tantam oſtendiſſet magnanimitatem, omnes non qualis antè fuiſſet reputabant,

Herodes fame laborãtibus Iudæis ſubuenit.

putabant, ſed qualem tum recens experti fuiſſent. Eodem tempore & auxilia miſit Cæſari, quingentos ſelectos è ſuo ſatellitio, quos Ælius Gallus duxit in expeditionem Arabicam, eorumq; ſæpe forti opera uſus eſt. Rebus igitur in priſtinam felicitatem reſtitutis, regiam in ſuperiori urbis parte ædificauit, extructis ædibus ampliſsimis, exornatisq; auro & marmoribus & ſubſellijs, ut magnum uirorum numerum poſſent capere: domibus etiam pro cuiuſq; dignitate appellatione indita, ut una diceretur Cæſaris, Agrippæ altera.

XII. *Herodes Simonis filiam ducit in matrimonium.*

Coniugem deinde duxit amore correptus, nihil penſi habens, dum uoluptati indulgeret. Occaſio autem nouarum nuptiarum fuit hæc. Erat inter Hieroſolymitanos ciues Simon Boethi Alexandrini filius, ſacerdos nobilis, habebatq; filiam omnium eius ætatis pulcherrimã: cuius forma cùm uulgi ſermonibus celebraretur, primùm fama illius Herodes permotus eſt, deinde conſpectæ amore captus noluit uti ſua potentia, ne tyrãnicè uideretur agere, maluitq; in legitimum thorum puellam introducere. Cumq; Simon nec affinitate tali, nec tamen contemptu dignus uideretur, quo cupiditati ſuæ ſatisfaceret, id quod æquius uiſum eſt elegit, ut uidelicet honoris acceſsione eum ornaret. mox igitur Ieſu Phabetis filio pontificatum abrogat, & ſucceſſorem ei dat Simonem, atq; ita affinitatem cum illo contrahit. Peractis deinde nuptijs

Herodes caſtellum condit.

nouum caſtellum condit, quo loco Iudæos olim uicerat, dum pelleretur armis Antigoni. diſtat autem à Hieroſolymis circiter LX ſtadijs, natura firmũ, & ad excolendum idoneũ. Collis enim eſt leniter accliuis, attollens ſe in manufactam altitudinem, habens mammæ ſpecie circumferentiam: eſtq; diſtinctus teretibus turribus, aſcenſu arduo, qui per C C gradus lapideos ſcanditur. intus autẽ diuerſoria ſunt regia, magnis impenſis ſtructa, tam ad firmitatem, quàm ad pulchritudinẽ: & in pede collis habitationes ſpectatu digniſsimę, tũ propter alia, tum ꝓpter aquæductus egregios, magno ſumptu è longinquo perductos. Circumiacens planicies ædificijs referta eſt ad iuſtę urbis magnitudinẽ, cui collis ille uice arcis imminet. Ita omnibus ordinatis ex ſentẽtia, nullos amplius in regno ſuo motus timebat, duobus potiſsimũ modis ſubditos in officio cõtinens: timore ſuppliciorũ quæ nemini remittebat, & liberalitate qua prouidebat publicis neceſsitatibus: cõmuniebatq; ſe accuratiſsimè, quaſi incolumitas ſua pertineret etiã ad rempublicã. Ciuitatibus ſe comem & humanũ præbebat, dynaſtas per occaſionẽ colebat, ad conciliandã ſibi eorum gratiã munificentiſsimus, q; innatam haberet magnanimitatem regiam. Ita factum eſt ut cum apud omnes eſſet gratioſus, magnis rerũ ſuarum incremẽtis augeret. Hæc tamen ambitio ſtudiumq; demerendi Cæſarem cum Romanis potentioribus cauſa fuit, ut multũ à patrijs inſtitutis decederet, & leges diuinas uiolaret, dum in honorẽ eorum urbes condit, & templa extruit, licet non in ſolo Iudaico. hoc enim illi nequaquã laturi erant, q; nefas ſit noſtris ſtatuas ac effigies more Græcorũ colere. Quapropter extra eorũ regionẽ tales urbes collocabat, excuſans ſe Iudæis, q; nõ ſponte, ſed potentiorũ iuſſu hæc faceret: & interim Cæſarem Romanosq; tanto magis ſibi deuinciens, q; in eorum honorẽ à patrijs cõſuetudinibus ſuſtineret diſcedere. Sed præcipuus ſcopus erat utilitas propria, & ſtudium memoriæ propagandæ ad poſteros, ita ut in condendis & exornandis urbibus nullis ſumptibus parceret.

Herodes extraneos colit.

Cæſarea

Cæsarea conditur. Cap. XIII.

ERGO quum animaduertisset in maritimis locum cõdendæ urbi opportunissimum, cui olim Stratonis turris nomen fuerat, & formam eius magnificè descripsit, & ædificijs marmoreis totam exornauit accuratissimè, tam regijs palatijs, quàm priuatorum ciuium ædibus. & quod fuit omnium operosissimum, portum à tempestatibus tutũ addidit, magnitudine Piræo parem, stationibus instructum & diuersorijs, admirandũ structura, quòd propter loci naturam omnis materia tantæ fabricæ aliunde magno sumptu conuehenda fuit. Sita est hæc urbs in Phœnice, quà in Ægyptũ præternauigatur, Dora inter & Ioppen, littorales urbeculas, nõ satis portuosas, quòd Africo sint oppositæ. Hic enim procellosis flatibus arenas in littus prouoluens, nullam stationem quietam esse patitur, ita ut plerunque naues mercibus onustæ, in salo ancoras iacere necesse habeant. Hanc locorum incommoditatem correcturus, circulum portus circumduxit, quantum putaret magnæ classi recipiendæ sufficere: & in uiginti ulnarum profundum prægrandia saxa demisit, quorum pleraque pedum quinquaginta longitudinis, latitudinis uerò octodecim, altitudine nouempedali fuerunt, quædam etiam maiora, minora alia. Hæc moles in mare iacta brachium ducentos pedes longum efficit, cuius spatij dimidium oppositum est frangendis fluctibus, inde procymation Græcè dictum: reliquum sustinebat murum lapideum distinctum turribus, quarũ maximæ & pulcherrimæ nomen Drusus à Druso Cæsaris priuigno, immaturo fato defuncto. Inerant & crebri fornices, nautarum diuersoria. Excensus deinde lato ambitu totum portum cingebat, locus ad inambulandum animi causa iucundissimus. Os autem portus patet uersus septentrionem uentorum serenissimum. crepido uerò totius ambitus, à sinistra quidem portum intrantibus turris est lato margini insistẽs, ad firmius resistendum fluctibus: à dextra autem duæ columnæ lapideæ coniunctæ turri ex aduerso sitæ pares celsitudine. Circum portum ædes cõtinuata serie marmore politissimo extructæ sunt, extante in medio tumulo, in quo templum Cæsaris procul conspicuum appellentibus, & in eo statuæ, Romæ altera, altera Cæsaris, unde nomen Cæsareæ, urbi tam materia quàm artificio structuræ conspicuæ, cloacis etiam subterraneis non minus mirandæ: quæ paribus distantes interstitijs in mare exeunt, una transuersa dirimente, ut imbrium & purgamentorum proluuies facilius in mare deferatur, & marini æstus, quoties accedunt, subintrare possint, & totam urbem subluere. Extruxit etiam theatrum è saxo, & à meridionali portus latere amphitheatrum capacissimum, unde latè prospectus patet in mare. Atque hæc omnia duodecim annorum spatio sunt absoluta, rege nec labori parcẽte nec sumptibus. Hac iam altera urbe post Sebasten condita, decreuit Romam mittere filios Alexandrum & Aristobulum, ut salutarent Cæsarem. Eò postquam uentum est, Pollionis hospitio usi sunt, qui erat Herodis summus amicus: licebat tamen etiam Cæsaris uti hospitio, Excepit enim adolescentes summa humanitate, fecitq; Herodi potestatem, ut arbitratu suo è filijs quemcunque uellet hæredem regni designaret, aucto prius noua accessione Trachonitidis, Batanæq; & Auranitidis, tali de causa. Zenodorus quidam conduxerat ditionem Ly-

Herodes filios Romam mittit.

saniæ,

ſaniæ, nec contentus his prouentibus in Trachone fouebat latrocinia, inde quoq; captans compendium. incolæ enim locorum eorum rapto uiuunt, aſſueti prædas ex Damaſcenis agere. Eos Zenodorus adeò non uetabat, ut lucrorum etiam eſſet particeps. Ab his malè uexati propinquorũ agrorum coloni, Varum prouinciæ præſidem querelis obtundebant, poſtulantes ut Zenodori iniurias per literas ſignificaret Cæſari. Ille reſcripſit expugnaret latronum receptacula, & regionem eam ditioni Herodis cõtribueret: ſic enim fore ut eius prouidentia caueretur in poſterum, ne Trachonitæ uicinis ullas exhiberẽt moleſtias. Alioquin difficile erat eos compeſcere iam aſſuetos his artibus uictum quærere: ut qui nec oppida haberẽt, nec agros, ſed in ſpeluncas ac cuniculos more ferarum refugia. Habebant autem paratam aquæ & cibariorum copiam, ut externa ui petiti poſſent ſatis diu bellum in latebris trahere. Specus enim illi aditus habent anguſtos, nec niſi unum poſt alium hominem admittentes, ſed intus ſunt ampliſſimi, & ſuprà quàm credas capaces, plano ſolo deſuper tecti. nam totus is locus cõſtat petra aſpera, & nõ facilè meabili, niſi aliquo ducente per ſemitas: quæ non per directum feruntur, ſed multis mæandris flexuoſæ ſunt. Hi quoniam propinquos populari prohibebantur, ipſi inter ſe exercebant latrocinia, nihil ſibi non permittentes. Eam regionem poſtquàm Herodes accepit à Cæſare, adhibitis ducibus ad eos penetrãs maleficia coercuit, & circumuicinis ſecuritatem peperit. Zenodorus aũt partim inuidia, partim dolore ademptę poſſeſsionis permotus, Romam ad accuſandum Herodem profectus eſt: nihil tamen efficere potuit. Interea in Aſiã Agrippa mittitur, adminiſtraturus trãſmarinas prouincias pro Cæſare. Eum quòd eſſet amiciſsimus, Herodes apud Mitylenen cum ſalutaſſet, in Iudæam reuerſus eſt. Cæterùm Gadarenſes quidam Agrippam adeunt, Herodem accuſaturi, quos ille ne auditos quidem ad regẽ uinctos remiſit. Arabes etiam iampridem infenſi Herodi, tum aperire cœperunt inimicitias, id'que de cauſa, ut tum uidebatur, ſatis probabili. Zenodorus enim deſperatis rebus ſuis Auranitidem ditionis ſuæ partem illis elocauerat L talẽtis annuis: quam cum donatio Cæſaris complecteretur, non patiebantur auferri, modò excurſionibus ac ui eam ſibi uindicantes, modò contendentes de iure poſſeſsionis apud iudices. pelliciebant etiam ad ſe egenos milites, qui miſerorum more meliora ſperant ex rerum nouitatibus. Hæc cum iamdiu Herodes cognouiſſet, maluit tamen bonis rationibus occurrere quàm hoſtiliter, ne daret occaſionem nouis motibus. Decimoſeptimo demum eius regni anno Cæſar uenit in Syriam: moxq; Gadarenſium plurimi cœperunt clamare in Herodem, grauem eum dictitantes ac tyrannicum, inſtigati huc potiſsimùm Zenodori criminationibus: qui interpoſito iureiurando pollicitus erat, non prius ſe deſiturũ quàm quouis modo effeciſſet, ut illi à dominatione regia liberati attribuerentur ad prouinciam Cæſaris. Ab hoc perſuaſi clamitabant, idq; aliquanto audacius, quia ne illos quidem pœnas dediſſe uidebant, quos rex deditos ab Agrippa acceperat. Erat enim ſi quis alius erga ſuos inexorabilis, ab alienis uerò acceptas iniurias libenter contemnebat ac remittebat. Cum igitur de ui & rapinis eius, uiolatiſq; ac dirutis templis quererentur, Herodes quidem nihil territus, paratus erat cauſam dicere: Cæſar uerò dextrã ei dedit, nihilo alie-

Trachonitis Herodi attribuitur.

XIII.

Gadarẽſes Herodẽ apud Cæſarem fruſtrà accuſant.

natior propter tumultuantem multitudinem. & prima quidem die qua congressi sunt, de his actum est. postridie uerò interruptum est hoc negotiũ. Gadarenses enim uidentes quorsum Cæsar & amici eius tenderent, & certis coniecturis timentes ne dederentur Herodi, sequenti nocte alij se iugulauerunt, alij præcipitauerunt tormentorum metu: quidam etiam in flumen se iacientes necauerunt: atq; ita cum seipsi prædamnasse uiderentur, sine mora Cæsar Herodem absoluit. Accessit huic & alia non mediocris felicitas. Zenodorus enim præcordijs ruptis sanguine multo per secessum profluẽte apud Antiochiam Syriæ perijt. Cæsar uerò & huius portionem, sanè nõ contemnendã, donauit Herodi: quæ sita Galilæam inter & Trachonem, complectitur Vlatham, Paneadem, & agros finitimos. adiunxit eum deinde rectoribus Syriæ, mandauitq; ut omnia ex eius sententia fierent. Denicq; eò tum felicitatis prouectus est Herodes, ut cùm in toto quàm latè patet Romano imperio duo essent omnium potentissimi Cæsar & Agrippa, Cæsar post Agrippam nemini maiorem quàm illi honorẽ haberet, Agrippa item post Cæsarem nemini. qua mutua beneuolentia fretus Pherorę suo fratri tetrarchiam impetrauit, de suo regno decisis centum talentorum reditibus, ut etiam si quid fatale sibi accideret, in tuto essent res illius, neq; subijceretur Herodis filiorum imperio. Deducto inde ad mare Cæsare in regnum reuersus, in terra Zenodori elegãtissimum ei templum cõstruxit è marmore cãdido, prope Panium quod uocant. Id spelunca est in monte amœnissima, eiq; subiecta in immensum hians terræ deuexitas, plena aquis stagnantibus, ei mons ualde magnus imminet. Sub spelunca autem scatent fontes Iordanis fluminis. Hunc locum alioquin etiam celebrem ornauit templo extructo in honorem Cæsaris. Tunc etiam tertiam tributorum partẽ remisit regni sui subditis, prætextu quidem ut post sterilitatem se reficerent, re autem uera ut placaret eorum animos, offensos talibus regis operibus, quæ uidebantur planè ad religionis & bonorũ morum perniciem tendere, ut omnium iactabatur sermonibus. Cui rei et aliud ille remedium attulit, occasiones turbarum auferens, & iubens sua quemq; agere negotia, uetitis per urbem conuenticulis & frequentioribus conuiuijs, appositisq; etiam speculatoribus, & grauissimis pœnis qui contrà facerent propositis. Nam multi clàm & propalàm abducebantur in castellum Hyrcaniam, ibiq; dabant supplicium: & dispositi erant tam in urbe quàm per itinera qui obseruarent conuenientes cuiuscunq; rei gratia. Adeò enim hanc curam nõ negligebat, ut sæpe ipse plebeio cultu noctu miscuisse se uulgo perhibeatur, & expertus fuisse quid de se sentiret populus: & quotcunque pertinaciter improbarent eius studia, in omnes inclementer animaduertebat: reliquam uerò multitudinem sacramento obstringebat, iusiurandum exigens quòd non discessuri essent à fide & officio. Atq; ita maior pars metu cedebat & obsecundabat: qui uerò liberius stomachabant, & cogi se indignabãtur, eos quocunq; pacto poterat tollebat de medio. Requisiuit etiam iusiurandum à Pollionis Pharisæi Sameæq; sectatoribus plerisque: quod cum non impetrasset, non tamen in eos ut in cæteros tales sæuijt, Pollionis reuerentia. Remisit etiã hanc necessitatẽ his qui Essæi apud nos uocant, genus hominũ Pythagoreis Græcorũ non absimile, de quib. alibi narraui prolixius. Nunc prętereundum

Zenodori mors.

Herodis felicitas.

Herodes Cæsari templum extruit.

Herodes seditionibus occurrit.

De Essæis Herodes cur religiosè senserit.

non

nō uidetur, nec alienū à ꝓpoſita hiſtoria, cur religioſam de his opinionē rex habuerit. Erat quidam Eſſenus, Manahemus nomine, cum aliàs uitę honeſtę & probatæ hominū teſtimonio, tum uerò diuinitùs etiā conceſſum habēs dō num fatidici ſpiritus. Hic cōſpicatus Herodē etiā tum cum cæteris pueris lu dum literariū frequentantē, regem ludęorū ſalutauit. Ille putans ſe aut rideri, aut non ſatis notū eſſe homini, correxit eius uerba, unū de plebe ſe profitens. Tum Manahemus ſubridens, & blando plauſu nates eius manu feriens: Imò regnabis, inquit, & feliciter dominaberis: ſic enim Deus uult: & memor eſto Manahemi uerberum, quæ te fortunæ mutabilis admoneant. Nihil enim te magis cogitare decet, quàm de iuſticia & pietate, & æquitate erga ciues ſubdi tos. ſed ſcio te hoc non facturum, futuri præſcius. eris enim tam diuini quā hu mani iuris immemor, licet alioqui fortunatiſsimus, & ſempiterna gloria. Nec tamen Deum latebis, qui te extremo uitæ tempore graui caſtigatione repre henſurus eſt. Hæc uerba nō magni fecit Herodes, qui tum nihil tale ſperabat: proſperis deinde ſucceſsibus ad regnum & tantam felicitatē elatus, cùm ma ximè uigeret, Manahemum accerſitum rogat de diuturnitate imperij. Ille ni hil certi reſpondit, ſed ſciſcitante rege num decem annos duraturum ſit, & ui ginti, inquit, & triginta: atq; ita indeterminatum fatalem finem reliquit. He rodes uerò uel hoc contentus, Manahemū data dextera dimiſit. & ex eo ſem per Eſſenos in precio habuit. Hæc tametſi fidem excedere uidētur, uiſum eſt tamen lectori indicare, quòd multi ſint in eo genere quibus ob morum pro bitatem diuinitas aperire dignatur ſua decreta & conſilia.

Manahemus Eſſæus Herodi regnum prædicit.

Herodes nouum templum, diruto priore, Hieroſolymis ædificat. Cap. XIIII.

XIIII.

DECIMO octauo autem ſui regni anno Herodes poſt tot præclara fa cinora, poſt abſoluta tot admiranda opera, eximiū aliud concepit a nimo, Dei templū denuò cōſtruere, ampliore ambitu, & huic cōue niente celſitudine, ratus, id quod res erat, id fore omniū celeberrimū etiam ad poſteritatis ſempiternā memoriam. Cæterùm ueritus ne populū difficultate deterritum minus ad hoc obſequentē haberet, aduocata concione ſic eum al locutus eſt: Non habeo neceſſe, uiri tribules, ut uel geſta uel opera mea cōme morem, quæ ex quo regnare cœpi, plus uobis utilitatis & ſecuritatis q̄ mihi ornamēti & laudis attulerunt. Scitis enim ipſi, quòd in maximis ueſtris diffi cultatibus nulla priuati commodi ratione uobis proſpexi: & quæ hactenus opera Deo iuuante abſolui, uobis potiſsimùm ſeruiunt, per quæ factum eſt ut res Iudaicæ nunc magis quàm unquam antea floreant. Quare ut dicere cœ pi, non opus eſt ſingulatim percenſere uel urbes uel alia ædificia quibus tum Iudæam ipſam, tum acquiſitas regiones excoluimus: ſed illud potius uobis nunc proponam, quod maximè uel ad religionis cultum, uel ad regionis or natum attinet. Templo huic quod poſtliminiò reuerſi à captiuitate Babylo nica patres noſtri inſtaurauerunt, deſunt ad priſcam altitudinem LX cubita. tanto enim celſius erat uetus illud Solomonis ædificium. nec hoc culpa ma iorum noſtrorum accidit, per quos non ſtetit quin par illi priſtinæ ſtructura ſurgeret: ſed hanc menſuram præſcripſerunt Cyrus & Darius Hyſtaſpis fili us: ſub quorum & poſterorū imperio quia illi tum uixerunt, ſicut poſtea Ma

Herodis ad populum concio, de templo extruendo.

cedonum,non potuerunt aſſequi primum illud pietatis archetypum. Nunc quoniam Deo uolente ego rerum potior,cui otium, pecunia prompta, magni reditus ſuppetunt,& quod maximum eſt, Romanorum orbis dominorum amicitia,dabo operam,ut quod maiores ſub alieno nutu uiuentes nõ ſatis accurauerunt ſuppleam,& quicquid deeſt ad honorem Dei,memor acceptí huius regni, gratè ac piè perſoluam. Hac tam inopinata oratione omnium animi ſunt attoniti, quòd ſupra ſpem polliceri uideretur: & angebantur magna ſolicitudine,ne fortè demolitus uetus ædificium,nouum non poſſet abſoluere. Quare periculoſum uidebatur conſilium, & conatus perdifficilis. Quod ubi animaduertit rex,iuſsit eos bono animo eſſe. manſurum enim uetus templum integrum, nec demoliendum tantiſper dum omnis materia cõparetur, quæ ſit ad futuram fabricam neceſſaria. neq; eos fefellit. Mille enim plauſtra parauit quæ lapides conueherent: & ex omni artificum copia peritiſsimos ſelegit ad decem millia,& inſuper mille ſacerdotes ſtolis ſacerdotalibus ſuo ſumptu ueſtitos,partim cæmentariæ,partim lignariæ fabricæ nõ imperitos:hoſq; omnes adhibuit operi,materia iam antè conuecta. Sublatis deinde ueteribus fundamentis,& nouis repoſitis,deſuper templum extruebat, longitudine centum cubitorum,altitudine totidẽ,& uiginti amplius. qui uiginti cubiti aliquanto pòſt ſidentibus fundamentis deceſſerunt,eoſq; denuò addere decreuerant noſtri Neronis temporibus. Conſtabat autem ſtructura è lapidibus cãdidis firmiſsimis, magnitudine uicenũquinũ cubitorum in longum,octo in altum,latitudine uerò cubitorum duodecim.eratq; (ſicut & regia porticus) hinc & inde humilius,media ſui parte excelſius,à multis ſtadijs conſpicuum,maximè ex aduerſo habitantibus aut aduentantibus.Portæ uerò ipſi templo pares, & ſuperliminaria aulæis uariegatis ornabãtur, floribus purpureis diſtinctis,& habẽtibus columnas intextas,ſub quarum capitibus uitis expandebatur aurea dependentibus uuis,mirandum ſanè opus tam manus quàm materiæ precio. Cinxit etiam totum templum ampliſsimis porticibus,quæ reſponderent reliquæ magnificentiæ, & priores illas pulchritudine uincerent.Harum duæ ualidis muris fulciebantur,opere uel in primis memorabili. Tumulus erat petricoſus, arduus, à uertice ſenſim uerſus orientale urbis latus reſupinus. Huius uerticem primus Solomo rex noſter inſtinctu Dei muro circumdedit. Radices quoq; eius alio muro cinxit, cui uerſus auſtrum ſubiecta eſt uallis profunda. Hic murus conſtat ſaxis grandibus plumbo inter ſe uinctis, complectens interius ſpacium, & in profundum deſcendens, ut miranda ſit magnitudo & altitudo ſtructurę, forma quadrangulari. Saxorum enim magnitudo à fronte eſt conſpicua,interiora ferro uincta iuncturas continent contra omnium temporum iniurias firmiſsimas. Hoc opus poſtquam æquatum eſt uertici, cauitas quæ intererat murum inter & tumulum expleta eſt, ut complanatis omnibus fieret area, & circùm quadriporticus quatuor ſtadiorum circuitu, ſingulis lateribus inter duos angulos per ſtadia ſingula patentibus. Interius deinde ipſum uerticem ambit alius murus lapideus: cuius orientale latus quàm longum eſt, duplicem habet porticum, ſpectãtem ianuam templi ſiti in meditullio. Eam porticum priores reges adornauerant. Circum templum affixa erant ſpolia barbarica, quæ omnia He-

Herodes templum cõſtruit.

rodes

rodes denuò dedicauit, additis etiam recentibus Arabicis. In ſeptentrionalis lateris angulo arx erat firma & bene munita, opus Aſamonæorum qui gentis ſacerdotium ſimul & principatum tenuerunt, & turrim id uocauerunt, repoſitorium ſtolæ pontificiæ, quæ non promebatur, niſi pontifice ſacris operaturo. Hanc Herodes in eo loco aſſeruauit, poſt cuius obitum in Romanorum poteſtate fuit, uſque ad Tiberij Cæſaris tempora. Eius principatu Vitellius Syriæ præſes à Hieroſolymitis honorificentiſsimo hoſpitio receptus, quò gratiam eis referret, à Cæſare impetrauit, ut ipſi haberent ſacræ ſtolæ cuſtodiam: fuerunt'que Iudæi eius cuſtodes uſque ad Agrippæ regis obitum. Poſt quem Caſsius Longinus præſes Syriæ, & Cuſpius Fadus Iudææ procurator, iuſſerunt eos denuò ſtolam in Antoniam deponere, dictitantes debere eam in Romanorum poteſtate eſſe, quemadmodum & antea. Miſsi ſunt hac de cauſa legati ad Claudium Cæſarem, deprecaturi talem neceſsitatem: ubi inuenerunt iuniorem regem Agrippam, cui petenti conceſſa eſt ſtolæ cuſtodia, ſcriptis de hac re ad Vitellium literis. Olim autem fuerat ſub ſigillo pontificis & præfectorum gazophylacio, qui pridie ſolennis feſtiuitatis adibant arcis & præſidij Romani præfectum, & recognito prius ſigillo ſtolam accipiebant: ac mox peracto feſto, reportatam in eundem locum, & in conſpectu arcis præfecti obſignatam deponebant: quod quidem hoc loco propter toties uariatum morem admonere uiſum eſt. Sed tum Herodes hanc quoque turrim munitiorem reddidit ad tutelam templi, & in memoriam amici ſui Romanorum imperatoris Antonij uocauit Antoniam. Occidentalis autem porticus quatuor portas habebat: harum ab una tranſitus erat in regiam per uallem in medio interiectam: duæ ferebant in ſuburbia, poſtrema in urbem, gradibus multis uſque ad imam uallem diſpoſitis, & inde alijs ſurſum per accliue tendentibus. Vrbs enim ſita erat è regione templi, theatrali ſpecie, toto auſtrali tactu in profundam uallem deſinens. Quartum autem latus meridianum etiam ipſum habebat portam ab utroque angulo æquè diſtantem, & triplicem porticum baſilicam longitudine ab orientali ualle ad occidentalem pertinentem. Nec enim ulterius poterat. Ibi ſpectaculum erat, ſi ullum aliud ſub ſole, memorabile. Nam quum uallis in immenſum dehiſceret, ita ut caligarent deſpicientium oculi, deſuper extructa erat prærealta porticus: cuius tecto conſcenſo ſi quis utramque altitudinem coniunctam contemplaretur, abſque uertigine id non poterat, uiſu deficiente ob nimiam profunditatem, priuſquam ad imum pertingeret. In eius porticibus ſtabant paribus interuallis quatuor columnarum ordines, quorum quartus intertextum habebat lapideum parietem. Craſsitudo autem cuiuſq; columnæ, quantam poſſent tres homines conſertis inter ſe complecti brachijs: longitudo uiginti ſeptem pedum, ſubiecta ſpira duplici. Numerus uniuerſarum fuit centum ſexagintaduo, capitellis ſculptis opere Corinthio pulchris uſque ad miraculum. His quaternis ordinibus fiunt per interualla ternæ porticus, ita ut in uno quoque latere duæ pariles, triginta pedum latitudinis, plus quinquaginta altitudinis, ſtadij longitudine, claudant inter ſe mediam, cuius latitudo ſeſquialtera, altitudo uerò duplicata, tanto ſuperabat utranque. Earum lacunaria lignea, ſculpturata figuris uarijs. Mediæ uerò conuexitas altius ſurge-

De ſacro Hieroſolymitano templo.

bat,excitato ſuper epiſtylia pariete lapideo politiſsimo, columnis inſertis diſtincto, mirabili artificio commiſſuris oculos fallentibus. Atq; hoc modo ſe habebat primus ambitus. Interius uerò non longo interſtitio ſecundus, paucis gradibus ſcanſilis, ſeptum habebat lapideum, cum inſcriptione quæ uetaret trāſgredi alienigenam, ſub interminatione pœnæ capitis. Hoc interius ſeptum tam auſtrino quàm ſeptentrionali latere patebat ternis ianuis æquidiſtantibus, ab oriente uerò una magna, per quam intrarent caſti unà cum uxoribus. Interiora autem fani mulieribus nefas erat ingredi. Tertium uerò ſpatium intimum, ſolis ſacerdotibus acceſsibile. In eo templum erat, & ante illud altare, in quo hoſtias immolare Deo ſoliti fuerunt. Herodes autem interiora, à quibus profani lege arcebantur, non auſus ingredi, per ſacerdotes curabat fabricam intimarum porticuum: abſoluto'que octo annis reliquo ædificio, tandem etiam templum ipſum eorundem ſacerdotum opera ſeſquianno perfecit. Quo facto ingẽs gaudium exortum eſt in populo, omnibus gratias agentibus Deo pro tam celeriter finito opere, & regi pro accurato tam alacriter negotio fauſta ominantibus, & inſtaurationem templi magna feſtiuitate concelebrantibus. Ibi rex trecentos boues Deo mactauit, & alij pro ſuis quiſque facultatibus tantum uictimarum, quantum uix comprehendi poſsit numero, fallente ueram æſtimationem earum multitudine. Incidit enim in hanc celebritatem abſolutæ templi fabricæ etiam natalis regni, quem Herodes anniuerſaria hilaritate ſolitus eſt colere, ut hoc pacto conduplicaretur lætitia publica. Cæterùm rex inter alia templi opera etiam cryptam fecit ſubterraneam, ab Antonia ferentem ad orientalem portam templi, cui turrim etiam impoſuit, in eum uſum ut occultè illuc poſſet aſcẽdere, ſi quid per tumultum contra regem uellet nouare populus. Fertur toto tempore quo templũ ſtruebatur nunquam interdiu pluiſſe, noctu tantum imbribus deſcẽdentibus, ne interrumperet ædificatio: eaq; fama per manus tradita ad nos peruenit à maioribus. nec eſt ueri abſimile, ſi quis in cæteris quoq; rebus diuinã prouidentiam reſpiciat. Et de templo inſtaurato hactenus.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XVI.

Alexander & Ariſtobulus Roma ad patrem reuerſi, Salomes ac Pherore calumnijs appetuntur. Cap. I.

Herodes legem fert de uendendis furibus.

INTER cæteras reipublicæ curas ad ſe pertinere exiſtimãs rex, etiam priuatas iniurias tam in urbe quàm in agris compeſcere, nouam legem tulit prioribus diſsimilem, quam ipſe ſancijt, ut fures liceret uẽdere in ſeruitutem extra regni terminos: quòd uidebatur non tam ad pœnam maleficorum tendere, quàm ad diſſolutionem patriarum conſuetudinum. Seruire enim apud exteros, & diuerſam uiuendi rationem habentes, & cogi ad faciendum quicquid illis imperare libuerit, religionem magis læ-

debat,

debat, quàm ipſos conuictos ſceleris. Qua de re ſatis cautum erat in priſtinis legum ſanctionibus: uidelicet furem quadruplum reddere: quòd ſi non ſit ſoluendo, uendi, non tamen exteris, nec in ſeruitutem perpetuam, ſed uindicandum in libertatem anno ſeptimo. Quamobrem ſic uulgo interpretabantur, nouam illam legem iniquam pœnam ſtatuere, & tyrannicum quiddam magis quàm regium ſapere, non ſine contemptu inueterati iam moris publici: traducebaturq; hoc nomine rex omnium criminationibus inuidioſiſsimis. Per idem tempus nauigauit in Italiam, ſalutatum Cæſarem, & ad inuiſendos Romæ ſuos liberos. Ibi Cæſar humaniſsimè tractato filios reducendos domum reddidit, ſatis iam inſtructos diſciplinis liberalibus. Qui poſtquam reuerſi ſunt in patriam, ſtatim excepti ſunt magnis ſtudijs multitudinis, quòd eſſent conſpicui tum ſtatura, tum multis ornamẽtis animi, & regiũ quiddam præ ſe ferrent ipſa ſpecie. Mouerunt hæc ad inuidiam Salomen ſororem regis, cæteroſq; quorum calumnijs Mariamme oppreſſa fuerat, metuentes ſuæ potentiæ, quum uiderent non defore ultores materni interitus. Hinc igitur occaſione arrepta, illos quoque calumnijs appetunt, dictitantes parum iucundam eis eſſe patris conſuetudinem, memoria ſupplicij de genitrice ſumpti, quaſi auerſantibus pollutum materno ſanguine. Videbant enim calumniatores eſſe cauſam odij, & hac una uia expugnare ſe poſſe & abolere paternam beneuolentiam. Nec hæc ad ipſum regem perferebant, contenti in uulgum tales rumores ſpargere, quibus tandem ad illum perlatis, exorieba tur tantum odium, ut ne naturalibus quidem uinceretur affectibus.

Herodis filij in Iudæam reuertuntur.

Herodes dat Alexandro & Ariſtobulo coniuges. Cap. II.

TVNC tamen maiore eos, quia genuerat, amore proſequens, quàm ut uel ſuſpicioni aut calumniæ locum daret, in eo quo par erat honore illos habuit, & quòd iam eſſent adulti, uxores eis coniunxit, Ariſtobulo Salomes filiam Bernicen, Alexandro Archelai Cappadocum regis filiam Glaphyram. Poſt hæc audito quòd Marcus Agrippa ex Italia rediſſet in Aſiam, profectus illò inuitauit eum in regnum ſuum, ut uenire dignaretur ad amicum & hoſpitem: quo efflagitato, nihil prætermiſit quod illi uoluptatẽ afferre poſſe crederet, excipiens eum in recens conditis urbibus, & oſtendens ædificia, ad hæc omne genus deliciarum & magnificentiæ tam ipſi quàm amicis exhibens, apud Sebaſten, & ædificatum à ſe Cæſarienſem portum, & in extructis à ſe arcibus, Alexandrio, Herodio, Hyrcania. In urbem quoq; Hieroſolymitanam eum perduxit, occurrentibus populariter omnibus amictu & cultu feſtiuo cum fauſtis acclamationibus. Agrippa aũt Deo hecatombe immolata populo epulum præbuit: & quamuis libenter ibi diutius fuiſſet commoratus, appetente tamen hyeme tempeſtatum metu maturius abnauigauit in Ioniam, unà cum amicis maximis honoratus muneribus.

II. *Herodes Agrippam ſplendidè excipit.*

Herodes ad Agrippam denuò nauigat. Cap. III.

REX autem exacta domi hyeme, inſtante uere rurſum ad illum properauit, audito quòd cum exercitu Boſphorum peteret: factaq; præter Rhodum ac Coum nauigatione, Lesbum petit, ratus ſe ibi eum

inuenturum. Sed repulſus aduerſis Boreæ flatibus, aliquot diebus apud Chium hæſit: ubi & priuatim multos ſalutatum uenientes regijs honorauit muneribus: & quum animaduertiſſet porticum urbis dirutam bello Mithridatico iacentem adhuc, quòd propter inopiam reparari non poſſet ad priſtinam pulchritudinem & amplitudinem, tantum pecuniarum contulit in eius fabricam, quantum ſatis ſuperq; ad abſoluendam eſſet, hortatus ut quàm primum ueterem ornatum urbi redderent. Mutato deinde uento primùm Mitylenen, deinde Byzantium allatus, ut audiuit Agrippam iam ultra Cyaneos ſcopulos prouectum, quanta potuit contentione ſecutus, apud Sinopen Ponticam urbem eum offendit, ex inſperato uiſus cum nauibus appellere: fuitq; gratiſsimus eius aduentus, & ſingulari affectu ſe inuicem complexi ſunt: quòd euidens eſſet argumentum fidei & amicitiæ, regem relicto principatu & intermiſsis proprijs negotijs præſtò factum Agrippæ opportuniſsimo tempore. Quamobrem indiuiſus ei hærebat Herodes in exercitu laborum ſocius, & conſiliorum particeps. Nec minus aderat quum remittendus eſſet animus, ſolus adhibitus ex æquo & in difficilibus propter beneuolentiam, & in iucundis honoris gratia. Confectis deinde Ponticis negotijs, quorum cauſa illuc Agrippa uenerat, placuit non reuerti nauigio: ſed per Paphlagoniam, Cappadociam, ac maiorem Phrygiam terreſtri itinere peruenerunt Epheſum: & inde rurſum Samum traiecerunt nauibus. Toto autem eo itinere per ſingulas urbes multa rex in multos beneficia contulit. Etenim non ſolùm pecunia largiter adiuuabat petentes, & magnos ſumptus faciebat in hoſpites: uerùm etiam ſi cui mediatore opus erat apud Agrippam, per neminem alium facilius uoti compos factus eſt. Cumq; etiam ipſe magnanimus eſſet, ac facilis ad concedendum ea quæ neminem læderẽt, non leue erat momentum & in rege, incitante uel ſponte currentem ad beneficentiam. Primum enim iratum Ilienſibus recõciliauit, & pro Chijs debitam Cæſaris procuratoribus pecuniam perſoluit, immunitate impetrata: & alijs item, quacunq; in re ſingulis opus eſſet, affuit.

Ionici Iudæi Græcos apud Agrippam accuſant, conatos ſibi adimere priuilegia per Romanos conceſſa. Cap. IIII.

POSTQVAM autem uentum eſt in Ioniam, præſto fuit magna multitudo Iudæorum, eius regionis urbes incolentium: qui nacti opportunitatem queſti ſunt de indigenarum iniurijs, quòd nec legibus ſuis eos uiuere ſinerent, & feſtis diebus traherent ad tribunalia, & ſacram pecuniam Hieroſolyma mittere uetarent, adigerentq; ſe ad expeditiones & munia publica conuertendam: que in eos ſumptus ſacram pecuniam, contra conceſſa per Romanos priuilegia. Has querelas ut Agrippa audiret, Herodes dedit operam, addito eis uno ex amicis Nicolao, qui cauſam eorum ageret: qui coram Agrippa, aſsidentibus Romanorum honoratioribus, & regibus aliquot ac dynaſtis, in hunc modum pro eis uerba fecit: Omnibus quidem qui aliquam iniuriam patiuntur, Agrippa maxime, confugiendi ad poteſtatum maiorum opem incumbit neceſsitas: nobis uerò etiam adeſt fiducia. Neque enim aliud poſtulamus, quàm quod iam antè ueſtra beneficentia conceſſum eſt: quódque hi nobis adimere conantur, qui

Nicolai apud Agrippam oratio, pro Iudæorum immunitatibus.

æquè

æquè ac nos uestro subiecti sunt imperio. Atqui si magnum est uestrum beneficium, digni sumus qui id retineamus, hocipso quod nos dignos eo iudicastis. sin paruū, turpe fuerit, ne parua quidē uos datores rata facere. Quamobrem satis apparet nobis illatam iniuriam ad uos quoq; pertinere, quorum isti & iudicia contemnere non uerentur, & gratiam irritam reddere. Quòd si ipsos aliquis interroget, malint ne uita carere, an patrijs institutis, pompis, sacrificijs, festiuitatibus, quibus honores Deorum suorum concelebrant: sat scio quiduis potius passuros quàm diuelli à patrijs ritibus. Nam & bella pro religionibus uindicandis sæpenumero suscipiuntur, & huius (qua per uos fruimur) tranquillitatis ac felicitatis hoc maximum habetur præmium, quod cuique licet suo more uiuere, & pietatem colere. Quod igitur ipsi nullo pacto sustinuerint, hoc alijs inferre conantur: quasi uerò non perinde sit, uel tuam uel alienam pietatem impedire ac lædere. Quin & aliud consideremus. Est ne ulla gens aut ciuitas aut populus, qui non summam suæ felicitatis in uestro principatu & Romana potētia collocet? est ne qui uestram gratiam uelit esse irritam? Nemo sanè, qui modò sapiat. Nemo enim est, cuius id uel priuatim uel publicè non referat. Atqui isti dum uestra nobis beneficia conantur auferre, ne sibi quidem ipsis ullum ius saluum relinquunt, eorum quæ uestra benignitas concesit, quæ tamen sunt inæstimabilia. Quale enim uel illud est, quòd quum multæ aliæ gentes regibus pareant, hi sub tutela Romanorum principum in libertate felicissimam uitam exigunt? Nostræ autem res, etiamsi nemo sit molestus, nullam tamen merentur inuidiam. Cætera enim communi cum reliquis uestris subditis felicitate fruentes, nihil nobis poscimus, nisi ut liceat patriam pietatem colere: quod nec per seipsum est inuidendum, & permittentibus etiam conducibile. Nam Deus & cultores suos semper amat, & eos qui talem cultum non prohibent. Quid enim est in nostris ritibus quo quisquam meritò offendi debeat? imò quid non coniunctum cum omni pietate ac iustitia? Neque enim celamus præcepta uitæ quæ sequimur, aut studia quæ exercemus: sed septimo quoque die ab omnibus alijs negotijs uacantes, perdiscendis legibus operam damus, iudicantes hanc disciplinam plurimum conferre corrigendis moribus. Hi ritus nostri cum per se quoque in disquisitionem uocati, nihil habeant reprehensibile, nunc uetustate etiam, contrà quàm multi opinantur, consecrati sunt: ut non possit nō esse religio, tot seculis sancita deserere. Hæ sunt iniuriæ quas isti nobis per uim inferunt, Deo dicatam pecuniam per sacrilegium diripiētes, immunibus tributa imponētes, festis diebus ad lites & negotia profana pertrahentes, nulla necessitate exigente, sed tantum in religionis nostræ contumeliam, qua nos præditos esse sciunt, iniustis atq; illicitis odijs prædi-
ti. Vestrum enim imperium omnibus ex æquo cōsulens, & beneuolentiam mutuam subditorum alit, & obsistit odijs. Has iniurias, Agrippa maxime, rogamus ut à nobis prohibeas, utq; in posterum quoque detur nostris uiuere moribus, quemadmodum antea, nec aduersarijs plus in nos liceat, quàm nobis in illos. Id enim non solum iustum est, sed cōcessum etiā uestra clementia: & extant de hac re multa senatusconsulta, in Capitolio æreis tabulis cōsecrata, quæ hodieq; leguntur, dubio procul propter expertam nostram fidem atq;

beneuolentiam, & alioqui ſacroſancta etiamſi nullum noſtrum præceſsiſſet meritū: quandoquidē non ſolis nobis, ſed fermè omnibus mortalibus, adeò nihil de priſtinis beneficijs detrahitis, ut ea potius indies præter omnē ſpem reddatis cumulatiora: quæ quidem omnia percēſere præſentis temporis anguſtia non patitur. Sed ne uanè iactare uideamur noſtra officia, omiſsis præteritis, ſatis teſtari poteſt uel rex noſter qui tibi aſsidet: quod enim ille beneuolentiæ aut officij genus familiæ ueſtræ non exhibuit? ubi fides eius deſiderata eſt? quid non in honorem ueſtrum excogitauit? ad quam neceſsitatem non primus præſto affuit? Quid igitur prohibet nos quoq; nonnihil gratiæ pro huius meritis accipere? Nec forſan prætereunda eſt patris huius Antipatri fortitudo, qui bello quod Cæſar in Ægypto geſsit cum MM militum auxiliariorum affuit: in quo ita ſe geſsit, ut tam terreſtribus quàm naualibus præliȝs nulli uirtute cederet. Et quid opus eſt commemorare quātum tunc rebus eius momentum attulerit, qualibus ac quātis ab eo muneribus auctus fuerit? quam ad rem in memoriam reuocandæ fuerint literæ, quas ea de re Imperator ſcripſit ſenatui, qbus à pop. Rom. honores & ius ciuitatis impetrauit Antipatro. Poterit enim hoc ſolùm argumentum ſufficere ad declarandum non immeritò nos dignatos tanta gratia, & à te cōfirmationem eius petere: à quo uel nouam ſperare debuimus, uidentes tantam tibi cum rege noſtro amicitiam intercedere: quandoquidem & à Iudæam habitantibus renunciatum eſt nobis, quantum uictimarum obtuleris Deo, quibus ue uotis illum honoraueris: utq; populum epulo exceperis, & mutuis hoſpitalitatis officijs delectatus ſis: quæ quidem omnia debent argumenta haberi amicitiæ Iudæorum gentis, & tanti Romanorum principis, confirmatæ coram ipſis Herodis penatibus. Per hæc te obteſtamur in ipſius regis præſentia, nihil aliud quàm ut quæ ipſi conceſsiſtis Iudæorum generi, aliorum fraude intercipi non patiamini. His Nicolai uerbis nemo Græcorum ſe oppoſuit: quia non de iure cōtendebatur apud iudices, ſed ſupplicatio tātum offerebatur iniuriam deprecans. Nec illi inficiabantur, ſed hoc ſolum facto prætexebant, quòd oneroſi ſibi eſſent inquilini Iudæi. At illi & ingenuos ciues ſe approbauerunt, & ſine cuiuſquam iniuria patrijs legibus uiuere. Quamobrem Agrippa intellecto quòd uim paterentur, ſic reſpondit: ſe nō ſolùm propter Herodem amicum illis gratificari paratum, ſed etiam quia æquum poſtulare uideantur. Quare etiamſi plura petijſſent, conceſſurum ſe fuiſſe quicquid ſaluis populi Rom. commodis concedi poſſet: nunc quia id tantum poſtulent, ut quę prius conceſſa fuerint, rata maneant, confirmaturum ſe populi Romani beneficium, & daturum operam ne quis illis moleſtus ſit amplius, ſecundum inſtituta patria uiuentibus. Hæc locutus dimiſit conuentum. Tum Herodes aſſurgens ei gratias egit omnium nomine. Deinde poſt mutuos complexus uale dicto à Lesbo digreſsi ſunt.

Herodes in Iudæam reuertitur. Cap. V.

EX igitur paucis pòſt diebus ſecunda nauigatione uſus Cæſaream appulit, & inde Hieroſolyma petijt: tibi aduocata in concionem tam urbana multitudine, quàm reliquis Iudæis qui tum fortè aderant, rationem eis ſuæ peregrinationis expoſuit, & impetratam immunitatem

Iudæis

Iudæis per Aſiam degentibus. Commemorauit deinde quantũ felicitatis eis ſuus principatus attuliſſet, dum ipſe nihil magis curaret, quàm ne quid deeſſet ſubditis: & gloriabundus profeſſus eſt quartam tributorum partem ſuperioris anni illis ſe remittere. Illi uerò ſimul oratione ſimul munificentia regis deliniti, cum maxima lætitia diſceſſerunt, omnia fauſta regi comprecantes.

Domeſticum diſsidium inter Herodem & filios. Cap. VI.

INTERIM domeſticum diſsidiũ indies augebatur, Salome tanq́ hęreditario odio adoleſcentes proſequente, atq́ ex præterito facinore quo matrem eorũ oppreſſerat, audaciã aſſumente, & hoc agente ne quis ſupereſſet, q́ poſſet ulciſci mortẽ immeritæ. Nec deerat occaſio, q́ adoleſcentes nõ optimè erga patrẽ affecti uiderentur, partim memoria materni interitus, partim dominandi cupidine. Rurſum igitur uetera mala renouabant, his in Salomen ac Pherorã conuitia iactantibus, illis uiciſsim odia & inſidias cõtra adoleſcentes exercentibus. & cum eſſet odiũ mutuũ, non erat tamen ſimile: dum hi uel propter genus & mores ingenuos, uel propter ætatis imperitiam procaci lingua irã non diſsimulant: illi contrà maleuolè ac aſtutè calumnijs uiam præſtruũt, prouocantes adoleſcentũ ferociam, quam mox erant apud patrem eorum in ſuſpicionẽ uocaturi: uoluntatẽ uindicandi maternam necem uel ꝓpria manu non deeſſe illis, hoc argumento colligentes, q́ nec puderet eos talis matris, & iniuſtè interfectã cõtenderent. Iaḿq́ fabula erant totius ciuitatis, cunctis ſimplicitatem adoleſcentũ miſerantibus, nec ceſſante Salome occaſiones ueriſimilis criminationis ex ipſis ſumere: qui impatienter ferentes matris mortem, & iuueniliter contentioſi, non illius modò uicem, ſed ſuam quoq́ ſortem miſerabantur, q́ neceſſe haberent cum infelicis parentis interfectoribus uitam degere, & ſe quodammodo contaminare illorum cõtubernio. atq́ huic diſsidio magnum incrementum abſentia regis addidit. III.

Qui poſtquam reuerſus eſt, & cõcionẽ illam apud populũ habuit, mox tum à Pherora tum à Salome eſt monitus, imminere magnum periculũ ab adoleſcentibus palàm iactantibus nõ impunè laturos qui matrẽ interfeciſſent. His affinxerunt, Archelaũ Cappadocem eis ſpem facere, q́ ope illius peruenturi ſint ad Cæſarem, & patrem accuſaturi. Quibus auditis Herodes turbatus eſt; tanto magis q́ eadẽ & ab alijs renunciabant: & per hæc anteactorũ admonebatur, quòd propter domeſticorũ diſsidia nec amicis nec dilectiſsima cõiuge diu frui potuerit: futuraq́ ex præteritis colligens, & maiorem aliquã calamitatẽ ſecuturã timens, planè confuſus erat animo. Reuera eñ quemadmodũ foris ſuprà ſpem fortuna utebatur propitia, ſic domi præter opinionem omnia malè cedebant: ut meritò ambigendũ ſit, poſsit ne penſari tanta felicitate externa eius calamitas domeſtica, an ſatius eſſet carere ex æquo utraq́, & intrà priuatã fortunã cõſiſtere. Dum talibus curis intra ſe fluctuat, uiſum eſt aliũ filium, q́ etiamnum priuatus erat, accerſere, cõprimendiſq́ adoleſcentũ ferocibus animis illũ opponere, et honorib. euehere: is dicebat Antipater: nõ quòd uellet (ſicut poſtea uictus affectu nimio fecit) oñia in illũ cõferre, ſed ratus ſe filios Mariãmes hoc pacto caſtigatiores redditurũ, & minuẽdã eorũ arrogantiã, ſi uiderẽt nõ eſſe neceſſe ut ſibi ſolis ſeruaret tãti regni ſucceſsio. Quapro- IIII.

Herodes filiũ Antipatrum euehit ad aliorum depreſſionem.

pter

pter hunc quaſi ſuccedaneum in domum induxit, putans ſe iam proſpexiſſe adoleſcentibus,ut poſito faſtu tractabiliores ſe patri præberent. ſed longè ali ter euenit.Nam & illi factum hoc iniuriam ſuam interpretabãtur: & Antipater tali erat ingenio,ut præter ſpem nactus ampliorem libertatem,in hoc omni ope incumberet, ne fratribus primo loco apud patrem cederet,& alienatũ iam ab illis per calũnias,& propenſum ad hoc,ut (quod iſte uehementer cupiebat) infenſior etiam indies fieret. Quamobrem nihil aliud cogitabat, hoc tantum cauens,ne ipſe uideretur fratrum delator,ſed per alios cõſiliorum ſocios rem ageret,qui neq; ſuſpecti eſſent regi, & fidem etiam propter amicitiã uerbis ſuis poſſent adſtruere. Iam enim complures ad hunc noua ſpe inflatũ colendum ſe contulerant, & Herodem fucata ſpecie beneuolentiæ captabãt: cumq; per multas easq; inter ſe fidas perſonas hæc ageretur fabula,adoleſcẽtes magis etiam quàm antè occaſionẽ illis prębebant.Nam & lachrymę ſæpe eis prorumpebant,non ferentibus iniurias ac contumelias, & matrem interdum inuocabant, patremq; iam apertè ut parum æquum amicis incuſabant. Quæ omnia malitioſè ab Antipatri coniuratis obſeruabantur, moxq; affingentes etiam nonnihil Herodi renunciabant, fouentes domeſticum diſsidiũ. Rex enim ægrè hæc ferẽs,& uolens deprimere Mariammes filios,maioribus ſemper Antipatrum augebat honoribus:cuius precibus poſtremò uictus,matrem eius in regiam induxit.Cæſari etiam ſæpe pro eo ſcribens,priuatim hũc diligentius commendabat: & cum nauigaſſet ad ſalutandum Agrippã, poſt decennalem adminiſtrationem Aſia decedentem,ſolum ex filijs Antipatrum ſecum duxit:quem ei cum multis muneribus tradidit Romam ducendum,& recipiendum in Cæſaris amicitiam:ut iam uiderentur omnia per hũc agi,protruſis à principatu adoleſcentibus.

Antipatro Romæ degente Herodes Alexandrum & fratrem adductos ad Cæſarem accuſat. Cap. VII.

HAc peregrinatio non mediocriter Antipatro profuit ad honorem & primatũ inter regios liberos. Illuſtris enim factus eſt Romæ, paternis literis commendatus amicis omnibus. Vnum moleſtè ferebat, quòd non aderat,neq; poterat fratres continuis uexare calumnijs, & uerebatur,ne patris animus mutatus,æquiorem ſe pręberet erga Mariammes filios. Hęc aſsiduè cogitans non deſiſtebat à propoſito:& abſens quoq; per literas exacerbabat patrem in eos, quaſi de incolumitate ipſius ſolicitus, ſed reuera ad ſperatam regni ſucceſsionem malis artibus uiam ſibi præmuniens: donec ad tantam iram Herodem perduxit,ut inimicus eſſet adoleſcẽtibus.Sed cum repugnaret huic affectui, timeretq; ne quid per iram ageret temerè, decreuit Romam nauigare, & ibi filios accuſare apud Cæſarem,ne propter indignationem uideretur parum pius erga filios.Quò poſtquam peruenit,nõ inuentum ibi Cæſarem Aquileiã uſq; perſecutus eſt: & cum ueniſſet in colloquiũ, rogaſſetq; ut de infortunio ſuo uellet cognoſcere, adductos coràm filios accuſauit inſolentiæ tentatiq; ueneficij, cõquerens eò proceſsiſſe illorum odia, ut per immane facinus paterno regno potirí cuperent: cum ſibi per Cęſarem libera poteſtas permiſſa ſit relinquendi eum ſucceſſorem, qui in pietate erga patrẽ ſit cõſtantior. Illos uerò etiamſi principatus non accedat, cõtentos eſſe

Herodes filios apud Cæſarem accuſat.

patrię

patris exitio, idq; etiam cum ſuæ uitæ periculo quærere: tam immane ac ſceleſtum odium inueteratum eſſe in eorum animis. Eam calamitatem diu toleratam nunc demùm ſe cogi aperire Cæſari, & aures eius talibus inquinare ſermonibus. & quo tandem ſuo merito? quaue iniuria? aut quomodo eos æquum putare, ut quem ipſe principatum longo tempore per multa pericula quæſiuiſſet, eius non ſinant eſſe dominum, nec liberam poteſtatem permittãt relinquendi eius cuicunq; per pietatem hunc honorem promerito, ut ad hoc præmium ſpectantibus maior fiat de pietatis officijs cõtentio? maximè cum ſaluo naturæ iure ne fas quidem ſit illis cogitare tale aliquid. Neminem enim poſſe affectare parentis regnum, niſi qui eiuſdem optet interitum, quando quidem uiuo non detur ſuccedere. Se quidem nihil paſſum illis deeſſe eorum quæ regijs liberis ab amantiſsimo patre præſtari conueniat, non ornamenta, non miniſterium, non delicias, coniugia quoq; procuraſſe illuſtriſsima, alteri ſuæ ſororis, alteri Alexandro Archelai regis filia collocata. Et quod maximum ſit, ne pòſt talia quidem auſa patria ſe poteſtate in eos uſum, ſed ad communem benefactorem Cæſarem adduxiſſe, & decedentem ex iure uel patris uiolati, uel regis per inſidias appetiti, ex æquo ſe cum eis apud talem arbitrum diſceptare, rogare tamen ne impunè ſit illis tantum facinus, néue ipſe cogatur in perpetuo metu uitam degere: quando ne illis quidem expediat poſt tam nefarios conatus ſolem inſpicere, et impunitatem auferre poſt proculcata pietatis ac humanitatis iura omnia. Hæc crimina poſtquam Herodes magna uehementia filijs obiecit coram Cæſare, adoleſcentes qui ne loquente quidem illo continere lachrymas poterant, tum uerò perorata cauſa toti in fletus effuſi ſunt, nullius quidem tantæ impietatis ſibi conſcij, grauem tamen accuſatorem patrem ſuſtinentes: quòd neque decorum eſſet contra eum liberè dicere, neque tutum cauſam ſuam deſerere. Quamobrem hærebant ancipites lachrymis ac gemitibus miſerationem ſibi quærentes, & hoc ipſo ſoliciti, ne uiderentur perturbante conſcientia, defenſionem ſui expedire non poſſe, cum potius iuuenili imperitia & conſternatione impedirentur. quod tamen Cæſaris prudentiam nõ latuit. adeoq; omnium quotquot aderant mouebant miſericordiam, ut ne pater quidem accuſator immotus hoc affectu perdurare potuerit.

Alexandri defenſio, & cum parente reconciliatio. Cap. VIII.

TVM iuuenes ubi obſeruauerunt & illum iam flecti & Cæſarem, cæteroſq; partim condolentes ſibi, partim etiam non temperantes à lachrymis, alter illorum Alexander uerſa ad ipſum patrem oratione, ſic aggreſſus eſt obiecta diluere: Pater, quàm beneuolo ſis erga nos animo, ſatis declarat hoc ipſum iudicium. Si enim aliquid triſte de nobis ſtatuiſſes, nũquam ad omnium ſeruatorem nos adduxiſſes. Poteras enim uel pro regia, uel pro patria poteſtate in ſontes animaduertere. Cęterùm adducere nos Romam, & hunc teſtem ac arbitrum facere, ſeruare uolentis argumẽtum eſt. Nemo enim ad fana ac templa adducit quẽ uelit perdere. Quòd ſanè cauſam noſtram aggrauat, qui quidem ipſi nos indignos uita cenſemus, ſi ſuſtinenda ſit læſæ erga talem parentem pietatis opinio. Quanto enim ſatius mori innoxios, quàm tãti ſceleris ſuſpectos uiuere? Quare ſi ueritati ſatis patrocinari poſ

terimus,felices nos uel tuo iudicio,uel euaſo diſcrimine.Sin uincit calumnia, ſuperuacaneum fuerit nos ſolem hunc cernere.Quid enim hoc non amota ſuſpicione profuerit? Videtur quidem in noſtrã ætatem affectati regni crimen competere,& probabilius hoc facit infelicis matris calamitas.Sed uide obſecro,an non idem crimen in quemuis noſtri ſimilem torqueri poſsit. Nihil enim prohibet quicunq; rex habeat liberos defunctę matri ſuperſtites, eos in ſuſpicionem uocare,quaſi patri ſtruant inſidias.Sed ſuſpicio nõ ſufficit in impietatis crimine.Age proferat qui poteſt argumẽtum tentati facinoris,quod aliquam fidem calumniæ ualeat aſtruere. Poteſt'ne quiſquam indicare uenenum paratum,aut coniurationẽ cum æqualibus, aut corruptos precio famulos,aut ſcriptas contra te literas? cum tamen horum ſingula interdum de nihilo fingat calumnia. Grauis enim res eſt diſſidens inter ſe regia:& ſpes principatus,quem tu ais pietatis præmium, ſæpe ad nefarios conatus praua ingenia perpulit. Nos certè nullius facinoris conuinci poſſumus. Calumnias autem refellere apud obturatas aures quî poſſumus? Sed liberius quaſdam uoces iecimus. At non in te pater,quod nefas eſſet,ſed in eos qui quicquid audiunt,effutiunt.Matrem aliquis noſtrũ defleuit:at non quia mortua ſit,ſed quia etiam poſt mortem,à quibus minimè debuit,malè audiat. Principatum affectamus quem pater obtinet. Quid ita? Si nobis honores regij contigerunt, ſicut re uera contigerunt,an'non conatus noſter eſt ſuperuacuus? Sin minus, certè ſperare licet. An te interfecto ab his expectari poſſet ſucceſsio, q̃s poſt tam atrox facinus nec terræ laturæ ſint,nec maria? Quid ſubditorum pietas, & totius gentis religio, ferret ſcilicet parricidas ſcelere parto regno potiri,& ſanctiſsimum à te extructum templum ingredi? Quid, ſi cæteros contemneremus, poſſet'ne quicunq; interfector tuus pœnam euadere incolumi Cæſare? Non tam impios genuiſti,neq; tam incircumſpectos,ſed infortunatiores fortè quàm tuis etiam rebus eſt conducibile. Quòd ſi neq; quod accuſes habes,neq; quicquam deprehendiſti,quid tibi poteſt tantæ impietatis fidem facere? Quia mater perijt. Sed illius fatum cautiores nos potius q̃ irritatiores potuit reddere.Poteramus plura pro nobis afferre,ſed quid opus eſt excuſare quæ nunquam facta ſunt? Quare ab omnium domino Cæſare,& nunc noſtro arbitro,hoc tantum petimus,ut ſi re uera de nobis ſuſpiciones potes ponere mi pater,uiuamus,licet infelices. eſt enim graue magnorũ ſcelerũ quamuis falſa criminatio. Sin à nobis timere tibi pgis, tua pietate ſalua, noſtramet ſententia damnemur. nec enim uſq; adeò chara nobis eſt uita, ut eam cum autoris iniuria retinere uelimus. His uerbis & Cæſar ne antè quidem ad credẽdum calumniæ facilis, magis etiam flectebatur, & intentis in Herodẽ oculis ipſum quoq; permoueri animaduertebat: & quotquot præſentes aderãt ſollicitudo cepit de iuuenibus non ſine regis inuidia apud omnes aulicos. Nam abſurditas calumniæ,iuuenum'q; in ipſo flore ætatis periclitantiũ miſeratio, ad ferendã opẽ concitabat animos omniũ:ſed multo magis poſtquã tam cordatè Alexãder accuſationi patris reſpõdit: manentibus reis in eodẽ habitu,& præ mœſtitia humentes oculos in terrã demittẽtibus. Tandẽ alluxit ſpei nõ nihil,ut uideret rex ipſe excuſationis egere,qui ſine ullis certis argumẽtis tam temerè criminationẽ aggreſſus fuiſſet.Poſtremò Cęſar aliquãtiſper deliberabundus,

bundus,uel hocipſo iuuenes peccaſſe ꝓnunciauit,ꝙ nõ tales ſe parenti præſtitiſſent,ut nulla poſſet in eos hærere ſuſpicio.Herodem aũt rogauit ut ſuſpicari deſineret,ac reconciliaret filijs.Periniquum em̃ eſſe,habere eum fidẽ talibus calumnijs:& poſſe illos in poſterũ mederi offenſis prioribus,& redintegrare mutuum amorẽ priſtinum, ſi ad abolendas ſuſpiciones ueteres utrinq; diligentius coleret pietas.Poſt hanc admonitionẽ iuuenibus innuit.Quibus iã ad preces patri accidere parãtibus,pater has nõ expectãs prior flentes unũ poſt aliũ complectit,cõpatientibus omnibus q aderant tã ingenuis q̃ famulis.Tum igit poſt actas Cæſari gratias unà diſceſſerunt,& cum eis Antipater ſimulans ſe gratulari reuerſis in gratiã.Sequentibus deinde diebus Herodes ccc talentis Cæſarẽ donauit,munera ædentẽ Romæ,& congiariũ diuidentem populo. Cæſar uiciſsim ei donauit dimidiũ redditũ è metallis Cyprijs, & reliquũ dimidiũ procurationi eius cõmiſit: alijſq; hoſpitalibus officijs honorato,liberã poteſtatẽ permiſit eligendi ſucceſſorẽ quemcunq; è filijs,aut ſi mallet diſtribuẽdi regni in ſingulos.Quod cum ille iam pararet facere,negauit ſe commiſſurũ quin ille q̃ diu uiueret tã regnũ haberet in poteſtate quàm filios.His ita peractis rex Iudæã repetit.Quo abſente Trachonitæ, nõ parua ditionis pars,ab eo defecerãt,ſed opera ducũ quos in regno reliquerat perdomiti, rurſum coacti fuerant imperata facere. Cæterùm Herodes & filij nauigantes cum appuliſſent Eleuſam oppidum Ciliciæ, qd' Sebaſte mutato nomine dicit,offendũt ibi Archelaum regem Cappadocũ. Is excepto rege perhumaniter, multum gauiſus eſt ob reconciliatos filios, & ꝙ Alexander eius gener refelliſſet obiecta crimina:datiſq; uiciſsim regijs muneribus digreſsi ſunt.Poſt hæc Herodes in Iudæam reuerſus aduocata in templum concione, quid ea in peregrinatione egiſſet expoſuit:denarrataq; humanitate Cæſaris, & alijs rebus quas illos quoq; ſcire referre iudicabat,extremã orationem uertit ad filios:aulicosq; & cæteram multitudinẽ ad concordiam adhortatus eſt, pronuncians filios poſt ſe regnaturos, primùm Antipatrum, deinde ex Mariamme natos Alexãdrum & Ariſtobulum. Interim debere omnes ſe unum reſpicere,& pro rege habere atq; domino,nõ obſtante ſenectute, quæ ad regendum propter longam experiẽtiam magis eſſet idonea,præſertim nõ deficientibus alijs facultatibus,quibus & ſubditi in officio cõtinerentur,& liberi:milites quoq; cum ſuis ducibus ſi ſe unum reſpiciãt,felicem uitam acturos abſq; ullis perturbationibus.His peroratis dimiſit cõcionem,quibuſdã rectè uiſus dixiſſe,quibuſdam ſecius.Iniecta enim æmulatione inter filios, res omnino ſpectare ad aliquam mutationem uidebantur.

Herodis filijs reconciliatur.

Herodis Romæ reuerſi ad populum oratio.

Herodes quinquennales ludos ob abſolutam Cæſaream celebrat. Cap. IX.

PER idem tempus perfecta eſt Cæſarea, decimo anno poſtquã ædificari cœpta eſt,regni uerò anno VIII ſupra uigeſimum, Olympiade CXCII.in eius dedicatione magna fuit celebritas,& apparatus facti ſunt ſumptuoſiſsimi.exciti enim ſunt ad certamen artifices muſici, & athletæ gymnicorum certaminũ. ad hæc gladiatorum ac ferarum cõparatus magnus numerus,& quicqd huius generis in precio eſt tã Romæ quàm apud gentes cæteras.Conſecratũ eſt aũt hoc quoq; certamen Cæſari,inſtaurandũ per ſingula quinquennia. Hunc omnẽ apparatũ rex ſuo ſumptu magna ambitione V.

undecunq; curauit conuehi, multa in hoc cõferente etiam uxore Cæsaris Iu-
lia, & mittente permulta precioſa ex Italia, ut omnibus cõputatis ſumptus ad
D talenta accederet. Congregata igitur ingenti multitudine ſpectaculorum
gratia, legationes quæ à diuerſis populis mittebantur ob accepta beneficia,
omnes excepit diuerſorijs & menſis et cõtinuis hilaritatibus, dum hominum
frequentia ſpectaculis ſe totos dies oblectat, noctu uerò cõuiuijs & oſtenta-
tione magnificentiæ, cum inſigni laude magnanimitatis regiæ. In omnib. eñ
ſtudebat ut poſteriora quæq; maiorem admirationem ſui facerent: ferturq;
ipſum ſæpe Cæſarem & Agrippam dixiſſe, quòd maior quàm pro præſenti-
Herodes Anti-patridem oppi-dum condit. ditione eſſet Herodis magnanimitas, qui dignus uideretur totius Syriæ atq;
Ægypti imperio. Poſt hãc celebritatẽ & feſtos dies aliud oppidum extruxit
in campo qui dicit Capharſaba, electo ad hoc agro aquoſo & plãtis idoneo,
amne circumfluente ipſum oppidũ, & luco circumdãte pulcherrimarũ arbo-
rum. hãc à ſuo patre Antipatro denominauit Antipatrida. Deinde caſtellum
matrem ſuã nomine referens ſupra Hierichuntẽ cõdidit, cui Cypron uocabu
lum impoſuit, communito egregiè, & inſtructo amœnis domicilijs. Nec fra-
terni affectus oblitus memoriæ illius dedicauit ædificia pulcherrima, primũ
turrim Pharo nõ minorem in ipſa urbe, in defuncti monumentũ Phaſaelum
uocatã, propugnaculum urbis munitiſsimũ. Deinde eiuſdem nominis oppi
dum circa uallem Hierichuntinã condidit, quà itur ad ſeptentrionalia: quo fa
ctum eſt, ut circumquaq; ſitus ager antea penè deſertus diligentius coleretur
ab habitatoribus, Phaſaelidẽ urbem hanc appellauit. Quin & reliquã eius be-
Herodis bene-ficentia in ex-traneos. neficentiã enarrare perdifficile fuerit, quanta cõtulerit in urbes tam Syriæ q̃
Græcię, & ubicunq; illum peregrinari contigit. Plurimas eñ adiuuit, aut ex-
tructis publicis operibus, aut ſicubi incœpta pendebãt propter inopiã, pecu-
nijs in abſolutionem eorũ erogatis. Inter hæc præcipua ſunt quòd Rhodijs
Pythium tẽplum ſuo ſumptu exædificauit, & ad cõpingẽdas naues multa ar-
genti talenta præbuit. Nicopolitanis urbẽ ad Actiũ à Cæſare conditã habi-
tantibus maiorẽ partem publicorũ operũ ſuis perfecit impendijs. Antiochen-
ſibus urbẽ maximã habitãtibus ſecante mediã eius longitudinẽ platea, hanc
ipſam utroq; latere ornauit porticibus, & uiam eius ſubdialem lapide polito
ſtrauit, tam ad ornamentũ urbis quàm ad incolarum cõmoda. Ludos etiam
Olympios nõ ſatis reſpondentes ſuæ celebritati propter inopiã, adiuuit attri
butis annuis redditibus, quo ſplendidius & ſacrificia fierẽt, & alia quæ ad de-
corandum tam frequentẽ conuentum pertinerẽt: pro qua munificentia per-
petuus agonotheta à plurimis declaratus eſt. Hic alius quiſpiam miretur in
Herodes cur in ſuos crudelis, in extraneos beneficus. uno homine tãtã diuerſitatẽ ingenij. Si enim ſpectes eius liberalitatẽ ac bene-
ficentiã qua erga omnes uſus eſt, non poſsis, licet eũ alioqn haud ita magni fa
cias, nõ dicere eũ natura beneficentiſsimũ. Ediuerſo ſi iniurias eius & fæuitiã
in ſubditos etiam cõiunctiſsimos cõſideremus, fateri cogemur hominẽ fuiſſe
brutũ, inexorabilẽ, & ab omni alienũ modeſtia. atq; ita pugnãtes inter ſe uo-
luntates habuiſſe uidebitur. Ego uerò aliter credo, & utrumq; ab una cauſa
profectum exiſtimo. Eo enim q̃ honoris eſſet cupidiſsimus, & totus huic af-
fectui deditus, incitabatur ad magnificentiam, ſicubi ſpes eſſet aut in præſens
laudis, aut in poſterũ memorię. Quare quòd eſſet ſupra facultates ſumptuo-

ſus,

ſus,cogebatur moleſtus eſſe ſubditis.Nam cùm in alios erogaret plurimum pecuniæ,neceſſe erat eam aliquando malè quærere. Deinde ſciens ſe ob eas iniurias inuiſum ſubiectis,eas offenſas lenire uidebat difficile: neq; enim poterat niſi uellet redditus minuere.Itaq; abutebatur ſuorum odio in ſuum cõmodum.Nam ſi quis illorum non per omnia ſeruitutem toleraret, aut uideretur uelle dominationem eius excutere,in tales impotenter ſæuiebat non aliter quàm in hoſtes, nullo cognatorum aut amicorum diſcrimine, quòd ſolus uellet honorari ab omnibus. Quàm autem honoris cupidus fuerit,colligere licet ex his ipſis honoribus, quos ille Cæſari & Agrippæ cæteriſq; eius amicis exhibuit:uolebat enim exemplo eſſe ſuis,ut quemadmodum ipſe præſtantiores coleret,ſic etiam coleretur ab omnibus,& hoc pacto ſatis declarabat cuius rei natura eſſet appetentiſsimus. Sed Iudæis per leges patrias non licet hoc modo potentiores colere, quibus moris eſt maiorem rationem iuſti & æqui habere,quàm officiorum talium.Itaq; eum malè habebat,quòd nõ poſſent ſtatuis & templis demereri regis gratiam,& ſimilibus adulationibus explere inſanam cupiditatem glorioſi hominis. Atq; hæc mihi cauſa uidetur cur Herodes erga familiares & conſiliorum participes iniquior,erga exteros & alienos tanto beneficentior fuerit.

Iudæorum Cyrenenſium & Aſiaticorum ad Cæſarem legatio. Cap. X.

ASIATICI autem & Cyrenenſes Iudæi multum affligebantur ab eas VI.
rum regionum ciuitatibus,qui cùm à priſcis regibus accepiſſent ius ciuitatis ex æquo cum cæteris, tunc multas iniurias à Græcis patiebantur, ac publica pecunia ſpoliabantur, & priuatim lædebantur. Cumq; Græci nec finem nec modum iniuriarum facerent, coacti ſunt per legatos de eis apud Cæſarem conqueri.Is reſcripſit ad prouincias, placere ut Iudæis ſeruetur æquale ius cum alijs,cuius reſcripti exemplar ſubijcimus,quo teſtatiũs fiat,quomodo erga nos affecti fuerint imperatores ueteres.Cæſar Aug. Põt. Max.Trib.poteſtatis ita cenſet:Quoniã Iudæorum gens ſemper fida & grata fuit pop.Ro.non nunc tantùm,ſed ſuperiori etiam tempore,præcipuè patri meo Imp.Cæſari,ſub Hyrcano põtifice:placet mihi de communi iurati ſenatus ſententia,Iudæos uti proprijs ritibus ac legibus, ſicut utebantur tẽpore Hyrcani Pont. Dei Max. & fanis eorum ius aſyli manere:licereq; eis uotiuam pecuniam per certos homines mittere Hieroſolyma: neq; cogi ad præſtanda uadimonia ſabbatis,aut pridie ſabbatorum poſt horam IX in paraſceue.Quod ſi quis deprehendatur furari ſacros libros aut ſacram pecuniam ex locis eorum religioſis, hunc teneri ſacrilegij,& bona eius addici ærario Ro. po.Suggeſtionem etiam eorum oblatam mihi per C.Marium Cenſorinum, pro ea pietate qua omnes homines cõplector, iubeo cum hoc decreto dedicari in illuſtri loco,quem uniuerſa Aſia meo nomini conſecrauit apud Argyram.Quòd ſi quis contra decretum auſus fuerit, non mediocri pœna mulctabitur.Inſcriptũ eſt columnæ in tẽplo Cæſaris: Cæſar Norbano Flacco S. Iudæis ubicunq; gentiũ degentib. ſacrã pecuniam ex ueteri inſtituto Hieroſolyma mittere nemine prohibente liceat.Hæc Cæſar. Agrippa quoq; pro Iudæis ſcripſit in hũc modum:Agrippa Epheſiorũ magiſtratib.ſenatui & pop. S.Pecuniæ ſacræ quæ Hieroſolyma mitti ſolet more patrio,procurationẽ ac

tutelam penes Iudæos esse uolo in Asia: & si quis sacrã Iudæorum pecuniam furatus ad asyla confugerit, eum inde abstractum dedi ad pœnã Iudæis, quo iure abstrahuntur sacrilegi. Syllano etiam magistratui scripsit, ne Iudæi sabbatis cogerentur ad præstanda uadimonia. M. Agrippa Cyrenæorũ magistratibus & senatui s. Iudæi Cyrenenses (pro quibus iam Augustus scripsit Flauio Libyæ præsidi, alijsq; eius prouinciæ magistratibus non esse prohibendos mittere ex more sacram pecuniam Hierosolyma) conquesti sunt nunc apud me, uexari se improborum quorundam sycophantijs, & uetari hoc facere prætextu quorundam tributorũ, quæ tamen non debeantur. Hos ego suo iuri suisq; moribus relinqui iubeo. & si qua in urbe pecunia sacra intercepta est, eã per delectos ad hoc idoneos Iudæis restitui. C. Norbanus Flaccus procos. Sardianorum magistratibus Sal. Cæsar mihi scripsit, iubere se neminẽ Iudæorum prohiberi secundum patrium morem collectas pecunias Hierosolyma mittere. Quare ego quoq; uobis scribo de hac re, ne uos lateat tam mea uoluntas q̃ Cæsaris. Nec aliter Iul. Antonius procos. rescripsit: Ephesiorum magistratibus senatui ac pop. s. Asiã habitantes Iudæi Febr. Idibus reddenti mihi ius apud Ephesum indicauerunt, Cæsarẽ Aug. & Agrippã cõcessisse sibi uti patrijs legibus & moribus, primitiasq; suo quemq; arbitratu pietatis ergò conferre, deportandas absq; impedimento ad templũ Dei maximi: rogaueruntq; ut ab illis concessa meo cõsensu rata habeam. Quare scire uos uolo, me quoq; secundum Cæsaris & Agrippæ decreta permittere, ut quicquid uolunt secundum patrium morẽ nemine ꝓhibente faciãt. Hęc decreta in hoc apposuimus, ut quoniã scripta nostra in Græcorũ manus peruentura sunt, ostenderẽ eis iam inde maiorũ ætate hunc honorẽ nobis habitũ, ne ꝓhiberemur per potestates publicas uti patrijs moribus, imò illorũ cõsensu, religiõe cõcessa Deũ coleremus. Quæ quidẽ eo crebrius inculco, ut flectã gentes exteras, & odiũ nostri, cuius nullam rationẽ habent idoneã, eorũ animis eximã. Nã moribus nulla gens eisdẽ utiq; perpetuò, sed oppidatim ferè in his fit mutatio. Iustitia uerò omnibus hominib. ex æquo cõpetit, res utilissima tã Græcis quàm barbaris, cuius maxima in nostris legibus habet ratio, nosq; omnibus modò eas inuiolatas seruemus, caros ac amicos põt reddere. Quamobrẽ rogatos oẽs uolumus, ut nõ tam nos ob diuersum uitæ genus horreant, q̃ cõplectant ob uirtutis studia. Hæc enim cõmunis est omnibus, & sine hac non potest humana uita consistere. nunc ad historiæ contextum redeo.

Herodes opũs habens pecunia sepulchrum Dauidis subijt. Cap. XI.

VII. HERODES multũ pecuniarũ domi foriscq; profundẽs, audito q̃ Hyrcanus qui ante eũ regnauerat, recluso Dauidis sepulchro tria millia talẽtorũ argẽti extulisset, superesseq; multo plura, quę possint quãtumuis magnis sumptibus sufficere, multo tẽpore animũ habuit idẽ aggredi. Tunc uerò noctu apertũ sepulchrũ ingredit, cũ prius accuratè cauisset ne hoc rescisceret populus, assumptis tm̃ amicorum fidissimis. depositas tm̃ pecunias nõ inuenit sicut Hyrcanus, sed mundi pretiosi & aureorũ ornamentorũ uim magnã inde sustulit. His inuitatus ad diligẽtius scrutandum, interius ꝓcessit usq; ad cõditoria corporũ Solomonis ac Dauidis. ubi duos satellites amisit, erumpẽte (ut ferũt) ex adytis flãma, quo casu territus exiuit, & tactus religiõe

ad ex-

ad expiandum ſe in aditu ſepulchri monumentũ è candido marmore cõdidit ſumptuoſis impendijs. Eius operis & Nicolaus illius temporis ſcriptor meminit, ſed non item de deſcenſu regis, prẽter decorũ id factum exiſtimãs: idq; more ſuo fecit. Viui em̃ regis hæc auribus dedit, captãs gratiam, & ea tm̃ attingẽs quæ ad gloriã illius pertinere uiſa ſunt. Quin & multa eius apertè iniuſta facinora aut alia ſpecie afficta, fucauit, aut quãtũ potuit occultare ſtuduit: quãdoquidẽ etiã crudelitati in Mariãmen ac filios ſpecioſam cauſam aſtruere conat̃, illã impudicitię, hos inſidiarũ patri paratarũ inſimulans: & hoc toto opere facit perpetuo, quę rectè ac iuſtè rex geſsit nimijs extollẽs laudibus, cõtraria uerò diligenter excuſans. Sed illi ob quã dixi cauſam dãda uenia, nõ tã ad poſteritatis cognitionem, q̃ ad gratificandũ ſuo regi ſcribenti. Nos uerò qui & generis propinquitate Aſamonæos reges cõtingimus, & ſacerdotij honore fungimur, turpe ducentes mendaciũ, incorruptè res geſtas exponimus, ſalua reuerentia poſterorũ regis illius, qui etiã nunc rerũ potiunt̃, maiorẽ tamen ueritatis rationẽ habentes cum ipſorũ quoq; uenia. Cæterũ Herodis domus poſt uiolatũ ſepulchrũ cœpit labi in deterius: ſiue diris ultricib. in eã partẽ incumbentibus, quę iam antè malè habebat: ſiue fortefortuna talis calamitas incidit in ea tẽpora, ut meritò uideri poſſet impietatis præmiũ. Diſsidiũ em̃ erat in aula bello ciuili ſimile, & odia mutua cõcertantia calumnijs. Sed inter oẽs eminebat Antipatri contra fratres artificioſa machinatio, qui per alios inuolues illos falſis criminationibus, ipſe patrociniũ eorũ ſępe ſimulabat, ut approbata ſua beneuolẽtia facilius iuuenes clàm poſſet opprimere: atq; talibus uerſutijs circũueniebat patrẽ, ut putaret hunc ſolũ incolumitatis ſuę curã gerere. Quapropter etiã Ptolemæũ procuratorẽ ſuũ rex Antipatro cõmendauit, & cum matre eius omnia cõmunicauit cõſilia, adeò ut nihil nõ horum arbitratu gereret, & infenſum eum redderent his, q̃s inuiſos regi eſſe ipſorũ intererat. Mariãmes uerò filij rẽ indies ferebãt ægrius, ꝓpter nobilitatẽ indignãtes ſuo loco ſe dimoueri, ac deterioribus cedere, & tm̃ nõ in ordinem redigi. Quin & uxores ipſorũ eiſdẽ laborabãt paſsionibus, quarũ altera Alexãdro nupta Archelai filia Glaphyra odio mutuo proſequebat̃ Salomẽ, tũ ꝓpter mariti amorem, tũ q̃ inſolẽtius ſe erga filiã eius gereret. Ea nupta erat Ariſtobulo, q̃ illi ſibi honore æquari ferebat indignè. Atq; hac altera cõtentione accedente, ne Pheroras quidẽ regis frater alienus erat à diſcordia. Habebat em̃ priuatã cauſam ſuſpicionis & odij. Inciderat in amorẽ ancillæ ꝓpriæ tã inſanũ, ut oblatã ſibi à rege in coniugiũ filiã faſtidiret, cõtentus ancillæ cõplexibus. Id ægerrimè tulit Herodes, uidẽs Germanũ affectũ à ſe tot beneficijs, & penè regni ſociũ, nõ reſpõdere pietate mutua, & infortunatũ ſe fratrẽ exiſtimãs: & cum nõ ualeret Pherorã ad æquiorẽ mentẽ reducere, puellã collocauit cum Phaſaeli filio. Procedente deinde tẽpore ratus iã deferbuiſſe fratris cupidines, cõqueſtus de repulſa, alterius cõditionem ei detulit, quæ Cypros nomine dicta eſt. Tum Ptolemæus Pheroræ cõſulit, ne pergat fratrẽ contemnere, & ab amore turpi reſipiſcat, propter quẽ ſtultum ſit priuare ſe regis amicitia, & in eius uicem odiũ ac trãquillitatis iacturã incurrere. Ille intelligẽs hoc ſibi utile, q̃ iam antè calumnijs appetitus ueniã à rege cõſecutus fuerat, mulierẽ iam filij matrẽ ex ſe factã ablegat: & regi pollicet̃ ducturum ſe filiã eius alteram: condixitq;

Herodis domeſtica diſcordia.

diem xxx ad celebrandas nuptias, iureiurando interpoſito nihil ſibi poſthac cum ablegata fore cõmercij. Elapſo aũt præfinito tẽpore in tantum amori ſuccubuit, ut nõ ſtaret pollicitis, & rurſum reuolueretur ad priſtinã mulieris conſuetudinẽ. Ibi tum Herodes non amplius potuit iram tegere, ſed ſæpe iaciebat uoces quaſdã, ſigna alienati à fratre animi: nec deerant multi qui p occaſionẽ hunc eius affectum fouerẽt calumnijs. Iamq; nec dies abibat ulla nec hora, quin aliquid ei nouarum turbarum accideret, commiſsis inter ſe cognatis atq; amiciſsimis. Nam & Salome infenſa Mariammes filijs ne filiam quidẽ nuptam Ariſtobulo adoleſcentum alteri ſinebat frui caritate mutua, pellicians ad effutienda & prodenda ſecreta coniugum colloquia: & ſi quid, ut aſſolet, offenſiuncularũ incideret, exacerbãs multis ſuſpicionibus. Quo fiebat ut ſecreta eorum expiſcaret omnia, & puellę quoq; iuuenẽ inuiſum redderet. Illa uerò in matris gratiã ſæpe narrabat, q illi quoties ſoli eſſent, crebram mentionẽ Mariammes facerẽt, & odioſe de patre loquerent, minarenturq;, ſi principatus ipſis cõtingeret, reliquarũ regis uxorũ filios ſcribas ſe facturos in oppidulis. ad hoc em cõducibilẽ illis fore literaturã, cui tũ tã diligẽtẽ darẽt operam. Vxores etiã regias ſi qñ uiderẽt matris ornamenta uſurpare, pro præſentibus delicijs ueſtituros ſe cilicijs, incluſas ubi ne ſolem quidẽ liceret aſpicere. Hæc mox Salome regi renũciabat: quæ ille tametſi pmoleſtè ferret, emẽdare tñ malebat q; punire. maximè aũt exaſperabat ſuſpicionibus & indies ſeipſo peior, omnibus omniũ rumoribus credebat. attamẽ tũc obiurgatione filios caſtigaſſe contentus, & illorũ reſponſione placatus aliquantiſper q̃uit. Sed mox malum recruduit. Pheroras em Alexandrum conuenit, maritũ, ut diximus, Glaphyræ Archelai filię: aitq; ſe audiſſe ex Salome, Herodẽ ardenter amare Glaphyrã: nec poſſe hunc affectũ excutere. Hoc audito iuuenis zelotypus uehementer excanduit: & quicqd honoris ac comitatis Herodes mulieri exhibebat, q quidẽ ferè quotidianũ erat, in peiorẽ partẽ interpretabat, ſuſpicione cõcepta ex his quæ audierat. Neq; diutius potuit eam indignationem cõcoquere, ſed adito patre cũ lachrymis ei ſermonẽ Pherorę aperit. Quamobrẽ ille magis adhuc turbatus eſt, nõ ferẽs inſimulari ſe falſo tam turpis crimi nis, multa querẽs de ſuorũ malitia, à quibus ,p beneficijs talẽ reportaret gratiam. Moxq; accerſitũ Pherorã adortus iurgio: Peſsime, inq̃t, omniũ mortalium, eo ne ingratitudinis prolapſus es, ut talia de nobis uel dicas uel cogites? nónne deprehẽdo tuũ propoſitũ, q non conuitio tenus hæc dixiſti filio, ſed ut inſidias & ueneficia hoc pacto in caput meũ ſtrueres? Quis em, niſi bono aliquo genio ductus ut iſte filius, pateretur patrẽ ſuſpectum impunè ferre talem iniuriam? Vtrum tibi uideris ſermonẽ in animum, an in dextrã gladium inſeruiſſe, quo parentem conficeret? aut quid tibi uoluiſti, cum & ipſum fratrem oderis, in me tantũ calumniando ſimulãs beneuolentiam, & ea dicens quæ ſalua pietate ne cogitari quidẽ poterant. apage te hinc poſt tam peruerſum erga fratrẽ benemeritũ animũ. Et tu quidẽ quoad uixeris, tua cõſcientia fruere: ego uerò dabo operã ut ſim meis melior, neq; dignas pœnas exigens, & maioribus quàm digni ſunt beneficijs eos proſequens. Sic deſtomachante rege Pheroras cum in manifeſto crimine deprehenſus teneretur, Salomes ait hoc eſſe commentum, & ab ea hos ſermones profectos eſſe. Quo

Herodes Pheroram obiurgat.

protinus

protinus audito illa (nam fortè aderat) cõpoſito ad uerborum fidem uultu exclamat, nõ eſſe hæc ſua, & omnes hoc unum agere, ut eam inuiſam regi faciant, & de medio tollant Herodis amantiſsimã, & pręcauentem ipſius pericula. Nunc uerò etiã maioribus ſe appeti inſidijs. ſolã em̃ autorẽ fuiſſe fratri, ut abiecta qua ſe oblectabat muliercula filiam regis duceret, & hanc eſſe cauſam odij. Hæc illa loquẽte, ſimulq; capillos ſibi uellente, & pectus plangente, ſpecies quidem negantis erat ueriſimilis, ſed morum peruerſitas ſimulationẽ detegebat. Pheroras autem medius tenebat, ne prætextum quidem ullum ſui facti inueniens, cũ non inficiaret ſe dixiſſe, & audiſſe eadẽ perſuadere nõ poſſet. Ea perturbatio nõ ſine altercatione durauit aliquãdiu. Tãdem rex pertæſus & fratrẽ & ſororẽ ablegauit: collaudataq; filij temperantia, & q̃ hos ſermones ad ſe detuliſſet, ſerò ad curã corporis ſe contulit. Poſt hanc cõtentionem malè audiebat Salome, q̃ uideretur autor huius calumniæ: & uxores regię malè ei uolebant, q̃ ſcirent moroſiſsimam & uariabilem, & pro tempore nunc inimicã nunc beneuolam. Semper igitur aliquid cõtra eam Herodi ocinebant, & ad id maiorem audaciã eis addidit caſus quidam. Erat Arabũ rex Obodas, homo ſegnis & otio deditus: negotia uerò eius adminiſtrabat Syllæus uir callidus, ætate florens & corporis ſpecie. Hic cum propter quædam negotia ad Herodẽ ueniſſet, contemplatus unà cœnantẽ Salomen animũ ad eam adhibuit: compertoq; eſſe uiduã, uenit cum ea in colloquiũ. Illa quæ deterius q̃ antè tractabat à fratre, & nonnihil tacta forma iuuenis, nõ abhorrebat à nuptijs: & cum per eos dies frequentarentur cõuiuia, exiſtebant multa non mediocria ſigna, q̃ conſenſus & mutuus amor inter eos intercederet. Hæc uxores regi nõ ſine deriſione referebant. Herodes autem hoc nõ contentus, ſciſcitabatur ex Pherora, & iubebat eum inter cœnã obſeruare, quomodo erga ſe inuicem affecti eſſent. Ille renunciauit q̃ nutibus & mutuis aſpectibus ſatis indicarent ſe ad eam rem procliues eſſe. Poſt hæc Arabs iam ſuſpectus abijt. Elapſis deinde duobus aut tribus menſibus hanc ipſam ob cauſam reuerſus, & collocutus de hac re cum Herode, poſtulauit ut Salomẽ ſibi collocaret. fore enim ei hanc affinitatem utilem propter Arabum cõmercia, quorum principatum & deberi ſibi, & iam magna ex parte contigiſſe. De quo cum ille ad ſororẽ retuliſſet, percontando an ei nubere ſit animus, mulier facilè aſſenſum præbuit. Poſtulantibus deinde ut Syllæus accẽſeretur in ludæorum religionem, & tum demum uxorem duceret, alioqui non eſſe licitum: ille facere hoc non ſuſtinuit, lapidandum ſe dicens à popularibus, ſi faceret: atq; ita re infecta diſceſsit. Ex eo tempore Pheroras Salomen inſimulabat intẽperantiæ, ac magis etiam uxores regiæ, dicentes eam conſueuiſſe cum Arabe. Et puellam q̃ fratri deſponſatam ille domeſticæ mulierculæ illecebris uictus recuſauit ducere, Herodes in ſororis gratiam collocaturus Salomes filio nato è Coſtabaro, mutauit ſententiam perſuaſus à Pherora, negante adoleſcentem amaturum talem ſocerum propter patris ſui cædem, & æquius cenſente, ut ipſius filius eam duceret, ſucceſſurus in tetrarchiæ dominatum. Quòd ubi is perſuaſit, impetrauit prioris offenſæ ueniam. Mutatis igitur ſponſalibus puella data eſt nuptum adoleſcentulo, addita c talentorum dote. Nec interim ceſſabant turbæ domeſticę, imò augebantur etiã. Erãt in delicijs Herodi propter

Syllæus Arabs Salomen adamat.

De Eunuchis Herodis habetur quæſtio.

propter formã eunuchi tres, unus à poculis, alter ab epulis, tertius cubicularius, quorum opera etiã in ſeriſs regni negotiſs uti erat ſolitus. Hoc quidã ad regem detulit corruptos eſſe ab Alexãdro filio accepta magna ui pecuniæ: & quæſtionibus examinati, ecquid cum illo habuiſſent conſuetudinis, rem faſſi ſunt: prçterea nullius tentati cõtra patrem facinoris ſe eſſe conſcios. Admotis deinde acrioribus tormentis, uicti neceſsitate, miniſtris magis magiſq; in gratiam Antipatri ſæuientibus, aiunt Alexandrum innatum cõtra parentem odium alere: hortatumq; eos ut Herodẽ deſereret iam inutilem, facientemq; fucum ætati, & ſenium diſsimulantem tincto capillicio. quin potius ſibi adhiberent animum, potituro uel inuito patre regno debito, expectarentq; breui dignitatem primariã. Iam enim non tantum generis prærogatiuã ſibi ſuffragari, ſed inſtructa etiam ad inuadendã dominationẽ omnia. Staturos pro ſe multos duces militũ, multos amicos regios, paratos quiduis uel agere uel pati in ipſius gratiam. His auditis Herodẽ totum ira & timor occupat, q; filij uerba & contumelioſa uiderentur, & minacia: utroq; igitur exacerbatus uerebatur ne quid grauius contra ſe conflatum eſſet, quàm ut eodem temporis momento poſſet cauere & occurrere. Quamobrem non auſus palàm inquirere, per dimiſſos clancularios rem gerebat, omnes ſuſpectos iuxtà habens atque inuiſos, & in ſuſpicionibus etiã de immeritis ſecuritatẽ ſuam collocans: quarum adeò nullus erat finis, ut quo quiſq; ei coniunctior eſſet, eo magis timeretur, ut tanto ad nocendum potẽtior. Cæteros cum quibus ei nulla intercedebat familiaritas, uel nominari à delatore ſat erat, moxq; ad ſuã ſecuritatem pertinere putabat illorum interitus. Poſtremò etiã domeſtici anxij de incolumitate propria, in ſeipſos uerſi ſunt, tutiſsimos rati qui alios præuenirent calumnijs, certiſsimumq; hoc ad ſalutem remedium: qui mox uoti compotes hoc ipſo aliorum in ſe conciebant inuidiam, uidebanturq; merito retaliandi, & ſic accipiendi, ut ipſi tractaſſent alios. Iamq; etiam priuatas ſimultates hoc modo exercebant: moxq; deprehenſi eadem patiebantur, occaſione contra inimicos utentes pro laqueo, quo paulo pòſt ipſi comprehendebantur. Rex enim uelox erat ad pœnitentiam, eoq; multos non conuictos tolleret: quod tamen non in hoc proderat ne ſimilia poſt hac faceret, ſed contentus erat de-

Herodes turbis domeſticis miſere agitatur.

VIII. latores eorum pari mulctaſſe ſupplicio. Tantum erat tunc in aula regia perturbationum ac formidinum. Multis etiam intimis amicis denunciauit ne uel in conſpectum ſuum uenirẽt, uel intra limina palatij, maximè his qui fiducia meritorũ hactenus ei reuerendi fuerant. Andromacho enim & Gemello ueteribus amicis, & qui plurimum regem tam legationibus quàm conſilijs iuuerant, filiosq; eius inſtituerant, & maiorem cæteris habebant authoritatem, amicitiam renunciauit: alteri quia Demetrio eius filio Alexander utebat familiariter: Gemello uerò q; ipſum ſciret fauere iuueni. Nam & inter educatores eius ac eruditores fuerat, & Romanę peregrinationis comes hæſerat. Nec dubium eſt quin grauius aliquid in eos libenter ſtatuiſſet, ni obſtaret uirorũ claritas: quare cõtentus eſt tum ablegatis ademiſſe autoritatem, ut poſita proborum hominũ reuerentia debacchareť licentius. Horum porrò omniũ malorum fax erat Antipater, q; ex quo primũ tẽpore patrẽ animaduertit formidinibus obnoxiũ, conſiliorũ ei ſociũ ſe adiungens accendebat hominis ſæuitiã:

& tunc

& tunc uidebatur egregiè fungi officio, ſi daret operam ut quicunque reniti poſſent tollerentur de medio. Tunc igitur pulſo Andromacho & reliquis amicis liberioribus, primum rex quotquot putabat Alexandro fidos examinauit tormentis, num cuius tentati contra ſe facinoris eſſent conſcĩ. Illi uerò immoriebantur cruciatibus, ꝙ nihil haberent dicere. atq; hoc acrius incumbebatur quæſtionibus, ꝙ præter opinionem nullum deprehẽdi poſſet ne excogitatum quidem maleficium. Et Antipater callidus artifex interpretabatur tortos à ueritate malle, quàm à fide erga dominos & amicos diſcedere, urgebatq; ut ſecreta perquirerent apprehenſis pluribus. Tandẽ unus è multis tormenta non ferens ait ſe non ſemel audiſſe iuuenem dicere, quoties laudaret à proceritate ſtaturæ, aut ſagittandi peritia, cæterisq; uirtutibus eximijs, hæc à natura ornamenta ſibi magis conceſſa quàm beneficia. Patrẽ em̃ præ inuidia his offendi quappter quãdo ſimul inambulẽt, cõtrahi ſe de induſtria & ſubmitti, ne appareat procerior, & in uenatorijs iaculationibus illo præſente deſtinata nõ ferire, ꝙ norit genitoris ingeniũ nõ ferentis laudari filiũ. Hæc uerba dum expendunt intermiſsis tormẽtis adiecit, cõſpiraſſe eũ cum fratre Ariſtobulo, ut in uenatione patri inſidias ſtrueret, quibus ſi ille eſſet oppreſſus, tum regnũ poſtulaturus Romã perfugeret. Inuentę ſunt etiã iuuenis literæ ad fratrẽ ſcriptæ, cõquerentis de patre, nõ rectè factũ ꝙ Antipatro addixiſſet agros ex qbus ad eũ redirẽt c c talẽta annua. Tũ uerò Herodes, pbabili, ut ipſi uidebat, argumento cõfirmatus in ſuſpicione, Alexãdro comprehenſo iubet inijci uincula: & rurſum incipit ſæuire, quãuis ne ipſe quidem auditis ſatis crederet. Neq; em̃ excogitare poterat cur deberet illis inſidiarũ delationibus credere: & querelæ illæ pueriles cõtentiones uidebant, nec ueriſimile poſt manifeſtũ parricidiũ uoluiſſe eos Romã petere. Quamobrẽ uolẽs maius aliquod impietatis argumentũ inuenire, ſolicitéq; cauens ne uideret filiũ temerè damnaſſe ad uincula, & quæſtioni ſubijciens honoratiores Alexandri amicos, nõ paucos eorũ nihil tale cõfeſſos interfecit. Cumq; tota regia tumultu, terrore ac tormẽtis perſtreperet, iuuenis quidã in tali neceſsitate cõſtitutus, dixit Alexandrũ Romã ad amicos literas miſiſſe, rogantẽ ut curarent ſe accerſiri à Cæſare, indicaturum de quibuſdã contra illum conſpirationibus, quãdo pater ſocietati Romanorũ prætulerit Mithridatis Parthorum regis amicitiã. Addidit habere eum uenenũ quod apud Aſcalonem paratũ ſit. His auditis Herodes credidit, cõſolantibus eum in calamitate adulationibus, quòd nõ temerè quidquã faceret. uenenũ tamen ſumma cura quæſitũ nuſquã inuentũ eſt. Cęterùm Alexãder oppreſſus malis adeò nõ ceſsit, neq; inficiatus eſt, ut patrem exaſperaret amplius: ſiue uolens pudefacere facilitatẽ eius ad credendũ calũnijs: ſiue ut, ſi fortè crederet, inuolueret eum cum totà regia magnis calamitatibus. Quatuor em̃ libellos à ſe cõſcriptos miſit, negans opus eſſe tormentis pluribus. Structas enim inſidias, participesq; eorũ eſſe Pheroram & amicorum fidiſsimos. Quin & Salomẽ obrepentẽ noctu cum inuito ſe eſſe cõgreſſam, omnesq; eò tendere, ut illo ſublato perpetuo metu liberarentur. Eiuſdẽ cõſpirationis arguebant & Ptolemæus & Sapinnius, præ cunctis regi fidiſſimi. nec aliter q; rabie quadã occupati in ſe inuicẽ efferabãtur homines olim amiciſsimi, nõ defenſione, non coarguitione expectata tantiſper dum ueritas

pateret,

pateret,iudicium præueniente ſupplicio. Alij uinciebantur, alij necabantur, alij nihil lætius expectantes moras ipſas quàm repræſentationem malorum ægrius ferebãt: ingenſq; mœror ac torpor fœdabat priſtinam felicitatem regiæ. Ne Herodem quidem ipſum uitæ in tali perturbatione non tædere poterat,cui quòd nemini ſe auderet credere,pro tormento erat futuri exitus expectatio:ſæpeq; illi obuerſabatur irruẽs gladio ſtricto filius,noctes atq; dies nihil aliud uolutanti,ut iam minimum abeſſet ab inſania.

Archelaus Cappadocum rex Alexandrum patri reconciliat. *Cap.* XII.

IX. DVM ita Herodes animo angitur, Archelaus Cappadocum rex de filia, & iuuene genero ſolicitus, tum amici quoq; uicem miſerans inuoluti tã perplexis & turbatis negotijs,officij ſui putauit profectionem ad eum ſuſcipere. Quem ubi ſicut audierat affectum inuenit, importunã rem putauit,ſi obiurgaret,ac temeritatis & credulitatis argueret.fore em̃ ut ille ex aduerſo cõtendens,& excuſare ſe ſtudens,exacerbaretur amplius. Quapropter aliam rationẽ commentus eſt qua res afflictas componeret,indignatione uerſa in iuuenem,aſſerens regem nihil præter æquitatem,ſed omnia rectè feciſſe.Se quoq; dirempturum illud cõiugium, ac ne filiæ quidem parſurum, ſi ſceleris conſcia non feciſſet indicium. Tum Herodes ubi præter opinionem uidit hominem pro ſe excãdeſcere,aſperitate remiſſa,quod ex æquo quæ fecerat feciſſe uideret,paulatim ad paternos affectus redijt.Iamq; utroq; flexo ad miſericordiã,quoties aliquis obiecta Alexandro crimina refelleret, ad iram commouebatur rex: poſtquam uerò Archelaũ quoq; accuſationem aggredi uidebat,lachrymis affectum prodens, rogabat illum ne nimium indulgeret iræ,neue propter iuuenis erratum coniugium dirimeret. Tum Archelaus nactus eum iam mitiorem, cœpit crimina trãsferre in amicos, qui deprauarent hominem iuuenem,& rudem omnis malitię,præcipuè fratrem regis urgens ſuſpicionibus. Nam cum & Pheroras in Herodis indignationem incurriſſet, intelligens reconciliatorem neminem Archelao magis idoneum, atratus illum adijt,alia quoq; deſperantis de ſalute ſigna præferens. Qui non deſpexit preces ſupplicis, negans tamen ſibi facilè, tam citò flectere ſic offenſum regis animũ. Satius eſſe ut ipſe à fratre ueniam peteret, prius confeſſus ſe fuiſſe cauſam horum omnium. Eam confeſsionẽ profore multum ad læniendam iracundiam,ac tum demũ ſe quoq; opportunius deprecatorẽ acceſſurũ. paruit ille cõſilio,quod utriq; ceſsit feliciter. Nam & iuuenis præter opinionem exemptus eſt criminationibus, & Pherorã Archelaus repoſuit in fratris gratiã:ipſe quoq; inita maxima gratia apud regẽ in tam difficili ipſius tempore,lætus in Cappadociã profectus eſt. Nam & cum muneribus dimiſſus eſt precioſiſsimis,& facilè primum inter amicos locũ obtinuit. Conuenit etiam inter eos ut Herodes Romam peteret,quandoquidẽ de hoc negotio Cæſari ſcripſerat:feceruntq; ſimul iter uſq; Antiochiam,ibi præſidem Syriæ Titum reconciliauit Archelao,atq; ita in Iudæam reuerſus eſt.

Trachonitarum defectio. *Cap.* XIII.

SED interim dum ille Romã profectus à regno abeſt, bellũ Arabicũ ex hac cauſa exortum eſt. Incolæ Trachonis, quam regionẽ Zenodoro ademptam Cæſar Herodi attribuerat, uetiti exercere latrocinia,

nia, cogebant in ſtudijs agriculturæ mitius degere. Hoc uitæ genus nec ipſos delectabat, nec terra reſpondebat laboribus. tamen à principio cohercente rege abſtinebant iniuriam ab accolis, non ſine laude Herodis diligentię. Sed quando rex nauigauit in Italiam Alexandrum accuſaturus, & commẽdaturus Antipattum Cæſari, Trachonitæ ſparſo rumore de eius interitu, defecerunt reuerſi ad priſtina latrocinia. Tunc tamẽ abſente rege à ducibus eius ſunt perdomiti. cæterùm XL ex his latronum principes captorũ exemplo territi, relicto patrio ſolo fugerunt in Arabiam, recipiente eos Syllæo propter non impetratum Salomes coniugium. A' quo cum munitum quendam locum accepiſſent habitandum, excurſionibus non ludæam tantùm infeſtabant, ſed totam Cœleſyriã, abigebantq; prædas in ſua receptacula, Syllæo prębente impunitatem & ſecuritatem maleficijs. Herodes autem reuerſus à Romana peregrinatione, comperit multa damna illata ſuis à latronibus. cumq; non poſſet eos in poteſtatem ſuam redigere, quòd eſſent ſub tutela Arabum, nec tamen iniuriam acceptã concoqueret, perluſtrato Trachone interfecit illorum domeſticos. Quo facto illi irritatiores, maximè quòd legem haberent quæ iuberet domeſticorum cædem omnibus modis ulciſci, contempto periculo totam Herodis ditionem agendo & ferendo perpetuis uexabant incurſionibus. Tum rex ad præſides à Cæſare miſſos Saturninũ & Volumnium rem detulit, latrones depoſcens ad ſupplicium. Illi hoc audito maiore manu ſe cõmunire, perturbare omnia repentinis inſultibus, agros ſimul & uicos populari, iugulare quotquot in manus eorum inciderent, ut bello quàm latrocinio res eſſet ſimilior. iam enim uſq; ad mille accreuerant. Quare Herodes & latrones ſibi dedi poſtulabat, & mutuum creditum repetebat, exacto iam pręſtituto tempore, ſexaginta illa talenta quæ Obodæ per Syllæum commodauerat. Syllæus uerò qui detruſo à regimine Oboda ipſe adminiſtrabat omnia, inficiabatur eos latrones eſſe in Arabia, & pecuniam differebat reddere, de qua diſceptabatur apud Saturninum & Volumniũ Syriæ præſides. Tandem illis autoribus conuenit, ut intra triginta dierum ſpatium & debitũ redderetur, & ex utroq; regno reſtituerentur perfugæ. Sed apud Herodẽ prorſus nemo Arabum inuentus, uel ob maleficium, uel quacunq; de cauſa profugus: uerum Arabes conuicti ſunt latrones apud ſe habere.

Expeditio Herodis in Arabiam. *Cap.* XIIII.

QVAE TERVM poſtquam aduenit præſtitutus terminus, Syllæus nolens ſtare conuentis Romam profectus eſt: Herodes uerò exequebatur reſtitutionem pecuniarũ ac latronum, Saturnino & Volumnio permittentibus ei contumaces armis perſequi: collectoq; exercitu inuaſit Arabiam, ſeptem manſiones emẽſus triduo. cumq; peruenisſet ad caſtellum in quo ſe latrones continebant, primo impetu id cepit: ipſamq; munitionem nomine Raeptã diruit, nullo alio damno dato regionis incolis. Et cum in auxilium eorum procurriſſet dux Arabum Nacebus, commiſſum eſt prælium, in quo pauci ex Herodianis, Arabum uerò XXV cum ipſo duce ceciderunt: reliqui in fugam compulſi ſunt. Hoc modo latrones ultus Idumæorum tria millia in Trachonẽ deduxit, ut cohercerent ibi latrocinia: & ad duces Romanos agentes in Phœnicia dedit literas, quibus eos certiores fecit, quòd in con-

tumaces tantùm Arabas conceſſo ab eis iure uſus ſit, nihilq; egerit præterea idq; ipſorum inquiſitione poſtea uerum compertum eſt.

Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem. Cap. XV.

SED aliter Romam properatis nuncijs Syllæo relatum eſt, ſuo more exaggerantibus omnia. Is iam antè inſinuatus in noticiam Cæſaris, fortè tum circa palatium obuerſans, his auditis cõfeſtim mutata ueſte atratus eum adijt, denarrans ut bello afflicta ſit Arabia, totumq; regnum euerſum ab Herode ingreſſo cum exercitu. Ad hęc lachrymans querebat̃ cecidiſſe duo millia & quingentos Arabũ primates, & in his eorum ducẽ amicum ac cognatum ſuum Nacebum, direptasq; magnas opes apud Raeptã repoſitas, atq; hæc facta per cõtemptũ Obodæ, qui nec copias paratas habuerit, nec ducem ſe abſente idoneum. Hæc dicẽte Syllæo, addenteq; q̃ nec ipſe hanc profectionem ſuſcepturus fuerat, ni crediſſet Cæſari curæ fore pacẽ publicam omnium, neq; ſe domi præſente Herodes niſi ſuo malo eam pacẽ uiolaturus, Cæſar querela cõmotus percontatus eſt ex Herodis amicis qui tum aderant, & ex ſuorum quibuſdam recens reuerſis à Syria, hoc tantum an Herodes exercitum extra regni ſui fines eduxerit. Id cum illi fateri neceſſe haberent, nec Cæſar cauſam expeditionis audire dignaret̃, magis etiam iratus Herodi ſcripſit minaciter, ſe hactenus illo uſum tanquã amico, poſthac habiturũ eum pro ſubdito. Syllæus quoq; ea de re ſcripſit ad Arabas. His literis illiciti neq; latrones qui effugerant uoluerunt dedere, neq; acceptam mutuo pecuniam perſoluere, neq; pro paſcuis quæ cõduxerant, quicquam numerare, freti eo quòd rex offendiſſet Cæſarem. Quin & Trachonitæ hac occaſiõe uſi inſurrexerunt in Idumæorum cuſtodiam, & iuncti Arabicis latronibus qui illorum regionem diripiebant, non tam ſuis lucris quàm uindictæ ſtudentes miris modis in eos ſæuiebant. Hæc omnia Herodes ferebat, offenſo Cæſare minus iam habens uel fiducię uel audaciæ. legatos enim eius ad agendã regis ſui cauſam miſſos primum ne admiſit quidem: iterum uenientes dimiſit infecto negocio. Quamobrem uehementer anxio metum augebat Syllæus, Romæ præſens credulo Cæſari quiduis perſuadens, & iam maioribus rebus inhians. Defuncto enim Obodæ in Arabum regnũ ſucceſſerat Æneas, dictus Aretas mutato nomine. Huncille per calumnias pellere conabat̃, & ſibi principatum uſurpare, multam pecuniam partitus in aulicos, multa etiam Cæſari daturum ſe pollicitus: quem iratum ſciebat Aretæ, quòd ſe inconſulto auſus fuiſſet regni habenas ſuſcipere. Tandem & ille literas cum muneribus miſit ad Cæſarem, & in his multorum talentorum coronã auream. in his literis accuſabat Syllæum, quòd nequiſsimus ſeruus ueneno ſuſtuliſſet Obodã, quo etiam uiuo inuaſiſſet rerum adminiſtrationem, uxores Arabum adulterans, & conflato ære alieno uiam ſibi ad occupandum principatum muniens. Cæſar autem ne hos quidem legatos audire dignatus, aſpernatusq; eorum munera, infecta re illos abire paſſus eſt. Interim Iudæorum res ac Arabum indies ſe habebant deterius, turbatis omnibus, & componẽte nemine. nam regum alter nondum principatum ſuum cõſtabilierat, & proinde ſuos coercere non poterat. Herodes autem ueritus ne ſi ſe defenderet, eo magis irritaret Cæſarem, cogebatur perferre omnes iniurias. Poſtremò nullum finem urgẽtibus

malis

malis inueniens, decreuit denuò Romam legatos mittere, si quid æquius per amicos impetrare posset à Cæsare. In eam legationem Nicolaus Damascenus profectus est.

Eurycis calumniæ contra Herodis filios. Cap. XVI.

PER idem tempus dissidium cum filijs domesticũ multo magis exacerbatum est. Quamuis enim iam antè nunquam nõ perspicuũ fuisset fortunam regno illi maximum humanorũ malorum minari, tũc tamen id maximè ob talem causam inualuit. Eurycles quidam Lacedæmonius, uir domi nobilis, sed ingenio prauo, adulator, & delicijs perditus, sed utrunq; uitium egregiè dissimulãs, usus Herodis hospitio, datis muneribus & maioribus acceptis, ad gratiam cum eo conuersatus effecit ut reciperetur inter amicos præcipuos. Is diuersabatur apud Antipatrum, Alexandro quoq; propter crebros cõgressus familiaris. Aiebat enim sibi cum Archelao Cappadoce amicitiã intercedere, & ideo simulabat se Glaphyram obsequijs colere. atq; in eo totus erat ut omnes coleret, & obseruabat quæcunq; uel dicerentur uel fierent, undecunq; captans gratificãdi per calumnias materiam. Denicq; adeò se blandis colloquijs insinuauit unicuicq;, ut illi soli fidus uideretur, quod si alium frequẽtaret, id illius gratia facere crederetur. His artibus ita sibi deuinxit Alexandrum, ut iuuenis putaret ei soli tutò se posse querelas suas concredere. Aperiebat igitur ei dolorem suum, quòd pater esset à se alienation, casumq; matris narrabat: & q; Antipater præreptã fratribus dignitate solus posset omnia. Hæc diutius ferenda non esse, patre iam talibus imbuto odijs, ut cum ipsis nec conuiuia nec colloquia cõmunicare sustineret. Hæc ille, dolorem suum in sinum amici, ut tum uidebatur, deponẽs. At ille omnia referebat Antipatro, negans ad se hæc pertinere, tacere tamen non posse ob periculi magnitudinem, & consultum ei uelle, ut caueret ab Alexandri insidijs. non enim eum dissimulare animũ, sed ipsis uerbis præferre cupiditatem parricidij. Post hoc beneuolentiæ pignus maxima ab Antipatro accipiebat munera, & ad ultimum ab eo persuasus est, ut ad Herodẽ referret de hoc negotio. Rex narranti de Alexandri odio facilem aurem præbuit, & eo deductus est uerborum ambagibus, ut implacabile odium in filium conciperet: id quod sine mora declarauit. Eurycli enim L talẽta donauit: quibus ille acceptis ad Archelaum se contulit, & multum Alexandrum prædicãs, operam etiam suam commemorauit, quàm utilis ei fuerit ad cõciliandam patris gratiam: & ab eo quoq; accepta pecunia, prius quàm deprehenderetur hominis malitia, discessit. Reuersus deinde in patriam, cum ibi quoq; similibus artibus uteretur, Lacedæmone pulsus est in exilium. Porrò Iudæorum rex non iam ut antè contentus aurem præbere criminatoribus Alexandri & Aristobuli, proprio seruiebat odio, etiam nemine accusante obseruans singula, & scisciians, & permittens omnibus quicqd uellent contra eos dicere: & inter cętera Euaratum Coum communicasse cum Alexandrò cõsilia. uidebaturq; nullos sermones audire libentius. Oblatum est deinde iuuenibus maius infortunium, calumnijs nunquam cessantibus, & omnibus certatim aliquid mali de eis ad regem deferẽtibus, scilicet incolumitatis eius studio. erant Herodi duo satellites, Iucundus & Tyrannus, grati illi propter robur ac procertitatem corporum.

De Iucundo & Tyranno Herodis satellitibus, habetur quæstio.

rum.hi propter quandã offenſam pulſi è regia,& inter equites Alexandri ſtipatores recepti, quòd eſſent exercitati honorabantur pecunijs alijſq; muneribus. Mox igitur rex de his etiam ſuſpicione concepta, tormenta eis admouit.Ergo poſt toleratos diu cruciatus,tandem aiunt ſe ſolicitatos ab Alexandro,ut inter uenandum Herodem feras perſequentem interficerent.Facilè enim confingi poſſe,precipitatum ab equo ſuiſmet telis transfixum eſſe.Nam & antè penè ſimile quiddam ei acciderat. Simulq; indicauerũt aurum defoſſum in equorum ſtabulo,& præfectum uenatorum arguebãt,quòd eis præbuiſſet lanceas regias,& arma,ipſo iubente,Alexandri famulis.Poſt hos præfectus arcis Alexandrij correptus ſimiliter examinatus eſt:huic obiectũ eſt,q; eos intra caſtellum recepturum ſe pollicitus fuiſſet,& pecuniã regiam ibi reconditam traditurum.Sed illo pernegante filius eius accedens,uera eſſe dixit omnia: protulitq; referentes manum Alexandri literas in hanc ſententiam. Quãprimùm, Deo fauẽte,perfecerimus quæ decreuimus, ad uos ueniemus. Curate igitur,ut quemadmodũ eſtis polliciti,nos in caſtellum recipiatis.His literis uiſis Herodes poſt hac pro indubitato habuit, paratas ſibi à filijs inſidias. Alexander autem dicebat Diophantum ſcribam imitatum ſuum characterem, eſſeq; Antipatri malitia excogitatam illam ſchedulam . Diophantus enim habebatur magnus talium artifex,& pòſt in ſimilibus deprehenſus dedit ſupplicium . Eos uerò qui torti ſunt rex apud Hierichuntem produxit ad populum,ut accuſarent filios,ubi ſaxis ſunt obruti.Cumq; uulgus concitum pœna Alexandrum cum fratre uellet afficere, Herodes per Ptolemæum & Pheroram eos cohibuit:& iuuenes in carcere aſſeruandos tradidit.eò nemo admittebatur,adhibitis qui explorarent eorũ dicta & facta omnia.iamq; pro condemnatis habebantur,tum aliorum opinione,tum ſua.eorum alter Ariſtobulus præ anxietate etiam amitam ſuam ac ſocrum ad miſerationem præſentis calamitatis,eiusq; autoris odium inuitans:An non tibi quoq;, inquit, periculum imminet, delatæ quòd ſpe nuptiarũ Syllæo de omnibus quæ hic fiunt per literas ſignifices? Quæ uerba mulier ſtatim fratri retulit. Ille non amplius ſe continens,uinciri eos iubet, & ſeorſum quemq; quid contra patrem moliti fuerint ſcripto prodere.Hoc iuſsi facere,ſcripſerunt,inſidias quidẽ nec paraſſe ſe, nec cogitaſſe, ſed conatos fugere, quòd non poſſent amplius ad hunc modum ſuſpecti & ſoliciti uiuere.Eodem tempore cum ueniſſet è Cappadocia ab Archelao legatus Mela unus è dynaſtarum illius numero,uolens Herodes declarare eius maleuolentiam,acciuit ad ſe Alexandrum è uinculis: & rurſum interrogauit de fuga, quonam & quomodo decreuiſſent diſcedere. Ad Archelaum, ille reſpõdit, pollicitum quòd inde Romam mitteret. Cæterùm contra parentem nihil durius aut parum pietati conueniens ſe machinatos eſſe, neq; quicquam ueritatis ineſſe confictis aduerſariorum criminationibus.cupiuiſſe etiam ut Tyrãnus cum ſocijs examinaretur cautius: ſed illis approperatã mortem per Antipatrum, qui admixtis ſuis uulgum in eos concitauerit.His dictis rex iuſsit & ipſum & Melam duci ad Glaphyram Archelai filiam,ut interrogaretur num ignoraſſet paratas Herodi inſidias.Quò ut uentum eſt,continuò mulier uinctum conſpicata maritum,caput ſibi plangens,& præ miſeratione attonita clarè ingemuit.Iuueni quoq; manãtibus lachrymis,

Herodes filios in uincula conijcit.

chrymis, qui aderant miſerabili hoc ſpectaculo turbati, diu nihil mãdatorum poterant uel dicere uel facere. Tandem Ptolemæo, cui commiſſus erat iuuenis, iubente dicere, num & uxor fuerit conſilij conſcia: Quî potuit, inquit, nõ eſſe, carior mihi uita, & parens liberorum communium? ad hæc illa exclamauit, nullius mali ſe eſſe conſciam. Quod ſi id aliquid ad ſalutem eius conferat, paratam ſe mentiri uel in ſuam perniciem, & nihil omnino negaturam. Tum Alexander, impium quidẽ, ſicut ſuſpicantur quos minimè oportuit, nihil nec ego cogitaui, nec tu es conſcia: ſed quòd ad Archelaũ abire, & inde Romam, decreuimus. Hoc & illa fatente, Herodes ratus conuictum à ſe Archelaũ maleuolentiæ, dedit Olympo & Volumnio literas, iuſsis ut inter nauigandũ appellerent ad Eleuſam oppidum Ciliciæ, & Archelao ſcripta de his redderent: & poſt expoſtulationem quòd filijs conatuum fuiſſet particeps, Romam inde nauigare pergerent. & ſi inueniſſent à Nicolao placatum Cæſarem, redderent ei literas, & argumenta quę ad conuincendos iuuenes ſcripta mittebantur. Igitur Archelaus pro ſe attulit, uoluiſſe quidem excipere iuuenes, quid & ipſis & patri eorum putaret utile, ne quid ob ſuſpiciones & diſsidia durius in eos ſtatueret: non tamen miſſurum fuiſſe ad Cæſarem, nec quicquam Herodi nociturum fuiſſe iuuenibus pollicitum. Romam autem delati inuenerũt iam Herodi reconciliatum Cæſarem, eiq; literas reddiderunt. Nam Nicolai legatio ad hunc modum ſe habuit. Quamprimùm Romam uenit & in palatium, præter ea mãdata quæ habebat, Syllæum accuſandum ſuſcepit. Animaduertebat em̃ diſsidere inter ſe Arabas, quorum aliquot eius omnia facinora indicauerunt, & hoc autore necatos pleroſq; cognatos Obodæ manifeſtè coarguerunt ex ipſius literis interceptis per aduerſarios. Qua fortuita occaſione Nicolaus uti non neglexit, ſtudens Herodem reducere in gratiam Cæſaris. Sciebat enim, ſi defenſionem regis ordiretur, difficilem ſe habiturum iudicem. Sin accuſaret Syllęum, non defore occaſionẽ pro Herode dicendi. conteſtata igit̃ lite, & præſtituta ad agendum die, Nicolaus aſsiſtentibus ſibi Aretæ legatis acriter accuſauit Syllæum, interfectorem aſſeuerans domini ac regis ſui multorumq; Arabum, pecuniam etiam mutuatum ad perturbandam quietem publicam, matronasq; arguẽs corrupiſſe tam Romæ quàm in Arabia. Addidit his grauiſsimum crimen, circumuentum mendacijs eius Cæſarem, quem nihil ueri de geſtis ab Herode docuerit. Ad hunc occaſionis locũ poſtquam uentum eſt, Cæſar interlocutus iuſsit eum omiſsis cæteris hoc tantum de Herode dicere, an non exercitum in Arabiam duxerit, neq; duo millia & quingẽtos illic interfecerit, neq; captiuis abductis regionem deprædatus ſit. Ad hæc Nicolaus, de his ſe uel maximè ait docere poſſe, nihil horũ, aut certè minimam partem ita ſe habere, quemadmodum et tu, inquit, audiuiſti, & ſi uera forent, eſſent indignatione digna maiore. His pręter opinionem auditis cũ Cęſar attentius auſcultaret, ille primùm indicauit ei de D. talentis mutuo ſumptis, deq; ſyngrapha in qua aſcriptum erat, licere poſt elapſum præſtitutum tempus pignora ex uniuerſa regione capere: deinde, non expeditionem hoſtilem hanc fuiſſe, ſed executionem iuris & repetitionem debiti. idq; non properè actum, quanquam permittente ſyngrapha, ſed appellatis prius ſæpe de hac re Saturnino & Volumnio Syriæ præſidibus: poſtremò apud

Nicolaus Cęſarem Herodi placat.

XII.

Berytum in horum præsentia Syllæo per Cæsaris fortunam iurato, omnino intra triginta dies exhibiturum se & pecuniam, & Herodis perfugas. & cum horum nihil Syllæus præstitisset, aditos rursum præsides Herodi permisisse pignora capere, atque ita demùm illum profectum in Arabiam. Hoc est, inquit, illud bellum quod aduersarij tam tragicè exaggerauerunt. quod tamen quî potest bellum uocari, permissu præsidum & ex pacto illatum, post periurio uiolatos tum alios Deos, tum in primis nomen Cæsaris? Restat de captiuis iam dicere. Latrones Trachonitæ XL primùm, mox plures, fugientes Herodem metu supplicij, receptaculum sibi fecerunt Arabiam. Hos Syllæus fouit & aluit in omnium hominum iniuriam, agrosq; eis dedit, & prædarum fuit particeps: quos tamen ipsos eodem iureiurando tenebat restituere cum mutuaticia pecunia ad præscriptum terminum. Nec potest ostendere quenquam præter hos captum in Arabia: immo ex his ipsis aliquot euaserũt. Nũc confutata etiam de captiuis inuidiosa sycophantia, audi Cæsar mendacissimum figmentum, quod ad prouocandam iram tuam commentus est. Affirmo enim quòd cum Arabũ manus nos inuasisset, & unus atq; alter è nostris cecidisset, tum demùm Herodes repugnare coactus Nacebum, & cum eo XXV, nõ amplius cecîdit, quorum singulis cẽtuplicatis iste bis mille & quingentos cecidisse retulit. His motus Cæsar, uultu irato ad Syllæum uersus, rogauit quot Arabes in ea pugna desiderati fuissent. Hæsitante illo, & deceptũ se dicente, lectæ sunt syngrapharum conditiones, & rescripta præsidum, literæq; urbium cõtinentes querelas de latrociniis. Ad ultimum eò res deuenit, ut Cæsar damnato capitis Syllæo, Herodem in gratiam receperit: & pœnitẽs quòd calumnijs permotus durius scripsisset, hoc quoq; Syllæo opprobraue rit, illius mendacijs impulsum se discessisse ab officijs amicitiæ. In summa, remisit eum in prouinciam, ut postquam satisfeciſſet creditoribus, daret supplicium. Cæterùm Aretæ indignari pergebat, quòd regiã dignitatem ac potestatem usurpasset, priusquam à se acciperet: uolebatq; Arabiam quoq; Herodi tradere: sed hoc consilium mutauerunt redditæ ipsius literæ. Olympus enim & Volumnius cognito placatum esse Cæsarem, mox ita ut mandatum erat, obtulerunt ei literas, continentes argumenta quibus filios conuicerat: quibus lectis uisum est non onerare insuper alio regno senem & infortunatũ circa filios: admissisq; legatis Aretæ, & hactenus obiurgatis quòd rex eorum temerariè principatum sumpsisset, non expectata sua sententia, admisit munera, & regnum ei authoritate sua confirmauit. Post hæc Herodi iam reXIII. *Cæsar Herodi scribit.* cõciliatus scribit, dolere se uicem eius qui tales haberet filios, debereq; eum, si quid contra pietatem ausi sint, ut in parricidas animaduertere. se enim liberam ei potestatem permittere. Sin tantùm fugã meditati sint, ipsum salua pietate oportere leni castigatione contentum esse. Quare suum consilium esse, ut indicto consistorio apud Berytũ, ubi Romani degerent, & adhibitis præsidibus cum rege Cappadocum Archelao, amicisq; cæteris & uiris illustribus, de communi sententia quid statuendum sit dispiciat. Atque hoc fuit argumentum epistolæ Cæsaris.

Herodis

Herodis filij damnantur apud Berytum in concilio. Cap. XVII.

QVA accepta Herodes ſupra modum gauiſus eſt, tum quòd redijſſet in gratiam, tum propter cõceſſam ſibi ſtatuendi de filijs poteſtatem liberam: & neſcio quo pacto accidit, ut qui prius in ſecunda fortuna durus quidem pater fuerat, non tamẽ temerarius aut præceps ad filiorum interitum: nunc rebus ſuis in melius mutatis, & recepta priſtina fiducia, nouo more laxauerit habenas odijs. Ergo conuocat per nuncios quotquot uiſum eſt Cæſari, uno Archelao excepto, uel quòd hominem oderat, uel quòd ueretur ne obſiſteret ſuo propoſito. & poſtquam Berytum cõuenerunt tum præſides, tum cæteri exciti è diuerſis urbibus, filios quidem, quos adducere in concilium noluit, in Platane uico Sidoniorum detinuit, non longè ab urbe: ut poſſet eos, ſi uocarentur, ſiſtere. ipſe uerò ſolus introgreſſus, coram cõſeſſu CL uirorum, uſus eſt accuſatione non propter infortunium & neceſſitatem miſerabili, ſed patri parum decora. Vehemens enim erat, & in coarguendo crimine hæſitans nõ ſatis ſe explicabat, multaq; furoris ac feritatis præferebat indicia. nec probationes exhibebat cognitoribus, ſed eas ipſe tuebatur indecorè pater contra filios, literasq; ab ipſis ſcriptas legebat: in quibus nihil inſidiarum aut impietatis inerat, ſed tantum de ineunda fuga cõſilium, & conuitia ſigna offenſi animi. Ad quæ poſtquam ille peruenit, uociferabatur quaſi in confeſsis inſidijs: remq; exaggerabat, deierans mori ſe malle, quàm audire talia. Poſtremò dicens ſibi & à natura & à Cæſare poteſtatẽ in eos datam, addidit etiam patriam legem ita iubere: ut ſi cui accuſato parentes manus imponant capiti, neceſſe habeant circumſtantes ſaxis eum ferire, atque in hunc modum interficere. Quod cum ipſe paratus ſit in patria & ſuo regno facere, tamen expectaſſe ſe illorum quoque calculos. Veniſſe tamen eos non ut iudicent filios in manifeſtiſsima culpa deprehenſos, ſed ut per occaſionem indignationi iuſtæ parentis ſuum addant ſuffragium, cum nemini, quamuis remoto, cõtemnendæ ſint tales inſidiæ. Hæc locuto rege, & iuuenibus ne ad dicendam quidem cauſam addictis, qui erant in cõſilio uidentes rem eò deueniſſe, ut nulla eſſet ſpes reconciliationis & gratiæ, poteſtatem eius confirmauerunt. Et primus Saturninus uir conſularis, multisq; defunctus honoribus, protulit ſententiam moderatam circumſtantijs: damnare ſe quidem Herodis filios, non tamen cenſere interficiendos, quòd & ipſe filios habeat, & Herodem præteritis infortunijs hoc omnium maximum nolit adijcere. Poſt illum ipſius tres filij, qui legati patrem ſequebantur, eandem ſententiam tulerunt. Contrà Volumnius capite plectendos pronunciat, qui tam impij erga parentem fuerint: quẽ deinceps maior pars ſecuta eſt, ut omnino uiderentur addicti ad ſupplicium. Moxq; inde Herodes Tyrum eos ſecum duxit: quò cùm Nicolaus appuliſſet à Roma ueniens, rex prius expoſitis quæ apud Berytum acta fuerant, percontatus eſt quid Romæ amici ſentirent de eius filijs. Ille reſpondit uideri conſilia iuuenum impia, coniurandosq; uinctos in carcerem. deinde penſitato diligentius negotio, ſi ita uideatur, occidendos, ne putetur plus iræ quàm rationi tribuiſſe. ſin contrarium placeat, abſoluendos, ne aliquid committatur immedicabile. Eam eſſe Romæ plerorumq; amico-

Nicolaus Roma reuerſus Herodem adit.

rum ſentẽtiam. Tum rex diu multumq; tacitus ſecum cogitauit, & illum ſecũ nauigare iuſsit. Poſtquam autem Cæſareã uentum eſt, mox omnes fuerũt de filijs ſoliciti, euentum expectantes. Valde enim metuebant ne propter inueteratum diſsidium immineret eis exitium. Cumq; dolerent eorum uicem, tamen nec loqui temerè, nec audire dictum aliquod liberius uacabat periculo: ſed in ſinu miſericordiã cælantes, taciti dolorem diſsimulabant. Vnus omniũ uetus regis miles nomine Tero, filium habens Alexãdri æqualem & amicũ, quicquid alij quieti occultabant, ipſe liberè eloquebatur, & ſæpe exclamare cogebatur in turba, perijſſe ueritatem & iuſtitiã in rebus humanis, & pro his regnare cum mendacijs malitiam: eoq; tãtam caliginem inductam negotijs, ut ne grauiſsima quidem errata ſua homines animaduerterent. Hæc loquendi libertas quamuis non abeſſet à periculo, omnes tamen mouebat, quòd nõ ſine ratione fortiter ſe gereret tali tempore: libenterq; hæc audiebant ſinguli, & cum ſibi cauerent ſilentio, eius tamen non improbabant licentiam. nam tanti mali expectatio potuiſſet à quouis commiſerationis uoces exprimere. Ille uerò etiam ad regem magna libertate ſe ingerens, poſtulauit ſolus cum ſolo colloqui: quod ubi conceſſum eſt: Non poſſum, inquit, ô rex, diutius ferre hanc anxietatẽ animi: quæ me cogit audaces uoces & mihi periculoſas promere, ſed tibi, ſi uelis, utiles. Vbi nunc eſt tua mens? ubi animus ille ſemper hactenus quantumuis arduis par negotijs? quæ'nam hæc eſt tãta amicorum ac cognatorum penuria? neq; enim tibi hos cognatos aut amicos exiſtimo, qui tantum ſcelus ſuſtinent in quondam felici regia. quid tu? quid agatur non diſpicies? occides'ne duos iuuenes è regina uxore ſuſceptos, & in omni uirtute eximios, teipſum iſta ætate commiſſurus uni filio qui conceptã de ſe ſpem malè ſuſtinuit, & cognatis quos ipſe toties iudicaſti dignos ſupplicio? An'non animaduertis tacitum uulgus ſimul & tuum errorem damnare, & miſerari calamitatem iuuenum? adhæc tum militaris turba, tum ipſi duces illis compatiuntur, & execrãtur autores huius infortunij. Hæc primò ſat æquis auribus accipiebat rex, ſed ubi Tero facinus & domeſticorum perfidiam apertè taxauit, cõmouit ſe rex. Sed illo immodeſtè ac militariter inſtante, & per ſimplicitatem non habente rationem temporis, turbatior iam, & opprobrationem hanc magis quàm admonitionem amicam exiſtimans, ſciſcitatus qui'nam eſſent illi ægreferentes duces aut milites, nominatim indicatos omnes cum ipſo Terone uinctos iuſsit ſeruari in carcere. Huius facti occaſione Trypho quidam tonſor regis accedens eum, ait ſe non ſemel à Terone ſolicitatum ut inter curandum guttur ei nouacula præcideret, oſtentata ſpe magnorum munerum, & primi loci inter Alexandri amicos. Hæc locutum iubet corripi: mox'que tortus eſt & tonſor & Tero cum filio. Qui uidens patrem ſæuiſsimè tractatum, obſtinatè cruciatus perferre, nec tamen ſupereſſe ullam ſpem ſalutis ex crudelitate regis conijciens, ait ſe indicaturum ueritatem, ſi tormenta ſibi ac parenti remitterentur: acceptaq; in hoc fide, dicebat conueniſſe inter eos ut Tero ſua manu regem interficeret. patere enim ei aditum ſoli ad ſolum. atque ita perpetrato facinore ſi quid ei ſiniſtrum accidiſſet, id ei glorioſum fore, dum Alexandro gratificaretur. His dictis patrem exemit cruciatibus, incertum ueritate expreſſa, an ut ſe ac genitorem hoc pacto à diu-

Tero miles Herodem liberè reprehendit.

Tero & Trypho torquentur.

turniore

turniore uexatione redimeret. Herodes autem eiecta ex pectore omni, ſi qua prius inerat, dubitatione de filiorum ſupplicio, nec ullum relinquens locū reſipiſcentię, properauit exequi ſuum propoſitum: & productis in concionem trecentis ductoribus militum, unà cum Terone ac filio, tonſoreq; indice, omnes accuſauit apud populum. in quos multitudo quicquid ad manum ueniret conijciens, ad unum eos interfecit. Alexander autem & Ariſtobulus ducti Sebaſten, ibi iuſſu patris ſunt ſtrāgulati: & corpora eorum in Alexandriū recōdita ſunt, ubi maternus eorum auus & plericq; ex progenitorum ſerie ſiti erant. Et fortaſſe alicui mirum non uidebitur, coalitum tāto tempore odium adeò excreuiſſe, ut modum excedens ipſam naturam uicerit. Illud meritò dubitari poſsit, in adoleſcentes ne ea culpa conferenda, qua patrem longo tempore exaſperatum tandem in odium coniecerint immedicabile: an in ipſius duritiam, & cupiditatē tam gloriæ quàm dominationis immodicam, qui nullum ferret ſocium, malens omnia ſuo arbitratu facere: an potius in fortunam, cuius potentię nullis humanis rationibus reſiſtere liceat, ne ſapientiſsimis quidem. Vnde perſuaſum habemus eam omnes humanas actiones præſanxiſſe, ut neceſſariò conſequantur: eamq; uim fatum uocamus, quòd nihil ſit quod illa non efficiat. Sed hunc ſermonem ut arduum leuiter attigiſſe ſufficiet, qui & noſtris ſtudijs nonnihil tribuit, & uarietatis actionū cauſas examinat: quæ quidem contemplatio iam olim incluſa eſt legis noſtræ uoluminibus. Cæterùm ex duabus reliquis cauſis quod ad filios attinet, accuſare quis poſſet eorùm iuuenilem arrogantiam, & faſtum regium, quòd nimium tribuerint patris calumniatoribus, & in acta eius ac uitam parū æqui inquiſitores fuerint, malitioſē ſuſpicaces, & linguæ tēperare neſcij, ac per hoc geminas anſas præbentes ſuis obſeruatoribus, & ad ineundam regis gratiam delatoribus. Patris autem planè pudendus error eſt & inexcuſabilis, quòd neq; inſidiarum ſtructarum conuictos, neq; ullis huius conatus argumentis deprehenſis, permiſit ſibi ex ſe genitos interficere, egregio corpore iuuenes, nec apud ſuos ſolùm gratioſos, non in uenationibus ſegnes, non in militaribus exercitijs contemnendos, aut ciuilibus facundiæ ſtudijs. horum enim omnium non erant rudes, præſertim Alexander natu grandior. Satis erat, etiamſi damnare libuiſſet, aut uinculis eos cohibere, aut procul à regno ablegare, cùm ſecurum faceret Romana potentia, ſub cuius tutela poſitus ne apertam quidem uim, extimeſcere debuerat. Nunc tam citò eos occidere impotentis affectus gratia, quid aliud eſt quàm argumentum impiæ licentiæ? maximè cum eſſet ea ætate, in quam excuſatio ignorantiæ uel imperitiæ non competit. neque enim mora & dilatio facit eum excuſatiorem. Minus enim peccatum fuiſſet, attonitum nouo aliquo caſu, irritatum eſſe ad atrocius facinus. Poſt longas uerò cunctationes & deliberationes, poſtremò tale quippiā aggredi & perpetrare, ſanguinarij animi eſt et obſtinati in deterius: qualem ſibi eſſe etiam poſtea declarauit, nec reliquis parcens qui antè uidebantur chariſsimi. qui tametſi minus miſerabiles erant, quòd meritò perirent, tamen ſæuitiam arguebant ſimilem, nec ab illorum temperantem ſibi cædibus. Qua de re dicturi ſumus in ſequentibus.

Alexandri & Ariſtobuli mors.

Authoris digreſsio ſuper occiſis ab Herode filijs.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVII.

De *Antipatri Herodis filij malicia.* Cap. I.

NTIPATER autẽ ſublatis fratribus agitatus diris, gradu iam ad extremã contra patrem impietatẽ facto, nondũ improbæ ſpei ſatis faciebat & in futurum auidæ. Liberatus enim æmulorum metu qui poſſent in principatus ſocietatẽ uenire, in aliã maiorẽ difficultatẽ parandi ſibi regni incidit, uidelicet odium quo populariter inuiſus erat omnibus. Huc accedebat, quod illũ magis etiã haberet ſolicitũ, alienati militũ animi, à quibus pendebat regũ ſecuritas, ſi quando gens ipſa uideret nouarũ rerum cupida. quæ mala ſuamet culpa ſibi Germanis oppreſsis cõciliauit. & tamen haud aliter quàm rex cum patre adminiſtrabat res Iudæorũ, credente ſe Herode eius fidei, & id factũ quo ſupplicium merebat, interpretante argumentũ beneuolentiæ, quaſi ſaluti regis cõſulens illos prodidiſſet, nõ morem gerens odio quo tam illos quàm patrem proſequebat. Quãdoquidem & illos propter patrem oderat totus inſeſſus furijs: dabatq; operam ut nulli eſſent qui inſidias eius detegerẽt, aut ad quos poſſet Herodes aperta ui petitus refugere. ſed tum longè magis ſtimulabat cœptos conatus perſequi. Nam eo defuncto proponebat ſibi certũ imperium: q; ſi diutius uitam protraheret, periculũ uidebat ne proditis aliquo modo ſuis technis patrem haberet infenſiſsimũ. Ideo nullis parcebat ſumptibus in demerendis paternis amicis, hominũ odia beneficijs uolens obruere, præcipuè quotquot Romæ erant magnificentiſsimis muneribus ſibi concilians, & ante omnes Saturniũ qui tum Syriæ præerat. Spes etiam erat fratrem ipſius corrumpi poſſe donorum magnitudine: pariterq; regis ſororẽ, nuptã uiro inter amicos regis primario. erat enim callidiſsimus ad deuinciẽdos per beneuolentiæ ſpeciem hominum animos, & diſsimulandi odij ſummus artifex. Non tamen fallebat amitã, quæ iam antè perſpectum habebat eius ingenium, nec decipi poterat, & ideo machinis omnibus occurrebat eius malicię: quamuis filiam habebat nuptã eius auunculo, quam ipſe Antipater poſt Ariſtobuli mortem ei iungendam curauerat. Nam alterã mariti matris filius Calęas uxorem duxerat. Sed nec affinitas hęc effecit quo minus cognoſceretur eius malicia, ſicut nec prior illa cõſanguinitas extinguere meritum odiũ potuit. Salomen autem adamato Syllæo cupiẽtem nubere, Herodes cõpulit ad Alexæ coniugium, adiuuante Iulia, & ne recuſaret perſuadente, ne apertè inimica fratri fieret, iurato, ni conſenſum præberet, alienaturum ſe ab ea beneuolentiam. quare illa paruit authoritati uxoris Cæſareæ, alioquin etiã utile danti conſilium. Per idem tẽpus remiſſa eſt ad patrẽ Cappadocum regis Archelai filia, quondã uxor Alexãdri, reddita etiã dote ex fiſco regio, nequid ea de cau-
II. ſa exoriretur controuerſiæ. Ipſe autem filiorũ liberos educabat magna dili-

gentia.

gentia. Alexander em̃ è Glaphyra duos mares ſuſceperat. Ariſtobulus è Bernice Salomes filia tres, & duas fœminas. Eos aliquando præſentibus amicis cõmendans, & filiorum deplorans infortunium, Deum precatus eſt ne quid ſimile contingeret eorum liberis: ſed potius uirtutibus cum ætate auctis, gratiam ſibi nutricationis reponerent. Deſpõſauit etiam futuras adultis uxores, maiori ex Alexandri filijs Pheroræ filiam: Ariſtobuli uerò filio filiam Antipatri: & eiuſdem filiam itidem Antipatri filio. alteram aũt filiam Herodi ſuo filio, nato ex filia põtificis. Mos em̃ nobis eſt patrius, plures ſimul uxores habere. Hęc cõnubia rex procurauit miſeratione pupillorum, per affinitatẽ Antipatrum ad caritatem eorum inuitãs. Sed ille eundem erga pueros animum obtinuit quem erga parẽtes ipſorum habuerat: ſolicitatus etiã regis circa eos cura, ne fortè adulti officerent ſuæ potentiæ, Archelao quoq; rege adiutante nepotulos, & Pherora tetrarcha accipiente pupillarum alteram filio ſuo cõiugem. Eodem incitabat propter ſtudia populi, miſerãtis orbatos parentibus, & ipſum authorem eius calamitatis odio proſequẽtis, & parati aliquãdo per occaſionẽ detegere eius erga fratres maleuolentiã. quapropter machinabat de hoc negocio decreta patris irrita facere, ægrè ferẽs ſi haberet eos poteſtatis participes: flexitq; Herodem precibus ut ipſi filiã Ariſtobuli ducere permitteret, & filio ſuo Pheroræ filiã. Itaq; præter regis ſententiã mutata ſunt pacta cõnubialia. Rex aũt eodem tempore nouẽ uxores habebat. una erat Antipatri mater, altera ſummi põtificis filia, ex qua puer natus eſt patrẽ nomine referens. Erant inter has & fratris filia, & cõſobrina, ſed ſteriles. præterea Samaritis una, & ex ea liberi Antipas & Archelaus, & Olympias filia, quã poſtea duxit regis fratruelis Ioſephus. Archelaus autẽ & Antipas Romæ apud priuatum quendam amicum educabant. ex Cleopatra etiam Hieroſolymitana Herodem genuit & Philippũ, qui & ipſe Romæ educabat: ex Palladeaũt Phaſaelum: ex Phædra item & Elpide filias habuit Roxanã & Salomen. Maiores aũt natu filias, Alexandri ex eadem matre ſorores, quarum coniugium Pheroras contempſerat, alteram Antipatro ſororis ſuæ filio collocauit, alteram Phaſaelo fratris ſui filio. Atq; hæc fuit Herodis progenies.

De Zamari Iudæo Babylonico. Cap. II.

VOLENS deinde à Trachonitis tuta eſſe omnia, uicũ Iudæis magnitudine urbis decreuit in eius regionis medio condere, qui & ſuis eſſet præſidio, & unde hoſtes facilius ex propinquo poſſet inuadere. Cumq; intellexiſſet fortè fortuna uirum Iudæum è Babylonia cum quingentis equitibus ſagittarijs & cẽtum fermè cognatis Euphrate traiecto circa Antiochiã, quæ ſita eſt ad Daphnen, degere, ubi à Saturnino præſide Valatham caſtellum ad habitandum acceperat, accerſiuit eum unà cum ſuis, pollicitus ei agros in præfectura Batanæa, quæ Trachonitidi confinis eſt, ut ibi oppone retur infeſtatoribus: omnium etiam tributorum ac uectigaliũ immunitatem promiſit tam agris quàm hominibus. His conditionibus allectus Babylonius uenit, acceptoq; agro caſtella ibi condidit, & uicum nomine Bathyram. eratq; hic uir pro obice contra Trachonitas indigenis, ſimulq; Iudæis à Babylone Hieroſolyma religiõis ergò petẽtibus, quo tutiores eſſent à latrocinijs:

multiq;

multiq; undiq; ad eum confluxerunt Iudæi obſeruatores legis patriæ: & facta eſt ea regio ualde populoſa propter immunitatem quæ illis manſit Herode incolumi. Philippus deinde qui ſucceſsit, pauca & nõ diu ab eis exegit. porrò magnus Agrippa & eodem nomine filius, licet multis grauatos exactionibus, libertate tamen frui permiſerũt: quibus ſuccedentes Romani & ipſi grauibus tributis eos opprimũt, ſed ſalua libertate: de quo aliàs ſuo tempore dicemus prolixius. Zamaris autem Babylonius, qui hanc regionem poſſidendam accepit ab Herode, exacta cum uirtute uita, moritur egregijs liberis ſuperſtitibus, & in his lacimo equite inſignis fortitudinis, qui cum ala Babylonia reges illos ſtipare eſt ſolitus. Is in extrema ſenectute decedens filium reliquit Philippum, uirum manu promptum, & uirtuti, ſi quis alius, deditum, regiq; Agrippę ob hæc gratum & amiciſsimum: qui ab eo uniuerſis ſuis copijs exercendis ac ductandis eſt præpoſitus.

Antipatri contra Herodem inſidiæ. Cap. III.

III. QVAETERVM in eo rerum Herodis ſtatu quem diximus, omnia pendebant ab Antipatro, poſtquàm ſemel proſpiciẽdi ſuis commodis poteſtatem accepit à patre, bene ſperante de fide ipſius ac beneuolentia: qua tamen poteſtate ille audacius abutebatur, callidè tegens ſuam malitiam, & in omnibus facilè fidem à parente impetrãs: eratq; omnibus formidabilis ob uerſutiam magis quàm ob potentiam. Sed præcipuè Pheroras illum colebat, & ab eo uiciſsim colebatur, circumuentus à mulieribus Antipatro fauentibus. Obnoxius enim erat Pheroras & uxori & ſocrui & ſorori, quamuis exoſus eas propter iniurias illatas filiabus ſuis uirginibus. attamẽ ferendæ erant, & abſq; illis nihil facere poterat, res eius perueſtigãtibus, & mutuo ſe inuicem adiutantibus. Quibus etiam Antipater erat deditiſsimus, tum per ſe, tum per matrem: nam hę quatuor mulieres conſentiebant in omnibus. Sed Pheroræ cum Antipatro propter leues quaſdam res non ſatis conueniebat, diuellente eos regis ſorore: quæ iam pridem explorabat omnia, ſciẽs eos in regis tantum perniciem conſpirare, & parata rei eius indicium facere. Qui ut cognouerunt mutuam ſuam amicitiam ſuſpectam hoc nomine regi & inuiſam, hoc contrà excogitauerũt, ut non congrederẽtur in propatulo, fictiſq; conuicijs ſimularent diſsidium, maximè præſente Herode, aut alio quopiam qui ei renunciaturus id uideretur: clàm autem alerent & confirmarent mutuam beneuolẽtiam: atq; ita etiã fecerunt. Hoc autẽ Salomen nõ latuit, nec cùm primò excogitatum eſt, nec poſtea cum cœpit fieri. Omnia enim perueſtigabat, moxq; ad fratrẽ affingens aliquid deferebat, uidelicet occulta eorum conuenticula, & clancularias conſultationes, mirum ni euaſura in ipſius perniciẽ, ſi maturè ſibi non proſpiceret. In aliorũ enim conſpectu diſsidentes & iactantes inter ſe conuitia, celare amicitiam: deinde quando ſoli ſint conſentire, dubio procul conſpirantes in eos quibus occultam uelint eſſe ſuam amicitiam. Hæc illa & perueſtigabat diligenter, & ad fratrẽ mox deferebat, iam & per ſe nonnihil intelligentẽ, ſed cohibentẽ ſe adhuc, quòd ſuſpectum haberet etiam ſororis procliue ad calumnias ingeniũ. Erat em̃ quædã Iudæorum ſecta exactiorem patriæ legis cognitionẽ ſibi uindicans, quibus tanquam Deo ut uideri uolebant caris, addictum erat hoc mulierum ſodalitium. Hi Phariſæi uo

Phariſæi Herodianas mulieres decipiunt.

cantur,

cantur, genus hominum astutum, arrogans, & interdum regibus quoq; infestum, ut eos etiam apertè impugnare non uereatur. Nam cum tota gens Iudæorum fidem suam iureiurando obligasset regi & Cæsari, hi soli non iurauerunt: excedentes sex milium numerum: quibus hoc nomine à rege mulctatis, Pheroræ uxor pro eis mulctam persoluit. Cui reponentes gratiam, quoniam credebantur futura præscire ex Dei colloquijs, prædicebant, decretum esse Deo regnum ablatum ab Herode & eius progenie, transferre in ipsam et maritum Pheroram ac communes liberos. Sed hoc quoq; regi per Salomen innotuit, & quòd aulicorum quosdam solicitarent muneribus atq; corrumperent. qua in culpa Pharisæorum aliquot deprehensos interfecit, præcipuos authores huius consilij, cumq; his Bagoam eunuchum, & suas delicias Carum, præstantissimæ formæ gratia sibi commendatum: & præter hos quoscunq; è domestica familia cum Pharisæis conspirasse ipsorum indicio compererat. Nam Bagoas in eam spem sublatus erat, quasi parens & benefactor appellandus regis, quem destinarent uaticinia. prosperè em̃ cessura nouo regi omnia, constabiliendo successione prolis legitimæ. Herodes porrò cõuictis Pharisæis ac supplicio traditis, amicorum concilium aduocat, & apud eos Pheroræ uxoris accusationem instituit, quòd ipsius impulsu frater conditionem regiarum uirginum spreuerit: id crimen ad suam etiam iniuriã pertinere affirmans, quòd mulier ruptis legibus naturæ inter fratres ferat dissidia, quibuscunq; ualeat tam uerbis quàm operibus. Mulctam quoq; contumacibus à se impositam illius persolutam esse impendijs, & in summa consciam esse totius recentis conspirationis. Rectè igitur facturum Pherorã, si non expectatis fratris precibus sponte talem mulierem ableget, fratres inter se committentem mutuis odijs: quandoquidem ei aut huius uxoris iactura facienda sit, aut fraternæ coniunctionis ac beneuolentiæ, nec nisi illa reiecta mansurum sit integrum germanitatis uinculum. Pheroras aũt quãuis illius orationis ui percelleretur, tamen aiebat se & fraternæ pietatis iura perfanctè culturum, nec à coniugali caritate discessurum: emoriq; se malle, quàm sine dilecta uxore uiuere. Tum Herodes licet graui se iniuria existimaret affici, irasci tamen fratri distulit, contentus Antipatro & eius matri interdixisse Pheroræ consuetudine, & uetuisse mulierum regiarum conuenticula. Illi facturos se iussa regis polliciti, per latentes quoties dabatur commessationes conueniebant, præcipuè Pheroras & Antipater. quin rumor erat Pheroræ uxorem cum Antipatro quoq; stupri habere consuetudinem, conciliante matre ipsius Antipatri.

IIII. *Herodes à Pheroræ petens ut uxorem repudiet, non impetrat.*

Herodes Antipatrum mittit ad Cæsarem. Cap. IIII.

QVAPROPTER suspectum habens patrem, & ueritus ne ulterius ferendo eius odia ad se quoque peruenirent, scribit amicis Romæ degentibus, rogans admoneant Herodem per literas, ut quàm primum se ad Cæsarem mitteret. Quo facto Antipatrum Herodes misit cum preciosissimis muneribus & testamento, in quo ipsum Antipatrum regem declarabat, aut si ille prior uita decederet, Herodem natum sibi è filia summi pontificis. Eodem tempore etiam Syllæus Arabs Romam profectus est, nõ factis imperatis Cæsaris: quem Antipater eorũdem criminũ reum egit apud

ipſum Cæſarem, quorum Nicolaus antea. Accedebat & alter accuſator Aretas multorum honoratorum cædes apud Petram ſe inuito patratas obijciẽs, maximè Sohemi hominis in omni uirtute præſtantiſsimi, quin & Cæſaris ſeruum Fabatum ab illo interfectũ fuiſſe ob talem quandam cauſam. Erat in ſatellitio Herodis Corinthus, cui fidei rex plurimũ tribuere ſolitus erat. Hũc Syllæus pecunijs corruptum eò perduxit, ut ei regis ſui cędem ſit pollicitus, hoc ubi Fabatus ex ipſo Syllęo cognouit, regi mox indicauit, qui è Corintho confeſsionem extorſit cogitati facinoris, diligẽter ex eo perſcrutatus omnia: ſimulq; duos Arabas ab eodem ſatellite inſimulatos comprehendit, alterum uirum principem, alterum Syllæi amicum primarium, qui & ipſi tormentis admoti confeſsi ſunt ideo ſe ueniſſe, ut Corinthum urgerent crebris adhortationib. ad perpetrandum facinus, atq; adiuuarent etiam in opere, ſi ita facto opus eſſet, quos omnes Saturninus apud ſe delatos Romam tranſmiſit.

Pherorę obitus. Cap. V.

PHERORAM autem obſtinatè permanentem in amore coniugis, Herodes in ipſius tetrarchiã ablegat: quod ille fecit libenter, addito uehementi iureiurando nunquã ſe rediturum, niſi Herodis morte cognita: adeò ut paulò poſt decumbente rege uocatus ad accipienda quædam ſecretiora mandata tanquam à morituro, propter ſacramenti religionẽ recuſarit. Nec tamen Herodes in hoc fratrem eſt imitatus, aut de priſtino affectu quicquam remiſit: ſed cùm Pheroras in morbum incidiſſet, uel inuocatus ad uiſendum eum uenit: quo morbo poſtquã abſumptus eſt, corpus eius tranſlatum Hieroſolyma ſepelijt, & publico luctu honorauit. Ea res Antipatro quamuis Romam profecto malorum fuit initium, Deo tandem repoſcente ab eo pœnas fratricidij. Id totum ordine ſum narraturus ad exẽplum humano generi, quod moneat habendam eſſe uirtutis rationem in omnibus.

Pherorę uxor accuſatur ueneficij, & Herodes cognoſcit Antipatri inſidias. Cap. VI.

V. PHERORA mortuo Taphnitæ duo è libertis eius cariſsimi Herodem adeunt, rogantes ne inultam pateretur fratris mortem, utq; inquireret in miſerum eius & mirandum interitum. Quo attentius aurem ſimul ac fidem præbente illorum ſermonibus, aiunt eum apud uxorem cœnaſſe ea die quæ morbi fuit initium, uenenumq; oblatum ei mixtum nouo cuidam cibi generi, quod guſtatum perniciem attulerit homini. Id uenenum allatum ab Arabiſſa quadam muliercula, nomine quidẽ amatorium, re autem uera Pherorę lethiferum. Sunt enim Arabum mulieres ueneficæ maximæ. Hæc autẽ quæ tum inſimulabatur, dicebatur amicæ Syllæi familiariſsima, ad eam comparandi ueneni cauſa profectę fuerant uxoris Pherorę mater & ſoror, & cum illa reuerſæ ſunt pridie quàm ille cœnam lethiferam ſumeret. His auditis rex ad iram concitatus torſit ancillas earum, & quaſdam etiam ingenuas: & cùm nulla quicquam fateretur aut detegeret, poſtrema quædam dolore uicta nihil aliud protulit, quàm quòd imprecata eſt Antipatri matri cruciatus ſimiles, quandoquidem ipſa cauſa eſſet præſentiũ tormentorum omnibus. Hæc uox ad diligentiorem inquiſitionem Herodẽ permouit, ita ut extorqueret ſecreta omnia, comeſſationes illas & occulta cõuẽticula, tũ ſermones patris cum Antipatro priuatim habitos, prolatos inter

Pherorę

Pheroræ mulierculas: ne id quidem reticente, centum talenta ſe accepiſſe ab eo, ut abſtineret Pheroræ colloquijs. Addebant ancillæ quanto patrem proſequeretur odio, utcp ſæpenumero apud matrem de eius longæuitate quereretur, dum interim etiam ipſe conſeneſceret, ut non multum ſe iuuare poſſet tam ſera ſucceſsio. Adhæc ſimul nutriri multos fratres ac fratrum filios, ut ne ſperare quidem tutò liceat: quandoquidem iam nunc ſi fatale quid ſibi accideret, fratri deſtinata ſit ſucceſsio non filio. Addere his ſolitum accuſationem ſæuitiæ, non temperãtis nec à filijs: cuius metu Romam ſibi diſcedendum eſſet, Pheroræ uerò in ſuam tetrarchiam. Hæc quia probè congruebant cum illis quæ ex ſorore antea rex audierat, exẽpta eſt omnis dubitatio: deprehenſamcp in tam malitioſis conatibus Doridem matrem Antipatri, ſpoliatam multorũ talentorum ornamentis eiecit è regia: & mulieribus ex domo Pheroræ propter hoc indicium factus eſt placatior. Sed nihil magis eius contra filium indignationem commouit quàm Samarita Antipater, Antipatri filij procurator, qui in tormentis inter cætera de eo confeſſus eſt, quòd letale uenenum Pheroræ tradidiſſet, quo ſe abſente ac per hoc minimè ſuſpecto patrẽ tolleret. Id uenenum allatum ex Ægypto per Antiphilũ unum ex amicis Antipatri, miſſum inde à Theudione auunculo ipſius Antipatri, fratre Doridis: habericp apud Pheroræ uxorem, à marito ad aſſeruandum acceptũ. De quo rogata per regem mulier, habere ſe faſſa eſt: & mox quaſi ad afferendum id properans, de tecto ſeipſam deiecit. nec tamẽ letalis fuit caſus, quia fortè in pedes cecidit. ex quo poſtquam ſe recollegit, rege pollicito impunitatem & ipſi & familiæ, ſi totam rei ueritatem promeret, cõtrà extremos cruciatus minato ſiquid per obſtinationẽ celare pergeret, iurauit ſe omnia dicturam ita ut acta ſint: &, ut multorum tum fuit opinio, nihil omninò mentita eſt. Venenũ id, inquit, ex Ægypto attulerat Antiphilus, paratum ibi opera fratris ſui, profeſsione medici. Theudio deinde in domum noſtram intulit, & ego ſeruaui acceptum à meo Phĕrora, ſed ab Antipatro tuo in tuam perniciem comparatum. Poſtquam igitur maritus in morbum incidit; & tu officioſe ad uiſendum eum & curandum ueniſti, motus ille, & ad pietatem flexus tua beneuolentia, me accita, ô uxor, inquit, circumuenit me Antipater, dum peſtiferis conſilijs & ueneficis miniſterijs ſuum patrem meum fratrẽ appetit. Nunc igitur quandoquidem in Germano nihil pietati, qua hactenus erga me uſus eſt, uideo decedere, & mihi inſtare uitæ terminum, age ne fratricidali animo manes maiorũ cõtaminem, me inſpectante uenenum illud exure. tum ſe ſine mora prolatum ſecundum uiri mandatum concremaſſe, paulo ſeruato, ut ſi poſt mariti mortem rex eam tractare uellet durius, poſſet ei neceſsitati occurrere. Hæc elocuta uenenum quocp unà cum pyxide in medium protulit. Poſt hæc alter Antiphili frater & communis eorum mater per tormenta idem fateri coacti ſunt, pyxidem etiam agnoſcendo. Accuſabatur autem etiam pontificis filia regis uxor, quaſi ſecretorum horum omnium particeps, ſed conſcientiam diſſimulans. quapropter & ipſam rex eiecit, & filium eius è teſtamento deleuit, ubi ſucceſſor deſtinatus fuerat. Socero quocp Simoni Boethi filio ſacerdotio priuato ſurrogauit Matthiam Theophili filium Hieroſolymitam genere. Interim Roma uenit Bathyllus libertus Antipatri, & ſubiectus quæſtionibus faſ-

ſus eſt attuliſſe ſe uenenum quod daret Antipatri matri & Pheroræ, ut ſi prius illud parum fuiſſet efficax, hoc poſteriore Herodem aggrederentur. Simulq; uenerunt ad regem ab amicis Romæ degentibus literæ, inſtinctu Antipatri ſcriptæ, in quibus Archelaus & Philippus accuſabantur, quod crebrò crimen patris refricarent de cæde Alexandri ac Ariſtobuli, miſerarenturq; fatum Germanorum innocentium. iam enim & ipſos reuocari in patriam, non ob aliud quàm ut euocati fratrum interitus acceſsio fierent. Hæc autem amici in Antipatri gratiam faciebant, magnis ab eo corrupti mercedibus: qui etiam per ſe patri ſcripſit de adoleſcentibus, quaſi eos excuſans, & uerba eorum ætati imputans. Ipſe interim decertabat contra Syllæum, & primatum colebat amicitias, comparatis uarijs ornamentis ducentorum talentorum precio. Mirum autem eſt, quòd cum per ſeptem menſes ante eius reditum tam multa contra eum in Iudæa mota fuiſſent, nihil eorum ad eius notitiam perlatum fuerit. In cauſa erat partim diligens itinerum obſeruatio, & uiarum cuſtodia, partim populare hominum in Antipatrum odium. Nemo enim erat qui ſuo periculo illius in columitatem uellet quærere.

Antipater capitis damnatus in uincula conijcitur. Cap. VII.

VI. QVAETERVM Herodes ad Antipatri literas, quibus ſignificarat rebus ex ſententia peractis breui ſe rediturum in patriã, diſsimulata ira inſidioſe reſcripſit, properaret, ne quid ſibi per eius abſentiã quod nollet accideret. Simulq; modicè de matre eius queſtus eſt, pollicendo remiſſurum ſe querelas poſt aduẽtum illius: modisq; omnibus magnam charitatem præ ſe ferebat, ueritus ne ille ſuſpicione aliqua tactus differret ad ſe reditum, & moras Romæ trahens regno inſidias ſtrueret, & in ſe moliretur aliquid. Has literas in itinere accepit in Cilicia: eas uerò quæ Pheroræ mortem nunciabant prius iam Tarenti acceperat triſti animo, non tam quòd Pheroram amaret, quàm quòd ille morte præuentus pollicita de patre ueneno tollendo non præſtitiſſet. Iam ad Celenderim oppidum Ciliciæ peruenerat, cùm dubitare cœpit de reditu, uehementer contriſtatus matris eiectione: & amicorũ quoq; uariabant ſententiæ, alijs euentũ alicubi expectare, alijs ſine mora domum nauigare conſulentibus. facilè enim diſſoluturũ criminationes omniũ, quandoquidem nunc quoq; non aliunde, quàm ex illius abſentia aduerſarijs audacia uiresq; ad calumniandum creuiſſent. Ab his perſuaſus nauigare pergit, appellitq; ad portum Sebaſtum, quem Herodes magno ſumptu conſtructum ſic appellauerat in honorem Cæſaris. Iamq; manifeſtum erat incidiſſe Antipatrum in infortunium, nemine ſalutante aut accedẽte hominem, quem prius uotis & fauſtis acclamationibus diſcedentem proſecuti fuerãt: tunc uerò contrarijs uotis licebat eum deuouere diris fraterni ſanguinis ultricibus. Fortè per idem tempus Hieroſolymis erat Quintilius Varus, ſucceſſor Saturnino miſſus in Syriam, tunc uerò ab Herode in conſilium de rebus agendis adhibitus. Quibus unà ſedentibus ſuperuenit Antipater omnium inſcius, & ita ut erat purpuratus in regiam ingreſſus eſt. quo mox admiſſo, amicorũ comitatus per ianitores excluſus eſt. Id primùm mentem eius perculit, iam ſentientem quò deueniſſet: quando etiam pater accedentem à complexu repulit, perpetratum fratricidium & cogitatum patricidium opprobrans, &

Varum

Varum cognitorem ac iudicem in craſtinum denuncians. Ille tam inopinato malo uelut ictus abijt attonitus: moxq; obuias inuenit matrẽ & uxorem: hæc erat Antigoni filia: qui ante Herodem Iudæorum rex fuerat. ab eis edoctus de omnibus, parabat ſe ut in iudicio ſubſiſteret. Sequenti deinde luce præſidente Varo ac rege, adhibitiſq; in conſeſſum utriuſque amicis, acciti ſunt etiam cognati regis & Salome, tum illi qui ſecreta conſilia prolaturi erant, quiq; tormentis examinati fuerant: nouiſsimeque ſerui matris Antipatri capti paulo antequam ipſe rediret in patriã. apud hos deprehenſæ fuerant literæ, quarum hæc erat ſumma. ne reuerteretur, quando in patris notitiam peruenerint conſilia omnia, unicumque ei refugium ſupereſſe Cæſarem, & ſi caueat ne in patris manus deueniat. Tum Antipater procumbens patri ad genua ſupplex orabat ne de cauſa ſua prius decerneret quàm cognoſceret, ſed defenſioni rem integram ſeruaret. Rex uerò poſtquam iuſsit eum in medium ſiſti, deplorauit infelicitatem ſuam in procreandis talibus liberis, quodque ſenili ætate incidiſſet in Antipatrum. Enumerauit deinde curas educationis & inſtitutionis, quamque benignè ſuggeſsiſſet illi ex opibus quantum ipſe cuperet: quibus rebus omnibus nihil ſe profeciſſe quo minus capitalibus appeteretur inſidijs, ut regnum quod iure & patris uoluntate contingere poterat, ante tẽpus in impietatis præmium cederet. Mirariq; ſe Antipatrum quánam ſpe elatus in tantam peruenisſet audaciam. Succeſſorẽ enim principatus iam ſcripto teſtamento deſignatum fuiſſe: uiuenti quoque ſibi ex æquo participem dignitatis, ſplendoris, poteſtatis. Habuiſſe quinquagena talenta redditus annui: Romam proficiſcentem inſtructum fuiſſe ccc talentorum uiatico. Obijciebat deinde fratrum accuſationem, quorum ſiue ſontium idem accuſator atque imitator, ſiue innoxiorum circumuentor ac parricida fuerit. Se enim nec comperiſſe de eis quicquam niſi hoc indice, nec in eos ſtatuiſſe niſi ex huius ſententia. eam nunc per ipſum irritam quodammodo fieri, qui quaſi hæres in patricidium illis ſuccederet. Hæc dicenti lachrymæ obortæ orationem cum abrupiſſent, rogauit Nicolaum Damaſcenum amicitia & domeſtica conſuetudine coniunctiſsimum, & pulchrè eius negotij gnarum, ut proſequeretur quæ attinerent ad examinatos conſcios, & ad conuincendum filium. Sed ille præueniens, cauſamque ſuam exorſus dicere, hæc ipſa exempla paternæ beneuolentiæ pro ſe adducebat, nimirũ pietatis ſuæ meritis reddita. Se enim & proſpexiſſe ſolerter quid facto opus eſſet, & ſicubi res operam ſuam poſtulaſſet, confecta dediſſe omnia: nec æquum eſſe ut qui patrem eripuerit ab aliorum inſidijs, ipſe nunc eiuſdem reus agatur criminis, & teſtatæ iam pridem pietatis nouam apud homines rerum imperitos maculam cõtrahat. Quam enim ſibi fuiſſe cauſam ſceleris, cum ſucceſsionem deſignatus rex haberet magis quàm ſperaret, & nemine uetante honorum eſſet particeps? neque enim probabile eſſe, affectatum cum periculo quod iam pro uirtute contigerat, & ob incertam ſpem contemptam certam infamiam, maximè cum is conatus fratribus non ſucceſſerit, quorum ipſe & delator fuiſſet, & conuictorum de impietate punitor etiam. nec ſe pœnitere geſtorum, quæ argumento ſint quàm incorruptè parentem diligat. Quæ uerò in urbe per ſe acta ſint, teſtem eſſe Cæſarẽ, cui non ſecus ac numini nemo poſsit imponere:

Herodes Antipatrum accuſat.

Nicolaus Damaſcenus Antipatrum accuſat.

extarecp eius de hoc literas, quas periniquũ ſit inimicorum & improborum hominum poſthaberi calumnijs, quibus nihil magis ſit cordi, quàm regiam familiam inter ſe committere, nactis cõminiſcendi otium per ſuam abſentiã, quod ſe præſente nunquam habere potuiſſent. Sub finem dicendi fidem abrogabat quæſtionibus, per quas neceſsitas exprimeretur loquendi ad torquentis gratiam, & poſtremò ſe quocp torquendum offerebat nihil deprecans. His cum nonnihil moueretur concilium, miſerabiliter lachrymante Antipatro, & ſibimet conuerberante faciẽ, ut uel inimicos ſubiret miſeratio, Herodescp ipſe quantumuis diſsimulans fieret mitior: Nicolaus ut rogatus fuerat, accuſationem à rege cœptam proſequens, exaggerabat ſingula, proferebatcp teſtimonia, & indicia criminis collecta ex quæſtioni ſubiectorum confeſsionibus. Ad hæc extollebat regis de eo merita in educandis ac inſtituendis filijs, pro quibus tam malam reportaret gratiam. Nec tamen æquè mirandam fuiſſe priorum temerariam ſtultitiã, qui rudi ætate corrupti à malis conſiliarijs naturales affectus pietatis aboleuiſſent, ambitione principatus magis quàm opum cupidine. Sed Antipatri ſtupendam eſſe tam ſceleratam audaciam, qui ſæuior nocentiſsimis ſerpentibus, à benefactoribus tamen iniuriam nonnihil abſtinentibus, nihil mollitus fuerit tanta parentis indulgentia, ne fratrum quidẽ calamitate deterritus quo minus crudelitatis eorum æmulator fieret. Atqui tu ipſe, inquit, ô Antipater, index fuiſti tentati per illos facinoris, te inquirente coarguti ſunt, tu in conuictos animaduertiſti. Nec improbamus, quòd eos iuſta indignatione proſecutus ſis, ſed miramur te imitatum eorum intemperantiã: & facilè colligimus illa quocp te non ad ſecuritatem patris, ſed ad fratrum feciſſe perniciem, ut deteſtando eorum malitiã, pietatis erga communem parentẽ opinionẽ tibi quæreres, & deinde ipſe in eum ſæuire poſſes impunitius, quod tãdem facere aggreſſus es. Dum enim fratres fontes addicis ſupplicio, & parcis eorum ſocijs, omnibus facis perſpicuum bene conuenire tibi cum eis, quorum poſthac uti poſsis in opprimendo patre opera. Itacp duplicem uoluptatem cepiſti tuis dignam moribus: alteram palàm quaſi re bene geſta gloriabundus ſublatis fratribus: alteram clam maiore facinore per occultas inſidias conãdo patrem ſubuertere, cuius modo index uideri uolueras. Si enim uerè deteſtatus eſſes illorum malitiam, nũquam imitandam tibi propoſuiſſes. Nimirum hoc agebas iſtis artibus, ut dignioribus ſublatis nullos haberes ſucceſsionis æmulos, & tum demum fratricidio necẽ patris adderes, ut in occulto manerent inſidiæ, quibus oppugnaſti Germanorum capita, & non ſolùm ipſe meritum ſupplicium effugeres, uerùm etiam miſerũ parentẽ pœnæ tuæ uicariũ ſupponeres, inaudito ad hoc æui parricidio, & qualis nullum exemplum extat in omni hominum memoria. Non enim qualicuncp patri inſidiatus es, ſed amantiſs. ſimul & indulgentiſsimo, iã regiæ poteſtatis particeps, iam ſucceſſor deſignatus, tum præſenti fruendi uoluptate ante tempus permiſſa, tum in futurum ſpe teſtamento patris confirmata. Tu uerò cupiditatibus tuis modũ non ex illius bonitate, ſed ex tua malitia ſtatuebas, non contentus ſocietate patris indulgentiſsimi, niſi eius quocp partem præriperes: & cuius te ſeruatorẽ uerbis præferebas, eum re uera querebas perdere, non ipſe tantùm ſceleſtus, ſed matri quocp inurẽs eiuſdem no-

tam

tam ſceleris, & fratrum diſturbans beneuolentiam, diſsidijſq; miſcẽs omnia: & poſt hæc auſus es patrẽ uocare beſtiã, ipſe uenenatiſsimis quibuſq; ſerpentibus nocentior, proprio ueneno abutens in cõiunctiſsimos optimeq; de te meritos, muniensq; te cuſtodijs ac uarijs tam uirorum quàm mulierum technis contra unum ſenẽ, quaſi non tua ſola ſceleſta mens ſatis eſſet ad explendum odium. Et nunc poſt tortos tua cauſa uiros & mulieres, ſeruos & ingenuos, poſt aperta coniuratorum indicia, audes ueritati cõtradicere: & qui pridem patrem ſperaſti è rebus humanis tollere, nunc quantũ in te eſt conaris legem quoq; contra tui ſimiles ſcriptam abolere, ſimulq; Vari æquitatem, omnemq; quanta eſt in rerum natura iuſtitiã. An ideo mentitos dices tormentis examinatos, ut fidem abroges patris tui ſeruatoribus? tibi ſcilicet in tormentis plus credendũ eſt. Non liberabis regẽ Vare à cognatorũ iniurijs? non dabis neci hãc peſsimã beſtiam, pietatem erga genitorẽ ſimulantẽ in fratrũ pernicie, ac deinde ut ſolus regnet deprehenſum in ſtruendis illi capitalibus inſidijs? Scis parricidium nõ priuatũ eſſe crimen, ſed publicã uitæ ac naturæ iniuriã, quod cogitatũ etiã non minus quàm perpetratũ contaminet: imò quod qui nõ punit, & ipſe in naturã parentẽ eſt iniurius. Poſt hæc matris eius quædam adiecit, quæ illa garrulitate muliebri effutierat. cõſultos uates de regno, & ſacris exitialibus impetitũ regis caput: tum libidinoſas & ebrioſas Antipatri uolutationes cum Pheroræ mulieribus. quæq; ad teſtimonia pertinerent per tormẽta elicita, multa & uaria, partim premeditata, partim repentina neceſsitate expreſſa, atq; hoc ipſo certiora. Homines enim quicquid antea metu Antipatri ſilentio texerant, poſt uerſam eius fortunã uidentes accuſationibus inimicorũ obnoxiam, odia in eum ſua exaturabãt. Attamen non ita aliorum odijs grauabatur, ut propijs ſceleribus, hoſtili in patrẽ animo, diſturbata fratrũ cõcordia, cõmiſsis inter ſe domeſticis omnibus: ut qui nunquam nec odia iuſta exerceret, nec amicitię fidem coleret, niſi quatenus ſibi uideret commodum. Idq; cùm iampridem à multis fuiſſet obſeruatum, quo quiſque erat æquitatis amantior, eo grauior illi fuit aduerſarius: & quamprimùm tutò licuit, magnis uociferationibus reum urgebãt, quicquid ſcirent certatim prodentes: cumq; uariorum criminũ proferrentur indicia, nihil tamen fingi apparebat, quòd neq; ad regis gratiam loquerentur, neque periculi metu ſilentio quicquam tegerent, ſed damnarent omnes ſceleſtos conatus Antipatri, eumq; nõ tam ob patris ſecuritatem, quàm ſuomet ipſius merito de medio tollendum cenſerent, & tradendũ ſupplicio. Nec hi ſoli qui interrogabant eum accuſabant, uerùm etiam ſponte delatores plerique aderant: ita ut licet callidiſsimus eſſet mendaciorum artifex, & frontis perfrictiſsimę, tamẽ ne hiſcere quidem cõtrà ualeret. Poſtquã aũt Nicolaus accuſare eum & cõuincere deſtitit, tum Varus poteſtatẽ ei dicendi pro ſe fecit, ſi quid haberet quo declararet ſuam innocentiã. Se enim nihil magis optare, & idem patrẽ quoq; eius optare ſcire, quàm ne in ullo obiecto deprehenderetur crimine. At ille pronus in faciem & ſupplicabundus humi iacens, Deum cõſcientiæ ſuæ inſpectorẽ obteſtabat, ut euidenti aliquo ſigno probaret alienũ ſe ab omi culpa, nec quicq; unquã molitũ in patris pernicie. Is em eſt mos malorũ omniũ, ut quoties neſarium aliquod facinus aggrediuntur, nihil nõ ſibi permittant, nullo reſpectu

Antipater convictus.

diuini numinis. cum autem ſuis ſceleribus inciderunt in periculum, tum demum illis in mentem uenit Deus, per cuius inuocationem & teſtimoniũ uolunt eripi, fingentes ſe cuncta illius arbitrio permittere: id quod tum Antipatro quoq; uſu euenit: qui cùm antè omnia ſic geſsiſſet quaſi nullũ numen intereſſet rebus mortalium, imminente ultione deſtitutus iuris præſidijs, ad diuinam confugiebat potentiã, ſe in hoc diuinitùs ſeruatum aſſeuerans, ut pro incolumitate patris excubias ageret. Tum Varus cum crebris interrogationibus nihil eliceret, illo Deum tantũ inuocãte, uidens alioqui nullum fore finem, iubet proferri uenenũ in mediũ, ut quánam ui præditũ eſſet experimento poſſet colligere: quod mox allatũ, & ad bibendũ datum cuidam damnato capitis, ſine mora necauit hominẽ. Quo facto ſurgẽs abijt è cõcilio, & ſequẽti die Antiochiã profectus eſt, ubi plurimum ſolebat degere, q; illic eſſet Syro-
VII. rum regia. Herodes uerò confeſtim uinxit filium, omnibus ignorantibus quæ'nã fuiſſent eius cum Varo ante diſceſſum colloquia. Coniectura tamen erat cuncta regem facere ex illius ſententia. Coniecto deinde in carcerem, Romam Cæſari de eo ſignificauit per literas, miſsis etiam qui coràm eloquerentur mandata, docerentq; quàm ſcelerata eſſet hominis malitia. Per eoſdẽ dies interceptæ ſunt Antiphili ad Antipatrũ ex Ægypto miſſæ literæ: quibus ſo-
Acme malitia. lutis hæc in eis ſcripta rex ipſe comperit. Miſi ad te Acmes literas, etiam cum uitæ meæ periculo. ſcis enim quòd ſi deprehenderer, infeſtas mihi duas familias redderem. Tu dabis operam ut rem geras feliciter. Atque hoc fuit argumentum huius epiſtolæ: rex autem diligenter requiſiuit etiam alteram. ea tamen nuſquam cõparebat, & ſeruus Antiphili negabat ſe attuliſſe ullam præterea. & cum diutius hærerent, unus ex amicis regijs animaduerſa quadam ſutura in interiore ſerui tunica (nam duabus erat indutus) ſuſpicatus eſt in ea plica celatas literas: nec eum ſua fefellit opinio: depromptaq; eſt inde epiſtola hæc continens. Acme Antipatro. Scripſi patri tuo quales iuſsiſti literas: & adieci confictum exemplar epiſtolæ quaſi à Salome ad dominam meam miſſæ: qua lecta ſcio quòd pœnas ab ea tanquàm ab inſidiatrice exiget. Ea uerò quam à Salome ſcriptam uideri uolebant, Antipatri cõmentum erat ſuppoſito Salomes nomine atq; ſtilo, in hanc ſententiã. Acme regi Herodi. Cum mihi ſit curę ne quid te lateat ad ſalutem tuam pertinens, inuentã Salomes epiſtolam contra te ſcriptam ad meã dominam, non ſine periculo meo, ſed tibi utiliter exſcripſi, & tibi miſi. Hanc illa ſcripſit uolens Syllæo nubere. hanc tu lacerabis, ne fortè propter eam uitæ diſcrimen adeam. Sed hoc commentum prodebant quæ ad ipſum Antipatrũ ſcripſerat, ſignificans ſe uoluntati eius obſecutã, & literas ad Herodẽ miſiſſe, & inſertũ his exẽplar fictitiarũ Salomes literarũ ad ſuã dominã, quæ inſidias Herodi tenderẽt. Erat aũt hæc Acme ludæa genere, agens in ancillatu Iuliæ uxoris Cæſaris, operamq; hanc Antipatro magna pecunia uẽdiderat, qua cõtra amitã ſimul & patrẽ uteretur. Cæterùm Herodes attonitus filij malitia, minimum abfuit quin illũ eueſtigiò tolleret, ut concitatorẽ turbarũ magnarũ, qui non ſolum ſuã & ſororis ſalutẽ in periculũ adduxiſſet, ſed diſciplinã etiã corrupiſſet domus Cęſaris. Eodem incitabat eum & Salome, pectus plangẽs, & mori nõ recuſans, ſi ullũ extaret uiolatæ à ſe fidei argumentũ idoneũ. Rex autẽ accerſito filio iubet illũ cum fi-

ducia

ducia promere, ſi qd haberet quod pro ſe afferre poſſet. Qui cum ad hæc ne hiſcere quidem ualeret, rogatus ut quando undiquaq; malus deprehenderetur, ſaltem ſocios ſceleris proderet, omnem culpam conferebat in Antiphilum, alium pręterea nominabat neminem. Ibi Herodes uehementi dolore animi ſaucius cogitauit eum Romam mittere, ut apud Cæſaris tribunal parricidij cauſam diceret. Deinde ueritus ne amicorum ope eriperetur periculo, ipſum quidem in uinculis, ut antè, retinuit: legatos autem & literas accuſatrices miſit ad Cæſarem, ſimul indicãs adiutum eum Acmes opera, epiſtolarum quoq; adiunctis exemplaribus.

Herodis morbus, & Iudæorum ſeditio. Cap. VIII.

INTEREA dum legati inſtructi mandatis ac literis Romam properant, rex morbo correptus teſtamentum condidit, ſucceſsionem regni relinquẽs natorũ minimo, exaſperatus in Archelaum & Philippum calumnijs Antipatri: Cæſariq; legauit mille talenta, & uxori Iuliæ liberiſq; eius & amicis atq; libertis talenta quingenta. Suis quoq; filijs diſtribuit pecunias & agros ac redditus, ſimiliter etiam nepotibus. Salomes etiam ratio eſt habita, quam propter perpetuam & inconcuſſam beneuolentiam ditauit egregiè. Deſperata deinde ſalute, quòd iam ad ſeptuageſimũ ætatis annum accederet, mirum in modum efferatus eſt, irę impatiens & amarulentus in rebus omnibus. in cauſa erat opinio contemptus, quodq; exiſtimaret gentem lætari ſuis infortunijs: quam opinionem confirmauit quórundam apud populum gratioſorum ſeditio, mota ex cauſa tali. Iudas Sariphæi filius, & Matthias Margalothi doctiſsimi erant Iudæorum, & interpretes patrię legis prę- VIII.

Iudas & Sariphæus ludimagiſtri in Herodem coniurãt.

ſtantiſsimi, ob idq; chari populo quòd iuuentutem diſciplinis inſtituerẽt. totis enim diebus eis dabant operam quotquot cupiebant inuirtute proficere. Hi poſtquam cognouerunt morbum regis eſſe incurabilem, concitauerunt iuuentutem, ut ſublatis operibus quæ rex præter patriam conſuetudinem fecerat, propugnatores pietatis ſe oſtenderent, debitum inde expectantes prę- mium. Nam hanc eſſe regi cauſam cum calamitatum domeſticarum tum poſtremò præſentis morbi, uidelicet quòd contẽptis legibus multa nouare auſus fuiſſet. nam hac parte multis in rebus pietatem regis hi doctores deſiderabant. Inter cætera ſupra maiorem portam templi dedicauerat donum precioſum, aquilam aureã magni ponderis, cum lex noſtros homines uetet imagines ſtatuere, aut conſecrare animantium effigies. quamobrem doctores hi autores erant ſuis diſcipulis, ut aquilam illam detraherent. Etſi enim res uideatur non carere periculo, tamen etiam iucundæ uitæ præponendum eſſe honeſtum obitum, ſi contemnatur propter tuendas leges patrias, quandoquidem ſempiterna fama nullo ſeculo paſſura ſit gloriam eorum intermori. Et alioquin ignauos iuxtà ac fortes eundem manere interitum: proinde rectè facturos uirtutis cultores, ſi ex communi neceſsitate honorem ſibi decerperent, & cum hoc ſolatio è præſenti uita diſcederẽt. Magnum em̃ leuamen eſſe honeſtis conatibus immori, & periculi non cõtemnendum præmium laudem tranſmiſſam ad nepotes ac poſteros, cuius in partẽ tota cognatio tam uiri q̃ fœminę ueniãt, quo quid eſſe poſsit optabilius? Hac exhortatiõe accẽſis iuuenibus, rumor ſuperuenit extinctũ regẽ nuncians, & propenſos iam ad fa-

cinus

cinus perpulit. itaq; claro meridie aſcendentes detractam aquilã conciderunt ſecuribus, inſpectante congregata in templum multitudine. Quod ut renunciatum cognouit dux regius, maiorem aliquã conſpirationẽ metuens, occurrit eò cum ualida ſuorum manu cohibiturus demolitores aquilæ: & irruens in uulgum rudem & imparatum ac conglobatũ temerè, facilè reliquis diſiectis & cedentibus circiter XL iuuenes reſiſtere auſos cõprehendit; cumq; his autores facinoris ludam & Matthiã turpe putãtes cedere: omnesq; ad regem perduxit. Quo rogante, quo freti auſi ſint ſacratã imaginem demere, aiunt ſe & deliberaſſe id multo antea, & deliberatum executos, ut fortes uiros decuit. Nam & honori diuino, inquiunt, ſuccurrimus, & legem cuius diſcipuli ſumus uindicauimus. Nec eſt quod mireris ſi tuis decretis leges præponimus, quas nobis Moyſes authore & doctore Deo pertulit: nec recuſamus mortem ac ſupplicium quodcunq; nobis intuleris, conſcij nos non ob maleficium ſed pietatis cauſa hæc perpeti. Hæc illi non minorem animo quàm uerbis præferentes fortitudinem, æquè tum ad conſtanter patiendum alacres, atq; antè ad fortiter agendum fuerant. Eos rex uinctos miſit Hierichuntem: moxq; accitis ludæorum primoribus in concionem eorum lectica ob imbecillitatem delatus, cœpit commemorare labores ſuos exhauſtos pro republica, tum inſtauratum templum impendijs ingentibus, quale opus per CXXV annos nemo Aſamonæorum regum ad honorem Dei ualuiſſet perficere. nec extructum id tantum à ſe, uerùm etiam ornatum uotiuis muneribus ac donarijs templo dignisſimis. Ob hæc facta ſperaſſe ſe uel poſt obitum ſempiternam & memoriam, & gloriam. nunc proh nefas uiuo etiam ac ſuperſtiti pro beneficijs reponi iniuriam: & medio die inſpectante multitudine ſua dona ſacrata uiolari ac detrahi: quæ iniuria licet in ipſum intentata, re tamen uera ad Deum magis pertineat, cuius ſacra compilata ſint. Tum honoratiores quiq; ueriti crudelitatem eius, ne fortè efferatus in ſe quoque grauius animaduerteret, negauerunt hæc facta ex ipſorum ſententia, uidericq; ſibi, admiſſam eſſe rem dignam ſupplicio. Ille in cæteros mitior, Matthiæ pontifici ademit ſacerdotium, quaſi non alieno ab hoc conſilio, eiq; ſucceſſorem dedit fratrem uxoris ſuæ Ioazarum. Huius Matthiæ pontificatu accidit etiam alium pontificem ad unam diem ſubſtitui, qua Iudæi populariter ieiunium celebrant. Nam Matthias ea nocte quæ præcedebat diem ieiunij, uiſus eſt ſibi per ſomnium cum uxore congredi: & cum ob hoc ad rem diuinam faciendam non eſſet idoneus, Ioſephus Ellemi filius adiutor uicarius propter cognationem ei datus eſt. Cæterum Herodes poſt mulctatum Matthiam ſacerdotio, alterum Matthiam ſeditionis autorem eius que ſocios uiuos exuſsit: in quam noctem etiam defectus lunæ incidit.

Herodes apud primores conqueritur de Iudimagiſtrorũ coniuratione.

IX. *De Herodis morbo.*

Regi uerò morbus factus eſt grauior, pœnam impietatis exigente numine. lento enim calore torrebatur, qui non tam externo tactu deprehenderetur, quàm intus popularetur uiſcera. Aderat & uehemens excernendi appetentior, cui neceſſe eſſet obſequi: ſimul que uexabatur inteſtinorum exulceratione & colicis paſsionibus. pedes tumebant phlegmate humido & pellucido, ſimiliter que inguina. ipſa quoque uerenda putrefacta ſcatebant uermiculis, accedente fœda nec minus moleſta tentigine, non ſine fœtore grauiſsimo. ſuper hæc omnia neruorum contractione laborabat &

difficultate

difficultate anhelitus. Quamobrē conſtans erat inter uiros diuinos & fatidicos opinio, regē læſæ tot modis pietatis Deo pœnas expendere. Qui tametſi grauius affligeretur, quàm ut uideretur poſſe morbo perferendo ſufficere, tamen euaſurum ſe ſperabat, accerſendis medicis intentus, & medicamentis cōquirendis undiq;. Profectus etiam ultra Iordanem fluuiū, calidis aquis ſe fouebat apud Calliroen, quæ præter uim medicam potu quoq; iucundæ ſunt. Hæ aquæ in lacum bituminis feracem effluunt. Ibi de medicorum cōſilio immiſſus, fouendus in refertum oleo ſolium, uiſus eſt illis iam agere animam. quare exorta cōploratione familiarium excitatus, & ad ſe reuerſus, nullamq; amplius ſalutis ſpem ſupereſſe intelligens, donatiuum militibus quinquagenas drachmas iuſsit diſtribui: magna deinde liberalitate uſus in duces atque amicos, rurſum Hieríchuntem reuerſus eſt: ubi atra bile prægrauante eò immanitatis prolapſus eſt, ut facinus animo conciperet longè atrociſsimū. Nam cum è tota ditione nobiliores Iudæorū ad eum conueniſſent, euocati minaci edicto pœnā capitis intentante nō parentibus, infenſus ex æquo ſiue ſontib. ſeu innoxijs, uniuerſos concluſit in circo: accita deinde Salome ſorore mariq; eius Alexa, ait inſtare ſibi terminum uitæ, ſuccumbenti tantis doloribus: quod quidem ferendū eſſe, quando ſecundum communem mortalium ſortem accidat. Illud permoleſtum eſſe, ſi carendum ſit extremo honore luctus, qui debeatur regibus. Nō enim ignotam ſibi eſſe Iudæorum mentem, quòd optatā ſuam mortem lætis accepturi ſint animis, quandoquidē uel à uiuente etiam tum nō abſtinuiſſent contumelias. ſed illorum eſſe officij, leuamen aliquod præſentis huius doloris decernere. Nam ſi aſſenſum conſilio ſuo præbeant, fore ſuum funus longe q̄ aliorum regum honoratius, & manibus ſuis gratius, omnibus per totam ditionem non fictè lugentibus. Ergo quamprimùm uiderint ſe exhalaſſe animam, debere eos clauſam Circo nobilium multitudinem cingere militibus, ignorantibus etiam tum ſuum obitum, non prius uulgandum quàm mandatū executi fuerint: iubere deinde ut circumuentos unà omnes iaculis configerent. Quibus hoc modo cæſis duplicem ſe eis habiturum gratiam, uel q̄ mandatorum fuerint memores, uel q̄ obitum ſuū publico luctu honorauerint. Hæc ille cum lachrymis lamentabundus cognatos per mutuam fidem ac beneuolentiā perq; omnia ſacra obteſtabatur, ne ſe extremo hoc honore fraudatū uellent, eis contra pollicentibus daturos ſe operam ut cuncta ex ipſius mandato fierent. Nunc ſanè etiamſi quis præteritam eius in cognatos ſæuitiam tribuere uellet pro incolumitate & ſecuritate ſolicitudini, ex hac certè nouiſsima eius uoluntate deprehendere poteſt, quā inhumano animo præditus fuerit: quandoquidem iamiam è uita diſceſſurus curabat ut ex ſingulis familijs uno aliquo ſublato, totā gentem in luctum & chariſsimorum deſiderium conijceret, nec læſus à quoquam eorum, nec ualens eis quicquam obijcere: cum hi quibus ullum eſt uirtutis ſtudium, etiam inimicis tali ſuo tempore odia remittere ſoleant.

Herodis nouiſsima crudelitas.

Antipatri nex. Cap. IX.

DVM hæc mandata cognatis dat, ſuperuenerunt à Roma literæ, à legatis miſsis ad Cæſarem: quarum ſumma erat, Acmen ab irato Cæſare occiſam eſſe, propter locatam Antipatro operā: ipſumq; Antipatrum

patrum relinquí arbitrio & regis & patris: ſiue in exilium uellet eum pellere, ſiue capite plectere. His auditis Herodes paululum recreatus eſt uoluptate nunciꝰ pœnæ Acmes, & permiſſæ ſibi poteſtatis liberè ſtatuẽdi de filio: mox repetitus graui dolore, cibi tamen auidus, malum ſimul & cultellum poposcit. Solebat enim & antea per ſe decorticatum paulatim incidendo comedere. tunc uerò circumſpiciebat, ferire ſeipſum cupiens: perpetraſſetq; facinus, ni Achiabus nepos ictum præueniens, clamore ſublato cohibuiſſet eius dexteram: moxq; denuò luctus cum trepidatione ac tumultu occupauit palatium, quaſi rex iam egiſſet animam. Quem ſtrepitum ubi perſenſit Antipater, ratus patrem uerè uitam finiſſe, ſpem concepit fore ut ſolutus uinculis ſine difficultate regnum acciperet. cœpitq; cum cuſtode carceris de miſſione agere, multa & in præſens & in futurum poſt acquiſitam poteſtatem pollicens. Ille uerò adeò non paruit, ut mox conatus eius regi renunciaret, utq; ſolicitatus ab eo fuiſſet oſtentato præmio. Tum Herodes qui iam antè malè affectus erat erga filium, poſtquam audiuit cuſtodem carceris, exclamãs præ indignatione, & caput ſibimet uerberans, quamuis morti proximus erexit ſe in cubitum, iuſſitq; unum è ſatellitio ſine mora eum occidere, & corpus obſcuro funere condi in caſtello Hyrcanio.

Herodis mors, teſtamentum & funeratio. Cap. X.

X. DEINDE mutata uoluntate mutauit etiam teſtamentum. Antipam enim quem prioribus tabulis regni ſucceſſorem deſtinauerat, Galilææ ſimul ac Perææ tetrarcham conſtituit. regnum uerò Archelao largitus, Trachoniticam, Gauloniticam, Batanæam, & Paneada regiones tetrarchiæ nomine aſsignauit Philippo filio, germano fratri Archelai. Iamniam autem, Azotum & Phaſaelida Salomæ ſorori ſuę attribuit, & argenti ſignati quingenta millia. habita eſt & cæterorum cognatorũ ratio, abundeq; proſpectum ſingulis leganda pecunía & reditibus annuis. Cæſari quoq; legauit argenti ſignati centies centena millia, prætereq; uaſa tam aurea quàm argentea, magnumq; ueſtis precioſæ numerum. Iuliæ autem Cæſaris uxori, & quibuſdam amicis quinquagies centena millia. His ita ordinatis quinta die poſtquam Antipatrũ filium occidit, uita defunctus eſt poſt detruſum regno Antigonum anno trigeſimoquarto, ex quo autem à Romanis rex declaratus eſt, anno XXXVII, uir in omnes ex æquo ſæuus, iræ ſeruus, iuris dominus: fortuna autem propitia uſus, ſi quis alius. Ex priuatis enim natus regnũ aſſecutus eſt, & innumeris circũdatus periculis ſemper euaſit feliciter, uixitq; longiſsimo tempore. quantum autẽ ad domeſticos & filios attinet, hic quoque felix fuit ſua ſententia, oppreſsis inimicis & aduerſarijs, ſed infeliciſsimus meo iudicio. Cæterùm Salome & Alexas priuſquam regis mors innoteſceret, in circo clauſos domum ſuam quemq; dimiſerunt, dicentes ipſum ita iubere, ut in agros digreſsi curarent ſua etipſorum negotia: atque hoc pacto
XI. magno beneficio uniuerſam gentem ſibi deuinxerunt. Indicata deinde regis morte, congregataq; in Hierichuntinum amphitheatrum omni militia, primum legerunt literas eius ſcriptas ad milites, in quibus gratias eis agebat pro fide ac beneuolentia, rogabátque ut eandem ſeruarent & Archelao filio, quem regni ſucceſſorem ſibi ſubſtitueret. Deinde Ptolemæus, cui anulus regis

gis ſignatorius creditus fuerat, teſtamentum perlegit, quod non aliàs ratum habendum eſſet, quàm accedente conſenſu Cæſaris. Moxq; acclamatum eſt regi Archelao, & milites cateruatim unà cum ſuis ducibus pollicebantur eandem quam patri hactenus præſtitiſſent fidem atq; operam, lætis ominationibus Deum illi fautorem cõprecantes. Poſt hæc funus parabatur regi, Archelao curante ut exequiæ patri fierent quàm ſplendidiſsimæ, & omnem ornatũ proferente ut in pompa comitaretur mortuum. Ferebatur autẽ in lectica aurea, diſtincta uariis gemmis precioſis, & inſtrata purpura: corpus quoq; amictum erat purpura, impoſito capiti diademate, & deſuper corona aurea, ſceptroq; in manu dextera. lecticã ſtipabant filij & cognatorũ numerus. Hos ſequebantur milites diſtributi per nationum genera: primùm ſatellites, deinde Thraces, poſt hos Germani, & deinceps Galli, omnes inſtructi uelut ad prælium: reliqua deinde exercitus multitudo armata ſub ſuis ducibus ac cẽturionibus. Hos ſequebantur quingenti famuli, ferentes aromata. ea pompa proceſsit Herodium uſq; per octo ſtadia, ubi, quemadmodum antè mãdauerat, ſepultus eſt. Et Herodes quidem ſic defunctus eſt. Archelaus autem per ſeptẽ dies ſecundũ patriã legem luctu parentis celebrato, & in fine luctus funebri epulo multitudini præbito, in templũ aſcendit: & quacunq; tranſiret excipiebatur gratulationibus ac fauſtis acclamationibus. Tum conſcenſo ſuggeſto ſublimis in aureo ſolio reſidens, accipiebat lætus gratulatrices uoces fauoris indices, & ipſe uiciſsim omni comitate reſpõdebat multitudini, agebatq; grates quòd obliti patris ſui duriciæ, nihilo deterius erga ipſum affecti eſſent, pollicebaturq; parem pro eorum ſtudijs gratiam. adhuc tamen abſtinere ſe à regis nomine, quod ab authoritate & aſſenſu Cæſaris pendeat, penes quem ſit teſtamenti à patre ſcripti confirmatio. Quamobrem ne ab exercitu quidem apud Hierichuntem ultrò offerente ambitioſum diadematis honorem ſe accipere uoluiſſe, cùm nondum conſtaret de legitimi collatoris animo. Cæterùm quàmprimùm conſtabilitus eſſet in imperio, curæ ſibi fore ut beneuolentia omnium uideatur digniſsimus: daturumq; operam ut per omnia patre ſuo ſit illis melior. Illi uerò, ſicut uulgus ſolet, rati primis diebus aperiri mẽtem huiuſmodi poteſtates ineuntium, quo manſuetius & officioſius eos alloquebatur Archelaus, eo maioribus eum ferebant laudibus, poſcebantq; ſibi ab illo beneficia: quidam ut leuius annuum tributum pẽderent: alij ſolutos dimitti quos Herodes non paucos uinxerat, & in his pleroſq; diu in carcere detinuerat: nonnulli uectigalium immunitatem, quibus grauabatur forum rerum uenalium, magnis flagitabant uociferationibus. Horum nihil ille negabat, hoc agens ut conciliaret ſibi multitudinis animos, non leue in eo momentum rerum ſuarum ſitum exiſtimans. Poſtremò re diuina peracta conuiuium cum amicis iniit.

Archelaus è ſuggeſto reſpõſa dat populo.

Populus ſeditionem mouet contra Archelaum. Cap. XI.

INTEREA Iudæorum quidam nouarum rerum cupidi per conuenticula deflebant Matthiam, & ſocios quos Herodes affecerat ſupplicio. Hi quoniam metu coerciti non auſi fuerant luctu honorare aquilæ aureæ uiolatores recens neci traditos, tũc cũ clamoribꝰ & eiulatu in defunctum regem iactabant conuitia, quaſi in mortuorum ſolatium, cõgregatiq; in XII.

unum in uindictam eorum ab Archelao depoſcebant ad pœnam, quoſdam ex his qui chari Herodi fuerant, & ante omnia poſtulabant ſacerdotiũ abrogari creato ab illo põtifici, & ſubrogari hoc honore digniorẽ aliũ. Archelaus autem licet importunitatem eorum indignè ferret, compeſcere tamen placidè conabatur, quòd pararet profectionem ad Cæſarem, ut ſententiam Cæſaris cognoſceret. Itaq; miſſo ad eos magiſtro militum, per eum hortatus eſt, ut omiſſo uindictæ ſtudio, conſiderarent legibus pœnas dediſſe quorum moleſtè ferrent interitum: ad hęc poſtulata eorum non carere iniuria, & tempus hoc alia cõſilia poſcere, opusq; eſſe concordia, donec ad ipſos reuerteret cõfirmatus rex aſſenſu Cæſaris, tum demum diſpiciendum ſuper his rebus, & ſtatuendum de communi ſententia: interim quieſcerent, ne ſeditionis crimẽ incurrerent. Hæc mandata exponenti reclamatum eſt ſtrenuè, periculum intentantibus quicunq; conaretur uerbis eos ad ſaniorem mentem reducere, quòd plus ſuæ uoluntati tribuerent, quàm autoritati præſidentium: & indignum ducerent, ſi amicorum quos uiuo Herode amiſerant, ne mortuo quidẽ illo impetraretur ultio. Adeò enim concitati erant, ut id tantum ius & fas putarent, quod ipſis uoluptatem allaturum uidebatur, ne ſui quidẽ periculi memores, dum inimicos lædere cupiunt, & cùm multi ad eos à rege mitterẽtur, qui partim ipſius nomine, partim ex ſua perſona uerbis ſedarẽt turbidos, neminem audire ſuſtinebant, ſed ad maiorem iram accẽdebãtur, auſuri aliquid, ſi maior acceſsiſſet numerus. Cumq; feſtum inſtaret, quo patrium ludæis eſt ueſci non fermentatis panibus (Paſcha uocant, monumentum ueteris ex Ægypto effugij, quo ſumma alacritate maiorẽ ſolito populus mactat uictimarum numerum, & infinita turba incolarum, nonnullíq; etiam extra regionis terminos habitantes confluunt religionis gratia) ſeditioſi deploratores legis doctorum ludæ ac Matthiæ conglobati in templo permanebant, non deficiente uictu quem illos non pudebat mendicato quærere. Tum Archelaus ueritus ne ad grauius aliquid eorum inſolentia procederet, mittit tribunum cum cohorte qui compeſcerent homines, priuſquam cætera turba huius furoris inficeretur contagio, & ſi quorum emineret in cõcienda ſeditione ferocia, illos ut ad ſe adducerent. In hos turbatores illi clamoribus & hortatibus plebem exaſperauerunt, & ferientes ſaxis pleroſq; occiderunt: tribunus cum paucis effugerũt ſaucij, quo perpetrato rurſum ſacris operati ſunt. Archelaus porrò de rerum ſumma periclitari ſibi uiſus eſt, ni plebis impetum illum retũderet. Itaq; totum exercitũ in eos immittit, ſimulq; equites, qui & exteriores prohiberent occupantibus templum ſuccurrere, & quotquot ex peditibus euaſiſſent, iam in tuto ſe exiſtimãtes ferro exciperent: ab his equitibus ad tria millia uirorum cæſa ſunt, reliqui fuga ſe in proximos montes receperunt. Archelaus autem per præconem edixit, ut omnes in ſua diſcederent, illi metus grauioris mali feſtiuitate relicta abierunt, quamuis ob imperitiam audaces.

Archelaus Romam proficiſcitur.

Tum Archelaus ad mare deſcendit unà cum matre ſua, ducens ſecum Nicolaum & Ptolemæum, multoſq; ex amicis alios, & familia & regno commiſſis Philippi fratris ſui fidei. Simul etiam profecta eſt Salome Herodis ſoror, ducens ſecum ſuam progeniem, alij quoq; ex cognatis ſequebantur multi, quaſi collaboraturi pro paranda regia dignitate Archelao, re autem uera obnixuri

nixuri ei potius,& prȩcipuè perpetratum in templo facinus incuſaturi. Cum hoc comitatu eunti occurrit apud Cæſaream Sabinus procurator Cæſaris in Syria,in Iudæam properans ad aſſeruandam Herodis pecuniam, quem Varus cõmodum interueniens retinuit: aderat enim ab Archelao accerſitus per Ptolemæum. ita ille in præſidis gratiam nec̃ arces occupauit in Iudæa, nec̃ theſauros obſignauit regios, omnia relinquens in poteſtate Archelai, tantiſper donec Cæſar de his aliquid ſtatueret: & hæc pollicitus manſit Cæſareæ. Sed poſtquam alter Romam nauigauit, alter uerſus Antiochiam profectus XIII.
eſt,ipſe Hieroſolyma petijt,& occupauit regiam. accitis deinde præfectis arcium,& regijs procuratoribus, rationes repoſcebat ab eis, & arces ſibi committi poſtulabat. Præfecti tamen non diſceſſerunt à mandatis Archelai, ſed omnia ſeruabant in ipſius aduentum integra, prætexentes ea ſe ſeruare Cæſari. Eodem tempore etiam Antipas Herodis filius Romam nauigat, paran- *Antipas regnũ affectans Romam proficiſcitur.*
di ſibi regni ſpe,ad quam excitatus erat per Salomen, quaſi Archelao præferendus,eo quòd prioribus teſtamenti tabulis ſucceſſor regni deſtinatus fuiſſet,quę ualidiores deberent eſſe quàm illæ ſcriptę poſterius. Ducebat autem ſecum matrem ſuam,& fratrem Nicolai Ptolemæum,inter amicos olim Herodis præcipuum, & tunc ſuis fauentem partibus: ſed maximè illum ad affectandum regnum mouit Irenæus orator, uir eloquens, & diu uerſatus in regijs negotijs. Quapropter ſuadentibus quibuſdã ut fratri cederet natu grandiori,& hæredi regni ſcripto in teſtamenti paterni tabulis, noluit parere huic conſilio. Qui poſtquam Romam peruenit, omnes cognati ad eum defecerunt, non tam ipſius amore,quàm Archelai odio, libertatem maximè cupientes,& degere ſub Romano præſide: quod ſi parum ſuccederet, commodiorem ſperantes Antipam quàm Archelaum,ſtudebant illis partibus. Quin & Sabinus ſcripſit Cæſari literas, in quibus accuſabatur Archelaus. At ille per Ptolemæum Cæſari libellum obtulit,continentem ius ſuum & teſtamentum patris, ſimulq; rationes pecuniarum Herodis obſignatas cum ipſo anulo,atque ita euentum expectabat. Qui perlectis his omnibus, Variq; ac Sabini literis,tum quãtum pecuniarum eſſet ac annuorum reddituum, præterea quæ Antipas ſibi regnum uindicans ſcripſerat,amicos in conſilium aduocat, & in his Caium Agrippæ & Iuliæ filiæ ſuæ filium, iam à ſe adoptatum,primum ei locum in conſiſtorio tribuens: moxq; poteſtatem facit dicere uolentibus de præſenti negotio. Ibi tum primus exoritur Antipater Salomes filius, uir *Antipater Archelaum apud Cæſarem accuſat.*
facundiſsimus & infenſiſsimus Archelao, dicẽs eum per ludibrium nunc de regno agere, cuius poteſtatem iampridem inuaſiſſet non expectato aſſenſu Cæſaris, dum feſto die tam multos interimeret: qui etiamſi eſſent hanc pœnam promeriti, eius tamen exigendæ ius ſeruandum fuiſſe poteſtati legitimæ, non ipſi uſurpandum, ſiue regi cum iniuria Cæſaris, cuius contempſiſſet ſuffragium, ſiue priuato, quod peius eſſet etiam. Quare immeritò nunc eum ab ipſo hunc ſperare calculum, quem iam quantum in ſe fuit, ferendi eius iure priuauerit. Ad hæc obijciebat ei mutatos authoritate propria quoſdam duces militiæ: quodq; ſediſſet in regio ſolio, & tanquam rex quaſdam cauſas determinaſſet, annuiſſetq; poſtulatis populi, denique nihil non feciſſet quod per Cæſarẽ confirmatus poſſet facere. Ab illo quoque dimiſſos

aiebat eos qui in circo incluſi fuerant: multaque afferebat alia, partim uera, partim ueriſimilia propter iuuenilem ambitionem hominis recens euecti ad tantum poteſtatis faſtigium. Præterea neglectum patris luctum, & comeſſationes inſequenti mox poſt eius obitū nocte celebratas: qua indignitate motum ad ſeditionem populum, uidentem pro tantis beneficijs mortuo patri talem ab eo referri gratiam, ut interdiu tanquam perſonatus lachrymas fingeret, per ſingulas autem noctes delicijs frueretur regijs. qui cum tam prauo ingenio ſit præditus, nihilo gratiorem fore erga Cæſarem, ſi ab eo regnum acceperit, quàm hactenus fuiſſet erga parentem amantiſsimum. Cantu enim ſe oblectare, & choreis tanquam in morte inimici nō patris, haudquaquam abeſſe ab immani ſcelere. Nunc uenire ad Cæſarem ut annutu eius regnum accipiat, cum iam antè non aliter ſe geſsiſſet, quàm ſi conſtabilitus rex fuiſſet authoritate ipſius. Maximè autem exaggerabatur in ſacrato loco perpetrata cędes impia, idq; die feſto, quando tam hoſpites quàm indigenæ uictimarum more mactati ſint, & fanum refertum cadaueribus, nō ab externo quopiam, ſed ab eo qui legitimam regis appellationem prætexeret, quo facilius tyrannicum ſuum ingenium expleret exercendis paſsim in omnes iniurijs. Quare ne per ſomnium quidem unquam patrem, dum ſanus eſſet, de hoc ſibi poſt obitum ſubſtituendo ſucceſſore cogitaſſe, ut cuius mores haberet cognitos: imò in potioribus tabulis eius aduerſarium ſucceſſorem deſtinatum Antipam. Hunc enim à patre ad regnum uocatum non animo ante corpus præmortuo, ſed integris etiam tum & rationis & corporis uiribus. Imò etiamſi iam tum tale de Archelao fuiſſet patris iudicium, quale in poſterioribus tabulis, ipſum tamen iam ſatis declaraſſe qualis nam rex futurus ſit, qui authoritatem Cæſaris in confirmando regno contempſerit, & priuatus adhuc ciues in templo iugulare non dubitauerit. His dictis Antipater, & ad faciendam uerbis ſuis fidem plurimis ex ipſius cognatione teſtibus adhibitis, finem orationi impoſuit. Tum Nicolaus contrà afferebat pro Archelao, cædem illam circa templum commiſſam ipſorum improbitati imputandam, qui non prius à tumultuando deſtiterint, quàm ille coactus ſit eos ui compeſcere: hoc magis culpabiles, quòd non ſolùm malitiam ſuam exercuiſſent, uerùm alijs etiam neceſsitatem feciſſent audendi tale facinus. Inſolentia enim eorum in ſpeciem quidem infeſtatum Archelaum, ſed re uera contumaciam hanc ad ipſius Cæſaris pertinuiſſe iniuriam. Miſſos enim ab eo qui tumultuantes ſedarent, facto ab ipſis impetu contra ius & fas necatos, nulla feſti reuerentia: quibus patrocinari non pudere Antipatrum, ſine æquitatis reſpectu, dum modo odio quo proſequatur Archelaum morem gereret. Eorum igitur eſſe culpam qui priores iniuria non abſtinuerint, & aliorum arma ad defenſionem ſumpta in ſe proritauerint. Cætera quoq; de quibus Archelaum accuſauerant, in eos ipſos accuſatores referebat, dicens nihil horum niſi ex illorum ſententia geſtum, nec ea tam iniuſta eſſe, quàm ipſi uideri uelint, dum per hoc aliquid Archelao noceant. Tantam illis ineſſe cupidinē lædendi cognatum hominem, tum de patre bene meritū, tum ipſos omnibus ſemper proſecutum officijs. Teſtamentum certè à rege mentis compote eſſe ſcriptū, & poſteriores ſemper potiores eſſe tabulas, has uerò tanto magis, quòd

Nicolaus Archelaum apud Cæſarem defendit.

Cæſari

Cæſari rerum domino authoritatem confirmandi relinquant. Nec Cæſarem iniquitatem iſtorum imitaturum, qui cum maximis ab Herode uiuo affecti ſint beneficijs, nunc extremam eius uoluntatem uiolare conentur: quin potius uiri amici ac ſocij, & omnia fidei ſuæ permittentis, teſtamentum ratum habiturum. Multum enim intereſſe debere inter horum malitiã, & Cæſaris uirtutem atq; fidem toti orbi cognitam. Quapropter non iudicaturum parum ſanæ mentis decretum eius, qui probo filio ſucceſsionem reliquerit, & inſuper ad ipſius fidem confugerit: quandoquidem ueriſimile non ſit in deligendo ſucceſſore erraſſe, qui tam prudenter ſententię Cæſaris ſubieciſſet omnia. In hunc modum Nicolaus quoq; dicendi finem fecit. Tum Cæſar Archelaum ad genua ſibi accidentem erexit humaniſsimè, digniſsimum eſſe regno pronuncians: præ ſe ferens nihil ſe facturum, niſi teſtamento præſcriptum, & Archelao ipſi commodum. Verum ubi Archelaum confidentiorem ac ſecurum eſſe animaduertit, nihil ſanxit. Et dimiſſo concilio ſolus ſecum diſpi ciebat, uni ne regnum ratum faceret, an cõmune ſineret Herodis generi, præſertim cum omnes magna ope indigerent. XIIII.

Seditio Iudæorum contra Sabinum, & quomodo Varus authores eius punijt. Cap. XII.

SED priuſquam quicquam certi de hac re determinatum eſſet, Marthace Archelai mater morbo uitam finijt, & à Varo Syriæ præſide uenerunt literæ defectionem Iudæorum ſignificantes. Nam diſceſſum inde Archelai ſequuti ſunt magni in ea gente tumultus: ad quos compeſcendos cum Varus ueniſſet, authoribus eius motus affectis ſupplicio, & maxima ex parte ſeditione compreſſa, reuertẽs Antiochiam, legionem unam reliquit Hieroſolymis, ut Iudæis nouandarum rerum facultatem præriperet. nec tamen quicquam hac ratione profecit. Quamprimùm enim Varus abijt, Sabinus Cæſaris procurator ibi ſubſiſtens uexabat Iudæos, fretus relictis illic copijs, & parem ſe iam putãs populo. Nam armatis multis ſatellitibus, contra Iudæos his utebatur, moleſtans eos, & ad defectionem irritans: ut qui & arces occupare conaretur, & uiolentas pecuniæ regiæ ſcrutationes faceret, priuati lucri & prædę cupidine. Igitur inſtãte pentecoſte, ſicut nos uocamus celebritatem quandam patriam, confluxerunt undiq; multa millia nõ ſolùm religionis gratia, uerumetiam indignè ferentes Sabini intemperias, nec tantùm ex Iudæa Sabino omnium infenſiſsima, ſed è Galilæa quoq; ac Idumęa; tum à Hierichunte, & trans Iordanem ſitis oppidis, omnes cupientes pœnas à Sabino expetere. partitiq; trifariam hoc modo caſtra faciunt. Pars una circum occupat, reliquarum duarum altera templum à ſeptentrionali & orientali regione circumſidet. ab occidẽtali altera quà ſita erat domus regia. Ita incluſos undiq; Romanos oppugnare parabant. Tum Sabinus territus audacia hominum, quibus decretum eſſet aut mori aut uincere, ſtatim ad Varum miſit literas, hortans ut properet, relictamq; legionem præſenti periculo eripiat, alioqui breui contrucidandam. Ipſe conſcenſa caſtelli turre celſiſsima, quæ in honorem Herodis fratris à Parthis extincti Phaſaelus appellabatur, manu Romanis innuebat ut in Iudæos eruptionem facerent: & cum ne amicis quidem ſe auderet committere, poſtulabat ut alij propter eius auaritiam

mortis periculo ſe obiicerent. Qui poſtquàm progredi auſi ſunt, cõflictus fuit acerrimus. & quamuis ſtrenuè milites rem gererent, nõ tamen frangebantur Iudæorum animi, licet multis cadentibus: ſed circumducta ſuorum parte aſcenderunt porticus quæ erant in extimo templi ambitu: unde in aduerſarios pugnantes uel mittebant, uel fundis intorquebãt lapides, in eo pugnę genere exercitati. Quin & ſagittarij è ſuperiore loco impetebant expoſitos ictibus, nec ualentes contrà miſſilibus ad ſe pertingere, eoq; facilius uincebant. atq; hæc pugnæ conditio diu durauit. Deinde Romani indignitate rei moti, ignem clàm ſubijciunt porticibus: qui multis accẽdentibus & fomenta aggerentibus breui ad tectum emicuit. Eius materies quòd eſſet pice ac cera ob inaurationem peruncta, facilè correpta eſt incendio, quo opera illa precioſa & magnifica abſumpta ſunt, & quotquot illuc aſcenderant improuiſo perierunt exitio. Pars enim cum tecto ruente unà præcipitati ſunt, pars à circumſtantibus telis confixi: nonnulli deſperatione ſalutis & ui mali attoniti, aut in flammas ſeſe dederunt, aut ſuiſmet gladijs confecti ſunt. Quòd ſi aliqui refugientes quà aſcenderant in tutum ſe recipere uolebant, hos omnes Romani contrucidauerunt, quòd inermibus nihil prodeſſet ferocia, ita ut ne unus quidem ex his qui tectum aſcenderãt, incolumis euaderet. Tum Romani per incendium, quà dabatur, ruentes penetrauerunt ad ſacræ pecuniæ conditorium, cuius bona pars furto militum diſperijt, ad Sabinum autem propalàm quadringenta talenta ex ea præda relata ſunt. Iudæi uerò duplici calamitate affecti ſunt, deſideratis in ea pugna charorum amicorum plurimis, & inſuper ſpoliato ſacrario. facto tamen globo è pugnaciſsimis circumdederunt regiam, incenſuros ſe eã, & omnes intus occiſuros minitantes, niſi quamprimum diſcederent: quòd ſi mox abirent, impunitatem Sabino unà cum ſuis pollicentes: Regiorum uerò maxima pars cum Iudæis ſeſe coniunxit. Sed Rufus & Gratus, qui ſub ſe habebant tria millia bellicoſiſsimorum & ſtrenuiſsimorum uirorum ex Herodis exercitu, in partes Romanorum ſe tranſtulerunt: ſimulq; equitatus Rufo duci parebat, ad rem Romanam acceſsio. Interim Iudæi nihilo ſegnius inſtabant oppugnationi, muros ſuffodientes cuniculis, & aduerſarios hortantes ut abirent, & eos qui deficiebant hortantes ne ſibi uin dicantibus ſe in libertatem à maioribus acceptam obſiſterent. At Sabinus libenter quidem inde abduxiſſet milites, ſed fidem promiſsis habere non poterat, propter ea quæ perpetrauerat, nimiam etiam æquitatem hoſtium ſuſpectam habebat, & expectabat à Varo ſubſidium.

XV. *Turbæ in Iudæa.*

In hoc rerum ſtatu etiam alibi per Iudæam diuerſis in locis innumeri tumultus exoriebant, ut quemq; aut lucri aut uindictæ concitabat cupiditas. Duo enim uirorum millia qui alias quando ſub Herode meruerant, tunc uerò dimiſsi domi agebant, in unũ collecti bello impetebant regios, reſiſtentes ſibi ductu nepotis Herodis Achiabi: qui nuſquam æquo loco eos ſuſtinere auſus ut ueteranos & bellandi peritiſsimos, tuebatur ſe & ſua quantum poterat aſperitatibus acceſſu difficilibus. Quin & Iudas Ezeciæ latronum ductoris olim per Herodem magno labore expugnati filius, apud Sephorim urbem Galilææ collecta circa ſe hominum deſperatorum manu incurſabat regis ditionem: & potitus eius armamentario, armatiſque inde ſuis ad unum omnibus, pecuniam quoque

Iudas Ezeciæ, latro, regnum affectat.

regiam

regiam in illis locis occupauit: iamq; formidandus accolis spoliabat in quos cunque incideret, aspirans ad regnum, affectansq; hoc fastigium non bonis artibus quarum imperitus erat, sed nocendi licentia. Dum ita ubique turbatur, etiam Simon Herodis regis seruus, uir alioqui & forma & statura & robore egregius in primis habitus, ausus est diadema sumere: stipatusq; numerosis copijs, & rex cõsalutatus ab insana multitudine, placebat sibi præ quouis alio, auspicatus potestatem diripienda ac incendenda Hierichuntina regia: passimq; crematis alijs regis palatijs, & præda concessa suæ factionis hominibus, maiora etiam ausurus uidebatur, ni maturè occursum fuisset. Nam Gratus regiorum militum dux, tum Romanorum partes fouens, suas copias contra Simonem duxit: ubi post acrem longumq; conflictum transfugæ homines incompositi, & ferociter magis quàm peritè pugnantes deiecti sunt. ipsum Simonem per angustas quasdam fauces fugientem Gratus assecutus obtruncauit. Apud Amatha quoque Iordani flumini apposita palatium regium incensum est à quadam hominum colluuie, qualis & circa Simonem fuerat. Tantus tum furor per totam gentem grassabatur, eo quòd proprium regem non haberet, qui multitudinem bonis rationibus contineret in officio: qui uerò externi ad castigandos seditiosos uenerant, malum potius exacerbarent, graues superbia simul & auaritia. Quandoquidem & Athronges, uir nec maioribus claris prognatus, nec uirtute aut opibus subnixus, sed pastor hactenus obscurissimus, uasto tantum corpore & manuum robore insignis, attentauit dignitatem regiam, paratus animæ periculo depacisci nocendi licentiam. Huic erant quatuor fratres, & ipsi grandi statura & manu prompti ad quoduis arduum facinus, instrumentum ut ipsis uidebatur idoneum ad occupandam tyrannidem, quòd eorum quisque ductaret cohortem militum. Magna enim ad eos turba confluxerat, quam in fratres quasi legatos distributam obire iubebat prælia: ipse diadèmate ornatus consultabat de rebus agendis, quarum penes se seruabat arbitrium: durauitq; diu potestas huius, & non inanis regis appellatio, dum quicquid collibuisset exequitur, maximè in Romanos cædibus sæuiens, & milites regios, utrisque ex æquo infensus: his propter licentiam qua sub Herode usi fuerant, Romanis propter recentem iniuriam. Id odium indies magis exasperabatur, imminebantq; ubique omnibus, uel lucri cupidine, uel in consuetudinem iam uersa occidendi libidine. Circa Emauntem etiam Romanam cohortem frumenta & arma in exercitum portantem insidijs exceperunt: ductoremq; eius Arium centurionem cum quadraginta fortissimis peditibus telis confixerunt: reliquos nihilo meliora iam expectantes superueniens cum regio milite Gratus seruauit, relictis cæsorum cadaueribus. In hunc modum longo tempore prælia per occasionem conferentes, & Romanos non leuibus affecerunt incommodis, & suam gentem maioribus etiam inuoluerunt calamitatibus. Tandem & ipsi capti sunt, unus à Grato pugna uictus, alter à Ptolemæo: maximo natu deinde in Archelai potestatem redacto, ultimus qui supererat, fratris casu territus, & nullam uidens salutis spem reliquam, quòd eius copiæ exhaustæ essent uel morbo uel continuis laboribus, accepta fide & iureiurando ipse

Simon seruus diadema sibi imponit.

Athronges pastor regnũ sibi uendicat.

quoque Archelao ſe dedidit. ſed id aliquanto pòſt factum eſt. Tunc uerò Iudæa plena erat latrociniſs, & ut quiſq; ſeditioſorum cœtus coiuerat, paſsim reges creabantur in reipublicæ perniciem, quòd minima eius mali pars redibat ad Romanos, ipſi uerò inter ſe diuturnis conflictabantur cædibus. XVI. *Varus obſeſſo Hieroſolymis Sabino ſuppetias fert.* Cæterùm Varus cognito ex Sabini literis periculo, timens tertiæ legioni, aſſumptis duabus reliquis (nam tres in uniuerſum erant in Syria) & quatuor turmis equitum, auxiliiſq; regum ac tetrarcharum properabat in Iudęam ut obſeſsis ſuccurreret, iuſsis qui præmittebantur conuenire Ptolemaidem. Berytiorum etiam urbem prætereundo, mille quingentos auxiliares ab eis accepit. Aretas quoq; Petræus amicus Romanis factus propter Herodis inimicitias nõ paruam manum miſit tam peditum quàm equitum. Poſtquam autem apud Ptolemaida in unum conuenit totus exercitus, partem eius filio & amicorum uni tradidit ducendam contra Galilęos eius urbis agro finitimos. qui regionem eorum ingreſſus, profligatis quotquot auſi ſunt cum armis occurrere, Sephorim cepit: & uenditis ſub haſta oppidanis, urbem abſumpſit incendio. Ipſe Varus uerſus Samariam progreſſus cum exercitu, ab urbe quidem abſtinuit, quam ſciebat immunem à ſeditioſorum contagio: caſtra autem poſuit in quodam uico, qui erat Ptolemæi poſſeſsio, Arus nomine. eum Arabes incenderunt, propter Herodem amicis quoq; eius infenſi. Inde progreſsi Sampho alium uicum ijdem Arabes diripiũt, moxq; incendũt, quamuis munitiſsimum. quin toto illo itinere nihil eos effugit, omnia miſcentes flammis ac cædibus. Nam & Emmaus cremata eſt Vari iuſſu, in uindictam cæſorum ibi militum, deſerta tamen ab habitatoribus. Indè cum appropinquarent Hieroſolymis, Iudæi qui legionem ab ea parte obſidebant, ad primum ueniẽtis exercitus cõſpectum territi diffugerunt, oppugnatione quam inceptabant relicta. Hieroſolymitani autem Iudæi grauiter à Varo accuſati, excuſationem afferebant, populũ quidem propter feſtum confluxiſſe, bellum uerò non ex ſua ſententia, ſed ex conuenarum audacia ſuſceptum: & ſe adeò non oppugnaſſe Romanos, ut potius unà cum illis oppugnati fuerint. & iam antè obuiam ei proceſſerant, Ioſephus Herodis regis nepos, Gratusq; ac Rufus cum militibus, & Romani qui obſidionem tulerant. Sabinus enim in eius conſpectum non uenit, ſed ſubducens ſe clàm ex urbe, ad mare profectus eſt. Tum Varus dimiſſa per totam regionem parte exercitus, perquirebat defectionis authores: & indicio repertos, alios ut fontes punijt, nonnullos dimiſit incolumes: acti quę ſunt in cruces ea de cauſa circiter duo millia. Poſt hæc ablegato exercitu cuius nõ erat uſus amplius, quiq; contra eius uoluntatem lucri ſtudio multa contra inſtituta Variq; uoluntatem peccauerat, ipſe audito decem millia Iudæorum in unum confluxiſſe, properauit ut eos deprehenderet. Illi non auſi manus conſerere, deditionem fecerunt, ſuadente Achiabo. Varus autem data ſeditioſorum uulgo defectionis uenia, duces eorum miſit ad Cæſarem. Ille cæteris ignouit, in ſolos aliquot regis Herodis neceſſarios animaduertit, quòd nec cognationis nec iuſtitiæ reſpectu à nefariis armis abſtinuiſſent. Itaque Varus rebus compoſitis, & relicta Hie-
XVII. roſolymis eadem legione in præſidio, reuerſus eſt Antiochiam. Archelao aũt Romæ aliud negotium exhibitũ eſt tali de cauſa. Venit eò Vari permiſſu

Iudæorum

Iudæorum legatio, poſtulans ut eis liceret ſuis legibus uiuere: erantq; legati quinquaginta, quibus aderant Iudæorum urbem incolentiũ plus quàm octo millia. Cumq; Cæſar conuocaſſet in ædẽ Apollinis magno ſumptu à ſe extructam concilium amicorũ & primariorum ciuium; uenerunt eò legati, proſequente Iudæorum turba, & Archelaus cum amicorũ comitatu. Cognati autem regis neq; ab Archelao ſtabant propter ipſius odiũ, & tamen legatis ſuffragari grauabantur, quòd puderet eos coram Cæſare aduerſari homini tam propinqua coniuncto neceſsitudine. Aderat & Philippus è Syria Vari hortatu ueniens ea potiſsimùm de cauſa, ut fratris aduocatum ageret, cui Varus bene cupiebat: deinde nonnihil ſperans, ſi impetrarent Iudæi poteſtatem uiuendi ſuis legibus, fore ut diuiſo in Herodis progeniẽ regno, ad ipſum quoque rediret pars aliqua. Data igitur Iudæorum legatis dicendi copia, poſtulantes nõ eſſe ulterius ſub regibus, ab accuſanda Herodis iniquitate orſi ſunt: Regem illum fuiſſe nomine tenus, alioquin omnibus omnium tyrannorum artibus uſum ad ſubiectæ gentis perniciem, nec his contentum quaſdam nouas ex ſuo cõmentum eſſe ingenio. Nec opus eſſe cõmemorari quàm multis uitam ademiſſet, cum longè deterior fuerit conditio ſuperſtitum, quos non modò perpetua truculentia & aſperitate terruerit, ſed bonis etiam eorum rapaces manus nõ abſtinuerit. Itaq; uicinas urbes ab exteris habitatas illum ornamentis excoluiſſe, quo magis in ſuo regno ſitas exhauriret exactionibus: adegiſſéq; gentem ſuam ad extremã paupertatem, quam cum primis florentem acceperit, dum nobiles ex cauſis parum probabilibus damnatos capitis inſuper bonis ſpoliat, aut facta uiuẽdi gratia, nudat eos poſſeſsionibus. Deinde cum annua tributa impoſita fuerint per ſingulos, ſeorſum tamen placandam fuiſſe auiditatem amicorum eius & aulicorũ, atq; etiam ſeruorũ qui huiuſmodi exigendis præeſſent, ut hoc pacto iniurioſam uexationem redimerent. Silentio enim prætereundas conſtuprationes uirginum, & per contumeliam ereptã matronis pudicitiã: quando quidẽ hęc paſsis æquè iucundum ſit ea neſciri, ac ſi perpetrata non fuiſſent. In ſumma, non aliter ipſis præfuiſſe Herodem, quàm ſi ſæuiſsimæ beſtię in eos commiſſum fuiſſet imperium. Itaque cum multis olim ea gens oppreſſa ſit cladibus, nullum tamẽ extare in rerum monumentis exemplum, cum quo conferri poſsit præſens per Herodẽ illata calamitas. Quapropter meritò ab eis Archelaum promptis ſtudijs regem conſalutatum, quòd ita putarent, fieri non poſſe, quin quicunq; tandem Herodi ſuccederet, moderatius multo tractaret ſubditos: & in eius gratiam patrem honoratum luctu publico, libenter gratificaturis & in cæteris ad conciliandam ſibi eius beneuolentiam. At illum quaſi timeret ne non uideretur germana parentis ſui ſoboles, ſine dilatione declaraſſe popularibus quid de ſe ſentiendum ſit, idq; priuſquam confirmatus eſſet in potentia, cum totũ negotium etiam tum penderet ex arbitrio Cæſaris: editumq; mox ſubditis futuræ uirtutis ac modeſtiæ & æquitatis ſpecimen, dum tria millia ſuæ tribus ciuium Deo in ipſo templo iugulat. An non igitur omnes iuſtiſsimo illum proſequi odio, qui poſt tam crudele facinus, adhuc ſeditionis reos ſe conetur peragere, quoniam ipſius principatui aduerſentur? Poſtremò ſumma poſtulatorum hæc fuit, ut mutata reipub. forma poſthac ſine regibus ageret,

Iudæi regẽ deprecãtur apud Cæſarem.

rent,& contributi prouinciæ Syriæ,Romanis parérent poteſtatibus. Sic em fore perſpicuum, utrum ſeditionibus delectentur, & rerum nouationibus, an obedire ſciant præſidibus legitimis. His peroratis à legatis Iudæorũ, Nicolaus regibus patrocinatus eſt,dicens Herodem quidẽ quoad uixerit nunquam fuiſſe accuſatum,nec eſſe equum eos qui ſi iuſtam uiuentis accuſationẽ attuliſſent,pœnam eius ſperare poterant,nunc defuncti manes criminibus laceſſere. Quæ uerò obijciantur Archelao, ipſorum imputanda eſſe uiolentæ contumaciæ: qui cum affectaſſent res non conceſſas legibus,& in pacatores eædem priores perpetraſſent,nunc uitio uerterẽt ſe eſſe cohibitos. Verſa deinde in accuſatores criminatione,aiebat eos gaudere ſeditionibus, quod neſciant parére legibus, eſſéque gentem omnium peruicaciſsimam. Hæc Nicolaus.

Nicolaus Archelaum defendit apud Cæſarem.

Cæſar Herodis teſtamentum confirmat. Cap. XIII.

CAESAR uerò his auditis dimiſit concilium. Paucis deinde diebus Archelaum non regem declarat,ſed dimidia parte ditionis quæ Herodis fuerat ei conceſſa ethnarcham eum conſtituit, regnum quoque pollicitus,ſi ille ſe tali honore dignum redderet. Alterum dimidium partitus eſt in alios duos Herodis filios, Philippum, & Antipam eum qui cum Archelao de toto regno contenderat. Huic tranſamnana regio ceſsit cum Galilæa, & CC talenta annua. Batanæa uerò cum Trachonitide, & Auranitis cum parte quadam Zenodori (ut uocant) domus obtigit Philippo, & centum talenta annui reditus. Archelao uerò Iudæa & Idumæa, præterque has Samaria, cui ex authoritate Cæſaris tributorum quarta pars remiſſa eſt, quòd cæteris tumultuantibus ſoli quieti manſerant in officio. In eius ditione comprehendebantur urbes, Stratonis turris, Sebaſte, Ioppe, Hieroſolyma. Nam Gazam, Gadara & Hippon Græcanici inſtituti urbes Cæſar ob id ſeparatas à regni terminis Syriæ contribuit. DC autem talenta quotannis rebant è ſua ditione ad Archelaum. atq; hoc fuit Herodis filiorum patrimonium. Salome autem præter legatas à fratre urbes Iamniam, Azotum & Phaſaelida, argentíque ſignati quingenta millia, Cæſar largitus eſt in Aſcalone palatium: percipiebatque ex ſubiectis ſibi locis ſexaginta talenta annua, habitans in ditione Archelai. Reddita ſunt etiam cæteris regis cognatis legata, ita ut teſtamento cauerat. Duæ deinde eius filiæ uirgines præter relicta ſibi à patre, accepere ex Cæſaris munificentia ducena quinquagena ſignati argenti millia, & elocatæ ſunt Pheroræ filijs. imò totum etiam regis legatum mille quingentorum talentorum æſtimatione ceſsit ipſius filijs, paucis aliquot uaſis ſibi retentis, non tam ob precium charis, quàm ob amici memoriam.

De *Pſeudalexandro.* Cap. XIIII.

XVIII. HIS ita ordinatis per Cæſarem,iuuenis quidam Iudæus genere,educatus Sidone apud quendam Romani ciuis libertum, adoptauit ſemetipſum in Herodis familiam,per occaſionẽ ſimilitudinis, qua referebat Alexandri ab illo extincti effigiem,atteſtantibus omniũ quotquot utrunq; uiderãt oculis:atq; hac uia graſſari cœpit ad regium faſtigium. Itaq; aſcito tribuli quodam fraudis ſocio, qui totius regiæ rerum gnarus,

rus,alioquin etiam astutus erat,& natus ad excitandas turbas egregias,illius institutione fingebat se Alexandrum illum Herodis filium, morti subtractū cuiusdam beneficio,eorum quibus demandatum fuisset eius interficiendi negotium,suppositis enim necis ipsorum uicarijs, & se ereptum & fratrem Aristobulum.His inflatus,alijs quoq; non desinebat fucum facere, cumq; Cretā appulisset, quotquot ludæorum uenerunt in eius colloquium, omnibus rē persuasit,& auctus ab eis pecunia,traiecit in Melum insulam:ubi magnam pecuniæ uim quæsiuit prætextu regiæ prosapiæ. Et iam sperans recepturum se paternum principatum,remuneraturumq; beneficos,Romam properat suis hospitibus deducentibus. Cumq; adnauigasset Puteolos, ibi quoq; à deceptis Iudæis simul fauore exceptus est, concurrentibus tanquam ad regē qui Herodi uel hospitij iure coniuncti,uel aliquo erant obstricti beneficio.In causa erat hominum natura rumorum auida,præsertim conciliante formæ similitudine.Nam etiam illis qui ualde familiares Alexandro fuerant, persuasum erat hunc ipsum esse,non alium, idq; alijs non dubitabant asseuerare iureiurādo.Quod postquam Romam perlatum est,uniuersa ludæorum illic agentiū multitudo profecta est obuiam, tam insperatam salutem ad Dei referentes gratiā,& publico applausu propter maternū genus excipiētes hominē lecticā gestatū per uias.Nihil em̄ ei ad regiū cultū deerat,suppeditantibus sumptū hospitibus;affluentēq; certatim multitudine,acclamabatur faustis ominationibus,ut fieri solet in re præter spem incolumi.Id ubi allatum est ad Cæsarē, non habebat ille quidem fidem nuncio,quòd sciret Herodem non facilè potuisse decipi in re tam seria: nonnihil tamen spe motus, Celadum unum è suis libertis familiariter olim uersatum cum adolescentibus illò mittit, iussum ut Alexandrum in cōspectum suum adduceret: quod ille fecit,nihilo in dignoscendo alijs sagacior. Non tamen imponi potuit Cæsari, quòd non tanta esset similitudo,ut etiam prudenter considerantes falleret.Pseudalexander em̄ & manus habebat duratas opere,& corporis illa gratia carebat, quę solet bene natis & educatis contingere,quòd ipse non uixisset in tantis delitijs. Postquàm igitur animaduertit conspirasse in mendacia præceptorem atq; discipulum, & ex composito loquentibus adesse fiduciam, percontabatur quid factū esset simul erepto Aristobulo,aut cur nam ille non uenisset,ut unà cum fratre ius tam præclaris natalibus debitum reposceret: responsum est in Cypro eum mansisse, metu periculorum quibus mare nauigantes expositi sunt: ut si quid ipsis contigisset durius,non omnino Mariammes genus intercideret,sed supereſſet saltem Aristobulus. Hæc illo asseuerante, simulque concinente autore huius fabulæ, Cæsar seducto adolescente: Tibi, inquit,si non me quoque coneris fallere, merces erit impunitas quod ad tuam salutem attinet: nunc age dicito quis nam sis, & quis te ad hæc audenda impulerit.neque enim istius ætatis est tam insidiosa malitia. Ibi ille, cum non posset aliud, totum commentum indicat, quibus modis, & à quo sit compositum. Cæsar autem Pseudalexandrum, ut pollicita seruaret, in remigum ordinem allegit, quòd esset ualido corpore: doctorem uerò eius affecit supplicio. cæterùm Melijs abundè magna mulcta fuit,quæ in fictitiū Alexandrū frustra impēderant: atq; ita cœptū Pseudalexandri temerariū inglorius cōsecutus est exitus.

Archelaus

Archelaus iterum accusatus Viennam relegatur. Cap. XV.

XIX. CAETERVM Archelaus iam ethnarcha in Iudæam reuersus, Ioazaro Boethi filio pontificatum abrogat, insimulato quòd seditiosis consensisset: eamq; dignitatem in Eleazarum illius fratrem collocat. Apud Hierichuntem deinde regiam magnificè reficit, aquarum quibus Neara uicus iuuabatur, dimidio deriuato in palmetum recès à se in subiecto campo consitum. Nouum etiam uicum conditum à se denominauit Archelaida, & contempto more patrio, Glaphyram Archelai regis filiam, olim Alexandri fratris sui coniugẽ, et liberorum ex illo susceptorũ matrem, duxit: quamuis Iudæi lege uetentur fratrum uxores ducere. Nec Eleazarus diu sacerdotio potitus est, subrogato in uiuentis locum Iesu Siæ filio. Decimo autem principatus Archelai anno primates tam Iudæorum quàm Samaritarum non ferentes eius tyrannidem, detulerunt eum ad Cæsarem, maximè cum scirent eum contra ipsius mandatum fecisse, à quo iussus fuerat ex æquo ac bono pręesse subditis. Hoc audito Cæsar ira commotus accersit procuratorem eius Romæ agentem, & ipsum Archelaum nomine, nec dignatus quicquam scribere: Vade, inquit, & quamprimùm illum ad nos adducito. Qui accelerata nauigatione in Iudæam delatus, reperit eum cum amicis in conuiuio: indicatáq; uoluntate Cæsaris, ad profectionem hortatus est. Mox ubi uenit, Cæsar auditis eius accusatoribus & ipsius defensione, misit eum Viennam in exilium, quæ est urbs Galliæ, mulctatum prius omni pecunia. Sed priusquã Romam euocatus est, amicis tale narrauit somnium. Visus est sibi uidere decem spicas maturas, tritico plenas à bubus absumi: experrectusq; non contemnendam uisionem ratus, coniectores diuinos super ea consuluit. quibus dissentientibus cum uariaret interpretatio, Simon uir Essæus stipulatus impunitatem, ait hanc uisionem Archelao significare mutationem in deterius. Boues enim significare miseriã, quòd in perpetuis laboribus degat hoc animal. Præterea rerum mutationem: quia terra horum opera uersata nec locum eundem retineat, nec faciem. Cæterùm decem illas spicas totidem annorum præfinire numerum. eas enim redire annuis uicibus, iamq; instare Archelao dominationis terminum. Sic ille hoc somnium interpretatus est: post cuius uisionem quinta die uenit in Iudæam procurator Archelaus, ad euocãdum illum missus cum quatuor alijs à Cæsare. Simile quiddam & Glaphyræ eius uxori accidit, Archelai regis filiæ. hæc, ut iam diximus, uirgo nupserat Alexandro Herodis filio, fratri huius Archelai: quo à patre occiso, iterum nupsit Iubę regi Mauritaniæ. hoc quoq; defuncto uiduam apud patrem agentem in Cappadocia duxit Archelaus, repudiata Mariamme priore coniuge, tanto ardebat amore Glaphyræ. Huic degẽti cum Archelao tale somnium obuersatum est. Visa sibi est Alexandrũ uenientem cõplexu excipere præ gaudio. Illum uerò expostulantem dicere, Confirmasti Glaphyra uulgare illud dictum, nõ esse fidendum mulieribus, quæ uirgo mihi cõiuncta matrimonio, & communium liberorum parens, oblita nostri amoris capta es secundarũ nuptiarum desiderio. ac ne ea quidem cõtumelia cõtenta, ausa es cum tertio cubare sponso, turpiter & impudenter ingressa meam familiam, & nupta Archelao, fratrẽ meũ habere maritũ sustinens. At ego nõ obliuiscar meæ erga te beneuolentiæ,

lentiæ, teq; liberabo ab hoc opprobrio, mihiq; te meã uindicabo. Hoc ſomnium cum illa expoſuiſſet apud quaſdam familiares ſibi mulieres, poſt paucos dies uita functa eſt. Quod ego ideo hic referendum putaui, quòd ſermo ſit mihi de illis regibus: & alioqui res magni exempli uidetur, certiſsimũ immortalitatis animorum & diuinæ prouidentiæ argumentum cõtinens. Cui uerò hæc uidentur incredibilia, fruatur opinione ſua, eos quidem non impediet qui talibus excitantur ad uirtutis ſtudia. Cæterùm ditione Archelai contributa Syriæ, miſſus eſt illò à Cæſare uir conſularis Quirinius, qui cenſum ageret per Syriam, & ipſius Archelai domum uenderet.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XVIII.

Quirinius ad cenſendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæſare, & procurator eiuſdem Cæſaris in Iudæam uenit Coponius: & quomodo Iudas Galilæus res nouas molitus eſt. Cap. I.

INTEREA Quirinius ſenator Romanus per omnes honorum gradus ad conſulatum uſque prouectus, & in primis clarus, à Cæſare mittit in Syriam ut iura populis redderet, facultatesq; cenſeret omnium: & cum eo uenit Coponius, præfectus turmæ equitum, penes quem eſſet totius Iudææ rerum adminiſtratio. Quin & ipſe Quirinius in Iudæam uenit iam attributam prouinciæ Syriæ, ut percenſeret facultates eius regionis ciuium, & Archelai facultates uenderet. Illi uerò tametſi primùm ægrè ferrẽt mentionem deſcriptionis, non ſunt tamen reluctati pertinaciter, parendo authoritati pontificis Ioazari, qui Boethi fuit filius. Atq; ita illius ſuaſu ſine controuerſia cenſus peractus eſt. Extitit tamen pòſt quidã Iudas Gaulanites, ortus ex oppido Gamala, qui adiuncto ſibi Phariſæo Sadduco, ſollicitabat ad defectionem populum, cenſum nihil aliud quàm manifeſtam ſeruitutis profeſsionẽ eſſe dictitans, & uniuerſam gentẽ ad tuendã libertatẽ adhortãs. Fore eñ ut re bene geſta fortunis ſuis fruantur feliciter, & cõfirmati in earum poſſeſsione laudẽ quoq; ſibi parent fortitudinis: nec ſperandũ auxiliũ cœleſtis numinis, niſi ipſi quoq; rebus ſuis cõſulãt. Accipiebañt hæc pronis uulgi auribus, ita ut accenderẽt ad audendum magnũ aliquid. Atq; ita dici uix poteſt quantũ hi uiri totã gentem cõturbauerint, dum omnia miſcent cædibus & latrocinijs, promiſcuiſq; nullo amicorũ aut inimicorũ reſpectu prædationibus, & inſignium uirorũ cædibus: prætextu quidẽ propugnãdæ libertatis publicæ, ſed re uera priuatorum lucrorũ ſtudio. Itaq; conficientibus ſe mutuo ciuibus, & furioſiſsima contentione certantibus, ne externus quidem hoſtis ceſſabat interim. Ac ne extrema quidẽ fames fortè ſuperueniẽs potuit eos cõpeſcere, quo minus ſæuirent ex-

pugnandis oppidis,& fundendo ciuili ſanguine, donec poſtremò malum eò progreſſum eſt,ut hoſtilis flamma Dei templum populata fuerit. Adeò periculoſum eſt patrios ritus labefactare & conuellere. Siquidem Iudas & Sadducus omnium harum calamitatum authores fuere,dum ſuper tres priſtinas ſectas nouam quartã inducunt, & nouitatũ cupidos affatim ad ſe contrahũt: id quod non in præſens tantùm turbauit rempublicã,ſed futurarũ etiã cladiũ fuit ſeminarium. Quamobrem conueniens uidetur paucis de eorum placitis diſſerere,propter quæ tot mala gentem noſtram inundauerunt.

Quæ & quot ſectæ fuerint apud Iudæos. Cap. II.

II. IVDAEI patriæ ſapientiæ ſtudioſi iam inde à multis retrò ſeculis in tres ſectas erant diuiſi,Eſſenorum,Sadducæorum, & eam quæ Phariſæorum uocata eſt. De his licet nonnihil in Secundo Iudaici belli uolumine à nobis dictum ſit,tamen nunc quoq; paucis dicere non ab re fuerit. Ergo Phariſæorũ uictus ſimplex eſt,nullis mollitus delicijs: & quicquid his ratio dictauit,id ſequuntur pertinaciter.maiores natu uenerantur,nec audent eis reſponſare monentibus aut obloqui. Fato quæcunq; geruntur tribuunt,nec tamen homini uoluntatis aſſenſum adimunt,hoc temperamento Deum uti dicentes, ut cum omnia fiant ex ipſius conſilio, in homine tamẽ ſit uoluntas accedendi ad uirtutem aut uitium. Animas credunt eſſe immortales,& ſub terris earum iudicia fieri: tum præmia quoq; contingere ex uirtutis aut uitij merito: & has perpetuis damnari carceribus,illis facilẽ eſſe ad uitam reditum.per hæc placita magnam ſibi authoritatem parauerunt apud populum. & quicquid ad ſolennes precationes ac cultum diuinum attinet, ex horum interpretatione ac præſcripto ſolet fieri. Tantum habent à ciuitatibus ſapientiæ,temperãtiæ,& uitæ honeſtioris teſtimonium. At Sadducæorũ opinio cum corpore extinguit ſimul & animas:nec quicquam præter legem ſeruandam exiſtimant. nam de ſapientia cum præceptoribus diſceptare ad uirtutem reputãt. Huius ſectæ pauci ſunt,ſed ferè dignitate præcipui.ex horum tamen ſententia uix quicquam agitur. Nam quoties magiſtratus licet inuiti ſuſcipiunt,Phariſæorum decretis aſſentiuntur, ni facerent non ferendi à plebeiorum multitudine. Eſſenorum uerò placitum uniuerſitatis regimen citra exceptionem Deo aſſerit,immortalitatem animis:nec aliud quicquam æquè ac iuſtitiam omni contentione expetendum exiſtimat. Ad templum aũt donaria mittentes ſacra ibi nõ faciunt, q; ſanctioribus utantur ceremonijs: quapropter excluſi à cõmuni fano ſeorſum ſacrificant.moribus alioqui ſunt probatiſsimis,agris colendis in totum dediti. Mirãda etiã eſt eorum iuſtitia,qua omnes Græcos & Barbaros longè ſuperãt, multis iam ſeculis triti in eius continuis ſtudijs. Facultates in cõmune poſsident, nec aliquis diues magis utitur ſuis bonis,q; quiuis nihil poſsidens. Atq; hoc inſtituto uiuũt uirorum ſuprà quatuor millia,nec uxores habentiũ, nec ſeruos, q; alterũ ad iniuriam cõmunis naturæ pertinere cenſeant, alterum tranquillitati uitæ parũ commodum. quare per ſe ipſi uiuentes inuicẽ ſibi miniſtrant. Quæſtores creant uiros probos ex ſacerdotum numero, qui ex agrorum redditibus & frugum prouentu cibos eis conficiant. In ſumma eandem ferè uiuendi rationem ſequuntur, quam hi qui apud Dacos Pliſti nominantur. Quarẽ autẽ ſtudium ſapientiæ

De Phariſæorum ſecta.

De Sadducæorum ſecta.

De Eſſenorum ſecta.

ſectantium

ſectantium uiæ primus author fuit Iudas Galilæus. hi cætera cum Phariſæis conſentiunt, niſi quòd conſtantiſsimo libertatis amore flagrant, credentes ſolum Deum dominum habendũ ac principem, facilius uel exquiſitiſsima pœnarum genera laturi unà cum cognatis ſuis ac chariſsimis, quàm mortalem aliquem appellaturi dominum. Quod quia multis ſæpe ſpectatũ ſcio, plures de hoc non libet dicere. non enim uereor ne fidem nõ inueniant mea uerba, imò illud potius, ne tam inſignem patientiam & doloris contemptum parum aſſequantur. quæ quidem animoſitas plurimum in gente noſtra creuit accenſa acerbiſsimis Geſſij Flori iniurijs, quibus poſtremò effectum ut deficerent à Rom. pop. Et de Iudæorum ſectis hæc ſuffecerint. *De Iudæ Galilæi ſecta.*

Vrbes ab Herode & Philippo tetrarchis in honorem Cæſaris conditæ. Cap. III.

QVIRINIVS autem uenditis & confiſcatis Archelai facultatibus, per actoq; cenſu, qui incidit in annum trigeſimum ſeptimũ, poſt uictum à Cæſare in Actiaca pugna Antonium, cum mota eſſet contra Ioazarum pontificem plebis ſeditio, priuauit eum hac dignitate, & Ananum Sethi filium ſubſtituit. Herodes uerò & Philippus ſuæ quiſq; tetrarchiæ res ordinauit & compoſuit: quorum Herodes Sephori cincta mœnibus, fecit eam totius Galilææ caput & defenſaculũ. Aliud deinde oppidum quod tunc Betaramphtha dicebatur, communitum nomine mutato Iuliada ab uxore Imperatoris appellauit. Philippus quoq; Paneada ſitam ad Iordanis fontes inſtruxit ædificijs, indito Cæſareæ nomine. Vico etiam Bethſaidę in ripa lacus Geneſarethini urbis ſpeciem addidit, frequentato incolis & aucto opibus, quem Iuliæ Cæſaris filiæ cognominẽ eſſe uoluit. Cæterùm Coponio, quem cum Quirinio miſſum diximus, Iudæam adminiſtrãte huiuſmodi quiddam accidit. In feſto azymorum quod Paſcha uocamus, mos eſt ſacerdotibus poſt mediam noctem aperire templi ianuas: tũc igitur quamprimùm apertæ ſunt, Samaritani quidam clàm ingreſſi Hieroſolyma, ſparſerunt oſſa humana per porticus & per totum templum: quo factum eſt ut poſthac ſacerdotes ſolito diligentiores cuſtodias agerent. III.

Paulo pòſt Coponius Romam reuertitur, ſucceſſore accepto M. Ambiuio: cuius tempore Salome Herodis regis ſoror uita decedẽs Iuliæ Iamniam cum ſua toparchia reliquit, & ſitam in campo Phaſaelidem, Archelaidemq; plurimis palmetis conſitam, quorum fructus eſt præſtantiſsimus. Huic ſucceſsit Annius Rufus, quo præſide Cæſar fato functus eſt, qui ſecundus fuit Romanorum Imperator, præfuitque reipublicæ annos quinquaginta ſeptem, ſex mẽſibus amplius & diebus duobus: in quo numero quatuordecim ſunt anni, quibus Antonius ei fuit imperij ſocius & particeps. Vixit autem annos ſeptuaginta ſeptẽ. Ei Tiberius Nero priuignus ſucceſsit, Iuliæ filius, Romanorũ Imperator tertius: à quo quintus Iudæorum præſes miſſus eſt in Annij Rufi locum Valerius Gratus. Hic adempto Anano ſacerdotio Iſmaelem Fabi filium iuſsit eſſe pontificem: quo paulo pòſt deiecto, in Eleazarum Anani pontificis filium eum honorẽ tranſtulit. Elapſo deinde anno & hũc redegit in ordinem, & Simoni Camithi filio pontificatũ tribuit. hic quoq; anno in hac dignitate exacto, iuſſus eſt eam cedere Ioſepho qui cognominabatur Caiaphas. His ita geſtis, Gratus Romã repetit, IIII. *Salome mort.* *Ceſaris mort.* *Pontificum ſucceſſio.* *Caiaphæ pontificis.*

repetit, in Iudæa exactis annis undecim: cui deinde Pontius Pilatus ſucceſſor miſſus eſt. Herodes porrò tetrarcha receptus in ſummam amicitiam Tiberij, de ipſius nomine urbem à ſe conditam uocauit Tiberiada, electo ad hoc opti mo agro Galilææ in ora lacus Geneſarethici: unde non longè apud Emma untem uicum ſunt aquæ calidæ. Hæc partim à cõuenis, partim à Galilæis ha bitata eſt: quorum nonnulli eò migrare coacti ſunt, quidam etiam è nobilita te ſedes illic ſibi optauerunt. quòq; maior eſſet frequentia, recepti ſunt ad in colendum etiam tenuiſsimi quique undecunq; confluentes, & in his aliquot quos non ſatis conſtabat eſſe liberos. Hos magnis immunitatibus ac benefi cijs proſecutus aſtrinxit ad habitandum, alij domos, alij agros largitus: quo minus horrerent ædificatam præter ritum patrium in ſolo multis ſepulchris referto: cum ſecundum noſtras leges ad ſeptem dies impurus habeatur qui in talibus locis habitet. Eodem tempore Phraates Parthorum rex per inſidias ſublatus eſt à Phraatace filio, huiuſmodi de cauſa. Phraates habẽs legitimos liberos, ancillam Italici generis Thermuſam nomine, inter cætera dona à Cæ ſare miſſam, primùm in concubinarum numero habuit. procedente deinde tempore obſtupefactus præcellẽti mulieris forma, ſuſcepto iam ex ea Phraa tace filio, legitimo thoro eam ſibi coniunxit. Quæ cum quicquid uellet regi perſuaderet, cogitans filio ſuo Parthorum regnum aſtruere, intellexit nihil ſe effecturam, niſi ablegarentur legitimi Phraatis filij. Perſuaſit igitur marito ut Romam eos obſides mitteret: quod illis ſine cunctatione faciendum fuit, patre uoluntati Thermuſæ tam obnoxio. Interea Phraataces ſolus domi ad regnum educabatur: qui tædioſum ratus expectare dum à patre decedente principatum acciperet, cum matre contra eum conſpirauit, cum qua credi tus eſt etiam ſtupri habere conſuetudinem. Ergo parricidio ſimul & ince ſto inuiſus popularibus, prius quàm confirmaret ſuas opes per tumultum pulſus interijt. Tum uerò nobiliſsimi Parthorum animaduertentes non poſſe ſine rege conſiſtere ipſorum rempublicam, nec tamen uolentes elige re alienum ab Arſacidarum ſanguine, putantes que ſatis eſſe ſemel uiola tam regiam maieſtatem Italicæ mulieris libidinibus, Orodem per legatos acciuerunt. Is erat quidem regij generis, ſed inuiſus multitudini propter ni miam crudelitatem, quòd intractabilis eſſet, & ad iram proniſsimus. Hunc coniurati aliquot interfecerunt, ut quidam tradunt, in conuiuio. ſolent enim perpetuò geſtare gladios. Vt uerò à pluribus fertur, in uenatione occiſus eſt. Legatione deinde miſſa Romam, petierunt regem unum ex obſidibus, præ latusq; eſt Bonones cæteris fratribus. Videbatur enim capax eius fortunæ, quam ei duo maxima in terris offerebant imperia, externum ſimul & dome ſticum. Sed breui pœnitentia ſubijt barbaros, natura mutabiles, & indigni tatum impatientiſsimos. Dedignabantur enim facere imperata mancipij, ſic uocãtes obſidem, & hac appellatione exaggerantes ignominiam. Non enim belli iure ſibi regem impoſitum, ſed quod turpius ſit, per pacis contumeliam. moxq; uocant Artabanum in Media regnantem, Arſacidam genere. Ille pa ruit, & præſto fuit cum exercitu. cui cum occurriſſet Bonones, primùm ma nente etiam tum in officio uulgo Parthorum, prælio uictus Artabanus retro in Mediam repulſus eſt. Sed paulo poſt inſtauratis copijs Bononem auſum

Herodes tetrarcha Tiberiadẽ urbem condit.

Phraatis mors.

Parthi regem creant.

confligere

confligere uicit egregiè, ita ut cum paucis equitibus in Seleuciam cõfugeret. Artabanus autem magna cæde grassatus in profligatos barbaros, ut eos terreret, in Ctesiphontem se recepit cum uictricibus copijs. Ille igitur hoc modo regnum adeptus est. Bonones autem refugit in Armeniam, & à principio quidem affectauit eius regionis dominium, missis Romam legatis super hoc negotio. Vt uerò repulsam passus est à Tiberio, pertæso ignauiam hominis, & moto Parthi cõminationibus bellum iam intentantis: destitutus omni spe regnandi, quòd potentiores Armeniorum Niphatem accolentes sequerentur factionem Artabani: Silano Syriæ præsidi se dedidit. Is respectu educationis quæ illi Romę contigerat hominem apud se asseruauit in Syria. Armenis autem Orodem unum è suis filijs Artabanus regem imposuit. Per idem tempus cum Antiochus quoq; Comagenę rex fato concessisset, cõtentio nata est inter plebeios & nobiles, his regnum in prouincię formam redigi postulantibus, plebe cõtrà cupiente sub rege ut antè uiuere: quapropter Germanicus ex s. c. ad res orientis componẽdas missus est, fortuna occasionem quærente illius exitio. post redactam enim in meliorem statum Syriam, Pisonis opera ueneno sublatus est, sicut dicetur aliàs. *Germanici mors.*

Iudæorum contra Pontium Pilatum seditio: & de Iesu Christo. Cap. IIII.

QVAE TERVM Pilatus Iudææ præses à Cæsarea Hierosolyma traducto in hyberna milite, signa cum effigie Cæsaris in urbem intulit ad legis nostrę contumeliam, quà cautum est ne habeamus huiusmodi effigies. & ideo qui ante hunc fuere præsides, cum signis aliter insignitis solebant urbẽ ingredi. primus Pilatus ignaris omnibus noctu illatas effigies Hierosolymis statuit. Quod ubi cognitum est ciuibus, magno agmine petierunt Cæsaream, ubi per multos dies supplices orauerunt præsidem, ut transferret illas imagines aliò. Pilato uerò pernegante se facturum, quòd cõiunctum esset cum iniuria Cæsaris, cum Iudæi precari non desinerent, sexto pòst die iussis clàm in armis esse militibus, sedit pro tribunali in stadio, captata loci opportunitate, quòd aptissimus esset insidijs. Ibi compellatus iterum de eodem negotio, signum dat militibus ut eos circumueniant, mortem minitans, nisi quàm primùm quiescerent, & suam quisq; domum discederent. At illi procidentes humi, & exertos præbentes iugulos, manifestè præ se ferebant, uita sibi chariorem esse obseruationẽ legis patriæ. Tum Pilatus admiratus tam constans legum studium, continuò reportauit eas imagines Cæsaream à Hierosolymis. Deinde aquæductum struere aggressus est ex sacro ærario, inductu rus aquas Hierosolyma à ducentesimo circiter stadio. Id ægrè tulit populus, & congregati per cœtus numerosos usq; ad multa hominum millia, uociferationibus conabantur eum deterrere à proposito. Nonnulli uerò ità ut fit apud inconditam multitudinem, etiam conuitijs lacessebant præsidem. At ille milites sub populari habitu clàm armatos fustibus, iussit multitudinem corona cingere: & quamprimùm uulgus cœpit iacere cõuitia, dedit illis signũ ex composito. Illi suprà quàm mandatum erat usi sunt fustibus, tumultuatores & quietos cædentes nullo discrimine. Ibi tam inclemẽter accepti inermes ab instructis, pars occisi sunt, pars discesserunt saucij: atque hoc modo com- v.

presſa eſt ſeditio. Eodem tempore fuit Ieſus, uir ſapiens, ſi tamen uirū eum
VI. fas eſt dicere. Erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui li-
De Ieſu Chriſto. benter uera ſuſcipiunt: plurimoſq; tam de Iudæis quàm de Græcis ſectato-
res habuit. Chriſtus hic erat: quem accuſatum à noſtræ gentis principibus,
Pilatus cum addixiſſet cruci, nihilominus non deſtiterunt eum diligere qui
ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die uiuus, ita ut diuinitus de eo
uates hoc & alia multa miranda prædixerant: & uſq; in hodiernum Chriſtia-
VII. norum genus ab hoc denominatum non deficit. Circa eadem tempora eti-
am aliud Iudæos turbauit incommodum, & Romę in ſacris Iſidis ſumma tur
Iſiacorum flagitium Romæ perpetratum. pitudo deprehenſa eſt. Dicam igitur prius de Iſiacorū nefando ſcelere, ac tum
demum res Iudæorum proſequar. Erat Romæ Paulina, mulier non minus
probitate morum quàm natalium claritate illuſtris, adhæc opulēta & formo-
ſa, ut quæ eſſet in ipſo ætatis flore, ſed in primis ornata pudicitia. Nupta autē
erat Saturnino, uiro tali coniuge digniſsimo. huius amore captus eſt Decius
Mundus iuuenis non obſcurus in equeſtri ordine: & quia maior erat fœmi-
na, quàm quæ poſſet corrumpi muneribus, eo magis accendebatur amantis
inſania, ita ut offerret ei pro unico congreſſu ducenta drachmarum millia. ac
ne ſic quidem ualens eam flectere, non ferens amoris impotentiam, decreuit
morbum ſimul & uitam finire inedia. Hoc eius propoſitum non fefellit Idam
libertam Mundi paternam, uarijs inſtructam ſed non probatis artibus, quæ
indignè ferens obſtinationem iuuenis, blanda oratione conuentum anima-
re conata eſt, ſpem ei faciens effecturam ſe ut potiatur Paulinæ complexibus.
Cumq; ille preces eius libenter acciperet, ait ſibi opus L tantum drachmarum
millibus ad expugnandam mulieris pudicitiam. Ita refocillato iuuene, & ac-
cepta quantam petierat pecunia, nouam doli uiam ingreſſa eſt, uidens Pauli-
nam non capi pecunijs. Sciens autem eam uehementer addictam Iſidis cul-
tui, tale quiddam comminiſcitur. Conuentis aliquot ex eius ſacerdotibus,
accepta fide ſilentij, & quod efficaciſsimum eſt oſtentato præmio, in præſens
uigintiquinq; millibus, & alteris totidem poſt nauatam operam, indicat eis
amorem iuuenis, rogans ut omnibus modis adniterentur eum reddere uoti
compotem. Illi auri cupidine tacti, benignè ſunt polliciti, quorum natu ma-
ximus ſe ad Paulinam contulit, & admiſſus impetratoq; abſque arbitris col-
loquio, uenire ſe ait miſſum ab Anubide captum ipſius forma, & iubente ut
ad ſe ueniat. Illa libenti animo accepit nuncium, moxque iactabat ſe apud fa-
miliariter notas mulieres, quòd dignata ſit amore Anubidis: marito quoque
indicat, condictam ſibi cœnam & cubile Anubidis. Id eo facilius conceſſum
eſt, quòd cognita & probata eſſet uiro pudicitia coniugis. Itaq; in templum
proficiſcitur, & poſt cœnam inſtāte ſomni tempore incluſa per ſacerdotem,
ſublatis lucernis in latentem ibi Mundum incidit: totamq; eam noctem ob-
ſecuta eſt iuueni, Deo ſe gratificari exiſtimās. Eo deinde digreſſo priuſquam
ſacerdotes doli conſcij ſurgerent, Paulina mane ad maritum reuerſa congreſ-
ſum cum Anubide prædicat, & idem apud amicas quoque magnificis uer-
bis exaggerat. Illis nec credere libebat rei naturam conſiderantibus, non mi-
rari tamen non poterant ob inſignem mulieris pudicitiam. Die deinde poſt
rem patratam tertia Mundus adamatę obuius, ô factum bene Paulina, inquit,

quòd

quòd & ducenta illa millia mihi ſeruaſti, quæ potuiſti tuis facultatibus addere, & morem nihilominus meæ uolũtati geſsiſti. Nihil enim mea refert quòd Mundum contempſiſti, quandoquidem prætextu Anubidis optata uoluptate expletus ſum. atque his dictis abijt. At mulier tum primùm deprehenſo flagitio, ueſtem ſibi lacerat, & re tota ad maritum delata, obſecrat ne tam inſigne ludibrium impunitum ſinat. maritus porrò Imperatori totum ſignificat. Tiberius poſtquàm accurata inquiſitione didicit omnia, ſacrificos illos impoſtores in crucem egit, unáq; Idam inuentricem huius ſceleris, cuius precipua opera fuiſſet in corrumpenda pudicitia mulieris: dirutóq; templo ſtatuam Iſidis iuſsit mergi in Tyberim. Mundum autem mitiore pœna exilij caſtigaſſe contentus fuit, crimen eius in Cupidinis impotentiam referens. Et Iſiacorũ quidem facinus huiuſmodi extitit. Nunc quod promiſi reddetur, de Iudæorum per id tempus Romæ degentium caſibus.

Quid Iudæi Romæ degentibus acciderit, & de Pilato. *Cap.* V.

IERAT quidam Iudæus, qui ne legibus pœnas daret, metu ſolum uerterat, uir modis omnibus peſsimus. Is tum Romæ agens gerebat ſe pro Moſaicæ legis interprete, aſcitis in ſocietatem tribus alijs per omnia ſui ſimilibus. His cum ſe in diſciplinam dediſſet Fuluia mulier nobilis, amplexa legem Iudaicam, perſuaſerunt ei ut purpuram & aurum in Hieroſolymitanum templum mitteret: quæ accepta in proprios uſus uerterunt, quòd iam antè deſtinauerant. Id poſtquàm Tiberius ex amico ſuo Saturnino ipſius Fuluiæ marito de iniuria coniugi facta queſto cognouit, iuſsit uniuerſos Iudæos ex urbe pelli. Ex quibus Conſules delectu habito, quatuor milia militum miſerunt in Sardiniam. plurimos etiam qui patria religione detrectabant militiam, affecerunt ſupplicio. Ita propter quatuor ſceleratos omnes Iudæi coacti ſunt urbe cedere. Interea ne Samaritani quidem tumultu caruere. Concitauit enim eos impoſtor quidam pro nihilo ducens mendacium, & omnia comminiſcens ad plebis gratiam, iubens ut conuenirent in montẽ Garizim apud eam gentem ſanctiſsimum, aſſeuerans ſe illic eis oſtenſurum ſacra uaſa refoſſa, quæ ibi Moyſes depoſuiſſet. Illi creduli ſumptis armis Tirathabam uicum inſederunt, expectantes ibi cõfluentes cæteros, ut magno agmine montem aſcenderent. Sed Pilatus prior cliuum montis occupat equitibus ſuis & peditibus, qui prælio congreſsi cum Samaritis apud uicum collectis, alios fuderunt, alios in fugam compulerunt: multos etiam uiuos captos abduxerunt, quorum præcipuos & potentiores Pilatus mulctauit capite. Tum primates adeunt Vitellium uirum cõſularem, & Syriæ præſidem, Pilatum'que cædis accuſant, negantes defectionem fuiſſe à Romanis illum concurſum in Tirathaba, ſed refugium contra Pilati uiolentiam. At Vitellius Marcello amico ad procurationem Iudææ miſſo, Pilatum iuſsit Romam proficiſci, reſponſurum apud Cæſarem ad obiecta per Iudæos crimina. Ita ille decem annis exactis in ſua prouincia, quum neceſſe haberet parére Vitellio, ad urbem iter ſuſcepit: quò prius quàm peruenire, uita exceſsit Tiberius.

Iudæi Romæ pelluntur.

Samaritani ſeditioſi à Pilato opprimuntur.

Vitellij aduentus Hierosolyma, & quomodo à Tiberio mandata accepit, ut impetraret ab Artabano obsides. Cap. VI.

VIII. *De sacro uestitu.*

VITELLIVS autem in Iudæam profectus peruenit Hierosolyma, in ipsa festiuitate quam Pascha dicimus: ubi exceptus honorificentissimè, remisit ciuibus totum uectigal fructuum uenalium, & stolam cum ornatu pontificio permisit in templo asseruari à sacerdotibus, quemadmodum & olim hocius habuerant. Sed eo tempore deponebatur in Antonia, ob hanc causam. Hyrcanus pontifex eius nominis primus, extructa prope templum turri, degebat in ea maiorem temporis partem: & quoniam hanc stolam habebat in sua custodia, qua nemo præter illum utebatur, recepturus priuatum habitum, eo loci illam deponebat. Idem mos fuit etiam successoribus ipsorum posteris. Herodes autem regnū adeptus, turrim hanc opportuno loco sitam magno sumptu exædificatam denominauit ab amico Antonio, & stolam, ita ut ibi reperta est, detinuit, ratus eo magis obnoxium se habiturum populum. Idem fecit Archelaus filius eius, & successor, cuius regno in prouinciam mutato, Romani simul & pontificiæ stolæ possessionem nacti sunt, in cella ad hoc ipsum structa repositæ, & obsignatæ sigillo pontificum atque custodum sacri ærarij, præfecto castelli accedente ibi lucernam quotidie. Hanc septimo antè festum die præfectus exhibebat pontifici: qua purificata indutus sacrorum tempore, sequenti die rursum eam reponebat in cellam ubi antea condita fuerat. Id fiebat singulis annis ter ieiunij tempore. Vitellius autem in nostrorum sacerdotum potestatem eam stolam tradidit, iubens securum esse præfectum quónam illa reponeretur, aut quando proferretur in usum pontificum. Hoc gratificatus genti, & in locum Iosephi Caiaphæ põtificis subrogato Ionatha Anani pontificis filio, iter fecit uersus Antiochiam. Eodem tempore à Tiberio literas accepit, mandãte ut cum Artabano fœdus & amicitiam faceret. Verebatur enim ne occupata Armenia, maiora damna inferret imperio. Quam amicitiam ita demum ratam fore, si ille obsides traderet, maximè si regium filium. His ad Vitellium scriptis, simul Hiberorum & Alanorum reges magnis præmijs solicitauit ad inferendum quamprimùm bellum Artabano. Et Hiberi ipsi quidem quieuerũt, sed Alanis transitum dederunt per suam regionem, & patefactis portis Caspijs immiserunt eos in regnum Artabani. Quo facto & Armeniam denuò Parthi amiserunt, & peruadente totam eorum ditionem bello, nobilissimi quiq; eius gentis ceciderunt unà cum regis filio & multis popularium millibus, regióque tota hac incursione uastata est. Vitellius etiam pecunia corruptis aliquot amicis & cognatis regijs, ipsum Artabanum conabatur occidere. Ille intellecta fraude, nec inueniens remedium, quòd ab optimatibus immineret periculum, habens'que suspectos & eos qui in fide manebant, quasi beneuolentiam fingerent prima quaque occasione transituri in partes aduersas, fuga se ad satrapias superiores seruauit incolumem. Vbi ex Dahis ac Sacis contracto magno exercitu, & debellatis inimicis, restitutus est in imperium. His auditis Tiberius petijt amicitiam Artabani, & assentiente illo, conuenerunt ad Euphratem rex & Vitellius: ubi in medio pontis sibi occurrerunt, cum suo quisque satellitio. Postquam autem de fœdere conuenit, Herodes

De rebus Parthicis.

Artabanum & Vitellium Herodes excipit.

tetrarcha

tetrarcha utrumque excepit conuiuio, tabernaculo magno sumptu erecto in medio fluminis. Nec multo post Artabanus misit Tiberio filium Darium obsidem cum multis muneribus, inter quæ etiam uirum statura cubitorum septem, genere Iudæum, Eleazarum nomine: qui propter uastitatem Gigas cognominatus est. Post hæc Vitellius Antiochiam rediit, Artabanus in Babyloniam. Tum Herodes uolens primus nunciare Cæsari de impetratis obsidibus, omnibus diligenter perscriptis misit ad eum tabellarios, nihil amplius relinquens significandum per consularem præsidem. Quare superuenientibus Vitellij literis, Cæsar rescripsit, omnia sibi iam antè esse cognita ex Herodis nuncijs. Quo ille grauiter offensus, & factum in deteriorem partem accipiens, iram celabat in pectore, donec ad Caium peruenit rerum regimen. Tunc etiam Philippus Herodis frater diem suum obijt, anno Tiberij principatus uigesimo, quum ipse præfuisset trigintaseptem annis Trachonitidi & Gaulanitidi, ac Batanææ, uir perpetuò modestus, & amator quietis ac otij. Degebat enim semper in sua ditione. Quoties domo progrederetur, iter faciebat cum paucis selectis comitibus, subsequente sella in qua sedens solitus est iura reddere: & si quis ex occursu opem eius inuocaret, sine dilatione mox ibi sella posita residens causam cognoscebat, aut sontem damnaturus, aut absoluturus innoxium. Obijt autem Iuliade, & illatus in monumentum quod anno antè sibi construxerat, magnificè ac sumptuosè funeratus est. Et quia sine liberis decesserat, ditionem eius Tiberius prouincię Syriæ attribuit, ita tamen ut tributa in ea tetrarchia collecta, seruarentur intra ipsius regionis terminos. IX. De Philippo Herodis fratre.

Herodis bellum quo ab Areta superatus est. Cap. VII.

INTEREA Herodem inter & Aretã regem Petræ bellum tali de causa exoritur. Herodes tetrarcha uxorem habebat Aretæ filiam, cum qua iam multo tempore conuixerat. Romam deinde iter faciens diuertit ad Herodem fratrem, sed genitrice natum alia, Simonis pontificis filia. Huius uxoris Herodiadis amore captus, quæ erat Aristobuli communis fratris filia, & Agrippæ maioris soror, ausus est de conflando eius cõiugio mentionem facere. Qua assentiente, conuenit inter eos ut quàm primùm ille Romam reuerteretur in patriam, mulier migraret in eius domicilium. Intercessit autem & hoc pactum, ut Aretæ filiam eijceret. Post hæc Romam nauigat. Vbi postquam expediuit negotia propter quæ uenerat, domum reuersum uxor, comperto quid pactus fuisset cum Herodiade, dissimulanter rogat ut se mittat Machæruntem, castrum situm in confinijs regionis Aretæ subditę, quantum poterat cælans suum propositum. Morem gessit Herodes mulieri, putans eam nihil sensisse. Illa quæ iam antè curauerat apud Machæruntem, patri suo tunc obnoxiam, ad iter omnia parari, à præfecto eius excepta, deducentibus Arabibus, magna celeritate peruenit in ædes patris: eique indicauit Herodis animum. Vnde simultate nata sequuta est de Gamalitici agri finibus contentio: & contractis utrinque copijs bellum per legatos gestum est, commisso'que prælio Herodis exercitus internecione perijt, proditus à quibusdam exulibus, qui pulsi è tetrarchia Philippi, tunc merebant

Herodis

Herodis ſtipendia. Hæc Herodes per literas Tiberio ſignificat. Ille uerò indignè ferens Aretę audaciam, ſcribit Vitellio ut ei bellum inferat, & aut uiuum captum abducat, aut occiſi caput ad ſe mittat. Atq; hæc fuerunt mandata Tiberij.

X. De Ioanne Baptiſta.

Apud Iudæos autem fuit opinio, iuſta ultione numinis deletum Herodis exercitum, propter Ioannem qui Baptiſta cognominatus eſt. Hunc em̃ Herodes necauit uirum bonum, Iudęos excitantem ad uirtutum ſtudia, & in primis pietatis ac iuſticiæ, ſimulq; ad baptiſmi lauacrum: quod ita demum Deo gratum aiebat fore, ſi non ab uno tantùm alteróue peccato abſtinerent, ſed animis per iuſtitiam prius mundatis, adderent & puritatem corporis. Quumq; magni concurſus ad eum fierent, plebe talis doctrinæ auida, Herodes ueritus ne tanta hominis authoritas defectionem aliquam pararet, quòd uiderentur nihil non facturi ex eius conſilio, iudicauit ſatius eſſe prius quàm noui aliquid exoriretur, illum tollere, quàm rebus turbatis ſeram pœnitentiam agere. Itaq; uinctum miſſum in Machæruntem ſupra dictam, illic occidi imperat. quod factum ſequuta eſt Iudæorum exiſtimatio, ab irato Deo perditum eſſe Herodis exercitum.

XI. Vitellius Hieroſolyma uenit.

Vitellius autem ad bellum paratus Arabicum, aſſumptis duabus legionibus, & leuis armaturæ, atque equitum auxiliis miſsis à ſocijs regibus properans uerſus Petram peruenit Ptolemaidem. Quumq; uellet per Iudæam exercitum ducere, occurrerũt eius regionis principes, deprecantes tranſitum. Neque enim patrios ritus permittere, ut inferantur ullæ imagines, quales Romana ſigna habebant multas. Quorum precibus flexus mutauit ſententiam de itinere propoſito: miſſoq; per magnum campum exercitu, ipſe cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit Hieroſolyma, ſacrificaturus Deo in feſtiuitate quæ tum inſtabat publica. Quò poſtquam uentum eſt, honore ſummo exceptus à populo, hæſit ibi triduo: & interim à Ionatha in fratrem eius Theophilum pontificatum tranſtulit. Quarta autem die literis acceptis de obitu Tiberij, populum ſacramento adegit in fidem Caij noui principis: reuocataśque ex itinere copias in hyberna dimiſit, omiſſo bello propter delatum in alium imperium. Ferunt Aretam accepto expeditionis Vitellij nuncio collegiſſe ex augurijs, impoſsibile eſſe ad Petram peruenire illum exercitum. Vnum enim è ducibus prius moriturum, uel qui bellum paret, uel cuius iuſſu paretur, uel eum contra quem mouendum ſit. Vitellius Antiochiam repetijt. Agrippa autem Ariſtobuli filius ante unum annum Romam uenerat, ut propter negotia quædam conueniret Cæſarem.

Aretæ augurium.

De Herodis progenie.

Sed prius quàm de hoc dicam, explicabo Herodis progeniem, uel quòd ad præſentem narrationem id pertineat: uel quo magis appareat, quantum ualeat diuina prouidentia, quandoquidem abſque pietate nihil prodeſt nec numeroſa ſoboles, nec ulla humana potentia, ut licet uidere in Herode, cuius intra centum annos tam copioſa proles, exceptis paucis perijt: quod ſanè exemplo poteſt eſſe hominibus ad retundendam inſolentiam: ſimuĺque in primis uidetur memorabile, quomodo Agrippa ex priuata fortuna, præter omnium quibus notus erat opinionem, ad tãtam potentiam peruęctus ſit. Et quamuis iam antè de ea re facta ſit mentio, dicemus tamẽ hic quoq; diligentius. Herodi magno ex Mariamme Hyrcani filia natę ſunt duę filię. harum altera Salampſio nomine nupſit Phaſaelo regis ex fratre Phaſaelo

nepoti,

nepoti, id que ex ipsius patris authoritate: altera uerò dicta Cypros Antipatro, & ipsi nepoti Herodis ex sorore Salome. Phasaelus è Salampsione genuit quinque liberos, Antipatrum, Herodem, Alexandrum, & filias Alexandram ac Cypron, quæ nupsit Agrippæ Aristobuli filio. Alexandram uerò duxit Timius Cyprius, uir nobilis, in quo matrimonio absque liberis defuncta est. Cypros Agrippæ duos filios peperit, tres filias, Bernicen, Mariammen, Drusillam. filij uerò Agrippa & Drusus dicti sunt: quorum Drusus ante pubertatis annos obijt. Cum horum patre etiam reliqui germani educabantur apud auum, Herodes & Aristobulus, simul que Bernice: hi nepotes Herodis magni ex filio, Bernice uerò neptis è Salome sorore & Costobaro nata est. Orbati enim erant infantes adhuc patre Aristobulo, quem unà cum Alexandro ab Herode occisum diximus. Postquam autem per ætatem maturuerunt, Herodes hic Agrippæ frater duxit Mariammen filiam Olympiadis Herodis regis filiæ, prognatam ex Iosepho qui regis frater fuerat: & ex ea suscepit Aristobulū. Tertio fratri Agrippæ Aristobulo nupsit Iotape Sampsigerami Emesorum regis filia, ex quibus nata est filia surda, & ipsa Iotape nomine. & hi quidem ex tribus fratribus sunt progeniti. Herodias uerò soror eorum nupsit Herodi magni Herodis filio, quem susceperat è Mariamme filia Simonis pontificis, ex quibus prognata est Salome: post quam natam Herodias in contemptum legis patriæ denuò nupsit Herodi mariti germano eodem patre genito, relicto priore adhuc superstite. Is fuit Galilæorum tetrarcha. Salome autem filia Philippo nupsit Herodis filio tetrarchiam habenti Trachonitidis. Quo sine liberis defuncto Aristobulus eam duxit filius Herodis, eius qui Agrippæ fuit frater. Ex hoc posteriore matrimonio nati sunt filij tres, Herodes, Agrippa, Aristobulus. atque hæc est Phasaeli & Salampsionis progenies. Cypros autem Antipatro filiam Cypron peperit, quam duxit Alexas Selcius, Alexæ filius, & ex ea filiam item Cypron genuit. Herodes autem & Alexander, quos dixi fuisse fratres Antipatri, sine prole discesserunt. Cæterùm Alexander Herodis regis filius, qui à patre necatus est, Alexandrum & Tigranem filios suscepit è Glaphyra Archelai Cappadocum regis filia. ex his Tigranes apud Armenios regnās cum apud Romanos delatus esset, sine liberis obijt. Alexander autem Tigranem fratri cognominem filium habuit, qui Armenijs per Neronem rex impositus, Alexandrum filium genuit. Hic Antiochi Comagenorum regis filiam duxit Iotapen, & Lesidis in Cilicia rex à Vespasiano constitutus est. Progenies autem Alexandri ab initio ab institutis patrijs ad religionem Græcorum desciuit. Reliquæ autem Herodis regis filiæ nulla relicta prole è uita excesserunt. Percensitis igitur Herodis posteris qui ad Agrippæ regni tem- XII.
pora pertigerunt, superest ut narremus quibus ille fortunis iactatus, postremò ad maximam dignitatem ac potentiam euaserit.

Nauigatio Agrippæ ad Tiberium, & quomodo accusatus uinctus fuerit, utq; post excessum Tiberij à Caio eius successore solutus. Cap. VIII.

PAVLO ante Herodis regis obitum Agrippa Romæ degens, & per conuictū insinuatus in familiaritatem Drusi Imperatoris Tiberij filij, nactus est etiam amicitiam Antoniæ Drusi maioris coniugis,

commendatione

commendatione matris ſuæ Bernices, quæ apud illam erat in precio. Cumq; natura eſſet liberalis & magnanimus, quàm diu mater uixit noluit ingenium ſuum exerere, ne in eius indignationem incideret: ſed poſtquam Bernice de-
Agrippæ prodigalitas. functa eſt, factus iam ſui arbitrij, partim quotidiani uictus ſplendore, partim liberalitatibus immodicis, præcipuè in libertos Cæſaris, quorum fauorem captabat, redactus ad inopiam, non potuit amplius Romæ uiuere: quando & Tiberius amiſſo filio uetuit amicos eius in conſpectum ſuum uenire, ne recru deſceret per eos defuncti deſiderium. His de cauſis retrò in Iudæam abijt re malè geſta, profuſa pecunia, nec habens qui creditoribus mutuaticiam pecuniam redderent, & quidem multis ac importunè urgentibus. Quare nullum conſilium expediens, & pudore præſentis ſtatus, ſeceſſit in caſtrum Idumææ Malatha, cogitans miſeram uitam aliquo pacto abrumpere. Quod eius propoſitum ubi Cypros uxor perſenſit, omnibus modis id impedire conata eſt: ad ſororem quoque eius Herodiadem ſcripſit, ſignificans & quid Agrippa decreuerit, & qua neceſsitate adactus: hortataq; eſt eam ut pro iure cognationis afferret auxilium, & ſe in hoc imitaretur, quæ quantum poſſet ſubleuaret eius miſeriam, quamuis in longè minoribus facultatibus. Accerſitus igitur à ſorore, eiusq; coniuge, iuſſus eſt habitare Tiberiade, aſsignata certa pecunia unde uiueret, & magiſtratu eius ciuitatis in eum collato, quo eſſet honoratior. Nec tamen diu Herodes in ea uoluntate perſtitit, quamuis ne ſic quidem ſatis fieret propinqui neceſsitatibus. Cum enim apud Tyrum in conuiuio largius indulſiſſent poculis, non tulit Agrippa cõtumeliam, exprobrante Herode inopiam, & quòd ſuo ſumptu hominem aleret. Quare ad Flaccum uirum conſularem, & tum Syriæ præſidem, ſe contulit, cùm quo Romæ amicitiam contraxerat. A' quo receptus cum eo uiuebat, iam antè habente apud ſe Ariſtobulum, fratrem quidem Agrippæ, ſed inimicum, non obſtante tamen hac ſimultate, quo minus ex æquo utrumq; complecteretur proconſul. Sed Ariſtobulus nihil remittebat de odio, nec prius quieuit, q̃ & Flaccum infenſum fratri redderet, ex occaſione huiuſmodi. Damaſceni cum Sidonijs contendentes de finibus, diſceptaturi apud Flaccum, cognito quòd Agrippa multum apud eum poſſet, rogauerunt ut adeſſet ipſorum partibus, polliciti magnam pecuniam: qui mox aggreditur omnia pro Damaſcenis facere. Ariſtobulus autem quia pactos de pecunia ſenſerat, fratrem apud Flaccum detulit. Et facta inquiſitione, ac deprehenſo crimine, Agrippa excidit amicitia præſidis: rurſum'que ad extremam egeſtatem relapſus uenit Ptolemaida, & quòd non haberet unde aliàs uiueret, decreuit nauigare in Italiam. Sed quum deeſſet pecunia, iuſsit Marſyam ſuum libertum ut quauis arte à fœneratoribus eam ſumeret. Ille Protum Bernices Agrippæ matris libertum, qui defunctæ patronæ teſtamento in Antoniæ clientelam uenerat, rogat ut accepta fide ſub ſyngrapha daret mutuũ. Alter iam antè nõnulla ſe pecunia ab Agrippa fraudatũ fuiſſe cauſans, extorſit à Marſya ſyngraphã uiginti millium drachmarũ Atticarũ, detractis de ea ſumma duobus millibus & quingẽtis, eo facilius, quòd nõ poterat Agrippa aliter facere. Recepta igitur pecunia profectus Anthedonem, & ibi nauem nactus, parabat ſe itineri. Id ubi comperit Herennius Capito procurator Iamniæ, miſit eò milites exa-

cturos argenti trecenta millia, quorũ debitor Cæsaris fisco factus fuerat, dũ adhuc Romæ ageret: atq; ita imposita est illi manendi necessitas: & tunc quidem facturum se iussa simulat: sed quamprimùm nox terris incubuit, præcisis nauis retinaculis nauigat Alexandriam. Ibi ab Alexandro Alabarcha poposcit mutuò ducenta argenti millia. Ille non ipsi se mutuaturũ professus est, sed Cypro, coniugalem amorem in ea demiratus & uirtutes cæteras, fideiussit mulier, & mox Alexander quinq; talentis repræsentatis Alexandriæ, reli quam summam exhibiturum se promisit Puteolis, profusionẽ Agrippæ ueritus. Ita Cypros expedita mari nauigatione in Italiam, ipsa cum liberis in Iudæam itinere pedestri reuersa est. Cæterùm Agrippa postquã Puteolos appulit, scripsit ad Tiberium Cæsarem degentem Capreis, uenisse se officij causa significans, & potestatẽ accedendi Capreas postulans. Tiberius nihil cunctatus humanissimè rescripsit, gratulans ei aduentũ ad Capreas incolumem. Nec minore alacritate præsentem excepit & amplexu & hospitio. Postridie Cæsar receptis literis ab Herennio, quòd Agrippa trecentis millibus mutuo sumptis, nec ad constitutum tempus persolutis, de reddendo admonitus, fuga se è subiectis ipsius procurationi locis proripiens, exigendi facultatem ademisset, ægrè tulit: mandauitq; cubicularijs nõ prius admitti ad se hominem, quàm persoluto debito. Ille nequaquam ira Cæsaris attonitus, ab Antonia Germanici & Claudij postea principis matre petijt mutuo trecenta millia, ne periclitaretur de amicitia Cæsaris. Quæ memor Bernices huius matris consuetudinis (familiariter enim ea fuerat usa) simulq; educatum fuisse ipsum cũ suo Claudio, præbuit ei pecuniam illam: & ille reddito debito, nemine prohibente fruebatur amicitia principis: adeoq; conciliatus est Cæsari, ut is nepotem suum commendaret Agrippæ, mandaretq; ut progredientem semper comitaretur officij gratia. Hoc beneficio deuinctus & deditus Antoniæ, cœpit Caium nepotem eius colere, gratiosum apud omnes & honoratũ ob parentis memoriam. Erat ibi fortè Allus Samarita libertus Cæsaris: ab eo mutuatus decies centena millia, debitum Antoniæ reddidit: reliquum materiam habuit demerendi Caium officiosius. A' quo receptus in intimam amicitiã, quodam die dum unà gestatur incidit in confabulationẽ de Tiberio: & quia soli erant, precatus est Tiberio, ut quamprimùm principatus locũ Caio per omnia digniori cederet: has uoces excepit Eutychus, libertus Agrippæ, & auriga: actum quidem siluit. Insimulatus deinde à patrono quòd uestem ei furto subduxisset, sicut re uera subduxerat, & ex fuga retractus, cum perductus esset ad Sisonem urbi præfectum, rogatus fugæ causam, ait se habere secreta quædam quæ cuperet indicare Cæsari, ad salutem ipsius pertinentia, quapropter uinctus missus est Capreas. Hunc Tiberius more suo detinebat in uinculis, quòd esset cunctator, si quis unquam alius aut rex aut tyrannus. Nam neq; legationes sine mora admittebat, & præsidibus prouinciarum uel procuratoribus successorem non mittebat, nisi mortuis. Proinde uinctos quoq; negligebat audire, morę hanc rationem reddens amicis scisciitãtibus: legatos quidem ideo admitti tardius, ne illis citò dimissis alij denuò creati redeant, atq; ita obruatur continuò excipiẽdis, & dimittendis legationibus. Potestates autem semel cõstitutas ideo sinere, ut parcatur subditis. Cum enim natu-

Agrippa in Cæsaris amicitiã se insinuat.

XIII.

Tiberij tarditas.

ra omnis magiſtratus ad auaritiam ſit pronior, externum cui nullus certus ſit præſtitutus terminus, eo magis ad rapinã ſolicitare homines. Itaq; ſi diutius eo fruantur, exatiatos lucris, ſegniores ad rapiendũ fieri. Sin ſucceſſor immineat, non ſuffecturos eorum auiditati prouinciales, dum deceſſor tanto magis ſpoliat, quanto minus temporis ad hoc faciendum ſibi putat reliquum. Vtebaturq; hac ſimilitudine. Cõſauciati cuiuſdam uulnera muſcæ agminatim ingruentes operuerant, eum quidam fortè fortuna præteriens miſeratus eſt, putans languidiorem quàm ut illas poſſet arcere: accedensq; propius parabat eas depellere. Orãte autem ſaucio ut ſic eum ſineret, quæſiuit alter cauſam cur ita liberari ab hac moleſtia negligeret. Tum ille: Imò his abactis maiorem moleſtiam mihi faceres: nam hæ iã ſaturatæ ſanguine remiſerunt nonnihil. Quòd ſi recentes accederent, & famelicę, me iam antè peſsimè affectum facilè perderent. Quare ſe quoq; aiebat hac ratione prouidere ſubditis, multorum rapacitate uexatis, qui more muſcarum eos infeſtarent, maximè ſi ad innatam cupiditatem metus citò deſinendi accederet. Quòd autem uera narrem de ingenio Tiberij, teſtatur mihi factum ipſius. Nam cum duobus ſupra uiginti annis obtinuerit imperium, duos in uniuerſum Iudæis miſit gubernatores, Gratum & ſucceſſorem eius Pilatum. Nec aliter ſe geſsit circa cæteros imperio ſubditos. Vinctorum quoq; cauſas ideo ſe aiebat ſerius cognoſcere, ne affecti ſupplicio citò leuarentur malis quæ meruerint anteactis ſceleribus, nunc dum longiores moras terunt, multò grauius reddi illorum infortuniũ. Sanè hæc fuit cauſa cur Eutychus tam diu egerit in uinculis, priuſquam Cæſari aures ei præbere fuerit collibitum. Procedẽte deinde tempore à Capreis uenit Tuſculanum, ſtadijs ferè centum ab urbe diſsitum, & Agrippa rogauit Antoniam, efficeret ut tandẽ audiretur Eutychus, cognoſcereturq; cuius accuſaret patronũ criminis. Nam Antonia in magno honore habebatur apud Tiberium, uel propter affinitatẽ, quòd Druſi fratris uxor fuerat: uel propter continentiam, quòd florente etiam tum ætate uidua recuſarit alteras nuptias, licet iubente Auguſto iterare coniugium, in eoq; uitæ genere omnem cauerit infamiam. Huc accedebat priuatum beneficium, quo maximè deuinxerat hominem. Cum enim res nouas contra eum moliretur Seianus amicorum unus, uir ualde potens propter præfecturam prætorianorum militum, conſpirantibus multis ſenatoribus & libertis Cæſaris, & uiris militaribus, tãtum illi conflatum erat periculum, ut minimum quin opprimeretur abfuerit: quo tempore illuſtris opera fuit Antoniæ, per quam occurſum eſt Seiani militiæ. Quàm primùm enim intellexit inſidias compoſitas in principem, rem totã ei prę ſcripſit accuratiſsimè: traditisq; literis Palanti ſeruorum ſuorum fidiſsimo, miſit eum Capreas ad Tiberium. Quibus ille cognitis Seianum occidit, & ſocios conſilij: Antoniæq; iam antè habitæ in precio, maiorem etiã in poſterum fidem habuit per omnia. Hac igitur hortãte ad audiendum Eutychũ, reſpondit Tiberius: Huic quidem ſi quid contra Agrippam mẽtitus ſit, præſentem pœnam ſufficere: ſed uidendum illi eſſe, ne dum inconſultius à liberto pœnas expetit, inquiſitione facta, malum quod alteri molitur ſibijpſe conciliet. Quòd ubi Agrippa audiuit ex Antonia, tãto magis urgebat inquiri de hoc negocio: & cum nullum orandi finem faceret, nacta opportunitatẽ Antonia

Seiani in Tiberium coniuratio.

tonia, uidens Tiberium à prandio lectica geſtari, præcedente ipſius nepote Caio unà cum Agrippa, acceſsit propius: & pedibus eum comitata, petijt uocari & examinari Eutychum. Ad quam ille: Deos teſtor, Antonia, quòd non ſponte, ſed tuis coactus precibus faciam quod facturus ſum. Quo dicto Macroni Seiani ſucceſſori imperat Eutychum adducere: quo ſine mora uenien-
te, rogat eum Cęſar, quid nam cõtra eum afferat à quo libertatem acceperit: qui reſpõdit: Domine, uectabantur in curru Caius iſte & Agrippa, me ſedẽ- *Eutychus Agrippam accuſat apud Tiberium.*
te illis ad pedes: ubi poſt multos ſermones ultrò citroq́ habitos, Agrippa his uerbis ad Caium uſus eſt: O' ſi iam tandem dies illa ueniat, qua ſenex iſte decedens te orbi relinquat principem. Nihil enim huic uoto obeſſe poſſet nepos eius Tiberius, quem tu facilè opprimeres. Tum uerò ad publicam orbis felicitatem mea quoq́ priuatim accederet. His uerbis Tiberius facilè credẽs, nonnihil etiam ueteri offenſa motus, quòd Agrippa iuſſus colere Tiberium ipſius ex Druſo nepotem, neglecto hoc mandato totus in Caium erat propenſior: uerſus ad Macronem, Huic, inquit, injce uincula. At Macro non ſatis intelligens quem nam ille diceret (neque enim de Agrippa ſuſpicari tale *Agrippa in uincula conijcitur.*
quid poterat) cunctabatur, donec exactius rem perciperet. Interim Cæſar aliquantiſper geſtatus per circum, denuò Macronem appellans: An nõ, inquit, iuſsi ut huic uincula injcias? quo ſciſcitante cui tandem, Agrippæ inquam, ille reſpondit. Agrippa uerò ad preces uerſus, per memoriam filij, cuius conſuetudine ſimul educatus familiariſsimè uſus fuiſſet, & per collata in adoleſcentem Tiberium officia rogabat ueniam: ſed fruſtra, prætorianis ita ut erat purpuratum in uincula trahẽtibus. Cumq́ æſtus eſſet uehemens, & ille poſt cibum haud multum uini bibiſſet, itaq́ ſiti arderet, conſpicatus quendam è Caij ſeruis nomine Thaumaſtum, gerentem hydriam, popoſcit potũ: & cum libenter oblatum hauſiſſet, inquit, Certè tuo bono puer exhibuiſti mihi hoc miniſterium: quàm primum enim hanc neceſsitatem euaſero, impetrabo tibi libertatem à Caio, quando quidem etiam uincto mihi non es grauatus miniſtrare ut antea dum priſtina mihi fortuna maneret integra. Nec fefellit hominem, ſed gratiam ei repoſuit. Nam regnũ adeptus Thaumaſtum à Caio impetratum manumiſit, & bonorum ſuorum diſpenſatorem conſtituit. Quin & moriens hunc Agrippæ filio Bernicæq́ filiæ reliquit eadem miniſterij cõditione, apud quos in precio uſq́ ad extremum diem habitus conſenuit. Sed id poſtea contigit. Tunc uerò Agrippa uinctus ante regiam ſtabat inter alios quoſdam æquè uinctos, incumbens præ mœrore in quandam arborem. cui cum inſediſſet bubo, unus è uinctis natione Germanus alitem conſpica- *Germani cuiuſdam augurium de Agrippa.*
tus, ſciſcitatus eſt è milite quis nam eſſet ille purpuratus: & cognito Agrippam eſſe, ludęorum nobiliſsimum, rogauit militem ut liceret ſibi propius ad eum accedere. Cupere enim ſe quædam de ipſius rebus patrijs cognoſcere. quo impetrato, & adhibito interprete: O iuuenis, inquit, cõtriſtat te quidem tam repentina & improuiſa fortunæ mutatio: nec facilè credes propè eſſe effugium, ſic conſulente rebus tuis diuina prouidẽtia. Sed teſtor patrios deos, & qui huic regioni præſident, & qui nos perduxerunt in hæc uincula, quòd nihil auribus tuis daturus ſum, neq́ te inani cõſolatione lactaturus: non ignarus quòd huiuſmodi prędictiones ſi euentus fruſtretur, maiorẽ afferant mœ-

ſtitiæ cumulum, quàm ſi nunquam omnino auditæ fuiſſent. Itaq; æquũ duxi uel cum meo periculo interpretari tibi quid dij portendant manifeſtis auſpiciis. Fieri non poteſt quin breui euadas ex his uinculis, & mutatis rerum uicibus ad ampliſsimam dignitatem ſimul atq; potentiam peruenias, uſq; ad eorum inuidiam quibus nũc uideris miſerabilis. Felicem quoq; habiturus es uitæ exitum, relictis in opum ſucceſsione liberis. Memento autem quando hãc alitem iterum uideris, quintum ex eo diem fatalem tibi futurũ. Hæc ſunt quę tibi numen miſſa hac aue nunciat: cuius rei cum habeam præſcientiam, uiſum eſt impertiri te hac lætitia, quo ſpe futuri cõmodi leuius feras præſens infortunium. Proinde rogo ut quamprimùm felicitatem iſtam repræſentari tibi ſenties, des operam ut nos quoq; eripiamur ex his aduerſis. Hoc Germani præſagium tam uidebatur Agrippæ ridiculum, quàm poſtea maximam admirationem eſt promeritum. At Antonia grauiter ferens calamitatem iuuenis, Tiberium quidem pro eo deprecari putabat non ſolùm difficile, ſed propter futuram repulſam inutile etiam: apud Maçronem tamen obtinuit ut in cuſtodia ſeruaretur à militibus cõmodis moribus præditis, conuictoremq; haberet centurionem ei curæ præpoſitum, & quotidianis uteretur lauacris, & pateret ad eum libertis atq; amicis aditus, quorum ſubleuaretur officijs: admittebanturq; ad eum, Silas amicus, & è libertis Marſyas atq; Stichus, inferentes ei cibos quibus delectaretur: & ſtragula quaſi uenalia circumferentes, noctu ſubſternebant permiſſu militum iam antè præmonitorum Macronis imperio. Atque in hunc modum ſex menſes exegit in cuſtodia. Cæterùm Tiberius Capreas reuerſus primùm languore modicè tentatus eſt: inualeſcente deinde morbo iam malè de ſe ſperans, per Euodum libertorum ſuorum charíſsimum accerſijt filios, quaſi ad extremum colloquium. Erant autem ei non naturales, ſed adoptiui. Nam Druſum unicum filium amiſerat. Supererat huius filius Tiberius, cognomine Gemellus, & Caius ex Germanico fratre natus, iam adultus, & diſciplinis liberalibus pulchrè excultus, adhæc gratioſus apud populum propter paternarum uirtutum memoriam. Ille enim apud omnes in maximo honore habitus eſt, quòd eſſet modeſtiſsimis moribus, comis in alloquijs, & nemini ſe præferens: quibus artibus non Senatus modò ac populi fauorem ſibi parauit, uerum etiam quotquot ubique erant prouincialium, quos partim affabilitate, partim officijs deuinxerat. Quam ob rem defunctũ omnes non honoris ſimulatione luxerunt, ſed ueris lachrymis proſecuti, tanquam in priuata quiſque mœſtitia: adeò citra omnem omniũ offenſam uixerat: quòd & filio eius plurimum profuit, cùm apud cæteros, tum maximè apud militarem multitudinem, quæ pro ipſius dignitate tuenda nullum periculum non aditura uidebatur. At Tiberius cum Euodum iuſsiſſet in craſtinum ſummo mane filios adducere, precatus eſt Deos patrios, ut manifeſto aliquo indicio deſignarent futurũ ſucceſſorem in Imperio, cupiens quidem id nepoti ex filio relinquere, ſed non auſus rem tam arduam tentare inconſultis numinibus. Itaque augurium concepit, eum ſibi ſucceſſurum, qui ſequenti mane prior ad ſalutandum ſe ueniſſet. Quare Pædagogum nepotis præmonuit, ut mox prima hora adoleſcentem adduceret, ratus Deum huic principatum annuere: ſed aliter uiſum eſt cœleſti numini. Nam cum Imperator

Tiberij mortbus.

rator hæc uolutans diluculò iuſsiſſet Euodum eum è filijs introuocare, qui prior adueniſſet, egreſſus ille Caium offendit pro cubiculi foribus. nam Tiberius auiti propoſiti ignarus ob cruditatem non adfuit. Tum Euodus, Vocat te, inquit, pater: ſimulq; introducit iuuenem. Quo uiſo Imperator cogitare cœpit diuinam prouidentiam, per quam ſibi adempta eſſet poteſtas ſtatuendi quæ decreuerat: ſentiensq; diuerſum cordi eſſe ſuperis, non tam ſuam uoluntatem irritam doluit, quàm uicē infelicis nepotis, cui non ſatis eſſet principatum adimi, niſi etiam incolumitas in ultimum diſcrimen ueniret: quādoquidem alio potētiore futuro, parum eum tutatura uidebatur ſanguinis propinquitas in æmulatiōne potentiæ, altero non antè tutum putante ſuū principatum, quàm ſi inſidijs præoccupaſſet alterum. Erat enim Genethliacorū quoq; diſciplinis addictior, ex quorum conſilijs in tota uita pleraque agere erat ſolitus. Nam & Galbam olim uenientem conſpicatus uerſus ad intimos quoſdam amicos: En, inquit, uirum, futurum aliquando Romanorum principem. In ſumma nemo Cæſarum unquam tantam fidem habuit diuinationibus, non uanas expertus aliquoties. Tunc quoq; magno mœrore affectus eſt ob id quod acciderat, non ſecus ac ſi nepotem iam extinctum cerneret: ſeq; ipſum culpabat, qui confugiſſet ad huiuſmodi omina. Cum enim licuiſſet ei ignaro futuri è uita ſine dolore excedere, nunc corruptam ſibi hanc felicitatem præſcientia futuri chariſsimorum infortunij. Itaq; quamuis turbatus inopinata principatus ſui ſucceſsione, inuitus, & reclamāte animo ſic Caium alloquitur: Fili, etiamſi Tiberius propiore conſanguinitate me contingat, tamen cum meum de te iudicium, tum uerò Deorum immortalium ſuffragium ſecutus, tibi in manus trado Romanum imperium. Rogo autem ut hoc adeptus non ſis immemor beneuolentiæ noſtræ, qui tibi ſum tantæ felicitatis autor: & quà poteris gratiam mihi referas, amore complectendo fratrem Tiberium: quandoquidem mihi nihil gratius pro hoc beneficio, quod poſt Deos totum meum eſt, potes reponere, quàm ſi illi non deſis quem tibi natura uoluit eſſe cōiunctiſsimum. Nam alioquin etiam ſcire te oportet, illo ſuperſtite ſtabilius fore tuum imperium: extincto uerò, infelicitatis tibi adeſſe exordium. Periculoſa enim eſt ſolitudo tantæ dignitatis culmen obtinentibus: & qui in conſanguinitatis iura peccant, nunquam diuinam ultionem effugiunt. Hæc Caio extrema mandata dedit Tiberius, omnia quidem pollicenti, ſed fictè. Quamprimùm enim principatum aſſecutus eſt, fratrē ſecundum illius præſagium ſuſtulit: & ipſe quoq; aliquanto pòſt coniuratorū inſidijs oppreſſus eſt. At Tiberius Caio ſucceſſore ſibi deſignato poſt paucos dies obijt, cum uixiſſet in Imperio annos uigintiduos, menſes quinque, dies tredecim: poſt quem Caius reipub. præfuit, quartus in Imperatorū ſerie. Romani uerò nunciato eius obitu uehementer quidem gauiſi ſunt, nō tamē audebant credere: non quòd uerum eſſe nuncium non cuperent, quod iampridem magno redemiſſent libenter: ſed quòd uererentur ne tentati falſis nunciis, ſi intempeſtiuè gaudium ſuum detegerent, delatorum opera in certiſsimam perniciem incurrerent. Nemo enim ante eum patriciorum ordinē grauius afflixerat, quòd eſſet iracundus & implacabilis, etiā ſine cauſa odio pleroſq; proſequens, & pro innata ſæuitia etiam leuiſsima peccata morte mul-

Tiberius Mathematicorum ſtudioſus.

Tiberius Caio ſibi ſucceſſuro præcepta dat.

Tiberij obitus.

ctans: quapropter optatiſsimam hanc famam non ſunt auſi fronte hilari excipere, intelligentes quantum ſubeſſet ſpei fruſtratæ periculum. Marſyas uerò Agrippæ libertus cognita morte Tiberij, curriculo ad patronū properauit, lætiſsimum ei nuncium afferens: quem cum offendiſſet petentem balneum, innuens capite ſermone Hebraico, Mortuus eſt, inquit, leo: id ille intelligēs, inopinatoq; perfuſus gaudio: At tibi, inquit, tū pro cæteris officijs, tum pro hoc nuncio, gratiam habeo maximam, ſi modò uera nuncias. Tum centurio qui cuſtodiæ præerat, animaduertens tam Marſyæ feſtinum aduentū, quàm inſecutam illius uerba hilaritatem Agrippæ, ſuſpicatusq; accidiſſe noui aliquid, rogauit qua de re inter ſe cōferrent. Quibus primò cunctantibus, cum ille urgere nō deſineret, tandem Agrippa ut iam familiari aperuit omnia. Ibi cēturio gratulatus ei plurimùm hanc felicitatem, cœnā lautam appoſuit. Sed dum epulis ſimul indulgetur & poculis, ecce tibi quidam ſuperueniens affert incolumen eſſe Taberium, & breui in urbem reuerſurū. Quibus uerbis territus grauiter centurio, capitalis culpæ ſibi conſcius, quòd cum uincto lætū conuiuium iniuiſſet nunciato Imperatoris obitu, proturbat Agrippam de lectulo, hæc inſuper dicens: Tu ne me fefelleris mortem mentitus Imperatoris, ac non in caput tuum iſtud cōmentus fueris? Et cum dicto uinciri iubet, ſolutum hactenus, & accuratius in poſterum cuſtodiri eū imperat: totamq; eam noctē in his malis Aggrippa exegit. Poſtera uerò die rumor de Tiberij morte increbuit, palàm id iactantibus hominibus, quibuſdam etiam ſacra hac de cauſa facientibus: moxq; allatę ſunt à Caio binæ literæ, alterę, quibus ſenatui ſignificabat ſucceſsiſſe ſe in defuncti Imperium: alteræ ad Piſonem urbi præfectum, idem indicantes, mandantesq; ut Agrippam è caſtris dimiſſum reſtitueret in id quod antè habitauerat domicilium: quapropter bono animo uixit poſtea: nā licet cuſtodiretur, tamen laxius uictitabat. Cæterùm Caius Romam reuerſus, Tiberij ſimul corpus referens, more ſolenni funus celebrauit ſumptuoſiſsimè: & cum uellet Agrippam eadem die ſolutum dimittere, monitu Antoniæ ſuperſedit: non quòd ea malè uellet homini, ſed negabat decoram hanc feſtinationem, ne uideretur obitu Tiberij gaudere, ſi confeſtim ſolueret quem ille uinxerat. Elapſis tamen non multis diebus, accerſitum ad ſe domum tonderi, ueſtemq; mutare præcipit: impoſito deinde in eius caput diademate, tetrarchiæ quę Philippi fuerat, regem conſtituit, adiecta Lyſaniæ quoq; tetrarchia, & pro ferrea cathena dedit auream pari pondere. In Iudæā autem Marullum miſit præſidem. Altero deinde anno principatus Caij Cęſaris Agrippa petijt ueniam nauigandi in ſuum regnum ordinandi eius gratia, reuerſurum ſe hoc peracto pollicitus. Quod ubi Imperator annuit, præter omnium ſpem rex apparuit, inſigni exemplo quanta ſit in rebus humanis fortunæ potentia, reputatione præſentis felicitatis & egeſtatis priſtinę.

Agrippæ nunciatur Tyberij mors.

Agrippa ſoluitur.

& alij quidem beatum prædicabant qui ſpe ſua non fruſtratus fuiſſet: alij uix credebant tantam felicitatem hominis.

Quomo-

Quomodo Herodes tetrarcha in exilium missus est. Cap. IX.

HERODIAS autem Agrippæ soror, nupta Herodi tetrarchæ Ga- XIIII.
lilææ atq; Perææ, inuidebat fratri hanc potentiam, quem in celsiore quàm maritum cerneret fastigio: urebat eam nimirũ quòd qui profugerat non ualens debita dissoluere, tũ reuersus erat auctus dignitate ac fortuna tam splendida: hancq; mutationem iniquissimo ferebat animo, præsertim quoties illum uideret ornatũ regijs insignibus per turbas inuehi: adeoq; non poterat imperare suis affectionibus, ut maritum assiduis hortatibus ad similia speranda, & suscepta transmarina peregrinatione apud Romam ambienda erigeret: negans sibi uitam ferendam diutius, si Agrippa Aristobuli à patre supplicio traditi filius, & ob extremam inopiam metu creditorum profugus, reuersus regno fruatur: ipse uerò filius regis, & à cognatis ad regnum inuitatus, per desidiam nihil tale affectaret, priuata uita contentus. At qui mare rite mi, inquit, si tibi antehac molestum non fuit, in minore quàm olim pater dignitate agere, nunc saltem honorem familiæ debitum appete. neq; ferendum puta existimatione cedere uiro, qui tuis quondam sustentatus sit opibus: neque per tuam patiaris ignauiam, ut illi uideatur plus in paupertate superfuisse ad quærẽdam ampliorem fortunam industriæ, quàm nobis in tam opimis facultatibus: quasi non pudendum sit te nunc ab eo secundum censeri, qui paulo antè nisi tua misericordia non potuit uiuere. Ergo Romã eamus non parcentes nec labori, nec auri argenti ue impendijs, quandoquidem nõ tam hæc seruare sit optabile, quàm parando regno insumere. At ille resistebat aliquandiu quietis amore, & suspectas habens Romanas turbas: conabaturq; eam in diuersam sententiam traducere. Mulier contrà quanto magis eũ tergiuersari uidebat, tanto urgebat improbius, nihil non tentandum censens regni cupidine: nec prius destitit quàm mariti extorqueret consensum, non ualentis aliàs eius importunitatem excutere. Itaq; sine parsimonia facto apparatu exquisitissimo, unà cum Herodiade Romã proficiscitur. Agrippa porrò cognita eorum mente ac apparatu, ipse quoque se accinxit ad resistendũ: & quamprimùm eos è portu soluisse didicit, etiam ipse Romam misit Fortunatum suum libertum ad Imperatorem cum muneribus, & literis scriptis cõtra Herodem: simulq; mandauit ut per occasionem amplius cum principe super hoc negocio dissereret. Qui subsecutus Herodem, & secunda nauigatione usus, tantummodò à tergo relictus est, quod tum primùm ad Cæsarẽ admisso superuenit, literasq; reddidit. Vterq; enim Puteolos appulit: & Caius tum fortè apud Baias repertus est: id oppidulũ est Campaniæ, quinq; fermè stadijs à Puteolis dissitum: ubi palatia sunt splendidissima, dum Imperatorũ quisq; superiorem uincere contendit magnificentia: inuitantibus eò lauacris calidis sponte terra scaturientibus, tam ad sarciendam corporum ualetudinẽ, quàm ad animos ocio relaxandos cõmodis. Itaq; Caius simul ab Herode salutatus est, priorẽ enim eũ admiserat: simul Agrippæ perlegit literas, accusantes Herodem, quòd prius cum Seiano conspirasset in Tiberium, & nunc iterum Artabano Partho faueret contra Caij nouum imperium. Argumento erat ipsius tetrarchæ apparatus, qui in armamentarijs suis haberet tantum armorum, quantum instruendis uirorum septuaginta millibus sufficeret.

Herodias Herodem ad nauigandũ Romam perpellit.

Quare Cæſar commotus, percontatus eſt Herodem, uera ne eſſent quæ nũciarentur de armorum numero: quo annuente, neque enim uera negare poterat, ſatis approbatam putans defectionem, ademptam illi tetrarchiam ad Agrippæ regnum adiecit, pecuniam quoq; eius donans Agrippæ: Herodẽ uerò perpetuo damnauit exilio apud Lugdunum urbem Galliæ. Cognito deinde ſororem Agrippæ eſſe Herodiadem, pecuniam ei propriam conceſſit: & ratus non libenter fore marito calamitatis ſociam, in Agrippæ gratiam ſe illi parſurum promiſit. Ad hęc illa: Tu quidem Imperator, ut tua maieſtate dignum eſt loqueris: ſed mihi coniugalis amor impedimento eſt quo minus fruar hac indulgentia: non enim æquum cenſeo, ut cui ſecundæ fortunæ fui ſocia, eum nunc in aduerſa deſeram. At ille indignè ferens tam excelſum animum in fœmina, ipſam quoq; cũ Herode expulit, & bona eius Agrippæ largitus eſt. Atq; hęc fuit uindicta quam Deus intulit tum Herodiadi fratris ſuc ceſſus inuidè ferenti, tũ Herodi ad obſequendũ uaniloquentiæ uxoris nimis facili. Caius porrò primo ac ſequenti ſui principatus anno rempub. adminiſtrauit egregiè: moderateq; ſe gerens, & Romanorum ſibi fauorem conciliauit & prouincialium. Procedente uerò tempore inflatus potentiæ magnitudine, oblitus eſt ſe eſſe hominem, & contumelioſus in ſuperos, ad reliquam inſaniam diuinos etiam honores uſurpare auſus eſt.

Herodes Lugdunum relegatur.

Iudæorum & Græcorum apud Alexandriam ſeditio. Cap. X.

XV. CVM'QVE inter Iudæos & Græcos Alexandriam habitantes exorta eſſet ſeditio, terni ab utraque parte legati delecti ad Caium miſsi ſunt. Apion uerò Alexandrinorum legationis princeps multa in Iudæos iactauit crimina, interq; cætera quòd Cæſarem non proſequerẽtur debitis honoribus. Nam cum quàm latè patet orbis Romanus Caio extruãtur templa & altaria, & pari honore colatur cum cæteris numinibus, ſolos iſtos turpe putare dedicare illi ſtatuas, aut iurare per nomen Cæſaris. Hic acerbè inuecto Apione, multisq; alijs quę ad exaſperandum Caium facerent, Philo Iudæorum legationis princeps, uir per omnia clariſsimus, Alexandri Alabarchæ frater, & non imperitus philoſophiæ, parabat cauſam ſuæ gentis agere. Sed repulſus eſt à Cæſare iubente illum abire, & per iracundiam uix temperante ab iniuria: quapropter eiectus conuitio, uerſus ad Iudæos aſſectatores: Nunc, inquit, oportet bono eſſe animo, quãdo Caius uerbo nobis iratus eſt: ſed re ipſa Deum iam in ſe irritat.

Apion Iudæos accuſat, Philo defendit.

Caius in Syriam mittit Petronium iuſſum Iudæis bellum inferre, niſi uelint recipere ipſius ſtatuam. Cap. XI.

CAIVS porrò indignè ferens à ſolis Iudæis ita ſe deſpici, legatum in Syriam mittit Petronium ſucceſſurum Vitellio: iubet'que ut cum ualido exercitu inuadat Iudæam: & ſi ſponte id admittant, ſtatuam eius in templo Dei collocet. Sin detrectent, bello deuictos imperata facere adigat. Is aſſumpta adminiſtratione rerum Syriæ, dedit operam ut exequeretur mandata Cæſaris: contractis'que, quantum poterat, auxilijs, cum duabus Romanis legionibus hybernauit apud Ptolemaidem, primo uere bel-

lum

lum illaturus: quòd & Caio significauit per literas. Qui collaudata eius industria, hortatus est eum ad agendum gnauiter, & frangendam bello gentis contumaciam. Interim Iudæorum multa millia uenerũt Ptolemaidem ad Petronium, deprecaturi ne quid facere cogerentur cõtra leges patrias. Quòd si omnino decretum sit statuam in fano ponere, ipsos primùm interficeret, ac tum demum suo arbitratu rem perageret. Nam quantisper superessent, non posse ferre uiolari legislatoris sui decreta, tot retro seculis obseruata ab optimis patribus. Ad hæc Petronius commotior: Hæc, inquit, quæ affertis fortè ualerent apud me aliquid, si meis ipsius cõsilijs & auspicijs rem gererem: nũc necesse est me subseruire decretis Cæsaris, quibus contrauenire impunè non licet. Ad hæc Iudæi: Si tibi Petroni, certum est à prescripto Caij non discedere, neque nos transgrediemur legis nostræ mandata, freti diuina potentia, & maiorum nostrorum uirtutis æmuli. Neque enim sumus adeò mali, ut quæ nobis cœleste numen imperauit proposito felicitatis præmio, ea uiolemus uitæ cupidine. Quapropter feremus fortunam quamlibet, dummodo patrię legis religio maneat incolumis: & parati sumus subire pericula, sperãtes Deũ nobis non defore, propter cuius honorem nõ reformidamus ancipitem fortunæ aleam. Hoc malumus quàm tibi per ignauiam parendo incurrere perpetuam ignominiam, simul que ob neglectas leges indignationem numinis, cuius uel te iudice potior quàm Caij habenda est ratio. Ibi Petronius animaduertens eorum obstinatam peruicaciam, neque se posse sine certamine & cæde statuam dedicare Cæsaris, cum amicis & famulitio properauit Tiberiadem, ut ex propinquo melius res Iudæorum dispiceret. Iudæi uerò magnum timentes è Romano bello periculum, sed maius ex uiolatis legibus, iterum multorum millium numero occurrunt Petronio Tiberiadem, supplicantes ne se ad eam necessitatem cogeret, néue urbem pollueret posita statua. Tum Petronius: Bellabitis igitur cum Cæsare, nec illius opes, nec uestrã imbecillitatem adhibentes in consilium? Non bellabimus, inquiunt, sed morie mur citius, quàm discedamus à legibus. Simulq; procumbentes ac nudantes iugulos, paratos se aiebant ad excipiendos gladios. Atque hoc pacto perduratum est per quadraginta dies cõtinuos, neglectis interim agriculturæ operibus, cum maximè sementis essent tempora: quandoquidem certissimum illis erat propositum, mortem potius quàm statuam illam admittere. In hoc rerum statu Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elcias Magnus cognomine, cum optimatibus cæteris eius familiæ, Iudæorumq; primatibus accedunt Petronium, rogantes ut consideraret obstinationem populi, néue illis desperandi ansam præberet, quinpotius Caio scribat quanta peruicacia reclametur dedicationi statuæ: utq; relicto agriculturæ studio, de bello quidem nulla uiriũ fiducia, non cogitent: sed parati sint libẽter mori potius, quàm religionis labẽ in se admittere. Ad hęc semente omissa existere latrocinia, dũ nõ est unde possint persolui uectigalia. Fortè enim flecti posse Cæsarẽ ne quid sæuius in eam gentẽ statuat, néue illi rebellãdi materiã præbeat. Quòd si nõ moueatur ab inferendi belli proposito, tum demũ aggrediatur negociũ: atq; hæ fuerunt preces Aristobuli. Petronius uerò partim deprecatoris respectu enixè urgentis, & ipsius rei magnitudinis, partim obnixi Iudæorum proposiſi, ratus

Iudæi apud Petroniũ statuã deprecantur.

ratus indignum tam multa hominũ millia in gratiam inſanientis Caĩ perdere, & cæleſte numen ſuamq; ipſius conſcientiã reueritus, maluit abſurditatẽ rei per literas docere imperatorẽ uel ſuo periculo, nõ ignarus quàm ille eſſet iracundo ingenio, & ad uindicandum prono, niſi quis quàm primũ furenti morẽ geſsiſſet. Sic enim exiſtimabat, etiãſi ille nõ decederet de ſentẽtia, & fortaſſe indignationẽ in ipſum uerteret cunctantius mandata exequentẽ: eſſe tamen boni uiri officiũ, pro incolumitate tam numeroſi populi uel certum interitum non refugere. Ergo indicto Iudæis conuentu ad Tiberiadem, poſtquam adeſſe uidit multa millia, progreſſus in concionem ait expeditionem non à ſe ultrò ſuſceptam, ſed mandato Cæſaris: cuius executionẽ differri periculoſum eſſe, propter indignationem ſummæ poteſtatis: & alioqui conueniens eſſe, ut ipſe ab autoritate illius pendeat, per quem ad tantum dignitatis faſtigium euectus ſit. Attamen ueſtræ, inquit, ſaluti meam ſecuritatem aut exiſtimationem non præferam, quo patriæ legis ueſtræ uirtuti inſeruiam, quam uos omni ope defendendam exiſtimatis: ac Dei ſumma dignitate potentiaq; fretus non cõmittam ut templum temeretur principũ licentia. Quamobrem legatos ad Caium miſſurus ſum, per quos cognoſcat ueſtrã irreuocabilem ſententiã, quantumq; in me erit hortabor ut honeſtiſsimæ ueſtræ uoluntati aſſenſum ſuũ præbeat. Deus cuius potentia ſuperior eſt omnib. humanis conatibus, faxit ut & religio ueſtra integra ac inuiolata maneat, et ille per immodicã honoris cupiditatem nullum ſibi cõtrahat piaculum. Quòd ſi offenſus Caius iram omnẽ in me uerterit, patiar quoduis periculum, ſiue in corpus ſiue in uitam illi ſæuire libeat, ne tam ingentem ueſtram multitudinem propter tã bona facta perire uideam. Abite igitur quo ſuum quemq; uocat negociũ, & terram labore ueſtro colite. Mittam ipſe Romam, & quicquid in rem ueſtrã potero, tam per me agam, quàm per amicos meos & neceſſarios. His dictis concionem dimiſit, hortatus ut agros colerẽt interim, & bono eſſent animo: & ille quidẽ ſic populum conſolatus eſt. Deus autem manifeſtè oſtendit Petronio ſuã prouidẽtiã, quodq; omnib. iuſtè atq; honeſtè cœptis propitius faueat. Vix enim orationem finierat, cum repentè imber præter omnium opinionem decidit, nullis tam ſerena die ſignis præmonſtratus, & hominib. propter diuturnam ac continuã ſiccitatẽ cœlitùs pluuiam penè deſperantibus, etiam ſi nubes uiderent, quæ toties ſpem eorũ fruſtratæ fuerant. Quapropter terra tum præter ſolitum præterq; expectationem rigata largis imbribus, Iudæis ſpes facta eſt non irritas fore preces Petronĩ. Quin & ipſe præſes magis etiã obſtupefactus eſt, euidenter cernens curæ eſſe Deo res Iudaicas, atteſtãte tam inſigni prodigio, ut nemo niſi impudens poſſet contradicere. Cumq; accuratè ſuper hoc negocio ſcripſiſſet ad Caium, dehortans ne tam multa millia in extremam deſperationem atq; perniciem adduceret, neq; enim niſi bello compulſos diſceſſuros à religione patria: ne ue ſeipſe mulctaret luculentis ex ea gente prouentibus, æternumq; apud eam ſibi pararet improperium: id quoq; adiecit, quàm charus ſit Deo populus, quamq; manifeſtis ſignis declaret ſuam erga illos beneuolentiam. Hęc Petronius. Rex autẽ Agrippa, qui tũ fortè Romæ degebat, indies Caio reddebatur familiarior: quando etiam conuiuium tale illi exhibuit, procurato apparatu ſumptuoſiſsimo, adhibitoq;

Petronij ad Iudeos oratio.

Petronij pietas accepta Deo.

Petronius Caio ſcribit pro Iudæis.

omni

omni exquiſitiſsimarum lauticiarum ac uoluptatum genere, ut omnes à tergo relinqueret in hoc certamine, atq; ipſum etiam Cæſarem: tantùm illi ſtudium fuit demerendi principis per omne obſequium. Is demiratus eius tam animum quàm magnificentiam, qui etiam ſupra uires ac facultates placere ſibi contenderet, uolensq; cum eo certare mutuis officijs, iam uino quoq; factus hilarior, Agrippam ad potandum prouocantem ſic allocutus eſt. Equidem & antè expertus ſum tuam beneuolentiam, quando uiuo etiam tum Tiberio ne periculis quidem à me colendo deterritus es: & nunc uideo te modo mihi gratificeris, nulli rei parcere, ne facultatum quidem tuarum ratione habita. Quare cum turpe mihi ſit à te uinci officijs, quicquid hactenus per me neglectum eſt iam penſabitur: tantumq; ad priſtinam meam erga te liberalitatem accedat enixè dabo operam, ut maximũ ad futuram tuam felicitatem momentum allaturum ſit. Sic ille benignè promittebat, ratus ampla latifundia poſtulaturum, aut urbium aliquarum uectigalia. Ille uerò quamuis iam pridem preces parauerat, tamen hactenus diſsimulata tum demum per occaſionem aperuit, dicens neque olim propter priuatum commodum præter mandatum Tiberij ſe illum coluiſſe: & nunc nihil aliud captare præter ipſius gratiam. Nam & priorem munificentiam uberiorem fuiſſe quàm unquam ſpe concipere potuiſſet, quantumuis improba. Etſi enim tu, inquit, maiora præſtare ualeas, meis tamen non ſolùm meritis, ſed cupiditatibus etiã abunde ſatisfactum eſt. Ibi Caius attonitus hominis modeſtia, magis urgere cœpit, ut uellet uti ſua beneficentia, nihil non polliceri perſeuerans. Tum Agrippa: Quandoquidem, Domine, liberalitatem tuam tam benignè mihi offers, equidem petam, ſed nihil quod ad diuitias attineat, quibus iam per tuam gratiam abundo. Illud potius poſtulabo, quod impetratum & pietatis opinionem, & perpetuum fauorem numinis tibi conciliet. Mihi quoque glorioſum erit, ſi poſt innumeras alias hanc unam etiam mihi feceris gratiam. Rogo igitur ut mandatum reuoces, quod Petronio dediſti, de ſtatua in Iudæorum templo ponenda. Hæc ille uelut aleam iaciens, non ignarus quantũ ſubeſſet periculum, quodq; capitale eſſet, ſi Caio illa non probarentur. Imperator autem ſimul officioſa liberalitate delinitus, ſimul pudendam uanitatẽ ducens, ſi coram tot teſtibus ultrò ad petendũ prouocato, repentè mutatus denegaſſet gratiam: ſuſpiciens etiam uirtutem hominis, qui pluris faceret pietatem, ſuæq; gentis tranquillitatem, quàm incrementũ dominationis aut reddituum, fecit eum uoti compotem. Scripſit igitur Petronio, collaudans eius induſtriam in comparando exercitu, & in exequendis mandatis quæ acceperat. Quod autem ad ſtatuam attineat, ſi quidem dedicata ſit & poſita, ſinendam eſſe: ſin minus, non eſſe cur in eo negocio plus laboris capiat: ſed debere eum ſoluto exercitu reuerti ad intermiſſa officia. Remiſſum enim eſſe hoc Iudæis in Agrippæ gratiam, cui tantũ honoris à ſe haberi, ut nõ poſsit uoluntati eius cõtradicere. In hunc modum Caius ſcripſit Petronio, priuſquam ad defectionẽ ſpectare Iudæos cognoſceret. Allatis poſtea de rebellatione rumoribus, indignè ferens gentis audaciam, & cõtemptum imperij, homo omni turpitudini obnoxius, nullamq; rationẽ honeſtatis habens, & impetu iracũdiæ quouis abripi ſolitus, quem refrenare nunquam ſtuduit, imò ad felicitatẽ

Agrippa à Caio impetrat, ne in templo Hieroſolymitano ponatur ipſius ſtatua.

ſuam

ſuã pertinere putans, ſi quàm maximè affectioni huic indulgeret, denuò ſcri-
Caius Petronio ſcribit, ut ſeipſum interficiat bit eidem in hanc ſententiam. Quoniam plus apud te ualuerunt Iudæorum munera, quàm mea mandata, quibus neglectis omnia illis gratificatus es, te met iudicem facio quid de teipſo ſtatuere debeas, ſemel indignationem meã meritus. Volo enim te exemplum fieri & præſentibus & poſteris, nullo modo irrita habenda mandata imperatoria. Hæc Epiſtola miſſa quidem eſt ad præſidem, non tamen Cæſare uiuo reddita, qui perferebant tardius nauigãtibus, ita ut prius ille alias acceperit literas, nunciantes de Caij exitio. Deus enim non fuit immemor Petronij, & periculorum quæ propter ipſius honorem atq; Iudæorum religionem ſubierat: ſed amoto à reipub. habenis Caio propter impiè affectatos diuinos honores, tanto maior habita eſt illi gratia tam à Romanis quàm à prouincialibus, maximo fauore præcipuis ſenatoribus eum proſequentibus, in quos potiſsimùm Caius debacchari fuerat ſolitus. Is extinctus eſt nõ multo poſtquam Petronio ſcripſerat illam mortis denunciatricem Epiſtolam. Cauſam autem propter quam Caius ſublatus eſt, & quemadmodum comparatæ ſunt in eum inſidiæ, procedente ſtilo ſignificabimus. Cæterùm Petronio prius redditę ſunt literæ de cæde imperatoris, ac tum demum ſuperuenerunt illæ, quibus iubebatur mortem ſibi conſciſcere. Quare lætatus fortuito tyranni interitu, admiratus eſt Dei prouidentiam, qui ſine dilatione mercedẽ habiti ſibi honoris perſoluerit, & Iudæis præſentem opem attulerit. Et ille quidẽ miro hoc modo euaſit mortis periculum.

Quæ Iudæis apud Babylonem acciderint per Aſinæum, & Anilæum fratres. Cap. XII.

XVI. INCIDERVNT in ea tempora graues motus Iudæorum apud Meſopotamiam ac Babyloniam habitantium, cædesq; & calamitates quales nuſquam memorantur in ſuperiorib. narrationibus, de quibus accuratè tractaturus, cauſas etiam ab origine repetã. Neerda dicitur urbs
Neerda urbs. Babyloniæ, frequens populo, & agro fertili, qui tantam multitudinem poſsit alere. ad hæc non patet hoſtium aſſultibus, cincta fluentis Euphratis & firmiſsimis mœnibus. Eidẽ flumini eſt & Niſibis appoſita: quare Iudæi freti locorũ natura, ſacrum didragma quod Deo ex more ſolent offerre, cæteramq; uotiuam pecuniam, in his urbibus deponebant tanquam in cõmuni ærario, inde ſuo tempore tranſmittendã Hieroſolyma: quę deinde à multis hominũ millibus illò deducebatur, metuẽtium latrocinia Parthorum, quorum ditioni tum ſuberat Babylonia. Ex his Iudæis erant Aſinæus & Anilæus fratres,
Aſinæus & Anilæus manum faciunt. Neerdenſes patria, orbati patre, & à matre ad textrini opificiũ adhibiti, quod non indecorũ habetur illis gentibus, ubi & uiri exercent lanificium. Hos officinæ magiſter, apud quem artem didicerant, quòd ſerius aliquãdo ad operandum acceſsiſſent, caſtigauit uerberibus. Illi exiſtimantes ſe affectos iniuria, detractis armis quæ ſeruabantur in eius domus pariete, contulerunt ſe in quendam locum ubi fluuius ſcinditur, uberem paſcuis, & liquorum qui reponuntur in hyemem: ad eos mox confluxit iuuenum quiſq; egentiſsimus, quorum armis ſtipati pro ducibus ſe gerebant, nemine cohibente maleficia. Cum enim facti eſſent inexpũgnabiles, & arcem ſibi conſtruxiſſent, dimiſsis exactoribus tributa colligebant ab accolis, certum uidelicet pecoris numerum, & quantum in alimenta eorum ſat erat, promittentes amicitiam morem

ſibi

ſibi gerentibus, & propugnationem contra externam uim ſi qua ingrueret: contra occiſionem gregum ac paſtorum, ſi detrectarẽt imperata facere. Quapropter neceſsitate coacti mittebant eis quantumcunque poſcerent. Quo factum eſt ut aucta eorum potentia, ualidi eſſent ad incurſandum quoslibet, nemoq; uicinorum auderet eos offendere, aut armis cum illis congredi: adeò ut ad Parthorum quoq; regem rumor hæc detulerit. Satrapa autem Babyloniæ poſtquam hæc audiuit, uolens creſcens adhuc malum opprimere, priuſquam maius aliquod inde proueniret incommodum, collecto quantum poterat è Parthis ac Babyloniſs exercitu, properauit contra eos, cupiens ex improuiſo opprimere: obſeſſaq; palude ſuos iuſsit quieſcere. Poſtridie uerò Iudæis ſabbaticas ferias otio publico celebrantibus, ratus non auſuros in certamen deſcendere, ſed nullo negotio uinctos ſe abducturum, paulatim proceedebat, ut repentè in eos irrueret. Aſinæus uerò qui tum fortè poſitis propè ſe armis cum ſocijs deſidebat in otio: Viri, inquit, hinnitus equorum mihi aures perculit, non qualis eſt paſsim paſcentium, ſed qui ſeſſorem tergo uehant: nam & frenorum ſonitum ſentio, uereor ne circumuenti ſimus ab hoſtibus. Sed procurrat aliquis ſpeculatum, qui nobis quid immineat certò renunciet. Optarim autem uana eſſe quæ dixi. moxq; quidam profecti uiſum, celeriter redeunt, non falſam ſuſpicionem fuiſſe referentes: adeſſe ultores acceptæ iniuriæ. ex inſidijs ſe obrutos equitatu copioſo uelut pecora, ne ad repugnandum quidem paratos, uetante propter ferias patria conſuetudine. At Aſinæus longè aliter quàm ſpeculatori uidebatur ſtatuit, non concedendam cenſens hanc uoluptatem hoſtibus, ut per otium in ſe graſſarentur cædibus: quin potius uirtutis & præſentis neceſsitatis memores conniti debere, ut ſi ita fors ferat, non inulti pereant: primusq; correptis armis ſuos exemplo ad ſimilem exciuit audaciam, ad conſerendas cum hoſte manus eos animans. Et quia contemptim ueniebant rem factam ſe habere putantes, multis cæſis reliquos coegit terga uertere. Eius pugnę poſtquam ad Parthorum regem fama peruenit, admiratus fratrum audaciam, concupiuit eorum aſpectum & colloquium: & ad eos miſit fidiſsimum è ſatellitibus, qui hæc uerba illis referret: Regem Artabanum tametſi iniuriam eorum uiolentia in ſuo regno acceperit, indignationem tamen uirtuti ipſorum remittere: miſiſſeq; ſe qui fide data impunitatem & ſecuritatem itinerum eis offerret ipſius nomine, quòd amicitiam eorum cuperet, ſine fraude omni & inſidijs. paratam eſſe regis munificentiam, foreq; ut hac ſua uirtute poſthac rege fauente utantur meliùs. Tum Aſinæus ipſe quidem profectionem diſtulit, fratrem uerò Anilęum miſit cum quibus potuit munieribus. Iuit ille ad regem, & facilè admiſſus eſt. Artabanus autẽ uidens Anilæum ſolum ueniſſe, rogauit cur nam domi reliquiſſet Aſinæum: cognitoq; metu illum ſe cõtinere intra palæſtria: per patrios Deos deierauit, nihil eos ſe læſurum in fidem uenientes: idq; porrecta iuueni dextra ſanciit, quòd apud barbaros cõuenturos certiſsimum eſt argumentum fiduciæ. Nam poſt datam dextram apud eos nemo fallit: necq; quiſquam ſuſpectis credere dubitat accepta dextera. Tum quoq; Artabanus hoc pacto remiſit Anilæũ, perſuaſurũ fratri ut ſimul ueniret. Hoc autẽ agebat rex uolens cõciliatis ſibi his fratribus per Iudæorũ uirtutẽ illas ſatrapias con-

Aſinæũ & Anilæum aggreſſus Satrapa uincitur.

Artabanus Aſinæi & Anilæi amicitiam expetit.

Anilæus Artabanum adit.

tinere in officio, quæ uidebantur ad defectionẽ ſpectare occupato rege alibi. Verebatur enim ne dum ipſe rebelles perdomat, Aſinæus auctis apud Babyloniam uiribus, ſiue uolentibus prouincialibus, ſiue inuitis non temperaret à maleficijs. Hoc igitur conſilio illũ accerſijt. Aſinæus uerò à fratre in eam ſententiã inductus eſt, præſertim cõmemorante quàm luculenter erga ipſos rex affectus ſit, quod́q; ad firmandam fidem iuſiurandũ interpoſuerit. Quare primo quoq; tempore ad Artabanum ambo perueniunt. Ille libenter eos excepit, in primis miratus generoſum Aſinæi animum, quòd uideret breui ſtatura hominem, & primo aſpectu cõtemnenda ſpecie quaſi nullius precij, apud amicos dictitans, nihil eſſe in tantillo corpore, quod tam uaſto animo reſpondeat, & inter epulas oſtenſum magiſtro militum Abdagaſi prædicauit, denarrans quanta fortitudine bella gerere ſoleat. Is cum rogaſſet ut bona regis uenia liceret illũ interficere, pœnasq; tot maleficiorũ de eo ſumere quibus Parthos læſiſſet: negauit ſe hoc permiſſurũ in hominẽ qui ſe credidiſſet ſuę fidei, data dextra confirmatæ, & iureiurãdo adhibito. Quòd ſi, inquit, uir bellicoſus haberi uis, nihil opus habes meo periurio ad abolendam Parthorũ ignominiam: ſed redeuntẽ aggreſſus per uim abſq; meo cõſenſu opprime. Mane deinde accito Aſinæo: Tempus tibi eſt, inquit, iuuenis domũ reuerti, ne diutius hic ducum in te odia prouoces, qui te fortaſsis etiã me inuito conarentur interficere. Commendo aũt tibi terram Babyloniam, ut eam tua cura tutam à latrocinijs & illeſam cuſtodias. mihi uiciſsim cordi erit tua incolumitas, quãdoquidem tuum caput non dubitaſti meæ fidei cõmittere. Hæc locutus, datis mox muneribus Aſinæũ dimittit. Ille domũ reuerſus caſtella partim noua condidit, partim quæ prius habuerat firmauit munitionibus: breuiq; in tantum auctus eſt, quantũ ante eũ nemo alius, à talibus exorſus initijs. Nec contẽtus honoribus Babyloniorũ, à Parthorũ quoq; obſeruabatur ducibus, qui in uicinas prouincias mittebant cũ imperio. Adeò creuit eius authoritas unà cum potentia, ut Meſopotamia tota ab ipſius penderet nutibus. In hac felicitate florentior indies exegit annos quindecim: quæ non prius cœpit in deterius uergere, q; neglecto priſtino uirtutis ſtudio, contemptiſq; inſtitutis patrijs, uoluptate uicti dediderunt ſe externis libidinibus. Venerat fortè in eas regiones Parthorũ quidam dux cum cõiuge tam alijs dotibus quàm inſigni forma laudata uſq; ad miraculũ: hanc ſiue aſpectu ſiue fama cognitã adamauit Aſinæi frater Anilæus: & cum neq; ſuis imperare poſſet cupidinibus, neque ulla alia ſpes eſſet potiẽdi muliere, bello maritũ eius petijt: primoq; cõflictu cæſo Partho, uxor in uictoris poteſtatẽ & thalamũ peruenit: quod quidẽ magnarum calamitatũ tam ipſi quàm fratri fuit principium. Cum enim amiſſo priore marito captiua duceretur, ſimulacra patriorũ numinum, quæ gentilitio ritu & domi ſecũ habere ſolebat & in itinere, clàm inter cæterã ſupellectilem aduexerat. ea primũ colebat ſine arbitris. Deinde in thorum recepta, & nacta fiduciam, propalàm operabatur ſacris quæ à defuncto acceperat. Id factum obiurgabatur ab amicis utriuſq; fratris primarijs, indignum facinus dictitãtibus, contra Hebraicæ gentis ritus ac leges ductã uxorem barbaram, deditam patriæ ſuæ ſuperſtitionibus. Quare uidendum ne dum nimium indulgent uoluptati corporis, à principatu excidant, quem diuino fauore conſecuti

Aſinæus fit potens.

Anilæus amoribus corruptus degenerat.

ſecuti ſint. Sed adeò nihil profectum eſt his admonitionibus, ut præcipuus quidam ab illo confoſſus fuerit, dum liberius inuehitur: qui moriens iratum numen imprecatus eſt fratribus eorumq; ſocijs, ulturum lęſam & religionem & amicitiam, utq; ſimili & ipſi ab inimicis afficerentur exitio, illi quidē quòd authores iniuriæ fuerint, hi quòd patrocinatorem legum per ſummum nefas opprimi paſsi ſint. Quamuis enim moleſtè ferrent talia, plus tamen apud eos ualebat præteritæ uirtutis memoria, cui acceptā ferebant præſentem felicitatem. Sed indignationem eorum accendit mulieris ſuperſtitio, non ferentium amplexam ſacra Parthica: factoq; concurſu ad Aſinæum uociferabantur in Anilæum: dicentes oportere eum, ſi prius parum potuit quid utile ſit diſpicere, nunc certè erratum corrigere, priuſquā id publica expietur pernicie. Nam & connubium illud nec ipſorum conſenſu contractum fuiſſe, nec ſecundum leges patrias: & ſuperſtitioſum numinum cultum quem mulier ſibi permittat, pertinere ad Dei quem ipſi colant iniuriam. At ille quamuis agnoſceret peccatum fratris allaturum ſibi ac ſuis magnum aliquod incommodum, uictus tamen germanitatis affectu ignoſcebat ſuccumbenti tam indomitis cupidinibus. Sed cum maiores indies concurſus ad eum & uociferationes fierēt, tandem ſuper eis fratrem admonuit, anteacta obiurgans, & iubens ut reſipiſcat in poſterum, mulieremq; domum ad cognatos ipſius remittat. Nihil tamen hac admonitione effectum eſt: nam mulier ſentiens propter ſe murmur eſſe in populo, & uerita ne Anilæo propter amorem ſui durius aliquid accideret, ueneno Aſinæum ſuſtulit, ſecura quòd ſub amatore iudice impunè latura foret hoc facinus. Cæterùm Anilæus ad ſe unū iam principatu redacto, cum exercitu fecit impetum in uicos Mithridatis, uiri apud Parthos nobiliſsimi, qui in matrimonio habebat Artabani filiam: eosq; magna præda abacta populatus eſt. Nam & pecuniam multam & mancipia reperit: pecoraq; & res alias quibus fortunæ poſſunt auctiores fieri. Mithridates uerò qui fortè tum nō procul aberat, audita uicorum expugnatione, indignè ferens ultrò ſe ab Anilęo laceſsitum iniuria, habitamq; ludibrio ſuam dignitatem iudicans, excita iuuenem manu: collectoq; equitatu quàm potuit maximo, obuiā profectus eſt conflicturus cum Anilæo: & cum ad uicum quendam ex ſuis peruenisſet, ibi quieuit: quòd decreuiſſet poſtridie Iudæos aggredi ſabbato inſtante, quando illis religioſo otio coleretur. Qua de re præmonitus Anilæus à barbaro natione Syro alterius cuiuſdam uici incola, & inter cætera diligenter edoctus quo loco Mithridates celebraturus eſſet cum ſuis cōuiuium: iuſſo curare corpus milite, noctu contra hoſtes properauit, ut inopinos opprimeret. Quò delatus circa quartam uigiliam, partim ſopitos occidit, partim attonitos fuga coegit ſalutem quærere. Mithridatem etiam uiuum captum ſecum abduxit, nudum ſuper aſinum impoſitū, quæ apud Parthos grauiſsima habetur cōtumelia. Quē cum ſic ad ſyluam quandā perduxiſſet, hortantibus amicis ut illū interficeret, ipſi diuerſum uiſum eſt, neganti occidendū uirū genere apud Parthos præcipuum, & honoratum affinitate regia. Præteritas em̄ iniurias poſſe impetrare ueniam. quamuis enim contumeliam acceperit Mithridates, habiturum tamen pro conceſſa incolumitate gratiam. Quòd ſi grauius in eum conſulant, non quieturū regem quin magnis cædibus in ludęos

Anilæi uxor peregrinā religionem retinet.

Aſinæi mors.

Mithridates ab Anilæo uictus ignominia afficitur.

Babylone degentes uindicet: quibus parcendum esse propter coniunctionem sanguinis, & ut ad illos sibi pateat reditus, si qua clades accidat ut sunt belli uicissitudines. Eam sententiam approbauit multitudo cætera, atque ita Mithridates dimittitur. Qui domum reuersus ab uxore exceptus est conuitio, quòd regis gener post acceptas à Iudæis tot tam insignes iniurias, nunc captiuus etiam uitam eis debere sustineret precariam. Aut igitur, inquit, pristinam uirtutem recipe, aut Deos testor regio, me tua coniunctione non usuram postea. Ille partim non ferens quotidianum opprobrium, partim timēs mulieris elatum animum ne diuortium faceret, inuitus quidem, coegit tamē quantas potuit copias, indignum seipse uita existimans, si homo Parthus Iudæis uictoriam cederet. Anilæus uerò ubi cognouit aduentare illum cum ualido exercitu, turpe ducens continere se intra palustria, & sperans fortunam contra hostes priori similem, fretus q̄ milite iam assueto uincere, & ipse contrà eduxit copias: cui præter ueteranos multi tum etiam prædæ cupidine se adiunxerant, rati profligandum hostem quamprimùm in conspectum uenerit. Progressos autem meridiano tempore per regionem inaquosam ad nonaginta stadia Mithridates adoritur, æstu & siti laboreq̄ itineris adeo fessos, ut arma ægrè sustinerent, ipse recentibus uiribus: confestim q̄ in fœdam fugam uersis tanta cædes secuta est, ut multa uirorum millia caderent. Anilæus autem stipatus globo iuuenum effusissima fuga se in quandam syluam recepit, relicta Mithridati lætissima uictoria. Verùm ad Anilæum breui confluxit magna multitudo perditorum hominum, qui licētiam pluris quàm propriam salutem facerent: itaque detrimentum quod acceperat in prælio, suppletum est duntaxat numero. neque enim conferendi erant cum his qui ceciderant, eo quòd essent rudes militiæ. Duxit tamen eos contra Babyloniorum castella, lateq̄ uastabat omnia. Tum Babylonij reliquiq̄ hostes miserunt Neerdam ad Iudæos qui Anilæum deposcerent ad supplicium. quod cum non impetrarent (neque enim illis etiam si uellent integrum erat hominem dedere) ad pacem eos inuitauerunt. Quibus tractationem de conditionibus pacis admittentibus, missi sunt tam ab illis quàm à Babylonijs legati ad Anilæum. Tum Babylonij perlustrato diligenter loco in quo se ille continebat, clàm noctu irruunt in sopitos & grauatos crapula: & impunè quot quot adepti sunt interficiūt, & ipsum Anilæum inter cæteros. Tum uerò hoc metu exoneratus Babylonis populus, qui antehac non ausus erat odium effundere in nostros homines, cum quibus illi propter diuersos ritus perpetuum est dissidium, nunc his nunc illis prævalentibus: sublato inquam Anilæo, in Iudæos undique coortus est. Itaque non ferentes eorum uiolentiam, & sentientes se ad confligendum impares, nolentes cum eis habitare amplius, migrarunt Seleuciam urbem eius regionis præcipuam, à Seleuco Nicanore olim conditam. Hæc commune est Macedonum, Græcorum, & Syrorum domicilium. Eò postquam confugerunt Iudæi, per quinquennium nulla affecti sunt iniuria. Sexto aūt anno peste apud Babylonē grassante, denuò inde migratum est, quam multitudinem excipiente Seleucia, sequuta est Iudæos maior calamitas ex huiusmodi causa. In hac urbe semper Græcis malè cum Syris cōuenit, Græcorum tamen factione præponderante. quò post-

Anilæus victus fugit.

Anilæi mors.

Iudei Seleuciā migrant.

quam

quam à Iudæis migratum est, eorum fauore conditio Syrorum cœpit esse potior, aucta uiris bellicosis, & periculorũ contemptoribus. Quare Græci succumbentes, & uidentes se non posse recuperare dignitatem pristinam manẽte Iudæorum & Syrorum consensu, suos quisq; familiares Syros appellauerunt de pace & amicitia, id quod facilè impetratum est. Nam cum utrinq; primatibus commissum esset negotium, secuta est reconciliatio, quam ita demũ ratam fore placuit, si utriq; Iudæos cõmunibus prosequerentur odijs: eosq; ex improuiso aggressi, occiderũt supra quinquaginta uirorum millia: nec ullus euasit, nisi si quem amici aut uicini seruauit misericordia. Hi deinde secessserunt Ctesiphontem urbem Græcanicam, uicinam Seleuciæ, ubi quotannis rex hibernare est solitus, habẽs ibi maiorem supellectilis partem repositam: ibiq; sedes fixerunt, tutos se rati regiæ maiestatis reuerentia. Cæterùm Babyloniorum ac Seleucensium terror omnes eius tractus Iudæos peruagatus est: quando quicquid erat Syrorum in illis regionibus, cum Seleucensibus conspirauit in eorum perniciem. Quo factum est ut plerique Neerdam & Nisibim se receperint, securitatem suam reponentes in earum munitionibus, quę alioquin etiam habitantur à uiris bellicosissimis. Atque ita se tunc habuerũt res Iudæorum per Babyloniam.

In Iudæos seuitur.

Iudæorum reliqui migrant Ctesiphontem.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM LIBER XIX.

Quomodo Caius à Chærea cæsus est. Cap. I.

CAIVS porrò non in solos Iudęos Hierosolymis & in uicinis regionibus degentes debacchatus est, sed terra mariq; quàm latè Romanum patet imperiũ, quod maioribus repleuit calamitatibus, quàm quę unquã ueterũ monumentis sunt proditæ. Sed maximè Roma ipsa eius sæuitiã experta est, nihilo hac parte meliori cõditione quàm urbes cæteræ, præsertim senatores ac patricij, cæteraq; nobilitas: innumerisq; iniurijs uexabant qui uocant equites, opibus & dignitate senatoribus proximi, utpote ex quorũ ordine senatorum habeatur delectus. Hi enim ignominijs afficiebantur & exilijs cædibusq; & cõfiscationibus, quæ tum ferè cædis accedebant præmiũ. Se uerò pro Deo gerebat, non contentus humanis honoribus coli à subditis, & Capitolium frequentans templorũ omniũ in urbe celeberrimũ, Iouem eius præsidem appellatione fratris salutare ausus est. Alijs quoq; operibus suam declarabat insaniam, quãdo à Puteolis urbe Campaniæ ad Misenum alterum maritimũ oppidum grauatus triremi trajicere, & alioqui ad suam dominationẽ pertinere existimans, si à mari eadem quæ à terra obsęqa exigeret, ab uno promõtorio ad alterũ põte iuncto medio sinus spacio, curru uectatus est: id enim demum

Caij crudelitas & uesania.

iter dignum esse maiestate sui numinis. Templorum etiam Græcanicorũ nullum inspoliatum reliquit, & omnes insignis artificij tabulas atq; statuas edicto ad se comportari imperauit, quicquid ubicq; terrarum pulchri esset, in pulcherrimo loco, hoc est, Romana urbe spectari debere dictitans. His spoliis palatium suum & hortos exornauit, aliosq; suos secessus per Italiam. Ad hæc Iouem qui à loco in quo uniuersis Græcis colitur, cognominatur Olympius, opus Phidiæ Athenienſis statuarij, ausus est iubere in Vrbem transferri: quod tamen factum non est, architectis apud Memmium Regulum, cui demandatum erat hoc negotium, negantibus loco moueri posse illæsum simulachrum, & absque uitio. Aiunt etiam prodigijs fidem excedentibus Memmium uetitum, distulisse imperata facere: quæ ipse inseruit excusantibus cessationem suam literis. Cumq; capite luendum esset neglectum mãdatum, interitus Caij hominem exemit periculo. Eò denique insaniæ prouectus est, ut natam sibi filiam in Capitoliũ delatam, in simulachri genua deponeret, quasi communem sibi cum Ioue prolem, in medio se relinquere dicens iudicium, utro maiore parente sit genita. atque hæc agentem tolerabant tamen homines. Permisit etiam seruis licentiam deferendi suos dominos qualicunque crimine: quod eò grauius erat, quia ex ipsius Cæsaris authoritate, & in eius gratiam gerebantur omnia: adeò ut Claudium ausus fuerit Pollux mancipium ipsius reum facere: & Caius sustinuit inter iudices audire patruum dicentem causam capitis, sperans sumpturum se de illo supplicium: quod tamen ei non licuit. Itaque cum totum suæ ditionis orbem replesset sycophantijs, & seruos erexisset contra dominos, passim illi tendebantur insidiæ, alios ira stimulante ad uindictam acceptæ iniuriæ, alijs ipsius cæde imminentem sibi pernicie præcauere uolentibus. Certè ius publicum, nisi illo sublato, saluum manere non potuit, præcipuè nostra gens eius cæde erepta est ex ipsis interitus faucibus. Quapropter libet mihi accuratè denarrare totum negocium, uel ideo ut argumentum sit diuinæ potentiæ, quod & in aduersis soletur homines, & modestiæ fortunatos admoneat, ne opiniõe diuturnæ felicitatis falsi, neglecta uirtute in perpetuam corruant miseriam. Tres in illius necem conspirationes factæ sunt, quarum singulæ authores habebãt uiros fortissimos.

Coniuratio in Caium.

Nam Æmilius Regulus à Corduba Hispaniæ urbe oriundus manum coniuratorum circa se habebat, quorũ opera illum tolleret. Alterius Cassius Chærea tribunus erat caput. Annius quoque Minucianus non paucos ad opprimendum tyrannum cõciuerat. His Caius inuisus erat, Regulo quidem quòd is natura omnem iniquitatem oderat. Erat enim magnanimus, & liberali ingenio præditus, ita ut non dissimularet sua consilia: quæ cum multis communicauit, uel amicis, uel alioqui uiris strenuis. Minucianus uerò partim Lepidum ulciscendi cupidine, quem illi amicissimum & ciuem cum primis egregium Caius occiderat: partim metu, quòd uideret eius odia semper esse inuisis capitalia, decreuit illum ferro inuadere. Chærea non ferebat exprobratam sibi à Caio molliciem, & alioqui quotidiana pericula quibus propter familiaritatem eius erat expositus, optimè se putabat nece ipsius euasurum. Commune autem omnium illorum erat propositum, superbæ ac impotenti eius dominationi finem imponere. Spes enim erat, successurum negocium, &

re bene gesta seruandam ope sua rempublicam, cuius saluti honestum esse uel uitam impendere. Sed Chærea fuit feruentior cæteris, tum cupiditate parandi sibi clari nominis, tum quòd propter tribunatum faciliorem accessum habebat ad perpetrandum facinus. Interim Circenses ludi agebantur, quibus impendio delectatur Romanus populus, & alacriter in circum concurrens, quicquid desiderat ab imperatoribus flagitat, & illi postulatis eius perlibenter indulgent, tum quoque contentione magna rogabant, ut tributorum ac uectigalium releuaret onera. Ille non ferens eorum uociferationes, dimissis militibus iubet clamatores illos passim correptos duci ad supplicium: multi'que hoc pacto capite plexi sunt. id'que tulit populus, & cessauit à clamoribus, exemplo doctus maiorem uitæ rationem habendam quàm pecuniæ, quòd uiderent ob importunum eius studium multis repræsentatum interitum. Hæc magis etiam Chæream incitauerunt ad aggrediendum facinus, & compescendam immanem Caij ferociam. Et sæpe quidem epulantem inuadere decreuerat, certis tamen rationibus id distulit: non quòd dubius esset propositi, sed quia captabatur occasio commodior, ut non irrito conatu rem ad effectum deduceret. Iam autem non exiguum tempus exegerat in prætoriana militia. tum uerò exactionibus præpositus, & debitis in fiscum redigendis, quorum quædam dilatione solutionis conduplicata fuerant: dum in exigendo terit tempus, & afflictæ fortunæ hominũ miseratione exequitur mandata negligentius, conciuit in se iram Cæsaris, non sine probro effœminati ac segnis animi. Nec hoc contentus, quoties ille redeuntibus uicibus signum à se peteret, fœmineum aliquod & probrosum dabat uocabulum. Atque hæc faciebat, cum ipsum non puderet in quibusdam à se institutis sacris uti amictu muliebri, cincinnis'que & alio ornatu quo sexum mentiretur: & post hæc audebat exprobrare Chæreæ turpitudinem. Qui & quoties talia signa acciperet ferebat indignissimè, & magis etiam cum rideretur tradens ea militibus essetq; cæteris tribunis ludibrio. Nã allaturo eo signum à Cæsare, prædicebant fore ut afferret tale aliquod ludicrum. Quapropter ausus est sibi aliquot ascisscere, iustam iræ causam præferens. In his erat Popedius uir ordinis senatorij, omnibus ferè perfunctus honoribus, alioquin Epicureus, ideoq; sectator otij. Hunc detulerat inimicus eius Timidius, quòd in Caium iecisset indecora conuitia: & testem adhibebat Quintiliã mimam, propter formam adamatam cùm alijs multis, tum Popedio. Quæ cum nollet amatorem suum falso, ut erat, testimonio grauare in causa capitis, Timidius urgebat tormentis eam subijci. Tum Caius exasperatus Chæream iubet sine mora torquere Quintiliam, ideo potissimùm ei solitus cędes & quæstiones iniungere, quòd putaret hæc executurum inclementius, quo molliciæ notam effugeret. Quintilia porrò cum torquenda duceretur, cõnsciorum cuiusdam obiter pedem calcauit, innuens ut bono esset animo, nẽue ad tormenta ipsius expauescceret: se enim ea perlaturam obfirmato animo. Itaq; crudeliter eam examinauit Chærea, non sponte, sed necessitate coactus. Cum'que illa perdurasset, duxit eam in Caij conspectum, affectam modis miserabilibus. Cuius miseratione indignè laceratæ Imperator nonnihil flexus, Popedium absoluit, & pecunijs solatus est mulieris calamitatem, quam for-

Chærea.

Quintilia torquetur.

titer æquè ac feliciter tolerauerat. Id uerò indigniſsimè tulit Chærea, ſic traduci putans ſuam ſæuitiam, quaſi tam immodicam, ut ipſum Caium remedium eius adhibere oporteat. Quamobrem ſic Clementem & Papinium alloquitur, quorum hic & ipſe tribunus erat, ille præfectus urbanarum cohortium. Nos quidem Clemens in tuendo Imperatore nunquam officio noſtro defuimus. Nam noſtra opera & induſtria coniuratorum alij necati ſunt, alij tormentis intantum lacerati, ut ipſi uiſi ſint miſerabiles. Sed hæccine ſunt noſtræ militiæ munia? Tacente ad hæc Clemente, ſed uultus rubore pudorem fatente miniſteriorum talium, cæterùm uerbis non auſo ſuggillare inſaniam Cæſaris, Chærea iam confidentius commemorare cœpit calamitates urbis & imperij. Harum, inquit, cauſa uulgi ſermonibus in Caium refertur: ſed ſi rei diſquiratur ueritas, ego mi Clemens, & hic Papinius, & ante nos tu Romanis, immò toti humano generi horum malorum cauſa ſumus, qui mandata eius exequimur: & cum finem imponere poſsimus eius tum in ciues tum in reliquos ſubditos debacchationibus, per tam fœda miniſteria facti ſumus ex militibus ſatellites ac carnifices, non pro libertate Romanorum aut Imperio geſtantes arma, ſed pro eius incolumitate qui eorum tam animos quàm corpora in ſeruitutem redigit, contaminantes'que nos quotidie cruore ceſorum & atrociſsimis quæſtionibus, donec ipſius iuſſu ab alijs pari modo tractabimur. Non enim hoc modo chariores ei reddimur, ſed ſuſpectiores potius: & alioqui aſſuetus cædibus, quas libidine moderatur, non iudicio, nequaquam conquieſcet prius quàm nos quoq; cæteris adijciat: nimirum iam deſtinatos exitio, niſi maturè proſpicimus & communi libertati, & noſtriſmet periculis. Clemens autem etſi approbaret Chæreæ ſententiam, tacere tamen eum iuſsit, ne ſparſis in plures his ſermonibus, & euulgato ante effectum conſilio, raperentur ad ſupplicium. Expectandam eſſe optabilem occaſionem, fortuitò alicunde offerendam. Sibi quidem ob ingraueſcẽtem iam ætatem non ſatis eſſe animi: & habere ſe tutiora conſilia: nam honeſtiora ne cogitari quidem poſſe. His dictis Clemens domum ſe recepit, ſecum agitans quæ audierat, quæ'que ipſe dixerat. Chæreas autem nonnihil timere incipiens, ad Cornelium Sabinum & ipſum tribunum properat, quem uirum quòd non contemnendum noſſet, libertatis'que amatorem eximium, & ferentem ægrè præſentem ſtatum reipublicæ, expeditum aliquod ab eo expectans cõſilium, decreuit ei rem proponere, ſollicitus etiam ne per Clementem res proderetur, & omnem moram periculoſam exiſtimans in tanto negocio. Hunc poſtquam libenter id accipere intellexit, ut qui iam ante pari modo animatus, ideo tantum hactenus ſiluerat, quòd cum nemine auderet communicare ſuam ſententiam: tunc uerò operam etiam polliceri non modò ſilentium, magis etiam confirmatus eſt in propoſito. Itaque rati non amplius cunctandum, ambo ad Minucianum ſe conferunt, magnitudine animi ipſis ſimilem, & eodem accenſum uirtutis ſtudio, Caio uerò ſuſpectum propter necem Lepidi, hominis Minuciano coniunctiſsimi, & inſuper communi obnoxium periculo. Omnibus enim honoratis Caius erat terribilis, præ cæteris in tales ſæuire ſolitus: & iam antè ſignificationem aliquam inter ſe dederant, quæ tum agebantur iniquo ſe ferre animo. Quamuis enim metus

periculi non ſineret eos manifeſtè proferre odium quo Caſum proſequeren-tur, tamen occultus quidam eius rei ſenſus mutuam inter illos beneuolen-tiam conciliauerat. Et quoniam Minucianus dignitate præſtabat, homo cum primis ciuium nobilis, omnem'que laudem meritus, ſoliti etiam antea pluri-mum illi deferre, in eo quoque congreſſu poſtulabant ut ipſe initium ſermo-num faceret. Ille rogauit Chæream, quod'nam ſignum ea die ab imperatore accepiſſet. Vulgatum enim iam erat per urbem, quomodo ei ſoleret dandis ſignis illudere. Ibi Chærea cupidè arrepta occaſione, fretus'que Minuciani fide: At tu mihi, inquit, libertatem ſignum da: cui gratias habeo, quòd me ul-tro properantem excitas. Neq; mihi ampliori adhortatione opus eſt, ſi qui-dem tibi quoque idem placere uideo, & priuſquam conueniremus iam antè conſenſimus. Gladius hic quo accinctus ſum, ambobus ſufficiet. Quare age aggrediamur opus te authore, equidem uolens ac libens ſequar quocunque iuſſeris, adiutus tua prudentia. Nec te debet tardare ferri inopia, dum ani-mus tanto facinore dignus ſupereſt, à quo etiam ferrum ſolet efficaciam ſu-mere. Ipſe certè totus feror in hoc negotium, ſecurus quid mihi poſt eueniat: quandoquidem non uacat de me priuatim diſpicere in publica ſeruitute pa-triæ, ſublatis legibus, & omnibus imminente à Caio pernicie. Et dignus ſum opinor uel te iudice cui credatur hoc miniſterium, quando & tibi eadem probari uideo. Tum Minucianus ſic animatum ſentiens, complexus homi-nem collaudatum hortatus eſt ut pergeret, apprecatus ut ſuperi conatus e-ius ratos haberent: atque ita mutuum confirmati diuerſi abeunt. Ferunt hoc conſilium quodam omine fuiſſe firmatum. Nam ingrediente curiam Chæ-rea, uox cuiuſdam è turba audita eſt, iubens eum, dijs iuuantibus, deſtinata perficere. Et primo ſuſpicatus eſt rem ab aliquo è coniuratis proditam: de-inde intellexit incitari ſe autà quopiam conſcio, aut uoce Dei, cui curæ ſunt res mortalium. Iam'que multi participes inſidiarum armati aderant & ſena-tores & equites, ſimul'que militum quotquot erant conſcij. Nemo enim e-rat qui non putaret necem Caij pertinere ad ſalutem publicam, & ideo pro ſe quiſque dabant operam ne quis in hoc facinore cæteris uirtute cederet, cun-ctis tam uerbis quàm opere in exitium tyranni conſpirantibus. Nam & Cal-liſtus his ſe adiunxit Caij libertus: qui unus plurimum apud eum poterat, ſocius quodammodo tyrannidis, & formidatus omnibus, abundans'que pe-cunijs, quas ex munerum corruptelis parauerat: utebatur'que im:nodicè hac potentia, ſuſpectum nihilominus habens principem, cuius ingenium norat implacabile, & in ſemel deſtinatis pertinax. Ipſi autem inter alias peri-culi cauſas hæc erat nõ poſtrema, quòd eſſet pecunioſus nimium. Quare ad Claudium dàm deſciſcebat, colens eum quòd ſperaret ſucceſſurum in impe-riũ, & iam tum obſequijs captans eius gratiã, quò tandem apud illum quoq; eſſet in precio. Nam & iactauit apud eum, iuſſum ſe ut ueneno ipſum tolle-ret, & hactenus ſemper commentum differendi cauſas innumeras. Videtur autem mihi hoc finxiſſe in gratiam Claudij. Nec enim ille ſi patruum necare uoluiſſet, tuliſſet excuſatiões Calliſti: & liberto ceſſanti imperata facere mox repræſentatum fuiſſet meritum præmium. Claudius tamen qui diuino quo-dam fauore Caij furorem euaſit, gratiã Calliſto perſuaſus habuit pro nunquã

accepto

accepto beneficio. Cæterùm Chæreæ conatus differebantur indies multorum ſegnicie. Nam ipſe inuitus cunctabatur, omne tempus patrando huic facinori opportunum iudicans. Etenim aggrediendi aſcendentem in Capitolium ad mactandas pro filiæ ſalute uictimas ſæpe dabatur occaſio: uel præcipitandi in forum è faſtigio baſilicæ, numos inde aureos & argenteos ſpargentem populo (eſt autem altum illud tectum, ſpectans in forum) uel opprimẽdi celebrantem arcana ſacra quæ ipſe inſtituerat. Eum enim à nemine ſibi cauere, tum quia operam daret ut inter ipſos honeſtè uerſaretur, tum quia quibus crederet, ab ijs nihil in ſe tentatum iri ſperaret. Denique ſibi uires tantas quaſi diuinitùs dari, ut Caium uel abſq; ferro tollere queat. adeò ſuccenſebat Chærea cõiurationis ſocijs, timens ne elaberetur occaſio. Illi uerò hominem uidebant & æqua aggredi, & ipſorum bono ſtudere, poſtulabant tamẽ pauliſper differri negocium, ne ſi parum ſuccederet, turbaretur tota ciuitas, & factis inquiſitionibus præcluderetur uiris fortibus ad opprimendum tyrannum aditus. Satius igitur eſſe dum ludi aguntur in palatio, adoriri facinus. Si celebrantur in honorem Cæſaris, qui primus dominationem à populo in ſe tranſtulit. & extructa ante regiam ſcena, conueniunt eò ſpectatum Romanorum nobiles unà cum uxoribus ac liberis, præſente etiam principe. Ibi conclusis tam multis millibus intra modicum ſpacium, conatum facilè ſucceſſurum, non ualentibus etiam ſi uelint ſuccurrere, ſatellitibus. Aſſenſit Chæreas, decretumq; eſt primo ludorum die rem aggredi: ſed plus fortuna potuit quàm conſilium, ita ut uix tertiò ſtatuta peregerint, qui fuit ludorum dies ultimus. Tum Chærea ſocijs cõuocatis: Multum, inquit, elapſum eſt temporis, quod nobis ſegniciem exprobrat in honeſtis conſilijs: quæ uerendum eſt ne prodita in nihilum recidant, & Caius exaſperatus magis etiam ſæuiat. An non uidetis quòd ad hunc modum nihil aliud fit quàm libertatis detrimentum, & tyrannidis acceſsio? cum debeamus nobis primùm ſecuritatem parare, deinde alijs perpetuam felicitatem, unde ad nos & gloria maxima reditura ſit. Illis uerò tam honeſto propoſito non contradicentibus, cunctantibus tamẽ adhuc, & per ſtuporem ſilentibus: Quid, inquit, uiri ſtrenui, differimus? an neſcitis hunc eſſe ſpectaculorum diem ultimum, poſt quæ peracta Caium eſſe nauigaturum? Decreuerat enim nauigare Alexandriam Ægypti uiſendæ gratia. Pulchrum uerò fuerit, ſi emittamus è manibus hoc propudiũ hominis, terra mariq; triumphaturum de Romanorum ignauia. An non ignominioſum ſit, nos Ægypto cuipiam libertatem oppreſſam non ferenti hanc gloriam cedere: ego certè deliberationes ueſtras non expectabo amplius, ſed periculum faciam hodie, ita ut fortem uirum decet quicquid fors ferat libentius perpeſſurus, quàm ut me uiuo alius laudem occiſi Caij occupet. His dictis & ipſe negocium adoritur, & cæteris animum addidit, ut omnes ſine dilatione rem aggredi cuperent: moxq; palatium armatus gladio petijt, quod ita mos ſit accinctos tribunos ſignum ab Imperatore petere: & fortè ea die uices petendi ad ipſum redierant. Et iam confluebat multitudo ad palatium, magno tumultu ſe inuicem protrudendo, dum quiſq; locum ſpectandi præripere nititur, magna uoluptate hanc contentionem ſpectante Caio: quòd nec ſenatoribus aſsignata eſſent loca, nec equitibus, ſed promiſcuè ſedebant

uiri

uiri cum mulieribus, & ſerui confuſi cum ingenuis. Progreſſus deinde imperatorrem diuinam fecit Auguſto Cæſari, ad cuius tum honorem ludi celebrabantur: & cadente uictima contigit reſpergi cruore togam Aſprenatis unius è ſenatorum numero, quod ominoſum ei fuit, licet tum riſu exceptum à Cæſare. Nam & ipſe in eo tumultu occiſus eſt. Fertur Caiũ ea die præter naturam ſuam fuiſſe affabilem, ita ut inſueta comitate omnibus fuerit miraculo. Peracto ſacro conſedit inter amicos in theatro, quod compactile inſtaurabatur per ſingulos annos hoc modo. Duas habebat ianuas, alteram uerſus ſubdialem aream, alteram uerſus porticum, per quam actores ingrediebantur & egrediebantur, non turbato ſpectatorum conſeſſu: qua parte erat cella quædam tabulatis interſepta, ubi mimi uerſabãtur, & muſici. Cumq; iam & multitudo cætera ſederet, & Chærea cum reliquis tribunis non procul à Cæſare, qui dextrum theatri cornu tenebat: Batibius uir prætorius ſubmiſſa uoce rogauit aſſidentem ſibi Cluuitum conſulatem, ecquid noui audiſſet. Quo negante, Ergo, inquit, ſcito agi hodie certamen tyrannicidij. Tum Cluuitus, Tace, inquit, bone uir, ne quis iſtud Achiuorum alius exaudiat: alludens Homerico carmine. Sparſis deinde in ſpectatores pomis conſtabant & auibus propter raritatem gratis, Caius delectabatur diripiente hæc certatim populo: moxq; duo quædam ominoſa ſecuta ſunt. Nam mimus inductus eſt in quo iudex deprehenſus in crucem ſuffigebatur: & fabula acta eſt Cinyra, in qua & ipſe & eius filia Myrrha occidebatur, multumq; ficticij cruoris fuſum eſt tam circa crucifixum, quàm circa Cinyram. Quin & eundem diem fuiſſe aiunt, quo olim Philippus Amyntæ filius rex Macedonum ab amico Pauſania cæſus eſt, dum theatrum introgreditur. Cæterùm Caio dubitante, permaneret ne uſque ad finem ſpectaculi, præſertim cum dies eſſet ultimus: an lotus & cibo ſumpto reuerteretur, ut erat ſolitus: Minucianus ſupra Caium aſſidens, ueritus ne periret occaſio (iam enim Chæream egredi uiderat,) ſurrexit iturus ad cõfirmandum hominem. Eum Imperator comiter apprehendens lacinia, quonam, inquit, bone uir? Et ille quaſi Cæſarem reueritus reſedit. Sed maior erat timor: ac paulo pòſt rurſum ſurrexit, Caio non amplius retinente, quod eum putaret abire ad aliquid neceſſarium. Tum Aſprenas etiam hortatus eſt Cęſarem, ut more ſolito lotus & pranſus tum demum reuerteretur: cupiebat enim ut conſcius quod ſtatutum erat peragi. Et iam Chærea coniuratos diſpoſuerat, ut ſuo quiſque loco nauaret operam: ægréque moras ferebãt, quòd iam eſſet hora nona diei: & Chæreas tardante Caio uolebat in theatrũ reuerti, atque inſidẽtem irruere. Quamuis enim intelligeret id ſine multa equitum qui aderant ac ſenatorũ cæde non poſſe fieri, exiſtimabat tamen eam bene rependi libertate publica. Iamq; tendebat in theatrũ, cum ſubito ſtrepitu ſignificatur ſurrexiſſe Cęſarem. Tum coniurati turbã dimouent, quaſi Caio turbã ægrè ferente: req; aũt uera captãtes ſolitudinem, quo facilius poſſent cædem perficere. Præcedebant autẽ eum Claudius patruus, & M. Minutianus ſororis eius maritus, & Valerius Aſiaticus, quos dimoueri uetabat ſua dignitas. Eos ipſe ſequebatur cum Paulo Aruntio. Mox ubi regiam ingreſſi ſunt, relicta recta uia per quam eum præſtolabantur ſeruorum miniſteria, & quà Claudius cum alijs præceſſerat, deflexit ad infrequentem

De Aſprenatis morte futura omen.

Omina.

quandam

quandam cryptam ducentem ad balineas, pueros etiam eo locò uiſurus qui uenerant ex Aſia, partim ad cõcinendos hymnos ſacrorum domeſticorum, partim ad ſaltandam pyrrichen in theatro. Ibi occurrens ei Chærea ſignum poſtulat. & illo probroſum quiddam dante, conuitio ſimul ac ferro eum adortus ferit grauiter, non tamen letali uulnere: quod quidã data opera factum putant, ut multis ictibus conſauciatus periret cruciabilius, id quod mihi non fit ueriſimile, quia tale facinus non admittit lenta conſilia. Quòd ſi hoc animo id fecit Chærea, uidetur mihi fuiſſe omnium ſtultiſsimus, qui maluerit indulgere iracundiæ, quàm celeriter ſe ac ſuos eximere periculo: maximè quando non deerant qui Caio poſſent ſuccurrere, niſi quamprimùm exhalaret animam. Alioqui uidebitur ſe & amicos potius quàm illum affligere uoluiſſe, cum poſſet re bene geſta clàm ſe ultoribus eius ſubducere, non perdendo temerè tempus, uel ſeipſum potius. Verùm hæc quiſq; ut libuerit æſtimet. Caius porrò præ dolore uulneris, quod humerum inter & collum impactum ne ulterius procederet oſſe iuguli retentum eſt, neq; exclamauit attonitus neq; inuocauit opem amici ullius, ſiue quòd nemini fideret, ſiue prudentia: gemitu tantum edito, fuga ſe proripiebat ulterius. quem paratus in hoc Cornelius Sabinus impulit ut in genu procideret: moxq; circumſiſtentium una uox erat, repete, atq; ita confecerunt eum, illatis certatim crebris ictibus. Extremũ autem inflixiſſe fertur Aquila, qui ultimum exitium illi attulit. Author aũt facinoris meritò Chærea dicendus eſt. Quamuis enim adhibuerit ſocios, omnium tamen primus id concepit animo, & modum perficiendi inuenit. primusq; auſus eſt conſilium communicare cum alijs. quod ubi probari ſenſit, coniuratos in unum contraxit uſus eximia prudentia, & ad audendum accendit crebris adhortationibus: cumq; res operam poſceret, hic quoq; primus in eum irruit, & ſua uirtute cædem exorſus facilem & iam ſeminecem Caium alijs præbuit. quapropter meritò quicquid & à ſocijs perpetratum eſt, ipſius prudentiæ, induſtriæ atque uirtuti acceptum ferendum eſt. Sic Caius finijt multis confoſſus uulneribus. Quo interfecto, Chærea cum ſocijs recipere ſe quà uenerãt, uidebat impoſsibile: ſiue attoniti magnitudine facinoris, quòd non leue eſſet periculum occidiſſe imperatorem gratioſum apud inſanã multitudinem, paratis ad ultionem militibus: ſiue quòd anguſtæ erant uiæ ubi patrata eſt cædes, & refertæ famulis ac cuſtodibus, qui omnes ea die præſto erant ad officium. Proinde per aliam uiam contulerunt ſe ad ædes Germanici, cuius filium Caium tum necauerant. Hæ fuerunt contiguæ palatio: quod ita unum erat, ut tamen excultum eſſet ædificijs per partes à ſingulis imperatoribus, quorum appellationem retinebãt. Iamq; elapſi è turba ſatis tuti erãt pro tempore, tantiſper dum in occulto eſſet caſus Cæſaris. Primi autem Germani ſenſerunt eius interitum, cohors ſatellitum ex ea gente lectorũ ad principis cuſtodiam: homines natura iracundi, ut quiuis alij barbari, quòd plerunque quid fiat non cogitent, robuſti corpore, & primos hoſtium impetus excipere ſoliti, & magnum ad uictoriam momentum afferre in quamcunq; partem incubuerint. Hi cognita morte Caij uehementer indoluerunt, non ipſius uirtutibus rem metientes, ſed ſuis commodis, quòd gratioſus apud illos fuerat, largitionibus beneuolentiam eorum ſibi comparans: moxq; duce

Caius occiditur.

Germanorum ſæuitia occiſo Caio.

Sabino

Sabino (is non ſua aut maiorum uirtute, ut qui gladiator fuerat, ſed inſigni roboread tribunatum prouectus fuerat) ſtrictis gladijs diſcurrebant per domos ſcrutabundi ubi nã laterent interfectores Cæſaris: & primùm fortè oblatum Aſprenatem fruſtatim lacerauerunt, eum cuius togam cruore uictimę reſperſam diximus, infauſto ſanè auſpicio. Poſt hunc Norbanum nacti ſunt ciuem nobiliſsimum, & genus ducentem à multis Imperatoribus: qui nihili apud furentes fieri ſuam dignitatem uidens, homo ualidus extorſit gladiũ reluctanti ei qui primus ſe inuaſerat: uidebaturq́ non inultus moriturus, ni circumdatus multorũ ſimul obrutus fuiſſet ictibus. Tertius è ſenatoribus Anteius cum paucis mala fortuna ſicut priores in Germanos incidit, pertractus eò cupidine uiſendi Caij cadaueris, quem uehementer oderat. Eius enim patrem eodem nomine appellatum non contentus egiſſe in exilium, occiderat poſtremò miſsis illò militibus. Paſcebat igitur oculos gratiſsimo ſpectaculo: uerùm audito tumultu latebras quæritans, non effugit Germanorum diligẽtem perquiſitionem, per iram fontes iuxtà atq́ inſontes trucidantium: & illi quidem tali fato abſumpti ſunt. Cæterùm poſtquam in theatrum rumor de morte Caij perlatus eſt, terror inuaſit & diffidentia. Quidam enim etſi perlibenter interitum eius acciperent, quem iampridem optauerant, præ timore tamen credere non audebant: alij contra ideo non credebant, quia uerum eſſe nolebant, atq́ etiam maius putabant quàm ut humana uirtute poſſet effici. Hi ferè erant pueri ac fœminæ atq́ mancipia: tum nonnulli ex militibus: quòd eius ſtipendia merentes ſimul exercerent tyrannidem, miniſtri ſuperbiæ, concutientes optimum quemq́ ciuium, & prædarum participes. Mulieres autem & iuuentus deliniti (ut ſolet uulgus) ſpectaculis, muneribus gladiatorijs, uiſcerationibus, oblectamentisq́ id genus alijs: quarum prætextus erat uoluptas populi, re autem uera ſeruiebant crudelitati & inſaniæ principis. Apud ſeruos item gratioſus fuerat propter licentiam contemnendi dominos, contra quos in eo paratum habebant præſidium. Facilẽ enim erat fidẽ impetrare confictæ calumniæ, & indicata herili pecunia non libertatẽ ſolùm aſſequi, ſed & diuitias, quòd delatoribus octaua confiſcatorum bonorũ eſſet decreta. Nobilium autẽ etiamſi quibus credibile fieret, uel quòd aliquid præſenſerant, uel quòd uerum eſſe miſerè cupiebant, adeò non proferebant gaudium, ut ne audiuiſſe quidem ſe fingerent: alij ne ſpe fruſtrata proditę uoluntatis pœnas luerent: inſidiarũ alij conſcij, & tanto magis præ ſe ferentes ignorantiam, ne fortè ſuſpecti his quibus expediebat tyrannũ uiuere, depoſcerentur ad ſupplicium. Nam & diuerſus rumor ſparſus eſt, eſſe quidem ſaucium, non tamen occiſum, uerùm diligenter curari à medicis. Quo factũ eſt ut audientiũ nemo declararet ſuum animum. Aut enim amici eius erant, qui nunciabant, & hoc ipſo ſuſpecti quaſi fautores tyrannidis: aut cõtrà infenſi homini, & ideo nimis cupidè etiam falſa pro ueris credita cõmunicare cum alijs putabantur. Acceſsit & alius rumor, qui maximè nobilitatis obſcurauit gaudiũ: eum contempto uulnerum periculo, ſic ut erat cruentatum procurriſſe in forum, atq́ ibi concionari apud populum. Ita illi in diuerſos affectus diſtrahebantur rumore ancipiti: non tamen loco ſe mouere auſi ſunt metu calumniæ, ſcientes non tam referre quo ipſi animo id facerent, quàm quo factum interpreta-

pretarentur delatores & iudices. Sed poſtquam Germani ſtrictis gladijs circumdedere theatrum, nemo ſpectatorum non putabat de ſe actum: & ad cuiuſuis ingreſſum expaueſcebant, quaſi iamiam cõtrucidandi: hærebantq́ inopes conſilij, ut quibus nec manere tutum eſſet, nec egredi. Tandem irrumpẽtibus militibus clamor toto theatro tollitur ſuppliciter deprecantium, & excuſantium inſidiarũ ignorantiam, ſiue inſidiæ illæ fuerint, ſiue quid aliud. Parcerent igitur, ne ue alienæ audaciæ ab inſontibus pœnas repoſcerent, omiſſa authorum facinoris (ſi quid patratum eſſet) cõquiſitione. Addebant & plãctus, & lacrymas, Deosq́ innocentiæ teſtes inuocabant, & alia faciebãt ac dicebant, quæ eos docebat præſentaneum uitæ periculum. His flexa eſt ira militũ, ne quid durius in ſpectatores conſulerent: quandoquidem hoc quamuis furẽtibus immane uidebatur, & Aſprenatis cæterorumq́ capita ſuper aram defixerunt, quorũ aſpectu nihil miſerabilius uiſum eſt ſpectatoribus, dignitatem eorum & infelicitatẽ reputãtibus, & de ſe quoq́ ſolicitis, quòd incerti eſſent etiamnum an omnino periculum euaſiſſent. Itaq́ etiam qui iuſtiſsimis odijs Caium proſequebantur, non tamen ſincerũ capiebant gaudium, timentes ne auctarium eius cædis fierent, nulla certa ſpe oſtendente ſe miſeris. Tandẽ Aruntius homo gratioſus, qui uocalis erat, utpote præco rerũ uenalium, paraueratq́ ſibi ex eo quæſtu diuitias ingentes cum pari potentia, theatrum ingreditur habitu quàm maximè ad luctum cõpoſito. Quamuis enim infenſiſsimus eſſet Caio, tamen urgente præſenti diſcrimine ad diſſimulandam lætitiã, preferens inſignia mœroris omnia, quibus uti mos eſt in chariſsimorum deſiderio, nunciat eius mortem, nõ paſſus multitudinẽ diutius ignorare quæ acciderant. Deinde cœpit reuocare Germanorum impetum: ſimulq́ tribuni iubebant gladios recondere, ſignificantes Imperatoris interitum: quæ quidẽ certiſsima ſalus fuit conſtipatæ in theatro multitudinis, & eorum qui quomodocunq́ inciderent in Germanos: qui ſi aliquã ſpem incolumitatis illius habuiſſent, à nullo abſtinuiſſent maleficio: adeò illum diligebant, ut ſuarum animarum iactura redemptam ſalutẽ eius cuperẽt, nullo reſpectu calamitatis reipublicæ. Itaq́ tum demum cognita eius morte, cohibuerunt impetũ quo in uindictã ruebant, uel quod iam non amplius erat tẽpus declarandæ beneuolentiæ, occiſo qui gratiã referret: uel quia timebant non impunè ſibi fore tantã uiolentiã, ſenatu in ſe animaduerſuro, ſi fortè ad eum rediret rerũ regimen. Sic tandem Germanorum rabies ſedata eſt, per Caij cædem excita. Cæterùm Chærea qui ualde timebat Minuciano, ne periret in furentes Germanos incidens, ſingulos militum prenſabat, de eo rogitans, precibusq́ cõmendans eis ſalutem hominis: quo factum eſt ut ille unà cum Clemẽte ad eum perductus collaudarit tam egregium facinus, teſtatus id eſſe è republica, eiq́ ſenatus nomine gratias egerit, quòd nec in deliberando conſilium, nec in peragẽdo animus illi defuerit: dicens hanc eſſe naturã tyrannidis, ut elata breui uoluptate ex impotentis & iniquæ dominationis licentia, infelicem ſortiatur uitæ exitum, ut inuiſa bonis omnibus: quod & Caio tunc accidiſſe, qui iam tum ante conſpirationẽ initam legum contemptu, & nõ ferendis iniurijs etiã amiciſsimos à ſe alienauerit, à quibus nunc peremptus uideatur, cum reuera ipſe ſibi exitij cauſa fuerit. Iamq́ & in theatro ſpectatores tumultuabundi conſurre-

Caij mors in theatro per præconẽ ſignificatur.

xerant,

xerant,huiuſmodi occaſione diffugiẽdi præbita. Arcyon medicus correptus ut curaret quoſdam ſaucios, prætextu parandorũ remediorũ dimiſit proximos: reautẽ uera ut ſeſe præſenti periculo eximerent. Interea Senatus in curiã conuenit, populuſq; in comitiũ confluens trucidatores Caij quærebat, & is quidẽ ſeriò, ſenatus uerò tantũ in ſpeciem. Cumq; Valerius Aſiaticus uir consularis progreſſus eſſet ad tumultuantes & indignantes latere interfectores Cæſaris, multis eum rogantibus quiſnam eſſet eius cædis autor, Vtinã ego, inquit. Conſules aũt edictum propoſuerunt, in quo continebatur Caij accuſatio, iubentes ut domũ redirent tam populus quàm milites, populo quidem magnam relaxationem pollicendo, militibus uerò præmia, ſi modò nihil turbarent & abſtinerent ab iniurijs. Nam metus erat ne exaſperati clade aliqua ciuitatem afficerent, neue ad rapinas uerterentur & ſacrilegia. Iam autem totus Senatorũ ordo conuenerat, præcipuè qui cædis erant cõſcij: audebantq; ſperare aliquid, quaſi ad ſe deuoluto rerum moderandarum arbitrio.

Senatus habetur poſt mortem Caij.

Quomodo Claudius principatum adeptus ſit. Cap. II.

IN hoc rerum ſtatu repentè Claudius domi arripitur. Conuenientes enim in unum milites, & collatis de rebus gerendis conſilijs, uidebãt populum non ſuffecturum tam ingentibus negotijs, ſi ad ipſum rediret rerum adminiſtratio: nec ſibi utilem eam fore, ſi deſinerent eſſe miniſtri principatus & quodammodo ſocij. Optimum igitur uiſum eſt rebus adhuc turbatis principem eligere Claudium, defuncti patruum, nemini eorum qui tum in ſenatum coiuerant non præferendum, ſiue natalium claritatis, ſiue liberalis eruditionis habenda eſſet ratio: qui conſtitutus in rerum faſtigio præmia cuiq; pro meritis decerneret. Hæc ſententia ſimul approbata eſt, & Claudius correptus à militibus. In ſenatu autem Cn. Sentius Saturninus, non neſcius Claudium raptum, & inſtare uirtutis certamen, quaſi protruſus, nec tamẽ inuitus, intrepidè orationem dignam ingenuis, & generoſis auditoribus exorſus eſt in hanc fermè ſententiam. Etſi incredibile uidetur, Quirites, quòd præter omnem ſpem nobis offertur poſt tam longũ temporis ſpacium, teneamus tamen libertatem, incertum quidem quàm diu mãſuram, & in poteſtate Deorum ſitam quorum hoc munus eſt: ſed quæ in præſens certè exhilarare nos ualeat, ac licet ea priuemur, tamen beatitatem conciliet. Bonis enim uiris iucũdum eſt uel unam horam liberos in libera patria uiuere, ueteriſq; illius & florentis reip. aliquem guſtum capere. Equidem priſcæ illius libertatis non memini, ut poſt eam ſublatã natus, præſentis ſanè ſum cupidiſsimus, & felices exiſtimo quibus datũ eſt in illa naſci atq; inſtitui honeſtis ſtudijs: proximumq; poſt Deos immortales honorem his uiris habendum cenſeo, quorum uirtute uel ſerò tandẽ hac ætate nobis eam deguſtare contigit: quæ felicitas utinam perpetua propageturad poſteros. Nam nobis uel hæc dies ſufficit, tam iunioribus noſtrum quàm ſenioribus: his quia nõ omnino ignari bonorũ libertatis morientur libentius: illis quia uirtutis exemplum recens propoſitum eſt, quòd æmulari ſit longè pulcherrimum, & non degenerare à claris maioribus. Quamobrẽ nihil nobis magis curãdum eſt, quàm ut cum uirtute uiuamus, quæ ſola libertatem parit ſuis cultoribus. Mihi res ueterum auditu tãtùm ſunt cognitæ. Ex his uerò quę ipſi uidere licuit, ſatis intellexi quã-

Saturnini oratio de libertate.

tum malorum ciuitatibus inuehant tyrannides, uirtutem omnẽ de medio tollentes, & opprimentes ingenuos ſpiritus, metum contrà atq; adulationẽ docentes, quando non ex legum prudentia, ſed ad arbitratum principum adminiſtrantur omnia. Ex quo enim Iulius Cæſar poteſtatem populi diminuit, & proculcatis legibus ſubuertit rempublicam, oppreſſo iure ſeruiens ſuis cupiditatibus, nullum malorum genus eſt quo nõ attrita ſit ciuitas, dum inter ſucceſſores eius poſterior quiſq; præcedentẽ ſtudet uincere in abolendis patriæ moribus, & exhaurire urbem generoſis ciuibus: quòd exiſtimant hoc ad ſuã pertinere ſecuritatem, ſi rem habeãt cum deprauatis hominibus, & optimorum uirorum nõ ſolùm magnanimitatẽ premant, ſed ipſos etiam perdant nõ uno mortis genere: idq; cum multi iam deinceps in poteſtatis faſtigio collocati fuerint, & ſinguli non ferendis grauaminibus onerauerint rempublicam. Quorum unus Caius, qui hodie fato ſuo functus eſt, grauiora patrauit quàm cæteri, non in ciues ſolùm, ſed & cognatos & amicos pariter immittens indomitam ſuam iracũdiam, & iniuſtas pœnas eis infligens, infenſus dijs ſimul & hominibus. Tyrannis enim non ſufficit uoluptatũ ſtudium & ſuperbia, neq; rapinæ & adulteria, ſed præcipuum commodum ducũt ſi inimicorum totas excidant familias. Pro inimicis autem habent omnes liberos, nec ad placãdos eos ulla iniuriarum patientia eſt efficax. Etenim conſcij ſibi quàm multis malis oppleuerint homines ſubditos, etiamſi illi contemptim ferant ſuum infortunium, ipſi tamen maleficentiæ ſuæ memores, ita demũ ſecuritatem ſibi pollicentur, ſi illos poſsint omnino tollere. His malis leuati, & nemini niſi uobis inuicem obnoxij, id quod & preſentis concordiæ, & futuræ ſecuritatis certiſſimum pignus eſt, inſtaurate collapſum ciuitatis decus, & iuſta cura rempub. in priſtinam integritatem reſtituite. Liberũ eſt ſententias proferre de his quæ diſplicent, quando nullus Dominus ceruicibus imminet, cui poteſtas ſit in earum authores animaduertere. Quid enim aliud nuper creſcentem tyrannidem aluit, quàm iſtorum ſegnicies, qui nulla in re libidini eius refragati ſunt? Quietis enim uoluptate uicti, & aſſueti mancipiorum more uiuere, dum honeſtæ morti turpem uitam præferunt, coniecerunt ciuitatem in calamitates non ferendas, quas partim audiuimus, partim uidimus. Ante omnia uerò tyranni interfectoribus honores quàm maximos decernite, Chæreæ præcipuè: qui uir dijs fauentibus tum conſilio tum manu nobis libertatem peperit: cuius rationem haberi decet, ut pro adito libertatis amore periculo, à liberatis digna præmia recipiat. Honeſtiſsimum enim eſt benefactoribus gratiam reponere, qualis & uir hic habẽdus eſt, Brutorum ac Caſsiorum æmulus interfectorum Iulij Cæſaris: & hac parte anteferendus, quòd illorum opera bellis ciuilibus perturbatum eſt totum Romanum Imperium: hic uerò cæſo tyranno omnibus malis ciuitatem eripuit. Hæc Sentius Senatu magna cum uoluptate audiente: & quotquot equitum aderant: tum exurgens Trebellius Maximus, anulum ei detrahit, in quo lapillus erat incluſus inſculptã habens Caij effigiem: quod ille tum intentus alió non animaduerterat: ſtatimq; ea confracta eſt. Et iam nox proceſſerat, cum Chærea ſignum à conſulibus petijt: atq; illi libertatem dederunt. Adeò autem mutatas res mirabãtur, ut ipſis ſibi uix ſatis crederent. Tunc enim primùm ex quo reipub. adminiſtratio populo eſt

Chæreæ ſignũ à conſulib. datur.

adempta,

adempta, ſigni dandi mos ad conſules rediit, penes quos ante Cæſares Imperium fuerat in milites. Id acceptũ Chærea militibus tradidit his qui à Senatu ſtabant, uidelicet quatuor cohortes amantiores Imperij legitimi quàm tyrannidis. Hi mox abierunt cum ſuis tribunis, paulóq; pòſt etiam populus lætus ac ſpei plenus, multùm ſibi placens ob reuerſam in priſtinum ſtatum rempublicam, & Chæreæ nihil non tribuens. Is indignè ferens ſupereſſe uxorẽ Caij & filiam, mittit unum è tribunis Iulium Lupum, qui utramq; interficiat: ideo potiſsimùm illi demãdato negocio, quòd Clemẽtis eſſet cognatus, & dignus ut in partem ueniret tyrannicidij, quaſi totius cõſilij à principio conſcius. Nõ deerant tamen è coniuratis quidam, quibus crudele uideretur ſæuire in mulierem, quando Caius non ipſa incitante, ſed ſuopte morẽ gerens ingenio ciuitatem afflixiſſet, & florem nobilitatis extinxiſſet: alij contrà illam potiſsimũ malorum omnium cauſam aſſeuerabant, à qua amatorio potionatus incidiſſet in inſaniam, atq; ita unam ueneficam attuliſſe toti Romano orbi calamitates maximas. Quorum ſententia poſtremò uicit, & Lupus properauit ad hoc miniſterium, ne quid moraretur publicum cõmodum. Cumq; ueniſſet in palatium, offendit Ceſoniam humi ſtratam iuxta mariti cadauer, expers omniũ quæ ſolent exhiberi mortuis, & fœdatã cruore uulnerum, afflictantem ſe cũ iacente ſimul filia. Nec alia uox eius audiebatur, quàm Caij accuſatio, quòd uxori non paruiſſet præmonenti toties: quod quidẽ tum ambiguum uiſum eſt, ſicut nunc quoq; duplicem interpretationẽ recipit: alijs ſic intelligẽtibus, conſuluiſſe eam ut rediret ad ſaniorem mentem, & in ciues ſæuire deſineret, moderatumq; principem ageret, ne fortè prouocati eius crudelitate, parem ei uicem reponerent: alijs contrà, inſtigaſſe eam maritum ut ſine mora coniuratos plecteret, & quamuis nihil comperti haberet quod animaduerſione dignum eſſet, ſuę tamen ſecuritati proſpiceret: idq; tum exprobratum illi, quòd etiam admonitus ſegnior fuiſſet: adeò in diuerſum ſenſum trahebãtur uerba mulieris. Quæ dum aduenientem Lupum animaduerteret, oſtenſo iacentis cadauere, cum lacrymis & lamentis rogabat ut propius accederet: utq; ſenſit cædis cauſa eum ueniſſe, non magni pendentem uerba nihil ad ſuum propoſitum facientia, confeſtim nudatum iugulum præbuit, miſerabiliter ſuam cõditionem deplorans, & urgens ne differret inceptæ à ſocijs fabulæ extremũ actum addere. Atq; ita magno animo necem pertulit, cuius comitem habuit etiam filiolam: quòd mox ipſe factum renunciauit Chæreæ. Ita Caius quarto ſui principatus anno finijt, uir & ante principatum maleficus, uoluptatibus deditus, & fautor delatorũ, periculorumq; metuens, atq; ea de cauſa ſanguinarius, unicum fructum potentiæ exiſtimans ſi abuteretur ea contra immeritos, & prędas ex iniuſtis cædibus ac rapinis ageret: attollens ſe ſupra humanũ faſtigium, & diuinitatis opinionem affectans, populariq; aſſentatione deprauatiſsimus: legum cancellos non ſecus quàm uirtutis impedimenta abominans, & ne intimam quidem amicitiam pili faciens, quoties ira ſtimularetur ad uindictam ac ſupplicia: oſor bonorum uirorum omnium, quicquid collibuiſſet citra omnem cõtradictionem licere ſibi poſtulans. Quare ne à ſororis quidem germanæ ſtupro abſtinuit, ex quo illi maxima apud ciues exorta eſt inuidia, propter incredibilem & multis retrò ſeculis inauditam libidinis licẽtiam.

Vxor Caij, & filia interficiũtur.

Caij mores & facta.

tiam. Opus autem eius regale aut magnificum nullum memorari poteſt, aut excogitatum ad utilitatem hominum, præter receptacula extructa circa Rhegium & Siciliam nauibus frumentarijs ex Ægypto uenientibus. Hoc enim citra controuerſiam maximum opus eſt, & utiliſsimum nauigantibus. Sed ne id quidem abſolutum eſt: ſed imperfectū manſit remiſſa contentione operantium. In cauſa fuit ſtudium rerū inutilium, & quòd pecuniam in priuatas ſuas uoluptates inſumere maluit, quàm in publicam magnificentiam. Alioquin Orator facundus, & peritus utriuſcp literaturæ tam Græcanicæ quàm patriæ: facilecp intelligebat omnia, ad quorumuis orationes reſpondens extẽpore: & uel in maximis negocijs ſuadendi facultate prędituſ, ſi quis alius, quã uel ingenij felicitate, uel diuturna exercitatione ſibi parauerat: ad cuius laudis æmulationem magnos ſtimulos ei pater addiderat, Tiberij qui ante hunc imperauit ex fratre nepos, eximius in hoc ſtudiorum genere, à quo degenerare in hac parte erubuit, qua cæteros ciues à tergo reliquerat. Nec tamen ei bona inſtitutio profuit, quo minus licentiam adeptus perniciẽ ſibi accerſeret: intantum ardua res eſt eos ſapere, quibus adeſt quiduis facientibus impunitas. Vſus enim honeſtiſsimis amicis à principio, quo facilius bonam opinionẽ ſibi pararet, tandem eos à ſe alienauit uſurpãda immodica licentia, quorum odijs indies gliſcentibus poſtremò per inſidias eorundem oppreſſus eſt. Cæterùm Claudius, ut ſuprà dixi, cognito Caij caſu, & hac de cauſa perturbatione totius palatij, de ſua ſalute anxius latebat in quodam angulo, nullam periculi cauſam habens præter claritatem natalium. Nam priuatam uitam agens permodeſtè ſe geſſerat, mediocri ſtatu contentus, literiſcp ſe oblectabat Græcis maximè, omnem negociorum deuitans ſtrepitum. Tum uerò attonita uulgi multitudine, regia referta diſcurſantibus cum furore ac conſternatione militibus, plebe quaſi metu dominationis ſoluta ultrò citrocp ruente temerè, prętoriani qui potiores habentur inter reliquos milites, conſultare cœperunt quid agendum eſſet, non tam ſoliciti de nece principis, quem iurè cæſum exiſtimabant: quàm quomodo rebus ſuis proſpicerent, Germanis interfecto res ſæuientibus, ſuimet reſpectu magis quàm utilitatis publicæ. Quæ omnia magis augebant trepidationem Claudij, maximè cum uidiſſet circumferri Aſprenatis & unà cum eo cæſorum capita. Stabat enim in quodam loco gradibus aliquot acceſsibili, obſcuritate eius ſe occulens. Ibi Gratus unus è palatinis militibus, non ualens ſatis uultum eius diſcernere præ tenebris, hominem tamen eſſe uidens qui latere cupiat, propius acceſsit, licet rogatus ut diſcederet: & tandem protractum agnouit, inclamans alijs ſequentibus, profectò hunc eſſe Germanicum, dignum qui uacantem Imperatoris locum occupet. Tum Claudius uidens eos paratos ut ſe raperet, metuenscp ne iubente Caio plecteretur capite, rogabat ut ſibi parcerent, innocentiam ſuam commorans, & excuſans ſe inſcium rerum omnium. Ad quæ Gratus ſubridens dextra prehenſum ſic alloquitur: Deſine de incolumitate eſſe ſolicitus, cum potius debeas animum ad principatum erigere, quem dij Caio ſublato tuæ uirtuti offerunt, orbem terrarum reſpicientes. Quare age maiorum tuorum ſolium recipe: moxcp attollunt eum in humeros non ualentem præ metu ſimul ac gaudio pedibus inſiſtere. Iam enim complures prætoriani circa Gratum

III. *Claudius à militibus rapitur ad principatũ.*

tum uersabantur, ita ut quidam putantes Claudium rapi ad supplicium, miserarentur ut hominem innoxium, & qui totam ætatem exegisset in ocio, ac sæpe sub Caio adductus fuisset in uitæ periculum: quidam etiam dictitarent, ad consules pertinere de eius causa iudicium. Verùm militibus magis ac magis affluentibus, & diffugiente inermi multitudine, Claudius non procedebat propter imbecillitatem corporis, quando etiam ipsius lecticarij fugerant, desperantes de salute Domini quem raptum uiderant. Itaq; cum hi soli tenerent palatium, partem urbis, ut ferunt, antiquissimam, & iam attentarent curam reipublicæ, maior etiam fiebat confluxus cæterorum militum, Claudiũ libenter uidentium, & magno studio conãtium eum ad principatum euehere, etiam ob Germanici fratris memoriam, cuius gloria hærebat adhuc in animis hominum. Ad hæc succurrebat præcipuorum Senatorum auaritia, & quantum per eam peccatum fuisset ante mutatum statum reipublicæ: quem quia in pristinum restitui iudicabant impossibile, rursum non esse in rem suã uidebant, si unus quispiam citra ipsorum operam potiretur Imperio, cum liceret prouecto Claudio dignam ab eo pro meritis gratiam recipere. Has & alias inter se conferentes consultationes, cum alijs quoq; affluentibus cõmunicabant. Cumq; idem omnibus probaretur, armatis cinctum sublimem in castra pertulerunt, ut ibi sine impedimento reliqua peragerent. Dissidiũ autem inter Senatum & plebem inciderat: dum illi ad pristinam redire dignitatem, & inductam à tyrannis seruitutem effugere cupiunt: plebs contrà hanc felicitatem eis inuidens, & frenũ eorum auaritiæ Imperatoriam potestatem esse existimans, sibiq; aduersus potentiorum iniurias præsidiũ, gaudebat auditis quæ Claudio contigerant, sperans huius opera carituram se bellis ciuilibus, & alijs malis quæ olim Pompeianis temporibus ciuitatem afflixerant. Senatus porrò cognito quòd milites Claudium in castra transportassent, lectos sui ordinis uiros illò miserunt, qui eum doceant non esse per uiolentiam affectandum Imperium: præstare ut Senatui permittat curam reipublicæ, & unus sit è Senatoribus, secundũ leges prouisurus cũ alijs quomodo res administrari debeant: memineritq; quàm miserè tractata sit ciuitas uel à prioribus dominis, uel modo Caio principe, sub quo ipse in communi fuisset periculo: necq; decere ut qui tyrannidẽ in alio detestatus sit, nunc patriam sponte intẽperijs eius subijciat. Quapropter si Senatui pareat, & cũ laude ad pristinum reuertatur ocium solitam uirtutem retinens, fore ut maximis cumuletur honorib. à liberis ciuibus, & opinionẽ optimi uiri lucrifaciat, qui non grauetur sub legib. per uices nunc præesse alijs, nũc subijci. Sin nihil motus Caij exitu, pergat in propositis, se certè obnixuros eius conatibus. Nam & non contemnendam militum manum stare à suis partibus, & armorum superesse copiam seruitiorumq; multitudinem, quorum opera in promptu sit. Sed præcipuã spem esse in Deorũ auxilio, qui pro recto & honesto certantes adiuuare soleãt: nihil autẽ honestius quàm pugnare pro libertate patriæ. Hæc legati Veranius & Broccus, ambo tribuni plebis: procumbentesq; ad eius genua suppliciter orabant, ne ciuitatem in bellum ciuile conijceret. Et cum uiderent eũ septum magna frequentia militum, & nihil esse collatos ad hunc consules, rogabant, ut si principatum ambiret, mallet eum à Senatu accipere. Hoc enim

Senatus ad Claudiũ legatio.

æquius fore & felicius, ſi abſq; uiolentia, cum bona offerẽtium gratia habe-
nas Imperij capeſſeret.

Diſſidium inter Senatum & plebem. Cap. III.

PORRO Claudius ſciens ſenatus arrogantiã, modeſtè legatis reſpõ-
dit pro tempore: ſed parũ tutum ratus ſe in eorũ fidem cõmittere, fre-
tus hortatibus militũ operam impigrã pollicentiũ, incitante etiam
IIII. Agrippa, decreuit principatũ ultrò oblatũ nõ dimittere è manibus. Is enim
Agrippa operã nauat Claudio. poſtquam ſuæ dignitatis authorem Caium exanimem collocaſſet in lectulo,
& compoſuiſſet ut tum poterat, perfunctus hoc officio prodijt ad eius ſatel-
lites, nuncians uiuere quidẽ eum, ſed quia crucietur uulneribus, medicos ea
de cauſa accerſi. Cæterùm ubi cognouit raptum eſſe à militibus Claudium,
ægrè dimota turba ad eum peruaſit, & nactus eum turbatũ, pronumq; ad ce-
dendam poteſtatẽ ſenatui, cõfirmauit, hortatus ut magno animo in retinẽdo
principatu pergeret. Iamq; unus erat è fautoribus Claudij, cum accerſitus à
ſenatu, ignarum ſe omniũ ſimulans, & unguentatus tanquã à compotatione
ueniens, ex Senatoribus quęſiuit quid de Claudio factũ ſit. Quibus id quod
uerum erat reſpondentibus, & inſuper ipſius ſententiam de præſenti ſtatu po-
ſtulantibus: ſe quidẽ aiebat pro Senatus dignitate nullum recuſare periculũ,
ſuadere tamen ut magis ſpectent utilitatem reipublicæ, quàm quæ in præſens
grata uideãtur auribus. Cõtendentib. enim de principatu opus eſſe armis &
militibus, ne imparatis in certamen deſcendentib. aliquid aduerſum accidat.
Illis & arma ſibi eſſe dicentibus, & collaturos ſe pecuniã: nec deeſſe militẽ, &
poſſe armari ſeruitia uocata ad pileũ, ſubiũxit rex: Vtinã P. C. conatus ueſter
ſuccedat: non dubitabo tamen quæ in rem ueſtram puto promere. Scitis qui
à Claudio ſtant ueteranos eſſe, & rei militaris longo uſu peritiſsimos: pro no-
bis autẽ erit mancipiorum præter omnẽ opinionem liberatorum colluuies
intractabilis, quos ne gladium quidem ſatis ſciẽtes ſtringere, opponemus ui-
ris exercitatiſsimis. Quamobrem mihi placet mitti ad Claudium, qui ei depo-
nere principatũ ſuadeant, & ad eam legationẽ meipſum offero. Hæc ubi per-
ſuaſit cum alijs aliquot mittitur, et Claudio ſeorſum trepidationẽ Senatus in-
dicat: autorq; fuit, ut reſpõderet ſicut deceret ad ſummã poteſtatem euectum
principẽ. Reſpondit igitur, mirũ non uideri quòd Senatus ęgrè ferat ſubeſſe
unius arbitrio, expertus aliquot principum ſæuitiã. Nunc uerò deguſtaturũ
eum etiã æquam ac moderatã dominationem, quæ nomẽ quidẽ principatus
habeat, ſed reuerà omnia gerat de cõmuni ſentẽtia. Quare nõ eſſe cur de eius
fide dubitent, quem in uaria temporũ conditione nunquã ab honeſto diſce-
ſiſſe ſuis ipſi oculis uiderint. Cum his mandatis legati dimiſsi ſunt: moxq; cõ-
cionem apud milites habuit, Sacramẽto adactos ut in fide manerẽt, uiritimq;
diuiſit ſatellitibus quina drachmarum millia, & eorum ducibus pro rata par-
te tantundẽ: & exercitibus qui ubicunq; eſſent, tãtundem pollicitus eſt. Sub
diluculum autem Coſs. Senatum uocauerũt in Capitolini Iouis ædem: quo-
rum alij delituerunt in urbe, ne irent: alij rus maturè ſunt profecti, præuiden-
tes quonam res euaſura eſſet, optantes que tutam ſeruitutem cum ocio po-
tius, quàm ancipitem aleam reparandæ dignitatis priſtinæ. Conuenerunt
tamen centum, non amplius: quibus conſultantibus de præſenti negocio,

repentè

repentè clamor militum pro foribus ſtantium tollitur, unum Imperatorem à ſenatu creari poſtulantium, ne quod detrimentum patiatur imperium communicatum pluribus. Et ſuam quidem ſententiam proferebant de uni alicui committendo Imperio, in illorum autem poteſtate ſinebant delectum eius qui uideretur principatu dignior: quod ſenatui ualde incommodum accidit, in locum ſperatæ libertatis ſuccedente metu à Claudio. Nec tamen deerant qui affectarent rerum faſtigium, propter nobilitatem generis, affinitatem'ue coniunctam cum Cæſaribus. Nam M. Minucianus uir cum primis clarus, & in matrimonio habens ſororem Caij Iuliam, ſeipſum offerebat, conſulibus aliam ex alia cauſationem nectentibus. Valerium etiam Aſiaticum alter Minucianus interfector Caij cohibuit: fuiſſetq; cædes quanta uix unquā aliàs edita, ſi quis permiſſus fuiſſet cū Claudio de principatu contendere. Præſto enim, erat gladiatorū non contemnendus numerus, & cohortes uigilum, cum magna manu remigium ultrò confluentium. Quapropter multi metu ab ambiēdo ſunt deterriti, quòd uel ſibiipſis timerent, uel populo. Deinde appetente iam die Chærea cum ſocijs aderant allocuturi milites: quos illi cum uiderent manu ſilentium innuere, concionari non paſsi ſunt, omnibus unum Imperatorem, idq; ſine dilatione poſcentibus. Tum uerò minimè ſenatus poterat expedire conſtitutionem reipublicæ, militibus authoritatem eius contemnentibus, & interfectoribus Caij ampliſsimum ordinem militari inſolentiæ cedere non patientibus. Tandem Chærea non continens iram, quòd Imperatorem peterent, daturum ſe ait, ſi quis ſignum afferret ab Eutycho. Is erat auriga Praſinus Caio dilectiſsimus, cuius equitio ſtabulis extruendis ille uiles operas exegerat à militibus: idq; tum eo dicto exprobrabat eis Chærea, multaq; alia, allaturum ſe Claudij caput minitans. Indignum enim eſſe, ſi poſt inſanum dementi principatum committant. At illi uerbis eius nihil moti, ſtrictis gladijs, & ſublatis ſignis tendebant ad Claudium, adiuncturi ſe his qui iam Sacramento ipſius ſe obligauerant. Ita Senatus deſertus eſt à ſuis propugnatoribus, & conſules fermè in priuatorum redacti ordinem, mœſtitia ſtuporeq; occupatis omnibus, nec ſcientibus quid'nam agēdum poſt irritatum in ſe Claudium. Iamq; pœnitentes alius in alium iactabant conuitia. Tum Sabinus è tyrannicidis unus in medium progreſſus, citius ſe ſeipſum contrucidaturum ait, quàm paſſurum ut ſe inſpectante Imperium committatur Claudio, & aſciſcatur ſeruitus: ſimulq; Chæream obiurgabat, quòd cum primus contempſiſſet Caium, nunc metu mortis uideatur publicam libertatem prodere: ille contrà uitam ſe nihil morari ait, uelle tamen prius tentare mentem Claudij. Interim in caſtris multi Senatorum per confertos milites enitebantur ad officium exhibendum Claudio, & inter cęteros alter Conſul Q. Pompeius, eo magis inuiſus militibus, quòd Senatum ad libertatem hortatus fuerat. Quamobrem ſtrictis eum inuadentes gladijs perpetraſſent cædem, niſi fuiſſent à Claudio cohibiti, qui ereptum periculo aſsidere iuſsit ſuo lateri. Sed non idem honor habitus eſt reliquis Senatoribus, qui cum eo ſimul uenerant: aliquot enim etiam plagas acceperunt, repulſi dum illum ſalutare properant: Aponius uerò diſceſsit ſaucius, & eorum nemo non periclitatus eſt. Rex Agrippa etiam autor fuit Claudio, ut mitius ſe erga Sena-

tores gereret: his enim ſublatis non habiturum quibus imperet. Cui ille paruit, iuſsitq; eos conuenire in palatium, quò ipſe per mediam urbem lectica delatus eſt, deducētibus militibus non ſine uexatione plebeiæ multitudinis. E tyrannicidis autem Chærea & Sabinus conſpicui proceſſerunt in publicū arcente aditu Pollione, quem Claudius paulo antè Prætorianis præfecerat. Claudius perlatus in palatium conuocatis amicis ſententias ſuper Chærea rogauit. Illis facinus alioquin egregium uidebatur: ſed authorem inſimulabant perfidiæ, & exemplum in eum ædendum cenſebant ad deterrendos in poſterum à talibus homines. Ductus eſt igitur ad ſupplicium unà cū Lupo aliiſq; cōpluribus. Fertur Chæream magno animo tuliſſe id infortuniū, nihil mutato uultu ad indecorum habitum, atq; etiam Lupo exprobrantem lachrymas: cumq; is detracta ueſte quereretur de frigore, ille cauillatus eſt, lupū nunquā offendi frigore. Et inſpectante corona eorum qui deduxerāt, rogauit militē, num exercitatus eſſet ad cædes, & num acutum haberet gladiū: poſtulauitq; eum quo ipſe Caium interfecerat: denicq; uno ictu feliciter periit. Lupus autē deiecto animo parum fortiter ceruicem præbens pluribus ictibus demū confectus eſt. Paucis poſt diebus quando ſolenne parentandi tempus rediit, populus Romanus dum ſuorum quiſq; manes honoraret, eadem opera etiam Chæreæ ſuam partem in ignem coniiciebant, apprecati ut propitius non iraſceretur ipſorum ingratitudini: atq; hic fuit exitus Chæreæ. Sabinus autē non ſolùm abſolutus à Claudio, uerumetiam permiſſus eandem quam antè præfecturam gerere, iniquum ratus, ſi à fide coniuratis data deſciſceret, in corpus adacto capulo tenus gladio ſuamet manu optatum quæſiuit interitum.

Chæreæ ſuppli cium.

Quomodo Claudius Agrippæ paternum regnum reddidit, & edicta eius in Iudæorum gratiam. Cap. IIII.

V. CLAVDIVS autē ſublatis protinus militibus quicunq; ſuſpecti eſſe poterāt, edictū propoſuit, quo Agrippam in regno per Caium antè conceſſo cōfirmabat, collaudans ſimul eius operam: & induſtriā: addita inſuper Iudæa & Samaria, quòd olim ad eius aui Herodis regnū pertinuiſſent: has igitur uelut familiæ debitas reſtituit. Abilam autem & finitimā eius ditionem in Libano, quæ Lyſanię fuerat, adiunxit de ſuo. Fœdus deinde regis cū Ro.po. in æs inciſum eſt in urbis foro medio. Antiochum autē ſuo regno priuatū Comagena donauit, & parte quadam Ciliciæ. Soluit etiā Alexandrum Lyſimachum Alabarcham ueterem amicum, & olim procuratorem ſuæ matris Antoniæ, quē Caius iratus uinxerat: cuius filio Marco Bernice deſponſa fuit Agrippæ filia: quo defuncto ante nuptias, rex uirginē Herodi ſuo fratri eam collocauit, impetrato illi regno Chalcidis à Claudio.

Per idem tempus apud Alexandriam inter Iudæos, & Græcos exorta eſt ſeditio. Occiſo enim Caio gens Iudæorum ſub eius Imperio uehementer oppreſſa, & multis iniurijs ab Alexandrinis affecta, cœpit animos reſumere moxq; ad arma uentum eſt. Tum Claudius per Epiſtolam mandat Ægypti pręſidi, ut ſeditionem illam compeſcat: & ad preces Agrippæ ac Herodis regum edictum Alexandriam & Syriam mittit ſcriptum in hanc ſententiā. Tiberius Claudius Cæſ. Aug. Germanicus, trib. pot. edicit. Quoniam cognitū habemus, Alexandrinos Iudæos iam inde ab initio ius eius ciuitatis ex æquo

Claudij edictū in Iudæorū gratiam.

cum

cum Alexandrinis cæteris conſecutos à regibus, ſicut patet ex inſtrumentis ſuper hoc conſcriptis & conſtitutionib. regijs, poſt adiectamq; Imperio noſtro per Auguſtum Alexandriã manſiſſe illis ſua iura integra, conſeruata per miſſos illò diuerſis temporibus præſides, nullamq; de eorum iure controuerſiam extitiſſe, etiam cum Aquila præfuit Alexandriæ: permiſſumq; eis ab Auguſto, ut in defuncti ethnarchæ locum alium ſuis ſuffragijs ſubſtituerẽt, utq; quiſq; in ſuis ritibus maneret, neq; cogeretur religionem patriam deſerere: cæterùm Alexandrinos concitatos contra conciues ſuos Iudæos c. Cæſaris temporibus, propter inſolentem illius inſaniam, dum contra patriam gentis religionẽ pro Deo coli ab eis poſtulat, & recuſantibus infenſus eſt: uolo inconcuſſa eſſe iura eorum à Caij inſania: eisq; ius eſſe perſeuerandi in patrijs ritibus: iubeoq; utramq; partem quoad fieri poteſt dare operam ne quid turbarum cõmoueatur, idq; propoſito hoc edicto ita ſtatuo. Atq; hęc erãt quæ in illo edicto cõtinebantur. In reliquum autẽ orbem Romanum tale miſſum eſt: Tiberius Claudius Cæſar Auguſtus Germanicus, Põtifex max. trib. pot. Coſ. deſignatus 11. edicit. Petentibus à me Agrippa & Herode regibus mihi amiciſsimis, ut permitterem Iudæis in Imperio noſtro degẽtibus uti ſuo iure quemadmodũ antea, ſicut & Alexandriam habitantibus conceſsimus: libenter precibus eorum annuimus, non deprecatorum tantùm cauſa, ſed quia ipſos dignos iudicamus hoc noſtro beneficio, propter ſeruatã populo Romano fidem & amicitiam. Æquiſsimum igitur cenſeo, nullam ne Græcam quidem urbem negare illis ius ſuum, quando quidẽ & ſub D. Auguſti principatu conſeruatum eis fuit integrum: licebitq; in poſterum Iudæis per totum noſtrum Imperium ſparſim habitantibus uti maiorum ſuorum moribus, quos iam nunc moneo ut hac noſtra gratia contenti modeſtius ſe gerant, neq; deſpicentur religiones externarum gentium: ſuis autem ſuo arbitratu uiuant legibus. Atque hoc meum edictum ciuitatibus, colonijs, & municipijs Italicis ac prouincialibus per magiſtratus publicari uolo, ad reges quoq; atq; dynaſtas tranſmitti, non minus triginta continuis diebus ita proponendum, ut ab omnibus humi ſtantibus poſsit perlegi.

Agrippæ in Iudeam reditus. *Cap.* V.

His edictis Alexandriam & per totũ orbem dimiſsis Claudius Cęſar declarauit quomodo in Iudæos animatus eſſet: moxq; Agrippã ad curam ſui regni miſit auctum maioribus honoribus, cõmendatumq; per literas præſidibus prouinciarum ſimul, & procuratoribus omnibus. At ille ut re bene geſta fieri ſolet, magna celeritate reuerſus eſt: & quam primum peruenit Hieroſolyma, uotiua ſacrificia perſoluit, nihil omittens eorum quæ lege præſcripta ſunt. Vnde & multos Nazaræos tonderi mandauit: & catenam auream à Caio donatam põdere parem illi ferreæ quæ regias manus uinxerat, monumentum aduerſæ fortunæ mutatæ in proſperã ſuſpendit in ſacrario ſupra gazophylaciũ: quæ doceret ſpectatores & ſublimia poſſe corruere, et Deũ ualere illa erigere denuò. Omnes enim admonebãtur per hanc conſecratam catenã, quòd Agrippa leui de cauſa priuatus dignitate fuiſſet uinctus, paulóq; pòſt compedib. ſolutus ſplendidiorem quàm antè principatum adeptus: eã eſſe naturam rerum humanarum omnium, ut celſiſsima

quæq;

quæcp prolabantur facilè, rurſumcp inclinata reſtituantur in priſtinum faſtigium. Ritè igitur uotis Deo redditis Agrippa Theophilum Anani filiũ ſub mouit à ſummo ſacerdotio, & Boethi filium Simonem cognomine Cantharam in eius locum ſubſtituit. Erant autem Simoni fratres duo, & Boethus pater, cuius filiam Herodes rex uxorẽ duxerat, ſicut diximus. Idem igitur quod fratres & pater ſacerdotium Simon adeptus eſt: quemadmodũ olim ſub Imperio Macedonum idem contigerat tribus filijs Simonis pontificis, eius qui
VI. Onia patre prognatus eſt, ut ſuprà meminimus. Conſtituto deinde pontificatu rex Hieroſolymitis beneuolentiæ gratiam retulit, remiſſo eis tributo quod ſoliti erant in ſingulas ędes pendere, decorum putans ſi non pateretur ſe uinci amore mutuo. Magiſtrum autem prędecit toti ſuæ militiæ Silam, quẽ multorum & difficilium laborum indiuiduum ſocium habuerat. Paulo poſt Doritæ quidam iuuenes natura temerarij religionis ſpecie poſuerunt in Iudæorum ſynagoga ſtatuam Cæſari, quòd Agrippam uehemẽter commouit ad iracundiam, quòd ea res perditũ iret inſtituta patriæ. Quare ſine mora ad Petronium Syriæ præſidem profectus queſtus eſt de Doritarũ audacia: qui & ipſe non minus ægrè ferens hoc facinus ut impium, nouatoribus illis aſperius ſcripſit in hanc ſententiam.

Epiſtola Petronij ad Doritas pro Iudæis ſcripta. Cap. VI.

PVBLIVS Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæſ. Aug. Germanici, primatibus Dorienſium. Quoniam tam audax fuit quorundam ueſtrûm inſolentia, ut etiam contra edictum Claudij Cæſ. Aug. Germanici, quo Iudæi permittuntur ſuis legibus uiuere, ſynagogam eorum profanauerint, illata Cæſaris ſtatua, quod religioni ipſorum non eſt licitum, atcp hoc facto non Iudæorum tantùm pietas læſa eſt, ſed numẽ etiam Cæſaris, cui rectius in proprio templo ſtatua poneretur quàm in alieno, maximè in ſynagoga, cum iuſtum ſit & Imperatoris iudicio comprobatum, ut ſui quiſcp loci ſit dominus: ne mea decreta cõmemorem poſt contemptam autoritatẽ Cæſaris, qui Iudæis non religionem tantùm permiſit, uerumetiam æquum ciuitatis ius cum Græcis cohabitãtibus: his ergo de cauſis eos qui contra edictũ Auguſti auſi ſunt talia, indignantibus etiam eorum primarijs, hęc furore populi, non ſuo conſenſu facta aſſeuerantibus, iubeo per centurionem Vitelliũ Proculũ ad me adduci rationem reddituros. Magiſtratus autem hortor, ut ſi uideri uolunt his conſenſum ſuum nõ acceſsiſſe, centurioni fontes indicent, dentcp operam ne quid turbæ aut rixæ oriatur, quam quidam captare uidentur: cum contrà ego & mihi chariſsimus rex Agrippa nihil æquè curemus, quàm ne ulla Iudæis detur occaſio excitandi tumultus defenſionis prætextu. Quo autem melius cognoſcatis, quæ nam ſit ſuper hoc negocio uolũtas Auguſti, adiunximus eius edictum apud Alexandrinos propoſitum: quòd iam antè ſatis notum omnibus, chariſsimus rex Agrippa mihi ſedenti pro tribunali recitauit, ius ſuũ poſtulãs, & ut ſuis beneficiũ Cæſaris maneat incolume. Quamobrẽ iubeo ut in poſterũ nullam quęratis ſeditionũ materiam, & cœleſte numen ſuis quiſcp colat ritibus. Ita tum Petronius rẽ curauit, ut & admiſſum erratum corrigeretur, & in poſterũ caueretur ne quis tale quippiam auderet. Rex autẽ Agrippa Simonem Cantheram pontificatu priuauit, quem-

Ionathæ Anani filio reddere uoluit, digniorem hunc tali ſacerdotio exiſtimans. Sed ille recipere noluit, ſic excuſans: Equidem tuam rex beneficentiam libenter amplector, contentus tua uoluntate quâ mihi tantus honor oblatus eſt, etſi me Deus indignum iudicauit ſummo pontificio. Sed mihi ſacrum illum amictū ſemel ſumpſiſſe ſatis eſt: tunc enim ſanctius illum accepi, quàm nunc reciperem. Quòd ſi quæris, oſtendam qui honore hoc ſit longè dignior. Eſt mihi frater & apud Deum & apud te rex innocens, ab omnique peccati labe mundus, quem auſim tibi commendare ut idoneum officio pōtificis. Hac hominis modeſtia delectatus rex, omiſſo Ionatha ex ipſius conſilio, fratri eius Matthiæ ſacerdotium id detulit: nec ita multo poſt Petronio Marſus in adminiſtranda prouincia Syria ſucceſsit.

Ionathas pontificatum repudiat.

Geſta Agrippæ uſq; ad ipſius obitum. Cap. VII.

VII.

Sila ob inſolentiam ſuā in cuſtodiam datur.

SILA autem magiſter militiæ regiæ; quia per omnem fortunam ei fidus nullius unquam periculi ſocius eſſe detrectauerat, ſed uel difficillimos labores pro eo ſæpè ſuſceperat, fretus amicitia poſtulabat etiam paris honoris eſſe particeps. Quapropter grauabatur regi aliquo modo cedere. ſemperque licentius agebat cū eo. & in familiaribus colloquijs moleſtus erat interdum extollens ſe immodicè, & ſæpè prioris fortunę regis aduerſa in memoriam reuocans, ut oſtentaret, quàm ſtudioſus ipſius cultor fuiſſet, nunquam non labores in eius gratiam exhauſtos memorans. Quæ cum ſine modo repeteret, opprobrare uidebatur, ita ut rex tandē offenderetur immodica libertate hominis. Iniucunda enim eſt temporis inglorię acti memoria, & ſtultum eſt indeſinenter exprobrare meritum. Poſtremò intātum exaſperatus eſt regis animus, ut iræ plus quàm rationi tribuens non contentus fuerit adimere illi præfecturam, uerum etiam uinciendum in ipſius patriam adſeruandum miſerit. Elapſo deinde aliquanto tempore lenita iam ira, & ratione defecata in cōſilium adhibita, reputauit quantum laborum uir ille pro ſe pertuliſſet: cumque natalem ſuum celebraret, omnibus occupatis circa hilaritates ac epulas, accerſiuit Silam ut mox intereſſet regio cōuiuio. Ille ut erat moribus ingenuis non diſsimulauit indignationem cuius iuſtam cauſam habere uidebatur, uocantibus ſe reſpondens, ad quem honorē me rex reuocat, paulo poſt eo priuaturus? neque enim prius beneuolentiæ præmiū mihi diuturnum eſſe paſſus eſt, ſed ſpoliauit eo me affectum contumelia. Niſi forte putat linguam mihi poſthac fore minus liberam: imò fretus cōſcientia nunquā clamare deſinam è quantis eum eripuerim calamitatibus, quantum laborum tulerim, ut illi incolumitatem & honores parerem: pro quibus officijs nunc præmium retuli uincula & obſcurum carcerem. Ego uerò horum nunquam obliuiſcar, ſed etiam apud manes manebit mihi huius iniuriæ memoria. Hæc ille uociferabatur, iubens ut eadem regi referrent, qui cum uideret immedicabilem, reliquit eum in cuſtodia. Conuerſus autem ad Hieroſolymorum curam, muros nouæ quæ uocatur urbis muniebat ſumptu publico, latioresque & altiores quàm antè fuerant reddebat: & feciſſet aduerſus omnem humanam uim inexpugnabiles, ni Marſus Syriæ prę ſes Claudio Cæſ. ſignificaſſet eam rem per literas. Qui ſuſpicatus molituros aliquid noui, diligenter ſcripſit Agrippæ, ut à munienda urbe deſiſteret: atque ille mox paruit. Erat autem is

Agrippa Hieroſolyma munire aggreſſus eſt.

rex adeò natus ad liberalitatẽ ac beneficijs demerendos populos, ut magnis ſumptibus pararet ſibi celebritatem nominis, pro magna uoluptate ducens quæſitam munificẽtia gloriam, longè alius quàm Herodes qui ante eum regnauerat. Ille enim malitioſus erat ac procliuis ad ſæuitiam: & propter mutuum odium manifeſtè præferens erga Græcos maiorem quàm erga Iudæos beneuolentiam: ut qui externas urbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea & theatra, aliàs templa & porticus extruens: Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus eſt memorabili, nec ulla liberalitate proſecutus eſt. Agrippa contrà mitiſsimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo beneficus, liberalis & humanus, in ſuæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris in aduerſis. Quapropter libenter & continuè degebat Hieroſolymis, inſtitutorum ac rituum patriæ ſeruator religioſiſsimus. Purus enim erat à contaminamentis omnibus, nec ulla dies ei præteribat abſque ſacrificio. Accidit aliquando ut quidam Hieroſolymita legiſperitus, nomine Simon, aduocata concione per regis abſentiã agentis tum Cæſareæ, criminaretur illum ut impurum & arcendum templi aditu, quod non niſi dignis pateret. Id ubi præfectus urbis illi ſignificauit per literas, accerſiuit hominem: à quo fortè fortuna repertus in theatro, aſsidere ſibi eum iuſsit. moxq; ſedata uoce & placidè: Dic mihi, inquit, quid tibi non probatur ex his quæ facimus? qui cum nihil haberet quod diceret, precatus eſt ueniam. Tum rex citius quàm quiſquam opinaretur reconciliatus eſt, clementiam magis quàm iram decere reges exiſtimans, & lenitatem animi magis quàm celſitudinem. Itaque illum dimiſit non ſine munere. Inter alias autem multas eximijs ornamentis honorauit urbem Berytiam, magnis ſumptibus extructo ibi theatro pulcherrimo, ſimulq; æquè magnifico amphitheatro, & ad hæc balineis ac porticibus, nullis parcens impendijs, modò abſolutam operibus pulchritudinem adderet. Dedicatio quoque horum celebrata eſt ſplendidiſsimè, exhibitis in theatro ſpectaculis & muſicorum omnegenus certaminibus, aliaq; uoluptatum uarietate: in amphitheatrum uerò ad oſtentandam magnificentiam inductis plurimis gladiatorum paribus. Volens deinde ſpectatores oblectare etiam cateruatim cõmiſsis pugnatoribus, ex maleficis in hoc deſtinatis duas cohortes fecit ſeptingentorum utramque hominum, ut illis per imaginem belli decernentibus, pœna noxiorum in pacis uoluptatem uerteret. atque ita omnes mutuis abſumpti ſunt uulneribus.

Agrippæ ingenium.

Simon Agrippam abſentem criminatur.

Agrippa Berytiorum theatrum extruit.

VIII. Poſt hæc apud Berytum peracta migrauit in urbem Galilææ Tiberiada. Suſcipiebatur autem ab alijs regibus: uenitq; ad eum Antiochus Comagenæ rex, Emeſinorum Sampſigeranus, Cotys qui regnabat in minore Armenia. Polemonq; Ponti regulus: & preter hos Herodes frater rex Chalcidis. Hos omnes ſumma hoſpitalitate excipiebat, oſtendens per hoc animi ſui magnitudinẽ, ne uideretur indignus qui expeteretur à tot regibus. Quibus adhuc apud eum morantibus Marſus Syriæ præſes ſuperuenit. Seruans igitur debitam Romanis reuerentiam uſq; ad ſeptimum lapidem illi obuiam proceſſit: quod quidem ſimultatis cum Marſo initium factum eſt, dum eodem cum hoſpitibus curru uectus, ſuſpectam præſidi reddit tantam regum concordiam. Ratus enim id non eſſe è republica, per idoneos nuncios mandauit ſin-

gulis

Herodis Agrippæ miserabilis interitus.

gulis ut sine mora discederēt: qua re Agrippa uehementer offensus est. Marsum quidem hac de causa exosus fuit. Matthiæ uerò adempto pontificatu successorem dedit Elionæum Cithæi filium. Iamq; tertium Iudææ totius regni annum exegerat, cum peruenit in urbem Cæsaream, quæ prius Stratonis turris dicta fuit: ubi solēnes ludos celebrauit pro salute Cęsaris: ad quam festiuitatem magna multitudo nobilium ac procerū conuenerat ex tota prouincia. Eius celebritatis die secunda processit mane in theatrum, amictus uestę tota exargento mirabili opere contexta, quæ radijs exorientis solis perculsa, & mirandum quendā fulgorem emittens, uenerationē cum honore incutiebat spectantibus. Moxq; adulatores alius aliunde acclamantes, Deum cōsalutabant, rogantes ut faueret propitius. Hactenus enim ut hominē reueritos, nūc agnoscere & fateri in eo quiddā mortali natura excellētius. Hāc impiam adulationē ille nec castigauit, nec repulit: paulòq; pòst suspiciēs uidit supra caput suum bubonem funi extento insidentem: moxq; ut sensit hunc esse calamitatis nuncium, qui olim felicitatis fuerat, ex intimis pręcordijs indoluit. Secuta sunt uentris tormina, statim à principio uehementia. Conuersis igitur in amicos oculis: En, inquit, ego ille uestra appellatione Deus uitam relinquere iubeor, fatali necessitate coarguente uestrū mendaciū: & quem immortalem salutastis, ad mortem rapior. Sed ferenda est uoluntas cælestis numinis. Neq; enim malè uiximus, imò tanta felicitate, ut omnes me beatum prædicarent. Hæc locutus crescēte dolore discruciabatur. Properè igitur relato in regiam rumor sparsus est breui esse moriturum. Quamobrē confestim totus populus unà cū uxoribus atq; liberis saccū indutus more patrio supplicabat Deo pro salute regis, omnia miscens lamentis & eiulatibus. Rex autem in celsiore decūbens cubiculo, & in faciem stratos humi prospiciens, ne ipse quidē temperabat sibi à lachrymis. Cruciatu deinde per continuos quinq; dies nihil se remittente cōfectus uitam finijt, annum natus quartū supra quinquagesimū, postquàm regnasset per septenniū. Quatuor em̄ annos sub Caio Cęsare obtinuit regnum, primū in Philippi tetrarchia per trienniū, cui quarto demum anno accessit & Herodis tetrarchia, tribus deinde annis sub Claudio Cæsare præter iam dictā ditionem in Iudæa quoq; regnauit & Samaria, simulq; Cæsarea. Ex annuis aūt redditibus percipiebat cum plurimū M C C myriadas. nec his cōtentus, mutuū accipiebat pecunias. Cum em̄ esset munificus, impensis non sufficiebāt redditus, q; liberalitatē exerceret sine parsimonia. Cæterùm priusquam euulgaretur regis obitus, Herodes dynasta Chalcidis, & Chelcias magister regiæ militiæ conspirantes simul Aristonem miserunt, qui Silā communem amborū inimicum interficeret, quasi hoc à rege mandatū accepisset. Atq; hic fuit Agrippæ regis exitus. Superstites autem ei fuerunt, filius quidē unus Agrippa annum agens decimumseptimū: filię uerò tres. ex quibus Bernice nupta erat Herodi patruo, nata annos sexdecim: reliquæ duæ tum etiam uirgines erant, Mariamme & Drusilla, hæc septennis à patre desponsata Iulio Archelao Chelciæ filio, illa decennis Epiphani filio Comagenorum regis Antiochi. Postquam aūt cognitū est excessisse Agrippā, Cæsariēses & Sebastēni beneficiorū eius obliti pessimā ei retulerunt gratiā, conuitia nō dicenda iactantes in defunctū. Militum quoq; uulgus qui tum fortè aderant, protra-

Agrippa diutius interficitur ob insolentiam.

Lū. act. 12.

IX.

ctas è palatio filiarum ſtatuas unanimiter detulerunt in lupanaria, eiſq; ut poterant illudebant modis quos turpe ſit eloqui: inſtructisq; per loca publica epulis conuiuia celebrabant coronis redimiti & delibuti unguentis, libantes interim Charonti, & ſibi inuicem propinantes præ gaudio quod ex obitu regis conceperant. Atq; hæc agentibus nec Agrippæ recentia merita ſuccurrebant, nec auus eius Herodes urbium illarum cõditor, quas portubus & templis magnificentiſsimè ornauerat. Filius porrò defuncti Agrippa Romæ erat eo tempore, educabaturq; apud Claudium Cæſarem. Qui audito Agrippæ obitu, & contumelijs quibus eum Cæſarienſes ac Sebaſteni poſt mortem affecerant, illius quidem cauſa indoluit, ingratis autem populis iratus eſt. Confeſtim igitur uoluit ſucceſſorem paterni regni Agrippam iuniorem mittere, ſimul ut iureiurando ſatisfaceret. Sed liberti & amici qui multum apud eum poterant, diſſuaſerunt, negantes tutum admodum adoleſcenti, & uixdum egreſſo pueritiam, tantum regnum committere, cui adminiſtrando ſit impar, quodq; etiam uiriles grauare poſsit humeros. Cumq; uiſi eſſent æquum dicere, Cæſar præſidem ludææ totiusq; regni miſit Cuſpium Fadum, defuncto hoc honoris tribuens, ne Marſum inimicum in regnum eius induceret. Ante omnia autem Fado iniunxit, ut Cæſariẽſes & Sebaſtenos caſtigaret, propter inflictam mortuo iniuriam, contumeliasq; illatas adhuc uiuentibus filiabus. alam uerò Cæſarienſium & Sebaſtenorum cum quinq; illis cohortibus adlegaret in Pontum illic militaturas: militesq; è Romanis legionibus Syriã tuentibus delectos in eorum locum ſubſtitueret. Nec tamen ei iuſsioni ſatisfactum eſt. Miſſa enim legatione flexerunt Claudium ut manere eos in Iudæa permitteret: qui ſequentibus temporibus maximarum calamitatum Iudæis fuerunt initium, & ſeminarium belli exorti Floro præſide: unde Veſpaſinus uictor, ut paulo poſt dicetur, eos ex illa regione alio tranſtulit.

Cuſpius Fadus Syriæ prætor.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATVM IVDAICARVM

LIBER XX.

Philadelphenſium & Iudæorum diſsidium, deq; ſtola ſacerdotali. Cap. I.

DEFVNCTO rege Agrippa, ſicut ſuperiore uolumine diximus, Claudius Cæſar miſit ſucceſſorẽ Marſo Caſsium Longinũ, memoriæ regis amici hoc tribuens, à quo uiuo adhuc per literas ſæpe rogatus fuerat, ut Marſum amoueret ab adminiſtratiõe rerum Syriæ. Fadus autẽ qui procurator Cæſaris in Iudæã uenit, offendit Iudæos trans amnem Iordanẽ habitantes cõtendere cum Philadelphẽſibus de Miç uici finibus, referti uiris bellicoſiſsimis. Ceperant aũt arma trãſamnenſes ſine conſenſu primatũ & magiſtratuũ, multosq; Philadelphenſiũ interfecerant. His cognitis Fadus uehementer iratus eſt, q̃ nõ expectaſſent

ctaſſent ſuum iudicium, ſi putabãt ſibi factam à Philadelphenſibus iniuriam, ſed ita temerè ad arma concurriſſent. Comprehenſis igitur tribus præcipuis ſeditionis authoribus uinciri eos mandauit. horum unum Annibalem nomine affecit ſupplicio, reliquos duos Amaramum & Eleazarum exilio puniit. Nec ita multo poſt capitis damnauit Tholomæum latronum principem uinctum ad ſe perductum, qui plurima damna intulerat Idumæis & Arabibus: deditq; operam ut tota Iudæa purgaretur à latrociniis. Accitis deinde pontificibus & Hieroſolymitanorum primatibus, mandatum Cæſaris eis expoſuit, ut talarem tunicam, & ſacerdotalem ſtolam, quam ſolum ſummum pontificem induere fas eſt, in caſtellum Antoniam deponerent, ut eſſet in Romanorum poteſtate, quemadmodum olim fuerat. Illi non audentes contradicere, rogabant tamen Fadum & Longinum (uenerat & ipſe Hieroſolyma cum copiis, timens ne fadi imperata Iudæos noui aliquid moliri cogerent) primum ut legatos ſibi ad Cæſarem liceret mittere, qui ab eo peterent ſacræ ſtolæ ſeruandæ ius: deinde ut expectaretur ſuper ea poſtulatione reſcriptum illius. Reſponſum eſt permiſſuros ut legati mittantur, ſi prius darentur obſides. Quumq; promptè liberos ſuos dediſſent, legati profecti ſunt. Qui poſtquã Romã peruenerũt, Agrippa iunior defuncti filius, qui tum fortè apud Claudium agebat ut diximus, cognito qua de cauſa ueniſſent, rogauit Cæſarem ut Iudæis ſacræ ſtolæ cuſtodiam petentibus annueret, & Fado ſuper eo negotio ſcriberet. Tum Cæſar uocatis ad ſe legatis, ait ſe hoc eis concedere, iubens ut Agrippæ gratiam habeant. Hoc enim ſe illius donare precibus. cui reſpõſo talem epiſtolam addidit: Claudius Cæſar Germanicus trib. pot. v. Coſ. deſignatus IIII. Imp. X. P. P. Hieroſolymitanorum magiſtratibus, ſenatui & populo, totiq; Iudæorum genti ſalutem. Quoniã Agrippa alumnus meus piiſſimus, quem ego domi educo, adduxit ad me ueſtros legatos, gratias agentes quòd ſedulò genti ueſtræ prouideam, rogantesq; enixè ut pontificalem ſtolam & coronam uobis ſeruare liceat, concedo quod petitis, quemadmodum ante uir optimus & mihi chariſſimus Vitellius conceſſerat: ueſtræq; uoluntati annuo primum motus pietate propria, & quia placet quemque religioſum eſſe more ſuæ patriæ: deinde ut gratificer Herodi regi & iuniori Ariſtobulo, quos & mihi deuotiſſimos noui, & ueſtri ſtudioſiſſimos, meritoq; illorum amicitiam plurimi facio. Scripſi autem de hac re & Cuſpio Fado procuratori meo per Cornelium Ceronis, Tryphonem Theudionis, Dorotheum Nathanaelis: & Ioannem Ioannis filium. Datæ quarto Calendas Iulias, Rufo & Pompeio Syluano Coſs. Eodem tempore & Herodes dynaſta Chalcidis, defuncti Agrippæ frater, petiit à Cæſare poteſtatem in templum & ſacrum ærariũ, iusq; eligendorum ſummorum pontificum: impetrauitq; hæc omnia, ita ut etiam poſteris eius idem ius manſerit uſq; ad belli Iudaici exitum. Ipſe Herodes Cantharа in ordinem redacto, Ioſepho Canei ſummum pontificatum contulit.

Claudij Cæſaris litere de uestitu ſacerdotali.

Quomodo Helena Adiabenorum regina, & eius filij religionem Iudaicam complexi sint: itemq; de Theuda falso propheta. Cap. II.

II. PER idem tempus Adiabenorum regina Helena, & Izates eius filius, ad religionem Iudæorum se transtulerunt propter causam talem. Monobazus Adiabenorum rex, cognomine Bazeos, sororis amore captus, in uxorem ductam grauidam reddidit. Accidit deinde ut unà cubans, & manum reclinatam habens in uxoris uterum, uocem quandam sibi uideretur audire, iubentem ut manum à uentre tolleret, neue premeret fœtum, qui ut non sine diuina prouidentia inchoatus sit, ita finem habiturus esset fortunatissimum. Hac uoce ille territus, mox ut excitatus est, rem uxori indicauit: & natum eo partu filium Izaten nominauit. Susceperat autem iam ante Monobazum hoc seniorem ex Helena, & alios filios ex alijs uxoribus, manifestè tamen omnem charitatem in hunc unum contulit: unde exorta est Germanorum inuidia, indies magis ac magis crescentibus illorum odijs, Izatem sibi præferri dolentibus. Hæc pater licet intelligeret, ignoscebat tamen filijs, quòd is affectus non à malitia procederet, sed quisq; cupiebat patri esse quàm charissimus. Izatem uerò cui ualde timebat à fraternis odijs, cumulatum magnis muneribus misit ad Abemerigum, regnantem tunc apud castrum quod Spasini uocant accolæ, commendans ei salutem filij. Is libenter accepit adolescentem, quem complexus singulari beneuolentia, filiam ei collocauit, cui nomen fuit Samacho: addita nomine dotis quadam regione, unde luculentos redditus percipiebat. Porrò Monobazus iam admodum senex, uidens sibi superesse modicum uitæ spacium, concupiuit uidere ante suam mortem filium. Accersitum igitur filium magno affectu excepit, eiq; que donauit regionem quæ dicitur Cæron, amomi feracissimam. in ea seruantur arcæ reliquiæ, qua Noe fertur euasisse diluuium, ostenditurq; ibi hodie quoque uidere uolentibus. In hac regione Izates uixit usque ad patris obitum. Qui pater postquã fato functus est, Helena regina accitis eadem die magnatibus suis & satrapis, ac præfectis militum: Non ignoratis, inquit, quòd maritus meus hæredem sui regni Izatem optauit, eumq; hoc honore iudicauit dignissimum, attamen uestrum quoque super hac re iudicium expecto. Beatus enim est non qui ab uno, sed qui plurium consensu principatum accipit. hæc illa, ut experiretur uoluntatem cõcilij. Quibus auditis proceres primùm more suo reginam adorauerunt, deinde probari sibi sententiam reginæ dixerunt, libenterq; parituros Izatæ, quem scirent meritò & ex communi popularium uoto, patris iudicio prælatum cæteris fratribus. offerebantq; suam operam ut primum fratres eius atque cognatos occiderent, quo tutius nouo regi pararetur imperiũ. sic enim liberum fore à metu, in quo esse posset propter illorum inuidiam & odia. Ad hæc Helena gratias egit pro tanta beneuolentia, differendam tamẽ fratrum eius necem censuit in aduentum filij, & expectandam ipsius sententiam. Tum proceres consuluerunt ut saltem uinctos asseruaret donec ille ueniret, quo magis in tuto esset regnum Izatæ: interim aliquem cui maximè regina fideret, procuratorem regni constituendum. Paruit his Helena, & proregem fecit grandiorem filium Monobazum, impositio ei diademate, & dato patris anulo signatorio, simulq; sampsera, ut ipsi

Izate natiuitas.

Arcæ Noe reliquiæ.

uocant

uocant: iuſsit'que eum adminiſtrare rempub. donec frater ueniret. Is autem celeriter uenit audito patris obitu, & ultrò cedenti Monobazo fratri in principatum ſucceſsit. Cæterùm eo tempore quo Izates apud Spaſini caſtrum agebat, Iudæus quidam mercator Ananias nomine, familiaritatem nactus regiarum mulierum, docebat eas Dei cultum ritu Iudaico. Per has deinde cum Izatæ innotuiſſet, ipſum quoque in eandem opinionem traducit: accitumq; à patre in Adiabenam comitatus eſt magnis precibus pertractus. Fortè autem acciderat ut etiam Helena ab alio quodam Iudæo inſtituta leges diuinitùs traditas complecteretur. Izates porrò nouus rex poſtquam in Adiabenam reuerſus offendit fratres & cognatos in uinculis, tulit id ægrè. & cum occidere hos aut uinctos ſeruare uetaret pietas, contrà affectos iniuria dimittere parum tutum uideretur, nequando de uindicta cogitarent: partem eorum unà cum proprijs filijs Romam ad Claudium Cæſarem miſit, partem ad Artabanum Parthum, futuros utrobique obſides. Cognito deinde quòd mater multum delectaretur Iudæorum moribus, dedit operam ut & ipſe ad eam religionem tranſiret. Cumq; exiſtimaret ſe non eſſe perfectum Iudæum, niſi circumcideretur, paratus erat & hoc facere. quod poſtquam mater reſciuit, conabatur impedire, periculoſum eſſe dictitans. Multum enim eam rem à rege alienaturam ſubditorum animos, ſi eum ad externos ritus deſciſcere cognoſcerent: neq; ullo pacto laturos Iudæum in regio ſolio. Sic illa aliquãtiſper cupiditatem eius retinuit. Rex autem cum Anania contulit conſilium, qui matris ſententiam comprobãs, minatus eſt ſe eum relicturum, niſi ab hoc propoſito deſiſteret. Timere enim ſe ne ſi occulta proferrentur in uulgus, ipſe arriperetur daturus pœnas ut author omnium, qui non docenda regem docuerit. Licere autem ei etiam abſque circumciſione Deum piè colere, ſi Iudæorum inſtituta placeant. In hoc enim magis ſitam religionem, quàm in circumciſione corporis: daturum'que Deum ueniam, ſi neceſsitate coactus ſignaculum id omitteret, metu ne qua exoriatur ſubditorum defectio. His uerbis tum regi perſuaſit quod uoluit. Aliquanto autem pòſt (nondum enim omnino hæc cupiditas exciderat) alius quidam Iudæus è Galilæa profectus, Eleazarus nomine, legis ualde peritus habitus, eum ad rem perficiendam impulit. Ad ſalutandum enim regem admiſſus, cum eum offendiſſet legentem ſacra Moyſis uolumina: Neſcis, inquit, ô rex, quantam iniuriam legi & per hanc Deo facias. nec enim ſatis eſt decreta eius noſſe, ſed oportet imperata eius facere. Quàm diu manebis incircumciſus? ſi nondum legiſti legem circumcidi iubentem, nunc certè lege, ut ſcias quanta ſit impietas hanc omittere. His auditis rex non diſtulit negotium, ſed ſecedens in aliud cubiculum, accito chirurgo fecit quod iuſſus eſt: deinde accerſita matre & præceptore Anania, indicauit eis quid actum ſit. Quos continuò ſtupor ac metus non mediocris corripuit, ne ſi res perueniret ad uulgi notitiam, rex principatum amitteret, non ferentibus populis imperium uiri alienis religionibus dediti. Sibi quoque uidebant imminere periculum, ut conſcijs & autoribus eius conſilij. Sed Deus prouidit ne eueniret quod illi timuerãt. Nam ex multis periculis & ipſum Izatem eripuit, & eius liberos, in rebus dubijs & deſperatis incolumitatem eis expediens, & oſtendens quòd ad ſe reſpicienti-

Ananias Iudeus Helenam & Izaten Iudaicos ritus docet.

Izates circumciditur.

bus, ſibíq; uni fidentibus, pietatis fructus integer maneat. Sed de his poſtea narrabimus. Helena porrò mater regis uidens res regni pacatas, & filium opinione omnium tam domeſticorum quàm exterorum beatum diuina fauẽte prouidentia, deſiderio capta eſt uiſendi Hieroſolyma, templumq; illud apud omnes mortales famoſiſsimum, ut ibi Deum adoraret, uotiuasq; uictimas redderet. Et quia facilè cõmeatum impetrauit à filio, poſtquam magnos apparatus in eam profectionem feciſſet, inſtructa copioſo uiatico deſcendit in Hieroſolymitanam urbem, deducente filio dierum aliquot itinere. Accidit autem peropportunè eius aduentus ciuibus. Cum enim per id tempus urbs graui fame premeretur, & multi perirent alimentorum inopia, regina Helena ex ſuis alios miſit Alexandriam comparaturos uim magnam tritici, alios in Cyprum, qui copiam ficuum paſſarum inde adueherent. quibus omnibus breui reuerſis, cibos egenis diſtribuit, atq; hoc beneficio memoriam immortalem ſibi apud noſtram gentem peperit. Filius quoq; eius Izates comperto quanta fame laboraret ille populus, multum pecuniæ miſit Hieroſolymitanorum primatibus. Sed horum regum beneficia quibus noſtram ciuitatem iuuerunt, dicentur poſtea. Cæterùm Parthorum rex Artabanus, cum ſenſiſſet ſtructas ſibi inſidias à ſatrapis, nec putaret tutum manere in ſuo regno diutius, decreuit ad Izaten ſe conferre, eius ope quæſiturus ſalutem, & ſi fieri poſſet etiam reditum in patriam. Aſſumptis igitur cognatis & familiaribus circiter mille numero, incidit in Izatem in itinere, ſibi cognitum, ipſe non notus ei de facie. ad quem propius accedens primùm adorauit more patrio, deinde in hæc uerba erupit. Ne deſpicias me rex tuum ſupplicem, neue contemnas opis indigum. Deiectus enim in priuatam fortunam è regio faſtigio, ad tuum auxilium confugi. Quamobrem ad inſtabilitatem humanæ felicitatis reſpiciens, tuis quoque rebus proſpice, cum intelligas quibus omnes ſimus obnoxij caſibus. Si enim me inultũ ſiueris, animabitur in cæteros quoque reges audacia multorum. Hæc ille demiſſo uultu lachrymans. Izates autem audito eius nomine, uidens'que aſtare ſupplicem Artabanum, ab equo deſilijt, &, Bono, inquit, animo eſto rex, nec turberis præſenti calamitate quaſi immedicabili. Breui enim finem habebit tua mœſtitia: inuenies'que amicum & ſocium meliorem, quàm fortè ſperaſti hactenus. Aut enim te in Parthorum regnum reſtituam, aut meo cedam. Hæc loquutus impoſito in equum Artabano, ipſe eum comitabatur pedibus, maiori regi hunc honorem exhibens. Id Parthus rex tulit permoleſtè, iurauitq; per præſentem ſuam fortunam ac dignitatem, deſcenſurum ſe, niſi ille rurſum aſcenderet, & præcederet. Tum alter morem ei gerens in equum inſilijt, & perducto in ſuam regiam omnem honorem habuit, in conſeſsibus ac conuiurijs honoratiorem locum ei cedens, habita ratione non præſentis eius ſtatus, ſed dignitatis priſtinæ, reputans'que eadem poſſe cuiuis mortalium accidere. Scripſit etiam ad Parthos, ſuadens ut ſuum regem reciperent, fidem ſuam interponens non fore eum iniuriarum memorem: & iureiurando omnem illis dubitationem eximens. Parthi uerò non recuſabant eum recipere, ſed poſſe ſe negabant, quòd iam principatum dediſſent alteri, nomine Cinnamo. periculum enim eſſe, ne altero reuocato omnia flagrarent bellis ciuilibus. Cinna-

Helena Hieroſolyma uadit.

III. *Artabanus ad Izaten confugit.*

Artabanus Izate opera in regnum reſtituitur.

mus

mus autem uoluntate procerum cognita, cum eſſet alumnus Artabani, & alioqui honeſto ingenio præditus, ſcribit ei ut accepta à ſe fide reuerteretur, recepturus amiſſum dignitatis faſtigium: à quo ille perſuaſus rediit. Cinnamus autem obuiam profectus, adorato & regis appellatione ſalutato diadema ſuo capiti detractum impoſuit. Sic Artabanus Izatæ opera in regnum ſuum reſtitutus eſt, unde eiectus fuerat à magnatibus. Nec fuit beneficiorum immemor, ſed affecit Izate maximis qui apud ipſos habentur honoribus. Nam & tiaram rectam ei geſtare permiſit, & in aureo lecto cubare, quod donum & inſigne ſolorum eſt regum Parthorum. Donauitque ei regionem magnam ac bonam, ademptam ditioni regum Armeniæ, cui nomen eſt Niſibis. In ea olim Macedones condiderant urbem Antiochiam, Mygdoniam cognomine. atque hos honores Izates accepit à Parthorum rege præmium. Non multo poſt Artabanus moreins regnum reliquit Vardani ſuo filio. hic ad Izaten profectus, ſuaſit ei ut uellet ſibi belli aduerſus Romanos gerendi eſſe ſocius, quod tamen impetrare non potuit. Izates enim non ignorans quanta eſſet Romanorum fortuna ac potentia, cenſebat illum tentare impoſsibilia. Ad hæc quia quinque adoleſcentes filios miſerat ut linguam noſtram & diſciplinas diligenter diſcerent, ſimulque matrem adoraturam in templo, ſicut diximus, ſegnior erat, & Vardanem quoque conabatur deducere à propoſito, continenter denarrans ei Romanorum geſta & potentiam, ratus ſe hoc modo abſterriturum eum à laceſſendi eos cupidine. Parthus autem his offenſus continuo bellum indixit Izatæ, ex quo tamen nullum retulit operæ præmium, Deo fruſtrante ſpes eius uaniſsimas. Parthi enim poſtquam cognouerunt mentem Vardanis, & quòd Romanis bellum inferre ſtatuerit, illo cæſo principatum eius fratri Cotardæ commiſerunt. Huic quoque paulo pòſt ſublato per inſidias, Vologeſus frater ſucceſsit, qui duobus Germanis eodem ſecum patre genitis regna diſtribuit, Pacoro grandiori Mediam, Tiridati minori Armeniam. Porrò Monobazus regis frater & cognati cæteri uidentes Izatæ propter eximiã erga Deum pietatem res proſpere ſuccedere, prædicariq; eum paſsim tantæ felicitatis nomine, cœperunt & ipſi cogitare de relinquenda religione patria, & aſſumendis Iudaicis ritibus. Id ubi olfecerunt eius regni magnates, ægrè ferẽtes diſsimulauerũt tamen indignationem, opportunitatem expectantes per quam ab eis pœnas repeterent. Scribũt igitur Abiæ regi Arabum, magnam pecuniam ei pollicentes, ſi expeditionem contra ſuum regem ſuſciperet: promittebantq; primo ſtatim conflictu ſe eum deſerturos. Eſſe enim ſibi animum pœnas de eo ſumere propter contemptum ritus patrij. ictoq; cum Arabe fœdere, hortabantur ne differret negocium. Paruit ille, & cum magno exercitu contra Izatem uenit. Cumq; iam hoſtes in conſpectu eſſent inituri prælium, priuſquam ad manus ueniretur omnes ſui ex compoſito eum deſerunt: tergaque uertentes hoſtibus, tanquam Panico terrore perciti fugam celeriter ineunt. Nec tamen Izatæ animus concidit: ſed ſentiens ſe à magnatibus proditum, ipſe quoque intra caſtra ſeſe recipit, ubi inquiſitione facta in authores ignominiæ, poſtquam deprehendit quoſdam de fuga pactos cum Arabe, his ſupplicio deditis, poſtera die cum hoſte conflixit: cœſisque plurimis, reliquos

Monobazus Iudæum ſe fieri uult.

Izate de Abia Arabum rege victoria.

fugam

fugam coegit capeſſere. Ipſum regem acriter perſequutus in caſtrum Arſamum compulit: impetúq; facto in mœnia, ui illud cepit. Eo direpto ingenti præda potitus in Adiabenã triumphabundus reuerſus eſt, quamuis Abiam uiuum in ſuam poteſtatem redigere non ualuerit, quia captiuitatem uoluntaria morte præuenerat. Proceres autem Adiabenorum primo conatu fruſtrati, & à Deo in manus ſui regis traditi, ne ſic quidẽ quieſcebãt: ſed denuo ſcribunt Vologeſo regi Parthorum, rogãtes ut Izate interficiat, & dynaſtam alium quempiam genere Parthum ſibi præficiat inuiſum enim ſibi ſuum regem aiebant, eo quòd patriæ religioni externam prætuliſſet. His auditis Parthus ad bellãdum excitus, cum nullam haberet iuſtam occaſionem, honores quos ipſius pater ei conceſſerat, repetijt: bellum interminatus, ſi imperatis contradiceret. Quo nuncio Izates ſupra modum eſt territus, turpe ducens honoris gratia ſibi conceſsis per metum cedere: ſciens'que quòd etiamſi ipſe imperata faceret, Parthus tamen non quieſceret, decreuit totam rem Deo committere: iacturus extremam de capite aleam: fretus'que huius auxilio liberos & uxores in munitiſsimum quoddam caſtellum depoſuit, frumentum autem in arces: quo facto fœnum omne flammis corrupit & pabulum: atque ita præparatus expectabat aduentum hoſtium. Cum'que Parthus numeroſas equitum atque peditum ſecum properè trahens copias opinione citius ueniſſet, poſuiſſet'que caſtra ad fluuium qui Adiabenam à Media dirimit: Izates quoque non longè inde caſtra metatus eſt, habens circa ſe equitum ſex millia. In ea caſtra Vologeſus præmiſit nuncium, qui hoſti indicaret quantis ipſe ſtiparetur copijs, contractis è toto imperio quàm latè patet Bactra inter & Euphratem fluuium. minabatur'que daturum eum pœnas ingratitudinis erga dominos: ac ne Deum quidem quem coleret, poſſe eum è ſuis manibus eripere. Hæc referente nuncio, Izates reſpondit, ſcire quidem ſe nullo modo conferendum eſſe Parthorum uiribus, nec tamen ignorare Deum eſſe longè potentiorem uniuerſis mortalibus. Atque ita dimiſſo nuncio ſupplex humi ante Deum procidit, cinere caput turpatus, & indicto ſibi unà cum uxore ac liberis ieiunio, his precibus Deum inuocans: Si non fruſtra me dominator domine tuæ bonitati dedidi, te'que merito ſolum & primum habeo dominum, ueni in auxilium, non tam me defenſurus ab hoſtibus, quàm illorum repreſſurus audaciam, qui nefaria lingua immanes uoces non horruerũt iactare contra tuam potentiã. Sic implorantẽ & lamentantẽ exaudiuit Deus: illaq; ipſa nocte Vologeſus receptis literis, ſignificãtibus Daharum & Sacarum ualidam manum cõtempta regis abſentia populari regionem Parthicã, infecto negotio retrorſum cum exercitu abijt: ita ut euidenter appareret Izatem tum ſeruatũ diuina prouidẽtia. Non multo aũt pòſt exacto ætatis anno quinto, ſupra quinquageſimũ, regni uigeſimo quarto, ſuperſtitibus quatuor liberis maſculis, ſucceſsionem tamen regni reliquit fratri Monobazo, referens ei gratiam bona fide ſeruati ſibi abſenti principatus olim poſt cõmunis patris obitum. Mater porrò Helena mortem eius cõpertam tulit grauiter, ut par erat orbatam amantiſsimo filio: magnam tamen conſolationem habuit, cum audiret ſucceſsiſſe ſuum maiorem natu filium, ad quem conueniendum ſine mora profecta eſt: reuerſaq; in Adiabenã, non multo tempore Izatæ ſu-

Vologeſus Izate bellum infert.

peruixit.

peruixit. Monobazus autē ossa eius & fratris sui misit Hierosolyma, condenda in extructis ab ipsa pyramidibus tribus numerō, tertio ab urbe Hierosolymitana stadio disitis. Sed quę Monobazus regni sui tempore gesserit, dicemus postea. Fado porrò procuratore apud Iudæam præstigiator quidam nomine Theudas persuasit magnæ uulgi multitudini, ut assumptis suis facultatibus sequerentur se ad Iordanem fluuium. prophetā enim se iactabat, pollicens scissurum se iussu fluuium, & facilem præbiturum trāsitum, taliq; promissione permultis imposuit. At Fadus effecit ut nihil lucrifacerent ex sua insipientia, immissis in eos turmis equitum: qui ex improuiso irruentes ex his multos interemerunt, multos uiuos ceperūt, & in his ipsum Theudam, cuius caput abscissum reportarunt Hierosolyma. Atq; hæc sunt quæ Iudęis contigerunt administrationis Cuspij Fadi tempore. IIII. De Theudā falso uate.

Quomodo Tiberius Alexander procurator filios Iudæ Galilæi puniit. Cap. III.

EADO autem successit Tiberius Alexander, eius Alexandri filius qui Alabarchiæ magistratum gessit Alexādriæ, omnium in ea urbe suo tempore ditissimi, qui etiam erga Deum pietate superauit filiū, desertorem religionis patriæ. Horum tempore magna illa fames Iudææ tenuit, quando regina Helena frumētum ingenti sumptu ex Ægypto comparatum in egenos distribuit, ut iam dictum est. Eodem tempore etiam filij Galilæi Iudæ Iacobus & Simon sublati sunt de medio, eius qui agente Syriæ censum Quirinio Iudæos solicitabat ad defectionem à Romano populo: hos enim Alexander crucis affecit supplicio. Herodes autem rex Chalcidis Iosephum Camydæ filium priuauit pontificatu, eiq; succedere iussit Ananiam Nebedæi filium. Tiberio Alexandro successit Cumanus, quo tempore idem Herodes Agrippæ magni frater uita excessit octauo anno principatus Claudij, superstitibus tribus filijs: quorum Aristobulus ex priore uxore natus est, è Bernice uerò fratris filia Bernicianus & Hyrcanus. eius principatum Claudius Cæsar Agrippæ iuniori donauit. Sub eodem Cumano exorta seditione Hierosolymis multi Iudæorum desiderati sunt, cuius causam primùm explicabimus. V. VI.

Quomodo plurimi Iudæorum in templo oppressi sunt. Cap. IIII.

INSTANTE Paschæ festo per quod nostris hominibus uesci panib. infermentatis mos est, concurrentibus undiq; ad solennitatē turbis plurimis, ueritus Cumanus ne inde nasceretur motus aliquis, iussit cohortem unam armatā stare supra templi porticus, cohibituram tumultum si quis fortè existeret. Nam idem & alij ante illum prędes factitauerant festiuitatum temporibus. Eius festi die quarta miles quidam ostendit populo nudata genitalia: qua contumelia furentes uociferabantur non se affectos, sed ipsum Deum quem honoraret ea celebritas. Et quidam audaciores in Cumanum iactabant conuitia, dicentes ab illo submissum petulantem illum militē. His auditis Cumanus & ipse non mediocriter irritatus est: rogabat tamen ut desinerent mouere seditionem festo tempore. Cumq; illi adeò non parerēt, ut maioribus etiam impeterent eum conuitijs, iubet totum exercitū cum armis conuenire in Antoniam castellū templo imminens, ut suprà docuimus. *Seditio ob militis obscœnitatem excitata.*

Vulgarit

Vulgaris autem multitudo uiſo aduentu militum territa, cœpit magno impetu fugere, & cum eſſent anguſti uiarum exitus, rati à tergo hoſtem inſequi, comprimebant ſe inuicem inter fugiendum, & conculcabant in anguſtijs, ita ut perirent plurimi. Viginti enim millia extinctorum illo tumultu numerata ſunt: uerſaq; in luctum feſta lætitia, omnes ſacrificiorum & precationum obliti, dediderunt ſe lamentis ac eiulatibus: tantã cladem intulit unius militis impudentia. Vix hic luctus deſierat, tum aliud malum accidit. Quidam enim qui ex illa turba fugientes euaſerant, in publica uia centeſimo ab urbe ſtadio Stephanum Cæſaris ſeruum iter facientem aggreſsi ſunt latrocinio, omnesq; eius diripuerunt ſarcinas. Quo audito Cumanus confeſtim eò miſit milites, iuſſos ut uicos loco propinquos diriperent. In hac populatione miles quidã libros Moſaicos in quodam uico inuentos protulit, eosq; lacerauit in conſpectu omnium, multis debacchatus & in legem & in gentem totam conuitijs. Hoc ubi ad Iudæos perlatum eſt, facto concurſu agmine magno petunt Cæſaream, in qua tum Cumanus agebat, ſupplicantes ut nõ ſuam, ſed læſi numinis ulciſceretur iniuriam. Tum præſes ueritus defectionem populi, de amicorum conſilio militem illum uiolatorem legis ſecuri ferijt, atque hoc modo tumultum iam repullulantem ſedauit.

Alia ſeditio.

Seditio Samaritas inter & Iudæos orta. Cap. V.

VII. POST hæc inter Samaritas & Iudæos oritur diſsidium initijs talibus. Mos erat Galilæis per dies feſtos Hieroſolyma petentibus iter facere per Samariam. Aliquando igitur cum tranſirent uicum Samaritarum ditionis, qui Nais dicitur, in Magno campo ſitus, commiſſa inter uiatores & uicanos pugna multi Galilæorum deſiderati ſunt. Hac de re certiores facti primores Galilæorum, Cumanum adeunt, orant ut cædem illam ulciſcat. At ille à Samaritis pecunia corruptus id neglexit. Id indignè ferẽtes Galilæorum primates Iudæos ad arma conciuerunt, hortantes ut ſe in libertatem aſſererent. Seruitutem enim etiam per ſe moleſtam, tum uerò fieri intolerabilem, ſi cum ſubditorum contumelia coniuncta ſit. Cumq; magiſtratus lenire eos conarentur, pollicerenturq; ſe Cumano perſuaſuros, ut pœnas de cædis authoribus ſumeret: uulgus contemptis pacificatoribus, arma corripit, aſcito in auxilium Eleazaro Dinæi filio. Is ex profeſſo latro multis iam annis in montibus errans uicos Samaritanorum incendijs & rapinis uaſtauerat. At Cumanus cognitis quæ geſta fuerant, aſſumit Sebaſtenorum alam, & quatuor cohortes peditum: armatisq; etiam Samaritanis contra Iudæos proficiſcitur: quos aſſecutus multos perimit, plures uiuos captos abducit. Tum uerò Hieroſolymitanorũ primi genere atq; honoribus, ut uiderunt ad quantam calamitatem uentum eſſet, induti ſaccos, & capita conſperſi cinere, modis omnibus conabantur flectere multitudinem, præ oculis ei ponentes diruendã patriam, & templi incendium, liberosq; cum uxoribus captiuos abducendos ut profanis nationibus ſeruirent: rogabantq; ut mutato conſilio, & abiectis armis quieſcerent in poſterũ, & ſuas quiſq; domos repeterent. His uerbis tandẽ perſuaſi dilapſi ſunt, latrones uerò ad loca munita reuerſi ſunt denuo. Atque ex eo tẽpore uniuerſa Iudæa repleta eſt latrocinijs. Porrò Samaritanorum primates Numidium Quadratũ Syriæ præſidẽ tunc Tyri degentẽ conueniunt,

Eleazarus latro.

VIII. *Samaritani Iudæos apud Quadratum accuſant.*

ueniunt,& Iudæos accuſant, quòd uicos eorũ diripuerint ac incenderint, addentes non tam ſe ægrè ferre propriam iniuriã,quàm cõtemptam Romanorum poteſtatem, ad quorum cognitionem pertineret de iniurijs prouincialium decernere:nunc iſtos quaſi nulli uſquam eſſent Romanorum magiſtratus,uicinos infeſtaſſe excurſionibus. Quamobrem nunc ſe ueniſſe, ut uindictam impetrarent à præſide. Hæ fuerunt querelæ gentis Samariticæ. Iudæi contrà & ſeditionis & pugnæ cauſam in Samaritas referebãt, ſed maximè in Cumanum,qui muneribus illorum corruptus tantam cædem diſſimulanter tuliſſet.His auditis Quadratus iudicium diſtulit,dicẽs ſe prolaturum ſententiam,poſtquam præſens apud Iudæam rei ueritatem exactius cognouerit. Ita tum infecto negotio diſceſſum eſt. Paulo uerò pòſt Quadratus uenit in Samariam, ubi quum iuſsiſſet reos cauſam dicere, comperit Samaritanorũ culpa tumultũ illum excitatum. Cognito deinde quòd & Iudæorũ quidam res nouas moliti fuiſſent,in crucẽ egit quos Cumanus uiuos ceperat. Inde profectus in uicum Lyddam inſtar urbis amplum,ſedens pro tribunali, & iterũ Samaritanorum cauſam audiens,didicit è quodam Samarita, Dortum Iudæorum primatẽ cum alijs quatuor ſocijs Iudæos ad defectionẽ ſolicitaſſe: quos præſes affecit ſupplicio.Ananiam uerò ſummum põtificem,& Ananum ducem, uinctos Romam miſit, ut apud Claudium Cæſarem facti ſui rationem redderent. Primores enim Samaritanorum atq; Iudæorum,ſimulq; Cumanum procuratorem, & tribunum Celerem ire in Italiam iuſsit ad imperatorem,ut ſub eo iudice decerneretur de his quas inter ſe habebãt controuerſijs. Ipſe ueritus ne nouum aliquid Iudæi molirentur adijt Hieroſolyma: ubi pacata inuenit omnia,populumq; occupatum patrio feſto,& operantem ſacrificijs. Credẽs igitur nihil nouaturos,reliquit agentes feſta, & Antiochiam repetijt. Cumanus porrò & Samaritæ Romam miſsi ſtatuta die iubentur cauſam dicere. Comparauerant autem ſibi fauorem libertorum & amicorũ Cæſaris:quorũ opera uiciſſent aduerſarios Iudæos,niſi Agrippa iunior tum Romæ degens,Iudæorum primores premi fauore potentum uidens, multis precibus obtinuiſſet ab Agrippina uxore Claudij, ut marito perſuaderet legitimè cauſam cognoſcere, & in deprehenſos tumultus authores iuſtam proferre ſententiam. Claudius igitur his precibus præmollitus, auditis partibus ut comperit à Samaritanis factum tumultus principium, eos qui tum ad iudicium uenerant ſupplicio tradidit. Cumanum uerò mulctauit exilio. Celerem uerò tribunum iuſsit perductum Hieroſolymam inſpectãte toto populo raptari per uias,atq; ita enecari hominem. Procuratorem deinde in Iudæam IX.
miſit Claudium Felicem,fratrem Pallantis.Poſt hæc anno imperij ſui duode- *Claudius Felix Iudææ prætor.*
cimo Agrippam donauit Philippi tetrarchia & Batanæa, adiuncta his Trachonitide cum Abila:quæ tetrarchia Lyſiæ fuerat. Chalcidem uerò ei abſtulit, cum iam dynaſta illius fuiſſet quadriennio. His donationibus ornatus à Cæſare iuuenis collocauit Azizo Emeſenorũ regi circumciſo ſororem Druſillam. Epiphanes enim Antiochi regis filius recuſarat eius nuptias, quòd mutata ſententia Iudæorum religionẽ amplecti nollet,ut erat pollicitus puellæ parentibus. Mariammen quoq; matrimonio cõiunxit Archelao Chelciæ filio,cui ab Agrippa patre iam ante deſponſata fuerat: ex quibus nata eſt filia

Drusilla Iudæa felici Romano nubit.

Bernice nomine. Drusilla aũt non multo pòst dimissa est ab Azizo ex causa huiusmodi. Felix cum esset Iudææ procurator, uisa hac fœminarum omnium pulcherrima, amore eius captus, Simonem amicum suũ, Iudæum genere Cyprium, pro mago se gerẽtem ad eam misit, qui mulierem solicitaret ut relicto priore marito ipsi nuberet, beatam se facturum pollicens, si se nõ fastidiret. Illa cum malè uiueret, uelletq; euadere molestationes sororis Bernices, inuidẽtis sibi formę præcellentiã, cõsensit calcata religione patria Felici nubere: natoq; ex hoc marito filio nomẽ Agrippæ imposuit: qui iã adultus quomodo cum uxore perierit Vesuuiani clade incendij tempore Titi Cæsaris, dicemus postea. Porrò Bernice post Herodis obitũ, qui idem maritus eius & patruus fuerat, aliquanto tempore in uiduitate acta, cum spargeret rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni regi Ciliciæ, ut prius circumcisus se duceret, rata sic se coarguturã mendacium. Nec recusauit Polemõ inductus maximè mulieris diuitijs: id tamen coniugium diuturnũ non fuit, propter intemperãtiam, ut fertur, discedẽte ab eo Bernice: qui mox desertus ab uxore, & ipse Iudaicæ religionis desertor factus est. Eodemq; tempore etiam Mariamme dedignata Archelaũ migrauit in thalamũ Demetrij, primi inter Alexandrinos Iudęos tam opibus q; genere, & tum Alabarchiæ magistratũ gerẽtis, ex quo filium nomine Agrippinum genuit. Sed de horum singulis pòst dicemus diligentius.

X. *Claudij Cæsaris mors.*

Cæterùm Claudius Cæsar exactis in imperio tredecim annis, & octo mensibus, diebusq; uiginti, fato functus est, asseuerantibus quibusdam sublatũ esse uxoris ueneficio. Huius mulieris pater fuit Germanicus Imperatoris frater, maritus uerò Domitius Ænobarbus, unus ex Romanis illustrioribus: post cuius mortem diu uiduam tandem Claudius duxit, adducentem in familiam filium patri cognominem Domitium: priorem autem uxorem Messalinam ob zelotypiam occiderat, matrem communium filiorum Britãnici & Octauij. nam Octauiam omnium suorum liberorũ natu maximam ex Pætina prima uxore susceperat: quam Neroni collocauit. Sic enim nomẽ priuigno adoptato mutauerat. Agrippina autẽ uerita ne Britannicus adultus à patre acciperet successionem imperij, uolensq; principatũ suo filio quærere, procurata ut ferũ morte Claudij, confestim ad prætorianos milites misit præfectum eorũ Burrum cum tribunis & libertorũ potentissimis, qui Neronem ad eos perductũ Imperatorem cõsalutarent. At Nero principatũ sic adeptus Britannicum clàm ueneno sustulit, nec multo pòst Agrippinam matrẽ suam ferro propalàm: hanc illi gratiam non pro natiuitate solũ referens, uerumetiã q; eius artibus ad imperiũ prouectus fuisset. Occidit & uxorẽ Octauiã, multosq; uiros illustrissimos, quasi coniuratos in suam perniciem. Sed de his rebus scribere supersedeo. non desunt enim qui res Neronis scripserint: quorũ aliqui in gratiam eius, ut bene de se meriti, ueritatẽ neglexerunt: alij indulgentes suis odijs, tam impudentibus mendacijs in eius famam debacchati sunt, ut meritò damnandi sint in historia. Quos equidem nõ miror de Nerone mentitos, quãdo ne superiorũ quidem imperatorũ gesta scribentes rationem ueritatis habuerũt, quos tanto pòst nati nulla iusta de causa odisse poterãt. Sed istis ueritatis cõtemptoribus liceat ut libet scribere, quando delectari uidentur hac licẽtia. Nos uerò quibus propositum est à ueritate nusquã discedere,

Nero imperator.

quæ

quæ à noſtro argumento aliena ſunt paucis attingimus: quæ uerò nobis Iudæis acciderunt, ea non obiter tractamus, ne calamitatum quidem ac erratorum cõmemoratione uitata. Ergo ad res noſtras narrandas reuertamur. Primo Neronis principis anno, regi Emeſorũ Azizo defuncto frater in principatu ſucceſsit: minoris autẽ Armenię dominium Ariſtobulus Herodis regis Chalcidis filius à Nerone accepit. Agrippæ quoq; idem princeps partẽ Galilææ donauit, iubens Tiberiada & Tarichæas parére eius imperio: addita his & Iuliade trans Iordanem ſita, agroq; eius habitato uicis xiiij. XI.

Geſta Felicis Iudææ præſidis. Cap. VI.

CAETERVM Iudææ res prolabebãtur uſq; in deterius. Rurſus enim referta erat latrocinijs, & magicis præſtigiatoribus imperitiq; uulgi ſeductoribus. quorum multos, ſicut & latrones, Felix quotidie comprehenſos afficiebat ſupplicijs: & in his Eleazarũ Dinæi filium, qui non mediocrem latronũ globum circa ſe habebat, dolo uiuum in poteſtatem ſuam redegit: data enim ei fide quòd nihil mali eſſet paſſurus, perſuaſit ut ad ſe ueniret: moxq; uinctum Romam tranſmiſit. Cumq; odio proſequeretur Ionatham ſummum pontificem, ut admonitus ab eo ſæpe de adminiſtrandis melius rebus Iudaicis, ne erratorum inuidia publica in ipſum recideret, ad cuius preces Cæſar hunc procuratorem miſiſſet, rationem excogitauit qua liberaretur ab eius moleſtis interpellationibus. Graue enim eſt nocendi cupidis ſi admoneantur crebrius. Qua de cauſa Felix amicum Ionathæ fidiſsimũ Doram Hieroſolymitam genere induxit promiſſa pecunia, ut ſicarios ipſi pontifici immitteret: quod ille in gratiam præſidis perfecit his artibus. Quidã quaſi religionis ergô in urbem aſcenderunt ſicis clàm ſuccincti ſub ueſtibus, qui permixti Ionathæ famulicio peremerunt hominẽ. cuius facinoris quia nemo ultor extitit, inuitati hac licentia ſicarij per ſingula feſta uentitantes, & tela celantes pari modo immixti turbis, alios confodiebant propter priuatas inimicitias, alios conducti pecunia, idq; non modò in reliquis urbis partibus, ſed in ipſo templo etiam. Nam & ibi interdum auſi ſunt cædes patrare, perinde ac ſi nihil hoc modo pietatẽ lęderent. unde fas eſt credere Deũ tãta impietate offenſum auerſatũ eſſe Hieroſolyma: temploq; ut non amplius puro domicilio Romanos induxiſſe purificaturos id flãmis luſtralibus: gentiq; cum liberis ſimul & uxoribus ſeruitutis iugũ impoſuiſſe, quo caſtigatiores redderentur hoc infortunio. Et urbs quidẽ talibus inceſtabat latrocinijs. Impoſtores aũt & magi turbas illectas poſt ſe trahebãt in ſolitudines, pollicentes ſe diuinitùs oſtẽſuros eis clariſsima ſigna & prodigia: perſuaſaq; multitudo mox pœnas luit dementiæ. retractos emẽ eos Felix neci dedidit. Eodẽ tempore quidã ex Ægypto uenit Hieroſolyma, uatẽ ſe eſſe profitens, & plebi ſuadens ut ſecuta ſe in mõtem Oliueti aſcenderet, qui è regione urbis ad quintã abeſt ſtadium: illic enim uiſuros ſuo iuſſu cadere Hieroſolymorũ mœnia, ita ut per eorum ruinas aditus in urbem pateat. Quo cognito Felix iubet milites arma ſumere: ſtipatusq; multis equitibus ac peditibus erumpens inuadit turbã ſeductam ab Ægyptio: quorum quadringentis occiſis, ducentos uiuos cepit: Ægyptius ipſe pugna elapſus diſparuit. Poſt hæc latrones rurſum ad rebellandum Romanis incitabant populũ, dictitãtes excutiendum illorum impe- XII.

Felix Ionathã pontificem & alios interficit per ſicarios.

De Aegyptio falſo uate.

XIII. rium,&non aſſentientiũ uicos direptos abſumebant incendijs. Apud Cæ-
Inter Iudæos et Syros ſeditio Cæſarienſis. ſaream quoq; inter Iudęos habitatores & Syros de pari iure ciuitatis rixa exorta eſt. Nam Iudæi potiore conditione uolebant eſſe, q̃ urbis eius conditor Herodes rex fuiſſet Iudæus genere: id Syri nõ inficiabantur quidẽ, ſed aiebãt urbem turrim Stratonis dictam à principio, quo tempore nullũ Iudæum habitaſſe inibi. Quæ res pòſt peruenit ad cognitionẽ præſidum, correptiſq; ex utraq; parte tumultus authoribus affecerunt eos uerberibus, atq; hoc modo ſeditionem cõpreſſerunt aliquãdiu. Rurſum enim oppidani Iudæi freti diuitijs per contumeliam Syros laceſſebant conuitio. qui tametſi inferiores quod ad facultates attinet, ferocientes tamen eo q̃ plurimi Romanis per ea loca militantium Cæſarienſes eſſent & Sebaſteni patria, aliquantiſper & ipſi regerebant in Iudæos cõuitia. deinde ad lapides uentum eſt, ita ut multi utrinq; uel ſauciarent uel caderent. penes Iudæos tamẽ fuit uictoria. Felix aũt ut uidit cõtentionẽ progreſſam uſq; ad belli ſpeciem, proſiliens rogabat Iudæos ut deſiſterent: quibus nõ parentibus immiſit armatos milites: multiſq; cæſis, plures captiuos fecit: & multas eorũ domos diuitijs refertas in prædam conceſſit militibus. Iudæorũ uerò honoratiores ac modeſtiores ſibijpſis timentes rogauerunt Felicem ut militibus receptui caneret, parceretq; iam & reſipiſcendi facultatem cõcederet: id quod pręſes indulſit eorũ precibus. Per idem tempus
Seditio inter pontifices & ſacerdotes. Agrippa rex ſummum ſacerdotiũ Iſmaeli contulit Phabei filio: & ipſi ſummi pontifices diſſidere cœperũt à ſacerdotibus & primatibus Hieroſolymitanorum ciuiũ, ſinguliq; incedebãt ſtipati manu audaciſsimorũ & ſeditioſorũ hominũ, conflictantesq; inter ſe mutuis certabãt cõuitijs & lapidationibus: nec erat qui cõpeſceret, quaſi uacãte urbe magiſtratibus. Intantũ aũt exarſit ſummorũ pontificũ impudentia, ut auderent ſeruos ſuos in areas mittere, qui auferrẽt debitas ſacerdotibus decimas, aliquotq; pauperiores è ſacerdotũ ordine alimentorum inopia fame deficerent. Tanto plus tum pollebat uiolentia ſeditioſorum quàm iuſtitia.

De procuratore Porcio Feſto, & de ſicarijs. *Cap.* VII.

CAETERVM poſtquàm Felici ſucceſſor Porcius Feſtus à Nerone miſſus eſt, primores Iudæorũ Cæſaream incolentiũ Romam profecti ſunt Felicẽ accuſaturi: dediſſetq; omnino pœnas iniuriarũ quibus Iudæos affecerat, niſi Nero eũ donaſſet Pallãtis fratris precibus, qui tum
XIIII. in precio erat apud principem. Cæſarienſium etiam Syrorũ duo præcipui, Beryllum, qui pædagogus Neronis fuerat, tunc uerò Gręcis epiſtolis ſcribẽdis præerat, magna pecunia corruperunt ut impetraret ab imperatore literas, quibus abrogaretur Iudęis eius ciuitatis ius, hactenus cõmune ex æquo cum Syris cohabitatoribus: id quod ille facile obtinuit. Ex his literis poſtea calamitatum noſtrarũ omnium cauſæ ortę ſunt. Iudæi enim Cæſarienſes ubi cognouerunt quæ ſcripta eſſent, magis etiam perſtabant in ſeditionibus, donec initium belli conflatum eſt. Cum autem ueniſſet in Iudæam Feſtus, offendit totam afflictam à latronibus uicos paſsim populãtibus, quorum ferociſsimi appellati ſicarij, tunc ad maximũ numerum excreuerant, utentes gladiolis inſtar acinacis Perſici, incuruis, quales ſicas Romani nominãt, unde latronibus ipſis cognomen eſt inditum, multorum cæde infamibus: qui, ut iam dictũ eſt,

feſtis

festis diebus admixti turbæ undiq; in urbem confluenti religionis gratia, nul lo negotio quotquot collibuisset tollebãt de medio. aliquando etiam armati inuadebant inimicorum uicos, direptosq; tradebant incendio. Festus autem equestres & pedestres copias misit contra quendam impostorem magum, qui homines post se trahebat in solitudinem, deceptos uanis promissis, quasi ope eius incolumes euasuri essent à malis omnibus. hi uniuersi unà cum seductore ab immissis militibus oppressi sunt. Eodẽ tempore Agrippa rex extruxit insigni amplitudine domum propè porticum in regia Hierosolymitana, quæ Assamonæorũ fuerat, sitam in edito loco unde amœnissimus prospectus patebat cõtemplari urbem uolentibus, cuius uoluptatis rex cupidus è cubiculo spectabat quicquid circa templum fieret. Id ubi uiderunt Hierosolymitani proceres, tulerunt indignissimè. Neq; enim leges nostræ concedũt spectari quid agatur in templo, præsertim sacrificia. Quamobrem altum parietẽ excitauerũt suprà exhedram, quę erat in interiore templo uersa ad solem occiduum. hæc non solùm regij triclinij prospectum arcebat opposita, uerum etiam occidentalis extra templum sitæ porticus, ubi festis diebus Romani stationes habebãt ad templi custodiam. quo facto tam rex offensus est quàm Festus præses prouinciæ, qui etiam iussit parietem dirui. Ciues autem rogauerunt ut liceret sibi legatos ea de re ad Neronem mittere, negantes se posse uiuere, si quid demoliretur de templi ædificijs. Quo impetrato miserũt ad imperatorem decem ciues eximios, & Ismaelem summum pontificem, & Chelciam custodem sacri ærarij. Qui audita legatione non solùm ignouit, sed permisit etiam sic manere parietem, gratificatus in hoc uxori suæ Poppeæ piæ fœminæ, quæ pro Iudæis deprecatrix fuerat: quæ decem illos uiros redire permisit, Chelciam uerò & Ismaelem apud se detinuit obsides. Id postquã Agrippa resciuit, pontificatum detulit Iosepho cognomine Cabi, Simonis quondam summi pontificis filio.

XV. *Dissidium inter Agrippam regem & proceres Hierosolymitanos.*

De procuratore Albino. Cap. VIII.

CAESAR autem de Festi morte accepto nuncio Albinum in Iudæam misit præsidem. Rex uerò Iosepho iusso priuatam uitam agere, sacerdotium eius dedit Anani filio, & ipsi uocato Anano eodem quo pater nomine. Seniorem istum Ananum aiunt fuisse omnium felicissimum, ut qui filios habuerit quinq;, omnes potitos Dei pontificio, cum prius ipse diutissimè hac dignitate esset perfunctus: quod ad eam ætatem nulli antè summorum pontificum cõtigerat. Iunior autem Ananus, is quem nunc summum pontificatum accepisse diximus, audax erat & ferox ingenio, secta Sadducæus, quod hominum genus est omnium Iudæorum in iudicando crude lissimum, ut antè docuimus. Talis igitur cum esset, tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo, Albino adhuc agente in itinère, concilium iudicum aduocat: statutumq; coram eo fratrem Iesu Christi Iacobum nomine, & unà quosdam alios, tanquam legum uiolatores, lapidandos tradidit: quod factum omnibus in ea ciuitate bonis & legum studiosis displicuit: missisq; ad regem clàm nuncijs rogauerunt mandaret Anano, ne quid tale posthac ageret. nam ne nunc quidem rectè egisse. Quidam etiam Albino occurrentes uenienti ab Alexandria, docuerunt eum non licuisse Anano sine ipsius consen-

Anani felicitas.

XVI. *Diui Iacobi mors.*

ſu aduocare concilium. Horum uerbis ille perſuaſus iracundè ſcripſit pontifici, daturum ſibi pœnas minitans: & Agrippa rex eam ob cauſam poſt tertium menſem ablatum ab eo pontificatum Ieſu Damnei filio conceſsit. Albinus porrò ut uenit Hieroſolyma, omnem curam & diligentiam adhibuit ut pacaret prouinciam, interfectis multis ſicarijs. Ananias autem pontifex indies apud populum celebrior fiebat & charior, honorabaturq; ob liberalitatem ab omnibus: quotidieq; Albinum donis uenerabatur & ſummum pontificem. Sed habebat ſeruos peſsimos, qui adiuncto ſibi audaciſsimo quoq;

Nouæ turbæ. obeuntes areas, ui auferebant ſacerdotum decimas, pulſantes eos qui cunctarentur reddere. Alij quoq; pontifices faciebant ſimilia, nemine ualente com-

Sacerdotes fame pereunt. peſcere: & ſacerdotes quibus antè ex decimis alimenta fuerant, tunc abſumebantur inedia. At ſicarij die feſto qui tum ſuperuenerat noctu urbem ingreſſi uiuum ceperunt ſcribam ducis Eleazari, is erat Ananiæ pontificis filius. hũc uinctum abduxerunt, ac deinde miſerunt ad Ananiam, qui eorum nomine promitteret ſcribam dimittendum, ſi pater Albino perſuaderet, ut ex eorum numero decem captiuos ſolueret: tum Ananias urgente neceſsitate ab Albino impetrauit quæ latrones illi poſtulauerant, id quod maiorum calamitatum fuit initium. Latrones enim ſemper aliquam artem comminiſcebantur, qua ex Ananię cognatis quempiã interciperent, nec prius dimittebant quàm è ſuis aliquot reciperent: auctiq; denuò magno numero, & recepta audacia, totam eam regionem uaſtabant. Hoc tempore Agrippa rex prolatis pomœ-

Agrippa rex Theatrum Berytium exornat. rijs Cæſareæ quæ Philippi dicitur, mutato nomine in Neronis honorem uocauit eam Neroniada: & theatrum apud Berytios impendijs magnis exædificatum ornauit ſpectaculis annuis, aſsignata in eum uſum ingenti ui pecuniæ. Frumentum enim donauit ei populo, & oleum uiritim diſtribuit: totamq; eam urbem ornauit ſtatuis paſsim diſpoſitis atque expreſsis ad antiqua clarorum artificum archetypa imaginibus: & omnia penè ſui regni ornamenta in eam ciuitatem tranſtulit: unde magnam ſibi apud ſubditos parauit inuidiam, quòd ſuos ſpolians externã urbem excoleret. Eodem rege iubente Ieſus Gamalielis filius, in ſummo pontificatu ſucceſsit Ieſu Damnei filio, nõ libenter ſibi cedenti, unde natum eſt inter utrumq; diſsidium. Aſcitis enim globis audacium iuuenum ſæpe à conuitijs prorumpebant ad lapides. Sed ſuperior erat Ananias, ex amplis facultatibus largitione plurimos ſibi concilians. Coſtobarus quoque & Saulus ſuam quiſque circa ſe manum habebat ſceleratorum hominum, orti genere regio, & propter Agrippę cognationem fauorabiles, alioqui uiolenti, & ad ſpoliandos infirmiores promptiſsimi. atq; ex illo maximè tempore labare cœpit noſtra reſpub. & indies in deterius ruere.

XVII. Porrò Albinus audito Geſsium Florum ſibi ſucceſſurum uenire, uideri uolens gratificatus Hieroſolymitanis ciuibus, productis uinctis, quotquot erãt in manifeſtè capitali culpa, iuſsit interimi: reliquos q leuioribus de cauſis coniecti fuerant in uincula, reductos in carcerem pecunijs mulctatos dimittebat alium poſt alium. atq; in hunc modum uacuato uinctis carcere Iudæa repleta eſt latronibus. Interea Leuiticæ tribus homines, quorum erat ſacros hym-

Leuitæ contra legem linea ſtola utuntur. nos in templo canere, adito rege induxerunt eum precibus, ut aduocato concilio decerneret eis uſum ſtolæ lineæ, quæ tum ſolis erat conceſſa ſacerdotibus.

bus. Hanc enim nouationem pertinere ad perpetuam ipsius regni memoriã. neque frustra fuit eorum postulatio. Rex enim de concilij sententia permisit hymnorum cãtoribus, ut deposito priore habitu, lineũ ut uoluerunt sumerent. Aliam etiam eiusdem tribus partem addictam templi ministerijs, ipsorum precibus motus permisit sacros hymnos canendos ediscere: quæ omnia fiebant contra instituta legis patriæ, nunquam uiolatę absq; piaculo. Iam absolutum erat & templi ædificium. Populus igitur cum uideret esse in otio circiter octodecim opificum millia, solitorum hactenus in templo ex operarum mercedibus uictum quærere, nolens sq; sacram pecuniam repositam habere, ne quando præda Romanis fieret, simulq; opificibus inde prouisum cupiẽs: quòd uel una hora operato statim merces repræsentaretur: suasit regi ut orientalem instauraret porticum. Ea templi extima claudebat, profundę ualli & angustæ imminens, ac proinde subnixa muro quadringentos alto cubitos, saxis constructo quadratis ualde candidis: eratq; cuiusq; saxi longitudo cubitorum uiginti, sex uerò altitudo: opus Solomonis regis, qui primus uniuersum templum condidit. Rex autem cuius curæ Claudius Cæs. fabricam templi cõmiserat, reputãs, quodcunq; opus demoliri facile, reparari difficile, maximè talem porticum egẽtem & tempore longo & pecunijs plurimis, nõ annuit populi precibus: sed urbem candido saxo consternere non uetuit. Post hæc Iesu Gamalielis filio pontificatum abrogatum concedit Matthiæ Theophili filio, quo pontifice Iudaicum bellum habuit initium. Conueniens uidetur præsenti historiæ narrare de pontificibus quæ origo eorum, & qui ad hunc honorem admittantur, & quot usq; ad finem eius belli fuerint. Primus igitur omnium hoc Dei sacerdotium gessisse fertur Moysis germanus Aarõ pontifex: quo defuncto succesisse mox filios, ac deinde illorum posteritati mansisse hunc honorem perpetuũ. Vnde consuetudo obtinuit accepta à maioribus, neminem Dei pontificem fieri nisi descẽdentem ab Aaronis sanguine, nec eam dignitatem concedi uel regibus oriundis alio genere. Fuerunt igitur uniuersi à primo Aarone usq; ad Phanasum, quem belli tempore seditiosi declarauerunt pontificem, LXXXIII numero. horũ XIII præfuerũt sacris ab eo tempore quo primum in deserto Moyses erexit Deo tabernaculũ, usq; dum in Iudæam uentum est, ubi Deo templum ædificauit rex Solomo. nam à principio pontificibus nõ succedebatur nisi mortuis: deinde uiuentibus etiam subrogari cœperũt alij. Itaq; hi XIII cum essent duorum Aaronis filiorum posteri, per continuatas successiones hoc honore potiti sunt. Sub his primò penes optimates administratio fuit reipublicæ, pòst ad monarchas, postremò ad reges transijt. Ex quo aũt die patres nostri ductu Moysis Ægyptũ sunt egressi, usque ad templum à Solomone rege conditum, elapsi sunt anni DCXII, post XIII illos põtifices alij XVIII secuti sunt, à tempore Solomonis regis sibi succedentes, usq; dum Nabuchodonosor Babyloniorũ rex contra nostram urbem expeditione facta templũ incendit, & translata tota gente Babylonem, Iosedecũ quoq; pontificem illò abduxit. Horum põtificatus tempus CCCCLXVI annorũ fuit, mensiũ sex, dierum decem rempub. Iudæorum gubernantibus regibus. Post septuagesimum autem Babylonicæ captiuitatis annũ Cyrus Persarum rex dimissis Babylone Iudæis, & reuersis in an-

XVIII. *De põtificibus digressio.*

tiquam patriam, permiſit templum denuò condere, quando Ieſus Ioſedeci filius aſſumpſit ſummum ſacerdotium. Hic & eius poſteri quindecim uniuerſi uſque ad regem Antiochum Eupatora ſtatum reipub. popularem rexerunt per annos CCCCXIII. Cæterùm iam dictus Antiochus cum ſuo duce Lyſia primus Oniam cognomento Menelaum apud Berytum uita ſimul priuauit, & ſacerdotio, repulſoq; à ſucceſsione eius filio, Iacimum conſtituit ſummum pontificem, natum quidem ex Aaronis progenie, ſed non ex eadem familia. Quamobrem Onias defuncti Oniæ pontificis filius nomine patrem referens, in Ægyptum profectus, & inſinuatus in Ptolemæi Philometoris ac Cleopatræ eius coniugis amicitiam, perſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo templum inſtar Hieroſolymitani extruerent, ſeq; illic pontificem conſtituerent: de quo templo ſæpe aliàs diximus. Iacimus autem triennio in pontificatu exacto mortuus neminem ſucceſſorem habuit, ſed per ſeptennium ſine pontifice manſit ciuitas. Dein poſtquam Aſſamonæorum familiæ principatus noſtræ gentis eſt creditus, rebellantes Macedonibus Ionathan creauerunt ſummum pontificem, qui ſeptennio toto præfuit. Quo per inſidias Tryphonis ſublato è uiuis, frater eius Simon obtinuit id ſacerdotium. Cui dolo generi oppreſſo inter epulas, filius Hyrcanus in honore ſucceſsit. Eum cum per unum & triginta annos geſsiſſet, iam decrepitus ſucceſſori Iudæ reliquit ſuo filio, qui alio nomine Ariſtobulus eſt dictus. Huic frater hæres fuit tam regni quàm ſacerdotij, poſtquam ille ſumpto tum primum diademate unum annum utraque dignitate potitus eſt. Is nomine Alexander & ipſe regnum coniungens pontificatui cum uiginti ſeptem annis præfuiſſet rebus Iudaicis, moriens Alexandræ uxori permiſit deligendi pontificis arbitrium. Illa Hyrcano id addixit, exactoque in regia poteſtate nouennio è uiuis exceſsit: quo toto tempore Hyrcanus eius filius pontificatum tenuit. Nam poſt matris obitum Ariſtobulus frater moto bello uictum pontificem ad priuatam uitam redegit, & ſibi ipſe regnum ſimul uſurpauit ac ſacerdotium: exactis que in utraque dignitate tribus annis, & totidem menſibus, cum ſuperueniens Pompeius ui cepiſſet Hieroſolyma, à uictore uinctus Romam miſſus eſt cum liberis: & Hyrcanus reſtitutus in pontificatum, principatum quoque ſuæ gentis accepit, ſed abſque diademate: præterque priores illos nouem, per alios XXIII annos ſummum ſacerdotium obtinuit. Poſt quos completos Barzapharnes & Pacorus dynaſtæ Parthorum traiecto Euphrate bellum Hyrcano inferunt, eoque uiuo abducto Ariſtobuli filium Antigonum regem conſtituunt: qui poſt tres annos & totidem menſes expugnatus ab Herode & Soſio, apud Antiochiam iuſſu Antonij dedit ſupplicium. Herodes autem accepto à Romanis regno, non amplius ex Aſamonæo genere creauit pontifices, ſed eum honorem quibuſuis ex ſacerdotum ordine conceſsit, etiam obſcuris, abſque uno Ariſtobulo. Hunc enim Hyrcani à Parthis capti nepotem, & Mariammes ſuæ uxoris fratrem, ob fauorem populi, & Hyrcani aui memoriam ſummo ſacerdotio dignatus eſt. Deinde ueritus ne omnes in illum eſſent propenſiores, apud Hierichuntem arte necauit natantem in piſcina, ut ſuprà diximus: neque poſtea ulli ex Aſamonæorum poſteritate hoc ſacerdotium committe-

re uo-

re uoluit. idem fecit in ordinandis pontificibus Archelaus eius filius, & Romani qui post illum cum potestate præfuerunt prouinciæ. Sunt igitur qui ab Herodis principatu usque in diem qua templū & urbs incendente Tito conflagrauit, pontificatum gesserunt, in uniuersum numero uiginti octo: tempusque eorum sacerdotij centum anni, & septem insuper: quorum aliqui sub Herode fuerunt, & Archelao eius filio: defunctis autem his penes optimates fuit respublica, collocatis in eius fastigio pontificibus: de quibus hactenus dixisse sufficit.

Quomodo Florus Albini successor tantis Iudæos affecerit iniurijs, ut coacti fuerint arma sumere. Cap. IX.

GESSIVS autem Florus Albino successor à Nerone missus plurimis Iudæos repleuit calamitatibus. Is Clazomenus erat genere, adduxitq; secū Cleopatram coniugem non minus improbā, per quam ut Poppeæ Augustæ amicā, Iudææ administrationē impetrauerat. Adeò uerò potestate uiolenter abusus est, ut Albinum Iudæi desiderarent quasi beneficum. Nam ille quantum poterat clàm erat malus & nocens: Florus contra quasi ad ostentandam missus malitiam, publicè traducebat nostræ gentis iniurias, nihil sibi ad summam in rapinis & supplicijs iniquitatem reliquum faciēs. Erat enim inflexibilis ad misericordiam, nullis unquam lucris satiabilis, undecunq; parua æquè captans ac magna, ut etiam latronum esset particeps. Multi enim illum quæstum exercebāt securi de incolumitate, quam ab eo redimebant decisis prædarum partibus: adeoq; nullus erat iniuriarum uel modus uel finis, ut miseri Iudæi non ferentes rapacem latronum insolentiam cogerentur laribus relictis & patrijs ceremonijs, ad exteros fugere, iudicantes ubiuis etiam apud Barbaros se uiuere posse commodius. Et quid multis uerbis opus est? Bellum contra Romanos suscipere Florus nos compulit, malens semel uniuersos quàm paulatim perire. Itaq; secundo anno postquam is uenit procurator in prouinciam, duodecimo uerò Neronis imperij, bellum id cœptum est: quo tempore quanta uel coacti fecerimus, uel perpessi fustinuerimus, exactè cognoscere poterunt qui dignabuntur legere libros à nobis conscriptos de bello Iudaico. Atq; hic dicendi finem faciam de antiquitatibus, quas belli argumētum sequitur. Præsentis aūt operis textus cōtinet totum illud tempus inter primā creationem hominis & annum Neronis principis duodecimū: quæq; per tot secula Iudæis uel in Ægypto obuenerunt, uel in Palæstina cæteraq; Syria, tum quas clades ab Assyrijs & Babylonijs acceperimus, quóue modo tracti fuerimus à Persis & Macedonibus, & postremo à Romano populo. His enim omnibus accuratè descriptis, etiā pontificū successiones recensuimus, continuatas per annorum duo millia. Pari diligentia regū quoq; res ordine tradidimus, & status reipublicæ monarcharumq; potentiam, per omnia secuti authoritatem sacrorum uoluminū, ita ut à principio sumus polliciti. ausimq; addere quòd nemo alius scriptor Iudæus externus ue potuisset hoc argumentum tanta fide Græcis hominibus prodere. Ego enim tribulium meorum confessione disciplinas egregiè calleo, Græcanicæ quoque literaturæ non sine profectu dedi operam, quamuis exquisitam pronunciandi rationem assequi per patriam consuetudinem non licuit. *Peroratio.*

nostri

noſtri enim homines non ſuſpiciunt eos qui multas perdidicerunt linguas, quod ſtudium profanum apud eos habetur, & ſeruis commune cum ingenuis. Solos autem ſapientes ſuo ſuffragio pronunciant, qui legis & ſacrarum literarum tantam aſſecuti ſunt peritiam, ut eas etiam interpretari ualeāt. Qua in re cum multi collocarint operam, uix uni ſucceſsit atq; alteri, quibus mox dignum præmiū contigerit. Fortaſsis autem nulla inuidia prohibet etiam de meo genere, geſtis'que per totam uitam rebus pauca exponere, dum adhuc ſuperſunt qui uel atteſtari poſſunt, uel coarguere: atque ita concludetur harum Antiquitatum tractatio, cōprehenſa uiginti uoluminibus, uerſuum uerò ſexaginta millibus. Quòd ſi Deus conceſſerit, compēdio rurſum referam belli caſus, & quæ nobis in præſentem uſque diem euenerunt, quæ incidit in decimumtertium annum principatus Domitiani Cæſaris, ætatis uerò meæ ſextum & quinquageſimum. Promiſi etiam ſcripturum me quatuor libros de Iudæorum opinionibus, & de Deo eius'que eſſentia, & de legibus: quare per eas liceat nobis alia facere, alia non liceat.

FLAVII IOSEPHI VITA

Ioſephi genus.

MIHI uerò genus eſt non obſcurum, ſed longa ſerie, ductū à ſacerdotibus: & ſanè quemadmodū apud alios aliæ nobilitatis rationes cēſentur, ita apud noſtrates ius ſacrorum habere argumētum eſt illuſtris originis. Ego autem non ſolùm ex ſacerdotū oriūdus ſum genere, uerumetiam ex uice prima inter uiginti quatuor illas, quas inter non mediocre diſcrimen eſt. Quin & ad regium genus per matrē perti-neo: quādoquidem Aſamonæorum familia, ex qua illa prognata eſt, tēpore longo regnū ſimul & ſacerdotiū in gente noſtra obtinuit. nunc ipſam ſeriē propagationis pertexam. Atauus mihi fuit Simon Pſellus cognomine, quo tēpore Hyrcanus Simonis pont. filius eius nominis primus ſummum ſacerdotium tenuit. Is nouem filios habuit, & in his Matthiam Aphliæ cognomine. Hic ex Ionathæ ſummi pontificis filia Matthiam Curtū ſuſcepit, primo anno Hyrcani principis. Ex eo Ioſephus progenitus eſt anno regni Alexandræ nono: qui Matthiam genuit annum decimum regnante Archelao. Is porrò me genuit imperij C. Cæſaris anno primo. Ipſe autem filios habeo tres: quorū Hyrcanus maximus, natus eſt anno quarto Veſpaſiani principis, deinde ſeptimo Iuſtus, nono Agrippa. Atq; hanc generis noſtri ſucceſsionem ut eſt in publicas tabulas relata huc tranſcripſi, parui faciēs improborum calumnias. Matthias autem meus pater, non nobilitate ſolùm, ſed multo magis iuſtitia fuit celebratus, idemq; in maxima noſtrarū urbium, uidelicet Hieroſolymis, clariſsimus. Ipſe à pueritia cum Matthia eiſdē parentibus nato incūbens diſciplinis egregiè profeci, uiſuſq; ſum intellectu & me-

moria

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises ici volontairement.

RERVM ET VERBO-
RVM IN IOSEPHO MEMO-
RABILIVM LOCVPLETISSIMVS
INDEX.

Aaron Moysi in Aegyptum redeunti occurrit 50
Aaron igneum uincit angelum 901
Aaronis filij duo seniores dum offerunt, exusti 72
Aaronis sacerdotium 71
Aaronis uirga floret 87
Aaronis mors 88
Aaroni & eius posteris sacerdotiũ confirmatum 85
Abaneth qualis zona 63
Abaris 855 & 856
Abaris Typhonis urbs 867
Abaris urbs à pastorib. condita 869
Abbarus pontifex 861
Abdastratus rex Tyriorum Balearstrato patri succeßit 858
Abdastrati mors ibid.
Abdeel Ismaelis F. 19
Abdemunus Solomonis ænigmata soluit 858
Abdon 129
Abel à Caino interfectus 910
Abelmachea oppidum mulieris prudentia seruatum 194
Abemerigus Isatæ filiam suam dat uxorem 546
Abener Dauidem adit 171 à Ioabo interfectus 172
Abener ad Dauidem deficit 171 populum Dauidi conciliat. ibid. Asaelem interficit 170
Abesalon à Chusi deceptus 187
Abesalomus patris concubinas stuprat 187
Abesalomi cæsaries 185
Abesalomi contra patrem coniuratio 186
Abesalomi mors 190 Dauidi nunciatur. ibid.
Abias Arabum rex ab Izate uincitur 549
Abias Hieroboamum prælio uincit 229
Abiathar 205
Abiatharus ad Dauidem se confert 159
Abibalus Tyriorum rex 858
Abigæa Nabali uxor Dauidem cõmotum placat. 162
Abigæam Dauid ducit in matrimonium 163
Abilamarodachus Nabuchodonosori F. in paternum regnum succedit, & Ioachimum è uinculis eximit 283
Abimelech amore Saræ captus 18
Abimelechus principatum sibi quomodo uendicarit 126
Abimelechi Sicimitas ulciscitur 127
Abimelechi fœdus cum Isaco 23
Abimelechi mors 128
Abiramus & Dathamus terra absorpti 86
Abisace puella calefacit senem Dauidem 204
Abiseus Ioabi frater 196
Abius & Nadabus igne sacrificio cõbusti 72
de Abraino Nicolai Damasceni & Berosi testimonia 14
Abramus unius Dei præco 13
Abramus cum Lotho fines partitur 14
Abramus Aegyptiorum religionem refellit 14
Abramus uictores Assyrios opprimit 15
Abram in Gerara Palæstinæ migrat 17
Abramus à Deo tentatus 19
Abramus Isaco curat uxorem de Mesopotamia petendum 21
Abraham parens Iudæorum 760
Abrami natiuitas 13
Abrami in Aegyptum migratio 14
Abrami ex Chætura progenies 20
Abrami domicilium, uicus 14
Abrami mors 522
Abramo prolẽ Deus pollicetur 16
Acenchres 856
Achabus Israelitarum rex impius 231
Achabus Adado Syrorum regi parcit 237
Achabi Israelitarũ regis mors 240
Achabi liberi septuaginta interficiuntur 251
Achar punitus 111
Acharis sacrilegium 110
Achazes Assyrios auxilio aduocat 261
Achazæ Israelitarum regis gesta
Achiabus 480(260
Achias uates 227
Achia propheta Hieroboamo regnum prædicit 222
Achimas 277
Achitophel sibipsi manus affert 189
Acmes ad Antipatrum epistola 650
Acmæ malitia 476
Actiacum bellum 624
Adadus Samariam obsidet 246. & 235
de Adado Nicolai Damasceni testimonium 178
Adadum Damasci regẽ Dauid prælio superat ibid.
Aderus Solomoni infestus 221
admonitio Iosephi ad Iudæos 788
Adoma Hebræis quid significet 29
Adomus ibid.
Adonias regnum affectat 199
Adonias à Solomone ueniam impetrat 200
Adonias à Salomone occiditur 204
Adonibezerus ab Israelitis captus 117
ædificia circa templum Hierosolymitanum in cenduntur 816
Aegyptius falsus uates 555
Aegyptius pseudopropheta Iudæos affligit 673
Aegyptus ranis infestatur 52
Aegyptus unde dicta 857
Aegyptus locustis infestatur 53 tenebris. ibid.
Aegyptus à Cambyse uastata 53
Aegypti reges cur Pharaones dicti 217
Aegypti rex pueros mares Hebræorum necari iubet 44
Aegypti ubertas 14
Aegypti descriptio 764
ab Aegypti rege Sara rapta 14
Aegyptij Israelitas affligunt 44. & Agyptij mari obruuntur 55 (54
Aegyptij à primordio uirilia circuncidunt 862
Aegyptiorum plagæ 52. 53
Aegyptiorum de Iudæis maledicta 866
Aegyptiorum religio 878
Aelius Gallus 431
Aemilius Regulus 522
ænigmata Solomonis soluuntur 858
ærarium Iudæis nullum, præter sacrum 384
Aethiopes à primordio uirilia circumciduni 862

Aethiopum expeditio in Hieroſolymitanum agrum 229
affectuum naturæ quam latè patent 896
affectuum dux mens pia 901
affectibus nũ imperet pia ratio 896 & 897
Agagus captus 148
Agagi mors 149
Agalla 377
Agar ex Abramo grauida 16
Agaræ perſuadet angelus, ut ad herum reuertatur 16
Agatharchidæ locus de Iudæis 864 & 865
Aggæus populum animat 294
agnum in templo parit bos 817
agri Chananæi diuiſio 114
agriculturæ lex 100
agrorum ſabbatum 77
Agrippa operã nauat Claudio 536
Agrippa in uincula conijcitur 507
Agrippa ſoluitur 510
Agrippa in Cæſaris amicitiam ſe inſinuat 505
Agrippa ex priuata fortuna ad magnã potentiã euectus 502. et inde.
Agrippa Hieroſolymam munit 541
Agrippa diuinitus ob inſolentiam interficitur 543
Agrippa rex theatrum Berytiũ exornat 542 & 558.
Agrippa populo in auxilium mittit 3000 equites 685
Agrippa à Iudæis urbe pellitur 684
Agrippæ in Iudæam reditus 539
Agrippæ geſta uſq; ad ipſius obitum 541
Agrippæ ingenium 542
Agrippæ ad Herodem nauigatio 504. & 505
Agrippæ regis literæ ad Ioſephum 586
Agrippæ prodigalitas 504 et 543 & 670
Agrippæ ad Iudæos oratio, ad obediendũ Romanis hortantis 679
Agrippæ nũciatur Tiberij mors 510
Agrippam Eutychus apud Tiberiũ accuſat 507
Aicamus 277
Ainæ oppidi excidium 111
ab Ainatis cladem accipiunt Hebræi 110
Alanorum in terram Mediam irruptio 838
Albinus Iudææ præſes 557
Alcimus pontifex conſtituitur 339
Alcimus pontifex manũ facit 340
Alcimi pontificis mors 342
Alexandra uxor Alexandri 373
Alexandra Ariſtobuli & Mariæ effigies mittit ad Antonium 411
Alexandra fugam clàm moliens deprehenditur 412
Alexandræ mors 375
Alexandræ dominationi iungunt ſe phariſæi 601
Alexandram phariſæi ſæuire faciunt 373
Alexandram proceres mitigare conantur 373
Alexander à Iudæis deditionem poſtulat 310
Alexander Cleopatram ducit in matrimonium 349
Alexander Ionathan in ſummo honore habet 349
Alexander octingentos Iudæos crucifigit 371
Alexander Demetrium bello aggreditur 345 Ionathã in partes ſuas traducit 346
Alexander à Gabinio uictus 382
Alexander Glaphyram ducit in matrimonium 439
Alexander et Ariſtobuli Salomes ac Pheroræ calũnijs appetũtur 439
Alexãder rex cõſtituitur 599 cũ ſubiectis in gratiã redire conatur 599
Alexander ob Glaphyræ ſuperbiam omnibus inuiſus 634
Alexander eunuchos muneribus corrumpit 636
Alexander in uincula cõijcitur ibid.
Alexander falſus deprehenſus 661
Alexander Antiochi Epiphanis F. Ptolemaidẽ occupat 345 & 367
Alexander Ariſtobuli F. ſecuri percuſſus 385 & 607
Alexandri ſucceſſores 312
Alexandri Antiochi Epiph. F. mors 352. 363. & 601
Alexandri expeditio in Cœleſyriam 369
Alexandri Iudæorum regis res geſtæ 366. & inde.
Alexandri cum parente reconciliatio 447 defenſio 446
Alexandri & Ariſtobuli Herodis filiorum mors 465
Alexandri Antiochi Epiphanis F. ad Ionatham literæ 646
Alexandri cum Hyrcano & Ariſtobulo bellum 605
Alexandri literæ ad Ionathã 346
Alexandro obuiã exeunt Iudæi 311
Alexãdro Macedoniæ regi Pamphylium pelagus ceſſit 56
Alexandrium arx 603
Aliturus mimorum actor 563
allegoria tabernaculi 70
Amalecitis regio 29
Amalecus nothus Aliphacæ filius ibidem.
Amalecitæ ad bellum ſe præparant aduerſus Hebræos 59
Amalecitas fundunt Hebræi 60
Amalecitæ à Saulo uicti 147 et 148
Aman Iudæos ad necem depoſcens impetrat 302
Aman conſultrice uxore crucem erigit Mardocchæo 304
Aman ab Eſthere apud regem accuſatus 306
Aman in crucem tollitur ibid.
Amaramus exilio punitur 545
Amaraman Deus alloquitur 45
Amarinus Iſraelitarum rex 231
Amaſas à Dauide exercitui præpoſitus 193
Amaſas à Ioabo interfectus 194
Amaſiæ uictoria de Iſraelitis 256
Amaſias Amalecitarũ deos colit 257
Amaſias à Ioa uincitur ibid.
ambitio 172
Amenophis Aegyptiorũ rex 856 et 867 in Aethiopiã aufugit 869
Ameſſes 856
Amethala Ioazi mater, impijs & impuris moribus prædita 271
Ammanitæ mutuis uulneribus cadunt 242
Ammanitæ à Saulo uicti 143
Ammanus 17
Ammaus exuſta 658
Ammon Thamaræ ſorori uim infert 183
Ammon à fratre Abeſalomo occiditur 184
Ammonitæ à Ioabo prælio uicti 180
Ammonius inſidiator Ptolemæi Philometoris occiditur 351
annis Sabbatici miraculum 831
Amoritis regio duabus & dimidiæ tribubus conceditur 95
Amoræi ab Hebræis uicti 89
Amos Manaſſis filius Iudæ rex propter impietatem occiditur 268
amphitheatrũ Herodes extruit 427
Ananias Iudæus Helenam & Izatẽ Iudaicos ritus docet 547
Ananias cur Sedrach appellatus ſit 279
Ananias & Chelcias Iudæi Cleopatræ copijs præfecti 364
Ananiæ malicia 581
Ananias pontifex occiditur 687
Ananus Ammauntinus Simonis ſatelles 813
Ananus Sethi F. pontifex cõſtituitur 495
Anani felicitas 557

Anani ad populum cohortatio 740
Anani encomium 749
Anano ſacerdotium adimitur 495
Anarabache quid 68
Anchus Gittæ rex 164
ancillæ & libertinæ quæſtioni ſubijciuntur 644
Andromedæ catenarũ ueſtigia 724
angeli lucta cum Iacobo 28
angeli ab Abramo hoſpitio excepti 17
angeli à Lotho hoſpitio excipiuntur ibid.
Anileus Artabanum adit 517
Anilæus amoribus corruptus degenerat 518
Anilæi uxor peregrinam religionẽ retinet 519
Anilæus uictus à Mithridate 520
Anilæi mors 520
animalium mactatio 884
de Animæ immortalitate Indorum opinio 844
annales Tyriorum 857
annales Phœnicum 861
annales Hebræorum 852
annales à Græcis neglecti 851
Annius Rufus 495
Annius Minucianus 522
L. Annius Goraſam capit 758
annus Iobelus 78
Anthedonem reſtaurat Gabinius 382
Antigonus iunior Romam cum ſuis ſororibus deportatur 381
Antigoni & Antipatri lis apud Cæſarem 386
Antigoniani ab Herode apud Hierichuntem uincuntur 403
Antigonus à Soſio & Herode oppri mitur 407 & 409
Antigonus ab Ariſtobuli ſatellitibus interfectus 598
Antigoni crudelitas 621
Antigonus ſe dedit 623
Antiochus Epiphanes Hieroſolymã uaſtat 239 & 594
Antiochus Eupator templum Hieroſolymitanum obſidet 339
Antiochus Ionatham ſibi conciliat 353
Antiochus Pius cum Hyrcano fœdus init 361
Antiochus cum Iudæ fœdus facit 339
Antiochus Grypus occiditur 370
Antiochus Comagenæ rex 542
Antiochus Hyrcanum obſidet 596
Antiochus ciues prodit 828
Antiochus Eleazarum ad ueſcendũ immudis inuitat 899
Antiochus Epiphanes ſuperbus & ſæuus 899
Antiochus ſeptem fratres ad legis uiolationem cohortatur 902
Antiochi edictum de templo Hieroſolymitano 322
Antiochi de Iudæorum pietate & fide teſtimonium ibid.
Antiochi epiſtola in Iudæorum gratiam 322
Antiochi opẽ inuocant Iudæi 329
Antiochi Epiphanis interitus 337
Antiochi Pij mors 370
Antiochi Dionyſi in Iudæam expeditio 370
Antiochi Magni fauor in Iudæos 321
Antiochi regis clades 837
Antiochi Epiphanis in Iudæos perfidia 880
Antiochi tyranni mors 910
Antiocho Samaritæ aſſentantur 330
Antiphilus 471
Antipas regnum affectat 583 & 654
Antipater Salomes F. Archelaum accuſat 483 & 655
Antipater Ariſtobulum in regnum reſtituere conatur 602
Antipater quomodo claritatem & potentiam ſibi parauerit 376
Antipater Ariſtobulo inuiſus 602
Antipater à Nicolao accuſatur 649
Antipater in uincula cõijcitur 473
Antipater conuictus 475
Antipater Herodem adit 647
Antipater Iudæos Hyrcano conciliat 387
Antipater ueneno tollitur 393 & 479
Antipater præfectus Iudææ declaratur 609
Antipatri Herodes F. malicia 466
Antipatri contra Herodem inſidiæ 468
Antipatri genus 376
Antipatri callidita 632
Antipatri proles 384
Antipatri res geſtæ 385. cum Cæſare amicitia. 386
Antipatri in Herodem maligna ſtudia deprehenſa & ulta 646 & inde
Antipatri inſidias Herodes cognoſcit 470
Antipatri contra patrem conſpiratio 641 & inde
Antipatrum Iudæi primores accuſant 388
Antipatrum Herodes accuſat 473
Antipatridem oppidum Herodes condit 448
Antiquitatum libri quid contineant 561
de Antiquitate Iudaica qui Græci ſcripſerint 865
Antonia extructa 437
Antonia arx collabitur 802
Antonia euerti iubetur 806
Antoniæ ſitus 781
Antoniam inuadunt Romani 804
Antonius Samoſatam obſidet 405
Antonij decretum ſecundum Iudæos 395
Apachnæ 855
Apharica ab Ophre denominata 20
Apion Iudæos accuſat 512
Apionis Grammatici mendacia de Iudæis & tota uita taxata 874 & 875
Apionis calumnia de Iudæorum iure iurando 883
Apionis mendacium de Græco homine à Iudæis immolando 880
Apionis mendacium de Zabido 882
Apionis mors 884
Apionis locus 874
Apis 868
Apollonius Syriæ Phœniciæq; præfectus 898
Apollonius Antiochi dux interficitur 332
Apollonius Ionathã prouocat 349
Apophis 855
Apſanes Iſraelitarum præſes 129
aqua in ſanguinem conuerſa 52
aqua amara dulceſcit 57
aquæ calidæ apud Emmauntẽ 496
aquæ apud Iotapatenos penuria 712
aquilæ aureæ direptæ ultio 654
aquila cur utantur in uexillo Romani 709
ara DEO VICTORI à Moſe extructa 61
ara inaurata tabernaculi 68
ara ex duodecim lapidibus extructa, & Paſcha celebratum 109
Arabes 19
Arabes uincit Herodes 419
in Arabiam Herodis expeditio 457
Arabum mulieres ueneficæ 470
Aranes Abrahami frater 13
arboribus frugiferis parcendum in militia 105
arca ad Hebræos reportata 137
arca in Hebræorum caſtra portata 135
arca ab Dauide Hieroſolyma tranſlata 176
arcæ Noæ reliquiæ 546

Arcades antiquitatem ſibi arrogant 851
Archelaus Herodis minas arte diſſoluit 637
Archelaus & Philippus falſò accuſantur 646
Archelaus è ſuggeſtò reſponſa dat populo 481
Archelaus Alexandrum patri reconciliat 456
Archelaus Viennam relegatur 492
Archelaus ethnarcha inſtituitur 660
Archelaum defendit Nicolaus 484
Archelai ſomnium 661
Archelai erga populum liberalitas 653
Aretas rex Arabum contra Ariſtobulum expeditionẽ ſuſcipit 377
Aretæ augurium 502
Aretæ Herodes bellum infert 417 & 501
Argiuus Acuſilaus 851
Ariochus 15
arietis inſtrumenti bellici deſcriptio 714
aduerſus Arietem conſilium Ioſephi ibid.
Ariſtæi ad Ptolemæum oratio 313
Ariſtobulus & Alexander præfocati 641
Ariſtobulus Scaurũ muneribus corrumpit 602
Ariſtobulus caſtella occupat 374
Ariſtobulus cum ſua familia captiuus Romam ducitur 605 & 381
Ariſtobulus ducit Bernicen in matrimonium 439
Ariſtobulus Romæ uinculis elapſus 382
Ariſtobulus prælio uictus ab Areta 377
Ariſtobulus Hyrcanum & Aretam uincit 378
Ariſtobulus à Pompeianis ueneno ſublatus 385 & 607
Ariſtobulus primus diadema ſibi imponit 365 & 597 Antigonũ fratrem interficit. ibid.
Ariſtobuli cum Alexandro pugna 606
Ariſtobuli parricidiũ 365 mors 366 & 598
Ariſtobuli & Hyrcani de regno apud Pompeiũ diſceptatio 378
Ariſtobuli crudelitas 597
Ariſtobulo Herodes dat pontificatũ 411
inter Ariſtobulum et Hyrcanum de rerum ſumma conflictus 602
Ariſtobulum Herodes tollendum curat 412
Arion ab Hyrcano in uincula coniectus 326
arma Romanorum 707
arma Aegyptiorum Hebræis diſtributa 56
Arphachſades 13
Artabanus Parthorum rex ad Izatem confugit 548 Izatæ opera in regnum reſtituitur 548
Artabanus Aſinæi & Anilæi amicitiam expetit 517
Artabanus regnum adipiſcitur 497
Artaxerxes Mardochæum ab Amane iubet honorari 305
Artaxerxis edictum, quo Iudæorum ſupplicium reuocatur 306
Artaxerxis epulum 300
Artorius dolo ſeruatur 811
arulæ ſuffumigatoria tabernaculi 68
Aſael ab Abenero interfectus 170
Aſanethe Ioſephi uxor 36
Aſanus Iudæorum rex Zaræum regem Aethiopum uincit 229
Aſcalon 702
Aſeritarum ſors 114
Aſchanes eunuchus Iudæorum pueris præpoſitus 279
Aſerymus 858
Aſiaticorum ad Cæſarem legatio 450
Aſinæus & Anilæus fratres manum faciunt 516
Aſinæus fit potens 518
Aſinæi mors 519
Aſinæum & Anilæum aggreſſus Satrapa uincitur 517
Aſphaltites lacus 15 & 862
Aſphaltites & Tiberienſis lacus natura contrarij 756 & 757
de Aſprenatis morte futura omen
Aſsis 855 (527
Aſtartus Delæaſtarti F. 858
Aſtartæ delubrum 858
Aſſyriorum bellum cum Sodomitis 15
Aſſyriorum exercitus una nocte peſte abſumptus 266
Athenienſium decretum in Hyrcani honorem 387
Athone 377
Athronges paſtor regnum ſibi affectat 487.657
auaritia Oniæ pontificis 323
auaritia Cleopatræ 623
audacia Iudæorum 802
audaciam Iudæorum uincit Romanorum diſciplina 784
augurium cuiuſdam Germani de Agrippa 507
aula regia 778
auriculæ Hyrcano amputantur 399
Axioramus 277
Azael 248
Azael Iudæos infeſtat 255
Azarias 277
Azarias cur Abdenago ſit appellatus 279
Azarias in ardentem fornacem proijcitur 909
Azarias uictores Iudæos ad pietatem cohortatur 230
Azotum inſtaurat Gabinius 382
azymorum feſtum 53 & 54

B

Baal rex 861
Baalis uates ab Elia uicti interficiuntur 233 & 252
Babylon ſub Balthaſare capta 284
à Babylonijs templum Hieroſolymitanum crematum 860
Babyloniorum muri fluuio circunda i 860
Babylonium uelum 780
Bacchides amicitiam cum Ionatha init 345
Bacchides à Mathatia occiſus 594
Bacchides Iudæ inſidiatur 340
Bacchidis crudelitas 594
Bacchidis in Iudæam miſſi uictoria 342
Bacchid m uincit Ionathas 344
Badizorus 858
Bagoas eunuchus interficitur 469
Bagoſes Iudæos iniurijs afficit 308
Baiæ 511
Balacus & Madianitæ ad Balamum legatos mittunt 90
Baladas Babylonicorum rex 267
Balam ancillæ cum Iacobo cubat 26
Balamus uates 90
Balami conſilio ad ſtupra pellecti Hæbræi 92
Balami oracula à Moyſe in literas relata 94
Balamum alloquitur aſina 91
Balatorus 861
Baleazarus 858
Balin 15
Ballas ibid.
Balthaſar Babyloniæ rex 283
Banaias 196
Banus 563
Baracus imperator deſignatus 123
Bareas 15

Baruchus 277
Baruchus Hieremiæ discipulus 279
Barzapharnes 560
Basanes Israelitarum rex 230
Basemmatha Ismaelis filia 24
Bassus Herodion capit 834
Bassus Iudæos interimit 837
Batales Ammanitarum rex 278
Bathyllus libertus Antipatri 471
Batibius 527
bdellium 58
bellum Actiacum 624
bellum Alexandri cum Antiocho 600
bellum Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo 605
bellum Herodis è Roma redeuntis 617
bellum Iudaicum omnium maximũ 591
bellum Sodomitarum cum Assyrijs 15
belli Iudaici exordium 675 591
belli Iudaici ordo 592
belli leges & mores apud Hæbreos 78
belli momenta & imperatorum pericula Deum curare 771
in Bello misericordiam nocere 786
Bemeselis 600
beneficentia Herodis in extraneos 448
Beniamin in Aegyptum mittitur 38
Beniaminis natiuitas 29
Beniamitæ & cæteræ tribus Chananæos uectigales faciunt 118
Beniamitæ Siluntias puellas rapiunt ad coniugium 121
Beniamitarum clades 120
Beniamitarum sors 114
Beon 855
Bernice Agrippæ F. Herodi nupta 543
Bernicen ducit Aristobulus 439
Berenices petitio à Floro contempta 677
Berosus scriptor Chaldæus 859
Berosi & Nicolai Damasceni de Abramo testimonia 14
Berosi locus 859. & 860
Bersube puteus 18
Beryllus Neronis pædagogus 556
Beryti theatrum Aggrippa extruit 542 & 558
Berzellæus Galadita 193
Beselel & Eliabus tabernaculi opifices 71
Bethel, quid significet 24
Bethsabe Solomoni filio regnum à Dauide impetrat 199
Bethsamitarum clades, ob contactam arcam 137
Bethsuritarum deditio 339
Betzacharia 595
Bezetha 776
Boccharus Aegyptiorum rex 972
Boleus fons 667
Bonones 496
Boothus Ruthen ducit in matrimonium 134
Boscethæ 269
bos agnum in templo parit 817
bouis petulci lex 104
buccinæ argenteæ 78
Bubastes fl. 855

C

C Abrothaba locus 79
Cadmus 850
Caduceatorum lex 105
Cæcilius Bassus Sex. Cæsarem interficit, & copias eius occupat 610
Cephalionis fratris Antipatri interitus 378
Cerõ regio amomi feracissima 546
Cæsar Herodem regem appellat 626
Cæsar Herodis testamentum confirmat 490
Cæsaris ad Herodem literæ 462
Cæsaris in Aegyptũ expeditio 385
Cæsaris literæ & senatusconsulta de Iudæorum amicitia 386.387
Cæsarea conditur 432
Cæsaræa Stratonis turris dicta 543 & 629
Cæsarea duplex 725
Cæsarienses in Agrippam defunctũ ingrati 543
Caiaphas pontifex 495
Caius Petronio scribit, ut seipsum occidat 516
Caius templa Græcanica spoliat 522
Caius occiditur à Chærea 528
Caij crudelitas & uesania 521
Caij mors 523
Caij mors in theatro per præconem significatur 530
Caij uxor & filia interficiũtur 553
Caij mores & facta 533
Caij superbia 667
calamitas Iudæorum apud Antiochenses 828
calamitates Herodis domesticæ 631
Callani apud Iudæos qui dicti 862
calliditas Antipatri 632
calliditas Euryclis 638
Calliphontes Pythagoræ familiaris 861
Callistus Caij libertus 525
Calmasus 19
calumniæ in Iosephum struuntur 582
Cambyses Iudæos ab ædificando templo prohibet 289
candelabrum aureum tabernaculi 67
Capernaum fons 730
Caphetra incenditur 761
Capito procurator Iamniæ 504
Capitolium 521
captiuitatis Iudaicæ exordium 688
de Captiua ducenda, lex 102
carmen Moysis 105
Carthago à Tyrijs condita 858.875
Cassius affligit Iudæos 392
octingenta talenta ab eis exigit. ibid.
Cassius Longinus Syriæ præses 437 544
Cassij in Syria res gestæ 384
Castor Iudæus Romanis illudit 786
catapulta 903
castrum Spasini 546
Catulli mors 849
Cedarus Ismaelis F. 19
Cedron uallis incenditur 782
Celenderis oppidum Ciliciæ 472
Cendæbeus dux regius è Iudæa profligatur 360
Cerealis Samaritas uincit 719
Cestius quinquaginta Iudæos occidit 693
Cestius à Iudæis fugatur 695
Cestij pugna contra Hierosolymam 692. 693
Chærea Caium interficit 523
Chæreæ signum à consulibus petitur 532
Chæreæ supplicium 538
Chæremonis locus 871
Chætura Abrahami uxor 20
Chalebus & Iesus populum consolantur 80
Chalebi sors 118
à Chananæis Hebræi uicti 82
Chananæi agris diuisio 114
charitas coniugalis 27
Charitius Aethiopum rex 868
Chebron Abrahami domicilium 760
Chebron exuritur 761
Chebron 856
Chelbes 861
Chelcias & Ananias Iudæi, Cleopatræ copijs præfecti 364
Chelcias sacri ærarij custos 557
Chethon quid 68
Chiramus opifex Tyrius 219
Chodollogomorus 15
Chodamus Ismaelis F. 19
Chœrili locus de Iudæis 862

Christianorum genus unde 498
Chusis Abesalomum decipit 187
Chusis Achitophelis consilium reddit irritum 188
Chuteorum gens in uacuas Israelitarum sedes deducta 279
Cinames 549
circa templum aedificia incenduntur 816
Circenses ludi 523
circuncisio 862
circumcisionis origo 16
de circũcisione Herodoti locus 862
in Ciuitatem cur non admittendi peregrini 893
Claudius à militibus rapitur ad principatum 534
Claudius Felix Iudææ praetor 553
Claudij edictum in Iudæorum gratiam 538
Claudij Cæsarijs literæ de uestitu sacerdotali 545
Claudij Cæsaris mors 554
Claudij imperium 668. & inde
Clearchus Aristotelis discipulus 862
Clearchi locus de Iudæis 862
clementiam ornare principem 40 542
Cleopatra Alexandro coniungitur 349
Cleopatra Ptolemaidem oppugnat 369
Cleopatra Iudæorum & Arabum regnis inhiat 413
Cleopatra Antoniũ dementat 415
Cleopatra Herodem ad stuprum sollicitat 416
Cleopatra Herodem honorificè suscipit 616
Cleopatra Ptolemæi Philometoris uxor 877
Cleopatræ in Iudæam aduentus 415
Cleopatræ auaritia 823
Cleopatræ in Herodẽ insidiæ 624
Cleopatræ scelera 878
Clauitus 527
cohortatio Titi ad milites 802
à Coitu lustratio 889
Colchi uirilia circuncidunt 862
concio Herodis ad exercitum 418
conflictus de rerum summa inter Aristobulum & Hyrcanum 602
coniugium 889
coniugalis charitas 27
coniuratio in Herodem 428 447 & 477
coniuratio Seiani in Tiberium 506
coniuratio in Claudium 522
conscientia recta 33
consilia Titi uaria 769
conspiratio Antipatri contra patrem 641 & inde
Corban thesaurus 667
Corban iuramenti explicatio 862
Corduba Hispaniæ urbs 522
Cores Moysen criminatur 83
Cores cum suis igne conflagratur 86
corona aurea Tito à Vologeso mittitur 831
corporis motiones frenari à ratione 897
Costobarus 558
coturnices 79
coturnices Deus Hebræis immittit 58
Cotys minoris Armeniæ rex 542
Crassus templum Hierosolymitanũ spoliat 607
Crassi sacrilegium 384
crimen de asini capite refellitur 880
crudelitas Herodis nouissima 479
crudelitas Scythopolitarum in Iudæos 564
crudelitas Bacchidis 564
crudelitas Ptolemæi 596
crudelitas Aristobuli 597
crudelitas Antigoni 621
crudelitas Neronis 672
crudelitas Simonis & Ioannis 793
crudelitas Simonis in Matthiã 798
in Iosephi patrem captum. ibid.
Cumanus Tiberij Alexandri successor 551
cupiditas 896
cupiditas uoluptatem antecedit 896
cupiditas non potest extirpari 898
cupidinum domina, ratio 897
Cuspius Fadus Iudææ procurator 437
Cuspius Fadus Syriæ praetor 544
in Custodes castrorum apud Romanos pœna 795
Cypros Herodis magni filia 503
Cyrenæ 877
Cyrenensium ad Cæsarem legatio 450
Cyri edictum de instaurando fano 287.288
Cyri satellitum disputatio 290
Cyri commentarij de instaurando templo 294
Cyrus Zorobabelem dimittit ad instaurandum fanum 291
Cyrus Babyloniam adortiur 860

D

Daccharus herba 69
Dagon ante arcã procidit 136
Damascenorum in Iudæos saeuitia 696
Dana urbs condita 121
Danaus 857
Danij fugati 121
Danis natiuitas 26
Danitarum sors 114
Danus fons 15
Daniel æmulorum inuidia ad leones proiectus euadit 284 turrim ædificat 285
Daniel Balthasar appellatur 279
Daniel leonibus obiectus 909
Daniel manus scriptum interpretatur 284
Daniel Nabuchodonosori somnium interpretatur 821 & 282
Danielis cognati in igne indemnes
Danielis educatio 279 (281
Darius ab Alexandro uictus 309
Darius Babylonis imperio potitur 284
Darij literæ in Iudæorum gratiam 296
à Dario Hystaspis filio Iudæis templum ædificatum 289
Dathamus & Abiramus terra absorpti 86
Dauid à filio regno pulsus 186
Dauid à Iudæis rex declaratus 170
Dauid à Ziphenis proditur 160
Dauid ad Abimelechum sacerdotem se confert 157
Dauid ab uniuersis Israelitis rex declaratus 147 Hierosolymorum arcem expugnat ibid.
Dauid Abneri necem deplorat 172
Dauid Absalomum luget 191
Dauid Absalomum reuocat 185
Dauid Abigeam ducit in matrimonium 163 noctu in castra descendit ad Saulem ibid.
Dauid ad Anchum Gitæ regem se confert 164
Dauid ad Nabalum mittit qui cibaria petant 161
Dauid ad Samuelẽ se recipit 155 Ionathan adit ibid.
Dauid Ammonitas fundit 180
Dauid appetitui rationem opponit 898
Dauid arcam Hierosolyma transfert 176
Dauid Deum placat 198 materiam ad templi structuram præparat ibidem. præsenio alsiosus 199
Dauid Deo templo extruere habens in animo oraculo prohibetur 177 subactis finitimis gentib. tributa imponit ibid.
Dauid fugiens traijcit Iordanẽ 189
Dauid Iebosthi interfectores necat 174
Dauid in prælio periclitatus 195 Musicam curat 196

Dauid insaniã simulat 157 ad Moabitarum regem se recipit. ibid.
Dauid Ionathæ filio benefacit 179
Dauid moriturus Salomoni quæ præceperit 203
Dauid Palæstinos fundit 159
Dauid pestem eligit 197
Dauid populũ in classes diuidit 201
Dauid populum recenseri iubet 197
Dauid Saritas & Amalecitas excursionibus infestat 164
Dauid Sauli filiam ducit in matrimonium 153
Dauid Sauli mortem deplorat 169
Dauid Sauli spiculum euadit 154
Dauid Solomoni præcepta dat de cõstruendo templo 198
Dauid cingitur 150
Dauidis à Ionatha digressio 157
Dauidis concio de construendo templo 201
Dauidis filius spurius moritur 182
Dauidis fuga 186
Dauidis heroes 196
Dauidis cum Iromo amicitia 157
Dauidis legati à Naasse contumelia affecti 179
Dauidis mors & laudes 203
Dauidis officia 179
Dauidis origo 134. & 171
Dauidis sepulchrum spoliatũ 450. 546
Dauidi nunciatur Abesalomi mors 190
Dauidi Saulus mortem callidè molitur 153
Dauidem Saulus persequitur 160
Debora 123
decimarum lex 101
Decius Mundus in exilium mittitur 499
decretum Antonij secundum Iudæos 395
decretum Athenienſium in Hyrcani honorem 387
decreta Iulij Cæsaris in Iudæorum fauorem 390
decumarum lex 98
Delæastartus 858
Demetriani Ionatham fugiunt 356
Demetrius Eucerus Alexandrũ prælio superat 370
Demetrius Ionatham ad amicitiã suã muneribus pertrahit 346
Demetrius Phaleræus 313. & 877
Demetrius Phaleræus regiarum bibliothecarum præfectus 313
Demetrius suis inuisus 362
Demetrij ad Ionatham literæ 347
Demetrij impietas 600
Demetrij interitus 347
Demetrij literæ ad Ptolemæum 315
Demetrij literæ in Iudæorum fauorẽ depositi lex 104 (352
descriptio Ptolemaidis 667
Deus in somnis Solomonem alloquitur 215
Deus ubiq; 31
Dei cultus 888 (231
Deum bonis bene, malis malè facere dextram porrigere, apud Barbaros certißimũ fiduciæ argumẽtũ 517
dij Græcorum 891
Dij testimonium de Solomone 217. & 858
Dina stupratur 28
Dinæ natiuitas 26
Diogenes à Phariseis interfectus 601
Diophantus homo audacißimus 639
disciplina Romanorum uincit audaciam Iudæorum 784
discordia intestina Hierosolymorum 751
dissensio inter filios Herodis augetur 643
dißidium domesticum inter Herodẽ & filios 443
dißidium inter Agrippam & proceres Hierosolymitanos 557
dißidium inter Senatũ & plebẽ 536
dißidium Philadelphenſium & Iudæorum 574
diuinatio 240
doctrina cũ morib. coniungẽda 887
Doecus Abimelechum Saulo indicat 158
Dolesus interficitur 754
Dolobellæ decretũ secundum Iudæos dolor 896 (392
dolorem metus antecedit 896 sequitur triſticia. ibidem.
dolus Iudæorum in Romanorum milites 774
Domitiani gesta cõtra Germanos & Gallos 830
Domitius Aenobarbus 554
dona ad faciendũ tabernaculum 64
Dora à Gabinio restaurata 382
Doris Antipatri mater è regia ejicitur 471. & 645
Doris Herodis uxor 613
Doridis ad Antipatrum literæ 648
Draconis leges 851
Druſilla Agrippæ filia 543 Felici Romano nubit 554

E

Ecnibalus Baslach F. 861
edictum Cyri 287. & 288. Claudij in Iudæorum gratiam 538
Edumæi Ismaelis F. 19
Eleias 277
Elcias Magnus 513
Eleazarus 196
Eleazarus Gigas 561
Eleazarus Anani pontificis F. 495
Eleazarus cum latronibus ſuſpenditur 672
Eleazarus ſuillam carnem comedere recuſat 900
Eleazari responſio ad Ptolemæũ 136
Eleazari Auranis mors 338
Eleazari ſupplicium 900 præconiũ 901
Eleazari præclarum facinus 742
Eleazari ad Iudæos cohortatio 842
Elephanti in Iudæos ſæuire recuſant 878
Eliabus & Beſebel tabernaculi opifices 71
Elias ad Achabũ proficiſcitur 232
Elias ſiccitatem prædicit 232 pueriũ in uitam reuocat. ibidem.
Elias pluuiam impetrat 234 Iezabelem fugit. ibidem.
Elias Achabi facinus reprehẽdit 235
Elias ægrotanti Ochoziæ mortem prædicit 242
Elias ignem de cœlo deuocat 243
Elias Ioramum reprehendit 249
Eliæ & Enochi raptus 243
Eliam Deus alloquitur 234
Elionæus Cithæi F. Matthiæ in pontificatum ſuccedit 543
Elis pontifex Iſraelitarũ præſes 134
Elis pontifi is filiorũ nequitia. ibid.
Elis pontificis mors 135
Eliſæus ægrotans uaticinatur 256. & 244
Eliſæus oleum multiplicat 254
Eliſæus diſcipulum mittit ad Iehu ungendum regem 249
Eliſæi facta 245
Ennerus 16
ephodes 69
Ephorus 852
Ephræmes Ioſephi F. 36
Ephremitæ à Iephtha uicti 129
Ephremitarum ſors 114
Ephronem oppidum Iudæ Maccabæus euertit 336
Epiphanes Antiochi Comagenorum regis filius 542
epiſtola Antiochi in Iudæorum gratiam 322
epiſtola Petronij ad Doritas 540
equeſtris ordinis uiri flagellis cæſi 676
Eroge 259
Eſſæus uates 598
de Eſſæis Herodes cur religioſe ſenſerit 434
Eſai & Iacobi natiuitas 22

Eſai progenies 29
Eſaiæ pro populo oratio 266
Eſaiæ ſcripta 267
Eſaiæ locus 910
Eſaus Chananæas uxores ducit 23
Eſau uenatum à Iacobo miſſus 23
Eſaus Iacobo ius primogeniti uendit 29
Eſchol 16
Eſcon puteus Iſaci 22
Eſdras populo leges recitat 298
Eſſenorum ſecta 494.662
Eſſenorum in tormentis conſtantia 664 de diuinitate animæ opinio. ibidem.
Eſſenorum aliud collegium 665
Eſther Artaxerxi nubit 301
Eſther Iudæos pro ſe orare iubet 303
Eſther cauſam percontatur luctus Mardochæi 303
Eſther regẽ inuitat ad cõuiuiũ 304
Eſther Amanem accuſat apud regem 306
Eſtheræ regem adituræ preces 304
Euilmaraduchus Nabuchodonoſori filius 860
eunuchos Alexander muneribus corrumpit 636
de Eunuchis Herodis habetur quæſtio 454
Eupator templum obſidet Hieroſolymitanum 339
Euryclis calliditas 638
Euryclis calumniæ contra Herodis filios 458
Eutychus Agrippam apud Tiberiũ accuſat 507
excidium Tarichæarum 730
excidium Gamalæ 735
excidij Hieroſolymitani initiũ 738
expeditio Herodis in Arabiam 457
exploratores in Chananeã miſſi 80
exploratores Hierichuntẽ miſſi 188 à Rachaba excepti. ibid.
Ezechias latro interficitur 388.609
Ezechiæ ad populum oratio 262
Ezecias ſacrificat 262
Ezecias à morbo diuinitus ſanatur 267
Ezecias Iudæorum pontifex 863
Ezechielis locus 910

F

Fabatus Syllæum prodit 644
facinus crudele patris in ſe, liberos uxoremq; 619
fames apud Hieroſolymitas 792. & 800
fames in Chananea 14
fames in Aegypto 43
fames Iudæorum 811
fames Iudæam infeſtat 195. & 429. 551
famis horrendæ deſcriptio 797
fame laborantibus Iudæis Herodes ſubuenit 430
fanum ſanctum 779
Fauſtus Cornelius Syllæ F. 604
Felicis Iudææ præſidis geſta 555
Ferreus mons 756
feſta tabernaculorum 75
filiæ Loti à patre grauidatæ 17
filius Dauidis ſpurius moritur 182
Filius uenit, cur clamarint Hieroſolymitæ 783
filium mater coquit & comedit 812
Flori in Cæſarienſes & Hieroſolymitas ſæuitia 676
Flori in Iudæos ſæuitia 675
fœdus Abimelechi cum Iſaco 23
fœdus fraudulentum Gabaonitarum cum Hæbræis 112
fœno ueteri Iudæi ueſcuntur 812
Fonteius Agrippa à Sarmatis occiditur 831
foſſarum lex 104
fratres Ioſephi pro ſpeculatoribus regni comprehenſi 36. & 37
fratrum ſeptem ad Antiochum reſpõſio 903 ſupplicia. ibid. & inde
Fuluia 499
de Furibus uendendis lex ab Herode lata 438

G

Gabaonitæ Hebræorũ opem implorant 112
Gabaonitarum cum Hebræis fraudulentum fœdus 112
Gabath Saul uicus 771
Gabinius Alexandrum uincit 382
Gadæ natiuitas 26
Gadara reſtaurata 605
Gadaræ expugnatio 709
Gadarenſes Herodem apud Cæſarẽ accuſant 433
Gadarenſes ſe Veſpaſiano dedunt 754
Gaditæ à Moyſe poſſeſſiones cis Iordanem impetrant 95
Galadena terra 27
Galades ibid.
Galbæ mors 658
Galilæa à Veſpaſiano inuaditur 708
Galilææ deſcriptio 704
Galilæi Ioſephi inimicos repudiant 577
Galilæi Ioſephum diſcedere non patiuntur 576
Galilæorum in Ioſephum benenolentia 568
Galilæorum & Samaritanorum conflictus 671
Galilæorum in Ioſephum fauor 578
Galilæos in Sepphoritas ſæuientes Ioſephus cohibet 586
Gamala in Romanorũ fide perſtant 565
Gamalæ deſcriptio 731
Gamalæ obſidio 732
Gamalæ excidium 735
Gamalam Ioſephus reddit firmiorẽ 732
Gamalenſes uictus deficit 734
Gariſima penè potitur Ioſephus 587
gaudium 896
Gaza à Gabinio reſtaurata 382
Gazæi Ionathæ ſe dedunt 354
Gedeon Madianitarum caſtra explorat 125
Gedeon populum liberat. ibidem.
Gedeoni inuident Ephræmitæ 126
gemmæ duodecim in ueſte pontificis uictoriæ prænunciæ 73
Geneſar lacus 729
gentiles omnes ſine reſpectu in urbẽ Hieroſolymam recipiuntur 739
genus Antipatri 376
genus Ioſephi 562
Geraræ rex Saram rapit 18
Geraſæ deuaſtatio 658
Geraſtratus 861
Germani cuiuſdam augurium de Agrippa 507
Germanorũ ſæuitia occiſo Caio 528
Germanici mors 497
Geſſius Florus 558
Geſſius Florus Iudæos multis iniurijs afficit 561
Geſſij Flori iniquitas 674
gigantum poſteri deleti 15
Giſcala à Tito capitur 736
Giſcalæi malicia 698
Glaphyra Archelai Cappadocum regis F. 503
Glaphyræ ſomnium 661
Glaphyræ ſuperbia Alexandrũ omnibus inuiſum reddit 634
Glaphyram ducit Alexander 439
Gobolitis 29
Godolias 277
Godolias ab Iſmaele interfectus 278
Goliath à Dauide interfectus 152
Goliathus Hebræos prouocat ad certamen 151
Gorionis interitus 751
Gotholia Dauidis ſemen extinguere conatur 252
Gotholiæ mors 253
Græci annalium neglectores 851
Græci à Phœnicibus & Cadmo literas acceperunt 850

Græci quãdo literas acceperint 850
Græci ueritatem in ſcribendo negligunt 852
Græcorum dij 891
Græcorum & Iudæorum apud Alexandriam ſeditio 512
Græcorum peccatum in rebus diuinis 892
Græcorum primi Aegyptiorũ Chaldæorumq; diſcipuli 851
Græcorũ ſcriptorum diſcordia 851 diſcrepantiæ cauſæ. ibidem.
Græcis in hiſtorijs quantum credendum 850
Gratus regiorum militum dux 487

H

HAliſphragmuthoſis 856
Harmais 856. & 857
Harmeſſes 857
Heber 13
Hebræi à Chananæis uicti 82
Hebræi à Goliatho ad certamẽ prouocati 151
Hebræi à Palæſtinis uicti 164
Hebræi ab Ainatis cladem accipiunt 110
Hebræi Balami cõſilio ad ſtupra pellecti 92
Hebræi bis ultra Euphratem traducti 279
Hebræi de expugnanda Chananæa deſperant 80
Hebræi Deũ carmine collaudãt 56
Hebræi fundunt Amalecitas 60
Hebræi in Sinã mõtem educũtur 56
Hebræi murmurãt cõtra Moſen 57. & 59. 82
Hebræi per mare tranſeunt 55
Hebræi regem petunt 139
Hebræi ſcriptis ſuis quantoperè credant 853
Hebræorũ pueri mares necatur 44
Hebræorum de Madianitis victoria 94
Hebræorum annales 852
Hebræorum de Moyſe opinio 81
Hebræorum libri 853
Hebron 14
Hebron capitur 118
Hecataeus Abderita quando uixerit 863
Hecatæi liber de Iudæis 863
Helena Adiabenorum regina Iudaicam religionem amplectitur 546
Helena Hieroſolymã uadit 548
Helena Monobazi mater 782
Hellanicus ab Acuſilao de originibus differt 851
Helon 129
Herculis delubrum 858
Herennius Capito Iamniæ procurator 504
Hermæo Danai nomen inditũ 866
Hermippus 861
Herodes à Malcho Arabiæ rege repudiatur 400 Rhodum appellit ibid. Antonio caſus ſuos narrat ibidem.
Herodes à Cleopatra honorificè ſuſcipitur 616
Herodes ab Areta bello ſuperatur 501
Herodes accuſatur 612. & 659. & 433
Herodes ad Agrippã nauigat 439
Herodes Agrippam ſpendidè excipit 439
Herodes Antigonum Ariſtobuli F. è Iudæa pellit 394
Herodes Antigonum uincit 612
Herodes Antipatridem oppidum cõdit 448
Herodes Antipatri cognoſcit inſidias 470
Herodes Antipatri F. Ezeciam latronem interficit 388
Herodes Antipatrum F. ad aliorum depreſſionẽ euehit 443 filios apud Cæſarem accuſat 444
Herodes Antipatrum mittit ad Cæſarem 469
Herodes Antipatrum accuſat 473
Herodes Antipatrum literis ad ſe redire hortatur 647
Herodes Antoniũ donis cæcat 414
Herodes Antonio Samoſata obſidenti ſuppetias latum uadit 405
Herodes Antonio uirtutem ſuã probat 620
Herodes Arabum copias uincit 625
Herodes Ariſtobulo dat pontificatũ 411
Herodes Ariſtobulum tollendum curat 412
Herodes bellum Aretæ infert 417
Herodes Cæſari templum extruit 434
Herodes Cæſaris ſcriptis paret 640 filios ſuos accuſat. ibidem.
Herodes cũ familia in Idumæam fugit 399
Herodes cur in ſuos crudelis 448
Herodes Dauidis ſepulchrum ſpoliat 450
Herodes de cõmeatu proſpicit 403 apud Hierichuntem uincit Antigonianos 403
Herodes & Philippus urbes in honorem Cæſaris condunt 495
Herodes etiam à Cæſare regnum obtinet 422
Herodes fame laborantibus ſubuenit 430
Herodes filios in uincula conijcit 460
Herodes filios Romam mittit 432
Herodes filijs reconciliatur 447
Herodes Galilææ præficitur 609
Herodes Hyrcano à maleuolis accuſatur 610
Herodes Hyrcanum interficit 421
Herodes legem fert de uendendis filiis 438
Herodes Mariammæ fortunam ſuam narrat 423 foris fortunatus, domi contrà 424
Herodes Mariammen & Ioſephum interfici iubet 632
Herodes Mariammẽ interficit 425 occiſa uxore in morbum incidit 426 intimos amicos interficit. ibidem. in peregrinos mores degenerat 427 amphitheatrũ extruit. ibidem
Herodes morbo corripitur 650
Herodes nouum templum Hieroſolymis ædificat 436
Herodes Pheroram obiurgat 453
Herodes quinquennales ludos celebrat 447
Herodes quomodo ſe geſſerit in pugna contra Antigonum & Parthos 614
Herodes rex Iudæorum conſtituitur 401. & 616
Herodes ſeditionibus occurrit 434 de Eſſæis cur religioſè ſenſerit. ibi.
Herodes ſeipſum munit aduerſus ſeditiones 429
Herodes Simonis filiam ducit in matrimonium 431 caſtellum condit. ibid. extraneos colit. ibid.
Herodes Stratonis pyrgum inſtauſtat 628
Herodes Syriæ procurator conſtituitur 627
Herodes templa Cæſari dedicat 628
Herodes tetrarcha in exilium miſſus 512
Herodes totius Cœleſyriæ dux conſtituitur 393
Herodes triclinij caſum mirè euadit 406 Antigonianos uincit. ibid. lauãs periculum mirificè effugit. ibidem.
Herodes turbis domeſticis miſerè agitatur 454
Herodes uincit Pappum 621
Herodes uxorem ducit 622
Herodis ad populum concio, de templo extruendo 435
Herodis ad populum oratio 447

Herodis ad ſuos oratio 625
Herodis calamitates domeſticæ 631
Herodis concio ad exercitum 418
Herodis cum filijs diſsidium 631
Herodis de Arabibus victoria 419
Herodis de hoſtibus victoria 619
Herodis domeſticæ diſtordiæ 451
Herodis ex Italia nauigatio 402
expeditio in latrones 404
Herodis felicitas 434
Herodis filij in Iudæã reuertuntur 439
Herodis filij reconciliati 633
Herodis filij apud Berytum in concilio damnantur 463
Herodis funeratio 481
Herodis in Cæſaris milites officia 627
Herodis in Arabiam expeditio 457
Herodis in parentes pietas 629
Herodis in extraneos beneficentia 448 & 630
Herodis minas arte diſſoluit Archelaus 637
Herodis morbus 478
Herodis mors 480. 652
Herodis ſepultura. ibid.
ſucceſſores 653
Herodis nouiſſima crudelitas 479
Herodis progenies 467. 502
Herodis regnum iniquitate repletũ 636
Herodis teſtamentum à Cæſare confirmatur 490
Herodi Cæſarẽ placat Nicolaus 461
Herodi regnum augetur 627
Herodi Trachonitis attribuitur 433
Herodi uenenum paratum 644
Herodem Cleopatra ad ſtuprum ſollicitat 416
Herodem Syllæus accuſat apud Cæſarem 458
Herodianas mulieres Phariſæi decipiunt 468
Herodias ad nauigãdum Romã Herodem perpellit 511
Herodiadis amore captus Herodes 501
Herodium Baſſus capit 834
Herodion arx 615
Herodotus 851
Herodotus menda cij accuſatus 855
Herodoti locus de circunciſione 862
Herodoti locus 266
Herodoti teſtimoniũ de Aegypti rege Suſaco 226
Hieremias uates 271
Hieremias Sedeciam commonefacit 273
Hieremias ob ueritatẽ uexatus 274
Hieremias ab Aethiope ex carcere extrahitur 275
Hieremias in Aegyptum abducitur 279
Hieremias Sedeciam fruſtra monet 275
Hieremiæ oracula & calamitates 272
Hieremiæ & Iezecielis oraculorum ueritas 276
Hierichuntis euerſio 109
Hierichuntis deſcriptio 756.757
Hieroboam decem tribuum rex factus 222
Hieroboam aureas uitulas facit 223
Hieroboami regis Iſraelitarum geſta 223
Hieroboami uxor Achiam uatem cõſulit 227
Hieroboami contra Abiam expeditio 228
Hieroboamo Achia regnum prædicit 222
Hieronymus hiſtoricus 865
Hieroſolyma capiuntur, excepta arce 117
Hieroſolyma expugnantur 275
Hieroſolyma trepidè inſtaurantur 299
Hieroſolyma Romano populo fiunt ſtipendiaria 381
Hieroſolyma ab Herodianis expugnantur 407
Hieroſolymæ uaſtatio 594
Hieroſolyma capta 623
Hieroſolyma quando condita 856
Hieroſolyma urbs munitiſſima 865
Hieroſolymæ urbis hiſtoria breuis 825
Hieroſolymam Antiochus Epiphanes uaſtat 329
Hieroſolymam munit Agrippa 541
Hieroſolymam obſidet Pompeius 603
Hieroſolymorum mœnia reficiuntur 356
Hieroſolymorum deſcriptio 775
Hieroſolymorum oppreßio 677
Hieroſolymorum inteſtina diſcordia 751
Hieroſolymitana arx à Iuda oppugnata 338
Hieroſolymitanum templum incenſum 276
Hieroſolymitanum templum Pompeius expugnat 380
Hieroſolymitanum templum ſpoliat Craſſus 607
Hieroſolymitanum templum quando extructum 859
Hieroſolymitani portas Romanis claudunt 379
Hieroſolymitani excidij initium 738
Hieroſolymitani concordes fiunt 783
Hieroſolymitæ prælio uicti à Ieſu 112
Hieroſolymitæ bello ſe præparant 701
Hippicos turris 777
Hirene Ptolemæi concubina 878
hiſtoriæ ueritatem à Græcis negligi 592
hiſtoriæ ueræ indicium 852
Hiſtoricorum negligentia taxatur 591
hiſtoricis quid obſeruandum 375
Homeri uerſus 527
Homeri carminis uetuſtas, & an ab Homero ſcriptum fuerit 851
Homeri carmen ex cantilenis compoſitum 851
homicidij lex 99
homo ratione à Deo ornatus, conditus 898
hominis priuati ſacrificia 73
Hyc quid ſignificet 856.
Hyſſos. ibid.
Hyrcanus Ioſephi filius 325
Hyrcanus Ioſephi F. fratrum in ſe cõcitat inuidiam 325
Hyrcanus à patre in Aegyptum mittitur 326
Hyrcanus Ptolemæo dona dat 327
Hyrcanus Arionem diſpenſatorem conjcit in uincula 326
Hyrcanus Ioſephi filius fratres ſibi inſidiatos prælio uincit 328
Hyrcanus caſtrum ædificat. ibid.
Hyrcanus quomodo principatu potitus 360
Hyrcanus ex Dauidis monumẽto pecuniam petit 361
Hyrcanus cum Romanis amicitiam renouat 362
Hyrcanus ocio fruitur 363 Samariã obſidet. ibid.
Hyrcanus in Phariſæorũ odium incurrit 364
Hyrcanus Samariã ſolo æquat 364
Hyrcanus Alexandri F. pontificatũ accipit 375
Hyrcanus Alexandri F. amator ocij 373
Hyrcanus pontifex 386. & 601. 604
Hyrcanus Herodem ad dicendã cauſam euocat 388

Hyrcanus ad Herodem reuertitur 411
Hyrcanus interficitur 631
Hyrcani Ioſephi F. mors 329. & 365. & 421
Hyrcani in Syriam expeditio 362
Hyrcani fuga ad Aretam regẽ Arabum 376
Hyrcano Iudæi conciliantur 387
Hyrcano amputãtur auriculæ 399
Hyrcanum captiuum Parthi abducunt 398
Hyrcanum obſidet Antiochus 596
inter Hyrcanum & Ariſtobulum de rerum ſumma conflictus 602
Hyoſcyamus herba 69

I

IAbiſſani Saulem parentant 169
Iacimus pontifex 560
Iacobus Iſai felicitatem anteuertit 23
Iacobus Carras peruenit 24
Iacobus in Meſopotamiam miſſus 24
Iacobus cum Labane de Rachele ducenda paciſcitur 25
Iacobus Eſaum donis ſibi placat 27
Iacobus iniquè à Labane tractatus 27
Iacobus Ioſephum luget 32
Iacobus filios in Aegyptũ mittit frumentatum 36
Iacobus Ioſephum ſuperſtitem eſſe cognoſcit 42
Iacobus Pharaonem ſalutat 43
Iacobus Iudæ Galilæi F. cruci affigitur 551
Iacobus frater Ieſu Chriſti 557
Iacobi & Eſai natiuitas 22
Iacobi ſomnium de ſcala 24
Iacobus Labani gregibus præficitur 25
Iacobi fuga in patriam 26
Iacobi & Labanis fœdus 27
Iacobi uiſio 27
Iacobi cum angelo lucta 28
Iacobi opes 30
Iacobi in Aegyptum migratio 42
Iacobi mors 43
Iacobum Deus conſolatur 24
Iacobum Labanus perſequitur 26
Iadon in aram Hieroboami uaticinatur 224
Iairus Iſraelitarum præſes 128
Ianiæ 855
Iaphæ expugnatio 718
Iaphæi à ſuis excluduntur. ibid.
Iaphthes ab Hebræis dux adſciſcitur 128
Iaſon pontifex impius 899
Iaziel uates Ioſaphato uictoriã ſpondet 241
Ida Mundi liberta cruci affigitur 499
Idumæa 29
Idumæi Hebræis tranſitum denegant 88
Idumæi à Iudæis deficiunt 249
Idumæi circumcidi coguntur 362
Idumæorum ad bella alacritas 744
Idumæorũ pro Hieroſolymitanis aduentus 744
Idumæorum crudelitas 748
Ieboſthus Sauli F. ab Abenero rex creatus 170
Ieboſthus inſidijs opprimitur 173
Iechoniæ regis exemplum 806
Ieda 269
Iehu rex ungitur 259
Ieſus & Chalebus populum cõſolantur 80
Ieſus ſucceſſor Moyſis 95
Ieſus Hieroſolymitas prælio uincit 112
Ieſus concionem conuocat 113
Ieſus tribubus præcipit, ut hoſtes exturpent 115
Ieſus Tranſiordanenſes dimittit 115
Ieſu nouiſſima uerba & mors 117
Ieſus Chriſtus à Pilato cruci addictus 498
Ieſus Gamalielis F. pontifex conſtituitur 558
Ieſus latro à Ioſepho comprehenditur 569
Ieſus Damnei F. pontifex conſtituitur 558
Ieſus Saphiæ F. ſeditioſus 571
Ieſus Tobiæ F. latronum dux 726
Ieſus Thebuthi F. Tito ſacra donaria tradit 822
Ieſu uaticinium 106
à Ieſu exploratores Hierichuntem miſſi 108
Ieſu cum Deo expoſtulatio de accepta clade 111
Ieſu ad Idumæos oratio 744
Ieſu Anani F. querelæ annorum ſeptẽ 817
Ietheglæus 49
Iethræ ſors 118
Ieturus 19
Ieus Baalis ſacrificos necat 252
Iezabela Achabi uxor impia 231
Iezabelæ mors 251
imagines Cæſaris Pilatus Hieroſolymis ſtatuit 497
de Immortalitate animæ Eleazari ad ſuos oratio 843
immunda quæ ſtatuerit Moyſes 76
imperatorum pericula Deo curæ 771
imperatoribus Iudæi non ponunt ſtatuas 879
indigenarum impietate Romani ad bellũ contra Iudæos incitati 790
inſula pontificis 69
inſidiæ Antipatri contra Herodem 468
inſidias Antipatri Herodes cognoſcit 476
Interpretes ſeptuaginta à Ptolemæo dimittuntur 320
inuenti lex 103
Ioabus Abenerum dolo interficit 172
Ioabus Idumæos domat 178
Ioabus Ammonitas prælio uincit 180
Ioabus Dauidi arte perſuadet, ut Abeſalomum reuocet 185
Ioabus Dauidẽ obiurgat, quòd Abeſalomum lugeat 191
Ioabi mors 205
Ioachimus Iudææ rex captiuus Babylonem abductus 273
Ioacimus Iudææ rex 271
Ioadus pontifex Ioaſum regem curat 252
Ioannes Careæ filius captiuos ab Iſmaele recipit 278
Ioannes Baptiſta occiditur 502
Ioannes Leui F. Galilæos à Ioſepho auocare conatur 570
Ioannes Leui F. Ioſepho imperium per Simonem abrogare conatur 574
Ioannes Leuiæ F. homo fallax 736
Ioannes Leuiæ F. Hieroſolymitanos ad bellum incitat 738
Ioannes Leuiæ F. arcanorum proditor 743
Ioannes Leuiæ F. cõcordiæ cauſa ad Zelotas mittitur. ibid.
Ioannes arte deijcit aggeres 795
Ioannes & Simon capiuntur 825
Ioannis dolus 567
Ioannes Giſcalæus falſos rumores de Ioſepho ſpargit 698
Ioannis in Ioſephum ingratitudo 568
Ioannis Leuiæ F. fuga 737
Ioannis Idumæorum ducis interitus 597. & 784
Ioas ægrotantem uiſit Eliſæum 255
Ioas Hieroſolyma populatur 257
Ioaſus templum curat inſtaurandũ 254 mortuo præceptore Ioado degenerat. ibid.
Ioazus Iudææ rex 271
Ioazarus pontifex 493. 495

Iobelus annus 78
Iodes Eglonem interficit 123
Ionæ oraculum 257 historia 258
Ionathas Dauidem conuenit 160
Ionathas Dauidi patris animum indicat 153 patrem Dauidi reconciliat 154
Ionathas Iudæ fratri succedit 343
Ionathas Bacchidem uincit 344 Medabenses ulciscitur. ibid.
Ionathas insidias declinat 345
Ionathas ab Alexandro post mortē Demetrij in summo honore habitus 349 Apollonium prælio uincit. ibid.
Ionathas Azonem incendit 350
Ionathas Ioppen occupat ibid.
Ionathas Demetrium donis sibi placat 352
Ionathas Demetrio mittit auxilium 353
Ionathas Demetrianos uincit 354 cum Romanis & Lacedæmonijs amicitiam renouat 355
Ionathas à Tryphone dolo captus 357
Ionathas Anani F. pontificatum repudiat 541
Ionathas pontifex 560
Ionathas à Typhone occisus 555. 595. 672
Ionathas textor uiuus exuritur 849
Ionathæ Saulus irascitur 156
Ionathæ cum Iudæis fœdus 345
Ionathæ Gazæi se dedunt 354
Ionathæ mors 358
Ionathæ ad Iosephum insidiosæ literæ 576
Ionathæ maliciosum mendaciū 580
Ionici Iudæi Græcos apud Agrippā accusant 440
Ioppe 432
Ioppe diruitur 725
Ioramus. 277
Ioramus Achabi F. Moabitas superat 241
Ioramus Moabitarū regi bellum infert 243
Ioramus Iudæorum rex 245
Ioramus Iudææ rex sceleratus 248
Ioramus occisus à Iehu 250. & 249
Ioramum Elisæus de insidijs præmonet 245 hostes cæcari facit. ibid.
Iordanis in Asphaltitem se exonerat 729 per lacū Genesar fluit. ibid.
Iordanem traijciunt Hebræi 109
Iosadocus pontifex 277
Iosadocus captiuus Babylonē ductus ibidem.
Iosaphatus Dei implorat opem 241 osaphati pietas 238 potentia. ibid. cum Achabo fœdus. ibidem.
Iosaphati classis naufragium 242
Iosedecus pontifex 559
Iosephus à fratribus uenditur 31
Iosephus ab hera solicitatur 32
Iosephus in uincula conijcitur 33
Iosephus captiuorum somnia interpretatur 34
Iosephus Pharaothæ somnia interpretatur 35
Iosephū Aegypto præficit Pharaothes 36
Iosephus fratres speculatores esse dicit 36
Iosephus Simeone retēto, cæteros fratres in Chananæam remittit 37
Iosephus fratres per speciem furti de uia reuocandos curat 38
Iosephus fratribus se indicat 41
Iosephus Agyptiorū facultates Pharaoni emit 43
Iosephus Tobiæ F. Syriæ uectigalia colligit 325
Iosephus Zachariæ F. malè pugnat 336
Iosephus Herodis frater in prælio occiditur 405
Iosephus mulieribus arcanum detegit 414 eiusdem mors 415
Iosephus Camydæ F. priuatur pontificatu 551
Iosephus Simonis F. pontifex constituitur 557
Iosephus Matthiæ F. Romam proficiscitur 563 Iudæos à bello reuocare conatur. ibidem.
Iosephus Matthiæ F. Pharisæorum placitis addictus. ibid.
Iosephus Matthiæ F. naufragium patitur. ibid.
Iosephus Galilæos in Sepphoritas sæuientes cohibet 586. uiuus captus 589
Iosephus Matthiæ F. direptas Agrippæ facultates reseruat 567 Galilæam in pace continet ibid. Ioannis insidijs penè oppressus 568 seditionem Galilæorum cohibet. ibidem. Iesum latronem sibi insidiantem comprehendit 569 Trachonitas per uim circuncidi prohibet ibid. in maximum periculū cadit 570 Trachonitas primates clàm dimittit 572 Tiberiadē æstu recipit 573 oppida munit 574 oraculo confirmatur 576 inebriato milite insidias cognoscit 577 Ionathæ literas intercipit 578 Ionathæ insidias refellit 579 homines mittit Hierosolyma. ibid. in periculo uersatur 580
Iosephus Matthiæ F. periculo eripitur 582 Simonem rapit 583 Tiberienses uincit. ibid. Tiberiensibus prædam reddit 584 perficit ut Ioānes deferatur à suis 586 Garisima penè potitur 587
Iosephus Matthiæ F. cum Tito Hierosolymam missus 589 à Vespasiano in honore habitus. ibid.
Iosephus bellum Iudaicum cur Græcè descripserit 591
Iosephus Gorionis F. belli dux declaratur 696
Iosephus Matthiæ F. rector Galilææ designatur. ibid.
Iosephus milites suos ad bellum instruit 697
Iosephus ex periculis euadit 699
Iosephus Sepphorim recuperat 701
Iosephus à suis deseritur 709
Iosephus Hierosolymam literas mittit 710 Iotaptatā se confert. ibid.
Iosephus de fuga deliberat 713
Iosephus suos disponit 716
Iosephus in puteum se abdit 720 sē dedit 721
Iosephus ad Vespasianum adducitur 723
Iosephus Gamalam reddit firmiorē 732
Iosephus Matthiæ F. captiuitate liberatur 765
Iosephus Matthiæ F. lapidis iactu uulneratur 799 conualescit. ibi.
Iosephus Matthiæ F. à Iudæis eluditur 821
Iosephus Matthiæ F. falsò à Catullo accusatur 849
Iosephus Matthiæ F. Galilæorū dux 853 captus à Tito & Vespasiano. ibid.
Iosephi natiuitas 26
Iosephi somnia 30
Iosephi fratres à Pharaothe liberaliter tractati 41
Iosephi & patris congressus 43
Iosephi mors 44 & 620.
Iosephus Tobiæ F. 324
Iosephi Tobiæ F. & Ptolemæi congressus 324
Iosephi Matthiæ F. studia 563
Iosephi Matthiæ F. aduersus Ebutiū militia 570 æstus militaris 572. 579 somnium 576 ad Ionathā responsio 577 inimicos Galilæi repudiant. ibidem. æstus Ananiæ malicię oppositus 581 casus de equo 588 facta postquam in Romanorum potestatem uenit 589

Ioſephi contra falſos de ſe rumores ſparſos defenſio 698
Ioſephi ſtrategema 711.712 & 717
Ioſephi conſilium aduerſus arietem 714
Ioſephi uaticinium de Veſpaſiano et Tito 723
Ioſephi Matthiæ F. ad Iudæos oratio 788
in Ioſephi patrem captum Simonis crudelitas 798
Ioſephi Matthiæ F. mater in carcere concluſa 799
Ioſephi ad Ioannem oratio 806
Ioſephi oratio pro deditione Iudæorum ibid.
Ioſephi Iacobi F. temperantia 897
Ioſepho ſomnia ſua narrat Pharaothes 35
Ioſepho Matthiæ F. prouincia Galilææ mandatur 566
Ioſepho mortem ſui minantur 721
Ioſephum bera apud herum criminatur 33
in Ioſephum Matthiæ F. ſtruũtur calumniæ 582
Ioſias religionem inſtaurat 270
Iotapatæ ſitus & munitio 711
Iotapatæ excidium 719
Iotapateni Romanos fugant 708
Iotapateni ſtrenuè ſe defendunt 710
Iotapatenorum murus deijcitur 716
Iotapatenorum impugnatio iterata ibid.
Iotapatenos aquæ penuria affligit 712
Iotape Sampſigerami Emeſorum regis filia 503
Iothamus Iudææ rex 260 277
Iothan Sicimitis per fabulam pœnas ominatur 126
Iouis Olympij fanum 858
ira doloris & uoluptatis communis affectus 896
Iromus Tyriorum rex 857
Iromus ænigmata Solomonis ſoluere non poteſt 858
Iromus Merbali frater 861
Iromi cum Dauide amicitia 175
Iromi literæ ad Solomonem 208
Iromi Tyriorum regis cum Solomone amicitia 857
Iſacharianorum ſors 114
Iſacus Gerara ſe recipit 22
Iſacus ducit Rebeccam 22
Iſacus Eſau uenatum mittit 23
Iſaci natiuitas 18
Iſaci putei 22
Iſaci mors 29
cum Iſaco fœdus Abimelechi 23
Iſiacorum flagicium Romæ perpetratum 498
Iſidis ſtatua in Tiberim mergitur 499
Iſmael circunciſus 18
Iſmael ablegatur ibid.
Iſmael homo malus 277
Iſmael Godoliam interficit 278
Iſmael Fabi F. pontifex 495
Iſmael Phabei F. pontifex conſtituitur 556
Iſmaelis natiuitas 16
Iſrael uocatur Iacob 28
Iſraelitæ ab Aegyptijs afflicti 44
Iſraelitæ à Beniamitis uicti 120
Iſraelitæ Deo ſupplicant ibid.
Iſraelitæ in Aſſyriorum ſeruitutem traditi 122
Iſraelitæ ab Amalecitis uicti 124
Iſraelitæ Dauidem in regnum reuocant 191
Iſraelitarum ex Aegypto migratio 53
Iſraelitarum luxus à uate reprehenſus 118
Iſraelitarum adminiſtrationis mutationes 295
Iſraelitas perſequuntur Aegyptij 54
Iſſacharis et Zabulonis natiuitas 26
Iſſæmus 196
Iſus 277
Itaburius mons à Placido occupatur 734
Itaburij montis deſcriptio ibid.
Itaburius mons 123
Ithaca Ptolemæi concubina 878
Ithobalus Aſtartæ ſacerdos 858
Iucundus Herodis ſatelles 459
Iudæa fame infeſtata 195
Iudæa ſub Antiocho Magno uexata 321
Iudæa diuendita 837
Iudæa gens cur paucis nota 855
Iudæa gens populoſiſſima 864
Iudææ terræmotus 417
Iudææ fames 429
Iudææ deſcriptio 704
Iudææ uaſtitas 801
Iudææ magnitudo 864
Iudæi in Chananæo bello duces 117
Iudæi captiui Babylonem abducuntur 279
Iudæi ab ædificando templo prohibentur à Cambyſe 288.289
Iudæi Alexandro obuiam eunt 311
Iudæi à Samaritis infeſtantur 323 295
Iudæi Antiochi opem inuocant 329
Iudæi ſabbatho pugnare recuſantes occiduntur 331
Iudæi 800 crucifixi 371
Iudæi ad Tigranem legatos mittunt 374
Iudæi legum diuinarum obſeruantiſſimi 380
Iudæi primores Antipatrũ apud Hyrcanum accuſant 388
Iudæi Athenionis proditione ab Arabibus uincuntur 417
Iudæi regem deprecantur apud Cæſarem 489
Iudæi Roma pelluntur 499
Iudæi Pilatum accuſant ibid.
Iudæi apud Petronium ſtatuas deprecantur 513
Iudæi Seleuciam migrant 520
Iudæi in templo opprimuntur 551
Iudæi 18 ſecuri percutiuntur 671
Iudæi fuſtibus cæduntur à Romanis 678
Iudæi ſeditioſi à Romanis occidũntur 691
Iudæi à Damaſcenis uicti 696
Iudæi Ioſephum ut mortuum deflent 725
Iudæi Romanos aggrediuntur 772
Iudæi Ioſephi admonitionem reſpuunt 789
Iudæi crucifixi 794
Iudaici pueri aſtucia 819
Iudæi fœno ueteri ueſcuntur 812
Iudæi fugientes à Romanis ſuſcipiuntur 822
Iudæi uenduntur 822
Iudæi tributa in Capitolium ferre coguntur 837
Iudæi ſeipſos interficiunt 846
Iudæi cum cæteris gentibus commercium non habent 854
Iudæi paſtores 856
Iudæi Alexandrini 876
Iudæi Imperatoribus ſtatuas cur non ponant 879
Iudæi legũ defenſores acerrimi 863
Iudæi leges ſuas ad unguem callent 887
Iudæi legum ſuarum ſeruantiſſimi 894 & 887
Iudæorum duplex clades 703
Iudæorum inimici interfecti 307
Iudæorum & Samaritarum lis de templo Garizitano 348
de Iudæorum pietate & fide Antiochi teſtimonium 322
Iudæorum & Samaritarum lis 348
Iudæorum potentia 870
Iudæorum ſectæ 355
Iudæorum ad Cæſarem legatio 449
Iudæorum ſeditio 478

Iudæorum contra Sabinum ſeditio 485
Iudæorum contra Pontium Pilatum ſeditio 497
Iudæorum duo millia crucifiguntur 658
Iudæorum & Syrorum ſeditio 673
Iudæorum maxima ſtrages 688 & 690 & 692 & 747
Iudæorum dolus 717
Iudæorum extrema inſania 725
Iudæorum dolus in Romanos milites 774
Iudæorum audacia 802
Iudæorum extrema impietas 807
Iudæorum fames 811
Iudæorum aliqui ad Titum confugiunt 822
Iudæorũ calamitas apud Antiochenſes 828
Iudæorum genus uetuſtiſſimum 850
Iudæorum cum Lacedæmonijs comparatio 891
Iudæos infeſtant Samaritæ 323
Iudæos Antipater Hyrcano conciliat 387
inter Iudæos & Samaritas ſeditio oritur 552
inter Iudæos & Syros ſeditio Cæſarienſis 556
inter Iudæos & Sabinianos pugna 656
de Iudæis manumittendis Ptolemæi mandatum 314
Iudæis nullum ærarium, præter ſacrum 384
Iudaicæ captiuitatis exordium 688 & 675
Iudaicas leges exteri æmulantur 894
Iudas Maccabæus Matthiæ patri ſuccedit 332
Iudas ſuos animat, & Seronem occidit 333
Gorgianos prælio uincit 334
Lyſiam uincit. ibidem.
templum ædificat. ibidem.
finitimos hoſtes debellat 335
Iudas Macchabæus Timotheanos uincit 336
Ephronem oppidum euertit. ibidem.
Iudas Maccabæus arcem Hieroſolymitanam oppugnat 338
Iudas Eupatori obuiam uadit. ibidem.
Iudas Nicanoris inſidias effugit 341
Iudas Nicanorem occidit 341
Iudas Maccabæus cum Romanis fœdus facit 342
Iudas & Sariphæus in Herodem coniurant 477
Iudas Ezeciæ, latro, regnum affectat 486
Iudas Galilæus res nouas molitur 493
Iudas Gaulanites. ibid.
Iudas & Matthias ſophiſtæ 650
Iudæ ad Ioſephum ſuper Beniaminis furto, oratio 39
Iudæ Maccabæi interitus 343
Iudæ Galilæi ſecta 495
mors 595
Iuliani centurionis lapſus 805
Iulius Archelaus Græcæ literaturæ peritus 853
Iulij Cæſaris decreta in Iudæorum fauorem 390
Iulus 277
iuſiurandum Iudæorum 883
Iuſtus à Ioſepho aufugit 587
Izates circunciditur 547
Izatæ natiuitas 546
Izatæ de Abia Arabum rege victoria 549
Izatæ Vologeſus bellum infert 559

L

LAban 24
Labanus Iacobum perſequitur 26
Laboroſoarchodus 860
Lacedæmoniorum cum Onia Iudæorum pontifice ſocietas 328
Latopolis 53
latrocinantium tumultus 670
Lacedæmoniorũ cum Iudæis comparatio 891
latronum crudeliſima facinora 797
legationes Hyrcani & Ariſtobuli à Scauro petentes auxilium 377 & 378
legatos mittit Iaphte ad regem Ammonitarum. 128
leonibus obiectus Daniel 909
leproſum qui Moyſen eſſe dicũt, reſelluntur 76
Leui Iacobi F. 897
Leuitæ tabernaculo præfecti 76
Leuitæ hiſtoria, cuius uxor à Gabaenis ſtupro necata eſt 118
Leuitæ contra legem linea ſtola utũtur 558
Leuitarum ſedes 78
Leuitis decimas & oppida Moyſes aßignat 87
Leuis natiuitas 26
Leuis & Simeon in Sicimitas ſæuiunt 28
lex puerperarum 77
rerum uenerearum. ibid.
Zelotypiæ. ibidem.
lex urbis ſacræ 98
decumarum. ibidem.
lex homicidij 99
regis. ibidem.
terminorum. ibidem.
lex agriculturæ 100
decimarum 101
lex matrimonij 101
ſtupri. ibidem.
repudij. ibidem.
lex de ducenda uxore defuncti fratris 102
lex de pœna non obedientium parẽtibus ibid.
lex plagij & furti 103
ſeruitutis. ibidem.
inuenti. ibidem.
de ope alteri ferenda. ibidem.
talionis. ibidem.
lex mutui 103
lex ueneficij 104
bouis petulci. ibidem.
caduceatorum 105
ſpadonum 104
depoſiti. ibidem.
foſſarum. ibidem.
mercedis. ibidem.
lex uictoriæ 105
lex proficiſcendi 78
lex de uendendis furibus 438
legis tabulæ 64
legis recitatio ſolennis 98
legis libri in templo reperti 269
legis nomen olim Græcis ignotum 885
legislationem tempeſtas antegreſſa 63
legislatoris & multitudinis officium 885
legis diſciplina 896
legi ſuæ Iudæi parent 887
in Leges belli Moyſis præfatio 105
leges ſuas Iudæi ad unguem callent 887
leges uariæ 889
leges Platonis 890
Lycurgi. ibidem.
leges Iudaicæ exteri æmulantur 894
legum defenſores acerrimi Iudæi 863 & 894
legum collatio 886
Lia Iacobo tradita 25
Libanus mons 85
libationes principum 73
liberalitas Herodis in exteros 630
liberorum ſeptuaginta Achabi mors 251

de Libertate Saturnini oratio 531
Libya ab Ophre occupata 20
ligna pinea noui generis 219
literæ Darij in Iudæorũ gratiã 296
Xerxis ad Esdram. ibid.
literæ Ptolemæi ad Eleazarum pontificem 315
literæ Eleazari ad Ptolemæũ 316
literæ Demetrij ad Ptolemæum 315
Ptolemæi ad Eleazarum pontificem. ibid.
literæ Demetrij ad Ionatham 347
Oniæ ad Ptolemæum 348
literæ Alexandri Antiochi Epiphanis F. ad Ionatham 346
literæ Demetrij in Iudæorum fauorem 352
literæ Cæsaris ad Herodem 462
literæ Claudij Cæsaris de ueſtitu ſacerdotali 545
literæ Ionathæ ad Ioſephum inſidioſæ 576
literæ Agrippæ regis ad Ioſephum 586
literæ Doridis ad Antipatrum 648
literas Ionathæ Ioſephus intercipit 578
Liuias 377
locuſtis infeſtatur Aegyptus 53
Longini præclarum facinus 786
Longus ſeipſum interficit 811
Lotus Abrami filius adoptiuus 13
Lotus captiuus abductus 15
Lotus angelos hoſpitio excipit 17
Loti uxor in ſtatuam ſalis uerſa. ibidem.
Loti filiæ à patre grauidatæ ibid.
lucta Iacobi cum angelo 28
ludi Circenſes 513
Lugdunum relegatur Herodes 512
luſtratio à coitu 889
Luſa 377
Lycurgi leges 890
Lyſanias Ptolemæi F. 415
Lyſimachi de Iudæis mendacia 872

M

MAchæras in Iudæos ſæuit 405
Machæruntis deſcriptio 834
Macrones 862
Madianitæ & Balacus ad Balamum mittunt legatos 90
Madianitæ ab Hebræis fuſi 94
magiſtratuum ordo 99
magi Pharaonis 51
magorum Aegyptiorum uirgæ à Moſis deuorantur 51
Magnus campus 756
maledicta in Iudæos Ioſephus refellit 865
maledicta Aegyptiorum de Iudæis 866
malicia Antipatri Herodis F. 466
Malichus Antipatrum ueneno tollit 393
Malchus Arabiæ rex Herodem repudiat 400
Malichus exactionum collector pro Caſsio conſtituitur 611
Malichi interitus 394 & 612
Malthacæ Archelai matris mors 656
Mambres 16
Man quid ſignificet 59
Manaemus 259
Manahemus Eſſeus Herodi regnum prædicit 435
Manahemi interitus 687
Manaſſes Ioſephi filius 36
Manaſſes captus 268
à Deo ueniam impetrat ibidem
Manaſſes uxorem repudiare uult 309
Manaſſenſium ſors 114
Mandra 278
Manethon ſcriptor Aegyptius 855
Manethon mendacij conuincitur 868
Manethonis uerba de Iudæis 855
de ratione temporum 856
Manethonis de Iudæis mendacia 866
manna de cœlo delabitur 58
Manochis uxori apparet angelus 129
manus in pariete ſcribens 283
Marci Agrippæ fauor in Iudæos 321
Mardochæus coniurationem in regem detegit 302
Amanem adorare recuſat ibid.
Mardochei luctus 303
Mardochæo crux erecta 304
Mardochæo regis ſigillum traditur 306
Maria Herodi indicium Ioſephi indicat 415
Maria Eleazari F. filium coquit 812
Mariammes turris 777
Mariamme ducitur ad ſupplicium 425
Mariammæ mors 88
Mariammen ducit Herodes 631
mari obruuntur Aegyptij 55
Mariſſa 377
Mariſſa à Gabinio reſtaurata 382
Mar locus 56
Marphedes 15
Marſus Syriæ præſes 541
Marſyas 504
Maſmeſus Iſmaelis F. 19
Maſſada ab Herode cur extructa 841
Maſſadæ excidium 840
Maſſadæ munitio ibidem
Maſſamus Iſmaelis F. 19
matrimonij lex 101
Matgenus 858
Matthias Aſſamonæi F. etiam ſabbatho hoſti repugnandum, docet 331
eiuſdem teſtamentum 332
Matthiæ Aſſamonæi filij mors. ibidem.
Matthias Theophili F. pontifex conſtituitur 559
Matthias & Iudas ſophiſtæ 650
Matthiæ teſtamentum 332
Matthiæ Ionathæ fratri ſacerdotium defertur 541
Matthias Ioſephi pater iuſtitia celebris 562
Mathatiæ Aſamonæi F. mors 594
Maxilla, locus 131
Mæmaſſius 19
Medaba 377
Medabenſes uincuntur 344
Medos Aſiæ imperium notos fecit 854
Mela 461
Melamborea 724
Melcha filia Loti 13
Melcha Dauidem uirum ſuum noctu dimittit 154
Melchiſedecus Solymæ rex 15
Melchiſedech primus Hieroſolymæ conditor 825
Meloham Dauid in matrimonium ducit 153
Memnonis ſepulchrum 667
Memmius Regulus 522
Memphioſthus Dauidi obuiam uenit 192
Memphitæ Mithridati ſe dedunt 608
Menander Epheſius ſcriptor 858
Menandri locus ibidem
Menandri teſtimonium de Ironeo & Solomone 216
Menandri teſtimonium de Eliana ſiccitate 232
Menandri locus de Salmanaſare 264
Menedemus philoſophus 319
Menelai ſupplicium 339
mendacium Apionis de Græco homine à Iudæis immolando 880
eiuſdem de Zabido 882
Menophis 866
menſa tabernaculi 67
mens pia affectuum dux 901
Meſopotamij à Dauide uicti 180
Mephramuthoſis 856
methir quid 68
Mephres 856

Merbalus 861
mercedis lex 104
Michæas propheta uulnerari se iubet 237
Michæas uaticinatur 239
Michole Dauidis saltationem uituperat 176
militaris disciplina Romanorum 706
miles libros Mosaicos lacerat 552
securi percutitur. ibid.
militis cuiusdam impudentia 670
militum Romanorum religio 807
militum Romanorum in obtemperando diuinæ alacritas 797
militibus Titus prædam distribuit 826
à Militia qui immunes 105
militiæ dux unus. ibidem.
Misael cur Misachus sit appellatus 279
Misael in ardentem fornacem proiicitur 909
misericordiam in bello nocere 786
Mithridates ab Anilæo uictus 519
Mithridates Pelusium obsidet 608
Moabitæ ab Hebræis uicti 244
Moabitarum rex filium suum immolat. ibid.
à Moabitis Israelitæ subiugati 122
Moabus 17
Monobazus Iudæũ se fieri uult 549
Morius mons 19
cum Moribus doctrina coniungenda 887
mors Rachelis 29 Isaci. ibid.
mors Iacobi 43 Iosephi 44
mors Antipatri 479 Herodis 480
Mosollamus Iudæus 864
motiones corporis à ratione frenari 897
Moysis educatio 46
Moysis bellum aduersus Aethiopes 47
Moysis in Aegyptum profectio 50
Moysis & Aegyptiorum magorum ostenta apud Pharaonem 51
Moysis legem laturi oratio ad populum 63
Moysis ad populum de mittendis exploratoribus oratio 79
Moysis morituri ad populum oratio 96
Moysis in leges belli præfatio 105
Moysis carmen. ibid.
Moysis uerba nouissima 106
Moysis exitus 107
Mosis leges 884
Mosis uetustas 885
Moysem Deus ex rubo alloquitur 49
Moyses exponitur 46
Moyses ad Pharaonẽ adducitur. ibi.
Moses urbe Saba potitur 48
Moyses in Madienam fugit. ibid.
Moyses Aethiopissam ducit in matrimonium. ibid.
Moyses pascit pecora 49
Moyses Raguelis filias à pastorũ iniuria defendit. ibid.
Moyses à Raguele commeatum impetrat 50
Moyses Aegypti regem adit 51
Moyses Israelitas animat 54
Moses Dei opem implorat 55
Moyses Hebræorum aduersum se irã mitigat 57
Moses aquam elicit ex petra 59
Moyses Hebræos confirmat 60
Moyses Iesum præficit exercitui. ibi.
Moses aram Deo VICTORI extruit 61
Moyses decem præcepta ad populũ portat 63
Moyses in Sinam ascendit 64
Moyses in Aaronem sacerdotiũ confert 71
Moyses populo pœnam minatur à Deo 80
Moysis preces ad Deum 85
Moyses Leuitis decumas & oppida assignat 87
Moyses populum à luctu lustrat 88
Moyses populum reprehendit 93
Moyses populo faustas precationes dirasq; præscribit 106
Moyses populum in uerba legis adigit. ibid.
Moyses à Manethone leprosus falso dictus 870
Moses doctrinam cum moribus coniungit 887
Moses antiquissimus legislator 894
mulierum uires 290
mulieris prudentia Abelmachea oppidum seruatum 194
mulieres Arabum ueneficæ 470
mulieres Herodianas Pharisæi decipiunt 468
mulieres duæ in excidio Gamalensi incolumes euadunt 735
Mundus Paulinam stuprat 498
murum Romani circa Hierosolymã extruunt 797
mutui lex 103
myrobalanum 757
Mytgonus 861

N

NAamus in Iudæã reuertitur 133
Naasses Dauidis legatos contumelia afficit 179
à Naase Transiordanensibus bellum illatum 142
Nabœothes Ismaelis F. 19
Nabalus 161
Dauidem repudiat 162
Naballo 377
Nebolassarus Babylonis Chaldæorumq; rex 859
Nabuchodonosorus Ioacimũ interficit 272
Nabuchodonosorus Tyrum obsidet 861
Nabuchodonosoris aurea statua 281
Nabuchodonosori successores 283
Nabuchodonosori somnium Daniel interpretatur 281.282
Nabuthus ab Achabo occisus 235
Nabuzardanes dux 277
Nachoris progenies 13
Nadabus & Abius igne sacrifico cõbusti 72
Nadabus Israelitarum rex 229
Nadonnedus Babylonius 860
Neemiæ oratio ad reduces 299
Netiræ & Philippi fratrum uirtus 715
Naim uicus 759
Naphæsus 19
Nathan uates Dauidis flagitium reprehendit 182
natiuitas Abrami 13
natiuitas Ismaelis 16
natiuitas Isaci 18
natiuitas Rubeli 26
Simeonis. ibidem.
Leuis. ibidem.
Danis. ibidem.
nauigatio Agrippæ ad Herodẽ 504
& 505
Naumi de Nino oraculum 260
Nechaos Aegypti rex 272
Neemias nuncium accipit de Hierosolymorum uastitate 298
Neemias Hierosolyma frequentat habitatoribus 300
Neerda urbs 516
Nephani egregium facinus 195
Nephthalitarum sors 114
Nerias 277
Neriglissoroorus 860
Nero imperator 554
Neronis crudelitas 672
Neronis mors 658
Nicanor à Iuda occiditur 341
Nicanor sagitta percutitur 783
Nicolaus Cæsarem Herodi placat 461
Nicolaus Damascenus Antipatrum accusat 473
Nicolaus Archelaum apud Cæsarem defendit 484 & 490 & 655
Nicolaus Iudæorum cõtra reges accusationem dissoluit 660

Nicolai Damaſceni & Beroſi de Abramo teſtimonia 14
Nicolai apud Agrippã oratio 440
Nicolai contra Antipatrum accuſatio 649
Nicõ murum diruunt Romani 785
Niſan Hebræorum menſis 53
Noæ arcæ reliquiæ 546
Numidius Quadratus Syriæ præſes 552
Nymphidius 758

O

O Badamus 176
Obedias 232
obedientiæ præmium 890
Obelas uates Iſraelitas à Iudæis captiuos duci prohibet 261
Obodas Arabum rex 453
occidere ſeipſum, fœdiſſimũ eſſe 622
Ochozias Iſraelitarum rex 242
Ochozias occiſus 250
Ochoziæ cognati à Iehu interfecti 251
Odeas 277
odium fratrum in Ioſephum 30
officium ſacerdotum 888
Og Amoræorum rex ab Hebræis uictus 89
Ogis nex 90 lectus. ibid.
Ogis quercus 16
Oldæ prophetiſſæ oraculum 269
Olympij Iouis fanum 858
Onias Tobiæ filios Hieroſolymis expellit 594
Onias in Aegyptum ſe recipit 339
Onias templum in Aegypto ædificat 348
Onias à Iudæis lapidatus 377
Onias à Ptolemæo humaniſſimè ſuſcipitur 848
Oniæ pontificis auaricia 323
Oniæ literæ ad Ptolemæum 348
Oniæ templum clauſum 848
Oniæ pontificis cum Simone diſſidiũ 898
ab Onia cur templum extructũ 848
Ophla incenditur 782
Ophnes Elis pontificis filius 134
Ophres 20
opobalſamum 379 & 757
oppida refugij 96
Or 867
oraculum Iacobo redditum 24
oraculum Naumi de Nino 260
oraculum de templo, ſi quadratum fieret 818
oracula Balami à Moyſe in literas relata 94
oracula Danielis 285
oratio Moyſis morituri ad populum 96
oratio Ariſtæi ad Ptolemæum 313
oratio Herodis ad populum 447
oratio Petronij ad Iudæos 514
oratio Ieſu ad Idumæos 744
oratio Ioſephi ad Ioannem. 806
oratio Titi interpretis ad Iudæos 819
oratio Eleazari ad ſuos de animæ immortalitate 843
oratio Ioſephi ad Iudæos pro deditione facienda 788 & 806
Orodes occiditur 496
Orphonas Iebuſæus 175
Oronæ 377
Oronna Iebuſæus 198
Orus 856
Oryba 377
Oſarſiph ſacerdos Heliopolitanus 867 & 869
Oſeas Iudæorum rex 262
Oſiris Deus Heliopolitanus & 868 & 869
Oſiris Moyſes nuncupatus ibid.
Othonis interitus 761
Oza tacta arca diuinitus perit 176
Ozias ſacerdotis officium uſurpans, fit leproſus 259
Oziæ Iudææ regis geſta 258

P

P Acorus Syriam occupat 397
Paleſtina 54
Paleſtini Dauidis opem repudiant 167 Sicellam incendit. ibid.
Paleſtini ab arca infeſtat 136
Paleſtini Hebræis cadẽ inferunt 135
Paleſtini à Dauide uicti 175
Paleſtini bellum in Hebros parant 164
Paleſtini ab Hebris cæſi 138
Paleſtini ab Hebris uicti 145
Paleſtinorum expeditio contra Hebræos 151
Paleſtinorum ſilium de remittenda arca 137
Palmeta præſtantiſſima apud Hierichuntem 379
Pamphylium agus ceſſit Alexandro 56
panes appoſiti 67 & 76
Pappus Antiochi dux occiditur 622
Pappum uincit Herodes 621
apud Papyron Ariſtobulus Hyrcanum ætate uincit 378
Parthenius ius 862
Parthi Antiochum in regnum reducunt 397
Parthi regnant 496
Parthorum tra Iudæos bellũ 613
Paſcha 482
Paſchæ ſcium 75
Paſchæ initio 53
paſtores Iudæi 856
paſtorum captiuorum gens. ibid.
paſtorum ad Hieroſolymam profectio 866
patriæ deſiderium omnibus diuinitus innatum 27
patris in ſe, liberos uxoremq; crudele facinus 619
Paulina à Decio Mundo ſtuprata 498
peccatum Græcorum in rebus diuinis 892
pecunias fani Hieroſolymitani Simõ Apollonio indicat 898
Pedanius in equo Iudæum rapit 809
pedunculis infeſtatur Aegyptus 52
Peluſiũ à Mithridate obſidetur 608
Peraitæ Nigri mors 751
peregrini in ciuitatẽ cur non admittendi 893
Perſarum religio ibid.
Perſas Aſiæ imperiũ notos fecit 854
peſtem, trium malorum optione data, Dauid eligit 197
Petephres 32
Petephres coquorum præfectus 35
Petronius Caio ſcribit pro Iudæis 514 ſeipſum occidere debet 516
Petronius Vitellij ſucceſſor 512
Petronij ad Iudæos oratio 514
Petronij pietas accepta Deo ibid.
Petronij ad Doritas epiſtola 540
Phacias 260
Phalegus Heberi F. 13
Phanes Samuelis F. pontifex conſtituitur 740
Phanuel quid 28
Pharao Hebræos dimittere recuſat 51 (217
Pharaones cur dicti Aegyptij reges
Pharaothes Aegyptiorum rex 50 & 14
Pharaothes Ioſephũ Aegypto præfecit 36
Pharaothis ſomnium 35
Pharaothes Ioſepho narrat ſomnia ſua. ibid
Pharaothis erga fratres Ioſephi liberalitas 4
Pharan uallis 759
Phari deſcriptio 764
phariſæi Alexandram ſæuire faciunt 373
Phariſæi iungunt ſe Alexandræ dominationi 601
Phariſæi Herodianos mulieres decipiunt 468
Phariſæi occiduntur 469
Phariſæorum placitis Ioſephus addictus 563
Phariſæorum ſecta 468. 469. 665

Pharmuthi menſis 53
Phaſaelus & Hyrcanus à Parthis cõprehenduntur 614
Phaſaelus Felicem ſuperat 612
Phaſaelus militibus præficitur 609
Phaſaelus Antipatri F. Hieroſolymis præficitur 387
Phaſaeli mors 400.615
Phaſaelo Salampſio nupta 502
Phaſelos turris 777
Pheles fratrẽ Aſerymũ interficit 858
Pherecydes Syrius 851
Pheroras uxorem repudiare negat 469 (636
Pheroras Salomen ſororem accuſat
Pheroræ uxor ueneficij accuſatur 470
Pheroræ mors 470 & 644
Phideas 277
Phidias Athenienſis ſtatuarius 522
Philadelphenſium & Iudæorum diſſidium 544
Philippus Amyntæ filius à Pauſania cæſus 527
Philippus & Archelaus falſò accuſantur 646
Philippus Iacimi F. à Gamala diſcedit 574
Philippi Herodis fratris mors 501
Philippio Alexandram in matrimonium ducit 385
Phineas ſacræ pecuniæ cuſtos comprehenditur 822
Phinees Zambriam interficit 94
Phinees rigidus iuſticiæ propugnator 910
Phineẽſis legati oratio de ara ad Tranſiordanenſes 116
Phineeſes Elis pontificis filius 134
Phœbus occiditur 693
Phœnicum mercaturæ 854
Phœnicum annales 861
Phraataces parricida 496
Phraatis mors. ibid.
Phanaſus pontifex conſtituitur 559
Phrurea feſta 308
Phygmalion 858
Pilatus Cæſaris imagines Hieroſolymis ſtatuit 497
Pilatus à Iudæis accuſatur 499
Pilatus imagines Cæſaris Hieroſolymam introducit 666
Pilati regimen 665
pincernæ ſomnium interpretatur Iosephus 34
Piſiſtratus 851 (34
piſtorum præpoſitus cruci affigitur
Placidi impetus cõtra Iotapatã 708
Placidi aſtutia 734
plagæ Aegyptiacæ 52.53
plagij & furti lex 103
Platonis leges 890
pœna in caſtrorũ cuſtodes apud Romanos 795
pœnarum lex 104
Polemon Ponti regulus 542
Polybius reprehenſus 337
Polycrates perſtringitur 866
Pompeius arte caſtella occupat 379
Pompeius templum Hieroſolymitanum expugnat 380
Pompeius Hieroſolymã obſidet 603
Pompeius Ariſtobulum in cuſtodiam collocat. ibid.
Pompeius cum ſuis comitibus in templum ingreditur 604
Pompeij res geſtæ in Syria 381
Pompeij fuga in Epirum 385
Pontificis ueſtitus 68 & 781
Pontificis inſula 69
pontificum enumeratio 277
pontificum ſucceſſio 495
Pontius Pilatus Grati ſucceſſor 495 & 496
porticum templi Iudæi incendũt 810
Popedius Epicureus apud Caiũ defertur 523
populus ſeditionẽ mouet contra Archelaum 481
Porcius Feſtus Felicis ſucceſſor 556
Præcepta decem Moyſes ad populũ portat 63
prælium natale 730
prælium Zelotarũ cum Simone 759
principis ſacrificia 74
principem ornat clementia 40
principum libationes 73
principum ſucceſſiones à Ionatha uſque ad Ariſtobulum 595
pro Speculatoribus regni, Ioſephi fratres comprehenſi 37
primogeniti ius Eſaus Iacobo uendit
prodigalitas Agrippæ 504 (29
prodigium 259
prodigia excidium Hieroſolymitanum præcedentia 817
progenies Herodis 467 & 502
prouidentia diuina 34 & 502
proficiſcendi lex 78
proles à Deo Abramo promiſſa 16
Protus Bernices Agrippæ matris libertus 504
prudentiam aduerſanti fortunæ non ſuccumbere 32
per Prudentiam affectibus imperatio 896
Pſephina turris 777
Pſeudalexander 490 & 491
Pſeudopropheta prophetam decipit 224
Pſeudopropheta Aegyptius 673
pſeudoprophetæ à tyrannis ſuborna-
ti 817
Pſontophanechus quid 36
Ptolemæus Septuaginta interpretes dimittit 320
Ptolemæus uulneratus 351
Ptolemæus Antiochenis perſuadet, ut Demetriũ regẽ admittãt. ibid.
Ptolemæus generum ſuum Simonem occidit 360
Ptolemæus Lathuri humanas carnes coquit 368
Ptolemæus Alexandram in matrimonium ducit 385 & 607
Ptolemæus Mennæus dynaſta Chalcidis. 385
Ptolemæus Philadelphus legẽ tranſferri curat 877
Ptolemæus Euergetes Syria potitur ibidem.
Ptolemæus Phyſcon. ibid.
Ptolemæi mandatum de manumittendis Iudæis 314
Ptolemæi literæ ad Eleazarum pontificem 315
Ptolemæi liberalitas 316
Ptolemæi cum ſeptuaginta ſenatoribus congreſſus 318
Ptolemæi reſponſio ad Oniam donariæ 316
Ptolemæi humanitas 863
Ptolemæi Lathuri de Alexandro uictoria 368 & inde.
Ptolemæi crudelitas 596
Ptolemaidis deſcriptio 667
Ptolemaidẽ occupat Alexander Antiochi Epiphanis F. 345
Pudens duello uincitur 810
pueri Iudaici aſtutia 819
pueri Hebræorũ mares necãtur 44
puerorum educatio 889
puerperarum lex 77
pugna inter Iudæos & Sabinianos 656
pugna inteſtina azymorũ dieb. 773
putei Iſaci 22
Puteoli 511
Pyrgum Stratonis Herodes inſtaurat 628
Pythagoras 851 & 861
Pytholaus occiditur 607

Q

Quadratus Syriæ præſes 552
querelæ ſeptem annorum Ieſu Ahani F. 817
Quinquageſimæ ſacrificium 75
Quinquennales ludos Herodes celebrat 447
Quintilius torquetur 523
Quintilius Varus 472
Quirinius ad cenſendam Syriam & Iudæam mittitur à Cæſare 493

R

Rabathæ excidium 183
à Rachaba exploratores excepti 108
Rachel Iacobo traditur 25
Rachel penetrales Deos abscõdit 27
Rachelis mors 29
Ragaus 13
Raguel sacerdos 49
Raguel Moysi consilium dat de administranda repub. 61
Rameſſes 857
Rameſſes Amenophis F. cum patre bellum gerit 972
Ramphes 866
ranis infeſtatur Aegyptus 52
Raphia à Gabinio reſtaurata 382
Rapſacis oratio ſuperba 265
Raſes Damaſcenorum rex 260
Rathotis 856
ratio quid 896
ratio pia nũ imperet affectibus 896
ratio uirtutum dux 897
rationem appetitui opponit Dauid (898
Rebecca filia Bathuel 21
Rebecca uxor Iſaaci 22
Regulus iniquitatis oſor 522
regis lex 99
regis uires 290
reges decere clementiam 542
regina Aegypti Solomonẽ uiſit 218
regnum Antipas affectat 483
regnũ Herodis iniqtate repletũ 636
religio Aegyptiorũ ab Abramo cõfutata 14
religio Romanorum militum 807
religio Aegyptiorum 878
religio Scytharũ 893 Perſarũ. ibid.
repudij lex 101
Roboamus regni partẽ amittit 222
Roboami geſta 225
Romani quos honores Iudæis exhibuerint 390
Romani belli materia 684
Romani milites trucidantur 688
Romani à ſeditioſis Iudæis uincũtur 692 (709
Romani aquila utuntur in uexillo
Romani Nicon murũ diruunt 785
Romani ſecũdo muro potiũtur 787
Romani indigenarum impietate ad bellũ contra Iudæos incitati 790
Romani Antoniam inuadunt 804
Romani flammis pereunt 811
Romani inferiorem ciuitatem ſuccendunt 821
Romanorum potentia 680
Romanorũ diſciplina militaris 706
Romanorum arma 707
Romanorum diſciplina uincit audaciam Iudæorum 784
Romanorum alacritas 785
Romanorũ militum in obtemperando alacritas diuina 797
Romanorum uictoria 823
Romanos Iotapateni fugant 708
Rooboth puteus Iſaci 22
Rubelus apud Ioſephũ cauſam dicit
Rubeli natiuitas 26 (36
Ruſus Aegyptius Eleazarũ capit 836
ruta mirabilis magnitudinis 835
Ruthe ſpicas lectum it 133
Rydda 377

S

Saba urbe potitur Moſes 48
Sabæus ſeditionis author 193
Sabæi mors 195
Sabbaticus amnis 831
Sabbatoſis Aegyptijs quid 875
ſabbatum agrorum 77
Sabbo. Sabbatum 875
inter Sabinianos & Iudæos pugna 656
Sabinus Cæſaris procurator 485
Sabinus occiditur 766
Sabini Syri animi magnitudo 703
ſacerdotis ueſtitus 68 & 212
ſacerdotum Leuitarumq; ſedes 78
ſacerdotum Hieroſolymitanorum in rebus diuinis peragendis perſeuerantia 604
ſacerdotum officium 888
ſacerdotes fame pereunt 558
ſacerdotes apud Iudæos qui creentur 852
ſacerdotium Aaroni & eius poſteris confirmatum 85
ſacrificium quinquageſimæ 75
ſacrificia hominis priuati 73 principis 74
ſacrificia publica. ibid.
ſacrificiorum diuiſio 73
ſacrilegium Acharis 110
ſacrilegium Craſſi 384
ſacrilegium circa templum 800
Sadducus Phariſæus 493
Sadducæi in iudicando crudeliſſimi 557
Sadducæorum ſecta 494.665
Sadocus 277
ſagã adit Saulus ad conſulendũ 165
Salampſio Herodis magni filia 502
Salatis 855
Saldumus 277
Samanaſar Aſſyriorum rex 263
Salome Herodis filios hæreditario odio proſequitur 443
Salomæ mors 495
Salomen accuſat Pheroras 636
Salpadæ filiarum hæreditas 96
Samaria ab Adado obſeſſa 246
Samaria inſtaurata 382
Samariæ fames 246
Samariæ deſcriptio 704
Samariam munit Herodes 429
frequentat habitatoribus. ibid.
Samarite 279
Samaritæ à ſocietate inſtaurationis templi repudiati 293
Samaritæ Alexandro libertatem ſuo iure uiuendi petunt 311
Samaritæ Iudæos infeſtant 295 & 323
Samaritæ Antiocho aſſentantur 330
Samaritæ à Cereale deuicti 719
Samaritarum ortus 264
Samaritani ſeditioſi à Pilato opprimuntur 499
Samaritani Iudæos apud Quadratũ accuſant 552
Samaritanorum & Iudæorum lis de templo Garizitano 348
Samaritanorum & Galilæorum conflictus 671
Sameæ libertas dicendi aduerſus Herodem 389
Samoſatam obſidet Antonius 405
Sampſigeramus Emeſinorũ rex 542
Sampſon leonem interficit 130
Thamnitẽſem puellã procit. ibid.
Sampſon ſegetes Palæſtinorum incendit 131 maxilla aſini mille Palæſtinos interficit. ibid.
Sampſon Gazæorum fores portarũ aufert 131
Sampſon Dalalen amans, decipit 132
Sampſonis natiuitas 130 ænigma. ib.
Sampſonis mors 132
Samuel filijs rerum adminiſtrationẽ committit 139
Samuel Saulum ungit regem 141
Samuel populo futuri regis uiolentiam enarrat 140
Samuel Deum pro Saulo fruſtra orat 148
Samuel Saulo minatur amißionẽ regni 149
Samuelis uatis obrigo 134
Samuelis concio ad populum de imuadendis Palæſtinis 138
Samuelis mors 161
Samuelis manes Saulo exitium prædicunt 165
Samuelem Deus alloquitur 135
ſapientiæ definitio 896
ſapientiæ ſpecies ibid.
Sapinnius 455
Sara à rege Aegypti rapta 14 & 18
Sara Abrami coniunx 20
Sarę mors. ibidem.
Sardonyx litationis index 72
Sarias 277

Scritus & Amalecitas Dauid infestat 164
Satellitum Cyri disputatio 290
Satrapa uincitur 517
Saturninus 457
Saturninus Syriæ præses 461. 466
Saturnini de libertate oratio 531
Saulus patris asinas quærit 140
Saulus in regnum inauguratur 141
Saulus aduersarios ulcisci recusat 143
Saulus iterum rex ungitur ibid.
Saulus capto Agago parcit 148
Saulus à Samuele reprehensus 149
Saulus Dauidis cantu mitigatus 151
Saulus in Dauidem odiũ cõcipit 152
Dauidi mortẽ callidè molitur 153
Saulus uaticinatur 155
Saulus Ionathæ iratscitur 156
Saulus sacerdotes necat 158
Saulus de suorum in Dauidem fide expostulat ibidem.
Saulus in spelunca incidit in Dauidem 160
Saulus Dauidem persequitur ibid.
Sauli victoria cõtra Amalecitas 147
Sauli laudes 166
Sauli mors 168
deploratur à Dauide 169
à Saulo Ammanitæ victi 143
à Saulo migrat numẽ ad Dauidẽ 150
Scaurus cum Areta fœdus ferit 381
Scaurus munerib. ab Aristobulo corrumpitur 602
Scipionis in Syriam aduentus 385
scriptorum apud Græcos discrepantia 851
Scythæ 854
Scytharum religio 893
Scythopolis 726
Scythopolis instaurata 382
Scythopolitarũ in Iudæos crudelitas 564
Sebasteni in defunctum Agrippam ingrati 543
secta Pharisæorum 468.469
sectæ Iudæorum 355 & 494
Sedecias captus pœnas luit 276
Sedecias à falsis uatib. decipitur 273
sedigitum uincit Ionathas 195
seditio contra Moysen 79
seditio per Corem & plebem aduersus Moysen excitata 83
seditio inter Israelitas, ob reuocatum à Iudæis Dauidem 193
seditio populi contra Archelaũ 481
seditio Iudæorũ cõtra Sabinum 485
seditio cõtra Pontium Pilatum 497
seditio Græcorum & Iudæorum 512
seditio ob militis obscœnitatem excitata 551
seditio inter Samaritas & Iudæos oritur 552
seditio inter pontifices & sacerdotes 556.
inter Iudæos & Syros. ibid.
seditio triplex apud Hierosolymam 768
seditionum causas ex contubernaliũ nasci malicia 633
seditiosorũ cõtra Moysen pœna 79
seditiosorum Iudæorum extrema immanitas 798
Seffora Raguelis F. 50
Sehonis nex 89
à Sehone rege Moyses non impetrat transitum ibidem.
Seianus occiditur 507
Seiani in Tiberium coniuratio 506
Seleſmus 259
Seleucia 520
Seleucus 370
Seleucus Nicanor Iudæos honorat 320
Seleucus Nicanor Asiæ rex 898
Selus 13
Semei ueniam dat Dauid 192
Semei mors 205
Semeis Dauidi conuiciatur 187
Senabarus 15
senatus habetur post mortẽ Caij 531
senatus ad Claudium legatio 535
inter Senatum & plebem dissidium 537
Sepphoris incenditur 658
Sepphoris à Iosepho recuperatur 700
Sepphoritis auxilium à regibus missum 706
Septuaginta Legem in Græcũ transferunt 319
Septuaginta interpretes à Ptolemæo dimittuntur 320
sepulchrum Dauidis spoliatum 450 & 596
sepulchrum Memnonis 667
sepulturæ punitorum, lex 103
Serugus 13
seruitus an improbitatis signum 883
seruitutis lex 103
Setho Danai nomen inditum 866
Sethosis 859
Siba herũ apud Dauidem calumniatur 187
sica 556
Sicarij ibidem.
sicariorum duricia in tormentis perferendis 847
Sichemis Emmoris regis F. 28
Sicimitas ulciscitur Abimelechus 127
Sicymitarum gens interempta 897
Sila in custodiam datur 541
Sila militiæ regiæ mag ster ibid.
Silanus Syriæ præses 497
Silo largitione corruptus 403
Simeõ et Leuis in Sicimitas sæuiũt 28
Simeon Iacobi F. 897
Simeoniorum sors 114
Simon frater Iudæ Maccabæi hostes uincit 336
Simon populo operam suam pollicetur 357
Simon monumenta constituit 358
Simon Bethsura potitur 354
Simon cum Antiocho Pio fœdus init 359 Triphonem oppugnat ibid.
Simon à genero suo Ptolemæo occisus 360
Simon Boethi Alexandrini F. pontifex declaratur 431
Simon seruus diadema sibi imponit 487
Simon Camithi F. pontifex 495
Simon Iudæ Galilei F. cruci affigitur 551
Simon Agrippam absentem criminatur 542
Simon Psellus Iosephi atauus 562
Simon Gerasenus nouæ conspirationis princeps 659
Simon somnium Archelai interpretatur 661
Simon Galilæus 662
Simõ Gioræ F. Roman. inuadit 693
Simon à Hierosolymitanis recipitur 762
Simon Arimi F. 782
Simon uinctus Cæsari offertur 828
Simon ab Apollonio Hierosolymitani sani pecunias indicat 898
Simeonis natiuitas 26
Simonis gesta 359 & 595
Simonis interitus 360. 689
Simonis Gioræ tyrannis 701
Simonis uxorẽ Zelotæ rapiũt 760
Simõis gesta cõtra Zelotas 761. 762
Simonis insania 761
Simonis in Iosephi patrem captum crudelitas 798
Simonis in Matthiã crudelitas ibid.
Simonis & Ioannis crudelitas 793
Simoni põtificatũ à Iudæis delato 357
Sinai montis descriptio 49
Sobachis egregium facinus 195
Socratis mors 893
Sodomæ exitium 17
Sodomitarum bellũ cũ Assyrijs 15
Sodomitica terra 658
Sohemus arcanum effutit apud Mariammen 423
Solomon uiuente Dauid regnum auspicatur 200

Solomo à Deo ſapientiam petit 206
Solomo litat 214 multitudinem commoneſacit ibid. regiã extruit 215 Iromum remuneratur 216
Solomo Iromi ænigmata explicat ibi.
Solomo urbes condit 217
Solomo degenerat uictus amoribus 221
Solomonis diuinum iudicium 206 præfecti 207 ſapientia ibidem. ſcripta 208 incantationes ibid. literæ ad Iromum ibid. operarij ad templi ſtructuram 209
Solomonis precatio in dedicatione templi 213
Solomonis claſsis 218
Solomonis opes & fama 220
Solomonis cum Iromo Tyriorum rege amicitia 857
Solomonis ænigmata 858
Solomonem Deus in ſomnis alloquitur 215
Solomonẽ Propheta reprehẽdit 221
à Solomone templum Hieroſolymitanum conditum 208 & 875
Solymi montes 862
ſomnium Iacobi de ſcala 24
ſomnium Glaphyræ Archelai ibidem.
ſomnium captiuorum Ioſephus interpretatur 34
Sos quid Sacra lingua ſignificet 856
ſpadonum lex 104
Spaſini caſtrum 546
ſpurius filius Dauidis moritur 182
ſtatuas Imperatoribus Iudæi cur non ponant 879
ſtola ſacerdotalis 545
Strabonis locus 378 & 384 & 409
Strabonis locus de Iudæis 384
Stratonicæ ſuperſtitio 865
Stratonis turris 543
Stratonis pyrgum Herodes inſtauraat 628
ad Stuprum Cleopatra ſollicitat Herodem 416
Sudeæ 277
ſuperbia Caij 667
Suſacus Aegyptiorum rex 226
Syenna puteus Iſaci 22
Syllæus Arabs 169
Syllæus Arabs Salomen adamat 453
Syllæus Herodem accuſat apud Cæſarem 458
Syllæum prodit Fabatus 644
Symoborus 15
Syria uniuerſa rapinis uaſtata ibid.
Syriæ rex Iſraelitas infeſtat 255
Syri ab Iſraelitarum iuuenibus uicti 236
Syri Panico terrore fugati 247
Syrorum & Iudæorum ſeditio 673

T

Tabernaculum per Moyſen in terra deſerta factum 65. 66
tabernaculi allegoria 70
tabernaculi opifices 71
tabernaculi dedicatio ibid.
tabernaculorum feſta 75
talionis lex 103
Taricheæ à Tito capiuntur 729
Tarichearum ſitus & munitio 726
obſidio ibidem.
Tarichearum excidium 730
temperantia quid 897
tempeſtas legislationẽ antegreſſa 63
templum Hieroſolymitanum incenditur 276
templum Hieroſolymitanum ſpoliatum 330
templum ab Onia ædificatum 348
templũ Hieroſolymitanũ capitũ 380
templum nouum Hieroſolymis Herodes ædificat 436
templum Hieroſolymitanũ cædibus pollutum 768
templum à Solomone ædificatũ 775
templũ inuito Tito incenditur 815
templum Oniæ clauſum 848
templum Hieroſolymitanum quãdo extructum 859
templi dedicatio 212
templi Hieroſolymitani ſeptum ibid.
à Templi ædificatione prohibentur Iudæi 288
templi inſtauratio 293
templi Garizei aſylum 312
templi porticũ Iudæi incendunt 810
circa Templum ſacrilegium 800
de Templo conſtruendo à Salomone, Dauidis concio 201
templo inſtaurato ſacrificatur 295
de Templo Hieroſolymitano oraculum, ſi quadratum fieret 818
tenebris infeſtatur Aegyptus 53
terminorum lex 99
Terebinthus arbor 760
Tero miles Herodẽ liberè reprehẽdit 464 & Trypho torquẽtur ibid.
τετρολὴ 378
terræmotus in Iudæa 417 & 625
teſtamentum Herodis à Cæſare confirmatum 490
teſtimoniorum lex 99
Tethmoſis 866
Thadamora urbs à Solomone condita 217
Thænas Amathenorum rex cum Dauide amicitiam facit 178
Thales 851
Thamar à fratre ſtuprata 183
Tharabaſa 377
Tharbis Aethiopum regis filia 48
Thargalus 15
Tharrus Abrami pater 13
Thaumaſt⁹ ſeru⁹ manumittitur 507
theatrũ Beryti Agrippa extruit 542
theatrum Berytium exornat 558
Theglaphalaſſar Aſſyriæ rex 260
Themanus 19
Theodectes poeta 320
Theodecti poetæ uiſus reſtituitur ibi.
Theophraſtus 861
Theophilus põtifex cõſtituitur 502
Theopompus poeta 320
Theopompus perſtringitur 866
Theopompo poetæ ſana mens reddita 320
Thennus Romanorum legatus 877
Thennuſa Phraatis Parthorum regis concubina 496
Theudas falſus uates 551
Theudio 471
Thmoſis 856
Thobalus 861
Thobiæ filij Hieroſolymis expelluntur 594
Tholomæus latronũ princeps 545
Thraces 854
Thucydides à quibuſdam mendacij accuſatur 851
Thummoſis 856
Tiberiadis deditio 726
Tiberiadem condit Herodes 496
Tiberias penè direpta 586
Tiberias à Ioſeph. recuperatur 700
Tiberienſis lacus 756
Tiberius Mathematicorum ſtudioſus 509 Caio ſibi ſucceſſuro præcepta dat ibid.
Tiberius Alexander 551
Tiberij tarditas 505
Tiberij morbus 508
Tiberij mors 509
Tigillinus 758
ad Tigranẽ Iudæi legatos mittũt 374
Timæus 851
Timæus perſtringitur 866
Timidius Popedium apud Caium defert 523
Timius Cyprius Alexandram Phaſaeli F. ducit 503
Timotheani à Iuda Maccabeo uincuntur 336
Tirathaba uicus 499
Tiro miles 641
Titus Iaphan capit 718
Titus ſuos cohortatur 727
Titus Giſcalam ſubigere pactione cupit 736
Titus Ioannẽ Leuiæ F. ſequitur 737
Titus contra Iudæos à patre mittitur 767

Titus ad uallem Sauli castra locat 771
Titus explorator Hierosolymæ periclitatur 771
Titus totam legionem periculo liberat 773
Titus milites suos coripit 774
Titus ad mœnia castra ponit. ibid.
Titus Iudæorum insidias ulciscitur 775
Titus Iudæum crucifigi iubet 784
Titus murum capit 787
Titus militibus castigatis animũ addit 796
Titus templum interius aspicit 815
Titus fugientes Iudæos suscipit 822
Titus sacra pro uictoria celebrat 826
Titus prædam militibus distribuit. ibidem.
Titus Antiochensium petitionibus nihil indulget 832
Titi clementia 723
Titi fortitudo animi 728
Titi uaria consilia 796
Titi pietas 797 & 813
Titi cohortatio ad milites 802
Titi interpretis ad Iudæos oratio 819
Titi & Vespasiani triumphus celeberrimus 833
Trachonitis Herodi attribuitur 433
Trachonitarum defectio 456
transfugæ uiui secti 799 auri pleni. ibid.
transfuga consilium dat Vespasiano 719
Transiordanensium super ara defensio 116
Transiordanensibus à Naasse bellum illatum 142
Transiordanenses à Iesu dimissi 115
à Transiordanensibus ara extructa 115
tribus Iudæ sors 114
tribuum decem translatio 263
tristicia sequitur dolorem 896
Troglodytarum gens 20
Tryphon Apamenus Demetrio bellum infert 353 Ionatham dolo capit 357
tumultus in Syria exoritur 392
tumultus uarij in Iudæa 670
tumultus in Iudæa sub Felice 672
turbæ in Iudæa 486
turbæ nouæ 558
turres fortunæ suæ monumentũ reliquit Titus 824
Tyrannus Herodis satelles 459
Tyriorum annales 857
Tyrum Nabuchodonosorus obsidet 861

V

Valerius Gratus 495
Vallis, locus humanæ habitationi parum aptus 79
Vallis Saul uicus 771
Varus Sabino suppetias fert 488
Varus 70 uiros nobiles interficit 690
Vaste regina à rege repudiata 301
uaticinium Iesu 106
uaticinium Iosephi de Vespasiano et Tito 723 de tota Iotapata & seipso 724
uaticinia de Reipub. Iudaicæ euersione 807
uiri nobiles & pontifices ad Romanos confugiunt ibid.
uelum Babylonium 780
ueneficij lex 104
uenenum Herodi paratum 644
Venerearum rerum lex 77
Ventidius contra Parthos mittitur 619
uerba Moysis nouissima 106
ueritatis uires 291
ueritatem à Græcis negligi 852
Vespasianus Galilæam inuadit 708
Vespasianus in planta uulneratur 715 Iotapatam oppugnat 714
Vespasianus Gamalam obsidet 732 exercitum mœrentem consolatur 733
Vespasianus in Imperatorẽ eligitur 764
Vespasianus Iosephum captiuitate liberat 765
Vespasianus rediens quomodo à Romanis exceptus 829
Vespasiani ad Romanos oratio 751
Vespasiano dedunt sese Gadarenses 754
uestes sacerdotum 212
uestitus lex sexui 105
uestitus sacerdotis 68 pontificis. ibid.
Vetezobra uicus 812
uictoria in quibus consistat 85
uictoria Hebræorum, ductu Samuelis 137
uictoria Herodis de Arabibus 419
uictoriæ lex 105
Vienna urbs Galliæ 504
uini uires 290
uir fortis 733
uiri illustres 883
uirga Moysis 50 & 51
Vitellius Syriæ præses 437 et 499
Vitellij interitus 767
ulceribus & grandine infestatur Aegyptus 52
Vologesus Izatæ bellum infert 550
Vologesus Tito auream coronã mittit 831
Volumnius 457
Volumnius Syriæ præses 461
uoluptas 896
uoluptatem antecedit cupiditas 896
urbis sacræ lex 98
urbes in honorem Cæsaris conditæ 495
Vrias 277
uxor Petephris Iosephum de concubitu sollicitat 32 & 33
de Vxore ducenda defuncti fratris, lex 102

X

Xanthicus mensis 53
Xerxis literæ ad Esdram 296

Z

Zabulonitarum sors 114
de Zabido mendacium Apionis 882
Zacharias interficitur 255 & 750
Zacharias Israelitarum rex occiditur 259
Zacharias populum animat 294
Zamaris Iudæus Babylonicus 467
Zambrias in Moysem rebellis 93
Zambrias à Phinee interfectus 94
Zaræus Aethiopum rex ab Asano uictus 229
Zelotæ 740 & 840
Zelotæ Simonis uxorẽ rapiunt 760
Zelotæ Simoni uxorem remittunt 761
Zelotarum cum ciuibus pugna 742
Zelotarum crudelitas 751
Zelotarũ cum Simone prælium 759
ad Zelotas concordiæ causa mittitur Ioannes Leuiæ F. 743
Zelotypiæ lex 77
Zenodorus 432
Zenodori mors 434
Zipheni produnt Dauidem 160
Zoara 377
Zoor 17
Zorobabelẽ dimittit Cyrus ad instaurandum templum 291

FINIS.

BASILEAE, EX OFFICINA FRO-
BENIANA, PER AMBROSIVM ET AV-
RELIVM FROBENIOS, FRATRES.

BIBLIOTHEK DES COLLEGIUMS ANNA
IN
AUGSBURG